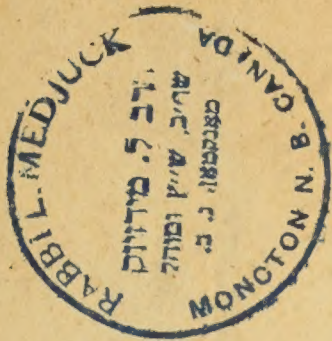

UTL AT DOWNSVIEW

D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
29 11 09 16 08 017 1

Handwritten text at the top of the page, possibly a signature or note.

**PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET**

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Handwritten notes in the top left corner, including the word "HABER" and some illegible scribbles.

רבי עקיבא איגר

מאת רבינו עקיבא נשמתו עדין בהרב רבי משה זצלה"ה .

(שהיה מכונה ר' משה גינז' מק"ק אייוענשטאדט)

גדול מרבני שמו בכל מדינה ומדינה בשם רבי עקיבא איגר ימנה
נשיא ישראל אב"ד ור"מ בק"ק פוזנ' והמדינה .

ספר ראשון

כולל חלק א' מן ספר הפסקים (משניות לשאלים להלכה) . וחלק א' מן ספר הכתבים (משניות למקשים נאורים) .

נרפס כעת מחדש עם הוספות חדשות חרושים והגהות על תרעק"א , מאת הגאונים האדירים ה"ה הגאון
מו"ה דוב בעריש אשכנזי אב"ד לובלין בעל ספרי נודע בשערים, והגאון מו"ה שלמה איגר בעל גליון
הרש"א בן רבינו המחבר ז"ל , אשר היה עדי הנה בכת"י ולא נגה עליהם אור הרפוס , עתה נספחו אל התשובות :

בהוצאות השותפים אשר קנו הזכות מורשו המחבר ז"ל

ה"ה הרב מו"ה יעקב יוסף ג"י קאלינבערג , וה"ה הרב מו"ה אהרן ג"י וואלדען מווארשא

שנת רב עקיבא איגר ז"ל לפ"ק

ווארשא

ברפוס הרבני מהו' נתן שריפטניסער ג"י

ТШУВАСЪ РАБИ АКИВА ЭГЕРЪ

ВАРШАВА 1876.

Въ Типографіи Н. Шрифтгосера на улицѣ Налѣвки № 2242.

Дозволено Цензурою, Варшава 29 Октября (10 Ноября) 1875 г.

ВМ

522

'31

G39

1876

v.1

הדרור

אתם תראו בעיני כבודכם במחברת הנוכחית חלק מספר הפסקים, גם אפס קצרו מספר הכתבים, עוד תשובו תראו בה מעט מספר הדרושים, ואל תתמהו מדוע לא באה כולה מספר אחד, מזה או מזה, כי מראשית כזאת הודענו, אשר אמנם זה החילת מחשבתנו היתה שתרתי הוצאת ראשונה כולה מספר הפסקים, היות תכליתם יותר נרצה, אפס להיותנו רואים כי רובם מהתלמידים גם קצת מן החכמים, ברמיונם שבנושאים כאלה שהם הוראות למעשה, כל ימצאו בם כל הפץ, לא מהמועיל להדד השכל, להבריאו מראשית כל יקר חרוץ, ולא מהערב לראות חדשות, כל ידעום ועמוקות כל שערום, ע"כ יאמרו הנה יום, הרין כי יבא לפנינו, אז נחפס אולי הביא לנו אבי המחברת הוצאת איוה שיטה מהפוסקים ואנחנו לא ידענוה, ובימים שבנתים יאצרו ויחסנו אותה בחרר הספרים, ולא תנע בו יד, והיות נמנתינו וכוספינו שעוני כל ישוטמו בה, ע"כ אמרנו להביר אליה גם קצת מהכתבים, ומעט מזער מהדרושים, ובוטחים אנו שכאשר אך ישעמו העם עריבות זה הלימוד יתרוו כולם בקטן נגדול מבוין עם תלמיד גם אל חלק הפסקים, יכירו אז כוזב הרמיון שאין תועלת כי"כ בפסקים, וישכילו וידעו כי אמנם שתי מדות בהכמים המשיבים יש אשר הוא אך בעל אסופות, יאסוף אמרי מי שקדמוהו בפסקיהם ובתשובותיהם, וכרובם כן יתחוך ויקצוב הרין, ומדה זו טובה היא, אבל יש לך אחרת שאין לך מדה טובה הימנה, והוא, כי ייסד המשיב יסודותו בהררי קודש כמעשה הראשון, אבל גם יפרוש כנפי שכלו על כל עברים ברובם ובעומק ים התלמוד, ושיטת רבותינו גדולי ראשונים, וכיריע אתח מהנה, כי יתן עדיו ויצדיקה, יהוקה במסמרות בסכרות ישרות וראיות נמורות, בריאות וברורות, גם ישלח פירות יציץ זיין ויגמול לפעמים דינים'מהורשים, לא שערום לפניו אנשים, יחפור בעומק ויתתור אל ההלכה עפי היקשים, ומאם ישים מעט להבין אמרי ראשונים הקדושים, באלו וכאלו ימצאו נועם ומעם גם אוהבי פלפול ואתן אשר רק חדשות מבקשים.

אך אולי באלה תתמהו, כי עיניכם יראו בכל מקום אשר בא שם אבינו רבינו המחבר נ"י נוך המחברת, לא תארגו אותו בתואר אדם המעלה כסוה, ותאמרו, איך הבנים אלו ממעטים בכבוד אביהם, ועד כאן העיוו פנים ברבים, ואנחנו ידענוהו מה הוא, ומה שמו ההולך בכל הארצות. עוד תראו גדולות מאלה ותשובו תתפלאו בנו, כי תראו ביד כל אדם מהחכמים השואלים את תשובת דבר אשר השיב מאורינו אבינו נ"י, בהם יהלל כל איש כפי מהללו. יתארגו יפארגו כפי גדלו, וכיום בהמחברת תמצאו כי קצרנו, ומעט מהרבה השבחים והתוארים השארגו, ותחשבו עלינו לאמר, אך צרי עין המה, או תאמרו אך נאון ונובה להם, ויראה להם להגדיל מעלת זולתם. **למען** הסר מעלינו התלונה, ולמען הרם המכשלה מתחת ידכם אחינו וארונינו לחשוד בכשרים, הננו מציינים לכם העתק ממכתבי אבינו מ"ו נ"י אשר הגיעונו בומונים שונים בעסק ההדפסה, מהם תקחו לדעת כי לא מרוע לבב עשינו הרבר הזה.

והא לכו לישנו הוזב מורה כסליו תקצ"ג. הרהים והשלום לבני וכו' מהו' אברהם נ"י, יקבל בני בזה תכריך מכתבים כרצונך, אבקשך לבני, אשר בעברך עליהם להעתיקם ולסדרם, תשגיח הישב אם לא נמצא בתוכם אשר הועתק בכפילות, כי בהבטה קלה בל יורגש, כי אפשר שבאה העתקה שניה ושלישית בשינוי סדר ומשואלים אחרים ובמילות שונות, וסיבת הדבר, כי ברבות העתים נשאלתי איוה פעמים, ומאנשים שונים, על דין שכבר נשאלתי עליו, ומכלי דעת שכבר הועתק חזרו והעתיקו, ואם כי רחוק שלא יהי' בכל אחת מהנה איוה חידוש ותוספות מה שאין באחרות, עכ"ז בשביל מעט התוספות אינו כדאי להלאות עיני הקורא, והלא חכם בני, תוכל לספח התוספות שבאחרונות אל הראשונה, ואין בזה נזק להשואל אם אחר תשובתי אליו ניתוסף עליה מה. שנית אבקשך, שלא להעתיק השאלות שלום אלי אשר באו בראש השאלות, כי אמרתי אני בלבי תמיד על דברת התוארים שנהנו גבן לכתוב, או אישר חילי אבטלינים, וכי רבויין קשה ומיעוטן לא יפה, להכותב"הוא אבק חנופה, ולמי שכותבין, או אבק גאות כי ירבו לו, או אבק שגאת תנם אם ימעטו, וכ"כ קשה נפשי בהם עד שקבלתי עלי שלא להביט בהם ולא לקראותם, על אחת כמה וכמה בל אחריו בם ברבר הרבם אשר עומד לימים רבים, פן אהיה לבנו בעולם השלום, וע"כ בראש המספר ובעל מקום אשר תזכיר את שמו אל תרבה בתואר ודי בתואר הרב שהוא רגיל לכל יושבי כסאות, ובגלל זה יהי' נייח לי מאד שלא להעתיק בלל לשון השואל בשאלתו, כי אם נמצא מזה הרבה, אך תיקח שורש השאלה ותכתוב, "ע"ד שאילתו כך וכך", ואת הנותר שהם סעיפי השאלה יוכנו לרוב מתוך התשובה מסתמא, ודעתו נושית עוד שגם התוארים שכתבתי בשאלות שלום בתשובתי להרבנים השואלים, אם כי אנכי לא שניתי מתנהוג לבל יהי' השלילה כפניעה בכבודם עכ"ו להרפיעם הוא בכלל מה דסני לך וכו', ולמען בל תצטרך לפלס איך לכתוב, איעצה להחזו תמיד תיבה הראשונה מהתוארים, ע"מ, דרך הכותב להקדים לפעמים תואר הרב לתוארים אחרים, וכותב הרב המאזהי: או הרב הגאון, ולפעמים מתחיל מיד בתוארים אחרים וכותב להמאהי: וכו', או להגאון, ע"כ תאחזו תמיד התואר שתמצא כתוב ראשון, ומן הרב הגאון או הרב המאהי", תכתוב הרב, ומן הגאון המפורסם או הגאון הגדול תכתוב הגאון, [אב"ה] והוה אשר תראה תואר אחד מהשואלים משונה במקום אחד ממקום אחר] עוד אבקש מבני שי', הלא תראה רבים מהשואלים אשר תדע כי למדו בישיבתי, הן בעודני בק"ק ליסא באוהל התורה אשר נטע לי וקנכם מר חותני הגביר הצדיק ז"ל, הן אחר כך ביושבי בק"ק פ"ל, ובישיבתי פה קהלתני, אל תכנה את מי מהם בשם תלמיד גם לא לכתוב בלשון נוכחי, כי מעודי לא קראתי לאדם תלמיד כי אמרתי מי יודע מי למד יותר ממי, אף כי עכשיו שרבים מהם גדלו והצליחו בלימודם ועשו פרי, ואם תמצא באחת המקומות כתוב כן, תדע שהוא תוספת מהמעתיקים, ביודעם שהיו מבני ישיבתי. ותמחה זה מעל ספרי. מוכתרינו כף בני ידידי, שגם אם יקשה בעיניך מה ממבוקשותי, עכ"ז בל תחרול ממלאות רצוני כדרך הטובה תמיד הנני אביך וכו':

ואלו דבריו הטורים מורה אדר תקצ"ד, לבני יקירי חביביו וכו' מה' שלמה נ"י, אשר אמר בני חביבי נ"י שרצוני לברור התשובות להעמידם על סדר הטורים, טוב הרבר, ואשר כתב שבייר אותן שהשבתי לצורך מעשה להציגם לברנם, יפה עשית, ויישר כרך שעשית, כי בתשובתי באין צורך למעשה אפשר באו בהם דברים אף שאינם קרובים כ"כ בכוננת הראשונים, לא חדלתי מלכתבם, כל שהיו נראים בעצמותם נכונים בסברא ובטעמא, ואינם פלפול של הכל חלילה, אמרתי לחלילה, אמרתי בלבי ימצאו מנוח במקום אחר, ולפעמים הארכתי לאהבת השואל, ביודעי כי הפץ הוא לשעשע בארוכה, ופעמים בהיותי יודע שהאיש השואל מר נפש ושרוי בצער, למען שמח נפשו ברברי. ואשר שאל בני חביבי אם טוב בעיני לכנות אלו פסקים ואלו כתבים, בהשקפה ראשונה בל ידעתי למה זה תשאל לשם כי לאו שמת קורים הן להם מה תתן, אחי"כ נתיישבתי שאפשר לא יכונ שם פסקים, שנראה כאלו הלכה פסוקה היא אצלי ואין אחריה כלום, ולא עיר זה נתרציתי לכס להרפיעם, כי תמיד מיראי הוראה אנכי, ודי אשר הוצרכתי להשיב לשואלי, מדאנה שבל אהי בכלל כל מי שהגיע להוראה ואינו מורה, וגם בכל זה סמכתי שהרב השואל יעיין ויברוק ברברי ויבחור, וגם פעמים רבות לא סיימתי כלל בהחלטה מעטע זה, אבל שיהי' נראה כאלו פסקי' למלתי, ויבאו לסמוך עלי בלתי בחון אותם בעת הצורך עפ"י החקירה בש"ס ופוסקים, חלילה לי כזאת לקבל עלי אחריות דעלמא גם אחרי קצי ומדת ימי, ובליו קשה בעיני מה שאני שומע שנהנה כמה מורי הוראה. בצאת חברו חדש יפסקו אחריו. לא יפה הם עושים, כי עליהם לחתור כפי חכם, ואם אחרי עיונם היטב ימצאו דברי המחבר טובים, או ילכו אחריו, אבל להאמין לכל אשר ימצאו כתוב אינו מדרכי החכמה. ע"כ חוששני ששם זה יתן עוד מקום יותר לכך, ולא ניחא לי בשם זה, [אמר שלמה בנו מה שהנחתי והנני רואה שבני הגנ"י כבר קרוב להתחיל בדפוס, אבקשך בני ידידי לפקוח עין ע"ז שיהיה נרפם על נייר יפה דיו שחור ואותיות נאותות, כי לדעתי הנפש מתפעלת ודעתת מתרוחת והכונה מתעוררת מתוך הלימוד בספר גאה וממהדר, וההיפוך בהפכו אם הכתב מטושטש, והוא כמעט כדרך מ"ש ז"ל לכל הקורא בלא נעימה בו ונתתי להם כ"ו ומשפטים בל יחו בם, כי אלו מעיירם ומשמחים הנפש והכונה נכונה עם השמחה אל הדבור הן כמו נשמה וחיות אל הגוף, והנה זה זמן רב בשלחי המכתבים ליד בני אחיך מורה"א נ"י כתבתי לו כמה דברים אשר רציתי בם בענין הדפוס, ימחול בני שי' לדרוש ממנו זה המכתב, כי קשה עלי עתיקא להוכיירני את דאמור שם, בוטח אני אחר שבמלתי דעתי מפני דעתכם, ועברתי על רצוני מפני רצונכם, נאמר שלמה בונתנו בזה, כי לא הז' בדעת

הקדמה

בדעתו להדפיס עד הטינו רצונו ברב הפצרות, ואולם הרבה היה לי לרבר מזה ולהעתיק מכ"ק מיום כ"ז אלול צר"ל, אבל מה אעשה אם הוא צוה לי אבי מ"ו נ"י הם כי לא להזכיר תעשו גם אתם רצונכם כרצוני, ובכל אשר אמרתו אליכם במכתבי שם תשמרו, אביך ירידך דו"ש בכל לב הקי עקיבא בהרב מוה"ר זצלה"ה גינז מא"ש:

דבריו קדשו מילה תמוז צ"ד לפ"ק, אלו הם, אורך ימים טובים לבני הביבי וכ"ו מדו שלמה נ"י. תמול הגיעני קונטרסים הנדפסים בשלה לי רוי"ט בני ש"י, בפתחי אותם ראתה עיני מעות בשאלת שלום בתשובה אהת אשר זכורני ששאלה זו לא היתה ממנו כ"א מכנו, וצינתי לתקן בלוח הטעות, אם כי אין נפקותא לדינא מזה, מ"מ אינו נכון להלביש בדברים בעלים אחרים ולהשמיט שם בעליהם, ובל"ג אכתוב לבני מוה"ר נ"י לבקש להזהר לעתיד שלא למעות בזה, [אאב"ה באמונה לא בשלי היה הטעות כ"א בשך מעתיקים ראשונים, ואולי היה באותו יום איזה תשובה גם להרב האחר שכתבו שמו בזה התשובה, כי לפעמים היה ביום דואר אחד כמה תשובות וניתנו יחד להעתיק ומעו והחליפו שם זה בזה, ואבטח שמעות כזה מעט מועיר נפל בהמחברת] גם כתב בני ר"מ נ"י אשר שני עלין נשאר אל השער ואל ההקדמה, אשר דרך המדפיסים להדפיסם באחרונה מתוך דבריו בני נודע לי שברצוני לכתוב איזה הקדמה, נכון לדעתי להזכיר בשמי הכרת טובה לאנשי קהלת עדת ישרון פה ק"ק פונזן אשר אנכי יושב בתוכם זה תשע עשרה שנים, שומעים הם למוסרי ומחזיקים הלוטרים בישיבה, גם לאנשי ק"ק מארקוש פרידלאנד אשר שכנתי בתוכם כמו עשרים וארבעה שנים והחזיקו הישיבה, [אב"ה כמה שהעתיקו דבריו אאמ"ו נ"י אלה, כבר יצאנו ידי תובותינו להזכיר הכרת טובה ומתת תודה] ירדך אביך וכ"ו.

אחרי קוראכם בצדק אחינו וארוננו דברי אגרות אלה, נקוה כי לא ישאר עוד עלינו שום אשם ותלונה תדעו כי הכל ביותר ובצדק עשינו כמצויים ועושים.

עוד אחת נדבר, **תנה** הרגשנו פעמים רבות, וידענוה כי כן הוא, שאאמ"ו נ"י תפס דבריו לפעמים על פי שיטה אחת, על כי היתה נראית לו, **ודעתיה** סמוך עליה, ולא נילה שלשיטה אחרת לא יהי' כן מוכח, ולפעמים הקשה ולא ביאר שלשיטה אחרת נראה, וזה מאהבת הקיצור כדרך החכמים הגדולים, גם לאשר כתב דבריו במהירות עצום ורב תמיד, לרוב טרדותיו בלמודיות והשגרתו על צרכי ציבור בכלל וצרכי יחידים בפרט בעיר ובמדינות כנודע, ורוב תשובותיו כתב בשעה שאינו לא יום ולא לילה, לבל יבטל כמפורסם, וזהו שגרם לו לקצר, וסמך על המעיין, ועיני יוכל הרואה לדמות לפעמים שתפס אותה בדבריו, וכאשר קרה לנו, כי כאשר אך נדפס לברינת הרפוס עלה אחת, מ"ש בס' א' דנשים אינן מחויבות בעונג דהוי מ"ע שהויג ראה רב אחר הדברים והשב לדפוס עליהם משמחה דנשים חייבות בה, ובאמת השבתי לשואלי בשם הרב המעיג שתפס אאמ"ו נ"י לנפשיה שיטת הראב"ד והכ"מ דהלכה כאב"י דאשה בעלה משמחה, ועליה באמת ליכא חיובא כלל ואחר הומן נשלח לירי ההשמטות, וראיתי שכתב אאמ"ו נ"י בעצמו זה כלאהי, וכאשר יראה הרואה שם, גם בס' קמ"ט הקשה אאמ"ו נ"י בהאי דקדושיין, למה לי דקאמר הניחא למיד תפילין מ"ע שהויג אלא למיד דהוי מ"ע שלא הויג נשים פטורות מתפילין, אלא למיד נשים חייבות בתפילין מא"ל, והרואה אצלי הדברים עורנם בכתב יד, תמה דהא קושיית הגמרא דלמיד דהוי מ"ע שלא הויג א"ב נילף מתפילין איפכא דבמ"ע שלא הויג נשים פטורות, וכמו שפירשי, ואלו הקשה בשי"ר קמ"ד נשים חייבות בתפילין לא הי' קשה להיפוך, גם הקשה על עצם דבריו קדשו, דהכוונה באמור למ"ד מ"ע שהויג ולמ"ד שלא הויג, היינו פלוגתא דהייבות או פטורות, והרי מדברי רש"י מבואר דהוא פלוגתא אחריתא בפ"ע, והשבתי שבאמת כוונת אאמ"ו נ"י משום דדבריו רש"י תכוהים מאוד מאוד, דהא למיד דהוי מ"ע שלא הויג באמת נשים חייבות בתפילין, ותפס אבא מארי נ"י שיטת תוס' ישנים, דהקושיא בפשוטו, דלמיד דהוי מ"ע שלא הויג מתילא חייבים וליתא להקשיא וכמובא במהרש"א, אלא שקיצר אאמ"ו ודבריו שרירים וקיימים, מזה יקחו השונים בספריו לדעת שאל יבהילו להשיב על איזה קושיא, ויהי' נגד עיניהם תמיד לחפש היטב אם ישובם עולה ע"י כל השיטות והדעות.

והנה למען השלם המחברת בכל שלמות האפשריים צוינו לעשות אחר גמר הדפסת עצם ההיבור, חותם פתוח בו תיבות עיני בהשמטות, להדפיס בו במיוחד שתי תיבות אלה, אחר כל סימן שנשמט ממנו מה ונשלח לירינו ההשמטה אחר גמר הספר, למען ידע השונה בו לעיין עליו בסוף הספר, אבל אין בירינו להבטיח כי יסמוך הלוכד כתובו על זה, כי אחרי אשר התחלנו להדפיס כן בכמה סיכנים, ראינו כי היא יגיעה רבה וגדולה אולי תלאה מנשוא, ע"כ גם במקום שלא ימצא רשום כן טוב להשא בהשמטות, והנה אחר שהשלמנו חבור הנוכחי נתחיל בעזרי' להדפיס חלק א' מספר דרוש ודרוש כאשר ידענו, ויכונן ה' להוציא כל החלקים מספר הפסקים וכתבים ומספר דו"ח על סדר הש"ס כולו, גם יעזרנו להוציא לאור יתר חבורי אבינו מ"ו נ"י אשר כבר מסורים ממנו לירינו, וקראנו להם שמות, היינו תיקוני הש"ס, הירושי דינים [על ד' חלקי שי"ע], גליון המשניות, ואגרות רע"ק.

אב"ה לנמען מלאות היריעה ולמען הכבתי לגיסי הרב ר' שמואל מצרח"י אליג צום מ"ש לי גיסי זה מקרוב] וז"ל ק"ל צפירש"י צב"ק (דף ל"ד ע"ב) ד"ה חין חייבין להחזיר, דנקט הטעם כרמב"ח לקמן (דף ק"ב ע"א) והו"ל למנקט דכתיב אל תקח מלתו וכו' לדידי' אזכר וכו' וכפי המסקנה שם וזכרנו, ואחר החיפוש מלאתי קושי' זו בנול"מ (פ"ד ממלוך ולוה ה"ד) והסיווליס שם דחוקים, והנלענ"ד דקשיתי' לי' לרש"י קושי' תוס' ד"ה הא אביהם, דדלמא לל"י"ש קאמר דחייב, וס"ל לרש"י לתקן דל"י"ש גם הכנים חייבים דהא אביהם כוי על המעות כגזלן, דהא בזמניה להם אחריות נכסים חייבים לשלם חוב אביהם, וע"כ גם בלא הניח קרקעות, מ"מ סך מעות דריבית, נהי דקנו בש"ר מ"מ כוי ככל מטלטלי דיתמי דל"י"ש משלמין, כדאיתא בכתובות (דף ל"א ע"ב) גבי קטיוא דארעא, וכו' לעממא דרמב"ח דנשוי ליה לריבית גזל והטעם רק משום ר"י כלק"ד, אבל לעממא דרשב"א דרשב"א דלכרי' לא אזכר, וכו' דמ"ד שלקח ריבית הוא שלו ממש אלא דמלוה עליו להחזיר, והא מת אף אס הניח קרקעות אינו משלם מהם, לטעם זה אביהם לא נעשה צע"ח וכמ"ס תוס' (דף ס"א ע"ב) א"כ חין על היורשים אפי' מלוה לשלם, ושפיר כו"מ לפרש דאביהם מחזיר לל"י"ש.

הו ק"ל צב"ק (דף ק"ז ע"ב) אר"ש הטע"ג צפקון כיון ששלח בו יד פטור בו, והא השומר נשבע שלא ש"י ושנגנבה וכו' עדים שהפקדון צביחו וששלח יד מקודם, א"כ כמו דאמרין בשבועות, באמר מנה לי בידך והוא אומר להד"ס וכו' עדים דיזפי' ופרעי', ולענין יזפי' שומעין להעדים דיוזף, ולענין מה דאמרי העדים לפרעיה כוי הודאח צע"ד דלא פרע, ה"כ נימא דלענין זה שהפקדון צביחו שומעין להעדים, ולענין שאמרו עדים ששלח יד מקודם לפטרו מכפל נימא דכוי הודאח צע"ד שלא שלח יד, עכ"ל, ליטר דברי גיסי ולתשובתי אליו אפס המקום פה:

סימן א

לידידי האלוף הקצין רבי ליב בנייאואדיל :

על אודות בני ביתו ששכחו להזכיר של חג בצרכת המזון וחזרו וזכרו, וטען על זה המרום ר' טעביל ש"ב ואמר שפעם אירע לו כן בצחרותו, בבית הרב דק"ב, והורה לו שלא לחזור ולברך : **יפה** עשו כמה שחזרו וזכרו, ואין ספק שזה ר' טעביל שכן מרוב הימים עובדה היכי הוי, ומה שאירע לו היה בר"ח ולא ב"ט, וחילוק זה בין י"ט לר"ח מבוחר בפרק ג' שאכלו (דף מ"ט) ואין לר"ך לפנים :

ועב"ז אלו נשאלתי אנכי על ככה, כמדומה הייתי מורה וזא, דכל מרבית ביתו אנשים יחזרו לברך, אבל לא הנשים והבנות : **ומעמא** דידי משום דיש לי לדון דאשה מותרת להתענות ב"ט, דאיכור תענית ב"ט נראה שהוא מדין עונג, וכן הוא ברמב"ם, והרי מלות עונג הוא בכלל מלות עשה דעלרת תהיה לכם, דדרשינן מניה חליו לד' וחליו לכם, וא"כ לא תהא מלוא זו עדיפא מכל מ"ע שה"ג. שנים פטורות, ומה דאשה מחוייבת במלוא ד"ט הוא רק בלא תעשה ולא תעשה כל מלאכה, אבל לא במלות עשה דיו"ט, וכמ"ש תוס' בקידושין (דף ל"ד ע"א ד"ה מעקה) ואף להר"ן שם דחייבות גם בעשה דיו"ט מ"מ. זה רק בעשה דשבתת מלאכה משום דתמיד איתא גם לאו בהדי העשה, אבל בעשה דאין בה לאו פטורות ועי"ש, וכיון דאינה במלות תענוג מותרת להתענות, וממילא אם שכחה להזכיר של יו"ט בבהמ"ז ח"ט לחזור ולברך, דהוי י"ט גבי דידהו כמו ר"ח לגבי דידן :

זולת בליל א' דפסח דמחוייבות במלוא מהקישא דכל שיטתו בצל האכל חמץ, וכן בשבת אם שכחה לומר רלה, דכיון דמחוייבת במ"ע דקידוש מהקישא דזכור ושמור מחוייבת ג"כ בכל מ"ע דשבת, כמ"ש הר"ן פרק כל כחצי וז"ל שם, כתב ר"ת דנשים חייבות בג' סעודות וכן לבצוע על שתי ככרות שאף הן היו בנים המן, ואין צורך שבכל מועשה שבת איש ואשה שוין כדילפינן מזכור ושמור את שיטתו בשמירה ישנו בזכירה, ובכלל זה הוי כל חיובי דשבת עכ"ל, וממילא מחוייבת ג"כ במלות עונג דשבת ואסורה להתענות, ע"כ לריכה לחזור ולברך כוללע"ד :

[עיין בהשמועות] עקיבא נינו מא"ש

סימן ב

לידידי הרב רבי אברהם בק"ק ווילנא

אשר דרש כבודו בעד הסופר מומחה דק"ק סלאנימא להודיעו מהו השמועה ששמע בשמי שחין דעתי מוח במונה הסופרים בעבוד הקלפים לשם ס"ת ותפילין ומזוזות :

למלאות רלונו וגם שלדעתי מלוא רבה היא לפרסם הדבר, אומר לו ששאלתי להסופרים במדינותי ובמדינות הקרובות אלי, איך נוהגים ליקח לכתיבת גיטין מהקלפים המעובדים לס"ת, דהוי הורדה מקדושה לחול, וזכו אסור אפילו בהזמנה

הן דבגוף הקדושה הזמנה מילתא היא כדאי"ס נגמר דקין (דף מ"ח) : דהן לכחוב תפילין על קלף המעובד לשם ס"ת אף דהוי הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה, נראה לכאורה דשרי, מדקאמר במנחות (דף ל"ד ע"ב) ולמ"ד הזמנה מילתא דאתנו עליה מעיקרא, וקשיא לי בגוה, הא בגוף הקדושה לכ"ע הזמנה מילתא ואיך שייך לשון ולמ"ד הזמנה מילתא הא כ"ע מודו בזה, ול"ל דנ"מ לדין דקיי"ל בעלמא לאו מילתא, גם בגוף הקדושה דמילתא היא לא חמיר כ"כ לאסור להורידו לקדושה קלה, ופרט זה עדיין ל"ע,

[אב"ש עיין בסמוך סי' ג']. אבל לכחוב גט שהוא הורדה לחול זהו וודאי אסור :

והגידו לי שבעשה שמתיהן העורות בכיד אומרים שיחא מעובד לשם ס"ת או תפילין ומזוזות וגיטין כפי מה שיבחרו אחרי כן, ואמרתי להם שמה שהם חושבים לתקן בתנאם למען

שאותו קלף שיקחו לגיטין, לא יחא נתעבד מעולם לשם ס"ת. אינו נכון בעיני כלל, דהא אם נימא דהוי כמתנה בשעת עיבוד, דאותו שאקח לכחוב עליו ס"ת יהיה עבודו לשם ס"ת, ומה שאקח לכחוב עליו גט יהיה חול, א"כ מה שכותבים על קלפים אלו ס"ת ותפילין ומזוזות לא הוי מעובד לשמו, דלנעטר לומר דזכו שכותב עליו ס"ת הוברר הדבר שנתעבד לשם ס"ת, והרי אף קיי"ל בדאורייתא אין ברירה .

ולזה הוריתי להם לעשות כך, שיעבדו הכל לשם ס"ת ויתנו בתחילה שיחא צידם לשנות לכחוב עליו דברי חול, דתנאי מהני בזה : ממני

[עיין בהשמועות] עקיבא בן מ"ו הרב רבי משה נינו :

סימן ג

אחרי הימים מלאתי כדברי, בתשובת עבודת הגרשוני (סימן ס"ה) ועי"ש שכתב דאפילו משום כתיבת תפילין לר"ך להתנות, דבלא"ה אינו רשאי לכותבן על עור המעובד לס"ת דהוי הורדה, וכיון דקיי"ל (סוף פרק נגמר דקין) דבגוף הקדושה הזמנה מילתא היא ואסור להורידו לחול, ה"ל אסור להורידו לקדושה קלה והביא ראיה ממסכת מנחות (דף ל"ד ע"ב) ולמ"ד הזמנה מילתא היא דאתני עלי' מעיקרא, הרי דלמ"ד הזמנה מילתא גם להורידו לקדושה קלה אסור, וכ"ה לדין בגוף קדושה עיי"ש :

ולדידי היה נראה ממקום זה עלמנו ראיה להיפוך מדאמרין ולמ"ד הזמנה מילתא היא והא בגוף הקדושה לכ"ע הזמנה מילתא היא, אלא וודאי לדין דקיי"ל הזמנה לאו מילתא, אף דבגוף הקדושה מילתא היא מ"מ לא חמיר כ"כ שיחא אסור אפילו להורידו לקדושה קלה, וכנ"ל :

אבר בחמת זכו דוחק גדול, דלמ"ד הזמנה מילתא היא אסור להורידו גם לקדושה קלה ולמ"ד לאו מילתא אף דבגוף הקדושה מילתא היא מ"מ מותר להורידו לקדושה קלה, דמה הפרש בין זה לזה :

ונלע"ד דאף דאין קיי"ל דבגוף הקדושה הזמנה מילתא היא היינו למה דקיי"ל בעגלה ערופה ירידתה לנחל איתן אוסרתה ילפינן מינה דבגוף הקדושה הזמנה מילתא היא, אבל למ"ד דעריפתה אוסרתה ממילא גם בגוף הקדושה הזמנה לאו מילתא היא, ומש"ה שפיר אמרין ולמ"ד מילתא דהא גם בגוף הקדושה לאו לכ"ע מילתא היא :

וביותר דמרא דשמעתא שם במנחות מה דפרכין מנייה הוא ר"י ועליה משני הא בעתיקתא הא בחדתא, ור"י סובר בחולין (דף פ"ג) דעריפתה אוסרתה, ולדידיה גם בגוף הקדושה הזמנה לאו מילתא ועלה אמרין ולמ"ד הזמנה מילתא, היינו לאביי וכן למאן דס' ע"ע ירידתה אוסרתה וממילא בגוף הקדושה הזמנה מילתא, משכחת לה באתני מעיקרא :

ואולם הא בחמת סוגיא דסנהדרין, דאמרין רבא מ"ע לא גמר מע"ע, הוא תמוה דהא רבא ס"ל בכריתות דעריפתה אוסרתה וא"כ גם בע"ע הזמנה לאו מילתא, ובתוס' שם הקשו בזה, [אבל לא ידעתי למה צורך הקרימו דרבא ס"ל דהלכה כר"י בר מהני הלכה, הא במפורש ס"ל לרבא בכריתות דעריפתה אוסרתה] ותל"ו דכתי פרכין מ"ע לא גמר מע"ע דהזמנה לאו מילתא, ולכאורה תמוה דא"כ מה משני שם משמשים ממשמשים גמר לאפוקי ע"ע דגופה קדושה הא מ"מ איכא למילף ובמ"ש כיון דאפילו בגוף הקדושה הזמנה לאו מילתא כש"כ בהשמישים :

ולזה היה נראה דמה דמשנין משמשים ממשמשים גמר היינו דבאמת ס"ל דרך במשמישים לאו מילתא לאפוקי ע"ע דגוף קדושה, וא"כ אי הוי אמר רבא דילפינן מע"ע היה במשמע דאפי' בגוף קדושה הזמנה לאו מילתא, ובאמת זה אינו, דלענין גוף קדושה ילפינן לחומרא מע"ע עלמא דבע"ע הזמנה מילתא, מש"ה אמר דגמר מע"ע דיהיב כי התם, דבמשמשים לאו מילתא ובגופא מילתא, והוא נכון לכאורה [ועדין קשה על מה שכתבו תוס' שם כה"ג באידך פירכא דאביי מ"ש לא גמר מע"ע"ס היינו דילף מע"ע"ס עמנו דהזמנה מילתא

בזה

בזה

בזה

בזה

בזה

אכילת פירות, ולא נמצאו רק מאותן שנשרו בשבת, אם מותר להאכילם לחולה:

הנה לדעת הר"ן פי"ד דשבת דאסור לישראל לחלל בשבת דדבריהם

לאורך חולה שאין בו סכנה, ולשיטתו אף החולה בעצמו אסור

לעשות לעצמו דבר לרפואה במידי דיש בו חילול שבת דדבריהם, וכדמוכח מתוך הראיה שהביא הר"ן מבי"ב, חמימר שרי לתיכחל

עינא (וכמ"ש להדיא בב"י סי' שכ"ח) נראה דאכילת פירות הנושרים וכדומה לא קיל משארית שבות דשבת ואסור להחולה לאכלם:

אולם לשיטת הטור דעת הרמב"ם (וזה דעה ה' בש"ע סימן

הכ"ל) דמותר לישראל לחלל שבת במידי דרבנן לאורך חולה

שאב"ס, בזה יש להסתפק טובא באכילת מוקף, למאי דפסקין

ביו"ד (סי' קנ"ה סי"ג בהג"ה) דכל איסורי הנאה דדבריהם מותר לחולה שאב"ס להתרפאות בהם אפילו בדרך הנחתן, ובלבד שלא יאכל

ולא ישתה האיסור ע"ש, א"כ י"ל דאכילת פירות הנושרים וכדומה

הוי בכלל שארי איסורים, או כיון דהתאכל בעצמותו הותר שלא

דיומא גרים ואם אכלם הוי בכלל חילול שבת, הוי רק כמו שאר

מלאכת שבת דדבריהן דשרי לחולה שאב"ס:

ורבאורה נראה להביא ראיה מכוונת דכתובות (דף ס' ע"א)

תניא ר' מרינוס אומר גונח יונק חלב בשבת מ"ס

מפרק כלפטר יד הוא, ובמקום נראה ל"ג בי' רבנן, ולכאורה יש

לי לזון דהחלב זו שינק ומנץ בפיו משדי בהמה אם יפלטן אסורים

משום מוקף, כיון דבהמה בשבת יש בה משום מוקף מחמת

איסור, ה"ל החלב שילא ממנה:

ואף למה שכתב הרמב"ן הובא בהר"ן בשבת פרק חבית בהיה

דחולב עז לקדרה שיש בה אוכלים דאף דהעז בשבת מוקף,

מ"מ מוקף בזה דלא דחי בידים אינו אסור אלא בעוד שהאיסור

עליו, א"כ נסתלק ע"י איסור כגון שוחט בשבת, הא כל שלא

עבר על השבת ואלו לא בשוגג כיון דנסתלק האיסור נסתלק המוקף

ע"ש, מ"מ זהו דוקא כשנסתלק בלא מלאכת שבת, אבל בגונח יונק

דנסתלק ע"י מלאכת שבת מפרק כלפטר יד, אף דחולב התיירו כן

במקום נער מ"מ נעשה בו מלאכת שבת, כמו בשוחט בשבת לחולה

שיש בו סכנה אף דהשחיטה היתה כהיתר, מ"מ כיון דנסתלק

האיסור ע"י מלאכת שבת יש בו משום מוקף:

וכיון שכן החלב הוי מוקף, ואעפ"כ התיירו לגונח לניק ולבלוע

ולשתות החלב מוכח דאכילת מוקף שרי לחולה שאב"ס:

אך זהו ליחא, דהרמב"ן לא כ"כ אלא דאפילו מאן דאית ליה

דמוקף וטולד אסור בשבת, מ"מ בחולב העז לא הוי מוקף

כיון דנסתלק המוקף בלא מלאכת שבת אבל למאי דקיי"ל בר"ש בלא

דחייב בידים והשוחט לחולה שנחלה בשבת קיי"ל דמותר לבריא

באומלא, א"כ החלב אין בו משום מוקף:

אמנם נראה לכאורה דהחלב מ"מ אסור, דהרי במשקין שילאו

מעלמן ביחוס וענבים שטומדים למשקין לב"ע אסורי

ובזה יקשה מה תפני, יליף מידי דאורחא ממדי דאורחא הא מ"מ יליף בק"ח

כיון דאפילו בלא אורחא הזמנה מלתא מכש"כ באורחא, אך במתא בלא"ה קשה

דאף שיך לומר דגמר מע"ז לענין משמשים, הא שם גופא משמשים לאו מלתא

ולזה יליף מע"ז דשם לא מנינו דמשמשים לאו מלתא:

ורזה היה נראה, דזהו במתא פרעה הע"ס דלמאי לא גמר מע"ז דמשמשים לאו

מלתא, אבל מ"מ בצרכא ראשונה, ורבה מ"ס לא גמר מע"ז היינו ע"כ

בפירוש התוס' דלמאי לא גמר מע"ז דהזמנה לאו מלתא לשיטתיה דעריפתה אורחיה:

וא"כ לכ"ע אף למ"ד דעריפתה אורחיה מ"מ בגוף הקדושה

הזמנה מלתא, דגמרינן מע"ז ויקשה כנ"ל איך אמרינן ולמ"ד

הזמנה בו"ה הא בגוף קדושה לב"ע מלתא היא:

ונראה דהך דבגוף הקדושה הזמנה מלתא לאו דכ"ע היא ותליא

בפלוגתא דר"י ור' עקיבא, בע"ז (דף כ"ח) דלר"ע דבע"ז

דנכרי מיד נאסר ולא בעינן עד שתעבד בזה ספיר י"ל דאף אם

ע"ע עריפתה אורחיה מ"מ ילפינן שם שם מע"ז, והתם בקרא דע"ז

דאשר עבדו שם דמייירי בע"ז של נכרי שם הדין דבג"ק מלתא,

אבל לר"י דבקרא ועבדו שם קאי גם על ע"ז נאמרה דהא בנכרי

גם ע"ז לריכה עד שתעבד א"כ לא יכול למילף מהתם דבג"ק

מלתא, וא"כ אם ע"ע עריפתה אורחיה ממילא בכל מקום

בגוף הקדושה ג"כ לאו מלתא ושפיר אמרינן ולמ"ד הזמנה מלתא:

וקימינן כסברה הפשוטה כמ"ס, בהשואבה הע"ג דבגוף הקדושה

לדין הוי כמו למ"ד הזמנה מלתא בעלמא דאסור להוריד

לקדושה קלה:

שוב מלמדי בהשואבה פנ"א (ח"ג סי' א') שנשאל ע"ז איך אמרינן

ולמ"ד הזמנה מלתא ונמו שהקשיטי ונדחק מאד ליישב ומה

שנראה לע"ד כתבנו:

[עיין בהשמעות] עקיבא

סימן ד

ליורדי הרב רבי גפתי בק"ק ווארשא

מה דגמגס מעכ"ה במה דפסקין בש"ע ח"ח (סימן י"ד) בתלאן

להנייתא שלא ככוונה דאינו מזכך, לחוש לדעת רש"י והרא"ש,

הא י"ל דס"ל בזה כשטת התוספות דסתמא לשמה קאי:

נראה לע"ז דהדון עם המחבר, דהא כל עיקר ראיות הרמב"ם

והתוס' דלא בעי כוונה בתלייה או דסתמא לשמה קאי,

היינו מדלמעריך קרא לפסול בתלאן נכרי מדכתוב בני ישראל ועשו

ולא נכרי, והיפוק ליה דנכרי לא בעי כוונה, וזהו רק לשיטתייהו

דס"ל דעיבוד נכרי וישראל עומד ע"ג לא מהני, דנכרי אדעתא

דנפשיה קעניד, [ובאמת קשה לי דמ"מ אינטרך בתלאן נכרי והנכרי

נתגייר אח"כ, ואומר דתלאן אז ככוונה, והוא נאמן באיסורין,

ועכ"פ אם רוצה הוא להתעטף בזה העלייה כיון דיודע בעלמו שתלאן

בכוונה, לזה אנטרך קרא דתלייה נכרי בלד עצמותו פסול,

משא"כ לשיטת הרא"ש וכוונתו (בסימן ל"ב) דבעיבוד מהני ישראל

ע"ג ובב"י (סימן י"א) למד מזה דגם לענין עויות יליית מהני

[ובגלוינן הש"ע כתבתי לתמוה על הב"י בזה, וכאשר ראיתי אח"ז

שגם הגאון רבי יחזקאל בספר דגול מרצבה תמה כן] וא"כ מה"ס

לן להמליא דסתמא לשמה קאי, כיון דליכא הכרח לזה:

ויעויין בס' נזירות שמעון (רס"י י"ד) דהשיג על המג"א וכתב

כיון דבטו"ל דלכ"ע בעי לשמה מהני להרא"ש ישראל ע"ג

ק"ו בתלייה יליית דלרמב"ם לא בעי כוונה כלל לכ"ש דמהני ישראל

ע"ג, ובתחילת כבודו שנה מאוד בזה דתלייה' מגזיה"כ פסול דבעינן

בני ישראל ועשו, ופשיטא דלא מהני ע"ג דהא לאו משום חסרון

כוונה אחיה עלה:

יורדי דו"ס עקיבא

[עיין בהשמעות]

סימן ה

לכבוד יורדי הגאב"ד דק"ק פראנקפורט הרב רבי הירש נ"י.

מה שנשאל מר בחולה שאין בו סכנה, והולך בשבת לרפואה

לעשות לעצמו דבר לרפואה במידי דיש בו חילול שבת דדבריהם, וכדמוכח מתוך הראיה שהביא הר"ן מבי"ב, חמימר שרי לתיכחל

עינא (וכמ"ש להדיא בב"י סי' שכ"ח) נראה דאכילת פירות הנושרים וכדומה לא קיל משארית שבות דשבת ואסור להחולה לאכלם:

כדקיי"ל

דקיי"ל כל דבר שאב"ס אומר לנכרי ועושה, י"ל דהכא א"א ע"י נכרי דרפואתו הוא כשהוא רוחם, והרמב"ן ז"ל כתב דמש"ס שריין מפני שהוא שבות הנעשה בשמיני שלא כדרך המלאכות עכ"ל. [ודברי הר"ן אלו תמוסים לי, דהאין ניחא ליה בתחילה כיון דא"א ע"י נכרי מותר ע"י עלמו, הא מדבריו פ"ד לשבת ה"ל מבוחר דאפילו בא"א ע"י נכרי דאסור אף לחולה בעלמו לעבור על שבות דדבריהם, כדמוכח מסוגיא דבי"א דהקשה לו הרי קמסייע ול"ע] וא"כ מיושב קושיית החוס' דא"י היה מפרק כדרכו אף דאין דישה אלא בגד"ק, כיון דמ"מ מדרבנן אסור לא הותר לחולה שאב"ס, מש"ס הולך למינקט דהוי כלאחר יד, דזכו דוקא הותר לחולה ע"י ישראל :

ומעתה י"ל דהחלב אין בו איסור שתיים משום משקין שזבו די"ל דקאי להלכתא דאין דישה אלא בגד"ק ומש"ס ל"ג שמה יחלוב, דאף אם ישע"כ כן לא עבר אדאורייתא, וכעין זה כתבו החוס' שבת (דף י"ע ע"א ד"ה רע"א יגמור וכו') דהיכי דמרוסקין קלת מע"ש עד שאם ירסק אותם בשבת לא יהיה כוחם דאורייתא, אם ילאו מעלמם מותרים עיי"ש :

ואף דמ"מ י"ל לר"י דאמר פ"ק דבי"א דטעמא דבגולדה ב"י"ע אסורה משום משקים שזבו וכולהו חדא גזירה, הרי דאף בבי"א לא שייך גזירה שמה יסמוע וגם התרנגולת חינה גדולי קרקע ומ"מ יש בו משום משקים שזבו, דבכל מידי דקיימא שיוסחט ממנה גזרו בחדא גזירה, וא"כ ה"י בחלב כזב מהבמה לא עדיף מבי"א, ובההיא דחוס' בשבת ה"ל לריבין לחלק דוקא במרוסקים קלת דמדינא רשאי לסוחטן, משום דהוי כסחוטין ועומדין מע"ש אינם בכלל משקין שזבו לחינם בלועים כלל לדום בכלל זה משא"כ בחלב דמי ממש לבי"א, מ"מ הא מבוחר פ"ק דרי' מודה לר' יהודה דסבר אם לאוכלין היולא מהם מותר לא ס"ל דכולא חדא גזירה וליכא בבי"א משום משקין שזבו, א"כ י"ל דר' מרינוס ס"ל כר' יסודא, וליכא בחלב משום משקין שזבו, כיון דכי חולב בידיים ליכא דאורייתא :

ואף דכתבו דהברייתא דלא כר"י דאין דישה אלא בגד"ק י"ל דר' מרינוס ס"ל בהא כר"י דלא אמרינן כולה חדא גזירה היא, אבל בהא דיש דישה שלא בגד"ק לא ס"ל כר"י :

ואף דר' יוסף אמר הלכה כר' מרינוס, והרי בבי"א ס"ל לר' יוסף דבי"א אסורה משום פירות הנושרים, ואמרינן עלה מ"ט ל"א משום משקים שזבו ומשני בי"א אוכלא ופירא אוכלא לאסוקי משקין וכו'. משמע דמשקין שייך דכולא חדא גזירה עם משקין שזבו וא"כ חלב דמשקה הוי בכלל גזירת משקין שזבו י"ל דאין הכי אמרינן דודאי אין לנו לדבות גזירות מה דלא מלינו במתני', ודש"ס בעי רק כיון דמתני' קתני בי"א שגולדה ב"י"ע אסור ובאנו לדון מאיזה טעם גזרו חז"ל, אמאי בחר ר"י לומר משום פירות הנושרים ולא ניחא ליה דהטעם משום משקין שזבו, ומשני דר"י ס"ל מסבירא דבבי"א דהוא אוכל ל"ש למגזר משום משקין שזבו, וע"כ טעמא דבי"א משום פירות הנושרין, וכיון דמוכח דזבו טעמא ממילא לא מלינו כלל טעמדו חז"ל למנין לאסור משום משקין שזבו במידי דלא שייך שמה יסמוע ולכלול הכל בחדא גזירה, ואף דבגזירה שמה יעלה ויתלוש כללו הכל בחדא גזירה כל מה דנושר, אין לדמות גזירות חז"ל זה לזה, ומה דלא מלינו לא מלינו :

באופן דלשיטת הר"ן ה"ל דחולה אסור לאכול אסורי אכילה מחמת יומא דשבתא, ל"ק מההיא דגונח יונק די"ל דחתי כרבנן דאין דישה אלא בגד"ק, וממילא י"ל דהחלב מותר ואין בו דין משקין שזבו, אולם לשיטת הרמב"ם דהותרו השבותים כולם ע"י ישראל לחול' שאב"ס א"כ שפיר קשה קושיית החוס' דלמ"ל דהוי כלאח"י הא בלא"ה הוי דרבנן דאין דישה אלא בגד"ק, ובהכרח לומר כחירוסא דאולא לר"י דס"ל דיש דישה שלא בגד"ק וממילא החלב אסור מדין משקין שזבו, כמו זיתים וענבים כעומדים למשקין דלכ"ע משקין היולאים מהם אסור, וא"כ שפיר מוכח לכאורה מההיא דגונח יונק דאסורי אכילה דיומא דשבתא מותר לחולה שאב"ס, וקיל משאר איסורי מאלכות דדבריהם :

אמנם לכאורה גם להרמב"ם ליכא ראיא, למאי דקיי"ל (בש"מ

סימן ט"ז ס"ה והוא ליטנא דהרמב"ם) דבר שאינה מלאכה אלא משום שבות מותר לישראל לומר לנכרי לעשותו בשבת, והוא שיש שם מקלפת חולי עיי"ש, הרי דמקלפת חולי מודה הרמב"ם לשבות ע"י ישראל אסור ואינו מותר אלא שבות שבות, וע"כ הא דמתיר הרמב"ם שבות ע"י ישראל לנורח חולה, היינו בחולה כל הגוף, ועי' מג"א סי' ט"ז סק"ז שכ' ושבות שלא כדרכה אפי' במלעטר שרי, כמ"ש סי' שכ"ח ס' ל"ג עכ"ל, כוונתו דרומו על דינא דסי' שכ"ח ס' ל"ג שהוא דינא דגונח יונק, דס"ל להגמ"א דמה דאמרינן גבי גונח במקום לערא י"ג רבנן, דמשמע במלעטר בעלמא אף שאינו חולה כל הגוף, היינו כיון שהוא שלא כדרכה, וא"כ גם להרמב"ם יש לתקן קושיית החוס' ה"ל, ובאותו סגנון דכלאו טעמא כלאחר יד אף דאין דישה אבגד"ק, מ"מ הוי שבות כדרכה לאסור במלעטר בעלמא, להכי קיטע טעמא דכלאח"י דהוי שרי גם במלעטר בעלמא : **וא"כ** הדרן לכל דבריו ה"ל, די"ל דהסוגיא אולא להלכתא דאין דישה אלא בגד"ק, וכיון דאם יחלב ליכא איסורא דאורייתא, ממילא החלב אינו אסור משום משקין שזבו וכ"ל, [ומידוע בעיני שלא הערה הגמ"א דמתוך דברי החוס' שהקשו כן מוכח דעתם, אז דס"ל דמלעטר דמי לחולה ממש והותרו כל השבותים, או דביפוך דס"ל דמלעטר אף כלאח"י אסור, ופירושו דגונח היינו חולה גמור] : **וביסוד** ה"ל אף דאם אין דישה אבגד"ק אם היה כדרכו היה אסור, מיושב ג"כ קושיית חוס' כתובות שם מברייתא דיבמות (דף ק"ד בד"ה גונח יונק) והיינו דר' מרינוס ס"ל כרבנן דר"י דאין דישה אלא בגד"ק בזה שרי כלאחר יד שלא הוי איסור סקילה, דהא אפילו כדרכו הוי רק שבות, וקיל יותר מיו"ט דשרינן ביבמות כיון דהכא אפילו לאו ליכא דאין דישה אלא בגד"ק, וברייתא דיבמות ס' כר"י דיש דישה שלא בגד"ק מש"ס בשבת דכדרכה סקילה אסור, ובי"ע דאיסור לאו שריא וכוון, [אב"ס עיין מ"ש אהמ"ו כ"י בחדושי יבמות דף ק"ד] :

אולם עם כל זה, הא לשיטת הרמב"ם דס"ל דבהמה מקרי בגד"ק לעיני דישה, ולכ"ע יש דישה בחלב א"כ לכאורה ראייתינו חזקה מההיא דגונח יונק אף דהחלב אסורה לכאורה משום משקין שזבו, מוכח דכ"ג מותר לחולה שאב"ס, וכמו כן לשיטת חוס' דסוגיין אולא כר"י דיש דישה שלא בגד"ק :

אמנם נראה דבגוף היסוד שרלינו לומר דחלב זו יש בה איסור דמשקין שזבו, ולדמותו למשקין שילאו מעלמן מותרים וענבים העומדים למשקין, נראה דאינו כן, דהא בזיתים וענבים עלמן (מבוחר ברמ"א סימן שכ"א ס"א) מותר למזון מן הענבים המשקין בבב"ס וא"כ קשה דמה בכך דאין דרך פירוק בכך, הא מ"מ אחר שמלץ כשהמשקים בפיו ליחסרו משום משקים שזבו, ובהכרח לומר דדוקא ילאו מעלמן דנעשה עכ"פ הפירוק בעלמן, ואם היה עושה בידיים מה שנעשה בעלמו היה חייב משום מפרק בזה גזרו חז"ל לשמא יסחוט, אבל בזמן דהוליא המשקין בדרך שימוי בעיני דלא הוי מפרק עדיף טפי, דאיכא היכרח ול"ש למגזר, א"כ ה"כ י"ל בגונח יונק דהוליא החלב בעיני דלא הוי פירוק גמור :

באופן די"ל דהחלב אין בו איסור, ואף להפוסקים דגולד אסור בשבת, י"ל דכ"ג לא מקרי גולד כמ"ש הרמ"א (סימן תקע"ה בשם השו"ת רשב"א) דנכרי חולב בהמה ביו"ט וישראל רואבו דמדינא מותר דלא הוי גולד, כיון דהיה אפשר לישראל לחלוב בהיתר לקדירה שיש בה אוכלין :

ומהתם יש לדייק ג"כ דחלב אין בו משום משקין שזבו, דא"כ גם ע"י נכרי ליחסר, דהא בזדאי נכרי החולס פירות הוא ג"כ בכלל פירות הנושרים כמבואר בחוס' ריש בי"א, וכ"כ ב"ח בשם רשב"א שבת קכ"ב ד"ה הא דתניא [אב"ס ע' בחדושי אהמ"ו נ"י מ"ש לתמוז על דברי רשב"א אלו], וא"כ נסחר ראייתנו ה"ל : **ונ"ל** להביא ראיה מדברי חוס' (שבת דף ל"ה ע"א ד"ה והרודה) דהקשו אמאי לוקא לר"א ברודה מלות דבש, הא ר"א ס"ל בפסחים, דאמרינן כוואיל ואי מקלעי אורחים עיי"ש, ולכאורה תמוז לי אף דהחוס' ס"ל בדבריהם אלו דגם תלישה מותר מה"כ לנורח א"כ, הא מ"מ מדרבנן אסור לתלוש ואף דיעבד אסור משום פירות הנושרים, וא"כ מכה האיסור דרבנן אם יקלעו אורחים לא יחלבו

יאלכו ממנו, ואזרח ביתר דהואיל, וממילא עבר אדאורייתא: **אמנם** דכגאון רבי לייב ז"ל בשו"ת שאגת ארי' כתב בפשיטות דשוחט בהמה ביו"ט שיהא טרפה מדרבנן לא עבר אדאורייתא כיון דמדאורייתא היא כשרה אמרינן הואיל, (וכבר הארכתי בזה בדרשותי) אך נראה דלריך לזה ראיה גדולה, דמסברא לא היה נראה בן אף אם בעלמא אין דרבנן גורם לשיחא דאורייתא, (עי' מ"ל ס"ז מהל' הרומות) מ"מ כיון דידעינן דאורחיה בודאי לא יאלכו מזה, יכיה מאיזה טעם שיהיה, ממילא לא הוי א"כ דהא ודאי אין לומר דאמרינן הואיל אם יקלעו אורחים וירלו לעבור על האיסור ולאכלו דא"כ גם באיסור דאורייתא נימא בן, דהא אם האורחים יאלכו אותו לא עבר למפרע דאכילה איסור הוי לורך קאת נמ"ש חוס' (בינה דף י"ב) גבי מבשל ג"ה ביו"ט, ודוחק לומר דהלתי ל"א הואיל ומקלעי אורחים ויהא מותר מדין מתוך, אע"כ דל"א הואיל שיעברו על האיסור, וכמ"ש בס' אבן העזר פסחים (וף מ"ז) דבר נאה ומתקבל בישוב קושית החוס' שם בהביא דהתפסה ביו"ט מי שריא ע"ש, וגם הסברה נותנת בן למ"ש חוס' הא דלא אמרינן בכל מלאכת שבת הואיל ומקלע חולי שיש בו סכנה, היינו כיון דלא שכיח כלל ל"א הואיל ע"ש, וכ"כ לא שכיח כלל דיקלעו אורחים וירלו לאכול דבר איסור, וכיון שכן מה לי דלא ירלו לאכול איסור דאורייתא מה לי דלא ירלו לאכול איסור דרבנן, והרואייהו ל"ש כלל:

ורבאורה יש להביא ראיה להכרח שאגת ארי' הג"ל דהא לא בן יקשה מי שדר רחוק ממקום ישוב וכביבותיו לא שבת אדם בבה"ט נימא דאיסור לו לאפות ולבשל מיו"ט ע"י עירוב חבשילין, דהביתר רק כיון דמדאורייתא בלא"ה שרי משום הואיל דאי מקלעי אורחים, ובזה לא שייך סך הואיל, כיון דכשנכנס יו"ט ולא שבת אדם תוך אלפים להעיר ליכא באפשרות דלקלעי אורחים, וע"כ כיון דתחומין דרבנן אמרינן הואיל דלא יהיה אסור מדאורייתא, ואף להרמב"ם דיו"ט מיל דאורייתא י"ל דזהו רק בשבת אבל לא ביו"ט והארכתי בזה במק"א בעיה", אמנם נראה דאין מזה ראיה דשאני בתחומין דהאיסור הוא ממקום אחר בזה אמרינן הואיל אם האורחים יעברו על האיסור תחומין ויבואו לכאן, אז יהיה להם ביתר לכתחילה לאכול מתבשיל זה, אבל כל שהמאכל בעלמא אסור וליכא ביתר לאורחים לא מקרי אוכל נפש, ומ"מ לפי הסברה גם זה דחוק, דמה צנך שהאיסור ממקום אחר, מ"מ הוא בכלל לא שכיח שיבואו אורחים, והוי כמו חולה שיש בו סכנה:

ולזה נראה טעם אחר דגבי תחומין אמרינן הואיל אם יעשו צורגנין או מחילת ב"א, יהי' ביתר לאורחים לבוא, וזהו שכיח יותר מחולי. שיש בו סכנה, דהרי רשאי לומר לכרך פלוני אני הולך למחר כיון דיש לו ביתר בשבת ע"י צורגנין, ולא אמרינן דשרי למימר בן בכל המלאכות כיון דיש לו ביתר לעשות בן בשבת לפולה שיש בו סכנה, אע"כ דצורגנין שכיח יותר, ויש לדחות דשרי רק מה שיש מניחות לעשות בשבת בלי מלאכת שבת משא"כ היתר לחולה דיש בו מלאכת שבת אלא דכדחית מפני החולה ורק גבי הואיל הקשו חוס' דמ"מ אלו יקלע חולה שיב"ס היה למפרע עושה שפיר מלאכה זו, וכמו דאמרינן אחרישה לא לחייב הואיל וחיי לכסויי דס' לפור, [אולם למ"ש האבן העזר בש"ע סי' שס"ג, דביתר צורגנין הוא רק אם נעשה בע"ש אבל אם נעשה בצורגנין בשבת אין היתר, ח"כ ישאר קושייתנו כיון דבתחילת יו"ט לא היה צורגנין ולא שבת אדם תוך אלפים ח"א שיקלעו אורחים, ואזרח הכהואיל, ולזה היה נראה ראיה לשאגת ארי' הג"ל]:

ולזה היה נראה להוכיח מדברי תוספות בפרק המלניע בהביא דהרודה הלוח דבש ולפשוט ספיקתא דרומע"ת כ"י להחיר איסור אכילה דיומא דשבת וי"ט לחולה שאב"ס, כמו כל שבות מלאכה דשבת ויו"ט, ושייך שפיר הואיל ואי מיקלע אורחים דהיינו חולה שאב"ס דדוקא חולה שיב"ס לא שכיח כלל אבל אב"ס שכיח, ושפיר הקשו חוס' אמאי לוקא, נימא הואיל אי מיקלע חשאב"ס ויהיה מותר לאכול הכך הלוח דבש ופירות הנושפים:

ורנה באמת לכאורה ראיה להיפוך מדברי חוס' סוכה (דף י' ע"ב ד"ה מיו"ט האחרון) שהביאו ראיה דל"א מגו דאחשאלא מחמת יום שעבר מסוגיא דעירובין בלגין של טבל דאי לא בעי

סעודה הראויה מצע"י היה מותר לערב בו דמשחחך הוי סעודה ראויה דמותר לאכלו, ול"א משום מוקלה דהוי מוקלה מחמת יום שעבר, יע"ש, ואם איתא דכ"ל לחוס' דאסורי אכילה דיומא שרו לחשאב"ס וככל שבותים, מנ"ל להוכיח, דלמא מש"ה הוי עירוב דהוי סעודה ראויה לחולה שאב"ס כמו דמערבין למיר ביון הואיל דחיי להחרינא, והא דאין מערבין בטבל דרבנן היינו משום דאסורי דרבנן אף לחולה שאב"ס אסור, אבל בלגין דאסורין רק משום מוקלה הותרו לחולה שאב"ס:

אמנם נראה דיש לדחות דיל"דס"ל מסברה דמה שמוחר לחולה רק משום רפואה או שלא יכבד עליו החולי מחמת רעבון זהו לא מקרי סעודה הראויה ומכ"ט י"ל דאין מערבין בבישול כדרי אף דמותר לכ"ע לחשאב"ס ואפשר דגם לחולה בעלמא אין מערבין לו בזה דמה שמוחר לו לאכלו רק משום החולי, לא מקרי סעודה הראויה:

ואדרבא מתוך דברי חוס' סוכה הג"ל נתחזקה ראיתנו הג"ל, מדברי חוס' דפ' המלניע, דלכאורה היה מקום לסחור ראיתנו למ"ש הרשב"א [הובא בני' פ' חרש] לדין דקיי"ל קטן אוכל יבילות אין צ"ד מלווים להפרישו נחית דרגא דאיסור דרבנן מאחילין אותו בידים ח"כ לכאורה נסחר ראיתנו דשפיר י"ל דאיסורי דיומא שבת ויו"ט אסור לחולה שאב"ס, אלא דחוס' ס"ל כהרשב"א דמותר להאכיל לקטן אסורי דרבנן ושייך שפיר הואיל ומקלע קטן דמותר להאכילו והוי אוכל נפש, אבל ע"י דברי חוס' סוכה הג"ל נתחזקה ראיתנו למה דמבואר בחי' רשב"א יבמות דהקשה לפש"י דהא איתא דמותר להאכיל לקטן איסור דרבנן בידים אמאי אין מערבין בטבל דרבנן, הא הוי סעודה ראויה לקטנים כמו דמערבין ביה"כ מאחי טעמא, ותי' שאני יוה"כ דהמאכל בעלמא היתר אף לגדולים אלא דאיסורא דיומא גרים, וכיון דאין האיסור בעלמא של העירוב אם חזי השתא לקטנים מערבין בו, משא"כ בטבל דרבנן דלעולם לא חזי לגדולים אין מערבין בו לגדול משום דחזי לקטנים ע"ש, ומעתה מוכח דחוס' חולקים על הרשב"א, דאל"כ מה ראיה בביאו דבבב"ס דסוכה לענין מוקלה מחמת יום שעבר מהביא דלגין, הא י"ל דאיסור מוקלה דיומא גרים לאכרו משום מוקלה, וגם חזי לקטנים, מש"ה מערבין בו אם לא מטעם דבעין סעודה הראויה מצע"י ואז הוי טבל דאסור בעלמא ולא מהני מה דחזי לקטנים, ע"כ דלא ס"ל כהרשב"א, וס"ל דאין מאחילין לקטן איסור דרבנן, וה"ל קושייתא בעלמא ע"כ משום הואיל דאיקלע חולה שאב"ס, מבא"כ לענין עירוב לא מקרי סעודה משום אכילה חולה לרפואתו וכל"ל, ועולים שני דבורי חוס' דהמלניע ודסוכה בקנה אחד, ונפשט ספיקה דמר:

אולם לדברינו ישאר התמיה עלהר"ד דיומא ר"פ יוה"כ ס"ל כהרשב"א הג"ל דמאחילין לקטנים איסורי דרבנן, ובפ"ק דסוכה הביא הר"ן ראית חוס' מהביא דלגין דל"א מוקלה מ' יום שעבר, ובזה ישאר קושייתנו, הא י"ל דמוקלה מערבין כיון דחזי לקטנים ולע"ג:

ואפשר ליישב קאת דס"ל דמוקלה מקרי ג"כ מאכל איסור דבשבת ויו"ט כל מאכל מוקלה הוי חתיכה דאסורא ולא מהני מה דחזי לקטנים, כמו בטבל דרבנן, ושאיני יוה"כ דעלמא המאכל אין בו איסור, והאכלו עובר על איסור יוה"כ ולא על שאכל מאכל איסור:

אך ביוה"כ ג"כ ע"י איסור יוה"כ ממילא כל מאכל הוי מוקלה [ומה"ט לכאורה יש ראיה לחוס' דמוקלה נ' יום שעבר לא אמרינן, דאל"כ לרע"ק וריה"ג ואחרים דס"ל שמשכחה שבת ויוה"כ סמוכים זה לזה, ח"כ בשבת שאחר יוה"כ יהא החיוב להחנות, דכל מאכלים הוי מוקלה במגו דאחשאלא ביה"ש, וכן בא"י אם יום א' הפכה בשבת יהא אסור בשבת שלאחריו שהוא אחר הפכה לאכול חמץ במגו דאחשאלא ביה"ש ולע"ז דברי ירדו דו"ט:

הק' עקיבא בן רבי פשה גינז מא"ש

סימן ו

לידידי הרב רבי נמליאל בק"ק שאנלאגא.

מה שנסתפק רו"מ צמי שספק לו אם צירך בכה"ז להדין דמבנך מספק

סימן ז

עוברא זא לירי פ"ק פרידלנאד, שזא לכאן סופר מומחה ועמו
 זנו גדול קלמא זקומא, ואזיו אמר שזא זן ע"ז שנים,
 ומסייע לו בזכיות סת"מ, ומיד מחיתי לו, דהא מבוזר בדה
 בפרק יולא דופן (דף מ"ו), דהא דאמר רבא קטנה שהגיעה לכלל
 שנותיה ח"ל בדיקה לחזקה שהביאה שמי שערות זכו רק למיאון,
 אבל לחליה צעי בדיקה, ח"כ ה"ה ב"ד כיון דקטן פסול
 מדאורייתא לבחיבת סת"מ לא סמכין אחזקה וצעי בדיקה:

והנה הסופר אמר שכן נהג צפני כמה גדולים ולא פלו פה
 למהות זו, ובראיתו לו מפורש שכן כהוה במג"א הלכות
 חפילין ר"ס ל"ט, [ונ"ש שם עד שיביא זן י"ח תמוה, כאשר
 מלאחי ח"כ באל"י רבה עיי"ש] והמג"א רמז שם לסי' נ"ה וסי'
 קצ"ט סעיף י', היינו דשם החליט דהתפלה דרבנן וכדומה סמכין
 על חזקה דרבא ויכול להוליא אחרים, אבל להוליא אחרים בבהמ"ז
 שזא דאורייתא וכדומה לריך בדיקה:

ולכאורה יש לפסקא זכא דאין רח"ה מחליטה, די"ל דוקא
 בחליטה דאחזקה איסור יבמה לשוק וכו' חזקה איסור
 נגד חזקה דרבא, אבל בעלמא י"ל אף בדאורייתא סמכין על
 חזקה דרבא:

ורומר דגם בבהמ"ז וקידוש שזא להוליא אחרים שהיו בחזקה
 חיוב כיון דנתחייבו בזדאי, וכו"כ בהפילין דנתחייב להניח
 חפילין ובספק אם יולא בחפילין אלו שכתבם זה הקטן הוי כמו
 חזקה חיוב נגד חזקה דרבא וכמו בחליטה, ח"כ גם חפלה דרבנן
 לצעי בדיקה דהוי דעת כר"ף דחליטה קטנה פסולה רק דרבנן,
 ובדיעבד מהני בלא חליטה משתגדיל [ועי' בב"ש דגם לדעת הרמב"ם
 כן] הכי מוכח דגם דרבנן לא סמכין אחזקה:

ודוחק לחלק דשאני בחליטה דבורש חליטה דאורייתא דהרי מקילין
 בה הרבה בדדיעבד מהני חליטה ובתפלה אם קטן הוליא
 גדול אפילו דיעבד אינו יולא בגדול וריך לחזור ולהתפלל, ח"כ
 עיין קטנות בחליטה קול מבפלה, וח"כ אם נדמה מלוח חפילין
 וקידוש ותפלה לחליטה גם בתפלה דרבנן לצעי בדיקה כמו בחליטה,
 ואם אין מדונין דחליטה איכא חזקה איסור וריך לא מקרי חזקה כל
 כך, ח"כ דלמא גם בדאורייתא סמכין אחזקה דרבא:

אולם י"ל דמה דפסק הרמ"א (בסי' נ"ה) דלתפלה ח"ל בדיקה,
 היינו דפסק כשיעור תוס' וביעיניה דחליטה קטנה פסולה
 מדאורייתא, אבל להרי"ף והרמב"ם דחליטה קטנה פסולה רק מדרבנן
 י"ל דבאמת נלמוד מזה דלתפלה צעי בדיקה:

באופן דיש לקיים דתפילין וכדומה ילפינן מחליטה דמקרי ג"כ
 חזקה חיוב:

גם י"ל דהיפוך דתפילין וכו"ה לא מקרי חזקה חיוב אלא דמ"ת
 למידון אותן מחליטה דלשיעור כר"ף דחליטה קטנה דרבנן
 דמוכח לחזקה דרבא לא חלימתא ב"כ דאלת"ה נוקי חזקה דרבא
 נגד חזקה יבמה לשוק וכו"ל ספיקא דרבנן ולקולא, וכיון דמוכח
 דלא הוי חזקה מעליה, מניילא דאורייתא בתפילין וכדומה אף
 דליכא חזקה איסור מ"מ הוי ס' דאורייתא, אבל בתפלה דרבנן
 מקילין, דרק בחליטה קטנה כיון דהוי חזקה איסור יבמה לשוק
 דחזקה דרבא לא חליט כ"כ לדחות חזקה איסור מחמירין,
 עכ"פ שפתי המג"א ברור מללו דלתפילין לא סמכין אחזקה דרבא:

והנה צענין דבדיקה בפשטיה דמלמא מהני ע"פ ע"א כמו בדיקה
 לחליטה דמהני בדיקה נשים ואף אשה הוה, כיון דמסייע
 חזקה דרבא כדאמרינן נדה (דף מ"ח), ופסקה הרמב"ם (פ"ב
 מהל' אישות) ומ"מ יש לדון כיון דלהרי"ף וביעיניה חליטה קטנה
 פסולה מדרבנן אין רח"ה נמש להקל בבדיקה קלה רק דרבנן
 ולא בדאורייתא:

וא"כ ב"ד דלתפילין י"ל דצעי בדיקה מעליה ע"י ב' טדים:

ורכאורה יש לדון להקל בממנ"פ, אם נדון כפי דרך ב' כ"ה
 דתפילין

מספק, אם יכול להוליא לאחר שזא מכוסף ג"כ זכא, מדין ס"ם
 ס' שזא המצדק עתה לא בירך עדיין, ואם המלא לומר בירך,
 שזא השומע ממנו ג"כ כבר בירך:

תנן צפ"ג דר"ה עומטוס אינו מוליא לא את מינו כו', וקשה
 לי צנוה הא הוי ס"ם ס' שזא הכוסף זה הוא זכר, ואח"ל
 שזא נקבה דלמא השומע ג"כ נקבה, ומלאחי לעורי אכן דהקשה
 כן, ומאחזק דלפעמים תיהפך ספיקא דעומטוס זה הכוסף לאידך
 גיסא, דאם עומטוס אחר יבא להוליא אותו במלוא שאלין הכשים
 חייבות, תאמר נמי שזא מזה ס"ם ה"ל, הכי להוליא הוא לעומטוס
 אחר, אזלת לקולא מחמת ספק שזא הוא זכר והוי ליה ס"ם
 וכשעומטוס אחר באל להוליא אותו מספקין ליה בנקבה, והוי
 חרי ס"ם דסתרי אהדרי ודמי למנ"ש תוס' נדה (דף כ"ח) ע"ש:
ומאד נפלאחי על כבודו הגדול דאינו דומה כלל וכלל דהתם
 על כשני ביאות ביהד ליכא ס"ם להחירם, דליכא רק
 ספק אחד שזא אינו ולד, אבל אידך דה ספק שזא זכר או נקבה,
 ממנ"פ חד ביאה באיסור, אבל הכא לענין עומטוס לעולם אף
 אם יהיה אלק פעמים עומטוס זה יוליא אחר ואחר לאחר יהיה
 ככל ס"ם שזא כולם זכרים, ושזא כולם נקבות:

וראיתי צפר"ח בדיני ס"ם אות יו"ד, הביא בשם הרא"ם
 צביאוריו לסמ"ג הל' מגילה דהקשה ג"כ על מה דעומטוס
 אינו מוליא עומטוס הא הוי ס"ם ותירך דס"ם ביהדי גופי לא חמירין:
ובתשובת מוול נהאש למכר"ח אלפאדרי (כו' י"ג) הביא
 ג"כ לדברי הרא"ם אלו, וכתב עלה דיש ללמוד
 כן מהא דקידושין, ספיקות בספיקות אסורות לבא זה זכא, והא
 הוי ס"ם אם זהו ממזר או לאו, ואח"ל שזא ממזר דלמא גם היא
 ממזרה, אלא דאין מזה רח"ה דהתם יש לעשות הס"ם ככל, ויש
 ג"כ לד לעשותו לחומרא ולומר ספק אם הוי זה כשר וישא ממזרה,
 אם תמלא לומר דהוא ממזר דלמא היא כשרה עכ"ל:

ובמחפ"ת זה אינו דלקולא הוי שפיר ס"ם ס' שזא סמכין
 ובספק שניהם כשרים, ואין כאן איסור רק בחד דל
 שהא ממזר וא' כשר, וזכו לא מקרי ב' ספיקות שזא הוא ממזר
 והיא כשרה או להיפוך דהא מ"מ הכל רק חד ביאת ממזר בקבל
 ד', וח"כ הוי חד דל לאיסור דהיינו דא' מהם ממזר וא' מהם
 כשר, ושני דלדיס לביחירה דשזא שניהם ממזרים או שניהם
 כשרים, אף עכ"פ דעת מהרא"ם מוכרחה מתוך קושיותו, וח"כ
 אפשר דבידון דין נמי אין ספק מחוייב בבהמ"ז יכול להוליא לאחר
 שמוחייב מספק:

אולם י"ל כיון דמדינתא בבהמ"ז אף שזא מוליא כמו כל ברכת
 כמלות אלא דאסמכות אקרא ואכלת ושבעת מי שזא אכל
 יצרך, ומנ"ט סגי באל כזית וא' דגן דמחוייב רק מדרבנן יכול
 להוליא לנו. שאכל כדי שביעה, וח"כ י"ל דלגבי דרבנן הוי ספק
 דרבנן שזא זה המוליא עדיין לא בירך, ומנ"ט י"ל דאף אם
 השומע ודאי לא בירך, מ"מ יולא זכא שהמצדק מכוסף דהוי ספק
 דרבנן, כיון דמדאורייתא אפילו בירך יכול להוליא ולגבי דרבנן
 חמירין שלא בירך:

ועיין בלקוטי פרי"ח סי' קפ"ד שכתב דלהלמב"ם דספק דאורייתא
 רק מדרבנן לחומרא, מי שמכוסף אם בירך בהמ"ז ח"י
 להוליא לאחר, דלא התי דרבנן ומספק דאורייתא ע"ש, וצפ"ט
 ה"כ נראה דאף לאיך פוסקים דספק דאורייתא מה"ת לחומרא,
 מ"מ מחוייב רק מנגד ספק, וח"כ זכא האחר אינו יולא בשמיעתו,
 דעדיין נשאר הוא בספק חיוב דשזא המוליא כבר בירך ולא יולא
 בשמיעתו ממנו:

אבל לפי כ"ל י"ל דהיפוך דאף להרמב"ם דספק דאורייתא מן
 התורה לקולא יכול להוליא בבהמ"ז לאחר שלא בירך, דהא
 בהמ"ז מחוייב דרבנן ג"כ יכול להוליא למחוייב דאורייתא כמו
 באוכל כזית דגן דיכול להוליא לנו. שאכל כדי שביעה, כנלענ"ד:

תפילין וברכת המזון לא מקרי חוקת איסור, א"כ ממילא הדין דמכני ע"א, דהא ע"א נאמן ביהסורין בלא אחזקת אבירא, ואם מקרי חוקת איסור ממילא מדפסק הרמ"א לתפלה סמכין על חוקת דרבא בלא בדיקה ע"כ דס"ל כשיטת תוס' דחליטת קמנה פסולה דאורייתא וכמש"ל בדרך הא', א"כ שפיר מוכח מחליטת דאפילו בדאורייתא. מכני בדיקה קלה כיון דמסייע חוקת דרבא : **אולם** אין זה ראייה, ד"ל דמקרי חוקת איסור, ומה דפסק ברש"א לתפלה ל"ב בדיקה, לא משום דפסק בודאי כשיטת תוס' אלא דדרבנן סמכין על שיטת תוס' דחליטת קמנה פסולה דאורייתא וליכא ראייה לגבי דרבנן שלא לסמוך על חוקת דרבא, אבל במילי דאורייתא לענין בדיקה ע"י ע"א י"ל דחיישין לשיטת רי"ף וכתמנ"ס דחליטת קמנה דרבנן, וליכא ראייה לסמוך בדאורייתא סגי בבדיקה קלה :

אמנם השפ"כ יש לדון מס"ס, ס' כשיטת תוס' ומוכח דאף בדאורייתא כיון דמסייע חוקת דרבא סגי בבדיקה ע"א, ואח"ל כרי"ף וכתמנ"ס דחליטת קמנה דרבנן וליכא ראייה משם, הא מ"מ עיקר הדין דע"א אינו נאמן באחזקת איסורא וכו' רק מספק חיוביאל דלא אפשיטא ביבמות ריש פרק האשכח רבא (דף פ"ח) וכו' ס"ס בדינא דמכני להרבה פוסקים, כמו שהארכתי במקום אחר :

עכ"פ יאל מזה דחליטת קטן דודאי פסול דאורייתא, י"ל דלריך בדיקה ע"י ב' עדים, דיש לחוש לשיטת רי"ף וכתמנ"ס דחליטת קמנה מדרבנן, ואין ראייה מחליטת קמנה לקטן, וחליטת מקרי דבר שבערוה כמ"ש הג"י (פי"ב דיבמות), אהא דאמרינן בעיני ב' עדים רואים מכוון, בודאי אין ע"א מכני וליכא ס"ס : **וחדוש** בעיני שלא מלאתי מי שבערה בזה.

גם כנ"ד נראה להחמיר כיון דאפשר לעשות כן בקל לבדוק ב' עדים, גם בלא"ה יש לחלק ד"ל דוקא בבדיקה קמנה דהוי מלתא דנחוי לבדוק ע"י אנשים וממילא אף אשה אחת נאמנת, אבל בדיקה קטן י"ל דעכ"פ לריך בירור ע"י עדות מעליא : **והנה** אם אחר הבדיקה, נמלאו לו ב' שערות י"ל דהתפילין שכתבן קודם הבדיקה כשרים דמחזיקין ליה לגדול למפרע מיום שמלאו שנותיו שנעשה בן י"ג שנה כמ"ש תוס' בפרק מי שמת (ב"ב דף קנ"ו ד"ה בודקין לקידושין) וכתבו שם וז"ל ול"ל דאם פשט וקבלה קידושין מאחר דחיישין לקידושי שניהם כדשמואל דאמר קדשה אביה בדרך וקדשה עצמה בעיר חיישין לקידושי שניהם [ר"ל דהא מרא דשמעתא בודקים לקידושין הוא שמואל, ולדידיה דסבר דל"א כרי בוגרת לפניו לא מהני הבדיקה לאחר קידושי השני] דהתם לא קאמר הכי אלא ביומא דמשלם שיה דבאותו יום בנדה, אבל הכא שהגיעה כבר לגלות ממון גדול לא, עכ"ל.

ורענ"ד כוונתם דהכא דמסייע חוקת דרבא, מש"ה גם לשמואל מוקמינן לה אחזקת גדולה למפרע, וכ"כ להדיא בתשובת הרא"ש (סוף כלל לג'), וסיים שם כ"ש חליטת דהלכתא דקיי"ל כרב דאמר כרי היא בוגרת לפניו ומחזיקין לה לבוגרת, אף שזמן הכחה בוגרת הוא בלאותו יום אמרינן שלא התחין לה לבא עד הערב, כש"כ הגיטה לכלל שנותי, וא"כ בבדוקו ומלאו סימנים דאמרינן משעה שהגיעה לכלל השנים בארבעים עכ"ל, וכובא ב"ה ע"ה (סי' נ"ג) וסיים שם ב"י ועיי' בחדושי הרשב"א (כוח הרמב"ן) בפ' מי שמת עכ"ל, כוונתו דהרמב"ן שם חולק על הרא"ש במ"ש אהכוח עובדא דבני ברק דמייירי ע"כ דמיד שמכר מה, דאל"כ לא מהני הבדיקה דלמלא אח"כ הביא הסימנים ע"ש :

אמנם לענ"ד י"ל דהרמב"ן ס"ל כך רק לענין להוליא ממון, דע"י בדיקה זו א"א להוליא בקרקע מחזקת בעלים ע"י חוקת שהוא גדול לפניו להחזיקו לגדול למפרע, אבל בעלמא גם הרמב"ן מודה, דהא אף בלא חוקת דרבא למה דקיי"ל כרב דאמר כרי היא בוגרת לפניו ומחזיקין ליה לגדול למפרע משעה שהיה ראוי להיות גדול דכיון משנת י"ג ואילך, ומכ"ש כהא דמסייע לזכ חוקת דרבא, אש"כ דרק לגבי חוקת ממון לא סמכין על זה כמו דקיי"ל כר"מ דבאומר שכיב מרע כיותי על המקבל להביא ראייה כיון דהא להוליא, וכרא"ש בתשובת הג"ל בראייתו מהכיה דבני

ברק מבוחר דגם לענין כולאה ממון מחזקתו אמרינן ק' דבוא גדול למפרע, וכיון אף דבאומר שכ"מ כיותי קיי"ל כר"מ, ע"נ כיון דמסייע ליה חוקת דרבא ומחזיקין ליה לודתי גדול למפרע : **אלא** לפני הלך שכתבו דתפילין מקרי חוקת חיוב י"ל דהרמב"ן לפי"מ דביארנו דמדמק לשכ"מ כיותי ולא מתקן כיון דמסייע חוקת דרבא עדיף, א"כ י"ל במקום חוקת דעלמא ג"כ לא אמרינן דכוי גדול למפרע כמ"ש הר"ש (סי' ל"ז סק"ג) לענין חוקת פנייה דלא אמרינן כרי בוגרת לפניו :

אלא דמ"מ כיון דלא בריחא לן דתפילין מקרי חוקת איסור, וגם י"ל דאף הרמב"ן ס"ל דעדיף מהכיה לבוגרת כיון דמסייע חוקת דרבא אלא דמ"מ ס"ל דלא מהני להוליא ממון דחוקת ממון חליט, דמדמה זה לשכ"מ כיותי דג"כ מסייע רובא, דרוב עלמא בריחא, וגם כיון דפסקין בש"ע (תוס"מ סימן ל"ה) בפסוקים לענין עדות דמחזיקין לו לגדול למפרע ומכני עדותו אף להוליא ממון ולא חשש לשיטת הרמב"ן, וגם האחרונים שתקו ולא העזו בזה, ועיי' בתשו' מהריב"ל (ח"ד ס"ז) ובתשו' הרשד"ם חאה"ע (סי' י"ט) ובספר חרות חסד להרב ר' חסדאי ר' פרחי' הכהן (סי' רי"ב) : **עכ"פ** לענין תפילין ד"ל דגם הרמב"ן מודה, יש לסמוך ע"י בבדיקה להכשיר התפילין שכתב קודם הבדיקה משנת י"ג ואילך :

אך כל זה בתפילין שכתב אחר שכוף ידוע ב' עדים שהוא בן י"ג שנים, דאף אחר הבדיקה נמלאו לו ב' שערות אם א"י בבירור שהוא בן י"ג שנים אינו בחזקת גדול ולריך שיהיו לו רבי שערות, כדאיתא בא"ש (סי' קס"ט סי"א) :

ומ"מ יש להקל קצת בזה במה שכתב אחר הבדיקה בעדות מעליא שיש לו ב' שערות ד"ל דמסתמא הוא בן י"ג שנים, דרוב קטנים אין מביאים ב' שערות, עיין בקידושין (דף ס"ג ע"ב תוס' ד"ה בני זה) שכ' דלא בעי עדות כלל על השנים, וא"כ אף דפסקין בש"ע כנ"ל דבעינן עדות מעליא על השנים, מ"מ י"ל דהשערות מהני לגרע החוקת דיבמה לשוק מכה הרוב ס"ל וכי כמו פלגא ופלגא, אלא דמ"מ לריך ב' עדים על השנים כדון כל דבר שבערוה, דס"ל לכמה פוסקים דאף בלא חוקת איסור בעי ב' עדים, ובכתבו בזה במק"א, אבל בשאר אסורים אף במקום חוקת איסור י"ל דע"י השערות הוי כמו פלגא ופלגא ומכני ע"א ואפילו קרוב על השנים מדין ע"א נאמן ביהסורין :

וא"כ כנ"ד אביו נאמן על השנים, ועיי' בכה"מ [פ"ב סי' מכל' אישות בשם הרמב"ן] דנכסאק בכה"מ סימנים ולא נודע מספר שנותי, ובת"ל שם כתב דנכסאק רק הכי דעתה היא ודאי גדולה בפניו, אבל בלא"ה פשיטא דלא עלה ע"ד לומר להחזיקה גדולה לתלון :

ולענ"ד זה אינו פשוט, דהא בתוס' קידושין כנ"ל בחירולא כב' ס"ל דלא בעי עדות כלל על השנים, וא"כ י"ל דבזה נכסאק הרמב"ן דכיון דכיהא סימנים אמרינן דמסתמא בגיטא לכלל שנותיה, א"כ יש עוד לומר דבאסורים אף במקום חוקת ע"א נאמן דכוי כמו ס"ס, ס' דלא בעי עדות כלל על השנים וס' דע"א נאמן באסורים בחזקת איסור :

וגם מלשון הרמב"ן בעלמא שכ' דמטילין אותה לחמרה משעה דכוי רק ספק ולא ודאי מדין חוקת, וא"כ באסורים דעלמא ע"א נאמן בכה"ג על השנים מתרי טעמא, הא', ד"ל דהשערות עכ"פ מגרעות לחזקה וכוי ספק וע"א נאמן, כב', דכוי כמו ספק ספיקא וכפי כנ"ל :

והנה כנ"ד הוא גדול בקומה וגם יש לו ריבוי שערות בודאי מהני, אבל ילאהי לדון בעלמא לדינא, אם נמלאו רק ב' שערות דאביו נאמן להשיב שהוא בן י"ג שנים, ומוחר לכתוב תפילין משעת הבדיקה ואילך, אבל מה שכתב קודם הבדיקה שכתבו להכשיר מכה חוקת דרבא מחזיקי' ליה לגדול למפרע, וזה מהני רק להכשיר למפרע משעה שחשירים ב' עדים שהוא בן י"ג שנים, ועדיין ל"ע לדינא :

עוד יש לחקור לפי פסקא דש"ע חו"מ (סי' ל"ה כנ"ל) דמחזיקין לגדול למפרע, מ"מ י"ל אם בדקו אותו אחר י"ג שנים ולא

היו לו ב' שערות ואחר זמן מה בדקו ומלאו לו ב' שערות, בזה י"ל דלא מחזיקין ליה לגדול למפרע, לא מבעי להוילא ממון, דחלקו דין זה לבין האומר שכ"מ הייתי כיון דמסייע חזקה דרבא עדיפא, א"כ בזה נראה דל"ש חזקה דרבא כיון דידוע זה האיש דכגיע לשנים ולא הביא ב' שערות ולא הוא מחזקה דרבא, ומה"ע אפשר לומר דזהו דהוילא סב"י מהרמב"ן ב"ב דחולק עם הר"ש ממ"ש בחדושו לז"ב, דמיירי דמיד שמכר מת, דאילו מוכר כ"כ, דו"ל דס"ל בתוס' פרק מי שמת (דף ק"ד ד"ה ועוד סימנים) דע"כ מיירי שאחר שהגיע לכלל שנותיו ולא היה סו' גדלות, מש"ה הוכרח לומר דמיירי שמיד שמכר מת, דאל"כ דלמא אחר שמכר הביא ב"ש, דל"ש לומר דמחזיקין ליה לגדול למפרע ובג"ל, והר"ש ע"כ יסבור דלא מיירי בזה, וקושי' תוס' יתכן דלא מהני חזקה דרבא להוילא ממון כמו דלא סמכין על זה לענין חליה :

ובדברי תוס' הכ"ל תמהתי בחידושי מהא דאמרין שם (דף ק"ב ע"א) אלא לדידך דאמרת ראייה בעדים סיכי משלחת לה דנחתי לקוחות, דלמא מיירי ללא דקרו אותו משולם ומש"ה נחתי בלקוחות משום חזקה דרבא וז"ע [א"כ עי' ע"ש אהמ"ו בחידושו ב"ב דף ק"ו, אשר אקוה להוילא לאורה, ובסדרי טהרה בחי' לדה (דף נ"ב ע"ב) בזה דאמרין שם הלכה כדברי כולן להחמיר, הקשה מאי נ"מ בסו' האמלעי, כיון דלמורא חיישין לשיעורא זוטא, ולקולא בעי דוקא סימן הגדול שבכולם, ואי דנ"מ בנתקדשה לאחד אחר סימן כוונת ונתקדשה עוד לאחר אחר סו' האמלעי דחיישין לקידושי שניהם, דלמא סימן האמלעי עיקר וביסקה קטנה בשעת קידושין הראשונים וגדולה בשעת קידושין השניים, הא בלא"ה אן קי"ל בלאורייתא חיישין שמה נשרו, אם כן ממילא לריכה גמ' גם מהשני דלמא קודם קידושין שניים הביאה סו' גדולים ונשרו ע"ש :

זלפי דברינו ניחא, דהא מביאר בתוס' בפרק בא סימן (דף מ"ח) דחששא דנשרו הוא מכח חזקה דרבא, וכיון שכן אם באת לומר דקידושי הראשונים לא היו כלום, דסו' הקטן לא כוי סימן א"כ הגיעה לכלל שנותיה ולא אייתי ב"ש הראויים וילא מחזקה דרבא כנ"ל, וכדמפורע בהדיא בתוס' פ' מי שמת (דף ק"ד ד"ה ועוד סימנים) א"כ שוב לא חיישין לקידושי שניה לומר שמה הביאה סימנים גדולים ונשרו דבמקום לריכה דרבא ל"ח לנשרו, וכיון : **אך** קשה לי מדברי תוס' ב"ב (דף ק"ו) ד"ה בודקים לקדושין וכו' דחיישין שמה נשרו, כוונתם, דבדיקה דידה דאם לא ימלאו לה ב"ש כוי ספיקא דקידושין דשמה נשרו ולריכה גם גם משני ובמ"ש תוס' בסמוך ד"ה לחליה, דלקידושין נויירי בין באיש בין באשה, הא אף אם לא ימלאו ב"ש א"ל גמ' מהכני דכל שבאת לומר דבעת שקידשה הראשון לא הביאה ב' שערות א"כ הגיעה לשנותיה ולא הביאה ב' שערות ואזרח חזקה דרבא, ותו ל"ח לנשרו ואמרין דעדיין קטנה היא, וגם הא כוי ספק ספיקא ס' לא נשרו ועדיין קטנה היא, וס' נשרו קודם קידושין ראשונים ולע"ג :

וביותר קשה לי, הא כתבו סחילה דבאם נמלאו אחר שפסטה וקיבלה קידושין א"ל גמ' משני דריינין דהיא גדולה למפרע משעה שנתפסות גדולה בשנים, וא"כ איך שייך לומר דבלא נמלאו סימנים דחיישין שמה נשרו, כיון דאלו אומרים דנשרו והיה לה סימנים ממילא רחוי לומר דסימנים שהמה באו משעה שנתפסות בת י"ב שנים ויום אחד דהא אלו רחוי סימנים היינו דנין כך ומה לי אם רחוי בעין ממש הסימנים או שידענו שהיו לה הסימנים, ולע"ג : **ובין** שכן דבכ"ג ליכא חזקה דרבא, לא אמרינן בזה לשו' גדול למפרע להוילא דלא עדיף משכ"מ הייתי, והא דמהני בדיקה בהכי דבני ברק לפמ"ש תוס' בג"ל דניירי בדקרו אותו אחר שהגדיל בשנים ולא נמלאו לו ב"ש, ל"ל בלמא דמיירי דמה מיד אחר שמכר כמ"ש הרמב"ן :

אלא אף בשאר דברים, כגון לענין תפילין וכדומה אני מהפסק בזה, דנכי דקיי"ל כרב בהכי דבוגרת לפנינו כרי אף בלא כיוע חזקה דרבא מחזיקין ליה לגדול למפרע, מ"מ לא מבעי' אחד תירוצא דתוס' דהתם דכעס דרגילה לבא מלפרא סו' בגרות, אלא אפילו לאידך תירוצא דבלא חזקה מחזיקין למפרע כדשחא מ"מ

י"ל דחזקה דשחא שייך רק דאמרין כאשר נמצא עתה כן היה למפרע משעה שהיה ראוי לך, אבל אם בשעה שהיה ראוי להיות כן, לא נעשה כן ל"ש לומר מכח חזקה דשחא שהיה למפרע כן דמאזיה שעה באת להחזיקו למפרע, וכי מכל לומר דמשעה סילוק ידיו מהכדיקה לית לה סו' באתו רגע מולדו הסימנים, ומש"ע כ"ל דאם קדשה אביה בדרך י"ל דאם הדקנו אותה בלפרא ולא היו לה סו' בגרות, דמודה רב דלא אמרינן כרי בגרות לפנינו, כיון דאין יכולים להחזיקה כדשחא מעידן לפרא שהיתה אז ראוי להיות בגרת, כנלע"ג : **ומד** עיניו בעיניו בג"ל, בהרתי לתוך קושיה תוס' קידושין פ' עשרה יוחסין (דף ע"ט ד"ה ושמואל מ"ש מצוקה וכו') וא"ס לרב נמי תקשה וכו' ונ"ל ליישב דשורש פלוגתייהו דרב ושמואל אי חזקה דשחא במקום לריכה חזקה דמשיקרא מקרי חזקה, דרב ס"ל דמקרי חזקה אלא במקום דאיכא חזקה דמשיקרא כמו בגנאים וכדומה אמרינן בהיפוך דשחא הוא דאחרע ונשמה, אבל ביומא דמשלם סית ליכא חזקה דקטנות כיון דבו ביום עשוי להשחנות, בזה ס"ל לרב דאזלינן בחר חזקה דשחא, ושמואל סב"י דחזקה דשחא לא מקרי חזקה כלל, ולפ"ז לרב ניחא הכיח דמקוה, דלגבי חוקת שלימות דמקוה איכא חזקה עומאה, והוי חזקה לגבי חזקה וטוב אזלינן בחר חזקה דשחא ואמרין דודאי חסר למפרע, אבל לשמואל דחזקה דשחא ליכא חזקה יקשה, ומשינן דמ"מ בסיועת חוקת שמואל אזלינן בחרה דכוי חרתי לריעותא ודוק :

ובהרי"א עינא יש לי מקום עיון במ"ש המג"א (סו' רע"א ס"ב) דכן י"ג שנים לא יוליא לנשים בקידוש שנה, כיון דנשים חייבות ד"ת חיישין שמה לא הביא ב"ש, דבדלאורייתא לא סמכין לחזקה דרבא, וסייס שם לכן תקדש היא לעלמא, עי' סו' ק"ג ע"ל, משמע דכוונתו למ"ש בסו' ק"ג דבלא"ה נכון שהאשה חאמר מלה במלה עם המקדש כיון דאין מבינות לה"ק אינן יולאות בשמיעה, א"כ ממילא אין חשש, והנה ל"ל דאף אם תא יולאת בקידוש דלעלמא שוב ליכא קידוש על היין, היינו דלענין קידוש על הכוס שכוא דרבין סמכין על חזקה דרבא שביא ב"ש, ולגבי דלאורייתא יולאת באמירתא :

אולם עודני כבוך, דלכאורה כיון דמברכת לעלמא לא שייך לומר דיוולתא ג"כ בשמיעה, דאם באת לומר דיוולתא בשמיעה דשומע כעוה א"כ ברכת' שבפיה לבטלה, ובהכי דסו' ק"ג באמת י"ל דאומרת עם המקדש נוסח אמלעיה הברכה אבל הפתיחה ובהחתימה יולאת בשמיעה דהמעט בזה מבינת בל"ק, אבל לענין הקידוש שמקדש זה כן י"ג שנים, דכיון דחיישין שמה לא הביא ב"ש וחינו מוליא אותה ולריכה ללא באמירתה עמו, ע"כ לריך שהבדך גם הפתיחה ובהחתימה, א"כ אם באמת הביא ב"ש והיא רואית ללא בשמיעה ממנו כדי שיכיר קידוש על הכוס, מה שמברכת לעלמא כוי לבטלה :

ואורי יש לומר דגם בזה אומרת לעלמא רק נוסח הקידוש בלי פתיחה וחסומה ומדלאורייתא יולאת בזה, דאין חיוב ברכה מדלאורייתא רק להזכיר את יום השבת, ולגבי דרבין סמכין דכבי' ב"ש ויוולתא בשמיעה :

וביותר י"ל דבכ"ג אף אם הוא קטן ממש יכול להוילא, דהיי דרבין ומפיק דרבין, וישוין בא"ר שכתב בכ"ג דאם האשה התפללה ערבית יכול קטן להוילא ובספר דגול מרובה כתב דאם גם הקטן התפלל א"י להוילא שהוא ב' דרבין ולא מפיק חד דרבין :

ולענין במהכ"מ היה נראה דזה אינו, דהא בקידוש כדן דאם ילא מוליא, א"כ לא מקרי הקטן ב' דרבין ולגבי מה שילא בהפלה מדלאורייתא זה לא מקרי פסור וליכא הכרון בזה, דגדול כה"ג שילא בהפלה יכול להוילא למי שלא התפללו אף דכוא דרבין ואינכו דלאורייתא דאף בקידוש ממש לעלמו יכול להוילא החרים ואם כן רעו דנין רק מולד פטור דקטנות כיון דבעלמותו אינו בר חיובא מדלאורייתא א"י להוילא לבר חיובא וה"כ כוי רק חד דרבין, ובאחי במגילת ותפלה דאין קטן מוליא לגדול מבוס דלא אחי כרי דרבין ומפיק להד דרבין אף דגם בגוילת ותפלה אם ילא מוליא, ה"ס עכ"פ קטן בהפלה כוי בר חיובא דחרי דרבין דלא משכחת חיוב

חיובו אלא בתרי דרבנן, אבל בקידוש דהקטן בחיובא קידוש הוא חד דרבנן דהא קידוש בעלמא הוא דאורייתא, אלא עתה דהקטן כבר התפלל יאל ידי קידוש דאורייתא וכו' לא כיון חסרון, כיון דבר חיובא הוא בעלמא בלא קידוש ממילא כיון כמו בעלמא, דמי בקידוש יכול להוילא אחר שלא קידש, ודוק:

ומה"מ יש לי בחדושי מקום עיון על הוס' דהתנא דקטן שלא אכל כדי שביעה ה"י להוילא לגדול שלא אכל כדי שביעה דהקטן הרי דרבנן והגדול חד דרבנן, ע"י דדברייהם מגילת (דף י"ט ע"ג), וקשה לי, הא חזין גדול שחבל כזית יכול להוילא לגדול שחבל כדי שביעה, דהוא ברבית המלוא ומדינא חף בלא אכל כלל יכול להוילא, אלא דצ"י שחבל כזית מכה ההסמכתא דואכלת ושבעת מי שחבל הוא יבצר, ח"כ גם בקטן שחבל כזית דשיך צ"י ואכלת ושבעת כ"י רחוי להוילא לגדול שחבל כדי שביעה, והינו מעבד כזית רק חסרון דקטנות דהגברא בעלמא לאו בר חיובא דמלוא כלל, וח"כ ממילא יכול להוילא לגדול שחבל כזית, ולא מקרי ב' דרבנן דמה שאינו מחויב עתה מולד שלא אכל רק כזית וכו' אינו מוסיף, דמ"מ בר חיובא מקרי אלו יאכל, ויכול להוילא לבני חיובא דאורייתא וכנ"ל:

ות"ר דזכו כוונת הרה"ס שהביא המג"א (סי' תרפ"ט סק"ד), ומ"מ שס' הטעם דבידו לאכול כדי שביעה נראה לענ"ד דזכו טעם ליסוד דהין גדול שחבל כזית שיכול להוילא למי שחבל כדי שביעה, דאף דאינו דומה לשופר וכדומה דילא מוילא, דהתם בחיוב מוטל עליו מולד עלמא והין לו מרוס להפטר ממנו אלא דכבר יאל וכו' מקרי בר חיובא ויכול להוילא אחרים, אבל בהמ"ז דכל זמן שלא אכל לא מקרי בר חיובא דאינו מחויב לבא לידי חיוב, לאכול כדי שביעה, משום הכי הטעם דמ"מ מקרי בר חיובא כיון דבידו לאכול כדי שביעה ולהחייב בהמ"ז ודברי הוס' ה"ל ע"ג:

מוזה נראה כדור דקטן שהתפלל ואלא ידי קידוש דאורייתא יכול להוילא לגדול שהתפלל שמחויב קידוש מדרבנן ולא מקרי הקטן ב' דרבנן, וכנ"ל:

ודאיתי עוד להגאון גדול מרדבא בסי' ה"ל דילא לרין בדבר חדש, דאיש שכבר התפלל ה"י להוילא לאשה דלא התפללה, דהוא מחויב דרבנן ולא מפיך לה מחיובא דאורייתא, דהא דילא מוילא הוא מטעם ערבות, ונשים אינן בכלל ערבות כמ"מ הרה"ס ברכות, אלא דמתפק דאפשר דערבות דאנשים גם על נשים, רק נשים דעלמא אינן ערבים, ע"ש, ולדבריו אשה שילאה ידי קידוש אינה יכולה להוילא לאחרות שלא יאלו:

ולא נראה כן דאין הילוק כלל בין איש לאשה לענין ערבות, ולא מלינו בשום דוכתא דבאשה לא יכ"י דהין דאיש יאלא מוילא, וברי בני יאחי מלכא ומלכתא דכריכו רפתא משמע דאיש כ"י שמעון בן שטח אוכל כזית כ"י מוילא אותה, וכה"א נשים מחויבות בהמ"ז מדאורייתא מה מהני שחבל כזית, הא הוא חיובא דרבנן וביא חיובא דאורייתא, ואח"כ עלה רק מדין יאלא מוילא, כדי דגם לגבי אשה אמרינן יאלא מוילא, ודוחק לומר דהיא לא אכלה כדי שביעה [זולת שנאמר כפי ה"ל דאיש ערב על אשה, וח"כ נכבד על כל פנים ספיקתו כזה הפרט]:

אלא נראה לענ"ד דכוונת הרה"ס לחלק בין יאלא מוילא ובין אינו מחויב במלוא זו בעלמא, דערבות רק בני שמחויב ג"כ במלוא זו, מש"כ חף שהוא כבר יאלא לעלמו מוילא לאחרים, אבל במלוא שאינו בר חיובא כלל, דהיינו לפי ה"ל דנשים אינן מחויבות בהמ"ז מדאורייתא הינם ערבים על מלוא דבהמ"ז, אבל במלוא נשים מחויבות גם כמה בכלל ערבות, וש"יך כהו"כ דינא דילא מוילא:

ונראה לי ראייה ברורה לזה דאיש נפרש כוונת הרה"ס כפשוטו, דעעמא דאשה אינה מוילאה היכא שאינה מחויבת בדבר חף דהין אש יאלא מוילא, היינו משום דאין ערבות נשים, יקשה הא מבוזר במגילה (דף י"ט ע"ג) דהרש המדבר ואינו שומע למ"ד דאש לא שמיע לאזניו לא יאלא ה"י להוילא אחרים במגילה דהוא מקרי אינו מחויב בדבר כיון דה"י להשמיע לאזניו, והכי קי"ל בני עקיפת שופר דהרש המדבר ואינו שומע ה"י להוילא אחרים (בש"ט

סימן הקפ"ט) יכ"י כיון דהוא אינו מחויב בתקיעת שופר, וזכר יקשה דמ"מ מדין יאלא מוילא דכזה ליתא להיורוא דהרה"ס, דהא מייירי בנשים, ח"כ כדבריו דאין הפרש בין הנשים לנשים, אלא דהעיקר דבמלוא שאינו בר חיובא כלל, הין במלוא זו דין ערבות כלל:

ומ"ש הרה"א בהג"ה (סוף סי' ל"ז) וי"א דהאי קטן דוקא שהוא בן י"ג שנים ויום אחד, לא הבנתי דהא מדאורייתא חייב, ואף דבדקו ולא הביא ב' שערות הא דאורייתא חיישין שמה נשרו, וח"כ ח"ך שייך כזה דהביו לוקח לו תפילין דמשמע דמדין חינוך לבד הוא:

ולמ"ש ה"ש ח"ע (סי' קנ"ב), דאש הביא ב"ש קודם מלכות בניו דהם שומא בעלמא ואחר מלכות בניו עוד שומדים ב"ש הכמה ולא נמלחו בו אחרות דכזה ל"ח לנשרו, דאש השומא לא נשרו, בודאי שערות גמורות לא היו נשרים, ח"כ י"ל דמייירי בכה"ג דעדין ודאי קטן הוא:

גם יש לומר דדוקא היכא דליכא השש דעובר בידים על דאורייתא כגון שקידש אשה דאש נחזיקו לקטן ונימא דהין בקידושין הלין העשה בידים חיבור להנשא לאחר וכן לענין אכילה ב"כ כמו שכתב המג"א דהא חיישין לשמא נשרו אבל בביטול מלוא בשב ואל תעשה לא חיישין לנשרו, ול"ע לדיוא:

עקיבא

סימן ח

להרב רבי אברהם ג"י בק"ק בעזריטש

על שאלתו מי שאינו יודע שזכו מלאכת חיבור אש מחויבות להפרישו:

בפרק בילד הרגל (דף כ"ו ע"ג) אמר רבה היחה אבן מונחת בחיקו וכו' לענין שבת מלאכת מחשבת אסרה תורה, וקשיא לי הא בתוס' בשבת פרק כלל גדול [דף ע"ג] ד"ה נחזון וכו' ותמלית דברייהם דנחזון לחתוך תלוש היינו שיהי סבור דהוא הלוא ויהי מחובר מקרי נעשה מחשבתו, אלא דפטור מטעם אחר מקרא דאשר חטא זה פרט למתעסק, וזהו בכל אסורים דאש סבד בהמה זו חולין ויהיה קדשים ובהמה בחוץ דפטור, ואם נחזין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר בכה"ג בעלמא חיוב, דאש נחזין לשחוט בהמת קדשים זו בחוץ ושחט בהמת קדשים אחר בחוץ חייב, אבל בשבת פטור דלא נעשה מחשבתו שלא ראה לחתוך זה ע"ש, ח"כ הכא דהיה האבן בחיקו ולא ידע מזה דחשב דאינו עושה כלל מלאכה, בלא עעמא דמלאכת מחשבת פטור דלא גרע מוקדבר שהוא תלוש ונימא מחובר:

ואף דבאמת ג"כ לא נעשית מחשבתו דהא לא ראה כלל בפילת האבן, מ"מ הא ל"ל לעעמא דמלאכת מחשבת, דאפילו בעלמא פטור מטעם מתעסק:

ועיין מהרש"א סנהדרין (דף ס"ב ע"ג) דל"ר לא דרשינן זה פרט למתעסק לקבבר שהוא יהיה ויהי חיבור כיון דכשגגה בהתיכה זו חייב, וכן בשבת דככה"ג דעסק בהתיכה זו דכ"י מלאכת ומחשבת דנעשית מחשבתו:

אבל זכו תמוה דח"כ אב"י ורבה דפליגי בנחזון לחתוך תלוש וחתך מחובר, וכי אולא בכלל שלא אליבא דהלכתא, ועיין ברש"י ברייתא פרק ספק אכל (דף י"ט ע"א) במתני' דמשמע דר"י דריש תרתי דבה קאי על החטא ועל בידועה, ועיין:

ונ"ל דבר חדש דמה דממעטין מאשר חטא זה פרט למתעסק, לא למתעסק לא נעשית העבירה כלל אלא דמקרי עבירה בשוגג, ואף בשוגג כהאי ממעטין מאשר חטא זה דפטור מקרבן אבל מ"מ מקרי שגגת חיבור, אבל מה דממעטין מטעם דמלאכת מחשבת אסרה תורה היכא דליכא מלאכת מחשבת אינו בכלל מלאכה ולא נעשה העבירה כלל:

א"כ י"ל דמש"ס נקוט כצוה"ק מטעם מלאכת מחשבת היינו די"ל

מה דאמרינן לענין מקוץ חייב לענין שבת פטור, היינו לומר דאם הכפילה מחיקו היה בשבת חייב לשלם הנזק ופטור משום שבת, דלא אמרינן ביה קל"מ כדון חייבי מיתות שוגגין כיון דלא היתה מלאכה שבת, לא נעשה כלל מלאכה שבת, הלא דאלו אחרו ביה והיה יודע שהאבן בחיקו אז היתה נקראת מלאכה ואם הי' מודיעים אותו מהאבן בחיקו ולא אחרו בו אז היו בכלל חייבי מיתות שוגגין אבל עשה כיון דלא ידע מהאבן שבחיקו, לא נעשה המלאכה ולא מקרי ח"מ שוגגין, אבל בלאו עמוה דצעי מלאכה מחשבת אלא ממעט מתעסק לפטור גם בשאר אסורים, היינו גם מחטאת, אבל מ"מ מקרי מלאכה, והיו שגגת מלאכה בלא חיוב חטאת והיה פטור מלשלם הנזק, דהוי חייבי מיתות שוגגין ודוק:

וראיתי לירידי בעל חוות דעת בספרו מקור חיים (בסי' ת"ל) הקשה בלא ידע שחמץ בביתו אמאי נקטו הפוסקים דהוי שגגת עבירה, הא הוא מתעסק דלא ידע כלל דחמץ בביתו, ונדחק לחלק בין עבירה שיש בה מעשה לאין בה מעשה:

ולענין עיקר דמתעסק מקרי ג"כ עבירה, אלא דלא חייבה התורה חטאת עליו:

וחשבתי להביא ראיה ממה דאמרינן ברכות (דף יט) המואל כלאים שבגדו פושטו אפילו בשוק ופסקינן (וכ"ה בש"ע) דאם הוא ח"י שיש כלאים ואחר רואהו לריך להגיד לו אפילו בשוק לפושטו, ואמאי הא כיון דח"י שבגדו כלאים, הוי מתעסק וליכא איסור לאוריינתא ומוחר משום כבוד הבריות, אלא ע"כ דמתעסק הוי ג"כ איסור לאוריינתא, אלא דלא חייבה תורה קרבן עליו:

אמנם יש לדחות, דכלאים דהאיסור הנהא חימום הוי כמו חלבים ועריות דמתעסק חייב, אך מ"מ העיקר כ"ל כמ"ש:

ובזה מובן לי דברי תוס' פ"ק דשבת (דף י"א ד"ה שמא ישכח וילא) אליבא דרבא וכו' מצואר מדבריהם דלאבני גזר גזירה לגזירה היה יחא דמתעסק הוא עכ"פ דרבנן, ובפשטו תמוה איך שייך דיאסרו חז"ל מתעסק הא לא ידע שעושה בן ולאזהר ענין יאסרו חכמים לעשות בן, הא כיון דלא ידע כלל שעושה מלאכה זו דחשב שהוא תלוש לא ידע כלל שיש עליו איסור דרבנן:

ורפי ה"ל דמתעסק הוי ככל מילי עבירה אלא דמקרי שגגת עבירה, ובכה"ג גז"כ לפטרו מחטאת אבל עבירה יש כאן אלא דמ"מ בשבת כיון דלא ידע מהמחט לא מקרי מלאכה שבת, [ומה"ט נקטו דבצריהם מלאכה שבת ולא נקטו מתעסק, דמלך מתעסק היה מלאכה לאוריינתא, רק מטעם מלאכה מחשבת הוא דרבנן] ובה שפיר כתבו דלאבני היה יחא לאסור מדרבנן, היינו דרבנן אמרו אף בלא מלאכה מחשבת הוי מלאכה דרבנן לענין מלאכה שא"ל לגופה וכדומה, וא"כ גם זו דלא ידע מהמחט מלך מלאכה מחשבת הוי מלאכה דרבנן, וממילא אף דהוא מתעסק הוי שגגת מלאכה דרבנן, ודוק:

נפקא מינה עוד לדינא כמה דקיי"ל למאור על שביעת עבדו, דאם רואה עבדו שרואה לקאור תבואה ממחזור והעבד אמר שרואה לקאור זה התלוש והרב ידע שהוא מחובר דאם מתעסק לא הוי מלאכה כלל לא שייך בזה שביעת עבדו דהא העבד אינו עושה מלאכה כיון דחושב שהוא תלוש ואין רבו עובר משום שביעת עבדו, אבל אם מתעסק הוי שגגת עבירה כיון דהרב ידע שהוא מחובר יש בו משום שביעת עבדו דהא מלאכה מחשבת מקרי כיון דנעשה מחשבתו של עבד לקאורו אלא דפטור משום מתעסק כמ"ש בתוס' שבת (דף ע"ב) שהבאנו בתחלת דברינו וכיון דמתעסק הוי שגגת עבירה יש בזה משום שביעת עבדו:

ידידו עקיבא גינו מא"ש

בשולי המכתב

ובההיא ענינא אמרתי בישוב קושיית התוס' שבעוה פרק ידיעות העומאה (דף י"ט) ד"ה הרי העלם קדש, והיינו דלכאורח קשה בהעלם מקדש דהיינו דסבר שהוא בית דעלמא אמאי חייב, הא הוי מתעסק כמו סבר שהבהמה חולין ושחטה בחוץ,

ו"ל דוקא לענין חטאת קבועה מיעטה הכתוב לאשר חט"א בה פרט למתעסק, אבל לענין עולה ויורד ליכא קרא, ובפרט למ"ש דמתעסק מקרי שגגת עבירה אלא דלא חייביה רחמנא חטאת וא"כ י"ל דעולה ויורד חייב, א"כ מיושב קושיית התוס' דשפיר אמרינן העלם מקדש פטור לגמרי דהקרא דעולה ויורד מיידי בהעלם עומאה ומלך חיוב חטאת ממילא פטור משום מתעסק, ומדוקדק היטב ליטנא דמתני' דברייתא דאכל קודש לא קמני עלה רא"א וכו' ואינו חייב על העלם קודש כדקמני בסיפא גבי מקדש והיינו דצעי לומר דאינו חייב כלל, ובאכל קודש אדרבא לר"א דס"ל דקרא רק בהעלם עומאה, ממילא בהעלם קודש חייב חטאת דלא פטור מדין מתעסק, דהא בחלבים ועריות חייב מטעם דהנהא, לזה קמני רק בהעלם מקדש, דליכא חטאת קבוע, משום דהוי מתעסק, ודוק:

עקיבא

סימן ז

לידידי הרב רבי ראובן נ"י אב"ד דק"ק טייצק:

על שאלת רומפכ"ת, צמי שאין ידו משגת לקנות תפילין ולולב או סוכה, וכן מי שאין ידו משגת לקנות מזוזה לפסחו ולולב לאלת בו, כי מנייחו קדים:

מקור הדין צירושלמי סוף מגילה וז"ל שם תפילין ומזוזה כי קדים שמואל אמר מזוזה קודמת ור"ה אמר תפילין קודמין, מ"ע דשמואל שכן היא נוהגת בשבתות ויו"ט, מ"ע דר"ה שכן היא נוהגת במפרשי ימים והולכי מדברות, מתני' מסייע ליה לשמואל תפילה שבלה עושים אותה מזוזה, ומזוזה שבלה אין עושים אותה תפילה שמעלין בקודש ולא מורידין עכ"ל:

ונלענין דהכוונה שכן נוהגת במפרשי ימים, היינו דהחיוב על גופו בכ"מ שהוא, ואין לו מנוס לפטור מזה, משא"כ במזוזה דאי צעי מפריש כל ימיו צימית ומדברות, ואין לו בית דירה ופטור ממזוזה, ור"ה דהוי מלי למימר דאי צעי דר כל ימיו בבית שאולה ושכורה, כנלע"ד ברור:

וראיתי בספר בית הלל שכתב צו"ד (סי' רפ"ה ס"א) וז"ל, ונראה לי דתפילין קודמין לסוכה ולולב משום דתפילין חובת הגוף דהיינו ללבוש, דאלת"ה אלא דסוכה ולולב הויין ג"כ חובת הגוף וכדאיתא בקידושין דכל שאינו חובת קרקע מקרי חוב"ג, א"כ גם מזוזה. אינה חובת קרקע אלא חובת הגוף הדר בבית, א"ז נראה דחובת הגוף היינו שהוא מלבוש, וא"כ הוא קודם לסוכה ולולב וכ"ש לזיתות לזיתות תשמישי מזוזה ותפילין תשמישי קדושה, עכ"ל:

ובמחכ"ת שגה מאד בכונת רמ"א דחובת הגוף היינו מלבוש, אלא דכוונת הרמ"א דתפילין חוב"ג דהוא מ"ע שהחיוב מוטל על הגוף לעשותו וא"א לו לתלוש טלדקי למפטור מחובתו, משא"כ מזוזה דאין חיוב מוטל על גופו לקנות לו בית לקבוע מזוזה, אלא דאם דר בביתו חל עליו חובת מזוזה ואי צעי דר בבית שאולה ושכורה ופטור ממזוזה, זולת לגבי זיתות דהן עם הבית הלל, דדמי ממש בזה למזוזה, דאין עליו חיוב ללבוש טלית בת ד' כנפות ולעשות בהם זיתות ואי צעי לובש טלית בת ג' כנפות ופטור מלילית:

אולם נראה מטעם אחר דהדין עם הבית הלל דתפילין קודמין לסוכה ולולב, והיינו כיון דחזונו דשמואל סבר דמזוזה קודמת לתפילין שכן נוהגת בשבתות ויו"ט, וז"ל דאין הבהמה דמשום דנוהגת בשו"ט הוי מ"ע שלא הזמן גרמא ונשים חייבות, והוי עשה ששוק בכל, מש"ה עדיף מתפילין דאינה נוהגת בשו"ט וכו' מ"ע שה"ג ונשים פטורות והוי מ"ע שאינה שוק בכל, וכמו דמלינו פ"ק דיבמות לענין דחיית עשה לל"ה דשוק בכל חמור מאינה שוק בכל, וכן פ"ג דברכות (דף כ' בתוס' ד"ה שוא"ה) דכבוד הבריות דוחה לאיסור שאינו שוק בכל [אב"כ עי' לחבא מארי נ"י בדחושיו מ"ש על דברי תוס' חלו] דא"כ ה"ל למנקט בקיאור שכן נוהגת נשים דהא משנה ערוכה היא בברכות (דף כ') דנשים פטורות מתפילין וחייבות במזוזה ומה לריך שמואל למנקט עממא דמלחא דחיובא ופטורה

צו קדושה כלל, ולפי' יהיה הדין לכאורה צביפוך למוזח קודם ללולב וכוכב :

אולם מה שיש לספק לעני' ד, כי על דברי ק"ע ה"ל יש לפקפק, הא כיון דטעמא דשמואל דמוזח קודמת לתפילין דמוזח

תדיר, א"כ מה בכך דקדושת תפילין חמורה ממוזח, הא מ"מ י"ל דתדיר עדיף, דהא זהו אצטע"א דלא אפשטא בזבחים פרק כל הסדיר (דף ל"ה) מקודש ותדיר הי מנייחו קדים, והרמב"ם (פ"ט מהל' תמידים) פסק דלחיה שירלח יקריב קודם, ואף להירושלמי מביא ראייה לדשמואל מסבירא דקדושתו חמורה עדיף ממעלת חו"ג ומכ"ש דעדיף ממעלת תדיר, דכרי מסבירא לא היה פסיקא להירושלמי דהכלכה בשמואל משום דלמלא כר"כ דמעלת חו"ג עדיף מהדיר, וכיון דפסיקא להירושלמי דקדושתו חמורה עדיף ממלוה שהיא חו"ג, אף לפי הלך דחו"ג עדיף מהדיר א"כ כ"ש דקדושת חמורה עדיף מהדיר כיון דעדיף מחו"ג דעדיף מהדיר, וס"ל להירושלמי דמקודש עדיף מהדיר, אבל לדחות להכלכה דברי שמואל מצרייתא דידן דקדושת תפילין חמירה ממוזח, הא לדין לא פסיקא לן זה דמקודש עדיף מהדיר :

ואולי י"ל כיון דעכ"פ לר"ה מלוה שהיא חו"ג עדיף מהדיר בודאי תפילין עדיף, ואף לסבירא שמואל דתדיר עדיף מחו"ג מ"מ יכול לקנות חיזה שירלח, דהא אן קיי"ל דקדושת תפילין חמורה ממוזח, ובתדיר ומקודש בחיזה שירלח יעשה, וא"כ עכ"פ רשאי לקנות תפילין, ממילא ראוי לפסוק לעשות כן לקנות תפילין, דלמלא הלכה כר"ה דחו"ג עדיף :

וביותר נלענ"ד דקיי"ל לעיקר דהלכה כר"ה, וכיינו די"ל דאופן פלוגתא דשמואל ור"ה בהא, במה דאיתא בזבחים (שם דף ל"ה) דרנו לפשוט איצטע"א דתדיר ומקודש, מדקתני במתני' דשלמים של אגס וחטאת ואשם של היום שלמים קודמים, הא חידו' ואידו' דהיום חטאת ואשם קדמי אף דשלמים תדירי, אמר רבא מנאי קאמרט שאין תדירא חובת אלא שמנאי תדיר יוחר מחבירו, א"ל ר"ה בר יהודה אטו מנאי לאו תדיר הוא וכו' עיי"ש, א"כ י"ל דשמואל ור"ה חרווייבו ס"ל דמדן תדיר חתיק עלה, ושמואל סבר כר"ה ב"י דמנאי יוחר מקרי ג"כ תדיר, מש"ה מוזח לגבי תפילין הוא תדיר, כיון דכוכב בשו"ט, אף דתדירא אטו חובה, דאפשר דיחיה בכל השנה ממפרשי ימים ומדברות או לדור צביה שכורס ושחולה לשיטת חוס' דמדאורייתא אף לאחר ל' יום פטור ממוזח, או דככל שלשים יום ידור צביה אחר דרך שאלה ובכירות, מ"מ מנאי הוא יוחר מתפילין, ור"ה סבר כרבא דמנאי לא מקרי תדיר, וממילא י"ל צביפוך דתפילין מקרי תדיר דהוי חובה בימות החול, אבל מוזח אפשר שכל השנה לא יכיה לו מוזח, ומה דקאמר טעמא דר"ה שכן נהגת צמרפשי ימים, היינו דכחויב יום יום, ומש"ה מקרי תדיר לגבי מוזח, ומה שמביא הירושלמי ראייה לשמואל מהברייתא דתפילה שבלה, היינו דס"ל להירושלמי דמקודש ותדיר מקודש עדיף וכמש"ל, מש"ה הוי סייעתא דלו יהא כסבירא ר"ה דתפילין מקרי תדיר לגבי מוזח, הא מ"מ מוזח מקודש יוחר מתפילין :

וביין שכן למח דמסקינן בזבחים דהוא אצטע"א דלא אפשטא במקודש ותדיר הי מנייחו קדים, דקיי"ל כרבא, דמשלמים לא איפשט דמנאי לא מקרי תדיר, ממילא קיי"ל כר"ה דתפילין עדיף דהוי תדיר לגבי מוזח ומקודש ג"כ יוחר לפי הברייתא בתלמודא דידן דתפילה שבלה וכו' דקדושת תפילין חמירה :

וביותר דממנ"פ אי מקודש עדיף מהדיר ממילא תפילין קודם למוזח, ואם תדיר עדיף ממקודש ממילא מוכח מהכחיה דשלמים, דמנאי לא מקרי תדיר, א"כ הוי תפילין תדיר לגבי מוזח וכנ"ל, (ועי' שאגת ארי' סי' כ"ח), ואף בלא פירושינו זה בירושלמי, עכ"פ מתוך כראיה ה"ל יש לפסוק כר"ה דאף אם נקוט כפשט', דטעמא דר"ה דמנאי דחו"ג עדיף, הא מ"מ סבירא ששאל למחשב מוזח תדיר לגבי תפילין נדחה לפי סבירא רבא דמנאי לא מקרי תדיר, וממילא קיימת הממנ"פ ה"ל דתפילין קודם למוזח :

ולפי' לענין מוזח לגבי סוכה ולולב, י"ל דתליא בב' תירוצים בזבחים שם דלל"ק דקתני אוליא מילה שהיא תדירא היינו תדיר במלות, אבל מ"מ לא מקרי תדיר רק מנאי, ה"כ מוזח לגבי סוכה

ופטורה דנשים ונקט המסבב ולא המסובב, וזפרט דמכך טעמא דמוזח נהגת בשו"ט והוי מ"ע שלכ"ג אינו מספיק לחייב הנשים בכך, דהיה מוכרחו לפוטרו דקוקס לתפילין, אלא העטם דאטו גבירא צעי חיי ונטי לא צעי חיי, וכדאיתא בקידושין :

גם לא מנאינו דעשה שבוה בכל קודם לעשה שאינה שוב בכל, וברי צברכות (דף כ"ו) היה לפניו שני תפלות מנחה ומוסף מנחה קדים תדיר, ולא נקיט העטם דמנחה שוב בכל דנשים חייבות בתפלה ומוסף אינה שוב בכל, דלכאורה נראה דנשים פטורות מחפלה מוסף כיון דנשים לא היו שוקלות אין להם חלק בקרבנות ליבור וכ"מ בת' בשמים ראש ס' פ"ט ע"ש :

אע"כ דאין צוה מעלה לענין קדימה, וההיא טעמא דשמואל בירושלמי דמוזח קודמת דנוכחת בשבתות וי"ט, היינו דצוי תדיר, דאף דאטו דנין לענין שאחד ידחה לגמרי מ"מ גם צוה קיימת הכלל דתדיר קודם [וכמש"ה המנן אברהם סי' תרפ"ד סק"ב והביא ראייה מתוס' כוכב דף כ"ד ע"ב ע"ש] :

ולענין הכי מוכח מדברי שמואל שבירושלמי ה"ל, גם מפורש כן בסר"ש פ"ב דשבת (סי' י"ב), וכיון שכן ממילא הדין דתפילין קודמין לסוכה ולולב תדיר יוחר, דעד כאן לא פליג ר"ה על שמואל אלא מטעם דס"ל דתפילין דהוי חובה הגוף עדיף ממעלת תדיר, אבל בתפילין וסוכה ולולב דכלהו חוויין חו"ג לפי פירושינו ה"ל, קיימת הכלל דתדיר עדיף :

ובאמת אין צוה ל"מ כ"כ לדינא דצממנ"פ אם הוא קודם סוכה ולריך לקנות תפילין ללאת בהם עתה, נראה דפשיטא

דתפילין עדיף דלא דחיק חויב דהשתא מקמי חיובא דבתר זמן, ואם הוא בחו"מ להפוסקים דחו"מ זמן תפילין, וכן אף להסוברים דחו"מ לאו ז"ה, אם ע"י שיקרה לו במעומו לולב לא ישאר צידו מה לקנות לו אחר י"ט תפילין, י"ל דודאי תפילין עדיף, דהא לולב צוה"ז ביו"ט ב' דרבנן ותפילין דאורייתא עדיפה, ואם אחר י"ט יהיה מנאי לו תפילין, ורק לפי טעה בחו"מ אין לו תפילין להסוברים דחו"מ זמן תפילין בודאי עדיף תפילין דאורייתא ללולב דרבנן, ולהסוברים דחו"מ לאו זמן תפילין בודאי לולב עדיף ללאת עכ"פ ידי דרבנן, ולדינא דמספקי' ההלכתא אם חו"מ ז"ה או לא, י"ל דתפילין עדיף דספק דאורייתא עדיף מודאי דרבנן, כדאיתא סוף מסכתא דר"ה שתי עיירות באחת תוקעין ובאחת מצרכין סולבין למקום שתוקעין ואין סולבין למקום שמצרכין דאע"ג דהא ודאי וכה ספק :

ורענין תפילין וכוכב, כיון דכוכב ודאי דאורייתא ותפילין ספק סוכה עדיף :

ולענין מוזח וכוכב לכאורה נראה דסוכה קודם, אף דמוזח תדיר מ"מ לפי"מ שצארנו דסוכה הוי חובה הגוף דא"ל לו להפטר מחויבו ממנה, ומוזח לא מקרי חובה הגוף דא"ל לקנות בית ולישב בו ולקבוע מוזח, וכיון דקיי"ל דתפילין ומוזח תפילין קודמין דחו"ג עדיף מהדיר, ה"כ סוכה קודם למוזח :

אמנם לעני' דין זה ל"ע, דהנה ציטוד הדין הא דפסקי' כר"ה לגבי שמואל עיין בסר"ש הלכות תפילין שכתב ומסתברא דהכלכה כר"ה דמלוה דגופא עדיף, וגם מפרש בתלמודא טעמא, וצקרבן עדי הקשה, הא בתלמודא מפרש ג"כ טעמא דשמואל ואדרבה מייטי סייעתא לשמואל, וכתב הוא כיון דמייטי הירושלמי ראייה לדשמואל מהברייתא דקתני תפילין שבלה עושים אותה מוזח, ומוזח שבלה אין עושין אותה תפילה א"כ ממילא למח דקיי"ל בתלמודא דידן דאיתא צברייתא צביפוך דתפילה אין עושין מוזח, וממוזח עושין תפילין דקדושת תפילין חמורה ממוזח, ממילא הוי סייעתא לר"ה ע"ש, וכבר קדמו בזה צבי' (סימן ל"ו), וא"כ במוזח לגבי סוכה ולולב י"ל כי יכיה להירושלמי דקדושת מוזח עדיף מתפילין, ה"כ הדין דמוזח עדיף מתפילין, דקדושת חמורה קודם למלוה שהיא חו"ג אלא דאין ס"ל דתפילין עדיף ממוזח, דאין קיי"ל דקדושת תפילין חמיר ממוזח, אבל לענין מוזח לגבי סוכה ולולב אף דסוכה ולולב חוויין חו"ג כנ"ל מ"מ מוזח עדיף דיש צו קדושה וסוכה ולולב אין בהם קדושה, דלענין יסוד זה קיימת סבירא הירושלמי דקדושת חמורה עדיף ממעלת מלוה דחו"ג, ומכ"ש לגבי דבר שאין

זוה יסוד רעוע מאוד, דהא רש"י שם דייק בלשונו הזכר, אבל לך הממשמש בהם ויכר ממשן של ד' אגרות כו' ב' אותיות עכ"ל, משמע דרק מכה הכרה במשמש מקרי ב' אותיות, ולא"כ מהני דייבוק דע"ז אינו ניכר במשמשן ולא מקרי ב' אותיות, אבל מ"מ י"ל דלא הוי חיבור, ולא הוי עור אחד :

תו כתב הרב להעמיד כן בכוונת ההוס' ר"ה (דף כ"ז) דמ"ט תחלה דדיבוק שבדי שופרות אינו מטעם דהוי ב' או ג' שופרות, היינו דהוכיחו להם כן מההיא דמנחות הג"ל דדיבוק הוי חיבור, ובסוף שסיימו דאף אם נפרש מטעם ב' או ג' שופרות היינו דקרא, והעברת שופר משמע שיהיה שופר אחד מתחלתו ועד סופו : **ולא** נראה לי כלל, דמהיכין משמע שיהיה שופר אחד מתחילה, הא והעברת שופר משמע יוחר בשעת העברה יהיה שופר א', וגם זהו כמעטיל פילא בקופא דמחטא שכוונת תוס' בדרך הוכחה מסוגיא אחרת ואח"כ דחו ולא ביארו מהיזב טעם :

ומלבר כל אלה, היסוד תמוז דהא בר"ה (דף כ"ו) אמרינן כיון דקאי גלדי גלדי מחזי כב' וג' שופרות, והא גלדי הוי יוחר חיבור מחיבור שע"י דבך ואפ"ה מקרי ב' וג' שופרות :

אבר כוונת תוס' כך, דלאחר שהקדימו בחירולא סב' דלא הוי זו ואז"ל זו דנסדק גרע מסופו להפרד, כתבו דדיבוק שבדי שופרות אין פסולא מטעם ב' וג' שופרות היינו דאם איתא דיש בו עוד פסול משום ב' וג' שופרות אם כן הוי זו ואז"ל זו, דהא בנסדק הוי חדא פסול ובדיבוק שבדי שופרות יש בו עוד פסול משום ב' וג' שופרות ע"כ דאין בו משום וג' שופרות, והא דגלדי גלדי מקרי ב' וג' שופרות, לריך לומר דגלדי כל גלד וגלד שם שופר קטן עליו, אבל שבדים אין על שבר שם שופר, ואין בזה משום ב' וג' שופרות ופסולו רק דאין שם שופר עליו והיינו מטעם דדיבוק לא הוי חיבור, וע"ז סיימו דאף אם נימא דיש בו ג"כ משום ב' וג' שופרות לא קשה כלום, והיינו דנימא באמת דהוי זו ואז"ל זו כדס"ל בחירולא הא', או כיון דמ"מ לא ידעינן דינא דסיפא דדיבוק שבדי שופרות במכ"ש מדינא דרישא דנסדק כיון דנסדק גרע בחד לך דסופו להפרד לא מקרי זו ואז"ל זו :

באופן דספיקתם רק כיון דאין על השבר שם שופר אבל לא מטעם דדיבוק הוי חיבור דהא אפילו בגלדי גלדי דהוי חיבור בדרך גדילתו בידי שמים לא הוי חיבור גמור, ועד כאן ל"פ איך אמוראי בטעמא דשופר של פרה, ומשמע דלא ס"ל כאביי לפסלו משום דמחזי כב' וג' שופרות היינו כיון דהוי חיבור דרך גדילתו, ובידי שמים הוי חיבור מעליא אבל דיבוק י"ל דמודו דלא הוי חיבור :

ולמה העלים הרב עינו מדברי תוס' סוטה (דף י"ז ע"ב) ד"ה כתבה שני דפין, דכתבו להדיא הטעם דגלדי גלדי משום דהוי כבוג"ש, כיון דמתחילת ברייתן לא הוי ב"א ויכר החוספות לא מהני חיבור, ולמדו מזה לגב' דכתב על ב' דפין ותפקן יחד דפסול עיי"ש, והדבר פשוט דמ"ש ותפקן, היינו אף אם תפקן כבר מקודם הכתיבה כמו ההיא דגלדי גלדי :

ואף לדברי תוס' מנחות (דף ל"ב ע"א) דלמא להשלים, בחד תירולא סבירא לכו דע"י תפירה הוי חיבור מ"מ י"ל דבבוק לא הוי חיבור עי' מ"ל פי"ב מהלכות עומאת לרעה ה"ו ד"ה חן פי"ב דנגעים וכנ"ל, ולפ"ז אפשר דל"ש חיבור אלא בבגדים דתפקן יחד אבל גבי אבנים ל"ש חיבור עכ"ל, והיינו דאבנים הוי רק דיבוק בטיט לא אלים כ"כ כמו בתפירה, ומ"מ יקשה מההיא דגלדי גלדי דעדיף ודאי אפילו מתפירה, גם לאידך תירולא במנחות שם משמע דתפירה לא הוי חיבור :

אח"כ נזכרתי שהרמ"א בא"ע (סי' ק"ל ס"ז בהג"ה) כתב דחיבור בדבוק הוי ספק, ובב"ש שם הוכיח מההיא דמנחות (דף ל"ד) ולריך לדבוק דהוי חיבור, ביאור הדברים דהב"ש אף מסיק שם דכתב ואח"כ תפקן פסול, וא"כ יקשה גם לשיטתו מההיא דמנחות דקתני כותבין ב' עורות ולריך לדבוק, הרי דמהני דיבוק אח"כ, היינו דבמחוז וגב' לריך כתיבה בספר אחד, אבל בההיא דמנחות הג"ל דמטעם והיו לך לאות אחיך עלה תליא הכל על שעה הכתתן שיהיה אחד, אלא דמ"מ מוכח דהוי חיבור, משום הכי בגמ' עכ"פ דיבוק

סוכה ולולב דהם מקרי תדירי דמחוייב עכ"פ פ"א בשנה ומחוז לא, אבל ל"ב דמילה לגבי פסח דמוי לתדיר ועי' פירש"י כיון דמלוי הרבה מפסח, א"כ ה"נ מחוז לגבי לולב וסוכה, דדוקא לגבי הפילין מקרי תדיר, כיון דתפילין עכ"פ בכל יום ומחוז אפשר דפוסר עלמא לעולם מחיבו, אבל לולב וסוכה כיון דהם רק פ"א בשנה ומחוז מלוי הרבה מקרי מחוז תדיר :

וא"כ הא ספיקא דדינא במחוז לגבי סוכה ולולב הי מינייהו תדיר לענין הקדימה :

ונ"ל ההכרעה כיון דל"ב מקרי מחוז תדיר ומחוייב להקדימו, דהוא תדיר ומקודם, ולל"ב דלולב מקרי תדיר, מ"מ הכרעה בידו להקדים איזה שיראה, כיון דמחוז מקודם ולולב תדיר כמו שכתבתי לעיל בשם הרמב"ם, ממילא י"ל דמחוייב להקדים מחוז דלמא כל"ב, כנלענ"ד :

ואגב אודיעו מה דנ"ל לדינא, בניי סילא מדירתו לבית אחר לדור שם, ויש שם מחוז מכבר שהיה שם הדר הראשון דמחוייב הוא לבדק על המחוז דזכו מלוא חדשה לו בבית זה, ואף דהוא פשוט, כמדומה אין נזכרים בזה ומלוי לשכות :

ונ"ל דגם ההולך מביתו לעסקיו בשוק שעות הרבה ופעמים נוסע מעירו על איזה ימים, דלכאורה הדין דתשחור לביתו יבדק על המלוא, דהא בנתיים שלא היה בדירת ביתו לא היה עליו חובת מחוז, ומתחיל עתה חיוב חדש, [ואף דמחוייב ביתו לדור, מ"מ בשעה שאינו בביתו אינו מקיים מלוא מחוז בזה, עי' מג"א סי' כ"א ס"ק ב', וגם בני ביתו פעורים דאין הבית שלהם, והוי כדר בבית שאולה ושכורה] ויהיה כמו יולא מסוכה לעסקיו וחוזר לסוכתו למבדק, וכמו פשוט עליתו ע"ד שלא להטעף בו מיד, שחוזר ומבדק כשלושנו (ועי' מג"א סי' ה' ס"ק י"ח) ונ"ע לדינא : ידידו

הק' עקיבא במורה"ם גינו וצללה"ה מא"ש

אחר זמן רב בא לידי ספר ברכי יוסף, וראיתי שכתב בפשיטות (באורח חיים סי' י"ט) דזין הראשון כנ"ל דשוכר בית שיש בו מחוז דהוי מבדק, דלא תקנו הברכה רק על שעת קביעת המחוז, וממילא גם דזין הב' כנ"ל בוסע מעירו ואח"כ חוזר לביתו אינו מבדק, ולדינא לל"ע :

סימן י

להמפלג ירדירי ר' מאיר גיימענין

עיד שראה סופרים מקילים לקנות עורות מעובדים מוכרי, והם עושים מזה רעווע ומשחירים אותם :

חריקה וחלילה לסמוך בזה על דברי תשובת באר עשק, ואין יסוד לדבריו, ודימה שיחור לעיבוד, וראיתו מניחת העור אינו ראיה כלל כמובן, וכבר הרעשתי הרבה על זה בסופר אחד שכתב כן, ופרסמתי שהרעווע והמנה פסולים, והסופר הולך לקבל עליו שלא ינהוג עוד כן ח"ו, ויתרה ר"מ כן להסופרים בשמי, ואם ימאט וימרו, יודיעני ואכתוב למקומות מושבותם לפסול התפילין שלהם :

ידידו הק' עקיבא גינו מא"ש

סימן יא

להרבני ר' יצחק יוסף ספרא דיוקנא דק"ק ליפנא נ"י :

על דבר אשר חדשים מקרוב באו להמליא לעשות שין של ראש מחותכים עור בהמונת שין ומדבקים על הבית :

אני בעמיו איני נמנה בזה להחיר, וכל מה שראיתי כחוב בזה מוכרז הרב אבד"ק שעפסק אינו מתפיק דבנה יסודו על ראי' אחת דדיבוק הוי חיבור מההיא דמנחות (דף ל"ד ע"ב) ולריך לדבוק,

דיבך ואח"כ כתב מהני דהוי הכתיבה בספר אחד כך כוונת הב"ש :
אבל כבר כתבנו דהראיה ממנחות אינה :
גם מה שכתב הב"ש בכוונת תוס' סוגיה דתפנין אח"כ פסול, תמוה
 כפי הכ"ל, עכ"פ הרי הרמ"א פסק דהוי ספק ואיך יקון חזן
 להקל בזה, כללע"ד :

עקיבא בן מורי רבי משה גינזי זצ"ל מא"ש :

סימן יב

לידידי אהובי הרב רבי ברוך מליבא .

שחדין תחילה דהקורה היא למטה מכה חצוט, וכיון דהכלכה א'
 יולא מהכלכה אחרת לא אמרי' וכסדרת הר"ן וממילא מיושב קושיית
 המהרש"א דאם איחא דלוי תלויב קאמר היה קשה קושיית התוס'
 דגבוב ג' ג"כ להכשר מטעם חצוט, אע"כ דמשוכה ויהא תלויב
 קאמר דגבוב שלשה לא אמרינן לבד וחצוט :

ידידו ד"ס עקיבא גינזי מא"ש

בשולי המכתב

ובהרי"א עינא קשה לי במה דאיחא צ"ע (ס"ס תרל"ב) אם
 יש ב' טפחים סכך פסול ועוד סכך פסול צ"ע ואויר
 פחות מג"ע ביניהם, דיש להסתפק אם מאטרפין שני הפסולים ביחד
 לפסול הסוכה וזהו מדברי התוס', ואני בעניי לא הבנתי דהא י"ל
 בפשוטו דאויר טפח היה ג"כ ראוי לחזן בסוכה כיון דיש הפסק
 אויר ביניהם, אלא דאחיך עליה מדין לבד ולמ"ד אין לבד באמצע
 משמע באמת דאפילו בסוכה גדולה פסול אויר באמצע פחות מג"ע
 אלא לדידן כשר מטעם לבד וכן צ"ע טפחים סכך פסול ואויר ב'
 טפחים דאין מאטרפים י"ל ג"כ מטעם לבד כאלו צ"ע דפסול
 דבוק בסכך כשר ואין כאן הפסק, או דממלאים האויר מסכך
 כשר שצ"ד, וכן אם הב"ע אויר צ"ד הדופן ואח"כ לגד הסוכה צ"ע
 סכך פסול אמרינן לבד דהדופן סומכין לסכך פסול, וא"כ צ"ד
 זה דאויר מפסיק בין הסכך פסול דצ"ע הא אין לנו מקום הכשר
 דלבד, דהא אם באת לדון דהוי לבד ממילא איכא שיעור סכך
 פסול צ"ע, וכלא לבד האויר לחודא חוץ :

ורומר באמת דכלאו לבד אינו חשוב אויר פחות מג' טפחים
 להפסיק ולחזן ולמ"ד אין לבד באמצע דפוסל היינו רק
 בסוכה קטנה, הא לכאורה א"א לומר דגם בסוכה קטנה להכשר
 בלא לבד דהא צ"ע פחות מג"ע כשר בסוכה קטנה אף דאין
 שייך לבד מ"מ משלים לשיעור סוכה א"כ הא דאויר פחות מצ"ע
 אין משלים לשיעור סוכה היינו דחוץ ומפסיק, א"כ ממילא גם
 בסוכה גדולה פסולה, ומוכרח דכל עיקר הכשירו דאויר פחות
 מג"ע רק מדין לבד הוא וקשה כ"ל, וזע"ג :

עקיבא

סימן יג

לידידי הרב רבי שמעון נ"י אב"ד דק"ק אבערשיצק .

על שאלת רומ"פ על חזן היושבים בכפר סמוך לעיר ומפסיק
 ביניהם מעבורת שקורין (פרובס) ורואים לעבור בשבת
 להתפלל בעשרה :

קשה עלי להחיר, דצפרק תולין (דף קל"ט) משמע דבספינה
 אף תוך התחום אסור דהוי כשט, וכמו שזכרנו במישור
 התוס' וברא"ש שצ"ע דצפרק מי שבוילאוהו (דף מ"ג) :

וממה דכתב הרי"ף פ"א דשבת גבי אין מפליגין, דודאי אם
 יהיה חילול אף בתחומין דצ"ע אף לדבר מלוא אסור אלא
 דמיירי תוך התחום וליכא איסור רק ציטול עונג שבת מחמת נענוע
 הספינה וזה מהני למאוב, וא"כ מוכח דאין צו איסור שט, י"ל
 דוקא בנכנס לספינה קודם שבת לא מקרי כשט דהרי ביותר מזה
 כתב דעשה קידוש בספינה ויאל דחוזר ונכנס בשבת ללא מקרי
 שט דהוי חוזר לביתו, אבל לנכנס בספינה בשבת י"ל דגם הרי"ף
 ס"ל דהוי כשט, (והכי פסקין צ"ע ס' של"ט) א"כ ה"ה מעבורת :
ואף דהוא לדבר מלוא, הא המג"א כתב שם (ס"ק י"ג) דאף
 לדבר מלוא אסור כדאיחא להדיא (סי' תרי"ג ס"ו) :

ואף להתפלל בעשרה י"ל דלא עדיף ממלוא אחרת והרי המכרי"ל
 נסתפק אם מערבים לילך להתפלל בעשרה (בבב"א המג"א
 סי' תע"ו) הרי דאפשר גרע ממלוא לילך לבית האבל ולבית משתה
 בשואין, ואף דהכריע שם המג"א להחיר מהכא דסי' ז' ובייט
 מדחזין

אשר שאל רומ"ש צ"ע א"ח (סי' תרל"ב), הכותל נעקס, במג"א
 שם משמע דוקא כשהדפלות מגיעות לסכך (ר"ן וב"ח)
 והנה צ"ע כתב אף אם אין מגיעות לסכך מ"מ מכה גוד אסיק
 הוי כמגיעות לסכך, ובתו הכי אמרינן דופן עקומה, ולכאורה
 באמת טעמא צ"ע על הר"ן אמאי פשיטא ליה למפסל, הא בפשוטו
 מסתברים דברי הטור, עכ"ל :

נרענ"ד דהר"ן לשיטתיה אזל, דכתב בסוכה (דף רל"ז ע"ב)
 הא דנקיט פלוגתא דאין לבד באמצע גבי מיטעו היינו
 לומר דלמ"ד אין לבד באמצע כי אמרינן יש לבד מן ה"ל דוקא
 כי מיטעו מלד הסכך, אבל מיטעו מלד הדופן לא, דלא תימא כיון
 דצפחות מד"א אמרינן דופן עקומה אפילו כי מיטעו מדופן ה"ל לבד
 מן ה"ל קמ"ל דלא אמרינן דופן עקומה ולבד כי הדדי עכ"ל, וכיון
 שכן שפיר כ' הר"ן דבחינו מגיע לסכך לא אמרינן דופן עקומה דלא
 אמרינן גוד אסיק ודופן עקומה כי הדדי, כמו דלא אמרינן דופן
 עקומה ולבד כהדדי :

וב"ל ביאר דברי הר"ן לא בפשוטו, דאין הסוכה מתכשרת ע"י
 ב' הלכות יחד לבד ודע"ק, אלא דכוונת הר"ן היכא דא"א
 לדון על אחד אלא מכה אידך, דהא למ"ד אין לבד באמצע א"א
 לדון על לבד רק מכה דאמרינן דע"ק ונעשה אויר מהלד זהו לא
 אמרינן הלכה אחת מכה הלכה אחרת, וה"כ באין דפנות מגיעות
 לסכך דל"ש לדון דע"ק כיון דיש כאן אויר, א"כ תדון תחילה
 גוד אסיק ומגיעות לסכך, ואזי שייך לדון דע"ק זהו לא אמרינן,
 אבל אם כל א' וא' שייך לדון לעצמו אמרינן ביה כמה הלכות :
ורפ"ז יהיה ההלכה להר"ן אם פחות מד"א סכך פסול מלד הדופן
 ואח"כ ב' טפחים לאויר לדידן דיש לבד באמצע ושייך לדון
 צימוד בזה דופן עקומה וכן לבד, אף דהכשר הסוכה רק ע"י
 שניהם מ"מ מהני, אבל בהיפוך אם ללד הדופן צ"ע אויר, ואח"כ
 פחות מד"א סכך פסול דא"א להתחיל לדון דע"ק רק אחר שדנת דין
 לבד דאויר כהתוס', זהו לא אמרינן, ותמוה בעיני שלא הובא
 מדבר זה ומסדרת הר"ן כ"ל לדינא וביותר דהא הטור וש"ע (סי'
 תר"ל ס"ט), היו דפנות גבוהים וכו' ואפילו אין מכון ממש רק
 שיהיה צורך ג' כנגדו וכו' והב"י כ' על הראשון אפילו גבוה הרבה
 דהוא מסוגיא (דף ע"ו) ועל השני אפילו אינו מכון, מקורו ממתני'
 (דף י"ז) ובאמת כל חד וחד דין באפי נפשיה ובעור והב"י הכריחו
 שניהם, דגבוב וגם אין מכון ממש דשריא, ולפי הר"ן כ"ל אינו
 כן, דהא א"א להתחיל לדון לבד עד שדון תחילה גוד אסיק וזה
 לא אמרינן להר"ן כ"ל, ופלא בעיני על הב"י שלא הביא דברי הר"ן
 כ"ל בדרך חולק עם הטור :

וביותר תמוה לי על המג"א (רס"ו תרל"ב) דעתיק לשון הר"ן
 והא לכאורה אינו להלכתא, כפי פסק הש"ע (סימן
 תר"ל ה"ל) ושם (בסי' תר"ל) לא הערה המג"א כלום :

וב"ל ראיה ברורה להר"ן מסוגיא פ"ק דערובין (דף ט' ע"א)
 ה"א אמה משוכה ויהא תלויב כו' לבד וחצוט לא, קמ"ל,
 ובקשה מהר"ש איידלס ז"ל אימא באמת תרווייהו לא אמרינן אלא
 דבכרייתא משוכה או תלויב קאמר, גם בתוס' שם הקשה דאפי'
 יהי מג' יתא חצוט רמי, ולחומר צ' קושיות אלו, ראיה לומר
 כשעת הר"ן כ"ל, ומרווח הסוגיא היטב דגבוב יותר מג' לא
 מתפשט מחמת חצוט רמי כיון דלא אפשר להתחיל לדון לבד כ"א

ל"ז צעידנא כמו בשחרור, והמג"ח (סי' תמ"ו) הביא להש"ל כתב בשם ר"ת לחרץ דמלוה דרבים לא צעי צעידנא ומכר"ן מוכח ללא ס"ל כן, אבל מ"מ הא עכ"פ ציכוי רבים מוכח מהביא דשחרור ללא צעי צעידנא, עי' תוס' פסחים (דף ק"ט ע"א) :

זולת שנאמר לביבא ראיא, דיל' דשחרור היה צעידנא דמכר להעבד השטר שיחול השחרור באותו געע שיאמרו קדיש וקדושה, ודומק :

ויותר היה נראה דס"ל דשופר חף דרבים לריכים לו מ"מ חין המלוה ע"י חברת האנשים, דכ"א בעלמו יכול לתקוע ולקיים המלוה, ודוקא לומר קדושה בעשרה דהוי ענין חבורה למלוה, ח"כ חין ראיא משופר וי"ל דבמקום זיכוי רבים לא העמידו דבריהם : **ומ"מ** י"ל מסוגיא דסוכה (דף ע"ז ע"ב) דמלאו סדינים פרוסים והביאו ס"ת, ומשמע דהיה לריך לקרוא בציבור צבכנ"ה ואפ"ה משמע דאם לא היו מולאים סדינים פרוסים לא היו רשאין להביא ס"ת, הרי חף לדבר הלריך לעשות בעשרה מ"מ לא דחין ב"י לשבות דשבת :

וי"ל קלת דאפשר דהיה באפשרות להציבור ליך להבית שיש צו ספר תורה, וליבא זיכוי רבים, ולריך עיין לדינא :

ומ"ש רומע"ל דאפשר לקנות שביחה במעבורה ולעשות קידוש, אינו נראה, דדברי הר"ן שייך רק בספינה דהוי כמו בית ועושים בה כל לרכס בזה הוי כחוזר לביתו אבל מעבורת שהוא רק רפסודות עלים מחוברים זה לזה אינו חדר ובית ול"ש זה, כנלענ"ד :

עקיבא

סימן יד

לידידי הרב רבי ישראל ג"י אב"ד דק"ק האדומיש

מב"ק הגיעני ונוראות נפלאתי על הוראתו לעשות ערובי חלרות במים ומלא ושמן מעורבים, נגד כל הפוסקים. ראשונים ואחרונים, ודון הפשוט בש"ע להלכה דע"ח רק בפת, וכמו שהקשו כולם על רש"י רפ"ג דעירובין דהוא נגד סוגיא ערוכה ומפורשת : **ומ"ש** מעכ"ת לסמוך על רש"י הנ"ל, מלבד דרש"י לא פתח כן דרך פסק, רק דרך פירוש ואין ראיא דסבירא ליה לרש"י כן להלכה, וכמו שיבואר לפנינו :

גם חף אם היה מפורש כן ברש"י להלכה ולמעשה מ"מ אחרי דהתוס' וכל הראשונים דחו לדברי רש"י מסוגיא מפורשת, פשיטא דאין לעשות מעשה נגדם :

ומ"ש מעכ"ת דרש"י סמך על סוגיא דעירובין (דף ע"א), מה זה, הא אדרבא שם מפורש בצרייתא מערבין ע"ח בפת, ופולוגתייהו דר"מ ורבנן שם בלא סומכים על שיתוף במקום עירוב, ולחד מ"ד פליגי ביין, היינו במערבים לשיתוף אמרינן מגו דחזי למלחיה לשיתוף סומכין על זה ג"כ לעירוב, אבל בע"ח לחוד לכ"ע דוקא בפת, וכמ"ש רש"י להדיא והרי תוס' רפ"ג הקשו על רש"י מסוגיא (דף ע"א), ואיך כתב רומ"פ דרש"י סמך על סוגיא זו : **ומ"ש** מעכ"ת דהר"ר אברהם בתוס' (דף פ"א) כתב ג"כ כרש"י, אינו, דכתב רק לפרש דלס"ד דר"א ור"י פליגי בהרתי, בין בע"ת בין בע"ח כיון דר"א מיירי בהרווייהו ה"כ קאי עלה ר"י, ולמסקנא גם לר"א ע"ח רק בפת, ובכל מערבין היינו בכל מיני פת ופליגי ר"א ור"י בפדוסה, ובחמתה גם מרש"י חין ראיא ידוע דדרכו של רש"י לפרש במתני' לפי ס"ד דהש"ס, וכמ"ש הסו"ט בפאה ובכמה דוכתא והרי בסוגיא (דף פ"א) לס"ד דהש"ס דר"א לאפוקי מדר"י אחי דבע"ח מערבין בכל מאל, וכיון דאמרינן שם תיניא חדא זמנא בכל מערבין, ח"כ המקשן ס' בפשיטות דמתני' זו דרפ"ג היינו בכל מערבין דע"ח בכלל ובכל מיני מאל מערבין כמו מתני' דהתם, ואף לשנוייא דרבה שם הכי הוא, אלא דמתרין דאי לאו מתני' דשם היה ס"ד דר"א ור"י לא פליגי ומתני' דרפ"ג רק בע"ת לזה אשמועין התם דפליגי בע"ח, דר"א גם לע"ח לא לריך פת ואמרינן דגם מתני' דרפ"ג הכי הוא ואתי כר"א, וכדמשמע

מדחזינן דמחייבין אותו לילך ד' מילין להספיל ב'י, ח"כ חזינן דהיא מלוה רבה, י"ל דזכו רק דמקרי מערבין לדבר מלוה אבל לדחות איסור דרבנן י"ל ללא דחיה, ואף דמלשון המג"ח שם ולפמ"ש סי' ל' וכו' משמע דרומז על דברי עלמו בסימן ל' דהביא שם ההיא דגיטין דר"א שחרר לעבדו, ח"כ חזינן דרש"י דאורייתא דחין כ"ש שבות דרבנן, מ"מ כ"ל דאין ראיא, דגבי שחרור שאני דזיכוי רבים עדיף, ועי' הרא"ש במ"ק (סי' ג') דכתב לתרץ דברי דה"ג שכתב אם שכב לו שכיבא ביו"ט אחרון דכובא אבילות ללא אחי עשה דרבים דרבנן ודחי לעשה דאורייתא, אף דבשחרור דחין דאורייתא משום מלוה דרבים דרבנן לשמוע קדיש וקדושה דיש חולק דזכוי דרבים עדיף :

ולפ"ז עכ"פ מותר לעבור בספינה להשלים לעשרה דזה שפיר יש ללמוד מכ"ש משחרור :

אמנם כ"ל דגם לזה חין ראיא כ"כ, דבאמת דברי הרא"ש במ"ק תמוהים לי, דסדר דברי הרא"ש כך הוא, דבתחילה הביא דברי הר"ף דהוכיח מדאמרינן דדחי' לעשה דיחיד מוכח דאבילות דאורייתא, והרא"ש הוכיח ללא הוי דאורייתא, והא דקרי לה עשה אפילו שהוא דרבנן קרי לה עשה, וה"ק ח"כ דהתמים עשו חיזוק לדבריהם כשל תורה והעמידו דבריהם במקום עשה בכאן לא העמידו עליו, ואתיא עשה דרבים ודחי לה ח"כ ע"פ שלא עשו כן לענין שופר וכו' :

ותמיה לי למאי הולך הרא"ש לחלק בין זה לשופר הא י"ל דהיסוד דהרי"ף חף אם אבילות דאורייתא מ"מ עשה דרבים דחי לה לעשה דיחיד וזכו קיימא, ומש"ה הכא חף דעשו חיזוק כשל תורה הא חף אם היה של תורה ממש נדחית מפני עשה דרבים, משא"כ בשופר דבמלאכה דאורייתא לא נדחית דהוי עשה ול"ת ואין עשה דוחה ל"ת ועשה מש"ה חף דהמלאכה דרבנן עשו והעמידו דבריהם כאלו המלאכה דאורייתא וכמ"ש להדיא הר"ן בר"ה :

והיינו מרוויחים לישבא דש"ס דקרי לה בשם עשה דיחיד, היינו דזכו עלמו כטעם דעשה דאבילות אפילו היא עשה גמורה דחי, דאלת"ה חף שהיה דרבנן מ"מ העמידו והוי כשל תורה :

ובאמת לכאורה היה קשה לי כזה בפסחים (דף ל"ב) ערל איזמל וכו' מזור' דתינא, וקשה הא ר"י דחידש דד"ת אפי' עשה חין צו, דבפשוטו היינו מפרשים להצרייתא דהוי עשה ממש, ועי' תוס' יבמות (דף ז') ד"ה ר"י ר"ל בחמת דרך ברייתא ס"ל דהוי עשה ממש אלא דה"י פליג עלה, ח"כ דעשה דכרת דוחה לעשה דטבול יוס ח"כ חין השביעין בפסחים מזורע ללא העמידו דבריהם, הא חף אם העמידו דבריהם והוי בחמת עשה דאורייתא נדחי' מפני עשה דכרת :

ונ"ל לומר דוקא אם הוא דאורייתא בעשה מקרא דכזב השמש יבא אל המחנה הוי רק עשה גרידא ונדחית מפני עשה דכרת, אבל אם הוי דרבנן ולא איירי הקרא מזה משמע דרבנן אמרו דמכובד הערב שמש הוי עומא כמו קודם הטבילה לענין מחנה לויח וכן הוא הלשון שחדשו טבול יוס לא יכנס במחנה לויח דמשמע בלשון לאו ככל עומאים, וממילא אם העמידו דבריהם והוי כסומאח דקודם טבילה יש צו עשה ול"ת ולא הוי נדחית מפני כרת, עי' תוס' חולין (דף ע"ח) ד"ה מנין, ח"כ ללא העמידו דבריהם, דדברי הרא"ש הנ"ל תמוהים ולע"ג :

ולפ"ז חין ראיא להתיר שבות דרבנן להשלים עשרה דיל' דוקא שחרור דהוי רק עשה, אבל בשבות דרבנן העמידו דבריהם כאלו מלאכה דאורייתא דיש צו עשה ול"ת וגם כרת, י"ל דזכו לא נדחה מפני זיכוי הרבים :

ולכאורה ראיא מהביא דחין מפקחין הגל גבי שופר דסתמא קתני חף אם לריכים הציבור להשופר זה דהוי זיכוי רבים, ומוכח דגם בזה העמידו דבריהם והוי כעשה ול"ת ולא מהני זיכוי הרבים :

אמנם הא עדיין יקשה מ"ש הר"ן בר"ה דלרוחא דמלתא נקיט עשה ול"ת דאף בל"ת גרידא לא דחי' ללא הוי צעידנא, וזכו יקשה בשופר לזוך ליבור לא בעינן צעידנא דזיכוי הרבים

ומהני צ'ורף דב"ש הוי פתח גמור, אכל בהיח' דס"פ הדר
 דהעירוב מחמת איסור עלעול מצית. לבית בלא עירוב, א"כ אותו
 האיסור בעלמא שבאנו לתקן מעוכב מחמת אותו איסור עלמו,
 מש"כ גרע ללא מקרי פתח כלל ומלך היתר בה"ש לחוד לא מהני:
ורפ"ז צ"ל דהניחו עירוב ורק איסור הכרמלית מפסיק בזה
 יש ספק עלום אם נדמה אותו להיח' דס"פ הדר, כיון
 דאיסור הולאה דשבת רביע עלה, הוי כמו איסור עלמו גרס לה,
 או כיון דהתיקון הוא לאיסור הולאה דמצית לבית בלא עירוב
 והעוכב הוא מחמת איסור כרמלית הוי כמו דבר אחר גרס לה או
 דמ"מ כיון דהכל איסורו דשבת הוי כמו אותו דבר גרס לה ודמיא
 להיח' דסוף פרק הדר, וז"ע לדינא:

ועיין בספר עלי אלמוגים בחרכוב דהביח' שם דחבורה שלמה
 התיירו ודעתו להחמיר, עכ"פ אם יארע שכהא ולא יערבו,
 או שיעופש הפת ולא ירגישו, יהיה סמך גדול על העירוב שבבה"כ:

סימן טו עור לו

וע"ד עלעול הספרים לבה"כ ע"י תימוק פחות מכן ע' שכח
 מעכ"ת דיש לסמוך על הרשב"א דאיסור דרבנן ספינן
 ל' בידים:

זה חינו, דהא הר"ן פ' כל כתבי כתב להדיח' דאף להרשב"א
 ספינן ליה רק ללרכו אכל לא ללרכו ואלרכה מחינן בידים ע"ש:
ולבאורה קשה על זה וסוגייה דשבת פ' מולין (דף קל"ט) וליחן
 ליה לתימוק ישראל הא התם הוי ללרכו, וז"ל דהתם
 דמדינא מותר בחוץ לארץ, מיהו כל כמה דאפשר לשנויי משניק,
 מש"כ פרכין ליתן לתימוק ישראל וכמ"ש רש"י שם גבי נכרי,
 וכמו דל"ל להחולקים על הרשב"א דאיסור דרבנן לא ספינן להו כלל,
 א"כ בודאי יקשה מסוגייה הנ"ל ובהכרח ז"ל כמ"ש דהתם שאני
 דמדינא מותר לגמרי בחוץ לארץ [ואולם תמוהים לי דברי הרשב"א
 בשו"ת (סי' ז"ג) שמביא ראייה לדינו דאיסור דרבנן ספינן בידים
 מהיח' דשבת הנ"ל, והא התם הוי ללרכו דאיסור, והא נחלק
 דהתם מדינא מותר בה"ל וכנ"ל מניילא ליכא ראייה כלל, וז"ע]:
ומ"ש מעכ"ת דצ"ל ל"ש אחי למיסרך כיון דלא הוי מלחא
 דקביעותא:

אנחנו לא באנו למדע זו לאסור מטעם אחי למסרך, דדוקא
 בהיח' דזמן ציו"כ דמדינא הוי מותר ליתן לקטן לשמות,
 דמה שעושה הקטן השתיה הוא לורך עלמו אלא דמ"מ כיון דאין
 עושים בשבילנו לברך שהיינו אסור דלמא אחי למסרך וזוה מחלקים
 דבמילא ציו"כ דלאו מלחא דקביעותא מותר, והכל במעשה הקטן
 ענין לורך עלמו, אכל אם מעשה התימוק על דעת הגדול מדינא
 אסור (עי' מג"א סי' שמ"ג):

גם מה שכחב מעכ"ת דהוי לורך מזה דמותר כהיח' דמתעסקים
 עם התימוק בשופר, גם זה חינו, דמותר רק לחנך הקטן
 במלוה במעשה זו והוי ג"כ לורך התימוק להרגילו במלוה אכל
 לא ללרכו:

ולדעתי יש תקנה ליתן להתימוק חומש וסידור שישא לבה"כ
 לורך עלמו להתפלל ולשמוע קריאת התורה ומניילא
 יטרף הגדול עמו להתפלל יחד, כנלע"ד:

הק' עקיבא

סימן טז

לידידי האלוף ר' זלמן בפאלצין

על אודות בתי החולנית שכל אוכל מניק לה וכמה שבועות כל
 מחיכה מסמי תרופה, ד' ירחם עליה ישלח דברו וירפאה,
 אם חייבת לאכול בערב יו"כ:

חלילה וחלילה לה לאכול, ולאשר כותב ר"מ שיהי מלומדה וגם
 חרידה לדבר חלקים ובקושי תשמע לו, עלתי ליקח שמש
 או

וכדמשמע להדיח' מלשון רש"י שם, והיינו הכל לס"ד, אכל למה
 דמסיק שם רבצ"ח דכלל מערבין היינו בכל מיני פת, גם מהני'
 דרפ"ג הכי דכלל מערבין ע"ה בכל מיני פת ומסתהפים בכל דבר
 חוץ ממים ומלח, וא"כ רש"י נקט לה רק דרך פירוש ולס"ד דהש"ס:
וגם לאותו ס"ד הוי סתם ואח"כ מחלוקת והלכה כר"י דדוקא בפת,
 ולמסקנא ליכא פלוגתא דלכ"ע דוקא בפת:

ומ"ש מעכ"ת דרק לכתחילה בעי צע"ה פה, אכל דיעבד או מקום
 דחק מערבין בכל מיני, ודייק בן מלישנא דברייתא (דף
 ע"ה) ואם רלו לערב ביין וכו', אחרי דמ"מ אין בזה מזור ליישב
 דברי רש"י דהא רש"י כתב בן על לכתחילה א"א להמליח לנו דין
 חדש מבח דקדוק בזה מה שלא נזכר רמז דבר בשום פוסק
 מראשונים ואחרונים:

גם ממומרח דשמואל (דף פ"ה ע"ב) בני חבורה שהיו מסובים
 וקידש עליהם היום הפת שעל השולחן סומכים משום עירוב,
 משמע בפתאום קידש היום ואין פנאי לגבות העירוב, ומדנקיט
 הפת שעל השולחן הא אפשר בהכח על היין, דיון שעל השולחן
 סומכים משום עירוב, משמע דדוקא על הפת סומכים אף דהוי
 כמו דחק, וידעתי שיש לדחות מ"מ אין לנו לבדות מלבינו מה דלא
 נזכר בפוסקים, לזה חיינו מסכים בהוראה זו מה שאינו דרך אמת:
ורדעתי עוב שיערבו כל חזר וחזר בפת בלא ברכה וכן יערבו
 בבה"כ בלא ברכה בכדי שאם לפעמים ישכחו אנשי

חזר לערב או שיעופש הפת, שיסמכו על העירוב שבבה"כ, ויהיה
 להם סמך גדול על דעת אבן העזר (סי' רס"ה) דמהני בבה"ג
 עירוב שבבה"כ אף דליכא לחי וקורה מועיל שכל חזר וחזר יוכלו
 לטלטל ע"י עירוב שבבה"כ, ולמד זה מהיח' דסי' שע"ב בכותל
 שהיה ב' חדרות ועשו חילין סולם להכותל דיכולים לערב יחד דהוי
 פתח בה"ש דלא גזרו משום שבות, עיי"ש, ה"ג יכולים להביא עירוב
 בה"ש דרך מצוי שהיה ככרמלית ע"כ:

אף דיש לומר להיפוך ולהביא ראייה מסוף פרק הדר דבמנייה
 ערבו בבית אמלעי ואם בית החילון לא ערבו דלא מהני
 כיון דמפסיק בית שלא עירבו וכבר דיבר מזה בת' חכם לבי ע"ש,
 מ"מ האבן העזר בעלמו עמד בזה וחילק דשבות מחלל לחזר בלא
 עירוב חמיר וגזרו אף בה"ש עיין שם והוא דחוק:

אולם בכדי שלא יסתרו הסוגיות דעירובין (דף ע"ה) דמהני חילין
 לעשותו סולם, להביא דסוף פ' הדר, אפשר לומר דהנה
 חזינן בסוגייה (דף ע"ה) דר"י ס"ל דאשירה מותר לעשותו פתח,
 וחילין לא, דאשירה איסור ד"א גרס לה, אכל חילין דאיסור שבת
 גרס לה לא, וע"כ הסברה דאשירה מקרי פתח דבעלמא הוא פתח
 אלא ארי' דרביע עלה איסור אשירה, לא מיבעל בזה תורת פתח,
 משא"כ חילין דאיסור שבת גרס לה וכיון דאנו באים לתקן בעירוב
 איסורו דשבת לא מהני תיקון זה היכי דא"א בלא איסורא דשבת
 לעלות בחילין. אלא דאין פסקינן דאשירה לא מהני, דאף דדבר
 אחר גרס לה לא הוי פתח וחילין מהני דבה"ש יכול לעלות בחילין
 והוי פתח, והנה לכאורה קשה, מה בכך דבה"ש הוי פתח, הא
 מ"מ לא הוי פתח לכולי יומא [והמג"א סי' שע"ב רמז לסי' שע"ד,
 והיינו דעירוב דרך הפתח וכתם הפתח דמהני דאמרינן הואיל
 והותרה הותרה, אכל באמת חינו דומה, דהתם לא היה עומד
 להסתם בשבת ולבעל הפתח, אכל בחילין דעומד להסתם הפתח
 כשתחשך גרע, וכשהיח' דרס"י שס"ה ס"ז בהג"ה וכו"י שע"א ס"ה
 דבעומד לסתור לא אמרי' הואיל והותרה הותרה, מכ"ש בזה בחילין
 דודאי יסתלק הפתח כשתחשך, וכן ראייה אח"כ דעמד בזה בספר
 תוספת שבת]:

ורוה היה נראה דחילין עדיף להיות ביה חרתי, דבה"ש הוא
 פתח גמור וגם משתחשך ראוי להיות פתח אלא דאר"י דרביע
 עלה מש"כ מהני, ואשירה הוא לאסור דמכא אריה דרביע עלה
 גם בה"ש לא חזי, משא"כ בחילין דבה"ש הוא פתח גמור וגם
 משתחשך דלא הוי פתח רק מכא אריה דרביע עלה מש"כ מהני,
 וכיון שכן י"ל דוקא בחילין אף דאיסור שבת רביע עלה מ"מ מה
 שאנו באנו לתקן איסור הולאה חינו מעוכב ע"י איסור הולאה דשבת
 רק ע"י איסור חילין עולין, והוי בזה כמו איסור דבר אחר גרס לה

או שני שמסים להגיד לה שבה אגרתא ממני לגזור עליה בגזירה
 חמורה שלא תכל שום דבר עודף על מה שרגילה בו בכל יום :
ובאמת דין זה שלפנינו אינו לריך בושש, אבל אני נבון בכל
 נשים הבריאות אם חייבות לאכול בערב יו"כ דאפשר
 הן פטורות כמו מכל מ"ע שהזמן גרמא, [ועיי' בכ"מ פ"ג מלכות
 נדרים דמסתפק אם הך דרשא דכל האוכל ושמה בתשיעו כו' דרשה
 גמורה, או הוא אסתכתא בעלמא, ובין כך וכך הוא זמן גרמא],
 או לא, כיון דקרא מפיך לה בלשון בתשעה לחודש בערב וכו' ולומר
 דהוי כאלו התענה תשיעי ועשירי ממילא כל שמחוייב בתענית עשירי
 מחוייב לקיים ועניתם כו' לאכול בתשיעי, ול"ע לעת הפנאי : ידידו

עקיבא בן מ"ו הרב ר' משה נינו טא"ש

סימן יז

לכבוד ידידי הרב רבי חיים נ"י בק"ק זלאשווע

ע"ד ששמעתי בשמו הוראה חדשה להחם חמין ע"י עכו"ם צי"ט
 א' לאורך טבילה לחשה בליל ב' דיו"ט שמפוקת מהג"ג רגלה
 במים קרים ויש בזה ביטול עונה, ותמך יסודו על דברי הגאון
 סדרי עברה, (סי' קל"ז ס"ט) :

איני מסכים לזה כלל כי יש בזה ב' דברים, א', יסוד מלאכת
 הבערה ובטול לאורך רחילת כל גופה, ב' איסור רחילת כל
 הגוף בחמין צי"ט אף בהחמו בהיתר ולזה דן הגאון ס"ט ז"ל
 ללדד להקל להחם צי"ט ב' ע"י עכו"ם כיון דדעת הר"ן דמותר
 לכבות הנה מפני דבר אחר צי"ט שני, ה"ל דמותר להחם חמין
 מפני ד"ל צי"ט ב' היכא דאיכא ביטול עונה וממילא גם רחילת
 כל גופו בחמין מותר, דדוקא במקום דאסור להחם החמין בשביל
 רחילה זו בזה גזרו רז"ל אף בהחמו לד"א בהיתר אבל אם הרחילה
 בענין דמותר להחם חמין בשביל רחילה זו לא נכנס בכלל גזירת
 רז"ל, ולזה לענין איסור רחילה בחמין סמכין על הר"ן הג"ל,
 [ובצירוף מש"כ הס"ט דבמקורות שלנו ל"ש איסור רחילת חמין] אבל
 לעשות מלאכה להחם חמין לא סמכין על הר"ן כמ"ש הב"י ח"ח
 (סי' תל"ו) דמשמעות הפוסקים דלא כר"ן אבל עכ"פ על ידי גוי
 שריק, וזה כוונת הס"ט ז"ל, א"כ מיו"ט לחבירו דאין בזה שום א"ל
 להקל ע"י ישראל בודאי אסור :

ובאמת גם צדינא דס"ט יש לגמגם ללכאורה דברי הר"ן תמוהים
 דבפרק ב' דיו"ט בבהיא דינא דכיבוי מפני ד"ל כתב
 שם משמעות דוקא לכוול עין דהוי שבות שריק צי"ט שני וסמכין
 אדרי"י אבל מלאכה דאורייתא לא (והכי פסקין בש"ע בהג"ה סי'
 תל"ו), אם כן איך כתב הר"ן דמותר לכבות הנה מפני דבר אחר
 צי"ט ב' ה"ל במלאכה דאורייתא לא סמכין אדרי"י :

ובהכרח לומר דבאמת גם כבוי הוי בכלל מלאכה דרבנן כיון דהוי
 מלאכה שא"ל, וכיון שכן להחם חמין בשביל דבר
 אחר דיש בו מלאכה דאורייתא, הבערה וביטול גם להר"ן אסור,
 וא"כ אודא התיירא דס"ט הג"ל :

ואי דיודון דע"י וכרי דהוי רק שבות בזה שרי להר"ן עדיין אינו
 מספיק למה שביארנו כוונת הס"ט דהיתר רחילת כל גופו
 היינו אם הרחילה בענין דמותר להחם בחחילה בשביל כך זהו לא
 נכנס בכלל גזירת חז"ל וא"כ אם נידון דלהר"ן אסור לישראל להחם
 חמין מפני ד"ל ממילא אף בחימתן ע"י וכרי יש בו איסור רחילת
 כל גופו בחמין :

ואפשר לענין האיסור רחילה בחמין סמכין אדרי"י דמותר
 להחם ע"י ישראל :

גם אפשר לומר דאף על ידי ישראל הוא רק דרבנן דמדאורייתא
 שרי מטעם הואיל ומקלעי אורחים חזיא לשתיה, ואף במים
 שאינם ראויים לשתיה מ"מ אי מקלעי אורחים לרחוץ פניהם ידיהם
 ורגליהם, וסמכין אדרי"י להחם על ידי ישראל כמו דשרי לכבות :
והשתא דאיתין להכי לכאורה יש לדון דמותר להחם גם צי"ט
 ראשון לאורך יום ב' ע"י עכו"ם דהוי שבות שבות :

במקום מלות עונה :

אמנם לא נראה לי לסמוך בזה להחם דהרי נח מלינו מי שיאמר
 דמותר לכבות נר צי"ט א' על ידי עכו"ם לאורך ד"ל מלך
 דכיבוי הוי משאל"ל והוי שבות שבות במקום מלוא אע"כ דאין לרמות
 העיניניים, דשבות ששורש המלאכה דאורייתא חמור יותר כמו דחזיק
 לאסור לכבות דליקה ע"י וכרי אף שבות שבות במקום פסידא,
 והיינו כמו שכתב הר"ן דכיבוי א"ס היה עושה אותה בענין שאריך
 לגופא היה דאורייתא משום הכי חמור עיי"ש [ובדברי הר"ן א"ש
 הקשיתי בדושי מוסגי' דפרק השואל (דף ק"ג ע"ה) דאמירה
 לעכו"ם שבות ופירש"י דכבר שמעינן ממתני' דעכו"ם שבה לכבות,
 ולשיעת הר"ן מהתם לא שמעינן רק דאמירה לעכו"ם אסור בכיבוי
 דשייך בדאורייתא, אבל אמירה לעכו"ם לשכור פועלים דהוי שבות
 שבות גמור לא שמעינן משם כמו דבאמת קיל יותר לענין פסי דא,
 ודוחק לומר דמדמינן דא"ס אמירה לעכו"ם בכיבוי אסור אפי' במקום
 פסידא ממילא שמעינן דשבות שבות דעלמא עכ"פ שלא במקום
 פסידא אסור ול"ע, גם מדברי הר"ן הג"ל יש סתירה למה דפסק
 הב"י והרמ"א בש"ע ח"ח (סי' תל"ח) דא"ס שחט חיוב ועוף עוב
 יותר לכבות דקק נעון ועפר חיחוח ממה שיכסה באפר שהוסק
 צי"ט, והא חזיקין דאמירה לעכו"ם לטלטל מוקפה מותר במקום פסידא
 ואמירה לעכו"ם לכבות דהוי משאל"ל אסור, א"כ מוכרח דמשאל"ל
 חמור מטלטל מוקפה] וה"ל י"ל במקום מלוא דלא שריקין אמירה
 לכבות מפני ד"ל :

וביון שכן י"ל ב"ד ג"כ אף דמדאורייתא שרי מטעם הואיל מ"מ
 יסוד המלאכה אי עביר בענין דליכא הואיל כגון סמוך
 לחשיכה (כמ"ש תוס' פסחים דף מ"ו) אסור מדאורייתא, מש"ה
 חמור ולא שריקין אמירה לכרי במקום מלוא :

והכי משמע מדברי הרשב"א (בחי' שבת פ"ג) דאסור לן מחלוקת
 תוס' והרי"ף בחמי' שהוחמו מעיו"ט אי שרי לרחוץ כל גופו,
 דתוס' ס"ל להחם חמין לרחילת כ"ג דאורייתא מש"ה בהוחמו
 מעיו"ט אסור, ע"ש דכפל ושי"ש ולא הזכיר כלל דמדאורייתא בודאי
 שרי מטעם הואיל, אע"כ דמ"מ מקרי בכלל מלאכה דאורייתא [ובעניי
 איני מצין כראוי איך אפשר לומר דהוי דאורייתא הא בכלל רחילת
 כל גופו ג"כ רחילת פניו ידיו ורגליו והוי רק מרבה בביטול לאורך
 רחילת שאר הגוף דשרי מדאורייתא כדאמרינן בעירובין ניחא אגב
 אימי, ועיין בהר"ן פ"ב דבינה גבי מנחא אשה קדירה מים, וכמו
 דחזיקין לב"ש דבראויים לשתיה ושמה מהם יוכל להרבות המים לרחילת
 פניו ידיו ורגליו, וכמ"ש תוס' דפרק כירה (דף ל"ט ע"ב) ד"ה
 אלא ח"כ ונראה לר"י דיכול להחם אפילו ביותר מכדי שתייה] :

גם כיון דאפשר להחם ליל יו"ט ב' דהוי חול לגבי יו"ט א',
 ממילא צי"ט אסור ולא הוי שבות שבות במקום מלוא דה"ל
 אפשר שיתקיים המלוא ע"י חימום יו"ט ב' :

אולם ילא מכלל דברינו דאף דסיים הס"ט ואין להקל, מ"מ
 כיון דהוספנו בהיתר דהוי שבות שבות במקום מלוא,
 וכיון דהר"ן מתיר אפילו ע"י ישראל כדאי לנו לסמוך ע"י עכו"ם
 בצירוף היתר דשבות במקום מלוא, ואף להחולקים על הר"ן ואוסרים
 ע"י ישראל ממילא אף בהוחמו ע"י עכו"ם אסור מחמת רחילת כל
 גופו במים חמים, מ"מ נראה לי דיש להחם שלא יהיה המים חמים
 לגמרי רק פושרים דבזה היקל הגאון חכ"ס, ואף דגמגמו ע"ז
 בתשובה, מ"מ בכה"ג דלהר"ן דשרי להחם ע"י ישראל י"ל דמותר
 ברחילת חמין, א"כ ל"ל לסמוך בזה עכ"פ לענין רחילת פושרין,
 וגם זה עדיין איני מחליט להקל ואחתישב עוד בזה אבל להחם מיו"ט
 ראשון לפני איני מסכים כלל וכלל :

ו"מ נראה לי להחם בענין שימלא חחילה היורה במים קרים
 ואח"כ יבעיר הנכרי העלים תחת היורה, והישראל יקח
 מהמים לשתות מהם בעשיית קאפ"ע דבזה מדינא מותר כדן ממלא
 חציות מים אע"פ שאין לריך אלא לקיתון, והטבילה בליל ב' אף
 דכל גופו אסור אף בהוחמו מעיו"ט מ"מ בזה יש לסמוך כיון דלר"י
 מותר משום ד"ל אף מלאכה דאורייתא ולדידיה כיון דשרי לעשות
 עתה לרחילה זו אינו בכלל גזירת רחילה וכמ"ש למעלה, ועכ"פ אם
 הנוים פושרים ולא יהיו חמין וכנ"ל :

והנה מד מחבריה אמר על קושייתי בהר"ן הג"ל מסוגיא דשבת דמדברי תוס' שם ד"ה ודבור אסור וכו' משמע דאסור דאורייתא הוא, אלא דמדברי תוס' שבת (דף קכ"א) לא משמע הכי, וא"כ דברי תוס' סתרי אהדדי עכ"ד, והשנתי, אף דמרש"י במתני' הכי משמע דפירש הטעם דשכירות פועלים דאסור משום ממנולא חפ"ך וכן מובאר ג"כ בפרק משילין (דף ל"ז) דפירש"י שם בטעם הא' דמו"מ אסור משום ממנולא חפ"ך ומשמע דהתם הוי דאורייתא, מלל' הוקשה שם לרש"י. דהוי גזירה לגזירה רק לטעם הב' דשמא יכתוב עיי"ש :

אולם באמת לא זכיתי להבין דהא מובאר בסוגיא דאמירה לנכרי לשכור פועלים אסור משום אמירה לעכו"ם שבות, ולמ"ל האי טעמא הא בל"ה אסור משום ממנולא חפ"ך וכמו דמבאי טעמא אסור לומר לו לשכור לו פועלים למחר, דלית ביה משום אמירה לעכו"ם שבות רק משום ממנולא חפ"ך :

א"ו נראה כטעם הב' דרש"י דאסור משום שמא יכתוב, וכ"כ הרמב"ם (פ' כ"ד מהל' שבת), והא דבאמת אינו אסור משום ממנולא חפ"ך, היינו דאם לא היה האיסור בעלמא ליקח ולמכור ולשכור פועלים לא היה שייך בזה משום ממנולא חפ"ך דהוי כאומר לשמור לו פירותיו למחר, או לעטל ממקום למקום כיון דהין בזה סרך מלאכה והרי מותר אפילו לומר לכרך פלוני איני הולך למחר, כיון דמשכחת היתר היום ע"י בורגין, א"כ מ"ש מהראוי דמותר לומר לשכור פועלים למחר, כיון דהין בזה סרך מלאכה א"כ מדינא היה מותר לקנות ולמכור ולשכור ביומו ה"ל לומר לו לשכור לו למחר מש"ה לריך לטעמא שמא יכתוב, ואחר שאסרו חז"ל לעשות כן ביומו ממילא אסור לשכור ע"י עכו"ם מדין אמירה לעכו"ם, גם לומר לשכור לו למחר, כיון דא"א ביומו לעשות כן ע"י עכו"ם :

ולפ"ז ממילא נחבר מדברינו דאמירה לעכו"ם לשכור לו פועלים למחר אינו אסור מדאורייתא דהרי מדאורייתא מותר כן ביומו וממילא מותר לומר לעשות כן למחר, ובאומר לנכרי לשמור לו פירותיו למחר ולא משכחת לאסור מדאורייתא משום ממנולא חפ"ך אלא באומר לעכו"ם לעשות לו מלאכה גמורה מה דאסור לעשות ביומו מה"ס, ואפשר גם בזה אינו אסור מדאורייתא כיון דמשכחת ביומו ע"י עכו"ם בצריך לו בו ביום, דכל שאריך לו ביומו לא מחסר משום ממנולא חפ"ך, ומדאורייתא כה"ג אמירה לעכו"ם מותר, וממילא מותר לומר לנכרי לעשות כן למחר כיון דמשכחת ב' היתר ליומא וז"ע בזה :

ורפ"ז מ"ש תוספת בסוגיין ודבור מדאורייתא אסור, ע"כ כוונתם כיון דיש בו לחא דאורייתא לא הו"ל להקל בשביל מזה, אבל באמת אין כוונתם דאסור מדאורייתא דלענין דאורייתא לא ידעתי הפרש בין אומר לו לשמור פירותיו למחר בין לשכור פועלים למחר, וכדמשמע להדיא בסוגיין שאומר לו לשכור פועלים ביומו אסור רק מדרבנן מטעם אמירה לעכו"ם שבות ולדעתי א"א לנטות מדרך הזה בשום אופן, וא"כ מיושבים דברי תוס' (דף קכ"א) ואין כאן פתירה כנלענ"ד :

ידידו הק' עקיבא

אחרי ימים רבים נדפס תשובת כ"ב מ"ח וראיתי שם שהאר"ך בזה להחם חמין ביו"ט ב' לעבילת אשה לביל שבת, וראיתי באמלע דבריו שכתב דל"ש בזה היתר דעירובי תבשילין כיון דלא משכחת לה ביומא והנה אכתי כבר כתבתי סברה זו, בגליון מג"ה (ס' תקכ"ח ס"ב ז') ומ"מ הא ממה דנדחק בה"ן בטעם אחר מוכח דלא סבירא ליה כסברתינו :

ח סימני

לכבוד ידידו הרב ר' ליב ג"י הנאב"ד דק"ק יורבערג

ע"ד שאלת רומ"פ שרואה לעשות בעירו לורה פתח בענין שהקנים

יביו רחוקים ג"ע מהכותל כי א"א צענין אחר : **הנה** ביסוד מימרה דרבה פ"ק לעירובין (דף י"ד) דלחי שהרחיקו ממבוי ג' טפחים דפסול, מובאר בדברי הר"י במתנין דלחיין שאמרו, דהטעם דלחי אורח מהאי גיסא ומה"ג ומבעל ליה ולפ"ז יהיה הדין בזה הלחי רחב מג"ע דמותר להרחיקו ג"ע וכמ"ש כן להדיא בש"ג, ואולם יפה כתב המג"א דמדברי תוס' עירובין (דף י' ע"ב) מובאר דלא סבירא ליה הכי :

ומ"ש מעב"ה נ"י לחלק דדוקא במבוי רחב יותר מו' ס"ל דלריך תיקון לחי וכמ"ש מהרש"א שם הטעם אבל במבוי י' מהני עכ"ל, איני מבין כוונת רומ"מ, כיון דמובאר בתוס' דמדינא היה לדון להפס ללחי והיינו כיון דע"י הפס נתמעט הפרזה להוי מבוי י' דמהני תיקון לחי, מש"ה היה ראוי לדון להפס בתורת לחי אלא דלחיין עלה מדין לחי שהרחיקו ממבוי, א"כ ה"ה בעלמא במבוי י' : **ומה** שרמז מעב"ת על המהרש"א, לא ידעתי המכוון דמהרש"א כתב דפרכת הש"ס ומ"ש מדרב אחי ור"א לא דלתסר מדין פרזה דהא הוי רק פרזה י' אלא דלבעל התיקון והוי מבוי בלא לחי, אבל מ"מ לפי האמת דלחמיין לא שביק פתחא רבא וכו' ומהני תיקון הא דלא חשבי' הפת ללחי, היינו משום דהרחיקו ג"ע ממילא ה"כ במבוי בעלמא פסול בהרחיקו אף בלחי רחב, וראיית המגן אברהם בנורה וחזקה :

ומ"מ היה נראה דהוי ספק פלוגתא דרבוואתא, דעת הר"י ודעת תוס', והיה ראוי להקל דרבנן :

ומ"ש החב"ש בחידושיו להכריע כדעת תוס', דסתמא דש"ס לא משמע דהטעם דלחי אורח מה"ג וכו' אלא מטעם דהוי מחילה שהגדיים בוקעים בו, זה אינו, דהך מלתא שהגדיים בוקעין לא הוי טעמא לשורש הדין דהרחיקו פסול, אלא דבא לומר דאפילו לרשב"ג דהוי לצוד עס ד' טפחים וא"כ לא מקרי הרחיקו מ"מ הכא כיון דהגדיים בוקעים בו מבטלין מדין לצוד, וכדאיתא מפורש האי לישנה (בדף ע"ז) והדן לדינא דהרחיקו פסול, אבל ביסוד הטעם דהרחיקו פסול מזה לא מוכר כלום ושפיר י"ל דהטעם דלחי אורח מה"ג :

ומ"ש החב"ש שם דגם ר"י לא כתב כן אלא לר"י דס"ל דרוחב לחי ג"ע אבל לרבנן בכל ענין פסול בהרחיקו, אינו מובן, דהיבן מלינו רמז דפליגי רבנן על ר"י בזה בלחי רוחב שהרחיקו, הא י"ל בפשוטו דס"ל דל"ג בסמוך אטו ברחוק :

והתב"ש נזכר בדבריו דאין למדין הכי מלישנא דלחמיין דהוי מחילה שהגדיים בוקעים בו- דמשמע דמה"ט פסול ולא מטעם דלחי אורח מה"ג, הנה מלבד דכבר כתבנו דאין שום הכרע ומשמעות מלישנא דמחילה שהגדיים בוקעין, גם עדיין יקשה היא גופא לרבא מה"ס להמילא פלוגתא חדשה בין רבנן לר"י, ובאמת אם היינו מחליטים כדברי החב"ש דלשנא דרבא דהוי מחילה שהגדיים בוקעים משמע דמה"ט אף בלחי רחב פסול, ואף דלר' יוסי כבר בלחי רחב מ"מ רבא לא ס"ל הכי, היה נראה יותר לומר בראשון זה למה דחזיין ריש עירובין (דף ג' ע"א) דס"ל לרב דפליגי תנאי בקורה אמלתרא גבוה מן ב' אמות, דלתנא דיליף מהיכל פסול ואידך תנא דמכשיר, מובאר שם טעמא דפלוגתייהו מאן דמכשיר ס"ל קורה משום היכירה וכשר באמלתרא, א"כ י"ל דרבא ס"ל לדמות לחי לקורה וס"ל הא דמכשיר ר"י בלחי רחב דס"ל לחי משום מחילה וליכא טעמא למפסל בהרחיקו רק משום דלחיה אורח מה"ג אבל רבא לנפשיה ס"ל כהנא דמכשיר בקורה אמלתרא גבוה מב' אמה דס"ל קורה משום היכר, וה"כ לחי משום היכירה כדס"ל לרבא לשיטתיה להדיא (שם דף ע"ו ע"א) דלחי משום היכר, ובעי דוקא סמוך למבוי, דבענין אחר לא הוי היכרה כ"כ א"כ ממילא לדינא דקיי"ל לחי משום מחילה כשר בלחי רחב שהרחיקו, אבל לומר לדינא דאף אי לחי משום מחילה פסול דפליגי בזה ר"י ורבנן, זהו לא יתן להאמר :

ומ"ש החב"ש להוכיח פירושו בכוונת הר"י, דאל"כ יסתרו דברי הר"י אהדדי, דהר"י כתב בתוס' דפסג ג' בעי לחי או קורה, לענ"ד דטעמא דהר"י דבעי תיקון לאו מטעם שכתבו תוס' דמדין הרחיקו הוא, אלא מטעמא כיון דהפס הכוא לריך למעט הפרזה

הפרכה לתקן המצוי שיהיה ראוי לתקון להי יודון הפס המצוי עלמו וצני להי אחר, ואין הפס משתמש ב' דברים כ"א למעט הפרכה ולדונו ללחי :

ונראה ראייה לזה מהירושלמי דהיתה התם, היה רחב ט"ז אמה אר"ח בשם רב עושה פס ג"א וכל שהוא ומרחיקו עין ככותל ב"ה, וכ"ש יודון משום להי והשאר וכו', משמע להדיא דהפס עלמו רחב ג"א וכ"ש, ומרחיקין מן הכותל ב' אמות, ואנו מחשיבין הפס כ"ש ללחי, וכן משמע להדיא במפרש ק"ע שם, ואם יודון מטעמה דהוסי' דהרחיקו ממצוי גם בשם רחב ג"א ומשהו לא יחא מהני דכוף סוף רחוק מהמצוי ג"ט, אע"כ הטעם דה"א לחשוב הפס לתקון ב' דברים, ובעינין שיהיה הפס כ"כ שיהיה בו שיעור ג"א למעט הפרכה ועוד משהו לדונו ללחי, ואף דלא מוכר המשהו בפ"ע, לא דמי להכיר דפ"ק דעירובין (דף ה' ע"ב) דבעי' דמטפי ביה או דמבצר ביה דהכא כיון דהפס בעלמו ראוי ללחי אלא דאינו עולה לב' דברים, מוש"ה כשיש בו שיעור לזה ולזה מהני [אף דעדיין יקשה גם בשם ג' יומא ב' אמות וד"ט יהיה לפס והשאר ללחי, מ"מ י"ל כיון דמדריך לעשות אמות שלימות כדל"ל במה דאמרינן בסוגיא מרחיק ב' אמות ועושה פס ג"א, ואמאי לא נקיט מרחיק ב' אמות וב' עפחים ועושה פס ב' אמות וד"ט, ע"כ דאורחא דמלתא הכי, א"כ לא מיוכר למחשב מקלת ללחי והכל יודון משום פס א"כ עושה ג"א ומשהו בזה שפיר יודון המכחו ללחי] וא"כ דברי רב"י אינם סותרים, וקיימו כפשטן דהטעם רק משום דהאי אורחא מהאי גיבא, ובלחי רחב כשר בהרחיקו, וא"כ יש לדון להקל בדרכן מכה ספיקא דרבוותא, ובשגם שהבי' והלבוש נקטו רק הטעם דהאי אורחא מה"ג, וכל זה בלחי אבל בזה"פ עדיף יותר דלא מלינו מפורש בחוס' דיבברו לפסול דודאי אין ללמדו מלחי, אף דקיי"ל להי משום מחילה מ"מ בכמה דברים דבעינן ג"כ היכרא, וכמ"ש תוס' (דף ה' ע"ב) אבל בזה"פ דהוי מחילה מעליה, מה"ת לנו להמליא לפוסלו :

ומה שדן התב"ש בראיה מתוס' (דף ד') מדלא אוקי ה"א דזה"פ למעלה מכ' בהרחיקו ג"ע ממצוי, ובתוס' שבת כתב לדחות ד"ל דקושיית ר"ת מהברייתא דקתני דומיא דרישא דלא מייירי בהרחיקו, ומה"ט לא היה מסתבר לר"ת לאוקמי במפולש או ביוסר מעשרה :

לא הועיל בזה כלום דפשיטא דאין ראיה התב"ש מכה קושיית התוס' דודאי כי היכי דלא חסרו בתחילה לאוקמי במפולש או ביוסר מ"י ה"נ לא חסרו לאוקמי בהרחיקו, אלא דראיית התב"ש מדברי התוס' בתיוראם מדלא אוקמי בהרחיקו, ובזה אין מספיק דחיית התב"ש, דה"ל לפי תירוצא דמייירי במפולש או ביוסר מ"י, ולא חששו לדומיא דקורב' ה"ל לאוקמי בהרחיקו :

אבר לע"ד לדחות, ד"ל דאם לא היה להם פתרון אחר בצרייתא רק דמייירי בהרחיקו, א"כ היה מוכח מהברייתא דינא דהרחיקו פסול, וה"ל לרצא או לסתמא דהש"ס להביא סיעתא מצרייתא זו, אף דבמה דא"ר ואפי' לרשב"ג וכו' זהו לא מוכח מצרייתא, מ"מ משמע דעיקר חידושו דרצא שורש הדין דהרחיקו פסול לזה נקטו בתיוראם גוויי אוחרי :

וברא"ה אין לבנות דיק להמליא דין חדש על דקדוק קל כזה, א"כ כיון דחזינן דהד"מ הביא בפשיטות להלכה דברי הא"ז להקל בזה"פ בהרחיקו ולא מלינו בהיפוך מפורש בתוס' י"ל דלמעט בפלוגתא עדיף, ואף דפליגי בטעמא דלחי שהרחיקו מ"מ לענין הדין בצורת הפתח שהרחיקו לא מלינו דפליגי, דמסתבר בפשטו דזה"פ דהוי מחילה מעליה מה גרעון בזה בהרחיקו :

ומה דלא ניחא להתוס' לומר דגם בלחי בהרחיקו כשר לדינא כיון דקיי"ל להי משום מחילה ורצא רק לשיטתו דס"ל להי משום היכר פוסל בהרחיקו, היינו כיון דסתמא נקבע מימרה דרצא בלי חולק וזכר דבר דרצא לטעמיה משמע דהלכה פסוקה היא, גם מדחזינן בירושלמי דרב ס"ל דבעינן פס ג' ומשהו, וכיינו לשיטת תוס' מטעם הרחיקו מהכותל הוא, ומה דנקט הירושלמי ג"א ומשהו היינו בהכרח דיהיה משהו בלד הכותל וא"כ מלינו דרב ס"ל הרחיקו פסול אף דס"ל להדיא בסוגיין (דף פ"ו ע"א) בעובדא

דכוזא דמיא דלחי משום מחילה מש"ה פסקינן לדינא לפסול, וכיינו משום דמ"מ צני היכרא ג"כ אבל בזה"פ דהוי מחילה גמורה י"ל דמודו תוס' דכשר, ובפרע דבלחי גופא יש לדון הרבה להקל מטעם ספק דרבוותא כנ"ל, א"כ בזה"פ יש לסמוך להקל בשעת הדחק כנלע"ד :

ידידו עקיבא בן מורי ורבי רבי משה גינז מא"ש :

סימן י"ב

לידידי הרב רבי ראובן ג"י

ע"ד שאלתו צידון שבה לפניו בפסח העבר דנמלא חטא בקועה בתרנגולת מבושלת, ואשר מעכ"ת כל התבשיל, לשרוף התרנגולת ולשבור הכלי חרם בחוה"מ, וחלוקים עליו חבריו כבוד הרב דשלאנק והרב דפילא :

הנה בחמת החמיר מעלתו ללא לורך במה שזה לשבור הכלים, דמה דהחמירו בחמץ דאוכר במשהו מסתברא דזהו רק לענין אכילה אכונה, אבל לא לענין איסור בל יראה, לא מציעיא להסוברים דעמנו לחמץ במשהו משום דמיינו מדינא לא בטל דהוי דבר שיל"מ ומשום חומרא דחמץ גזרו אינו מינו אטו מינו, א"כ זהו רק ע"י דהדין דלענין איסור חמץ צ"י בעלה ומוסר להשקותו עד אחר הפסח וממילא יהיה חוזר להחירו בלא בטלו, מש"ה לגבי אכילה והנאה הוי דשיל"מ, ומה דפלפל הר"ן אי הוי דשיל"מ, כיון דגם אחר פסח אכור מדרכן בעיניהם או כיון דמדאורייתא יהיה מותר אפילו בעין הוי יל"מ, היינו הכל היכי דעכ"פ יגיע שעת ההיתר דהיינו ע"י שיטתה אותו עד אחר פסח מש"ה"כ לענין איסור בל יראה ל"ש לומר דלא בטל ויש בו לאו דב"י דא"כ ממילא מחוייב לבערו ואין לו מחירים, [ומזה הבאתו ראיה בתשובתי לדעת ה"א בשו"ת צבילת טריפה דנולדה ביו"ע אף דלענין איסור טריפה בטל מ"מ לגבי איסור יו"ט מקרי יל"מ ולא בטל, דהא גבי חמץ דג"כ אריכים לדון ביטול עכ"פ לענין לאו דב"י ואעפ"כ לענין אכילה והנאה מקרי יל"מ] אלא אפילו להסוברים דלא בטל משום חומרא דחמץ דיש בו כרת ולא בדילי מייניה, מ"מ י"ל דלא גזרו אלא באכילה דהוי כרת גזרו ג"כ בהנאה ולא חלקו בין אכילה והנאה דהכל מחד קרא נפקא, אבל איסור ב"י היא מלתא אחריתא וכיון דלית ביה כרת גם אינו עובר במועשה י"ל דקיל מהנאה ואוקמי אדינא דבטל בס' :

וראיה לדבר ממ"ש המחבר (סי' תס"ז) בחטא הנמלאת בתרנגולת דמותר למכור התרנגולת לכרי, דהוי כמוכר חוץ מדמי איסור הנאה שבו, והשתא אם חיתה דגם לענין ב"י לא בטל ממילא היה מוטל עליו חיוב השבחה על בליעה זו שבתרנגולת ואף דותר למוכרו לכרי, אלא ע"כ לענין ב"י אוקמוהו אדינא דבטל בששים, והשתא כיון דע"כ נודינא היה מותר ג"כ להשבות התרנגולת עד אחר פסח ולאכלה ע"כ מה דלריך למוכרו הוא משום דגזרו שמה יבא לאכלו וכמו דגזרו חמץ בעין ע"י ביטול משום דלמא אחי למיכל מייניה, ה"נ בתערובות חמץ כיון דאכור במשהו ולא בטל, א"כ ממילא בכלים מותר להשבות דגבי איסור ב"י הא יבטל בס' ולגבי דלמא אחי למיכל היינו שמה יבטל בהם ויאכל מייניה הא לא גזרו כן בכלים, דהרי כלים שבטלו בהם צ"ע קודם זמן איסורו חמץ הרבה מותר להשבותם ולא חיישי' דאחא לבטל בהם ולמיכל מייניהו בליל א' דפסח דהוי בן יומו הרי דכלים לא גזרו כולי האי א"כ גם צבטלו בפסח ליכא למגזר :

ואפילו לדעת הרמ"א דוהגים לשרוף הכל י"ל דס"ל ג"כ דלענין איסור דב"י בטל בס' ומה דאכור למכור לכרי, לא משום חיוב השבחה אלא כיון דמוטל דמים צעד התרנגולת דבולע בה חמץ הוי כנהנה מהחמץ, אף דאינו נותן דמים בצביל הבולע והוי חוץ מדמי איסור הנאה שבו מ"מ הא ביו"כ קיי"ל דלא בלח אכור למכור חוץ מדמי איסור הנאה שבו, ואף דבסתם יינם שרי וכן בשאר איסורי הנאה דאורייתא, מ"מ הא הר"ן למד להקל בשאר

ש"ע א"ח סוף סי' שי"ט א"כ לכאורה גם בשופך מים מועטים שאין בו קילוח גדול שיש כח ברוח לפזרו חייב משום זורה :

אמנם אחר העיון קצת נראה לדרד הרבה להקל , דהא לריבין ליתן טעם על הפוסקים ראשונים אשר כל רז לא נעלם

מחס , המה הר"ף והרמב"ם סמ"ג והרא"ש והטור דלא הביאו הירושלמי בג"ל , שהוא חידוש דין גדול , ולזה היה נראה ששמייבו דס"ל דדין זה לא סלקא חליבא דהלכתא , דסוגיא דידן פליג , במה דפרכי' היינו זורע , היינו בורר , היינו מרקד , משמע דשיקר מלכת זורע כעין בורר , דהרוח מוליך ומפריד פסולת מהאוכל , אבל היכא דכולו פסולת ואינו מברר זה מזה רק דמחלקו לחלקים דקים לאו בכלל זורע הוא , וה"ג משמע כן ממש דלמרינן ספ"ו דבב"ק (דף ס"ו) ולהוי כזורה ורוח מסייעתו , משמע דהא היה עושה כן בידיו היה חייב , מש"ה חייב ג"כ ע"י סיועת הרוח , והיינו כזורה ממש פסולת מהאוכל , דהא עושה כן בידיו חייב משום בורר , אבל בדינא דירושלמי בג"ל הא בידו מחלק הרוק לטיפות דקים מה שעשה הרוח עושה לא היה חייב , לא נחייבו גם כן על ידי סיועת הרוח , יותר מאלו היה עושה בעלמו , ופסקו כהלמודא דידן נגד הירושלמי :

ועיין הר"ה פ"ק דפסחים בארבעה עשר שחל בשבת , החמץ שנשאר אחר חילתו מפזר וזורה לרוח ואין בזה איסור , משמע להדיא דבכ"ג לא מקרי זורה , [אב"ה עיין ב"ח סי' תמ"ד ס"ג נראה דעתו דהין חולק בזה על הר"ה , ועיין מגן אברהם סימן תמ"ו סק"ב] :

עוד נלעג"ד אף לדעת הרמ"א בג"ל יש לדרד להסיר בנ"ד , וכיינו דמצינו בפרק כלל גדול (דף ע"ה) פלוגתא ר"י ורבנן בלד חלוץ ופאעו , דרבנן ס"ל אין דישה אלה בגד"ק , והכי קי"ל , וכן מצינו שם (דף ע"ג) גבי כניף מלחא ממלחא פליגי אביי ורבה , וס"ל לאביי דאין מעמר אלה בגד"ק , והכי קי"ל , ועיין מג"א (סי' ש"מ סקע"ו) הוכיח דהגרסא רבה ולא רבא כיון דרבא ס"ל להדיא דאין דישה אלה בגד"ק ה"כ ממיילא אין עימור אלה בגד"ק דמה"ת נחלק בין עימור לדישה דכולהו ילפינן ממשכן , ונוסף על זה מצינו בזה"כ דה"ד (סי' נ"ו) כ' לדמות דה"כ אין עמינה אלה בגד"ק , אלא דכתב רח"ה לרבא דס"ל יש עימור שלא בגד"ק , מ"מ י"ל בעמינה מודה כיון דבאובלין בלה"ה ל"ש עמינה כ"כ עיי"ש , ולפ"ז י"ל ה"כ אין זורה אלה בגד"ק דמה"ת לחלק בזה :

והא דמחייב הירושלמי ברוקק והפריחתו הרוח ל"ל או דקאי לר"י דיש דישה שלא בגד"ק וה"כ זורה , או דמוכח כשיטת הרמב"ם דאדם ובהמה הוי גד"ק כמו דחשיבין להו גד"ק לענין מעשר כיון דגזוין מן הקרקע , והחובל באדם ובהמה חייב משום מפרק שהוא תולדה דדש , ה"כ הרוק שצא מהאדם הוי גד"ק וחייב משום זורה :

ולפ"ז יקשה לכאורה על פסקי הרמ"א דפסק כהירושלמי , הא הלכה דאין דישה אלה בגד"ק וגם פסקין כחוס' דאדם ובהמה לא הוי גד"ק (כדאי' סי' שכ"ה) דמותר לחתוך בשר דק

דק והיינו כדברי תה"ד דאין עמינה אלה בגד"ק א"כ גם ברוקק נימא דאין זורה אלה בגד"ק והרוק שצא מהאדם לא הוי גד"ק , אבל באמת לא קשה מידי דיל' דהרמ"א חושש לדעת הרמב"ם דאדם ובהמה הוי גד"ק ומה דמותר לחתוך בשר דק דק היינו בלירוף איך שיטות דבאובלים ל"ש עמינה היכא דיכול לאכלו בלה"ה כמ"ש

תה"ד להקל בלירוף סברא זו , ואוסר מה"ט לחתוך בשר חי דק דק לפני עופות כיון דלא חזי למיכל כך י"ל דהוי טוחן :

ובזה יש ליישב מה דפשיטת הרמ"א סוף לשון הירושלמי וכל דבר שהוא מחוסר לרוח חייב משום זורה , והיינו דבלשון זה נכלל כל דבר אף מה שאינו גד"ק דהירושלמי קאי לר"י דיש דישה שלא בגד"ק וה"כ זורה אבל לדידן דקיי"ל אין דישה אלה בגד"ק ה"כ בזורה , ואין איסור אלה ברוקק לחוש לשיטת הרמב"ם דאדם הוי גדולי קרקע :

אמנם כ"ל דהף בדבר שאינו גד"ק אף דאינו חייב משום טוחן , מ"מ איסור דרבנן הוא דמחזי כטוחן , וכמו במעמר דפסקין (סי' ש"מ) דאסור לקבץ מלח ממשרפות דדמי למעמר ה"כ י"ל בעמינה דדמי לטוחן וראיה לזה ממ"ש הרמ"א (סי' שכ"ה ס"ח) וזקא

א"כ דאורייתא דלא חמיר כ"כ כסתם יינם , דהרי סתם יינם מין זמינו במשכו ושאריו א"כ דאורייתא אינם במשכו ע"ש , א"כ בחמץ דג"כ במשכו אין ללמוד מסתם יינם ויש לדמותו ליי"ג גמור , וגם חזין דחמיר מיי"ג גמור דהא י"ג בטל באינו מינו בס' וחמץ אף באינו מינו במשכו , א"כ דמה"ט הוא דאסור למוכרו ממילא עכ"פ הוי מותר להשתות , וע"כ האיסור משום דלמא אתי למיכל מניה , והדרין לסברא בג"ל דגבי כלים דלא גזרינן מותר להשתות :

ואף אם נאמר דכוונת הרמ"א דגם לענין ב"י חמץ במשכו וכנראה מדעת הרמ"א (סי' תמ"ו ס"ק ב') דאם נמלא חטב בתבשיל של פסח בזו"ט א' מותר להשתות עד חוה"מ ולשרפו בחוה"מ ,

אבל ביום ז' לא משום דהא יהיה משהה יחזיר להיתרו ולא יקיים מצוה השבתה עיי"ש והיינו ע"כ משום דגם לענין איסור ב"י לא בטל ובי"ט א' מותר להשתות דליכא בל יראה כיון דיקיים השביתו בחוה"מ והוי ניתק לעשה משא"כ בז' [ומ"מ דברי הרמ"א תמוהים

במה דסיים וכן משמע בסו' חס"ז ממלח וכו' והא זהו מדברי המחבר שם , ונדעת המחבר בודאי א"א לומר כן מדשרי למוכרו וכו"ל] , וא"כ י"ל דגם הצלוע בכלים מחוייב בהשבתה דהיינו לשוברים , מ"מ הא נראה דעת הרמ"א (סי' תמ"ז ס"ב) , דבבב"ב חמץ בפסח אף בצלוע בהם חמץ ממש דמותר להשתות , וע"כ דס"ל

דלא עבר בז"י , ואף דכבר עבר על חמץ זה בז"י מקודם [דכרי מיירי סתם אף בנחמץ בפסח ולא היה בכלל ביטול ומחוייב בחיקון עשה להשבתה] ל"ל דכיון דבבב"ב בכלי ואינו נראה ומלוי הוי כמושבת מן העולם , או דכמו דליכא לאו דב"י על צלוע דכלי כיון דאינו נראה ומלוי , ה"כ ליכא עלה עשה להשבתו , א"כ אף אם משביתו

לא מקיים העשה ולא נעשה חיקון להלאו :

גם אף אם נידון להחמיר דלא כמג"א ולדון כיון דכבר עבר בבב יראה לריך להשבתו כדי לחקן הלאו , מ"מ בנ"ד בצלוע משכו דמדינא בטל בס' אינו מקיים עשה להשבתה , דהוי כמשבית דבר המותר [וסבר' זו ל"ע טובא , דלפ"ז יקשה לכאורה בזהאי דפרק

אלו כן הלוקין (דף ע"ז) דמשכחת עוד בטלו בידים לענין חמץ דלאלו ניתק לעשה ובטלו בידים ברוב היתר , דבודאי לא מקיים בזה עשה להשבתה דהא אינו מושבת מהעולם , וא"ל לו עוד לקיים העשה , דאף אם ישבית אותו הא משבית דבר המותר וביטול העשה בידים , אולם בלה"ה תמוה לי לשיטת רש"י וחוס' דפסקו להלכה כר"י דאין ביטור חמץ אלה שריפס . תיקשי מנימא דר"י

במכות בג"ל , הא משכחת בחמץ ביטלו בידים בהשליכו לנכר , ול"ע , גם לשיטת החוס' בפרק כל שעה (דף כ"ח ע"ב) דהשבתה לאו כדרך חילוב הוא , א"כ גם לרבנן דר"י משכחת בטלו ולא בטלו שאכל החמץ דביטול העשה בידים , ול"ע , א"כ אם נדון דלא לטול דחמץ במשכו כדי שיהיה שייך בו השבתה וחוייב לבערו , בזה י"ל

דלא מצינו דלמרו חז"ל דחמץ במשכו רק לענין איסור דאכילה והנאה וכן לענין איסור דבל יראה דהיינו בהרנוגלות , אבל לא לענין הכחייבות עשה , וכיון דבצלוע בכלים אינו עובר עתה בז"י אין הדין דיהיה במשכו לענין חיוב השבתה לחוד , ובלה"ה דעת

החכ"ל בשו"ת דלא חמירין לענין איסור בז"י דחמץ במשכו , א"כ מדינא מותר להשתות הכלים והלכה כחכמים החולקים על רומע"ל ,

בולעג"ד :

בולעג"ד :

בולעג"ד :

בולעג"ד :

בולעג"ד :

בולעג"ד :

בולעג"ד :

בולעג"ד :

בולעג"ד :

בולעג"ד :

עקיבא גינו מא"ש

סימן ב

עוברא הוי , דרך הלכות בשבת בחכ"ג פה ק"ק ליסא ראייתי לאיש שופך מים מועטים מלוחות דרך החלון ולחץ לחצר המעורבת , ומדי הקפתי עלה על לבי שיש חשש איסור בזה , כיון דהרוח מפזר העפות א' פונה לכאן וא' פונה לכאן , ודמי להא דאיחא בירושלמי פ' כלל גדול , רוקק והפריחתו הרוח חייב משום זורה וכל דבר שהוא מחוסר לרוח חייב משום זורה ופירע הקרבן עד דמחוסר לרוח היינו שברוח מפזרו ומחלקו לחלקים דקים חייב משום זורה , [ודין זה הובא להלכה בהגהות

ודוקא מלח הגס, אבל מלח הדק ונתפשל ונעשה פסיתין מותר לחתכו כמו לחותך הפס, כרי דהתיר רק מטעם אין טחינה אחר טחינה כמו דשרי פס מה"ט, והא מלח לא הוי גד"ק בדאמרינן בהדיא גבי מעטר :

ומה דאסור למחון מלח בפ"ק דביצה ל"ל דהיינו במלח הגס שהוא כמו עפר דהוי גד"ק לענין שבת כדאיתא בפרק כלל גדול (דף ע"ד) האי מאן דעביד חביתא ופירש"י דעוהן כרגבים מקרי טוחן, אבל בהס"ח דהרמ"א במלח דק מתחילתא הא לא הוי גד"ק ולמאי לריך להיתרא דאין טחינה אחר טחינה, אע"כ דמ"מ מדרבנן אסור משום טוחן אף דלא הוי גד"ק, ומה דמוותר לחתוך בשר מבושל דק דק, היינו בלידוף הסברה דאין טחינה באוכל וכנ"ל, ואם כן לכאורה בכל דבר יש לאסור משום דמי לזורה :

אולם מ"מ מדהשמיט הרמ"א סוף דברי הירושלמי הנ"ל, י"ל דדוקא ברקק דיש בו חשש דאורייתא דלהרמב"ם הוי גד"ק בזה חשש הרמ"א להירושלמי, אבל בשאר דברים שאינם גד"ק כיון דעכ"פ לא הוי דאורייתא דאין זורה אלא בג"ק ואינו אסור רק משום דמחוי כזורה בזה סמך הרמ"א על השמטת הפוסקים דברי הירושלמי דנראה דדחתו אותו מהלכה :

א"כ בנ"ד במים דלא הוי גד"ק יש להחיר, אף דמ"מ יש לדחות קלת די"ל דוקא במלח אסור מדרבנן משום דמי לגד"ק דלקוחה מהקרקע בזה אסור דמחוי כמעט, ומש"ה לריבין בטחינה טעמא דאין טחינה אחר טחינה, אבל בעלמא אפילו איסור דרבנן ליכא, וא"כ י"ל מש"ה השמיט הרמ"א סוף דברי הירושלמי משום דבדבר שאינו גד"ק כלל לית ביה משום זורה אפילו מדרבנן, וא"כ בנ"ד במים דמאספו ונטלו מהקרקע י"ל דמי לגד"ק ומדרבנן אסור דמחוי כגדולי קרקע כמו מלח שבה ממשרפות מים דמי למעט, מ"מ י"ל כיון דעכ"פ לית כאן חשש דאורייתא יש לסמוך להקל על השמטת הפוסקי' לדברי הירושלמי דנראה דדחתו זה מהלכה: **והדרן** לקמייתא דהא דהעתיק הרמ"א להירושלמי היינו רק ברקק דיש בזה חשש דאורייתא לברמב"ם דאדם הוי גד"ק, ואף דהרמ"א כתב דחייב חטאת היינו שהעתיק ליטא דהירושלמי וחושש בזה לדיוטא לאיסור, אבל במים בנ"ד דודאי לא הוי גד"ק י"ל דאין בו משום זורה :

ג בנ"ד אס' בענין דלא הוי פסיק רישא בודאי מותר דהא הוא אינו מתכוון, ואף בפסיק רישא, לדעת הערוך דפסיק רישא דלא ניחא ליה אפילו מדרבנן מותר, ה"כ בנ"ד דלא ניחא ליה דמה לו בכך דיתחלק ע"י הדוח, וגם להתוס' החולקים הא הוי רק דרבנן, [והירושלמי דנקיט חייב חטאת, ל"ל דקאי לר' דמלאכה שאינה לריבין לגופה וכן פ"ר דלא ניחא ליה הוי דאורייתא, כההיא דכריתות דמתכוון לכבות התחנות והובערו העליונות מאלהין] אבל לדידן הוי רק דרבנן יש לסמוך על קולות הנ"ל מהשמטות הפוסקים להירושלמי, וגם להרמ"א יש חילוק גדול בין רוקק לזורה, כנענ"ד :

עקיבא

סימן בא

לכבוד ידידי וחביבי הרב רבי הירש סגאק נ"י בההן הגדול בין אחיו חכמי בני ישיבה דק"ק פוזנא

ע"ד ספיקו דמר באות ח' שאורתו ב' זיינין וחתוטרט ע"ג, אס' הזיינין לריבין זיון :

לענ"ד פשוט שא"ל זיון דהא רבא אמר דשעטנ"ז ג"ך לריבין זיון ולא חשיב גס לאות ח', אף אס' נדחוק כיון דלזורה ח' הוא ב' זיינין נכלל בכלל הו' דשעטנ"ז, הא מ"מ רבא אמר שבעה אותיות לריבין זיון הרי דרק שבעה ולא שמונה :

ואולי יש ליישב בזה מימרא דרבא דאמר שבעה אותיות לריבין זיון מניחא למת לי' והיינו דלא נקט גס ח' לריבין זיון לזה אפיא מניחא לומר שבעה ולא שמונה :

ג הא לשיטת רש"י בההיא דחטריה לגגו דח' שמגביהין רגל השמאלי למעלה ח"כ אין האות ח' בצורת זיון כלל וה"א לכללו בכלל שעטנ"ז ג"ך, וה"כ אס' נידוק בהוכחה מעב"ת נ"י מסוגיא דשבת דנטליה לגגו דח' ועשאו ב' זיינין דמוכח מזה דח' לריבין זיון יכיה זה תיובתא לפירוט רש"י הנ"ל דהוכחנו לשיטתו בודאי ח"ל זיון : **וביותר** דאס' נידוק מההיא הנ"ל דבעי זיון, יכא מוכח דלריבין ששה זיונים וזה ודאי אינו לפירש"י בתמונת הח', וכרי חוס' במנחות לא סתרו פירש"י מכה קושיא זו, ובאו רק במעט קלושה מלשון דנטלו לגגו דח' היינו מדלח נקיט דחלקיה לגגיה דח', ולא הקשו דעדיפא מיניה מכה קושיא זו כיון דמוכח משם דח' לריבין זיון דזוהו ליתא לפירש"י וכנ"ל, אע"כ דליכא הוכחה מסוגיא זו לענין זיון, ח"כ מה"ת לן להמניח פלוגתא חדשה בין רש"י ותוס' לענין זיון, לזה נלענ"ד ברור לדיוטא דח"ל זיון :

ובעיקר ראיית מעב"ת נ"י מההיא דנטלה לגגו דח' להוכיח מזה דח' לריבין זיון, לענ"ד י"ל דבאמת מזה מוכח שיטת הרמב"ם ושיטתו דזיון אינו מעכב, ומה שתמה מעב"ת נ"י על שיטה זו מהא דאמרינן בסוגיא דשבת פ' הכונה האי דבעי זיוני, ואס' איתא דדיעבד כשר אמאי אינו חייב משום שבת, לענ"ד אדרבא משם קלת כיוע, מדלח קאמר הא באותיות הלריבין זיון וכו', דהוי משמע דק' ברייתא מיירי באותיות דשעטנ"ז ג"ך ואידך ברייתא מיירי משאריות אותיות, וקאמר האי דבעי זיוני, משמע יותר דבא לומר דתרווייהו באותיות שעטנ"ז ג"ך, אלא דהא היכא דבעי לזיוני דרואה לכתוב בדיוק ובהכשר לזיון אותיות הלריבין זיון מש"ה בעוד שלא עשה הזיון לא נגמרה מלאכתו, והא דלא בעי זיון, היינו דאינו רואה לזיונס, ומ"ש בתוס' שם דגס אס' רואה לכתוב לזיונס, וכיון שכן ניחא דהיא דנטלו לגגו דח' דמיירי באינו רואה לזיונס: **ומ"מ** נראה לענ"ד ליישב גס לשיטת העור דהזיון מעכב דהר"ן שם בשבת הקשה אההיא דנטלו לגגו דח', וכן בנטלו לגגו דד', הא הוי חק תוכות, ותיבן דמ"מ גבי שבת ליכא קפידה דכל דהוי מלאכת מחשבת חייב עיי"ש, ח"כ י"ל כיון דחזיון דחפי' בחק תוכות דממעטין מוכתב ולא וחקק דהוי פסול בגוף הכתיבה דהאות, מ"מ חייב בשבת, מכ"ש לענין זיון דנראה דאפילו להסוברים דחזיון מעכב לא משום דבלא זיון אין האות שלם והזיון מגופו של אות, אלא דק' דקין והכשרו של ס"ת דאותיות אלו לריבין זיון לאיזה טעם ודע, ואס' אינה מוזינים דמעכב היינו לענין הכשירו דהס"ת, אבל מ"מ האותיות שלימות בלא זיון וכשרים בגע אשה, ח"כ מכ"ש דחייב לענין שבת, ולפ"ז גס להטור לריבין לפרש בההיא דאמרינן הא דבעי זיוני, היינו דהוא רואה לכתוב בזיון וכנ"ל, ח"כ ניחא גס להטור הא דנטלו לגגו דח' ד"ל דמיירי באינו רואה לזיונס :

עוד נראה לי ליישב דלכאורה יש לתמוה על הר"ן הנ"ל דמ"מ יקשה בשינויא דרבא דנטלו לגגו דד' ועשאו ר' דהחזיב משום דהשלימה לספר דתיקן להספר משום אל תשכן באהלך עולם כדפירש"י, וכרי עדיין הספר פסול משום חק תוכות, ועודכו בכלל אל תשכן, ואפילו ללמוד מתוכו אסור שמא יקרא בו בצבור כמ"ש באהרונים, וח"כ לא תיקן כלום, ולזה ל"ל דמיירי בשאר ספרים דניחנו ללמוד מתוכם ולית בהם שייכות חובת קריאה בצבור, אלא דקושיית הר"ן הייב כיון דממעטין מוכתב ולא וחקק ח"כ אין שם כתיבה עלה ולא מקרי כותב בשבת, וע"ז תירץ שפיר דמ"מ הוי מלאכת מחשבת, ומיירי באמת בשאר ספרים דהוי תיקון מעליא :

ובזה מדוקדק לישאל דרבא דנטלו לגגו דד', דלכאורה תמוה, הא עיקר החירון דמיירי בהשלימה לספר, ח"כ למאי לריבין רבא לפרש באיזה אופן הגיה דזה אינו לורך ועיקר להחירון, יכיה הסג"ס באיזה אופן שיהיה ג"כ עולה החירון שפיר דהשלימה לספר, ולפי הנ"ל ניחא, דאי יהיה הפירוש בענין שפול טפת דיו על האות ונשתנה אורת האות לגמרי ונטל להדיו ונעשה אות, בזה יקשה ממנ"פ, אי בס"ת עדיין לא תיקן דהא בס"ת פסולה משום ח"ת ואי בשאר ספרים ל"ש בזה אל תשכן כו' דאין עליו שם עולה כיון דאי אפשר ללמוד עי"ז בשבת, דהא אורת האות נשתנה לגמרי ותוותר לקיימו בביתו וללמוד בו, לזה נקט דמיירי בנטלו לגגו דד', והיינו דהיה חזמ

דומה הר' לר', דע"ז יקרא התיבה בטעות וילמוד בשיבוש, וכו' ככלל אל תשכן באהליך עולה :

ובזה מיושב הא דנקט רש"י דהתיקון משום אל תשכן, ולכאורח תמוה דהתיקון בפשטו דיכול ללאת בזה ידי חובת הקריאה,

ואף דבזה י"ל דרש"י ס"ל דס"ת שהאר אות כשר לקרות בו, כדדייק הר"ן פ"ב דמגילה (דף רס"ח) מ"מ עדיין יש לדקדק, אמאי לא פירש"י על גוף הכרייתא לעיל בדין דכתב אות אחת והשלימה לספר,

הו"ל לפרש בטעם דתיקון משום אל תשכן, ואמאי נטר רש"י לפרש כן עד שנוי. דרבא, ולפי הכ"ל ניחא, דבכרייתא י"ל בפשטו דמיירי בס"ת והוי בפשטו התיקון דיכול ללאת בו ידי חובת הקריאה

אבל באוקימתא דרבא דע"כ לא מיירי בס"ת דהא עדיין לא תיקון דהס"ת פסול משום ח"ת, וע"כ מיירי בשאר ספרים, והולרך רש"י

לפרש דהתיקון משום אל תשכן וכיון שכן ממילא מיושב, דלשטור דס"ל זיון מעבד י"ל דגם הך שנוי דנעלו לגנו דח' מיירי בשאר

ספרים דל"ש בכו זיון, דהאחותיות נגמרו בשלימותם בלא זיון כנלע"ד :

אחיז מלאחי את שאהבה נפשי בספר התרומה (סי' קי"ד), ואולי אין בספר היקר הזה מלוי תחת ידו אעפ"י לכבודו לשונו

הזהב, וז"ל אין מנהג לזיון אוחיות שעטנ"ז ג"ך בנט כמו שעושים בס"ת, דבלא תנין נקראת שפיר אות, והתנין לבוס דרש בא,

אמנם הרב ר' יצחק בר אברהם היה מדקדק כיון שלא יתחייב עליהם אם יכתבו בשבת אם לא יעשה זיון כמשפטם כדליתא בפ' הבודה,

א"כ מסתמא אין נקראים אות בלא תנין, והכי משמע הפשט הא דבצי הכותב לזיוני, אבל אידי ואידי חייבי דעלו בידו ב' אוחיות

הלריכים זיון, דהא לא קאמר הא באוחיות שאין דינס לזיון, ודע דהרי קאמר התם נעלו לגנו דח' ועשאו ב' זיכין חייב, משמע

בנטילת הגג לחוד בלא זיון חייב, אלמא כיון שאין בדעתו לזיינס מקרי אות בהכי, עכ"ל :

הרי דמפשט פשיטא ליה דח' אין לריך זיון, גם מבואר דפירש במה דאמרינן הא דבצי זיון היינו שככותב רוצה לזיון, שמחתי

שכוונתי לדעת הגדול, ויקבל החכם רז"מ ידידי בזה את תשובתו : **ואני** טרם אכלה מכתבי, משפטים אדבר אותו הנה ממשמשים

ובאים ימים הקדושים, ואני ידעתי את מלאכותי וגופו הטבור הנשבר כחרס, ד' יחזקבו, וידעסי אשר ברוב דקתו

וקומתו לא ישוב מפני כל מהתענות בכל אשר יתענו שאר אנשים בכריאים והטובים במלכ גופם, ע"כ מלאחי עלמי חובה להזהירו

ואני גוזר עליו בגזירה חמורה שלא יתענה שום תענית אף לא תענית שעות זולת ביה"כ, דברי ידידו דו"ש המתפלל בעד אריכה ימיו באמין כח וחיל, ומברכו בזכרת השנים :

עקיבא במ"ו הרב ר' משה גינו זצלה"ה מא"ש

סימן כב

לחתן בני ידידי הרב רבי יעקב ג"י אב"ד דק"ק וואנגראוויין

אשר כתב חתני לדון להחיר לטלטל כסין של מילה בשבת אחר המילה ע"י ככר או תיטוק, ומדמה ליה להאי דש"ע (סי' ש"ח ס"ה) :

גם אחי דנתי כן ובחוספות ביאור, דלכאורה אין ראיה משם דהא יסוד הדין (רס"י ש"ח) יש מהחירים לטלטל כלי שמלאכתו

לאיסור על ידי ככר או תיטוק, מקורו בהשבת הרא"ש כובא בב"י שם, דמה דאמרינן לא הותר כח"ת אלא למה בלבד היינו במוקלה

מתמת גופו כאבנים דהוי דומיא דמת עיי"ש, ובזה יש לדון אם יסוד דמוקלה מתמת גופו היינו מה שאין לו היתר טלטול כלל כמו

אבנים ומת, משח"כ כלי שמלאכתו לאיסור דיש לו היתר טלטול

לזורך גופו ומקומו, לא מקרי מוקלה מתמת גופו, משח"ה לא דמי למת, וא"כ זהו דוקא כלי שמלאכתו לאיסור אבל כלי שכוה מוקלה

מתמת חסרון כים דאין לו היתר טלטול לזורך גופו ומקומו מקרי מוקלה מתמת גופו, ודמי לאבנים ומת ואינו מותר ע"י ככר או

תיטוק, ומדוקדק לשון הש"ע, לטלטל כלי שמלאכתו לאיסור ולא נקט סתם כלי שהוא מוקלה משמע שבא למעט כלי שמוקלה מחמת חסרון כים, או דעיקר החילוק דדבר שיש תורת כלי עליו לא מקרי

מוקלה מתמת גופו ואינו דומה למת ומותר ע"י כח"ת, והכי דייקא לכאורה לישראל דהרא"ש שכתב ח"ת בארנקי מליאה מעות. דבעל הבית

לגבי הארנקי ודמי לאבנים ע"ש, משמע דאי לא דבעל הבית למעות הים מותר ע"י כח"ת, אף דמ"מ אין לו היתר טלטול להכיס

לזורך גופו ומקומו שהוא בבית לדבר האיסור כיון דמ"מ שם כלי עליו : **ולכאורה** נראה ראיה ברורה דבעל ענין שרו דהרי בריש פרק

כל הכלים (דף קכ"ג ע"א) אחיב"י אביי לרבה מדוכה אם יש בה שום וכו' הרי דלמד אביי דכלי שמלאכתו לאיסור אין

לו היתר טלטול לזורך גופו ומקומו, וא"כ מוכח מדמוחר לטלטל ע"י השום, דע"י כח"ת שרי, וא"כ ה"ה לדין בכלי שהיא מוקלה

מתמת חסרון כים, ואף דלא קים לן כאבני בבה אלא דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לזורך גופו ומקומו, מ"מ ביסוד זה מה דס"ל לאבני

דכלי שאין לו היתר טלטול כלל דמוחר על ידי ככר או תיטוק לא מלינו חולק :

אמנם יש לדחות די"ל דזכו סברא חלוטה לכ"ע דכלי שאין לו היתר טלטול כלל דמי לאבנים ומת, אלא דאביי כר"י

בפרק נועל (דף קמ"ב ע"ב) דס"ל דאף בדסקיח מליאה מעות מותר ע"י כח"ת, וגלא סבירא ליה לכללא דלא הותר אלא למת בלבד,

ואף דאמרינן שם אמר ר"י כמה חריפי דרדקי וכו', אמר אביי אי לאו דאדם חשוב הוה כפא אחיפי למת לי הא חזי למזני עליה

דמשמע דבלא"ה לא היה מחיר ע"י כפא י"ל היינו משום קשיא דר"י דאימור דוקא בשוכה אבל במיית לא, ובשוכה יסבור דמוחר

ע"י כח"ת אפילו בעלמא דלא חזי לכלום, אבל לדין דלא הותר כח"ת אלא למת בלבד י"ל דכלי שמוקלה מתמת חסרון כים דאין

לו שום היתר טלטול דומה לאבנים, והכי מוכח מדקיי"ל (סי' רע"ט ס"ג) לטלטל ע"י שותפים עליו לחם בשבת אסור ואמאי אינו מותר

ע"י הלחם דהוי טלטול ע"י ככר, אלא ע"כ כיון דהדליקו עליו אסור בטלטול לזורך גופו ומקומו ולא הותר ע"י כח"ת אף דהותר

כלי עליו [ורחיתי אח"כ שב"כ ה"ז סי' שי"א סק"ה ומכה הוכחה זו, אלא דמג"א סי' ש"ח ס"ק ס"ה ממ"ש שם ולי נראה דלא קשה

מידי דכלי שרי כמ"ש ס"ה, והתם דהוי כלי גרף של רעי דאין לו היתר לזורך גופו ומקומו ואעפ"כ שרי ע"י כח"ת דשם כלי עליו] :

וא"כ בכ"ד באזמל של מילה אדרבא יש לאסור, כיון דאין לו היתר טלטול כלל, אינו מותר ע"י ככר או תיטוק ודמי לנמורה :

אמנם אעפ"כ יש לדון להחיר, והיינו דהא מבואר ביו"ד (סי' רס"ו) דעכ"פ כל זמן דלא הסיר הסכין מידו שרי להוליכו

למקום שהוא רוצה, ובספר תוס' שבת כתב עלה (סי' של"א ס"ק י"ג) דאף למ"ש לעיל בסי' רס"ו דהיתרא דעודה בידו הוא רק בכלי

שמלאכתו לאסור, שיש בו היתר טלטול לזורך גופו ומקומו אבל באבנים ומעות לא [וזכו ג"כ דעת האשן העוזר שם דלא כהמג"א]

וא"כ ה"ה נמי באזמל של מילה ל"ל דאזמל עדיף טפי, כיון דיש בו היתר לזורך מילה ע"ש, הרי כיון דיש לו היתר לזורך מילה

לא דמי לאבנים ומעות, אלא דומה לכלי שמלאכתו לאיסור דמוחר בעודה בידו, א"כ יש לי לומר דה"ל לענין היתר טלטול ע"י כח"ת :

אולם כל זה לטלטל האזמל ע"י איזה דבר שמוחר בטלטול אבל לשומו בתיק המיוחד לסכין ולטלטלו אח"כ על ידי התיק

ההוא, זה לא נ"ל דהא גם התיק עלמו מוקלה דהוי בבית לדבר אסור, ואף להפוסקים דאם אינו מניח ע"ד שישראל שם כל השבת

לא מקרי בבית, וכיון דדעתו לקחת האזמל מהתיק למול בו בשבת לא הוי בבית, לענ"ד אינו מהדומה די"ל דוקא כשאינו מניח לכל

השבת רק לקחת זמן זה לא מקרי בבית, אבל בזה דעתו לחזור אחר המילה לשומו בהתיק זהו מקרי מניח לכל השבת כיון דמוכן להיות שם כל השבת, רק צעת שתיך להסכין נועלו לפי שעה,

כן נראה לענ"ד בצוה"י, ידוהו חותמו ד"ש ושלוש ביתו :

עקיבא בן רבי משה זצלה"ה

סימן כג

לכבוד ש"ב הביבי הגאון רב"ד דק"ק בערלין הרב רבי מאיר ווייל נ"י

ע"ד הענין בני שמכר חמולו בהרצעה עשר לנכרי כליו, והאחר הפסח הרגיש ונודע לו ששכח בחיבתו ב' מדות יין שקף שלא נתנם בחדר הנכרי תוך שאר החמץ וכבודו הביא מה שכתוב במנחת יעקב בתשובה, והעלה להקל להחיר בהנאה, וכן העתיק דברי עלמו להלכה בספרו חק יעקב (סי' תמ"ה):

הנה בש"ע (סי' תמ"ח) חמץ של ישראל שטעה"פ אסור בהנאה, ואפילו הניחו שוגג או אנוס, עוד שם (סעיף ה') חמץ שנמלא בבית ישראל אחר הפסח אסור אע"פ שבעלו, ויש כאן מקום ספק אם הכי' דס"ג דוקא בלא בעלו, ואשמעינן דאף שבי' שוגג או אנוס, היינו דאף על הביטול היה שוגג או אנוס ומשכחת לה בתקפתו חולי שלא היה אפשר לו לבעול אפילו בלב [ואין] זה לחוק דהא בלא"ה ז"ל דאפשר דמייירי בהכי, דאם נימא דמסתמא ל"ש אנוס על הביטול ומייירי ע"כ באמת צבעלו והיה אנוס על הביטול, א"כ הריא דסעיף ה' משהו שאינה לריכח דכבר נלמד מסעיף ג' דמייירי ע"כ צבעול, וצד"ג הוא דקטוסה כיון דהיה ברשותו איסור חמץ דאורייתא, והריא דס"ה מייירי שלא היה אנוס על הביטול דקטוסה חז"ל על שער תקנתם שהלריכוהו לבערו, או מטעם דחיישינן שמה הערים ולא בעלו בלב כראוי, והיינו כיון דליכא ריעותא בפנינו שלא עשה כתיקון חז"ל לבערו חשדין ליה בהכי דלא ביטל בלב שלם, אבל צביטל והיה אנוס על הביטול, כיון דילא ידי דאורייתא והיה אנוס בתקנת חז"ל לא קטוסה, וגם כיון דליכא ריעותא בפנינו לא חשדינן ליה להערמה, וקלת נטעס כן ליטמא דהש"ע, מדלא כלל בחדא צבא אע"פ שבעלו ואפילו הניחו אנוס, משמע לכאור' דבתרתי לטיבותא ביטול ואנוס על הביטול באמת מותר: **ונלע"ד** דהנה מקור' הדין דהניח שוגג או אנוס, הוא מהרמב"ם (פ"א מהל' חמץ) וכו' שה"מ אמרינן בסוגיא דקטוסה קטס ר"ש הואיל ועבר עליו צב"י וכו' רבינו אפילו הניחו שוגג או אנוס לומר לעבר עליו, לאו דוקא אלא דראוי לעבור עליו לאפוקי חמולו לנכרי, ומוכרח הוא דללמד מדין ישראל שסברין חמולו אלל נכרי עכ"ל, וכתב ה"מ כלומר דאמרינן ב' דאם לא אמר קני מעכשיו אסור אחר הפסח, ולא מפליג בין היה אנוס ולא היה יכול לפרוע לביכא דהיה בידו לפרוע, אבל מדערי הכ"ן משמע שאם לא עבר עליו לא מדאורייתא ולא מדרבנן, כגון ששכחו ואחר הפסח מלאו מותר, ולפ"ז הריא דישאל שסברין ביש לו לפרוע דוקא, א"כ אפילו אין בידו לפרוע ג"כ לא מקרי אנוס משום דמעיקרא ליה מדעתיה ואפשר דהר"ן נמי ראו לעבור עליו קאמר, וכדברי ה"מ עכ"ל:

והנה כל העובר ישחמם על רחיות ה"מ דכריהו אללו, הא י"ל דמייירי בלא בעלו דלא היה אנוס דהא ידע דחמולו בבית נכרי והיה לו לבעול, אבל בשכח לדעתיה לא היה לריך לבעול, וכך באנוס על הביטול מנין לנו לאסור:

ונ"ל דאין כוונת ה"מ מדאסר בהרבינו בלא מעכשיו, אלא דכריהו להרמב"ם לשיטתיה, דפסק (בפ"ד) דאף בהרבינו וז"ל קני מעכשיו מ"מ צבי ג"כ דמטא זמני' קודם פסח אבל במטא זמני' אחר פסח אסור, ולמד כן מהתוספתא וביאר שם ה"מ מטעם דאע"ג כשעבר הפסח ולא פדאו אגלאי למפרע דשל עכו"ם הוא, מ"מ כיון דבפסח היה ביד ישראל לפדותו, אמרינן הואיל ואי צבי פרד לו כרי הוא שלו ע"ש, ובזה שפיר יקשה דמאי כו"ל למיעבד, הא הוא אנוס על הביטול, ובזה ל"ש לומר דהו"ל לבעול דהכי דהחמץ אינו שלו אלא דעובר עליו מדין אחריות או מדין הואיל לא מהני הביטול, כיון דבעלמותו החמץ אינו שלו, אע"כ דאפילו באנוס על הביטול אסור, ודברי ה"מ נכונים:

ורפ"ז יסתער לט' הקושי' על הכ"מ דטרח ליישב להר"ן רחיות ה"מ, וכרי הכ"ן לשיטתיה דס"ל באמת אפילו במטא זמני' אחס"פ מותר, ממילא ליטא לראי' ה"מ דבלא מעכשיו

דאסור דשפיר י"ל כנ"ל דהוא מויד על הביטול, דכיון דלא אמר מעכשיו היה החמץ של ישראל ממש והיה בידו לבעול:

אך עדיין לריכוס אנו לחירולו של הכ"מ, דהא הר"ן הקשה אהא דמוכח בסוגיא דמעכשיו אפילו מטא זמני' אחר הפסח מותר, אמאי לא נימא דאסור מטעם הואיל לבידו לפדותו וחירולו דבמחוסר מעשה לפדותו ל"א הואיל עיי"ש, ובזה יקשה קושיית הכ"מ דאם נימא דהר"ן חולק על הרמב"ם וס"ל באמת דבאנוס לא גזרו, א"כ מעיקרא ליטא לקושיית הר"ן דהכי לעבר נודין הואיל מ"מ אנוס הוא על הביטול, כיון דלמפרע היה חמולו של נכרי לא היה מהני הביטול וכו"ל, אע"כ מוכח דדברי הכ"מ בכוונת הר"ן: **ולכאורה** אף דקיימנו לדברי הכ"מ בשיטת הר"ן מ"מ לכאורה רק במקלתו ולא צולו, והיינו דמה דמסיים הכ"מ דאפשר דהר"ן סובר כהרמב"ם, לכאורה ליטא לדברינו דהיא גופא תיקשה על הר"ן הא לשיטתיה דסוגיא מייירי גם במטא זמני' אחס"פ ליכא כוכחה לשיטת הרמב"ם, די"ל דלא היה אנוס על הביטול, וא"כ מנ"ל להר"ן להקשות דליחסר מדין הואיל, דלמא באמת באנוס על הביטול לא קטוסה וכיון דאמר מעכשיו והיה לנכרי ועבר משום הואיל, לא מהני הביטול וכו"ל והוי אנוס על הביטול מש"ה מותר אחס"פ, ונלטרך לומר כפי דברי הכ"מ הראשונים דס"ל להר"ן דזכו לא מקרי אנוס כיון דלוה עליו מתחילה, או כמ"ש הכ"מ תחילה דהכי לבידו לפדות לא מקרי אנוס:

ומרווחנא יותר דא"ל דמייירי דוקא ביש לו ממון לפדותו דזכו דחוק קלת, אלא י"ל דמייירי בכל גווני ומטעם דהי' לו לבעול, וקושיית הר"ן דבמטא זמני' אחר פסח ליחסר עכ"פ היכי דהוי לו ממון לפדותו ללא הוי אנוס כיון דעבר עליו צב"י מדין הואיל, וא"כ לפי דברינו נסתר תירוץ האחרון של הכ"מ, ויהיה מוכרח דעת הר"ן דלא ס"ל כהרמב"ם, דהא לשיטתיה ליכא ראי' לדיון דהרמב"ם:

אמנם כ"ל דדברי הכ"מ נכונים, דלהר"ן לשיטתיה רחיות ה"מ חזקה, והיינו למ"ש הר"ן בסוגיא דישאל דהפסח חמץ בבית אחר דאין המפקיד טובב צב"י, כיון דאין החמץ צביתו והכי' דכריהו דבלא מעכשיו אסור אף דהחמץ בבית נכרי, היינו מדרבנן ללא מהני תיקון ולריכוס ביעור דוקא, לפ"ז שפיר קיימא רחיות הכ"מ דאף דבאנוס אסור ל"ל משום דהוא מויד על הביטול, דהא לגבי דאורייתא לא לריך לביטול, כיון דמופקד בבית אחר, ולגבי דרבנן אין תועלת בביטול, דמ"ה לי תיקון ביטול ומה לי תיקון פקדון ביד אחר, וכיון דהיה אנוס על תקנת חז"ל ואין בידו לבעול לא היה עליו חיוב ביטול דמה שמופקד בכה אחר הוי ממילא כמו תיקון הביטול אע"כ דאף באנוס לגמרי אמרו חז"ל וכוון, באופן דהרמב"ם לשיטתיה הכוכחה ממה דמעכשיו ומטא זמני' אחר הפסח אסור ולהר"ן לשיטתיה הכוכחה בפשוטו דהא הוי כמבטול כיון דאין הפקדון צביתו, ולגבי תקנת חז"ל הוא אנוס:

ואדרבא להר"ן מוכח יותר, דלהרמב"ם מוכח רק דאף דאנוס גם על הביטול אסור, אבל מ"מ י"ל דוקא בלא ביטול דהוי חמולו של ישראל מדאורייתא אבל צביטל ואנוס על הביטול י"ל דמותר, ולהר"ן מוכח דגם זה אסור, דהא הפקידו ביד נכרי הוי כביטול לביכא צ"י דאורייתא ואע"כ אסור באנוס על הביטול, ולפ"ז לכאורה ספיקא דידן שכתלנו תליא דעת הרמב"ם והר"ן דלהרמב"ם י"ל בתרתי לטיבותא דבעלו והיה אנוס על הביטול דמותר, ולהר"ן גם זה אסור:

אמנם לפ"ז קשה על פסק הש"ע, דהא לפי מה דקיי"ל (צ"י תמ"ח) כהר"ן, דבמעכשיו אפילו מטא זמני' אחר הפסח מותר וגם קיי"ל (בסו"ת ת"מ) כהרמב"ם דבהפקיד חמולו ביד אחר עובר המפקיד מדאורייתא, א"כ אף קיי"ל דהניחו שוגג או אנוס אסור הא ליכא שום ראי' לזה, דמהיכא דכריהו י"ל דמייירי בלא בעלו, ומטעם דהוי מויד על הביטול, ולזה בהכרח ז"ל דהקושיא כנ"ל מעיקרא ליטא, די"ל דרחיות ה"מ וס"מ בפשוטו דמסתמא מייירי כל הסוגיא אף צבעלו, דאף דלר"ל דס"ל צירושלמי דביטול לא קטוסה וז"ל דמייירי בלא בעלו מ"מ דוקא לר"ל יש לומר כן, דאין זה דוחק דלדידיה כל דינא דמתניתין דחמולו של ישראל שעבר עליו

עליו הפסח אסור מיירי הכל בלא ציטלו, אבל לר"י דלינא דמתניתין דחמלו ש"י שטעם פ' אסור מיירי אפילו צטלו, דוחק לומר דכל הסוגיא דהרמב"ם מיירי דוקא בלא צטלו דפשתא דסוגיא משמע דלינא כמו בעלמא דחמץ ש"י דאסור דמיירי הכל אף צטלו וספיר מוכח דאפילו באונס אסור, ולפ"ז ממילא כיון דמוכח דראייתם דסתמא מיירי אף צטלו ממילא מוכח דאפילו בחרתי לעיבותא צביטול ואונס על הביטול דאסור:

ולבאר יותר י"ל ליישב ברחבה, דע"כ מוכח דסוגיא מיירי גם צביטול, ונקדים לבאר דברי המג"א (סי' ת"מ) שכתב דבנכרי שהפקיד חמץ אלל ישראל באחריות דיכול הישראל לחזור לו החמץ אח"כ פ' לדין גזל חמץ ועבר עליו הפסח דיכול לומר הכי שלך לפיך, מ"מ י"ל דאסור דחייסין שמא יחזור וימכרו לישראל עי"ש, וכ' החק יעקב דמה דפשיטא ליה להמג"א דחמץ דנכרי וקבל הישראל אחריות דאסור בהנאה אח"כ, אינו כן לדינא, דמלינו מחלוקת בדין זה בירושלמי, אם היכי דעבר הישראל צ"ב מדין אחריות הוא ג"כ בכלל גזירת חז"ל לדונן לחמץ ש"י שעבר עליו הפסח, והוי ספיקא דרבנן לקולא:

ובמחנה דהח"י אשתמועטיה דברי הרמב"ם המפורשים בהמג"א, וז"ל (פ"ד מהל' חמץ) עכו"ם שהפקיד וכו' ואם לא קיבל אחריות מותר לקיימו אללו ומותר לאכול ממנו אח"כ דברשות עכו"ם הוא, עכ"ל, משמע להדיא דבקיבל אחריות אסור לאכלו אחר הפסח, וא"כ ממילא גם בהנאה אסור דמ"ש, גם משמע להדיא מדברי החק יעקב דדעתו להחיר גם באכילה וזהו בודאי נסתר מדברי הרמב"ם:

והנה לכאורה היה מקום לומר דבאמת ס"ל להמג"א דמותר בהנאה, וכיניו לשיטת המג"א (סי' תמ"ט) שהסכים לדעת הב"ח דחמץ שעבר עליו הפסח ולא נודע ממי נפל מנכרי או מישראל דאסור באכילה ומותר בהנאה עיי"ש, א"כ י"ל דה"כ בספיקא דלינא דפלוגתא בירושלמי דאסור באכילה ומותר בהנאה, ולפ"ז ספיר י"ל דדעת הרמב"ם הכלל, דבקבל עליו אחריות דאסור רק באכילה ולא בהנאה דאף בעיקר תקנת חז"ל דחמץ ש"י שעבר עליו הפסח אין חילוק בין אכילה להנאה, ומאן דאוסר בירושלמי משום אחריות דישראל אסור גם בהנאה, מ"מ לדידן דהוא ספק איך הכלכל, אם כהאוסר או כהמתיר, קם הדין דאסור באכילה ומותר בהנאה, כדון ס' חמץ שעבר עליו הפסח, ומה דמסיק המג"א דאסור להישראל הנפקד להחזירו להמפקיד דשמה יחזור וימכרו לישראל היינו כיון דע"כ אסור באכילה חיישי' ליחזור וימכרו ומה שפלא המג"א אם מותר לומר הכי שלך לפיך דלא מקרי הנאה כה"ג, י"ל דשורש טעמא דמ"ד בירושלמי דמשום אחריות לא קנסו חז"ל, היינו כיון דסוף סוף אם יאסר בהנאה אין בזה פסידא לפנפקד העובר, דיכול לומר להבעלים הש"ל, וכיון דהבעלים של חמץ זה הוא נכרי ועליו לא שייך קנס, ואין שייך לקנוס להנפקד בדבר שאינו שלו, משא"כ אם היה הדין דאין אומרים באיסורי הנאה הש"ל היה שייך לקנוס להנפקד דאסור בהנאה וינטרך לשלם דמיו לבעלים, וא"כ י"ל דזהו כוונת המג"א דהדין דיכול לומר הש"ל, וממילא לא חלה הקנס ומותר בהנאה:

אמנם דחוק להעמיס כן בכוונת המג"א, גם אם היה הדין דאסור באכילה רק מטעם ספיקא דלינא וכנ"ל, היה להמג"א לדון להקל, דל"ח ליחזור וימכרו, דהוי ס"ס ס' דמותר באכילה וס' דלא ימכרו לישראל, וכמ"ש הש"ך (יו"ד ס"ס כ"ז) לענין ספק דרוסה, גם שורש חילוקו של המג"א בסי' (תמ"ט) כנ"ל בספק חמץ שטעם פ' לאסור באכילה ולהחיר בהנאה, בעלמותו קמיה בני יסוד ושורש טעמא דמתלא, ומי כהחכם יודע פשר, וכיון שכן בודאי הדרן לדבריו הנ"ל דכיון דמוכח בהרמב"ם דמשום אחריות אסור באכילה ממילא גם בהנאה אסור:

אולם עדיין טעמא צ"ב, דהיא גופא יקשה על הרמב"ם כיון דהוי פלוגתא בירושלמי הו"ל להקל מדין ספק דרבנן, וביחוד ללכאורה יש ראייה מסוגיא דידן להחיר בהקדש תוס' פרק ששי דשבוטות ד"כ שומר אבידה שכתבו שם למה דפסקי' כרבה שומר אבידה כש"ח דמי, ומוכח דקיי"ל כשמואל, דאבד המטבון

אבדו משותיו ממילא מוכח ה"ל דלמרינן גבי חמץ אלו מנגב ואלו מחבר ברשות קאי, היינו ע"כ אחריות אונסי' דאלת"כ ישראל שכלוב לנכרי על חמץ בלא דרי"ג ג"כ ליחסר משום אחריות דישראל מדינא דשמואל, אע"כ דמשום אחריות גניבה אינו עובר צ"ב, ומיכו אי כוי פסקי' כר"י דשומר אבידה כש"ש דמי לא כיס מוכח כן עיי"ש, ולכאורה לפי מה דקיי"ל דמשום אחריות גניבה ג"כ הוא שלו לענין צ"ב, ישאר קושי' תוס' דבלאו רי"ג נמי מותר, לזה כיס אפשר להוכיח מזה דבאמת סוגיא דידן ס"ל כמ"ד בירושלמי דמשום אחריות לא מקרי חמץ של ישראל, ולא קנסו לאסור לאח"כ פ' משא"כ מטעם דרי"ג דב"ח קונס משכון מקרי חמץ ש"י וכלל בכלל תקנת חז"ל דחמץ ש"י שטעם פ' דאסור:

ובזה מיושב קושיית מהרש"ל בפסחים דלמסקנא פליגי צ"ב קונס משכון, ולא חליא כלל אם פדעו אח"כ אם לא, אמאי קתני בצרייתא אחר פסח ולא קתני לענין צ"ב דפסח, ולפי הנ"ל ניחא, דבפסח בודאי עובר צ"ב דאחריותו עליו מדינא דשמואל ולזה קנט פלוגתייכו לענין אחר פסח, דס"ל לת"ק כיון דלא קני משכון אף דעבר על צ"ב מ"מ לא מקרי חמץ ש"י לאסור אחר הפסח:

אמנם נראה דאין מזה קושיא על הרמב"ם, דכרי דברי תוס' הנ"ל לריכסי' ביחור במה דתלו בוכחאם אם קיי"ל כשמואל או לא, הא אף אם לא קיי"ל כשמואל, כיון דע"כ פ' לשמואל מוכח הדין דמשום אחריות גניבה אינו עובר צ"ב, ראוי לנו לפסוק כן דהא בזה לא מלינו חולק על שמואל, וז"ל דמדשמואל גופיה אין ראייה ד"ל דבאמת מוקי פלוגתייכו דר"מ וחכמים בפלוגתא דרע"ק ור"א במשכון, דת"ק כר"א דלא אמרינן אבדו משותיו, ור"מ כרע"ק ואסור משום אחריות, ובה דלא מוקי הש"ס הכי היימ דקיי"ל כאוקומתא דר"מ דפלוגתייכו דר"א ור"ע בשומר אבידה, ולכ"ע לא ס"ל כשמואל מש"ה מוקי פלוגתייכו דר"מ וחכמים דרי"ג, ולזה נקטו תוס' בוכחאם רק לאותו ד' דקיי"ל כשמואל, ואפ"ה משמע דסוגיא דר"מ וחכמים ס"ל דאילו קני משכון לא היה עובר צ"ב וא"כ להרמב"ם לשיטתיה דפסק דלא כשמואל, בלא"ה אזדא ראי' תוס' וליכא ראייה מסוגיא להחיר חמץ שטעם פ' שעבר עליו ישראל משום אחריות אף עדיין יקשה כנ"ל כהי דראיה ליכא להחיר מ"מ נימא ס' דרבנן לקולא:

ולכאורה היה נראה להביא ראייה מסתמא דמתני' צ"ב גזל חמץ ועט"פ אומר לו הש"ל, משמע דהחמץ אסור בהנאה, ובה מלד הבעלים ליכא למקנס, דהא הם אונסים דמכ הו"ל למיעבד, ואף לצטל לא היה בידם, דהא קיי"ל גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהם ח"י להקדישו, ועי' בסוגיא דצ"ב דכי היכי דהגזל אינו יכול להקדיש ה"ה ח"י להפקיר, אע"כ דהקנס משום הגזל דעבר עליו משום אחריות, הכי מוכח דגם בחמץ שאינו שלו אלא דעבר עליו ג"כ קנסוהו וא"כ ממילא אין חילוק בין בעלים נכרים או ישראלים, ואף ד"ל דמ"מ כאן הדין דיכול לומר הש"ל, א"כ אף אם יאסור בהנאה אין ההפסד להגזל לא חלה הקנס עליו מש"ה הדין דלא נאסר החמץ להבעלים הם אונסים, והגזל הא לאו פסידא דידיה, והך גופא אשמעינן מחני' דבאסורי הנאה יכול לומר הש"ל, וממילא ל"ש למקנסיה מש"ה מותר בהנאה, וכ"כ בחמץ ש"י ביד ישראל וקבל עליו אחריות כיון דאף אם יאסר בהנאה ליכא קנס על הישראל דהא יכול לומר הש"ל ומותר בהנאה מ"מ ודאי פשתא דמתני' לא משמע כן, ודחוק לפרש כן דפשתא דמתני' מורה בודאי דהחמץ ח"ב, א"כ מוכח לכאורה דמשום אחריות אסור בהנאה אח"כ, ובה דס"ל לחד מ"ד בירושלמי דמותר י"ל דהך מ"ד ס"ל כר"ל צ"ב דגזל יכול להקדיש ולהפקיר ח"ב י"ל דהאיסור משום הגזל דלא ציטל, אבל למאי דקיי"ל כר"י דגזל כיון דאינו ברשותו ח"י להקדיש ולהפקיר מוכח ממתניתין דמשום אחריות אסור אח"כ פ' [וכעת ראייתי בקונטרסו דמעב"ת, דבתשו' צ"ב י' כ' לפרש כן מתני' כנ"ל דמשום דיכול לומר הש"ל החמץ מותר בהנאה, דליכא בזה קנס להגזל, ולעכ"ד רחוק מדרך האמת]:

אמנם כל זה לא יספיק לשיטת הרמב"ם, למה דפסק דגם באונס על הביטול וכביטול דאסור אח"כ ליכא לראיה

ולא יחא ליה לחוקי דמיירי בשיעבד לו מטלטלין אג"ק, וא"כ גם במעשיו לא קנה למפרע מש"ה מוקי בהרבינו דקונה במשיכה או בחליטו :

אמנם להרמב"ם לשיטתיה דפסק בנכרי בין כסף בין משיכה קונה, א"כ מדמוקי למתני' בהרבינו ע"כ טעמא דכרא"ש דבלא"כ היה עובר בבי' משום אחריות כרי מוכח להדיא מסוגיין דתתלו של נכרי וקבל ישראל אחריות דאסור אח"כ כמ"ד האוסר בירושלמי וכדבר פלא על החק יעקב הנ"ל דעלים עיניו מדברי הרמב"ם הנ"ל, ומדברי הש"ע (סס' חמ"א) דמפורש ככרא"ש הנ"ל במה דכ' אבל אם לא אמר מעשיו, ואין אחריות עליו מותר, כרי מפורש דבאחריותו עליו אסור אח"כ :

ורפ"ז מוכח ג"כ דבעלו ואזנס על הביעור דאסור אח"כ, דכרי מדפריך הש"ס, ותסברא אימא סיפא ולא מוקי מדין אחריות ע"כ משום דסתמא קתני אף בביטלו וכנ"ל, א"כ לפי מה דמוקי בהרבינו מוכח דזה גם בבעלו אסור, כיון דהוא חמלו ש"י אסור בבעלו אף דהוא אזנס על הביעור, ודוק :

היוצא לנו מדברינו לרינא, דחמץ ש"י אף בבעלו ואזנס על הביעור אסור אח"כ אבל חמלו של נכרי אלא דהיישדאל עבר עליו משום אחריות, בזה אם באמת עבר דהיינו שלא בעלו, או בבעלו כידי דלא מהני הביטול כסברת הש"א הנ"ל אסור אח"כ, אבל כידי דבעלו בעינן דמהני הביטול מותר אח"כ :

בעת ראיתי בתשובת פני יהושע (סי' י"ג) שהביא ג"כ ראיה דאף בכה"ג אסור, ממ"ש הגמ"י פ"א ח"ה מהל' חמץ כובא בבי' (סי' חמ"ז) מי שנתערב לו חטים חמץ בשל כשרים, ולא נודע עד אח"כ, צריך להוליך הנאה ליה"מ, אף דמיירי בודאי גם בביטול, דמדסתם משמע שבי' חמולים קודם פסח, ובי' בכלל הביטול, מ"מ אסור אף שביה אזנס שלא נודע לו הסתערבות עד אח"כ, עכ"ל, ויש לפקפק ע"ז דלענ"ד לכאורה אם היה לפניו פת שאין חמולו ניכר, וביה אצלו בחזקת מלא דזה אינו בכלל ביטול אף דאמר כל חמירא וכו' מכל מקום כרי דעתו על הפס וזו להחזיק לעלמו ולא להפקירו :

ובתחילת ההשקפה היה נ"ל לפקפק גם בנ"ד לייבא בזה מעלת הביטול, כיון דכיה סבור דמכרו וביה בדעתו דאין צריך לבעלו ושאין בידו לבעלו כיון דמכרו לאחרים, אך ג"מ י"ל כיון דאמר כל חמץ שברשותו, כיון דאגלאי מלתא דגם זה היה ברשותו הוא בכלל הביטול, אך כל זה בנ"ד דאינו רואה להחזיקו לעלמו, אבל בסובר שהוא מלא והוא מחזיקו לעלמו בודאי אינו בכלל הספקר, ואף ד"ל דהוה כמחזיק בטעות, ואדעתא דחמץ לא לחזיקו, היינו רק בקנה חמץ בחזקת מלא, בזה י"ל דהוה קנין בטעות, ולא זכה בו מעולם אבל הכא עכ"פ מכה הטעות לא הוליא מרשותו ובשאר שלו, וא"כ י"ל דהיה דהגמ"י הנ"ל מיירי שנתערב מדה אחת חמולו בשתי מדות כשרים, וביה יודע שיש בשק הזה ג' מדות חטים, אלא דלא ידע שיש בהם חמולו א"כ בכה"ג דנ"ל להחזיק לעלמו כל ג' מדות, לא היה מעולם בכלל הביטול והספקר, ואף אם מיירי שביה בשק זה רק ב' מדות כמקדם, וא"כ במדה ג' שנתערב לא היה דעתו להחזיק, מ"מ בחמץ מעורב בכשרים, ורלונו לבעל חמץ המעורב, י"ל דלא מהני, כיון דאין בקושי ניכר ולא היה אפשר לברר, וא"כ אף שכתמולים מופקדים כיון דא"א לבעל וליטול הספקר מחוסר היו כמו הבעלים והספקר שותפים בדבר, דכלל ג' מדות ובכל חטה ותטה יש לבעלים ב' שלישים ולהפקר שלישי, (ועי' בש"ע חוה"מ סי' רנ"ב סי'), וא"כ לא הועיל ביטולו, עד שיבעל כל הג' מדות, וזה בודאי לא היה בכלל הביטול, דהא אמר רק כל חמירא ואולי כוונת הפ"י מדסתם בגמ"י משמע דמיירי גם בחמולים ניכרים :

גם לפי מה שכתב הפ"ח ראיה דאף בבעלו בפני עדים לא מהני, מדלא אמר בירושלמי דג"מ בבעלו בפני עדים א"כ מזה יביה מוכח ג"כ דגם בביטולו ואזנס על הביעור לא מהני דכל שאנו חומרים דשוגג או אזנס לחוד לא מהני אם איהא דבלידורף ביטול מהני, הו"ל להירושלמי לומר כך ר"מ דאם מטעמא דבעי' שיזכה אחר מהספקר גם באזנס אסור, ולטעמא דכערמא מותר, באופן שיש

זו, דשפיר י"ל דגזל חמץ אסור אח"כ משום הבעלים דהוה חמץ של ישראל, אבל בבעלים נכרים עדיין י"ל דמשום אחריות לא מקרי חמץ ש"י לאסור אח"כ :

וניל להרמב"ם לשיטתיה הוכיח דינו, וביינו דפשטא דסוגיא דפסחים (דף ל"ה) משמע דמתניתין בעי תרתי כהנינו ומעשיו, ועי' ברא"ש הא דבעינן כהנינו היינו דמעשיו לחוד אף דהוה למפרע חמולו ש"י מ"מ אלו היה נאבד החמץ היו לריכוס לשלם לו ממקום אחר, וא"כ כוי באחריות ישראל עיי"ש, ולכאורה יפלא, דא"כ יקשה על המקשן דקאמר אח"כ למפרע גובה, הא בלא כהנינו מה בכך דלמפרע גובה, הא עבר עליו ישראל משום אחריות, וביותר קשה בהא דאמרינן ותסברא אימא סיפא ומוכח לאוקמי ברייתא בהרבינו ופליגי אם נכרי מישראל קונה משכון, ולוקמי בפשיטות ובלא כהנינו, ופליגי בלמפרע גובה, ומ"מ בנכרי שכלוב לישראל ע"ה נרדכי הכל עובר משום אחריות, ולזה נ"ל לדון הא דקו"ל חמץ שבע"פ אסור אף בביטולו, וזה באמת רק בחמץ של ישראל ממש, אבל כידי דהוא חמולו ש"י, רק דישראל עבר עליו משום אחריות, מ"מ בכה"ג בזה כיון דלא הוה חמולו של ישראל לא אסרו חז"ל אלא כידי דלא בעלו דעבר מה"ס על ב"י אבל בבעלו לא, וכיון שכן יוחא דברי הרא"ש, דכרי אמרינן אח"כ למפרע גובה י"ל דמיירי בבעלו, ובזה אף דעבר בבי' משום אחריות, מ"מ בכה"ג דבעלו אינו אסור אח"כ, והסברא דחמץ של ישראל אסרו מטעם לא פלוג, כיון דשייך בו ב"י אסרו בכל ענין, אבל בחמץ ש"י דאנו באנו לאסור משום דעבר בבי' מדין אחריות, בזה כידי דבעלו ובאמת לא עבר בבי' הוה חמץ ש"י במקום לייבא ב"י לא אסרו, ואף דכתבנו בשם השאגת ארי', דכידי דהוא שלו משום אחריותו א"י לבעלו, מ"מ הכא מהני ביטול דהא באתו שעה"ה היה ברשותו לעשות בחמולו ככל חפצו, דאם קדם וזנייה זנייה במטלטלין ואין כמלוג מוליא מיד הלקוחות, וכיון דבידו למכרו ולהקדישו ולהפקיעו מיד המלוג מש"ה מהני ג"כ בטלו דיכול להפקיר ולבעל. אבל למסקנא דמיירי במעשיו בזה דהסגה בפירוש באם לא יפרענו לזמן פלוגי יבא מכור לו במעשיו, דאגלאי מלתא דכיה דנכרי ממש, ובזבנו בנתיים המלוג טורף מלקוחות, ללא מדין שיעבוד אחי עליה, רק מדין מכירה דהוה מכור לו למפרע, וא"כ ממילא לא מהני הביטול למפרע, כיון דהוא למפרע של נכרי, אלא דעבר עליו בבי' משום האחריות כסברת הש"א הנ"ל והיה ראיה שאסור אח"כ, מש"ה הולך לאוקמי בהרבינו :

והנה לכאורה נסתר דברינו מתוס' שבעות הנ"ל, דלדברינו יוחא לראייתם, דשפיר י"ל דמשום אחריות גניבה עובר בבי', והא דלת"ק לאח"כ מותר, היינו דמיירי בבעלו וכיון דלא הוה שלו רק משום אחריות מותר אח"כ, ולר"מ דקונה משכון הוה חמולו ש"י ממש ואסור אף בבעלו :

אמנם ז"א, דהא בברייתא דלא איירי במעשיו אין כח לישראל לבעל, דהא הוא של נכרי לגמרי, ושפיר הקשו חוס' כיון דעבר בבי' משום אחריות ליחסר אח"כ וא"כ שפיר יש לקיים דברינו דהא דאמרינן אח"כ למפרע גובה היינו דמיירי בביטולו דבמטלטלים דיוכל למכרם ולהפקיע ממלוג, ויכל גם כן להפקירם ולבעלם, וכן הא דאמרינן ותסברא אימא סיפא, היינו ג"כ דסתמא קתני אפי' בביטולו, כיון דלא מיירי בלא מעשיו מהני ביטולו בישראל, אבל למסקנא דמוקמי' במעשיו, והוה למפרע מכירה גמורה ולא מהני ביטולו מש"ה הולך לאוקמי בהרבינו, ודוק : **והנה** לכאורה היה מקום לומר דרך אחר להא דמוקמינן בהרבינו, היינו למה דקו"ל כרי' דד"ת מעות קונות, ועי' חוס' ב"מ דלר"י בנכרי דוקא משיכה קונה דלעומתך בכסף ולנכרי במשיכה, ולכאורה קשה איך אמרינן אח"כ למפרע גובה במה יקנה למפרע, לו יבא שמכרה לו ממש במעות דהוא, הא נכרי אינו קונה בכסף, ונ"ל דבאמת כרי קאמר אח"כ למפרע גובה וימא ג"כ כרי' דדבר חורה בישראל משיכה קונה וממילא בנכרי כסף קונה או דלריך לאוקמי בשיעבד לו מטלטלין אג"ק וכמ"ש הרמב"ן במלחמות, וא"כ י"ל דמה"ע דלמסקנא דמוקמי' במעשיו מ"מ קיימא חוקימא דהרבינו משום דקו"ל כרי' דנכרי מעות א"ק,

שיש לנו סמוכים גדולים, דהף צבענו ואנוס על הביטור אכור
 אח"פ, כן מהמת פירושינו בכה"מ, כן מהמת ראיית הפ"י, כן
 מהמת ראייה מהירושלמי כשיגנון הפ"ח ה"ל וכהשר מכתבר כן
 בפשטא דהש"ע, וכל דברי המנהג יעקב בהשוכה אין מהפיק להחיר
 דכל יכודו דצבענו ראוי להחיר כמו בזוקסה, והדבר פשוט לחלק
 וכמ"ש המג"א (כס"י תמ"ו), וכ"כ הפ"י בשו"ת (סי' י"ג) גם יכודו
 דביטול רק משום השם הערמה, והיינו כיון דלא קיים תקנת חז"ל
 לצטרו היישי' במשקל לפיניו וא"כ אם היה אנוס על הביטור, לא
 חשדין ליה למשקל הינו מוכרח ל"ל דהיישי' לערמה צפעס אחר,
 וחז"ל כללו כלל גדול בהקנתם, דביטול לא מהני אף במקום אנוס
 כגע עלמך היכי דהדבר יודע רק מפיו של הבעלים שבא לשאל
 שלא יצטר חתונו רק ביטולו כהוגן, וכי נימא דמוחר דהא לריכס
 להאמינו לו דבענו צמנו דהי צעי שהיק וגם אם יודע בעצמו דהיניס
 וכוא יודע האמת שבענו כראוי וכי יכול הוא להחיר לעצמו החמץ
 ח"ו דצכל ענין אכור חז"ל:

מ"ש מעכ"ת נ"י צכונת הירושלמי דבענו גם ר"ל מודה דלא
 כיו הפקר מעליה, וגם כפי דברי הר"ן מתהיל הפעולה
 רק כרגע שמחיל החיבור, מש"ה אכור רז"ל אבל הפקר מוקדם
 כיו כמו נקן לנכרי, דבריו מסתברים ואני אוכיף למ"ש הר"ן
 דטעמא דדדיקה לפי ביטול תלוי במחשבתו של בני חסד, ואין
 דעוסיכן שוות, והפסד ביקולו בכך, ולא יולאו מלבן לגמרי,
 עיי"ש, ולכאורע קשה, הא כיון דאומר בפיו דמבענו רף דבלבו
 אינו כן הוי דברים שבלב, ולא יעיל מהשבתו את דבריו, ול"ל
 כיון דבאמת לשון ביטול לא הוי הפקר ממש רק גילוי דעת למח
 שבלבו, שאינו חושבו ונחשב לו כעפרא, וכיון דאנו דנין על מה
 שבלבו, דהיינו בדרך גילוי מלתא מנה שדעתו, והם דעתו אינו
 כן אין הביטול כלום, והפסד שבו במדקדק הר"ן בלבוטו כהוב,
 שביטול זה תלוי במחשבתו וכיינו כ"ל, וא"כ יש לנו טעמא רבא
 דהפקר עדיף מביטול, דבהפקר בודאי יאל החמץ מרשותו דלו יאל
 דהי' בלבו צהיפוך הוי דברים שבלב:

וביטור הזה יש לעמוד בכמה מקומות, וכאשר בזכרנו עתה
 שעמדתי בהי"ד דגט שכתבו נכרי וישראל ע"ג דלא
 מהני, דנכרי הדעתיה דנפשיה עבד, מ"מ נימא דקודם הכתיבה
 יאמר צפה מלא שכותב לשמה, ממילא אף אם בלבו אינו כן הוי
 דברים שבלב, ובדאי לא הוי בכלל אף שהדי ולדונו בכלל גלוי
 לכל כמו מברחה דלא הוי דברים שבלב, דהרי באמת הוי רק ספק
 דשמח הדעתיה דנפשיה עבד, כמ"ש ה"ש (סי' קכ"ג ס"ק ה')

ויש ליטב ועיי' מל"מ [פ"ג ה"ו מהל' שקלים ד"ה ועוד ג"ל] ועיי'
 בשו"ת חכם לבי (סי' א') שעמד בזה דבאמר הנכרי בפיו שכותב
 לשמה מה לנו צכונת לבו דסותר לדבריו בצפיו, ותיזן דאין שהדי
 דעבד הדעתיה דנפשיה וכאלו פירש, עיי"ש, וזה אינו, דהרי
 באמת הוי רק ספק, ולא מקרי אן ספקי:

מה שהביא ש"צ מעכ"ת הנאון נ"י דברי שו"ת פנים מאירות (ח"ב
 סי' קס"ג) להקל דביטול ואנוס על הביטור, ראייתו שכוונתי
 לדבריו בענין הפקפוק, לומר דמה שזכר לא היה בכלל הביטול
 כיון דלדעתו היה המוכרה כראוי ואינו שלו, ודחה הדבר כמו
 שדחיתי וכל"ל ובעיקר ראיית הפמ"א דהא דברבין לא קאבו שוגג
 אטו מוזר וכו"ל צבענו הוי רק דרבנן ולא היישי' לערמה, דהא
 צנפלו ונחפצו קיי"ל כר"ם ובשוגג מותר, וע"ז כהב רומע"ת
 דלאו כל הענינים שוים דהא בשבט קדירה ע"ג כירה בשבט אף
 בשוגג אכור, משום הערמה, אע"כ דוקא דביטול אכור דכוח דרך
 מקרה, ולענ"ד יש לחלק בענין אחר, דביטול חיבור ליכא דררה
 דאורייתא דרף אם יערים ויבעל בידים ליכא חיבור דאורייתא,
 למח דקיי"ל דאין מבעלין חיבור לכחילה הוא רק דרבנן, אבל
 בשביית קדירה דכשרש דאורייתא, דהא שרש כחשש שמא יחטה
 ויעבור על דאורייתא, ועיי' בהר"ן פ"ג דשבט, (דף י"ח ע"א)
 בכניח ע"ג קרקע פסק ב"ב בלשונות להחמיר דקרב דאורייתא
 עיי"ש ומלכ"ד זה לענין ביטול חמץ יש לחלק ביותר, דדוקא במעביל
 ומעשר ומטמא ומדמע דהחיבור שלפניו דרבנן בזה ל"ק שוגג אטו
 מוזר, אבל לענין שביית חמץ צניחו הוא דאורייתא אלא דטעם

תיקון ועלה ע"י ביטול, וכיון דחז"ל אמרו שלא לסמוך על תקנה
 זו ממילא הוי כמו דאורייתא, וי"ל דקאבו שוגג אטו מוזר, ככלל ע"ד
ובד"ו דברי אכור לש"ב רומע"ת רגרי אחד שאלני עומד כעת,
 בשבט קדירה ע"ג כירה בשבט צכונת שם (דף ל"ח ע"א)
 בחוס' ד"ה עבר ושהה וכו', אי חיבור מולטמק ויפה לו דוקא צמיר,
 ולכאורע קשה הא חז"ל דאמרינן בשלמא לרנב"ל כאן קודם חזרה,
 מדלא קאמר בפשטו דס"ל כר"ם, היינו דר"י לא פליג על ר"מ רק
 לענין נחשבל כ"ל אבל לא לענין חיבור שוגג, וכמ"ש חוס' ד"ה
 בשלמא לרנב"ל, ואף עתה מציעא ליה אם ר"י אוסר גם בשוגג,
 ולריכס לומר כיון דיש ס' בדברי ר"י אם פליג גם על שוגג מש"ה
 ניחא להש"ס לומר יותר, כאן קודם גזירה כי היכי דלא נפשוט
 מיניה דר"י אוסר גם בשוגג, ולזה חמתי ליישב וגם לתרץ קשיית
 החוס' ד"ה בשלמא לרנב"ל דלמא סבר כר"ם, והיינו דודאי בפשוט
 מה"ת לומר דר"י פליג על ר"מ גם לענין שוגג ולהמליח פלוגתא
 חדשה, אלא דבמקום הספק כך הוא דלמא לא הוי פלוגתא חדשה
 דהא דר"מ מחיר בשוגג הוא לטעמיה דס"ל במשבל בשבט שוגג
 יאכל, אבל ר"י לשיטתיה דמשבל בשבט שוגג לא יאכל, י"ל דה"כ
 בשיב, או דשיבא קיל יותר ומותר גם לר"י בשוגג, וזהו הורף
 האיבעיא ולפ"ז שפיר אמרינן בשלמא לרנב"ל כאן קודם גזירה,
 דלא מלי למימר דסבר כר"י ור"י אוסר גם בשוגג, דהא אם נימא
 הכי היינו מטעם דר"י לשיטתיה דאוסר במשבל שוגג, אבל עכ"פ
 לר"י דמחיר במשבל מחיר גם בשיבא ויקשה לרנב"ל דאמר דמאן
 דרש המבשל בשבט שוגג יאכל וכו' ול"ש, היינו דשיבא אף
 בשוגג אכור, כהי דבא לומר דאף מאן דמחיר במשבל שוגג
 אוסר בשיבא דשיבא חמיר טפי לענין שוגג, וזהו נסתר מבריייתא
 דר"מ מיירי בשיבא שוגג, ולענין זה לא פליג ר"י לומר דשיבא
 חמיר מביטול, אלא כיון דס"ל דמשבל אכור בשוגג אוסר גם כן
 בשיבא, אבל לומר דחמיר ממשבל בזה לא מלינו חולק על ר"מ,
 וכיון, הולס הקשייתו על חוס' דלמאי הולירו לומר דהאיבעיא
 צביטול כולו או כמב"ד, והולירו לדחוק דהאיבעיא שלא כהלכה
 דקיי"ל כהניחא דמחב"ד מותר, הא כיון דהאיבעיא קודם גזירה
 ועיקר היבעיא אם ר"י הולק על ר"מ גם לענין שוגג, [ולא חילטריך
 הגזירה רק לר"מ וכמ"ש במהר"ם לובלין] או דפליג רק לענין
 נחשבל כ"ל ובמוזר אבל לענין שוגג לא פליג א"כ ממילא האיבעיא
 גם בלא נחשבל כמב"ד, דהא לר"מ מותר בכה"ג בשוגג וכמ"ש
 החוס' ד"ה בשלמא לרנב"ל והאיבעיא שפיר, אי מודה ר"י לר"מ
 בשוגג דמותר ואפילו בלא נחשבל כמחב"ד, דלמא בשוגג ס' לגמרי
 כר"מ, וע"ג, [ב"ב שמתני עוד מאחמ"ו הנאון כ"י להקשות
 צכונת הכ"ל בחוס' ד"ה אבל הא דלא עבד מעשה, תימא הא
 אומר פ"ק לא תמלא אשה קדירה, ומה קושיא הא אמרינן אי קודם
 גזירה קשיא מוזר, אי לאחר גזירה קשיא שוגג א"כ לא הוי מלי
 להקשות מבריייתא דלא תמלא, דו"ל דמיירי אחר הגזירה ופרקי
 רק מבריייתא דקהני שוגג מותר, גם יש לומר דמבריייתא זו לא
 כיב מלי להקשות דלמא אחי כב"ש דבציבת כלים דאורייתא וקעצב
 דאורייתא] שאנו ידירו דו"ש:

עקיבא ניצו מא"ש

סימן כד

נסתפק די ועובדא הוי, צמי שהיה מועל על ערס דוי צכונת
 מות, והרופא לוב לו לאכול ציה"כ, והיו מחפליים
 צחדו וקראו אותו לתורה ולא כהשפתי בזה וליטתו לעלות, כי
 בפשטו הקריאה ציה"כ מחמת קדושת היום, כמו בשאר יו"ט
 ושבט וא"כ גם מי שאינו מתענה יכול לעלות, ואף כיב הוליס
 לקרות אותו גם צמחה וציה"כ נהשפתי, אם קריאת התורה צמחה
 כוי מצוה תענית אלא דבשאר תענית קוראים ויחל וציה"כ קוראים
 צפ' עריות וא"כ אינו מתענה ח"י לעלות, או דגם קריאה זו
 מחמת קדושת היום, לקרות גם צמחה כמו בשבט ויכול גם אינו
 מתענה לעלות ול"ע נדינא:

סימן כה

לידידי הרב רבי גמליאל בק"ק שאגלאנק .

מה דר"ה מעכ"ת לחדש לדינא - בני שסתפק אם צירך אם לא דקיי"ל בש"ע (סי' ר"ט) דאינו מצרך לא בתחילה ולא בסוף חוץ מצדמ"ז שהוא מה"ת דמ"מ גם בשאר ברכות יחזור ויבדק בלשון לעז למ"ש הש"ך יו"ד (סי' קע"ט) דשם בלשון חול אינו שם ומותר למומקו ולמה דקיי"ל דאפילו בהמ"ז נאמרה בכל לשון, כדאיתא בש"ע (סי' קפ"ה) ח"כ גם בספק יבדק בלעז דאין בו חשש ברכה לבטלה ואינו עובר משום לא תשא :

אין דבריו מכוונים להלכה כלל וכלל דמה דפשיטא למעב"ת דשם בלשון לעז אינו עובר משום לא תשא, אינו כן, דהא הרמב"ם (פ"ב מה"כ מהל' שבוטות) כתב וז"ל אחד הנשבע או שהשביע בשם המיוחד או בחד מן הכנויין כגון ששבע בשמו חנון וכו' וכיוצא בהם בכל לשון קרי זה שבוטע גמורה עיי"ש, ומבואר דכך הדין בכל השבוטות הן שבוטות בטוי שאזכרתיה מולא השבוע בשמי לשקר הן שבוטות שוא לאזכרתיה מלא תשא, הרי להדיא דאף דמוכיר השם בלעז הוי ג"כ בכלל לא תשא, וכ"מ בתשובת הרשב"א (סי' תתמ"ב) שכתב דפרשת כותב דנאמרה בכל לשון היינו חוץ מהשם שאריך לומר בלשון הקודש דהא בעינן שם המיוחד ע"ש, משמע דוקא היכי דבעינן שם המיוחד, בזה לא מהני אלא בלש"ק אבל בשאר שבוטות דכנויין כגו אפשר ג"כ בלשון לעז :

ומ"מ אין מזה סתירה לדברי הש"ך ה"ל די"ל דאף דהוי שבוטע בשם מ"מ מותר למחקו, די"ל דשם בלשון לעז הוי כמו כינויים דמותר למחקו חוץ מאותן שבעה הנפורשות פ"ד דשבוטות ומ"מ הנשבע בהן הוי שבוטע כדקתני בתהניתין וכלל הכינויים, הכי נמי יש לומר דשם בלשון לעז מותר למחקו ומכל מקום הוי שבוטע בשם :

וביבוא בזה כתבו הריב"ש א"ה ור"ן הובא בכ"מ (סוף פ"ו מהל' יבואי התורה) דמלך ומלכים האמורים דביבוא וכן שלמה האומר בשיר השירים דאמרינן דהוי קודש היינו לענין זה להנשבע בהם הוי נשבע בשם, אבל מ"מ מותר למחקו :

וכן מלאתי בתשב"ץ (ת"א ס' ב') וז"ל האזכרת מפורגמות מותר למחקו לפי שאין איסור למחוק אלא ז' שמות המפורשים בפ' שבה"ע, ואלו היה איסור למחוק תרגום שלהם היה יותר מזה, ולא עדיף תרגום שלהם משאר כינויים דמותר למחקו, והרמב"ם ז"ל כתב כי השמות שהם בשאר לשונות דינם ככנויים לענין שבוטע עכ"ל והיינו ממש כמ"ש :

ואף דהש"ם מדמי מחיקה לשבוטע כדאמרינן פ"ד דשבוטות לנמימרא דהגון ורחום שמות יניחו וכו' ז"ל דמ"מ לפי מה דמטיי ההם דנשבע בני שהוא רחום זה בעלנו כלל הכנויים ובשם בלשון לעז דאף דהשם בלעז אינו שם בעלנו, מכל מקום הכוונה לני שקוראים אותו כן בלשון לעז :

ואחרי דברנו דנשבע לשוא בלשון לעז עובר משום לא תשא, ה"ל לענין ברכה שאינה לריבה דעובר משום ל"ת, אם מצרך בלשון לפ"ו ג"כ עובר בל"ת, ואף דמוכיר שם שמים לבטלה נראה מלשון הרמב"ם סוף הלכות שבוטות ממ"ש אלא אפי' להזכיר שם מהשמות המיוחדים אסור וכו' משמע דכינויים ליכא איסורא, [ולישגא דהרמב"ם שם משמות המיוחדים אינו מצין דהא לכאורה שם המיוחד לא הוי רק שם הוי' ב"ה לחוד, ואולי הכוונה שמות המיוחדים היינו כנויים מה שהם שמותיו של הקב"ה כמ"ש הרמב"ם (רפ"ו מהל' יבואי התורה) שם משמות הקדושים והעבורים שנקרא בהם הקב"ה וכו' ושבעה שמות הן וכו' וצא למעט רחום וחנון דאין נקרא בהם הקב"ה אלא שהם מדותיו שהוא רחום וחנון ולגבי שבוטע הוא דחייב, דנשבע בני שהיה חנון] מכל מקום לענין ברכה שא"ל דנפקא לן מאזהרה דלא תשא חמיר בזה דגם שם בלשון לעז אסור דמבדק לני ששמו כן בלשון לעז :

ואף דלשיטת תוס' ברכה שא"ל קיל יותר מהזכרת שם לבטלה דהא ס"ל לתוס' דמבדק ברכה שא"ל הוא רק איסור דרבנן,

מ"מ להרמב"ם חמיר יותר, ואל תתמה, דהא חזין דמבדק ברכה שא"ל עובר בל"ת ואלו במוכיר שם בחינם מבואר ריש תמורה דליכא אזהרה אלא איסור עשה, אה ד' חלקין תירא, וכן מבואר בלישגא דהרמב"ם סוף הלכות שבוטות, דבהלכה ע' כתב השומע הזכרת שם מפי חבירו לשוא או שנשבע לפניו בשקר או דבידק ברכה שא"ל שהוא עובר משום נושא שם ד' לשוא הרי זה חייב לגדותו, ואח"כ בהלכה י"א כ' לא שבוטע שוא בלבד אסורה אלא אפילו להזכיר שם מהשמות המיוחדים לבטלה אסור, הרי דמבדק ברכה שא"ל כיוול לה בפשיטות בחדא מחתא עם נשבע לשוא, וא"כ דחמיר ספיר י"ל דאפילו בלשון לעז הכי הוא, דמשמע דהד דינא חית ליה למבדק ברכה שא"ל עם נשבע לשוא, מדכיוול להו בחדא בזה, כוללני"ד :

ומה שכתב מעכ"ת כ"י ליישב בזה קושיית שער אפרים דאמאי לא קאמר באיבעיא דנשים בבהמ"ז דאורייתא או דרבנן דכ"מ בספק אם צירך בהמ"ז, והיינו דגם אם צירך בהמ"ז לרבנן מ"מ לריבה לצרך בלשון לעז :

אין זה כלום, ואינו מהפיק לקושיית שער אפרים, דהרי מ"מ הדין דבספק דאורייתא יכול לצרך בלשון הקדש, כדאמרינן ספק אמר אמת וי"ל חוזר ואומר, דמשמע ודאי דאומר כדרכו בלש"ק, ובזה ליכא קושיא דהיא גופא טעמא מאי דלמא לן להכניס עלמנו בספק לא תשא, הא אפשר לקיים שניהם, לצרך בלעז, דזה אינו, דבלא"ה לריכוס להבין להרמב"ם דמבדק ברכה שאינה לריבה עובר מדאורייתא בלא תשא, אמאי בספק צירך בהמ"ז וספק אמר אמת וי"ל חוזר ומבדק דהוי ספיקא דאורייתא, הא נגד זה הוי ס' דאורייתא דלא תשא, וזכו באמת ראיית תוס' בפרק ד' דר"ה (דף ל"ג ע"ה) דמבדק ברכה שא"ל הוי רק איסור דרבנן ולהרמב"ם יקשה :

וביותר הא בודאי אם הזכיר יליאת מזרים בלא נוסח הברכה יולא ידי דאורייתא ח"כ אמאי אמרינן דספק אמר אמת וי"ל חוזר ואומר בברכה להכניס עלמנו מספק לאו דלא תשא, היה לן לומר דזכיר יל"מ בלא נוסח הברכה, אע"כ הדבר ברור כיון דס' דאורייתא לחומרא אי מדאורייתא אי מדרבנן כיון דעליו החיוב להזכיר יל"מ ולבדק בהמ"ז, הוי כמחוייב ודאי דמוכירו בנוסח ברכה, ואין עליו שם מבדק ברכה שא"ל, ואף אם קמי שמיא גליא דכבר צירך מ"מ אינו עובר בלא תשא, כיון דעושה כן מחמת ס' חיוב ומייבו אותו חז"ל בכך לחזור ולבדק אין זה בכלל מבדק ברכה שא"ל, וא"כ עדיין קשה דלמא הכ"מ דאם נשים חייבות בבהמ"ז דאורייתא אם מסופקת אם בירכה כבר מותרת לבדק בלא"ה כמו הנשים דמבדקים בספק בלא"ה דאין כאן ידנוד ל"ת וכ"ל, אבל אם מחוייבות רק מדרבנן, אם מסופקת אינה רשאה לבדק בלא"ה :

ורדינא מהתפקה נשים שאכלו כדי שביעה ומסופקת אם בירכו בהמ"ז די"ל דא"ל לחזור ולבדק דלגבי דאורייתא הוי ס"ס, ספק שאינה מחויבת וספק אם כבר בירכה, ולגבי דרבנן הוי ספק דרבנן שמה כבר בירכה, וכיוצא בזה כ' בד"מ יו"ד (סי' פ"ג) גבי ליר דגים טמאים, ואפשר להפוסקים בס"ס באתחוק אסורא לחומרא, י"ל דהכא לענין ס' אם בירכו דהוי חזקה חיוב : לא מקרי ספק, ואך ח"כ להפוסקים דספק דרבנן בחזקה איסור אסור, איך אמרינן ספק קרה ק"ש למ"ד ק"ש דרבנן אינו מוזר וקורא הא הוי חזקה חיוב, ועיין בפלתי סימן ס"ע סק"י ול"ע) : **גם** י"ל דהא דס"ס באתחוק אסורא אסור, היינו אם צ' הספיקות נגד החזקה אבל הכא בחד ספק אם מחוייבות ליכא חזקה כנגדו י"ל דהוי ס"ס והארכתי בפרע זה בתשו' אחרת, ידיו

עקובא

סימן כו

לידידי הגאב"ד דק"ק צעמפלבורג הרב רבי טוביה ג"י אשר הוגד לו בשמי בענין המאורע דלמלאכת בפסח חטט חמולא בחוק

בחוק הקדירה שטמנו בה חמין בשבת שהתרחי בפשיטות שארי הקדירות והתבשילין שבתוכם :

אמת כי כן הוריתי והגני משיב לרומ"פ בקולור נמרץ על דבריו, מ"ש מעכ"ת בדודאי הכלייה הולכת בכל הכלי למג"א (סי' הס"ז ס"ק ל"ו) ובהמור שהוחס ע"י אש ג"כ מסיק הש"ך (סי' קכ"א סק"י) דמחפשטת בכל הכלי, זה אינו, דיסוד דברי הש"ך צדוקים דאף דקיי"ל (בסי' ל"ד) צדק דמשערין במה דתתחב, דאף דקיי"ל בכל מהכת דחם מקלחו חם כולו, [וממילא ראוי לומר דמפעטע בכל הכלי כדקיי"ל סי' ל"ב] מ"מ לענין זה לא אמרינן דחם מקלחו חם כולו, ומחלק הש"ך דצוחס ע"י אש גרע, וביינו דהוי כאלו ממש חם כולו, וממילא אמרינן דמפעטע צדוקו כההיא דסי' ל"ב והכל מספיקא דאיבעיא בזבחים דשמה ביטול מפעטע בכל הכלי וכמבואר בסי' ל"ב, אבל לפי אידך דאיבעיא דבחס כולו ממש לא אמרינן ביטול מפעטע בכל הכלי גם צוחס ע"י אש הכי הוא, והראיה דהא בש"ך (סי' ל"ז) באפיינת פשטידה עם פת בתמור דן עלי' מספק איבעיא דביטול מפעטע בכל הכלי :

ואך עכ"ז מ"מ בנ"ד ראוי לאסור מספק דשמה ביטול מפעטע בכל הכלי, ואף דהש"ך (בסי' ל"ז) כתב להקל בלא ראיו שזב דהוי ס"ס, מ"מ בזה שפיר כתב מעכ"ת דביטול של מים כיון דמלוי וע"פ רוב התיחות עולים למעלה וזב לחוץ על רגעת התמור הוי כמו ודאי זב וביינו חם הכלי מלא או חסר מעט ממילוי הקדירה והכל לפי ראות עין המורה אם הוא קרוב לודאי דנשפך וזב : **אמנם** בעיקר היסוד נ"ל דאף אם ביטול מפעטע בכל הכלי מ"מ אינו אסור להקדירות אחרות כיון דבמקומם אינו צעין רק בלוע ממילא אמרינן בזה אין בלוע יולא מכיל לכלי בלא רועב, כמ"ש הט"ז יו"ד (סימן ל"ב סכ"ט) זולת אותן קדירות היתר שג"פ המה באופן שקרוב ומלוי שהתחיה עלה למעלה וזב לחוץ תחתיהם, דכיון דבבלוע ממקום שפיתת קדירות האיסור הולך ומתפשט בכל הכלי ונבלע האיסור בלא הכוה שחתת הקדירות היתר וחוזר ואסור הקדירות, אלא דמ"מ אותן הקדירות שאין בריחוק מקום דלפשר דהויבה הולכת תחתיהן אף דזכו לא הוי רוב ומלוי שנשפך כל כך הרבה שהויבה ילך למרחוק לתחת הקדירות ההם מ"מ עכ"פ ספק הוי שמה זב תחתיהן, ואף דהוי ספק משהו מ"מ אסור כההיא (דסי' תמ"ז ס"ד בהג"ה) חיישינן שמה נשאר פרורים ואף דהעולת שבת שם כתב וז"ל ואף דהוי ס' דרבנן מ"מ חיישינן שהוא שכיח דמפרר ממנו פרורים, עכ"ל, מ"מ אינו צעניי כתבתי על גליון מג"א בזה"ל, ואף דהוי ס' דרבנן לעני"ד למה שכתב המג"א דכיון קודם פסח מהני דבעט לא אמרינן דחוזר וניער, י"ל דמג"א ספיקו דמשהו אסור משום דבר שיל"מ דאף דקיי"ל דחמץ לא מקרי ישל"מ כדמוכה מזה דמתירין בע"פ בס' (עי' מג"א סי' תמ"ז סק"מ) היינו דהטעם דחוזר ונאסר, אבל הכא לענין ספק דבפסח אחר א"ל לסמוך על הספק להקל, דאף אם נשאר פרורים יש לסכן קודם פסח ונותר בודאי א"כ לגבי ספק מקרי ישל"מ וספיקו לחומר, עכ"ל, א"כ ה"נ דהתבשילין אין חוזרים ונאסרים בפסח אחר, דהא בעטם לא אמרינן חו"כ וא"כ בפסח אחר א"ל לסמוך על הספק להקל, ואף בודאי זב תחתיהם שריא ושזב אמרינן עתה בפסח זה עד שתאכלנו מטעם ספק תאכלנו ביהתר אחר פסח ויהיה מותרת צדק לעולם :

ב"ש מעכ"ת נ"י דהקדירות מותרים בפסח האחר דלגבי איסור משהו סמכין על הגאון חכ"ל דאחר יב"ח הוי עפרא, הא מ"מ אם אירע זה בסוף ימי פסח יהיה הקדירות אסורים בפסח הבא תחילת ימי הפסח, דעדיין לא כלו יב"ח, אבל באמת א"ל לזה דהא אפילו התבשיל עלמו שנמלא בו החטה מותר בפסח הבא דבעטם לא אמרינן חו"כ :

ב"ש מעכ"ת להקשות על החכ"ל הנ"ל מדברי הש"ך (סי' ק"ב) דבכלי איסור שנחערב ברוב כלי היתר דלריכים להמתין עד למחר הוי דשיל"מ, דנלמדך להמתין עד אחר יב"ח דיהיה לו היתר ג"כ מדרבנן, ומעכ"ת נ"י כתב לתרץ דלא מקרי יל"מ דהבלוע לא היה היתר אלא שנעשה עפרא, זה אינו, דהא אפילו מלך הגעלה היה מקרי דשיל"מ אלולי טעמא דלריך הולאות להגעיל, והרי בהגעלה

לא הוי היתר להבלוע אלא להכלי שמוציא ממנו הבלוע, וא"כ מה לי שהסיתר ע"י הולאת הבלוע בהגעלה או שילא הבלוע ע"י ישון יב"ח דנשתנה לעפרא, ובענין קושייתו הא מבואר בחכ"ל, ויסודו דביי"כ מהני ישון יב"ח להשתמש בו אח"כ לכתחילה כיון דתוך יב"ח דיעבד אסור ידעו ההפרש בין תוך יב"ח לאח"כ, ומזה למד בכלי חמץ דכיון דאב"י אסור דיעבד מש"ה אחר יב"ח שריא לכתחילה, אבל בשאר כלי איסור דכל אב"י שרי דיעבד וזוה אף אחר יב"ח אסור לכתחילה ללא יתירו ג"כ תוך יב"ח לכתחילה עיי"ש, וא"כ ממילא לק"מ, דהא גם אחר יב"ח לא יהיה היתר להשתמש בהם לכתחילה, ולא מקרי דשיל"מ, ויעויין בחכ"ל שם שהסויף לבאר דלא יקשה לפ"ו אמאי לא פשע הש"ס גבי עכברא בשכר' דרב ס' נטל"פ מותר, דאלו ס"ל דנטל"פ אסור א"כ גם דיעבד אסור באב"י והיה לו היתר לאחר יב"ח לכתחילה, ואמאי אמר קדירות בפסח ישברו הא יהיה להם היתר לאחר יב"ח ומיך דרך סברא דהא באב"י דיעבד אסור מקילין לכתחילה לאחר יב"ח ולא חיישינן שיתירו ג"כ תוך יב"ח, זהו רק בלירוף דאף אם יתירו תוך יב"ח הוי רק איסור דרבנן אבל אם רב ס' דנטל"פ אסור א"כ מדאורייתא אסור תוך יב"ח, בזה אחר יב"ח אסור לכתחילה, עיי"ש :

ואני כתבתי בגליון החכ"ל דלכאורה לפ"ו יקשה בהיפוך דנפשוט דרב ס' נטל"פ אסור ומדאורייתא אסור תוך יב"ח, דאלו סבר נטל"פ מותר, הא מ"מ בפסח נטל"פ אסור דיעבד מדרבנן, ויהיה לו היתר לכתחילה לאחר יב"ח, כמו דבאמת לדעת החכ"ל לדין מותר מה"ט לכתחילה לאחר יב"ח, אמנם כיון דטעם האוסרים נטל"פ בפסח דמשהו מיהא איכא א"כ ממילא לרב דס' מין במינו במשהו אף מדאורייתא אסור בפסח נטל"פ, גם בלא"ה ניחא דדוקא לדין דחמץ אחר זמנו מותר וא"כ מה שאלו דנין רק להשתמש בו בפסח אחר יב"ח, בזה שפיר אמרינן כיון דתוך יב"ח דיעבד אסור דהא בפסח אינו ב"י אסור דיעבד, ולאחר פסח ליכא איסור חמץ כלל, אבל בזמן איסור חמץ נטל"פ אסור דיעבד מש"ה מקילין אחר יב"ח להשתמש בפסח, דלא יבא להשתמש תוך יב"ח דהיינו בפסח תוך יב"ח כיון דלא אפילו דיעבד אסור, אבל לרב דחמץ לאחר זמנו אסור ואם משתמשים בו אחר"פ באב"י מותר דיעבד מטעם נטל"פ, בזה אסור לכתחילה אחר יב"ח דיבואו להחירו לכתחילה ג"כ תוך יב"ח דהיינו אחר"פ :

עכ"פ קושיית מעכ"ת נ"י אין לה מקום כלל, דהחכ"ל התייר רק בכלי חמץ לכתחילה אחר יב"ח חודש כיון דתוך יב"ח חודש דיעבד אסור, אבל בשאר כלי איסור אסור לכתחילה אחר יב"ח חודש והדברים מבוארים להדיא להמעיין בחכ"ל, ומה ראה מעכ"ת לעשות קושיא בזה :

ורעניו כלי חמץ, בזה כ' בפשיטות במשבלות וזהו (סי' תמ"ז סט"ו) דכלי חמץ מדינא לא בעלים בכלים אחרים לדעת החכ"ל דהא יהיה להם היתר אחר יב"ח והוי ישל"מ, וראיתי למחבר אחרון דכתב דאפילו תימא דלא כחכ"ל מ"מ מקרי ישל"מ דהא מן התורה אינו חוזר וניער בפסח, דהא הוי נטל"פ דמותר מה"ט ונהי דמדרבנן אסור מ"מ מקרי ישל"מ :

ישגג בזה דממנ"פ אם שנחערב הכלי כשאינו צ"י, למה יהא מקרי ישל"מ, הא בהיתר שיהיה לו בשנה האחרת דהוי נטל"פ הא זהו מותר ג"כ עתה בלא הביטול, ואם בא לומר דכשהכלי ב"י אסור, הא לפי סברא זו כן הוא שצריך להשתחו עד למחר כדי שיהיה היתר מה"ט בלא ביטול, וכמ"ש הש"ך (סי' ק"ב) ולאח"כ מותר דמה שישבה אוחס עד שנה הבאה לא יהיה לו היתר בלא ביטול יותר ממה שהוא עתה דג"כ הוי נטל"פ ומותר מה"ט בלא ביטול : יידו

עקיבא

סימן כז

אב"ה בש"ך הנ"ל (סימן ק"ב) כתב אהמ"ו נ"י בגליון במ"ש דבכלי שנחערב דיש להשתחו בכלים עד אחר מעל"ע דלא

גזירה לגזירה, וכיון דממשמשים בה דברי המג"א בעלמא להסיר מטעם גזירה לגזירה ואעפ"כ אסור היכא דנושא ממש, מאן ספין ומאן ריקע לחלוק בזה על המג"א :

ומה דהביא עוד בספר פרי תבואה ה"ל בתחילת דבריו דהביא ראייה מהולאת אבנים בחצר שאינה מעורבת, דברים אלו אין להם שחר, דהא תוס' אין הטעם משום גזירה לגזירה, דהא ברה"ר היכי דליכא לורך קלת אסור מדאורייתא לדעת תוס', אלא דחז"ל לא רזו לאסור חצר שאינה מעורבת ביו"ט וא"כ אין זה ראייה כלל :

והנה בדרך הכרעה היה ל"ל, כיון דאין לכמג"א ראי' מוכרעת לאסור הולאות החי בכרמלית לזה יש לדון להקל אף בנשוא ממש בכרמלית, כיון דרוב הפוסקים זולת המאור ס"ל דכתיב האי גוויי אמרינן החי נושא א"ע, אבל בקטן זוער מנייה כיון דבלא"ה הר"ן כתב דגגורר לא מודו חכמים לר' נתן, גם מדברי תוס' פ' המלניע (דף ל"ד ד"ה אבל) משמע דס"ל דקטן הוי כבהמה וצאו לסתור פרש"י להטעם דמדדין קטן משום דאף אם ישאנו ליכא איסור דאורייתא, אלא הטעם משום לער התינוק לא גזרו שמא ישאנו כמ"ש במאור, אלא דמדברי תוס' ר"פ ר"ה דמילה מבואר דס"ל דגם בתינוק אמרינן חי נושא א"ע וכבר עמד בזה באלי' רבא דדברי תוס' סתרי אהדדי, ומ"ש בס' תוספות שבת ליישב ע"פ הגהות מהרש"ל דסיימו תוס' בדף ל"ד ושמא הויא דנוטל מייירי בתינוק ב"י עכ"ל, אינו מספיק, דאם ינימא לחלק בין קטן לקטן, מיי הגיד לרבותיו בעלי תוס' דדוקא בקטן ב"י הוא דלא אמרינן חי נושא א"ע אבל לא בקטן בן ח' ימים, ולעשות מזה קושית אהביא דמילה, הא מהביא דפ' מפינן מוכח רק דנוטל אחת ומניח אחת אמרינן ב' חי נושא א"ע אבל בפחות מזה אינו מוכח, והו"ל לחלק בכזה דוקא בנשוא א"ע אבל בפחות מזה אינו מוכח, א"ע וחי' מיושב הויא דמילה, וביותר בזה מרווח שמעתתא יותר, דאלו לפ"ד דדוקא בתינוק ב"י עדיין אינו מיישב כ"כ הויא דר"פ נוטל, דמג"ל להש"ס דרבא ס"ל כר' נתן דלא כהלכתא דלמא מייירי בקטן יותר מיום אחד דבזה גם לרבנן חי נושא א"ע, וכי דחיקא לומר דרבא לא מייירי רק נקטן יום אחד, אבל אם נחלק בין קטן דנוטל א' ומניח א' לקטן דעלמא שפיר י"ל בהביא דנוטל דרבא סתם אמר הינוק דמשמע גם בתינוק זוער דעדיין לא הגיע לנוטל אחת ומניח אחת, ועיין בהרשב"א ר"פ ר"ה דמילה דחירץ על קושית תוס' דקטן הוי כבהמה עיי"ש, א"כ לדעת הר"ן והרשב"א עכ"פ בשאר קטן גגורר הוי כבהמה וברה"ר דאורייתא אסור, ממילא בכרמלית פטור אבל אסור ולא מנינו חולק על זה בהדיא וכיון דאפי' בגדול ממש לדעת המג"א אסור בכרמלית, וא"כ אף אם גידון להקל בגדול מ"מ בקטן כזה קודם שהגיע לנוטל אחת ומניח אחת אסור בכרמלית :

אבל לאשר הוא בכלל מוטב שיהיו שוגגים כאשר בודאי לא ישמענו לנו בזה שתיקתנו יפה, אבל לנזעיש השומעים ובאים לשאלו דבר ד' ראוי להורות להם כהלכה לאסור, וכ"ז בעלמא אבל למול הקטן פשיטא לאסור, כיון דמחזירין התינוק לאמו הוי ככפות ממש כמ"ש תוס' ר"פ ר"ה בודאי גם בכרמלית אסור, וידיו :

עקיבא

סימן כט

מכבוד דודי הגאון רבי וואלף איגרא :

עבירנא יומא עבא לרבנן, היום יום המוגבל לאפריוקן בן אחותי חביבי כלבדי, אשר אקוב כי ימלא היום כאשר נועד, חכמי העיר פה כולם מפגרינן וחוגגים בהאי יומא, כולם קרואים והולכים כהולך בחליל בעזוז אהבתם אליך, אל המשחה אשר עשיתי להם, כולנו שמחים בשמחתך אובלים ושומים חמרא ומייל לך בן אחותי, גילת לבדי משאשי ושמתחי, ולחברתך אשת בריתך הבחולה המהוללה בשכרון מדותיה ולניעותה מרת גליקבה

שרי מה"ת, וזה לשונו, הא קיי"ל (בכ"י ק"ג) דבטול"פ בעי"ג א"כ רוב אלא דמבטל בכלי שאינו ב"י סמיך דליכא רוב נגד פליעה ולא אמרינן בזה לא ידעינן כמה נפק מנייה (עיי' ש"ך י' ק"ג ס"ק ה') וא"כ היתר דליו ב"י יהיה גם כן משום ביטול, וממילא מותר מיד מטעם ביטול, גם דדברי הרשב"א עלמו דקטן הטעם כיון דלריך הולאות להגעיל לא הוי יסל"מ, הא גם בלא"ה גם אם יגעיל הא יחזור ויבלע מהמים עם הבליעה כולו, ומש"ע לריך באמת שיהיה במים ס' נגד הכלי וא"כ אף בהגעלה לריכים לדון ביטול הבליעה במים ולא מקרי יסל"מ, כיון דסוף סוף היתר רק מכח ביטול, ולומר דימתין עד אחר מעל"ע ויגעיל, הא לרשב"א לשיעתיא גם בפגם היתר רק מכח ביטול, ול"ע, עכ"ל בגליון :

סימן כח

להרב רבי משה נ"י

ע"ד שאלתו לישא תינוק על הכתף בעיר שאין לה חומה ולה"פ, אחרי שרוב הפוסקים ס"ל דעתה אין לנו רה"ר :

הנה במג"א (כ"י ש"ח ס"ק ע"א) כתב שלא תגדורו מפני שנושאת (הר"ן) אם כן אפילו בכרמלית אסור ועי' ססי' שמ"ח עיי"ש, ביאור דברי המג"א דהנה הטור אסור לדרות בהמה חיה ועוף בכרמלית, והב"י תמה כיון דהאיסור רק גזירה שמא ישאנו א"כ בכרמלית שרי דהוי גזירה לגזירה, ולפ"ז אם נפרש דמה דקתני במתני' בתינוק אם היה גורר אסור בתינוק כי הוי לא אמרינן חי נושא א"ע וגזרינן ביה שמא ישאנו כמו בבהמה חיה ועוף א"כ בכרמלית שרי לדרות, ולזה הקדים דברי הר"ן דכ' עלה דמתני' ואם היה גורר אסור מפני שנושאתו, ע"ז כתב ואל"כ י"ל כיון דאין הטעם משום גזירה שמא ישאנו אלא דהוי נושא ממש ממילא גם בכרמלית אסור, והוסף עוד בלשונו הטור ועיי' ססי' שמ"ח, ר"ל דשם כתב לתרץ דברי הטור ה"ל דהרבה פעמים מנינו דגזרו גזירה לגזירה, ואף דזהו שייך רק בהקד' דמיליין בן צמפורש, אבל מכל מקום עדיין קושיית הבית יוסף במקומו דמהיכן למד הטור לאסור הכא, ונ"ל דילא להטור כן מלישנא דהברייתא מדדין בהמה חיה ועוף בחצר, מדנקט בחצר ולא רבותא יותר דמדדין בכרמלית משמע בכרמלית אסור, ומה דקתני אבל לא ברה"ר ולא נקט רבותא אבל לא בכרמלית היינו משום דבעי ליחיי עליה והאשה מדדה בנה ברה"ר דהוי רבותא אפי' ברה"ר שרי, וא"כ אף בלאו דברי הר"ן ה"ל אלא דהיינו מפרשים אם היה גורר אסור מתמת גזירה שמא ישאנו היה ג"כ מקום לומר דאפי' בכרמלית אסור כדעת הטור, וא"כ הוסיף המג"א וכו' דכתב עוד הר"ן דקטן כ"כ לריך לגררו אם נשאו חייב חטאת, מבואר דבתחילה כשכתב המג"א דאפילו בכרמלית אסור אף בלא סברה זו דבנשאו חייב חטאת מ"מ ה"י הדין דבכרמלית אסור עכ"פ אם הטעם דגורר אסור משום דהוי כנושאת ממש בודאי אסור בכרמלית :

זכינו לדין דס"ל להמג"א אף דכיבי דשייך חי נושא א"ע, מ"מ כיון דמדרבנן אסור גם בכרמלית אסור :

והארכתי בזה להוליא מדעת בעל פרי תבואה אשר תמך רומ"פ יסודו עליו דדחה להמג"א ב' ידיים, כיון דברה"ר הוי רק פטור אבל אסור ממילא בכרמלית מותר דהוי גזירה לגזירה, וזה אינו, דהרי המג"א עלמו נחית לזה כמו שביארנו מדקדקים תחילה דברי הר"ן וכתב עלה וא"כ גם בכרמלית אסור, מלישנא דא"כ מבואר דאזיל בשיעט הרב"י דראוי להסיר לדרות בהמה בכרמלית דהוי גזירה לגזירה, ואפ"ה ס"ל לטעת הר"ן דהוי כנושאו ממש אסור ונשום דס"ל דדוקא היכא דאסרו רבנן משום גזירה כגון הויא דלא יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"י דגזרו שלא ימשוך אליו, בזה הוי בכרמלית גזירה לגזירה, וכן בהביא דזה עוקר וזה מניח לאסרו חז"ל מגזירה שמא ישא הכל בזה בכרמלית הוי גזירה לגזירה, אבל בהולאות החי דאין טעם חז"ל מטעם גזירה אלא לאסור דהוי קלת משא בזה גם בכרמלית אסור, למה בכך דהוי חרי דרבנן כיון דאין הטעם משום גזירה אינו בכלל

גליקה ח'י, [אז"ה] היא אמנו הדיקת רבת חיל ע"ה אשר במצור שותיה לשמים נקחה וואתו טובה לאנחה תל"ב] ולאבותיך הצרכים אשרי להם שכן ילדו ושכן גדלו, הלא הם גיבי הרב המוצק מ' משה ואחיו היחידה הדיקת ומלומדה כגברא מרת גיעל ת' ולחמיך הגביר המופלא ומפורסם מ' אילק מרגילות נ', אשרי לו שזכה להכניסך לביתו ולהסתפח בך, ואנחנו נותנים תודה ומהללים לך כי הפיל חבלך בנעימים לקחת לך אשה מעלי כזאת, וממספחה מיוחסת ונת נדיב ולדיק, ואזה למושב לך עיר מלאה חכמים וסופרים ק"ק ליסא, כי מלתא אלבישיכו יקירא הם יכירו וידעו ערכך :

שמח בחור טובו צהלך הטובה אשר נתן לך ד', ואנכי וכל חבורא קדישא הדיון המסובים נושאים לך ברכה ברכה מו"ט, אורך ימים עם יונתך תמתך, יבנה מבס דור ישרים ויהיה לאלאך כמוהך אנון כה יעשה חלקים, מקוה אנכי באין ספק כי יצואני דבריך בקרב כי ידעת כמה כמה נפשי לשעבד את דבריך הטובים :

ועתה בני אור לבני כל החדול מכתוב לך כמה דעסקנו במושב הסעודה, הנה הלעתי לפניכם אשר השבתי זה מקרוב על אשר נשאלתי, בני שכתב בימי הספירה היום כך וכך לעומר הם ולא בזה ידי הספירת עומר, כי ילא מחדש מתחת מוכבש הדפוס ספר בחר היעב עם השל חברה, והובא עם בענין זה בשם שו"ת מלה שמורה דלא ילא והוא מועתק בלא רחיה, והספר אינו מלוי לעיין טעמו ורתייו, והיתה תשובתי בזה"ל :

בשו"ת שב יעקב בחלק ח"ח (כי"מ"ח) בנידון כתב התקשרות שכתוב הכני מקבל בחומר שבוטה, כתב הרב דכל זמן שלא הוליא השבוטה מפיו אין להיבדו דלא מקרי שבוטה, והביא הצילות רחיות מתשובת הרשד"ם (סימן פ"ה) ומתשובת הר"ם (סימן ע"ב) ומתשובת מבי"ט (ס"ס ע"ו) וכן הוא בשו"ת הס"ד, וכוזה בשמ"ע (כי"ט ע"ג) שכ' וז"ל אם כ' ששצב בפועל לא מלי להסגל ולומר דלא נשצב, והיינו משום הדולת בע"ד כק' עדים דמי, משמע מדבריו דע"פ כתיבה גופא לא מהני, ולא הוי שבוטה, ועי' עוד שם שהביא רחיה מש"ס דמגילה (דף י"ח) דמשמע להדיא לענין מקרא מגילה, דאם כתבה לא ילא ידי הקריאה ע"ש שהאריך, ח"כ ה"ה ב"ד הוי כמו לענין שבוטה דלא מהני כתיבה :

ואין לומר דשחיי שבוטה דלכמה בשפתים כתיב שרריך להוליא מפיו, דמ"מ ספיר היכה לדמויי דרון דידן להא דמגילה, ועוד נ"ל בפשיטות לענין ספירת עומר דכתיב ביה ובפרתם, אף דאין סכרע במשמעות הכתוב שרריך להוליא בשפתיו, כמו ספירת זבה וזכה דכתיב ביה נמי ובפרה ולא מלינו בשום פוסק שרריך להוליא בשפתים, מ"מ נראה מלד תקנת חכמים דלא ילא ידי ספירת עומר אם לא שהוליא בשפתיו, ורחיה לזה ממ"ש הבי' (בסי' תל"ב ב"ח"ח) טעם הדבר שתקנו חכמים לברך על זדיקת התן שהוא דדצריהם ולא תקנו טפי לברך על הביטול שהוא דאורייתא, משום דביטול הוא בלב ואין מצרכים על דברים שבלב עיי"ש, וכיון שכן גבי ספירת עומר דתקנו חז"ל לברך על ספירת עומר ממילא נשמע דלריך להוליא בשפתיו מנין הספירה, דאל"כ הוי דברים שבלב ואין ראוי לברך, ואי תקשה לדברינו לא יתכן מ"ש תוס' בפ' המדיר (דף ע"ב) ובמנחות (דף ס"ה ע"ב ד"ה וספרת וכו') להקשות הא דלא מצרכים על ספירת נדה וזכה כמו על ס"ע עיי"ש, ולפי"מ שכתבתי לא תקשין מידי דשחיי ספירת זבה וזכה שאין מהאורך להוליא משפה ולחון ולהכי אין ראוי לברך כנ"ל, י"ל דזכו גופא קושייתם, דהו"ל לחז"ל לתקן שרריך להוליא משפה ולחון ולברך כמו בס"ע :

מיהו לפימ"ש הר"ן והובא בע"ז ח"ח (כי"ט תפ"ט) דרבנן גמירי לכו דהאי וספרת גבי עומר דלריך לספור המנין משח"כ בשאר ספירות כגון גבי יובל דכתיב ובפרה לך, וכן בזכה כתיב ובפרה ליתא לקושיית תוס' וספיר י"ל כמ"ש דמש"ה לא תקנו ברכה גבי זכה משום דגמירי לכו הכי גבי ספירת יובל דח"ל לספור המנין, וח"כ הוי דברים שבלב אך ח"כ תיקשה לפימ"ש הר"ן דגמירי לכו הכי גבי ספירה דיובל דח"ל לספור, ולפי הנראה מדברי תוס' וידעו ערכך :

אמנם העומד לנגדי שו"ת חוות יאיר שהחמיר לענין שבוטה בכתב דהוי שבוטה ממש, ורתייתו מהא דפסקינן ב"ח"ח (כי"מ"ז) הכותב בדברי תורה לריך לברך, ודאי בנ"ד אין ראוי לחזור לספור בצרכה בשגם כבר תמהו המגנים מג"א ומנן דוד על הש"ס גופא דאמאי מצרכים על הכתיבה כיון דכתיבה הוי רק הכתוב, וכבר יישב בשו"ת שב יעקב ה"ל, והורף דבריו משום דמ"ע של ת"ת נפקא. מקרא דושמנתם לבניך ולמדתם את בניכם מש"ה ממעטים תרהור, דבהרהור לא שייך ללמד את בניו, משח"כ בכתיבה עדיף זכה מהרהור, דע"י כתיבה יכול ללמד לאחרים והוא בכלל ושנתת לבניך עיי"ש, ולפי דברי הש"י הלו מומילא ליתא לדברי חו"י ה"ל ללמוד נשצב בכתב מהכותב ד"ת דלריך לברך, ולא דמי כאוכלא לדגא, דד"ת לא תלי כלל בדיובור רק לתלי בענין דאפשר לקיים ושנתת לבניך, וממילא גם כתיבה בכלל, משח"כ לענין שבוטה דלכמה בשפתים כתיב :

וכמו כן בנ"ד לענין ס"ע לפ"מ שכתבתי שרריך להוליא בשפתיו, י"ל דכתיבה לא הוי כדיובור :

גם הראי"ה הבי' שהביא בשו"ת חו"י דכתיבה כדיובור מדמועט הקרא גבי עדות מפייהם ולא מפי כתבם, משמע דבעלמא כתיבה כדיובור דמי, כבר דהא בשו"ת שב יעקב דלאו רח"ה היא דאי לא מיעטיה רחמנא מפייהם, הו"ל בעדות מהני מפי כתבם משום עדות רק גילוי מלתא בעלמא הוא, ומה לנו אם מודע ע"י ההגדה או ע"י הכתיבה, לכך לריך קרא לאורווי דגז"כ הוא דדוקא מפייהם ולא מפ"כ, משח"כ בשאר מיני לעולם קיימא הכתבה דכתיבה לאו כד"ד עכ"ל בעל שו"ת שב יעקב, וכמו כן כתב הט"ו באו"ח כי"ה ה"ל להביא רחיה מעדות, דכתיב מפייהם ולא מפ"כ ללמוד מויעה, דכתיבה לכד"ד עיי"ש :

וכיון שכן בנ"ד אם כ' מנין הספירה לריך לחזור ולספור בצרכה, ואף לשיעת ר"ת דס"ל דהא דמיעט הקרא גבי עדות מפייהם ולא מפ"כ היינו רק בצלמים שאין ראויין להגיד, אבל בעדים שראויים להגיד מותרים לשלח עדותן בכתב לב"ד, דשפיר מקרי מפייהם מ"מ יש לחלק כנ"ל, דדוקא לענין עדות דגילוי מלתא בעלמא הוא מש"ה מהני, אבל מ"מ בעלמא לא הוי כתיבה כדיובור, והדבר ברור כמ"ש בנ"ד שרריך לחזור ולספור בצרכה, ורתייתי דברים כהווייתן לפני המסובים ובתוכם הקרואים בראש כבוד מר חמי הגאון מ' יצחק יוסף האומים ומחו' הגאון מ' ישעי' פיק והסכימו:

אך הגאון מ' יצחק יוסף מהורר ישעיה פיק כ"י, אם שגם הוא הסכים לדעתי בעיקר הדיון, הערה הוא היכי דאיהו אחשביה לכתיבה, כגון שכיון ללאת ע"י הכתיבה י"ל דמהני, ול"ל לביטול שהרי ע"י הכתיבה טעם מעשה, ונ"מ למי שא"י לדבר עכ"ד :

ואין נראה בעיני, דלפי דבריו תיקשי מתגי' דננס' תרומות חמשה לא יתרומו אלס כו', וחיאת בתוס' מ"מ אמרו אלס לא יתרום מפני שאינו יכול לברך עיי"ש, והובא בתוס' מנחות (דף כ"ה ע"ה) ולפי ה"ל שפיר יכול לברך ע"י הכתיבה ולכוון ללאת זכה, ח"ו דלא מהני, והך מתניתין סייעתא לשורש דברינו, דכתיבה לכד"ד :

אולם מ"ש מחו' הגאון כ"י לפקפק בעיקר הדיון שכ' הבי' דלא נתקן ברכה על דברים שבלב מהיחא דתרומה דכתיב ונחשב, וקו"ל דמחן עיניו ומחשבה מהני, ואפ"ה מצרכים על הפרשתו עכ"ד :

השבת י"ו לפמ"ש תוס' חולין (דף ו' ע"ב ד"ה והתיר ר') לנתן

דנותן עיניו בלד זה ואוכל בלד זה לא שרי אלא בדמאי, וזוה באמת לא מזכרים כדאיתא להדיא בשבת (דף כ"ג ע"א) הדמאי מפרישים אותו כשהוא ערום עיי"ש, וגבי טבל לניטל במחשבה כדאיתא במנחות ובזכורות (דף כ"ט) ואפ"ה מזכרים נמי לק"מ, לא מציעא לפירש"י בזכורות דמחשבה דהתם היינו בדבור דניחא, אלא אפילו לפירוש התוס' דפירש דמחשבה היינו בלא דיבור, מ"מ ניחא דהפרשה מיהא בעי, ולא מהני מה דנותן עיניו בלד זה וכנ"ל, א"כ מעשיו מוכיחים ומש"ה מברך, ובאמת בשעת הפרשה הוא מברך:

ואפשר עוד לומר, כל מה דמליגו בש"ס דתרומה במחשבה היינו מדאורייתא, אבל תקנת חז"ל היה באמת שלא להפריש רק בדיבור ולא במחשבה, ושפיר תקנו ברכה עליה:

אבר אי קשיא הא קשיא לפי"ז אהא דמשני אביי בסוגיא דשבת כ"ל דה"ט דמפרישין ערום משום דספק דדבריהם לא בעי ברוכי, ולפי"מ שכתבתי הא בלא"ה בדמאי דיכול ליתן עיניו בלד זה ואוכל בלד זה ל"ש לברך עליו כיון דאפשר במחשבה כסדרת כביי כ"ל ויש לדחות דקושטא דמלתא אמר אביי דיש כ"מ ג"כ בדוכתא אחרינא כדמשני אביי בפי' אף על פי ספק דדבריהם לא בעי חיזוק, הגלגל"ד כתבתי דודו ידיו:

הק' בנימין וואלף איגר

סימן ל

לכבוד מר דודי ומסרפי, מיודעי ואולופי, הנאון רבי בנימין וואלף ב"י.

תורות אלה אל אלוני על הדבר אשר עשה לשמוח ביום שמחתי בפומבי והוא אות נאמן על עוזו אהבתי, אם כי ל"ל ידעתי על נזה, ותשואות הן לכם ולכבוד חותנו הגאון ולהגאון מוהרר ישעיה פיק ולהרבנים הגדולים על הברכה אשר הובאת לי מהם ע"י כבוד אלוני דודי עם מכתבו, אקוה לד' כי לדיקי' כאלו אמרו ויקס ד' את דבריהם, והמזכרים יבורכו מאת אלדים חיים בכל טוב באורך ימים וכן אני משיב ברכה בשם מר חמי המופל' הגביר הלדיק י"י:

ובענין שהעלה אדמ"ו דודי הגאון כ"י בהקירה באם כתב היום כך וכך לעומר אם יאל ידו הספירה בזה או לא, ותלה הדבר באם כתיבה כדבור דמי או לא, ובתור דבעי' הדבר פשטה דלא יאל, ויכודו מדברי שו"ת שב יעקב (סי' מ"ט) שהעלה באם כ' הריני נשבע לא הוה שבעה דכתיבה לאו בדיבור דמי, והביא ראיות לדבריו, לזה דימה א"ד הגאון כ"י גם נידון זה לזה, אם כי איני כדאי ששלח לי, ובפרט להשיב בימים אלו אשר עוד יום יום באים פנים חדשות חמתי וכבדי העיר וקשה להשמיט מעט ליקח מועד עכ"ז לבל השיב ריקס אשיב ויהי מה:

הנה עיינתי בשו"ת כ"ל, וכנונים דבריו לענ"ד לדחות ראיות החו"י שס"ל דכתיבה כד"ד אבל בהיפוך הראיות שהביא הוא דכתיבה לכד"ד, לא ראיתי ראיה ברורה בדבריו, זולת מה שהביא מסוגיא דמגילה (דף י"ח) דבעי דוקא קרא ואינו יולא בכתיבה, ואי משום הא לא אריא לענ"ד להחליט דלאו כד"ד, דהא דמוקמינן במוסקא כגון דמנה מגילת קמיה וקרי בה וכתב. וכו' אין ראיה דבעי קריאה, דבפשוטו י"ל אף דכתיבה כד"ד, מ"מ י"ל דשאני התם כיון דבעי שיהא קריאתו דוקא מתוך הכתב ולא בע"פ, א"כ הוי דכתיבה הוי כקריאה מ"מ הא הכתיבה הוי רק כקורא בע"פ, דאף דמהחילה קודם הכתיבה ראה כל פסוק בתוך המגילה והרהר בו מ"מ בשעה שכתב הוי קורא בע"פ, וכאלו ראה פסוק בתוך המגילה והרהר בו ואח"כ קרא הפסוק בע"פ, דפשטא דלא יאל דהוי קורא בע"פ והכי נמי כן בכתיבה:

ומה שהביא עמו. ראה מתחילת דברי הש"ס בס"ד דקאמר ה"ד אי דקמסדר פסוקא פסוקא וכתב לה וכו' ופירש"י קמסדר פסוקא בע"פ כו' והוכיח מזה דאם איתא דכתיבה כד"ד, למ"ל

להש"ס לומר דקמסדר פסוקא פסוקא: **ולענ"ד** כיון דקיי"ל דכל הצרכות לריך לכתחילה להשמיט לאזניו, משום דילפינן מק"ש דכתיב שמע, השמע לאזניך מה שאתה מוצא מפיו, הרי אף דמוציאו מפיו דבדולחי הוי דבור מעליא מ"מ בעי דוקא השמעת אוזן ג"כ, א"כ י"ל דנהי דכתיבה כד"ד מ"מ הוי רק כשפתיו נעות וקולו לא ישמע, ואף דבאמת קיי"ל דבדיעבד גם בלא השמיע לאזניו יולא כדאיתא בש"ע א"ח (סימן ר"ו) מ"מ כיון דלר' יוסי אינו יולא אפילו דיעבד א"כ נקט הס"ס מלתא דמהני לכ"ע, וא"כ נדחית ראיית השב יעקב:

גם ראייתו מהס"ד (סי' ע"ג) בפשוטו יש לחלק בין כתב שנשבע לכתב הריני נשבע:

וראייתו משו"ת מבי"ע ושו"ת מהר"ם, אינם בידי לעיין בדבריהם, עכ"פ אף אם יבייבאל ליה, י"ל דוקא בשבעה דלכתב בשפתים כתיב, משא"כ בשאר דברים, והראיה מסוגיא דמגילה אשר על זה בנה יסודו אף לשאר דברים, כגון כתבנו לדחותו בטוב טעם:

הראיה כב' שהביא א"ד כ"י דלא יאל ידי מוצתו בספירה בלב מדברי הב"י א"ח דלא שייך לתקן ברכה על דברים שבלב, וכיון דבספירה תקנת חז"ל הו' לברך ממילא נשמע דלריך להוציא בשפתיו, עכ"ד, לא הכנתי כל עיקר, דאף דבלב לא מהני מ"מ הכתיבה הוי כמעשה וכמו דיבור ואפשר דמברך עלה, וכמו בכל הצרכות דלא יאל בהרהור ומ"מ יאל בכתיבה אם נדון דכתיבה כד"ד:

הראיה ג' שהביא א"ד הגאון כ"י ממתני' דפ"ק דתרומות חמשה לא יתרומו אלם כו' וקתני בתוספתא העשם דאלם א"י לברך, ואם איתא דכתיבה כד"ד הא יכול לברך בכתיב שיכתוב הברכה:

הנה למה שכתבתי דכתיבה דמי למוציא בשפתיו ואינו משמיע לאזניו נדחית ראייה זו, דמש"ה אלם לא יתרום כיון דלכתחילה לריך להשמיט לאזניו הברכה:

עוד היה נ"ל לכאורה לדחות ראיה זו, דהא בלא"ה קשה אם נידון דכתיבה כד"ד, איך מליגו ידיו ורגליו, סופרי סת"מ שכותבים שם הוי"ה הא אסור לקרותו ככתיבתו בזה"ו, וע"כ לריך לחלק דהיכי דמכוון בהיפוך, דכתיבתו לא יחשב לקריאה לא מקרי קורא השם, וא"כ ממילא לא משכחא דיברך בכתיב, כיון דהכתיבה יחשב לו לקריאה הוי כקורא את השם:

ברם זהו טעות דהא מ"מ יכול לכתוב השם בקריאתו בשם חדני: **ומה** שפלפל א"ד כ"י דבבב"ה דאין מזכרין על דברי' שבלב, לא יתכן למ"ש הר"ן והובא בפי"ז (סי' תפ"ט) הלכתא גמירי דביובל וזהו אין לריך לספור המנין, ואעפ"כ משמע בתוס' דמזכרין על ספירת יובל, הרי אף דא"ל לספור המנין והוי דברים שבלב לריך לברך:

מתוך דבריו של ברבי ניכר דמפרש דמ"ש הר"ן דגמירי דביובל א"ל לספור המנין, היינו דמהני בסופר בהרהור, ולדעת דעת בן אחרות תלמידו נראה ברור דכוונת הר"ן דביובל גמירי לכו דאין הספירה כלל וכלל מלואו וא"ל כלל לספור השנים כסדרן שהו"א כך וכך ליובל לא בדיבור ולא בהרהור, אלא דמאות המורה לעשות יובל בשנת החמישים אבל המנין אינו מן המלוא, וא"כ בלא"ה התוס' ע"כ לא ס"ל כהר"ן, וכמו דדייקי תוספות במנחות שכתבו ואפשר דב"ד סופרים ומזכרים וכו', היינו דדעתיהו דמלוא להב"ד לספור מנין השנים, וזהו דלא כהר"ן, ולא תלי כלל בדברי הב"י: **ובי"ש** עוד א"ד מ"ו בשם מחו' הגאון מה' ישעיה פיק כ"י להקשו' על הב"י הנ"ל דמזכרין על הפרשת תרומה אף דניטלה באומד ובמחשבה, וא"ר תיכף לו כיון דלא הקילו ליתן עיניו בלד זה וכו', אלא בדמאי שפיר הוי מעשה, ובדמאי בלא"ה לא מזכרים עכ"ד, לא הועיל כלום למ"ש תוס' פ"ג דב"מ (דף ל"ח) דבע"ש החירו לתרום אף שלא מן המוקף ובמחשבה בעלמא שמחשב שהתרומה שצמקום פלוני יהיה תרומה ע"ז, ואפ"ה מזכרין:

ולענ"ד בלא"ה לק"מ כיון דשורש ענין הפרשה הוי מעשה ליחמו לכהן, אף שעשה אינו עושה מעשה מ"מ מחשבתו לקראו

לקראו בשם הרומה שסופו לבא לידי מעשה מקרי מעשה, משא"כ
בצימול בלב דגמור ועשה הכל במחשבה, כוללע"ד, בן אחותו
תלמידו ליומים לעיר מדעת נכבד :

הק' עקיבא במוהר"מ גינו .

סימן לא

מכתב א"ד הגאון נ"י אלי שנית בענין זה

הופיע לנגד עיני דברך בן אחותי חביבי כבני הנעימים חך
הטועם מלא זה טעם ולגדול חביבות דברך רוחי הפעם
למות דעתי, ובמאי דסיים אפתח :

במ"ש מעלתך להוכיח דכתיבה לאו כד"ד, מדותה לכתוב
זוה"ש שם הוי"ה חף דחסור לקרותו מתוך כך ר"ת
לחלק, דכאמת הכותב לריך לכוון שלא למחשב לו לקריאה, וזוה

ר"ת לדמות ראייתי שכתבתי מהי"א לאלס לא יתרום, דחף דבידו
לכתוב הכרכה מ"מ אסור לכתוב השם ולמחשבי' לקריאה עכ"ד :
האומנם פ"ך דבר חכמה, יפה עשית בני כי נחמת מיד,
וכתבת דלחין זה כדי שיצור דיתוי, דודאי גם אי הוי

כתיבה כדבור ואסור לכתוב השם מ"מ ודאי דלחין להחמיר יותר
מדיבור והרי ההוגה השם באותיותיו דאמרין ר"פ חלק דלחין לו חלק
לע"ה"ב היינו שם בן ד' אותיות, וא"כ הרי מ"מ האלס יכול לכתוב
הכרכה כקריאתו בשם חדני, וביותר לפימ"ש רש"י בסנהדרין (ד"ה
בלשון ענה) משמע מדבריו דהוגה באותיותיו היינו שם של מ"ב,
גם איכא לאשכוחי שיכתוב הכרכה בלשון ענה דהוא לשון לעז ומ"מ
יאל ידי הכרכה דנאמרים בכל לשון, כדאיתא בא"ח (סימן ר"ו)
ובכה"ג חין כאן איסור הוגה השם, כדאיתא בחלק :

ועכ"פ חף חלו היה בן כמו שכתבת בתחילה, עדיין לא פלטי
מינן ליישב דברי חוס' מנחות שהוכיחו דתרומה במחשבה
בלא דיבור מהני, מדכולך טעם באלס משום הכרכה ותיפוק ליה
משום הפרשה גופא דלריך להיות דבור עיי"ש, ואם נא' דכתיבה
כד"ד, רק בכרכה לא אפשר בכתיבה כדברך, א"כ לא הוכיחו
בלום דהא משום ההפרשה היה אפשר בכתיבה אע"כ דכתיבה לאו
כד"ד :

אך צהא מודיעא לדחות ראייתי ה"ל מאלס, דשפיר י"ל דחף
דכתיבה כד"ד מ"מ לכתחילה לא מהני ככתיבה כיון דלריך
לשמייע לאזניו, וגם בזה עכ"פ ראייתי מדברי חוס' יחא' דהא
עכ"פ ההפרשה אפשר בכתיבה אע"כ ללאו כד"ד :

והנה בדרך שכתב מעלתך לדחות ראייתי, כתבת גם לתמוה
על דברי שו"ת שב יעקב אשר נבנה יסודי עליו, שמביא ראי'
דכתיבה לכד"ד מסוגיא דמגילה מלישנא דהש"ס דקאמר אי דקמסדר
פסוקי פסוקי, בזה כתבת לסתור דבריו, וחי דכד"ד מ"מ לריך
לשמייע לאזניו, וחף דקיי"ל דדיעבד יאל, מ"מ י"ל דהש"ס צני
לאוקמי ככ"ע חף כר"י דדיעבד לא יאל, כך הס תורף דברך,
ולא ידעתי אמאי לא כתב כבודך מזה ג"כ לתמוה על הוכחת הש"י
ממסקנא דמוקי דמנחא מגילה קמיה וקרא וכתב, מדלא סגיאל
בכתב ולא קרא ע"כ דלכד"ד הא יש לדחות כנ"ל דצני לאוקמי ככ"ע,
חף למאן דכ"ל דדיעבד לא יאל בלא השמייע לאזניו :

איברא אי משום הא, אחתי היה קשה על דברי הש"ע (סימן
תר"ל סי"ג) וז"ל, היה כותב שקורא פסוק במגילה
שמעתיק ממנה וכותב וכו' ותקשה למאי דקיי"ל קרא ולא השמייע
לאזניו יאל, למאי כתב המחבר שקורא פסוק מתוך המגילה
וכותב, הא בכותב לחוד סגי אס כתיבה כד"ד, ומזה היה
מוכח כדעת הש"י דכתיבה לאו כד"ד :

אולם מה שכ' מעלתך דמ"ה קאמר הש"ס וקרא דכתיבה לחוד
חף כד"ד הוי רק בקורא בע"פ בן המה דברים נכוחים
וראויין לכמותך לאמרן :

וזולת דברך יש לדחות ג"כ ראיית הש"י מסוגיא דמגילה, בין
מס"ד דהש"ס בין מהמסקנא דיל"ד דהא דקאמר דקמסדר
פסוקי פסוקי, לאו משום דכתיבה לאו כד"ד, אלא משום דאי לאו
דקורא החילה בפיו אינו ראוי לכתוב אפילו מתוך הכתב, כדאיתא

בדהיא בש"ע יו"ד (סי' רע"ד) דלריך שיקרא כל חיבה ותיבה קודם
שיכתבה והוא מסוגיא דמנחות (דף ל') שמאניו הקב"ה אומר ומשה
כותב עיי"ש בחוס' :

איברא עיקר הדין שכ' הש"י הוא מכיון אל האמת, שהוליא
ממשמעות הפוסקים ומכללם הנה"ד שהובא בסמ"ע :

ומ"ש מעלתך וז"ל על הראיה מה"ד בפשטו יש חילוק בין כתב
שנשבע לכותב הריני נשבע, לא ידעתי כוונתך, הא
עיקר ראייתו מדכתב הנה"ד דוקא צמי שכתב הריני נשבע בפועל
הוא למחייבין אותו, משמע אכל הריני נשבע לחוד לא מחייבין,
ובריין מילי לדמות זה לענין ס"ע, חף דבשבעה לכתב בשפתים
כתיב, כבר כתבנו כמו כן בס"ע דלריך להוליא בשפתיו, והוכחנו
כן מהכ"י :

ואשר כ' מעלתך לדחות, וז"ל חף דדבר שבלב לא נתקן ברכה
מ"מ בכתיבה אי כד"ד מקרי מעשה ואפשר דמהני לענין
ברכה, מימר שפיר קאמרת אך עיקר יכודי להוכיח מלך תקנת חז"ל
שקנו לדרך על ס"ע מוכח דס"ל דאינו יואל לספור במחשבה בעלמא
וע"כ משום דאסמכוהו אקרא דוספרתם משמע ספירה בפה, וממילא
הוי כאלו כתיב ספירה בפה, ודמי שפיר לשבעה דהו חין לחלק
בין קרא דלכתב בשפתים לקרא וספרתם :

ומ"ש מעלתך על מ"ש בכוונ' הר"ן דלחין לריך לספור המנין כדיבור
משם והוי דברים שבלב, ללצבו לא כן ידמה, ור"ל לפרש
דברי הר"ן דלחין לריך לספור המנין כלל, לא ידעתי דאם כך הוא
כוונתו מחין הוליא הר"ן זה דגמירי להו כך, ולהוליא ממשמעות
הכתוב, דכתיב בזה וספרתם כמו גבי ס"ע ואם נאמר כדברי
בכוונתו, י"ל דהוכיח הר"ן דהכי גמירי להו מדלא תקנו ברכה
גבי זכה ויובל, ח"ו דגמירי להו דא"ל לספור המנין רק בהרפור,
ולהכי לא תקנו ברכה דהוי דברים שבלב, ומ"מ לא מיעקר הקרא
דוספרת לגמרי, דמ"מ ספירה בלב צני ויובל ואסיים, דודך
דו"ש תמיד :

הק' בנימין וואלף איגר

סימן לב

תשובתי שנית בענין זה

מה שכתב א"ד נ"י להסכים בזה שכתבתי לדחות ראיית הש"י
מהס"ד ומהמסקנא, וגם ראייתו דמר מאלס, שמחתי מאלס
שראייתי שהסכימה דעתו הגדולה לדעתי הקלושה בזה :

ומ"ש א"ד נ"י עוד לדחות ראיית הש"י למח דפסקינן ביו"ד (סי'
רע"ד) דצני שיקרא כל חיבה ותיבה בפיו קוד' שיכתבה,
עדיין יש לפקפק דבשביל זה אינו מוכרח שיחא הוא קורא דוקא,
דהא סגי במקרא לו אחר בע"פ והוא כותב, ועי' במג"א (סימן
תרל"א) ואלו הכא במגילה צני דוקא שיקרא בעלמו, משמע דהוא
ללאח בקריאתו דוקא, וגם משמע דלריך לכוון ללאח בקריאתו ולא
בכתיבתו, וכמ"ש רש"י וז"ל קמסדר פסוקי וקמני דילא ע"י אותו
סידור עכ"ל, משמע דוקא בקריאה יאל ולא בכתיבה :

גם הרי בחוס' מנחות משמע דדין ה"ל שיקראנה קוד' שיכתבה
תלי צחילופי גרסאות, וא"כ יהיה הוכחת הש"י, דאם איתא
דכד"ד היה ראיה ברורה לדין זה שיקראנה קודם שיכתבה מסוגיא
דמגילה, מדקאמר דקמסדר פסוקי :

ובאמת בלא דברינו חידוש חללי שלא הוכיחו דין זה דלריך לקרות'
קודם שיכתבה מסוגיא דמגילה והיינו מהא דלכתב
דמוקי הש"ס דמנח מגילה קמיה וכו' אמרין מסייע לרב"ח אמר
ר"י אסור לקרות כו' וע"כ הפירוש דמדקמני סתמא היה כותב
ולא פרשה המתניתין להדיא דמנחה מגילה קמיה, ע"כ משום דממילא
משום דאסור לקרות וכו' צני דמנחא מגילה קמיה וא"כ מה"ט
גופא יש להוכיח ג"כ דין ה"ל דלריך לקרות כל חיבה ותיבה קודם
שיכתבה מדלא קמני במתניתין דקרא מיני' וכתב, ע"כ משום
דממילא לכל כתיבה לריך לקרות מקודם, וחף דאפשר דמקרא לו
אחר מ"מ חני סתם כיון דעפ"י הרוב קורא בעלמו, כמו דסמך
המתני' דממילא מנחה מגילה קמי', חף דאפשר דמונח לפניו מגיל'
כתוב

כמין חי"ת לא הוי מפולש, לא ניחא לי, וכי לנו זכה להקשות על כל דין בש"ס דמג"ל כן, הא בפשוטו י"ל דקום להו להש"ס מסבא דבהלט דעקום כמין ח' הוי כמפולש, כפי מה שהוא באמת להרא"ש וז"ע] ולשיטת הרשב"א דס"ל כהר"י וגם ס"ל דמבוי עקום כמין ח' לא הוי כמפולש ישאר הקושיא במקומו:

ורענ"ד נראה דהרשב"א ס"ל דגדל היינו מבואות קטנים מב' ה'דדים דהמבוי גדול, ולרב יהי דמגד העקמימות של הקטנה עם הגדולה מהני זוש"פ לגדול ולחי להקטנות לגד רה"ר, היינו אם היה רק לגד ח', אבל כיון שיש גם מגדו השני מבואות מפולשים לרה"ר, הוי המבוי הקטן שמגד זה ומגד זה ששניהם מפולשים לשני רה"ר מבוי מפולש:

והא דפרכין כתיב כשמואל למ"ל לזה"פ, היינו כיון שאין פילוש המבוי קטן מגד זה מכיון נגד פילוש המבוי קטן שמגד האחר, ודי היכי דעקום כמין דלי"ת לא הוי מפולש, ה"ל עקום כזה דהפילות מבוי שגדל זה אינו מכיון נגד הפילות שגדל השני לא מקרי מפולש, אבל לרב כיון דעקום כמין ד' הוי מפולש, ה"ל כה"ג המבוי הקטן שגדל זה עם המקום הקטן שגדל השני מקרי מבוי מפולש:

ונ"ל דזכו כוונת חוס' (דף ח' ע"ב ד"ה מבוי העשוי כגדל) והס זה שלא כנגד זה, היינו דרואים לתרץ דלשמואל אמאי לא הוי מפולש, הא המבוי קטן שגדל זה עם המבוי הקטן שגדל השני הוי ממש מבוי ארוך ומפולש לזה תירלו דהס זה שלא כנגד זה, אבל לרב גם זה מקרי מפולש:

והב"י (סי' שס"ד ד"ה ואפילו) אין פתחי הקטנים, למד מדברי תוספת אלו דבמכוונים עדיף, דמבטל להעקמימות דהוי כמבוי ארוך, ולא זבתי לירד לסוף דעת רבינו בזה, ובפשוטו נראה כמ"ס:

בא"פ דלהרשב"א מה"ע לא מהני זוש"פ להגדולה לחוד דהמבואות הקטנים שמגד זה עם מבואות קטנים שגדל ב' מפולשין להדלי, ולזה מה דאמרינן עושה זוש"פ להאי גיסא לכלהו, היינו אחד זד במקום פילוש לרה"ר, וכן למבוי הגדול המפולש לרה"ר [דהוי עקום עם הקטנות שגדל השני] ואידך גיסא היינו שמגד השני במקום פילוש דהקטנות לרה"ר עושה לחי, דמה שהס עקומים בעלמא חס כמין ח' לא הוי כמפולש:

ומצאתי אה שחזרה נפשי בהריעב"א וז"ל לכך פיר"ח שהמבוי הגדול היו לו ב' שבילים מג' לדין ואינם מכוונים, דה"כ לכ"ע כל חד מינייהו מפולש גמור, [היינו דגם לשמואל הוי מפולש וכמש"ל בכוונת חוס' בעזש"י] אלא פתחו של מבוי קטן שגדל זה מכיון נגד הסתימה דמגד אחרת, ובהכי פליגי אב"י ורבא דאב"י ס"ל כשמואל ורבא כרב, [וזכו כמש"ל דהך תליא דרבא ושמואל] ודינו כמפולש ועושה זוש"פ למבואות הקטנים שגדל ח' מהך גיסא הפתוחות לרה"ר, ועושה לאידך שמגד הב' לחי וקורא מאידך גיסא הפתוחות לרה"ר והלכה כרבא עיי"ש, והיינו ממש כהג"ל אלא שקורא דהא גם לגדול בפתיחתו לרה"ר לריך זוש"פ דהא הוי עקום כמו ד' עם הקטנות שמגד הב' שנתקנו רק בלחי, הרי אף דהקטנות שמגד עקום כמין ח', ע"כ דס"ל להריעב"א דזהו לא מקרי מפולש וכ"כ להדיא הריב"ש בתשובה (סי' ת"ה):

וה"ן הן דברי הרמב"ם (פרק י"ז מהל' שבת ה"ט) כדברי הריעב"א, וכ"כ בתורת חיים במסכת עירובין בכוונת הרמב"ם, וזהו צדור, וכת"ח הסכים שכן עיקר בפשט הסוגיא, גם כה"ן בשו"ת (סי' ע"ב) כתב דמקום עקמומית אין לריך תיקון, וכ"כ התשב"ץ ח"ב (סי' ג"ו):

ומ"ש מעלתו דהמג"א (סי' שס"ג סכ"ז) כתב בשם הר"ן לאסור, אינו ענין לכאן דהמג"א כתב רק לענין יסוד דין דמבוי עקום דהוא ג"כ בצרמלית אבל בחיקון העיקום מוצא ברה"ן בתשובה ה"ל כהר"י דה"ל תיקון בעקמומית, והרי דלענין תיקון במקום עקמומית יש לנו דעת הר"י והרשב"א והריעב"א והרמב"ם והריב"ש דה"ל זוש"פ, וכדאי לסמוך על הני רבואתא בנ"ד בפרצות מגד ח', אף שיש ב' וג' פרצות דיש תקנה בלחי בכל פרצה, ויש עוד סניף דעת האליה רבה (סי' שס"ד) דסמך על המהר"י דמבוי עקום לצרמלית

כהוצא שלא מן הכתב (ועיין בחלי' רבא) ח"כ דמי"נו מסתמא מוכח מגילה כשירה לפניו ה"ל מסתמא קורא בעלמו, עכ"פ ראה ברורה מסוגיין דלריך לקרות כל הוצא קודם שיכתבה וז"ע:

ומ"ש ח"ד כ"י עוד על דחייתו לרחי"ת הש"י מהתה"ד וכת' מר וז"ל ולא ידעתי כוונתך, דהא עיקר ראייתו מתה"ד מדכ' דוקא בכתב הריני נשבע בפועל משמע דהריני נשבע לחוד לא הוי שבועה, לא הבנתי, דהרי בתה"ד לא נזכר כלום רק במי שכ' שנשבע ללא מהני, ובסמ"ע (סי' ע"ג) הוסיף מדפנשי' דנשבעתי בפועל מהני, אבל בהריני נשבע לא נזכר כלום, ואפשר דבאמת מהני, וחילוק גדול ביניהם, ופשוט:

ובמה שגלה ח"ד נרו לחזק דבריו הראשונים להלילם ממה שהשגתי עליהם לחלק בין שבועה לס"ע וכ' מר כיון דאסתמכו לקרא דוספרתם שיספור בפיו דמי לשבועה:

אינו מוח לי, דאין אלו אלא דברי נביאות לומר דדרשו שיספור בפיו, דהא י"ל דדרשו שיספור בנעשה הן כדיבור הן בלתיבה דהוי כדיבור אבל לא במחשבה:

ומ"ש ח"ד כ"י להוכיח כפירושו בהר"ן, דאלו כדברי דאין לריך לספור כלל מג"ל להר"ן לחדש דבר זה, נלע"ד פשוט דרואה לתרץ מה דלא מלינו צדוס מקום מספירת כב"ד, וזהו דדייקי חוס' ואפשר דהב"ד סופרין, כנלע"ד צדור ואמת בכוונת כה"ן, ממני ב"א תלמידו דו"ש תמיד:

הק' עקיבא בהרב רבי משה גינו:

אח"ז נדפס ספר או"ת וראיתי כי בסיומן ל"ו האריך בדין שבועה בכתב, ונלחק בסוגיא דמגילה ה"ל, ולע"ד הדבר פשוט כמ"ס, וראיתי דקדוק לשונו שם כלאחר יד שכתב, ח"כ מי שכתב פ' ק"ם יפגור מק"ש למאן דלא צבי השמיע לאזניו עכ"ל, מוצא הסבא דכתבתי דאף אם כתיבה כד"ד, מכל מקום מקרי לא השמיע לאזניו:

סימן לג

לידידי הרב רבי יוסף שמואל ג"י אב"ד בק"ק קעמפנא

ער שאלחו שיש בעירו פרצת מבוי פחות מי', כבר כתבתי למעלתו ששקה לי על הב"י (סי' שס"ד) במה שתמה על הב"מ בשם הרשב"א במבוי עקום כמין ח' דה"ל רק לחי מכאן ומכאן דטעמא צבי וכו', וכתבתי הא להדיא מפורש בן בחוספות עירובין (דף י' ע"ב):

ומה שמעלתו רואה לחלק דוקא בפי' אין דרך לסבב אבל לא במבוי בבתים עשוי כמין ח', לא שם עינו על סוף דברי תוספות ה"ל שסיימו ומבוי עקום דאלרכובה דלתות לא היה פתוח לרה"ר ח' וכו', כוונתם דמייירי במפולש גמור ועקום באמלע וכמ"ס תוספות לעיל (דף ו' ע"א) הרי להדיא דגם במבוי עקום ס"ל לתו' ללא הוי כמפולש:

ולענין דינא נראה דדיעה זו דהה"מ בשם הרשב"א, רבי' גדולי' חקרי לב המפ' עם הרשב"א בזה, ותחילה נבאר דברי הרשב"א שבה"מ דבעקמימות ל"ז תיקון, וגם ס"ל דבעקום כמין ח' לא לריך לזוש"פ, וקשה לכאורה דאך יפגנס הדיא דמבוי עשוי כגדל דמסקינן דעושה זורת הפתח להאי גיסא לכולהו ואידך גיסא בלחי וקורה, נהי דנפרש לכולהו היינו במקום שמפולש לרה"ר ואידך גיסא המבוי הגדול בפתיחתו לרשות הרבים מ"מ למ"ל כולי האי הא סגי זוש"פ לגדול בפתיחתו לרה"ר ואידך כולהו בלחי וקורה בפתיחתם לרה"ר, ועיין בהרא"ש (סי' וי"ו) בזמ"ש והא ליכא לאקשווי לפיר"י למ"ל למויעבד זוש"פ לכולהו ליעבד זוש"פ בפתיח' המבוי וכו' דמבואות קטנים מפולשים כמין ח' וכו' [והרא"ש כתב שם מקודם ועוד ראייה לפירש"י מהא דאמר לקמן מבוי עשוי כגדל וכו' ולפיר"י אחיח כרב, ולא הבנתי הא י"ל לרב לא מהני, כיון דכל ח' הוי עקום כמין ח', ולומר דמי"מ מנא לן למויפקך, דלמא

לכרמלית לא הוי כמפולג כן נראה לענ"ד, וידרו"ט :

עקיבא גינז מא"ש

סימן לד

לידודי הרב רבי יעקב ג"י דיין מצויון וחד מב"י דק"ק פוזנן

מ"ש מעכ"ת נ"י לתמוה על המנהג דבנפסק העירוב מטלטלין בחצר בה"כ אותם הדריס עס וכמ"ש המג"א הא כיון דהאחרי' יש להם זכות ליתנם בחצר לבה"כ להפלתו וא"א להם למחות, הוי רגל האסורה במקומה דאוסרת שלא במקומה :

לענ"ד דוקא צ"ל חזירות זו לפניו מוז דכל עיקר דריסתם דרך החצר החלוונה והם דבוקים בה זה בזה, אוסר על החלוונה, משא"כ היכי דדר בעלמא רק דעובר דרכו בזה החצר כדי לילך ממנו למקום אחר אינו אוסר, דאי לא תימא הכי אס"י כפר סמוך לעיר, ואיזה אנשים הדריס עס ולא עירבו בחין בשבת להעיר לבה"כ וקנו להם מקומות צבה"כ וא"א למחות בידם יימא דלא מהני העירוב להעיר הויא כיון דבני כפר שאסורין במקומם שולכין בעירם כשנכנסין לבית הכנסת אע"כ כנ"ל :

סימן לה

תו כתב מעכ"ת נ"י להסתפק בנפסק הלו"פ בשבת ואין רוחב המבוי י' אמות דהדין דיש לסמוך בשעת הדחק על הלחי דמהני מדויא, ונכספק מעכ"ת נ"י אס מקרי לא סמכו עליה מאתמול, כיון דלא היה דעתן מדין לחי.

גם אני עמדתי בזה והעתיק לרומעכ"ת הרשום אל"י בש"ע ח"ח (סי' ע"ג ס"ב) לחי העומד מאליו וזה לשוני, ולענ"ד לענין פסי חצר כשר אף בלא סמכו עליו מאתמול ועדיף בזה מלחי, וראיה ברורה מפ' כל גגות (דף ז"ג) ח"ל דלמא בנפלאה מצע"י, ואס יימא דגם בפסי החצר צעין סמכו עליה מאתמול, אמאי קאמר דלמא בנפלאה מאתמול דרך ספק, הא ע"כ מייירי בהכי, דאלו בנפלאה בשבת גם הגדולה תחסר, דהא הגפופים לא סמך עליהו מאתמול.

ואין לומר כיון דמ"מ סמך מע"ש על המחילה מדין מחילה והי' אוסו מקל"ט בכלל, מקרי סמך עליהו מאתמול, ז"א, דנ"ל פשוט וברור במבוי שנפלאה כותל רביעי בשבת ונשתייר ממנה לחי דלא מקרי סמך עליה כיון דלא סמך בחורס לחי ליכא קול ולא הוי היכרה, דהא באמת קיי"ל דלחי משום מחילה, גם קיי"ל דמחילה העומד מאליו הוי מחילה והעפ"כ צעי בלחי סמך עליה, משום דצעי קל"ט היכר וס"כ כן, וא"כ תקשי כנ"ל דגם הגדולה תיחסר, אע"כ דצפסי לא צעי סמכו.

ומעתה כ"ל במבוי שיש לו לחי העומד מאליו ולא סמך עליה מצע"י ורצה ד' דמהני מדין פס לדעת רש"י עירובין (דף ה') דגם במבוי מהני פס אולם לשיטת תוס' עס לא מהני במבוי היכר פס, כנלענ"ד ברור.

ואין להקשות דלפ"ז דס"ד דהש"ס דגם במוחלה מעליה צעי לרבא סמך עליה מאתמול, יקשה ממתניתין דחצר קטנה שנפלאה לגדולה, דגם הגדולה תיחסר, וזה לק"מ, ד"ל דבאמת הי' הכרח לאוקמי בנפלאה מצע"י, גם כיון דבכל הכותל סמכו לשם מחילה ואותו מקל"ט דהיינו הגפופים בכלל, מקרי סמך עליה דמחילה מצע"י, משא"כ למסקנא דדוקא בלחי צעי סמך דהטעם משום קלא בזה ללענ"ד דצעין סמוך לשם לחי וכנ"ל, ולא מהני במה שהי' בכלל המחילה.

ולכאורה הי' מקום להחיר מטעם אחר, דאף דלא מקרי סמוך, מ"מ כיון דקיי"ל באיתנהו למחילות דהואיל והותרה הותרה, א"כ י"ל כיון דיש כאן לחי דמקרי מחילה אלא דלא הוי היכרה כ"כ כיון דלא סמך, מ"מ מקרי איתנהו למחילה ולא משכחת לא סמך אלא דמצע"י לא הי' מחילה רק כך לחי, ולא הי'

ידוע מהלחי או שלא הי' ידוע מהלחי אס כשר, אבל צנפל המחילה בשבת י"ל דמוסר מדין הואיל והותרה הותרה.

ומסוגיא דעירובין (דף ע"ו ע"ה) דר"ב יתיב אהיה מבואה וכו' ליכא ראי' בהיפוך ד"ל דר"ב לטעמיה דס"ל דלא

אמרינן. כלל הואיל והותרה הותרה ואדרבה י"ל דבזה פליגי רב ור"ה, דר"ה ג"כ לטעמיה אזיל דס"ל דבאמתהו למחילות אמרינן הואיל והותרה, מש"ה ר"ה לסמוך על הדיקלא, ור"ב לטעמיה דלא ס"ל דאמרינן הואיל והותרה, מש"ה אסור, וא"כ לדין דקיי"ל הואיל והותרה הותרה י"ל דקיי"ל בהיהו עובדא כר"ה.

אבל מה אעשה דלהדיא מפורש בש"ע (סימן ע"ג ס"ה) כגון שיחי' עס לחי אחר וכו' ובשכחה ל"ל דס"ל מסבירא כיון דליכא קלא ולא ראו חז"ל לסמוך על כך לחי. הוי כליהנהו כלל ומקרי ליתנהו למחילות.

ואפשר ללמדו כן דברי דבדרי ר"ה קחני או שיעלו קורחיו, הכי קורה דהוא רק משום היכר יימא הואיל והותרה, אע"כ כיון דחז"ל אמרו דליכא קורה חין לסמוך על ג' מחילות דמבוי, מקרי ליתנהו למחילות, אף דיש לחלק קל"ט, מ"מ כיון דהדין מפורש בש"ע, פשוט דחין לעשות מזה דל קולא.

הויצא מדברינו דיש מקום להקל בנ"ל דנשאר ב' לחיין דלו"פ, והיינו מבח הוכחתנו הנ"ל מוכח, אי דמקרי סמך כיון דהמקל"ט הי' בכל הכותל אי דבפסין לא צעין סמכו, כיון דהמבואות דין חצר יש להם כיון דחין צחים ומחירות פתוחים, יש לסמוך על ב' הלחיין מדין פסין.

ואף דיש לפקפק כיון דבנפלאה הכותל ונשאר גפופים צעין טפח מכאן ומכאן דכתיב (סי' ע"ג ס"ב) וכו' כיון דהי' לה"פ דכסתום דמי, וכשנפסק נשתיירו הקנים, י"ל דצעין שיחי' רחנן רוחב טפח, אבל אינו מוכרע, עכ"ל.

תו כתב מעכ"ת נ"י לסיוך בשעת הדחק בזה"פ בלד א' קנה ובלד א' על כותל המבוי ע"פ מ"ש במקור חיים ליישב קושיית המג"א (סי' ע"ג ס"ב) דהטעם כיון דאמרינן לחי מכאן ולחי מכאן צעין שיחי' עליהם דין לחי משא"כ כותל מבוי שארכו ד"א, וא"כ בסי' חר"ל דהפס רק ארכו ד"ט שפיר מהני, ומזה למד מעכ"ת דעת המק"ח דבלד א' קנה סגי, דהא בסי' חר"ל דל אחד על הפס ולד אחד על כותל הסוכה.

זה אינו, דהא מטעמא שכתב המק"ח דפסול על כותלי המבוי משום דצעין שיחי' לחי, וזהו שייך על ב' הקנים כדאמרינן לחי מכאן ולחי מכאן, אבל באמת דעת המק"ח דקושיית המג"א מסי' חר"ל ס"ב, וע"ז תיך שפיר דהתס דל א' על הקנה ולד א' על הפס טפח, וכדדייק בלשונו פס טפח, והיינו בצעיף ב' ולא כדעת מעכ"ת בשמו פס ד"ט, וזה כונת המק"ח.

אבל קושטא דמלתא. דקושיית המג"א, מסי' חר"ל ס"ג, וע"ז באמת חין מספיק תירוולו [ומיושב בזה דרמו המג"א על ס"ג ולא הקשה במוקדם מצעיף ב'] ועיקר הדין כדעת המג"א דצעיף דלדיס צעי קנים ופשוט : וידרו.

עקיבא

סימן לו

להרב הג"ל שנית.

מ"ש רומעכ"ת על דברי שכתבתי לקוביח דצפס חצר לא צעי שסמכו עליו מצע"י לדעתו יש הוכחה בהיפוך מסוגיא דעירובין (דף ע"ו ע"ה) חמר רבא ומתניתין אשמעתין חצר קטנה וכו', קטנה נמי שכתרי בנראה מבחין וכו' וקשם מאי פריך דלמא מייירי בלא סמך עליה מאתמול אע"כ דגם בפסין צעין שסמכו עליו, וא"כ מדשרי גדולה ע"כ דמייירי בנפלאה מצע"י וסמכו עליו עכ"ד.

במח"ב שגה בזה דאס איתא דלא צעי סמכו מאי פריך הש"ס דלמא מייירי בנפלאה בשבת דלא סמכו, הא אדרבה כיון

כיון

למפשט האיבעיא מהתם, אבל עדיין לא שמענו דיסבור אביי דגם
בנתוספו דיורין אמרינן הואיל וכוותרה אלא דבא לומר לייבא
למפשט לאיסור, אבל מ"מ ליבא גס ראיא להחיר, אע"כ דס"ל
להרא"ש דכותל חזר מקרי נתוספו דיורין, ועדיין ז"ע:

עקיבא

סימן לו

לכבוד ידידי הרב רבי אבנר ג"י בק"ק סטאשוב

מכתב רופ"מ הגיעני יום שלשום ע"י הוכחי וראיתי שאלתו
שאלת חכם בדבר המאורע בקבלתו, באחד שהיה לו
פרס מעוברת, והיא ספק מצברת ומכרה לעכו"ם הרועה בכסף
לחוד, אח"כ הוליכה הרועה לשדה לרעות עם שארי בהמות דכרכו
בלי כוונת קנין משיכה, ונסתפק מעכ"ת ויתר חכמי עירו בדין הולד
אם יש חשש קדושת צבור:

פתח דברי מעכ"ת נ"י ללמד להיתר, לדוגו ב"ס, ספק שמא
כבר ילדה, וספק כרש"י. דנכרי קונה בכסף אם נחשוב
ספיקא דרבנותא לספק מעליא, והיתר זה נראה ונדחה למעכ"ת
נ"י כיון דקו"ל כר"ת אפשר ללא מקרי ס"ס, אח"ז ילא לזון
בהיתרא דקנין משיכה הרועה לשדה, וכתב מעכ"ת נ"י וז"ל, ול"ל
כיון דלא מכוון המקנה להקנותה במשיכה זו לא הוי קנין, ז"א,
דהא מלינו גבי שבת אפילו ללא הפקירה הספק גמור דהא אין
אחרים יכולים לזכות זה, א"ה אמדוכו חז"ל מסתמא היה דעתו
להקנות במשיכה זו, כדי להפקיע איסורא מעליו, אך דברי הב"י
ח"מ (סי' קל"ב) שהביא דברי הרא"ש גבי תיחוד ותפחה, משמע שם
בהדיא דלריך שיכוון הקונה לקנות בעשיה זו, והכא לא נתכוון הרועה
לקנותה במשיכה זו רק להוליכה לשדה לרעות, או י"ל כיון דסבר
הנכרי דפרס זה שלו היא שקלאה בכסף א"כ נתכוון להוליך פרה
שלו לשדה וקנאה במשיכה עכ"ל:

הנה דברי מעכ"ת האחרונים הם שגגה, במ"ש לדמות לשבת,
כוונתו להביא דהגהת ש"ע א"ח (סי' רמ"ו ס"ג) ואין לו
דמיון כלל, דהתם הוי באמת הפקירה אלא אין אמרינן ללא
הפקירה רק להפקיע איסור שבת מעליו ולא לענין אחר, ומש"ה
אין אחר יכול לזכות בו, דכיון דהפקר כזה מהני להפקיע איסור
מעליו מה"ט לו להפקיר יותר מהכרח, אבל אם לא הפקירה כלל,
אין נידון להפקר מחמת אומדנא, דהרי לאינן שיעות דלהפקיע
איסור שבת בעי הפקר גמור, אם הצעלים לא ידעו מאיסור שביעת
בהמתו פשיעא דאין אחר יכול לזכות בה מנא אומדנא, דרואה
ודאי בהפקירא להגלל מאיסור שבת, ואם הטעם כיון דלא ידע
מאיסור לא מהני במה דידעינן באלו ידע היה מפקירה, ה"ג ב"ד
הא לא ידע דיש עליו איסור צבור, כיון דלדעתו כבר מכרה בכסף,
[ודרך גררא אזכיר מה דכ"ל בכוונת המג"ה שם (ס"ק י"א), והאל"ה
רבה השיג עליו, ונראה דדברי המג"ה נכונים, וכוננת דרוקא
לשיעת הר"פ דבעי שיאמר בהדיא דמפקיר רק לשבת אבל בלא"ה
הוי הפקר גמור, ולא אמדינן דעתו שלא הפקיר רק להפקיע מעליו
האיסור, ומש"ה בהפקר בפירוש ליום השבת, עכ"פ הוי צו ביום
הפקר גמור, מש"ה הולך הב"י לדחוק דביום השבת אין הגוי
מניחו לזכות אבל למה דמסיק הטור דאף בהפקר סתם אמדינן
דעתו, מניילא י"ל דגם בשבת אין אחר יכול לזכות ללא הוי הפקר
לשום דבר רק להפקעת איסור שבת]:

ג מ"ש מעכ"ת ראיא מדברי הרא"ש גבי תיחוד ותפחה דבעי
שיסתווון הקונה לקנות, אין זה ראיא, דעיקר כוונת הרא"ש
דקנין חזקה לא הוי אלא במעשה שימוש, שהשימוש הוא מורה
לשימוש כאדם העושה בשלו מש"ה צעילה לחוד ליבא קנין, דמעשה
זו כיון דאפשר דעשהה כך לשמור חפץ בעלה שרגילה בכל פעם
ואין שמושה מוכחת וניכר לעיני הרואים שהשימוש לעוברת, מש"ה
בעינן שתחזור ותפחה דניכר ומוכה מתוך המעשה עלמו דלעילה
באורה שימוש חפשה בלי מוחה, ועיקר הדבר דקנין חזקה דמעשה
שימוש

כיון דקיימינן עתה דבפסי החזר לא בעי סמכו, א"כ שפיר פריך
דחשתי קענה אף ללא סמכו:

ואדרבה מזה סייעתא לדידי, דעל ראייתי מסוגיא (דף ק"ג)
פקפקתי במחשבי הראשון, ד"ל כיון דסמכו על כל הכותל,
והגפופין הם המקלח מהכותל מקרי סמכו עליו, אבל מסוגיא ה"ל
נתחזקה ראייתי דאם איבא דבעינן סמכו אלא דזה מקרי סמכו, א"כ
מאי פריך דלמא מיירי בנפרעה בשבת, דלגבי גדולה כיון דהגפופין
הם מקלח מהכותל דסמכו עליו מקרי סמכו מצע"י, אבל לגבי
הקענה מקרי לא סמכו, אע"כ ללא בעינן צפסין סמכו.

אמנם באמת גס מזה ליבא סייעתא, דהרי רבה הוא מרא
דמעשה דקאמר ומוחזינן אשמעתין ולרבה דס"ל (דף ק"ג)
למרינן הואיל וכוותרה וכוותרה מוכח דמיירי בנפרעה מצע"י
וכדא"ל אביי לרבה שם לא תימא מר אינור אלא ודאי, וא"כ שפיר
פריך.

והנה לכאורה יש לדון בזה, דהרי בסוגיא דעירובין (דף י"ז)
מבואר דר"ז ס"ל דאף אם בעלמא אמרינן וכוותרה וכוותרה
מ"מ באיתגבו לדיורין גרע, א"כ בהי"א (דף ק"ג) דמבעי לר'
הושעיא דיורין הבאין בשבת מכו שיאסרו, ופירש"י שם כגון כותל
שבין ב' הלינות, מבואר דזהו מקרי נתוספו דיורין כיון דנפרץ
זה לזה הוי כדריס במקום אחד, א"כ קשה לכאורה הא דא"ל אביי
אינור ודאי נפרעה מצע"י, דהא מר הוא דאמר וכו', ונאי ראיא
דלמא התם בנסתם הפתח דליבא הוספת דיורין, אמרינן הואיל
והותרה, אבל בחזר שנפרעה לגדולה לא אמרינן הואיל והותרה,
ול"ל דאביי לא ס"ל לחלק בין איתגבו לדיורין, וס"ל כר"ה בעירובין
(דף י"ז) דבאיתגבו לדיורין ג"כ אמרינן הואיל והותרה, ולא ס"ל
מקום לחלק בזה, א"כ י"ל דמה"ט באמת אמר רבה אינור בנפרעה
ולא אמר ודאי נפרעה, דרבה לנפשיה ס"ל לחלק דנתוספו דיורין
י"ל דלא אמרינן הואיל וכוותרה וכוותרה, וא"כ הדרא הקושא לדוכתי'
מאי קאמר רבה ומוחזינן אשמעתין, לוקי באמת בנפרעה בשבת
ולימא דבאיתגבו לדיורין ל"א הואיל וכוותרה, והגיפופין לא מהני
דלגבי הקענה מקרי לא סמכו מצע"י וכ"ל, אע"כ דצפסין לא בעי
סמכו מצע"י:

אמנם לקושטא דמלתא נ"ל דנפרעה החזר לא מקרי איתגבו
לדיורין, דהא מ"מ אין דריס ביחד, דהא אין לבני חזר
זו רעות להשתמש באחרת אלא לחוסרין זה על זה מדין נפרעה
במלוואה למקום אסור לה, א"כ לא מקרי נתוספו דיורין:

ומה דנקט רש"י באיבעיא דר' הושעיא דנתוספו דיורין כגון כותל
חזר שנפרץ היינו דניחא לרש"י לפרש האיבעיא מעין הפשיעות
כותל חזר ולזה מפרש כותל חזר והיינו דנתוספו דיורין, ר"ל היכי
דדיורין אלו חוסרין על אלו מדין נפרעה במלוואה, א"כ אין חילוק בין
כותל חזר שנפל לנסתם הפתח, ומוכה שפיר דלרבה מיירי בודאי
נפרעה מצע"י:

והרי משמע ג"כ מתוס' שם ד"ה לא תימא וכו' וא"כ תקשי
דאביי, ואם איתא לדברינו ה"ל ליבא קושא כ"כ, דהכי
דאביי אמר כן דסברתו דאין לחלק בין איתגבו לדיורין, ומוכה דמיירי
בנפרעה מצע"י, הא מ"מ מדאמר רבה אינור היינו דלנפשיה ס"ל
לחלק, ד"ל דאיתגבו לדיורין גרע, א"כ מש"ה לא חשיב אביי ג"כ
להיבא דרב דכותל חזר שנפרץ כיון דראה דדעתו דרבה לחלק
דכותל חזר גרע, אע"כ דס"ל לתוס' דכותל חזר שנפל לא מקרי
איתגבו לדיורין, רק בהי"א (דף ק"ג) שיש ונתוסף א', זהו מקרי
איתגבו לדיורין, א"כ ליבא סייעתא לדברינו לענין פסי החזר:
אמנם לעומת זה מדברי הרא"ש נראה דכותל חזר מקרי איתגבו
לדיורין, ממש"ס ספ"ק דעירובין, והלכה כר"ה דאמר
הואיל וכוותרה וכו' ואביי ג"כ וכו' ואם איתא דכותל חזר לא מקרי
איתגבו לדיורין אין ראיא משם כלל, ואף דאיבעיא דר' הושעיא
משמע דמיירי בנתוספו דיורין ממש, הא מ"מ דר"ה דפשיע היינו
מכא כ"ס כיון דכותל חזר שנפרעה לא אמרינן הואיל וכוותרה, מכ"ס
בנתוספו דיורין, ורבה דחי דאינור בנפרעה מצע"י וליבא למפשט
וע"ז קאמר אביי לא תימא אינור אלא ודאי, היינו דכותל חזר
דליבא הוספת דיורין מניילא מיירי ע"כ דמבע"י נפרעה, א"כ ליבא

ובזה נ"ל דמושב מה דתמיה לי לכאורה בהעור (סיון קל"ד הכ"ל) דסותרים לדברי העור (ס"ר סי"ג) הכנים הלוקח את החמורים וכו', והראש"ד כתב אפילו מדד הלוקח וכו' ולא מס זכר עכ"ל, ולכאורה סתרי אהדדי, דאמאי הכריע העור דלא כהראש"ד, הא באמת קנין בלא כוונה לא מהני, כההיא (דסי' קל"ד) ולדברינו ניחא, דהתם גבי מדד דהוי דעת אחרת מקנה אורח עדיף:

שוב ראיתי בט"ז (סי' קל"ד) דהקשה כן ולדברינו ניחא, אמנם לכאורה תירונו דהט"ז מוכרח ושרש תירונו אף דקילר בלשונו, נ"ל כוונתו דדוקא בעודר בנכסי הגר דאין כוונתו כלל לקנות כיוון דסבר שהוא שלו, אבל במדד דעכ"פ רוצה עתה לקנות, אלא דדעתו לקנות במשיכה, בזה שפיר קנה בהגבחה הכלי, וחילוק זה מוכרח דהרי העור (סי' רס"ט) פסק בנפל על המליאה דקנו לו ד' אמות, ולא אמרינן דגלי דעתיה דבנפילה ניחא ליה דלקני בנ"א לא ניחא ליה דלקני, ובזה יקשה כיוון דאין דעת אחרת מקנה אורח, אמאי קנה בנ"א אמות בלא כוונת קנין, דמ"ט מעודר בנכסי הגר, אע"כ דבזה עדיף, כיוון דעוסק לקנותו אלא דהוא חשב לקנות בנפילה, בזה אמרינן כיוון דרוצה להקנותו קונה בנ"א:

אולם מ"מ נראה לי ראייה לדברינו, ממה דפסק בש"ע (סיון רע"ה בהג"ה) דבבונה בנכסי הגר בעלים ואבנים של גר, ולא העמיד דלתות. דלא קנה כלל, ואף האבנים לא קנה, כיוון דלא כוון לקנותם אלא בבנין, וזכו כשיעור הרמ"ה שהביא העור שם, וע"כ לריכז לחלק בין הדין דהתם להדין (דסיון רס"ט הכ"ל) בנפל על המליאה והיינו דבנפל דבאותו שעה שרוצה לקנות דהיינו בשעת הנפילה אז קונה לו כד"ל, כיוון דרוצה לקנות עתה, אבל בבונה בנכסי הגר דדעתו לקנות לו ע"י בנין, דהיינו אחר שעה שיגמור הבנין, ולא רצה עתה לקנות כלל, בזה לא קנה, ולענין זה מהני גלוי דעתיה שאינו רוצה לקנות עתה, וכן כתב להדיא במ"ל (פ"ב הלכה ט' מהל' זכיה):

ובאמת יחא הדין בנפל על המליאה אם הוא רץ ואומר דרוצה ליפול ולקנות בנפילה, ובא אחר והחזיק בה קודם שנפל דקנה האחר כיוון דדעתו לקנות בנפילה, וקודם הנפילה לא היה דעתו לקנות כלל לא קנו לו כד"ל:

וכיון שכן עדיין יקשה על פסקי דהרמ"א, (דבסי' רע"ה) סתם כדעת הרמ"ה בבונה בנכסי הגר לא קנה האבנים, (ובסי' רס"ח) הביא דעת העור דבמדד הלוקח קנה בהגבחה, והרי גם במדד אין דעתו לקנות עתה רק אחר שעה שיעשה משיכה:

וקדברינו ניחא, די"ל דהך סברא דבאותו שעה לא נתכוון לקנות, הוי כמו בלא כוונת קנין כלל, ובדעת אחרת מקנה דמהני בלא כוונת קנין כלל גם זה מהני, אבל בבונה בנכסי"ג דליכא דעת אחרת לא קנה:

ומדברי הראש"ד שפוסק במדד דלא קנה אין. ראייה בהיפוך, דהא הראש"ד הוא מרא דשמעתא שהביא הכ"י בשמו דהביא דרב עין דס"ל דדעת אחרת מקנה אורח שאני, אע"כ דס"ל דזהו גרע דגלוי דעתיה כההיא הוי כאלו פירש שעדיין לא ניחא ליה לקנותו א"כ בנ"ד גם הראש"ד מודה דמהני, ועי' בב"י בבד"ה חו"מ (סי' קפ"ט):

ומ"מ אין רלוני לסמוך על האי היתרא לחוד להמליא דבר חדש מה שלא מלאחי הערה לזה בדולוי האחרונים:

ונחזור לראשונות, בהיתר א' מכת ס"ס דכתב מעב"ת כיוון דקיי"ל כר"ת לא מחשב לס"ס, בזה יפה דיבר בפשטא דמלתא, דקיי"ל בפשיטות בש"ע חו"מ (סי' קל"ח) דקיי"ל כר"י דמעות קונות, ממילא לכרי במשיכה, ומ"ש בתשובת משאת בנימין (סי' ל"ה ונ"ט) דרוב הפוסקים ס"ל כרש"י הוא תמוה, ומה שהביא ראייה מעור חו"מ (סי' קל"ד) הוא יותר תמוה דהא העור בעלמא פסק (רס"י קל"ח) דמעות קונות, אלא ע"כ דכוונת העור (סי' קל"ד) כמ"ש סדרושה וכן בהש"כ שם, דהעור בא רק ללמוד דבמטלטלין אמרינן דסמכא דעתיה וקנה במעות למר כדלית ליה וממילא ה"ה במשיכה למר כדלית ליה:

שימוש תלוי בניכר המעשה לעיני הרואים. אבל לא תלוי בכונת המחזיק, ואף אם אמר תחילה בפני עדים שכוונתו בנפילה לשם קנין, כיון דאין ניכר מתוך מעשה הנפילה לא הוי נפילה מעשה קנין, וראיה לזה מהביא עובדא דגיטין, למאי לריכין דתיחוד ותפחה, הא יש תקנה בנפילה לחוד שתאמר תחילה בפני עדים דנועלם לשם קנין חזקה, אלא על כרחך כיוון דאין המעשה דנפילה מוכח עלה שמשמעות בשלו לא מקרי חזקה, וכן משמע מדברי סמ"ע (ריש סי' קל"ב) דכתב ומה דקתני במשנה געל לחוד משום דהחזקה נותקיימת בו לחיד לאחר שיפחה עיי"ש, ולא תירץ בפשוטו דמתני' מיידי דידעינן או דמודה בעה"כ דלא לזה לוי לשומרו, וא"כ י"ל בקנין גמור כגון גדר ופך אף בלא כוונה מהני, וה"כ בנ"ד בקנין משיכה דהמעשה הוא בשלמות אינו מזיק חסרון הכוונה, כיון דאלו היה מכוון לקנותה במשיכה זו היה קונה, אף דבלא"ה מושכה לפוליכה עם שארי הבהמות כדרך הרועים ואין מעשיו מוכיחים עלה דעושה משום קנין ואפ"ה מהני, ה"כ י"ל דאפי' בלא כוונה מהני, ואין בזה דגווד ראייה מהרא"ש:

גם מ"ש רומע"ת, כיון דסבר העכו"ם דשלו הוא ומושב את שלו הוי משיכה מעליא, חשב לתקן ותקנתו קלקלתו, דלדברא כשהוא כושר שהוא שלו לא מקרי קנין, וסוגיא מפורשת ביבמות (דף כ"ב) העודר בנכסי הגר וקסבר שהוא שלו ל"ק, (וכן הוא בש"ע סי' רע"ה) וכן בעור ח"מ (סי' קל"ד ס"ה) ואם כתב לו השער אחר שקבל המעות והחזיק בו כמה שנים, ולא לשם קניינים כי היה סבר שישפיק שטר לא מהני, עכ"ל, ונראה דילא לו להעור כן מסוגיא דיבמות הכ"ל, וה"ל בנ"ד, אם כן בפשטא דמלתא אין סיוע מכה קנין המשיכה:

אמנם נ"ל לרזן דהוי משיכה מעליא, דהנה הרשב"א בחדושי גיטין (דף כ' ד"ה וזא לפני החכמים כו'), הקשה כי מקנה לכו זקן מאי הוי, הא אינהו לא ידעי דזקן מקנה לכו, ומ"ש מהביא דיבמות העודר בנכסי הגר וכו' וכתב די"ל דשאני היכא דאיכא דעת אחרת מקנה אורח ע"ש, הרי דבדעת אחרת מקנה מהני הקנין אף בלי כוונה כלל:

ואף דמזה אין ראייה גמורה לנ"ד דשאני התם דעכ"פ הזקן רצה להקנות להם בקנין זה, אבל הכא גם המקנה סבר דקנין כסף מהני ולא נתכוון להקנותו במשיכה זו:

מ"מ נראה לי להביא ראייה גם לזה, מסוגיא דב"ב (דף מ"א) רב עין שקל בדקא בארעה כו' א"ל מחילה בטעות וכו' ועיין בנ"י שם דכתב אע"ג דשמעינן ליה לרב נחמן בפירות דקל וכו' י"ל דהתם ידע דפירות ידידיה אכל, אבל הכא הוי גבירא לא ידע מידי כו', שמעינן מזה אלו ידע המוכר אע"ג דלא ידע רב עין שהוא הזוכה היה קונה, ואע"ג דאמרינן ביבמות העודר בנכסי הגר וכו' תימן הראש"ד דהכא דעת אחרת מקנה אורח שאני וכו' עיין שם, מזה נשמע דדוקא מדין מחילה בטעות, אבל בידע דדידיה אכל אף דהזוכה והמוכר חשבו דכבר קנה המקבל כההיא דדבר שלא בא לעולם, מ"מ כיון דידע דבדידיה מחזיק מהני, וה"כ בנ"ד:

ואף לשיטת תוס' דבב"ב שם ובב"מ דקיי"ל דכל מחילה בטעות לא הוי מחילה, ורק בדבר שלב"ל מהני מעטס אף סהדי אלו היה יודע ג"כ לא היה חוזר דניחא לי' דליקו בהמתו, ה"כ בנ"ד אף סהדי דלא היה חוזר כיון דרלונו להפקיע האיסור מעליו, וכיון דהוי מחילה מעליא קני הלוקח במשיכה אף דלא ידע הזוכה כההיא דר"ע דאלווי מחילה בטעות היה קונה, ואף דיש לחלק קלת, דשאני כההיא דר"ע ובההיא דשמית ואכיל דמחזיק בפני הבעלים לעלמו, ושחקי ומחלי ליה, משא"כ בנ"ד אינו רוצה המוכר שזה לוקחה לעלמו לזכות ולחזיק בה בשלו, דמאי דמשכה אינה לעלמו רק לרעות בהמה ואין ראייה שמוחלה לו, מ"מ כיון דאין סהדי דמחמת איסור אין רוצה לבטל המחקה ושומד בודאי במקוה, ממילא מהני קנין משיכה אף דהמוכר והזוכה חשבו שכבר קנאו בכסף, מ"מ זכו נלמד שפיר מהביא דר"ע, וכנ"ל, ושאני כההיא דהעור (סי' קל"ד הכ"ל) דהתם כהחלק כגוי ונעשה הפקר, וליכא דעת אחרת מקנה, והוי כעודר בנכסי הגר:

באופן דלפי ענ"ד הוא ראייה גמורה לנ"ד דהוי קנין משיכה:

בכוונה הש"ע מטעמא דהרשב"א הג"ל :

אוברדברי הרשב"א קשה לי, לעדיין קשה על תירושו דבהקדים לו משנת ח"י לחזור ולא הוי רב"ק, דאם כן איך פרכינן בסוגיא סוף סוף כי מטא לאוירא דמנא קניא י"י"ג לא הוי עד למטא לארעא דמנא, הא אם לא יסקול מנייכוו זויי אף דמטא לאוירא קניא, מ"מ אסור משום רולא בקיומו בהך דלאחר שבא קמי קמי לארעא דמנא רב"ק בך דבארעא דמנא בכדי שלא יחזור הלוקח, ואף די"ל דפרכת הש"ס על לישנא דח"ל רב להגבו סובייתו וכי שקליהו, דמי י"י"ג שקליהו, דהא לאו דמי י"י"ג הוא דכי מטא לאוירא קנה ואסור רק משום רב"ק, מ"מ איך אמרינן אי דנקט ליה נכרי לכלי בידיו ה"ג משמע דבזה לא היה צריך ליטול מעותיו תחילה, הא מ"מ יהיה אסור משום רב"ק, ואם נדחק דהכי נמי, היינו דלא היה איסור משום דמי י"י"ג רק משום רב"ק, מ"מ יקשה על רב אמאי אמר דיעשו כן משום דשקלו דמי י"י"ג, וממילא אם ירצו שלוקח ינקוט לכלי בידים חו"ס לא יהיה עבדה וין צפומיה חס כלי של לוקח ברשות מוכר קנה, לא יהיו צריכים למשקל זויי תחילה, ואמר לכו דאי לא תצדו הכי אסור משום רב"ק ויהיו אסורים בכל ענין :

ואורי י"ל דבזה היה תקנה שיאמר במפורש שיקנה טפה טפה, אלא דקושיית הרשב"א היה דהיה לו לרב להזהיר אותם שיאמרו כן במפורש, ובזה תינן הרשב"א דבהקדים לו מעותיו בכור בל"י ח"י לחזור, ופרכת הש"ס סוף סוף כי מטא לאוירא דמנא קניא, היינו כיון דליכא רק משום רב"ק יש ענה בלא למשקל מעות אלא לומר במפורש שיקנה טפה טפה :

אמנם עדיין קשה, דח"כ איך אמרינן ש"מ כליו של לוקח ברשות מוכר ל"ק, הא מ"מ יש תקנה שיאמר במפורש יקנה כליו דבזה בודאי קנה כמבואר בה"מ ובש"ע ועיין :

אך לקושטא דמלתא רחוק הדבר ממרכז האמת, דהכי הרשב"א בעלמא כתב אח"כ תירוולא דהרמב"ן, דנכרי קונה ג"כ בכסף, וסיים וזה נכון יותר, וכ' הב"י ע"ה ומשמע שתופס דברי הרמב"ן שיקר, ושכ"נ ממש בת"ה הקלר וכו', וכיון דהתוס' בע"ז ס"ל להדיא דלא כהרשב"א הג"ל שמירלו דכשי שיתן הנכרי לישראל המעות לחלוטין, וגם הרשב"א בעלמא חזר בו מוכך תירוולא, מה"ט יפסוק המחבר להקל על סברא זו, דכיון דנקט המעות למפרע לאו דמי י"י"ג שקול, וע"כ צדור דטעמא דהמחבר מטעמא דהרמב"ם, או דעכ"פ מספקא ליה כהרמב"ם, וכיון דמוכח דעכ"פ נקטו ליה לספק שמא כשיעת הרמב"ם, ח"כ בג"ד הוי ס"ס מעליא, ואף דספק אחד ספיקא דרבוותא הוי ס"ס [אב"ה וכמו שהעלה במנחת יעקב בקוגערס הספיקות דס' דרבוותא עדיף מס"ס במעשה] :

אולם מה דיש לפקפק בג"ד שלא לסמוך על הס"ס כיון דקיי"ל (בס"י שט"ז בהג"ה) כדעת הר"ת דחלב אינו פועל בצבורה והיינו מטעם המבואר בהר"ש כיון דקיי"ל סמוך מיעוטא לחזקה לחומרא, מש"ה אמרינן סמוך מיעוטא דחולבת בלא ילדה לחזקה דלא ילדה, הכי דמחזקינן זה לחזקה דלא ילדה, ח"כ הוי ס"ס במקום חזקה דלא מהני למסקנת הע"ז והש"כ והמ"ב, ובאמת אם בג"ד השאלה בפרס חולבת, בזה שפיר הוי ס"ס, דרוב אינן חולבו' ח"כ ילדה מסלקא לחזקה, דמנא סמוך מיעוטא לחזקה הוי פלגא ופלגא ושפיר הוי ס"ס, אבל אם הפרס אינה חולבת, לכאורה מקרי אתחזק אבורא :

והנה יש לאדד לסמוך חס"ס לג"ש הכנה"ג יו"ד [ס"י י"ח בהגהת העור אונ' ג' וס"י כ"ה בהגהת העור אונ' ג']. דבספיקא דיניא ל"ש לומר אוקמא אחזקה דמשום חזקה לא הוכרע דיין, וכ"כ בפשיטות המ"ל (פ"ב ה"א מהל' עומאת רעת) ונ"ל דזהו כוונת הש"ג בשם הר"ז פ"ג דחולין (דף רס"ו) וז"ל, ונראה בעיני שלא אמרו ה"ה בחזקה היתר אלא מספק במעשה, אבל אם המעשה צדור והסורא מוספקת הכי ספיקו להתמיר, עכ"ל, והיינו מסברא הג"ל דמשום החזקה לא ישתנה דיין, וה"ל לענין חזקה איסור, דל"ש מספיקא דיניא, כלעג"ד צדור דלא כמו נדחק בזה בתשובת משאח צנימין (סיומן נ') :

וי"ש לעשות ג"כ סמוכים לזה מדברי החוס' פ' חז"ב (דף ל"ב

אמנם אף דקיי"ל כר"ת דמעות קומות, מ"מ עדיין יש לדון, להלא מלינו בחוס' ע"ז (דף ע"א ד"ה שקולי וכו'), ח"כ ה"ל לנכרי או בהא או בהא עינין שם, הכי לתירוץ זה קיי"ל לנכרי קונה בין בכסף בין במשיכה, וכן הוא דעת הרמב"ם (פרק ראשון מהלכות זביה) וכך כתב הרמב"ם עוד (פרק ד' מהלכות בכורות), ועיין צ"י יו"ד [סיומן קל"ב ד"ה כתב עוד הרשב"א וכו'] דהרמב"ן והרשב"א מסכימין לדעת הרמב"ם [ועי' בה"מ פ"א דזביה דכתב בשם הרשב"א בהיפוך], ח"כ כדאי הך פוסקים לסמוך עלייהו, לעשות מזה ספק בקנין כסף :

ואף לכאורה זהו נסתר מכת תשובת הרמ"א [ס"י פ"ז הובא בט"ז יו"ד ס"י ש"כ], בישראל שקנה פרה מעוצרת מנכרי דהעיקר כר"ת ולא קנה והולד פטור מצבורה, הכי דלא חשש כלל לדעת הרמב"ם וסיעתו לנכרי קונה בכסף, מ"מ הא חזינן בש"ע יו"ד (ס"י קל"ב ס"ב) דפסקינן דאם משך הנכרי, או שהקדים לו המעות (ועי' ט"ז וש"ך שם ס"ק י"ז), לנכרי קונה בין בכסף בין במשיכה והרמ"א לא הגיה כלום הכי דסתם כדעת הרמב"ם, וכבר כתב ראה זו בעל ברכת הזבח בתשובת נחלת שבעה (ס"י ל') ומה דסתר בעל כ"ש (בס"י ל"ה) את דבריו, אינן להם שחר כלל, [כעת מלאתי בחשו' פנים מאירות ח"כ ס"י נ"ב שתמה ג"כ על בעל כ"ש הג"ל] : **דאמנם** יש לי מקום לפקפק על ראייה זו, די"ל דטעמא דהש"ע דמהני הקדים לו מעות הוא כמ"ס הרשב"א בתו"כ הארוך הובא בצ"י, כיון דנתן לו מעות ע"מ להוילא ולקנותם במעכשו ע"מ שיתן לו היין, וכיון דקנה המעות למפרע לאו דמי י"י"ג שקול, עכ"ל, מ"מ כ"ל לדייק שאינו כן, דהנה הרשב"א כתב ע"ה וז"ל וא"ת מ"מ אסור לעשות כן מפני שרולא בקיומו, דהכי עד שימדוד כל מה דפסקו לו יכול לחזור עד אהא אחרונה כ"ל כיון דנתן ע"ז מעות להוילא מעכשו טוב ח"י לחזור בו ממה שמדד לו מיהא והא דרב ושמואל דוקא כשלא הקדים לו המעות עכ"ל :

והנה דבר זה שהנולא הרשב"א דצבור בשלמים בהקדים לו מעות ח"י לחזור ממה שמדד לו לאו מלתא דפסיקא הוא, עיין

בחושן המשפט (בס"י ר') דהביא הב"י דברי ר"י שכתב בשם הרשב"א דצבור בל"י חס כבר נתן לו המעות ראשון ראשון קנה, עיי"ש, וכן מלאתי בשיטה מקובלת בצ"מ פ"ד בשם הריטב"א, אף בצ"מ שם (אות ד') כתב דהעור חולק על זה, והנה ממה שכתב הרמ"א בהגהותיו (ס"י ר') סעיף ז') וי"א דלא קנה הראשון אלא מטעם שהוא מוחזק לכן חס לא נתן לו מעות לוקח יכול לחזור בו, מלשון זה משמע דנתן לו מעות ח"י לחזור הלוקח, כיון דהמוכר מוחזק יכול לומר קים לי דתפוס לשון אחרון, אבל בכור בל' לחוד משמע אף בהקדים לו מעותיו יכול לחזור כדעת העור וח"כ ח"א לומר דעת הרמ"א יו"ד הג"ל מטעמא דהרשב"א דאם איתא דאינן מעות קומות ליתסר מטעם רולא בקיומו למה דס"ל להרמ"א דלא כהרשב"א דאף בהקדים לו מעות בכור בל' יכול לחזור עד אהא האחרונה, אלא על כרחך דס"ל כהרמב"ם לנכרי קונה בין בכסף בין במשיכה :

אמנם יש לדמות די"ל דהרמ"א ספוקי מספקא ליה במחלוקת הרשב"א והעור הג"ל, ולהכי נקט בחו"מ דאם לא נתן

מעות, דמלתא דפסיקי נקט דצבור בל' סאה בסלע לכ"ע בנתן לו המעות אינו יכול הלוקח לחזור, אבל בכור בל' לחוד תליא במחלוקת הרשב"א והעור, ומה דפסק ביו"ד להקל די"ל דסוף סוף בהקדים לו מעות אינו יכול לחזור דיכול המוכר לומר קיי"ל כהרשב"א וכיעטו, דבהקדים לו מעות ח"י לחזור ממה שמדד לו, וממילא לא הוי רולא בקיומו, דהא חס יופסד לא יהיה ציד הלוקח לחזור מספק, ואין זה דוחק דהא אף חס נפרס בכוונת הש"ע כהרמב"ם לנכרי קונה בין בכסף בין במשיכה, תיקשי איך סמוך להקל ביי"ג כהרמב"ם, ולא חשש לר"ת וכיעטו לנכרי אינו קונה בכסף, אלא ע"כ כיון דמיד שנתן לו המעות ח"י הלוקח לחזור, דיכול המוכר לומר קיי"ל כהרמב"ם לנכרי קונה בכסף, וכיון דמיד ח"י הנכרי לחזור ולהוילא המעות מישראל, ממילא מיד נקיים לו המעות קודם שנעשה י"י"ג, ולא מקרי דמי י"י"ג, וח"כ ה"ל י"ל כדברינו

ד"ה והלכתא), במ"ש וז"ל דהתם הוי תרי ותרי וכמאן דליחטבו דמי ואוקי ארעא בחזקת מ"ק, אבל הכא דמספיקא דדינא ל"ש לומר כולי האי אוקי ממונא בחזקת מ"ק, ודוחק הוא עכ"ל, הנה סברתם ה"ל דחזקת מרא קמא הוא כמו כל עיני חזקות דאוקי אחזקה ללא נשתנה ממנה, וכמו חזקה ביתר ואיבור, מש"כ בספיקא דדינא דל"ש לומר אוקי אחזקה דמקודם, וממילא אין עושין מעשה להוליא מיד המוחזק:

ובזה נראה לפענ"ד כוונת הר"ן פ"א דקדושין (דף ר"ה) גבי נתנה היא ואמר הוא שכתב וז"ל, לפיכך אני מסתפק בכל ספק קדושין דאפשר דמדלאורייתא שרי, ד"ל דאוקמי אשה על חזקתה, דמ"ש מכל תיקו דממונא דאמרינן העמד ממון על חזקתו, והסכימו כל הפוסקים, דאפילו תקפו החובצ מפקטינן מידו עכ"ל, והיינו דהר"ן בא לשלול מה דאפשר לומר דבנתנה היא ואמר הוא כיון דהוי ספיקא דדינא לא מוקמינן האשה בחזקת פנוי' וכנ"ל, לזה הביא רחיה מדפסקו הפוסקים דבספיקא דדינא אי תפס מפיקין מיניה, והטעם משום דמוקמינן אחזקת מ"ק, והאם איחא דבספיקא דדינא לא אזלינן בחר חזקת איבור והיתר, ה"ל לא ניזיל בחר חזקת מ"ק, וממילא א"ל להוליא מן המוחזק דהוא סתופס, ומש"כ לא הביא הר"ן רחיה מגופא דדינא דתקפו כהן דמוציאין, דעיקר דיוקא דהר"ן ללמוד על ספיקא דדינא:

ובזה אפשר לכוון דברי רש"י חולין (דף כ') ד"ה התיב דר' ירמיה וכו' ואי קשיא לך מהניתא וכו' תירץ ה"ל כמ"ד יש שחיטה לעוף מה"ת וכו' וכוון דלא אפסיק הלכתא קי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר עכ"ל, ולבאורה למ"ש רש"י להרץ הברייתות, דהתיב צפוגתא דיש שחיטה לעוף מה"ת, א"כ למאי דקאמר רב אחא צריה דרבא אדרבא איפכא מהבבבא וכו' ממילא כן מחני' דשחט את הושט ואח"כ נשמטה הגרגרת אחיה כמ"ד א"ש לעוף מן התורה ואעפ"כ קתני דאם ספק קודם שחיטה נשמטה אסורה, הרי אף בדרבנן ספיקא אסורה, א"כ אמאי סיים רש"י כדקיי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר, דמשמע דוקא בשל תורה ולא בדרבנן ואף דאינו קושיא כל כך מ"מ דבדבריו מרווח דבשלמא אם הספק במעשה א"ש נשמט קודם שחיטה אף דהוי דרבנן אסור משום חזקת איבור, אבל לענין ספיקא דדינא היכי הלכתא היה ראוי להקל בדרבנן מספק, דבספיקא דדינא לא אוקמינן אחזקה, מש"כ הולך רש"י למנקט דהוי ספיקא דלאורייתא:

ויעויין במ"ל רפ"ו מהל' שכיחות במה שכתב הרב המגיה דרוב פוסקי' ס"ל לקושט' דמלת' כהרשב"ם דבספיקא דרבוותא דרעא היכי דקיימא תיקום, וכן אמת דלמ"ש המשנה למלך בשם מהר"ש והפמ"א דדוקא בספיקא דרבוותא אבל לא בספיקא דדינא דהוי כמו תרי ותרי דאוקמי בחזקת מ"ק, מצואר דאין טעמם דאין החזקה מכריע דאין, דא"כ גם בס' דדינא נימא כן, אבל למ"ש שם מהרי"ק דגם בספיקא דדינא ל"ש לומר אוקי ארעא אחזקת מ"ק, שפיר י"ל דהטעם כנ"ל מטעם דהכנה"ג והמ"ל דבס' דדינא ל"ש לאוקמי אחזקה:

באופן דביבד הזה אם בספיקא דדינא אזלינן בחר חזקה הוי פלוגתא דרבוותא, דמדברי הר"ן קידושין ה"ל שהעלה דבנתנה היא ואמר הוא אוקמה אחזקת פנויה, וכן מדברי הסו"ם צ"ב ה"ל דכתב דדוחק לחלק בין ספיקא דדינא לספיקא דתרי ותרי, נראה דס"ל דגם בספיקא דדינא אזלינן בחר חזקה, ולטעמת זה עשינו סמוכים הרבה לדעת כמה רבוותא לא אזלינן בחר חזקה א"כ יש לד גדול צנ"ד לדון מדין ס"ס ה"ל כיון דמד ספק הוא ס' דרבוותא א"ש יש צנכרי קנין כסף, ואף דמד ספק הוא במעשה א"ש ילדה, י"ל דמהני במקום חזקה, [וכ"כ להדיא הפ"ג י"ד סי' כ"ג בש"כ אות ח']:

אך מ"מ לא מלאתי רחיה מצוררת להטיר בס"ס, ס' א' דרבוותא וס' א' במעשה נגד החזקה, והנה מדברי הס"כ (סי' שפ"ו) ס"ק ז') אין רחיה דס"ס מהני נגד חזקה דכבוד דשאי תסם דפיירי בעזים חולבות, ואיכא רוב בכוונת דאין חולבות א"כ ילדה נגד החזקה ואף דהרמ"א כ' דעזים חולבות בלא ולד, מ"מ הוי רוב דאין חולבות בלא ולד כדאיחא בפסקי מהר"א (סי' ק"ל) וז"ל דרגילות

הוא קלת בעזים שחולבות בלא ולד, ומסיים שם, ואחרי דכמה גאוני' ס"ל דחלב פוטרי וכו' הרי דגם בעזים הוי רוב, אבל באין חולבות עדיון יש מקום לומר דלא מהני ס"ס במקום חזקה ללא ילדה:

וקצת יש לדיוק כן מהש"ר רמ"א (סי' פ"ו) שכתב בעבודת שקנה ישראל פרה מנכרי בכסף לחוד וז"ל נראה דודאי א"ש חולבת פשיטא דאין זה צבור, כמ"ש מהר"א (סי' ק"ל) דא"ש יש שום לך ביתר ה"ל חולבת יש לסמוך דחלב פוטר, אלא אפילו לא היטה חולבת שרי, חדא דקיי"ל כר"ת דנכרי אינו קונה בכסף ועיי"ש, מדכתב דקיי"ל כר"ת ולא כתב דהוי ס"ס ס' כר"ת וס' ילדה, ע"כ ללא מהני ס"ס במקום חזקה ללא ילדה, [ואף דהרמ"א ס' לבסי' ק"י דאמרינן ס"ס במקום חזקה, מ"מ נקיט יותר היתר דהוי לכ"ע]:

וביותר יש לפקפק צנ"ד כיון דס' א' דרבוותא וספק א' במעשה, י"ל דגרע טפי, דאף לדעת הרשב"א (ס' ת"א) דס"ס במקום חזקה מהני, י"ל דהיינו דוקא היכא דב' הספיקות מנגדים לחזקה כהתיב דנשבר הגף דהחזקה הוא איבור אמ"ה וכו' לדדים מהספיקות מורין דאינו אמ"ה דאפשר נשמע אחר השחיטה ואפשר ללא ניקב כריחא וכו' כב' לדדים כמו רוב דעדיף מחזקה, אבל צנ"ד דחזקה הוא ללא ילדה, ולגבי כך חזקה ליכא צ' לדדים המתנגדים לזה, אף דלענין היתר דבכורה הוי צ' ספיקות, מ"מ כך לך דכסף קונה אינו מנגד להחזקה ללא ילדה, וממילא י"ל דהחזקה בחזקה ללא ילדה, והוי כמו ודאי לא ילדה, ודמי למה שכתבו התוספות פרק קמא דהחובות בסוגיא דפ"פ היכי דאין הכפיקות שקולים כגון א"ש רוב אונס יש לו קול הוא רוב דלאורייתא לא מקרי ס"ס היינו מטעם דכך ס' דאונס לא מקרי ספק, דאין דנין מכה הרוב לודאי ראו, וכו' רק ס' אחד דאינה תחתיו, ה"ל יש לומר א"ש בס' א' מנגדת החזקה הוי כמו ודאי, ודוקא היכי דב' הספיקות הוי נגד החזקה בזה הוי רוב נגד החזקה א"כ צנ"ד דס' קנין כסף אינו מנגד להחזקה ממילא אמרינן לגבי ספיקא א"ש ילדה למכה חזקה א"ש דנין לודאי לא ילדה וכיון דרוב האחרונים חולקים על הרשב"א וס"ל ללא מהני ספק ספיקא במקום חזקה בודאי ראוי לומר דע"כ לא פליג הרשב"א אלא היכא דב' ספיקות מנגדים להחזקה ולא צענין אחר [ומהאי טעמא אינו דומה צ"ד לידון דהפמ"ג (סי' י"ח), דהתם ג"כ כן הספיקות מנגדים להחזקה, דהחזקה היא אינו זכות והשני לדדים אחד ללא נחמד הגמי, ואחד דאין שהיה פוסל במשכו, שניהם מנגדים להחזקה ומורים שהיא זכוחה]:

אמנם מ"מ מצינו ג"כ להיפוך דמדברי הרמ"א בת"ח דהביא רחיה להרשב"א דס"ס מהני במקום חזקה מדברי ר"ת בספק דרוסה דנתערב, דמותר מכה ס"ס אף דהוי במקום חזקה, ומזה השיג על ה"ו"ה שנשחט בכסין שאינו צדוק שנתערב עיי"ש, הרי אף דהתם אין צ' ספיקות מנגדים לחזקה, ונימא ג"כ מכה החזקה דאותו שנשחט בכסין שאינו צדוק הוי מכה חזקה כמו ודאי לא נשחט והוי כנתערב ודאי אינה שחטה, אע"כ דס"ל כיון דמ"מ בכל אחד הוי רובא דהיתרא מותר, ויש לדחות, דבכל א' הוי צ' לדדים מתנגדים שמורים שילאת מחזקת שאינו זכות ונעשה זכות ומסייע להדדי שהיא זכוחה:

והנה א"ש נקוט דלהרשב"א מותר אף היכי דאין צ' לדדי הספיקו' מנגדים לחזקה י"ל ג"כ אף להחולקים על הרשב"א מותר צנ"ד, כיון דספק א' הוא ס' דדינא, אמנם כיון דלא מלאתי רחיה מצוררת לזה, גם יש לצדד הרבה דהרשב"א מודה היכי דרק לך א' מנגד להחזקה, לזה קשה עלי לסמוך על היתר דספק ספיקא לחוד:

ואף בחולבת יש לפקפק הרבה, למה שכתב בפסקי מהר"א (סי' קס"ו) וז"ל אבל צנ"ד אין נראה לי ללרף קנין כסף לטעם דחולבת להטיר מציניבו, דשניהם ל"ש אהדדי כלל, דטעמא דחולבת מתייר משום דכבר ילדה, וקנין אינו מתייר אלא מטעמא דשותפות, וכו' איכא למשדי ביה נגהא בקנין כסף, חדא דרוב גאוני' כתבו דקנין כסף לא מהני עכ"ל, משמע אף היכי דהקנין הוי ספק מעליא לא היה מתייר בחולבת מדין ס"ס כיון דאינו מענין א', אף בזמנת צער אנכי ולא אדע טעמא דמלתא דמה צנ"ד דאינו

דאינס צענין א' מ"מ הוי ס"ס, וחזקה ליכא דרוב חולבת מסלק להחזקה כנ"ל :

ומ"מ כיון דבתשובת רמ"א שעתקנו דמתיר בחולבת בצירוף ספיקא דכסף אינו קונה ה"כ בג"ד ראוי ללרף חולבת לספיקא דכסף קונה, לזה אש כ"ד היא חולבת נראה לי להחזיר לסמוך על הס"ס בלי פקפוק, אבל באינה חולבת ל"ע :

והנה יש לי עוד לד היחר בג"ד. אחרי שמנהג התגרים בין ישראלים בין נכרים, באש נותן קלת מעות על העמק אף דבר מועט שוב אין המוכר יכול לחזור, ואש הלוקח בא לחזור ולמחול המעות הרשות בידו, א"כ יש ציד הככרי לכוף להישראל ליחן לו הפרה שקנה, והוי כמו אסטומתא דקונה, כדאיתא בפ' איזוהו נשך (דף ע"ד ובש"ע סימן ר"א) ממילא מקרי יד נכרי באמצע ופטור מצבורה, ועדיף מצבורה ארנווא ומקבל לאן ברזל, ובפרט בג"ד שכבר נתן הלוקח כל מה שנתחייב ליתן דמי מקח, וכיון דגם הלוקח א"י לחזור, א"כ מפסיד מעותיו שנתן א"כ בודאי לא יחזור ממקחו, והוי כמו שניהם א"י לחזור ומהני להפקיע מצבורה וע"י מג"א סימן תמ"ח ס"ה דכתב וכל דבר דנכריג הסותרים וכו' קונה ג"כ כאן, וכ"ש הקנין שבין עכו"ם לישראל דבדיניהם פשוט הוא וכו' מ"ש אוליגין בחר דיניהם, ק"ק מדאמרינן בצבורות וכו' ע"ש, אפשר דהמג"א לא דחה רק היכי דהוא מכח דיניהם לחוד, אבל במנהג הסותרים י"ל דמודה דמהני לאפקועי איסור חמץ, וה"כ לענין צבורה, וכן מ"ש האחרונים בשם חשו' מהר"י מינין (ס"ה) במנהג תגרים של כותים לא מהני לאפקועי איסורא, וי"ל דוקא בתגרי כותים אבל במנהג שגם בתגרי ישראל יש לומר דמהני ויש להסתיע כן ממה שכתוב בחשו' אמה זרק (סי' ס"א) היכי דנכרי אלם ויזכה בה"מכח אלמותו מהני להפקיע מצבורה, וכתב וז"ל אבל מ"מ כיון דה"י מינין פסק שאין מנהג תגרים מועיל להפקיע קדושת צבורה, יש לי לחלק דיותר מועיל אלמותא דנכרי מהזכיה שיש לו בדיניהם, והיינו משום כשאינו אלם ולית ליה זכיה דדון ישראל אלם בדיניהם, אין דעתו סומכת לזכות צבורה, דיוודעים המה דמל"י דינא ובקל יוכל ישראל לדחותו, משא"כ באלם סומך על אלמותו ליקח הפרה מיד ישראל ואין מידו מניל, עכ"ל, משמע להדיא דביש לו זכיה גם בישראל מהני, א"כ ממילא במנהג שגם בתגרי ישראל מהני להפקיע מצבורה] ואף אש המנהג רק בתגרי נכרים, וזוכה רק בדיניהם, דעת הרבה פוסקים דמהני להפקיע מצבורה, כמו שז"ד בתשובת כ"ש (סי' ל') ובחשו' פמ"א ח"ב (סימן ל"ב) :

ונלע"ד עוד לד היחר, במה דמלינו בצבורות (דף י"ח) ר"ע סבר אקנויי אקני ליה מקום בחזירו, וכ' תוס' שם ואפי' בלא קנין קני, דגמר ומקני, א"כ כל פעם הרועה פותה וכו' עכ"ל [מהך תירולא בחרת מוכה ג"כ כדעת הרשב"א והראש"ד שכתבנו לעיל, דבדעת אחרת מקני מהני בלא כוונת קונה] הרי דלתרולא הא' היכי דגמר ומקני בודאי מהני אף בלא מעשה קנין, וכעין זה מלינו עוד בע"ז פרק השוכר את הפועל (דף ס"ג) כיון דאורחיה לאקופי קני לוי דינר גבי', ועיין בפרק הגזול ע"ש (דף ק"ב) כיון דהקדיש נכסיו נעשה כהקנה להם מעיקרא, ועיין בשיטה מקובלת שם, א"כ הכא נמי בג"ד כשמכרה לו בכסף אין סהדי דגמר והקנה לו, א"כ אף דכסף א"כ בכרי מ"מ כיון דגמר והקנה קני.

ומדברי הפוסקים כולם דבעינן כסף ומשיכה אין סתירה כ"כ, דיש לומר דסברי כאידך תירולא דתוס' הנ"ל, אבל מכל מקום לסניף יש לנו ללרף תירולא דתוס' הנ"ל דבגמרא והקנה ל"ל קנין, אולם הרשב"א בחדושו פ"ק דגיטין בסוגיא דמעמד שלשנן כ' אהיה דע"ז הנ"ל דלאו מדינא קאמר דהא אין אדם מוכה לחזירו על ידי עצמו, ע"ש בד"ה אמר אמימר [ובלאו הכ' חמום לי על תוס' והפוסקים למה הלריכו כסף ומשיכה, הא יכול להקנות במשיכה ליתן לנכרי במתנה חלק באש, ובמתנה לכ"ע משיכה בכרי קונה כמה שכתבו חוספות בע"ז פרק השוכר (דף ע"א) ד"ה פרדשי וז"ע].

באופן שיש לנו ללדד בג"ד כמה היחרים, דהיינו בגוף הקנין

יש ג' לדדים, א', מכח קנין משיכה אשר הארכנו, ב' קנין כסף להרמב"ם דנכרי קונה גם בכסף, ג', מנהג תגרים וסדרת תוס' בגמרא והקנה ל"ל קנין, ועוד ס' א' שמהל ילדה, ועז"ל לולי דנתחוק אלני היתיר דמשיכה לא הייתי סומך להחזיר מדין ס"ס, דאש באנו לדון בס"ס דרבוואתא ס' קנין כסף וס' קנין משיכה ומנהג תגרים, הא רבים מנאחרונים ס"ל דס"ס דרבוואתא לא מהני דשם אונס חד הוא, כמו שכתב הריב"ל ח"ג (סי' מ"א ונ"ה ובח"ד סי' ב') וגם לדון בספק ספיקא ס' א' דרבוואתא וס' א' במעשה שכבר ילדה, כבר כתבנו דקשה לסמוך על ס"ס כזו במקום חזקה דלא ילדה אש אינה חולבת, אך כיון דאפשר דאין חולק על סברתינו בקנין משיכה דהוי קנין מעליא גם יש לד גדול לדוני בס"ס צנוף הקנין, דהלא הרבה אחרונים ס"ל דס"ס דרבוואתא הוי ס"ס מעליא כמו שכתב מהר"ט חלק א' (סי' קס"ז) ועיין גט פשוט להל' גיטין (סימן קכ"ע סי"ג) וזה לשונו אמנם יראה להחזיר בספק ספיקא פלוגתא דרבוואתא ואף באיסור אשת איש, עד כאן לשונו.

וראיתי להכה"ג אה"ע (סי' ס"ח בעור אות כ"ב) שכתב דמהריב"ל בעלמו חלק ג' (סי' כ"א ול"ג ומ"ח וס"ב) נראה דס"ל בס"ס בפלוגתא דרבוואתא מהני.

פוק חזי מאן גברת רבא קמסחיד עליה, ומתתם גם כן נשמע אף דהוי חזקה אשת איש מקילין בס"ס דרבוואתא והכי נמי צנידן דידן וגם בדברי מהריב"ל (סי' מ"א הנ"ל) נראה כמסתפק בדבר אש ס"ס דרבוואתא מקרי ס"ס, גם יש לומר לד גדול לדון בס"ס דס' בקנין וס' במועשה, דבחד ספק דרבוואתא וחד ספק במעשה מהני נגד חזקה כמש"ל, ואף אי נימא דלא כהכה"ג הנ"ל, ונימא אף בס"ס דרבוואתא לא מהני במקום חזקה, וכדעת הפני יהושע בקונטרס אחרון דלא סבירא ליה לחלק, מכל מקום יש לומר כיון דחד ספק דקנין לא הוי נגד חזקה שפיר הוי ס"ס, אלא א"כ דב' הספקות כל אחד מהם להחזקה.

ויש לי להביא ראיה לזה מדברי מהריב"ל דכ' (בסי' ה' חלק א') בהיה דס"ס צב' סימנים אמלעים כתב ומ"מ יש לגמגם בזה דהעמד אשה בחזקת אשת איש, הרי דסבירא ליה דס"ס דרבוואתא אף להספיקות דדון מ"מ שייך לאוקמי אחזקה וכדעת כנה"ג הנ"ל והרי מלינו בתי מהריב"ל חלק ב' (סי' י"ג וי"ד), בע"א ביבס מומר שאמר דנעבע דהוי ס"ס ס' שיטת פוסקים דמומר אינו זוקקה ליבוס, ספק כהפוסקים ע"א ביבמה לא בעי שיאמר קברתי עיין שם, והרי הכא נמי איכא ס"ס במקום חזקה חי דיבס, אלא ע"כ כיון דחד ספק מהס דהיינו דאינה זוקקה ליבס מומר אינו מתנגד לחזקה שפיר הוי ס"ס :

ובג"ד הא גם ס"ל להרבה פוסקים, דלא ילדה לא מקרי חזקה, דאיכא חזקה נגדו דהעמיד הולד בחזקת חולין כמו שבי' במעי אמו, א"כ אף דק"ל דהלז אינו פוער דסמוך מיעוטה לחזקה ומשוין לחזקה דלא ילדה לחזקה מעליא, מ"מ כיון דלהרבה פוסקים אמרינן ס"ס במקום חזקה ולהרבה פוסקים לא מקרי חזקה, יש לסמוך להקל :

ועדיין לריכין אנו למודעי דלא יקשה עלינו איך אפשר לדון דאף לפי דק"ל דהלז אינו פוער דסמוך מיעוטה לחזקה, מ"מ הא הרבה פוסקים ס"ל דאמרי' ס"ס במקום חזקה, וזה לכאורה סתירה מיניה ובי' דכל שפוסקים דסמוך מיעוטה לחזקה ממילא א"א לומר דס"ס מהני במקום חזקה, דהא עמא דהרשב"א דס"ס מהני במקום חזקה דס"ס הוי כמו רוב, וכיון דדינין דרוב לא מהני במקום חזקה דסמוך מיעוטה לחזקה ממילא גם ס"ס לא מהני [וכן מלאתי אחר זה שהפ"י בק"א כ"כ דהלי זה בזה, דאש אמרינן סמל"ח חי אפשר לומר דמהני ס"ס במקום חזקה] ונראה לענ"ד דהרי לפי הוכחת הרשב"א דס"ס עדיף מרוב מאלמנה עיסה היינו דר"י מנחמיר ברוב ומתיר בס"ס, ממילא מוכח דס"ס עדיף אפילו מרובה דאיתא קמן, דהא ר"י אומר ברוב כשרים דהוי רובא דאיתא קמן א"כ י"ל דברובא דאיתא קמן לא אמרינן סמוך מיעוטה לחזקה [וכבר כתבתי בפרט זה בתשובה אחרת] ה"כ בס"ס לא אמרינן סמוך מיעוטה לחזקה, מכל הלין נראה

נראה להקל בידן דיון אם יסכימו עמי כבוד מעכ"ת הרב כ"י
ויתר חכמי עירו : ממנו ידיו

עקיבא גיגו מא"ש

בשולי המכתב

ואעורר חגב כמה שדקדקנו לעיל מלשון המהר"י (סי' ק"ל)
גם בעיני שייך היתרה לחלצה דמ"מ רובן חין
חולבות אה"כ יולדות, אלא דרגילי קתה שחולבות מקודם וצפרות
לאו אורחייכו כל עיקר לחלוב מקודם, ולכאורה יש לעיין, למה לא
סמך המהר"י שם להחיר בעיני חולבות ע"י נכרי מסלפ"ת דלמריין
בב"ק אין מסל"ת כשר [במילי דאורייתא הכך חיצות ליתא בסוגין]
אלא בעדות חשה לבד, וכן פסק בהגהות בש"ע (סי' טע"ז) וה"ה
דלמרייתא גם בעיני מותר מכה רכוב ואסור רק מדרבנן,
ומסל"ת מוכי, דמה דאין מסלפ"ת נאמן בעדות חשה היינו
דלמרייתא או דרבנן בהתחזק איסורא אבל דרבנן ולא התחזק
איסורא נאמן, (עיין ש"ך יו"ד סי' ל"ח ס"ק ב') ואלו הכא בעיני
חולבות דאסור מכה סמוך מיטעא לחזקה וכו' מדרבנן פלגא
ופלגא יהי מסל"ת נאמן :

ולזה נראה לענ"ד דסבירה ליה למהר"י דוקא היכי דגוף האיסור
מדרבנן, אבל אם גוף האיסור דאורייתא אלא דחשש
דרבנן דמדלמרייתא חולין בשר רכוב, בזה אין מסל"ת נאמן,
ונראה דמהר"י חזיל לשיטתו שכ' בהתומת הדשן (סי' ע"ט),
דנכרי המביא בינים ביום טוב ומסל"ת דמולדו בחול דנאמן כיון
דכוי דרבנן, אבל מביא ביום טוב אחר שבת כיון דהוא דאורייתא
אין מסל"ת נאמן והיינו גם כן אף דמכל מקום מדלמרייתא שרי
מכה דראוי למיזל בשר רוב בינים שולדו מכבר אלא דמדרבנן
אסור משום ישל"מ ופאילו הכי אין מסל"ת נאמן, דכיון דגוף
האיסור דאורייתא, ולפ"ז למ"ש המג"א (סי' תקי"ג) בשם רש"ל
להקל במסל"ת מביא בינים ביום טוב אחר שבת כיון דמה"ת
מותר מכה רכוב לכאורה להרש"ל גם הכא בעיני חולבות מהני
מסלפ"ת, וז"ע :

סימן לח

לכבוד ידידי הרב רבי יוסף מייא נ"י בק"ק ברעסלא

אשר דרש ממני לחוות דעתי הקלושה בשומן חוזה שנתהבה
שלישה ימים בלא מליחה דאסור למלוה ולבשל, גם צללי
ח"ה כיון דנימוח וכלה באש, וההפסד רב, אם יש לערב השומן
בשומן אחר שגמלה כדיון כיון דעכשיו עדיין היתר, דכוי דם
אברים שלא פירש י"ל דחין זה בכלל חין מצטלים איסור לכתחילה :
כבר שמעתי היתר זה מא"ד אחי אחי מ"ו הגאון מה"ו וואלף
חיגר ז"ל שאמר שכן הורה אחד מהגדולים למעשה
מסברת מעכ"ת כ"י :

ולכאורה יש להביא ראיה לזה לדמותו למ"ש הר"ן סוף פרק
ג"ה ביבש ביבש שנתערב במינו, דלמשלם כולו
כאחד אסור, כתב וז"ל, מיכו כת' הרב ר' אהרן הלוי ז"ל דכל
שנתערב חד בתרי, כיון שלאכול כל אחד ואחד בפני עצמו מותר,
אם צא לבשן כאחד מרבה עליהן כדי שיעור ששים ומצטנן
לכתחלה, ומשום מצטל איסור לכתחלה ליכא שכיון שכל אחד בפני
עצמו מותר אין כאן איסור והוצא להלכה בש"ע (סי' ק"ט) :

וכן יש לדמותו למה שכתב הע"ז בחוזה הייס (רי"ט סי' תמ"ז)
בחמץ שנתערב לח בלא יכול להוסיף עליו ולבטלו, דעדין
היתר הוא הכי נמי בינין דיון :

אולם אחר העיון נראה דאין ראיה מזה דלא דמי להביא דסי'
ק"ע הכ"ל דהתם אין הבישול מחדש איסור דהא גם
עתה מותר לאכול כל אחד בפני עצמו ע"י בשול אלא דאם יבשלם
יחד יהייה לח בלא זלרין שיהיה ס' והענין שיעור ששים ג"כ היתר
רק משום ביטול רכוב, אלא לרין שלא יהייה כנגדו ראוי ליתן טעם

שיורגש האיסור וע"י ס' לחין ראוי ליתן טעם היתר משום
ביטול ח"כ כמה דנוסיף עתה ס' לאכלו מבושל יחד חין זה ענין
ביטול חדש דהא השתא נמי ג"כ כבר נבטל, אלא דהפעולה שיומשך
חמיד הביטול דבזה גם אחר הביטול יחד ישאר הביטול, גם
מההיא דכע"ז ליכא ראיה דהתם קודם זמן איסורו חין שם איסור
כלל לשום ענין, ומה שרואה לאכלו אחר זמנו ע"י ביטול האכילה
כמותו ממש מותר עתה בלא ביטול, משא"כ בנ"ד דעתה חל גם
כן האיסור, דאסור לאכול דם פרוש, וכיון שהוא רואה לאכול דם
פרוש ע"י ביטול מקרי מצטל איסור :

ומה"ט עמדנו על הר"ן שכתב בשו"ת (סי' ס"ד) דחמץ קודם
זמנו אף דהוי היתר בהיתר מכל מקום בטל, ומביא ראיה
ומההיא דלמר גמלים ולמר רחלים שטרפן זה בזה דמותר לערב בו
פשתן כדאיתא במתניתין דכלאים (פ"ט), ולפי הכ"ל אין ראיה
למר רחלים שם איסור עליו לערב בפשתן ונתבטל שפיר בלמר
גמלים האיסור הזה וכותר לערב בו פשתן משא"כ בחמץ דקודם
זמנו חין בו שייכות איסור י"ל דלא בטל, ומלאתי אח"כ בפר"ח
ח"ה סי' תמ"ז כ"כ לדחות ראיית הר"ן :

ובאמת תמוה לי, הא הר"ן בענינו ע"כ מודה לחילוק הזה,
דהא למ"ש הר"ן נדרים (דף ג"ב ע"א) בשיטת רי"ף,
דמה דלמריין לרבנן דדם הפר ודם השעיר דלא בטל דשולין שאני,
היינו דלזלין בשר שם איסור והיתר ולא בשר העלם, אלא דהיתר
בהיתר מקרי מינו כההיא דדם הפר, ע"ש, ח"כ חין יפרנס
מתניתין דכלאים הכ"ל אף דהר"ן בתשוב' הכ"ל לא נחית לדבריו
בנדרים בשיטת רי"ף הכ"ל. דהא פסק חמץ קודם זמנו אף דהוי
היתר בהיתר בטל, מכל מקום עכ"ל יקשה על הר"ן בנדרים
הכ"ל דאין יפרנס מתניתין דכלאים הכ"ל, ע"כ דלמר רחלים שם
איסור עליו לערב בפשתן, [ונזה מבוחר דלא כמה שכתב הפ"מ
בסקדמתו להלכות תערובות, דלכר"ן בנדרים אם נתערב חלב חי'
בששים בחלב דשחוטת, דאסור לבטלו עם בשר, דהיתר בהיתר
לא בטל, ולפי הכ"ל חינו, דחלב חי' הוי מיד שם איסור עליו לערב
עם בשר, ומצטל איסור זה, דשרי לערב עם בשר, ודומה
ממש לההיא דכלאים הכ"ל].

אף דהפנ"ג שם כתב דלכר"ן נדרים, היתר בהיתר מצ"מ לא
בטל, דנראה דס"ל דבחינו מינו בטל, ומש"ה נקיט הליור
דנתערב חלב חיה בחלב שחוטת, ולא נקיט דנתערב במים.

אבר שגג בזה הרבה, דהא בשר"ן שם מבוחר דלרבנן לא חולין
כלל בשר העלם אלא בשר איסור והיתר, אלא דבדבר
שיל"מ כיון דמ"מ השתא איסור עליו, חמרו חז"ל לאסור היכא דגם
העלם שוב, מבוחר דבהיתר בהיתר ממש אף בחינו מינו לא בטל
מדלמרייתא, אלא דגם לפי דבריו, הא במתניתין דכלאים אמר
רחלים ולמר גמלים הוי ג"כ מצ"מ, דקי"ל כרבא דלזלין בשר שמה
וכוי כמו חלא דחמרה וחלא דשכר, אלא ע"כ דמ"מ שם איסור
עליו לערב עם פשתן, הכ"ל בחלב חי' דשם איסור עליו לערב
עם בשר :

ובהרי"ו דהר"ן נדרים הכ"ל הקשיתי במ"ש ביש לו היתר גבי
דאטוי גבי בינתא כיון שיש לו היתר לאכול בבשר לא
בטל גם בח"מ, והי דמשמע דזהו רק דרבנן ומה"ת אפשר באמת
דמ"מ שם איסור עליו לאכול עם בשר, אבל מדרבנן אסור, וא"כ
בחלב שנתערב אפילו במים אסור לאכול עם בשר דהא יש לו מתירין
לאכול בלא בשר, בזה יקשה ה"ה מתניתין דכלאים דמ"מ ליחסר
מדרבנן מדיון דבר שיש לו מתירין, והארכתי בזה הרבה בפלפולא] :

באופן דמההיא דסימן ק"ט וכן בהע"ז גבי חמץ חין ראוי
לנ"ד כיון דהשתא שם איסור לאכול בפרישתו, והוא

רואה לאכול בפרישתו על ידי ביטול יש לומר דמקרי בכלל מצטל איסור :
ויש ראוי לאסור ממה דאיתא בש"ע (סי' ל"ט) כזית חלב שגפל
למים ונתבטל בס' ואחר כך נפל לתוך בשר מותר, ובש"כ
שם (סי' כ"ב), כתב דאיתא בת"ח דמותר אפילו לכתחלה לערב
עם בשר ע"ש, וזהו דלא כדעת הר"ן נדרים בשיטת רי"ף וכ"ל,
עכ"פ משמע דאסור לכתחילה לערב במים לאכול עם בשר אף
לעדיין היתר מ"מ אסור לבטלו.

כתב כיון דכבר קנה שם כלי בחלוש וע"י החבור לארץ לא אבד שמו, חלף שע"י הנקב מקרי כלי פסול, ושבו כשנסתחם חוזר להיות כלי. **ג** חכמי בייתי כנסתפק בזה, ומתק סבירא ועממא, ולזה דנתי רק בדרך לידוד להקל כי בספר מרכבת המשנה (פרק ז' דמקואות) כתב בפשיטות להקל בזה, אולם מעב"ת הכריח כן בראיה מההיא דקסטילין דמשמע דסתמו במחוזר:

ועדיין חכמי מסתפק, די"ל דדוקא בחברו לכלי בעורו שלם דבעידן חיבורו לא הועיל כלום החיבור לקרקע לבעל שם כלי ממנו, וקנה שם כלי עם חיבורו בקרקע, בזה אף דנקבו אח"כ וחזר וסתמו הוא דמשיקרא להיותו כלי במחוזר, אבל אם יוקב הכלי קודם שחיברו י"ל כיון דבשעת חיבורו לא הי' עליו שם כלי וכבר נבטל ממנו שם כלי ע"י החיבור, בזה אף דסתמו אח"כ לא נעשה כלי במחוזר, והוי קבצו ולבסוף חקרו.

והנה בג"ד לכל הטבילה חוץ הגיגית י"ל אף בקצבו ולבסוף חקרו הטבילה פסולה, דהא בסוגיא דב"ב (דף ס"ו) מובאר לגבי דאורייתא אף קבצו ולבסוף חקרו הוי כלי כההיא דדף של נחתומים, רק לענין מוקה דשאובים דהוא דרבנן מהני קבצו ולבסוף חקרו, ח"כ אם הטבילה בגיגית דהוא פסול דאורייתא, דכלי מדאורייתא לא הוי טבילה, גם קבצו ולבסוף חקרו לא מהני.

ובאמת בש"ע ואחרונים לא כתבו להזכיר דין דקבצו ולבסוף חקרו רק לענין מים הממשיכים דרך כלי בזה כשרים, אבל לא הזכירו לענין לטבול בתוך הכלי, זולת העור (סי' ר"ח) כתב ולפיכך גיגית שקבצו' בארץ וכו' אין עובלין בה כיון שיהי עליו שם כלי קודם שקבצו עכ"ל משמע דאף לטבול בתוכ' שרי אם לא היה עליו שם כלי בחלוש, גם הרמב"ם (סוף פ"א מהל' כלים) משמע הכל דאף לענין קבלת טומאה בכלי גמור בעינן עליו שם כלי בחלוש, אבל מ"מ מה נעשה כיון דבסוגיא דב"ב הל"ל מפורש בהיפוך, אחר זה מלאתי בסדרי עהרה (סי' קצ"ח) הביא שהקשה כן המהרש"ם.

תו כתב מעב"ת נ"י להסכים עם סברתי להראב"ד בכלי עץ בעי דוקא כמולא רימון ולא מהני כשפורת הגוד, כיון דעדיין עליו שם כלי שייך ביה גזירת מרחלאות ואחי מוסקיף כעת, דאם כן לפי מה דפסקין (סי' קצ"ח ס' לה) כהראב"ד ממילא יוחא סתימת פסקא דהש"ע (סי' ר"ח ס"ז) נקב המטהרו, דהיינו דבעינן שיהא נקב שמתהרו מוטומאחו דלא כמשמעות האחרונים שם.

ואף דהר"ן הקשה גבי ים שעשה שלמה למאי הלריך נקב כמולא רימון, תסגי כשפורת הגוד והכי הר"ן הולך בשועת הראב"ד לענין גזירת מרחלאות ואעפ"כ הקשה דלסגי כשפורת הגוד, אין להוכיח מתוך כך לומר דזכו עדיף כיון דנקבו מתחילה כדי להכשירו הוי היכר ולית ביה משום גזירת מרחלאות, די"ל כיון דהיס של שלמה עשויה, שיטבלו בה כהניס, מקרי עשו למדרס כמו גבי שליבות, ועיין מהר"ם פאדווע (סי' ל"א) וכל התירים שם גבי שליבות ל"ש הכא, ח"כ גם נקב כמולא רימון לא תהני, דהא מ"מ חזיא למדרס, וע"כ דגזירת מרחלאות עדיין לא הי' בימי שלמה ושפיר הקשה דלסגי כשפ"ל.

ומ"מ בג"ד דהגיגית מחזיק מ' סאה בלא, אף לפי סברתי הל"ל מהני כשפורת הגוד, דהא הכלי לאו בר קבולי עומאה היא, ולא לריך כשפ"ל במק"א רק על ידי זירוף, ואם סתמו הנקב הנשים שטבלו בתוכה לא עלתה להן טבילה, כולע"ד: ידו וואוהבו אהבה נאמנה, אהבה בלתי סרה.

עקיבא גינז מא"ש

וגם הא זכו פשוט לחסור לערב חלב לחוך רופצ בשר בס', אף דעדיין חלב היתר מ"מ ביטול חיבור וה"ל בגדון לידן [אב"ה על דברי הש"כ הנ"ל כתב אחמ"ו נ"י בגליון, על מ"ש הש"כ ואין להקשות אגוף הדין פשיטא דבעל בס', יש לומר משום דלקמן סי' רל"ט נכתב דהיתר בהיתר לא בטיל, וז"ל זה תמוה דזכו ענין דלמנר בפשתן לא בטיל דכיון דכל אחד היתר והחיבור הוא לחיבור אבל מ"מ הא מובאר שם דלמנר רחלים בלמנר גמלים בטל, כיון דאין החיבור חבורו בלמנר גמלים נבטל דשרי לערב בו פשתן ה"ל בחלב במים, עכ"ל].

אח"כ ראיתי בפמ"ג (סי' ס"ט) דהטעורר בדינא דנ"ד, והעלה בחכמית בפשיטות לחסור, ונדחק לחלק בין זה לההיא דהר"ן בשם הרא"ה להוסיף במין במינו כדי לבטלו, ולענ"ד פשוט כמ"ס, גם מההיא דהט"ז בחמץ קודם זמנו כ' לחלק, דהט"ז לא ייקל רק להוסיף ולבעל אבל לא לערב לכתחילה.

ולענ"ד אף דלכאורה לישאל דהט"ז מורה כן, אבל מ"מ נמקור הרא"י שהביא הט"ז מהמרדכי גבי סכך נשמע דהאי' בעיניה מותר לבעל, וכ"כ להדיא הר"ן בשבועות (סי' כ"ט), אבל באמת יש לחלק בעוב כמו שכתב דקודם זמנו אין שם חיבור כלל בשום ענין, אבל הכא שם חיבור על הדם לאכלו בדרך פרישה. **אולם** מטעם אחר ג"ל להחיר בג"ד, והיינו דבהפסד מרובה יש לסמוך על דעת הרשב"א, ופסקו כן בהמחזר (סי' ל"ט) דחיבור דרבנן מותר להוסיף ולבעל ואף היכי דיש לו עיקר בדאורייתא, וכן פסק היש"ש והט"ז, ח"כ ה"ה בג"ד דהא הי' הדם כבר מופרש מהסומן וחרו ובלע בו בשומן בענין דל"א חתיכה עלמה כ"ל. הי' מותר לערב השומן בשומן אחר, כיון דכבר מעורב בשומן מותר להוסיף דרבנן, דדם ששטלו הוא מדרבנן ח"כ לא גרע במה דעדיין לא פירש, כיון דכ"פ הדם אינו בעין ומעורב בשומן. **והא** דלא מלינו חידוש דין זה להרשב"א הנ"ל שיהא מותר לערב חתיכה בשר שלא נמלחה בחחרות שנמלחו בס' ולבטלם,

כיון דהדם מעורב בחתיכה דהוי רק מוסקיף ומבעל דרבנן, ל"ל כיון דאפשר להוליח הדם ע"י מליחה לא מקרי עדיין מעורב, כיון דאפשר לבררו ולהוליחו מחתיכה והוי תחילת ביטול, וכן אף בצבצור ששהה ג"י בלא מליחה דכתב המחבר (סי' ס"ט) דאם נתערב ברוב דמותר לבעלו ולא כתב דלכתחילה מותר לערב, אף דהמחבר פסק כרשב"א דדרבנן מותר להיות מוסקיף ומבעל, י"ל כיון דיש לו חקנה בלתי לא רלה המחבר לסמוך על הרשב"א בזה וכעין שכתב המג"א (סי' חרע"ז) במותר השמן שבנ"ח, כיון דיש לו היתר לגרות מוכה והוא קל"מ חסור להוסיף ולבעל, אבל בג"ד בשומן דאין לו חקנה בלתי שפיר יש לומר דסומכין על הרשב"א, כיון דלעולם כשיבא לידו חיבור שיפרוש ע"י הביטול או על ידי מליחה יהיה רק חיבור דרבנן דדם שנמלחו או בשלו קי"ל דאינו חסור מדאורייתא, ואין לו חקנה בענין אחר, י"ל דסומכין אהרשב"א דדרבנן מותר להוסיף ולבעל, וכיון דהדם כבר מעורב בשומן מקרי רק הוספת ביטול, [ומהאי טעמא חידוש הללי על הפמ"ג הל"ל במה דמתק דבההיא דט"ז גבי חמץ מותר רק להוסיף וכל גם הכא מקרי רק להוסיף דהא כבר מעורב בשומן].

ובפרט דיש לררף דעת השבות יעקב בשבועה דשומן דרכיך לא נתקשה הדם ובששה ג' ימים מותר למלחו.

לזה נלע"ד בחיבור דרבנן ובפרט בדין ג' ימים בלא מליחה דהוא חומרא גדולה נראה לי לסמוך על הנ"ל בהפ"מ, והיינו דמתחלה ימלח השומן כדינו ואחר המליחה והסדחה יערב בשאר שומן שנמלח והודח כדינו כולע"ד: ידו דו"ש

עקיבא במ"ו הרב רבי משה גינז מא"ש.

סימן ל"א

לכבוד ידידי הגאון רבי מאיר פויזנר אב"ד דק"ק שאטלאנד נ"י **מה** שדנתי באם סתמו לנקב החבית בשעה שמחוזר לקרקע הוי כמו קבצו ולבסוף חקרו דאין נעשה כלי במחוזר, ומעב"ת שנוזיס

סימן מ

לכבוד ש"ב ירידי הגרב"ד דק"ק ברלין הרב רבי מאיר ווייל נ"י **על** מבוקש ש"ב רומע"ת להודיע דעתי הקלושה בזה ששאל, שנוזיס

שרואים לעשות מקוה לטבילה נשים על פני מי הגהר לעשות חיבה נקובה בשוליה כשפופרת הנווד, והחיבה לפה על פני המים, ומקודם פוקקים הנקב לשפוף בתוכה חמים, וכשיורדה לטבול מסורים הפקק.

הנה בפשוטו דמי נמש להיח' (דפ"ו מ"ה למקואות) השידה והחיבה שבים אין מטבילין בהם אה"כ כי כשפופרת הנווד, ומשמע דאף בנקב מן הלד דהמים שבו כשאזובים מ"מ מהני, וכמבואר בהרא"ש שם, דמחלק בין היח' דשירה והחיבה ובין היח' דמעין שהעבירו ע"ג השוקת, דבשירה וחיבה המים מקיפים אותו מכל לך אבל בשוקת דאין המים מקיפין מכל לך עד חיישינן דפסק החבור, משמע דבשוקת אלו היו המים מקיפין מכל לך כי מותר, אף דבשוקת הוא כלי שלם לגמרי וכמים שבו שאזובים מ"מ כשר על ידי חבור כשפ"ג, וממילא אין חילוק בין נעשו עתה שאזובים, או שרי' בו מקודם שאזובין ונתחברו לנהר כשפ"ג, וכ"כ להדיא הרמב"ן והריטב"א (הובא בבית יוסף סי' ר"א בבב"ב עיי"ש), וה"כ בנ"ד אף אם פוקקים הנקב בשעה שמטיל בו חמים כיון דמסורים הפקק בשעת הטבילה ומחובר כשפ"ג שרי.

אולם לדעת הר"ש דמחלק בין כלים תלושים לקצועים, דנראה דהחילוק דבתלושים שהוא דרך עראי לפי שעה לא חיישינן שיזדמן שיניחוהו במקום שאין מוליא המים כשפ"ג, אבל בקצועים חיישינן לכך, והכא נמי בנ"ד דמלתא דקביעה, י"ל כיון דבשעת סתימת הנקב נעשו תלושים לא מהני אה"כ חיבור כשפופרת הנווד.

אולם יש תקנה לנקוב הפקק או שולי החיבה אף שאין בנקב כשפ"ג, הא מדברי הר"ש (פ"ד מ"ה) מבואר דנקב כ"ש בשוליו מטבילו מחורה כלי.

ואף דדעת הרמב"ם כפי מה שביאר הכ"מ (בפ"ו למקואות ובב"ב סי' ר"א) דאפילו נקב המטהרו לא מהני לטבולו מחורה שאזובין וק"ו לטבול בו, אה"כ סתמו בסיד ובנין דהוי מעשה בנין או שקבעו בארץ, ומה דקתני בתוספתא סתמו בסיד וגפסית פסול, לא משום דהוי סתימה אלא ללא הוי מעשה בנין ושאר בפסולו עד שיקבעו בארץ עיי"ש, והובא כן להלכה בש"ע (סעיף ז') אלא דבסעיף מ' הביא ג"כ פירוש הרא"ש והר"ש דמהני אפי' נקב כ"ש ולא קבעו בארץ, אלא דסתמו בסיד וגפת גרע דהוי סתימה ונעליא עיי"ש, והש"כ (ס"ק כ"ה) כתב אבל הרא"ש והר"ש יש להם שיטה אחרת בפירושה סיד וגפת, וכתבו העור והמחבר ס"מ עכ"ל :

ואני לא ידעתי, דזכו שייך אם אפשר לקיים שתי הפירושים ולא סתרי לדינא, אבל כזה הא פליגי ביבוד הדין להרמב"ם צעי נקב המטהרו וגם קבעו בארץ, ולהר"ש והרא"ש סגי בנקב כ"ש ולא קבעו, והש"כ (ס"ק כ"ג) הקשה הסתירות בשיעור הנקב, ונדחק משום דינא דלכתחילה כתב כן, אבל לא עמד על הסתירה אם צעי ג"כ קבעו בארץ, ובזה לא יספיק תירוול דהש"ך דמשום דינא דלכתחילה הוא, דהא בסעיף מ' כתב דאין להקל בנקב כזו לכתחילה דהיינו בנקב כ"ש, אבל בנקב כשפ"ג מהני אפילו לכתחילה, כמ"ש שם דאפי' מהלך מהני אם הוא סמוך לשוליו, ואלו לשיטת הרמב"ם כ"ל דאפי' נקב כשפ"ג צעי קבעו בארץ, דמתניתין (דפ"ד מ"ה) כמה יח' בנקב כשפ"ג קאי אשוקת בסלע קצוע בארץ, אבל בנקב לחוד לא מלינו דמהני כשפ"ג, וממהיח' דשירה וחיבה אין ראיה דהתם מחובר לנהר כשפ"ג, דגם בכלי שלם מהני כמו דטובלים כלי בתוך כלי :

ודברי הב"י (סי' ר"א דף קפ"א בסופו) תמוהים לי, במה דמקשה להרמב"ם בשירה וחיבה מה מהני כשפ"ג, הא בכלי עץ נקב המטהרו הוא כמולא רמון, ותיריך דמ"מ לענין מקוה ראו חז"ל דכשפ"ג מטבילו מחורה כלי אף דאילו מטהרו ע"ש, והא בפשוטו ניחא דמחמת חיבור לנהר אחינן עלה דמהני אף שאינו בטל מחורה כלי, אלא דצעי' כשפ"ג דבבב"ר מהני לא הוי חבור, וה"כ נראה דגם כשפ"ג לא מהני בלא קבעו בארץ, דלא מלינו ברמב"ם חילוק בזה, והכי משמע מדברי הגה"ת

ש"ע (סעי' ז') דהכנים בדברי המחבר וי"א דצעי' נקב כשפ"ג משמע דגם כזה שייך סיוע דברי המחבר וקבעו בארץ, א"כ גדלה הפליאה בסתירת דברי הש"ע :

ובהבחר לומר דהמחבר הכריע להלכה דלענין לפסול המים היוצאים מהכלי להמקוה מדין שאזובים, כיון דלהרבה פוסקים שאזובים דרבנן, בזה סמכין על שיטת הר"ש והרא"ש דמהני נקב כ"ש אפילו לא קבעו, אבל לטבול בו דהוא לאורייתא חשש לדעת הרמב"ם דצעי נקב המטהרו וקבעו בארץ [אולם עדיין תמוה, הא משיטת הר"ש והרא"ש יולא תומרא, דלדידהו סתימת גפת וסיד הוי סתימה ונעליא וממילא לא מהני בזה קבעו בארץ, דהו כמו קבעו לחוד בלא נקב, וה"כ אף פסק בס"ז דבסתמו בסיד וקבעו כשר.

וצ"ל כיון דהב"י הביא בשם הרשב"א בתוסה"א דדוקא בסיד וגפת יחד הוי סתימה אבל בחד מהוון לא, א"כ בס"ז דנקיט סיד או גפת, בזה כשר, דלהרא"ש כשר דאילו סתימה, ולאר"ש כיון דקבעו ג"כ, אבל בסתמו בסיד וגפת יחד באמת לא מהני קבעו בארץ, ובסעי' מ' נקט דדיוק בסיד וגפת דהיינו ביחד, ונקוט מזה, דלעבול בו פסקין כהרמב"ם דצעי ג"כ קבעו בארץ, וה"כ בנ"ד לטבול בו דרינן לחוש לשיטת הר"ש דמלתא דקביעה לא מהני כשפופרת הנווד.

אמנם נראה לענ"ד כי היכי דלענין שאזובים אף דלהרבה פוסקים שאזובים לאורייתא, מ"מ כיון דלאו ודאי הכי הוא סמכין על הר"ש והרא"ש, מכ"ש בחיבור לנהר כשפ"ג דהוא ודאי רק מדרבנן מטעם גזירה, סמכין על הר"ש והרא"ש דאפי' נקב כ"ש ולא קבעו בארץ כשר.

ואף די"ל דהחילוק בין לפסול בין לטבול בתוכו לאו משום קולא דשאזובים דרבנן, אלא דלענין שאזובים כיון דאין הכלי מחויב להמים שבחוכו לא מיקרי שאזובים דהוי כמו זקפן לידות [בסעיף ל"ה, וכ"כ בחפ"ארת למשה ד"ה צ"ב דל"ו ליישב בזה קושיות ב"יעל הראב"ד ס"ס] מ"מ ולע"ד כיון דלהר"ש דס"ל לאסור בכלים קצועים, איבו סבר דמהני נקב כ"ש ולא קבעו, ומשמע בפשוטו אף לטבול בו ללא מלינו שמחלק בזה, ועיין בב"י והרמב"ם דכ"ל דצעי נקב המטהרו וקבעו, סבירא להו כהרא"ש דמים מקיפו מהני, כדמוכח ממ"ש דע"ג כ"ה או דלאסור לטבול משום בעתותיה ואלו צפ"ע כתב מעיין שמימיו נמשכים וכו', והב"י (סי' קל"ח) עמד בזה, והקשה כזה על העור שם שכתב וי"א הרא"ש לא מחלק בזה, דמשמע דאפילו ע"ג כ"ע שרי, והרי הרא"ש אוסר במעיין שהעבירו ע"ג כלי הלש והאריך בזה :

ודא זכיתי להבין הא בפשוטו ניחא, כיון דהכלי עומד בתוך המים, והמים מקיפו מהני להרא"ש, וה"כ בדברי הרמב"ם ג"כ לא קשה מידי, דס"ל כהרא"ש דמים מקיפו מהני.

וביין דבין להר"ש ובין להרמב"ם המקוה כשר, אף דאין מטעם אחד י"ל דלא תפסינן ב' החומרות בהדדי, ומוכח כן דלפי מה שביארנו דעת הרמב"ם דאפי' בנקב כשפ"ג צעי קבעו דוקא, א"כ בלא סתמו כלל וייקב כשפ"ג בשוליו לא יהא מהני לחוש לדעת הר"ש לגזור בקצועים שמה יקבעו במקום שאין מולא המים כשפ"ג, והרי בש"כ (ס"ק כ"ו) הביא בשם הב"ח דבנקב כשפ"ג מהני, והש"כ כתב עלה דפשוטו הוא, ואף דהס הקילו רק בניקב כשפ"ג, כיון דלכמה פוסקים אף בלאו שיטת הרמב"ם הכ"ל ס"ל דצעי דוקא כשפ"ג ממתני' דכמה יח' בנקב כשפ"ג, מ"מ י"ל דזכו במעיין שהעבירו ע"ג שוקת דפסול בודאי, דהיא משנה ערוכה, ואף שהעבירו ע"ג כלי תלוש כדמשמע בלשון הש"ע, מעיין שמקלה בתוך הכלי להר"ש כשר, מ"מ כיון דלהרא"ש פסול בלינו מקיפו מכל לך והרא"ש הוא דאוסר בהשוכה בלא נקיבת כשפ"ג לטבול בו, משום הכי חיישינן לשיטת הרא"ש, אבל במקיפו דהר"ש הוא האוסר ואיבו סבירא לי דנקב כל שבו מהני, ולא מלינו דאוסר לטבול בו, יש לומר דסמכין על זה להקל בנקב כל שבו.

ובאמת דלינא י"ל בחד לך במים מקיפו והכלי קבוע ולהר"ש מהני, דיש לנרף לזה שיטת הפוסקים דנקב כל שבו מהני

סימן מב

לחרב רבי פאלק אב"ד בשלעזין נ"י

ע"ד שאלתו ביתוס שרונים להכניסו בצרית של א"ח ואבי אביו יהיה המוהל, ורלון רומ"פ שאבי אביו יצרך להכניסו, ונתנגדים לנגדו ואומרים להחופס התיווק יצרך להכניסו כדכתב הטור והראב"ד והרמ"א.

נלענ"ד לזריכים להבין מה מעלותה בחופס הבן דהוא יצרך, הב"י כתב ושמה היינו משום שהוא כמו שליח בית דין, אם כן משמע למעיקר דין ראוי שהב"ד יצרכו דעליהו מוטל למול דהאי' בפ"ק דקדושין (דף כ"ט) וסיכי דלא מהליה אבוב מחייבי ב"ד לממהליה והסנדק' כמו שליח מהב"ד לצרך, א"כ ממילא אם הב"ד אלל הצרית והם רוליס לצרך, אף שאחר חופס התיווק הם קודמים בצרכה זו, וממילא על רומ"פ שהוא מרא דאתרא החיוב למול ומגיע לו הצרכה, ויוכל לעשות שליח למי שיראה, אלא דמסתמא אמרינן דהסנדק הוא שליח ב"ד אלל נ"מ אם במפורש עושים שליח לאחר לצרך הרשות בידם.

אמנם נראה דאין הפירוש דהסנדק הוא שליח ב"ד לצרך דלא מלינו ענין שליחות על צרכה וכלל ברכת מולת דמלינו דאחר יכול לצרך היינו שהוא יהיה השומע ומוליו בצרכה זו מול שומע כעונה אלל בלא שמיטה בודאי. לא שייך שאחר יצרך מול שליחות, אלא דנראה דכונתם דהחופס התיווק שהוא בכלל עוסקים בהכנסת הצרית, הוא שליח הב"ד על הכנסת הצרית ויכול לצרך דאם השליח עושה המולה בשליחות יכול לצרך, ועי' מג"א (סי' תל"ב ס"ק ו') דהטעם בב"מ שהמוהל יצרך היינו משום שהוא שלוחו דאב בעשיית המולה ויכול לצרך ע"ש, עכ"פ כמו דחזינן דאם האב מצדד למול בנו שהמוהל מצרך, ה"ל היבא דהב"ד עושים שליח להכנסת צרית השליח שהוא מצרך.

א"כ י"ל נהי דיל"א אם הב"ד אלל הצרית ואחר סנדק דיכולים הב"ד לצרך, דהם כמו האב שעומד אלל הכנסת בנו לצרית שמצרך, אלל אינן יכולים לכבד לאחר לצרך למי שאינו שלוחם בהכנסת הצרית, דלענין צרכה לחוד לא שייך שליחות, וכן אבי הבן אינו יכול לכבד לאחר לימול ולאחר לצרך, בענין שלא יהי' בדרך שהאחר יוליא להמוהל מדין שומע כעונה, להצרכה שייך רק לבטל המולה או לשלוחו בעשיית המולה, לפ"א אם מעכ"ת ג"כ אלל הצרית יכול לכבד לאבי האב לצרך בדרך שישמע מעכ"ת ויכוון אבי האב להוליא למעכ"ת בצרכה זו מדין שומע כעונה, אלל אם אין מעכ"ת אלל הצרית, לכאורה דוקא הצרכה על החופס הבן.

אמנם כ"ל, דמ"מ לריך טעם להמנהג דסנדק מצרך ולא המוהל, דהוא ג"כ שלוחה דבי דינא להכנסת הצרית, ובפשוט הוא יוהר עיקר דעל הב"ד מוטל למוול התיווק אלל אין החיוב למעשה תפיסת הבן על הצרכים, דאם מניחין הבן על השולחן ומלין אותו ג"כ המולה כתיקונה.

ולזה ז"ל כיון דהב"י כ' בשם הר"ר מנוח, דאם האב הוא המוהל לא יצרך להכניסו, דלא שייך ב' ברכות על מולה אחת, ולזה נהי דלא קיי"ל כן מ"מ בליכא אב ודינן דשלוחה דבית דין יצרך, בחרו יותר בחופס הבן ולא להמוהל שלא יצרך ב' ברכות. **וא"כ** י"ל דזכו במוהל דעלמא אלל באבי האב דלו שייכות ענין הצרכה יותר מאחר, דאף דבמילא ל"א צווגיא דהיכי דליכא אב דחייב אבי האב למוול, ורק לענין ללמדו תורה אמרינן כן בקדושין, וילפינן מקרא וכו' דעלמא לצרך ולבני בתי, מ"מ י"ל דלענין צרכה להכניסו הוא שייך יותר, כי הלבוש (סי' רס"ה) כ' דיש מתמיהים למה יצרך האב להכניסו, הא המוהל שלוחו, ושלוחו של אדם כמותו, וכיון שהמוהל מצרך על המולה מה צורך לאב לצרך להכניסו, הרי המילה היא צריתו של א"ח, וי"מ דצרכה להכניסו אינה כלל על המילה רק האב משבח ומצרך ל' שמיים שהוא והלאה מוטל עליו עוד מולת אחרות. הנגדרות אחר המילה, והם שמולה לפדותו אם הוא צבור וללמדו תורה ולהשיאו חתונה, עיי"ש.

מהני אפי' לטבול בו, דכיון דלכולהו הן להרא"ש הן להר"ש הוי רק דרצון משום חששא, י"ל דמלרפיס שיטה דמקילים בנקב כ"ס. **ואך** אף על פי כן כיון דיש לפסק בזה, נראה לפי ענ"ד טבוב יוחר לעשות מכסה (טעליר) לא צדידוק אלא בריפוי ולנקוב ג"כ שולי התיבה בנקב כ"ס דבזה יש לסמוך לענ"ד להקל.

אולם העומד לנגדי, כיון דמיוחד לעמוד בו ולטבול הוי מיוחד למדרס ופסול להראב"ד משום גזירת מרחלאות, וגרע מנסרים שבמרחץ דכתבו האחרונים להקל כיון דנעשו לחצרים בקרקע גם המים לפין עליו אין בו דין מדרס, מה שאין כן בנ"ד דלא מחצרו לקרקע.

אך יש לי לידוד להקל, דיש לומר דוקא בקבוע על גבי קרקע דומה למרחלאות, אלל בנ"ד דאילו קבוע עג"ק אלל דתלוי ע"פ המים, יש לומר דאין זה דומה למרחלאות עיין ב"י (דף קפ"ב) ד"ה הא דתנן וכו' שהביא דברי הרשב"א וסיים הוה קבוע בקרקע בין כך ובין כך אין טובלים בו, גזירה שמא יבא לטבול במרחלאות, וכיון דהרבה פוסקים לא סבירא לכו להביא דהראב"ד, ויש לומר דככה"ג גם להראב"ד שריא, יש לסמוך בזה להקל, ובאופן אם כבודו הרמה יסכים לזה, וידרו ש"ב קסור בהבטו.

עקיבא

סימן מא

לחתן בני יודי הרב רבי יעקב נ"י אב"ד דק"ק וואנגראוויץ

על שאלתך בערל שבא להתגייר ולמולו, ואין רלוך למולו היותו נגד חוקי הרעגירונג [כאשר הכוון עמך בזה כי אמנם כן מוטל על כל רב מורה ישר להזכיר את העם אשר יושב בקרב, כי כן דבר המלך ישמורו ובפקודותיו אל ימרו, וכאשר גם אכני הלעיר הצרתי בעוה"י רבות פעמים דברושתי, והרחיתי לדעת כי כן החיוב על כל אדם מישראל, בצריות חזקות כראי מולקות, ממקרא ומגמרא ומסברה, וכאן אין מקומו להאריך, ועל אחת כמה וכמה שהרב בעלמו יהיה נאה מקיים, וכל העדה מומנו יראו ויכבדו את המלך ואותו ייראלו] ואך הוא מבקש עכ"פ ללמדו נוקרא וסדר תפילה יום יום שזכו אינו נגד"ת המלך, ואח"כ ילך למקום שמוחר להתגייר, ושאלת אם מותר לעשות כן, ואם אינו בכלל מלמד עם וכרי תורה, כיון שלמד ע"מ להתגייר.

הנה במהרש"א חדושי אגדות פרק ב' דשבת גבי מעשה דהלל, כ' וז"ל ומיחו ק"ק הא אין מקבלים גרים משום שולחן מלכים, וז"ל הא דאמרינן וגיריה לאו דוקא, אלא דלא גיריה עד לבתר דידע דגר אסור בכהונה, ואין להקשות א"כ איך למדו תורה מקודם שמתגייר הא וכרי הלמוד תורה חייב מיתה, יש לומר דכיון שבא לגייר שרי ללמדו תורה, עכ"ל.

אולם ככתבי בגליון מהרש"א בקושיא הא אין מקבלים גרים וכו' בזה הלשון, כך הקשו תוס' בפרק כילד (יבמות דף כ"ד ד"ה לא בימי רוד), וסירלו דבעות ה' הלל דסופו לשם שמים, וכ"כ עוד שם בפרק בית שמאי (דף ק"ט ד"ה רעה) כרי דס"ל לתוס' דגיריה קודם שלמדו, א"כ אודא ראיית מהרש"א דאחר הגירות אף דעדיין לא הו' לש"ס, וכל מקום צדיעבד הוי גר ומותר ללמוד תורה, ובסוף קיבל הגירות לש"ס, ע"כ לשוני.

וקצת מוכח בריפוך דס"ל לתוס' דאסור ללמד קודם גירות מללא תירלו כמהרש"א דלא גיריה עד שלמדו, ואף די"ל דדחיקא לכו ליבנה דהש"ס מודאמרינן בא לפני הלל, משמע דניד גיריה נ"מ היא גופא קשיא על הלל אמאי סמך על בטחונו שבסופו יהיה לש"ס אמאי לא היתין לגיריה עד אחר שילמוד עמו ויתברר דכוונתו לשם שמים אלל ודאי דאסור ללמדו מקודם, ויש לדחות קאם עכ"פ אודא ראיית מהרש"א, ואין צנחי להחיר חותקן אובכך.

עקיבא

וכיון דכללן הוא ללמדו תורה שזכו חיוב גמור על אבי אב הבן כדאיתא בקידושין, ופיין בכ"מ דמחויב אפילו לשכור מלמד ללמוד עם בן בנו, וא"כ להכניסו שייך יותר על אבי האב, גם י"ל דבהכנסת בריה עלמו שייכות יותר על אבי האב מעל אחר, כי מלינו במתני' סוף פ' ג' דנדרים גדולה מילה שאלמלא היא לא ברא הקב"ה עולמו, שנא' אם לא בריה יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי ואמרינן שם (דף ל"ב) גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנאמר אם לא בריה משמע דאם לא בריה קאי אהרואיכו על מילה ועל התורה, והנה על התורה הפשט פשוט בריה יום ולילה דכתיב זו והגית יומם ולילה, אבל על המילה אינה נהגת בלילה, ובתוס' יו"ט נדרים כ' דפסקיה לקרא, אם לא בריה, אזי יומם ולילה חוקות ש"ו לא שמתי, דהיינו את הכל לא שמתי, והוא לחוק, ויותר נראה דבאמת מילה ותורה שייכים להדדי, וכמ"ש בעוללות אפרים (מאמר של"ב) שמילה חלוצית היא כיבה למילה פנימית מעלת לב, כשימול ערלת לבו אז יהי' חדרי לבו פתוחים להבין ולהשכיל עיי"ש, א"כ מילה מצוה למילת הלב להבין ולהשכיל בתורה ומצות, א"כ יש לומר דאם לא בריה היינו ג"כ מילה דעיי"ש בה לשערי תורה להגות יומם ולילה, **ובומתק** בזה יותר דברי הלבוש דלכניסו היינו על הגרידה ממנוה זו ללמוד תורה דזה נגדר מתוך המילה דיוכה למול ערלת לבו להשכיל בתורה ומצות, וכיון דמחויב גמור על אבי האב ללמדו תורה ממילא שייכות הברית יותר עליו, שזכו הגורם לבא לשערי התורה.

גם כיון דבכ"מ אמרינן בני בנים הכי הם כבנים, יש לו שייכות לזה יותר מאחר, וכמ"ש הבאר שבע בספרו לדה לדרך (פ' בא) באורך על פדיון הבן אם רשאי אבי האב לפדות נכדו, אחר שהאריך דהב"ד או אחר יכולים לפדותו, כ' כש"כ וק"ו שאם מת האב קודם הפדיה שייך אבי אביו לפדותו, שהרי הוא עדיף טפי לפדותו מאחר דבני בנים כבנים, הרי דיש לאבי האב קדימה בפדיה מאחר מטעם דבני בנים וכו' ה"ג י"ל לענין מילה. **א"כ** מכל הנין נראה דעכ"פ אם אבי האב הוא המוהל כיון דשייך עליו גם כן שהוא שליח הב"ד יש לבחור בו יותר לבקר מן הסנדק, כן נראה לפי עיני: ידירו.

עקיבא

סימן מג

לכבוד ידידי הרב רבי מיכל ג"י אב"ד דק"ק ליפנא.

ע"ד שאלת רומ"פ בקונס כלי חרס מעכו"ם שהם ישנים יותר מי"ב חודש, ויש הפסד מרובה אם ילטרך למכרם לנכרי, ויידד מעלתו להקל ע"פ יסודו דשו"ת חכם לבי (סי' ע"ה) דאחר י"ב חודש בלה כל הצלוע ומדמה זה לישון קנקנים יב"ח ביי"ג. **רענ"ד** אין בזה היתר, דהכח"ל בעלמו כ' שם דלא מלינו מי שמיקל בשאר אסורים לבשל לכתחילה בכלים שעברו עליהם יב"ח, וכ' לחלק דביי"ג דתוך יב"ח אפילו בדיעבד אסור מוכחה מלמא עובא מש"ה מותר לכתחילה אחר יב"ח, אבל בשאר אסורים דכל שאינו ב"י מותר בדיעבד, נקל לטעות אם נחיר אחר יב"ח לכתחילה דיתירו גם תוך יב"ח לכתחילה, והוליד מזה דלענין כלי חמץ לפי מה דאין פסקין דבחמץ נטל"פ אסור והוך יב"ח אפילו בדיעבד אסור, ממילא ילא מזה קולא דאחר יב"ח חודש לכתחילה שרי כמו ביי"ג.

והגאון הג"ל (סי' פ') הוסיף לבאר דלא תיקשה להקדמה זו, דחפשוט דרב ס"ל נטל"פ מותר מדאמר קדירות בפסח ישברו ולא מתיר בישון יב"ח כמו ביי"ג ע"כ משום דנטל"פ מותר ודיעבד שרי תוך יב"ח, ותיירך דאם נטל"פ אסור מדינא, א"כ תוך יב"ח אסור מדאורייתא בדיעבד, לא סמכין על היתר זו ואמרינן אחר יב"ח אטו תוך יב"ח עכ"ד.

ועדיין דבריו לריבים ביאור, דלכאורה קשה בהיפוך להפוסקים

דגם לדידן דנטל"פ מותר מ"מ בחמץ אסור ח"כ יקשה דיפשוט דרב ס"ל נטל"פ אסור וכו' תוך יב"ח איסור מדאורייתא, דאל"כ אלא נטל"פ מותר ממילא תוך יב"ח מדאורייתא שרי ומדרבנן אסור דיעבד דבחמץ נטל"פ אסור, והו"ל להחיר בישון יב"ח כמו ביי"ג: **אמנם** באמת כ"ל דלא קשיא מידי דלהך פוסקים דס"ל נטל"פ אסור היינו דס"ל דנטל"פ משכו מיכו הוי, א"כ לרב דמב"מ במשכו תוך יב"ח אסור במינו מדאורייתא מש"ה אסור אחר יב"ח אטו תוך יב"ח דאיתא למעבד במינו, ונכון:

ולכאורה יפלא על פסקי מרן הב"י, דביו"ד (סי' ק"ג) פסק כרשב"א דנטל"פ צבי מ"מ רוב היתר משום דנטל"פ ג"כ צבי ביטול, א"כ איך פסק בא"ח (סי' תמ"ז) דנטל"פ בפסח מותר הא בחמץ ל"ש ביטול, וז"ל כיון דמהני רוב נטל"פ דטעם פגום לא חשוב טעם והוי כמו יבש ביבש וכיון דביבש ביבש הביא המחבר ב' דיעות אם צטל בחמץ, מש"ה סמך להקל בנטל"פ בזירוף סברה הפוסקים דנטל"פ א"ל ביטול וטעם הפוסקים דיבש ביבש צטל:

עכ"פ הא דעת החכ"ל בעלמו דבשאר אסורים אסור אחר יב"ח גם בצלי חמץ לא הכריע להקל רק לענין אם כבר ביטל בהם עיי"ש:

וגם בזה לבי נוקפי כי בתשובת הרשב"א (סי' תקע"ה) כתב דלא סגי ישון אלא בצלי יין דבין דוקא בלה הלחוחות גם הר"ן בחולין (דף ל"ו) כתב וז"ל והכשירו של יין נסך משונה משאר איסורים דלא מלינו הכשר עריו ויגוב ולא ישון יב"ח אלא בין נסך לבד עכ"ל, ומי ירים ראש להקל בפרט במקום דליכא חולק במפורש:

והנה לכאורה יש לך להקל ע"פ מה שכתב המנחת יעקב (כלל פ"ה סי' קס"ד) בהפ"מ יש להחיר בכ"ח להשתמש בו אחר מעל"ע דהוי כדיעבד כיון שהוא הפסד מרובה כמ"ש הר"ן פ' כ"ט ושכן דעת מהרלב"ח (סי' קכ"א) עכ"ד.

אמנם נראה דג"ז אינו, דכנה מהרלב"ח שם הוליה דבריו דלכאורה דברי הר"ן סותרים אהדדי דבפסחים פרק כל שעה גבי תנור וי"ן כתב אף דזו"ג לכתחילה אסור מ"מ כיון דתנור אין לו תקנה אלא בנתיבא הוי כדיעבד, ואלו בחולין כתב הר"ן בכה"א פינכא דתברא ולא אשהיי מעל"ע דנטל"פ לכתחילה אסור הרי דאף בכ"ח דאין לו תקנה אלא שצירה לא הוי כדיעבד, והוכיח מזה דיש חילוק בין תנור דהפסידו מרובה ובין פינכא דהוי הפסד מוטע והכי דייק לישנא דהר"ן פרק כ"ט גבי קדירות בפסח, שכתב אע"ג דלרב א"א שלא לשבור הקדירה אפ"ה לא הוי כדיעבד ורמיה לדבר מדאמרינן גבי פינכא וכו', א"ו דפינכא וקדירה אע"ג דלר"ך לשוברן לאו כדיעבד דמי עכ"ל, מדדייק א"ו פינכא וקדירה משמע דר"ל דהך משום דאין הפסידו מרובה לאו כדיעבד דמי עיי"ש [ועיין בחידושי אנשי שם תמה ג"כ על הר"ן מהכיה דתנור וי"ן] והרי בודאי לא ניתן לשמוע דקדירות בפסח מייירי דוקא ביש לו רק מעט קדירות ולא הרבה דפשטא דמלמא כל קדירות של כל ימות השנה יש בהם הפ"מ ח"ו דמ"מ כל קדירה בפ"ע לא הוי הפ"מ ולא מהני הפ"מ ע"י לרופן, ורק בתנור דהכלי בעלמו הוי הפ"מ [וכמו כן אני מסופק בכמה ענינים דמקילים בהפ"מ כמו ב' בועי דסמיכי במים זכים אם הטבח שחט ב' או ג' בהמות והיה בכלם ב' בועי דסמיכי במ"ז ובענין דחדא בהמה לא הוי הפ"מ רק ב' וג' הוי הפס"מ אם זהו מיקרי הפ"מ כיון דכל אחד בעלמו לא הוי הפ"מ, ואפילו אם נידון דהסם מקרי הפ"מ, מ"מ יש לחלק דוקא הסם דהוי ספיקא דדינא אם הוא כשר או טריפה וסמיכין בהפ"מ אמכשירין, מש"ה השתא דאירע כן בב' וג' דהו כללו כשרים או דכולן טריפות סמכו בהפ"מ על המכשירים, אבל הכא לענין אב"י דאין זה מכה ספק אלא כך הוא מדין חז"ל דהסרו כלי שאב"י לכתחילה והחירו בדיעבד, ובכלל הזה בדיעבד בצלי שאין לו תקנה אלא בשצירה והוא הפ"מ י"ל דניין על כל כלי בפ"ע דמ"מ הך כלי עומד באיסורו דהוי לכתחילה, א"כ בג"ד דהוי הפ"מ רק מכה שיש לו הרבה כלים לא מקרי בדיעבד דהוי ממש כמו קדירות בפסח.

אף להסבירים לטע"פ משהו מיהא הוי אין רחיה מקדירות
 בפסח דהתם גזר רב דלמא אחא למיעבד במינו וליבא
 רחיה לאסור בכ"ח רק מפניכא וי"ל דבכ"ח הרבה מקרי דיעבד
 מ"מ כיון דלהר"ן דס"ל טע"פ לא בעי ציטול, וס"ל דבקדירות
 מטעם דלכתחילה אחינן עלה, מוכח דאף בהרבה קדירות לא מקרי
 דיעבד, ובזה לא מנינו חולק לכן אין דעתי להקל בני"ד :

ומקומו טעור ואסור בהנאה כדין מוזק לרבים, ובזה יש לדון על
 קושית שב"י סי' שס"ד דטעור כ' בקבר הנמלא לאין ידוע אם
 הוא מדעת בעלים וברש"י כ' דידוע דבגזילה, ולפי הג"ל דטעור
 לא הזכיר דמותר בהנאה רק דמותר לפנותו ומקומו טעור וזה גם
 לרש"י מותר בספק, א"כ הו"י רחוי להקל במחלוקת רבינו יעשי'
 והפוסקים לדון כספק דרבנן ובפרט דרבו החולקים על רבינו יעשי'
 א"כ יש להקל עכ"פ ביש עוד ספק ציטול :

ועוד לולי דמסתפינא הו"י ל"ל בלשון הטור בשם רבינו יעשי'
 שהעפר שמכסין בו את המת שזכו לכבוד המת, אבל מה שהוא
 י"ל דוקא כשיעור כסוי פני המת שזכו לכבוד המת, אבל מה שהוא
 למעלה מזה י"ל דעושים רק שיחי' הקרקע שזה שלא יפול הנופל
 או לעשות מקום פנוי לקבורת מתים, י"ל דהך עפר מותר בהנאה
 וא"כ מה שחופרים עתה לפינוי המתים מתערב זה עם זה והוי
 רוב, אולם מדברי הט"ז (א"ח סי' תקכ"ו ס"ב ובמג"א ס"ס סק"י)
 לא משמע כן אלא להכל הוי לורך המת. ידידו קשור באהבתו :

סימן מד

עוד לו

ועיד שומן האוונות שנשחטה ג' ימים בלא מליחה שמתה רומ"פ
 על הפ"מ למדקדק על דברי תשו' שבות יעקב אחרי שהש"י
 מביא רחיה לדבריו :

לענין יפה עשה הפמ"ג. ובעניי לא מלאתי לא רחיה מספקת
 לדברי הש"י, ורחימי אח"כ בשו"ת נודע ביבוא חלק
 יו"ד (סי' כ"ד) לועק ג"כ על הש"י ודחאו לגמרי : ממני ידידו .

עקיבא בן מ"ו הרב רבי משה גינז זצ"ל"ה :

סימן מה

לכבוד ידידי וחביבי הגאון רבי יעקב נ"י אב"ד דק"ק ליסא

ע"ד פינוי הקברות, הדבר פשוט כמ"ש מעכ"ת כ"י לאין לך
 מוזק רבים יותר מזה, ואף שהיה מתחילה בה"ק לרבים
 ומדעת רבים, מ"מ לורך הרבים שרי לפנותו, וכמ"ש הגאון
 ר' דוד אפענהיים ז"ל בתשובתו, הובא בשו"ת חות יאיר (דף
 רמ"ו) עיי"ש :

וער ענין איסור הנאה בדריסה על עפר בה"ק שכתב כבודו
 כ"י שדעת חכם אחד היכי דאינו נאסר הקרקע עד יכודו
 אין בדריסת הרגל איסור הנאה. ומעכ"ת כ"י אינו מסכים לזה.
לענין הא מפורש בהג"א פ"ג דמ"ק (סי' ע"ח) וז"ל וי"מ
 דקברות שלנו שחופרים בקרקע וכו' [והיינו דעת רבינו
 ישעי'] וא"כ אסור לדרך על הקבר משום דאסור בהנאה עכ"ל,
 וע"ז לא מנינו חולק. והש"כ במקומו (סי' סס"ד סק"ג) העתיקו.
אולם מ"ש מעכ"ת הגאון כ"י דאם יש עפר אחר ע"ג י"ל ללא
 מקרי הנאה, דעפר האסור הוי רק כעמון בתוכו דכמה
 עפר מצוי בשוק.

אף דאינו מוכרח כ"כ די"ל דמ"מ נהנה, דבעפר האסור תומך
 יכודותיו לקרקע שע"ג שלא יפול מתחתיו ומש"ה אין כ"כ
 רחיה מקבוצת איסור הנאה אך מ"מ בצירוף מ"ש מעכ"ת כ"י אח"כ
 דמסתמא כיון שהוא ישן נושן הונח שם הרבה עפר אחר, ובטל
 העפר האסור בעפר המותר ברוב, בזה דעתי הקלושה מסכים.
ואף אם אינו צבירור שיעור ציטול, כיון דעכ"פ יש ספק ציטול,
 יש לסמוך על רוב הפוסקים על רבינו יעשי' דגם עפר
 שחולשים ומחזירים לקבר אינו אסור בהנאה ובלינוף דעת הרשד"ם
 בשו"ת דדוקא מת עלמנו אסור בהנאה מדאוריית' אבל תשמישי מת
 וקבר אסור רק מדרבנן [ובאמת נפלאהי שלא הביא דברי רש"י
 המפורשים בסנהדרין (דף נו"ז ע"ב) שכתב להדיא דקבר א"כ
 מדאורייתא, ובזה הו"י אפשר ליישב מה דתמה הגאון מה' דוד
 הג"ל בשו"ת דדברי רש"י סותרים לכאורה דגבי קבר הנמלא כ'
 רש"י דידוע לבעלים דבגזילה נקבר משמע דבספיקו אסור ואלו
 בקבר הידוע כ' רש"י שהי' מדעת בעלים, משמע דספיקו מותר,
 ונדחק בזה, ולפי הג"ל יוחא דגבי קבר הנמלא דקמני דמותר בהנאה
 בזה שהוא לדאורייתא, ספיקא אסור, ובעינן דוקא דידוע בגזילה,
 וגבי קבר הידוע דקמני אסור לפנותו ומקומו עמא, דהוא דרבנן
 אינו אסור אלא בידוע דמדעת בעלים ואלו ספיקא הדין דפנוי

סימן מז

לידירי החכמים המובהקים, רבי יקיר ב"ר אליהו, ורבי אברהם
 כילי בק"ק בורון

על השאלה אודות הזקן החכם רבי מאיר סגן שנשבע ע"ד רבים
 שלא יהי' עוד ש"ץ וגאמן במקהלתו, וכעת דחיקא ליה
 שעתא טובא, ורואה להיות נאמן הקהל לצד, למטן החיות את נפשו :
אשריכם אשריכם שאתם יודעים בלעקן של ת"ח ומשחללים
 בחקת הזקן, אלא שאין דברי מעלתכם מכוונים,
 כי רומ"ר יקיר כותב שלשון השבועה הו"י שלא יהיה ש"ץ וגאמן,
 ואולם החכם ר' אברהם כותב שלשון שלא ירד לפני התיבה ושלא
 יגבה מס הקהל ולדעתי העניה יחלק הדין כפי חילוק הלשון ולאשר
 כבודכם אלים עלי להשיב ע"י הנוכחי העובר דרך פה, אשיב
 בקולר לפי קולר הזמן ערס חקור דבר איך הו"י לשון השבועה,
 אשיב מה שנלענ"ד בכל לשון שנשבע אם כה ואם כה :

נהנה בפלוגתא דר' יאשי' ור' יונתן באביו ואמו קלל אם משמע
 שניהם כאחד או כל אחד בפני עצמו לא נפסק ההלכה
 כמאן, ולכאורה נראה להוכיח דקיי"ל כר' יאשי' דמשמע שניהם
 כאחד, מהדיא דפרק ב' דיבמות (דף כ"ב) ורבנן אע"ג דכתיב
 אחורך אלעריך למכתב היא וכו' מלתא דאיתא בקל וחומר ערס
 וכתב לה קרא, וברי אן קיי"ל התם כרבנן א"כ אם איתא
 דהלכה כר' יונתן יקשה איך אפשר לומר דכתב אחורך משום
 מלתא דאית' בקל וחומר וכו' מכל מקום אמאי כתב בת אביך או
 בת אחך ולריכין ללמוד בת אביו ובת אמו מקל וחומר וטרח וכתב
 לקרא אחורך, לכתוב בת אביו ובת אמו וממילא משמע בין
 תרווייהו יחד דהיינו שהיה בת אביו ובת אמו ובין כ"א בפני
 עצמו שהיה בת אביו או בת אמו, אלא על כרחך כר' יאשי' ולריך
 לכתוב או לחלק :

אמנם נראה דמהכא ליבא ראי' דפלוגתא דר"י ור"י הוא רק
 גבי אביו ואמו קילל אם משמע שניהם כאחד או כל
 אחד בפני עצמו, דאין דנין אם בעי שיעשה ב' געשים, יקלל
 אביו ואמו או יקלל אחד מהם, וכן כל כיוצא בזה, וכמו כן גבי
 בת אביו ובת אמו אם היינו מסופקים אי בעי שיבא על בת אביו
 ועל בת אמו או על אחת מהם, היינו מפרשים לר' יונתן דחייב
 גם על כל אחת בפני עצמו, אבל באמת אינו כן דאי כתיב בת
 אביו ובת אמו, אם הו"י בא על בת אביו והו"י בא גם על בת אמו
 לא היה חייב, דאחיות שהיה רק בת אביו לחוד או בת אמו לחוד
 לא היתה אסורה עליו כ"א דוקא באחותו שהיה אחות משני
 לדדים בת אביו ובת אמו, וזהו לא תליא כלל בפלוגתא דר"י ור"י
 כיון דאמרינן דלא אסרה תורה אלא באופן זה לא שייך לומר כל
 אחת

סימן מז

בשולי אגרת שלום לש"ב הגאב"ד דק"ק ברוגשווייג הרב רבי זאבל נ"י בן דודי הגאון רבי לייב איגר .

מתקשה אני כיום בש"ע יו"ד (סי' רל"ד) אין יכולין לעשות שליח לא להקמה ולא להפרה כך לשון העור, וכ' עלה הכ"י פלוגתא דר"ל יאשי' ור' יונתן פ' נערה המאורסה ופסק שם הרא"ש הלכה כר' יאשי' דמחמיר .

תמוה לי הא לענין הקמה הוי ר' יאשי' לקולה במה דס"ל דעל ידי שליח לא הוי הקמה, גם כנ"י פרק ח' דבבא מליעא כסוגיא דשאלה בצעלים כ' בשם רר"ן כיון דליכא הכרעה במלתא נקטינן לחומרא וגבי נדרים לא מצי מיפר ע"י שליח וגבי שאלה בצעלים פטור דהממע"ע ע"ש, וכן הובא להלכה בחו"ה (סי' שמו' ס"ו בהג"ה) אם כן ממילא לענין הקמה יש לפסוק לחומרא דע"י שליח הוי הקמה, ועי' תשובת יד אליהו (סי' כ"ה) הקשה על הרמ"א שלא הגיה כאן דיכול לקיים ע"י שליח כדכביא דעת החולקים לענין שאלה בצעלים :

ובאמת התמיה יוסר על הרא"ש דכ' בפשיטות דר' יאשי' המחמיר, וביותר על העור דכתב דא"י לקיים ע"י שליח, והא לדעת הרא"ש חלוקין לחומרא ממילא לענין קיום ראו' לפסוק כר' יונתן לחומרא דהוי קיום ולע"ג .

סימן מח

לכבוד ש"ב הרב הג"ל בענין הג"ל

מ"ש ש"ב מעכ"ת כ"י ליישב תמיהתו (בסימן הנ"ל) דהעור לשיטתיה דפסק דא"י להפר בלא שמיעה ממילא א"י לקיים בלא שמיעה, דהא עיקרא מביזם שמעו נפקא דתיב גבי קיום, ואם כן בלאו הכי אי אפשר לקיים על ידי שליח היכא דלא שמע הבעל נדרה, ולא משכחת הדין רק במשוי שליח שיקיים לכי שמענא, ובזה ישאר קושיית הס"ס לכי שמע יקיים הוא דל"ש לומר דלמא מערידנא דהא אם ישכח ולא קיים יתקיים ג"כ הנדר בשתיקתו עכ"ד :

לפום רהיטא דברי ש"ב אין להס שחר, דהא כך מלתא גופא דפסק העור דאיוני יכול להפר בלא שמיעה הוא רק מספיקא דאיביעיא דלא אפשיעא דאף דאמרינן שם אה"ל בעל מייפר בלא שמיעה וס"ל להעור דאם תמצא לומר לא הוי כפשיטות, וכמ"ש בצ"ש אה"ע (סי' קל"ז סק"ו) בדעת הרא"ש, ואם כן עדיין קשה במקיים על ידי שליח להוי הקמה לחומרא :

אורם אפשר לקיים דברי ש"ב נ"י דנ"מ הוי ספק ספקא דדינא דהסכינוו האחרונים דהוי ספק ספקא מעליא ספק דקיום בלא שמיעה לא מהני וספק דקיום ע"י שליח לא מהני ואף דהוי דבר שיל"מ להסוכרים דאף בקיום הבעל יש היתר ע"י החרת חכם, (עי' יו"ד סי' רל"ב ס' כ"ג) וביותר כ"ל שכן דעת הרא"ש ממה דכתב בפירושו לנדרים (דף ח' ע"ב) בעובדא דרבינא דנדר לדביחיה וכו' שקיים לה בעל עיי"ש, מ"מ זהו לא מיקרי יש לו מתירין דהא הבעל יכול להפר בע"כ דידיה, וא"כ מה שהבעל אינו רוצה בקיום מכח ספק ספקא הכ"ל ולהפר לה בע"כ, זהו אין בידו שהיא תחיר אלל חכם :

ואף די"ל דנ"מ הוי דבר שיל"מ למה דפסק הרא"ש והעור דנשאלים על ההקס, ואם כן בידו להחיר הקמתו ולהפר לה, מ"מ יש לקיים דברינו למה דסבירא ליה להרא"ש בשבועה דספק ספיקא שלא בתערוכות מותר ביל"מ (כמ"ש הש"כ יו"ד ק"י סק"ו) גם למה שכתב הפרי חדש יו"ד (סי' ק"ב ובח"ח סי' תל"ו) דספיקא דדינא בדבר שיש לו מתירין דברבין לקולה, אם כן הכא נמי יש לומר דספק ספיקא דדינא לקולה דשיל"מ, ואם כן שפיר יש לקיים דברי ש"ב מעכ"ת כ"י לדינא דקיום ע"י שליח לא מהני :

אמנם עם כל זה לא מחורין לי דבריו להעלות ארוכה לדברי העור

אחת בפני עלמו דהא לא מקרי אחותו כלל כל שאינה אחות משני נדרים ואם היא רק מהאב או רק מאם איננה חלק מהאיסור כלל .
וכן הא דאמרינן בפ' שבועות שחיס (דף כ"ג) ודלמא ע"י תערוכות כו', היינו ג"כ אף לר' יונתן מ"מ אמרינן דלא אסר עליו רק פת שבעשה מהתערוכות חטין ושעורין וכוסמין, ואלו אוכל פת מחטין לחוד גם פת שעורין לחוד לא מחייב מש"ה לא אמרינן ב' כל אחד בפני עלמו, כיון דפת חטין לחוד אינו חלק מהאיסור כלל, דלא אסר עליו חטין זה כלל אלא פת שיעורב משניהם, וכן, וא"כ שפיר י"ל דהלכה כר' יונתן דמשמע כל אחד בפני עלמו וכמו שנסתפק מאור עיניו הרשב"א ז"ל הלכה כדברי מי :

אלא דיש לדון אם גם בלשון בני אדם הוא כן אם לא, ולכאורה נראה ראיה בלשון בני אדם שאני מפ"ק דתענית (דף ג' ע"ב) וכי מחמר דלא מעזר אלי' אשתבועי למה לי, וקשה אחאי פריך בלשון למה לי' לאשתבועי דמשמע דהוי רק יתור, ולא פריך יתור דהוי לי' שבועת שוא כיון דלא מעזר, ואולם אם נימא דבלשון ב"א שניהם כ'אחד משמע כיחא, כיון דנשבע שלא יהי' על ומטר והיינו שניהם יחד זהו לא הוי שוא דהא אפשר שיהי' על לחוד ולא מטר, מש"ה פריך דלמה ליה לאשתבועי על על כיון דלא מעזר, ובדאי יהי' הכרה שיהי' על ולא מטר, ה"ל לאשתבועי רק על מטר לחוד :

מיהו אין מזה ראוי די"ל דבעי למפקר אליבא דכ"ע אף לר' יאשיה דמשמע שניהם כ'אחד, ולעולם לר' יונתן גם בלשון ב"א משמע כ"ה בפני עלמו, גם י"ל דהתם שאני כיון דלא מעזר מוכח דשניהם כ'אחד קאמר, דאל"כ יהי' שבועתו לשוא, אבל בעלמא לא :

וראיתי למהרשד"ם בתשובותיו בחלק אה"ע שכתב להוכיח דבלשון ב"א משמע שניהם כ'אחד וכדעת הרא"ש, מכחב לו עומקא ורומא, ובמחכ"ת אין צוה סדר ראוי דהרי מה דמשמע שניהם כ'אחד ומשמע כל אחד בפני עלמו אינו משום דמספקין אם שניהם כ'אחד או כל אחד בפני עלמו, אלא דתרווייהו בכלל, [ומה"ט ליחא נמי לקושיית הע"ז (יור"ד סי' רע"ז) דניחוס שמתא שניהם ביחד ויהא אסור להלות כי אם ברשות ראובן ושמעון, דז"א, דלר"י אינו בגדר ספק כלל, אלא דכך משפט הלשון, ברשות שנים וברשות כל אחד בפני עלמו, וכן מלאתי להכ"ז בתשובה סי' ד"ן] א"כ בעומקא ורומא כיון דגם שניהם במשמע ממילא זכה בטולם .

ואחרי שאין לנו ראוי לדעת מהרא"ש נראה אף דהש"כ ז"ל הביאו אין לסמוך להקל אחרי דהרשב"א כתב להדיא לדמות לשון בני אדם וכתב בנשבע שלא ילוה כי אם ברשות ראובן ושמעון דתליא בפלוגתא דר"י ור"י, גם הריטב"א בחדושי' במסכת שבועות כ' דבמודר שלא יאכל תחנים ועגבים תלוי בפלוגתא זו, ולר' יונתן אסור כל אחד בפני עלמו, ומי יכול להכניס ראשו לחלוק על אריות אלו .

ולפ"ן אחאין לדינא כנ"ד באם היה לשון השבועה שלא ירד לפני התיבה ושלל יהא נאמן הקהל אזי תליא בפלוגתא דר"י ור"י, וכיון דעל כל פנים אם עושה שניהם דביום אחד יורד לפני התיבה וביום אחד גובה מס הקהל עובר על השבועה ממילא לר' יונתן דאפשר דקיי"ל כוותי' עובר גם אם עושה רק אחד, אבל אם נשבע שלא יהא ש"ן ונאמן הקהל דמשמע שלא אסר מעשה עבודת' הס"ן ומעשה הנאמן אלא שהוא לא יהא ש"ן ונאמן, דהיינו שלא יהא הממונה לש"ן ונאמן וצוה י"ל דאם בשנה אחד ממונה לש"ן ובשנה אחד ממונה לנאמן דלא עבר על שבועה אף דעושה שניהם בעתים מחולפים מכל מקום כל אחד ואחד אין צו איסור כלל דסוף סוף אינו בשום פעם ממונה על שניהם ולא תליא כלל בפלוגתא דר"י ור"י משום דכל אחד בפני עלמו אינו חלק מהאיסור כלל וכיון דאינו חלק ל"ש ציה כלל לומר דאסור כל אחד וכמ"ש בהאי דבת אביו ובת אמו, כנלענ"ד : והי' צוה שלום לבין ולכל תלמידיו כיון מאת ידידכם דורש שלומכם ושלום תורתכם .

עקיבא במ"ו הרב רבי משה גיגז וצלח"ה מא"ש .

המורין שמה יכול להפר ע"י שליח, והוא דיוצוא ויתן כתובה ומפקיין ממנוע מיני' ולא מקרי ספק ממונה, לכיון דעכ"פ חני פסקיין מספיקא דבלא קיום התנאי לא חל ההפדה ולריבא לקיים נדרה מספק ע"י מעשה הבעל, ממיילא לריב' ליתן לה כתובה דמה לו למכרו אסורה מחמת ודאי או מחמת ספק, כנלע"ד :

ולפי' יא' לנו דין חדש באס הפך תחילה בתנאי ואחרי שעה שני' ע"י שליח בסתם בלי תנאי בזה אף בלא קיום התנאי חל ההפדה במנו"פ אס הדיון דיכול להפר ע"י שליח חלה ההפדה השני' על ידי השליח בסתם, ואס אינו יכול להפר ע"י שליח ממיילא הוי מעשה שא"ל לקיים ע"י שליח ותנאו בטל והמעשה דהפדה ראשונה קיים :

אולם יש לדון למ"ש השיטה מקובלת ניזר, יש אומרים דשייך תנאי בניירות אף דא"ל בניירות לקיים ע"י שליח, דרוקא גבי מעשה אס א"ל לקיים ע"י שליח חלה ע"י עלמו דוקא חלים המעשה ואפי' לא נתקיים התנאי לא נתבטל המעשה, אבל נדר ומיירות דליבא מעשה בידים לא חלים שיתקיים אס לא יתקיים התנאי ע"י"ש, ועי' פ"י כתובות (דף כ"ז) דהיכי דהמעשה הוי דבור בעלמא מכבדא יכול להתנות דלתי דיבור ומבטל דיבור ואי' ללמוד מתנאי ב"ג וב"ר וא"ל להיות דומיא דב"ג וב"ר ע"י"ש, וא"כ הכא נמי ההפדה דהוי רק דיבור בעלמא אף שא"ל שיתקיים ע"י שליח חל התנאי .

אבל בתוס' ניזר (דף י"א ד"ה דהוי מתנה) ס"ל דגם בכה"ג לריב' אפשר לקיים ע"י שליח, ומה דברי התוס' מוקשים במש"כ וא"ת ותיפוק ליה דאי אפשר לקיים ע"י שליח הניירות וקשה לי דמה אולמא האי טעמא מהאי טעמא ואדרבא מדין לריב' אפשר לקיים ע"י שליח אינו צורך, דיש בה פלוגתא פרק חמישי דיבמות (דף כ"ז) לזה נקט טעם פשוט דהוי מתנה ע"י"ש שכ"ב [ומתני ר' שמאל מבראד אמר דיש עוד טעם צניור דהוי תנאי סותר למעשה] עכ"פ טעם דמתנה על מה שכתוב בחורה הו"ל טעם יותר פשוט ול"ע :

וביותר תמוה לי על תירוצם, אחרי שאחרים יכולים להביא קרבנותיהם מקרי אפשר לקיים ע"י שליח, מ"מ איך יתורץ ההוא דר"פ ואלו נדרים קוגס רחימת עולם עלי אס ארחה, הא אי אפשר לקיימו על ידי שליח ותנאו בטל ומעשה קיים ול"ע, ירדו ש"ב דו"ס :

עקיבא

סימן מט

לכבוד ידידי הרב רבי חיים נ"י בק"ק זלאטאווע

על שאלה רוני"פ בכלי חרס ישיני מעורבים שלא נשתמשו בהם י"ב חרות ואינו יודע אס הם בלי צער או חלב .

הנה מבואר בספק איסור שנתערב באחרים והוא דבר חשוב אף דד"ת לא בטל מ"מ לא יידון ביה דין ספק דרבנן לקולא כיון דהספק בעלמו הוי ספק דאורייתא ורק מאלד גלגול הביטול הוי דרבנן, ומקורו דמ"מ י"ד (סמ"י נ"ו) [וכ"כ הש"כ סי' ק"י דביני ס"ס אות י"ט ובט"ו סי' ס"ו] והנה בבטלו הרנגולת ספק טריפה בכלי ונשתפה הכלי מעל"ע בזה כ' המהריב"ל בשו"ת ח"ג (סי' ק"ג) לאסור, ומשמעות דבריו אף בלא נודע הספק עד אחר מעל"ע כמו שכתב הש"כ שם :

אולם יש להתבונן בטעמא דמתחא, דלכאורה טעם כיון דאנו דנין התרנגולת דמספק הוא אסור דהוי ספיקא דאורייתא והוי כמו ודאי דאורייתא ואף דהוא אבי' אסור ודמי לדין הנ"ל, דספק טריפה שנתערב והוא דבר חשוב דלא בטל, כיון דהספק בעלמותו הוא לחומרא הוי כמו ודאי אסור דלא בטל בה"ג לענין אבי'. **אך** בזה היה כ"ל לחלק דרוקא לענין ביטול דעדיין יש מקום לדון על התרנגולת עומה אס יתברר שזאת התרנגולת שנתערבה ויהיה ניכר האיסור, ויהיה הדין דספיקו לחומרא מש"ה חל על התרנגולת

הטור בזה שכתב דל"ס לומר לבי שמענה קיים לה, דע"כ יכוד זה אינו דאס כן יקשה ברישא דמתני' דפרק ערבה המאורסה (נדרי דף ע"ה) האומר לאסוהו כל נדרים שמדור וכו' הרי הן קיימים לא אמר כלום, וישאר בזה קושיית הש"ס הא בלא"ה לא שמת ועכ"ל כשינויה דהש"ס דמיירי באמר לבי שמענה, דגם בזה שייך לומר דלא מטרידינה דאף דבשתיקתו גס כן יתקיים מ"מ נוה' ויה' יותר בקיומו בפועל כמו בכל קיום דהוא לכאורה דבר שפתיס אך למוחר, חלה ע"כ דרואה בזכ' לאיזה סיבה או דחושש על עולמו שמה יתחרט אח"כ ויראה בהפדה נדר וע"י שתיקה לא יחי' אח"כ למחרתו בידו להפר, אבל ע"י קיום יש לו חקקה להשאל על הקיום ולהפר לה :

ובהא דהכריע הטור (סי' רל"ד) דאף בגשאל על ההקם למוחרת יוס שמעו מ"מ יכול להפר אחרי כך, כיון דלא היה יכול להפר בשביל הקמתו אותו יוס ששאל על הקמתו הוא יוס שנתנו, כתבתי בגליון הטור וז"ל הא דהכריע כן מסבירא ולא כתב שכן דעת אביו הרא"ש ז"ל מומ"ש בגימין בסוגיא דגודרת וא"ת ידירוה בפני הבעל ויאמר קיים לבי או שמה ישאל על ההקם ואח"כ יפר לה עכ"ל, ואס איתא דאין נשאלים על ההקם רק בו ביום א"כ נשגיה על הבעל שלא ילך לחוך לחכם או לג' להסיר לו הקמתו ואח"כ לא יהיה בידו להפר היינו דמכל מקום יספיק תירולו דהרא"ש, כי נ"ל דאף להר"ן דבזר דאין נשאלים על ההקם רק בו ביום מ"מ אס בו ביום אחר ההקמה מופר לה, ולמחר או לאחר זה נשאל על הקמתו כיון דחכם עוקר נדר מעיקרו והוי כלה קיים מהני ההפדה דבו ביום אחר הקמתו, ורק להפר אחרי שאילת הקמתו זהו לא מהני אס אינו ביום שמתנו אבל בזה דהפיר ביום שמתנו אחר הקמתו כל אימת דשואל על הקמתו חלה למפרע ההפדה, ולפי' שפיר עולה תירולו דהרא"ש דחיישינן שפיר לה הבעל בלחש אחר ההקמה בו ביום ולאחר זה ישאל על הקמתו, דאף דבהך תירוול לא ניחא ליה להרא"ש בתיירוול דיפר לה בלחש, היינו דעל זמן מועט בין נדרה להקמה אפשר להשיגה עליו שלא יהיו שפתותיו נעות כלל אבל על זמן רב עד סוף היום ח"א, דאס לא כן יקשה נשגיה על הבעל שיטמוד בפנינו כל היום ולא יפר :

ואולם אף דהדברים נכונים מ"מ מלשון הרא"ש שמה ישאל על הקמתו ואח"כ יפר לה ולא כתב דיפר לה היום ואח"כ ישאל על ההקמה מוכח בהדיא דס"ל להרא"ש דאף אס נשאל על הקמתו אחר יוס שמעו וכול להפר אח"כ ול"ע ע"כ לשוני שם] יהיה נחיצה טעם שיהיה כיון דמתני' מיירי באומר לבי שמענה, ח"כ עדיין יקשה באומר לשלמו לבי שמענה קיים לי נימא דלחומרה הוי קיום :

ובהיא ענינה הוי' כ"ל לפוס רביעא לדינא, בצעל שמיפר נדרי אסתו שיהי' מופר בתנאי אס תעשה כך וכך, דהדין דאף אס לא מקיימות התנאי נתקיים ההפדה והתנאי בטל ומעשה קיים, כיון דהמעשה שהיה ההפדה ח"א לקיים ע"י שליח דבכה"ג התנאי בטל, וכדאמרין בפרק המדיר (דף ע"ד ע"א) גבי תלינה :

ואחר העיון נ"ל דמפורש בהיפוך בטור וש"ע (ס"ס רל"ה) נדרה מדברים שבינו לבינה והיפר לה ע"י"ש שמתמרי לפלוני דברים של קלון וכו' יוציא ויתן כתובה, הרי מפורש דבלא קיום התנאי בטלה ההפדה, והטעם נ"ל כיון דמה דקיי"ל דאינו יכול להפר ע"י שליח הוא מספק אס הלכה כר' יאשי' או כר' יונתן, ח"כ בהיפוך קיי"ל לחומרא דלמא יש הפדה ע"י שליח, והוי מעשה שאפשר לקיים ע"י שליח דמהני התנאי, ואף דדינא דש"ע הוא ממתניחין ר"פ הנודר אמר לה ע"י"ש שמתמרי לפלוני, ומדקדוק לשון דעל מנת פ"י הטור דהיפר לה בתנאי שמתמרי לפלוני דברים של קלון, ח"כ הו"ל להוכיח דלינא דיכול להפר ע"י שליח מאלא אמרינן ב"י הגא' בטל ומעשה קיים, מ"מ יש לומר דליבא הוכחה כ"כ דלמא מתניתין אחי כר' יונתן ומ"מ איין ההלכה כן, או דליבא לדייק לישנא דע"י"ש דמיירי בהיפר ע"י"ש, די"ל דמיירי בהדיר אותה שמתמרי ומ"מ לדינא שפיר פסקינן כן דיכול להטיל תנאי בהפדה, דלחומרא

התרגולה שם איסור ונרין ביטול כמו ודאי איסור, משא"כ
 זדינא דמהריב"ל באב"י דעכשיו כשנעשה אב"י כבר חלק והלך
 לו האיסור לאורייתא. מהבלוע ואינו במליחות בו שום איסור
 לאורייתא שבעולם בזה י"ל דאף דבתחילה כשהיה ב"י היינו דנין
 בספיקו להחמיר, מ"מ עתה כשאנו דנין עליו איך כאלו אפשרות
 איסור לאורייתא בעולם שפיר הוי ספק דרבנן ולקולא, ביותר
 מזה אף היכי דהספק בעולם בדאורייתא מכל מקום לגבי דרבנן
 מקילין כמו דפסק הרמב"ם (פי"ד ה"ח, וכ"כ הש"כ סי' פ"ו)
 גבי ביטול נבילה:

ששים והספק נולד אחר שנשפך דלנו מספקין אולי אם היינו
 משערים קודם שנשפך היינו רואים שיש ס', וכיון דקודם שנשפך
 בעל ברוב זמינו שנתוסף אח"כ מדין סלק שא"מ כמי שאינו שפיר
 הוי ס' דרבנן דהא קודם שנתוסף בו מינו והוי בו דררא לאורייתא
 לא היה ענין ספק דתא ונחוי אס יש בו ס' או לא, משא"כ כשהיה
 דסק"ג שנשפך ואח"כ ניתוסף בו דקודם שנתוסף ונשפך, נולד
 הספק בדאורייתא אחר שנשפך קודם שנתרבה מינו].

זכנ י"מ בדיפוך אס בשלו בו בשר או ירק והכלי אב"י דבזה
 לטעם הב' הנ"ל לחומרא כיון דהיה הספק כשהיה ב"י והיינו
 דנין בו להחמיר שאסור לבשל בו חלב, קיימא באיסוריה כאלו
 הוא ודאי של בשר ולא כותר אח"כ כשנעשה אב"י, אבל לסברתו
 יש לדון להקל, דל"ש בזה כיון דלנו דנין עתה על הבלוע בעלמותו
 הוי ספק איסור לאורייתא דהא עדיין הבלוע היתר ודין רק בזה
 יתערב הבלוע בחלב וכיון דעתה אב"י ואס יתערב עם חלב לא יהא
 אסור לאורייתא ו"כ לית כאן מליחות איסור בדאורייתא לא על עלמות
 הבלוע בפ"ע ולא על התחברו בחלב, והוי רק ספק דרבנן ולקולא.

באופן דלפ"ו בחרתי לציבותא כמו כ"ד בכלים שנסתפקו בהם
 אס בשלו בהם בשר או חלב, והספק מנח הסכחה
 דהספק נולד כשאב"י וגם עדיין הבלוע היתר בזה לכל הטעמים
 ספיקו להקל:

ומה שיש עדיין לפסק מדברי תוס' בפרק המפלת (גדה דף
 כ"ז ע"א ד"ה חומר שני וולדות וכו') דהיכא דהוי ספק
 ספיקא דסתרי אהדדי אזלין לחומרא, [ולכאורה יש לחמור בס'
 א' בגופו וספק אחד בהערובות דנתלקטו בפוסקים הא הוי
 ס"ס דסתרי אהדדי דהא בכל א' וא' תאמר שזכו בהיתר, וחפשי
 וראיתי אח"כ דהקשה בן הבאר היטב ומחלק כיון דלא סתרי אהדדי
 בהתיבה א' שפיר הוי ס"ס] וכמו כן מלינו לענין ספיקא בתוס'
 פ"ק דבילה (דף י"ד) ד"ה א"ב דידע [ועיין בר"ן פרק קמא דמגילה
 בספק מוקף חומה, ובגמ"ל פרק א' מהלכות מגילה ובגמ"א ס'
 הקל"ח] א"כ יש לומר בנידון דידן כיון דהכלי ודאי אסורה לחד
 מילתא לבשר או לחלב ממילא אסור לתרווייכו.

מ"מ נראה לי לחלק דוקא כשעדיין יהיה הדבר הסותר במקומו
 כהיה דגדה דאס תראה לבסוף יום מ' תיזל לקולא בס"ס
 להיפוך ובממנ"פ עבדה איסורה וכן כשהיה דבילה בכל פעם ילך
 לקולא ויעשה בודאי שלא כדון משא"כ בני"ד דזיז שמיחדו לבשר
 או לחלב מנח ספק דרבנן א"א לו עוד להשתמש בהפוכו, ולא
 יארע הדבר להקל בדיפוך מספק ספיקא, ולא יבא לידי ססירה
 אהדדי, וזכו י"ל דיכול ליחדו לאיזה שיראה לבשר או לחלב
 בספיקא דרבנן:

זנ"ל רא"י מודברי שו"ת יד אליהו (סי' ה') במלא רצועות תפילין
 דיכול להשתמש בהן הן לשל רש"י והן לשל ר"ת דלכל חד
 איכא ספק ספיקא, דאס רוצה להחזיקם לשל רש"י הוי ספק
 ספיקא ספק הרצועות אלו הן מחפילין של רש"י ואס תמצא לומר לשל
 ר"ת דלמא הדין כרש"י ולא קדשי בזה שנתחמשו בהן לשל ר"ת,
 וכן אס רוצה להחזיקם לשל ר"ת ישנו ג"כ בהן ס"ס עיי"ש, הכי
 דגם דסתרי אהדדי אמרינן ספק ספיקא והיינו מטעם הנ"ל דמיחדו
 שמיחדו לאחד מהם או לשל רש"י או לשל ר"ת לא אפשר לבא לידי
 קולא בדיפוך.

ומ"ש מועב"ת כ"י להגעילם כמו דמהני הגעלה בדבר שריר ליוון
 נשום דהיתרא בלע, והכא נמי מהני הגעלה לכ"ח.

שגג רומב"ת בזה דהא לדעת הר"ן וסיעתו דחמץ מקרי היתרא
 בלע ומהני לסקינא דפסחא הגעלה, וחאפ"כ אמרינן קדירות
 בפסח ישברו ולא מהני הגעלה ועיקרה דדינא דכ"ח אינו יולא
 מידי דפיו לעולם ילפינן. מוקרא דהטעין הכתוב בקדשים שצויה
 לבלי הרס ולא מהני הגעלה, ע"כ דבכ"ח לא מהני היתרא בלע,
 גם הש"כ בקדושת הכסף כ' (סי' ל"ג) דדוקא במתכות מקילין כך.
ובההיא עינא יש לדון בזה שכתב הש"כ יו"ד (סי' קכ"א)
 סק"ח) ולפ"ו גם במחבת בשר, ובחנות לכאורה הא
 במחבת בשר ודאי מהני הגעלה כדמסקינן בסוגיא דע"ז גבי מותר
 כיון דהיתרא בלע לענין ר"ע בר כ"ט, והא דנתן הרמ"ע טעם
 אחר

אך נראה דזכו תליא במחלוקת הרשב"א והר"ן דלהרשב"א
 דהבליעה בעלמותו אף דאויב ב"י ו"מ לא הותרה כיון
 דמ"מ עדיין ראויב לגר, אלא כיון דטעמו פגום אינו אוסר התבטול
 דלא אמרינן טעם כשיקר ודינו דבעל ברוב ובפליעה אמרינן דמסתמא
 איכא רוב [והכי פסקינן בש"ע סי' ק"ג דנעלפ"ג צע"ג ביטול
 ברוב] וא"כ ממילא בבטלו כלי ספק טריפה ונעשה אב"י אסור
 דהא כשאנו דנין על הבליעה בעלמותה הוי ספק לאורייתא והוי
 כודאי איסור דאסור לבשל כשהכלי אב"י, ודמי לענין ביטול
 בדבר חשוב הנ"ל [אף דיש לחלק קמא דאב"י למאי כ"מ לדון על
 הבליעה לבדו כיון דאינו במליחות להוציא הבלוע בפ"ע רק ע"י
 הערובות בהבטול, ואס כן לעולם לא יהי' כאן איסור לאורייתא
 מכל מקום יש לומר דהל על הבלוע בעלמותו שם ספק איסור
 לאורייתא או דלריכוס לדון עלה בזה יולא הבליעה בהערובות
 הבטול בדבר חריף] אבל לדעת הר"ן בפ' בתרא דע"ז ובפ"ב
 דפסחים דהפוס' הוא היתר בעלמותו מה"ס, דהתורה לא אסרה
 נבילה הגם שראויב לגר אלא משום דאחשבה לאכלא, והרמ"ה
 בבב"ב סבירא ליה דאינו ב"י מקרי אייב ראוי לגר, שפיר יש
 לומר כנ"ל כיון דאיך כהן דבר לחול עליו שם ספק איסור לאורייתא
 אמרינן ספק דרבנן להקל:

אולם מפשטות דברי מהריב"ל משמע כיון דמקודם כשהיה ב"י
 דנין על ספיקא להחמיר קס דינא והוי כודאי איסור,
 ולא מהני מה דנעשה אח"כ אב"י [ולפ"ו בכבר ספק חמץ וספק
 מלח שעבר עליו הפסח, לדעת הח"י דספק חמץ שעבר עליו הפסח
 מותר, מ"מ בזה כיון דבפסח היינו דנין על החתיכה זו לחסרו
 מספק לאורייתא נעשה כודאי חמץ ואסור אח"כ, אבל לפי דרך
 הנ"ל יש להקל כיון דעתה אח"כ אין שום מליחות איסור
 לאורייתא בזה]:

והנה הכ"מ בין ב' טעמים אלו לכל אחד קולא וחומרא, דאס
 בשלו בכלי מאכל שהיה יודע בשעת הביטול אס המאכל
 כשר או טריפה אלא דאחר כך כשנעשה אב"י נשכח ממנו אס הייב
 המאכל טריפה, דבזה לטעם הא' יש לומר דספיקו לחומרא דמ"מ
 עתה כשאנו דנין על הבליעה בעלמותה הוא ספק לאורייתא הוי
 כודאי איסור דאסור דבתחילה באב"י, אבל לטעם הב' הנ"ל יש
 לומר דבכ"ג אזלין לקולא כיון דלשערו לא היה מקום ספק בעולם,
 ועתה כשנעשה אב"י נולד הספק, מכלל לחלות להקל דבשעת
 מעשה בשתינו זכרים היינו יודעים דאינו טריפה ועיקר הספק
 רק על עתה כשנשכח והוא אב"י והוי ספק רק דרבנן, ובעלמא
 אף דמלאו אחר הביטול בשאב"י ריעותא בנטיים וכדומה ובענין
 דהוי ספק טריפה, הוי הספק בדאורייתא אבל היכי דבשעת מעשה
 היינו יודעים איך הוא ודאי הספק רק על עתה אס היינו יודעים
 אז שהיה טריפה או היינו יודעים שהיה כשר ולא נולד הספק
 בדאורייתא [אב"ה זכרתי שאמר האמ"ו נ"י שכדומה לגם הגאון
 בעמ"ח פרי מגדים: נחית לזה אף דאינו מפורש בדבריו יש ללמוד
 כן ממה שכתב בסי' ל"ח במשנתנו זהב קק"ה דהניח שם בתימא
 על הטי"ו, דמה בכך דפלא החילה לאינו מינו הא חגי"ה הוא רק
 מדרבנן עיי"ש, והכל הוא בעלמא כחב שם סק"ג דאס נשפך חחילה
 ואח"כ נתרבה עליו אף דעכשיו יש ששים ובודאי מותר מה"ס,
 דהעני"ג הוא רק דרבני מ"מ אסור כיון דהספק נולד בדאורייתא
 עיי"ש, ולכאורה הדבריה כותרים בב' דברים הסמוכים זה לזה,
 א"ו דעמו כסברא הנ"ל, מש"ה כשהיה דהט"ו יפה תמה דהא
 כ"ז שלא נשפך ל"ש בזה לומר נולד הספק דבשר ונשער אס יש

הא אפשר דהגך ב' תינוקות זה וולד ביום קודם בה"ש וזה וולד
 בלילה אחר בה"ש, אף דבכולל למוול זה ביום ו' וזה בשבת לשיהם
 יחד ליכא ס"ס, מ"מ יש לומר דמקרי ס"ס ודוקא בהכיח דגדה
 דלהלך דולד הפילה נעשה בב' ביאות ודאי איסור והוי הספק
 בב' כמאן דליחא].

אמנם לפ"ז יקשה על הש"כ (ס' ק"י אות כ"א) דבביתא נבילס
 חד בחד וגאבד אחד דלסור דלתחזק איסורא הא י"ל
 דלא הוי חזקה איסור דשמא בילת הכיחך היתא גדולה מהאיסור
 דהא א"ל ללמאס והותר הכל מנח ציטול (ועי' ש"כ ס"י ס"ז
 ס"ק י').

ולענין דינא בנ"ד דעמי מוטב להסיר בהגעלה אף דכחצנו
 דבכ"ח בהיתרא בלע ג"כ לא מהני הגעלה, מ"מ סניף
 מיכו הוי (כמ"ש הש"כ ס' קל"ה) לזה מורף מהיתרים הנ"ל,
 ובליורף דעת הרא"ה צדקה"ב דבכלי בשר או חלב באצ"י מותר
 לכתחילה לבשל בו מה שיראה ובליורף דעת החכ"ל בנ"ת דכלים
 שגשגתו יב"ח מותר לגמרי, דנעשה הבלוע עפרא בעלמא. מכל
 הלין נלענ"ד להסיר בהגעלה: ידידו

עקיבא נינו מא"ש

סימן נ

עובדא היה פה מרקוש פרידלאנד, הסופר דפה הראה לי
 תכריך ממזוזת ורחיית מוקלסם השרטוט עקום מאד
 והשורות נכתבים מיושר בין שרטוט לשרטוט וראשי האותיות
 ממוחקות הרבה למטה מהשרטוט ופסלתי אותם דלא מקרי שירטוט
 כיון דאינם נכתבים כסדר השרטוט ולא סמוך לשרטוט ושאל
 הסופר אותי אם יש תקנה לשרטוט עתה ולעשות השרטוטים בראשי
 השורות:

והנה לפוס רביעא נלענ"ד פשוט דלא מהני, וראיה לזה מסוגיא
 דמנחות טעמא דאין מורידין וכו' והא קי"ל דהפילין
 א"ל שרטוט ומזוזת לריכה שרטוט ואם איתא דמהני שרטוט אחר
 הכתיבה, מאי קושיא הא יכול לשרטט עכשיו, ואחרי העיון והחפוש
 לא מנאחי מזה דבר.

אך בחוס' במס' סוטה (דף י"ז ע"ב) ד"ה כהנה אגרת נסתפקו
 במגילת סוטה דבעי שרטוט אם אחר הכתיבה מהני לשרטט
 עיי"ש, ותמוה לי דהא מסוגיא הנ"ל מוכח להדיח דלא מהני,
 והתוס' הביאו שם לאותה סוגיא ולא פשטו ספיקתם מזה ולומר
 דבמזוזת לא מהני שירטוט אח"כ כיון דבעי כתיבה כסדרן, וכיון
 דבשעת כתיבה לא הי' בהכשר לא עבדי הכשר שאח"כ הוא דוחק
 גדול דהא אין חסרון בצוף האותיות והוי רק חיקון אחר והוי כמו
 חיקת נגיעה דמהני במזוזת:

ובגוף הקושיא שהקשו תוספת וברא"ש והר"ן, כיון דקי"ל דאין
 כותבים בלא שרטוט למאי לריך הלכל"מ במזוזת לריכה
 שרטוט וכן הלימוד בסוטה ומגילה, נלענ"ד דאפשר לומר למ"ש
 המרדכי בה"ק הובא בב"י הלכות ס"ח להסתפק אם מהני שרטוט
 בצדיל וכדומה שאינו מתקיים ולאחר הכתיבה יתפשט השרטוט
 או דבעי שרטוט מתקיים, וסיים וקל"ת משמע דבעי גומא וחרין,
 וא"כ יש לומר דגלשה אין כותבים בלא שרטוט, היינו משום שיהיה
 הכתב מיושר ומהני לזה שרטוט בצדיל דמה בכך שיפשט אח"כ
 הא מ"מ ע"י שרטוט דבעידן הכתיבה נכתב מיושר, משא"כ
 במזוזת ואיך דמדינא לריכים שרטוט בעלמא דבי שיהי' השרטוט
 מתקיים, ואינו תלוי בשעת הכתיבה דוקא ובעי שרטוט בקנה
 דוקא, וק"ל.

והנה למא שהוכחו דלא מהני שירטוט אחר הכתיבה מ"מ אי
 מסתפק אם שירטט בצדיל קודם הכתיבה ולאחר הכתיבה
 בעוד שהשרטוט דבדיל הי' קיים הי' משרטט בקנה כדון, דבזה
 י"ל כיון דלא הי' פשט בלא שרטוט והכתיבה הי' כדין דמהני
 ואף לאחר שתפסו השרטוטים דבדיל י"ל דמהני לשרטט בקנה
 כיון דהכתיבה הי' בהכשר וגם עתה משרטט בקנה, ומה דנתייש
 לא

אחר בחמץ היינו דסבירא ליה כהרשב"א דחמץ מקרי אסורא בלע
 דשמו עליו אבל בשל בשר לחלב פשיטא דמהני הגעלה ונ"ע:

אך מ"ש מעב"ח נ"י דבג"ד בודאי יש בכלים אלו ב' מינים של
 בשר ושל חלב בזה קשה להקל כיון דלתחזק אסורא דאף
 בדרבנן אסור זולת שנאמר דמ"מ הוי ספק דהכל מותר, דאם
 רואים ליחד לבשר אמרינן שמא רוב הכלים הם של בשר וממילא
 איך כלים בעלו ברוב (עי' ב"ח יו"ד ס' ק"ב) וכולם מותרים,
 ואף אם נימא דהוי כמין בשא"מ דבעינן רובא דשמא יבשלם יחד
 וה"נ יבשל ויערב הכבשילים יחד מ"מ דעת הש"כ (ס' ק"ט) דבדרבנן
 לא חיישינן לשמא יבשלם, ואף לדעת הרמ"א שם י"ל דדוקא היכא
 דאם יבשלם יחד יהי' עכ"פ איסור דרבנן, אבל בנ"ד אם יבשלם
 לא יהיה שם איסור על המחלב דהוי נעל"פ דדדיעבד שרי י"ל
 דל"ש למגזר:

ואף דבזה הוי ס"ס דסתרי אהדדי, דכלי אחד יחזיק לבשר
 ויתלה דרוכס של בשר, וכלי א' יחזיק לחלב ויאמר שמא
 רוכס של חלב, מ"מ כיון דבגוף אחד לא סתרי דאותו כלי שמיחדו
 לדבר א' לא יבא לידי ההיפוך וכנ"ל שפיר הוי ס"ס:

אך י"ל דהכי באמת דברי הבאר היטב סתומים דמה הפרש בין
 גוף אחד לב' גופים, ולזה יש לומר דעיקר הסברא כך דלא
 מקרי ספק ספיקא דסתרי אהדדי דאף דכתחילה כשאכל התיבה
 אחת היינו דנין שמא אין אותה התיבה שפגל לבאן וממילא אידך
 החתיכה היא החתיכה שנפלה, מ"מ לא היינו דנין במפורש על
 החזיקה השנייה שזו היא שנפלה, והיינו דנין רק על החתיכה
 שמא אין זו אותה התיבה שנפלה מש"ה כשאוכל החתיכה שנייה
 ודן שמא אין זו החתיכה שנפלה לא מקרי כ"כ סתרי אהדדי,
 משא"כ בהיחא דגדה דכתחילה דתתה בעטנה שמא הולד זכר
 ואח"כ תדון שמא הולד נקיבה וכו' מקרי סתרי אהדדי, לפ"ז יש
 לומר דהכא כיון דאקבע איסורא דרבנן לחומרא, ולריכים אנו
 לדון כשכא להשתמש בכל אחד תבשיל בשר דשמא רוב הכלים של
 בשר ואח"כ כשתראה לשמש בכלי אחר תשמיש חלב תאמר שמא
 רוב הכלים של חלב מקרי סתרי אהדדי:

אמנם י"ל דסברת תוס' בדה רק כהיחא דהתם, דלחד זך
 דהיינו אם נידון שולד הפילה נעשה איסור בממנ"פ
 מש"ה הספק השני כמאן דליחא ואינו ראוי ללרפו לס"ס, אבל הכא לכל
 זך לא נעשה ודאי איסור דאף כשתתה רואים לתשמיש בשר תופסין
 הך שרובן של בשר, מ"מ אם משתמש אח"כ באיזה כלי חלב לא
 יבא בו ודאי איסור, דאף אם רובן בשר מ"מ שמא אוחז כלי אחר
 שרואה להשתמש בו חלב הוא באמת של חלב אף דההיסר דשימוש
 חלב יהיה בדרך שמא רוב חלב, מ"מ בכלל אם ישתמש באחד
 בשר ובאחד חלב לכל זך לא נעשה ודאי איסור דשמא אחרמיווי
 איתרמי ליה כלי של בשר לבשר ושל חלב לחלב:

ובזה דנתי בונה שהביא האלי' רבא ס' של"ה בשם תשו' רדב"ז
 דבתיוק שולד בע"ש סמוך לבה"ש וולד הספק אם נולד
 קודם בה"ש או צבה"ש אין מלין אותו ביום ו', ואין דנין לס"ס
 שמא קודם בה"ש ושמא בה"ש יום, ובספר אשל אברהם כתב
 הטעם דאיכא חזקה מועברת ולפ"ז וולד דין חדש בנולד בשבת
 תחילה הלילה ספק שהוא זכ"כ ספק שהוא בה"ש יהיה מותר
 למוול בשבת מס"ס דמסייע חזקה מועברת, ובמקור דין ראיתי
 ברדב"ז דהספק באיזה זמן נולד הוי חסרון ידיעה, ולכאורה
 בפשוטו י"ל דהוי חוס' פרק במה מדליקין (שבת דף ל"ד) העלו
 דכל בה"ש שוים אם כולם יום אם כולם לילה, אם כולם קל"ח
 יום וקל"ח לילה א"כ י"ל דמש"ה אין מלין ביום ו' דאם תינוק אחר
 נולד ויהיה ספק אם הוא סוף בה"ש או אחר בה"ש תתפוס ספק
 אחד בהיפוך שמא בין השמשות לילה.

ואפשר דלא מקרי סתרי אהדדי שזה שהספק אם נולד ביום
 אמרינן את"ל נולד צבה"ש דהיינו מסתמא תחילת בה"ש
 שמא תחילת בה"ש יום, ואותו התינוק שהספק אם נולד בלילה אמרינן
 את"ל בה"ש דהיינו מסתמא סוף בה"ש שמא סוף בה"ש לילה.

ורפי הנ"ל בפשיטות יש לחלק, דהא באיזה זך שתפוס לא
 נעשה ודאי איסור דלהלך דכל בה"ש יום או לילה, מ"מ

לא היה מפורט י"ל דאיתו מגרע דלא הוי דיחוי, כיון דבידו לשרטט והוי כמו קבל הכשר ונתן לפסול בפ"ג דזבחים (דף ל"ד) וי"ע לדניא.

עב"פ כנ"ד לשרטט אחר הכתיבה נראה ברור דלה מהני מכה הראוי' הנ"ל, גם מלשון הרמב"ם והש"ע בהלכות ס"ת שכתבו והם לא שרטטו פסולה, משמע דאין תקנה לזה לשרטט עתה להכשירו כוללני"ד :

עקיבא

סימן נא

בשולי מכתבי לכבוד אבא מארי מ"ו הרב ג"י

עומד אני כעת בש"ע י"ד (סי' ו' ס"ב) השוחט במחזור לקרקע או לגוף כגון לפורן וסן המחזירים בבהמה וכו', תמוה לי למה דהעלה הש"ע לעיקר בחוק"מ (סי' ז"ה) דאדם אחקש לקרקע מקרה דוהתנחלתם, אף דבעבד כנעני כתיב מ"מ ילפינן מסברא דל"ט, א"כ מנ"ל דהשוחט בלפורן המחזור לבהמה לפסול השחיטה הא במתני' קתני רק והלפורן ונפרש בגמרא משום מחזור דלמא מייירי בלפורן של השוחט עלמנו והוי כמחזור לקרקע דלמרינן בכל מקום עבד אחקש לקרקע לענין שבעת מודה במתקת ולענין אונאה ומעילה ה"ג הוי האדם כקרקע והוי לפורן מחזור לקרקע, אבל בלפורן של בהמה יש לומר דכשר לשחיטה כמו בכ"מ ובכל הק"י הנ"ל בע"ח כמטלטלין, ומת"ל לומר דשחיטה יא"ל מכללא דהנ"ל :

ואף דלמרינן בסוגיא (דף כ') למטעמי סן ולפורן, ופירש"י היינו דכשר במליקה ופסול בשחיטה משום מחזור, י"ל דמייירי גם כן בשן השוחט עלמנו כנראה מתוס' שם דאפשר למלוך בשן : **וביותר** למה דפירשו הראשונים דסן ולפורן היינו בסיפוף דכשר בשחיטה ומייירי בתלוש, או דסן קאי אכשר בשחיטה ומייירי בתלוש, ולפורן קאי אכשר במליקה ומייירי במחזור, אם כן פשיטא יש לומר דמייירי רק בלפורן דאדם :

ותו דגם להפוסקים דאדם לא מקרי קרקע עדיין יש לומר דמייירי רק בהדם וחומר דרבנן דלא לחלף בעבד השוחט בלפורנו דודאי הוי קרקע, אבל בלפורן דבע"ח מאן יומר לן דפסול. **וכן** יש לדקדק מלשון הר"ם (פרק ד' מ"ג) דמכשירין :

וקושיותו שם יש ליישב למ"ש דאדם לאו כקרקע ובשחיטה גזרו רבנן דלא לייתי לחלופי בעבד ששוחט בלפורנו, א"כ לענין הכשר אדרבה החומרה בזה דאיתו ידון כקרקע ומדאורייתא אינו כקרקע ואפשר דבאמת על מה שידוחו של עבד לא הוכשרו, או דגזרו דהוי כבי יוסן דלא ליחלף בע"מ שידוחו ידי אדם בעלמא כמו דגזרו בשחיטת אדם אטו עבד וכמו כן גזרו לענין הכשר עבד אטו אדם, ולענין לשרוף עלה בקדשים י"ל דבעבד באמת אין שורפים עכ"פ לא ידעתי ראייה ברורה לזה לפסול השחיטה בלפורן של בהמה ול"ע :

כיון עבדו ותלמידו עקיבא

סימן נב

לידידי הרב רבי עזרא ג"י בק"ק ווא'טש

ע"ד שאלתו היות אחד מאנשי עירו רוצה שמעלתו ימסור לידו סך מסויים לקנות עורות בלפורן שהוא יסע למרחקים למקומות שקונים שם העורות בזול ויוליך העורות לעירו על אחריות שלו, והוא מחייב עלמנו ליסן למעלתו האמר מהעורות לפי ערך השעה בעירו שהוא מקום יוקר וכפי השעה לרוב הסוחרים יחי' האמר למעלתו סך ידוע פחות מהשער ולזה נסתפק מעלתו אם אין בזה חששא דריבית :

מערתו לא הודיע לי במכתבו אם מיד שימסור המעות לידו יחי' לו רשות להוליך לזרכו ויחי' באחריותו בהליכתו למקום סחורה או שיכיו המעות בידו בפקדון עד שיגיע למקום ההוא ויקנה הסחורה, דזהו נ"מ ויסוד גדול לדינא דהנה המכרימי"ט בשו"ת (ח"א סי' פ') כ' וז"ל לרובין נתן לשמעון בלדון סך ידוע וא"ל שמעון אינו מוכר לך בסך זה כ"כ אמר לערך שאמכור שאר האמר שיש לי למכור כמו שאמכור בלפת לאחור הערך אינו מוכר לך, ואפחות ג' גרוש בכל ככר נמא שאמכור שאר האמר וקמו מידו כו', תשובה, לכאורה זהו ריבית גמור הואיל ואחריות האמר על המוכר נמלא שלא קנה הלוקח אלא בהיותו בלפת וכיון דלא קני, וזוי הלוואה גבי' וכשפוחת לו מהשער נמלא שער מעותיו נותן לו ודמי להא המוליך חבילה נמקום למקום ברשות מוכר מותר ברשות לוקח אסור, למדנו שהאחריות מוכחת אם מוכר הוא מעכשיו או לא, ועכשיו שהוא ברשות מוכר שהמוכר קיבל אחריות הדך, א"כ עדיין לא יא"ל מרשותו עד ביאה לפת, והמעות הלוואה אאלו וכשפוחת מהשער הוי אגר נטר, ומינהו בפ' הזהב מוכח שכל שהסחורה אאלו אע"פ שהאחריות על המוכר ומוכר לו בפחות מותר דאיתא התם בצרייתא, הרי שהיו חמוריו ופועליו תובעים אותנו בשוק וכו' ואסיק ר"א כיון דאית ליה נעשה כאומר עד שיבא בני, והקשו בתוס' נהי דשרי סאה בסאה ביש לו, הא סאה בסאתיים כי הלא דנותן לו עריסית יותר אסור והוי ריבית גמורה, ותירלו דהכא אינו נותן לו אותה מטבע עלמנו שלקה אלא מין אחר דדמי למו"מ והכי קאמר כמו שמוחר סאה בסאה ביש לו משום דהוי ריבית דרבנן ה"ל דרך מו"מ אפי' סאה בסאתיים ממי מותר, הרי מוצא דאע"פ שמוסיף לו לעריסית, וגם אינו מקנה לו המעות שבציתו דהרי אין מטבע נקנה בחליפין, ופשיטא שעדיין המעות שבציתו באחריותו ואם נאנס חייב ליסן לו אחרים תחתיהן אע"פ כ' כל שיש לו הואיל והוא דרך מו"מ מותר עכ"ל.

ורבאורה לא היה צריך להביא ממרחק לחמו כי הדבר מפורש לנו בתוס' בפ' ח"ג (דף ס"ד ע"ב) שכ' דהא דקתני במתני' ופוסק עמו על הגדיש מייירי אף באחריות על המוכר דומיא דפוסק על שער שבשוק דאין הלוקח מפסיד בשום ענין, ומלאתי חמ"ז שהרגיש בזה הנ"ל בכל' מלוא.

ולענין דבאמת יש שני מינים מוזיל גבי', האחד דמוכר לו כפי שער של עכשיו, רק אם יתיקר אח"כ והוא יסן לו כשער הפסיקה נראה כמוזיל גביה, השני דמוזיל גביה עכשיו בזול יותר מהשער והנה בודאי השני חמור מן הראשון כמ"ש התוס' שם (ד"ה מכו דתימא וכו') דביש לו ועדיין מחוסר מלאכה מותר לפסוק עמו כפי השער ול"ח ליוקרא שאח"כ אבל מ"מ אסור להזיל ממש דלא מיקרי יש לו לגמרי עיי"ש, ומעתה י"ל דבנידון מהרי"ע בודאי אם לא הוי בוס ספק דעכ"פ אחר נכיון ג' גרוש לאבן כפי השער שבלפת יחי' עכ"פ לא פחות משער שבנידון, באמת לא הוי צריך ראייה לדינא הלא דאפשר דהיה הספק אולי יביה בזול יותר משער שבנידון והוי מוזיל גבי' ממש, ובזה אין ראייה מתוס' הנ"ל, די"ל דמתניתין דפוסק עמו על הגדיש דמייירי אף באחריות המוכר היינו כיון דאין מוזיל גביה משער הפסיקה דהא בל"ח מייירי בהכי כיון דממוכר מלאכה כמ"ש תוספות הנ"ל, ואף דעלה קתני ופוסק עמו כשער הגבוה ואפשר שיביה אז בזול יותר מן הפסיקה, (עיין ש"כ סי' קע"ג ול"ע) היינו דממנ"פ מותר, אם יזיל גבי' אח"כ יחי' כאלו מוכר לו אז בשעת הלקיחה, אם יתיקר הוי כנקמה לו בשעת הפסיקה ושלו נתיקר, אבל בנידון מכרימי"ט דמוזיל גביה גם משער לפת ג' גרוש לאבן, א"כ אם יחי' דרך משל שער לפת כשער לידון והוא יסן לו בפחות ג' גרוש דמוזיל גביה יותר מן הפסיקה זמן הלקיחה, זהו קרא מוזיל גביה ממש, די"ל דבאחריות המוכר אסור.

והריא דקיראה י"ל שאינו באחריות המוכר, ולזה הביא ראייה מהביא דהוצב דמוזיל גביה ממש ומסתמא אחריות על המוכר ואפ"ה שרי, כן נראה לפי ענ"ל נכון. **אלא** דיש לעיין בסיפוף אם איתא דהביא דהוצב היא ראייה מוכרחת דמייירי באחריות המוכר, א"כ תקשי בסיפוף למה הולרכו

קשה מאי פריך הש"ס אלא מנעמה סאה בסאה לשמרי, הא סאה בסאה מותר בילא השער מכה לירוף שקלי טיבוחך, קשה למא רבה ור"י ג"כ מהמת לירוף דילא השער הוי כיש לו מש"ס מותר: **ולזה** י"ל דס"ל להש"ס דרך היתרא דילא השער הוי כיש לו וכו' לא שייך בקובע לו זמן שלא ילטרך לקבלו מקודם, וכדפסקינן באמת בסאה בסאה לאסור ומש"ס ס"ל להש"ס דהיתר דפסיקת השער הוא אף בקובע זמן כה"ג, וע"כ משום היתרא דשקלי טיבוחך לחודא שרינן, ושפיר פריך א"ה סאה בסאה לשמרי אף בליכא שער משום שקילא טיבוחך לחוד.

באופן דיש לומר בז"ד בקיבל עליו שלא לפחות מהשער של המקום ההוא דמותר:

א"ל נראה לכאורה דגם בכה"ג אסור ורמיה מסוגיא החמרים מעלים במקום היוקר במקום הזול ועי' בתוס' דמייירי לאחריות התבואה בחזרתה על הלוקח ובלא"ה אסור, ולכאורה קשה מה בכך לאחריות על המוכר, ואי דהתם כיון לאחריות המעות בהליכה על החמרים הוי כפוסק אח"כ בהלואה, הא מ"מ י"ל דלאחר שלקחו החמרים התבואה ואז מקרי יש לו מתחיל הפסיקה, ליה ל"ל דזהו נקרא מוזיל גביה דכיון דידוע עכשיו דבמקום המקבל הוא ביוקר והוא מתחייב למסור בידו שם הוי כמוזיל גבי' ואינו דומה לתולה בזמן דמתיקף אח"כ, מה שאין כן זה דמיירי הוא ביוקר בס, והוא מתחייב ליתן לו במקום היוקר בשער הזול הוי כמוזיל גביה, א"כ בז"ד בכל ענין אסור.

ז"ל דנימא באמת בז"ד להחיר דנימא אחר שקנה הוא העורות אז מתחיל הפסיקה וא"כ מניילא אף אם אפשר שיוזל יותר בעיר המקבל מ"מ מותר כמו דפסק המהרי"ט הכ"ל, אף דגמנמנו קלח בהוראתו מ"מ אין משיבין את הארי.

אך אם מיד שמוסר המעות לידו הם באחריות המוכר בזה אסור בכל גווני דהוי כפוסק עמו בהלואה, דאף דס"ל להרמב"ן דמותר לפסוק בהלואה ביש לו אף להזיל גביה מ"מ בודאי אסור לקפוץ עמו בשעת הלואה שמוזיל גביה בשעת הפיעון ואף אם יקבל עליו שלא לפחות ליתן משער המקום ההוא מ"מ הוי כמוזיל גביה כדבוכחנה מתוס'.

באופן דבז"ד תלוי הכל אם אחריות המעות בהליכה על המוכר בכל ענין אסור ואם אחריות על הלוקח בכל ענין שרי, דיש לומר דהפסיקה נגמר אחרי שקנה זה העורות, והוי כפוסק ביש לו דלכ"ע שרי כנלע"ד:

עקיבא במ"ו הרב רבי משה נינו זצ"ל

סימן נג

לעמיתי הגאון רבי מאיר פויגור נ"י אב"ד דק"ק שאטלאנד

ע"ד ששאלנו באפטרופוס שהלוח זוזי דיתמי על אבליגאטיאן ששה פראלענטי לשה בלי היתר עיסקא ואחר שמוסר השער להאפטרופוס ונתן המעות להלוח אמר האפטרופוס להלוח שמהראוי שיתן ליתומים שמונה פראלענטי והשיב הלוח גם זה אצעה ונתן להאפטרופוס הרווחים והאפטרופוס נתנם ליתומים להאכילם, ועתה עושן הלוח שרואה לסלק הקרן ולנכות ב' פראלענטי שנתן עודף בכל שנה.

ת"ת דבר מדין ששה פראלענטי אם יוכל לנכות כדון כל ריבית קלואה, לכאורה יש להפך בזכות היתומים ע"פ מ"ש הרא"ש בשו"ת וכן פסק להלכה (בסי' ק"ס) אם עבר האפטרופוס והלוח מעות היתומים בר"ק והאכילם ליתומים פעורים מלשלא אפי' כשיגדלו, ולמד רשב"א זה במצ"ש מדין גזול ומאכיל בניו דפעורים מלשלא, אמנם במ"ל (פ"ד ה' י"ד ממלואה) כתב דהרשב"א והריב"ש פליגי, דהריב"ש (סי' תס"ה) לא פירי ליתומים רק מטעם יתמי לאו בני מעמד מלואה יניחו וממילא הדין רק בקטנים אבל להרשב"א גם באפטרופוס ליתומים גדולים כה"ג פעורים, ואחרי אריכות המ"ל במחלוקת הרשב"א והריב"ש כתב וז"ל ויש להסתפק

הולכנו המוספות להביא ראיתם בענין משמעות ללמוד בחזרת דומיה, הו"ל להביא ראיה מהביא דהזכב.

גם יש לי לפקפק אימא בנידון דמהרי"ט גרע טפי מן מוזיל גביה ממש והיינו דמוזיל גבי' וקולב לו דמים ידועים א"כ אחריות הזול שמוזיל מן הפסיקה על הלוקח ורק אחריות חונסים על המוכר משא"כ בנידון דמהרי"ט דפוחת לו המיד ג' גרוש מהשער שיהי' דגם אחריות הזול על המוכר דכל מה שיוזל יהיה פסידא דמוכר י"ל דגרע דבאחריות כי האי נראה יותר דלא הוי מכירה כדמלינו גבי לאן ברזל, ובה ליכא ראיה מהביא דהזכב ד"ל דהתם א"ל שיתן לו יפה דינר וטריסות היינו מה ששום עכשיו דינר וטריסות, ואם יוזלו הפירוטות יהי' פסידא דהמקבל, ומהביא דפוסק עמו כשער הגבוה דג"כ אחריות הזול על המוכר אין ראיה דשאני התם דלא מוזיל גביה להדיא וכנ"ל:

ואולי י"ל כיון דרשאי להזיל גביה ולמכור כל מה שיש לו עבור פרוטה אחת דאין סהדי דלא יוזל יותר, א"כ לא יגרע כמה שעושה קצבה לפחות כך וכך מהשער שיהיה דכל מה שיתן לו אח"כ הוי כאוזיל גביה מיד רק שתולה דמי המקח לערך שער ההוא ועדיין ל"ע:

תו כתב המהרי"ט שם כיון דקנו מידו וא"י לחזור א"כ נקנה המקח מיד ואין כאן הלואה עיי"ש, נראה דכל דינים דבפרקין דהיתר הפסיקה ואיסורו היינו רק בקנין מעות, דבלא"ה לא הוי קנין גמור אבל בקנין גמור לא יגרע כמו בשביל אחריות המוכר דסוף סוף קנה מיד:

ולענין זכו תליא ב' תירושים שבתוס' (דף ס"ד) בעובדא דחזיתא דחמרא, דאי תקפה ברשותך דהקשו אי בושך הלא ה' קנין גמור ומה דמתנה אי תקפה ברשותך היינו כמו תנאי דאם תקפה יתבעל המקח ואי לא יהי' המקח נקנה לו למפרע מיד ותיירו דא"ל להתנות כזה דמ"מ כיון דהוא באחריות המוכר הוי כאלו לא נקנה המקח, ובתירוטם ב' כ' דמייירי בלא משך עיי"ש, משמע במשך מותר א"כ דינא דמהרי"ט עולה יפה לתירוטם ב', אבל להירוך הא' אף בקנין גמור מניק-מה שקבל המוכר אחריות, ועי' בטור וש"ע דכתבו להדיא (סי' קע"ג) בין במשך בין לא משך א"כ דברי המהרי"ט ל"ע:

בחזור ל"ד דאם קבלת האחריות המעות בהליכה על הנותן נראה דמ"מ אם אפשר שיהיה בזול יותר מאלוהו מקום הקנייה דאסור אף כיון דהנותן מקבל אחריות המעות הוי כקונה ממשו העורות באלוהו מקום ואם ילא השער, מ"מ הא בילא השער אסור להזיל, ובנידון כזה דאפשר דיוזל יותר משער הפסיקה ואז יפחות לו גם כן סך ההוא מהשער זהו גרע משער הגבוה וכנ"ל:

ואף דמהרי"ט שרי ג"כ בכה"ג היינו ביש לו דשרי להזיל גבי' אבל לא בילא השער, אף אם יקבל הנותן דעכ"פ לא יפחות ליתן לו משער של מקום ההוא לכאורה שרי דהוי כפוסק על שער שבשוק דאף אחריות המוכר בחזירתו על העורות ומותר כמו בכל ילא השער:

אף דלכאורה גם בזה יש לגנוגס כיון דאין מחוייב לקבל העורות רק בעיר שדר צו המקבל הוי כקולב לו זמן לא יקבלם מקודם לאסור בסאה בסאה באין לו (כדליתא בש"ע סי' קס"ב) י"ל זה דוקא בהלואה, אבל בפסיקה י"ל דקיל מנייה, ולא נזכר דין זה לענין פסיקה (בסי' קע"ה):

ולכאורה ראיה לזה דהא לכאורה קשה לנו"ש הרא"ש בפ' א"ג (דף ע"ג) לשיטתו בכה"ג דלויין סאה בסאה על שער שבשוק דהוי כיש לו, הא דאסור לפסוק על החוב היינו כיון דיש עליו שום חוב כבר גרע טפי, ובשם הראב"ד כ' דסאה בסאה מותר על השער ובליירוף סברא דשקלי טיבוחך עיי"ש, ולכאורה בין כך ובין כך תמוה הא לפריך הש"ס ר"פ א"ג על רבה ור"י דאמרי הטעם שפוסקים על שער שבשוק דאמרינן שקלי טיבוחך דגם סאה בסאה לשמרי מה"ע, וקשה להרא"ש למ"ל באמת לרבה ור"י לטעמא דשקלי טיבוחך, הא בנתן לו מעות לויכא הלואה מקודם בלא"ה מותר דמכח השער הוי כיש לו כמו בסאה בסאה, ולהראב"ד

להסתפק בנתן ריבית להיתומים ולא נתן הקרן אם מנכין לכו
 הריבית, ח"ד כל סלוקי בלא זוזי אפוקי הוא, ולהרי"ף ז"ל אפי'
 בלא משכנתא דינא הכי הוא, ואם כן ה"ל כיון דפטיירי מחמת
 דלאו בני מעבד מלוה נינהו אם כן אף מהקרן אין מנכין דכל סלוקי
 בלא זוזי אפוקי הוא עכ"ל:

והנה אף דהמ"ל נקיט בלישניה כיון דפטיירי וכו' דלאו בני כו'
 דנראה דנקט לה אליבא דהריב"ש מ"מ נראה דגם לטעמא
 דהרשב"א איכא להאספוקי אף דמדמי לגזול ומאכיל, י"ל דוקא בנתן
 כבר הקרן והריבית אז הוי כגזל, משא"כ כשעדיין לא נתן הקרן
 דאפשר לנכוהו עוד לא מקרי גזל, וכן ראייתי כתב בפשיטות מארי
 זקוני רב הגולה רבי אברהם ברודא ז"ל בספרו אשל אברהם,
 [בח"י פוסקים פ' ח"ג סי' ח"י אות ה'] דלהרשב"א בלא נתן הקרן
 יכול לנכות, עכ"פ מידי ספיקא לא נפקא ויכול לומר דקיס ליה
 דיכול לנכות.

וביותר י"ל אף ה"י נימא דלהרשב"א והריב"ש גם לנכות ה"י
 מ"מ בנ"ד דעתה היתומים גדולים דנראה דלטעמא
 דהריב"ש יכול להוליא מהם הריבית גם מה שקבלו בעודם קטנים,
 דלטעמא דיתמי לאו בני מלוה א"ל לפיכך רק לפי שעה בעודם
 קטנים אבל מ"מ כשיגדלו לריכס לשלם כמו בפריעות בע"ה א"כ
 ממילא יכול לנכות ולומר קיס לי כהריב"ש, ואף במשכנתא ממש
 דלכ"ע סלוקי בלא זוזי אפוקי הוא מ"מ לעיני ספיקא דינא יכול
 לומר ק"ל כמו שהוכחתי בתשובה במק"א, ואף דבש"ע פסק דפטורים
 אף לכשיגדלו י"ל דרק מספיקא יכולים לומר קיס לי כהרשב"א, אבל
 היכי דלא נתן הקרן יכול לנכות ולומר קיס לי כהריב"ש.

ורענ"ד אין הכרח לדברי המ"ל לומר דהריב"ש חולק בזה על
 הרשב"א, די"ל דגם הריב"ש ס"ל לדמוהו לגזול ומאכיל
 ומה דדן הריב"ש מטעם יתמי לאו בני מלוה היינו אף היכי דל"ש
 למפטר'י מדין גזול ומאכיל, כגון דנתן הריבית ליחומים עלמס
 שלא ע"י האפטרופוס או דהאפטרופוס הלוה מדעתם ובשליחותם
 או דמיירי דהריבית בעין כמו שצ"ד המ"ל שם, דלהרשב"א דוקא
 בהאכיל כמו בגזול ומאכיל אבל בצעין חייב לשלם, ובזה דן
 הריב"ש דמ"מ פטורים משום דיתמי לאו בני מעבד מלוה נינהו,
 ותדע דהרי הריב"ש שם כתב ואע"פ דראיתי בתשובה להרשב"א
 דאפי' במשות יחומים ר"ק יולאש דדיינין וכו' ולכאורה יפלא ה"ל
 דרובא הרשב"א פוטר אותם ואפי' ביתומים גדולים מטעם גזול
 ומאכיל, אע"כ דמיירי בחד מהך גווני דליכא למיתי עלה מדין
 גזול ומאכיל דבזה ס"ל להרשב"א דמוציאים מיתומים, והריב"ש
 חלק עליו בזה דמ"מ פטיירי דלאו בני מעבד מלוה נינהו, אבל
 היכי דשייך למפטר'י מדין גזול ומאכיל גם הריב"ש מודה בזה
 דגם בצדו לית פטורים, מ"מ אינו כדאי לחלוק על המ"ל בפרט
 דבלא"ה דעת המרדכי להדיא דאפי' באפטרופוס שהלוה מעות יתמי
 גובה מהם הר"ק, גם בשעת הרשב"א י"ל דבלא נתן הקרן מנכין
 להו, והכי פשיטא לאח"ז הגאון ה"ל לזה ר"ל בנ"ד יכול לנכות
 להיתומים:

עוד יש לדון לזכות להיתומים ע"פ מה דפסקינן בש"ע (סעיף
 י"ט) אפטרופוס שהלוה מעות יחומים בר"ק אם הלוה נטל
 כגון דווח לחלקו כמו שהתנה לתת להם חייב ליתן להם עיי"ש
 והוא נודברי מוהר"ם.

אך נ"ל דאזר הלוה בת"כ שמיד שלוח המעות חזר והלוה אותם
 לאח"כ ואיבדו מעותיו והפסידו הכל, לכאורה נראה לדינא
 בכל מקבלי עיסקא שא"ל לשבועה שלא סרוויח אף דבש"ע חוה"מ
 (סי' פ"א ס"ל) מבוחר לזריך לישבע דלא היה רווח, מ"מ הא כבר
 כ' ה"ב"י שם בטעמא דמלתא אף דהוא טענת שמא מ"מ לריך לישבע
 בדין שבועת השותפין וכיון דמלינו דעת רש"י והרמ"ה דבשבועת
 השותפין בעי הודאה במקלף, ובסמ"ע (סי' ז"ג סק"ז) כ' דגם
 דעת המחבר כן כמו דהתם (בסי' ר"ל) ובסמ"ע ס"ק כתב
 והמהדר אזיל לטעמו דס"ל דשבועת שמא הללו א"ל להיות מודה
 במקלף ותמוה דהא דרובא דעת המחבר לזריך להיות מוב"מ וכמ"ש
 בסמ"ע עלמו סק"ז וז"ע. א"כ יש לומר דיכול לומר ק"ל לזריך
 שיהיה מוב"מ.

וכן מלאתי בכנה"ג (סי' ז"ז ב"ב"י אות ו') כ' אבל הרשב"ם
 ומוהר"א ששון ומהר"ב בתשובה כ"י ומשפט דק ח"א (סי'
 ע"ג) כתבו דיכול המוחזק לומר ק"ל כרש"י ואין משביעין אותה
 חי ליכא הודאה, ואף דבכנה"ג כ' שם בשם הרדב"ז (סי' ר"ב)
 דאף לרש"י מ"מ בחר דתיקון היסת בכופר הכל גם בשותף אף
 בכופר הכל לריך לישבע היסת אף דעומו שמא עיי"ש, וכ"כ הע"ז
 (סי' ז"ג) בפירוט דברי רבינו ישע' בעור ומדמי לי' לתיבה פרוזה,
 וכן מוכח לכאורה מהגהת ש"ע (סי' פ"ז סי' א') מיכו יכול החובע
 לומר איני חפץ ממך רק שבועת היסת ולא שבועת השותפים וכו',
 ולכאורה תמוה דהא בלא שבועת השותפין אינו יכול להשביעו כלל
 היסת דהוי טענת שמא, אע"כ כללל דשבועת שותפין הוא ג"כ
 היסת כמו שאר כופר בכל, דבשותפין עשו חו"ל חביעתו בשמא כמו
 חביעת ברי ושפיר יכול לומר אינו רואה ממך שבועת המשנה מדין
 מוב"מ רק שבועת היסת מדין כ"ה.

אולם עכ"ז הא מפורש בסיפוך בש"ע (סי' ר"ל ס' י"ט) שכתב
 שם אבל אם לא היה טענה או כפירה והודאה כשיעור
 זה אם עושים אותה ודאי נשבע היסת וכו', הרי להשביע היסת
 בעי דוקא טענה ודאי אבל בטענת שמא א"ל להשביעו כלל א"כ
 ב"ב בסף והודאה, אם כן לכאורה בכל מקבלי עסקא א"ל לישבע
 כמה הרוויח דיכול לומר ק"ל, וסגי בנידן דידן בחרם סתם.

ומה"מ נראה דכ' הש"כ (סי' קס"ו) דאם המלוה אינו מאמיין
 להלוה יכתוב בשטר עיסקא דאין הלוה נאמן בהפסד
 רק בעדים, ועל הרווח יהיה נאמן בשבועת המורה כדלון בעה"ט
 עיי"ש, ומשמע בלא כתב בפירוט א"ל להשביעו [ויש לדחות דמהני
 להשביעו בחומר רלון בעה"ט בכבוי לרות וכדומה], ובפרט
 דבלא"ה קיבה הרבה מתשו' מהריב"ל ח"ג (סי' קי"ט) ביסוד דברי
 מוהר"מ ומסיק דאין לעשות מטעם כדבריו לומר דבהתנה האפטרופוס
 בר"ק דייערך ליתן אם נטל לחלקו רווח כ"כ עיי"ש, גם המ"ל
 כ' בשם הרב פ"מ ח"ב (סי' כ"ג) דיכול המוחזק לומר ק"ל כרש"י
 דבזוזי דיתמי דהיתר קרוב לשכר ורחוק להפסד היינו רק בפני
 ב"ד ומדין הפקר ב"ד וממילא ליתא לדינא דמוהר"ם עיי"ש, אם כן
 על כל פנים היכי דטונון שלא הרויח כלל בודאי אין לחייבו שבועה,
 ודי בקב"ה סתם.

אך לחיך ב' פראלענטי יש לדון דלא הוי ר"ק כיון דלא התנה
 עמו כן בשעת הלוואה ואף להסודרים (סי' קס"ו) דגם
 בשעת הרווח זמן הוי ר"ק א"כ י"ל כיון דכידו להבוע המעות
 בכל זמן שיראה רק שידעו לו מקודם ג' חדשים כפי דינא דמלכותא
 א"כ י"ל כיון דבכל רגע יכול להודיעו שישלם לו מעותיו אחרי ג'
 חדשים הוי כמו הרחצת זמן צמה ששותק ואינו תובע מעותיו,
 מ"מ עדיין אינו מוכרח כיון דלא אמר בפירוט שמרחיב לו הזמן
 בשביל זה ולא נעשה שום השתנות וקביעת זמן בשעה שקיץ לו
 הק' ב' פראלענטי י"ל דלא הוי ר"ק, כמ"ש הש"כ (סי' קס"ו ס"ה)
 דבכה"ג דוקא באומר בפירוט בשכר מעותיך דזהו במשמע שמרחיב
 לו זמן בשביל זה אבל בלא"ה לא, עיי"ש.

אך עכ"פ מדין חבך ריבית לא נפקא ובה הכריע הרמ"א (סי'
 קס"ו ס"ג) דיכול לנכות לו מחובו דדוקא במשכנתא אמרינן
 סלוקי בלא זוזי אפוקי אבל לא בעלמא, ובצר העלתי בתשובה
 דאבליגאטיאן אינו בכלל משכנתא לעיני זה, ואף דא"ר הוחר
 ליתמי מ"מ הא כבר כתב הרשב"א בשו"ת (הובא ב"ב"י סי' ק"ס)
 הא דמעות יתמי מותר להלותן קרוב לשכר ורחוק להפסד ובלבד
 שיתנו שיעמדו כל המעות מיוחדים ושיקבלו היתומים מהרווח
 שנמלה במעותיהם ממש אבל לא שיוציאם הלוה ושיפרע לאחר
 מכאן, וכתב המ"ל בשם מהריב"ל ח"ה (סי' קב"ו) שלא מלינו
 חולק על זה בפירוט, וביאר המ"ל בטעמא דמלתא אף שהוא לא
 התנה שיוציאם לזרוז ואם כן לא קיץ הריבית והוי רק ח"ר דמותר
 בשל יחומים דכל ח"ר שאם היו נוחנים בתחילה לכך הרי זה
 רבית קלוזה ואינו חבך אלא משום שלא התנה לא התירו בשל
 יחומים ע"ש, וה"ל בנ"ד כיון דהוי ח"ר מחמת שלא התנה בשעה
 הלואה ואלו התנה הוי ר"ק, וגם כבר כתבנו שהלוה עושן בלא
 הרוויח במעותיהם כלל שהוציאם לדבר אחר והוי ממש כרינא
 דהרשב"א

הרשב"א, ואם כן הדין ליכול לנכות כל השמנה פראלענטי כוללענ"ד: ידירו אוהבו.

עקיבא גינו מא"ש

סימן נד

להגאון המפורסם הג"ל בענין הג"ל

מ"ש מעכ"ת הגאון כ"י על תמיכה דבדרי המ"ל הנ"ל דיש לומר דהריב"ש מיימי צענין לדיכא למיתי עלה מדין גוזל ומאכיל, כגון דהלוו הקטנים בעלמם וכדומה, ותדע דאם לא כן יסתרו דברי הרשב"א שהביא הריב"ש לדברי הרשב"א שהביא הב"י וכ' רומע"ת דכל זה מצוה דבדרי הנ"ל עלמו:

נפלאותי על כבודו, וכי במידי דעסיקא בי' אעלים עיני מסידור הדברים, אבל עיקר כוונתי היה להקשות מהוך דברי המ"ל עלמו, כיון דכתב שלא יסתרו דברי הרשב"א אהדדי מוכח דמיירי בענין לדיכא בי' עעמא דגוזל ומאכיל וא"כ מ"ל להמ"ל לעשות מחלוקות באפטרופס גדולים, הא יש לומר כיון דמיירי בענין לדיכא לדמויי גוזל ומאכיל, מו"ה הולך הריב"ש למיתי עלה מדין יתמי לאו בני מיעבד מלוה, אבל בעלמא ס"ל גם כן אף בגדולים פטורים מדין גוזל ומאכיל וכן הן הדברים שהקשיתי, ולגודל נחילת מכהבי השמטתי לכחוב כדכתב המ"ל בעלמו:

ומ"ש מעכ"ת דאף לדברי המ"ל דהריב"ש חולק מ"מ במה שכ' הרשב"א דאפילו קטנים עלמם שהלוו פטורים להחזיר הריבית שאכלו מדין קטנים שהזיקו, וזה לא מצינו דפליג הריב"ש דהוא מיימי דעדיין הרבית בעין, יפה כתב, אולם עכ"פ י"ל הכי דלא נתן הקרן יכול לנכות דלא מקרי הזיקו, די"ל מדידהו קאבלי: **ונ"ל** ראיה לזה מהשוצת מהרי"ל הובא בב"י (כי' ק"ס ד"ה כ' במרדכי) עיי"ש, דטרח למלוה זכות היתומים, ולא אחי עלה מדין קטנים שהזיקו, אע"כ מיירי בשחקן עוד ביד הלוה ויוכל לנכות, ולפ"ז י"ל בדרך ממכ"פ אס בלמו להשוות דברי מהרי"ל להרשב"א, ע"כ מוכח דיכול לנכות, ואם נימא דפליגי, יכול לומר קי"ל כמהרי"ל, וכעת אין אחי ס' מהרי"ל לעיין במקור הדברים:

ומ"ש מעכ"ת דלסברת המהר"ם י"ל אף בלא הרויח מכל מקום הקליפה במאן ליתא, ומה דנתן הוי כנתן בלא קליפה דהוי רק א"ר דהותר ליחמי, אלא דאין כופין לו ליתן כיון דלא הרויח, אבל מה שנתן נתן בהיתר דהוי רק א"ר כיון דמקרי לא קלן:

זהו וסתר מדברי מהרי"ל הנ"ל דנחית ג"כ בשיעת מהר"ם הנ"ל ואעפ"כ לא זיכה להיתום רק דדנין כאלו התנה לזון היתום בלמאס ומנה שירויה, ומה שהרבה ליתן הוי מחנה בעלמא עיי"ש, מבואר דאלו קלן הסך ליתן, לא היינו דנין לא"ר דהותר ליחומים זולת דנימא דהקרן שבירו עדיין לא מקרי נתן להם הרבית, די"ל דקין דידהו נתן להם:

עכ"פ די לנו דזכינו לדין דב"ד דהקרן בידו יכול לנכות:

וביותר נראה לדינא דבאמת מו"חאין מהיתומים, דהרי הב"י שס ד"ה אפטרופוס וכו' כתב על ענין אס גבה האפטרופס ונתן להם כו' וכבר גלוי לפנים שכ"ז אינו אלא כשלא הרויח הלוה וכו', הרי דס"ל לרבינו הב"י בנפורה דאף להסברת המהר"ם מ"מ בלא הרויח מו"חאין מהיתומים, א"ו כבוד דדוקא לענין מה שהרויח בזה אלו דנין, דדמי כדאמתו הב"י כמו דמקבל סהם הוי כאמתו ב"ד עמו למחילת שטר, מש"ה אף בקלן האפטרופס מה לנו בקליפתו, הא עכ"פ ממה דהוי כאמתו ב"ד עמו מחוייב ליתן ממה שהרויח מוכח חנתי ב"ד, משא"כ כשלא הרויח ל"ש לומר דהוי כלא קלן, דהא מכל מקום מה שנתן רק מכה הקליפה נתן, והוי ר"ק כוללענ"ד:

ומ"ש רומע"ת כ"י מרסחם הריב"ש משמע אף כשיגדלו היתומים

פטורים, והטעם כיון דבעידן דהיו קטנים היו פטורים יש דחוי אלא מלוה, והא דלר"פ דס"ל פריעת בע"ח מלוה נזקקי' לנכסי ית"ק כשיגדלו היינו לשיעמיה דלומר זאת אומרת אין דיחוי אלא מלוה עכ"ד:

נפלאותי אף אס ידון כן בכוונת הריב"ש, מ"מ הא גם לדידן הוא איבעיא דלא איפשעה אס יש דחוי אלא מלוה, וממילא בנ"ד יכול לנכות ולומר קי"ל דאין דיחוי אלא מלוה:

ובעיקר היסוד כ"ל הא הרא"ש סוף מ"ק כ' בשם הר"ם דקטן שמת לו מת והגדיל אחר ז' דלריך להתאבל דאין דיחוי, והרא"ש כתב שס דפטור מלהתאבל וכחש לחלק אף דאין דיחוי אלא מלוה, מ"מ כיון דהדיחוי בגוף האדם יש דיחוי, או דגבי הכיסוי הוי בידו, משא"כ באין בידו לכלק הדיחוי מעליו עיי"ש [ודברי הרא"ש אלו תמוהים לי, דא"כ למאי אצטרך. הש"ס בפ"ג דסוכה לומר דר"פ גופא מספקא ליה הא יש חילוק דבכיסוי הוי בידו, וגם בהיפוך למאי הולך הרא"ש לחלוף, הא בלא"ה כפי דקאמר הש"ס דר"פ גופא מספקא ליה אס כן חייב בכיסוי רק מספיקא, וממילא באבילות הוי ספך דרבנן ולקולא דהא באמת עדיין לחלוף דהרא"ש הא מכל מקום גם במידי דלאו בידו, הוא איבעיא דלא איפשעה בעלתה בו תמרה אס יש דיחוי, אלא ע"כ דמטעם ס' אבילות מקילין, א"כ בלא"ה הו"מ ליתן טעם זה, וז"ע]:

א"ב בממכ"פ לשיטת הר"מ אין קיום לדברי מעכ"ת דהא מחייב בקטן שהגדיל, ולדברי הרא"ש הא לפי ב' טעמים שלו לחלק בין דיחוי קטן לדיחוי לכיסוי, א"כ יקשה מפריעת בע"ח מיתומים שגדלו לדיכא לשנויי כדכתב מעכ"ת כ"י דר"פ לשיעמיה, הא לחלוףו דהרא"ש אף דר"פ ס"ל דבכסוי אין דיחוי, מכל מקום הדיחוי דקטן שא"י:

אע"כ דבלא"ה בפריעת בע"ח ליכא ענין דיחוי, דדוקא באבילות דבאלו לחייבו מנה המעשה שפעשה בשעת קטנותו דהיינו מיתת המת, וכיון דלא נתאבל או דישלים עתה, בזה אמרינן יש דיחוי, אבל בפריעת בעל חוב אין לריך לדון על המעשה שפעשה בקטנותו שירש מנכסיו אביו, דאין שעת הירושה דוקא גורמת להמלוה, אלא לכל שיש ברשותו נכסיו אביו המשועבדים לבעל חוב רמיא עליה המלוה לשלם ומה לנו אימתה החילו לבה ברשותו, והכי נמי בריבית דהמלוה כל זמן שמעות הריבית בידו לריך להחזירם:

זולת דנימא לחלק בין ריבית לפרעון חוב, כיון דחויין דבריבית לבדים לא אזהר רחמנא א"כ אין החיוב חל בכללות על מי שמעות הרבית בידו דהא מעות הריבית ביד הירוש וא"ל להחזיר אלא דהחיוב על מי שלקה הריבית עליו מוטל המלוה להחזיר אס כן יש לומר דמעשה הלקיחה גורמת, וכיון דבעידן הלקיחה לא חל עליו המלוה, גם כשהגדיל פטור דיש דיחוי, משא"כ בפרעון חוב דכ"ז שהנכסים ברשותו בן ובן בנו עד סוף כל הדורות, המלוה לשלם להבע"ה, אין שעת מעשה הירושה גורמת, רק המלוה בכל רגע שנכסים המשועבדים בידו, ועדיין אין הכרח לזה:

גם י"ל לחילוק שני דהרא"ש דדוקא באבילות לא מקרי בידו דאס ידון כהר"ם לחייבו להתאבל משהגדיל, נראה דאף אס היה מתאבל בקטנותו דלא ילא בזה, ולא מ'טעם בכך כיון דבאוחה שעה לא היה מחוייב בדבר, אינו פטור לשעה שיהיה מחוייב בדבר, [וכדקשה הכ"מ פ"ה ה"ז מהל' קרבן פסח, ועיינו מג"א רס"ו רס"ז בקידש קודם לילה עיי"ש] מש"ה מקרי לאו בידו, אבל בפרעון חוב ובריבית, דאס החזיר בעודו קטן פשיטא דלא ידי חובתו ומפטר בכך, יש לומר דמקרי בידו כמו כסוי הדם:

ואף דיש לחלק דבכסוי בידו לגלות ולהביא עלמו לידי חיוב משא"כ בקטן דאין בידו להביא עלמו לידי חיוב, מכל מקום גם לאבילות לא דמי, דהתם אין בידו כלל:

וב"ש מעכ"ת חביבי כ"י דלא דמי לקטן שהגדיל חוץ חג הסוכות דהתם כל יום החיוב מתחדש, הראיה זו כתב הע"ז יו"ד (כי' ש"ז) לדחות דברי הרא"ש באבילות, וגם חכמי עמדותי בזה לחלק, דבסוכה בכל יום מתחדש החיוב אבל מ"מ הראיה שמביא

הע"ז ח"ה (סי' תע"ו סק"י) משועה שנסחפה בליל פסח, הוא ראייה נכונה לכאורה, דהתם אין החיוב מתחדש בכל רגע, דאם חבל בתחילת הלילה הוא לא מחויב :

ומ"מ לענין אבילות יש לחלק, דבמאה משך זמנו כל הלילה, ובידו להמתין כרצונו ואין החיוב דוקא בתחילת הלילה, משא"כ באבילות דמיד שמת לו מת אין בידו לדחות ולנהוג אבילות אח"כ, ח"כ עיקר החיוב מיד בשעת משעה ומה שמוכר אחר ז' הוי רק תשלומין, משום הכי בלא חזי מעיקרא פטור וכבר כתבתי מזה בחשובה, אבל לענין פריעת בעל חוב ורביית דמי למאה לאינו תלוי דוקא ברגע הראשונה, ודמיא למאה דל"ח ביה דיחוי :

באופן שמונח"ס חס ידון לדיחוי בעלמא ולומר כדקתב מעכ"ה דר"פ לשיעוריה וממילא הוי הפק ויכול לנכות, וכן לטעם כב' דהרא"ש דבקטן שהגדיל פטור משום דאינו בידו, ח"כ ח"כ ידון דפריעת בע"ח מזה ג"כ אינו בידו מ"מ הא חיוביאל דלא חיפשיאל וממילא יכול לנכות, וזהו חס ינוא כחילוק ח' דהרא"ש דדיחוי דגברא עדיף, דבזה יש לומר דבדחוי יש דיחוי, וגימא כחילוק שכתבנו בין פריעת בעל חוב לרביית :

אך מ"מ הא עכ"פ לדעת מוכר"ס אין בקטן דין דיחוי ובאבילות מקילין כדעת הרא"ש מספק אבילות להקל, וגם שם הסכימו האחרונים כהרא"ש ולא מעטמי' וה"כ ממילא בנ"ד יכול לומר קי"ל כהר"מ ויכול לנכות, וח"כ ח"כ חס דקדקתב מסתימת לשון סריב"ש דח"כ כשהגדיל פטור וכמו"כ מעכ"ה כ"י, י"ל דסבר באמת כהרא"ש, אבל מ"מ לדיחוי יכול לנכות ולומר קי"ל כר"מ, ובפרט דגם לדעת הרא"ש בחילוק הב' לכל הפחות הוי הפק דיחוי וה"כ בודאי יכול לנכות :

ומ"ש רומעכ"ח כ"י על שבתיית דברי בסברת הרשב"ה דהכי דהבית דא"ר ס' דלא קאן דלא הוה היתר ליתמי, ע"פ מה שהמתיק המ"ל דבריו דסברת יהודאי הוא דבש"ע סתמו דכל ח"ר החירו ולא חילקו :

ורפי עכ"ד הא המ"ל הביא דברי מהריב"ל שכתב עלה דהרשב"ה דלא מלינו מי שחולק עליו ח"כ דראח וידע דקמתי הפוסקים דאב"ק רביית הוה ליתומים :

ומ"ש מעכ"ח על דבריו עפ"י דבריו הב"י (סימן פ"ח) דהא גם הראב"ד ס"ל דבעי הודאה במק"ת וע"כ היכי דעסק השותפות בידו מקרי הודאה ובנ"ד הכי נמי, לעניית דעתי בודאי הפשוט שכן הוא לדעת הראב"ד, אבל מכל מקום לא ברור דס"ל כן לאיך פוסקים [אב"ה וכן כתב בתומים סי' ז"ג דאיך פוסקים ס"ל דבעי הודאה ונמש ממה דחדש אוח"ן] וה"כ יכול לומר קי"ל :

מ"ש רומעכ"ח דלסברת המהר"ם דודאי לריך להשביע דכן נהגו בבתי דינין בכל מקצבים על ז' הוה עיסקא להשביעו, לענ"ד ח"כ דנהגו כן, ונמש דכן הימה תקנת היתר רבותיו ז"ל, מכל מקום יש לומר דסברת מוכר"ס רק בזה שהיה תקנת חכמי רבותיו נ"ע, בזה הוי כלב ב"ד מתנה, אבל בזה שתקנו דורות האחרונים מניין לנו לומר דבלא אמתו כלל כמתן דאמתו דמי ובפרט דבלא"ה קהה בם הרבה בדברי מוכר"ס ח"כ כן יש לומר דאין לך אלא חדושו :

מ"ש רומעכ"ח על קושייתו בסי' פ"ז דכוונת הגהה ש"ע דיכול לומר איני חפץ שהשבע שבעת שותפין בנק"ח אלא השבע שבעת שותפים בתיבת עכ"ד, מלשון הרמ"א אינו חפץ ממך רק שבעות היסת ולא ש"ש כדלקמן סי' ב' משמע כמו לקמן סי' ב' דיכול לומר הריני כשאר חובעים יכול לומר דל"ש הריני כשאר חובעים והשבע לי היסת, כללענ"ד : אוהבו ואהבו :

עקיבא

סימן נה

להסופלא ר' פלוני בק"ק פלונית

מכתבו הגיעני, ראיתיו כמתלהב יורה זיקים נגד דברי

רבותיו הראשונים, ורגז, ושחק על אמרותיהם הקדושים ואין נחת ומי יתן וכו' נוקדים עתה אלה אשר בהן יגע למלא תוארה לחלוק, אל היגיעה והעמל להבין ח"כ קהה דבריהם העמוקים והרמזים זר לי מאד זר לי, שכלל דבריו לא מלאתי גם אחד בהם אשר יחי' ראוי להביע עליו ולשעשע בו.

אך זאת השיב שהלילה לילות ממה שכתב בש"ע (סי' קי"ה) י"א דכל חיובי הנאה דרבנן שרי להסרפאות וכו' ובלבד שלא יאכל וישתה החיבור, ומקור דין מוכר"ן שכתב דאין לנו ראייה להחיר באבילות חיבור דרבנן לחולה שאב"ס :

ולא עוד אלא שג"ל ראייה ברורה לאסור וחיובותלמי הובא בהרא"ש פ"ה דכתובות (סי' י"ח) בתינוק יונק עד כ"ד חודש פירש לאחר כ"ד חודש וחזר כיונק שקן, ר' אבוב בריה דרוב"ל כג' ימים דל"א שפירש מותך בוריו אבל פירש מותך חולי מחזירים אוחו, כשאנייה של סכנה אבל של סכנה מחזירים אוחו עכ"ל, והובא כן לפסק הלכה בש"ע (סי' פ"ח) הרי ח"כ דהתם הוי רק חיבור דרבנן מ"מ בעי' דוקא יש בו סכנה :

אך ד"ל דלא עדיף האי דירושלמי מלישגא קמא דסוגיין דאמר האי חיבתא למיריחא כחולי שיש בו סכנה דמי, משמע בלא סכנה אסור ח"כ שלא כדרך הנאהו דס"ל דאין מתירין לחולה שאב"ס חיבור דרבנן אבל למאי דקיי"ל כלישגא ב' י"ל דגם אבילה שרי, מ"מ לענ"ד זה אינו דבאמת אינו מוכח דהך ב' לישי פליגי דין זה וכמו שראיתי ח"ח"ז במ"ל (הל' יבוא"ת) שכתב דבהא פליגי דל"ק ס"ל דזכו כדרך הנאהו, או דס"ל דשלא כדרך הנאהו אסור דאורייתא עיי"ש, עכ"פ מפשע פשיעא ליה דגם לל"ק חיבור דרבנן שריא לחולה שאב"ס ח"כ כן שפיר יש ראייה מירושלמי הנ"ל דבאבילה אסור.

ואף חס נדחוק דלא כהמ"ל הנ"ל ולומר דהך ב' לישי פליגי בגוף דין חי שריא חיבור דרבנן להשאב"ס, לענ"ד ממילא מוכרחי לומר כיון דלל"ק ח"כ הנאה אסור דרבנן להשאב"ס י"ל דע"כ לא פליגי לשון ב' רק לענין הנאה, אבל באבילה מודה דלמעט במחלוקת עדיף, וכך המדה בכל מקום באופן דממנ"פ חס נימא דלא כהמ"ל הנ"ל כיון דפליגי דין הנאה דרבנן לחולה שאין בו סכנה מנוילא יש לומר דלכ"ע אסור באבילה, ואם נימא כהמ"ל ולבולי עלמא הנאה שריא מנוילא קיימא הריחא מירושלמי הנ"ל דבאבילה אסור, ובפרט דקיי"ל כירושלמי להלכה בש"ע ח"כ כן נפשע דין דאבילה אסור.

אלה דברי מוכיח לחכם מהרבה מסותרת כי יחס לבנו וכאש בזערת על תמו לדברי רבותיו הקדמונים כתף סוררת, ולמען הויה לו למזכרת להבין שדעתם רחבה ודעתיו נבערת, או אז יכנע לבנו לשום פסקי ראשונים לראשו עטרת תפארת, לתכלית הנרלה הלזה הנה באו כל דברי זאת אגרת, וכו' ח"כ יקח חמירי וילפנס בלבו לעד ולנשמתו, אז אחתום עלמי אוהבו ומכדו.

עקיבא גינו מא"ש

סימן נו

לכבוד ידידי וחביבי הרב רבי מעבלי דיין ג"ד דק"ק ליסא :

מה דעלם ידידי רומעכ"ח להחיר במעוברת שמאלה בצוקר בקומה כחונת מלוכלך בדם, ויש לה קביעות להלוך (גאלדני חדער) ששופעת מל' יום לשלשים יום, ועתה היא בחוך הזמן שלא בשעת קביעת הנ"ל, דיש לה להקל לתלות הכתמים בגאלדני חדער : גם דעתי הקלושה מסכמת לדעתו הגדולה, ומה דפקק מעכ"ח מחוס' (דף ה' ד"ה הא שאר גשים וכו') דלתינואם שם דד' גשים חמירי מיש לה ווסת שלא בשעת ווסתה הכי דיותר היא בחזקת מסולקת שלא בשעת ווסתה מאשר היא בעת עבודה, ח"כ כן אין למעוברת לתלות כנ"ל שהמכה עכשו בחזקת מסולק, ולא מקרי יכולה להסגלע.

נראה

נראה לי דאין ראי' דהרי ריכים להבין למה דנראה מפשטום 'התום' דמסקו ד' נשים חמירי יותר מיש לה וסת שלא בשעת וסתה הא קי"ל ד' נשים דין שעתו ואלו ראה שלא בשעת וסתה קי"ל דמטמאה למפרע, ולזה נראה דודאי ד' נשים מסולקת יותר חלה דר' דוס' ס"ל דאף במסולקות כיון דשינתה וראה ממילא הוי משש שראה מעיקרא, דמה לי אם ה' השינוי עמה או מעיקרא אבל ראה בשעת וסתה ס"ל לר"ד דראוי יותר לומר דעתה ראה דלא הוי שינוי ממנו דנאמר דמעיקרא ראה דהוה שינוי מדרך ראייתה ואין קי"ל בד' נשים אף דעכ"פ ראה בשנינו הרבה כיון דמסולקים הרבה חמירין דיה שעתה, משא"כ ראה שלא בשעת וסתה דאינה מסולקת כ"כ ורק ראה בשעת וסתה קי"ל דיה שעתה כיון דעתה ראויה לראות אבל מעיקרא הוי שינוי, וקושיית תוס' בדרך זה כיון דמחמירין יותר לענין כהם שנתמא ציוס וסת לעמא למפרע ובד' נשים כחמן כראייתן הרי אף דיש סברה לתלות כהם במעשקו ולא למפרע בכדי שלא יהא ראייתה דרך שינוי מ"מ מחמירין בזה יותר מכהם של ד' נשים אף דהם עכ"פ נשתנה סדרה, הרי דע"י ד' נשים מסולקים הרבה צדמים קיל יותר אפי' מיש לה וסת בשעת וסתה א"כ ר"ד דס"ל ראה בשעת וסתה דיה שעתה מסברה זו דאורה צומנו ב' כ"ש דמיקל בד' נשים מחמת סברה דמסולקים הרבה.

וע"ז תירלו דבאמת יש לה וסת ציוס וסת קיל טפי מסברה דאורה צומנו ב' חלה דלענין כהם החמירו משום גזירה אע"פ שלא בשעת וסתה [ונ"ל להמתיק דבריהם דכחה גזרין היינו כיון דלפעמים הכהם יבש דיענו עכ"פ דמאחמול הוא וממילא ראוי לעמא עד שעת הכבוש כיון דעכ"פ מאחמול הוא והוא כנומא שלא בשעת וסתה, אבל בראי' ל"ש זה], וא"כ הא דיש לה וסת קיל היינו משום דאורה צומנו ב' ואמרין ללא נשתנה סדרה אבל אי ראה שלא בשעת וסתה ממטמאה למפרע דאינה מסולקת כל כך כמו הרבעה נשים.

וא"כ הדרכה ראי' בהיפוך ד' נשים מסולקים יותר מצבולה בשעת וסתה ואפי' שפיר הויה דלקמן ד"ס דתולה מעוברת בצינה מעוברת דמשמע שם אם הצינה מעוברת יש לה וסת והוא שלא בשעת וסתה דתולה בזה.

ועוד ראי' לזה מסוגיא (דף י"א ע"ב) אי ממתי' כו"א באשה שיש לה וסת וכו' חלה מכלל חברתא אחמר, וקשה לכאורה דלמא ס"ל לשמואל אין לה וסת צעי בדיקה לבעלה חלה דקאי אמתני' דמיירי מכל נשים דדיין שעתן היינו יש לה וסת, וכן באין לה וסת ובד' נשים כמ"ש תוס' ואשמועינן שמואל דוקא עסוקה בעבודתו ויחינו אף באין לה וסת לא צעי בדיקה לבעלה כיון שחס' ד' נשים שחס' מסולקים אבל באשה דעמא דאין לה וסת יש לומר לבעלה צעי בדיקה אע"כ ד' נשים מסולקים יותר וכיון דממתני' דכל הנשים בחזקה טובה ידעינן דיש לה וסת שלא בשעת וסתה לא צעי בדיקה לבעלה, ממילא ידעינן דכ"ש ד' נשים ולא אנטרך לשמואל לאשמועינן אע"כ דקמ"ל אף באשה דעמא דאין לה וסת:

עוד ראי' דהא תוס' (דף ד' ע"ב) ד"ה כל אשה כ' דממתני' דלעיל ידענו רק דיש לה וסת צעי בדיקה לטברות ואשמועינן הו' במתני' דאע"פ שאמרו דין שעתן דאפי' ד' נשים צעו בדיקה הרי דהוי יותר רבוחא וע"כ נושום דמסולקים טפי, וביותר לשיעת רש"י דמפרש למתני' אע"פ שאמרו דין שעתן קאי רק על יש לה וסת ומשמע ד' נשים לא צעו בדיקה הרי דמסולקים יותר [ובדברי רש"י ה"ל קשה לי הא ממ"ש חוץ מן הבתולה שדמיה טהורים דהיינו ד' לילות הרי דמיירי מהגיע זמנה לראות ולא ראה מעולם הרי דאף בחולות דמיים שהיה מד' נשים ריכה בדיקה, ונ"ע].

והנה בגוף הדין נ"ל להקל יותר אף אם לא הייתה מעוברת ולא ה' שעה קבוע לווסת נחה מ"מ יכולה לתלות בגאלדני אדער אף דהוה שלא בשעת קביעות וסתה אף דהגאלדני אדער מסולקת מהמקור מ"מ כל שאפשר שם ב' ממקום אחר תולה ביון דהגאלדני אדער מוליא דס' אף שלא בשעת וסתה מקרי יכולה להחלע ולהוליא דס', דלפעמים מוליא דס' אף שלא בשעת וסתה.

וראי' לזה למ"ש ה"מ (פ"ט מהל' ח"ב) בעמא דתולה בנכרית כיון דבלא"כ הוה באיסור נדות כל ימיה וברי לא חלקו דאף אם הנכרית מעוברת מ"מ תולה ב' הרי כיון דאין שיהם מקולקלים חלוין בהיתר אף דהנכרית בחזקת מסולקת (ועיי' במ"ל ס"ט) אם כן ממילא ה' הדין אם היו ב' נשים לובשים חלוק אחד וחתה מעוברת ולה בגאלדני אדער שלא בשעת קביעותה נראה דיכולה לתלות ב' משום דלא מקלקל לה דהא המעוברת יכולה לתלות בגאלדני אדער, וכיון דהיה בודאי מותרת יכולה ה' לתלות ב' כמו בנכרית ח"כ מה לי שאחרת שאינה מעוברת תולה במעוברת שיש לה בגאלדני אדער מה לי שתולה בעמא ב' זהו ל"ע דלינא.

מה דמפקק ידידי מעב"ת, כיון שהיתה ישינה הוי ספק דאורייתא דאימר ארגשה, וכמ"ש המהר"ם לובלין בשו"ת ובלבוש (סי' ק"ג) וכו' ליישב קושיית חנ"י, יפה כתב ולדעתי פשוט דגם הלבוש ס"ל דישינה תולה כמתה בד"א דאמרין אלו ארגשה מחמת לעלא מתערה חלה דס"ל דיותר מסתבר לתלות ב' ממנו דתולה בחברתה דאולי ארגשה בשינה ולא אדעתה ויכולה חברתה לתלות ב', [אולם גם בזה קשה לי כמה שדחקו הפוסקים למלא טעם לתלות בנכרית, אמאי לא ימא דמה"ע תולה ב' דאינה נגד רוב דס' הבא בהרגשה דיש לומר דבאמת ארגשה], ואם כן גם צ"ד יש לתלות.

ומה שראה רומעכ"ת להחמיר צ"ד וחלק דישינה אינה חולית חלה אם איכא בודאי צפינו דס' מעמא, אבל לא יכולה להחלע ורזה להסתייע בזה ליישב דעת הרמב"ם דצעי בדיקה עלמה כשיעור וסת והיינו צישינה:

תמה אנכי דהרי כתב הרמב"ם (פ"ט הלכה ל"ב) ג' נשים שלבשו וכו' וכן אם ישינים במטה וכו' ואם בדיקה אחת וכו' והרי אף בלבשו פסק דצעי בדיקה עלמה כשיעור וסת, וכן הוא בש"ע (סי' ק"ג) הרי דליחא להאי טעמא.

ובעיקרא דדינא פירכא דהרי הך צרייתא דעוברת תולה בצינה עוברת אשר יסודו דרומ"פ נכנה עליו להחיר צ"ד קאי אמתני' דג' נשים שהיו ישינים במטה הרי אף צישינה כן.

ומ"ש רומעכ"ת ליישב קושיית חנ"י על המרדכי ד"ל דצרייתא תולה בווסתה ס"ל ווסתה דאורייתא והיא מסולקת לגמרי שלא בשעת וסתה, וצרייתא דשביעית ס"ל דווסתה ל"ד, לא נ"ל כן דהא צרייתא מסיים דברי ר' שצ"ג וכו' והרי לעיל (דף ע"ז ע"א) מסקינן דר' ורשב"ג ס"ל ווסתה לאו דאורייתא, מכל זה נ"ל להקל צ"ד: ידירו ד"ש

עקיבא גינז מא"ש

סימן נו

לחתן בני חביבי הרב רבי הירש בלייכרויט אב"ד דק"ק קארניק

על שאלתו צענין שהיית חיי' בצכמה להוליא מספק נפל אם צעי שישהה ז' ימים מעל"ע כמ"ש הפרי מגדים או דאמרין מקלת היום ככולו ויום הלילה אף דשמודל סמוך לערב כל שעדיין יום נחשב ליום אחד וממתין עוד ששה ימים ושוחטו תחילת יום ליל השמיני.

לענין עיקר כדעת החבואה שור דלא צעי מעל"ע דהרי הך מלחא דשהה שמונה ימים אינו נפל סמיכין אקרא דשבעת ימים יהיה עם אמו וכו' והרי תוס' ד' נשים מעל"ע דלמפורש בפשיטות בחוס' פרק ד' דערבין (דף י"ח ע"ב ד"ה שחוו וכו') ע"ש, וברור: ידירו חותנו ד"ש באהבה.

עקיבא גינז מא"ש
הערה

סימן נח

הערה ראיתי מכמה אנשים עושים שלא כדון דמוכסין בלאחס מפתח ביתם להניח ידם על המזוזה ואינם מחלקים את המזוזה בתוך היק או לא, ולהדיח כחצו החוס' פ"ק דשבת (דף י"ד) ד"ה האוחז ללאו דוקא ס"ח דהא כל כתבי הקודש חק במס' ידים דמטמאין ידים עיי"ש, הרי דס"ל דכל כתבי הקודש דמטמאין ידים הטעם משום דר' פרנך דאסור ליגע בידו ערום, ופשיטא דגם מזוזה בכלל כתבי הקודש כמו הפילין דחשיב במס' ידים דמטמא ידים, ועיין בהר"ם ספ"ג ידים שהביא תוספתא דהכותב שמע והכל לחינוק להתלמד בה אע"פ שאין רשאי לעשות כן מטמא ידים וכס"ב במזוזה.

ואף דבחגיגה (דף כ"ד) דעת תוס' דר"פ ליחא חלא בס"ת והא דכל כתבי הקודש מטמאין ידים היינו רק לקודש מטעם דכל הפוסל את התרומה מטמא הידים להיות שניות וכן דעת הר"ם שם בידים, מ"מ הרי בשבת כחצו החוס' לאיסור, גם ברמב"ם פסק להדיח דכל כתבי הקודש מטמאין ידים להיות שניות אף לתרומה א"כ ממילא משמע דבכולהו שייך דר' פרנך, [וברמב"ם השמיט לטעמא דר' פרנך וכתב טעם אחר דמטמא את הידים כיון דגזרו לפסול את התרומה גזרו גם שיפסול הידים דאי לא הא לא קיימא הא, וז"ע] גם בש"ע ח"ח (סי' קמ"ו) כ' בהגה"ה דטוב להחמיר בכל כתבי קודש שלא לאחז ערום, ומה דאין אנו נזהרין בתפילין לאחזם ערום היינו דמאוחז בכך וא"א בע"א, א"כ ממילא אין נכון ליגע במזוזה בידים ערומים אם אינו מוכסח ולפעמים הידים מטונפות.

והך מלתא גופא להניח ידו על המזוזה אין לו מקור בש"ס רק בש"ע (סי' רפ"ה) בהג"ה בשם מהרי"ל א"כ פשיטא שלא לעשות כן אם יש בו חשש איסור שמקורו בהש"ס דהיינו דר' פרנך והוי מלוא הבאה בעצורה, ולוא אם ראו להניח ידו על המזוזה טוב להוריד מלבשו אשר על איליו ידיו, להניח על המזוזה. כוללע"ד :

הק' עקיבא

סימן נט

לידידי הרב רבי אליהו נ"י אב"ד בק"ק טשארגניקאונע

מ"ש רומ"פ בחשך יולדת שספרה ז' נקיים אחר ימי הילדה, ז' לזכר וי"ד לנקבה ועבילה ואח"כ רחצה דם בימי טוהר ורואה מעכ"ת לדון ע"פ ת' מיימוני סוף הלכות איסורי ביאה. **חרירה** והלילה להקל בזה, כי הר"מ כתב שם רק דאין רחיה מדברי הר"ף שסובר דאין בועלים על דם טוהר כלל מחומרא דר"ז, די"ל דהר"ף ס"ל הכי בלא עבילה אבל בעבילה ואח"כ רחצה מותרת אבל מ"מ לפי המנהג דאין בועלים על דם טוהר אף בדחתה אחר העבילה לא מהני כמ"ש הרמב"ם (פי"א) וכן דעת הרמב"ן והרשב"א, ואחרי דאין נגזרים בתר המנהג דאין בועלים על דם טוהר גם בדחתה אחר העבילה לריכה ז' נקיים, ומה"ע מקילין אף שלא לפרוש בליל מ"א לזכר ופ"א לנקיבה כדינא דהגמ' (פסחים דף קי"ג) והיינו דהטעם לעשות היכר דפסקו ימי טוהר וליבון.

ולרידן דבלא"ה אין בועלים על דם טוהר אין לריך לזה וכמו שכתב הרמ"א בשו"ת (סי' נ"ד) ואם איתא בדחתה אחר טעבילה בועלים על דם טוהר עדיין אנו לריכים להיכרא זו.

ובתשובת נב"י (סי' קי"ג) כתב זה לכתוף להקל לענין מכה כיון דהוא רק מחומרת הגאונים, אבל עכ"פ מלד הומרת הגאונים אסור, ומה זה ביקש מעכ"ת להקל [ודברי הנב"י שם שהחמיר בדחתה קודם עבילה דמדינא אסור דכל נשים שלנו יולדות בזוב אינו מוכרע דאף דהויין יולדות בזוב וקיי"ל בב"ב

דבינוי ועבילה תליא, היינו דהדס עומא חבל מ"מ מותרת לבעלה וכ"כ להדיא הרמב"ם פ"ז] כן נראה לדעתו העניה :

עקיבא

סימן ס

לכבוד ידידי והביבי הרב רבי דוד נ"י אב"ד דק"ק דרעדוין

עד אשר נשאל רומעכ"ת בחשך שנחלש האם שלה, ולריכה לכלי עגול צבית הרחם והרופאים אומרים שסכנה לה לייך אף פשיטא אחת צלי הכלי, אי הוי חליה בעבילה ויאל מעכ"ת לדון וז"ל בש"ע (סי' קל"ח ס"ו) בהג"ה דאם סכנה להסיר דבר החוץ לא מיקרי מיעוט המקפיד דמה שלריכה חמיד להשאר עליה מכה סכנה מקרי אינה מקפדת עכ"ל.

לא מלאחי גילוי מזה ברמ"א כי לא נזכר שם מאיזה הטעם אינו חוץ חלא דסתם קליעות שסכנה להסירם לא חילוי, ובמקור הדין במרדכי מובאר הטעם דסכנה להסירם הוי רביחיה וכמו בעבילת עובר ביבמות, וזהו ל"ש הכא, אם כן אף דבהיפוך גם כן ליכא רחיה לסחור ולהוכיח דסכנה מיקרי מקפדת, דיש לומר דמייירי ברוב שער ולכמה פוסקים השערות נדונים לעלמס והוי רוב שאינו מקפיד דחייך, מ"מ גם כייעתא ליכא לדוני באינה מקפדת זולת מלשון הלבוש שכ"כ שם בההיא דינא דקליעת שער, וז"ל שסכנה להסירם ומתיאש שיב' עליו עד שיפלו מחליהן ואינו מקפיד עליהן להסירן לפיכך אינה חווללת עכ"ל, משמע שמדון לא קפיד אחי עלה.

וזה מקרוב נשאלתי כן מסביבה דפס ועמדתי ג"כ על מצובה זו אי מיקרי אינה מקפדת והבדלתי קלה רחיה ממ"ש בב"י (סי' קל"ח ד"ה דם יבש וכו') והמרדכי כ' וכו' ואפילו אם ילעזר אם יסיר בגלל שאין דעתו להסיר עתה מיקרי אינה מקפדת מכל מקום רגילות הוא להסיר הכל או תמתין עד שתתפאף וחובל להסיר כו', וכמ"ק כתב אע"פ שמן הדין ה' לריך וכו' משמע דהסמ"ק ס"ל לקושטא למלתא כיון דמלעטרת בעטילתה מיקרי אינה מקפדת, אם כן יש לומר דע"כ לא פליג הסמ"ק חלא במלעטער בעלמא דכמה פעמים לגודל הקפדה תחוש לעלמא להסיר מידי ווס ביומו מעט מעט בנחת והסבול מעט לער עד שתכיר כולה וכמ"ס הסמ"ק בלשינו מ"מ רגילות הוא להסיר הכל אבל במקום סכנה דודאי לא תסתכן נפשה ומתיאשת מלהסירה לעולם יש לומר דמיקרי אינה מקפדת.

ומ"ש רומעכ"ת בשם ידידי בגאון מה' יעקב נ"י אב"ד דק"ק ליסא דקשה דהסמ"ק מלאגוד שע"ג המכה וקשקשים שע"ג שבר, וע"כ ז"ל דיש חילוק בין דבר שבגופה לחוץ מגופה.

הנה רחיה זו יש לדחות דיש לומר דהסמ"ק ס"ל בפירוש החוספתא כדעת הר"ם (פ"ט דמקוואות) דלאגוד וקשקשים קאי למעלה חוץ מן הקרום ולאגוד וקשקשים, ואח"כ כתבי השיריים והנזמים דמשם ולהלן איירי בדון חליה, א"כ י"ל דלאגוד וקשקשים באמת לא חייבי וכמ"ש בב"י מתחילה ואף דהב"י מסיק אח"כ דמ"מ לדינא י"ל דהר"ם מודה דחוללים דלמד מדין שיריים ונזמים דמ"ס י"ל באמת להסמ"ק אין ללמוד משיריים ונזמים דשני ושני, דכיון דמלעטער בעטילת אגוד וקשקשים אינו חוץ.

גם אף אם נימא דהסמ"ק מודה דלאגוד וקשקשים חוללים ומותרת חילוקו של הרב נ"י, מ"מ עדיין י"ל דבמקום סכנה אפילו מחוץ לגופה ל"ח, וכאשר ראיתי כעת בתשובת הגאון הנ"ל לרומעכ"ת כ"י שהביא דברי סדרי טכרה (בסי' קל"ח) שהקשה על הסמ"ק דמ"ס מחץ וקוץ דחוץ, ומחלק בזה בין דבר שבגופו לחוץ מגופו ועל זה סיים חלא דבמקום סכנה ז"ל דכלל גוויי אינו חוץ, חלא שברב כ"י תמה עליו דהרי חץ של מתכת דאיכא סכנה להסיר וקיי"ל כרבנן דר' דחייך.

ולענ"ד יותר יפלא על הנך דרעיוותא בגאון אב"ד דק"ק ברעסלא זל"ל הובא בששו" זכרון יוסף (סי' ע"ו) דהביא רחיה דסכנה ל"ח ממ"ס הר"ם בטעמא דר' דמתכת ל"ח דאיכא סכנה. והנאון

והגאון המהצד הנ"ל הסכים לזה, ואיך יביאו ראייה לסתור דעה
 אדרבה מנ"ש הר"ם לדיכא סכנה ממילא מדקיי"ל דרבנן דחייץ
 מוכח דגם במקום סכנה חייץ ואיך יעשו להביא ראייה מדברי ר'
 כיון דהלכה דרבנן ומוכח דחייץ, ולזה נראה לו דל"ל דבהא גופה
 פליגי ר' ורבנן הי הוי סכנה הי לא או דגם לר' לא הוי סכנה ממש,
 דכד נדייק בלשון הר"ם לדיכא סכנה עפי משמע דבעץ איכא ג"כ
 סכנה הלא דמתכת איכא סכנה עפי, והוא תמוה דמה הפרש
 בסכנה בין רב למעט ובין ודאי לספק הא מ"מ מתיאשת מלהסירו
 מחמת ספק סכנה, ומי הכריח להר"ם ליכנס בפרצה דחוקה ולא
 כפשוטו דבעץ ליכא סכנ' ובמתכת איכא סכנה, א"ו דחין כוונת
 הר"ם לדיכא סכנה ממש או ספק סכנה הלא לדיכא כאב ולער
 עובא והאפשר ע"ל הכיחוק אחת מני חלק דלמנה מזה סכנה, דאף
 דחין אלו דין אותו כעת בכלל סכנה או ספק סכנה מ"מ כיון
 לדיכא דאפשרות לבא לזה קורא בלשון סכנה, והבורש לדיכא
 דחק וכאב ולער גדול וכיון דגם בעץ איכא לער בנעילתו ונראה
 כן במוחש הולרך הר"ם לחלק דבמתכת איכא לער עפי, [ובעין זה
 בפרק כורה (שבת דף מ"ה ע"ה) כדאי ר"ם לסמוך עליו בשעת
 הדחק, פירש"י סכנה, והרי בסכנה או ספק סכנה הפילו איסור
 דאורייתא נדחית ומאי לריך לסמוך אדר"ם, אע"כ דחין כאן עתה
 בגדר ספק סכנה להחיר איסור בשביל זה אלא כיון דעל ד'
 הכיחוק הסתעפות סכנה, מקרי שעת הדחק וסמוך אדר"ם].

ג י"ל דבמתכת איכא סכנה בהסרתו, היינו להסיר חתך ובחוק
 יד אבל אפשר בתחבולה בהמשך הזמן לריך הבשר שסביבו
 או לפתוח הבשר באזמל או ע"י רעיה המושכת, ולהוליא החך
 אחת אחת, היום מעט ולמחר מעט עד שיוסר כולו, ובזה פליגי
 רבי ורבנן וס"ל לרבנן דחייץ כיון דדעתה להסיר לאחר זמן וכסברת
 הסמ"ק בגלג.

אבל בג"ד דהרופאים אומרים דחין מזור למכתה לעולם ולריכה
 תמיד לכלי זה ומתיאשת להסיר לעולם י"ל דמיקרי אינה
 מקפדת כמ"ש הלבוש בקליעת שער, וא"כ אדרבה מדעת הסמ"ק
 יש לנו יותר ראייה דלשיטתיה אין אלו אחרתין לחלק בין בגופו לחוך
 מגופו, ומה דמתכת חוץ היינו משום דדעתה להסירה לאחר זמן
 בגלג, וא"כ משמע כיכי דל"ש כן ואין דעתה להסירה לאחר זמן
 כמו בג"ד מיקרי אינה מקפדת, כך היה דעתו נוטה:

וכל זה במקום גלוי דהטבעת יולא לחוך אבל אם כולו עמון צבית
 הרחם גם יודי הגא"ד לדיכא הסכים להקל כיון דהדבר
 ילא לכויר מהגאון בעל זכרון יוסף, וכתב וז"ל כיון דעיקר דינא'
 דלריך להיות ראוי לב"מ הוא דרבנן כמ"ש הריטב"א הובא בס"ע.
ולבאורה הדברים תמוהים דמה צריך דהוי דרבנן הא מכל
 מקום גם צב"ס מיעוט המקפיד חוץ כהביא
 שפחה דבית רבי, ואם כוונת הרב נ"ל לדונו עיין ספיקא דרבוותא
 אם במקום סכנה מקרי אינה מקפדת ובדרבנן ספיקא לקולא
 אם כן גם בגלוי הא הוי רק דרבנן כיון דהוא רק מיעוט החוץ.

ונלעד לתרץ דבריו למש"כ הרמב"ם סוף מקוואות דפטומאה
 קלה ספק טבל טבור (והיינו דפסק כר"מ) אבל טומאה
 חמורה אף דהוי דרבנן ספיקו עומא, הרי דמלינו לפעמים דרבנן
 אם הוא חמור דספיקא לחומרא עכ"פ באתחזק איסורא, וכן
 להרשב"א בשו"ת (סו' ת"ה) דפסק כר"מ דספק טבל עומא וקט
 לה עיקר דהעעם משום דהו"ל עיקר דאורייתא, והיינו כשטויה
 דר"ה צ"ח בעירובין, הרי דרבנן באין לו עיקר דאורייתא ספיקו
 להקל, אבל צ"ח לו עיקר דאורייתא ספיקו לחומרא עכ"פ באתחזק
 איסורא, ולפ"י יש לומר דבגלוי כיון דהוא מקום ששייך בו דין
 חילוא, אלא דבניר ליה שיעורא דאורייתא והוי עכ"פ שורש דאורייתא
 וכפיקו לחומרא כיון דאתחזק איסורא, אבל צב"ס דבאתחזק דאורייתא
 ל"ש כלל דין חילוא מדרבנן מיקרי אין לו שורש דאורייתא
 וכפיקו להקל.

ויש להמתיק עוד, דצבית הסתרים כיון דהוי ב' דרבנן, המקום,
 ושיעורו, הוי כמו אין לו עיקר דאורייתא, וכדכתבו תוס'
 פ"ק דפסחים גבי מקדש בחטוי קורדנייתא דבחד, דאורייתא
 החמץ או השעות הוי כמו חסורי הגלח דאורייתא וא"כ לקדושין,

אבל צ"ב דרבנן החמץ והשעות אין כאן ד' דאורייתא ומושטין
 לקידושין.

ג יש לומר למ"ש הרשב"א (סו' רנ"ג) דצמידי דרבנן היכי
 דפליגי יחיד ורבים אמרינן כדאי הוא פלוגי לסמוך עליו
 בשעת הדחק והביא ראייה מהסו"א דגרה (דף ו') ובחדושי סדרי
 טהרה שם פסק ד"ל דשאני טומאת מעל"ע דקיל עובא עיי"ש,
 א"כ י"ל דהכא במקום סכנה דלר' דס"ל במתכת דל"ח מכ"ש צלמא
 במקום סכנה גמורה, אלא דלרבנן י"ל דחייץ, א"כ צבית הסתרים
 דהוי חרי דרבנן ואין לו שורש דאורייתא קיל עובא, ואמרינן
 כדאי ר"פ לסמוך עליו בשעת הדחק כהביא דנ"ד דאם נידון לחילוא
 חריב טמאה לעולם.

ר כתב יודי הרב הנ"ל כ"י דלענוין עבילה, אותו מקום א"ל
 להיות ראוי לביאת מים כיון דא"ל סיכנכו מים לתוכה לא
 אצרכו רחמנא, ותדע דהא אי לא כתב מיעוטא וידיו הי' לריך
 ביאת מים ממש ומה הי' לה לעשות עכ"ל.

נ ל דיש לסתור הראייה, דיש לה תקנה לעשות כך צביתא במקוה
 חלכלך הסדין בני מקוה ותשים אותה צבית הרחם על
 פני כותלי הרח' וע"י חבור מי המקוה למים האלו עלתה לה העבילה,
 וכהי"א (דפ"ח מ"ה) דמקוואות. ואם הדיחה ידה צמים:

אורה מכל מקום בלא ראייה הסברא נכונה כיון דבלא החילוא
 גם כן אינה ראוי לביאת מים למה יגרע ע"י החילוא
 וכעין זה ממש כתב הב"י (דף קט"ג ע"ב ד"ה וריך ליתן טעם).

אורה כ"ז אם נניח ביסוד מוסד כסברת הרב נ"ל ס"ל דבמקור
 אין ראוי לביאת מים אם כן מדעובלת בלא תקנת סדין
 הנ"ל ולא הוי כמו קרלה שפחה מוכח דא"ל לביאת מים, אבל מה
 נעשה הרי מלינו מפורש בדיבור דרבני הרמ"א (סעיף מ"ג) שכתב
 י"א שחאשה לריכה להטיל מים וכו' שלא תהי' לריכה לעזור עלמ'
 ולא יהי' ראוי לביאת מים, הרי דבלא"ה הוי ראוי לביא' מים
 ולא מלינו חולק בזה, דמ"ש י"א, היינו דהוא דבר חדש לחוש
 שהעזור בית הרחם ועי"ז יהי' נקרא חינו ראוי לביאת מים אבל
 ביסוד דכפשוטו מקרי אותו מקום ראוי לב"מ וגם בעינן שם ראוי
 לב"מ לא מלינו חולק.

מ"ש רומעכ"ת להביא סייעתא להגאון הנ"ל כ"י מלשון הרמב"ם
 והרע"ב (פ"ח דמקוואות) דנקטו תוך הפה ותוך החוטם
 ולא נקטו תוך הערוה, נ"ל דזהו כללו בכלל קמטים, כיון דאינו
 עומד פתוח ונדמה כאלו לדדי הרחם נופלות אהדדי, ולד אחד
 מונח על גרו השני לכסות הוי כמו קמט צבשר.

ג מ"ש מעכ"ת כ"י אף אם מדאורייתא בעינן ראוי לביאת מים,
 דוקא היכי דלפעמים גלוי אבל היכי דתמיד אינו גלוי כגון
 חלל החוטם ופה מצפנים לא צעי ראוי לב"מ וכתב לתרץ בזהקושיית
 הסיו"ט דלמ"ל ב' קראי וידיו וגם צבשו.

אף דהוי דבר השכל לדרוש קרא כמין חומר, אבל מ"מ אין
 צבחינו להמליא דבר חדש מכה דרשת הקראי דאולי יש חירון
 דבאמת יש לקיים חירולא דהסיו"ט.

ומה דהקשה מעכ"ת דא"כ אייתר קרא דורחצו צבשו דוב, לענ"ד
 הא נולינו בת"כ דדריש היקשא דאייתקש בגדים לבשר לעיני

חילוא, א"כ י"ל דלהכי כתיב צבשו מיותר לאורויי היקשא.
מ"ש רומעכ"ת נ"י להוכיח מדמשמע ברשב"א לדיכא חילוק בין ב'
 טעמים אי הוי דרבנן אי דאורייתא, והרי לעעמא דרבנן כיון
 דלענוין עומאה הוי כגלוי ממילא צב"ס דלעולם עמון גם לטומאה
 לא צעי ראוי לב"מ ומומילא גם לאיך טעמי דהוי דאורייתא
 הכי הוא.

לבאורה דצרי מעכ"ת תמוהים הא עדיין נ"מ צבניהם, דאלו
 לעעמא דהוי דרבנן ממילא גם בקמטים לא צעי ראוי
 לב"מ דהא הוי כעמון לענין טומאה כדאייתא פ' יולא דופן (גדה דף
 מ"ב) שרץ בקונוטו טבור, ואלו לעעמא דהוא דאורייתא בודאי
 בעינן ראוי לביאת מים.

אמנם באמת להדיא משמע צב"ס (דף ס"ו) דקמטים בעינן ראוי
 לביאת מים כדאייתא התם לעולם ילמד אדם בחוך ביחו
 שחדיח קמטוי' צמים ומסקינן שם הטעם דבעינן ראוי לב"ע, ובאמת
 טעמא

עומא צעי להרשב"א והריטב"א הא לענין עומאה הוי עמוון.
וצ"ל כיון דמשכחת דכחותו נוקם פעמים בעומאה דהוי בגלוי
 חלוי יתפשטו הקמטים, מש"ה אמרו חז"ל דלא פלוג אף
 בשעה שאינם מתפשטים דצעי ראו לביאת מים, וא"כ יש מקום
 לדברי רומענט"ם.

אולם בודאי גם רומ"פ לא נקט רק לסמך בעומאה לא להוכיח,
 דהרי פעמים רבות מלינו דים חילוקי דינים בין צ' פעמים
 וב' תירולים אף שלא ביארו אותם להדיא.

גם הא י"ל לאידך גיסא, אף לעומא דרצון בעינן ראו לז"מ
 בכל בהס"ת אף היכי דלעולם סתום, דאחרי דהוכחנו מכה
 קמטים דחז"ל עשו בדרך לא פלוג ה"י י"ל כיון דאמרו חז"ל בבהס"ת
 דהיינו קמטים דצעי ראו לז"מ, אמרו בכל בהס"ת בלא פלוג,
 אף דליכא ראיא מקמטים ד"ל דמקום אחד אמרו לא פלוג ולא
 ממקום למקום מ"מ אפשר לומר כן עכ"פ כיון דמסתימת פוסקים
 משמע דבכל צית הסתרים צעי ראו לז"מ, ומפורש כן במעט
 בדברי הרמ"א (סעיף מ"ג ה"ג) וכן משמע בד"מ דבחוק הפה
 והחוטם צעי גם כן רלז"מ, חין בזמנינו להדס חלוקים מדעתנו.

אמנם נראה לי לדון להקל, ד"ל כפשוטו דלקושטא דמלחא יש
 חילוק בין הטעמים, לטעמא דרצון כיון דעומאה הוי
 בגלוי ממילא בבהס"ת היכי דלעולם סתרים ולא משכחת במקום ההוא
 שיהיה בגלוי לעומאה לא צעי ראו לז"מ, אבל לטעמא דמדאורייתא
 צריך רלז"מ, א"כ י"ל הא דסתימת הפוסקים משמע להלכה דבכל
 בהס"ת צעי רלז"מ, היינו דחיישינן לשיטת הסוס' דהוי דאורייתא
 אף דממילא הוא דרצון כיון דהוא רק מיעוט החולץ א"כ הוי
 ספיקא דרבוותא דרצון מ"מ מחמירין כיון דאתחזק איסורא,
 א"כ י"ל בד"ד דמקום סכנה דהוי צ' ספיקות ספק שיטת הרשב"א
 והריטב"א וצבית הסתרים לעולם סכנה לא צעי רלז"מ וכנ"ל, ספק
 דהסכנה מקרי אינה מקפדת, וצוה י"ל אף דאתחזק איסורא מקילין
 דהספק הראשון נעשה כודאי איסור ושוב נשאר ס"ס ה"ג צ' ספיקות
 דרצון ואתחזק איסורא י"ל דהספק הראשון נעשה כודאי ושוב נשאר
 ס' דרצון לקולא.

גם יש לקיים דברי יודי הגאב"ד דק"ק ליסא הכ"ל נ"י דבאותו
 מקום בלא"ה חין ראו לז"מ וממילא לא מדין חליטה כיון
 דסברה המוחש מסויעתו, ומה דרצונו לדחות מדברי הגהה סמ"ק
 יש לדחו' ד"ל דבתחילה שפת הרחם ראו לז"מ דהוי בגלוי אפי'
 לעומאה כדאיתא בנדה (דף מ"א ע"ב) כל שהתינוקות יושבות
 ונראות הוי בגלוי לשרץ, א"כ י"ל דאם עולרת המי רגלים מתחזקים
 ומתהדקים שפתי הרחם להדדי ושם צעי רלז"מ אבל בחלל הרחם
 מלפנים י"ל דבלא"ה הרלז"מ.

וברא"ה יש מקום לדון להקל, כיון דמלינו דמקילים בספיקות
 בהס"ת אף באתחזק איסורא כדאיתא (בס"י קל"ע
 סעי' י"ג) יהיה מאיזה טעם שיהיה ה"י י"ל להקל בספק אס'
 במקום סכנה מקרי אינה מקפדת, מכל הנין עומא הנני כהדין
 גרמיוא הבא בחמורא לסמוך ולהקל.

מה דהשיג רומענט"ם על שו"ת נודע ביהודה, יפה השיג וכזה
 יש להשיג על הגאון אב"ד דק"ק ברעסלא הכ"ל בתשובת
 זכרון יוסף, צ"מ"ש דדוקא לענין עומאה מצעי' לן דילפינן מקרא
 דוידיו כו', ומצעי' ליה אי הוי כעמוון או לא:

וכ"ז תמוה דהא דינא דבלוט חינו מטמא במשא לא ילפינן מקרא
 דוידיו רק - מקרא דניבילה כדאיתא בחולין (דף ע"א) ומה
 ש"י דמטמון וגלוי לענין משא הא בודאי הוי עמוון מדחינו מטמא
 במגע אלא דמצעי' אי הוי כבלוט.

וער הנוגע בדין הבדיקה דפסיקת טהרה וז' נקיים, קשה עלי
 מאד לסורות בדבר חמור כזה, כי משמע דהבדיקות הם
 דאורייתא כמ"ש הרמב"ן בכלכותיו רפ"ב דנדה ספירת ז' נקיים
 שהשגה סופרתן לויבתה בין בזמן הזה בין בזמנ' כך היא בודקת
 וכו', משמע דבודקת מה"ת וכן צ"י (ס"י קל"ו) בפלוגתא דאביעיה
 תחילתן וסופן כתב להחמיר דהוי ספק כרת, אעפ"כ לא אמנע
 לדון בזה באופן אס' יוכשר צעני גדולי הדור יחיו.

הנה דעת הרשב"ד דלבעלה לא בעינן בדיקת מורים וסדקים רק

לטהרות, והרשב"א בחידושו ובהס"א הקשה דאין אפשר שיהא
 בעלה שהוא איסור כרת קיל מעסק טהרות, ובאמת זה נפשוט
 יש ליישב דבעהרות חיישינן שמא הדם עלור בסדקים ומטמא
 לאשה עומאת ערב, אבל לבעלה בבדיקת דפסיקות טהרה כיון דע"י
 בדיקה העד עד סמוך למקום שהשמש דש ידעינן דפסק המקור
 לזוב, מה לנו אס' הדם עלור בחורין וסדקין כיון דעכ"פ עתה
 אינה רואית אלא דמקודם ראתה והלא מלבד זה ידעינן דמקודם
 ראתה ואנו רואים לידע רק דפסק המקור מלזוב ואינה רואה
 עתה, גם בבדיקת ז' נקיים יש לומר הכי אף אס' הדם עלור בחורין
 וסדקין, מכל מקום הא בלא"ה חין בבדיקה מברר שלא ראתה
 מקודם ונפל לארץ, אע"כ דמכל מקום מקרי ספירה כיון דמבשרת
 רגע א' שאינה רואית עכשיו ושוב מחזיקים לכל היום בחזקת
 טהרה כיון דכבר פסקה בטהרה מקודם, א"כ אס' יחוש' דים
 דם בחורין וסדקין הוי משש ראתה מקודם, דהא עתה כשהדם
 בחורין וסדקין לא מקרי רואה ולא גורם עומאה לסמור מיניה,
 כיון דעומאה עומאת ערב מכה מנע הוי כמו מגע שרץ, וכי
 היכי דלא חיישינן לראתה מקודם ונפל לארץ. ה"כ לא חיישינן
 לראתה מקודם והוא בחורין וסדקין:

הן חמת דהב"ח (ס"ה) כתב בזוונת הסמ"ג דבודקת שחרית
 וערבית, דשחרית להוליא מידי ספק דשמא ראתה בלילה
 ודערבית להוליא מדלראתה ביום, אבל לא חבין דאין ע"י בדיקה
 נחביר מה דלא ראתה מקודם ונפל לארץ, והדמיון שהביא הב"ח
 להביא דפ"ק דנדה (דף י"ח) הוא תמוה דהתם אמרינן שחרית כדי
 לעבר טהרות של לילה, היינו אס' תראה אחר כך לא יהא משש
 וספק על טהרות של לילה כיון דבדקה שחרית וזה ל"ש כאן.

לפ"ז אף בנ"ד אף דהעבצת מעכב בדיקת חורין וסדקין מ"מ
 הוי בדיקה להפסק טהרה וז' נקיים אמנם הלא רבו דעת
 רבותינו המחמירים, הר"ז"ה בהשגותיו על הראב"ד, והרמב"ן והרשב"א
 והרא"ה בנדה"ב והטור והרא"ש ורבינו ירוחם, דס"ל דבעינן בדיקת
 חורין וסדקין והרמב"ן ס"ל דלפסיקת טהרה בעינן חורין וסדקין אבל
 לא לז' נקיים והרשב"א וסייעתו סוברים דגם לז' נקיים צעי חו"ס.

ודאית'י לשמו' זכרון יוסף דכילי בקבא רבא להקל ד"ל בשעת
 הדחק מודה לראב"ד, ולדעת קשה לסמוך על זה
 דפשטות דברי הרשב"א מורים דחינו בדיקה כלל בלא חורין וסדקין,
 גם מה שדן עס דרוב נשים פוסקות מלראות ביום ה' או ביום ו'
 לראייתה ועשה סמוכים לה מסוגיא דנדה (דף ע"ו) בעלה מחשב
 ימי ווסתה, היינו דמחשב ע"פ רגילותה מקודם משך זמן ראייתה,
 ובסדרי טהרה (ס"י קל"ו ס"ק כ"ג) ביאר דבריו, אף דמסקינן דמיירי
 רק בספק ראתה מ"מ מדאמרינן ודאי ראתה מי קאמינא מי יימר
 דבעלה משמע דרק מה"ט אכורה ולא מטעם מי יימר דפסקה
 מלראות גם למ"ד דר"ש צר ייבא דר"י מיירי אפילו ודאי ראתה
 מכה הסברה דמחשבה כפי רגילותה משך ראייתה, מ"מ יפה סבר
 הס"ע עס ממה דנובאר (דף ס"ח) להדיא דבלא פסיקת טהרה
 הוי בספק עומאה לעולם עיי"ש, ומדחק לדחות הראיה הכ"ל,
 ולענ"ד כפשוטו ניחא דהינן מלינו דר"ש צ"י ה' סבר דר"י מיירי
 בודאי ראתה, הא י"ל דהי' ס"ל ג"כ דר"י מיירי בספק ראתה
 אלא דס"ל ווסתה דאורייתא וס"ל דהוי כמו ודאי ראתה, וצוה
 שפיר יכול לחשוב משך רגילות ראייתה כיון דמחזיקין לראתה
 רק מכה רגילות ראייתה ממילא חנו דנין ג"כ דפסקה לזמן
 הרגילה לפסוק, ולזה שאל רשב"י אפילו ילדה נמי והיינו אס'
 נפרש ילדה דבושה לטבול, בפשטו ניחא דשאל ג"כ בבה"ג היכי
 דמחזיקין בראתה מכה הווסתה, ועלה אמרינן כיון דממילא מיירי
 רק בספק ראתה אבל לא ודאי, והיינו או דבאמת ס' ר"י ווסתה
 דרצון או אף אי ווסתה דאורייתא לא הוי בודאי ממש, מש"ה גם
 בילדה יש להקל, ואס' נפרש ילדה דהיינו יולדת ג"כ ניחא דר"ה
 ללמוד כי היכא דאי ווסתה דאורייתא אף דהוי כודאי ראתה
 מקילין, ה"כ בילדה דנוכל לחשוב ימי ווסתה, והיינו ז' ימים אחר
 ימי עומאה דאף אס' ראתה בהם הוי דם טהור, ואף למ"ד דמעיינן
 אחד הוא מ"מ משכחת בידע דפסקה רגע אחד ואח"כ הלך לדרכו,
 ועלה אמרינן כיון דודאי ראתה לא מקילין היינו אף היכי דליכא

חשש שמא לא פסקה מלראות כגון דידע דפסקה ואח"כ הלך לדרבו דומיא דילדה דמיירי כה"ג מ"מ לא מקילין דאימא לא טבלה, אם כן מעולם לא שמעין דר' שמעון ז"ל היה סבר דר' מיירי זודאי רחמיה, אלא דמכח הווסתות היו כודאי רחמיה ובזה יכול לחשוב הרגל משך ראיייתא.

גם אף אם יפרש דה"י סבור דמיירי ר"י זודאי רחמיה מ"מ י"ל דהיה סבור דווסתות דאורייתא והוי חזקה ה"ל היו חזקה דאינה רואה רק עד משך כך וכך ימים אבל לדידן דקיי"ל ווסתות דרבנן כי היכי דלא מחזיקין להרגל ראיייתא לודאי רחמיה דדרך נשים להשתנות עיני ראיייתן, ה"ל לא חשבינן להרגל פסיקתה דודאי פסקה, עכ"פ אחרי שהדין מפורש (בדף ס"ח) דבלא הפרשת עהרה היא בחזקה עומתה אזדה לדברי תשו' זכרון יוסף דביתר זה [ובהיהא ענינה רהימי בסדרי עהרה (סי' קפ"ד סע"ו) הקשה דבירושלמי מבוחר דר' דאמר בעלה מנחש ימי וסתה היינו דס"ל טבילה בזמנה מלוא, א"כ לדידן לימא להאי דינא והינה בקושיא, ובעניי איני רואה סרך קושיא דמ"מ ה"ל מדאמרינן בסוגיא דידן עלה דר"ה דאמר הגיע שעת וסתה אסורה, ס"ל ווסתות דאורייתא ואמאי מוקי דלא כהלכתא, הא י"ל דס"ל ווסתות דרבנן אלא דס"ל דעבילה בזמנה לאו מלוא והוי כהלכתא, וביותר כפי דאמרינן דס"ל ווסתות דאורייתא לריך לדחוק דמה דאמר לקמן (דף ע"ז ע"א) משמיה דרב ווסתות דרבנן ליה לא ס"ל כמ"ש החוס' שם, ואמאי לא אמרינן דס"ל בחמת ווסתות דרבנן אלא דעבילה בזמנה לאו מלוא, אע"כ דסוגיא דידן ס"ל דמ"מ מקילין אי ווסתות דרבנן וקיי"ל כסוגיא דידן נגד הירושלמי, גם אפשר דבהא פליגי דהירושלמי ס"ל דר' ג' סבר ג"כ ווסתות דאורייתא דמ"מ לא הוי כמו דדאי רחמיה, אבל סוגיין דאמרי' דרבנן דמיקל ס"ל ווסתות דרבנן דמיירי ע"כ בשעתה שיעור שחול לעבול כדבוכיחו בחוס' ממילא מוכח דאי ווסתות דאורייתא גם כה"ג אסורה, ומוכח בחמת דר' ס"ל ווסתות דרבנן ומומח אף אי טבילה בזמנה לאו מלוא וכגון, ולזה לכאורה כנ"ד ליכא לך קולא נגד דעת רבותינו המחמירים דס"ל דמדינא בעי' דדיקת חורין וסדקין.

אחת היא שיש לדון, דהא בחמת לריכין ליתן טעם לדעת הרמב"ן וסייעתו אמאי בעי דדיקת חורין וסדקין, דמה צריך דיש דם בחורין וסדקין, הא כיון דפסק המקור מלואז הוי פסיקת עהרה, וגם לענין ספירת ז' נקיים ל"ח שראתה כבר וכ"ל וע' בס"ע דעמד בזה (בס"ק כ"ג) וכתב לתרן דחיישינן שגא זכ עדיין הדם דרך לדדי פתח המקור לכותלי הפרוזדור לחוס' שלא כנגד העד עיי"ש, ואף דברואה מחמת תשמיש אם ננאל בלד השפופרת אמרינן בידוע שמן הלדדים ול"ח דבהגיע שפופרת סמוך למקור שהוא במקום גמר ביאת האבר, זכ המקאר לפתח לדדי המקור, וחינו כיון דהוה רק חשש ווסתות לא חיישינן כולי האי, ובחמת לא מנערינן הדם ההוא ולריכה ז' נקיים, דהרי בל"ח פשוט דלריכה ז"ל דהא יש לחוש שמא רגע אחד קודם הכנסת שפופרת כן שיעור אשם חלוי, או בתחילת הכנסת שפופרת זכ הדם ונכנס לחורין ולסדקין דהרי מדאורייתא חיישינן לזמן מועט כדאמרינן דבעלה באשם חלוי וטהרות חלויות א"כ ביולא דם צבית הרחם מן הלד א"ה בלי ז"ל דיל' דמן המקור בא לשם, א"י ללא מיירי מז"כ, ולפ"י י"ל הא דבעינן דדיקת חורין וסדקין היינו כיון דע"פ הרוב אינה יכולה להכניס העד עד מוקם שהשנוט דש ממש וכמ"ש הב"י ואף במקום גמר דישת השמש אינו ממש במקור כמ"ש הרמב"ם דבשעת גמר ביאת אבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שצפנים אלא רחוק מוננו מעט, ועי' בב"ח (ס"ח) דל"א לבדוק עד שם במוך בלצבעה וא"א לכוון אוחו הפתח שבראש וא"א הרחם דחלוי ועומד ומתדנדנד עיי"ש, מש"ה כיון דאין העד מכוון ממש נגד פה האם חיישינן דזכ ללדדים.

א"כ יש תקנה לאחותינו לבדוק בשפופרת ומוך בחוכו ולדחוק המוך הרבה עד שיכנס לפנים ממוקם שהשמש דש סמוך לפי האם ממש דבזה יש לומר דהוי הוכחה דאם המקור זכ ה"י נוטף על המוך ולא בעי דדיקת חוס', ונראה ראייה לזה ממה דס"ל לכמה פוסקים דביום א' בעינן ידים בין עיניה כל כה"ש והיינו

מוך לחוק כל כה"ש, ולכאורה מה מהני אף דבדקת מקודם בחורים ובסדקים מ"מ מהוכן ידעינן דפסק המקור כל כה"ש דלמא זכ ללדדים ולא נלעבע המוך, ומ"ש בחוות דעת (סימן קל"א ס"ח) שמניח מוך לרחם גם כן מוך הרבה ולכנסת מבחוץ כל בית המרפס דאם ה"י הדם נופל ה"י לו למלא במוך שבחוץ עיין שם, אינו מספיק, דמכל מקום דלמא עדיין הדם עלור בסדקי הרחם, ולא מלינו שיהי' חיוב אחרי הכרת המוך לחזור ולבדוק כל כה"ס בחוס', או להשקות המוך בשפת הרחם כשיעור א"ת, גם ע"י שהי' ליכא ראי' כ"כ דל"כ לא נלעך כלל בדיקת חוס' אלא להשקות המוך בשפת הרחם כשיעור א"ת, אע"כ דחיישינן דכותלי ביהר"ה מעמידים הדם א"כ מאי מהני מוך דחוק כה"ש, אע"כ דאם המוך דחוק הרבה בעומק אין באפשרות שיזוב הדם מהמקור ולא יגע במוך ובעינן בחמת לחוק בעומק מצפנים ממקום שהשמש דש, ובזה נסתר ראייית החוות דעת שם נגד צבל תשובת מודע ביהודא מהא דאמרינן מוך דחוק וכו' דיש לומר דהיינו היכי דאינו דחוק בעומק דיש חשש דזכ ללדדים והמוך עכביר מללאח ולא נלעבע המוך, אבל בדחוק בעומק יש לומר דאינו במליאות שלא יצביע הדם.

גם כששטנו יש לרחות ראיייתו דיש לומר דמוך דחוק מל"ל היינו אם בתחילה לא בדקה בחוס' ואחר שהסירה המוך מלאח דם בזה נחוש שמא רגע א' מוך שיעור אשם חלוי קודם שימת המוך זכ המקור ללדדים וע"י שימת המוך א"כ עכביר להדם, אבל בדיקת הכ"כ דאחר שימת המוך מרחץ מבחוץ לנקות הפרוזדור שמחוץ למוך ואח"כ בזדקת ומולאח שם דם ליכא חשש שהדם היה מוקדם שימת המוך, כיון דבדקה א"כ שם והי' נקי וליכא חשש רק דעתה זכ המקור, ובזה שפיר אמרינן דאלו ה"י בן ה"י המוך מלעבע :

ולזה יש לומר דכנ"ד בדדיקה דפסיקת עהרה ויום א' דז"ג יהי' ע"י שפופרת ומוך בחוכו שיהי' אפשר לדחוק עד סמוך לפה האם דבזה יש לומר דלא בעי דדיקת חוס', ויש ללרף לזה מה דכתבו האחרונים בבדיקת בחולה לכיון דלא אפשר בבדיקת חוס' לא חייבו יותר, אם כן כנ"ד ע"י הבדיקה הנ"ל יש להקל באופן אם יסכימו גדולי הדור דביתר זה הן מטעם הנ"ל הן מטעמא אחרינא, ואף אם יקילו ביותר שיהי' רק בדיקה דהפסק עהרה כפי הנ"ל ולסמוך על הרמב"ן בבדיקת ז"ל לא בעי חוס', הכני כשיצא מכשורה להקל, וד' ילידיו משגיאות. ידירו :

עקיבא ב"ר הרב רבי משה גינו זצלה"ה מא"ש

סימן סא

לידירי הרב רבי נטע ג'י אב"ד דק"ק פילא

מכתב רומעכ"ת הגיעני תמוך, ואני בעניי איני מולא דרך סלולה בהתרת האשה כי מולד היתר דברואית בשעת ווסתה לא בעי שתדע דמכתה מוליא דם, מלבד דרוכ האחרונים דחאו זה מהלכה גם הא כנ"ד ליכא מכה רק כאב דבזה דעת האחרונים דכאב אינו כנוכה, וביותר מה שכתבו האחרונים בשם הע"ז דכאב כנוכה לענ"ד אינו כן, דמ"ש הע"ז (סי' קפ"ו ססק"י) ועוד נ"ל דאם בשעת הכאב מוליא דם וכו' זכו קאי אלמעלה דהעלה להחמיר ביש לה מכה, בזה מלטרפים דרגליים לדבר ממה דבשעת הכאב מוליא דם דדם מכה הוא, אבל בלא מכה לא מקילין משום כאב לחוד והיהו דסו' קל"א היינו בקרעין דבל"ח יש להקל מכה דברי הר"ן בשו"ת, אלא דיש לחוש אולי הקרעין הויה אינו דומה להקרעין דהר"ן, בזה סמך להחמיר על הכאב, ומ"ש שם הע"ז בתחילה והשני מכה המכה דמרגשת כאב וכו' היינו דיש לך להקל אבל מ"מ לא סמכינן על זה לחוד.

ומנא אחינא לה דהרי הטורי זהב שם (סק"י) הקשה על פסקו דהרמ"א דשלא בשעת ווסתה לא בעי שתדע שמכתה מוליא דם מהיהו דקל"א, דהא חסם יש לה כאב בשעת העלת

מי רגלים דהוא עת המלחמה הדם ח"ו כנ"ל דלא מקילין מכאז לחוד
 וזכו ממש דברי ס"ג דכתב אחרי קושייתו הנ"ל ואין לומר דדין
 הכא דים לה מכה עדיף וכו' דבס"ג ק"ל דליכא רק כאז לא
 הוי כמכה, ע"ז סתם דבהד"ח כתב מהר"י וכו' היינו דמוכח
 דכל הנך סעיפים דמולחא בשעת הטלת מ"ר ומלעטרת זהו עדיף
 ממכה דעלמא שא"י אס מולחא דס ובע"ז בדריקה, וה"כ העלה
 הט"ו לחדש דמ"מ בים לה מכה וגם כאז בשעת שמולחא דס זהו
 כמכה דמולחא דס כנלע"ד כיון :

ולדון

כנ"ל מלך דים לה ווסת קבוע ומולחא תמיד דהס במק"א
 דהוי ממש כדניח (דסי' קפ"ז ס"ז), לענ"ד המעיין בתקור
 הדיון בפסקי מהר"א (סי' מ"ז) יראה דמייירי בים לה מכה מזכרת
 כדמוכח מלשונו, בת"ש אשר כתבת דים לך הוכחה שיש לה עברה
 אלא שא"י אס מולחא דס וכו' וע"כ הוכחה זו אינו גמולחא תמיד
 במק"א, דממנ"פ אס נוכח מזה דים שס מכה שממנה מולחא
 תמיד ח"כ הוי הוכחה ג"כ דהמכה מולחא דס, אע"כ דבלא"ה הוי
 הוכחה ובידור דים לה מכה, א"כ יש לומר דדוקא בכס"ג היקל
 המהר"א בלדדי בהיתר, אלא לדעת הט"ו לא היקל המהר"א
 רק בזירוף כל הלדדים דים לה ווסת קבוע וגם מולחא תמיד דהס
 במק"א וההיא דש"ע ס"ז מייירי דוקא בים לה ווסת קבוע ודעת
 הס"כ בנקה"כ דמהר"א מיקל בחד לך, אי מלך דים לה ווסת
 קבוע כיון דהמרדכי מיקל משום זה לחוד (והיינו דפשיטא דאין
 המרדכי מיקל רק ברואה מחמת חשמים דים לתלות בזיעוף התשמים
 מ"מ יש לומר דפשיטא שיש להקל מכה זה עכ"פ במכה) יש לומר
 דאף להחולקים מודים במכה בחין לה ווסת קבוע אלא דמולחא
 דהס תמיד במק"א, וההיא דש"ע (ס"ז) מייירי גם בחין לה ווסת
 קבוע, אבל מ"מ בין להט"ז בין להש"כ מייירי רק בים לה מכה
 כדמוכח מתוך קושיית הט"ו שנתקשה על פסקי דהרמ"א להקל בשלה
 בשעת ווסתה דלא בעי שתדע שמכחה מולחא דס מההיא דש"ע (ס"ז)
 ולא תירץ בפשוטו דהס מייירי בליה לה מכה, וגם הס"כ לא דחה
 לקושיית הט"ו מן עממא, וע"כ דס"ל דגם ההיא דש"ע (ס"ז)
 מייירי בים לה מכה, וביותר לפירושו דהש"כ בודאי מוכח כן כיון
 דס"ל דמהר"א היקל בחד לך, וההיא לך דים לה ווסת קבוע
 לחוד בודאי אין לך היתר בלא מכה, ואף להמרדכי בראיה בעלמא
 שלא בשעת חשמים, אס כן בנ"ל דלית לה מכה מזכרת אין לך
 להקל :

והנה

לכאורה יש מקום להקל אס נדמה לההיא דסי' ק"ה,
 כיון דכאז לה בשעת עשית לרכים ומולחא חז תמיד, דאף
 דהס בעי בדיקה מ"מ הא הט"ז למד מדברי המהר"י דהס עדיף
 ממכה שא"י אס מולחא דס, א"כ ה"נ בנ"ד הוי מכה זה כמכה
 שא"י אס מולחא דס, וממילא יש להקל ע"י דלא הוי בשעת ווסתה
 וגם מולחא תמיד במק"א והוי ממש כההיא דמהר"א והף שאינה
 מרגשת כאז בחותו מקום שנוגעת בו ומולחא דס, מ"מ י"ל דאין
 זה לעיכובא דמשמע מלשון מהר"א וכו' אס מרגשת וכו' שכתב
 לה וכו' קיט לה בדרך כ"ש אבל לא לעיכובא, אלא דמלשון הש"כ
 בנקה"כ שכתב דכיון שהיא מרגשת וכו' משמע דבעי דוקא כן
 [ואפשר לומר קלת דהא בהא תליא דלהט"ז י"ל מה שחסיים
 המהר"א אי איתנהו לכל הני לדדים, היינו לך דים לה ווסת
 קבוע ולך דמולחא תמיד במק"א, ולהש"כ דמיקל בחד לך מש"ס
 מוכרח לפירש לשון דכל הני לדדים היינו לכלל אחד מלדדי היתר
 יש עוד לך כיון דמרגשת ואינו מוכרח] מ"מ י"ל שזה רק כיון
 דהוי רק חד לך לקולא אבל היכא שיש ב' לדדי הקולא, שיש לה
 ווסת קבוע וגם מולחא תמיד במק"א מודה הש"כ דלא בעי כך
 דמרגשת הכאז :

אולם

קשה עלי לדמות לההיא דסי' ק"ה דהס מכאז לחתה
 בהטלת מי רגלים בזה ניכר דהמי רגלים הס המביאים
 דהס וכיון דאין דרך לבה דהס עם המ"ר ביחד אמרי' דממכה
 בא דהס, מש"ס עדיף ממכה דעלמא, אבל הכא בנ"ד דהכאז
 במקום פי העצבת בשעת עשיית לרכיה דאין זה ענין למ"ד ולבית
 הסורפה, אלא דלח"כ מרגשת קלת דס בשפולי מיעיה ואין
 הכאז מורה דמקום מ"ר יש לה כאז שמיא דהס מהמכה

דשס, והוי רק כמו בעלמא דים לה כאז ומולחא דהס בשעת
 הכאז דלא מהני בחין לה מכה כנ"ל, ואפשר דגרע מיניה דכאז
 דעלמא י"ל דהס בא ממקום הכאז דשס יש לה מכה, אבל הכא
 מקום הכאז בפי העצבת ומשס לא בא דהס דהא מלאה דהס
 בשפולי מיעיה וח"א לתלות דהס מזה הכאז דלא עדיף הכאז שס
 מאלו ראינו מכה במקום הכאז דהא אפשר לתלות דהס בשפולי
 מיעיה מהמכה ההיא :

גם יש לומר דנ"ד אינו דומה למהר"א דהס דעלמא דהס בלך
 ח' מהלדדים יש ראייה דהוא דס המכה, דדרך שס מקור
 למולחא תמיד בחלמט ולא מהלדדים, והוי עיקר בדיקת שפופרת,
 משא"כ בנ"ד דעלמא בחלמט יש לחוש שזכ דס המקור עד למטה,
 אף דאין להביא ראייה לזה מלישנא דמהר"א בת"ש דלכאורה
 פתח החדר לפרודור בחלמט הוא ובדיקת שפופרת וכו' דנראה
 דכוונתו לך, דלענ"ד כך כוונת המהר"א דהיינו דמה דמולחא תמיד
 במק"א ניכר שאין זה מקרה אלא דשס מולחא לביעתה דהס, מ"מ
 מאן יימר דממכה כהא דלמא פתיחה המקור שס בלדי הרחם הוא
 בגידי דס המקור פתוחים שס, לזה כתב דהיינו כן דפתח החדר
 בחלמט הפרודור הוא ומביא ראייה לזה מבדיקת שפופרת, אבל
 מ"מ אפשר דזכ דהס מחלמט ללדדי הרחם בזה הדריגן להוכחה
 וכיון דמולחא תמיד במק"א ח"ך יזדמן שיוזב תמיד דהס לשס
 וניכר דשס נביעת דהס ומוכח דהס המכה הוא, ומא דמקילין
 בבדיקת שפופרת לה חיישינן דהס כמולחא בלך השפופרת הוא
 דס נדה דמקודס לזה זכ דהס ללדדי הרחם, היינו דהס אין
 אלו דין על היתר דהס זה אס הוא דס נדות חו לה, אלא דדין
 אס התשמים גורם להראיה, וזוה שפיר הוי הוכחה דלו יחא
 דהס כמולחא הוי מקודס בלך הרחם, מ"מ אלו תשמים גורם
 ראייה בשעת הכנסת שפופרת הא מהראוי לראות מחדש והי'
 ראוי למולחא דס גם בראש המכחול, אס כן בנ"ד דמולחא במק"א
 בשפת הרחם כמעט בדרך קטוח בעלמא דהס ודאי אינו נביעת
 דס נדה, בזה הוי הוכחה דממכה הוא, א"כ מ"מ אף דראיה
 להכור ליכא מ"מ גם ראייה להיתר ליכא, דיל דנידון דמהר"א
 במולחא בלדדים עדיף :

והנה לכאורה יש מקום להקל בנ"ד כיון דעלמא בחולי גאלדדי
 חלדע י"ל דזכו מכה ידוע שמולחא דס ותליגן דע"י
 שנסתס קלת שביל הולכת דהס דרך פי העצבת נדחק דהס ללאח
 דרך הרחם, אך כבר נסתפקתי אס יש גיד מיוחד לזה לשפוף דס
 גיד הזכב דרך חותו גיד בלך הרחם חו בסופו, או דאין גיד
 מיוחד לזה אלא דמחמת שנסתס שביל ההילוך דרך פי העצבת
 נסתלק דהס לחברים ובה לגידי המקור ונעשה דס נדות כסברת
 הפמ"א, וחקרתי שברופאים מחולקים בזה וכחבתי להפראפעסיר
 בק"ק פראנקפורט והשיב לי שאין לזה גיד מיוחד אלא דבה דרך
 גידי המקור, ורופא מומחה אחר אמר לי שאינו כן אלא שיש
 לזה גיד מיוחד, ובזיוס ג' העבר דברתי מזה שזכ עם רופא אחר
 ואמר בפשיטות כדעת הפראפעסיר הנ"ל, ובנ"ד תליא הרבה בזה
 דאס נידון דהס גידי הזכב יכול ללאח דרך פתח הרחם בלא גידי
 המקור, י"ל דהוי כמכה שידוע דמולחא דס, ואס נידון דא"א
 בזה ח"כ י"ל דגרע, דאף אס נפרש דברי הט"ו (ססק"י) כפשטא
 דככאז לחוד אס בשעת הכאז מולחא דס מוכח דממכה הוא,
 מלבד חלוקתו הנ"ל כיון דידוע לנו מקום הכאז ולא עדיף מאלו
 יש שס מכה דח"א לתלות דהס שמולחא במקום אחר מהמכה
 הכאז, גם נ"ד כיון דעלמא בהורקת גיד הזכב ידוע וניכר
 שזכו הכאז, ונתפשט דהס דרך גידי דהס המקור ודס נדות
 הוא, לזה דעתי שינוה מעב"ס לה לעשות בדיקה המוזכר (סי'
 ק"ה) אס אפשרי לה בזה, שמרגשת שגלררה לנקביה שחרחון
 היעב בית הסורפה, וסמנת החדר בזמן על פני כל המקור עד
 מקום שנוגע אבר התשמים בסוף הביאה, ואח"כ תעשה לרכיה
 וכשהרגיש הזלת דס תכנס מוך על שפת הרחם במקום הכאז
 שמרגשת הזלת דהס, ואחרי הולאת המוך ותמלא דס תדיח אותו
 מקום בעיני שלא תהיה חוששת ששאר שס דס ותולחא המוך מצפנים
 ותמלא

ותמלא נקי מוכח דמס מכה הוא, ואם יעלה לה כן ג"פ ימחול
לכודיעני ונחיישב עוד בזה, כן נראה לענ"ד:

עקיבא בן אבא מארי ר' משה וצללה"ה

סימן סב

לכבוד ידידי הרב רבי רפאל צבי נ"י

ע"ד - שאלת רומ"פ באשה שהאם שלה משתרבב ונפול למטה
ורואית כמה פעמים דס ע"י בדיקה ולפעמים שלא ע"י בדיקה.
הנה הגאון מהר"ר יחזקאל (ס' קפ"ח) והגאון מעיל לזקה (ס'ו'
ל"ד) שניהם לדבר אחד נתכוונו בביאור דברי הר"ש,
המכוון לדבר ההוא ומלוי בנשים וקוראים פאהר פאל דהאם
עלמה שתרבב ונפול מתוך הפרודור, דאף שהדס ההוא דס מקור
ממש מ"מ כיון שדרך הרחם והחדר שבו הדמים להיות למעלה
מפרודור, עתה שקלת מהרש"ס למטה תוך הפרודור מקרי חין
דרך ראייה בנך, והגאון מהר"י בסיוס דבריו כתב לסמוך על זה
למעשה היכה דמולדת דס בבדיקה עד בלא הרגשה, כיון לדעת
הר"מ הוא דרבנן בבדיקה עד בלא הרגשה עיי"ש.

ואני בעיני ה' נראה לי דדי לנו אם יקור וכסמוך היכה דינא
הדס ממנה בלי בדיקה העד ובני הרגשה, אבל היכה
דהוי ע"י בדיקה עד הלא רבו כמעט כל הפוסקים דממנה ד"ת
בלא הרגשה דאמרינן ודאי הרגשה אלא דסברה דהרגשת עד הוא
והגאון מהר"י (סימן קפ"ב) כתב להוכיח כן בדעת תוס' (דף ג'
ד"ה מרגשת) מדקשו דממילא בבדיקה בלי הרגשה תעמא למפרע
והא כיון דלא הרגשה הוי רק כחם ובכתם לב"ש לא מעמא
למפרע דהוי ס' דרבנן, ע"כ דס"ל לתוספות דהוי דאורייתא וספיר
הקשו דאם שמשו חוק מעט לעת תעמא למפרע דהרגשת שמש
הוי כהרגשת עד עכ"ד.

ובאמת נפלה ממני מה דנקט ליסוד פשוט לב"ש חין כחם
מעמא למפרע דהא דעת רש"י ותוס' אינו כן, דהרי
רש"י פי' במה דפרכין והא איכה כתמים היינו ללא לטמא
למפרע, והיינו דס"ל לרש"י דחין דלמות טומאה להבא לענין למפרע
דלמא רק לטומאה מעט לעת דקיל בזה סמיכין אטעמא דמרגשת
בעמא אבל לא לטהר לגמרי, לזה ס"ל לרש"י דפרכת הש"ס דבכתמים
על כל פנים לענין למפרע כסמוך דמולדת הרגשה הוא מעלמא,
הרי מפורש לב"ש מעמא כתמים למפרע.

ואף לדברי החוס' דפרכת הש"ס דיטברו הכתמים לגמרי דמולדת
הרגשה מוכח דמעלמא הוא מ"מ י"ל ג"כ לב"ש כתמים
מעמא למפרע מנ"ש שס ד"ה ושראים דמעלמא, וז"ל הא
דהנן כחם שנמלא וכו' הרי דמפשת פשיעא להו דהך סתמא ג"כ
כב"ש אחיא, ויולא להס כן מדפרכין מ"ש ממבוי הרי דס"ל דהך
מתני' אחיא ג"כ כב"ש, ח"כ ה"כ סיפא דהך מתני' הרי דה"ל
בשום חופן לומר דהך מתני' דממלא כחם לא אחיא כב"ש, אע"כ
למה דמשינו מודה ב"ש בכתמים מ"ע בצפור לא נחשקה ח"כ
לנין דהוא מגופה ממילא טומא למפרע דהא לא ידעינן אימת
נכתם, וליכא לך קולא רק מטעם חזקה דהשתא רחמיה, וה"כ
כמו לשנייה קמא דטעמא דב"ש מחמת חזקה, ואעפ"כ מעמא
בכתם למפרע ומטעם שכתבו החוס' דלא פלוג בכתם בין לח
ליבש ה"כ לאורך שנייה.

אלא דמהר"ס לובלין בחר דהך לעלמו לב"ש לכל התיכונים
אינו מעמא בכתם למפרע דאינו מחמיר בכתם מבראייה,
אבל מ"מ הא דעת החוס' אינו כן.

ומי שמהר"ס לובלין דלא חמיר בהמה מבראייה, זה אינו,
דהרי גם לב"ה יקשה דבראייה על החזקה לגבי בעלה
ואינה מקולקלת למינא כדאיחא בברייתא (דף ו"ו), וע"כ דכתם
חמיר דל"פ בין לח ליבש ח"כ ה"כ לב"ש.

ובאמת מה"ע קשה לי קל"ה בדברי חוס' ה"ל ד"ה לשראים,
דלקושייתם אמאי הקשו רק לב"ש. הא גם לב"ה

קשה ללגבי בעלה ל"ח דרחמיה למפרע ובכתם חיישינן, עכ"פ
הרי דעת רש"י ותוס' דבכתם מעמא למפרע מכל מקום בוכחת
הגאון ה"ל לכוון דמאי הקשו תוספת הא יש לומר דהרי דבכתם
מעמא למפרע היינו מחמת דלא פלוג בין לח ליבש, אבל בראיה
בלא הרגשה דלא שייך כן, בזה כיון דהוא דרבנן בלאו טעמא
דאשה מרגשת לא מחמירין למפרע דהוי ספק דרבנן.

אודם נראה דמעיקרא דדינא ליחא להוכחה זו דשפיר הקשו
חוס' דנ"כ ליכא למימר דבלא הרגשה כיון דהוי דרבנן
הוי ס' דרבנן ח"כ גם בהרגשה לא לריך לעטס הו"ל ואשה מרגשת
דמשמע דחתינן עלה דמולדת הרגשה מוכח דלא רחמיה למפרע,
הא בפשוטו בראיה דלמפרע דלא היתה בהרגשה הוי רק דרבנן,
ואם כן מדאורייתא ליכא טומאה למפרע ולגבי דרבנן הוי ס' דרבנן
אע"כ דמ"מ הו"ל להחמיר וא"כ שפיר הקשו חוס'.

גם י"ל דלענין טהרות גם בלא הרגשה הוי דאורייתא לא מצעו'
למ"ד מקור מקומו עמא דודאי בלי הרגשה טומא דלא גרע
מדס מכה ודס ירוק [ומש"ס מיושב מה דקשה לכאורה בתוס'
ר"פ הוואה דעדיין יקשה על חיובם לס"ד דהש"ס מהכיה לעיל
(דף ה') דאמר ר"י משום ר"ח בן אבטיגוס הנשים שאמרו ליון
שעתן כמתן כראיתן, ובזה דדינן דהשתא רחמיה יקשה הא בלא
הרגשה טהרה, ח"כ ראינו דהקשה כן בסדרי טהרה, ולפי
ה"ל י"ל דשמואל ס' מקור מקומו עמא, ולענין טהרות גם בלא
הרגשה עמא] אלא אפינו למ"ד מקור מקומו טהור י"ל דמ"מ דס
יודה שנקר מחיים עמא, וכה הוואה אף בלא הרגשה [אף
דח"כ לפ"ז לא הקשו חוס' כלום ר"פ דס הנידה לר' דאמר וכו'
הא י"ל דלצטריך קרא לדס בלא הרגשה דאינו מעמא לאחרים
דמ"מ לעלמו עמא, מ"מ י"ל דעדיפא מיניה משני דלצטריך קרא
לדס מלורעת] ח"כ שפיר הקשו חוס' דתעמא למפרע דכיון דהדס
טמא ממילא גם האשה נעמאה מהדס כשבא לבית החינוך, דהא
בש"ס במש"ס מינה מעמא והוי דאורייתא.

ובזה מיושב מה דהקשה הב"י (ס' קל"ה) לשיטת הר"ח
דטהרות קיל מלבעלה, הא מחמירין בבדיקה עפי
לטהרות פ"ק לנידה, ותיכין דהיינו משום דגזירת מעל"ע לא שייך
רק בטהרות עיי"ש, ביאור דברי הב"י אף דתיכין זה מספיק רק
לענין בדיקה שחרית וערבית דהוא לטהר מטהרות של לילה ודיוס
למפרע וזהו ל"ש גבי בעלה, אבל מ"מ הא בבדיקה דלאחר תשמיש
דחיישינן שמא רחמיה מחמת תשמיש, דבזה ע"כ חין הטעם משום
הפסד טהרות דשמא רחמיה ואם תעסוק בטהרות בלי בדיקה
ותמלא הדס לערב תעמא טהרות למפרע דהא בלא"ה אסורה
לעסוק בטהרות דהא משמשת עמאה וריכה טבילה והערב שמש,
ואי דיטמאו טהרות של קודם תשמיש חינו ממעט כיון דמהומה לביתה כדאיחא
דבבדיקה דקודם תשמיש אינו ממעט כיון דמהומה לביתה כדאיחא
פ"ק לנידה (דף ה' ע"ה), הא במונ"פ חס' תחליט שדחתה
בשעת תשמיש ותמלא הדס לערב, גם חס' בודקת ותמלא הדס
עתה טהרות דקודם תשמיש עמא, אע"כ דטעמא בבדיקה דלאחר
תשמיש דשמא רחמיה ודדע ע"י בבדיקה שטמאה יודה בל' שלא
לעסוק בטהרות, חס' כן בזה תיקשה אמאי באינה עסוקה ח"ל
בדיקה לבעלה לידע חס' היא עמאה לבעלה, וי"ל דלענין זה בלא"ה
יש לומר דלבעלה חיישינן שמא לבו נוקפו ופורש, אלא דקושיית
הב"י הוה על בדיקה דשחרית וערבית ועל זה שפיר תיכין כיון
דבבדיקה זו רק להכשיר טהרות דלמפרע וזהו ל"ש לבעלה, אולם
עדיין היא גופא עמא בעי אמאי ל"ח גם לבעלה למפרע מעל"ע
לענין שחיה מקולקלת למיניה.

ולפי ה"ל יחא דדוקא לענין טהרות יש חשש דאורייתא חס'
רחמיה בלא הרגשה משח"כ לבעלה, ואף להאוקימתא
דטעמא דב"ש דאשה מרגשת וב"ה חיישינן כסבורה הרגשת מי
רגלים הוי, הרי דחיישינן דהי' הרגשה מ"מ י"ל דודאי חשש רחוק
לומר דטעמה בהרגשה, רק בראיה לפנינו כיון דרוכ דמים באים
בהרגשה מוכח דטעמה, אבל לחוש לזה בלא ריעותא מהיכי תיתי,
אלא דיש לומר דחיישינן גם לראיה שלא בהרגשה, אלא דגם משום
זה לא היה ראוי לחוש דאינה רגיילה לראות בלא הרגשה, אלא
בליחוק

בליוקף חרתי לפעמים טעמה וסגרה דהרגשת מי רגלים הוי ולפעמים רחצה באמת בלא הרגשה מש"ה החמירו, אם כן יש לומר דדוקא לטהרות בלא הרגשה הוי דאורייתא, אבל לבעלה דלא הוי דאורייתא וליכא בדאורייתא רק חשש דכספור מי רגלים הוי בזה משום הא לחוד לא גזרינן.

עב"פ בסתלק הוכחה הגאון מהררי ז"ל אך מ"מ הלא מלינו מפורש דעת הרב מרבוטניו דהוי דאורייתא בדדיקת עד בלא הרגשה. וכמ"ס הרב בעלמו ס"ס דלא מלא מפורש נגד זה, הלא דהוכיח מדברי הר"מ בהגמיו' דס"ל דלא הוי ד"ת.

ולענ"ד יש לדחות ד"ל דכוונת הר"ח כן, דודאי אין ראוי לחשב להחמיר לדקוק אחר השמים רק מוכח דהחמירו

לטהרות, וע"ז כתב כיון דהוא דרבנן והס אמרו שלא לדקוק לא שייך להחמיר, והיינו דבעהרות גופא י"ל דלא חששו משום הא לחוד דשמה רחצה בשעת השמים בהרגשה וסגורה הרגשת שמש הוי, דמה"ל לחוש לטעות בלא רגלים לדבר, הלא משום דהוי חרתי ולפעמים טעמה וגם לפעמים בלא הרגשה, ואף דלא היה דאורייתא לפי מ"ס לעיל דבדיקת זאת אחר השמים לא היה משום טומאת ערב כיון דבלא"ה משמשה טומאה, הלא משום טומאת ז' וא"כ הוי דרבנן, מ"מ חששו רבנן לטהרות, וע"ז כ' הר"מ דאין שייכות לגשים להחמיר על עמלן משום זה לדקוק גם לבעלה, כיון דגם לטהרות לא חששו רק בליוקף חשש דשלא בהרגשה, ומוכח כן בסגרת מדדיקת שחרית וערבית. דהחמירו חז"ל עפי לטהרות וע"כ משום דהוא רק בליוקף ז' חששות, מש"ה לא החמירו לגביה למפרע רק בעהרות דהוי ז' חששות. בדאורייתא משא"כ לבעלה וכו'. הלא לאחר השמים דבדיקת משום טומאת ז' כיון דהוא לענין מכהן ולהבא דשמה נוחמת השמים רחצה, החמירו יותר לחוש משום ז' חששות אף דחששא שלא בהרגשה רק דרבנן, הלא לבעלה לא החמירו בזה משום דלבו מוקפו, א"כ כיון דחז"ל בעלמם לא. לוו לדקוק לבעלה ל"ש להם להחמיר מחמת חשש טומאת דרבנן מה דחז"ל בעלמם הקילו שלא לדקוק, הס אמרו והס אמרו, ובגד חשש דהרגשה וטעמה לחוד אין לריך להחמיר כיון דלא מלינו דחששו חז"ל לזה לחוד. חפילו לטהרות, דלא חששו רק מחמת ליוקף שלא בהרגשה, א"כ אין ראיה כ"כ מדברי הר"י דפליג על רבנו אחא בזה היסוד דבדיקת עד הוי דאורייתא.

ואף אם יביבא דהר"מ הוא דחולק בזה היסוד מ"מ קשה לעשות מזה סניף כיון דרובא דרבנן הלא ס"ל הכי, ובגמ' דכ"ל דמוכח כן להדיא מסוגיא (דף י"ב) מזה שסתקת עומת לחייב בעלה בחטאת, א"כ לבו מוקפו ופורש, ובזה יקשה ממנ"פ אם הרגשה הא בודאי מדינה לריבא דיקת כיון דליכא ריעותא דהרגשה בפנינו, ואי בלא הרגשה הא לא יתחייב בעלה חטאת אע"כ דגם בלא הרגשה חייב חטאת דאמרין כסבורה דהרגשת שמש הוי, וזה לכאורה ראיה ברורה [ובזה מיושב קושיית תוס' פ"ב דשבועות (דף י"ח ד"ה והא נמלא וכו') תימא דעדיפא מינה וכו' והיינו דבאמת דינא דמחני' בין הרגשה דמ"מ הוי אח"ז רק ספק שמה טעמה וסגרה דהרגשה, בין בלא הרגשה דמ"מ הוי דאורייתא דאמרין כסבורה דהרגשת שמש הוי, א"כ י"ל מה דמחני' ואפרישה היינו דאמרנו לו נטמאתי ע"י דהרגשה, ומחוייב לחוש לזה לפרוש באבר מת ולא הוי אונס, ומ"מ בנמלא אח"ז הוא רק ספק דשמה אח"כ רחצה ומחמת הרגשת שמש סגרה דהרגשה, ולזה פריך רק מלשון נמלא דלכתר הכי משמע היינו דמשמע דלא היה כלל ענין מליחות מקודם, ולא כי' לה ענין ספק מקודם עד שעת מליחה משום דמייירי בלא הרגשה].

לזה רחוק בעיני לסמוך בנמלא ע"י דדיקת עד לסמוך ע"פ גאונים כ"ל בכוונת הר"ש דמייירי בפאר פהלל ולדונו דהוי אין דרך ראייתה בפק אחרי דרבוותא כב"י והד"מ ושאר גאונים לא נחתו לזה, גם לא נהבאר היטב בדברי מעכ"ת בעובדא דנ"ד דאפשר דהאשה הזאת יש לה טעמה שנותנת בזהו מקום להחזיק האם למעלה דבזה אף לדברי הגאונים כ"ל אין להקל דלולי פעולת הטעמה שהאם במקומו ממש למעלה מפרוזדור במקום הראוי. **עוד** יש לדון למלא לך היסוד מדין מכה, אשר ג"כ התירו

רחוק, ולחן יימר ליתקן קשרי אם מקרי מכה אם אינו בעיני דנופל חסיכות חסיכות, וידידי הגאון רבי יעקב בספרו חוות דעת נקט לה בדרך הכרע דהא מכה שאין ידוע אי מוליא דס, ולא ידענו הכרה לזה, גם לו אם יביבא כן מ"מ אין לדונו בס"ס ולומר דהוי ספק הסקול אם מכה או מקור [דהא דהמקור בודאי מוחזק בדמים והמכה בספיא' מ"מ כיון דיש לה ווסת קבוע מש"ה שלא בשעת ווסתה דאין דרך המקור להוליא דס הוי ספק] וספק שמה לא הרגשה, דאף שרוב דמים בהרגשה וחפילו בדדיקת עד בלא הרגשה משוי ליה לודאי כמ"ס הרמב"ם דחוקת דמים באים בהרגשה. מ"מ בליוקף ספק אחר הוי ס"ס כמו סמוך מוטוט לפלגא, ומלינו כיוולא בזה דברי (בדף נ"ט ע"ב) דכי קאמר ר"מ בחד ספק אבל בס"ס לא, וברי בחד ספק משוי ליה ר"מ לודאי כדאיתא פ"ק (דף י"ד) דכי עימא ר"מ משום נידה עימא, ואעפ"כ בליוקף ספק מאיש או מאשה הוי ס"ס וכן במה דפרשין לעיל (דף י"ד ע"א) דבעד שאינו דקוק וטמאתו בירכה הוי ס"ס אף דבדקוק וטמאתו בירכה טמאתו ודאי ואינו בגדר ספק מ"מ כהלעךף יחד הוי ס"ס, וכן ראיתי בספר ס"ע (סי' קפ"ג) דבדיקת עד בלא הרגשה היכי דליכא למיתלי דמעלמא דהוי ס"ס ספק מעלמא וספק שלא הרגשה, ולגבי דרבנן הוי ספק דרבנן ולקולא.

אמנם נראה דזהו נסחר דהא במסני' קהני לחז"ל טמאים מספק, ואמרין לעולם דהרגשה וכו' כפי מה דפירשנו לעיל בפרכתה ס"ס ובה נמלא קהני, היינו דמשמע דלא הוי מקודם ענין ספק דמייירי בלא הרגשה [ומלבד חירוליו בדברי תוס' כ"ל מוכח כן מדלא מוקי בהרגשה והפרישה דודאי לא היה אונס, ע"כ משום דנמלא משמע בלא הרגשה] וא"כ הוי ס"ס ספק אח"ז וספק שלא בהרגשה.

ולומר דיותר ראוי להלות דשעת השמים רחצה וקסורה דהרגשת שמש הוא וליכא נגד הרוב, אמר דנימא דאח"כ רחצה ורחצה שלא בהרגשה דבקטוח לא שייך הרגשה עד הי', ואין לא מספקין דשמה אח"כ רחצה הלא בליוקף חרתי דשמה לא הרגשה ושמה אח"כ רחצה, דע"י זה נעשה מזה ספק, דזה אינו דא"כ היכי אמרין פ"ק דנידה (דף י"ד) אשה מהו שתעודק לחייב בעלה באשם חלוי, והא בדדיקת דליכא רגלים לדבר ששעת השמים רחצה דהא גם עתה שייך הרגשת עד, ואף על פי כן הוי ספק דשמה אחר כך רחצה, אם כן הסס דמייירי בלא הרגשה יקשה כזכר לעיל. **אגם** לדון בג"ד דהוי ס"ס ספק לנדיס וספק מכה כמ"ס בהגכה ש"ע, דא"כ עדיין תקשה בנמלא אח"כ אמאי חייב אשם חלוי הא הוי ס"ס. ס"ס אח"כ וס' לנדיס, אע"כ דס' לנדיס לא חיישין ליה לס' לנרף לס' אחר לדונו בס"ס, הלא דבזה יש לומר דהסס דמייירי בסמוך לווסתה ודרך המקור או להוליא דס מש"ה רוב דמים מן המקור הוי רוב גמור ולא מספקין כלל בלנדיס, משא"כ שלא בשעת ווסתה משויין לס"ס.

אמנם כבר אקבו ביה על פסקא דהרמ"א דלא הוי ס"ס דשם אונס: חד הוא, ואף הרמ"א דמיקל יש לומר דמייירי בלא הרגשה: כלל דהיינו: בלא דדיקת דהוי דרבנן, אבל רחצה על ידי דדיקת לא, וכמו דהוכיח במישור הרב בעל חוות דעת דהא מחמת השמים הוי כמו דדיקת עד ואף על פי כן לא היקל הרמ"א הלא בשעת ווסתה, וגם בזה העלו דרך לענין שלא לאסרם על בעלה אבל מ"מ לריבא ז"ל וה"כ בדדיקת העד.

אמנם יש לדד להקל בג"ד, למ"ס בתשובה שב (סי' ל"ז והובא בס"ט ר' הלכות נדה) דמ"ס הרמב"ם דרוב דמים בהרגשה, זהו רק ברואה בדרך רחיה שאר נשים אבל בקרעין שאינו מדקן שאר נשים לרחות כן, יראה מדקן רוב ולא אמרין בזה חוקת דס שבא בהרגשה, א"כ יש לומר כיון דליכא רוב אמרין דודאי לא הרגשה דמה"ל נחלה דעעמה וכסבורה דהרגשת עד, דלא אמרין כן רק משום רוב אבל בקרעין דליכא רוב לא תלין בטעות והוי ודאי שלא בהרגשה, אם כן יש לנו ז' לנדיס להקל, א', דהוא שלא כדרך ראייתה דכתבנו דיש לסמוך על זה היכי דשלא בהרגשה רחצה, גם היכי דהוי שלא בהרגשה יש לומר דקיימא להלכה כדעת הרמ"א דשלא בשעת ווסתה או דאין לה ווכת

וסת הוי ס"ס, ד"ל דע"כ לא פליג הש"כ אלא במה דהיה סבירא ליה דהרמ"א מייירי גם ברחמיה על ידי בדיקה אבל שלא על ידי בדיקה יש לומר דמודה הש"כ דמקילין [אלא דלפ"ז לא היה לריך הש"כ לדחוק במ"ש הגמ"י א"ס מרגשת היינו לאפוקי סופא דכתם, דבפשוטו י"ל דבא לאפוקי רחמיה ממש שלא בהרגשה דהיינו שלא בבדיקה העד, ולומר דזכו בכלל הסיפא דכתמים דרחמיה שלא בהרגשה הוי בכלל כתם, הא ודאי אינו דכתם חלוק בכתם דברים כיון דאפשר לחיוב מגופה כלל, והש"ך דדייק כתמים שנמלאו בבגדים משמע לכאורה דאפילו בכתמים לא היקל רק בבגדים אבל בכתם שעל בשרה י"ל דחמיר טפי לענין דאפילו פחות מכגרים עמא, וכן לאיך פוסקים לענין זיוף טיפין טיפין, וכעין זה דייק הב"ח (סי' ק"ז) לענין כתם בקטנה מלישנא דהש"ס דאפילו סדינים שלה מולבדים בדם, אולם הש"כ שם דחה כיון דהטעם דבקטנה לא גזרינן ואיך ג' אדון תורה ממילא גם ברחמי' גופא שלא בהרגשה טהורה, ומה שדקדק בספר ס"ט שם מלשון רש"י כדעת הב"ח מוכח דחליטין דמעלמא אחי, אינו רחיה דהתם דמייירי בטומאת מעט לעת בקדשים וזוה אף בלא הרגשה עמאה על כל פנים עומאת ערב דקיי"ל מקור מקונו עמא, ואף למ"ד טהור מ"מ י"ל דגם נידה ממש בלא הרגשה עמא וכמה שכתבתי לעיל, ואך אף על פי שאין רחיה לדברי הב"ח מלשון רש"י מ"מ כיון דבגוף הדין חליטין דמעלמא אחי, ממילא י"ל דגם לבטלה הסירו רק מהאי טעמא, משא"כ בחיוב מגופה.

וב"ש הש"כ כיון דאוקמי אדון תורה ממילא אוקמוה ברחמי' ממש אינו מוכרח, דיש לומר כיון דגזרו חז"ל דדס שלא בהרגשה עמא אין חילוק בין קטנה לגדולה דמ"ש, ורק בכתמים מלאו חילוק כיון דרחינה עלולה לרחות רגלים לדבר דמעלמא אחי.

וברא"ה תמים לי על הש"ך דמאן לימא לן דשלא בהרגשה היה וכי חמירי דקטנה מידי משא"כ אית בה, והא כל דיני נידה וספירתה מדין עד אחד נאמן באיסורין כמ"ש תוס' ריש גיטין והא קטנה אינה נאמנת באיסורי' דאורייתא.

ומה"מ קשה לי על מהני' פ"ק דנידה (דף י"ג) החדשה והשועי' א"ס יש להם פקחות, ואמאי שביק למתני' חרש שוטה וקטן כמו בעלמא, והיינו דקטנה דהחזקה להיות רואה אינה נאמנת על בדיקה עלמה, ויהא דין חדש בקטנה נשואה שהחזקה לראות ג' פעמים תעטרך בדיקה על ידי נשים אחרות ול"ע לדינא] א"ס כן. והוי דאפשר להש"כ גם ברחייה בלא הרגשה אין מקילין מ"מ יש לומר דבהא סמכין על פסקא דהרמ"א, ולומר דזכו כוונת הש"י והגמ"י א"ס מרגשת היינו לאפוקי בלא הרגשה, ומה דנקיע אח"כ וכתמים חולין בכ"ע ולא נקיע רבואה יותר א"ס רחמיה שלא בהרגשה, היינו דבא לומר דכתמים חולה בכ"ע אף בשעת ווסתה ואין דקדוקים סותרים זה"ז דמלמא דפסקיה נקע, דא"ס מרגשת חסירה אף שלא בשעת ווסתה ובכתמים מותרת אף בשעת ווסתה, וברואה שלא בהרגשה בשעת ווסתה חסירה, אף דל"ש לומר דא"ס לא כן. לא תהיה עמאה לעולם דהא תהיה עמאה א"ס חרנים, מ"מ במכה שא"י א"ס מוליא דס דבאנו לדון מכה ס"ס יש לומר דבשעת ווסתה דעלול המקור להוליא דס לא הוי מכה שא"י א"ס מוליא דס בנדר ספק.

באופן דא"ס נידון הפאר פאלל למכה שא"י א"ס מוליא דס יש מקום להקל בבדיקה ומולאת קרעין דהוי כמו ודאי שלא בהרגשה דבקרעין לא חמירין דטעמיה ומקילים מספק ספיקא. **אמנם** משום הא לחוד ג"כ קשה עלי להקל דמאן יומר לנו דניתק הא"ס היה מכה, דאפשר דמה שהרופאים אומרים דמכה זה הדמים מלאים, היינו דמחמת הרפיון אין המקור מחזיק הדם ומוליא הדם שלא בזמנו ודס נדה הוא, אלא דמ"מ א"ס עובדא דידן באינה נושאת טבעת ורחייתה בעת שהמקור משתרבב למטה, דיש סניף להקל מולד דמקרי שלא בדרך רחיייה בזה יש נוקס להקל במקום הדחק כמו בב"ד.

עוד יש סניף להקל ממה שראייה במכתב מעכ"ת דסינינו המי רגלים ומלאו ג"כ קרעין כאלו, דאף דמשום זה לחוד אין להקל לחי' לדמוחו להביא דש"ת הר"ן דמאן לימא לן דבקרעין

הס כענין החלץ שזכר הר"ן, וגם הר"ן לא היקל במלא בשעת מי רגלים ואחר כך בבדיקה מיד דבזה חמירין כיון דהדור מי רגלים הוי כמו מישוט והוי מישועא דמישועא להוליא חלץ [בדברי הר"ן בתשו' הסי' שכתב דטעמא דר"י דס"ל דלא חיישינן למישועא וכן בהר"ן פ' ר"א דמילה (דף נ"ט) כתב בההיא דהחלץ דבא ואחר מלתי ולא עבדתי דס"ל לר"י אין מעבלין, ע"כ לא דחיישינן שמא מולד מכול דהא מישועא הוא ור"י ל"ח למישועא, לכאורה קשה הא ביצמות (דף ס"ז) דר"י ס"ל דבא ישראל שנשאת לכהן וכתיבה מעוברת ויש לו בנים דלא יאכלו עבדים בתרומה מפני חלקו של עובר, ורשב"י ס"ל דיש לה בנים יאכלו ואמרינן התם דהטעם דסמוך מישועא מפילות למחלה נקבות א"ס כן מוכח דר"י ס"ל דחיישינן למישועא, ואולי יש לומר דדוקא התם מחמיר ר"י משום דלמחר יבצר שילדה זכר בן קיימא ויהי' מבורר דאכלה למפרע באיסור, משא"כ בעלמא דאינו עומד להבצר ל"ח למישועא, ומיושב בזה קושיות תוס' שם מההיא דר"י בתיוקת שנאסרה.

גם יש לומר למ"ש הרשב"א שם בחד תירוצא לתרץ קושיות תוס' מההיא דנאסרה כיון דדיעבד הוא לא חש ר"י למישועא, א"כ יש לומר דגם ברחמיה דס בני רגלים, הוין דא"ס מומחין אחת מפרשין אחת לפי שעה הוי כדיעבד, ובאמת בלא"ה ליכא קושיא מההיא דנאסרה ד"ל דחוקת כשרות לכהונה מסייע לרוב הוי מישועא' כמו מישועא דמישועא דאפי' ר"מ ל"ח לה כדאפי' בע"ז (דף ל"ד ע"ב) וה"כ במלאה דס בני רגלי'.

ומהאי טעמא קשה לי על הר"ן בתשובה דטעמא דר"מ משום דס"ל חיישינן למישועא, הא כיון דחוקת היתר מסייע הוי מישועא דמישועא, ובלא"ה קשה הא בפ"ק דנדה מסקינן דטעמא דר"מ משום נדה הוא ואי הטעם דחיישינן למישועא עכ"פ הוי רק בגדר ספק ול"ע] אבל בז"ד במולאת דס שלא בעדים בהטלת מי רגלים י"ל דלא מקילין, אף מ"מ י"ל דבלא"ה קשה במולאת במ"ר וגם אחר הבדיקה על העד אמאי עמאה, נימא כהן דמה דחזיקן בשעת מ"ר דנין דמכה יש לה בכליות וממילא נתלה גם אחת דס שמואלת בבדיקה במכה הויא, וכן מלאתי דעמד בזה בס"ע (סי' ק"ז) ונדחק שם ונדחק בזה דסמכין שאין כהן מכה מזכרת אלא משום דאין דרך דס מקור ללאת עם מ"ר א"כ די לנו להקל ביואלה עם מי רגליים אבל נמלא אח"כ לא חליטין, אף י"ל דמ"מ לא גרע מוכה שאין ידוע א"ס מולא דס דהא מכה לפימנו.

ורדריבן לדברינו כ"ל דבקרעין לא חליטין בטעות והוי ודאי שלא בהרגשה, ומקילין במכה שא"י א"ס מוליא דס, ואף דבשותת ליכא רחיה להדס דבשותת מי רגליים דממכה הוא, מ"מ הא כמה פוסקים ס"ל דר"י מיקל גם בשותחות.

עכ"פ עוב שבז"ד תעמוד הספל בין רגליה ובשעת הזיוק תיקח חברתה הספל אף לחי' אנו בקיאים מה שותת ומה זיוק, מ"מ בזיוק לדדים כ"ל יש לסמוך להקל.

ועב"ז נראה לענ"ד להורות להאשה הוואת שלא תרבה בבדיקה, ובעת טהרתה לא תדוק כלל וכשטהר תראה שיכיה לה פסיקת טהרה בנקיות ממש, וכן יוס' א' ו' מימי הספירה, ובימים שבנתים לא תדוק וא"ס תראה ותמלא' בלא בדיקה יש לנו לדדים הרבה להקל אבל בבדיקת יוס' א' ו' דא"ס תמלא ע"י הבדיקה, חסר עכ"פ ספירה דתחילתה וכופה דהא בעינן זיכור בטהרה ועכ"פ זיכור ליכא, כל זה אני אומר להלכה ולא למעשה א"כ יסכימו לזה גאוני הזמן יחיו אז גם אני כסניף לאריות להקל כוללענ"ד.

עקיבא בן א"א מ"ו רבי משה

סימן ס

לידירי הרב רבי משה ג"י בק"ק קארנע

ע"ד שאלתו באשה נשואה טהורה לבטלה ששכנה במטה עם פנויי גדולה בשנים שכבר רחמה כמה פעמים ומלאה כת בסדין המטה.

צ"ל לדון להקל ולהלות. הכתם בפניו שהיה נדה ולא עבדה לנידחה, לא מצע' לדעת הלבוש (ס' ק"ז) שכתב בפשיטות דאף בשלמו ימי ספירתה כל זמן שלא עבדה תולה בה. א"כ בנידה חולים בה כל זמן שלא עבדה והיינו ממש נידון דידן דהפניו היא נידה שלא עבדה.

א"ר אף לדעת המ"ל (פ"ח ה' כ"ט מהל' א"ב ד"ס ודע שהנראה) דדוקא ביום ז' שלא עבדה כיון דסותרת ראייתה והוי עס זבה שמקודם עליה חבל ביום ח' פנים חדשות באו לכאן ואינה חולית בה, מ"מ הא נשי דידן כיון דהחמירו עליהם דלריכוס לספור ז' נקיים כדין זבות דין זבה יש לה לענין לחלות בשביעי שלה ולא חיישינן שמא נדה היא, והוי כיום שמיני לנידחה, וכמו שהעלה להדיא במ"ל עס (ד"ה ומיכו אני מסתפק וכו') א"כ כלענ"ד אף דבכך פנוייה אפשר שלא רחשה זה כמה שבועות מ"מ לא הוי כמו זבה אחר ששלמו ימי ספירתה, כיון דהרבה מהראשונים דקיי"ל דבעי ספורים או בתחלה ובסוף או בתחילתן אע"פ שאין סופן או סופן אע"פ שאין תחילתן, אבל בלא ספירה כלל אף אם קמי שמיא גליא דלא רחשה דס כל ז', מ"מ לא מהני בלא ספירה וכמ"ש הרשב"א בזה"ה וז"ל אשה שהפרישה בעברה ביום שפסקו דמים שלה לריכה לבדוק עלמה כל ז' ימי הספירה שיהיו ספורי' בדניקה לפנינו, ואם לא בדקה עלמה כלל באחד מימי הספירה אע"פ שהפסיקה בעברה ולאחר ח' ימים בדקה ומלאה עברה אינה עברה שאין כאן ספורים כלל עד"ל, וכ"כ הרא"ש פ' תימקת אבל לא בדקוהו עד יום ח' לא מיקרי ספורים בדניקה חוץ ז' בעינין וכ"כ הלבוש עס, א"כ ממילא בפניות שלנו דאין דעתן לטבול ואין סופרות לכונת ז' נקיים מקרי זבה שלא ספרה ותולין בה כלענ"ד :

עקיבא בן מ"ו הרב רבי משה גינו וצ"ל מא"ש.

בשולי מכתב

ואודיעו אשר קשה לי כיום בנ"י יו"ד (ס' ק"ט) ד"ה גרסינן בפרק תימקת א"ר עבדה ועלמה וכו' וז"ל הרשב"א וכו' וכ"כ הר"ן פ"ב לשבועות.

ותמוה לי הא הר"ן כתב בהיפוך דבלא עיינה סמוך לטבילה לא מהני הטבילה כלל, ורבא מיירי בעיינה סמוך לטבילה. ומ"מ כיון דלא הפכה סמוך לטבילה וגמלא עליה דבר חוץ, חיישינן שמא לא עיינה יפה כיון דלא עיינה בשעת החפיפה סמוך לטבילה עיי"ש, והרשב"א מכח מוס דס"ל דבעיינה סמוך לטבילה אינו מתיק מה דנמלא עליה דבר חוץ, וע"כ מה דלאמר רבא ואם לאו היינו שלא חפפה ולא עיינה סמוך לטבילה הוכיח מזה דבלא נמלא דבר חוץ אף שלא היה עיון סמוך לטבילה עלתה לה הטבילה, א"כ הר"ן והרשב"א פליגי בחרתי, והרשב"א בלא עיינה סמוך לטבילה עלתה לה טבילה בלא נמלא עליה דבר חוץ, ובעיינה סמוך לטבילה בלא חפפה אס נמלא עליה דבר חוץ לא עלתה הטבילה, אס כן איך כתב הב"י וכ"כ הר"ן ולע"ז.

סימן סד

לכבוד ש"ב ידירי הרב הגראב"ד דק"ק בערלין כבוד רבי באר ווייל נ"י.

גם האו"ס דאם שורש האיסור דאורייתא לא מקילין בספיקו צומה דתגלגל ממנו דרצון ושכ"כ המ"ל בהל' בכורות עכ"ל.

לענ"ד אינו דומה לדניא דאו"ס דכד נדייק במ"ש המ"ל דניא ידידיה בהקנה לנכרי בכסף ונלרס אף דהאיסור אכילה רק דרצון והוי ספק דרצון דשמא עכו"ם קונה בכסף, מ"מ אפשר דיש להחמיר כיון דמעיקרא כשהקנה לנכרי בכסף ה' ספק צבור ולחומרא, ואף לעכשיו כשנלרס בהט"ל מוס הוי רק דרצון מ"מ מחמירין וחיליה דידי' מדינא דאו"ס הכ"ל ומדינא דמהריב"ל בספק טריפה שבישל ושהה בשצר מעל"ע, ולכאורה למה נקט המ"ל דהוי הספק בדאורייתא צומה שהיה מקודם שנלרס, עדיפא הו"ל למנקט דגם עתה אחרי הטלת מוס הוי הספק בדאורייתא לענין גיזה ועבודה וקס דינו דספיקו לחומרא.

ולזה היה נ"ל דאין דנין מדין דאורייתא על דין דרצון, וכך היא המדה דגיזה ועבודה דהוא מדאורייתא אסור מספק ושחיתו בחוץ ואכילתו דהוא דרצון מותר מספק ושאיני דנינו דאו"ס בספק טריפה שנתערב ויש בו שיעור ביטול דאורייתא, דצומה שאנו דנין עתה על אכילתו זו היה מעיקרא אסור מטעם ספיקא דאורייתא, ועתה שנתערב בנר לנו שיעור ביטול דרצון ואם באנו לדון להרכיב הלדדים דעל ידי התערבות ויש בו שיעור ביטול דאורייתא נסתלק האיסור דאורי' ולגבי דרצון ננקוט הספק שמא לא ה' טריפה, זהו מקרי שורש דאורייתא ועי' גלגול דרצון כיון דכבר אסרת האכילה מכה ספיקא דאורייתא לא הותר האכילה רק ציטול גמור כמו ודאי איסור, וכן בהדיא דמהריב"ל הכ"ל דהבולע זו שכללי מהבשר ספק טריפה הוי כמו בלוע מודאי איסור כיון דספיקא דאורייתא לחומרא הוי הספק כמו ודאי טריפה, ולא הותרה צומה ששהה מעל"ע ונפנס, כמו ודאי טריפה דלא הותרה בשהית מעל"ע וצוה שפיר דן המ"ל לדמות בספק צבור דמה שאנו דנין עכשיו לשחטו בחוץ ולאכלו זה היה אסור מקודם מכה ספיקא דאורייתא דשמא נכרי אינו קונה בכסף מש"ס גם עתה שהוטל בו מוס אין זה דרך מוליאתו מידי עבירה לשחטו בחוץ, דהא הטלת מוס אינו מתיר מדרבנן לשחטו בחוץ ולאכול, אלא דבאת לומר דעתה שהוטל בו מוס נסתלק האיסור דאורייתא ולגבי דרצון אנו דנין על עיקר הספק שמא קנה היכרי בכסף, זהו דומה ממש להאו"ס, דהך מלתא דאסרת מספק דאורייתא עומד באיסורו אף אחר שתגלגל בו הסילוק איסור דאורייתא ונשאר בו איסור דרצון, אבל מדבר ה' לדבר אחר לדון מדין גיזה ועבודה לדין שחיתו בחוץ ואכילתו לא אמרי', דשפיר היינו דנין גיזה ועבודה אסור מספק והשחיתו בחוץ ואכילתו מותר מספק, וראיה לזה, דהרי המ"ל עלמו כתב (רפ"ט מהלכות אישות) דבלא וקדש לי אשה דמותר בקרובות השמיות אף דמתחמירין מספק בקרובות ממש, מ"מ לגבי שמיות דנין ספק דרצון לקולא, הרי דאין דנין מזה על זה, א"כ כ"ז לפי"מ דנקט המ"ל הספק דרצון האכילה אחר שהוטל בו מוס, אבל לפי מה דנקט ש"ב רומע"ת נ"י לדון על הטלת מוס ספק דרצון א"כ מיד כשנולד הספק היה הספק דרצון לגבי איסור דטלת מוס שפיר אמרינן דלגזו ולעבד וכן לשחטו בחוץ אסור דהוי ספק בדאורייתא אבל להטיל בו מוס שרי.

ואף כשאנו דנין אחר הטלת מוס היתר לאכלו זהו עלמו היינו מחמירין מספק קודם שהוטל בו המוס, מ"מ כיון דמתירין להטיל מוס וברשות קעביד בודאי ל"ש בו קנסא, והאכילה אח"כ הוי היתר גמור וא"ל לבא עלה מטעם ספק דרצון.

ובפרט דבגוף הדמיון דהמ"ל נראה דיש להקט דדוקא ציטול דחכמים עשו דין ביטול בששים, א"כ אמרינן דפהת מוס' אין הביטול מתירו והוי כדמעיקרא ובאלו עדיין בעין, אבל בהטיל בו מוס לא היה דינא דחז"ל שאין המוס מתירו, דהא באמת מתירו לאחרים וגם אס מת לא קבוו בנו אחרינו, אלא דלדידיה אסור ממש קנס י"ל דבספיקו מותר :

וה"נ יש לדון בספק איסור דאורייתא וביטולו במזיד י"ל דשרי גם לדידיה, דאינו דומה להאו"ס דהא ליכא למימר דביטולו במזיד, לא הוי ביטול מדרבנן, דהא לאחרים מותר וְחלה הביטול אלא לדידיה קנסוהו, צומה י"ל דצ"כ מותר, וא"כ אף אם ננקוט בכמ"ל.

מ"ש ש"ב נוע"ת כ"י בעז חולבת שילדה זכר דיש לדון להסיר להטיל בו מוס כיון דלרוב פוסקים הטלת מוס בצבור צומה ז' דרצון והוי ספק דרצון, וכתב רומע"ת דמתנגד לזה מ"ש האחרונים

לכאורה ראייה מזה ללא כהש"כ הנ"ל, דהיא גופא קשיא אמאי נקטו רק משמעות מדקדוק הלשון אפילו בדרבנן לא בטל, למה לא הוכיחו בחזקה מדאמרינן סיפא אתאן לספק טריפה, אע"כ דאין מזה ראייה ד"ל שגולד הספק טריפה בחרנגולת, משום הכא גם ביצתה אף שהיא דרבנן אסורה]:

ובהיות שכן י"ל בהיפוך ממה שרצינו לומר לעיל, והיינו דיש לומר דאין דנין מה שהיה בחמילה ספק דאורייתא דמ"מ עתה הוא ספק דרבנן ובתריה השתא אזלין, אלא דאם יש עתה המילואות בספק נוגע בדאורייתא מחמירין באותה חתיכה גם במלתא דרבנן, וכמו בספק בכור דיש עתה לדון על הגזירה ועבודה דהוא דאורייתא גם העלת מום שהוא דרבנן בזמן הזה ספיקו לחומרא, והכי נמי דיניא דלאו"ה דספק טריפה שנתערב במינו כרוב דעכ"פ יש לדון עדיין על עולם החתיכה אם יבא אליהו ויברר דזוהי שפלה לחוכו נאסר אותה בספק דאורייתא, מש"ה אף דעתה בטל מדאורייתא ספיקו לחומרא, וכן בהדיא דמהריב"ל דגם עתה הבליעה בעלמא דנין בו ספיקא להחמיר מטעם ספיקא דאורייתא דהא היא ראויה לגר, אלא כשפולטו בתבשיל יהיה בטל כרוב, דטעם פגום אינו חשוב טעם כמ"ש הרשב"א, א"כ על עלמות הבליעה עדיין הוי ספק דאורייתא:

ויש אפשר דרך מליאות לדון על הבליעה לחומרא מספיקא דאורייתא אם נפליטו הבליעה בדבר הריף, וא"כ יש לומר בהדיא דהריף בפסחים דמשהו בלוע באחרת אין לו מליאו בעול' וככלה ואבד דמי, אלא דהתבשיל אסור משום חומרא דחמץ א"כ דנין רק על התבשיל ואין שייכות לדון על המשהו הדיא, בזה אף דאותו משהו היה מעיקרא ספיקא דאורייתא מ"מ לא אזלין בתר מעיקרא, [וחתיכה ס' חמץ י"ל דשרי אחר הפסח], והשתא אין מליאות על המשהו לדוניו בספק דאורייתא אלא דעל החטה דנין לספק דאורייתא ואין דנין מחתיכה לתבשיל דהוי כמו ב' חתיכות וכנ"ל:

ומ"מ גם בזה ל"ע דיניא דנראה לחוס' חולקים על זה מנ"ש בחולין (דף 5"ז) דבחטה בחרנגולת אף דשהה כדי שתפול לאור ותשרף מכל מקום הא פליג הסם ר"ב דבעינן מעל"ע ובשל תורה הלך אחר המחמיר עכ"ל, והיינו אף דמשהו הוא דרבנן ומן התורה בטל, מ"מ כיון דהחטה אסור מספק דאורייתא אסור במשהו, וזהו מפורש ללא כהרי"ף וגם נסתר מזה חלוקה דמעכ"ת ש"כ נ"י, דהא בדברי חוס' אלו מבוחר דאפילו בפלוגתא דרבנן אשתא בשיעור עיכול הכי הוא ודוק:

ומ"ש מעכ"ת נ"י ראייה מהר"ש פ"ז דבב"מ דהעלת מום ע"י נכרי הוי דרבנן, וזה ראייה ברורה ואין עליה חשובה, אף דחזין דבדליקה בשבת לא התירו רק לומר כל המכבה אינו מפסיד, אבל לא אמירה לנכרי בהדיא ומ"מ גרם כבוי שרי הרי הגרם קיל יותר מאמירה לנכרי וכן בצבורות (דף ל"ד) דאמרינן זה הכלל לחטוי גרמא, הרי דקתני במתני' דע"י נכרי אסור והא"כ מיייתי בזה הכלל גרמא משמע דגרמא הוא פחות מאמירה לנכרי, וכיון דגרמא במום דאורייתא לכאורה ג"כ ע"י נכרי דאורייתא ומ"מ ראייתו דמר מהר"ש ברורה ומוכרחת כן נראה לפי ענין דעתי, ידידו אוהבו ש"כ:

עקיבא בן מ"ו רבי משה

בשולי המכתב

מתקשה איני כעש כב"י יו"ד (כ"י קל"ד) ד"ה ומ"ש דהא דאינו חשוב כילוד עד שיאל רובו כו', וכ"כ מהירושלמי דגרסינן פרק כל היד כו':

ותמוה לי טובא הא זהו מחני' ערוכה המפלת יד החוכה ורגל החוכה עמאה לידה ואין חוששין שגמא מגוף אטום, וגם הא זהו דנין לודאי לידה ומציאה קרבן וגאבלת כמבואר בסוגיא ואלו בהוליא יד והחזירה עמאה לידה רק מדרבנן, אבל באמת הוא ענין אחר דהמפלת יד החוכה היינו דהשאר דעובר אינו בפנינו, ומובח

בהמ"ל היינו אס נניח דהעלת מום אסור ושייך ביה קנסא אבל אס נידון דמוחר להטיל בו מום לא שייך ביה קנסא:

אמנם לפי ענ"ד נסתר דנין זה מפסקא דהש"ע (יו"ד סי' ש"ד סעיף יו"ד), דספק בכור שביד ישראל נאמן לומר דכפל בו מום, הרי מבוחר דאסור להטיל בו מום מספק ואף דיעבד אסור, גם בפסקי מהר"א (סי' קס"ט) דיניא דהקנה לנכרי בכסף כ' וזה לשונו, שכתבת שהגויה מסיחה לפי חומה שליוו לה לעשות כן אפילו יש ספיקות בכור לית דינא ולית דינא דאסור, הרי להדיא דספק בכור אס הטיל בו מום אסור, ומהתימא לי על המ"ל הנ"ל אף לא הביא דברי תרה"ד הנ"ל, וביותר פסקא דהש"ע הנ"ל דמפורש לאיסור:

והנה ש"כ מעכ"ת נ"י יאל לדון ולחלק בין ספיקא במעשה ובין ספיקא דרבנן אשתא והביא ראייה מהרי"ף פ"ב דפסחים גבי לתותא דלמיכיליכו בעינא אסור והתבשיל מותר:

ולענין קשה לחלק בין הפריקים, אף דהכנה"ג (סי' י"ח) כתב לחלק לענין ספק דרבנן דאיתחזק איסורא, בין ספיקא דיניא דשרי, ובין ספק במעשה דאסור, היינו משום דהחזקה אינו מכריע דנין, אבל בנ"ד דהחמירו חמילה מספק, אף אם היה הספק במעשה לא היה בדרך הכרעה אלא דהיה אסור מספק, ואח"כ לא מהני מה שנעשה אח"כ ע"י גלגול האיסור רק דרבנן, ה"כ בספיקא דיניא כן, גם הכי משמע מדברי הש"כ יו"ד (סימן י"ד ס"ק י"ב) כיון דהוי ספק אם איכא ס' שרי, מבוחר דכרוב לא מהני אף דמה"ט בטל כרוב והוי ספיקא דרבנן מספק האיביעא דמהו לגמוע חלבו, וע"כ משום דהוי ספיקא דאורייתא והוי ע"י גלגול דרבנן הרי אף בספיקא דיניא הכי הוא, ובפרי מגדים הקשה על הש"כ מ"ש מדינא דמהריב"ל הנ"ל:

ובמה"כ טעה בזה דהא הספק אס הוי שיעור ציעול דרבנן דשתא יש בו ס' ודמי ממש לנשפך ובחבולת שור הקשה דגם כרובא לישתרי ללא דמיא להדיא דמהריב"ל כיון דמתחלת ביאתו לעולם בתערובות ולא היה מעולם ספק דאורייתא, נקוט מיהא דאף בספיקא דיניא דמי להדיא דלא"ה ומהריב"ל הזכיר לעיל:

ולענין אף שלפי הוכחתנו מהדיא דהש"ע (סי' ש"ד) דבספק בכור אסור להטיל בו מום הרי דנין מזה על זה, כיון דלענין גיזה ועבודה הוי הספק דאורייתא גם העלת מום דרבנן אסור, מ"מ אין סתירה מזה לדברי המ"ל בהלכות אישות הנ"ל דיש לחלק דדוקא בחתיכה אחת כמו בספק בכור כיון דבהדיא חתיכה אס דנין לענין גיזה ועבודה ספיקו לחומרא ה"כ מחמירין במלתא דרבנן שיש בו, אבל בב' חתיכות כמו קרובות ושניות אין דנין מזה על זה: **וראייה** מת"ש הרמב"ם (פ' יו"ד ה"ח מהל' אבות העומת') חביו' וכו' המשקים עמאים והתביות טהורות הרי אף דמחמירין במשקין מטעם ספיקא דאורייתא וממילא ראוי דהכלי עמא מבח המשקין, מ"מ לגבי הכלי דנין ספיקא דרבנן ולקולא, והכי נמי משמע ג"כ מת"ש הש"כ יו"ד (סי' פ"ו ס"ק י"א) דיניא דחרנגולת שיש בה ספק בשחיטה מותרת מטעם ספיקא דרבנן, הרי אף דספק הוא בחרנגולת דהוי ספיקא דאורייתא מ"מ מקילין בדיצתה, ונ"ל לכאורה ראייה להש"כ מת"ש חוס' חולין (דף ס"ד ע"א) ד"ה שאם רקמה וכו' דבפ"ק דיניא משמע דיניא טריפה דאורייתא, והיינו מדאמרינן שם סיפא אתאן לס' טריפה, ולכאורה מה ראייה דלמא מיירי דהביא גולדה מהחרנגולת שגולד בה ספק טריפות וגולד הספק דאורייתא, אע"כ דמ"מ יהיה דנין דיניא מותרת מטעם ס' דרבנן [ומ"מ יש לחלק דבספק טריפה לא הוי חזקה איסור משא"כ בספק בשחיטה דהוי חזקה איסור כודאי משוינן לה, גם יש לומר דקוונת חוס' בראייתא מפ"ק דיניא הוא ממה דאמרינן והאי תנא דליערא קליעות הוא דדבר שבמנין אפי' בדרבנן לא בעילה, משמע דבא לומר דמכ"ש בדיצת טריפה דהוי דאורייתא, מזה משמע דיניא טריפה הוי דאורייתא והכי משמע שכ' דמשמע פ"ק דיניא, ואם ראייתא דמה דאמרינן סיפא אתאן לספק טריפה למה נקטו זה רק בדרך משמעות ולא בהוכחה וראי' ברורה אע"כ דקוונתם רק מדקדוק הלשון דאפילו בדרבנן לא בטל, א"כ

ומוכח שהפילתו באינו מקום והוי לידה גמורה, אבל בהוליא ידו
והחזירה להעובר עוד בנשיה לא הוי רק לידה מדרבנן וא"כ אין
שום ראייה מהירושלמי דשאר אברים הוי כילוד וע"ג :

סימן סה

נשאלתי מת"ח מופלג באחד שאמר קונס עלי אכילת בשר
בבילה זו, ונתערבה בשוגג בשארי חתיכות במויה
ולא היה האויב להתכבד, אם נימא דבעלה החתיכה, דבעלמא
נדר לא בעל דהוי דבשיל"מ מ"מ כחא כיון דאין לה היתר בלא ביטול
גם איסור הנדר בעל, או דנימא דמכל מקום האיסור נדר דהוי
דבר שיל"מ לא בעל :

מלתא כיוצא בזה מלינו בתשובה למח דק (סו' ס"ט) בבילה
עריפה שגולדה ב"ט דין השואל להתיר לאכלו ביו"ט על
ידי הביטול וכחא שם לפרש בזה דברי הרשב"א בתשובה הובא ב"י
ו"ד (רס"ו ק"ב וכו"כ בתפארת למשה שם) והשיב הלמח דק לאיסור
כיון דע"פ אחר יו"ט יפקע איסור מוקף ממנו, א"כ למה יאכלנה
ביו"ט, דכל מה דאפשר לתעבד בכיתר עבדין עיין שם, ולזה
הסכימו הפ"ח והמ"י :

ונראה ראייה לזה ממה דס"ל לרמב"ם דטעמא דחמץ בפסח
לא בעל משום דהוי דבר שיל"מ, והרי מה דמתירים לו
להשהות לאחר פסח ולא מחייבין ליה לשרוף מיד משום לאו דבל
יראה ועשה דתשביחו, היינו ע"כ מכה הביטול, דלענין ב"י ותשביחו
לא הוי דשיל"מ, הרי דאף דעל תערובות זה ב' אסורים אכילה
ובל יראה לא אמרינן כיון דאמרת. לכמוך על הביטול לענין ב"י
ותשביחו ממילא בעלה לגמרי, אלא דמ"מ מה דאפשר למיעבד בלא
ביטול דהיינו האכילה עבדין, והדברים ק"ו דהרי כל עיקר יסל"מ
דחמץ דאכילה הוא מכה הביטול לגבי ב"י ותשביחו ואפ"ה מקרי
יסל"מ מכ"ש דבינא דהל"ל הנ"ל דאיסור יו"ט יהיה לו היתר אח"כ
בלא ביטול דעריפה, דבלאו ביטול דעריפה יכול להשהותו לאחר
יו"ט ויכתלק האיסור יו"ט [ודוחק לחלק דהתם יש ב' ענינים,
איסורי אכילה ושהייה מש"ה אמרינן לגבי אכילה יסל"מ אבל היכה
דיש ב' אסורי אכילה ואחד אין לו היתר לא מקרי דבר שיש לו מתירין]
א"כ ה"ל לכאורה ב"ד יש לאיסור דאיסור נדר לא בעל, ואף
דבתשובה למח דק שם ביאר דבריו דעכשו קודם הביטול יש בו
ב' אסורים איסור עריפה ואיסור נולד, דאף דאיסור עריפה
קדים בעוד הביצה במיני התרנגולת, מ"מ כשגולד ביו"ט חל איסור
נולד בכלל, דמגו דחל איסור יו"ט על שארי ב"ים הנולדי' מתעירה
חל נמי על זו עיי"ש, [ובגליון ה"ל כתבתי וז"ל במחכ"ת זה אינו
דדוקא מה דאיסורו בה בשעה שחל קדושת יו"ט מיקרי כולל כמו
יו"כ על נבילה דכשקידש היום חל יו"כ על דברים המותרים חל
נמי על הנבילה, וכן תרומת חמץ כשהגיע פסח דחל איסור חמץ
על התרומה בכלל דחל על דברים המותרים, אבל הכא כשקידש
היום דעדיין לא נולדה הביצה זו ולא נתפשט האיסור על ביצה זו,
ובשגולדה זו אין חידוש איסור זו גורם לשאר דברים, דב"י אמרים
שגולדו בו ביום אין איסורן מכה לידה זו, דביצה זו לא גרמה לידתה
איסור על אחרות, וכן תרומה שנחמשה בפסח נראה לי דלא הוי כולל
דאין שעת חמושה כולל עמה איסור על אחרות, ורק בחמושה מע"פ
בזה אנו דנין על חלות הפסח שחל על כל החמושות והוי כולל דאלת"ה
גם נבילה עמא"ה יהיה מקרי כולל מגו דחל נבילות על עכויות חל
נמי על עמאות, וברור, עכ"ל] וזהו ל"ש ב"ד דאיסור נדר לא הוי
כולל על נבילה, מ"מ נראה לענ"ד דהוי תליא במהלוקת הראשונים,
ויסודו רפ"ג דשבוטות דעת רש"י דנדר חל על איסור כיון דמתסר
חפלא אנפשיה לא שייך לומר אין איסור חל על איסור והביא ראי'
ממתניתין, דדברים חלים על דבר מלוה כדבר רשות, ובזו' שם
לדדו דגם בנדר אמרינן אין איסור חל על איסור ועיין בהר"ן שם :

[ובזה] נ"ל לפרש דברי תוס' שבוטות (דף כ"ה ד"ה אלא כי
קתני) וכו' ויש לומר דעדיפא מיניה משני, וכו' תמוך
לכאורה דבקושייתם נקטו ודוחק לומר דהוי תנא ל"ל א"כ ולשני
כו' תפסו לומר רוחא לתרץ דלא קתני מידי חייל אליה ביה מששא

ממה דנחנך דהוי תנא ל"ל איסור כולל ובחירוש נקטו דעדיפא
מיניה משני, והיינו דלפ"מ דפריך הש"ס דלחשב שבוטות שלא אחרות
היה יותר טוב לתרץ דלא קתני מידי דחייל אליה ביה מששא אלא
דמ"מ היה קשה לחשוב קונס עלי חרישה יו"ט וחול דהא נדר לא
חל רק על דבר שיש בו ממש בשלמא בסוגי' דשבוטות שפיר משני
דהא לא מלי למנקט קונס דהא אין בו קרבן אבל בהיה דמכות
גבי יש חורס דקחשיב מנין מלקיות היה קשה לחשוב קונס, אבל
לשנוי' דהוי תנא ל"ל א"כ מתורץ גם זה דנדר ג"כ אינו חל על
איסור, וא"כ שיעור דבריהם כך דבדאי על קושיית הש"ס דלחשוב
שבוטות, יותר הו"ל לתרץ דלא חשיב מידי דחייל אליה ביה מששא
דדחיקא לומר דל"ל א"כ אלא דעדיפא משני מה דתספיק גם כן על
קושיא אחרת דלחשיב קונס] ולכאורה נראה ראייה ברורה לרש"י
וסייעתו ממתיני' דבכורות, כהן הנושא נשים בעצירה פסול עד
שידור הנאה, וקשה מה מהני הא אין איסור חל על איסור ולא
חל הנדר על איסור פסולי כהונה, אע"כ דנדר חל :

אך יש לדחות דו"ל הא דקתני עד שידור הנאה היינו מכל פירות
שבעולם אם לא יגרשנה דשפיר חל האיסור על הפירות ורש"י
דכתב עד שידור הנאה ממנה היינו דנש"י לשיטתו דנדר חל על
דבר איסור :

ובזה מיושב מה שכתב הש"כ יו"ד (סו' רכ"ח ס"ק כ"ו) ליישב
שיעת הפוסקים דאם החכם הסיר נדר שהוא לנדר איסור
דאינו מותר בדיעבד, דלפ"ז מה פרכין בסוגיא דגיתין אמתי'
הנ"ל וניחוש דלמא חזיל לגבי חכם ושני הא לא יועיל מידי בהתרתו
כיון דידוע לה האמת שהוא לנדר איסור דאפילו דיעבד אינו
מותר כחב לתרץ דנדר היינו שנודר ממני פירות בתנאי אם ולא
יגרשנה, ובזה שאין הנדר על האיסור ממש ומה שהסיר החכם לא
הסיר האיסור ממש רק הפירות, ובזה לכ"ע מותר בדיעבד עיי"ש,
ולכאורה יפלא למנ"ל להש"ס למפקד דלמא נודר הוי כפשוטו דאוסר
עלמן עליו, וכאשר גם חשו' בחר יעקב עמוד בזה, ולפי הנ"ל
ניחא דהקך פוסקים ס"ל כשיעת התוס' לעיל דנדר אינו חל על
דבר איסור ומוכח דנדר היינו בתנאי לאוסר הפירות אם לא
יגרשנה :

ולפ"ז יבא לנו עוד דין חדש, דאם אסר עליו בנדר א' דברים
האסורים ומותרים, והחכם הסיר המותרים דאף דממילא
בעל הנדר גם מהאסורים מדין נדר שבעל מקלחו, וכן אם נדר
אינו חל על איסור וחלה רק מדין כולל המותרים עם האסורים
כיון דהחכם הסיר המותרים ממילא פקע איסור הנדר מהאסורים
כיון דעוקר הנדר מעיקרו לא היה כולל למפרע, דמ"מ בדיעבד
מותר, כיון דלא הסיר במפורש דברים האסורים אלא דממילא
הותרו, דאל"כ עדיין יקשה מאי פריך וניחוש דלמא חזיל לגבי
חכם, דלמא נודר שנדר ממנה כל הנאות דמגו דחל על שאר הנאות
חל נמי על חשמים, ע"כ דגם כה"ג מהני התרה דיעבד על שאר
הנאות וממילא פקע הנדר גם מהשנויים ופ"ל :

ואף דעדיין י"ל דאסר עליו חשמים דכל נשים פסולות לו ויש בכלל
זה חלוצה דאסורה לו מדברי סופרים והוי כולל, דמגו דחל
אחליצה חל נמי על שארי פסולות ובזה בדיעבד לא חל ההתרה דהא אם
הסיר איסור דרבנן ג"כ אינו מותר כהביא דנודר שלא ישחוק,
מ"מ י"ל דמדאורייתא חל בהיתר על החלוצה וממילא פקע האיסור
גם מגרשה, אלא כיון דחז"ל אסרו חלוצה לא חל ההתרה מדבריהם
וממלא האיסור נדר פקע דאורייתא וקיימא עליו איסור נדר דרבנן,
והשד' ליה שלא יחוש לכך דאיסור רבנן קיל ליה :

וה"נ מוכח מדאמרינן פ"ג במכות (דף כ"ב ע"ה) גבי שבוטות
שלא אחרות ביו"ט ובחול מידי דאיתא בשאלה לא קתני,
וכא דעת הפוסקים דנשבע לדבר מלוה לא מהני ההת' אע"כ
כנ"ל דהתרה מהני על חריש' דחול וממילא פקע השבוטות גם
על חרישה דיו"ט, אי מדין הותר מקלחה הותר כולם אי דלא
הוי כולל, דלמפרע נעקר השבוטות על חרישה דחול והוי כאלו
נשבע רק על חרישה דיו"ט, וה"ל בהיה דשבוטות (דף כ"ד ע"ב)
גבי שבוטות שלא אוכל תמרים וחלב, שבוטות דאיתא בשאלה לא
קתני, והיינו ג"כ כנ"ל דאיתא בשאלה על התמרים וממילא פקע
השבוטות

איסור נבילה, והתירצה הא ח"א לאתשולי דהא נדר לדבר מזה ח"כ לא היו כלל דבר שיל"מ.

ובזה אני דן לספק אם נימא דמ"מ כיון דהשתא דפקע איסור נבילה על ידי ביטול יש מזה לאתשולי והוי דבר שיש לו מתירין, או כיון דלא מקרי דבר שיש לו מתירין רק מזה הביטול ממילא נתבטל בכלו ומותר.

ואין להביא ראיה מדברי ה"ל הכ"ל מהדו"ק לבא בטעמא דאיסור נולד חל איסור טריפות, משמע דבלא"ה היה בטל אף דלכתחילה הביטול איסור טריפות, חל עליו איסור נולד כמו כל אין איסור חל על איסור דמתני חלי וקאי, וע"כ מטעם הכ"ל דהיכי דרק ע"י הביטול הוי דבר שיש לו מתירין לא מקרי דבר שיל"מ, דזה אינו ראיה דדוקא אלו אין האיסור רק אחר הביטול בזה שייך הכשרא דלא שייך לחול האיסור אחר שנתבטל וגם הוי נולד איסור בתערובות דלית ביה דין ישל"מ כמ"ש הרמ"א גבי גיגית, משא"כ בג"ד דהאיסור נדר חל מיד וכנ"ל, אלא דמתחילה לא היה עומד לאתשולי, בזה י"ל כיון דמ"מ עתה על ידי הביטול עומד לאתשולי לא בטל איסור הכרז דמקרי ישל"מ.

וגם אין להביא ראיה מדברי הר"ן פ"ב דפסחים שכתב דחמץ לא מקרי דבר שיל"מ כיון דגם לאחר פסח אסור אף דע"י תערובות מותר ללא קנים ר"ש ע"י תערובות, מ"מ כיון דדבר שיל"מ הוא דרבנן קרוב הדבר לומר דלא התמירו זה אלא כשהמין עלמנו עתיד להיות יותר, אבל כאן שהחמץ עלמנו אסור אף דתערובות מותר לא מקרי ישל"מ עיי"ש, הרי דבעינן דוקא יש לו היתר כשהוא בעלמנו צעניא ולא ע"י תערובות, דשאיני התם דהיתר שיהיה לו הוא רק ע"י תערובות אבל צעניא לא יהיה היתר לעולם, משא"כ בג"ד דגורס התערובות רק דמזה לאתשולי וע"י השאלה יהיה לו היתר הפילו צעניא, ח"כ אין היתר מזה תערובות רק מזה השאלה י"ל דמקרי ישל"מ, ואף דלענין זה עדיפא נ"ד מההיא דהר"ן, דהתם הוי יש לו מתירין בלא ביטול דהא ס"ל להר"ן שם דע"י תערובות לא קנים כלל אף בלא שיעור ביטול, ואלו בג"ד לא הוי ישל"מ אלא ע"י ביטול מ"מ י"ל דתליא רק היכי דהיתר יהי' בעלמנו כשהוא צעניא כמו כ"ד דע"י שאלה יופקע גוף האיסור אלא דתערובות גורס שקיימא לאתשולי, שפיר י"ל דמקרי ישל"מ, אבל מ"מ אף דראיה ליכא מ"מ הא י"ל מסבירא כיון דיהיה נקרא דבר שיל"מ מסתמך רק מזה הביטול, אפשר לומר דלא מקרי ישל"מ.

ואף למ"ש הפר"ח ח"ה (סי' תל"ז) דבספיקא דדינא בדרבנן ספיקו להקל אף בדבר שיש לו מתירין ח"כ דהוי ספק במעשה, וכ"כ בשו"ת שאגת אריה (סי' ז') ואנכי בהאחי ראיה לזה ממ"ש הר"ן בפרק הבהמין (גדרים מ"ז ע"ב) באיבעי' דלא אפשר צנור נפירות וההליפן אחר, כתב הר"ן דספיקא דרבנן לקולא, ולכאורה קשה הא נדרים הוי ישל"מ, אע"כ דבספיקא דדינא ספיקו לקולא, וכן מוכח מדברי הר"ן פ"ק דשבת (דף י"ח ד"ה לא שנו אלא בצודן בידו וכו') אע"ג דכל הני מיילי דרבנן נינהו וכו' הרי אף דהוי דשיל"מ לאכול אחר השבת או בשבת מבלי שיחזיר על הכירה מ"מ ראוי להקל בספיקא דדינא, מ"מ זמן רק היכה דהספק באיסור דרבנן דמדניו ספיקו לקולא, בזה אע"ג דהוא ישל"מ מ"מ קם דינו דספיקא דרבנן לקולא, אבל בג"ד דהספק אס הכרז חל על איסור הוי ספק דאורייתא ולחומרא, וממילא לא בטל מדין ישל"מ.

אמנם כפי הראיה שהבאנו לעיל לה"ל ממה דמקרי חמץ יש לו מתירין אף דלענין כל יראה ותשביחו לריכים ביטול מ"מ לגבי חיילה לא בטל, מזה הראיה עלמה נשמע ג"כ דאף דהתם הא דיהיה לו היתר מסתמך ע"י ביטול דהא היתר דלשהתו עד אחר פסח מסתמך ע"י ביטול לגבי עשה דתשביחו ולא דב", ואעפ"כ מקרי ישל"מ ה"כ בג"ד דע"י הביטול איסור נבילה מסתמך דהנדר מקרי ישל"מ, ועדיין ז"ע.

ואם נדון דבג"ד לא מקרי ישל"מ כיון דהא קיימא לאתשולי הוא רק מזה הביטול, י"ל עוד אף צנור מביאת ספק טריפות ונתערבה לא מקרי ישל"מ מסבירא הכ"ל דבלא הביטול לא קיימא לאתשולי, דל"ש ב' המקיימו כאלו בזה מוכח דהא לריך לקיימו מחמת ספק איסור, ואף דאפשר שיחברר דהתרגולת שגולה הביאה ממנה יהי' חי יב"ה ולא יהי טריפות ויהי' קיימא לאתשולי מ"מ אין המתיר עתיד לבא בודאי, ואפשר לבון כן בצונות כרשב"א וכעין דברי השואל בג"ל דאסבירא לה בגולד ציו"ט וה"ל דהא דמקרי ישל"מ לענין איסור יו"ט, ולדברינו משכח לה פתרון צנור מונח, ודוק.

ואזכיר מה שזכרתי לענין דדינא באשה שגדרה מדברים שיש בהם עינוי נפש וקיים לה הבעל, להסבירא דאין חכם מתיר אחר הקמה ולריך שישראל הבעל תחילה על הקמתו ואח"כ יתיר לה החכם [כמ"ש בהגהת ש"ע סי' רל"ד] בזה אס נתערב לה מדברים אלו מין במינו בטל צנור ולא הוי דבר שיל"מ, דחרמי בעינן מזה לאתשולי, ובידו, והכא אין בידה דישאל הבעל על הקמתו ומלאחי אח"כ בשו"מ מהרי"ט (ח"א סי' ה') באחד שהדיר

הצנעה מהחלב וכנ"ל, ומלאחי שכתב כן הדוני דודי בגאון מה' וואלף איגר ז"ל בספר משנת דר' עקיבא גיטין (דף ל"ה).

ובזה מרווחת ליישב דברי הוס' כריתות (דף י"ג ע"ב) ד"ה הרבנת השאות וכו' מ"מ השתא דנשתמו ומתקו וכו' ותמה הכה"ל הא בשבועות פרכינן והא מוקדשים כו' ומני בככור, וראיתי בכמה ספרים ישיב הגון וכדון דסוגיא דשבועות אולא למ"ד חלה כולה אין נשאלין עליה וא"כ גם בשבועה השתא ליתא בשאלה, וע"כ דלא חשב כיון דמטיקרא הי' איתא בשאלה, ולזה פרכינן שפיר וברי מוקדשים דג"כ מטיקרא הי' איתא בשאלה, ודברי הוס' הכ"ל לפי טהלה דחלה כולה נשאל עלי', שפיר י"ל דלא חשב מזה דעתא איתא בשאלה דהיינו שבועה, אבל קדשים השתא אחר זריקה ליתא בשאלה.

ואך עדיין יש לפקפק דמ"מ גם למ"ד חלה כולה אין נשאלין עליה כו"מ לחלק דשבועה לא חשב דהא בשעה שאוכל ועבר האיסור איתא בשאלה ולא חשב אוכל איסור דאיתא בשאלה, אבל מוקדשים אוכל איסור דליתא בשאלה בשעת האכילה כיון דכבר נרק דמו.

וה פי דברינו הכ"ל מרווח עפי דיל' החוס' ס"ל כהפוכים דנשבע לדבר מזה אס התירו אינו מותר, וא"כ גם בשבועה משכחת דבשעת אכילה ליתא בשאלה, דהיינו שנשבע שלא אוכל התמרים אלו והלב, והכל או נכרפו התמרים ואח"כ הכל החלב, דבזה בשעת אכילת הלב ליתא בשאלה דעל מה יחול השאלה, על התמרים הא ליתמכו, ועל החלב הא לדבר איסור אס התירו אינו מותר, אע"כ דלא חשב מה שחי' פעם אחת איתא בשאלה, דהיינו בשעה שחי' התמרים צעין היה מהני השאלה על התמרים וממילא יפקע השבועה מעל החלב וכנ"ל ושפיר פרכינן והא מוקדשים. **הויצא** מדברינו דהוי ספיקא דרבנן אס לדר חל על דבר איסור וספיקו לחומרא, וא"כ בג"ד איסור נדר לא בטל מטעם ישל"מ.

ואף למ"ש הפר"ח ח"ה (סי' תל"ז) דבספיקא דדינא בדרבנן ספיקו להקל אף בדבר שיש לו מתירין ח"כ דהוי ספק במעשה, וכ"כ בשו"ת שאגת אריה (סי' ז') ואנכי בהאחי ראיה לזה ממ"ש הר"ן בפרק הבהמין (גדרים מ"ז ע"ב) באיבעי' דלא אפשר צנור נפירות וההליפן אחר, כתב הר"ן דספיקא דרבנן לקולא, ולכאורה קשה הא נדרים הוי ישל"מ, אע"כ דבספיקא דדינא ספיקו לקולא, וכן מוכח מדברי הר"ן פ"ק דשבת (דף י"ח ד"ה לא שנו אלא בצודן בידו וכו') אע"ג דכל הני מיילי דרבנן נינהו וכו' הרי אף דהוי דשיל"מ לאכול אחר השבת או בשבת מבלי שיחזיר על הכירה מ"מ ראוי להקל בספיקא דדינא, מ"מ זמן רק היכה דהספק באיסור דרבנן דמדניו ספיקו לקולא, בזה אע"ג דהוא ישל"מ מ"מ קם דינו דספיקא דרבנן לקולא, אבל בג"ד דהספק אס הכרז חל על איסור הוי ספק דאורייתא ולחומרא, וממילא לא בטל מדין ישל"מ.

וכן נראה צנור לדינא בכל מיילי דהוא ספיקא דאוריית' בספיקא דדינא ונתערב והוא דבר שיל"מ דלא בטל, כיון דספיקו נולד עלמנו לחומרא וממילא לגבי ביטול הוי דבר שיל"מ וזהו פשוט.

ולרווחא דמלתא אביא ראיה לזה מ"מ ש באו"ה דבר שעלתה בתיקו אס נתערב באחרים דבטל ולא הוי דבר שיל"מ אס יבא חיובו ויאמר דמוחר כיון דאין המתיר עתיד לבא בודאי דשמוא יאמר אליכו דאסור, הרי דלולי כך סברא היה לו דין ישל"מ אף דהוא ספיקא דדינא.

אכן מסתפקא טובא דמ"מ יש מקום להחיר בג"ד והיינו במה דמהלק הש"ס הנדרים בין תרומה לנדרים דתרומה לא הוי דשיל"מ כיון דליכא מזה לאתשולי אבל נדרים מזה לאתשולי, וביארו הרא"ש וכו"ן כיון דמזה לאתשולי הוי כמאן דאשאל, משא"כ בתרומה לייכא מזה אף דבידו לתשיל מ"מ כיון דאין היתר בא בזמן וממילא מעלמו בלי מעשה, כמו ניו"ט לחול לא מקרי דשיל"מ, וא"כ בג"ד פשיטא דליכא מזה לאתשולי, דל"ש לומר כל המקיימו כאלו הקריב קרבן דהא לריך לקיימו מחמת

חבירו מנכסיו ונתערב דבעל ברוב כיון דאין ביד המודר למשאל עליו, וגדלים לא מקרי דבר ש"מ רק לנודר עלמו, וכ"כ בלח"מ (פ"ב ה"ט מהל' נדרים) והכי דייקא לישנא דהשלחן ערוך (סי' רע"ו ס"י).

ואב"ה זכורני שלפני שנים רבות בהיותי ביריד ווארשא רהיתי בש"ע יו"ד של אחי הרב המפורסם מה' שלמה נ"י שכתב על בגליון בש"ע (סי' ר"י"ו סוף סעיף ב') וכן אם אמר קונם פירות האלו על פלוני אסור בחלופיהם וצנידוליהם, וכחב עלה הש"כ (ס"ק ז') בזכ"ל על פלוני אסור בכל אופן שנתבאר כמו שאמר על עלמו, וטען על זה אחי ש' בגליון דהא אחד מן האופנים שנתבאר הוא דבאמר פירות אלו עלי אם הוא דבר שזרעו כלה גידולי גדולים מותרין, אבל הגדולים עלמן אסורים, וכחב על זה הרמב"ם ולמה לא יזעול האיסור צנידולים שרבו עליהן, שהוא דבר שיל"ם ואינו בטל ברוב (העתיקו הש"כ שם סק"ג) והרי זה נכון באומר קונם פירות אלו עלי לבידו להחיר, אבל באומר קונם פירות אלו על פלוני דהין ביד פלוני להחיר, מהראוי דגם גדולים עלמן יהיו מותרים דעתה אינו דבר שיש לו מחירין, וא"כ אינו בכל אופן שנתבאר].

סימן סו

לידירי חביבי בחותני הרב רבי ליב נ"י בעה"מ ספר היד החוקה ראב"ד דק"ק ליבא .

ע"ד שאלתו במרתף השכורה לו מנכרי והמפתח אלל מעלתו אך יש להנכרי המשכיר זכות ורשות להניח שם חפציו, ובשעה שרואה להשתמש ר"רף לשאל המפתח מן מעלתו אם חייב בעשיית מזוזה כיון דשכירות קניא מקרי ביתך. או כיון דנכרי התנה מתחילה שיש לו רשות להשתמש עם מקרי שותפות נכרי ופטור ממזוזה :

הנה מ"ש רומפכ"ת לחייב במזוזה משום שכירות קניא, טעם בזה דלא מן השם הוא זה דקיי"ל שכירות לא קניא לענין הגוף רק לפירות, והא דשוכר בית לאחר ל' יום חייב במזוזה, היינו או דמזוזה חובת הדך הוא ולא צעי ביתו שלו לגמרי והא דתוך ל' יום פטור משום דעד ל' לא מקרי בית דירה שלו, או דבאמת מדאורייתא גם אחר ל' פטור דבעינן ביתך דידך וליכא ורק מדרבנן חייב דמחזי כשלו כיון דדר כה ל' יום, וב' סברות אלו כתבם חוס' מנחות (דף מ"ד) ד"ה עליה שאלה וכו' וממרו"ת דצריכה שם נראה דס"ל עיקר כסברא ב' הכל, דמאורייתא גם אחר ל' פטור וכ"כ בפשיטות חוס' ע"ז (דף כ"א ד"ה והא אמר רב משרשיא) וכ"כ הרא"ש בהלק"ט :

ונ"ל דשותפות נכרי וישראל י"ל דהלי בשתי סברות הנ"ל, דאם אמרינן דלא צעי ביתך דידך ממש ותליא רק בדירה וחובת כדר היא לשמרו, ה"ה שותפות נכרי חייב במזוזה דסוף סוף שמירה צעי כיון דדר כה, אבל אי אמרינן ביתך דידך צעי י"ל דשותפות נכרי פטור דלאו ביתך מיוחד הוא כמו כל בני דריש פרק ראשית הגז ע"ש :

ובזה מיושב מה דפסק בפשיטות הרמ"א (סי' רפ"ו ס"ח) דשותפות עכו"ם פטור ממזוזה והוא מהמרדכי פ"ק דע"ז וברי הב"י שם הביא דברי הרשב"א בקי' לחולין דשותפות נכרי חייב במזוזה והיחך לא חשש הרמ"א להחמיר ולפמ"ש ניהא, דטעמא דרשב"א דמחייב כסברא א' הכל דלא צעי ביתך ממש, וא"כ למסקנת חוס' והרא"ש דשוכר אף לאחר ל' פטור מה"ת דצעי ביתך דידך, ממילא שותפות נכרי פטור וכנ"ל, מש"ה הכריע כן הרמ"א כיון דדעת חוס' והרא"ש גם כן כהמרדכי בזה :

ונ"ל לדייק דגם רש"י ס"ל דשותפות עכו"ם פטור ממ"ש ביומא (דף י"א) ד"ה בני אבולי דמהו"א שערי העיר ששמה מחו"א והיו רובן ישראל, משמע דבמחלה על מחלה ומכ"ש רובן עכו"ם ה' פטור, וע"כ משום דשותפות נכרי פטור ממזוזה.

ומתוך מה שכתבתי יתבאר לנו דמ"ש הש"כ שם (ס"ק כ"ח)

ו"ל פטור ממזוזה שאינו נקרא עדיין דירה עכ"ל, כן דברי תימא דחוס' לא כך כתבו ביומא רק לאחר זל דשוכר מדאורייתא חייב, אבל למאי דקיי"ל שוכר לעולם פטור מדאורייתא. ולאחר ל' יום מדרבנן הוא דחייב דמחזי כשלו, ממילא הא דתוך ל' יום פטור לחוקמי אדינא, ואפשר לדחוק בכונת הש"כ דס"ל כסברתינו דשותפות נכרי תליא בב' סברות הנ"ל וס"ל להש"כ ג"כ מדפשטיט המחבר ברי' הנ"ל דעת המרדכי שהביא מן בבד"ה דשותפות עכו"ם פטור משמע דס"ל לחוש לדעת הרשב"א דשותפות נכרי חייב וא"כ ע"כ ממילא דמושב להך ככרא דשוכר חייב אחר ל' מה"ת, מש"ה הולך הש"כ ליתן תכלין לדעת המחבר הא דתוך ל' פטור, דהטעם דעדיין אינו נקרא דירה, אך רחוק הוא בכונת הש"כ .

גם נ"ל באתם הא לפסק בבד"ה כהרשב"א היינו משום דלא ס"ל כסברתינו לתלות דין שותף נכרי בדין שוכר אם חייב מדאורייתא דא"כ לא היה לו להכריע כהרשב"א נגד המרדכי כיון דמפשיטע להמרדכי דעת חוס' ורא"ש הכל, וא"כ קיימינן דדעת המחבר ג"כ דס"ל לעיקר כמסקנת חוס' והרא"ש דשוכר פטור לעולם מה"ת דבעינן ביתך דידך, ורק מדרבנן חייב אחר ל' דמחזי כשלו, וא"כ תוך ל' חוקמה אדינא, ודברי הש"כ אינם עולים יפה לענ"ד :

ולכאורה למ"ש הג"א ספ"ק דע"ז דאם שכרו בית מנכרי אסור להניח להביא ע"ז לחוכו דשכירות קניא קלת והובא לדינא בש"ע יו"ד (סי' קנ"א בשם י"א) א"כ מהראוי דשוכר בית יתחייב מדינא במזוזה דמקרי ביתך ולומר אף דקניא קלת מ"מ מקרי ג"כ דמשכיר והוו שותפים, מ"מ בשוכר בית מישראל יתחייב דהא פשיטא דשותפים ישראל חייבים במזוזה, גם אף בשוכר מנכרי הוא גופא יקשה כי היכי דממעטינן במזוזה מבייתך למעט שותפות נכרי, הכי נמי בקרא דלא תביא תועבה אל ביתך נמעט שותפות נכרי וממילא שוכר מנכרי ג"כ הוי כשותפות נכרי וכנ"ל, אמנם בלא"ה קשה צבי לזית דלהדיא ממעטינן ולא שאלה נימא דקני קלת, דשואל לא גרע משוכר ומקרי כבוחך וז"ע .

והנה בג"ד בפשטא דמלתא הוי שותפות נכרי, דמ"ש מעכ"ת נ"י דהוי רק כשאל לעכו"ם, לו יהיה כן אף שאל בקנין להשתמש בו מקרי שותף דשואל כשוכר לכל דבר :

אמנם מה דיש לדון דכ"ז אם היינו דנין דשכירות קניא ומדאורייתא חייב לאחר ל', א"כ ה' בג"ד מקרי שותפות נכרי, אבל למה דקיי"ל דשכירות ל"ק ורק אחר ל' חייב משום מרתיא עינ דמחזי כשלו, א"כ ברור צריכ שכולו לישראל והשכיר או השאיל לנכרי לדור עמו בשותפות דחייב במזוזה לא מקרי שותף נכרי דהא שכירות לא קניא ומקרי כולי' דישראל, א"כ י"ל בג"ד דשימוש דישראל מחזי כאלו הבית שלו ממש, אבל השימוש דנכרי לא מחזי כשלו כיון דמפתח ביד הישראל וא"א לו לילך לבס בלי דעת ישראל, א"כ י"ל דמחזי כאלו כולו דישראל והשאיל או השכיר לנכרי להשתמש בו ג"כ חייב במזוזה, [ויש תכלין לזה מלישנא דרש"י ביומא הנ"ל דקשה לכאורה מה בכך דהוי רוב ישראל, הא מ"מ הוי שותפות נכרי מכח מיטע נכרים שיש להם חלק בדירה זו לנאה ולבא דרך שערי העיר, וז"ל כיון דמסתמא נקרא על שם ברוב מחזי כאלו כל העיר דישראל וניתן בהם כחם רשות לנכרי לדור בה ולנאה ולבא, והוי כשיכרים או כשואלים מישראל, ועדיין ז"ע], אך מ"מ מה"ת לנו לבדות ככרא מדעתינו דמכח המפתח לא מחזי שימוש עכו"ם כשלו רק כשוכר, דמאי רחיה זו דאולי כשקנו הבית בשותפות התנו כן ביניהם שיהי' הנאמנות לישראל, וכיון דד"ת שוכר פטור ממזוזה א"כ אין אנו אחראינן להחמיר בדרבנן בלי רחיה מפורשת .

ועדיין יש לדון בג"ד אם המרתף אין בה דין חלוקה ופעמים זה משמש ככולה ופעמים זה, א"כ בגדון כזה אם ה' באמת של ישראל ונכרי בשותפות ה' מקום לדון דחייב במזוזה, למ"ש הר"ן נדרים רפ"ה דכה"ג קיי"ל יש ברירה וזה משתמש בשלו וזה בשלו כיון דרובו מהבשר מעיקרו ומיטעו כסופו עיי"ש, א"כ מה"ע י"ל דחייב במזוזה דכשעה שהישראל משתמש כולו שלו לגמרי ואם ה' הדין כן ממילא ה"ה בישראל ונכרי ששכרו בית בשותפות ואין

לי שותפות עכו"ם או שותפות ישראל, דהא על ישראל השותף אין החיוב עתה בשעה שאינו מתעטף בה, [ואף דקלף יש לחלק מכל מקום ג"ל דל"ע. לדינא.]
וגם יש לדון כיוון דכטילת אין בו דין חלוקה יש לחוש לדעת הר"ן נדרים הג"ל דבכה"ג אמרינן יש ברירה ובשעה שבישראל מתעטף בו הוי ככולו שלו לגמרי כללע"ד ידידו מחמתו דו"ש.

עקיבא

שוב ראיתי בבאר היטב א"ח כתב בשם דמשק אליעזר שותפות נכרי פטור מליזית, ואין אחי ספר ההוא לידע יכודו :

סימן סז

לידידי הרב רבי משה נ"י בק"ק ראזענבערג

ע"ד השאלה באשה שלקחה רבע ליטרא שומן לעשות מולייתא שקרוין (קוגעל) ומלחה דדין, ובראותה שהשומן למעט, לקחה עוד רבע ליטרא שומן ושכחה ולא מלחה, ועשתה משיהם מולייתא ופחתה בכלי כנהוג, ואח"כ העמינה אותה לשבת בקדירה והניחה בשר ומים, בענין שבין הכל יש ס' נגד רבע השומן שלא נמלח, אבל במולייתא לחוד ליכא ס', ודן מעלתו להסיר לזרז ש"ק כיוון דכוסיפה עד ס' קודם שגודע התערובות איסור, גם אין כאן איסור לאוריותא, דרוב הפוסקים ס"ל דס' ששלו דרבנן, גם חתיכה נעשה נבילה בשאר אסורים הוי רק דרבנן עכ"ל.

מ"ש לסיף דחנ"ג בשאר איסורים הוי דרבנן, וזה הוי שייך לענין היצר הבשר והמים שתוספו אח"כ, אבל לענין המולייתא עומה הא לא לריך לזה דין נ"ג דברי הרשב"א בחי' ס' כ"ה (דף ק"ח) ד"ה קסבר בסוף הדיבור, כתב דאף רבינו אפרים דסבר דלא לאורינן חנ"ג בשאר איסורים, מ"מ החתיכה נשאר באיסור והאף אס' יש בתערובת ששים נגד כל החתיכה, מ"מ החתיכה נשאר באיסורה, דמאן ייטור לן דנסחט האיסור שבתוכו דאין הגעלה באוכלין, וכמ"ש עוד הרשב"א שם ד"ה אי לימא לא ייער וכו' וכ"כ הרשב"א בתשו' (סי' תל"ב) דדוקא בלא בלח ונתוסף ויש ס' נגד האיסור הכל שרי דהאיסור מופשט בכולו, אבל חתיכה שבלעה איסורה לעולם אסורה, דאין הגעלה באוכלין, וכ"כ העור (רס"ו ק"ו) בשם הרשב"א וכו' הסכים לזה וכ"כ הר"ן פכ"ה (דף ש"א ע"א) ועיין מ"ש במקום אחר והכי פסקין בשולחן ערוך (רס"ו ק"ו) וא"כ אודא הך סניף לענין המולייתא.

ובעיקר הדין, הנה הש"כ (סי' ל"ט סט"ו) סתם לדברי האו"ה והעלה דגם בלא נודע אמרינן חנ"ג, וסיים שם אף דהרמ"א בד"מ ובת"ח הביא דברי האו"ה דבלא נודע לא אמרינן חתיכה נעשה נבילה דלמא הרב חזר בו ולכך לא כתב דין זה בהגהותיו עכ"ל ר"ל דהרמ"א בהגהותיו הביא דברי האו"ה רק להחמיר דאף דהיכי דלא אמרינן חנ"ג, מ"מ בנודע אף בהוסף בשוגג אסור, אבל לא בהוסף להקל במקום דנ"ג היכי דלא נודע וזה לא הביא הרמ"א בהגהותיו, וכן העלו הפ"ח והמנ"י אלא דהמנ"י (כלל פ"ה סי' ל"ח) כתב דבלח בלא כיון דהרמ"א היקל בהפ"מ דלא אמרינן בזה כ"ג, יש להקל בזה בלא נודע עיי"ש והפרי מגדים שם כתב ולענין דינא בלא נודע בשאר אסורים בהפ"מ אין בידי להקל, עד כאן לשונו, משמע דגם לא ברירא ליה להחמיר אס' כן מאן דמיקל בהפ"מ או לזרז שבת אין מוחיחים אותו.

ומ"מ זהו רק בהיתר הבשר ומים, אבל לענין המולייתא דבלחו דינא דנ"ג חנו דנין דאולי לא נסחט מנתנו הבלוע, ממילא גם בלא נודע הכי הוא, דבשלמא לענין נ"ג שילטריך ס' נגד כל האיסור, בזה י"ל דבלח נודע עדיין לא חל שם איסור נבילה עליו אבל לענין החתיכה עומה דלאו דין דעדיין לא נפלע האיסור מנתנו, זהו גם בלא נודע, הכי הוא, וכי החתיכה נבילה להפליט

ואין בו דין חלוקה ומשתמשים לזמנים חלוקים דחייב במוזה דמחזי כשלהם ממש דחייב מדין ברירה.

ובלא"ה יש לדון אף אס' גם בכה"ג אמרינן אין ברירה מ"מ כיוון דקיי"ל דברבנן יש ברירה והיינו ע"כ דמספקא לן הדין אס' יש ברירה או אין ברירה וכמ"ש הר"ן רפ"ג גיעוין, א"כ ממילא הכא לענין מוזה חייב דשנא יש ברירה.

אמנם מ"מ כ"ל כיון דקיי"ל דשוכר פטור מה"ת, א"כ דברבנן יש לסמוך על הרמב"ן בנדרים דהתם לאו מדין ברירה איתין עלה, (וכדבריו דעת הש"ך סי' רכ"ו סק"ה) א"כ לא מלינו כלל דיהא שייך בו דין ברירה לומר דבשעה זו מקרי שלו לגמרי, דכ"ז שלא חלקו לעולם הוא בשותפות, ורק דס' לענין נדרים דיש ברירה לענין זה לאסרו על של חזירו דרוחים כאלו מקום הדריסה קנוי לו עיי"ש. ובאמת אס' עכו"ם וישראל קנו בשותפות בית שאין בו דין חלוקה ומשתמשים בזמנים חלוקים יש לדון לחייב במוזה דלעת הר"ן הג"ל, אך בשכרו יחד דבלח"ה מה"ת פטור ממוזה כ"ל לסמוך להקל על הרמב"ן, ובפרט דיש לנו לזרז דעת הגמיי' פ"ה ממוזה, דשוכר בית מנכרי פטור אף אחר ל' יום, וגם לזרז דעת הרמב"ם דס"ל דבית תבן ועלים פטור אס"כ נשים מתקשטים שם, ובאמת לפום רביעא ה' נראה דשוכר בית תבן ועלים דפטור ממוזה, כיון דשוכר פטור מה"ת, הוי ספיקא דרבנן דלמא הלכה כהרמב"ם דבית תבן ועלים פטור.

אמנם נראה דאין להקל בזה, כיון דבש"ע ואחרונים לא הביאו דעת הרמב"ם לחוש לה שלא לזרז על קביעת מוזה, ולא חבו לזרזה לבטלה, כמו דקיי"ל בכל ספק מלוה דאורייתא אין לזרז (עי' יו"ד סי' כ"ח ובמג"א רס"י ס"ז ובפר"ה שם) אט"כ דס"ל דדברי הרמב"ם אלו דחויים מהלכה, א"כ י"ל דלא משוינן לה לספיקא דרבנן [ועדיין יש לדחות] עכ"פ כנ"ד בשותפות נכרי דפשטא דמלתא פטור כפשטא דספקא הרמ"א דישאל ונכרי שותפים פטור, וללאה ידי החששות שטוררנו, כדאי לסמוך על דעת הרמב"ם והגמיי' הנזכר לעיל במלתא דרבנן.

עוד יש טעם לפטור כנ"ד דיש חשש שיאמר הנכרי כשפים עושה לו וכמ"ש מטע"ת כ"י, אבל לא היה לריך להביא ממרחק לחמו לדמות לבדיקת חמץ ולהדיח מבוחר כן במקומו לענין מוזה, (בש"כ סי' רפ"ו סק"ו) ואף בשוכר בית מעכו"ם בלא שותפות העכו"ם משמע דיש לפטור היכי דשייך חשש זה. כנראה מדברי הש"כ סס"ו הג"ל, ע"כ נראה לענ"ד לדינא בנידון דידן דפטור ממוזה.

ומתוך דבידנו נולד לנו ספק בטילת של נכרי וישראל בשותפות אס' חייב בליזית, דלא נזכר מזה בראשונים ואחרונים, ובפשטא דמלתא היה נראה דפטור כיון דממעטין מקרא כסותך, שאולה, ה"נ שותפות עכו"ם דלא מקרי כסותך מיוחד לך ככל הני דר"פ ראשית הגז.

אמנם אחרי העיון כ"ל דדין זה לריך עיון גדול דנראה לדון דחייב בליזית, והיינו דבכל הני לענין כבוד ורהשית הגז שייך לחלק בין שותפות נכרי לשותפות ישראל וכדאמרינן שם בסוגיא, דנכרי לאו בר חיובא וישראל בר חיובא. ועיין רש"י שם, דכל ישראל נקראו בלשון יחיד וכחד דמי, והיינו שבלאן של שותפים החיוב על הבעלים ושניהם כאחד. מחוייבים ברהשית הגז. מאלו הא"ן, ולגבי שניהם יחד מקרי לאקר, וכן בצבור, אבל לענין ליזית אף בשותפות ישראל לא שייך הסברא דישאל בר חיובא והחיוב על שניהם כאחד, דהא קיי"ל ליזית חובת גברא הוא ובשעה שאינו מתעטף לאו חיובא מוטל עליו להטיל בו ליזית, וא"כ כשתעטף בזה אחד מהשותפים לפטור, דמשום הצריה ליכא חיוב ליזית מהדין כיון דאינו מתעטף בזה עתה, ומשום ידיה לחוד לא מקרי כסותך מיוחד לך כיון דיש לאחר שותפות בה, וכיון דמ"מ עלית שג שותפים חייב דכנפי בגדיהם כתיב [כדקיי"ל בש"ע א"ח (סס"ו י"ד) ובאמת לל"ע דהיא גופי' מנ"ל אימא באמת בשותפות ישראל ג"כ פטור מטעם הג"ל, וקרא דבגדיהם היינו כשניהם מתכסים יחד דבכה"ג דהחיוב על שניהם הם כחד ומקרי כסותך] וע"כ החיוב מכה חלק זה המתעטף לזד, ה"נ בשותפות עם נכרי דמה

בלא נודע, וזה כוונת הש"כ מ"ש שם הו"ך שני חלאי עגולה מ"ש הא"כ וכו', היינו דבלאו הכי ה"ך ח"כ נתיב לומר דבלא נודע לא אמרינן דכ"כ מ"מ כהתיבה האכורה דלא נפלע האכור, ודומה להתיבה דכ"ו ק"ו דה"ך לרבינו אפרים דלא אמרינן דכ"כ מ"מ כהתיבה האכורה, ממילא ה"כ בלא נודע.

ואף דיש לי מקום לדון דגם לענין ההתיבה עלמה יש חילוק בין נודע ללא נודע, והיינו ממה דפסקינן (בב"ב ל"ד ס"ו) בללים או ירקות שבלועים מבשר ובשלין בקדירה חולבת וכו' ה"ך לר"ך להיות ס' רק נגד הבשר ועי' בש"כ שם (ס"ק כ"ד) דהבללים עלמס מותרים, ולכאורה תמוה דהמאי מותרים יחוש שהבלוע בשר שכתבו לא נפלע. לחוץ וכיון דהבללים בלעו חלב ליתסרו, וגם ממילא ח"כ ינומא דהבללים נ"ל וליתסרו להכבשיל וילתקך ס' נגד כל הבללים.

ולכאורה היה כ"ל לומר דהש"ע נקט בדקדוק בקדירה חולבת, היינו לא שבשלין בחלב הלא במים בקדירה שהיא חולבת, דבזה שפיר מהני ס' נגד הבשר, דליכא חשש שהמים שבלעו מהקדירה ע"פ חלב נכנסו בבללים, דהוי נ"ט כ"ט דהיתירא, ודוקא בליכא ס' נגד הבשר האכור, ה"ך לשעת המבשר (ס' ל"ה ס"ג) דקער' חולבת ביורה של בשר מקרי נ"ט כ"ט דהיתירא, מ"מ הכא האכור, דמבללים למוס לא מקרי נ"ט כ"ט, כמ"ש השערי דורא דאס אינו בלוע כבלי. לא מקרי נ"ט כ"ט דלא נקלש.

ואולם באמת בשו"ת מוהר"ם לובלין (ס' כ"ח) לא משמע כן, וגם מדברי הגהת ש"ע (ס' ל"ה ס"ב) שדכו התבלין במדוך של בשר הם אכלו בחלב אוכר הפילו דיעבד עד חיכה ס' נגד הבשר הבלוע בהם, הרי דה"ך נחשב בחלב ממש מהני ס' נגד הבשר הבלוע, ח"כ ממילא מוכח דהתבלין בעצמותן מותרים, דאם יחוש דלא ילא הבלוע ונכנס חלב ונאסרו, ממילא ינומא דנ"ל ולבטי ס' נגד כל התבלין, וכ"כ המג"א (ס' תת"ז ס"ח) ואם נהבשלו היתים קודם פסה וכו', וה"ך דבש"ע (ס' ק"ו) כתב דלוחה חתיכה אכורה, מ"מ הרי כתב המוהר"ם לובלין דדוקא היכא דבלע היכורה אבל היכי דבלע היתירא ה"ך החתיכה עלמה מותרת עי"ש.

אבר מ"מ קשה מאוד וטעמא בעי דמ"ש דבאכורה בלע לא אמרינן דנכחט ונפלע הבלוע, ומ"ש דהיתירא בלע אמרינן דנכחט, אטו כפיפי חלי לה להפליע היתיר ולא איסור, ולזה היה באפשרי לומר דבאמת אמרינן דבבישול נכחט בליעתה ומתפשט בכלו בשום, והא דהתיבה חלמה אכורה היינו כיון דנשאר בחובה מעט איסור, וכיון דהיתה כבר איסור כל שנשאר בחובה כל שהוא איסור קיימא באיסור עד שיפליע הכל, וכמ"ש בב"י (ס' ק"ו), וא"כ מ"מ ה"ך בהיתירא בלע דלא היתה שם איסור על החתיכה, בזה כיון דנכחט ונחפשט ע"פ בשר שכתבו בשום, ה"ך דנשאר בו משהו בשר אינו אוסר, וכיון שכן שפיר יש לנו מקום לדון דגם לענין החתיכה עלמה מותר בלא נודע ולא חלב על החתיכה שם איסור, ובה מותר כיון דנכחט הבלוע ולא נשאר רק משהו ח"ו כאלו עתה בשעה שנודע נתערב המשהו שכתבו ואינו אוסר, כך היה נראה כיון.

אבר מה השעה לדישנא דהרשב"א בחשו' (ס' תל"ה) וכן ליטנא דהר"ן פרק כ"ה (דף ע"ה) משמע להדיא דאין יודעים שנחפשט האיסור בשום דאפשר דהרבה נשאר בחוכו, והרי פשוט דהתיבה שבלעה חלב ונתבשלה עם אחרות שיש ס' נגד החלב והוליוו החתיכה מנמס ונפל לקדירה אחרת דאוסר, ולא אמרינן דבבישול הא' נכחט האיסור לכולם בשום, ולא נשאר בחוכו רק משהו ואינו אוסר לקדירה אחרת, אלא ודאי דחיישינן שנשאר בו הרבה איסור, וגם בב"י (ס' ק"ו) לא כתב כן רק על הקושיא דיהיה מהני טעימת הקפילה את החתיכה, דאם לית בה טעם לישתרי, ובה תיכף דאם רק משהו נשאר בחובה ג"כ אוסר, אבל בלא טעימת קפילה ח"ל לזה דהש"ע שמה לא נכחט בשום ונשאר בו הרבה [ומה דהיתירא בלע, בבבל ותבלין מותרים בעצמן אמת טעמא לא ידענא, וה' יאיר עיני] וכיון שכן יפה השיג

הש"כ דבדבריו על הא"כ, דעכ"פ לאותה חתיכה אין היתיר אף בלא ידע, ולזה אין היתיר בני"ד למולייטא עלמה א"כ אפ"ה תחילה ואחר האפ"ה נתן בקדירה בשר ומים כנראה מלישנא דמ"מ. **וגם** לענין הבשר ומים קשה מאוד להחזיר כאשר כתבתי בגליון הש"כ עמ"ס, אולי גם הרב בהנחותיו חזר בו, כתבתי וז"ל, לענ"ד הקלושה לית ביה ספיקא דבדולחי חזר הרב דהא לעיל (סימן ע"ג ס' ו') נמלא כבד דבוק וכו', וכתיב עלה בבב"ב וכן וכו' נ"ל ולר"ך ס' נגד כל העוף, ולשון נמלא וכו' משמע דלא הרגישו שהכבד נשאר בעוף עד א"כ שנמלא כן, הרי א"ך בלא נודע אמרינן נעשה נבילה, וכן פסקינן (ס' ע"ב ס"ג) גבי לב, וראיתי בח"ח (כלל פ"ה ס"ה) אחרי שכביה דברי הא"כ דבלא נודע לא אמרינן הנ"ל, כתב עלה וז"ע למה הסרינן באיסור דבוק כמו שנכתב לעיל גבי כבד, מיהו י"ל דבאיסור דבוק אינו מטעם עכ"ל.

ולא זכיתי לעמוד בסוד קדושים, הא שורש דין דבוק הוא מטעם דממחר לבלוע, או דחיישינן שמא היה חוץ לרובע פ"ה וכו' ואוסר להשאר עד דאינו ס' נגד כל החתיכה, ח"כ מ"מ בידעין כן בודאי דנכשיל תחילה בפחות מ"מ ונבלע בו וכו', וכיון שכן מדאמרינן בנמלא לב וכבד בתוכו מוכח דה"ך בלא נודע אמרינן ח"כ וה"ך באיסור דם ששלו, וכיון שכן ה"ך דהפמ"ג כתב דלא ברירא ליה להקל בהפסד מרובה, לענ"ד ברירא להחמיר, דהא בכה"ל דלב וכבד (ס' ע"ב וע"ג) לא נזכר שם דעה להקל בהפ"מ ואיך שכתב, ח"כ בני"ד לכאורה ממש כדילא לב וכבד.

וכעת עלה צרעיוני ישוב להש"כ, והיינו כיון דהש"ך כתב בפשיטות (בין שני חלאי עגולה) דלוחה חתיכה ודאי אוסר ה"ך בלא נודע, דהלמא נשאר בו מהאיסור הרבה, כיון שכן ממילא האחרות אוסרות אס' ה"ך נגד כל החתיכה, דנהי דלימא דבלא נודע לא אמרינן ח"כ, נ"מ אחר שנודע התערבות והחתיכה קיימא באיסורה דגנין דלא נכחט האיסור מנמס, ממילא עתה אחר הידיעה שהני"ל ואוסר עתה את האחרות, דאלו נפלה לקדירה אחרת היתה אוסרת כיון דהחתיכה נשאר באיסורה ה"ך אוסר להחתיכות שבקדירה זו, וזה כבד נכונה, וא"כ י"ל דמכאי טעמא בלב וכבד בעי ס' נגד כל העוף דמייירי שנמלא דבוק בעוד דהקדירה נוחתת, וכיון דהעוף נשאר באכורה וכ"ל נעשה עתה אחר הידיעה העוף נבילה ואוסר להחרות כאלו עתה נפלו לקדירה אחרת, אבל היכי דלא שייך כן כגון דסקו להעוף מהקדירה קודם שנודע, או דנלעק הקדרה קודם שנודע, בזה הוא דנכחט הש"כ אס' הרמ"א חזר בו או לא, ובה דכתב בפרי מגדים דלא ברירא ליה להקל בהפ"מ דגם להחמיר לא ברירא ליה.

וא"כ בני"ד אס' כשנכרת האשה היתה הקדירה זקן, בזה יש לדון באפשר ללוכך שבת לאכור המולייטא ולהחזיר התערבות שניתוסף, אבל אס' נזכרה בעוד שהקדירה נוחתת לעניות דעתי קב"ש והמים אוסרים.

ואף דנ"ד דהמעשה בשומן דמחזיקין דאין בו הרבה דם וכתיב הש"ך (ס' ע"ה ס"ג) להקל דלא בעי ס' נגד כל החלחלת וגם החלחלת עלמה מותרת, מ"מ היינו לענין דבוק דהוא חומרא בעלמא לומר דמיהר לבלוע וכדייקא לישנא דהש"ך שם, אבל אס' נכשיל השומן בקדירה בפחות מ"מ גם בזה אמרינן נ"ל וכשנתוסף בעי ס' נגד כל תבשיל הראשון, [א"כ"ה בזה הענין שמועתי מאבא מהרי"ו בעמוד בהמיה דבדברי העור (ס"ו ק"ו) וכ' עוד הרשב"א חתיכה שיש בה חלב וכו' וזה לפי כדבריו שה"ך לאחר שנכבשלה לא חזרה להיתרה, אבל לפי שכתבתי וכו' ומ"מ יש לחלק וכו', ותמה האמ"ו נ"י א"ך שייך לתלות דבר זה לדינא דהרשב"א דהחתיכה נשאר באיסורה, דהא זכר רק בחתיכה שבלעה האיסור מקודם בזה אמרינן דנשאר באיסורה דלא נכחט ממה האיסור, אבל הכא הא ה"ך החתיכה תחילה זקן ולא נבלע בחובה עד הבישול, ובשעת הבישול ה"ך ס' החתיכה עלמה ג"כ מותרת דהחלב מתפשט בשום, דהא מה"ט כתב הרשב"א דלא יוליאנה תחילה דכל זמן שהיא בקדירה לא נאסרת החתיכה, וא"כ במה יאסר ח"כ כשיוליאנה וע"כ רק כיון דהחלב עדיין צעין אוסר אז להחתיכה

וכמ"ש הטור בסוף אבל בלא"ה גם להרשב"א ה"א מותר ואינו חולה כלל בדינה דלעיל, והניח בל"ע. כן נראה לע"ד. ידדו:

עקיבא בן מ"ו רבי משה גינו

סימן סה

לידידי הרב רבי משה זאב ג"י הנאב"ד דק"ק ביאליסטאק

עיד שאלתו בעסק לואתח אס שכוף נגד לואתח האב איך יעשה הבן. **לעצום** טרדתי להשיב בדברים המוגעים לדינא, לא הי' אפשרי להשיב מיד, ושאלת רומ"פ הינה נחמה כ"כ לחשובה, למה דקיי"ל דאין כופין על מצות כבוד אב ואם, אך פיתח היום קלה לשום עיין במכתבו כרלנו.

הנה הדבר פשוט שאין איסור להבן לעשות כרלון אמו כיון דיש בו חסרון כיס, דקיי"ל כבוד אב משל אב, ומלבד זה אף אם לא היה חסרון כיס, מ"מ י"ל דדמי לאביו אמר השקני מים ואמו הגרושה אומרת השקני מים, דשניה שוים ולא היה שיראה יקדים, כיון דלא שייך לומר אהר ואמך חייבים בכבודו, ה"כ במתה אמו, כי המות יפריד ביניהם, ומה הפרש בין פירוד גרושין לפירוד מיתה, ובעיני זה כתב בספר לוי' חן (פ' ויגש) בפסוק ויבנה זבחים לאלוקי אביו לחלק דבחי אביו מחוייב בכבוד אביו אביו יותר מכבוד אביו, דאמרי ואבין חייבים וכו', אבל לאחר מיתת אביו לא עיי"ש.

אמנם דבר זה נסתר מדברי הב"י יו"ד (סי' שע"ו) שכ' וז"ל ומורה לומר קדים על אמו בחיי אביו, ואם אביו מקפיד אע"פ דאמו עשתה לו לואתח לומר בשבילה קדים, כבוד אב עדיף מכבוד אס עכ"ל, מצוה לרריך לעשות לשמוע לאביו מ"מ הסביר ל"ל עיין דמ"ש מיתה מגירושין, [וראיתי אח"כ בחש"ו נודע ביהודה מהדורא תנינא חאה"ע (סי' מ"ה) שכתב דבמת אביו וזה לו לעשות כן ורלון אמו בהיפוך דישמע לאם, דכיבוד בחיים עדיף מכבוד אחר מיתה עיי"ש, א"כ מכ"ש בני"ד לאביו בחיים עדיף מכבוד אס דלאחר מיתה, אולם גם זה נסתר מהב"י הנ"ל שכתב דוקא דכיבוד אב עדיף משל אס ולא כתב דכיבוד מחיים עדיף מכבוד לאחר מיתה, ויהי' כ"מ לדינא דאפילו בהיפוך אס אביו מת וזה לו לומר קדים אחריו ואמו מקפדת דישמע לאמו] ונראה קלת ראי' להב"י מסוגיא דקידושין (דף ל"א) אמר לו מבין ריסי עיניך ניכר שבן אלמנה את וכו' פירש"י דאין לריך אחת למעשה אלא ללמוד, והרי מכל מקום אפשר לרריך לו למעשה דאולי אמו לואתח לו מה שיעשה אחר מיתתה ואביו מקפיד בדבר דתליח בדינא דגרושה, אע"כ דבכה"ג רריך לשמוע לאביו.

עכ"פ בנידון דידן הדבר פשוט דאיהו שיראה יקדים כיון דאינו מחוייב לשמוע לאביו מחמת חסרון כיס.

ומה דכתב מעכ"ת דמ"ט דחסרון כיס כיון דליכא מצוה לשמוע בכה"ג לאביו ממילא לריך לשמוע לאמו, זה אינו, כיון דבעלממוה חל עליו חיוב דכיבוד אב אלא דהחורה לא חייבתו בחסרון כיס, ומכל מקום אם עושה בן לא מקרי בכלל אינו מצוה ועושה, דהמצוה בעלממוה מקיים כדינא אלא דאינו חושש לחסרון כיסו וכנותן המעות במתנה לאביו וממילא מקיים המצוה כדינא. **הגע** עלתך אס מזמן לו ב' מצוה עשה באחד אין בו חסרון כיס, ובאחד לריך ביזבזו יותר מחומש בנכסיו, וכי נאמר דאסור לעשות המצוה בממונו ולבעל מצוה אחרת כיון דאינו מחוייב לעשות המצוה דחסרון כיסו יותר מחומש, כדאיתא בש"ע (סי' חר"ו) נשתקע ולא נאמר דמ"מ מקיים המצוה בחיקונה ואין בזה גרעון במה דרולה לאבד ממנו ה"כ בני"ד, לזה נראה בפשיטות דהבן יכול לעשות כמו שיראה.

אב"ה עיין זה כ' אבא מארי מ"ו כ"י במ"ש המג"א (סי' תרל"ט) בשם מהר"ש יונה מי שאינו יכול לבא לכוכה כ"א ע"י

שיעבור בזהר ע"י ספינה אסור לעבור ואם עבר דיעבד במקום מצוה ואונס בשעת הדחק יש לסמוך על הרשב"א, וכתב המג"א וז"ע דהא אינו מחוייב לילך לסוכת חצירו, וראיתי בספר שי"א מקרוב ס' מחלית השקל, דכוונת הר"ש יונה דיש לסמוך על הפוסקים המחמירים ולא מקרי עבד איסורא ולכן ראוי לברך על הסוכה, דלהאוסרים אין לברך על הסוכה דאין זה מצרך אלא מנאץ, ע"ז הקשה המג"א איך יברך הא הפטור ועושה מקרי הדיוס, וכיון דאינו מחוייב לילך לסוכת חצירו לברך ללא העריחאו, ואין לך עזרה גדול מזה שרריך לעבור בספינ' ע"ש, וע"ז כ' חדוני אמ"ו כ"י דאין זה דומה לפטור ועושה דזהו שייך רק ביושב בשעת ירידת הגשם, דבאחתה שעה הוא פטור מישיבת הסוכה, משח"כ בזה דלא הי' מוטל עליו הטורח לעבור בספינה, אבל אחרי שכבר עבר, אח"כ כשהוא שם במקום הסוכה ואין לו טרחה מחוייב הוא לישב בסוכה ומצוה קעביד ושפיר מצרך, גם במה שכתב המחלית השקל הנ"ל דלהפוסקים דעביד איסורא אינו מצרך, לא מסתבר דהא אין העבירה בגוף הסוכה אלא דמקודם כשעבר בספינה, ואין זה שייך להסוכה, ושאיני מההיא דסי' חרמ"ט דהתם העבירה בגוף המצוה דהלולב שצידו בא לו בגזילה וקנהו ע"י הגזילה, ע"כ].

והנה בגוף הדין אס לואתח אמו או אביו לעשות דבר אחרי מותו, אס לריך לקיים הלוואה מדין כיבוד דבר זה לריך עיין לדינא, דמלינו בברייתא פ"ק דקדושין (דף ל"א) ומכבדו בחייו ומכבדו במותו וכו' ומלינו ג"כ להיפוך בפ' י"ב דכתובות (דף ק"ג) דאינו מחוייב בכבוד אחריו הגדול אחר מיתת אביו, אף דכיבוד אשת אביו ואחריו הגדול הוא מדין כיבוד אב כמ"ש הרמב"ן שם לפי שנגאלי להם שיתבזו לתולדותם והם מלמערים בזה הרבה ומנהג כל החגשים ליכר בניהם לנהוג כבוד בגדוליהם עיי"ש, מזה משמע לכאורה דאינו מחוייב בכבוד אב לאחר מותו, ולזה ל"ל לחלק דעיני שכוף כבוד וגדולה בעלממוה כמו לומר אבא מארי, דבזה מגביה כבוד אביו וזהו שייך גם לאחר מיתה, אבל כיבוד לעשות נחת רוח לאביו כעין מאכילו ומשקלו למנוע לערות אביו ומכלל הזה לכבד אשת אביו ואחריו הגדול שכוף ענין נחת רוח לאביו ומניעת ערו ממנו בזה יש לומר דלא שייך לאחר מיתה דלא אכפת להו בזה.

ומעתה לענין קיום לואתח אביו י"ל דגוף ענין השמעת קול אביו ואמו הוא כמו נחת רוח שזכו נחת רוח להם שיקיים רלונם, ובהיפוך לער להם, ולזה יש לדון דלא שייך לאחר מותם, אף דהמשמעות דברי הש"ע (סי' ר"ע ס"ט) דמחוייב לעשות לואתחו לאחר מותו, גם מדברי הב"י (סי' שע"ו הנ"ל) משמע בן להדיא, וע"כ דגם זה ענין כיבוד שמהר דבדיניהם ואפשר דהוא בכלל מורא שרריך לירא שלא לעבור על לואתח וזהו שייך גם אחר מיתה וההיא דהע"ז שם (ס"ק ג') דאינו סותר דבריו הוא רק בפניו, קיום לואתח שאני דאינו בכלל סותר דבריו, דפירושו שאינו סותר לומר אין הדבר בן ואין הלכה בן, דזה ליכא גנאי רק בגניו, אבל שלא לעבור על לואתחו הוא ענין אחר, ושייך בכל ענין אף שלא בפניו וי"ל דה"ה לאחר מיתה.

ולדברינו ההיא דפרק מי שבי' נשוי כתובות (דף ז"א ע"ב) מצוה על היחומים לפרוע חובת אביהן דהוא מדין כיבוד אב אף דלא לזה בן בפירוש, ל"ל דהוא ג"כ ענין כבוד וגדולה דחושש לכבודו שיופרע חובותיו, ועדיף מההיא דכיבוד אשת אביו ואחריו הגדול וע"י פרק הכותב (כתובות דף פ"ו) חוס' ד"ה פריעת בע"ח וכו' ודוק.

ומעתה ל"ל לדינא במצוה לבניו דרך לואתח ליתן ממון ירושתם לפלוני כך וכך דלריכיס לקיים מדין כיבוד אב, ומה דשקלו וערו הפוסקים דין מצוה לקיים דברי המת דהוא רק במשלים מתחילה לכך, היינו בלשון סגור דהוי רק לשון מתנה, גם כ"מ במצוה לאחד משאר יורשיו דלא שייך דין כבוד אב, גם במצוה לבניו כ"מ, דמשום כיבוד אב לא כפיין להו ומדין מצוה לקיים דברי המת כפיין כדאיתא בפרק השולח (גיטין דף מ' ע"א) ובבב"ן פ"ק דגיטין בסוגיא דמעמד שלשתן.

אולם מפקפק אנכי בזה, די"ל כיון דירשו הממון הוי ממון שיהם ואינן מחוייבים לקיים בזה לואת אביהם דקיי"ל כיבוד אב משל אב, ואף דמטלטלי דיתמי מלוה לפרוע חובות אביהם ופירש"י משום כבוד אב, ונכוח מזה כיון דמכח אביהם בא להם הממון לא מקרי ב"כ של בן, מ"מ יש לומר דדוקא הכא דהוא בלידוף טעם דהוי קלת נעילת דלת, אלא דא"כ למאי הולירו חוס' פרק הכותב (כתובות דף פ"ו ע"ה) ליהן טעם דאין כופין על מטלטלי דיתמי משום דכיבוד אב מ"ע שמתן שכרה בלדה [וזה אינו צורך כל כך, עי' חוס' (ב"ב פרק גט פשוט דף ע"ד) דמכל מקום כשהוא חייב דין לכופו על מלוה כבוד אב, ובמטלטלי דיתמי לא מצינו דכשהוא הכ"ל לכוף] והי' להם ליתן טעם כיון דהוא ממון הבן והוא רק בלידוף קלת נעילת דלת, משום הכי לא כפיין ויש לדחות.

וצר"ע לדינא במלוה לבניו דבר שיש בו חסרון כיס ממון הירושה אם לריכז לקיים הלוואה, והיה דהניח להם ריבית דבר מכוייס, י"ל דהתם הוי זילתא לאבין, אבל מדין כיבוד י"ל דלא מחייבי וי"ע.

עכ"פ בנ"ד אין בית מיתוש וסבירא ביד הבן לעשות כפי שיראה, כנלענ"ד: יד"ו

עקיבא גינו מא"ש

סימן סט

לכבוד ידירי הרב רבי אהרן נ"י הגאב"ד דק"ק צילטאין

ע"ד הכופר שנתגלה שזה שנתים ימים מכר תפילין שהיה מונח בחוך הבתים חתיכות קלף בלא פרשיות ובימים שבנתיים כתב ב' כפרי חרות, מה דינא של הס"ת.

הנה הכופר הזה ידון כמומר לתאבון דעשה כן להרווחת ממון וכשר לכתיבת ס"ת כשיעור הפוסקים ובמ"ש הב"י (רס"ו ל"ט) דמומר דפסול לכתיבת ס"ת היינו מומר לכל התורה כולה או להכעיס בדבר א' והמג"א הוכיח דה"ה צוממר לאותו דבר שאינו לתאבון ולא להכעיס למוס דקיי"ל כהר"ש ריש חולין דמומר אוכל כבילות שלא לתאבון ושלא להכעיס שחיתו פסולה דלא מקרי בר זביחה ה"ל לא מקרי בר קשיר' אבל לתאבון אף לאותו דבר כשר.

אלא דמע"ת כ"י העמיד עמנו לחוש לבוים דברי המג"א שם שכתב ובתוס' ד"ה סמי ומכאן משמע דאפילו לתאבון פסול לכתיבת ס"ת וכתב מע"ת עלה ועל"ל מאיזה סברא דלא שייך הכא לא שביק היתרא עכ"ל.

במחב"ת לא זכו בדרך צנונת המג"א מדלא כתב שאינו לאתן לכתיבת ס"ת, משמע דהוא פסול בגופו וכדקתני מפורש צברייתא העם דכתיב וקשרתם וכתבתם מי שהוא בר קשירה ואף דתוס' מנחות (דף מ"ב) כתבו דנכרי בלא"ה פסול דאינו כותב לשמה וסביריית' דנקט טעמא דבר קשירה קאי אחיך היינו דמ"מ טע' שהוא מספיק גם בכרי אלא דגם בלא"ה מפסיל אבל לומר דטע' הזה ליכא גבי מומר ופסול רק מטע' אחר זהו לא יתן לאתרו [ובעיקר קוש' חוס' מנחות הנ"ל הי' נ"ל דגם בכרי לריך לטעם דאינו בר קשירה, דל"מ בכח צעוד נכרי ונחגיג וכו' וידע בעמנו שכתב לשמה דהי' מותר לו להניח, אבל מטעם אלו בר קשירה פסולים הם גם לדידיה דצדיק דכתב לא הי' בר קשירה גם כ"מ דאם אין לו רק תפילין שכתב נכרי דמטעם שלא לשמה הוי רק ספק בת"ש הב"ש (ה"י קב"ג סק"ה) א"כ הוי מחוייב להניחן מספק, אבל מטעם אלו בר קשירה פסולים בודאי ואין מניחה].

ומה דהקשה מעלתו דנ"ש דכשר לשחיטה ומקרי בר זביחה, בודאי זהו קושיא, אבל י"ל דבאמת דאוריייתא מקרי ב"כ אלא דהו"ל פסולו לכתיבת ס"ת ועשהו כאלו אינו ב"כ ובדרבנן אין לדמות זו לזו, דהם אמרו והם אמרו וראוי לפסולו לכתיבת ס"ת אבל לא לשחיטה, ויש ליתן תכלין לזה דכתיבה דשייך בה כמה

גוי פסולי דאינו ב"כ כמו אשה וקטן, מש"ה צוממר לתאבון לאותו דבר נראה צעני העולם דאינו ב"כ, ואם יראו דכשר לכתיבת ס"ת יכשירו ג"כ נשים וקטנים, אבל בשחיטה דלא משכתה לאו בר זביחה רק בכרי, זה אינו מצי לשחוט ע"י נכרי. וגם אפשר אף אם לא היה לריך להיות בר זביחה מ"מ הי' אסור ליתן לפסולה לכרי לשחוט ע"י אחרים רואים אותו כמו בשח"ו וא"כ לא שכיח שיזדמן שחיטת נכרי מש"ה לא גזרו והעמידו על הדין דמומר כשר.

והדבר מוכח לכאורה בהר"ן שכתב בפ' השולח ואחרים פירשו דמוסר ומומר מדינא כשר דאיתתו בקשירה, אלא דמדרכין כיון דפרק מעלו עול המלוה אפילו במלוה אחת דשביק בה היתרא ואכל איסורא, עשאוהו מדברייהם כאלו אינו בר קשירה, והמג"א תמה דהא הר"ן כתב ריש חולין דמומר להכעיס דינו כעכו"ם [היינו מ"מ הר"ן ומומר להכעיס ומומר לכל החורה היין כנכרים גמורים דאין בשחיטה כלל מלשון זה כנכרים גמורים, וגם מדכיל בהר"ן עם מומר לכה"ת משמע דמדאורייתא פסול ובע"כ כ' הר"ן דכל שלפניו היתר ואיסור ומניח היתר ואוכל האיסור הוא מומר להכעיס.

ולענין הא הר"ן עמנו כתב ריש חולין, ולענין משומד אוכל כבילות אפילו שלא לתאבון אם בדרך סבין ונתנו לו ועמדו ע"ג מתחילה ועד סוף שחיטתו כשירה, אבל להכעיס וכו', כרי להדיא שלא לתאבון לא מקרי להכעיס, וסיקל יוחר מהר"ש דאפילו לאותו דבר כשר דכל שאינו להכעיס מקרי בר זביחה, וא"כ יסתרו לכאורה דברי הר"ן אלו לדבריו בע"כ הנ"ל ובסברא לומר דמ"ש הר"ן בע"כ דמניח היתר היינו דבועט בידים לדחות מעלו היתר וטעל דוקא האיסור אבל אם אינו חושש איזה יזדמן לידו ליעול זה לא מקרי להכעיס, וא"כ י"ל דמזה מיירי בגיטין וכדכתב שפרק מעלו עול המלוה משמע שאינו מקבל עליו עול המלוה ואינו חושש ומדקדק בין היתר לאיסור, ושביק בה היתרא שכתב הר"ן היינו דאינו מדקדק ליעול היתר ול"ק קושית המג"א, אך עדיין קשה דכיון דפסלוהו בכה"ג לכתיבת ס"ת אמאי כ' הר"ן דכה"ג כשר בשחוט צוממר ע"ג, אע"כ דאין לדמות דרבנן זה לזה ובכ"ל.

ואף דהמג"א הניח קושיתו על הר"ן בתמיח מתקיימת לאו משום דחקתו לומר דיש חילוק דרבנן בין כתיבה לשחיטה, דא"כ הא עכ"פ ליכא קושיא מהר"ן ע"ז ובכ"ל, ויהיה הקושיא רק מכתובה לשחיטה, וזהו בלאו דברי הר"ן בע"כ, דהיינו דנין דשביק היתרא לא מקרי להכעיס, ג"כ קשה דאמאי כתב הר"ן בחולין דלהכעיס פסול מדאורייתא, הא גם בשלא להכעיס אלא דשביק היתרא כהיה דגיטין פסול מדרבנן, דהא בחולין משמע לייכא רק ב' חופים, שלא לתאבון דאפילו דרבנן צע"ג, ובלהכעיס פסול מדאורייתא, הא איכא עוד אופן דשביק היתרא דפסול מדרבנן, וא"כ אין הקושיא תלוי בדברי הר"ן ע"ז, אי' דהיה אפשר לומר דשביק היתרא לא מקרי להכעיס ופסולו רבנן רק לכתיבה ולא לשחיטה, אלא דחקתו להמג"א לישנא דהר"ן בגיטין דשביק בה היתרא משמע דהיינו כלישנא דהר"ן בע"כ דמניח היתר ואוכל האיסור.

ומ"מ לענ"ד אינו מוכרח וי"ל כנ"ל, גם אף אם דחקתו להמג"א לומר בצנונת הר"ן לחלק דרבנן בין שחיטה לכתיבה, מ"מ י"ל בצנונת המג"א צפירושו בתוס' ע"ז דמירי צוממר לתאבון ומדרבנן פסול ולהלק בין כתיבה לשחיטה, היינו כיון דמפורש בסוגיא דאוכל כבילות לתאבון בודק סבין מוכח דחלו חז"ל בין זה לזה, אבל להר"ן דמפרש דמומר דגיטין היינו דשביק היתרא, וזהו לא מפורש בסוגיין דכשר לשחיטה, מ"ל לחלק בין כתיבה לשחיטה דלמא גם בשחיטה עשאוהו כמו שאינו בר זביחה באופן דיש קיום לדבריו בצנונת המג"א הנ"ל.

ואולם עכ"ז לדינא אין נריך לחוש לזה אחרי שהאחרונים ז"ל דחאו לדברי המג"א וכתבו בצנונת חוס' דבגיטין מיירי להכעיס ודחקו דמ"ט ל"ק בגיטין ג"כ היינו מין, ולענ"ד י"ל דבפשוטו לק"מ דנ"מ הוי יהדות להכעיס הוי ג"כ כמין לדבר הזה דלא

חשוד כ"א דאינו עושה מעשה להחזיר, אבל לא חשוד לעשות מעשה באיסור לשבות ולדרוס, אבל הסבין דסתמא פגום ולריך מעשה להחזיר לא מביא, וא"כ מה"ט פסול לכתיבה לריך לעשות דבר להחזיר לכתוב לשמו, ע"כ תורף דבריו.

אינו מחזור כלל ולא זו הדרך ולא זו העיר בכוונת הרשב"א והר"ן, דהם באו לדרך דלמלא מעלמו אחרמי שיהי דרסה ושתיק, בזה כתבו דמומחה שרואה לשחוט כתיקונו לא מתרמי שיהיי ודרסה, אבל בודאי מעשה שחיתה מקרי מעשה להחזיר, דהא לריך לחתוך הרוב, ואמרין דלא משך ידו עד שחתך הרוב, וכן בסבין שאינו מלא לאור חוץ לאור לא אמרין דהולין ולא הביא לחוד, אלא דאמרין דביא ג"כ, וכי זכו לא מקרי מעשה דהיתר, אלא כיון דליכא טרחא בזה אמרין דעשה מעשה להחזיר.

גם אף הראיה ממחליפין וכו', דמלבד דלפי שעה לא מלאחי דברי הרשב"א שביא מעב"ת, גם אף אם הוא כן, היינו דהגמרא רואה להביא סיעתא ביומא שלא יהא מקום לדחות דהיא דמחליפין רק בדרבנן, אבל לפי האמת כיון דרבנן אמרו ליה לרבא סיעתא ממחליפין, מה"ט לומר דלא כוותייהו, ולזה בודאי דמי כתיבה לשמה לבדיקת סבין ולמחליפין.

עוד יש לי סניף גדול, אם הסופר כתב ס"ת אלו להנשי העיר ששוקן בתוכו, למאי דקיי"ל (בסו' ק"ט ס"ב) דאם אינו חשוד לאכול דברים אסורים אבל חשוד למכרם, מתארח אללו ואוכל עמו, א"כ י"ל דהסופר חשוד להכשיל לאחרים, אבל לא היה חשוד שהוא עלמו אינו מניח תפילין, א"כ י"ל דהספ"ת ששייך לקריאה לכל בני העיר וגם הוא מכללם, וכמה פעמים יקראוהו לעלות לס"ת זו ויברך עליה וכן לאחת ידי קריאה בס"ת מדי שבת בשבתו, וכן צ"כ זכור דאורייתא, כיון כמו מתארח אללו ואוכל עמו.

ואף לדעתו יש לחוש, דבשלמא שחיתה אמרין דלא מתרמי שבי' ודרסה, דמי שיהא אומן יד אינו בא לידי קלקול שבי' ודרסה, אבל בכתיבת ס"ת חזינן דכשמיגיהם ס"ת מולאים בהם הרבה פעות, ויש לחוש דאירע טעות ונכתב חתין במקום הבין ומי' סתומה במקום מ' פתוחה וכדומה, דמלוי ע"י נגיעה ודומה לאות אחרת ולריך למחוק כל הרגל, ואולי לא ראה לטרוח וגרר הנגיעה ופסול משום חק חוכות, וראוי לדע' אם הסופר יהא כוחק שלא למאור טעיות אחר כתיבתו, זולת שנסמך על סברא הכ"ל לחוד כיון דגם הוא לריך לס"ת יהא לכמה דברים ואינו חשוד לעבור הוא עלמו, ודבר זה אינו רואה לסמוך על דעתו לבד, מבלי הסכמת גדולי המורים, כוללני' ד: ידיו

עקיבא בן מורי רבי משה

סימן ע

לכבוד ידידי הרב רבי שמעון נ"י בק"ק האדוויטש

על שארת רומפ"כ בס"ת שנמלא כתוב בפרשה ויהי, ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי, והיה כתוב רק ויאמר יעקב אל שדי וב' תיבות, אל יוסף נחסרו, ומסתפק רומ"מ אם יש למחוק איזו תיבות מקודם ולכתוב ויאמר יעקב אל יוסף דמאן לימא לן דשכח הסופר לכתוב אל יוסף, דלמא כתב ויאמר יעקב אל, ושכח לכתוב יוסף אל וא"כ תיבת אל לא נכתב בקדושת השם וגם א"א להעביר עליו בקולמס ולקדשו עתה דהא קי"ל כחכמים דר"י דאין זה מן המובחר.

מה דפשוט למעב"ת לדרבנן פסול לגמרי בהעברת קולמס, לכאורה לישנא דאין זה מן המובחר משמע דאין זה פסול, רק דאינו מן המובחר, ולכאורה נראה דתליא בפלוגתא דר"ה ורמב"י צ"כ דגישין (דף כ') דלר"ה דאמר בנט שכתב שלא לשמה והעביר עליו בקולמס לשמה דבאנו למחוקת ר"י ורבנן, הרי דס"ל דטעמא דרבנן דכתב שני לא הוי כתב, א"כ משמע דפסול לגמרי ובנט אינה מגורשת לגמרי, וכמ"ש הרמב"ם דהגט בטל לגמרי, אבל לראב"י

דלא מיקרי בר קשירה, והרי הרשב"א בחולין כתב דמומר להכעיס לנבילות אף למ"ד דהוי מין שחיתתו כשירה בגדול ע"ג, הרי דמ"מ בר זביחה, וא"כ הוי חידוש גדול לאפוקי מבעברת הרשב"א. **וגם** לענ"ד יש לומר בפשוטו דכוונת תוס' דבגישין מייירי לאותו דבר ובשלמא לחיובן ושלמא להכעיס דפסול משום שאינו בר קשירה כשיטת הרא"ש בחולין, או כהר"ן וחז"ל עשאוהו כמו שאינו ב"ק, משא"כ בהיהא דמורידין דל"ש לאותו דבר משום הכי פרכינן היינו מין.

ומעב"ת כ"י כתב ג"כ לפרש בן כוונת המג"א דבגישין מייירי לחיובן ולאותו דבר, אבל בהיהא דמורידים ל"ש לאותו דבר.

ונפלאתי על מעב"ת כ"י איך לא הרגיש דאם באנו למדה זו מנ"ל להמג"א דהתוס' מייירי בלחיובן, הא י"ל בשלמא לחיובן ולא להכעיס ולאותו דבר כמו שכתב המגן אברהם לדינא בתחילת דבריו.

וגם המג"א עלמו לא כתב דרך הכרעה לפסוק כחוס' נגד שארי דברי הפוסקים ה"ה הר"ן דכתב בתפוסה דשביק היתירא ומשמע להדיא דאף לאותו דבר דוקא בכה"ג, וכן נוטים דברי הב"י דמלמא כתב עוד דמייירי לאותו דבר ולחיובן, וגם דעת תוס' לא הכריע המג"א בן לודאי, דלא כמ"ש מעב"ת דהמג"א כתב בן להחלט, דהא כ' הר"ן דמשמע בחוס' ולא כתב דמוכח בחוס', ואפשר דהמג"א הביא זה רק לענין דראוי לחוש לדברי תוס' לכחילה שלא יתן למומר לחיובן לכתוב סת"מ אבל לא לפסול בדיעבד, ובפרט לפי"מ שביארנו בכוונת המג"א צפ"ר ושו' לחוס' דרך מדרבנן פסול, א"כ בדרבנן שומעין להקל לאיך פוסקים ועל גדולי האחרונים ה"ל שדחו לדברי המג"א בכוונת תוס'.

ואף דכל דבריהם לענין שאינו פסול בגופו, אבל צ"ד דכתב בלא אחרים רואין אותו מזה לא דברו כלום, ומעב"ת כ' דלדעת הרמב"ם (פ"א מהל' תפילין) מוציא דעיבוד לשמה הוא רק מדרבנן, ואף דמדברי תוס' מנחות מוציא דכתיבה לשמה מדאורייתא וכו'.

במחבת גם להרמב"ם כתיבה לשמה מדאורייתא אלא דעיבוד לשמה ס"ל דלאו דאורייתא דהרי הרמב"ם (בהלכה י"א) כתב דמומחה ל"ש עיבוד לשמה, וכתב הב"מ דאין ללמוד מזוהא מס"ת, ובהלכה ע"ו כ' דכתיבה שלא לשמה פסול במומחה, ומנ"ל זה ללמוד מס"ת אע"כ דס"ל דשלמא לשמה פסול בכתיבה מדאורייתא, ואך מ"מ בפשוטו דמי ממש לאוכל נבילות לחיובן דבדוק סבין ומוחן לו, ובמכין דבמלמא דליכא טרחא לא שבק היתירא וה"ל בכתיבה לשמה דהוא דיבור בעלמא סמכין דלא שביק היתירא, וכמ"ש ג"כ מעב"ת כ"י, ואף דמעב"ת הביא דברי השו" שצ"עקב (חלק יו"ד סי' ס') דין בפשוט על סופר שמחק שמות הקדושים בריעות פסולות וכתב עליהן מגילות, דהאיך יהיה לו נאמנות שקידש האזכרות, באמת דבריו אינם מוכרחים.

ואעתיק לכבודו אשר רשום ממני בגליון השו"ת שצ"עקב ה"ל בזה"ל ודעתי הקלושה אינו פשוט כ"כ, דמה שעבר ומחק היה לחיובן להרויח ממון ובמומר לחיובן הא אמרין בודק סבין מכה חזקה דלא שבק היתירא, וה"ל בקידש שמות דאינו טורח רק דיבור בעלמא, ועדיף מהיהא דחמץ של עוברי עבירה דאמרין דטרח קנה להחליף, גם יש סניף לדחא תירוצא בחוס' מנחות (דף מ"ב) סתמא לשמה קאי ואינו פסול רק במפרש שלא לשמה, ובזה בודאי אמרין לא שביק היתירא, ע"כ לשוני.

ומ"ש מעב"ת דכבר כתב הרשב"א ז"ל דלמאי הלכתא הביא הגמרא סיעתא שניי' מהכל שחטין הא כבר נשמע בן מסייעתא דמחליפין, ותיריך דוכל לומר דהפירוש מפני שמחליפין דמכה ס' אמרין בן ע"כ, וכ' מעב"ת דא"כ נוכל לומר דדוקא בדרבנן אמרין בן, ומבדיק' סבין איך רואה דלולי דברי רש"י י"ל לדעת תוס' [היינו בשיטת המג"א בכוונת תוס'] לחיובן פסול לכתיבה וכפי פירושו דמעב"ת דהטעם דלא אמרין ביה שבק היתירא, וכבר דחינו זה] עפ"י דלמא בהרשב"א והר"ן דאין קלקול שחיתה יולא מנן דעת, וא"כ ל"ח סתמא דרס ושהה דאינו

לראב"י דאמר דלמא עד כאן לא אמרו רבין אלא במ"ח דכתיב זה אלי ואנוהו וכו' ח"כ י"ל דהוא רק לכתחילה, וכדמלינו בסוכה דרבין דר"י ס"ל דלגזב מוכח לאגדו משום זה אלי ואנוהו, ואם לא אגדו כשר [ולר"ח ס"ל הא דאמרי רבין אין זה מן המוכח, לטעמייהו דר"י קאמרי כדאיתא בירושלמי פרק בבוה, ע"י צב"י אה"ע סי' קל"ח] וא"כ הוי ספיקא דרבוותא, אי הלכה כר"ח דפסול לגמרי אי הלכה כראב"י דרק משום זה אלי ואנוהו חתיין, וממילא הוא רק לכתחילה, אי חף דיעבד ומדרבין לחומרא בעלמא, ועיין חידושי רשב"א גיעוין, וא"כ צנ"ד הוה ס"ס ספק דשכח הסופר יוסף אל, ותיבת אל לא נתקדש בתיבתו. ספק דשמא הלכה כראב"י, ואף אם גם לראב"י פסול דיעבד מ"מ הוי רק דרבין ח"כ לגבי דאורייתא הוי ס"ס ולגבי דרבין לקולא משום ספק אחד, וכעין שכתב הד"מ יו"ד (סי' פ"ג) גבי ליר גדים וכמו שז"ל כן בכוונת המג"א (סי' ל"ג סעיף ז') במ"ש ועיין בזה"ע סי' קל"ח, ולכאורה מביא רח"ה לסתור, דשם בזה"ע צ"ד דיעות א"ס הנט בעל חפ"י לקולא ולדידכו קי"ל כר"ח דחין עעמא דרבין משום מנומר רק משום דכתב ע"ג כתב לא הוי כתב, ח"כ דכוונת המג"א דבזה"ע מבוחר דהוי ספיקא דרבוותא א"ס ההלכה כר"ח או כראב"י, מש"ה לענין השחרות הרלוועות דכל"ה יש דיעות דמוחר ע"י נכרי, מש"ה יש לסמוך על הפוסקים דהלכה כראב"י והוי בעין ס"ס וכו' צנ"ד.

אמנם נראה דזה חינו, דלעעמא דזה אלי ואנוהו והיינו דגם תיבת אחת הוי כמנומר. ואינו מהודר ע"י כתב על גבי כ"י, ח"כ נראה דבזה חין חילוק א"ס נכתב תחילה לשמה או לא, דאף דנכתב תחילה לשמה מ"מ בהעברת הקולמס מגרע גרע דהוי כמנומר, ומה הפרש בזה בין כתב הראשון לשמה או לא, וא"כ ליכא ס"ס דמנומ"פ אסור להעביר, דא"ס ההלכה כר"ח ודאי אסור דשמא תיבת אל נכתב שלא לשמה והכתב השני חינו כתב, וא"ס הלכה כראב"י ממילא חף בנכתב תחילה לשמה ח"י להעביר בקולמס. **ונ"ל** חיקון אחר, והיינו לתלות בין שיטי, בין תיבת אל לתיבת שדי, שני תיבות אלו יוסף אל ולקדש שם אל הוה חף דגם בזה יש לפקפק, אולי כתב הסופר בכוונת אל בקדושה ועתה ע"י תליית יוסף אל, יהיה נקרא תיבת אל הראשון בשם אל, והוי כמו מחיקה לעשות מן אל אל, ובשרא זו מוכח לכאורה מדברי הלבוש יו"ד (סי' רע"ב) הכותב יהודא ולא נתן צו דלת ותלה ד' למעלה דלא היה כוונתו לכתוב השם בו' משמע דא"ס היה כוונתו לכתוב השם אסור לתלות הד' למעלה, דע"י דקוראים התיבה יהודא הוי כמחיקה השם, ונראה שכן הבין ג"כ הא"ר (בא"ח סי' קמ"ב ס"ג) עיי"ש, מ"מ נראה דחין סברא זו מוכרחת, דבשאו"ע"ג (סי' ל"ה) צנידון דהסופר היה לריך לכתוב חלקים וכתב חלקים, והעלה לעשות מהכף כפופה מ' סתומה, דזה רשאי דמעלה הכף בקדושה דבתחילה היתה מהנעפלים ועכשוו שרשיה, ולאח"ז חין שייכות להמ"ס סתומה האחרונה לקרותו עוד עם השם ומותר למחוק, הגם דיש לפקפק קצת דע"י חיקון הכף ועליהם אנו גורמים להמ"ס סתומה האחרונה שלא תהיה נעפלת עוד לשם, מ"מ עדיף חיקון זה משהר חיקונים עכ"ל, הכי דנחית להך סבר' דהוי מחיקה ונקט לה לדרך פקפוק קצת והעלה להקל במקום דליכא חיקון אחר דעדיף מנייה.

גם מדברי תשו' צ"ח (סי' קי"ג) צנמ"א כ' של חלקים חלוי חין לפוסלו, וכיים שם מיכו לכתחילה הייתה מורה שלא לתלות אלא לטקל היריעה, משמע דחשם לכתחילה לדעת הסוברים דגם נעפלים אסור לתלות, אבל לא חש דהוי מחיקה דתחילה היתה המ' שרשיה ועתה עפילה, ע"כ דס"ל כיון דחינו עושה מעשה בגוף האות לא מקרי מחיקה ח"כ י"ל דגם להלבוש דנראה דס"ל דהוי ענין מחיקה, י"ל דהוי רק מדרבין דדמי למחיקה, וממילא צנ"ד דהוי בלתי שמה לכה סופר לכתוב אל ולא נתקדש כלל, י"ל דהוי ס' דרבין, ומה"ע י"ל גם מה שדן בה"ר (סי' קמ"ב ס"ג) דנידון ידידי יש לחוש דיסבור דחינו שם ויבא למחוקו, דזכו רק היכא דבדואי נתקדש בקדושת השם, אבל צנ"ד דהוי ספק חין לחוש מהספק שמא ע"י תליית שני תיבות יוסף אל,

יסבירו דתיבת אל מקודש הוא אל, והוא חול ויבואו למחוקו, כיון דאפי' אם ימחקו אפשר דלא עבדי חיסורא דלמא בלתי לא נתקדש מעולם, י"ל דלא חיישינן כולי האי, כנלע"ד ידדו.

עקיבא

סימן עא

לבבדו ירדי הרב רבי אלעזר צילטאץ נ"י גדול בבני ישיבה דק"ק פויזון

ע"ד אשר דן מעכ"ת בזה"ש קשת רוח שבכל לידה מקשה לילד ובצנע גדול, ותמיד היה בכלל סכנה, להחיר לה לשמש במוך ליחן מוך בלתי מקום קודם תשמיש.

לענ"ד לא נראה להחיר, כי לא מלינו מאן דמחיר במפורש, דר"ת דמפרש ג' נשים משמשות במוך דמחוייבות כן ולשאר נשים מותרות, היינו במוך אחר תשמיש, אבל קודם תשמיש הוי כמשמש על עלים ואזנים והבעל עבד חיסורא כמו שכתבו תוספת יבמות וכתובות.

אולם להחיר ע"י מוך אחר תשמיש להפליט הורע, בפשוטו הוי נראה להחיר, כי לא מלינו בתוס' לאסור, דמה

דס"ל לרש"י דג"ל משמשות במוך דמותרות ולאחריו אסור, היינו דס"ל לרש"י דמשמשות במוך היינו קודם תשמיש, ומסברא כנ"ל דהוי כמשמש על עלים ואזנים, אבל במוך אחר תשמיש י"ל דשרי, ולא פליגי רש"י ותוס', דלינא רק בפירוש הסוגיא, ואף דלפי"מ דבא הר"י לקיים פירש"י כתבו ועוד שאפילו היתה מנחת אחר תשמיש אסורה דמנוות על השחתת זרע, מ"מ י"ל דלא פסיקא לכו הכי אלא דאפשר לומר כן, וכמ"ש תוס' בסוף ויש לדחות, וא"כ במקום דחק יש לומר דלא שבקינן פשיטותא דר"ת מקמי ספיקא דהר"י.

אמנם נלע"ד דרוצ הפוסקים ס"ל לאסור, דהנ"י פרק קמא דיבמות הביא פירש"י דמשמשת במוך היינו דמותר לשום מוך קודם תשמיש, והכ"י הקשה עלה, דא"כ כי אמרינן קודם זמן זה משמשת כדרכה, היינו דאסורה לשמש במוך, ואנחי כיון דחין מהעברת כל עיקר חין כאלו השחתת זרע, ולזה דחה פירש"י אלא דמשמשות במוך היינו דמחוייבות צנ"ד.

ודברי הכ"י לריכוס ביאור דמנומ"פ א"ס הוי ס"ל בכוונת רש"י דהוי כמשמש על עלים ואזנים, ממילא ליחא להקפידא כלל, דמה בכך דחינה ראו' להתעבר. הא מ"מ הוי כמשמש על עלים ואזנים דלאו דרך תשמיש הוא, ואי דלחון הכ"י לדמות דתשמיש בענין דחינה יכולה להתעבר יהי' ג"כ לאו דרך תשמיש דומה לשימוש במוך, ח"כ אמאי נקט הקפידא דמקודם לזה אמאי אסורה במוך, בדיפוך הו"ל להקשות דגם בלא מוך תסור כל קענה והיילנות וכמו שהקשו תוס'.

ולזה נראה ברור בכוונת הכ"י דלא ס"ל בכוונת רש"י דהוי כמשמש על עלים ואזנים והאיסור על הבעל, אלא דאיסור משום לחא לידה דשימת מוך שם הוי השחתת זרע, ועל הבעל ליכא חיסורא דמ"מ הוי דרך תשמיש, אלא דהיא בזה שמשמית המוך שם חף דמכינה ומנחת שם קודם תשמיש מ"מ מקרי השחתת זרע, וס"ל לרש"י דהיא מנווה על השחתת זרע כמ"ש בר"י, או דס"ל לרש"י דהיא אינה מנווה על זרע דידה אבל מ"מ היא מנווה שלא להשחית זרע שלו כמ"ש הראשונים, וכדמשמע לשון רש"י בכתובות מותרות לשמש במוך, ואינן כמשחיתות זרע, משמע דהאיסור בגדולות משום הנשים דכן משחיתות זרע, ולזה שפיר הקשה הכ"י דהשחתת זרע שייך בזרע שראוי להתעבר אבל קודם הזמן הוה דחינה יכולה להתעבר לא שייך חיסור השחתת זרע, ולפי"ז לשיטת רש"י דהיא מנווה על השחתת זרע, גם במוך אחר תשמיש אסורה, והנ"י סבר רק היכא דחינה ראו' להתעבר לא שייך השחתת זרע, אבל בגדולה בראוי' להתעבר ס"ל כרש"י דמנווה על השחתת זרע, ובדיקב"ח יבמות בחידושי כתב ג"כ

דבריו

לדברי ה"י, ומכיים להדיא לפ"ז מה דקתני פחות מלחן ויתר מלחן משמשת כדרכה, היינו הפחות מיכן מותרת לשמש כדרכה, וביתר מיכן מחוייבת לשמש כדרכה, והיינו משום דבגדולה דראויה להזריע חסורה להשחית זרעו:

גם הרמב"ן ור"ה ותלמיד הרשב"א והריטב"א, הובאו בשיטת מקובלת כתובות, כתבו תחילה בכוונת רש"י לחסורה ליתן מוך קודם תשמיש דהיא מלווית שלא להשחית זרעו, ועלה הקשו דא"כ מאי טעמא דרבנן דס"ל משמשת כדרכה הא עכ"פ א"א לה להטעבר ולהוליד כדאיתא פ"ק דיבמות, אלא דמן השמים ירחמו שלא תתעבר, וא"כ לאין רחוי להזריע אין כחן השחתת זרע והיינו ג"כ בעין קושיית ה"י הג"ל, אלא לה"י קטו על פחות מיכן וחס נקטו הקושיא על חכמים והכל מטעם אחד, דלאינה רחוי להזריע ליכא משום השחתת זרע, ולזה הטלו דמשמשת כדרכה בפחות מיכן, וכן לרבנן בשנת י"ב מותרות.

הרי לכולו ס"ל דבראוי להזריע חסורה לשמש במוך ומטעם דהיא משחתת זרעו, א"כ מה"ט מכ"ט דחסורה במוך אחר תשמיש, וכיון דהרמב"ן ור"ה והריטב"א והרשב"א וה"י וכו' ס"ל כן, וכן בשטה מקובלת בכתובות (דף ע"ב ע"א) בהיה שחיה ממלחה ונפלה בשם הריב"ש דאיכא חסורה דבר דאע"פ דלא מפקדה אפ"ו חסורה להשחית זרע בעלה, ומי ירום ראש להקל:

ומ"ש מעכ"ת רחיה דלא כפירש"י מהיה דפרכיין ריש גדה דמשמשת במוך מאל, דדוחק לומר דמייירי בעברה ושמשה, באמת הוא קלת דחוק, אבל מ"מ לשיטת האחרונים ניחא דהא בקטנה לכ"ע מותר לשמש במוך כיון דאינה רחוי להטעבר, א"כ י"ל היינו בקטנה היכי דהוחזקה לראות דמטמאה למפרע [ובחידושי הר"ן נדה כתב אמה דפירש"י שם משמשת במוך ג' נשים משמעות במוך דלא פרכיין מג' נשים דהא בלא"ה דידעו דיון שעתא אלא דפריך מנשים דעלמא עיי"ש, ולא ידעתי הא י"ל דפרכיין מדידהו דמשכחה בכתחזקה בראיות, ואף למ"ד דנמשוברת ומניקה דיון כל ימי עיבורן ומניקתן מ"מ פריך עכ"פ מקטנה], ואף לדברי הר"ן דפרכיין משרי נשים, מכל מקום יש לומר דמייירי בדרך היתר כגון באילונית כיון דאינה יכולה להטעבר לא מקרי השחתת זרע וכנ"ל.

והיה כ"ל לכאורה רחיה דליכא חיבור במוך אחר תשמיש, מהא דכתובות (דף ע"א ע"ב) או שחיה ממלחה ומערה באשפה ומבאר שם בסוגיא היינו שחיה ממלחה ונפלה, ועיין בעור דלישנא דתנאי ע"מ, היינו שדורה בדברים שיש בהם עינוי נפש ויפיר לה ע"מ. שחמלא ומערה, [ועיין חו"ט שם דבעור דקדק כן מלשון ע"מ] וא"כ קשה לכאורה לאיני דס"ל בניטין הכי זה גיטך ע"מ שחאכלי בשר חזיר תנאו בטל ומעשה קיים, דהוי תנאי שא"א לקיימו, ויקשה על תנאי הג"ל, דנימא התנאי בטל והפירה קיים, אע"כ דאין צוה איסורא אלא דמ"מ יוליא דאין רזיית לעשות כן שלא תתעבר, ולפ"מ שכתבתי לעיל בשם השיטה מקובלת בשם הריב"ש דמכ"ע יוליא דאין רזיית לעשות כן משום איסורא כ"ל דלא מפרש לה בהפירה דרך תנאי אבל להטור יהיה מוכרח דליכא איסור.

אמנם יש להחמיר דאביו יסבור כותמתא שחמלא כדים מים, ושמואל דמפרש שחיה ממלחה ונפלה ס"ל כפי ההלכה בניטין דע"מ שחאכלי בשר חזיר תנאי קיים, גם לפי דברי הראשונים הג"ל דמייירי באילונית והכיר צה דאינה רחוייה להטעבר ולגבא חיבור השחתת זרע.

ונ"ל רחיה לחסור מסוגיא גדה (דף נ"ב) ורצה הקרא קאי וכו'. קאמר כי כתיב ורחו במים בשחינה ונחפכת, ולכאורה דחיק בקרא בנוולא דחיקא כזה, ולא בפשוטו דהפליטה זרע במוך או שבידה ביה בחמין דנמשעת להדיא פ"ח דמקוואות מ"ד, דכבדה ביה וירדה וטבלה דמהני, אע"כ משום דחסורה לעשות כן, ודאי לאיסורא לא כתב קרא, ולאוקמי באילונית ג"כ דחוק, ובאמת חידוש בעיני על המג"א (סי' ס"ו) דכתב בפשיטות באשה שמשכה חוץ ג' ימים ליה"כ דתכבד ביה בחמין, הא

לדעת רובא דרבנן חסורא כ"ל חסורה לעשות כן משום השחתת זרעו

ול"ע: ידירו

[עיין בהשמות] עקיבא

סימן עב

עוד לו בענין הג"ל

מ"ש מעכ"ת ל"י שנית, להביא רחיה דמוך אחר תשמיש מותר דאל"כ יקשה מכל דזיקות אחר תשמיש בעסוקה בטכרות בריש גדה, הא חסורה לעשות כן משום השחתת זרעו.

לפום רהיעא דבריו תמוהים דהא אף להמתירים, היינו כיון דאשה אינה מלווה על פ"ו אינה מלווית גם כן על השחתת זרע, א"כ ממילא לריב"ב דס"ל דאשה מלווית על פ"ו מלווית ג"כ על השחתת זרע, [זולת למ"ט בחוספי הרא"ש פ"ק דיבמות דאחר שילא הזרע מהגוף או לא מקרי השחתת זרע עיי"ש, אבל מדברי כל הראשונים לא נראה כן], א"כ עדיין יקשה לריב"ב הכך דזיקות איך משכחה להו, הא פשיטא דליכא חולק על הכך דזיקות.

אולם ת"ח שאמר מלתא כו', כ"ל לתקן דבריו, והיינו דלכאורה ליכא כלל להוכיח מעכ"ת, דיל"ל ללאו ודאי הוא

דבזדיקת מוך תפסיד זרע הכריון דלולי כבר נקלט הזרע בגרע אחר תשמיש ושבו אינו יולא ע"י המוך, דאל"כ הכשים העוסקות בטכרות ובזיקות אחר תשמיש איך יולידו, ועוד ראי' לזה דהרי לפי"מ דפירשו חוס' בכתובות בתחילה דברי רש"י דהא דשאר נשים חסורות היינו במוך לפני תשמיש דהוי כמשמש ע"ג עליס ואכנים, א"כ יקשה בהך ג' נשים אמאי מותרות הא אפשר לתקן הסכ"ל ע"י מוך אחר תשמיש, אע"כ דזכו ליכא ודאי דלא תתעבר דלולי קודם שימת המוך כבר נקלט הזרע, או דלא יבא המוך בכל פינה להוליא כל הזרע, ומכ"ט לא עשו תקנה שחמלך אחר תשמיש, דשמה לא תתפך יפה, א"כ כיון דליכא צירור דע"י המוך תפסיד זרע הכריון דלולי כבר נקלט הזרע, גם אם עדיין לא נקלט אפשר שיהי נקלט חוץ ג"י ולא יושחת ע"י המוך, דאל"כ להרמב"ם דס"ל דכל הנשים לריכות דזיקה אחר תשמיש, יקשה מהיה דפרך צנות כותים, (גדה דף ל"ד) חסידים הראשונים וכו', א"כ י"ל דממילא אין כאן איסור, דהא כונת' רק לבדוק משום רחיה הדם והוי לגבה השחתת זרע דבר שאינו מתכוון וליכא פסיק רישא דמוחר, אבל במתכוונת להוליא הזרע י"ל דחסור, אבל מ"מ הכוכחה במקומה עומדת, דא"כ יקשה לר"י דס"ל דבר שאינו מתכוון חסור איך אפשר בזדיקה זו, לפ"ז י"ל דלריב"ב דאשה מופקדת על פו"ר וממילא חסור' בהשחתת זרע ס"ל כר"ש דדשא"מ מותר משה"כ מותרת בזדיקה זו ור"י דס"ל דבר שאינו מתכוון חסור ס"ל באמת כרבנן דריב"ב דאשה לא מפקדה אפ"ר ואינה מותרת על השחתת זרע, א"כ ע"כ מוכח דלדין דאשה לא מפקדה אפ"ר מותרת גם בהשח"ז, דאל"כ אלא דמ"מ הוא מלווית על השח"ז שלו לכ"ע, א"כ ישאר הקושיא לר"י דס"ל דבר שאינו מתכוון חסור איך אפשר בזדיקה זו, ואם כן יש מקום לדברי מעכ"ת ל"י.

אמנם לפ"ז יקשה על דעת הר"י בחוס' כתובות דגם אחר תשמיש חסורה במוך ולכ"ע איך הותרה בזדיקה כ"ל וכל מה שיתרץ מעכ"ת על קושיא זו, יתרוו הראשונים הג"ל אשר הולאתי מדבריהם דג"כ ס"ל לחסור במוך אחר תשמיש, ואין מזה סחירה על דברי.

ובעיקר הקושיא נלענ"ד דהא בזדיקה עד מקום שהשמש דש, וגם זה בקושי גדול כמ"ש ה"י (סי' ק"ל) והיינו בית החילון, א"כ אפשר דזרע שילא מצפנים לבית החילון נשחת ואינה רחוייה להטעבר מזה דק ממה שנסאר בפנים, שהעיפה הצרורה נכנס בפנים במקום גר צגיד דק ושם נתכשל הזרע ונקלט חוץ ג"י וא"כ אינה משחתת בזדיקה במוך, דאין המוך מגיע לזרע

הכריון בפנים, ומה שאסר במוך לאחר השמים היינו דרך תיקון שלא תתעבר דבזה לריבך באמת לדחוק הרבה וע"י פסיקת הרגלים הרבה וע"י יולא גם הזרע שמצפנים, וכן ע"י הסיפוך חיקף בשעת השמים בשעת החימום בעוד שלא נסגר, יולא הזרע שמצפנים לחוץ, אבל בלא הסיפוך ע"י בדיקה במוך עד מקום שהשמש דש, י"ל דאין במוך פוגע רק בזרע שנפלט לחוץ, ומאוחז הזרע אינה ראויה להתעבר ואין בזה משום השחתה זרע.

גם מה שהביא יודי מעכ"ה נ"י ראייה מהר"ש (וכואו בש"ע סו"קל"ו ס"ג) חף דיש לדחות דמרא דהאי דינא הר"ש חז"ל בשיטתו, דס"ל במפורש דמוך אחר השמים מותר, דנשים לא מפקדו על השח"ז כמ"ש השיטה מקובלת בשם הר"ש, מ"מ הרי בש"ע סה"ס כהר"ש, וכן מובאר גם בן בהרשב"א בתוס' ב"ב הארוך. **אמנם** לענ"ד י"ל דבאמת גם המוך הכוא וכיבוד במים חמין מועיל רק לכל הזרע שבבית החילון ומה דקתני במתני' פ"ח דמקוואות דכבדה ביתה בחמים עובלה, היינו כיון דנשאר רק מעט הזרע שבפנים, שמכיון דאם יולא הזרע הכוא חרגים, ואם לא חרגים נתלי' דלא יולא וכמו שכתב בנ"י בשם ספר התרומה דלא חיישינן שתפלט עוד אחר כך בלא הרגשה עד כאן לשונו, משמע דאפשר שתפלט עוד אלא דאמרין מסתמא חרגים, והא דלריבך להך תקנה לענין ספירת ז' נקיים לבעלה, חף דלענין הזרע שבבית החילון ליכא חשש דחף א"ס תפליט, מ"מ לא מקרי ראיה רק מוגעת לענין טהרות, ואינה אוסרת לבעלה כה"ג כמ"ש הרשב"א דפולטת לא מקרי ראיה, וא"כ עיקר החשש שתפלוט מבתי גואי דהוי ראייה ויהי מוכח דתועלת המוך וכיבוד בחמין פועל גם להזרע הכוא להולילו מצפנים לחוץ, מ"מ י"ל דאין הכי אמרין דבלאו מוך וכיבוד כיון דחדר באשה מלא זרע ורגיל להפליט כדאמרין ח"א שלא תפליט וכו' כפולטת לעינינו, בזה סותרת מספק שמא תפליט ממקום פנימי ממש, אבל ע"י המוך וכיבוד דנפלט כל הזרע שמבחוץ ואין ודאי לנו דפולטת כ"ש, בזה אמרין דכל זמן דאין ידוע לנו פליטה, מסתמא לא פליטת מדלח הרגשה, א"כ עדיין י"ל כנ"ל דלא מקרי השחתה בבדיקה המוך חף דלפעמים א"ס לדחוק הרבה במוך ופלוט גם זרע שבפנים מ"מ כיון דכוונת' רק להוליא זרע שמבחוץ דבזה ליכא משום השח"ז, ממילא לגבי אידך זרע שמצפנים מקרי אינו מסתוון אלא דממילא יולא, ודמי למ"ש בחוס' פרק כלל גדול (שבח דף ע"ה) ד"ה כי היכא וכו' והכא דלא הוי פ"ר מ"ה שריא.

עכ"פ יולא מזה להסכים למעכ"ה להחיר האשה הזאת לעשות במוך אחר השמים כסדר בדיקות בחורין ובסדקין עד מקום שהשמש דש, כיון דאפילו חיוב איכא להרמז"ס פשיטא ופשיטא שמתרת לעשות כן, חף דלפי הכ"ל יש לומר דדוקא דרך חיוב בדיקה מותר דאינה מתכוונת רק לידע אם טהורה היא אבל באשה הזאת דכוונתה להוליא הזרע שלא תתעבר גרע, מ"מ כיון דהר"ש והרשב"א מתירין בתקנה זו לספירת ז' דמתכוונת להפליט הזרע והש"ע סתם כן להלכה, מובאר דגם כה"ג מותרת. **ואך** לפמ"ש איני יודע תועלת לה בזה, דממה שנפלט בבית החילון בודאי לא תתעבר והשאר אין נפלט בכך, וע"י בדיקה מוך הרבה י"ל דבאמת אסור, כנלענ"ד: יודי דו"ש

עקיבא גינו מא"ש

בשולי המכתב

ואודיע למעכ"ה מה שאני עומד כיום בקושי' (בגדה דף ל"ה ע"ה) תד"ה חף ראיה ראשונה כו' הא אלטרין קרא לדכחא עכ"ל וכן הקשה בחידושי הרמב"ן וגדחקו בזה, ואני בער לא אדע התמלה לקושייתם, דו"ל בפשוטו, דאבני פשע דהו עכ"פ ודאי לדינא דראיה ראשונה מטמא בזיבא דחף א"ס לאו מעיין הוא, מ"מ ראוי ללמוד מדיפסין לזכר למזרע למעיינותיו, מתילא ראוי ללמוד מזרע מזה, ואם יוקשה דא"כ מ"ל לב"ה ללמוד מזה דרם טוהר דמזרעת מטמא באמת מזה מוכח דהוי

מעיין ולא לריך קרא להכי, דהא בסיפוך ליכא למימר דלא הוי מעיין ובאמת אינו מטמא במשא, דהא גם א"ס לא הוי מעיין וכו' עכ"פ הדין דמטמא במשא מדלחקש לזכר אע"כ דמעיין הוי ול"ש קרא, ולע"ג:

סימן עג

לידירי מחותני המו"ל רבי אפרים לאנדאן בק"ק שיסמאניטין

אשר שאל לשים לו עלה, כי נדר גדול נדר בדבר סתר, וכעת קשה לו לעמוד בו ורוצה לשאל עליו, חף יען שזה שבתו בעירו מעט ועדיין לא קים ליה בזה בתשובתו עירו מי המה מהי סודו, וח"א לו לפרט הנדר לפני מי, ואחו בחור אחד רך בשנים כבר חמוסר אשר לבו סמוך עליו ובעותו בו, אבל חושש מעלתו למה ששמע בשמי שהזכרתי בדרשותי שלא ליקח מתירים כי א"ס אנשים שנחמלחו זקניהם.

עצה קלה יש לי, וביא, שיקח ר"מ ארבעה מתירים ג' שנחמלחו זקנם והרביעי יהיה זה העלם איש סודו ולפניו לבד יפרט הנדר ודי בכך, והוא דטעמא דידי אשר הזכרתי בזאת, הוא משום דדלאורייתא לא סמכין על חזקה דרצא, ויש לחוש שמא המתירים עוד לא הביאו ב' שערות וכו' מהלך לבדוקם מקודם, ע"כ הזכרתי שיהיו ממולאי זקן, ואולם א"ס יחי' בלעדי זה העלם ג' אנשים שברור לו שהם גדולים ח"כ מדאוריית' סגי בשלשה אלו, דמדלאורייתא אין לריך לפרט הנדר, ולגבי דרבנן לריך לפרט הנדר שוב סמכין אחזקה דרצא, ואמרין כיון דהגיע לכלל שנים חזקה דהביא סימנים וכו' זהו הרביעי ג"כ מן המתירים וכו' יודי הנדר לפני אחד מהמתירים: יודי

עקיבא גינו מא"ש

סימן ער

לידירי הרב רבי יאקב ג"י

מכתבו הגיעני, ואשר שאל איך דעתי נומית בנידון דנחלקו בע"ז והש"כ ביו"ד (סי' קי"ז) בנדון לו נבילות וטריפות דמותר למכרו, א"ס אחר רשאי לקנות אותם מזה ולמכרו להרוויח [דכע"ז מחיר, והש"כ והפ"ח הסכימו להב"ח לאסור]. **ההברעה** קשה בזה, אולם לאשר שהט"ז העיד שהמנהג להחיר, פוק חזי מאן גברא דקמסחיד, ובדאי ראה שנהגו כן בפני גדולי המורים ולא מיחו, וראוי ליסב המנהג. **הנה** ביסוד איסור סחורה במאכלות אסורות א"ס הוא דאורייתא או דרבנן מפשטות דברי תוס' פרק שני דפסחים (דף כ"ג) משמע דהוא דאורייתא, וכן מדברי תוס' פרק לולב הגזול (סוכה דף ל"ט ע"ה) ד"ה וליטב, ממ"ש כה"ג מותר למכרו דכתיב' או מוכר ללכרי [וכן בה"ג כ"כ דברי הר"ש בשביעית] מדכביא ראייה מקרא מוכח דהאיסור סחורה דאורייתא, וכ"כ הר"ש להדיא (ספ"ז דבב"ק), וכן משמע מחשו' הרשב"א (סי' ש"ה), ומ"ש כב"י בשם הרשב"א דהאיסור מגזירה שלא יאכל מהם, התו"ט והט"ז כוונו לדבר אחד, כיון דבקרא כתיב היתר ואיסור מסין הכתוב לחכמים, וכס חלקו בכך לאסור דברים העומדים לאכילה מחשש שיאכל מהם, והתירו בדברים שאין עומדים לאכילה, ח"כ במה שלא התירו חכמים גשאר באיסור דאורייתא.

והמ"ר כתב להוכיח דהרמב"ם ס"ל דהוא דאורייתא, הא' ממה דס"ל דבכפף איסור דאורייתא אסור לסחור, וא"ס איסור דהאיסור הוא רק דרבנן כו"ל ס' דרבנן, כב', ממ"ש הרמב"ם חוץ מן החלב שהרי אמרה תורה יעשה לכל מלאכה ומאי ראייה מקרא לגבי דרבנן, אע"כ דהוא דאורייתא, אמנם הס"ד סו"ר הביא בשם גליון תוס' דהוא דרבנן ודרשא דפסחים ח"ק יהי' הוא דרך אסמכתא, והיינו דמ"ש תוס' פסחים דאסור מדלאורייתא, לאו

לאו דאורייתא וממש חלף כעין דאורייתא דאסמכותא הקרא, וכהיא דתוס' סוכה הל' כ' הט"ז ליישב, דלא הו' כח לחכמים לחסור דבר המפורש בקרא להחיר עיי"ש, ולפ"ז אודא ראי' הב' של המ"ל, די"ל דכוונת הרמב"ם ג"כ הכי חוץ מן החלב כיון דהתורה החירה צירוף, יעשה לכל מלאכה, ח"א לחכמים לחסור, [ואף דנבילה כתיב או מכור, וזהו בלא"ה קשה על הרמב"ם מ"ש חלב מנבילה, וי"ל ליישנה או מכור חין מפורש להחיר לקנות ולמכור דהיחא אפשר בזדמן לו, אבל ליישנה יעשה לכל מלאכה משמע בכל מחסר שבעולם].

ואדרבא לכאורה מוכח הכי, דלפי המ"ל דתורה חסור מדאורייתא ורק בחלב התייר הכתוב בזה דאמר יעשה לכל מלאכה, ח"ך אמרינן בפסחים שם רע"ק חיסור ותייר לא לריך קרא, הא לריך להחיר לחסור דבשאר איסורי אכילות חסור מה"ת, ולע"ג.

והנה לכאורה י"ל דבעל גליון תוס' הל' הוכיח שיטתו דממקום שבה להקשות עליו מתוס' סוכה, משם היה לו ראי', והיינו דמ"ש הט"ז דלא היה כח לחז"ל לחסור המפורש בקרא להחיר לא מלינו שורש ויסוד לזה, דמנ"ש תוס' פרק חיצוה נשך (בב"מ דף ע"ו) ד"ה תשיך דהכי פריך, כיון דאמר רחמנא מלוה לחסרם לא היה להם לחכמים לחסור, מזה חין ראי', די"ל במקום שעשאו הכתוב למלוה חין ראו לחכמים לחסור והכי דייקא לישנה דתוס', וכן מ"ש הכ"מ (פ"ג ה"ו מהל' מלכים), כיון דמלינו שזכיר הכתוב דיוו לבוקר משפט לא היו גוזרים המלך לא דן, היינו כיון דעשאו הכתוב מלוה לדון לא ראו חכמים לחסור [אולם ק"ת קשה לי בתוס' ב"מ הל' א"ס יומא דפרכת ה"ס ממוה שעשאו הכתוב מלוה, ח"כ כי משני לא תשיך ולדיוקא דלחתיך לא לעבור בלאו ועשה, לשני בקיבור דלנכרי תשיך לא בה לעשות מלוה אלא רשות ולדיוקא לחתיך לא, ועיין בפ"י קדושין דף ע"ג ד"ה והתורה אמרה דכתב בט"ז].

אבל לענ"ד יש לקיים דברי הט"ז בדרך אחר, דהכי דיש כח ביד חכמים לחסור המפורש בתורה להחיר, מ"מ כימי דאסמכות חז"ל להאיסור הקרא, לא שייך להסמיך הקרא על מה דמפורש בקרא להחיר, וכעין זה כתבו תוס' להדיא בפרק חין דורשין (מגיגה דף י"ח) ח"כ י"ל בדברי תוס' סוכה כיון דכתיב או מכור לנכרי ח"א להסמיך האיסור הקרא, והנה בשו"ת חו"י (סי' קמ"ב) כתב כיון דדרשה דיהיה לחסור לכתחילה כתיב רק בשלמים ובטמאים, ליכא למילף מיניה נבילות וטריפות, דמה להנך שלא היה להם שעת הכושר, אלא דרבנן חסרו גם לנבילות וטריפות, וכיון שכן י"ל דלבעל גליון תוס' הל' היה קשה על דבריהם בסוכה הל' דמה הוכיחו מקרא או מכור לנכרי הא באמת נבילות וטריפות הוא דרבנן, ואי דקושייתם דח"א להסמיך קרא לחיסור וכ"ל מנ"ל לתוס' זה דאסמכותו הקרא, הא מה דאמרינן בפסחים דרשה דיהיה הוא באמת דרש גמור לטמאים אבל נבילות וטריפות לא אסמכותו לחסור, אלא על כרחך דכל עיקר הדרש הוא אסמכותו ואסמכותו לכל מאכלים חסורים, ושפיר הקשו מקרא או מכור.

אולם באמת יש לדהות הראיה, די"ל דתוס' סוכה חז"ל נשיטתם, דבתיים ואחר מותה הוי איסור עשה דאינו זכות, דוזבחה ואכלת, היינו זכות אכול שאינו זכות לא תיכול, ולגבי הך איסור לא היה שעת הכושר, ואכור מדאורייתא, אבל בטריפות עדיין י"ל דהוי דרבנן כיון דהיה לו שעת הכושר.

באופן דלא מלינו מפורש מי שיסבור דגם בטריפות איסור חסורה הוא דאורייתא, וכיון דהגליון ס"ל דהכל הוי דרבנן, מה דאפשר למעט בפלוגתא עדיף לומר דגם נבילות וטריפות ח"ך פוסקים ס"ל דהוי דרבנן, ומסתיע לזה שמושב סחירת דברי הרשב"א דאף דס"ל (בסי' ש"א) דדרשה דיהיה הוי דרש גמור מ"מ שפיר כתב ליתן טעם מגזירה שמה יאכל, היינו נבילות וטריפות, ולפ"ז י"ל בספק טריפות מותר לחסור דהוי ס' דרבנן.

והנה למה שרצה המ"ל לפרש ב"מ הרמב"ם ב"ן בספיקו קאי ארישא, על מה שכתב לחסור לסחור בדברים האסורים מה"ת, דאף בספק איסור הוא כן, ממילא משמע דגם נבילות וטריפות הכי קאי, דהא כלל ברישא גם נבילות וטריפות, אבל לפי מה דמסיק המ"ל דקאי אדמסך ליה שב' דדרבנן דהיינו חלב נכרי וגבינות מותר לחסור, על זה קאי ב"ן בספיקו היינו הכי דרבנן חסרו מספק כמו בחלב נכרי מחשש שהוא חלב טמא, ב"ן בודאי שאסרו משום איזה סייג וכו' ודאי איסור, אלא דכתב המ"ל דמ"מ ממילא נשמע דבספק איסורא דאורייתא חסור לחסור מדבולדך לטעמא דחלב נכרי דרבנן משמע אלו היה מדאורייתא מספק היה חסור לחסור, בזה שפיר יש לומר דאלו היה מספק מדאורייתא שמה הוא חלב טמא היה חסור דצממאים סחורה חסור מדאורייתא, אבל נבילות וטריפות שפיר י"ל דבספיקו הוי ס' דרבנן ולקולא.

א"כ י"ל דהמנהג שנהגו להקל שבהי' הט"ז, והיינו שלוקחים מטבחים ישראל סתם טריפות ומוכרים להרווח, דרוב טריפות דסרכות מחמת חומרא [כמ"ש השאגת אריה בהל' יו"ט] והוי רק כמו ספק, ולכדיא חיחא בש"ע (סי' פ"א) דמתירי'ם החלב תוך ג' ימים בסרכא דהוי ס"ס הכי דמחשבינן סתם סרכות לספק טריפות, ואף דהש"כ שם כתב דיש סרכות לחסורים מדינא, ל"מ סתם טריפות דסרכות לאו הכי הוא ורואי לדון דנערפה מחמת חומרא כדי שלא מניאיה מרוב בהמות כשרות, ואף בסרכא שלא כסדרן, מ"מ יש דיעות דשלא כסדרן הוי דוקא בהפסק אונה, וכן בטריפות דיתיר וורדא או חסר וורדא הוי הכל ספק דבזוואתא, ובזה י"ל דקיל יותר, דאף אם נפרש דברי הרמב"ם בפשוטו דבכל ספק איסור דאורייתא חסור לחסור, מ"מ י"ל דוקא בספק במעשה אבל בספיקא דבזוואתא כיון דלהנך שיטות מותר לאכלו, י"ל דסומכין עלייהו לענין לחסור בהם, וכעין זה כ' הש"כ (בסי' כ"ז) לחלק לענין מכירה לנכרי בחששא שיחזור וימכרו לישראל.

ואף דהמ"ל למד מדברי הרמב"ם לענין בשר אדם דיש פלוגתא בין הפוסקים אם חסור מדאורייתא, מ"מ אינו מוכר, כיון דיש ג' גדול להחיר סתם טריפות מטעם ישראל לחסור בהם ויש לדון ג"כ בדרך ס"ס דמדאורייתא הוי ס"ס, ספק דמותר לחסור בדברים האסורים כדעת הגליון תוס' ומשמע דגם מה"ד ס"ל כן מדהביאו בסתמא ואולי לאיסור טריפות דהיה לו שעת הכושר לכ"ע חין איסור ס' שמה בהמה חונה טריפה והוי ג"כ ס"ס המתספק, ואפשר דרבנותיו ג"כ נסתפקו בסדרת הט"ז למחשב עכ"פ לספק, שמה חין חילוק בין בעלים בעלמם מוכרים או שאחר לוקח מהם למכור, וסמכו על זה עכ"פ בסתם טריפות לדון ג"כ בספק טריפות, ולחוש שיהיה ספק בשחיטה שנואלה פגימה בסכין אחר שחיטה, והוי כמו ודאי איסור מכת חזקת איסור כמו כל ספק שחיטה בודאי חין לחוש ע"ז, דמסתמא לא נפגם הסכין דהא מה"ע נאכד בסכין כשר, וגם בנמאל פגום חינו ברור אללי דהוי ודאי איסור, דהא ר"ס ס"ל דמותר אף בלא שיצר בה עלמות דמוקמינן הסכין לחזקתו, ואף דהוי חזקת איסור דבהמה, מ"מ אמרינן סכין אחרע בהמה לא אחרע, וקיל ממקוב וכדמחלקים בתוס', וא"כ י"ל אף לדין דקיי"ל לחסור בלא שיצר בה עלמות, היינו דנגד חזקת סכין איכא חזקת איסור בהמה, אבל מכל מקום חין לדין לודאי איסור דקיל ממקוב שנמדר.

ולזה לדינא בודאי עוב ימלט ממנה, והבא לשאל ראו להודיע לו שלדדי התייר רחוקים וראוי להתרחק מזה, אבל למחות חין מוחין, ועוב שמע"ת יבצר עניני טריפות ודאים ולהסיר להשחט, שבאלו יודיע להטבחים שלא ימכרו לישראל להרוויח בהם, כנלענ"ד: ידיו

עקובא במ"ו הרב רבי משה גינו זצלה"ה

סימן עה

לידירי הרב רבי זיסקינד ג"י אב"ד דק"ק זלאטווע

ע"ד שאלת ר"מ ב"מ שמואל בפסקו בריתי שלום הוי"ו ק"ר משארי הוי"ו, ומחדש בל לשם סופר סת"ס ושלח ידו ב"מ ועשה הוי"ו כזה (י) :

רואה אנכי שהסופר הכוח דמיונו שהסופרים שכתבו הס"ת הכל כעוללים לא ראו אור תורה, ולא עשה כהוגן בזה כי אף שבספר אור תורה שהמדפים שהדפים ו' זעירא ואמר עליו ו' זוטא חד מאחותיה הקטנות טעות הוא בידו, ונוסף לזה נשא לבדו לקרוא מלא על רבינו בחיי שכתב בפ' פינחס וכן מצינו במסורה ו' דשלום זעירא, שנסחח משושה מזמנה.

וכמה רב גובריה לומר כן על רבינו בחיי, שזה באומר עכ"פ שהבחי לא הרגיש שזה טעות לדינא, ומי ישמע לו בזה אף אם ה' לו רחיות חזקות ה' מוטל עליו לערוך ולמלא ישוב לקיים דברי הקדוש רבינו בחיי, אף כי שראיותיו חלושות למאד.

כי מ"ש דוי"ו זעירא אינה משונה בצורתה אלא בשיעור גדולה אבל וי"ו קטיעא היפוך מזה שאין השיעור גודלה רק בצורתה, אינו הכרח כלל, דקטוע שייך שפיר שה' לו להיות גדול מזה השיעור כשארי הוי"ו אלא שנתקצר וכאלו לקטע, ואז לכולם הקיעט יולא בקב שלו דעל שם שרגלו ק"ר נרגלו האחר מקרי קיעט, וכן בהרבה מקומות יולדה למקוטעים וכדומה, ובש"מ מהר"ק (שורש ס"ט) איתא, ופשיטא שאין להכשיר ע"י קריאת התינוק שלא נאמרו דברים אלו אלא שנספקה האות ובלי ליה שיעוריה, כגון ו' קטיעא שאנו מכופקים אם הגיע לאורך ו' או אם הוא כשיעור יו"ד וכו', הכי דמכנה ו' זעירא לו' קטיעא.

ולזה גם מה שכתב באור תורה מהרמ"ה ממ"ש הרמ"ה הואר וי"ו קטיעא כמאן דקטוע בפלגא מלכד דיל' דפלגא ממש דנשאר למעלה בשיעור וי"ו קטוע וי"ל דג"כ ס"ל כהמסורה הכל וקטיעא בפלגא היינו שה' לו להיות עוד אורך וכאלו נכתה ממנו ונשאר רק פלגא, וגם ממ"ש המהרש"א בחידושי אגדות וז"ל דהוי"ו היא קטיעא כיווד וקרי' שלים חרגומו שלם אין ראייה כלל דשפיר י"ל דדעתו ג"כ לו' זעירא, אלא דבפשוטו אמרינן דזה מורה כיוון דנכתב בשיעור שיהי' כאלו חסר הוי"ו כלל לקרותו שלם, כמו דמצינן בזיקרא דכ"ה זעירא שכתב הבעל הטורים שמשא רבינו ברוב ענותותו לא ראה לכתוב אלא ויקר ואמר לו הקב"ה לכתוב ב"ה זעירא, דנראה מזה השיעור זעירא כמו דלא נכתב כלל וכאלו כתב ויקר, ומכאן תירץ להסביר בפנים מסבירות דוי"ו זעירא דומה ק"מ ליו"ד, כיוון דזעיר משאר הוי"ו נקרא ק"מ שלים, ולזה דייק נכתב קטיעא ביו"ד ולא שכו"ד יו"ד אלא דדמי ק"מ ליו"ד, וכמו דנראה מנדברי עשרה מאמרות מאמר אם כל ה' (ח"ב סי' ל"ד) וז"ל כרעא דח"י בחוץ ה"ה וקטע מעל ה"ה בשמה של שרה שיהי' יו"ד או וי"ו קטיעא, ר"ל קטיעא זה מרגלו האחד לא מופסק באמצע שהוא הפסד לזרחה וקלקול הולחתו הפוסל ב"מ אלא וי"ו קטיעא כמין יו"ד וכו' וכו"ו של בריתי שלום ע"כ, הכי להדיא שלא יהא בהפסק באמצעיותו, וע"כ קטיעא כמו יו"ד היינו ש"ע זעירא הוא כמו יו"ד ולא יו"ד ממש, דהרי כתב שיהי' יו"ד או וי"ו קטיעא, הכי הוי"ו קטיעא אינו יו"ד אלא כמו יו"ד, ואם כן זהו גם כן כוונת המהרש"א.

ולזה לא מצינו מאן דיסבור שהוי"ו קטיעא היינו מופסק באמצע. רק דהריטב"א כ"כ בחידושו, אבל גם זה אינו מוכרח שהתמונה נדעת האור תורה שיהי' מה שלמעלה מהפסק יו"ד ממש אלא שכרחה נכתב היינו באמצע, ונשאר למעלה כשיעור וי"ו קטוע, ולזה אומר אני על אור תורה כבודו בתקומו מונח וכאן אין דבריו מחוורים :

ואני אומר בהיפוך, דהעושה נדעת א"ח יש חשש פסול גדול, דהא אינו וי"ו כלל, דע"י זירוף לא מקרי וי"ו כפי הכלל שכל אות שהוא בגולם אחד, אם נחלקה פסול, וא"כ וי"ו שנחלקה עד שלמעלה הוא רק יו"ד הוי פסול גמור.

והנה לכאורה ה' נראה לומר דקטיעא היינו כתמונת אור תורה, ולישגח דקטיעא יהי' מדוקדק, והיינו למ"ש ב"מ ח"ח (סי' ל"ב) נדעת המאירי שהביא ב"מ דהאם שפסק באמצע ויש אות בלירוף החתון להעליון דכשר, דזכו רק נכתב האות כדינו ואח"כ נפסק אבל נכתב בתחילה בהפסק לא, וא"כ מש"ה נקט קטיעא, והיינו שכתב בתחילה הוי"ו כדינו בגולם אחד, ואח"כ יבא עליו הכוונה להפסיקו בזה הוי זירוף מעליה, דיל' דאין חילוק בין נפסק בה מעלמו או שנגע ושלג בו יד אדם להפסיקו : **ואך** מסתימת הפסקים משמע דלא כהמאירי, ואם כן בודאי יש עירעור גדול על תמונת האור תורה דאין שם וי"ו עליו כלל וכאלו נכתב רק יו"ד :

ונהי דאם היינו יודעים דכוונת הס"מ דוי"ו קטיעא כן הוא, עלינו לקבל דברי רבותינו דק"ר וי"ו ראוי להיות כן, אבל כיון דאין הכרח לפירוש זה, ואם אין המכוון בש"מ לתמונה זו, בודאי תמונה זו מגרע גרע ופוסל לה"ס, אבל בהיפוך אין חשש דלמלא הפירוש כאור תורה ומי שאינו עושה כן הוא פסול, דזה אינו, דהרי באמת הרי"ף והרמ"ש והרמב"ם לא הביאו כלל להא' מלמא דוי"ו זו קטיעא, ובדאי אינו בכלל דברי הרמב"ם (פ"י ה' ט"ו מהל' ס"ת) או נדמה לאות אחרת, ויהיה בכלל בזה אם לא כתב הוי"ו קטיעא דדומה לאות אחרת, היינו לוי"ו ממש דהא' אדרבא אם נכתב וי"ו ממש הוא כדינו, כ"ז שלא השמיענו הרמב"ם דוי"ו זו לריבה להיות קטיעא.

ועיינ בספר בתי כהונה (ח"ב בחלק ב"ד סי' כ"ח) מרגינחא טבא שהביא בשם חכמי ווינעליטא לחרץ בדיקדוק לשון רש"י קדושין, ובעל מוס דעבודתו פסולה מג"ל וכו' דלא מכשרי מהאי קרא דוכיחה לו ולזרעו אחריו, דנראה דהקושיא רק לר"י ח"ס, דהא דחלל עבודתו כשרה נפקא מקרא דוכיחה לו ולזרעו אחריו בין זרע כשר ובין זרע פסול, מזה הקושיא דימא ג"כ בין זרע בע"מ, אבל לאבזה דשמואל דחלל דעבודתו כשרה נפקא מקרא דברך ד' חילו, אפילו חללים שבו חרלה, דזכו לימוד רק על חללים דלשון חילו משמע חלליו, אבל בצע"מ מה"ס להכשיר ולא אמרינן כלל לדרשא דוי"ו קטיעא, וכיון דהרמב"ם פסק באבזה דשמואל כמבואר בפסקיו (פ"ו מהל' ביאת המקדש) ומשום דסתמא דגמרא במכות (דף י"א ובפסקים דף ע"ב) נקט כן לדרשה דברך ה' חילו משמע דהלכה כן, מש"ה לא קיי"ל כהך דהוא וי"ו קטיעא, והגאון בעל המחבר בתי כהונה הוסיף על דבריהם בטעם לשבח דבפשוטו הוא דחוק לומר דלאבזה דשמואל אין הוי"ו קטיעא דפלגא במציאות איך הוי"ו כתיב, אלא דיל' כן, דלכ"ע הוי"ו קטיעא אלא דחילוק כן למ"ש הרב ב"י (בשם סי' ק"ח) וז"ל כל מלא וחסר ותלוי בו דין, כמו קרנת קרנות, בסוכות בסוכת אם שניה פסול דיעבד, אבל מה דלא כ"מ לדינא וכו' ולזה לשמואל דפסולי דבע"מ נפקא מוי"ו קטיעא, א"כ אם שניה ולא כתב הוי"ו קטיעא פסול, אבל לאבזה דשמואל דל"ל לזה הדרשה והוי"ו קטיעא לאיזה רמז ולא לענין דינא, בזה דיעבד אם לא כתב הוי"ו קטיעא כשר, וא"כ י"ל דמש"ה לא הביא הרמב"ם דין דוי"ו קטיעא דנכלל במה שכתב (פ"ז ה"ח) ויזכר באותיות קטנות וגדולות וכו' (ובכלכה י"ט) כל הדברים הללו לא נאמרו אלא למאור וכו' ולא פרט בפרוטרוט מה כן באותיות קטנות וגדולות, וסמך שזכר יודע להסופרים, וא"כ הוי"ו קטיעא בכלל הזה, והיינו דמפרש דוי"ו קטיעא היינו וי"ו זעירא והוא בכלל האותיות הקטנות, וכיון שכן אם כותבים וי"ו זעירא אין חשש פסול, דאף אם המכוון בש"מ לתמונת האור תורה, מ"מ הכי לנו ידיעה מגדולי רבותינו, לאבזה דשמואל אין בזה פסול אם לא כתב הוי"ו קטיעא, א"כ י"ל דגם הריטב"א שכתב דין קטיעא איך יהיה, היינו דלדין כ"מ לענין לכתוב כן לכתחילה, אבל אם כתב בלא קטיעא כלל רק בשארי ווי"ו, י"ל דאינו פסול דיעבד לדין דקיי"ל לאבזה דשמואל, ודברי הרמ"ה י"ל ג"כ בכל לענין לכתחילה, וא"כ אף אם כתב הוי"ו כמו בעלמא אינו פסול דיעבד ומש"ה כתב וי"ו זעירא, אבל לכתוב נדעת אור תורה יש חשש גדול, דאם אין זה המכוון בש"מ יש כאן פסול גדול שאין כאן אות וי"ו כלל.

ואנכי כאשר זכיתי ה' לכתוב ס"ת לויחי להסופר שלא יכתב בצורה

צורת חור תורה וחושש הני לברכה לבטלה ח"ו רק לכחוב ויו זעירא, וכוספתי ללאת ג"כ לרווחא דמלתא לענת כרעב"א שיכחוב וי"ו זעירא ויניח מעט חלק ואח"כ יכתוב עוד קו קטן כזה שלום ע"כ. כוללע"ד:

עקיבא

בשורי מכתב

ואגב חודיעו שבהיה דפסחים כנ"ל קשה לי דמה משני ח"י שאני תרומה דחקרי עבודה וכו' דמ"מ יקשה ממאי דחיתא במתני' דתרומות שם דקמני ברישא האשה שהיתה אוכלת בתרומה וכו' וח"ל מת בעלך וכו' וכן העבד וכו' וכזה דהם זרים גמורים פשיעא לעבודתם פסולה, ולע"ג.

וההכרח לחזק דרך צבא בודאי לריך לאוקמני בע"פ דזמנו ככול, ומה דקאמר ח"י וכו' היינו לאורויי דרך צבא דכן גרופה מיירי אף בעלמא ומשום דקרא בני עבירה, והמקשן דפריך מהך דכן גרופה ולא פריך מרישא דאשה ועבד, י"ל דהיה לריך להאריך להביא כל המשנה עד סיום ור"י מכושר, לזה קטע הסיפא לחודה, ועדיין ל"ע:

סימן עו

לידירי הרב רבי יהודא ג"י בק"ק סאמבור

על ספיקתו בניזיר ששבע על חיי שיעור חרלנים דהשבעה חלה על ח"ש, ואח"כ לירק לו עוד ח"ש חרלנים ולירק לכזית, אם נימא דלא חל איסור נזירות על איסור שבעה, או דע"י לירוף הח"ש שהיה אסור מקודם שבעה חל.

לדידי אין דמוד ספק בזה, דאכתי לירוף גורם חיוב נזירות על החרלנים, ה"ל מיד שדך בניזיר נאסרו עליו כל החרלנים כשאוכל מהם כשיעור, ואדרבא נראה דאינו חייב משום שבעה אלא באוכל חיי שיעור אבל באוכל כשיעור לא, דלגבי שיעור ה"ל נזירות קדים, והכי דייקא לשון הרמב"ם (פ"ה ס"ג מהל' שבעה) שבע לא אוכל מנבילה ח"ש, ואכל חיי זית הכי מצאנו דוקא באכל פחות מכזית אבל כזית אינו חייב משום שבעה.

ואך יש לדקדק אמאי לא הוי איסור כולל מגו דחייל באוכל חיי שיעור חייל ננוי באוכל כשיעור, וי"ל דלא מקרי כולל אלא ע"י מין אחר, אבל ע"י אכילה דבר זה באופן אחר לא מקרי כולל. **ונרענ"ד** דיאל להרמב"ם כן, דלכאורה קשה אמאי מוקי ר"ל במפרש חיי שיעור, הא י"ל בפשוטו דשבע שלא אוכל דברים אסורים, דלענין שבעה באוכל כזית בלירוף מנבילות ושקלים חייב דהוי שם אחד, ולענין איסור הנבילה ושקלים הוי לגבי כל אחד חיי שיעור ואין מלטרפי', כדאיתא בהרמב"ם (פ"ד מהל' נז"א).

וצ"ל דהגשמות המשנה ואכל נבילות ועריפות, נבילות או עריפות, ולא אכל ע"י לירוף.

ואך עדיין קשה לרי אמאי לריך לאוקמני ככולל נבילות ושחוטות הא בסתם שלא אוכל דברים אסורים הוי כולל מגו דחייל אלו אכל כזית ע"י לירוף נבילה ושקלים, חייל ג"כ באוכל כזית מנבילה, אע"כ דכ"ג לא הוי כולל, עכ"פ הדבר ברור דחייב משום נזירות, ולית דין לריך בוסס: ידיו

עקיבא

סימן עז

לידירי מחותני הרב רבי שלמה ג"י מוואלפיש אב"ד דק"ק קינשבורג

ע"ד שאלתו בדיון חטים המתולעים, מקורו בתה"ד (סי' קע"א),

והמתבאר שם דעיקר הכיחור על ידי ברירת המוקצים דחיישינן שמא פירשו וחזרו לחורן.

ולכאורה קשה, למאי דמוסיק שם בתה"ד להקל דהוי ספק אם יתערב בו איסור, וגם אין כוונתו לבטל, הא זה

גם בלא ברירת המוקצים שייך כן, דאפילו להאסרים פירות המתולעים וחורן פתוח מחשב שמא פירשו וחזרו לחורן, מ"מ מידי ספיקא לא נפקא והוי ספק איסור ואין כוונתו לבטל, בודאי הא לא קשה דחיתר משום דאין כוונתו לבטל לחוד כדמקילין בדבש שנפלו לתוכו גמלים דרשאי לחמומו להתיבו משום דאין כונתו לבטל רק לתקן הדבש, כמ"ש בס"י בשם ח"ח, די"ל דוקא בדבש דהכיתוך הוא להפריד זה מזה, הדבש מהגמלים ולהשליך האיסור, אלא דממילא נפלט הטעם, וזה מקרי אין כוונתו לבטל דהא מראה בסיפוך שמפריד האיסור, אבל בטחינה שנתערב הכל יחד י"ל דמקרי קלח כוונתו לבטל.

ולכאורה ראוי לזה דא"כ כל התערבות בע"ח דלא בטל, הא לריך לשוחטין לתקן המאכל, ח"כ לישחרי לכתחילה לשוחטין דאין כוונתו רק לתקן המאכל ולשחרי, וכן ברימוני בדן הא לריך לפולטין לתקן המאכל, וכן במתני' (פ"א דערלה מ"ו) לגבי נסירה הא לריך לחלוט לתקן המאכל, אע"כ דכ"ג שמתערב הכל מקרי בכלל מכוון לבטלו.

ועיין תרומות פ"ה מ"ט בהר"ש שם בשם הירושלמי דמותר לעוחקן לכתחילה, וכ' הר"ש שם בשם הירושלמי דאיתא כר"י דערלה, ויש עוד שנוייא בירושלמי שכן דרך כהנים להיות עוחקן מדומע, ופי' מהר"א פורקאן שחיי אף כהנים עמידין לעוחקן, נראה שכוונה כיון דממילא ודאי יעוהקן כשיתן לכהן ויבטל האיסור, ותו"ט כתב בדרך אחר [ועיין פר"ח (סס"ו ס"ד) הוכיח ממתניתין תרומות הנ"ל דאין כוונתו לבטל מותר.

ותמוה מלבד דהעלים עין מהר"ש הנ"ל, גם אין יפרנס לנו דין בע"ח דלא בטלי, ורימוני בדן דאסור לפולטין, ומה הפרש בין עמינה בחיטין בין פלוט ברימונים].

מוזה היה נראה דהת"ד התיר דוקא בלירוף ב' עעמים, ס' אם יתערב בו איסור, גם קלח אין כוונתו לבטל בזה מותר, ומה דסיים הת"ד וכה"כ ח"ח בהל' פסח כמבואר לעיל בתשובה, והוא (בס"י קי"ד) על ברירת חייטין לפסח, י"ל דהם איכא סניף דקודם פסח הכל היתר ולא מקרי ביעול איסור, ולזה כתב הת"ד דה"ל הכא דאיכא סניף שמא לא יערב בו איסור מקילין בכה"ג.

אך מ"מ קשה כנ"ל, גם בלא ברירה לשחרי מהך ב' עעמים, ספק אין כאן איסור דלא פירשו ואין כוונתו לבטל, לזה י"ל דוקא בספק אם נתערב בו דבר, דהספק שמא אין כאן תערובות שחול עליו שם ביעול, אבל אם התערבות ודאי, אלא דהספק בגוף התיבה המתערב אם אסור או לא, דין כודאי איסור.

וראיה לזה מהיה דספק דרוסה שנתערבה דפסקין דלא בטלה וימא כיון דבלא"ה לריך לשוחטין ח"כ כו"ב טעמים למעלותא. ספק איסור ואין כוונתו לבטל, אע"כ דדוקא בספק תערובות מקילין, וה"ל החולע בעלמו אסור משום ס' פירש הוי כודאי איסור, וכן בהיה דחמשה (ס"ו קע"ו) ג"כ בס' שמא הלכו לחלוט חלב באור והוי ס' אם נתערב בו איסור.

ואי עדיין קשה לשחרי מכה דהוי ספק בתערובות שמא מקול הטחינה ברחו וילאו דרך נקבי אפרכסת, כמ"ש בתה"ד בשם חד מרבוותא להכשיר מהך עעמא לחוד, אלא דהת"ד כ' עלה שאין זה ברור, אבל עכ"פ הסדרה עושה לעשות ממנו ספק ח"כ גם בלא ברירת המוקצים לישחרו, דהוי ספק אם נתערב ואין כוונתו לבטל, ולזה י"ל דבלא ברירה אין כאן ביעול, דאפשר דאין ס' נגד התולעים, וממילא גם קושי' כנ"ל מתורבת בזה.

אמנם לכאורה קשה עדיין לישחרי חממת ס"ס, ספק לא פירשו ס' ברחו וילאו לחוד, אף דבידינו לברר הנקוצים ולהשליכן, וזה רבים מחמירים, מ"מ כבר הוכחתי דזהו דוקא באיכא לברורי הספיקות אם איסורא או לא, אבל היכא דיש לברר רק

רק ספק אחד דגם אחר הביור לא יהיה ודאי איסור, אלא דהיה אסור מספק לא מקרי איכא לברורי.

ובזה ישבתי קושיית הש"כ (סי' ק"י) בדיוני ס"ס (אות ל"ה) במ"ש ותו כרי הסה"ת וסמ"ג כ' רק ברוחא דס מחמת השמיש, והיינו דמוכס לא מוכח מידי, דהתם אף אם יבורר שכול מן המקור אסורה רק מספק לבטל אחר, דשמה אין כל האלצעות שוות, א"כ הכא אף אם יודון גבי הספק שמה ברוח לחוד איכא לברורי עתה קודם העחינה להשליכם ביודים לחוד, מ"מ לגבי הספק שמה לא פירשו ליכא לברורי [ואולם קבה דלמאי בודקין הסבין אחר שחיטה הא הוי ס"ס, ס' הין צו פגימה, ואח"ל דיש פגימה דלמא בעלם המפרקת נפגם, ואי מחמת איכא לברורי, הא רק ס' אחד אפשר צבירור, אבל עדיין יתאר ס' שמה בעלם המפרקת נפגם] ובזה יש לחלק, דהתם לענין רוחא מחמת השמיש, דהביור רק בלא הסמוך על ס"ס להקל, דלמא ע"י ביורר יבורר האיסור [דכא מכ לי צבירור להחיר דאס הוא מהלדדים ממילא בלא בדיקה מותר, כיון דקמי שמיא גליא דכוא דס לדדים ומה לנו ידיעתיו בזה, וע"כ בבדיקה שפי"ו יבורר האיסור] בזה שייך הסברה, כיון דע"י הבדיקה לא יבורר שאסור ודאי אלא דלמ"כ יאסור מספק לא מקרי איכא לברורי, אבל הכא אמרינן לא תסמוך על קולא דס"ס, דהא אפשר בהיתר גמור לברר המנוקבים, דמכח זה יעשה היתר גמור, והוי כמו ישל"ס.

ואף דבמקום טרחא מרובה לא מקרי ישל"ס כמו בהגלה לדרך הולאות, וה"כ אפשר לברור כל הכרי לריך הולאות לשבור אגשים לזה, מ"מ י"ל דוקא במקום ביטול דהוי ג"כ ודאי היתר, אבל בהיתרא דס"ס כיון דהיתה רק מדרך ספק, כל שיש מקום לאכול בהיתר אף שהוא ע"י טורח והולאה אין סומכין על הספיקות להחיר, ודוחק.

ו"ל דכיון דבחתימה נולד הספק הא' שמה לא פירש והיינו דנין להומרא, ואח"כ נולד הספק במא ברוח, כיון דלא נודעו ביחד לא מקרי ס"ס (כדאיתא בס' ק"י).

גם י"ל לכתר דנחית התה"ד לסברת חד מרבוותא דדרך החולעים לברוח מכח העחינה, אלא דכתב עלה דאין זה ברור, ו"ל דהיינו דאינו ברור דמספיקים לברוח לחוד, דאולי בעת הליכתם על אבן הרחיים לברוח הם נעחנים, א"כ י"ל דמקרי ודאי פירשו דמשום העחינה דרכם לפרוש תיכף מן הפרי, והוי רק ס' אחד אם הספיקו לילך מחוד לרחיים, או נעחנו.

ובזה מיושב מה דבביא מנן בשולחנו הטבור דינא דתה"ד, אף דכמחבר בלא"ה פסק צפירות מנוקבים ל"ח לפירשו ומזרו לחוין, היינו דהכא גרע משום קול העחינה ודאי פורשים, והנה במ"ש דהתה"ד מיקל רק מנח תרתי לנעוליות אינו הכרח, דשפיר י"ל דמיקל מחד טעמא לחוד, דספק תערובות לחוד, ואין כוונתו לבטל לחוד מוכי, ומה דבוכחנו מתערובות צ"ח וכדומה יש לדחות ולחלק, דוקא באיסור המערב בלי ניכר ועל כל חד איכא לספוקי שזה איסור, א"כ נקרא על הכל שם איסור, ואין כאן עוד מקום לתקן הכיתר, דהכל מקרי תיקון לאסור, ושאיני בדבש דהכיתר עומד בפני עצמו דהיינו דבש, והנמלים בפני עצמו אלא דקשה לבררם, בזה אמרינן דכוונתו רק לתקן דבש דכולו היתר, וכדי נמי בחיטים המחולטים דהם בעלמאם אף המחולעים הקליפה ההלוגה היתר ועומד בפני עצמו, אלא דמונה צו תולע והוא האיסור, בזה אמרינן דמתקן הכיתר, דהיינו החיטין דעדיין היתר.

והנה מדברי הש"כ אין הכרע לכאן ולכאן, דממ"ש (בס"ק מ') אף בלא אפרנסת מותר אין ראוי דמהירין משום אין כוונתו לבטל לחוד, ד"ל דכוונת הש"כ דהוי ספק אם נתערב צו איסור דשמה אחר הביור לא נשאר עוד מהנוקבים, וגם צהיפוך מדברי הש"כ (ס"ק ל"ט) דבמתולעים ברוב צענין דא"ח לברורי, אין ראוי דבעי תרתי לנפיוותא מש"ה בלא צירור כיון דודאי יש שם מחולעים לא מוכי אין כוונתו לבטל לחוד, דז"ה דהא עדיין יקשה, דמ"מ עכ"פ צרחיים שיש לו אפרנסת לשחרי, דהוי ס' אם נתערב צו איסור שמה ברוח וילאו לחוד וכנ"ל, אע"כ ל"ל דכוונת

הש"כ דשמה אין כאן ביטול דליכא ס', וא"כ אין ראוי לומר דאין כוונתו לבטל לחוד לא מהני.

והנה אחרי רואי שיש הפסד מרובה להקונים ישראלים שלקחו חיטים הרבה, נ"ל להקל היכא דנראה דרוב עכ"פ נגד המחולעים, דהיינו חיטים שאינם מנוקבים, וגם המנוקבים חלק הכתם שבהם הוא בצולל רוב נגד החולע אם עומים צרחיים שיש אפרנסת, והיינו ד"ל דע"כ לא היקל בתה"ד רק ע"י צירור, דלעעמיה חזל דפסק (ס' קע"ב) דבחולע צעי ס' צפרי נגד כל החולע, אבל למא דמסיק בת"ח דהעיקר לדינא אף צפרי קטן, מ"מ מסתמא יש ס' נגד טעם חולע דעעמו מועט והיינו דרובו כמו עגס, ואין צו רק טעם מועט, א"כ אף דכת"ח חושש להחמיר להלריך ס' מ"מ הכא לענין יסוד הביטול הוי ס"ס, ספק שילאו דרך דופני האפרנסת ספק כהפוסקים דעעמן מועט, וא"כ גוף החולע בטל ברוב ונגד טעמו הוי ס', ואף דעלמאנו נקטן מ"מ אין טעמו יותר ממה דמפליע החולע בעודו שלם, ולגבי האיסור ביטול לכתחילה מותר מטעם ספק אם נתערב צו איסור דשמה ברוח וילאו לחוד ואין כוונתו לבטל.

ויש עוד מקום להקל, אף באין אפרנסת אם כפי הנראה כמעט כל החטים מחולעים אלא דרובן אינם מנוקבים, א"כ י"ל כיון דבחולעים של אינם מנוקבים דהוי רוב נגד החולעים שפירשו, א"כ הוי נתערב במינו ושאינו מינו ויש במינו רוב, דממ"ח אמרינן סלק את מינו כאלו אינו, ומינו רבה ומבטלו, ומותר גם האינו מינו [דבמסיק בט"ז ס' ל"ח ס"ה וסכמינו רוב האחרונים] וממ"ה צנעף כה"ג מותר דשמה איכא ששים, וה"ל דהוי ס' אם יש צו ששים, דשמה כהפוסקים דחמיר איכא ס' מותר כיון דמדלאורייתא מותר משום סלק רק מדרבנן אסור ומשום הכי בספק ס' מותר עכ"פ באפרנסת נראה לדינא להקל בהפסד מרובה, ובתנאי להחזיר להקונים לרקוד הקמח אחר העחינה לאור היום ולהשניך החולעים שילאו: מחמתו וידרו ד"ש.

עקיבא בן ב"ו רבי משה גינזי מא"ש

בשולי המבתב

והנה קושייתי על הפר"ח הנ"ל אפשר לחלק קלח דדוקא בעחינה דדרך לעחון ביחד, וא"ח לעחון גרעין גרעין א"כ יש בעחינה זו ג"כ ודאי היתר, מש"ה אמרינן דעומן לתקן הכיתר ומקרי אין כוונתו לבטל, אבל בשחיטת צע"ח פולע רמונים ולקיעת ירק דרך לעצות חדא חדא, ועל כל אחד ספק אם עושה עתה הדבר בהיתר, דשמה זהו איסור לא מקרי מתקן הכיתר ומקרי כוונתו לבטל.

מ"מ כ"ל לעיקר כמו שכתבתי, דבאמת היירושלמי נתן טעמים אחרים בזה כנ"ל, וכ"כ הרשב"א (ס' סס"ג) אהכ"ח דתרומוה דלא נתכוון לבטל אלא לעחון ולאכול כדאיתא ביירושלמי שכן דרך כהנים לעחון מדומע צבתיים:

נראה דמפרש שכן דרך כהנים, היינו דחזינן דכהנים שאין להם איסור במדומע מ"מ עומן משום תיקון המאכל, וכיון דאף בלא האיסור הדרך לעחון מקרי אין כוונתו לבטל.

אבל לענ"ד זה תמוה, דמה לריך לכהנים נימא בפשוטו, כיון דישראל אף בלא נדמע החולין, דרך לעחונם לתיקון המאכל לזה נראה עיקר כפי' מהר"א פארכן הנ"ל כיון דסופה שיטחנו אלל הכהן, ודברי הרשב"א והפר"ח ל"ע.

ולפ"ז קשה איך כתבו דבחיטים שיש בהם נמחים דמותר למחנם דאין כוונתו לבטל, הא מדברי היירושלמי משמע דמ"מ אסור וכנ"ל, ובבבב"ל ל"ל דמקלין בסניף דקודם פסח דעדיין היתר אינו בכלל אין מבטלין ועדיין ל"ע.

סימן עח

לידירי הרב רבי ליפמאן ג"י

ע"ד שאלתו באשכח שמחמת קושי לידה נהנה מכה צבית רעי שקוראין

שקוראין (גאלדנע אדער) וא"י אס המכה זו מויליא' דס, ולפעמים מרגשה כאב ובימי ליבוניה כשספרה ב' ימים בדקה עלמה שחרית, ובעת דיקה נעשה ביד גם במכה הכל ומרגשה כאב ומלאה דס, אס יכולה לחלות במכה ולא תסתור ספירתה. **הנה** אס נידון זה למכה שא"י אס מויליא דס ובאלו להקל רק מדינא דהרמ"א (סי' קפ"ז) דביש לה ווסת תולה במכה שא"י אס מויליא דס שלא בשעת ווסתה ווסתה כפר החמירו האחרונים הט"ז חולק על הרמ"א והט"ז כתב דמקילין רק לענין רואה מחמת תשמיש שלא להויליא תבעלה משום עיגונא אבל לא לענין ז"י, ואני כתבתי בגליון הש"כ דבלא"ה יש לחלק דלענין שלא לחסרה על בעלה משום רואה מחמת תשמיש דהוא רק ענין חששת ווסת שמא תראה עוד בשעת התשמיש והוי רק דרבנן כדק"ל ווסתות דרבנן, בזה מקילין לחלות במכה אבל לא לענין ז"י.

גם לדון מדין השני דכתב הרמ"א שס להקל מטעם ס"ס, גם בזה החמירו האחרונים, הש"כ בא בטענה דהכל משס אחד, דמס לי לדדים מה לי מכה, ויסוד דברי הרמ"א מכה דברי הש"ד במ"ש אס מרגשה נדחק הש"כ דבא להויליא לאפקוי כתס, וביותר י"ל דכוונת הש"ד דאס מרגשה דיש חשש דאורייתא, אבל ראתה דס שלא בהרגשה דליכא חשש דאורייתא תולין במכה שא"י אס מויליא דס, א"כ בדדיקת עד שיש ג"כ חשש דאורייתא דאף אס חמרה שלא הרגישה י"ל דאומרת משום דתולית הרגשה בעד וכמ"ש בפסקי מהרא"י (סי' מ"ז) וכמדומה שכ"כ התפל"מ בכוונת הש"ד הכל, ואינו כעת בידי לעיין בו.

גם אף להרמ"א י"ל דוקא במכה שבמקור דשייך בזה ענין ס"ס ספק לדדים ספק מקור, אבל במכה שבגלדדים בודאי ליכא ס"ס, כיון דכשר הגלדדים ומכה שבגלדדים הכל ענין אחד, ובפרט למ"ש האחרונים בשו"ת לתרן קושיות הש"כ כיון דקיי"ל מקור מקומו טמא א"כ אס הוא ממכה שבמקור טמא טומאת ערב, א"כ ס' א' מתיר יותר, וזהו לא שייך במכה שבגלדדים, וכתב נמי במכה בזית רעי הוה כמכה שבגלדדים וליכא ספק ספיקא.

אמנם יש לדון ב"ד דהוי בכלל מכה שידוע שמויליא דס, אף דאין לדמותו למ"ש הט"ז (סי' קפ"ו סק"י בסופו) דאס בשעת הכאב מויליא דס, מוכחא מלתא דמננו בא, וביינו ע"כ אין כוונת הט"ז בכאב לחודא, דכרי מכה קושייתס על הרמ"א מההיא (דסי' קל"ח) מזה עלמא מוכח דאין תולין מכה כאב, א"ז כוונתס דביש לה מכה בבירור בזה הכאב מוצר דהמכה מויליא דס, מ"מ לענ"ד אין דומה לזה דכוונת הט"ז רק בחזיון דהכאב גורס לייליא דס דכונה פעמים בשעת הכאב מויליא דס, אבל ב"ד דעכשיו בשעת הבדיקה נע העד במכה גס היה לה כאב ומלאה דס מ"מ אין רגליים לדבר דמחמת הכאב מויליא דס, דאולי הדס ממקור והכאב מחמת הנגיעה במכה, דכרי בפעמים אחרות בעת הכאב לא מלאה דס כמ"ש מעכ"ת בשאלה, ולפעמים היתה מרגשה כאב באותה מכה, ולא כתב מעכ"ת שמויליא אז דס, א"כ י"ל דבשביל פעם אחת שהיה מויליא הדס בשעת הכאב אין לשפוט מזה דהמכה מויליא דס, דכרי אלו לא היה לה כאב לא היינו דנין דעי' שנגעה במכה יש הוכחה דהמכה מויליא דס, א"כ מה צריך דעי' לה כאב בשעת נגיעה, וכי דרך מכה בכאב יותר להויליא דס ממוכה בלא כאב, אלא דעיקר סברת הט"ז דאס אלו רואין כמה שפמים דבשעת כאב מויליא דס, אלו אומרין מדאזדמן מויליא דס בשעת הכאב רגליים לדבר דהכאב גרס להולאת דס, ומ"מ יש לדמותו לסוף דברי הט"ז שס דומה שרגילות נשים אחרות להויליא דס מקרי ידוע שמויליא דס, ה"ג ב"ד אס הוא על אופן זה.

ואולם עכ"ז אין דעתי נוטה להקל ב"ד שמויליא ביום ב' לספירתה אף דדעת הרמ"א (סי' קל"ז) דגס תוך ג' ימים הראשונים תולה במכה שידוע שמויליא דס, א"כ ה"נ אס נידון דמקרי ידוע שמויליא דס וכמ"ש גס מעכ"ת כ"י להקל מה"ע, מ"מ כיון דהש"כ חולק על הרמ"א וס"ל דתוך ג"י כיון דכוחוק מעיינה פתוח גרע יותר מנאשה דעלמא דתולין אף בעת ווסתה ולגי הסברה דלא תטמא לעולם, א"כ אף דהרמ"א מיקל י"ל דוקא

בכתס אבל בדדיקה דהוא דאורייתא י"ל דמודס הרמ"א, וכמו דדייק הרמ"א וז"ל, וא"ל דשאני ברוחא ממש וכו' א"כ כתמים נמי שהו מדרבנן וכו', כרי דלימד ודימה כתס תוך ג"י לראיה גמורה בשעת ווסתה, אבל ראה גמורה תוך ג"י בזה כיון דהוא דאורייתא וגס מעיינה פתוח י"ל דאין תולין, גס הא י"ל דעיקר דין דתולין במכה שודאי מויליא דס, אף דגס המקור דרבו להויליא דס, היינו מכה חזקה היתה, א"כ תוך ימי לבונה דלחזוק איסורא מאן לימא לן להקל, אף דאחר ג"י יש ללמד כיון דהמכה ודאי מויליא דס ומקור כיון דיש לה ווסת אין דרך המקור להויליא דס שלא בשעת ווסתה וכו' דס מכה מזוי יותר, מ"מ תוך ג"י כיון דכוחוק המעיין פתוח י"ל דלא מקרי דס מקור בכלל אינו מזוי, ועיין רש"י זכחים (דף כ"ט ע"א ד"ה בזה וזכר ומנו ד' או ה' ימים), אפשר דכיון נקט כן דמקודס ד' ימים לא מקרי עדיין לחזוק בהתירה, ועיין תוס' שס שחלקו דגס א"כ לא מקרי חזקה טהרה, א"כ אף אס נידון להקל אחר ג"י ואף לשיעת תוס' מטעם דרגיל יותר דס מכה מדס מקור, כיון דשלא בשעת ווסתה אינו מזוי שהמקור יוליא דס, מ"מ תוך ג"י דמעיין פתוח י"ל דאין להקל. **ואך** אס האשה הריא כבר בדקה עלמה ומלאה עלמה עהורה בב' לראיתה אלא דמחמת תיקון חז"ל אין מתחלת הספירה ז"י רק מן יום ה' לראיתה, בזה במלאה דס בב' לספירתה כיון דהוא אחר ג"י מפסיקת המעיין, דהטעם דמונית מיום ה' מחשש פליטת ש"ז דסותר יומו, אבל מ"מ עכ"פ ידוע דמעיין נסתם מהולת דס, וכמ"ש להדיא בשו"ת עבודת הגרשוני (סי' ע"ט) דזה מקרי אחי ג"י אף דבשו"ת למח דרך חולק עליו מ"מ בכה"ג יש ללמד להקל ב"ד.

מה שכתב מעכ"ת בדברי הט"ז (סי' ק"ן ס' ל"ד) כיון דמדמי לסי' קפ"ז אף בלא רגילה להויליא דס ג"כ תלה, בפשוטו ניחא, דהא לא ידעיין לה משום מכה אלא דזה ידעיין שמדרך ללאת דס מבית הרעי ופשוט, אבל בהיפך קשה על הט"ז, אמאי נקט דוקא שלא בשעת ווסתה הא כיון דרגילה ללאת דס מבית הרעי הוי כמכה שידוע שמויליא דס, דגס באין לה ווסת מותר ואפילו בשעת ווסתה תהיה מותרת דל"ש לא תטמא לעולם, דהא תטמא כשתזכר שלא ליגע בעד בית הרעי, כללע"ד : ידירו :

[עיין בהשמועות] עקובא

סימן עט

להטופלא מו"ה יצחק ג"י בטאשמיגל

ע"ד שאלתו, פרה שנסרך כל גב הריאה ללעות ולא נבדקה במיעוץ, מה טיבן של הכלים שבשלו בהן החלב מזה הפרה, אס לדון בכחה דהיתירה מדין ס"ס, א', דלמא אס היה בודק כנכוג היתה עוברת במיעוץ, ב', דלמא היה הדופן סוחס. **ב"ד** דלא מלינו שיהיה הסרכה שלא כסדרן מקרי בכלל ספק טריפות דשמא היה עובר במיעוץ, דדוקא אס חזין לעברה במיעוץ מוכח דהוא ריר בעלמא וגס זה קולא גדולה, אבל כל זמן דליכא הוכחה לפנינו מחזיקין אותה לסרכה גמורה, גס ס' הב' שמא היה דופן סוחס, הא מלישנא דרו"מ שהיה כל גב הריאה סדוכה משמע דגס האומה היה סדוכה, וזהו לא מהני סחימת דופן וכיון דסרכה שנסרכה האומה והאומה לדופן אס רוב הסרכה מהאומה מקילין דעיקר הסרכה מהאומה ה"נ אס רוב הסרכה מהאומה דנין לודאי דעיקר הסרכה מהאומה, ולא מחשב בגדר ספק, אולם היה למעלתו לדון ביותר דהוי ספק שמא הסרכה בא מחמת דופן, דכרי רב נחמן ס"ל דריאה הסמוכה לדופן דאין חוששין לה, ומחזיקין דמחמת דופן הוא, אלא דאין קיי"ל כאבני דאחד זה ואחד זה חוששין לה, וביינו רק דחוששין לחומרא, אבל מידי ספיקא לא נפקא, דשמא מחמת דופן הוא. **ורשימת** ר"ת דגס לדינא אף בליכא מכה בדופן מהני בדיקה, ואי לא מפקא זיקא כשרה דתלין דמדופן הוא, א"כ

ח"כ עכ"פ הפיקה הוא, אבל מ"מ ס' הא' שמה היחה עוברת ע"י מיעוץ, אינו נראה לדנוו בס"ס.

גם כיון דאין אוסרין לבשר אף בהפ"מ, הכי דלא מחזיקין להקל מדיון ס"ס, ומחיקולא יש צוה בחלב יותר מן הבשר, ומח"ע גם אם לא השגיחו אם היו רוב סרסר מהאוניה או מהאוניה, דהוי לבאור ס"ס מעליא, ספק דהסרסר מחמת דופן, ס' שמה רוב הסרסר מהאוניה ודופן סומתת, מכל מקום כיון דאין אוסרין, אף היכי דחזיק דרוב הסרסר מהאוניה אין הפרש בין חלב לבשר.

אך מה שיש לדון ולהקל בחלב לפי מה דפסק הרמ"א (סו' פ"ח) דבסרסר גם מה שנחלב חוץ ג"י מותר בהפ"מ דהוי ס"ס, ואף דבסרסר דעריפה מדינא דהש"ס לא הוי ס"ס כמ"ש הש"כ שם, וכמו שכתבתי במקום אחר בארוכה, י"ל היינו בסרסר שלא כסדרן, אבל בסמוכה לדופן דהוי ספק מעליא דשמה מחמת דופן הוא וכן לר"ם גם לדין מהני בדיקת הריאה, שפיר י"ל דלגבי החלב הוי ס"ס שמה עתה נערפה, אלא דהש"כ שם חולק על הרמ"א דאין סרסר פחותה מג"י ולא הוי ספק ספיקא עי"ש, ובמנחת יעקב (כלל ע"ב) דעתו להקל בהפ"מ.

אולם האחרון הכביד שב"ר ר"מ דמלאה במלך החזה אלא לטות קטנות כעין צועה ובחובו מהט וגם צוה כתב מעלתו לדנוו בס"ס, ס' דלמא לא נקבו האברים הפנימיים אלא סמוך לשחיטה ממש, אמ"ל קודם, שמה היה הדופן כותם זה אינו דהספק שמה היה הדופן כותם הא כיון דניקבו האברים הפנימיים, וכיינו דחלין דרוב בליעות דרך הושט, ונקב הושט או הדקים ומשם נכנס לחלל הגוף ונחשב לדופן [ומח"ע יפה עשה מעלתו דלא נקט לס"ס ס' שמה לא נקבו האברים הפנימיים כלל, דכיון דק"ל כשעות רש"י דרוב נבלעים דרך ושת, ואף לשיטת רשב"א גבי מהט בכבד, היינו כיון דחזיק דחשובה בכבד, ניכר יותר דדרך הקנה הוא, אבל בעלמא דמלאה מחט בחלל הגוף יש לומר גם כרשב"א מודה, דהוי ודאי דבא דרך ושת וניקבו האברים הפנימיים] אם כן איך שייך צוה סחימת דופן לאברים פנימיים.

גם הס' הא' שמה לא ניקבו האברים הפנימיים אלא סמוך לשחיטה ממש, אם היה מקום להסחף צוה, היה מהראוי להבשיר בחלב בלא ס"ס כדק"ל (סו' פ"ח) דמוקמינן החזקה, דהשתא הוא דנערפה, אבל באמת כיון דמחמת הענה צועה במקומו הוי כהגילוי פי המכה, דודאי הוי ג"י קודם שחיטה, וכיון דידענו דנחשב מחט זה בדופן ג"י, ממילא ידוע שקודם ג"י ניקבו איברים הפנימיים ומשם בא המחט לחלל הגוף.

תו כתב רומ"פ דלמא מבחון, והסברא שלא ניקב אבר רק הריאה הנמלא בדיא מקום, ובפרט במילך הללוט, ז"א, דהא פשיטא דכל שהמחט מגולה לחלל הגוף חיישין לכל איברים פנימיים, דמח"ע לא מהני בדיקה מדינא דהש"ס, ולהרמב"ם דמהני בדיקה, עכ"פ פשיטא דבלא צדקו כל האברים דאסור, ולדברי רומ"פ אלו צדקו להריאה לחיד מהני.

ולכאורה היה נראה לי לדון, דהכלים ששהו מעל"ע אחר שנחשב כל צדק החלב קודם שנודע הספק דיש להקל בהפ"מ, דהוי ס' שמה בא המחט מבחון ולא ניקבו האברים הפנימיים וממילא הוי ס' דרבנן, אף דבספק עריפה שבעלו בכלי לא מהני להשקות הכלים מעל"ע, כיון דשורש הספק בדאורייתא ומחמת גלגול נעשה דרבנן, צוה לא מקילין כמ"ש האחרונים בשם מהריב"ל, מ"מ הא' הש"כ (בסו' ק"י) בדיני ס"ס בקורה כתב דבספק א' בגופו ובספק א' בתערובות בלא נודע עד שנתערב דמותר בהפ"מ, ומזה יש ללמוד דה"ל בספק עריפה שבעלו בכלים ולא נודע הספק עד אחר מעל"ע דמותר בהפ"מ, דמהריב"ל בשו"ת (סו' ק"ג) חלה דין זה דספק עריפה שבעלו בכלים ושהה מעל"ע במחלוקת ר"ת ור"י בס"א בגופו וס' אחד בתערובות וכיון דאין מקילין בהפ"מ ה"ל מקילין בה"י, (וב"כ בפ"מ), אף דאפשר דיש חילוק, דדוקא בכבד נאכל או נאכד כל הבשר דס' עריפה קודם שנודע הספק, דספק בשנודע הוא רק על הכלים כשאניס ב"י והס' רק דרבנן, אבל אם עדיין יש מהבשר לפנינו כיון דאנו דיון גם על הבשר לתומרו ממש ס' דאורייתא, ממילא גם הכלים אסורים,

מלבד מה שכתבתי כבר בשו"ת בארוכה לסתור זה, גם בנ"ד כיון דאם נידון דמחמת בא מבחון אף דהוי כהגילוי וכו' ודאי ג"י, מ"מ אפשר דלא ניקב לאברים הפנימיים עד סמוך לשחיטה, ושפיר ישנו במילואת דהבשר אסור והחלב מותר, ושפיר יש לדון על הכלים ששהו מעת לעת להחזיק מטעם ס' דרבנן.

אולם גם זה ל"ע עובא דהתב"ש (סו' מ"ט ס"ד) הסכים דבאין ריעוהא בעור ובשר מבחון כלל, אם המחט שנתאל בחלל הגוף הוא ודאי עריפה דמסתמא בא דרך בליעה ודרך ושת ולא מבחון עי"ש, ולדבריו ל"ל הא' דאיתא בש"ע (סו' מ"ט ס"ג) דמחט העמון בדופן הבטחה דמותר, דמייירי באיכא ריעוהא בבשר ובדופן מבחון, ובנ"ד אם השגיחו דלא היה ריעוהא לכאורה אלא היתירא דידן, והוי כודאי עריפה ול"ע להקל.

ומ"מ יראה בנ"ד להקל, דבפשטא דמלאה בדינא דהש"ע הי"ל דמלאה עמוכה בדופן הבטחה, משמע דכל שטמון בדופן ואינו מגולה להחלל דבשר אף בליכא ריעוהא בעור ובבשר לח"י, ואפשר דגם להב"ש הכי הוא, דכיון דמלאה דחשוב בדופן רגליים לדבר למבחון בא ולא דרך בליעה, ח"כ שפיר יש לסמוך להקל בשוה הכלים מעל"ע קודם שנודע הספק היכי דאיכא הפ"מ, ומאדוק לזה מ"ש הפנ"י (כלל פ"ה) בשם גאון אחד להקל בהפ"מ בכלי חרס האסורים להשהות מעל"ע דבכל חרסי כיון דליכא חקקה בהגעלה כדיעבד דמי, אף דלא גבירנא אביתריה להקל בודאי איסור, מ"מ בנ"ד יש לעשות סניף להיתירא הכ"ל כנלענ"ד.

עקיבא גינו מא"ש

סימן פ

לכבוד מר חותני הרב רבי פייבלמן אב"ד דק"ק סאטמור ג"י

מה שדן כבוד חותני נ"י בפשיטות דאין ראובן יכול לנכות חרביית לוידי מצבי לי טיבא שאני מסופק במה דקו"ל דריבית קלוזה אין מוליאין מיורשים, לדלדידיא אובה דממלא לבריה לא אזור, אם זה דוקא היכא דבשר נתן הקרן והריבית, אבל אם לא נתן הקרן יכול לנכות מהקרן, ואף לשיטת הרי"ף דבאצק ריבית אף בלא משכנתא סלוקי בלא זוזי אפוקי הוא, מ"מ י"ל דוקא באצק ריבית דמיד שנתן לו נעשה ממון גמור ולא יתן לחבוב ממנו מה שאין כן בר"ק דבשעה שנתן לו עליו החובו להחזירו, י"ל דהוי ממילא כמו פרעון על הקרן, דהריבית שצידו שמוחייב להחזירו הוי כפרעון על הקרן וממילא ה"ה אף במשכנתא דלכ"ג סלוקי בלא זוזי אפוקי הוא, מ"מ בריבית קלוזה אף במשכנתא בלא נכיתתא לדעת הרי"ף וסייעתו יכול לנכות מהיתומים, או דמימא דאפילו לנכות ח"י להיתומים דלא הוי כפרעון על הקרן, כעין שכתב הש"כ חוה"מ (סו' ס"ו ס"ק ע"ד) להשיג על הראש"ח.

ובמצאתי בהראש"ח (ח"א סו' ק"ג) דכתב להדיא דדיון זה לנכות להיתומים בר"ק שלקח אביהם תליא במחלוקת הפוסקים באצק ריבית אם סלוקי בלא זוזי אפוקי הוא עי"ש, ולדבריו ממילא במשכנתא דלכ"ע אפוקי הוא אין מנכין.

אמנם זהו כדעת חותני רופ"מ נ"י, ולדידי חייא לי דמבואר בהיפוך בשו"ת הרי"ן (סו' כ"ט) והובא בקורה בב"י סו' קע"ד) דמבואר שם להדיא שהיה המעש' ראובן השכין לשמעון שדכו בנייתת, והתנו שראובן יחזור וישכור השדה מן יכין בן שמעון בסקר אלף ר"ט, ועשה שטר לשמעון בסקר זה לה' שנים, ומתו שמעון ובנו יכין ושאלו בן יכין גבה האלף ר"ט, ופסק דהוי ר"ק, דזכו שהתנה שמעון שיחזור מיכין צו הוא רק מדיון ערב ודקין דיולא בדיונין, ויכול לנכות בעד החוב אלף ר"ט עי"ש, ולכאורה קשה נימא דמה שגבה שאלו בן יכין האלף ר"ט היינו שבעל שיעבוד שנסחטעד ראובן ליכין אביו וכגבאש אביו דמי, דאם היה אביו בחיים וגבה אותם לא היה לניך הוא להחזיר דהא הוא אינו המלוה רק שמעון היה מחוייב להחזיר, דמה שנתן ליכין

אף דמלישנא דה"מ"א שכתב וכתמיס חולין זכ"ע והשמיע לישראל דבעה"ת כתמיס שבנגדיה, משמע ודאי דאפילו בכתס שעל בשרה חולין להקל, מ"מ י"ל דוקא בכתס וכלישנא דסתס כתמיס דהוא שלא בדרך ראייה מגופה וכלישנא דאין בכתמיס משום ווכת (בסס"י ק"ך) וכן בדוכתא טובא אבל בראייה מגופה בודאי בלא בהגבה, י"ל דאינו בכלל כתמיס לענין זה.

ולבאורה ראייה לזה מהרמ"א שם בכתב בתיין לה וכתס חולין במכה שא"י שמוציאה דם מ"ס, ס' לדדים וס' מכה, וכרי דבר זה משכתח לה רק בדלא ארגשה שכתח מקורה, וזה מקרי שלא בהרגשה להרבה אחרונים בכתובות, ואעפ"כ מקילין רק משום ס"ס ודוקא שלא בשעת ווסתה, כרי דתיין זה בכלל מה שכתב הרמ"א אח"כ וכתמיס חוליס זכ"ע, ודוקא לומר דהרמ"א מיירי בראתה בבדיקה עד, ד"ל דארגשה ותולה בהרגשה עד, ומ"מ כוי ס"ס.

ו אם נפרש כן יקשה מנ"ל להרמ"א להוציא מש"ד (כו' ו') דין זה, דס"ס להקל בבדיקה בעד, כי כל עיקר ראייה הרמ"א מדכתב כש"ד חס מרגשה שחדס בל מן הרחם וכו', מדלא כתב סתם ראתה, אע"כ דבא למעט דוקא כשודעה בודאי דמן המקור הוא, אבל בלא"ה כוי ס"ס, וכרי דברי רש"י מתפרשים כפשוטו דדוקא בהרגשה כשבח הדם מהמקור דכוי דאורייתא, וס"ה בבדיקה עד דאפשר דה"ו בהרגשה בשעת ביאת הדם מהרחם, ובא למעט רק בראתה בלא בהגשה, אלא ע"כ דס"ל להרמ"א דגם בראתה סתם לא מקילין רק מטעם ס"ס.

ובאמת אם היינו מפרשים דברי רש"י דתליא בהרגשה היינו מרווחין לפרש כן גם דברי בהמ"י זכ"ס סה"ח הובא זכ"כ דאשה שיש לה מכה באתו מקום חס בודקה עלמה או מרגשת וכו' דמזה למד רש"י דלא בהרמ"א דאף ס"ס לא מהני ובא למעט רק לאפקוי כתמיס, וזהו דחוק דכ"ל למנקט סתם ראתה וכו', ולדברינו י"ל דכוונת סה"ח דאם בודקה עלמה ד"ל דהרגשה עד הוא, או מרגשת ממש כיון דכוי דאורייתא לה תליין במכה שמוציאה דם, ולפי זה מה דכ' בסופא המגם כל הכתמיס שהמלא בנגדה לאו דוקא, דה"ה בראתה מגופה בלא בהגשה בכלל כתמיס.

ואולי י"ל דברישא דמיירי שלא בשעת ווסתה בזה מקילין גם בראתה מגופה חס הוא שלא בהרגשה אבל בסופא דמיירי בשעת ווסתה לא מקילין אח"כ בכתס כתמיס, וראיתי אח"כ בהפ"מ שזכ"ב בכוונת סה"ח דתליא בהרגשה, אלא דכתב דאפילו בשעת ווסתה מקילין דלא שייך דא"כ לא סתמא לעולם, דהא סה"ח עמא חס תראה בהרגשה, ולענ"ד אינו מוכרח ויותר מדויק בלשון סה"ח דבשעת ווסתה זכ"י דוקא סתם כתס, וכמו דס"ל להרמ"א לשיטתיה דבשעת ווסתה לא מהני ס"ס אף דאפשר שהעמא חס תרגיש שיאל ממקור, כ"י י"ל לפי דברינו.

א"כ עכ"פ יש מקום להקל בנ"ד שלא בשעת ווסתה, אף וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה, היות שבדברי הרמ"א מורים בראתה מגופה אף בלא בהגשה אין חולין במכה, ולהש"ך אף ס"ס לא מהני וכנ"ל, גם נ"ל דנ"ד הוא בכלל ראתה בהרגשה, כיון דמשמשה בכתונת י"ל בשעת שנדחק שם הדם ללאה נפתחו כוורידים בהרגשה ותלה בהרגשת הכתונת, וכמו דהקשה בס' ס"ט מה"ט (ס' קפ"ג) על השו"מ מהר"ם לובלין, ומעכ"ת הרב נ"י כתב דדוקא כתס כיון דבאח לתלות, דנהסוב הדם ע"י דחיקת הכתונת במקור, דהא כך חתיכה כוא מקור עלמה ואף דתולה לחון מ"מ כוי בהרגשה, ובה"כ כתב דכיון שגפל לבית החלון כוי כגפל לחון דתו לא מעמא בראיית הדם, היינו בנתחך במקור לתחיכות דכתחיכה כוי כמו נפל לחון משא"כ בכתובר לכמקור בנ"ד דמס"ט אנו דנין לדם זו לראייה שמגופה, הכא נמי כוי בהרגשה דמגופה.

ובעיקר דיון כבר בארכתי בזה ודנתי להקל כיכי דאינה יכולה לעכר לבעלה, בלידוף סגרא כיון דרואית רק בשעת משמוש בכתונת בדחיקת החתיכה להחזירו וכתס הכתונת מטעם ולא כעפא דם ממש, דגלייס לדבר שאין זה ע"י פתיחת וורידים

ליכין עפ"י דיבורו כוי קבלס הוא מדיון ערב, א"כ לדון לקבלת שאל כוי כמו יכין בעלמו, ואח"כ יגבה הקרן בירושת אביו שמעון דאף דעל שמעון היה מוטל להחזיר, מ"מ לגבי זה כוא בכלל לבריה לא אזכר דאף דכיווש בעלמו לוקח הכיבות, מ"מ הא כך קבלה אינה בשביל שמעון רק בשביל יכין אביו דאין עליו חיוב חזרה כלל, ואם כ"י יכין ק"ס וקבל הכיבות, ואח"כ היה מת שמעון אביו לכאורה ג"כ הדיון הכי דיגבה הקרן בשביל אביו, אע"כ כיכי דטדיון לא גבה הקרן יכול לנכות ואף בהשכתח כהיה עובדה דהר"ן, ומס"ס יכול לנכות הקרן לכולל בשביל הר"ק שהיה מוטל על שמעון להחזיר, וכיוס הוב לרזוי מכתמיס אחר עלי להשיב בלתי אפשרי לענין ולהכריע בדבר: מהמו ידירו כן אח אב מכבדו.

עקיבא

סימן פא

לידידי וחבוי הרב רבי דוד פאלאק נ"י אב"ד דק"ק דרעזין

מה דביקש ידידי להשיבו בענין הפארפאלל שבשעה שדוחקת להחזיר החתיכה בפנים מנתת הכתונת על החתיכה, ואח"כ מולאת כתס על הכתונת ויש לה כאב גדול, דזהו בכלל מה שכתב הרמ"א (ס' קפ"ו) דכתמיס חולין בכל ענין עכ"ד.

בבר נשאלתי ע"ז מימיס רבים, ודנתי לחוש ד"ל מה דמקילין בכתמיס, היינו בכתס דעמא דמלאת הלוקח וסדינה מלוכלכים, בזה אף במכה שבמקור תליין להקל, כיון דבלא"ה אפשר מעמא הוא ועברה בשוק של עכמיס ולאו דעתה, אבל כראייה דמגופה, בודאי בלא בהגשה כמו בידיון דידן דמשמשה בעד הכדוק, י"ל דלא מקילין כולי האי, וככי דייקא לישראל דספר הכתונות אמנם כל הכתמיס שנמלאו בנגדיה וכו'.

וביותר מזה אפשר דוקא בכתס בנגדים אבל בכתס שעל בשרה י"ל דחמיר עפי, כדנולינו לדעה הרמ"ם דכתס שעל בשרה אפילו פתית מכגרים עמא, וכן לאיך פוכקים לענין לידוף טיפין טיפין, ובענין זה דייק כה"ח (רס"י ק"ך) לענין כתס בקטנה מלישנא דהס"ס (דף ה') אפי' סדינים מלוכלכים דם, ואולם כש"כ שם דחה כיון דהטעם דבקטנה ל"ג ואוקמוה אדין תורה, ממילא גם בראייה מגופה בלא בהגשה טכורה.

ומה שדקדק שם בסדרי טכורה מדברי רש"י כדעת כה"ח דבעי דוקא דאפשר למחלי דמעמא אחי אינו ראי, דהתם מיירי לענין כותמת מעל"ט בקדשים, ובזה אף בלא בהגשה עמא עכ"פ טומאה ערב דקו"ל מקור מקומו עמא, וממילא חייסין ג"כ למפרע מעל"ט דאימור כותלי בית הכתס העמידוהו, ואף דכ"ו שה"י בכותלי בית הכתס ה"י טומאת בית הכתמיס דלא מעמא במגע, מ"מ הא כתבו חוס' (דף ע') דטומאת בית הכתמיס מעמא גם במשא, ומיושב בזה הוסיף כה"ע שם (ס"ק ג') ד"ה ובהו חוס' וכו', דכ"ל להס"ס ר"פ הרוואה להקשות מדברי שמואל לעלמו דכ"פ (דף ה') דכתמן עמא למפרע עיי"ש, ולמ"ש לא קשה מידי דלענין טומאה לקדשים באמת גם בלא בהגשה עמא מדאורייתא ומס"ס הולך רש"י למנקט הטעם דתיין דמעמא אחי, אבל י"ל דמ"מ לבעלה אף בראייה דמגופה בלא בהגשה טכורה, אף אע"פ שאין ראי' מק"ש"י להב"ח מ"מ כיון דעכ"פ בגוף הדיון דפ"ק דנדה כ"ל לריכוס אנו לטעמא דרש"י דתליין דמעמא אחי, א"כ י"ל דגם לבעלה הק"ו רק מהאי טעמא, משא"כ בחיזין דמגופה.

ומ"ש כש"כ כיון דאוקמוה אד"ת, ממילא טכורה בראייה ממש, אינו מוכרח, ד"ל כיון דגזרו חז"ל דם שלא בהרגשה טמאה, לא חילקו בזה בין קטנה לגדולה, דמ"ש, ורק בכתמיס מלאו לחילוק נכון, כיון דאינה עלולה לראות רגלייס לדבר דמעמא אחי. גם קשה לי על כש"כ מנא ידעיין דראיית קטנה היסה שלא בהרגשה והכו עדות הקטנה מידי מששא אית בה [ומה"ע אינו מבין יפה בזהני' דלדכ (דף י"ג) בהרשה וכשטובה והקטנה, פקחות מהקמות אוחן, אמאי לא חשיב ג"כ קטנה שכותמקה לביות רואה ובפוכקים לא יזכר דבר מזה], וס"ה בנ"ד.

רק ע"י משמוש הכשר נכתם מהדס כמו בשר דעלמא, ואין זה דם נדות ובפרט אם רתילתה אונורה שהחתיכה חלקה בלי פתיחה סה ובלי וורידין, דניכר דהדס רק מדפנות הרחם מגוף הכשר, כוללני"ד ידירו

עקיבא ניגז מא"ש

בשולי המכתב

מתקשה חני צב"י יו"ד (סי' קל"ט ד"ה חל טבילה צמ"ט וכו') אה"כ נאמר דלעטמיה חזיל, דכ"ל לרש"י א"י לחוף בלילה אלא מחוך הדומק דהשתא הוי מנהג יפה כו', ומהיכני דזכו מנהגי יפה לחוף מע"ש, מ"מ למח חחוף רק מעב גמ"ש, הא מנהג הכרחק בין חפיפה לטבילה, עיקר החפיפה בלילה סמוך לטבילה, וכיון דהיא העיקרית למח סגי' בחפיפה מועטת, וכמ"ש רב"י מקודם דאלו להשאלתוהו שעיקר חפיפה בלילה טבילתה, כיון דעיקר חפיפה בלילה שעה החוף אזי יפה, וכן לרש"י בהרחקת יום בין חפיפה לטבילה, ולע"ג:

סימן פב

לידירי הרב מו"ש שבנא בעיר ארנסוואלד

מ"ש מעכ"ח בדיון גולעיס, דבריו נכונים ופשוטים דבשולח חולעת אחד לא מקרי אחחוק בהולעים לאסור בתבשיל בלא בדיקה.

ומ"ש בנתערב ביבש בשא"מ ונאבד קלה מהתערבות, ויש ספק אם היה בו ס', דכיון דמדאורייתא יבש ביבש בטל ברוב [ולאמחמירין עכ"פ בטל מו"ת באין בו כזית בכדי אכילה פרס] אלא דמדרבנן אסור דשמה יבשלים, הוי ספק דרבנן ודמי לנשפך צמין צמינו (בכו"ז ל"ח ציו"ד).

לדעתי אף דבפשוטו כן הוא, מ"מ עדין יש לעיין בדבר משום דקשי' לכאורה, אף באחחוק חולעים לשחרי בספק נימוח לחוד, כיון דהא דבריה לא בטילה הוי רק מדרבנן דמחו לנשפך.

והנראה דבאמת דיון נשפך נמי יש לעיין, הא הוי אחחוק איסורא, דקודם שנפל לתבשיל היה איסור באיסורו עומד ולגבי ספק ביטול הוי חזקת איסור, ול"ל משום דנגד זה איכא חזקת היתר לתבשיל שלא נאסר.

ולזה י"ל דוקא דיניא דנשפך, כיון דאם ליכא ס' היתיר בעלמא ונאסר מחמת בטול איסור שבחובו [אף להמחזר דס"ל דלא אמרינן חני"ג בשאר איסורים, היינו דהפליטה דהחתיכה הינו אסור אם יש ס' נגד האיסור, דכל שיש ס' נגד טעם האיסור חוזר להיתיר, אבל כ"ז טעם האיסור נרגש בחתיכה גוף היתיר נאסר, ולהר"ח כהן באכל ממנו כזית לוקה דהיתיר נהפך לאיסור ומכתמא גם הר"ח ס"ל כדעת רוב הפוסקים דבשאר איסורים חתיכה כ"ז רק מדרבנן, והיינו ע"כ כדברי דכ"ז שהטעם נרגש היתיר נהפך לאיסור.

וכיון שכן, אם תאמר דליכא ס' תוליא היתיר מחזקתו דנהפך לאיסור, ואם תאמר דליכא ס' תוליא האיסור מחזקתו דנהפך להיתיר, והוי חזקה להדי חזקה ומש"ה ספיקו להקל [ואף דצמין צמינו ליכא טעם ול"ש נהפך, מ"מ חז"ל אסרו מצ"מ כמו כנגדו באינו מיון].

אבל בחולעים אף אם לא נימוח לא נאסר עלמא היתיר, דהא טעם הינו אסור אלא דאסור לאכול משום דא"ל לבקר בחולעים, א"כ אם תאמר דלא נימוח החולע לא ילא היתיר מחזקתו ויבטל קיימא בחזקת איסור, וחזקת הגוף דלא נימוח החולע.

ולפי"ז צנ"ד כיון דאף אם ליכא ס' אין היתיר נאסר כיון דהוא יבש צנ"ד, א"כ אין מוליאין היתיר מחזקתו, וקיימא חזקת האיסור לומר דלא נתבטל האיסור.

וברא"ה י"ל כיון דטעמא דאסרו חז"ל הוא משום שמה יבשלים ממילא גם בספק חפיפה שייך בגזירה שמה יבשלים, כיון דאם יבשלים יהא עכ"פ ספק דאורייתא, ובפרט אם יורגש הטעם יצורר דודאי אסור מדאורייתא.

אולם מדברי הש"כ יו"ד (בוף סי' ק"צ) צמ"ט דהסי' דא"ח (סי' תמ"ז) מיירי דיש צב' חתיכות ס' והיינו דמיירי בנתערב בכרות חטים בשעורים באופן דכר אחד כזית, וב' ככרות כל אחד שלשים זיתים, ולא נודע היזו חמץ דמדאורייתא אף אם הגדול חמץ בטל ברוב איך חרי דיש צבן ל"א זיתים אלא מדרבנן אסור דשמה יבשלים, מש"ה מקילין וחולין דהקטן סי' חמץ ויש ס' [וכן ביאר יפה דבריו בספר פ"מ] וזה ללא כדבריו, ועדיין ל"ע לעת הפנאי: ידירו

עקיבא ניגז מא"ש

בשולי מכתב

ובעיקר דברי הש"כ ה"ל יש לעיין למח דקיימינן השתא להכובדים דהחמץ הוי דבר שיל"מ איך שייך להקל מחמת ספק דרבנן הא ביש לו מחירין ספק דרבנן לחומרא, ונהי דבשורש הביטול כיון דהוא מין בשאינו מינו בטל גם דבר שיל"מ אבל לעיין בספק דינו ככל ישל"מ.

ולשימות הרמ"א (סי' ק"ט) באיסור דרבנן הישינן שמה יבשלים ניחא, דא"כ גם לאחר הפסח אם הגדול חמץ אסור, ולריכין לדון מנה ספק דרבנן ולתלות דהקטן חמץ, ואסור לעולם בלא תלייה דהקטן הוא החמץ, ולענין ביטול מצ"מ ספיר הוי ישל"מ, כיון דעתה מדאורייתא אסור בלא ביטול, ואחר הפסח יבא מותר מדאורייתא בלא ביטול, מש"ה כ לענין תלייה דהקטן הוא החמץ, כיון דמדאורייתא גם עתה בלא תלייה זו מותר, ולגבי דרבנן גם אחר הפסח לריך לתלייה זו.

עקיבא

סימן פג

לבני יקירי קיר לבני הרב רבי שלמה נ"י

מ"ש בני חביבי נ"י צנידון שצא לידך בהיותך צמלון בעיר שלא היו מים מלויים בה בלילה, אחר שפשעו סגרו, וכמים להם מעבר לחומה, ואירע שהלך קילוח מתבשיל בשר חזיר שבטלו חנשי חיל על קדירת מחכה ולא היה באפשר להשיג מים להגעיל וכוונה להגעיל בחלב, ובתב בני נ"י דאין לדמותו לדברי הטור (סי' ג"ג) בהשגתו על העיטור, דכל הטעמים שנאמרו צבית יוסף שם בכוננת הטור, אינם שייכים כאן.

לענ"ד נראה ביותר דיש נמי ראייה משם להיתיר, דהרי הטור לא אחי' עלה רק מדין דאין הגעלה לכלי חרס, ממילא מבואר דבכלי מחכת מותר ומה"ט מ"ש בני הגנ"י דאף לפי חד טעמא צב"י דכיון דחלב ע"ש בשר הוא איסור הינו דיון שיהא הוא גורם היתיר, דמ"מ צנ"ד ל"ש כן, דהא בשר עמא לא הוי צב"ח. **לענ"ד** אף אם היה בשר פטור היה מותר, מדבהקשה הטור רק מכה דאין הגעלה לכלי חרס והיינו דבצרת צב"י שייך רק היכי דליכא למיתי' עלה מדין הגעלה, אלא דבבשר שנשאר הוקלש על ידי חלב, בזה אמרינן דאין דיון דחלב יבשיר בבשר, אבל היכי דמדיון הגעלה הוא, מעולם לא הוכשר בבשר על ידי חלב, אלא דהכלי הוכשר דאין בו עוד טעם בשר:

אך מ"מ אין ראייה גמורה להיתיר צנ"ד, והיינו לפי טעם א' צב"י הא דלא אמרינן הוקלש דכיון דכלי חרס הינו יולא מידי דפיו בליעתו מחובה ולא איקלש, א"כ י"ל דהטור ס"ל בהרמב"ן שצנ"ד בצוגיה דאפשר לפתחו דאין מגעילין בשום משקה רק במים לבד, והא דנקט הטור מדין כלי חרס אין יולא מידי דפיו, היינו כיון דבליעתו

דרך צנבלע ציבול. דנפרד החלב משאר החלב ומקבל טעם מהבשר, אבל צנבלע בכלי, מקובר עם החלב שבקדירה דהוא ס' ואין מקבל טעם בשר.

וא"כ לפ"ז ביש ס' בחלב שבקדירה בשר גם הבשר לא נ"כ, כיון דבבשר אינו נ"ע אף להחלב שנכנס בחומו, [ולפ"ז יש ליישב דברי הש"כ (סי' 57 ס"ק ב') דבפשוטו הא בתחילה ראשונה נעשה הבשר נבילה, וכשהוילאו איהך נעשה צ"ח עם החלב, הא כבר נאסר הבשר, ולפי ה"ל דבעוד שהבשר בקדירה לא נעשה הבשר נבילה, כיון דהחלב שנכנס לכף לא נ"כ, וא"כ אין שניהם נותנים טעם זה לזה, ונאסר רק כשהוילאו מהבשר אז נעשה צ' הצלושות בשר וחלב שבבשר איסור צ"ח] וא"כ י"ל דהעיסור ס"ל בזה כהרמב"ן ה"ל, וכיון דיש בחלב ס' אף הבשר שבקדירה לא נ"כ, ואח"כ בשעת הכתיחה אף דאין הגעלה לכלי חרס מ"מ אמרינן אקלטיה דהחלב בשעת רתיחה מקליש להבשר וגם להחלב שבקדירה והטור לא ס"ל בזה כהרמב"ן, דל"ל שיהיו שניהם נותנים טעם זה לזה וא"כ לא מצי למנקט הקושיא דאין הגעלה לכ"ב ומשאר צו חלב, דהא עכ"פ החלב לא נ"כ ושייך ביה אקלושי, לזם תמה רק מנ"ד דבבשר שנעשה נבילה לא יאל כולו, וממילא אסור לבשל שום דבר דמוכן ממילא.

ו כחב בני הגני' בידון שבה לידו בשור שהיה כמו חזק בהלכות יותר מסתם שורים ונפל, ואח"כ הולך רק כדרך שאר שורים, וכחב דאף דהרמ"א (בסי' נ"ח) כתב דלא מקרי הלך יפה רק כשהולך כמקדס מ"מ משמעות הפוסקים דכל שאינו זולע מקרי הלך יפה והא"ו יחידה בזה, וא"כ בהפסד מרובה יש לסמוך עכ"פ על בדיקתו, גם בזה יפה הורית בני חביבי נ"י יפה החרת וכן רשום ממני בגליון ש"ע שלי.

ואשר כתב בני נ"י לסתור דעת הא"ו מסוגיא דזבחים (דף ע"ד) מדלא משכח בפשוטו ששור שהי' כמו חזק בהלך נפל והולך כשאר שורים ונעדר בהם, אע"כ דרק זולע לא מקרי הלך יפה וזה לא שייך שם, דהוי מוס בקדשים.

ודירי בני בעיני נחקשתי מכבר בזה, דהא (בסי' ל"ב) מבואר דגוררת רגליה לא מקרי הלך יפה, וא"כ משכחת בנפלה וגוררת רגליה שנתערבה בשאר שורים שגוררים רגליהם דדנין בהם דשגרוגה הוא וגוררת רגליה לא מקרי מוס דלא מוכר בחשבון המועין רק שמועת ירך או נשבר רגלה: דברי וידיך אביך.

עקיבא

סימן פד

ובני חביבי נ"י השיב לי דלא מוכר דהר"ם ס"ל דלא פליט טעם של עלמו אלא דלא פלט הצלוע שבו, דאל"כ אף צליבא ס' בחלב ליסתרי החלב, נפלאתי עליו, הא קושיית הר"ם דהא חזינן דכשנותנים ירק בקדירה רוחחת דמשתנה מיד המים, הרי דס"ל דלא פלט גם טעם דלעממות, ומה שהקשה בני נ"י דלמאי לריך שיהא בחלב ס' כבר יישבו זה בתוס' במקומו (ד"ה גדי עיי"ש) דהשתמונית נמחה במים, ותמיד פירשתי לעלמי שבדברי תוס' אלו תמה ליישב שיטת הר"ם דלשיעתייהו פשיטא דליבא קושיא, דהא הבשר מפליט טעם עלמו ובעי ס'.

תו השיב לי בני נ"י דדברי אינן מספיקין, דמ"מ כיון דהבשר נ"כ ממילא אסור כל דבר שמתבשל, ואמאי נקט הטור הקושיא דוקא דיאסור לבשל חלב.

אף דנזכרתי במכתבי דבאמת כוונת הטור כן, אלא דמכח דלא פליט החלב לא הו"מ להקשות, מ"מ אינו נוחה בזה דעת בני נ"י והאמת אהו.

ועתה אוסיף מיהא, אם יוכשר לראון בני הגאון נ"י דבפשיטא דברייתא דקתני קדירה שבישל תרומה לא יבשל חולין נתקשיתי, מה איסור יש לבשל חולין אדעתא דלעממיה כהן, וסיפא דקדירה שבישל בשר ניחא דיש משום ציטול צ"ח, ואמרתו לישב דהאיסור משום דאין מבטלין איסור לכתחילה, ובהה"ל יש לרון דאם געטיל

דבליעתו מרובה אין להחיר משום אקלושי, אבל צ"מ אף דבשאר משקין לא הוי הגעלה, מ"מ הוה מותר מנ"ד אקלושי.

וא"כ צ"ד דאיכורא צלע י"ל דלא מהני הגעלה במשקין, ואולם כבר הכריע הרמ"א בא"ה (סי' תנ"ב ס"ה) דלכתחילה אין מגעילין אלא במים, אבל דיעבד מהני בכל משקין, אף דמסתפקנה קצת די"ל דיעבד היינו חס בשלו צו אחר הגעלה דשאר משקים אבל לכתחילה אין לבשל צו עד שיגעילנו שניה במים, מ"מ צ"ד בשעת הדחק כדיעבד דמי, ויפה הורית ידידי בני נ"י.

ובעיקר קושיית בני דמאי לא אמרינן דאקליש נראה לענ"ד דכתחילה מיד כשצנבלע חלב בקדירה קודם דנקלט, נעשה בשר שבקדירה נבילה, ואף זהו רק לפמ"ם הב"י תחילה דהטור נקט לתמוה, אפילו על ציטול חלב, ובאמת עדיפא מיניה כו"ל לתמוה על היתר ציטול בשר אחר שבישלו חלב, [דזהו עדיפא להקשות בלא הסקדמה דאין הגעלה לכלי חרס], אבל למ"ש התורה בן חביב להוכיח מזה מדלא תמה הטור עדיפא מיניה די"ל דלא נשאר חלב בקדירה דהקדירה אידי דטרוד לפלוט לא צלע, א"כ ישאר קושיית בני במקומו.

ולענ"ד באונת דברי מוכרי בן חביב לכאורה מוקשים דהא לא אמרינן טרוד לפלוט ולא צלע, אלא דלא צלע דס' אבל לא שאר איסורים, [ולומר דחלב דעיקרו דס' דנעכר ונעשה חלב הוי כמו דס' לענין זה, (ויסמך לזה מנ"ש המנחה יעקב כלל כ"ט אות ל"ב) בשם הא"ו דלא אמרינן דהכחל מפעפע למעלה חוץ הבשר לפי שאין החלב מפעפע, ובאמת הוי מתפלה דמלישתא דהא"ו דדוקא בשר למעלה מותר, אבל כחל למעלה אסור גם את שלמעלה, דבשר מפעפע למעלה חוץ הכחל, והרמ"א בש"ע כתב (ס"ב) בשם א"ו"ה בסתם דעליון מותר ותחתון אסור משמע דגם חס העליון כחל] מ"מ נראה זה דבר חדש הוא, ובפרט דהא לא קי"ל דס' נעכר, אלא דאברים נותפרקים ונסתלקו הדגים ואין חוזרין עד עשרים וארבעה חדשים.

ולזה ה"י נראה על הקושיא דאמאי לא הקשה הטור עדיפא, דיש לקיים דברי התורה ב"ה במקלח, והיינו למה דמשינין דנפל ליורה רוחחת דמבלע צלע ולא פלט, ואם אמרינן דאין חילוק בין פליטת הצלוע לבין פליטת עלמו, (כדס"ל להר"ם בתוס') א"כ בכדי שלא יקשה מכל הגעלות דנימא דהקדירה צלע ולא פלט, ז"ל דיש חילוק בין הנושאים, דבבשר בתוך חלב כיון דיותר קל צליעה מהלח מפליטה של עלמו [כדחזינן בש"כ (סי' ל"א ס"ק ע"ז) בשם הת"ח לענין טהור מלוח ועמח חפל], אמרינן דמיד טרוד לצלוע ולא פלט, אבל במשקים בקדירה קי"ל לחז"ל דטובע המשקים להמשיך ולהפליט הצלוע שבקדירה, והרי בלה"ה חזינן דיש חילוק, דאין הגעלה באוכלים להפליט כל הצלוע, ובבני אמרינן דמפליט ככל, וא"כ כיון דטרוד לפלוט לא צלע, אף דבעלמא לא אמרינן כן, מ"מ טובע רתיחה כך הוא דאין עושה צ' כחות, וכמו היכי דבבשר לתוך חלב אמרינן דרק צלע ולא פלט, ה"י בקדירה בהיפוך כיון דפלט לא צלע וכ"ז בעידן ריתחא, אבל מקודם שהגיע לרתיחה הוי כמו בעלמא דאף דטרוד לפלוט לא צלע, וא"כ אין עדיפות קושיית הטור על ציטול בשר יותר מעל ציטול חלב, דבלאו טעמא דאין הגעלה לכלי חרס מותר לבשל גם בשר, דכשנעשה רוחח הוי הגעלה על הבשר ועל החלב שבקדירה ושפיר נתקיימו דבריו דכתחילה נעשה הבשר נבילה ולא מהני אקלוש.

וביותר י"ל דהקושיא רק מכה דלא יאל כל הבשר ויתיישב ג"כ תנויה הטור על העיסור, ועפ"י מ"ש הר"ן בשם רמב"ן בהיה דדגים שעלו בקערה של בשר דמותר לאכלו בכותח, דהוי נ"ע צ"ע דהיתרא, דטעם שני הוא חשוב אבל אין כמו ליתן טעם בכותח, ואף דכותח נותן טעם צו מ"מ לא הוי צ"ח אלא היכי דשניהן נותנים טעם זה לזה, ולכאורה יפלא, הא בכזית בשר שנפל לתוך יורה חלב, החלב מותר והבשר אסור, וז"ל דמ"מ החלב שנבלע בבשר מקבל טעם מהבשר, וא"כ מקרי שניהם נותנים טעם זה לזה, ויעוין בהה"ד (סי' קפ"ג) בשם המרדכי הא דאמרינן דבישל חלב בקדירה בשר דמותר ע"י קפילא ולא אמרינן דחלב צלע בתחילה ונעשה נבילה וכסילא הוי מצ"מ ובעי ס', היינו

הנעילו הקדירה תחילה אף ללא מהני הגעלה לכ"ח מ"מ מותר לבשל אח"כ חולין דתעמיה דלעמיה כהן, כיון דכ"ח ג"כ פולט מעט מעט, ממילא אפשר דנפלט כולו הנה לייבא למיקם עלה אם נפק כולו, והוי ספק אם יש כאן איסור דבזה מותר לבשלו כמ"ס הש"כ (סי' ל"ב ס"ק ח') והבא עדיף דיבאר ספק שמא באמת יהן טעם ולא יתבשל, והוי כמו ס"ס, ספק שאין בהן איסור וס' שלא יתבשל, וא"כ י"ל דהטור בא להגדיל הקושיא דאפילו הביטול יאסר, דבאמת ירק ושאר דברים מותר לבשל דתעמיה דלעמיה קפילה, וגם בשר מותר לבשל דליכא משום ביטול בב"ח דהא הלהב ללא כ"ג איקלש, ואף דהא שייך טעמיה קפילה בבשר שבלע מבשר מ"מ מותר לבשל ליתן לנכרי כמ"ס האו"ה דחתיכה שבלוע אפ"ה לא חמירין דנ"ל לענין הנאה, דהוי חוץ מדמי איסור הנאה שבו דנכרי אינו נוקן יותר בשביל הבלוע, לזה תמה הטור דבשל חזב אפילו הביטול אסור דשמה לא יאל כל הכשר והוי עתה ביטול בב"ח.

אף יודעתי דיש לפקפק, דלגבי איסור הכשר עם החלב של עתה לא נעשה בב"ח דלגבי זה החלב הוי בשר תחילה כיחור, מ"מ אינו מוכרח, ד"ל דכל שנעשה הכשר בשם בב"ח ושם בשר עליו לענין בב"ח ל"ס לומר דלגבי חזב אחר אינו בשם בשר, והדבר לריק הכרע, ובני כג"י ידון בזה :

עקובא

סימן פה

לכבוד הרב האב"ד נ"י בק"ק מרגאלין

ע"ד העובדה בעסק ביש שאירע בקהילתו, קשים מאד לדדי היתר ולאחר הוא שעת הדחק והכרח גדול, חתרתה הרבה בכחה דהתירה וכאשר נעמוד על כל פרט ופרט.

אם ידעין צדיקור שצא עליה הכשר אלא לשיטת הרמב"ם חיישין מדאפקרה, בזה כתב הב"ש (סי' ד' ס"ק מ') דדי בחד רוב כשרים, נשמע מזה דמ"מ צעי חד ר"כ, אולם זה ימים רבים דנתי על הב"ש ד"ל דגם בלא רוב כשרים מותר דהא לר' יוחנן אלים ליה ס"ס באלמנה עיסה, וה"ל הוי ס"ס ספק לא אפקרה וספק לכשר, אם כן ממנ"פ מותרת לר"ג מדין ברי וחזקה כשרות, ולר"י מדין ספק ספיקא, אחר זה מלאתי שכ"כ הגאון בעמ"ח נודע ביבודה בספרו דגול מרצבה.

והנה הוא דקדק בלשונו, אע"ג דליכא ר"כ, משמע דסגי במחלוקת על מחלה, אבל מ"מ לא ברוב פסולים, דיש לומר דלא מקרי ספק ספיקא כיון דלפי לך דאפקרה הוי רוב לאיסור, וכמ"ס תוספת בסוגיא דפ"פ דהם רוב אונס יש לה קול הוי רוב גמור לא מקרי ס"ס.

ומ"מ י"ל דלמא אזלה חיבי לגביה והוי קבוע אלא דבזה יש לדון למ"ס הרשב"א בקדושין (דף ע"ג ע"א ד"ה מאי אמרת) דברוב כשרים כיון דחיבו אזיל לגבה הוי רוב, ואי אזלה חיבי לגביה הוי עכ"פ ספק מיקרי רוב לדדים להחיר, ה"ל י"ל ברוב פסולים דמקרי רוב לדדים לאיסור.

אמנם י"ל דאפילו ברוב גמור הוי ס"ס, דהא באמת הקשה ריב"ש על דברי תוס' בסוגיא דפ"פ ה"ל דהא גם ברוב דאורייתא נימא סמוך מעוטא לפלגא כמו דאמרין סמוך מיטוטא מפילות למחלה קביעות עיי"ש ולענ"ד יש ליישב דדוקא היכי דהמיעוט מסייע לפלגא במציאות המעשה כהביא דמיעוט נופילות דנפל הוי חתיכת בשר בעלמא ואין שם ודל עליו, ואם כן המיעוט דמפילות והמחלה דנקיבות מחזיקים להדדי דלא הוי ודל זכר, אבל בהביא דפ"פ דאין המיעוט אונס מסייע למציאת המעשה דאינו תחתיו דהם ב' ענינים, אלא דמסייע לדון בהכשר שלה בזה לא חמירין סמוך מיעוטא לפלגא ואינו דנין דעכ"פ צין שיהי תחתיו או חיכה תחתיו, הוה המעשה ברובו, ונשאר רק חד ספק דאינו תחתיו, ולפ"ו כ"ד שפיר הוי ס"ס דמיעוט הכשרים מסייע להמעשה דפלגא דלא אפקרה דלא נעלה לפסול.

גם בלא"ה י"ל דיש לדון כיון דלר"ג מהני ברי וח"כ י"ל דעד כאן לא פליג ר"י אלא בנעלה והספק למי, דאחרע ודאי, או מעטס דכירושלמי דהזנות ראה אחר פסולין, אבל בנפיקא דאפקרה דהספק בעיקר המעשה אם נעלה עוד, י"ל דמסימנא לא נעלתי עוד צדי וחזקה כשרות.

ואף דמקור דין ביבמות (ס' פ"ו) צבא על ארוסתו דאמר רב הולד ממזר ובמחלה אחר שמוקי, כרי דלרב לא מהני דייקה אם, וכיינו בפשטא דמלתא דס' כר"י, כרי דלר"י אף לענין מדאפקרה לא מהימנא ולא מהני ברי וח"כ, י"ל דרב סבר כר"א דאמר מאן דמכשיר בה פוסל בבהה דחוקת אם לא מהני לבת ומס"ה ס"ל דלא מהימנא, וכן בהביא דילדה סאכל בתרומה דמדמינן שם ביבמות אף דמייירי לגבי עזמה, מ"מ לענין דנעלה לישראל אין חוקת כשרות מסייע דהא לא נפסלה בכך אלא דאין העובר מאחילה בתרומה ולגבי זה אין לה חוקת ואדרבא קלמ חוקת איסור חיבא.

וראיה לזה דאין טעמא דרב משום דסבר כר"י, מהא דפרכין פ"ק דתחובות (דף י"ג ע"א) הא דאמר רב אין אוסרין על היחוד לימא דלא כר"י, אמאי לא פריך בחוקת יותר דרך רומיא דרב אדרב מהביא דצא על ארוסתו, וזה יש לדמות קלמ, אבל ראייה ביותר מדברי תוס' כתובות (דף י"ד ע"ב ד"ה כמאן וכו') דרב סבר כר"ג, דאם לא כן אף דשמואל ס' כר"ג, הו"ל לפסוק כרב לגבי שמואל, ולכאורה תמוה הא באמת סבר רב כר"י בהביא דצא על ארוסתו.

ולזה נראה דכוונתם דרב סבר כר"ג, אלא בהביא דצא על ארוסתו טעמא דרב דסבר כר"א דפוסל בבהה ובזה קי"ל כר"י דמכשיר בה ממכשיר בבהה, דרב ור"י הלכה כר"י, כללענ"ד ביחור דבריהם, וכיון שכן שפיר אפשר לקיים דברינו לדינא דקיי"ל כר"י דמכשיר בבהה דחוקת אם מהני להולד, י"ל דמודה ר"י דלגבי חששא דאפקרה מהני ברי וח"כ להימנא דלא נעלה עוד להכשיר אותה ואת ולדה.

ונ"ל ראייה לזה ממה דאמר ר"י לא מפיה אנו חיינ עד שחביא ראייה לדבריה, ומה מהני ראייה שזכו כשר, מ"מ יחוש מדאפקרה אפקרה נמי לא חמירנא ונעלה לפסול, אע"כ דבזה מודה ר"י דלגבי חשש דאפקרה מודה ר"י דמהימנא.

והנה מדברי תוס' כתובות (דף י"ד) ד"ה חדא דקמורה לל"ק דיבמות מייירי בלא דימא, וכן בתוס' דברור לאח"ז במ"ש אפילו כי ליכא טעמא דמודה כגון לאבני ביבמות דחיישין דאפקרה, כרי מבואר דאפילו בספיקא דאפקרה לא מהימנא לר"י, וכן הריטב"א כתב דהא דאמרין חדא דקמורה, היינו דאומר שלא זו ידו ממנה, גם בשיטה מקובלת שם כתב בשם כר"י מיג"ש לתרץ הקושיא בזה דאמרין וכי לא מודה, הא בזה בודאי שויא אונפשיה חתיכה דאיסורא דכיינו דאינו מודה שלא זו ממנה אבל אומר שצא עליה כרי דלכולהו ס"ל דאף לענין חשש דאפקרה לא מהימנא לר"י.

אך מ"מ הא ראייה כ"ל עזומה, דמהני לר"י שחביא ראייה מוכח דלגבי חשש דאפקרה מהימנא, ולזה כללענ"ד דדבריהם רק בהביא דארוסות ודארוסות דליכא ס"ס וכ"ע פסולים אלא וליכא ס"ס דהספק אונס ליכא, דאם אפקרה אין כאן אונס, גם אף אם דנין לגבי הולד דיש עוד ספק נכרי דהולד כשר, מכל מקום יש לומר כיון דלגבי הכ ספק אם לנכרי אין חוקת כשרות מסייע, אבל מתניהין מהני שחביא ראייה לדבריה, דלגבי ב' הספיקות אם אפקרה ואם לכשר מסייע לכל דך ספק ח"כ בזה מהימנא.

ובזה מיושב לי מה דלכאורה תמוה בהביא דתחובות (דף י"ג) חדא בחורבא דדברא וחדא בחורבא דמתא, ולריכי, וכו', וקשה לי, אף ס"ד למימר דר"י מייירי רק בחורבא דדברא ברוב נכרים, אף אמר ר"י כרי זה בחוקת בעולה לחתן ולמזמה, הא לחשש זה הוי רק מיעוט, וה"ל למקטע בחוקת בעולה לנכרי, וביותר מדאקמ"ר עד שחביא ראייה לדבריה משמע לכל דבריה דוקא שחוב כשר, והא כגו בהביא שחוב ישראל, וממילא נחיר אותה משום כרוב דרוב ישראלים הם כשרים.

ולכאורה דבריו סותרים מיני' ובי' דלמ"ל חד רוב, הא אפילו ברוב פסולים לתכשר, דהא מדאורייתא אף אם ידענו לאפקרה נאמנת בצרי וח"כ ולגבי דרבנן הא ל"ח למדאפקרה, אע"כ כיון דעיקר וסורס האיסור דאורייתא אלא דמדאורייתא ל"ח משום ברי וח"כ זכו חמיר יותר.

אך מ"מ אין הכרע ברורה להב"ש בזה, ובפרט דאפילו אם לדעת הרמב"ם חיישין לכך, ואף אם דלא כהב"ח דלהרמב"ם אפילו בעיקר איסור דרבנן חיישין לה, מ"מ כיון דלפנינו שיטת הר"ש והרשב"א דס"ל דל"ח למדאפקרה ובפרט בלא דיימא דנראה דהרמב"ם יהודה בזה, ובל הפוסקים ס"ל כפשטא סוגיא דיבמות דאפילו לל"ק עכ"פ רבא ס"ל דל"ח בלא דיימא, א"כ בדרבנן אף בשורס איסור דאורייתא מ"מ כיון דמדאורייתא מותרת ולגבי דרבנן למה לא נסמוך על רובא דרבננא דלהלך.

תו י"ל בג"ד כיון דלא ידעינן דודאי בזה עליה אלא דמפיו אנו חיינן כבודאדא, בזה הערה בתשובת נב"י תנינא (ס' כ"ח) די"ל כיון דבא לישראל חיישין דעיניו נתן בזה כדלמרינן גבי שבוייה המעיד בזה לא ישאנה, ומה דכתב הגאון לחלק דבשבוייה כיון דבדלא ברי ידידיה אפילו נישאת תלא בזה חיישין דעיניו נתן בזה, אבל הכא דקיל דאף בלא ברי ידידיה לא אמרינן תלא מכה ברי ידידיה וח"כ אלא דלכתחילה לא תעביד עובדה, ואם כן הברי ידידיה רק משום לכתחילה לא חיישין לעיניו נתן בזה, ע"ז יש לפקפק למכל מקום כיון דלר"י דבלא ברי ידידיה תלא יהיב דקין דלא מהני כודאדא משום דחיישין דעיניו נתן בזה, וכיון דלכתחילה עבדינן כר"י יש לומר דבכוליה עבדינן לכתחילה כר"י וכודאדא לא מהני.

והנה הרב הג"ל ז"ל מותיב תיובתא לנפשיה מהכיהא דארוס וארוסתו דאמרינן דאף דקמודה, ברי דל"ח לעיניו נתן בזה, ואיכו מפרק לנפשיה דהתם שאני דאם איתא דלאו מיניה סיחה מאוסה בעיניו.

ולענין הקושיא מעיקרא ליתא, דהיה דהמעיד בזה לא ישאנה הוא רק לכתחילה, והרב הזה בעלמו נסתפק ב"ס בזה (בס' כ"ע) והריטב"א ביבמות (דף כ"ה) הביא חוספתא מפורשת דאם נישאת למעיד בזה לא תלא, א"כ בארוס וארוסתו ניחא דלא תלא.

אבר לענ"ד אי קשיא הא קשיא, דמ"ש ממתניתין דכתובות (דף כ"ז ע"ב) בעובדא דר' זכרי' בן הקב"ב דלא האמינוהו על אשתו דאין אדם מעיד על עצמו, היינו דאף שביא תחתיו תלא דדוקא בהכיחא דמעיד בזה לא ישאנה אבל דיעבד לא תלא, דבשעת עדותו לא היה בעלה ולא היה עדותו על עצמו, אלא אח"כ כשבא לישראל י"ש חשש דעיניו נתן בזה, אבל בעל המעיד על אשתו גרע דאין שם עדות עליו דאין אדם מעיד על עצמו ואפילו דיעבד תלא, וא"כ יקשה בארוס וארוסתו מה מהני כודאדא הא אין אדם מעיד על עצמו ולזה אינו מספיק תירומו דהגאון הג"ל דמאוסה לו דזהו שייך לענין חששא דעיניו נתן בזה דכיון דמאוסה לו מסתמא לא נתן עיניו בזה, אבל מ"מ הא אין אדם מעיד על עצמו.

ולזה נראה לענ"ד, דלכאורה תמוה דמ"ש בשנים אומרים מת וב' אומרים לא מת דבאומרת ברי לי ונשאת לאחד מעידיה דלא תלא, והתם אף דבשעה שהעיד לא היה בעלה ולא היה מעיד על עצמו, הא מ"מ לאו מדיון עדות איתין עלה דהא הוי חרי וטרי, אע"כ משום דבספיקות א"ש שני הבע"ד דהיינו הבעל והאשה אומרים ברי לנו שאנחנו מותרים זה לזה לא מפיקין מינייהו, וכיון דבטרי וטרי דהוי ספיקא דאורייתא והבא עליה באשם תלוי, מהני ברי וברי דהבע"ד מכ"ש בשבוייה דהספק שמת נעמאה הוא רק חשש דרבנן, דמה"ש שבוייה מותרת דפשיטא דתהא מותרת לבעלה שמעיד בזה ואומר ברי לי דטעורה, דהוי דמדיון עדות ליכא, דאין אדם מעיד על עצמו, מכל מקום מהני מדיון ברי וברי ידידיה וידידה, ולמה יהא חמור מתרי וטרי דתלא מר' זכריה.

ולזה נלענ"ד דבהכרח ל"ל דבשבוייה חיישין דמה דאמר ברי לי אולי א"י לו בציוור, אלא דמאמין לה ולאשר יודע וחושש עכ"ד

ובאמת על הקושיא הראשונה דאמאי נקט לנתין ולממור הא משום כך לא היינו אוסרים כיון דהוי רק מיעוט, י"ל דנקט כן לאורויי דאם נתעברה הולד פסול לקבל, דשמתא הוא מנתין וממור, והיינו דהס"ד דחורבא שיש רוב כשרים מהני בזירוף חזקת כשרות אבל בחורבא דדברא הולד פסול גם לקבל, דאף לגבי פסול קהל הוי רוב כשרים דהא אם נבעלה לגברי הולד כשר, מכל מקום הא הולד ליכא חזקת כשרות ומלך חזקת כשרות דהאס נמי ליכא דהא האס נמיילא דקין אותה דנתחללה מחמת רוב נכרים, וכיון דליכא ח"כ חיישין ג"כ למיעוט דנתין וממור לפסול הולד.

אך הקושיא שניה הג"ל יקשה, דמ"מ יספיק שתביא ראיה שהוא ישראל, וממילא ניול בחר רוב רוב ישראלים הם כשרים, ג"כ עדיין יקשה לר"א דס"ל דמאן דמכשיר בה פוסל בבתה וא"כ הכרייתא לא מיירי כלל לענין הולד דגם ר"ג מודה דפסול.

ולפי הג"ל י"ל דמה דכתבו דמהני ראיה ול"ח למדאפקרה דהוי ס"ס אפילו ברוב פסולים וכדרך סמוך מיעוטא לפלגא, היינו א"כ דל הפלגא דהיתר הוא ודאי כגון דידעינן שזה ישראל וכשר, ולפי דל דלא אפקרה עוד היתר ודאי אבל אם תביא ראיה רק דהוא ישראל, אף דהוי דר"י כשרים מ"מ ההשג שמתא אפקרה לאחרינא ואפקרה לא' מרוב נכרים, ובזה לא סמוך מיעוטא דכשרים לפלגא דלא אפקרה דאף אם לא אפקרה אין היתר ודאי דהא מ"מ אפשר שזהו ממור אלא דתולין ברוב, וכיון דמכל מקום לא הוי ודאי ממש ל"ח בזה סמוך מיעוטא לפלגא, מש"ס נקט ר"י הר"ז בחזקת בעולה לנתין וממור לאורויי אף אם תביא ראיה דהוא ישראל לא מהני, כיון דיש חשש שהוא נתין וממור, חיישין דלאפקרה אבל בחורבא דמתא דעל כל ביאה וביאה אמרינן דהוא מרוב כשרים, בזה ס"ד דמודה ר"י, ודוק.

גם הא י"ל דתוס' ס"ל להלכה דעכ"פ בלא דיימא לא קיל דחיישין לאפקרה, וכמ"ש לנישגא קמא דיבמות מיירי בלא דיימא וכן י"ל ברטב"א ובר"י מוג"ש, דמ"ש הם דמיירי דאומר שלא זו ידו ממנה ולא מתר"י דמיירי בלא דיימא, י"ל דבאו לתרץ בהא דאמר אב"י וכי לא מודה דמשמע דאב"י מודה דבמודה מותרת, והא לל"ק דיבמות ס"ל לאב"י דגם בלא דיימא חיישין למדאפקרה כו', מש"ס הולכו לתרץ דאומר שלא זו ממנה וכן מ"ש הר"י מוג"ש דהא אמר אב"י וכי לא מודה היינו שמודה שבעל, אבל לא אמר שאינו זו ממנה הכל אב"י לשיטתו, ולל"ב ביבמות ל"ל דמיירי הכא דיימא, אבל לדינא י"ל דס"ל דעכ"פ קיל דבלא דיימא ל"ח דלאפקרה כרבא, ולא נשאר רק שיטת הרמב"ם, דמסתמת דבריו (פ"ג מהל' חלויה) משמע דאפילו בלא דיימא חיישין למדאפקרה, ובזה י"ל דלמאן סבר הרמב"ם כסדרתו דר"י מודה דלענין חשש אפקרה מהימנא.

וביותר דהא באמת תמה ה"מ על הרמב"ם הג"ל דסותר לדבריו בהל' חרומות דנבעלה לכהן ונתעברה הימנו אובלת בחרומה, והב"ח (ס' קנ"ו) תירץ דמיירי בחרומה דרבנן ובדרבנן ל"ח למדאפקרה מהכיהא (דפ"ט מהל' ח"ב) בזה על ארוסתו היינו כיון דלהאי היתרא ולהאי איסורא ל"ח למדאפקרה א"כ י"ל הא דלר"י לא מהני ברי וח"כ היינו מחמת חומרא דרבנן, דהא למד משבוייה והתם הוי רק מדרבנן, וביותר לדין דקיי"ל כר"ג אלא דלא תעביד עובדה, וא"כ אפילו אי ודאי אפקרה אסורה רק מדרבנן ממילא ל"ח למדאפקרה, דהא בדרבנן ל"ח למדאפקרה ורק בזה על ארוסתו דאלו ידענא דאפקרה היתא אסורה מדאורייתא בזה הולך כב"ח לחלק דלהאי היתרא כו' אבל הכא י"ל דרבנן ל"ח למדאפקרה.

ואף דיש לחלק דדוקא בחרומה דרבנן דשורס האיסור דרבנן אבל הכא דאיסור חללות לכהונה דאורייתא אלא דהתשג הוא דרבנן זכו חמור יותר, ומוכח כן מדברי הב"ש (ס' ד' סק"מ) דכתחילה הביא לדברי הב"ח הג"ל והוסיק דאף למחרי"ל דס"ל דעת הרמב"ם דאפילו בדרבנן חיישין למדאפקרה, מ"מ כיון דהר"ש והרשב"א ס"ל דל"ח כלל למדאפקרה בדרבנן עבדינן כוותי', ומיד כתב דבפנייה שונתה עם כשר בחד רוב סגי, כו'.

שכ"ד לא יאמינו לה ויאסרו אותה עליו אומר בני לי ולא הוי בני מעליא, אבל בתרי ומרי הוי בני מעליא דאלו לא ידע דמת בעלם ל"ש לומר דכונן ומאמין לדבריה דהא היא מוכחשת מב' עדים, ואף באם ג' אומרים מת דבלעדו יש ב' דמעידים שמת מכל מקום למה לו להאמין לה כיון דיש ב' עדים שמעידים לה מת וכו' ומרי ומרי מש"ה אמרין דבאמת עושן שבדי לו ומקרי בני מעליא.

ובין שכן מיושב קושיתו דגבי ארוס וארוסתו מהני הודאחו מדין בני ובני דהוי בני מעליא, דאלו ידע דאלו מיניה הא ידע דמשקרא [ועדיין יש לעיין לטעם הרשב"א והר"י מיי"ש הכ"ל דבעינן דיאמר לא זכתי ידי מומה, נשאר הקושיא, דלמא זכתי דבא עליה והוא מאמינה שלא אפקרה לגבי אחרינה מש"ה עושן שלא זו ממונה].

ולפי י"ל ב"ד להחריב ד"ל דהא דמעיד בה לא ישאנה היינו דמדין בני ובני ליכא, דיש לחוש דטענה ברי שלו מחמת שמאמין לה, ומדין עדות חיישין דעיניו נתן בה, אבל ב"ד הודאחו לאו מדין עדות דהרי מסתימת כל הפוסקים ב'ארוס וארוסתו משמע אף אם הוא גזן לאוריותא מהני הודאחו, וע"כ בעעס מחמת בני ובני ידידי ודידי, ה"ל ב"ד, ואף דבתרי ומרי לכחילה לא מהני בני ובני י"ל דוקא בתרי ומרי דלפינו ב' מעידים דלא מת, אבל ב"ד י"ל דאפילו לכחילה מתירים אותה מחמת בני ובני, אף דיש לפקפק דגם כן לא הוי בני מעליא דאף דלאו מיניה הוא י"ל דמאמין לה דנבעלה לכשר, מ"מ י"ל כיון דרואה דמשקרא ביה לומר דמיניה לא הו"ל להאמינה כלל ומקרי בני מעליא.

עוד יש לזכור הימך ב"ד אף דפקקנו על חלוקו דהגאון כ"י במ"ש כיון דלדין אריכים לבני ידיה רק משום לכחילה ל"ח לעיניו נתן בה, ובחבנו הא לכחילה עבדין כ"י ולר"י לא מהני הודאחו, דחיישין דעיניו כו' כיון דלריכים להודאחו אפילו כדעבד, מ"מ כ"ל לומר שבגנון זה, ד"ל מה דמחמירין לכחילה כ"י היינו במלתא דלר"י אפילו דיעבד תלא בזה חיישין לכחילה לדברי ר"י, אבל צמח דלר"י לא תלא לא חיישין לכחילה לחוש לדרי, וא"כ בהודאחו דלר"י לא תלא כדכתבו בשם הריטב"א דחששא דעיניו נתן הוא רק לעיני לכחילה אבל נשאת לא תלא, אף כומכים על דר"ג דמותרת מחמת בני ידיה וחזקה כשרות, ועבדין עובדא לכחילה כ"ג כיון דגם לר"י עכ"פ דיעבד לא תלא, וכנון.

הג' כיון דתיחש בה תחילה דבפשוטו נראה אף דשויא אנפשיה חתיכה דאיסורה, מכל מקום כיון דנותן המתלה עוב מהני כמו בכל שויא אנפשיה חד"א דמהני.

אולם יש לדון ע"פ דברי תוס' יבמות (דף ק"ח) ד"ה סד"א ובתורה"ש חידולם שם, דמבאר דאמתלה מהני רק לדנו בשתיקה מתחילה ועד סוף אבל לא להסיר ע"י דבור השני וה"כ כגא דבעינן דבורו וכודאחו להחיר לא מהני המתלה.

אמנם נראה למה דברנו דכודאחו לאו מדין עדות תלא כיון דהוא ויהי אומרים בני דמותרים אנתו זה לזה אנו מאמין, ה"כ י"ל דכברת מברש"ה רק דא"ה לרון לשויא דבורו השנית לעדות כהניא עליה בכופה, אבל היכי דאמין עלה מדין החומרה שכתרת עליה בכופה, אבל היכי דאמין עלה מדין בני ובני יש לומר דמהני המתלה דהא מכל מקום אומר בני שמתרת לי.

ובזה עולה יפה פסקו דה"ל (סי' כ"ד) דמבאר שם דאמתלה טובה לעיני מעוברת חבירו מהני, ולבאורה ה"י סתירה לזה מתוס' ונוהר"ש ה"ל דאמתלה לא הוי רק בשתיקה מתחילה ועד סוף ולומר דבדין מעוברת חבירו דיבורה לחוד מתירה תלא דאם מכחישה הוי שוי' אנפשיה חד"א, ואם ה"י במליחות שיהי' ספק לו היתה מותרת לו בבני ידיה, זהו וסתר מדברי ל"ש עלמנו שדן שם דלמא הודאחו לא מהני דתיחש למדאפקרה, תלא דמ"מ הא הר"ש וברשב"א ס"ל דל"ח למדאפקרה עיי"ש ואם ינמא דברי

ידיה לחוד מספיק, ממילא ל"ש חששא דאפקרה, דהא בזה דאומרת דלא אפקרה עאלמה עוד הוא אינו יודע ומספיק בני ידיה אע"כ ד"ל דהכיתור רק מכה הודאחו, וא"כ יקשה כ"ל דהא האמתלה הוי רק כשתיקה, ולפי דברינו ניחא דאף דבעי הודאחו מכל מקום לאו מדין עדות תלא מדין בני ובני לעיני זה מהני האמתלה, דמכל מקום אומר דברי לו שמתרת לו.

עוד כ"ל ד"ד עדיף כיון דעד אחד בעיד דמיד אמר לו שא"י להכחיש מה שגלוי לשמים דממנו נתעברה ורובה ליסאינה, אף אחיו מעבדין וכופין אותו להכחיש ב"ד א"כ מעולם לא שויא אנפשיה חד"א, וכמ"ש הט"ז יו"ד (סי' קפ"ד) דבהכרח דשורפין וסוקלין על החזקות דבנה כרוך אחריה דאם יש ב' עדים שאמרה מיד ש"איתו בנה תלא מגדלחו כבנה מהני.

אף דהט"ז כתב ב' עדים י"ל דוקא החס דהוי דבר שבערוה דאין עד אחד נאמן, אבל ב"ד לעיני חללות כהונה, י"ל דלא מקרי דבר שבערוה, עיין מדרכי פ"ד דיבמות (סי' כ"ח) דיבמה לשוק מקרי דבר שבערוה כיון דאין קדושין תופסין בה וכולד ממזר משמע דבחיביב לאיין דעלמא כיון דאין כולד ממזר לא מקרי דבר שבערוה וא"כ עד אחד נאמן.

ובזה יש לדון על הפקפוק שפקקנו מכה חששא דעיניו נתן בה, דב"ד דהודה בפני העד בשעה שלא ה"י שייך חשדא זו דעיניו נתן בה, דהא אז ה"י בלעמו להכחישה ב"ד ולא ישאנה א"כ אותה הודאה מהני.

אולם עוד יש לפקפק, וגדולה היא חללי דהכי דלעיני שויא אנפשיה חד"א מהני המתלה, מ"מ הכא דכחשתו ה"י עיני עדות, דהא מהני עדותו לעיני דאינו בנו דהחורה האמינתו וכיון דאמר בפני ב"ד הוי כהעיד ב"ד דאינו חוזר ומגיד אף באמתלה, וכמ"ש הגאון הפלאה בספר כהונה בכתובות (דף כ"ב) באומרת א"א הני דמהני המתלה, דוקא בלא אמרה כן ב"ד אבל אמרה ב"ד כיון דנאמנת מדין עדות כיון דבירה לקדש א"ע, אי"ל חוזר' ומגד' באמתלה כמו באנוסים היינו מחמת נפשות דאיני נאמנים ואין לך אמתלה גדול מזה עיי"ש, [ובגליון שם כתבתי, דבריו תמוכים דבאמת היא אינה נאמנת מכה דבירה לא תמלא חיש שירלה לקדשה תלא דהחורה האמינתו לאב מגז"כ כ"ז שבידו לקדשה (לאפוקי בוגרות), אבל היא לא מהימנא רק מדין שויא אנפשיה חד"א, ולהדיא אמרין קדושין (דף ס"ג) ומודינא היכא דאמרה הוי דאין סוקלין, לאב הימינה רחמנא ולא לדידה, ופירש"י לעיני איסור טעמא אחרינה איכא דשוי' אנפשיה חד"א, ואם כן שפיר מהני המתלה תלא דמ"מ כ"מ לדברי הרב באב שאמר בפני ב"ד קדשתי אה בתי דלא מהני המתלה, ע"כ דברי שם].

ולפי ה"ה דב"ב (דף קכ"ב) א"ר עבדי וחזר ואמר בני וכן ה"ה דהגהת ש"ע (סי' ד' סעי' כ"ט) מייירי בלא אמר ב"ד, ועיין בהר"ב"ד (פ"ח סי' כ"ט) מה"ל אישות) א"כ ה"ל ב"ד דאינו בני בש עדות עליו, ואף דבלא"ה לא ה"י יורשו מספק מ"מ עתה הוי עדות דודאי אינו בנו, ויש ג"כ כ"מ לעיני דמותר בקרובותיה כמו בהארכתה בזה במק"א, י"ל דלא מהני המתלה ועיין תשו' כ"ד"ן הובא בחלקה מחיקק (סי' י"ז).

ואף דמדברי חשו"ל ה"ל דפסק דמנוצרת חבירו דמהני המתלה אף דהכחישה החילה ב"ד ויהי' מוכרחים לומר כיון דלא אמר דבריו לעיני עדות דאינו בנו רק לסלק מעליו תביעתה לא מקרי בשם עדות, מ"מ זהו א"כ ה"ל נחית לזה ומחלק בכך הייתי כופף קומתי מלא ארצה נגד חמתו הגדולה, אבל אחרי דלא הערה מזה כלום, קשה עלי לרון מהבאר דאין שם עדות עלה ועיין חשו"ב שב יעקב חלק אה"ע (סי' ג') דנחית לחילוק זה לעיני שויא אנפשיה חתיכה דאיסורה כיון דלא אמר בשביל זה רק לסלק טענתה מעליו, וזהו ל"ע לדיונא לדעתה הקלושה כוללע"ד.

סימן פו

לכבוד ידידי הרב רבי יוסף נ"י אב"ד דק"ק פרענצלא

ראיתי שאלתו ושרשכ צנויה על הדין אם תמותה הבאה לאחר מיכן כאמנת להעיד דעת בעלה.

הנה כה"ף והרמב"ם השמיטו לאיבעי' זו דתמותה הבאה לאחר מיכן ולמד מזה הכ"י דס"ל להקל ובכ"מ נתן עטם דכאי חששא דרבנן הוא, ונקטינן ספיקו לקולא. אולם תמי' לי איך אפשר לומר דכוי רק חששא דרבנן הא בהך נשים לאין מעידות אם בעלה כהן אוכלת בתרומה, כהי דמחזיקין אותה לודאי משקרת וקיימא בחזקת ח"א, ולומר דעכ"פ לענין מסקא אדעתה שמה ימות בעלה ותפול קמי יבם, וזו רק חששא בעלמא ומדרבנן זה חיו, דהא למאי דבעי למפשט דמתני' מת בעלי וחכ"כ מת חמי דכוי ג"כ בדרך דמסקא דעתה וסוגחא אותה על העתיד, ואעפ"כ תמי' בהך במתני' דהיתה בת ישראל לכהן אוכלת בתרומה, ובת"ל למד מזה דאם זנתה הולד ממזר ודאי, וכן אם בא אחר וקדשה מותר בקרובותיה דדין לודאי דבעלה חי ח"כ ממילא כוי ספיקא דאורייתא, ועי' בתשו' עבודת הגרשוני (סי' ס"ז) כתב דגם דעת כה"ף והרמב"ם לפסוק האיבעיא לחומרא, אלא דסמכו על שהביאו דינא דמתני' מת בעלי וחכ"כ מת חמי דמיני' רלו למפשט האיבעיא דמסקא דעתה וכו'.

וזה תמוה דאף אם אפשר לדחוק כן בכוונת כה"ף הא הרמב"ם לא הביא כלל כך דינא דמת בעלי ואחר כך מת חמי.

ונלע"ד דתוס' בסוגיין הקשו אהכיה דיבמתה אינה מעידה, והלא כשמעידה על יבמה שמת שמה יבם אותה בעלה ותבי' לאלתר ארחה, ותיירו דאינה חוששת לכך כיון דידעת דבעלה חי ויבא ויקלקלה עכ"ל, ותמוה לי הא לשמואל ס"ל דיבמה אינה כח"א, וכן לרב עכ"פ בנשואה מותרת ליבם כדלעיל (דף ז"ה) ואר"ה כגון שקידש אחיו, ח"כ גם אחר שיבא בעלה לא יקלקלה, ותוס' כה"ל בתחילת דבריהם הקשו מזה דמה תרויה הא לא תתקלקל לה ותיירו דמ"מ מכוונת לביישה וזהו שייך אם עכ"פ אינה מגרעת כחה עמה, אבל מ"מ ישאר קושייתם השנייה כה"ל דעתה מגרעת עלמה שהבי' ארחה לאלתר ולבסוף כשיבא בעלה לא תרויה לסלקה מניהו ארחה.

ולזה באמת ל"ל על קושיית תוס' דהעיקר תקנת חז"ל הי' היבא דמעידה על יבמתו שיש לה צנים והיא איך לה צנים דחוששת שמה ימות בעלה ותפול לפני יבמה ותבי' ארחה, לזה מעידה שמה יבמה ותנשא לאלתר ותבי' מקולקלת לבעלה, ובאיך גוויי הוי משום לא פלוג (ועי' במ"ל).

אך לפי זה יקשה על האיבעיא דתמותה הבאה לאחר מיכן, דכוי שייך רק היכי דמעידה לכלתה הבאה לאחר מיכן שאין לה צנים, ובזה ישאר קושיית תוס' הא כשמעידה על בעלה שמת תפול מיד לפני בנה ותבי' מיד כלתה, וגם אחר כך שיבא בעלה לא תבי' נפקת מזה.

ולזה נראה דיסוד הדין דיבמה אינה כח"א וכן לרב אם מן הנשואים, היינו משום דהעטם דאמרו רז"ל בא"א דתלא מזה ומזה, מחששא דיאמרו שגירש בעלה ונשא זה, וזהו לא שייך ביבם, וכדאיתא להדיא בסוגיא (דף פ"ח). ומה דמסקין סם רישא דעבדה איסורא קסובו, היינו שקסבו לחוש שיאמרו גירש ראשון, (ועיין בהרא"ש שם), אולם כ"ז לסוגיא דידן, אבל לפי דברי הירושלמי שהביא הכ"י ר"פ האשה דמבואר דקנס בעלמא הוא, לאלת מזה ומזה, דמשני לריבה גט לברר איסורו דראשון, ועי' במ"ל (פ"י מהל' גירושין) דהו"ל מזה דס"ל דאיסורו דראשון הוא מקודם שנתגרשה, ולא אסרו משום מחזיר גרושתו, אלא דאסרו מקבא בעלמא, וח"כ ממילא גם יבמה היא כח"א.

ולפי"ז י"ל דהא דאמרינן בעו במערבא תמותה הבאה לאחר"י, היינו דמערבא לשיעתייבו, דגם ביבמה אסורה כח"א מש"ה שפיר שייך דמסקא דעתה כו', דאף דהביה לאלתר כלתה מ"מ כשיבא בעלה תביה מקולקלת, אבל לסוגיא דידן ליחא כלל

לכך איבעיא, דמה"ס העיד בשקר הא מגרעת עלמה דתבי' מיד כלתה, ובסוף צבא בעלה ג"כ לא תתקלקל, ואף דאם מן האירוסין קיי"ל כרב דאסורה, מ"מ י"ל כיון דעכ"פ בנשואה מותרת ח"כ תו ליבא למימר דתמותה הבאה לאחר"י נכלל בשון תמותה דתמי' במתני' דכל היכי דאיבא לז תמותה אסורה, דהא בזמן הנשואין איבא לז תמותה ושריא להעיד, ע"כ דלא נכלל בזה ח"כ ממילא מוכח דגם מן האירוסין שריא מדלא תשבה למתני בפני עלמה, והבן.

ואולם עדיין לבי מפקפק דבאמת קשה לכאורה לפי טעמא דתלא מזה ומזה דיאמרו גירש הראשון, הא זהו שייך לאסרה על הראשון דכוי כמחזיר גרושתו, אבל מ"מ אסורה להשני, וז"ל להשני דעבדה עמו אסורה בלא"ה קנסוה לדון כאלו זינקה כמזיד דאסורה לבועל ורק לאפוקי מבעלה הראשון בזה לא היה ראוי לקנוס לדונה כמזיד אלא דוקא במקום דשייך חששא דיאמרו גירש ראשון ומחזיר גרושתו, וכן מלאתי בעזה"י במ"ל (פ"י מה"ג), ולפ"ז י"ל דהא דאמר שמואל יבמה אינה כח"א ומותרת לחזור לבעלה, וכן לרב מן הנשואין, היינו דוקא לבעלה, אבל אחר שימות בעלה אסורה ליבם, דלגבי ידיה קנסוה בפשטו לדונו כמזיד דאסורה לבועל, ואף דבעידן דנבעלה לו בלא"ה היתה אסורה לו משום אשת אחיו, מ"מ אסורה לו משום סוטה וכמו דאיתא להדיא בהגהת ש"ע (סי' קע"ה סי"ט) לענין אחות אשתו, ומבואר כן להדיא בתוס' (דף ז"ד ע"ב) ד"ה אשת גיבור, והטעם מבואר בתקור הדין בפסקי מהרא"י דשייך שפיר שנאסרה לבועל בזה תמות אחות אשתו, וה"ל ביבם דשייך דאסרה לבועל בזה ימות בלא צנים.

ומה"ז תמוהים לי דברי תוס' כה"ל בקושייתם דמה תרויה הא לשמואל יבמה אינה כח"א ומותרת ליבם, הא י"ל בפשטו דלשמואל מותרת רק לבעלה אבל מ"מ לא תפול קמי יבם דאסורה לו דמשום קנס עשאיה כזינחה דאסורה לבועל ומרווחת שפיר שלא תפול לפני בעלה ליבום, ואולי י"ל דאף דאסרו להשני דכוי כזינחה, מ"מ כיון דמה"ט לא ראו לאסרה לבעלה ח"א לאסרה גם על השני, דכוי כחוכא ואעלולא, דממנ"פ אם אהא דן אותה למזיד דאסור לבעלה, ואם לא תשתרי גם להשני, אלא אסרו להשני רק היבא דממילא אסרו להראשון משום שיאמרו גירש אותה בזה הוא אסרו להשני משום סוטה לדונה כמזיד, כיון דעכ"פ היא אסורה גם להראשון אבל ביבמה דמותרת להראשון שהוא בעלה דלא שייך דגירש הראשון, מותרת גם להשני ותפול לפניו ליבום.

ועדיין ז"ע דמהיכן פסיקא להו לתוס' כן, דלמא אסורה להשני בכל ענין, ואם נימא כן לקושטא דמלתא אזדא לדברינו כה"ל.

וביכור דברי הרמב"ם בתמותה הבאה לאחר"י כחבתי ישוב וכן בארובה בתשובתי לבי חבתי רב רבי שלמה כ"י ואין ראוני פה להאריך בזה, כי אחרי כל התירושים מאן ספין ומאן רקיע להקל ח"ו נגד דעת הרא"ש וכעור ואסק בהמ"א.

ואולם עכ"פ יש מקום לנו לדון להקל בזה דאפשר, היכי די"ל דלא פליגי בזה האוסרים, והיינו כמ"ש הח"מ, דעתה אין מיבמים ליבא חשש, ומה שטוען העבד"ג בתשובה דדבר שבמנין לריך מנין אחר להתייר, ובתשו' ז"ל כתב כיון דתמותה דע"ה באשה משום דאפקעינכו רבן לקדושין מיניי וכוון דבזמן הש"ס לא אפקעינכו בעדות של תמותה הבאה לאחר"י ממילא גם עתה לא מהני עדותה, הנה מלבד מה שיש לטעון עליהם, דלענין דבר שבמנין מלינו כמה וכמה חולקים בדבר, וגם לענין אפקעינכו לא מלאנו הך טעמא רק ברש"י שבת (דף קמ"ה ע"ב) אבל מהתמותה כל הפוסקים לא משמע כן, גם אף אם יהיבנא להו קושייתם, וזו רק אם אמרינן כדעת הב"ש דבתמותה הבאה לאחר"י אף אם היא ערובה לבנה ולא תבי' כלתה משום לא פלוג, ח"כ כשגזרו גזרו סתם תמותה הבאה לאחר"י שייך בזה דבר שבמנין, וגם סברת כה"ז דמ"מ עשה דאין מיבמים וליבא חשש הא לא אפקעינכו לקידושין, אבל בהך גיבא י"ל כדעת הח"מ דהיכי דהיא ערובה מעידה, דמה דטען הב"ש מן יבמתה שהיא אחותה יש לחלק דיבמתה

דיבמתה היינו גיסתה שייך לא פלוג, דכל ענין שם גיסתה עליה, וכמו כן אלו בפירות אמרו אם יבמה לא תעיד היינו אומרים לא פלוג, אבל כיון שלא אמרו כן מעולם על אם יבמה רק דכלל בכלל חמותה והיינו כיכי דיש לך חמותה וממילא במקום שהיא ערוה ליכא בזה לך חמותה ואין שם חמותה עליה, ולא שייך לא פלוג. **ובזה** מיושב קושיית עב"ג שהקשה כיון דלא חשיב חמותה כבאה לאח"מ, ע"כ משום דכלל בכלל חמותה, ה"ל לא הו"ל למחשב יבמתה דכלל בכלל לרעה, ולפי ה"ל יוחא, דכלשון לרעה יבמתה שהיא אחותה לא היכה בכלל כיון דליכא בה לך לרעה, לזה אמרו יבמתה דגם אם היא אחותה בכלל דמ"מ מקרי גיסתה, ואם נימא כן ממילא ליחא לטענת העוב"ג והל"ל, דלטענת דבר שבמנין י"ל כיון דבחיוב ג"כ חילקו והתירו בה"א ערוה, ואמרו רק כיכא דיש לך חמותה וכיון דלדין דאין מיבמים ליכא לך חמותה, ממילא מותרת, ודומה לגילוי נפש, (ע"י מג"א סי' תס"ח) וכן לטענת אפקעיכו כיון דאמרו אפקעיכו כיכא לייכא לך חמותה, נכלל ממילא בזה לדין דכללו דברייהם דליכא לך חמותה אפקעיכו לקדושין.

וביותר י"ל דממ"פ אם יודון ביבמתה אחותה משום לא פלוג וס"ל בחמותה הבאה לאח"מ יקשה כיכי פשעינן מהא דאמרה מת בעלי ואח"כ מת חמי, והיינו כיון דבעלה אינו צעיר ליכא שנאח עתה, הא י"ל דלמא הסת משום לא פלוג דכשאמרו דכלה אינה מעידה כיכא דהיא צעיר אסור בכל ענין משום לא פלוג, וזה תמוה מאד.

א"כ או דנסתח סברה לא פלוג כיכא לייכא לערא דגופה או י"ל דכיכא דהוי משום לא פלוג ומדינא נאמנת ממילא לא אמרינן דאינה נאמנת רק להחמיר לא לקולא, מש"ס פשיע שפיר מדתני בההיא דמת בעלי ואח"כ מת כו' דאובלת בתרומה דאין הטעם משום לא פלוג.

וכיון דהוכחנו דהיכא דהוא מטעם לא פלוג הא דאינה נאמנת כיון דרך חומרא, ממילא נכי דלאותו נד איבעיא מדחמותה הבאה לאח"מ א"כ, גם לדין דאין מיבמין א"כ משום לא פלוג, מ"מ כיון דהיא איבעיא ללא אפשטה, ממילא בהיא ערוה וכן לדין דאין מיבמין הוי ספיקא דרבנן, וזוה קיימא סברה סב"מ שהבאנו בחלת דברינו, דהוי ספק דרבנן ולקולא, ואפשר להעמיס כן בזוונת סב"מ במ"ש זוה"ו אפשר לסמוך על הב"י, היינו דזוה קיימא דברי הב"י דהכי דביסוד האיבעיא הוי ספיקא דאורייתא, אבל היכא דהוא רק משום לא פלוג הוי ספיקא דרבנן, ולענ"ד כנונים דברי סב"מ ויש לסמוך על זה בנידון דידן במקום דהק אם יסכים עמי מעכ"ת כ"י ועוד מורה מפורסם, כוללע"ד.

עקיבא בן מ"ו הרב רבי משה

סימן פו

לכבוד ידירי הרב רבי אברהם ג"י הגאב"ד דק"ק פינגטשוב

ע"ד השאלה בענין עגונא דאחיה שראון כבודו הרמה לשמוע דעתי הקלושה.

ביסוד דעתי הענייה מסכמת בשריותא דהאי אחתה כי אע"פ שעדות ב' עדים הראשונים אין מספיק כ"כ להחיר כיון שהעידו רק על שמו ושם עירו ולא על שם אביו דזוה נחלקו גדולי הפוסקים, מ"מ עדות העד הג' דמעיד גם על שם אביו לית ביה פקפוק כלל, ואם היב השעה לייכא לך ה' מקום להקל גם עפ"י עדים הראשונים, כיון דיש אומדות דמוכה שהעד הא' אומר שר' ליב פינגטשוב הנלקח לאיש מלחמה יחד עם ר"ש ברחן וכו' והעד הב' אומרים שנלקח עבור שגנב פרה, וכיון שידוע לכס שסימנים אלו נמארים בצעל האשה הזאת שאנו דיין עליה, י"ל דסגי בעדות כזו, ודמי לההיא דהרש"ד"ס (סי' ע"ט) והובא בתשובת משאת משה ועדף מיינה, וכיון דרבים גדולים חקרי לב מסכימים להקל בשמו ושם עירו לחוד, וכמ"ש בתשובת

מהרש"כ (סי' כ"ו) דכן הלכה רווחת בישראל, עכ"פ יש לסמוך בצירוף אומדות הג"ל.

ועל ענין הכחשה שבעדים, שהעדים הראשונים העידו מפי אחרים שלאחר מיתתו השליכוהו לים, והעד הג' העיד מפי עד שקברוהו בשפת הנהר על הקרקע, מקור הדין בשו"ת הרא"ש (כלל כ"א) בנידון הכחשה דעד אחד העיד דזנו התעסק בקבורתו וע"א העיד שלא היה בנו על קברו, דכיון דקיי"ל כר"י ור"ש דא' אומרת מת וא' אומרת נהרג דתנשא כש"כ בזה דהכחשה במלתא אחריתי, עיי"ש.

ומה דלא למד הרא"ש כן בפשטו דקיי"ל כרע"ק דעדי נשים לא צבי דיושב ומקירה, כיון דאיכא כתובה למשקל כד"מ דמי וכיון דכד"מ דמי ממילא צרכנשו צדיקו' כשר כמו בדיני ממון, וכהיא דהכחיש' אם בנו היה בשעת הקבורה שם בודאי לא היה יותר מצדיקות, ולענ"ד פשוט דאף דהר"ן בתשו' כתב בפשיטות שכיון שמדמין לד"מ הכחשה צדיקות כשר מ"מ לא פסיקא להרא"ש כן מסברה ד"ל כיון דהוא קולא גדולה לומר משום דפתיכא ביה לך ממון יהא דינו כד"מ, עד שהרמב"ם הולך להוכיח דמשום עגונא דאחתה הקילו, א"כ י"ל דלא הקילו רק לענין דלכתחילה לא לריך לדו"ח, אבל היכי דהיין ריעותא דהוכחשו צדיקות י"מ דלא הקילו ומתשו' מהרי"ט (ת"א סי' קל"ח) כ"כ לקושטא דמלתא, [אבל פלא בעיני שלא הביא דברי הר"ן בספוכה ודברי הרא"ש בתשוב' הג"ל דמבואר בסיפור, ומ"ש מהרי"ט שם דמוכה כן בתשו' הרא"ש כלל מ"ו, לא ידעתי כוונתו] לזה הביא הרא"ש ממתני' כיון דהכחשה בגוף המיתה אינו מניק, כ"ש דהכחשה במלתא אחריתא.

ואפשר באמת דר"מ מודה בכחשה במלתא אחריתא דתנשא, ולא פלוג רק בכחשה בגוף המיתה אלא דלר"מ לא מצינו כן במפורש, ולזה הוכיח הרא"ש רק מדקיי"ל כר"י ור"ש ממילא מכ"ש בכחשה במלתא אחרית', או אפשר דר"מ ס"ל דכל הכחשה אפילו צדיקות לא תנשא, משום דס"ל כר"ט דעדות נשים לד"מ מדמין להו, או דס"ל דלענין הלכות דו"ח הקילו לדמות לד"מ אבל צרכנשו לא הקילו וכנ"ל.

עכ"פ מדברי הרא"ש נלמד דס"ל לדינא דדינא דמתני' אחת אומרת מת וא' אומרת נהרג, ה"ה גם בעדים דעלמא שהכחישו בזה אם מת או נהרג ס"ל לר"י ור"ש דתנשא.

ומה דקשה הא לכאורה צבוגיין מוכח בסיפור, דהא לשנוייא דר"א דבמחלוקת שנוייה, א"כ רישא דקתני ואחת אומרת לא מת דתנשא אחי כר"י ור"ש, וע"כ דנלמד כן מדס"ל לר"י ור"ש דמת ונהרג תנשא, ואם אחת לר"י ור"ש ס"ל דגם בעדים דעלמא כה"ג תנשא א"כ איך מוכח מדבריהם דפליגי בזה אר"מ דהכחשה דלרה דלא מת דהוי הכחשה ולא תנשא, הא שאני מת ונהרג כיון דהרווייבו קאמרי מת לא מקרי הכחשה, דמס"ט אפילו בעדים דעלמא שריא, אע"כ מוכח דר"י ור"ש ס"ל דבמת ונהרג תנשא, דזהו רק בצרות ומטעם דהכחשה דלרה לאו הכחשה היא, ו"ל באמת לשנוייא דר"א מוכח דר"י ור"ש ס"ל הכי רק בצרות, אבל למה דקיי"ל כשנוייא דר"י דגם לר"מ הכחשה לא מת בצרה לא הוי הכחשה, ורק במת ונהרג כיון דשניהם באים להחיר עלמן הוי הכחשה אפילו בצרות, וממילא אמרינן דהיא סברה פסוקה, וגם לר"י ור"ש הוי ראוי לומר כן דאף ע"י הלכה הוי הכחשה כה"ג אי לאו דעמעייבו דאפילו בעדים דעלמא אינו מניק הכחשה, כיון דהרווייבו מודים בגוף המיתה, וזו כוונת הב"ש בקולר אחרים וכך כתב המהרש"ם בק"ע.

ומזה גלוי הסחירה על דברי מעכ"ת כ"י שכתב דרך פלפול להוכיח כשיעת הרא"ש, משום דקשה לשנוייא דר"א, דאמאי נקט פלוגתייהו ב' אומרת מת וא' אומרת נהרג, ולא נקט פלוגתייהו ב' אומרת לא מת דלר"מ ל"ה, ולר"י ור"ש תנשא, ע"כ דבא לאורויי בסיפא דבמת ונהרג אפילו בעדים דעלמא תנשא, ובמת"כ לשנויא דר"א אין קיום לדברי הרא"ש וכנ"ל.

תו כתב מעכ"ת בישב קושיית הב"י על הטור שהביא כן בשם הרא"ש וסי' מתני' ערוכה, משום דה"י מקום לומר

חשדו לשקר ולא הורע חזקתיו לחשדיהו למשקרים, וכיון
 דבעדי נשים כל פסולי עדות שבעולם שאין מחמת עזירה כשרים
 להעיד א"כ י"ל דאם אחד גזנן לא יתבטל כל העדות, דמ"מ איך
 העדים לא חשדי לשקר, והיוין כפסול קורבא דכשרים לע"כ,
 אחר זמן רב ראיתי בספר בית מאיר כ"כ בקורא אמרים בשם
 הגאון מודע ביהודא והוא הסוג עליו, אבל לפי הנ"ל יש להסביר
 היטב, ומ"מ בדברי הרא"ש בחשוב' א"א לכוון כן, דא"כ מאי
 הולך לתלות דין מה ונהרג בעלמא לפלוגתא דר"מ ור"י ור"ש דזכו
 קשה טובא דהא י"ל דפליגי רק בלרות, כמו דל"ל לשנוייה דר"א
 וכ"ל ומנ"ל לר"י אם הכחשה בעדים בעלמא במה ונהרג בטל
 העדות, הא י"ל לשנויא דר"י דפליגי בהא, דר"מ ס"ל דהכחשה
 דנהרג מהני גם בלרה ור"י ור"ש ס"ל דהכחשה דנהרג הוי
 כמו הכחשה דלא מת לא מהני בלרות, וכדס"ל לר"א
 אליבא דכ"ע, ומנ"ל לשנוי' פלוג' חדשה יותר הו"ל לברא"ש לומר
 דלכ"ע, גם לר"מ כשר בעדים בעלמא, ופליגי רק בלרות, והיינו
 דבעדים בעלמא קיימינן כסדרא הנ"ל דעכ"פ חד מינייהו כשר
 להעיד אבל בלרות דאין לרה מעידה לחברתה, א"כ מה דאנו רוצים
 להחירי הוא רק ע"י עלמה דאומרת מה, ובזה דהיא מוכחשת
 מלרעה נסתלק עדותה, וע"י עדות חברתה דנהרג א"א להחירי
 דהא לרה א"כ להחיר, ולר"מ דס"ל לרה נאמנת להכחיש היינו
 בלא מה לשנוייה דר"א או ע"י הכחשה דנהרג לשנוי' דר"י, וכיון
 דנאמנת להכחיש לאיסור ולא להחיר מש"ס ס"ל לר"מ דלא תנשא
 ור"י ור"ש ס"ל דא"כ גם להכחיש לאיסור, אבל בעדים בעלמא דעד
 אחד נאמן להחיר שריא כיון דחד מינייהו ודאי כשר, וסיב
 כסוגיא מרווחת מאד.

וביותר קשה דאם נימא דהרא"ש מה"ע אחיה עלה מנילא
 בלרות דליתא לה"ע, דהא לרה א"כ להחיר, מוכרחים
 אנו לעטם אחר דר"י ור"ש מחירים, והיינו משום דלרה א"י
 להכחיש, ומנילא איך יליף הרה"ש מזה דעדים בעלמא נאמנים,
 הא הכחשה דעעמייהו דר"י ור"ש משום דלרה א"כ להכחיש, וע"כ
 דכוונת הרא"ש דבע"כ לא מגרע כלל הכחשה ורואים שניהם להצטרף,
 ובחמת מוכח דלשנוייה דר"א פליגי ר"מ ור"י ור"ש רק בלרות,
 ולשנוייה דר"י הוא דתב הרא"ש דר"י ור"ש ס"ל הכי גם בעדים
 בעלמא וכמ"ס ב"ש וכנ"ל, אבל מכל מקום לדינא יש לך גדול להקל
 דהכחשה בחקירות כשר בע"כ.

אולם ניסוד הדבר דנמלא אחד גזנן דכשר דבעדי נשים לא
 אמרינן נמלא אחד פסול דכולם בטלים, לענ"ד ראייה
 בהיפוך מדברי הר"ן גיטין פ"ק בסוגיא דעמך ונכסף קטוים לך,
 דתב דאם קרוב הביא גע שחרור כזה י"ל כיון דא"כ לומר בפני
 נכתב לענין הנכסים, א"כ גם לענין שחרור אינו נאמן עדות
 שבעלה מקלחה בטלה כולה, ולפי הנ"ל יש חילוק טובא די"ל
 דהך עלתא דבעלה כולה הוא ג"כ גזה"כ דמתפשט הפסול בכולה,
 וכמ"ס הרא"ש להדיא פ"ק דמכות, דהוי כנמלא אחד מהן קא"פ,
 וא"כ לענין עדות דפני נכתב דכל הפסולים שאינם מחמת רשעות
 דחשוד לשקר נאמנים יהיה הדין דנמלא אחד מהם גזנן דיתקיים
 העדות בשאר וכנ"ל, הכי נמי מה"ע לא אמרינן דבעלה מקלחה
 בעלה כולה אלא על כרחך דבזירא ליה להר"ן דאין לחלק דגם
 בע"כ אם נמלא אחד מהם גזנן בעלה כל העדות.

עוד י"ל להחזיק סברה כב"ש דבע"כ כשר, ולמה דהערה כב"י
 בחשו' בה"ל קדושין (סי' י"ג) על הרמב"ם דבעדים מרובים
 והוכחש אחד בחקירות דבעל כל העדות, אם הוא דוקא בבוא
 בב"א, אבל זה אחר זה לא, עיי"ש, ולענ"ד להוכיח כן ממ"ש
 הרמב"ם (הל' נזירו') זה אומר נזר ב' וזה אומר נזר ג' בעל עדותן
 כה אומרת נזר ב' וכה אחת אומרת נזר ג', הו"ל נזיר ב', וכה
 ע"כ הא דבא' אומר נזר ב' ואחד אומר נזר ג' דבעל העדות ולא
 הוי כה' אומר הלוהו מנה ואחד אומר מאתים דקיי"ל יש בכלל
 מאתים מנה, היינו משום דלגבי המנה הוי הכחשה בבדיקות,
 אם היה בבירוק עוד מנה או לא, ובד"מ קיי"ל הכחשה בבדיקות
 כשר, אבל נזירות דמי לנפשות והכחשה בבדיקות פסול, (וכ"כ
 בחומים סק"ו) וכיון שכן יקשה גם בב' יתיי' עדים נימא דעל נזירות
 כ"כ

לומר דקיי"ל כשנוייה דר"א, ומנילא סתמא בחרה כר"מ ורואו
 לקבוע הלכה כר"מ, והיינו אומרים דפלוגתייהו רק בלרות, אבל
 מדברי הרא"ש נלמד דפליגי גם בעדים בעלמא, ובהא ליכא
 סתמא נגד ר"י ור"ש.

רא ראיתי בתחלה לדברים אלו, דכל שאם באנו למדה זו
 דהיינו אומרים דפלוגתייהו רק בלרות ומדברי הרא"ש נלמד
 דה"ס בעדים בעלמא, ממילא ליחא לקיי"ש הב"י, דזכו בעלמא
 למד כעור מדברי הרא"ש דפלוגתייהו גם בעדים בעלמא, וזה כבר
 חירן כה"מ וב"ש, ומה הוסיף מעכ"ת באריכות דברים דס"ד
 לפסוק כר"מ דברים ששם אך למוחר.

והנה דעת הב"מ בחא"ע ובתשובתו דהכחשה בחקירות כשר
 בעדי נשים, ובתשובת ש"י יעקב (סי' י"ח) לידד הרבה
 לדעת הב"ח, ואולם כה"מ החליע דהכחשה בחקירות פסול בעדי
 נשים, דלא עדיף מדיני ממונות דקיי"ל הוכחשו בחקירות פסול,
 ומה דס"ל לברא"ש דמת ונהרג כשר גם בעדים בעלמא, היינו
 דס"ל לברא"ש דלאו מכלל חקירות הוא: ומה יאך לתמוה על
 פסקא דה"ש"ע, דכחוש"מ פסק כהרמב"ם דיון ושמן מכלל החקירות,
 ובחא"ע פסק דעד אחד אומר מה ועד אחד אומר נהרג דתנשא.
ואולם מ"מ לדינא יש לנו לדדים הרבה להקל בהכחשה בחקירות
 והיינו דעת הרמב"ן דס"ל דבד"מ בהכחשה בחקירות כשר
 העדות, ולדעת חכמי לונל שבבע"מ (שער כ"ט) בהרמב"ם דהכחשה
 בחקירות פסול בד"מ ולאו מטעמיה, אלא משום דזכו מ'כחישו
 ואומר לא לרה בניסן, אלו שחק ולא היה אומר דאלא בתשרי
 לרה, היה ע"א בהכחשה ולא הוי דינו כע"א לחייבו שבעה,
 והשתא דהוסיף ואמר בא' בתשרי הלוהו מחייב ומחשב לקמא עד
 בתמיה, א"ו דעד קמא לא חשבינן ליה כעד, והעד הב' על
 הלוואת תשרי הוא ע"א לחייב שבעה, עיי"ש. ולשיעתייהו לא
 מבטי במה ונהרג דתנשא דל"ש בזה הכחשה ביסוד המיתה,
 דהא שניהם אומרים על זמן אחד דלא היה חי וה"כ בהכחשה
 בחקירות וזה בודאי כשר בע"כ כמו בע"מ, אלא חפ"י בהכחשה
 בזמן דע"א אומר בניסן מה ואחד אומר לא כי אלא בתשרי מה,
 די"ל דבזה שאמר שלא מת בניסן הוכחש העד הא', מ"מ כיון
 דבמזמן הוי העד ב' כמו ע"א לחייבו שבעה, ממילא לענין עדות
 נשים מהני העד הב', דהא מתירים אותה ע"פ עד אחד.

וביותר י"ל לדינא למה דקיי"ל דיון ושמן הוי הכחשה בחקירות
 ועדותן בטלה, ומשמע דאפי' שבעה א"ל, וכמ"ס הב"י
 והסמ"ע, א"כ לכאורה בע"כ ג"כ לא מהני וכמו דהקשה מעכ"ת
 על הב"ש, וכן הקשה בספר עני ארויס, מ"מ לענ"ד לדון להקל,
 דלכאורה באמת עמא בעי בהכחשה בחקירות בד"מ אומאי לא
 הוי כע"א לחייב שבעה, הא עכ"פ חד מינייהו הוי עד כשר וכן
 יש לענין במה דפסק הרמב"ם (פ"ב מה"ל עדות) היו עדים מרובים
 ואחד מהם הוכחש בחקירות עדותן בטילה, אמאי לא אמרינן
 דאין דבריו של אחד במקום שנים, ויהיה זה שוכחש בחקירות
 כאלו הכחיש האחרים ואמר לא הרג, דלא היה מועיל להכחיש
 האחרים, וי"ל דהך היא המדה דכיון דאינו מ'כחיש גוף העדות
 מגרע גרע, דיש עליו ג"כ שם עד, והוא מכלל העדים על אותו
 מעשה, וכיון דהוכחש בחקירות הוי כנמלא אחד מהם קרוב או
 פסול דבעל כל העדות, וכ"כ בחשו' הר"מ פ"א דזווע (סי' ל"ב)
 וז"ל, ועוד דודאי ע"א אינו מ'כחיש שנים כשהוא סותר אותם
 בעיקר הדבר דאין דבריו של אחד במקום שנים, דדוקא בדרישה
 ומחירה ששלשתן הן עדות אחת בעיקר הדבר רק בבדיקות וחקירות
 אין מכוונים, פיסל אחד את השנים, דעדות אחת היא,
 ואריך שיהיו מכוונים, כדמשמע בפרק היו בודקים, וכן יראה
 מהרמב"ם (פ"ב מה"ע) ואין הדבר לריך לפנינו, עכ"ל. ומה"ע
 נימא דאפילו שבעה ליכא דשניהם שם עדים עליהם, והוי כנמלא
 אחד מהם קא"פ דבעל כל העדות:

וכיון שכן י"ל דבעדות נשים כשר, דזה ימים רבים נסתפקתי
 בעדות נשים ונמלא אחד מהם גזנן דאורייתא דפסול
 לעדות אשה, אם בעל כל העדות, או לדימא דהך דמגז"כ
 פסולים הם רק כמו פסולי עדות דקורבא וכדומה, אבל מ"מ לא
 24

כ"ז הו' כולן עדות אחת, והוכחשו בצדיקות ובעל כל העדות
 אע"כ דבזא"ו עדיף .
ובין שכן י"ל הא לאחד אומר יין ואחד שמן לבעל העדות
 ואין לריך שבוטה, אף דמייירי בסתמא אפילו באו זא"ו,
 היינו משום דשניהם ראויים ללרף לחייבו ממנו, נעשו עדות אחת,
 וכיון שכן בע"ז דא"ל לירוף כ"ו שלא באו בז"א, אף שלא הסירה
 להנשא ולא נעשה הראשון כתרי, מכל מקום כיון דעכ"פ לא באו
 להעיד בבת אחת ואין האחד לריך ללירוף השני, הוי כל אחד כמו
 כת בפני עצמו ולא בעל כל העדות .

אולם לדינא ח"ו לסמוך על דעתו הנמוכה, וכי מפני שאנו
 מדמים נעשה מעשה, ובפרט דהב"ש כתב בשם הש"ג
 להחמיר, ומפורש בן ביורשלמי להדיא דמודו רבי יודא ורבי שמעון
 בעדים לעלמא, וכמו דתמה בספר קרבן עדה, ותיורונו שם דחוק.
ומה דכתב מעכ"ת לדון בז"ד כיון דהשלישי מוכחש מב' הראשונים
 הלך אחר הרוב, מתוך דבריו הג"ל מבוחר הסתירה, דכיון
 דאינו מכחיש לומר לא מת רק בחקירות מגרע גרע, דכול כולן
 עדות אחת ובעל כולה, כמ"ס הרמב"ם במפורש היו העדים
 מרובים והוכחש אחד מהם בעל כל העדות .

אכן לדינא בז"ד הוי רק הכחשה בצדיקות, כיון דענין הקבורה
 ל"ל לגוף העדות, ואף דאמרו מת מחמת רעבון דבעי
 דוקא קברתיו, מ"מ העדות דעלמא ממוקם למקום ויודעים
 דמת מהני וא"ל לעדות מעשה הקבורה .

ומ"ש מעכ"ת כ"י לדון כיון דנלקחו לעבודה המלך יש לחוש
 דמחללים שבת שלא במקום אונס, ומעכ"ת כ"י כ' דהליא
 בפלוגתא דספק דאורייתא הי מה"מ לחומרא, ופלאתי, מה"מ לחוש
 לפסול לאדם שראינו שעובר עבירה באונס לחוש שעובר ג"כ שלא
 באונס, ובתשו' הרא"ש (כלל נ"ד) באנוסין שכחז לריך לדקדק
 הרבה בעדותן לאפוקי ממנו כי יש הרבה מאנוסין דגם קודם
 הגזירה היו חשודים, י"ל דהתם חזיון ריעותא דלא מסרו נפשם
 על קידוש השם כפי החיוב בהמרת דה שיהרג ולא יעבור משא"כ
 בז"ד דאלו באו לשאל היינו מודיעים להם לעבור ולא יכירו דהא
 מכוונים להנחת עצמן ולא לעבור ע"ד אס כן ליכא ריעותא כלל .
גם בהכ"ה דהרא"ש הג"ל נראה דידוע דגם אחר שעבר האונס
 היו מחזיקין ברשעתן אלא דעשו אח"כ תשובה ובאנו לדון
 להכשיר עדותן שראו כשהיו אנוסים מעט דהוי תחילתן וסופן
 בצערות, בזה י"ל כיון דאגלאי דגם אחר האונס עמדו ברשעתן,
 וגם מתחילתו לא עשו כהוגן שלא מסרו נפשם על קידוש השם
 מש"ה חיישינן דגם אז היו רשעים, משא"כ בז"ד לייכא לא זה ולא
 זה, מה"מ לפסול מהפק, וגם בהכ"ה דאנוסים כתב הרא"ש דבעיגונה
 מקבלין עדותן, עיי"ש, כנלשנ"ד דאסתא זו שריא, וה' יאילנו
 משגיאות ולא נכשל בדבר הלכה : ידיו .

לחך הקשו תוס' שם בדבור הקדום דהא זעירי מייירי ע"כ צמודות
 שנבעלה ומאי פריך הש"ס, והא לדבריהם גם הריא לחין אוסרין
 על היחוד מייירי צמודות שנבעלה, ואזי אמי הארון הגאון ז"ל
 בספרו משנת דרע"ק ערה ליישב את זה, עפר אני תחת כפות
 רגליכם, ובה אני אומר לחין שום התחלת קושיא דהא עיקר
 כוונת קושיית תוס' לא בדרך הכרח, כיון דבמדברת בלא נבעלה
 מותרת ממילא גם ביחוד הכי הוא דהא שני ושני, דבמדברת בלא
 נבעלת הוי ס"ס, כמ"ס תוספות, ואלו בהכ"ה לחין אוסרים עה"י
 דמייירי באשת איש וכן בפנייה וידוע מי המיחד עמה שכול פסול
 לה ולא הוי ס"ס אלא דקושייתם כיון דלחין יכול לומר דמדברת
 סתמא מייירי אף באמרה לא נבעלתי, דהא הוי ס"ס ומוכרח
 לומר דמייירי צמודות שנבעלה. א"כ מאי פריך דלמא בהכ"ה
 לחין אוסרים על היחוד דהיי ספק צעיקר הבעילה אס נבעלה קיל
 יותר מיהי. דהבעילה ודאי והספק למי נבעלה, ואין מדמי בגמרא
 ספק זו לספק זו, וזהו ברור בכוונת תוס', וכיון שכן שפיר הקשו
 דבמדברת ומודית שנבעלה דנאמנת על עצמה דנבעלה, והוי כאלו
 עדים בדבר והספק רק למי נבעלה, אבל באין אוסרים על היחוד,
 אף דאמרה עמאה אני לך כיון דהטעם לחין מאמינים לה דשמת
 עיניה נתנה באתר דיבורה והודאתה כמאן דליאת, וממילא הספק
 צעיקר הבעילה אס נבעלה, ובדור, ואלו לענ"ד הא קשיא, דאין
 חזרינן לימא דלא כר"י, לר"ג מי ייחא הא טעמא דר"ג דאלים
 ליה ברי, ובהכ"ה לחין אוסרין על היחוד אס מייירי באומרת
 עמאה אני לך, נהי דאין מאמינים לה מ"מ ברי להכשיר ליכא,
 ומשום קושיא זו הסכרה לתיורונו של אה"ז ז"ל דלר"ג מוקי הכ"ה
 לחין אוסרין עה"י בפנייה לכהונה דלא ממילא מייירי באינה
 אומרת עמאה אני לך, ועל זה תירלו דנאף שאני, כרי דיחוד
 בעלמא אינה נאמנת לומר עמאה אני לך, וריתתי שנתכוון לזה
 הפני יחושע בקונטרס אחרון .

ואני אוסיף לחוק הקושיא, דליכא למימר דמ"מ מסתימת תוס'
 יבמות דלא זכרו סברא זו דבנאף שאני, משמע דבכל ענין
 ביחוד נאמנת לומר עמאה אני לך, דזה אינו, דע"כ תוס' ביבמות
 ג"כ נחתו לסברא זו, והיינו דברי בקושייתם דהוי מפרשין דהכ"ה
 דנדרים לא מייירי באומרת עה"ל ועשו מזה קושיא על שיטת
 רבינו חס, דכל סוגיא דיבמות רק לענין הבעל אבל לא לבעל,
 והא אף בלא שיטת ר"ת דהכ"ה דיבמות מייירי ג"כ לבעל כד"ל
 להשאלות, הא פשיטא דזכו רק בכיעור, כהכ"ה דרובל יולא אבל
 ביחוד לחוד הא הדין פשוט לחין אוסרין עה"י, וכן מפורש להדיא
 בשאלות וא"כ יקשה מהכ"ה דנדרים דהיה יחוד לבד, אע"כ דס"ל
 להכ"ה סברא דנאף גרע מש"ה בלא שיטת ר"ת ייחא אבל לר"ת
 שפיר קשה דיחוד דנאף לא גרע מכיעור דאינה אסורה לבעל, וכיון
 שכן שפיר י"ל דעל זה תירלו דנדרים מייירי באומרת עמאה אני
 לך והיינו הכל בנאף דוקא .

ואף ד"ל דהיה דלא ראו להקשות בלאו שיטת ר"ת דהיה אפשר
 לומר דנאף שאני, אבל מ"מ י"ל מדלא זכרו זה בחירוש
 לאורויי לדינא דבאומרת עמאה אני לך ג"כ אסורה רק בנאף,
 משמע ק"ת דגם בלא נאף אסור, מ"מ משום דקדוק קלוש כזה
 אין מהרחוי וכדי לעשות מחלוקת בין שני דיבורי תוס' ביבמות
 עס כתובות .

אמנם יש ליישב דמ"ש לענין, אה"ז הגאון הג"ל ז"ל בכוונת
 המשך דברי תוס' בכתובות הג"ל, דבסוף דבריהם
 כתבו והר"ב יוסף דשליטנו תירך וכו' דמשמע דקאי גם על קושיא
 מדברים, והיינו דקושייתם היה לחין אוסרים על היחוד, מדלא
 מפליג משמע דמייירי גם באומרת עה"ל, וזהו שייך רק אס לחין
 אוסרים על היחוד מייירי באשת איש ולא מייירי בחד גוונא עס
 דין דרישא מלקין על היחוד שפיר דייקא דהו"ל לחלק ולפלוג בדיקה
 לענין איסור דבאומרת עה"ל אוסרין, אע"כ דגם בעה"ל אין אוסרין,
 אבל לפי תירולא דברי שליטנו דמייירי בפנייה לענין אנוסת אביו,
 כיון דמלקין ואין אוסרין מייירי בחד גוונא ייחא ליה יותר לחלק
 הכל בין אומרת עה"ל, עיי"ש .

ול"י נכדו האעיר היה נראה בסגנון זה ובפשיטות יותר, דמ"מ
 דאמרינן

עקיבא גיגו מא"ש

סימן פח

לכבוד ידידי הרב רבי ניחן ג"י מ"ץ במיסלאוויטץ

ער מבוקש רומפכ"ת להשיבו בענין אשה שנראה ממנה עניני כיעור
 והודית שנטמאה, ואח"כ חזרה, אס בעלה מותר לקיימה,
 הנני לראונו, ואשיב בקלרה כיד ה' בעובדה עלי .

הרמ"א (סי' קט"ו ס"ט) העתיק להלכה דברי פסקי מהרא"י
 (סי' רכ"ב) דברגלים לדבר נאמנת לומר עמאה אני
 לך, ומדברי הב"ש שם (סס"ק כ"ג) מבוחר דאפילו ביחוד לבד
 נאמנת, והכי מורים באמת בפשיטות דברי מהרא"י דבידון
 דהתם לא היה כיעור רק יחוד בעלמא, ולכאורה קשה, הא זהו
 נסתה ממ"ש מהרא"י שם לפרש דברי תוס' פ"ק דכתובות (דף י"ג)
 דאלו כפי שיטתם ביבמות, להכריע עובדא דנדרים מייירי באומרת
 עמאה אני לך, וקושייתם היינו לחין אוסרין על היחוד, משמע
 סתמא אף באומרת עמאה אני לך [ומה דהקשה צמגיני שלמה

מבוררת לפנינו ול"ש שמתעון כן] וכו' בעובדא דגדרים היינו דנין אותה לודאי משקרת אלא דאלולי סברה ארכוסי היה ראוי לדון בהאמת אחת דיש לפניה רגלים לדבר, ויהיה זה הוכחה דהאמת אחת, וזוה שפיר שייך לומר כיון דאיכא ג"כ סברה בדיפוך מחמת ארכוסי ליכא לנו הוכחה כלל וממילא אזו דנין אותה למשקרת כמו בעלמא .

גם בלא"ה אף אם נימא דקושייתם מנח דמפסדת כתובה מ"מ לתיבולא דגם במפסדת אומרת כן, וזה ודאי א"א לפרש דכוונתם מנח סניף דארכוסי הוי מרכס, דא"כ יהיה נשמע מנח דבעלמא באומרת ברזון נבעלתי נאמנתי, וכה ה"ר"ש כתב ג"כ כדברי תוס' אלו ממש וברי העור כתב בפשיטות דאינה נאמנת לומר ברזון נבעלתי, אע"כ דלתיבולא אף במפסדת כתובה אינה נאמנת וא"כ יקשה למ"ל טעמא דארכוסי אלא על כרחי דבלא"ה נאמנת משום רגלים לדבר, ודברי המהר"א נכונים .

אולם כ"ז בעדי כיעור, אבל כנ"ד דרק בעל אומר כן, י"ל דלא מפיו אזו חיון דאפילו באומר שראה שזנתה, הא כתב הר"ש מינבייל במרדכי (פ' האומר) ור' יוסף בהגהת מיי' (פ' כ"ד מהל' אישות) דלכתר חרם דרגמ"ה אינו נאמן שטמאה היא לו, וכן נראה דנוטה דעת הרשב"א (סי' אלק רל"ו) ובימיוחות להרמב"ן (סי' קל"ג) .

אף דלכאורה קשה לי הא חזיון בסוף נדרים דמחלקים בין אומרת גרשתי לאומרת טמאה אני לך, דגרשתי ידיע בה ביגלה דמשקרת לא מעיזה, אבל בעל"ל דלא ידע בה בעלה ועיזה, א"כ י"ל דבהוא אומר שזנתה דהא ידעה בו דמשקר, כפי דאין לדמותו וללמוד מדין גרשתי דלפטר דחוקה דאין אשה מעיזה פניה בפני בעלה אלים יותר מהעוה דאיש בפני אשתו, מ"מ גם לטמאה אני לך אין לדמותו, דלמלא בעמאה אני לך דליכא העוה כלל חששו חז"ל דכל אשה תאמר כן, אבל באומר שטמאה זינתה דלריך להעזי לא חששו לזה מכל מקום אין בכחי לחלוק מדעתי הקלושה על רבותיו כ"ע .

אך הא המהר"ש"ל בחשו' (סי' לג) כ' דיש חולקים על כר"ש מינבייל דדוקא היא מותרת דמשעבדה לבעלה וביא קרקע עולם, עיי"ש, וכן ביט"ש (פ"ב דיבמות) תמה כן מהבבא ומנח זה חולק על הר"ש מינבייל דאין לזה שורש .

גם אף להגאונים הא כנ"ד היא אומרת טמאה ונחמה אלבע בין שיניה לא חיישין לומר דהוא משקר ונתן עינו באחרת, וכמ"ש הר"ש"ל בחשו' מהכיה דתוס' בנדרים דבעמאה אני לך והוא נאמנינה אסור בה דהא שוויא אנפשיה חחובה דאיסורא אלא דיש ב' דיעות אם מנדין אותו, והיינו אף להר"ש מינבייל מכל מקום כיון שהיא נתנה אלבע בין שיניה נאמן לומר דמאמינה, כפי נמי כנ"ד נאמן לומר דהוא ראה הכיעור .

ואף דהרמ"א (סי' קע"ח) כתב דיש חולקים דבמאמין לעד או לה כופין אותו לשמש עמה, [וגם זה רק בנתנה אמתלא, ובנ"ד כבר כתב הגאב"ד לילטץ דליכא אמתלא טובה], מ"מ יש לומר דרק לענין להאמין לה דאין בכחו להאמין לה, אבל באומר שראה שזנתה והיא גם כן אומרת כן יש לומר דלכ"ע נאמן, ולא אמרינן דמשקר היכא דהיא נתנה אלבע בין שיניה .

וביותר דבעניותי לא מנאחתי שיטה זו במפורש, דבמרדכי לא נזכר רק באומר שזנתה, ובד"מ (סי' קט"ו) אות כ"ג) כ' דהרשב"א בחשו' כתב דבמאמין לעד אינו נאמן לומר דמאמין בחר חרם דרגמ"ה, ועדיין לא שמענו רק במאמין לעד ולא במאמין לה, דהיא נתנה אלבע בין שיניה או מטעם דהחקקה היה לתיגדר מלתא שלא יאמרו כן כל הנשים והיינו לטובתו, אבל אם הוא לא ראה בכך קיימא חדינה ויכול לגרשה בע"כ, דמיד שהמרה טמאה אני לך פקע ממנו חרם דרגמ"ה דלתקנתה לא חיישין וממילא נאמן לומר דמאמין לה, והרי ברב המגיד (פכ"ד מוכ"ה) כתב בשם הרשב"א בתוספת נדרים, דבמאמין לה אסורה ומגדין אותו, הרי מפורש דמודה הרשב"א דנאמן לומר דמאמין לה. **ובאמת** מהוס' ורשב"א אלו משמע שלא כדבריו שאתרנו דכיון דחיקו רק לטובתו מיד בדבורה פקע ממנו חרם

דאמרינן דא"א על היחוד בסתמא אף באומרת טמאה, היינו דמשמע דמה דלא היה אסור בלא היחוד לא נאסר ג"כ ביחוד, דהיחוד אינו גורם איסור ובכללו ג"כ אומרת טמאה אני לך דלא היה נאסרת בלא יחוד, וזהו שייך אם מיירי בא"א, אבל אם מיירי בפנייה ומשום אנוסת אביו ל"ש לומר כן, דהא באומרת שנבעלה גם בלא יחוד אסורה, דשווית אנפשה חד"א ושפיר מיירי בלא אמרה דנבעלה, וכוא פשוט מאד .

לפי דבדבריהם דכתובות מלינו שני נדרים, אם בנדרים מיירי דוקא בטואף ובטמאה"ל אבל בטמאה"ל לחוד ביחוד בלא טואף אינה אסורה, או כדעת הר"ר יוסף דשליטנו ולא אמרינן כלל דטואף שאני, אלא דביחוד בעמאה אני לך אסורה, ממילא ראוי לומר מחמת דקדוק לשון דתוס' יבמות מדלא הזכירו בתיבולא סברה דטואף גרע, משמע יותר דנכי דלא רלו להקשות בלאו שיטת ר"ת דהיה אפשר לומר דטואף שאני, מ"מ בתיבולא דמיירי באומרת טמאה אני לך ל"ש לזה דטואף שאני, וזהו דרך הכרעה דס"ל ביבמות כשיטת הר"ר יוסף דשליטנו וכדעת תוס' קדושין (דף פ') דאין אוסרין על היחוד מיירי בפנייה, וממילא מיירי ע"כ באינה אומרת דנבעלה, ול"ש לומר דטואף שאני, ועולים לנכון דברי מהר"א י .

והנה כנ"ד נראה דל"ש לכל זה, דלפי הנראה ליכא אפילו עדי יחוד, וכפי דברי בעל לא הוי אפילו כיעור דרוכל ואלא, וזהו בודאי כפי שיטת המהר"א בכוונת תוס' מוכח דטואף עכ"פ באמרה טמאה אני לך אסורה, וממילא ה"ה כביעור, ובכרי ס"ל דאפילו ביחוד בעלמא דמקרי טואף כיון דרוב נכרים פרולים בעריות .

אף דיסוד ראיית מהר"א מללא הקשו תוס' על מחני' דנדרים והא שוויא אנפשיה חד"א [וזוה קושיית המהר"ש"א בכתובות וכן קשה בדבריהם ביבמות], אע"כ דקושייתם דברגלים לדבר יש לאסור, ובעניות דעתי בקל יש לדחות (קושיית המהר"ש"א) די"ל דקושייתם כיון דמפסדת כתובה ל"ש כ"כ לומר דעושיית משום דעיניה נתנה באתר .

ואוסף לבאר דלכאורה הא בכתובות הקשו תחילה דהא איתא דנאמנת במאים עלי דל"ה עיניה נתנה באתר כיון דמפסדת כתובה, תהיה נאמנת בכך עובדה דנדרים לומר טמאה"ל במנו דמאים עלי, ויהיה מוכרח דא"כ לומר מאים עלי, ועל זה כתבו וכן נראה וכו', ואם נפרש דכוונתם כיון דמפסדת כתובה ל"ש לומר דעיניה נתנה באתר א"כ הוי כרוש-על המערכה, דבאמת נידוק מזה כפי מה דרלו להוכיח בקושייתם, דגם במפסדת כתובה היישינן לעיניה נתנה באתר, אבל נראה דלק"מ דנכי די"ל דמאים עלי א"כ, היינו דליכא רוכחה דהאמת אחת דלמלא משקרת ולא חששה להפסד כתובה, אבל בעמאה אני לך דמדינה אסורה דשווייה אנפשה חד"א אלא דחז"ל עשו למגדר מלתא לעקור דבר מה"ת משום דכל הנשים יאמרו כן, וזה ס"ל כיון דמפסדת כתובה ל"ש כ"כ לומר דכל הנשים יעשו כן, וממילא חוקמי חדינה דשווי' אנפשה חד"א .

אולם נראה דדברי מהר"א נכונים, דתתוס' יבמות א"א לפרש כן דאם קושייתם באופן זה, מה תירלו כיון דראו דרוב נשים משקרות וכו' והיינו ע"כ דמשקרות אף במקום דמפסדות כתובה, א"כ יתירו בקיבור אף במפסדת כתובה יעשו כן ושייך מגדר מלתא, אבל לשיטת מהר"א נכון, והיינו לא דקושייתם היה דברגלים ראוי לאסור, ותיבולא כיון דאיכא סברה בדיפוך דארכוסי הוי מרכס, דא"כ עיקר חסר מדבריהם אבל הנראה דודאי נגד סברה רגלים לדבר, יש סברה בדיפוך דארכוסי הוי מרכס, אלא דבקושייתם היה ס"ל כמ"ש תוס' והרשב"א נדרים דשורש הטעם דעקרו חז"ל לדאורייתא משום מגדר מלתא, ולזה קושייתם כיון דכוף סוף היה המעשה בענין דיש רגלים לדבר, מה בכך דאיכא לז סברה בדיפוך דארכוסי, הא מ"מ ליכא משום מגדר מלתא דלאו בכל פעם יהיה בדרך רגלים לדבר, ותיבולא דאין הטעם משום מגדר מלתא אלא כיון דראו רוב נשים משקרות ראוי להחין, והיינו דדנין אותה לודאי משקרת, [ואפשר מקרי כמו אמתלא

דר"ג דא"כ למח מדין אות, ואפשר כיון דחזרה ואמרה באנסתי
 לאפשר דמדינה נאמנה א"כ היה קיים עליו חסד דר"ג, וע"י
 שמכבר אמר לגאמינה נאסרה לו, ולא מכני חזרתה, (וכ"כ
 במהרי"ט ח' אה"ע סי' א')

וביותר

דאזינו במתמין להעד לא מלינו להרשב"א דאזינו נאמן,
 דבמיוחסות בתחילה דן לחלק בין הימני, או כיון
 דחזי' דמעליל עלינות, או משום דבעי הימני לכל דבר, או משום
 דמכחשת אותו, ואח"כ ב' גם מ"ש דחוזר וטוען דהוא בעלמנו ראה
 שזינתה אינו נאמן בכך, הרי דמעליל עלינות וכו' ועוד שכבר
 הודיע שלא ראה ולא ידע, אלא שהאמין לו, ועוד מלד שהמרת
 דכיון דא"י לגרש אלא מדעתו הוי כאומרת טא"ל דאזינו נאמן,
 כרי דלא כתב זה אלא לטעין ראה שזינתה אבל לא לטעין מהאמין,
 ואדרבה משמע בהיפוך מולא כתב זה ג"כ לטעין מהאמין דא"כ
 דחיישינן דעיניו נתן באמת, וכן בחשו' רשב"א (סי' אלף רל"ו)
 אף דלא נזכרו אלו תיבות ג"כ מה שחזר וטען דהוא בעלמנו ראה
 שזינתה, ומשמע לכאורה דקאי הכל על מהאמין להעד, אבל באמת
 נראה בעליל דחסר זה מדברי הרשב"א, דאל"כ אינו מוכן מ"ש שם
 ועוד שחוא מודה תחילה שלא ראה ולא ידע אלא שהאמין, והא
 אנו דנין הכל על מהאמין, א"י ניכר דט"ס הוא, וז"ל כמ"ש
 במיוחסות וא"כ לא מלינו כלל דא"י לומר שהאמין להעד, וז"ל
 דוקא באומר שראה שזינתה א"כ, דכל אדם יאמר כן, משא"כ בע"א
 מעיד ואומר שהאמין לא שייך כ"כ לומר דכל אדם יעשה כן, דלאו
 בכל פעם יודמן לו ע"א שיעיד.

וזהו נראה כוונת פסקי מהר"א, וכ"כ הרמ"א להלכה (בסי'
 קט"ו) ואם הודיע לפני ע"א דנעמאה, נכחשד ונלרף עם
 האחר לאסרה על בעלה, והח"מ והב"ש כתבו דמיירי ברגלים לדבר,
 עפר אני תחת כפות רגליהם וכו'. אני אומר דא"כ איך כתב
 המהר"א מאן לימא לן דגם בכה"ג חיישינן דשמא עיניה נחשה
 באמר, הא כבר החליט כן המהר"א שם והוליא מדברי תוס'
 דברגלים לדבר נאמנה לומר עמאה אני לך, א"י נראה דלא מיירי
 ברגלים לדבר, אלא כיון דע"א מעיד י"ל דבכה"ג לא תקנו, דלאו
 בכל פעם יודמן כן שיהי' ע"א, וא"כ בהיא אמרה טא"ל והוא אומר
 שראה שזינתה ליח מאן דפליג לאסורה לו ומגרשה בע"כ, וא"כ
 ה"נ י"ל באומר שראה הכיעור דע"י זה אסורה לו דנאמן בכך כיון
 דהיא אמרה שזינתה וכו"ל :

אולם

עדיין י"ל כיון דמהר"א כתב דברגלים לדבר והיא אומרת
 עמאה אני לך אסורה לו, לא דאין מחזקין כן לאמת
 צניור, אלא דנאסרה משום דשווי' אנפשה חד"א, אבל עליה ידיה
 ליכא איסורא, ומש"ע אם ע"א מעיד שאזרה לו עמאה אני לך
 והיא מכחשת אותו אף דהוי רגלים לדבר והוא אומר שהאמין
 להעד מ"מ הא אף אם באמת כדברי העד שהמרה לו שזינתה ליכא
 איסור לדידיה, ולגבי ידיה הא מכחשת להעד, עיי"ש, וא"כ ה"כ
 י"ל בנ"ד דבאזינתה שראה הכיעור לא הוי כאומר שראה שזינתה,
 דאף בכיעור ובזיווף אמירתה שזינתה לא נתסרה עליה ידיה
 אלא דנאסרה מטעם דשווי' אנפשה חד"א והיא הא מכחשתו.

אמנם

באמת לא זכיתי להכין דברי מהר"א בזה דיסוד ראייתו
 מדחקשו תוס' רק מנח שווי' אנפשה חד"א, ולענ"ד הא
 י"ל דלא רצו להקשות מנח דע"י רגלים לדבר נאמנה שהומרת
 אמת, דכזה שפיר י"ל כיון דליכא ג"כ סברא דארכוסיו כוי מרכס
 לא נחאמת לנו שכן הוא, מש"ע נקטו הקושיא דשווי' אנפשה חד"א,
 והיינו דלא שייך למגדר מלחא, כיון דמ"מ היה בעיני רגלים לדבר
 וזהו לא יהיה בכל פעם, ולזה תירצו דראו דרוב נשים משקרות
 ראוי להחירה שלא להאמינה ומש"ע כיון דליכא סברא דארכוסיו
 מרכס ואין לנו הוכחה שהאמת אמת, קיימת על הדין דדין אותה
 למשקרת וכמו שכחנו לעיל, וא"כ עדיין י"ל דבלאו טעמא דארכוסיו
 מרכס אנו דנין לאמינתה דהאמת כן מנח רגלים לדבר.

ובפרט

בנ"ד דהימנה הבעל ונעשית לו חד"א כמ"ש תו' נדרים,
 אלא דהרמ"א (סי' קע"ו סי' ס) כתב וי"א שא"י לומר
 שהאמין להעד אלא א"כ מהאמין לו ג"כ בשאר דברים אבל אם אינו
 מהאמין לו בשאר דברים רק בדבר זה משום דבלת"ה נחשדת לו

קלח לא נאסרה עליו, וכוא ממהרי"ק (שורש פ"ב) שכ"כ בשם
 הרשב"א וזיינו למ"ש במיוחסות (סי' קל"ג) על הימני ג' הסורים,
 ח' דאין מקבלין ממנו, דמתוך דארגיל קטעא שקורא משקר ומה
 דאמרינן אי מהימן לך זיל אפקה, לא נאסרה עליו ד"ח קאמר
 שהרי אפילו קינא לה ואיכא ע"א בטומאה דודאי לכאורה מאמין
 להעד אפ"ס אינה נאסרה עליו ואפילו עד טומאה אחר קינא
 וסתירה חידוש הוא, אע"פ דלכאורה מאמין לו, א"ו דחייב לאפוקה
 רק ללאת יד"ש, אבל זה שמרבה עלילות רגלים לדבר שזינו מאמין
 לה, אלא שעישה עלמו כהאמין כדי לגרשה לא אמרינן דאלא כב',
 כי מה דפרשת באם מהימן לך כבתי אי אינש מהימן אלך בכל
 דבר כשנים שאינו משקר יפה אמת, דאלת"ה הו"ל לומר אי
 מהימן לך דעבדה איסורא ולא הו"ל למתלי במאמנתו של העד,
 ומימן לך דהכא דקים ליה בגויה כדאמרינן בפ' הכותב בבת
 ר"ח לרבא, אבל זכו שחשוד על עבירות מה ראה זה להאמינו,
 ואפילו אמר שהאמינו אן סהדי דאזינו אלא מחמת עילב שמלא
 עליה לגרשה, או מחמת חשד האשכ וכו', ג', ועוד מסתברא
 לי דלא אמרינן אי מהימן לך אלא באינה מכחשת וכו', אלא
 דהרמב"ם ז"ל כתב אפילו שמע מפי עבד מפי שפחה כל שדעתו
 סומכת עליו חייב להזיאה, וז"ע דבדבריו ועוד דכל זה אין לך
 בדברים אלו, וכל שעה מחזר עלילות דברים כדי לגרשה אינו
 נאמן לומר שהאמינו גבי תרי, וכוונת המהרי"ק להביתר ב' של
 הרשב"א, ואף (דבסי' אלף רל"ו) לא נזכר"ך היתר אפשר דהשעטת
 הדפוס הוא, וכאשר הראינו לעיל דבחו"ש ז' קמט דדבר בדפוסים
 מדבריו שבמיוחסות.

אולם

לענ"ד אין ראוי דהרשב"א ז"ל סומך על זה להלכה
 ולמעשה, דז"ל דמגבז לרדים להחירה דאפשר לומר כן
 ובראייה לזכ דאין כוניה הרשב"א דזיל אפקה הוא רק ללאת י"ש
 מהכיוא דע"א בקטוי דודאי מאמין לו, הא מ"מ אינו מאמין לו
 בדברים אחרים, וגם הא היא מכחשתו בזה לא מהני מהאמינו
 כמ"ש הרשב"א בהיתר ג', או דלא פסיקא לי' להרשב"א בהלכת
 דבעי מהאמינו לכל דבר, וכן דוקא באינה מכחשתו ואפשר
 דהרשב"א בדרך ממנ"פ אחי עלה דלא דמוכה מהכיוא דע"א
 בקטוי דזיל אפקה רק צבא ללאת י"ש, או דמוכה דלריך שהאמין
 לו בכל דבר, או דבעי דוקא אינה מכחשתו.

גם

הא חזינן דהרשב"א אחר ג' הסתירים כ' אלא דהרמב"ם
 וכו' ולכאורה נראה מהרמב"ם הוא רק על היתר הא',
 דמלשון הרמב"ם דחייב להזיאה ולא ללאת י"ש לחוד, ומדכתב זה
 לסקוף ולא מיד אחר היתר הא', משמע דלא סמך על איך ב'
 הסתירים לחוד רק בזיווף היתר הא' ה"ל.

וקרוב

אלוי לומר דבא ג"כ לסתור היתר הב' מנח סוף דברי
 הרמב"ם שכתב גי'ן דעתו סומכת עליו וכו' דבדבר זה
 אמת, מלשון זה משמע דלא בעי שיאמין לו לכל דבר, כי אף
 שהאמין רק בדבר זה אמת מהמם כבוד וענינים שונים, ודלא
 כמהרי"ק שדקדק מדברי הרמב"ם בזיווף.

וביותר

י"ל דדברי הרשב"א במ"ש אלא שהרמב"ם כתב, קאי
 על כל ג' הסתירים, דז"ל דמ"ש בהיתר בג' דבמכחשתו
 לא מנחי הימניה, היינו א"כ דנין דהימניה היינו על דבריו שמוחק
 אללו לאיש אמת ואינו משקר, בזה שייך דמ"מ כיון דזיבורו דהעד
 מוכחש בפנינו אין להאמינו בודאי, אבל אם דנין דהימניה היינו
 בדבר זה שרגלים לדבר שאמת כן מה בכך שמכחשתו מ"מ הא
 נחאמת אללו שדבר זה אמת מנח כבוד וענינים, לזה כתב
 הרשב"א אלא שהרמב"ם כ' היינו דמשמע דחייב להזיאה מדיוגא
 ולא ללאת י"ש בלחוד, וגם משמע דהימני היינו בעינין זה כדדויק
 בלשון הזהב, שדבר זה אמת וממילא גם במכחשתו שייך הימני'
 וכמכר לעיל.

עכ"פ

לא מלינו דהרשב"א סמך על היתר זה לחוד, דלריך שיהא
 מהאמינו לכל דבר.

גם

מ"ש המהרי"ק (שורש פ"ב) לדויק כן מדברי חשו' מיי' המתחלת
 נחזו נעבור חלוצים, דמדכתב אי מהימן וכו' ומאי מהפקא
 הא דודאי מהימן ליה והלא לעק וזעק וכו', אני בעניי איני יודע

בדקו אותה, וגם צוה לא היה שייך לישאל וזו הואיל ולא הוכר עוברת, והיינו כמש"ל דממילא מוכח כן, וזה מ"מ לא מוטח בדקו ולא הוכר עוברת דלמא מייירי בסתמא בלא בדקו, וכו"ל לומר הכ"ע בדקו ולא הוכר, ע"כ דגם בלא בדקו אחרת רובא דרוב היולדות לט' הוכר עוברת בהכרח עין שליש ימיה, והכי מוכח ג"כ ממה דמתייבמת אחר ג"ח בלא בדיקה.

והא להבחינה צע"י ג"ח ולא סמכין על ההכרה דעין, היינו דחיישינן שהיה מהמיועט, ואולי היא מעוברת מהרהשון ולא ידע ניכר בהכרח עין את עוברת ועי"ז יסתפק לנו שמה מהב' מכה דאיתרע הרוב כיון דלא הוכר עובר או דתקעבר מהב' ותלך לז' ויסתפק לנו שמה מהרהשון מכה הרוב דילדן לט', ולרבה דאמר גזירה שמה ישא אחותו מאביו וכו' והיינו דנחזיק אותו שהוא מהשני, היינו דחיישינן שמה מעוברת מהב' ותהיה מהמיועט ולא יוכר עוברת והא דליבם מותרת אחר ג"ח וסומכין על הרוב דאלו היא מעוברת כי ניכר עוברת ובהכחה לא סמכו על הרוב ל"ל דליבוס שעב"פ יתבדר לבסוף שהיא מעוברת מהרהשון ולא חשב באיסור כל ימי' ואין הולד ממזר, בזה לא חששו להמיועט, אבל בהכחה דאם ישא אחותו מאביו חשב עמו באיסור כל ימיה וגם הולד ממזר חששו טפי, וכעין דחילקו חוס' ריש כחצות לענין חשב זינתה.

ולפ"ז ל"ל הא דפרכין ביבמות (דף מ"ב ע"ה) ותמתין משהו וכי מלאו ג"ח תבדוק וכו' מ"ו יחוש שמה תהיה מהמיועט ולא יוכר עוברת, ל"ל דזכו יש מיעוט שאינו ניכר בהכרח עין אבל שלא יהיה ניכר אפי' בדיקה אפי' מיעוט ליכא.

וכיון שכן אודא ראייתו הכלל, ד"ל דמה דאמרין וזו הואיל ולא הוכר עוברת, היינו דאלו היה ניכר בהכרח עין הוא ודאי מהרהשון, דזהו כל או רוב דקודם ג"ח אין העובר גיכר בהכרח עין, אבל מ"מ יש לומר דהכרה על ידי בדיקה מלוי גם קודם ג"ח.

ובזה נדחה ג"כ ראית מעב"ת ידידי הרב ר"י מדברי חוס' (דף ל"ו) דברי מ"ס דמסתמא לא יהיה משתהה הכרת העובר עד שליש ימיה מהשני, היינו דיהי' אפילו הכרת עין, דהא אין בודקין הגשואו, וא"כ מה"ע לא יהי' עוד שום ספק, דאפילו הרוב ליכא הכרת עין קודם ג"ח, אבל עדיין לא שמענו דהכרת בדיקה דדים ליכא קודם ג"ח.

מ"ש מעב"ת הגאון ר"י עוד ראייה מפרכת הש"ס (דף מ"ב) ולכי מלאו ג"ח נבדוק, כרי דבזה לא יהיה עוד ספק שמה מהשני והוכר קודם ג"ח, לכאורה יש לדחות למ"ס הרמב"ן והרשב"א והריטב"א שם בהא דאמרין ח"כ לחמניה ילדה דלמא אשתיה חודש אחד ואיעבר ליישב קשיית רש"י, הא דלא אמר דלמא בן ע' לראשון הוא ואיעבר קודם מותו חודש אחד, היינו דסתמא קמי אפילו לא עמדה אלא הראשון רק יום אחד ולפ"ז י"ל דהכי פרכין דהיכא דלא עמדה עם בעלה רק יום אחד תמתין משהו, ולכי מלאו ג"ח תבדוק דאם מהרהשון בודאי יהיה הכרה לג"ח, דאפילו מיעוט ליכא שלא יהיה הכרה על ידי בדיקה ואזי ידון מכה הרוב דלט' ילדן, דהא לא אחרת הרוב כלל, ויהיה זרעו מיוחס, וגם לא יעשו לדון שהוא מהשני להשיאו לאחותו מאביו, כיון דליכא מקום ספק כלל לחלות בשני.

גם י"ל דהא בכה"ג יהי' הספק רק אם חלד לט' חדשים צ"י שהוא המתנת משהו, ויהי' הספק אם הוא בן ע' להא' או בן ז' להב' דהיינו דאשתיה אלא הב' מלכתעבר וילדה לז', ח"כ בזה יהי' הסכרה בדדן לא יהי' עוד ספק שמה מהב', דאז ע"כ שהיה ב' חדשים קודם דאיעברת, ובשעת הבדיקה היה מעוברת חודש אחד, ובזה בודאי ח"א שיוכר עוברת, אבל מ"מ סמוך לב' חדשים יש לומר דמלוי הכרת עוברת כמו דחזין בנשי דידן.

אולם למ"ס רש"י דה"ה דהו"מ למימר דשמה איעברת חודש קודם מותו, היינו ע"כ משום דמסתמא שהיה אלא הא, או דאמרין לא פלוג וחיישינן שמה שהיה, ח"כ קיימא כוכחה מעב"ת ידידי הרב ר"י דאם איתא דמלוי שוכר עוברת קודם

הא"ס מבוחר שזעק שימדו כב"ד על הצינור, אבל לא שמאמין לו, ולזה אחרי דבלא"ה לא הוצא זה רק בהרשב"א ולא בשאר פוסקים, ולשון הרמב"ם שדבר זה אמת, לא משמע כן וכו"ל, וגם י"ל דהרשב"א לא ס"ל כן רק לכוין וכדמשמע מתשו' הרשב"א (סו' ק"ח) דדן דין דהימניה בוכרי המעיד דבפשוטו ל"ש לומר דמתימן ל"י ככה ר"ח דאינו משקר, ואף דאפשר לדחוק דמוחזק אללו זה הכרי דאינו משקר ואינו בכלל אשר פיהם וכדמשמע מלשון השו"ב במוחזקות ה"ל שכיון שבעל עבירות הוא מה ראה להאמינו ואמרין דעילה מלא וכו', משמע דאי ליכא למחלי בעילה שייך לומר דמאמין ליה ככה ר"ח, מ"מ סתימת דברי הרשב"א לא משמע כן, גם י"ל דכוונת הרשב"א רק למעט לאפוקי דאם מאמין לו מלך שהיה נחשד בלא"ה וקרוב לו להאמין כשהיה ידון דהרשב"א שכיחה פרוכה, אבל המעשה שדברה עמו בשוק אינו מורה לעבירה בעת שהיה, או דממעט ג"כ במאמין לו מחמת שהוא אדם כשר, אבל כעין נ"ד דהמעשה הכיעור מורה לעבירה בפועל ומכה מאמינו י"ל דמקרי הימני'.

והרמ"א דקדק בלשונו דנחשד בשינוי קלת היינו שבעלמטה היא חשודה וקלה בדעת, אבל היכא דמעשה עתה מורות לעבירה כעין כ"ד, י"ל דמקרי הימני' ובזה מיושב מה דהקמינו לעיל דאף הדין הרשב"א מע"ע בקינוי הא"ס אינו מוכח דמאמין להעד בכל דבר דמ"מ ע"י קינוי וסתירה וע"א בעומאה באותו סתירה דודאי מאמינו על המעשה שנעשה או מקרי הימניה ואפילו הכי הוי רק חידוש דהימניה דחמנא להעד. **ולזה** כ"ד א"ס כי אין לעשות מעשה לכופו כאשר גם באומר שראה שזינתה משמע מדברי הרמב"ם דאין כופין אותו להוציא, דכללא הוא דאין כופין אלא בעידי טומאה, ועיין השו" מהר"י הלוי החיו דהט"ז מ"מ עכ"פ ראוי לומר להבעל דהדין תורה דאסורה לו. כולל ע"ד:

עקיבא

אחר כותבי זהה מלאתי בתשו' מהר"ט (ח' אה"ע סו' א') שכתב בכוונת הרמב"ם שדבר זה אמת, היינו מלך סבות וענינים שמורים לכך, וחילק ג"כ ד"ל דהרשב"א מודה לזה, וכוונתי לדעת הגדול בעז"ה גם מה דפקפקתי לעיל שמה יש לחלק בין אומרת עמאה חני לך דלא ידע דמשקרת לבין אומר שטומאה היא לו וידעה דמשקר, מלאתי בתשובת הראש"ח (ח' א' סו' מ"ה):

סימן פמ

לכבוד ידידי וחביבי הגאון רבי יעקב ג"א אב"ד דק"ק ליסא

ע"ה הענין באשם שנתארמלה והיא מעוברת וילדה ב"ח כסליו וכו' וכו' מת חוק ל' יום, ואחי בעל הכוח ממרחק במדה"י, ופסיק משירות שהראתה להם קודם שזכות שהדדים שלה יש בהם היכר חלב, גם ע"א מעיד שראה אותה בר"ח תמוז ובריסה בין שני' ויש לדון דהוי הוכחה דהיתה אז מעוברת ג' חדשים והוי ממילא כאלו ידענו דכלו חדשיו ומותרת לעלמא ורזון ידידי מעב"ת הגאון ר"י לשמוע דשתי סקלושה.

לכאורה ראייה ברורה לזה מסוגיא דיבמות (דף ל"ו ע"ה) וזו הואיל ולא הוכר עוברת וכו', מללך אמרינן הכ"ע דלא הוכר עוברת, משמע דממילא מוכח כן, וכמו דפירש"י דאלו הוכר עוברת לא הוי מספקא לן דודאי מהרהשון, והיינו ע"כ לאו משום דהוכר ולא אחרת הרוב מוקמינן ארובא דילדה לט', דא"כ הוי מעברה מכה הדרוס דהא זהו בעלמא פרכת הש"ס דניזל בתר רובא דיוולדות לט', ע"כ משום דבלא"ה הוכחה דהוא מהרהשון דקודם ג' חדשים ליכא הכרת עובר, ועכ"פ רובא הוי **אמנם** יש לדחות דברי מה דאמרין רוב היולדות לט' ניכר עוברת שליש, היינו ודאי דניכר בהכרח עין לבד בלא בדיקה דדדן או כסליון בעפר תסוח, דהא אינו בתשמע דמתי' מייירי

קודם ג"ח מאי פרכין ונדבוק, הא יש לחוש דלמא כבר איבערה
 ב' חדשים מהא' וביא תלד לז' אחר הכשואין, ואולי הכי מהמיעוט
 ולא יכי' הכרת עין בחודש א' אחר הכשואין וכו' אפילו מלאו ג"ח
 נדבוק נדדים ויכי' הכרת עובר, אכתי יכי' לנו ספק שמא
 נתעברה מיד מהשני, ולא מלאו אז ג"ח וכו' עובר קודם ג"ח
 וליכא למסמך על הרוב דלט' ילדן דהא אחרע רובא במה דלא
 כי' הכרת עין לבסוף ג"ח, דהיינו אחר חודש א' מהכשואין דהשני
 ע"כ דע"פ הוי רוב דלא מיוכר אפילו ע"י דיקתא דרין קודם
 ג"ח וכיון דבין כך ובין כך הוא מהמיעוט לענין הכרה, טוב ניזיל
 בחר רובא דלט' ילדן, וכיון שכן דע"פ לשיטת רש"י מוכח כן ולא
 מנינו בזה חולק, והרי הראשונים לא סתרו לדברי רש"י, מזה
 מהביא פרכא לבי מלאו נדבוק, משמע דכולכו הכי סבירא לכו
 דע"פ רוב הוי, ויש לסמוך בזה להקל בג"ד.

גם עכ"פ הולאתי לנכון, מדאמרינן וזו הוואיל ולא כוכר עוברה
 דע"פ ברוב נשים ליכא היכרא קודם ג"ח, וא"כ עדות
 בע"א שראה אותה בר"ה תמוז כריסה בין שיני' מהני, דמכח
 הכרת עינו נראה דהיתה אז נעוברת ג"ח, ואף דלענין רוב יולדות
 בני קיימא לא מתירים בלא חליצה, מ"מ מותרת מוכר רוב והוי
 אפי' חרי רובי, רוב וולדות בני קיימא, ורוב דלא כוכר עובר
 בככרת עין חוץ ג"ח, ומנכר דכלו לה חדשים וכמו דהיכא דאיכא
 חוקה בדי רוב מקרי המיעוט מיעוטא דמיעוטא, כי"ב בב' רובי.

גם לפ"י שכתבו תוס' בכורות (דף כ"א) הטעם דהחמירו חז"ל
 במת חוץ ל' שמה יאמרו פיהק ומת, וכו' ל"ש לענין רוב דין.
ואולם מה דיש לדון עוד בג"ד על נאמנות הנשים וע"א דמפורש
 בתשובת הרא"ש הובא בב"י (סי' קנ"ז) דאין אשה
 נאמנת לומר דכלו חדשיו ומבואר בבית יוסף וד"מ ס"ס דאילו
 נאמן בעד אחד ומע"כ הרב כ"י כתב דמ"מ הא להרי"ף והרמב"ם
 נאמן ע"א ביבמה.

ולענין מהרי"ף ליכא ראייה דלא מנינו דפסק להקל רק בע"א
 מעיד מת יבמך דעבדא לאגלויה, אבל בדינא דהרא"ש
 י"ל דס"ל ג"כ דאילו נאמן, ותדע דהא בודאי דברי הרא"ש כ"ל
 אינם דוקא לשיטתו דס"ל דע"א ביבמה ח"י, דהא בב"י בתשו'
 בדיני יבוס (סי' א') כתב וז"ל וכי דייקת בדברי הרא"ש לא גזר
 אומר לאסור (בע"א במת יבמך) ולא כתב אלא דקשה הדבר
 להקל, וא"כ ח"ך כתב הרא"ש בתשובה הג"ל להשאל לחמיה עליו
 וכתב ולא ידענא במה נסתפק, והא להרא"ש עצמו לא ברירא
 לאסור, ע"כ דס"ל להרא"ש דאף לפי כלל דעד אחד נאמן במת בעלך
 מ"מ ח"י דכלו חדשיו.

ובזה מיושג מה שכתב בב"י (סי' קנ"ז) ודברי הרא"ש נוטים
 לדברי הראב"ד, (דע"א ח"י לומר ניתן בן) ובתשו' הרא"ש
 ששון (סי' כ"ו) דקדק מזה דאילו ברור כ"כ לבב"י אלא דנוטים
 כן ולפי הג"ל י"ל דהטעם הכי הוא, דלא בא בב"י לומר דהרא"ש
 ס"ל ביסוד דרין כהראב"ד דאין ע"א נאמן להעיד דניתן בן זכו
 בלא"ה יש ללמוד מפסק הרא"ש דאין ע"א נאמן ביבמה, אלא דבב"י
 בא לדון אם הרא"ש ס"ל כפי יסודו דהראב"ד דאף לפי ד'ל
 האיבעיא דע"א ביבמה נאמן, דמ"מ ח"י לומר ניתן בן זכו ליכא
 ראייה גמורה מדברי הרא"ש בתשובה הג"ל דא"י לומר דכלו חדשיו
 דלמא כתב זכו רק לשיעתיים דפסק בע"א ביבמה היינו נאמן,
 אלא דמ"מ נוטים כן מהקשיב הרא"ש בפשיטות דליכא להסתפק כלל
 משמע דס"ל דאף לפי כלל דע"א נאמן, מכל מקום אינו נאמן
 לומר דכלו חדשיו והיינו כסדרת הראב"ד, ח"י ח"י לנו סייעתיא
 מדעת הרי"ף.

אף עדיין יש לנו סיוע עכ"פ מדעת הרמב"ם וסייעתיא הרז"ה
 והרשב"א וכו' דס"ל דע"א נאמן דניתן בן וא"כ לכאורה
 ה"י נאמן דכלו חדשיו, ואף דהרמ"א (סי' קנ"ז) גבי ע"א דניתן בן
 כתב ויש אוסרים י"ל דבא לומר דראוי להחמיר כדעת הראב"ד כיון
 דאפשר בחליצה אף דא"א לחלוץ משום כרוז לכהונה כמ"ש בב"ש
 (סי' קנ"ח) מ"מ ג"מ בגרושה דראוי להחמיר להרי"ף חליצה לחוש
 לדעת האוסרים

ואף מדברי הרז"ה והרשב"א בשו"ת (סי' חלף רנ"ב) מבואר

דס"ל דהאיבעיא דע"א ביבמה היינו ג"כ ניתין בן, ומ"ש בב"ש
 (סי' קנ"ז) דניתן בן עדיף דאיכא רוב דמסייע, לא משמע
 כן מדברי הרז"ה והרשב"א הג"ל (ומה שהביא בב"ש ראייה מדללא
 הוכיח בב"י בפשוטו דהרא"ש ס"ל כהראב"ד מדפסק דאין ע"א
 נאמן ביבמה, לפי דבריו הג"ל בכוונה בב"י ממילא ליחא לראיה
 ז' וגם לו יכא דבב"י לא רצה לנקוט זכ לראיה משום דאפשר דניתן
 בן עדיף מכה כרוב דמסייע, מ"מ כפי האמת משמע דכלל חד
 ניתן בן ומת יבמך, והס פסקו האיבעיא לקולא) ח"י למ"ש הרמ"א
 (סי' קנ"ח) גבי מת יבמך דיש אוסרים וכתב ליכא תקנתא בחליצה
 אפ"ה משמע דעת הרמ"א להחמיר, וא"כ לא הי' לנו להחיר גם
 בנייתן בן אפילו במקום עיגון.

אף מ"מ אפשר לקיים דברי בב"ש באופן זה דבאמת האיבעיא
 גם בנייתן בן, ולהרא"ש לא אפשרתא האיבעיא ראוי להחמיר
 במת יבמך דהוי ס' בדאורייתא אבל בנייתן בן דהוי דרבנן כיון
 דאיכא רוב ראוי לפסוק האיבעיא לקולא או כיון דהוי דרבנן סומך
 הרא"ש על פסקו דהרי"ף דע"א נאמן ביבמה, ומש"ה סולך בב"י
 ללמוד מדברי הרא"ש בתשובה, וא"כ יש לדון להקל בשעת הדחק
 בע"א בנייתן בן, והכי נמי בע"א שכלו חדשיו.

גם אף אם דומה ממש ניתן בן למת יבמך מ"מ הא כהב בב"ח
 דגם הרמ"א ס"ל להקל בשעת הדחק במת יבמך והביא רק
 דברי האומרים להחמיר, להיכא דאפשר להשיג עדים כשרים
 [ובאמת כ"כ להדיא הר"ם פארווע, אבל הינו מבין כיון דאף אם
 לא יבורר בעדים נחיר אותה ח"י למת לנו העורח להביא עדים,
 ממכ"פ אם השיג העדים חיי' מותרת ואם לא השיג ג"כ נחיר אותה
 ואולי דמ"מ לריכס לברר דאולי יבורר הכיפוך וכי מוכרחים
 לומר בדברי תוס' שבוטות (דף מ"א ע"ב) ד"כ כל מלמא) וא"כ
 בודאו בנייתן בן יש להקל בשעת הדחק וכו' שכלו חדשיו.

ואולם מהר"א ששון בתשו' (סי' רנ"ז) כ' בפשיטות דאין אשה
 נאמנת לומר דכלו חדשיו, והביא בסתימות דברי הרא"ש
 בשו"ת, ולפעמים אזיל דכ' (בסי' נ"ו) מדכתב בב"י דדברי הרא"ש
 נוטים להראב"ד משמע דלא ברירא כ"כ דאפשר דהרא"ש יסבור
 דניתן בן נאמן דקיל יותר מכלו חדשיו, וא"כ לא מנינו מפורש חולק
 על הרא"ש וראוי להחמיר גם במקום עיגון.

ואף דכתבנו כוונה אחרת בדברי בב"י מ"מ באמת תמוה דמדמיין
 דניתן בן לכלו חדשיו, דהא כבר כתבנו דמה דמקילין בנייתן
 בן לא משום דלא מבטיי הש"ס בזה דאיכא רוב דמסייע כמ"ש
 בב"ש, אלא דנכלל באיבעיא דע"א ביבמה כמ"ש הרז"ה והרשב"א
 וכנ"ל אלא דפסקו האיבעיא לקולא, וכיון דנכלל באיבעיא דע"א
 ביבמה ח"י כי אמרינן עעמא דנאמנת ע"א משום דעבדא לאגלויי
 מוכח דגם ניתן בן מקרי עבדא לאגלויי, ובב"ש (סי' קנ"ז) דהס
 בפשיטות להדישה דס"ל דניתן בן הוי עבדא לאגלויי, דהא
 הראב"ד כתב להדיא דאילו עבדא לאגלויי, ולענ"ד דרין עס
 הדישה דהרי מדברי הרז"ה והרשב"א דס"ל דהאיבעיא מייירי גם
 מזה בנייתן בן מוכח דס"ל דמקרי עבדא לאגלויי וכנ"ל וחולקים
 בזה עס הראב"ד גם הא מנינו להדיא בדברי הרמב"ן בחידושי' ב"ב
 (דף קל"ג) ד"ה מפני מה אמרו זה בני, דכ' להדיא דע"א נאמן
 לומר ניתן בן דהוי עבדא לאגלויי, וא"כ פשוט גסס דרז"ה
 וברמב"ם ורשב"א ס"ל כן, וא"כ לענין עדות דכלו חדשיו דודאי לא
 מקרי עבדא לאגלויי, י"ל דלכ"ע אינו נאמן ואין לנו סיוע משום
 פוסק לחלוק על הרא"ש בזה.

גם י"ל לחלק בין ניתן בן אכלו חדשיו, דיי"ל דטעמא דהרא"ש
 משום דאמ' בשבט (דף קל"ז) אמר אביו פיהק ומת לכ"ע
 מת, ודעת רבינו יונה והרמב"ן במלחמות שס דחלה ומת הוי
 כמו פיהק ומת זולת באכלו ארי, ונראה דגם דעת הרמב"ם והטור
 כן מדכתב ואם מת חוץ ל' בין שחלה ומת בין אכלו ארי הרי זה ספק
 נפל, מבואר דבא לומר דקיי"ל דכלל ענין הוי ספק נפל, לאפוקי
 ומד"ד בשבט דרשב"ג פליג רק בפיהק ומת, ואם איחא חלה
 הוי בכלל ארי הו"ל למיקטע ל"ש פיהק ומת ל"ש אכלו ארי, ע"כ חלה
 ומת היינו פיהק ומת.

ובזה י"ל דמדוקדק לשון הרמב"ם דסיים, ונריך חליצה מד"ם
 וטעור

דרוב הנקלטים נקלטים ליום אחד ולגוד זה רוב דכוא עדיין מיה בעלמא ולא נקלט ביום ח' דרוב שנעשו ולד אין מפילות, אבל שמעש בנתיים י"ל דחשב רק לנדא מכה הרוב דכשנעשה ולד אין מפלת וליכא רוב כנגד, דדלמא נקלט בשמיש האחר.

ואך מ"מ נסחר בן מדברי חוס' נדה (דף ל"ח ע"א ד"ה שפורה גרס וכו') שמא לא נקלט הזרע עד מחרת השמיש, ואם יידון דכוי רוב דנקלטים ליום אחד למה נחוש לזה : כולענ"ד אהבו

עקיבא

סימן צא

עובדא

בא לפני פ"ק פיוזן בפניו שברחה לגוים ונישאת לאיש וילדה בת, ובעלה היה מחזיק אותה לבחו ככל ענינים, וכנגדלה שדכו אותה לכסן, ונשאלתי אם מותרת לכסן

בכתובות

פ"ק (דף י"ד) אה לא תעביד עובדא עד דליכא רוב כשרים, אבל ברוב פסולים ואומרת לכשר נבעלתי לכתחילה לא תנשא לכסן, מיהו י"ל היינו לגבי עצמא שייך להחמיר לכתחילה אבל לגבי בתה אם באת להחמיר שלא להאמין לדבריה ממילא תלמדך לפסלה מקהל, כדון שחוקי שלא נבדקה האם, וזהו סו"י דיעבד כדאמרינן גבי ארוס וארוסתו, וכיון דלריבוי אלו להאמינה גבי קהל ממילא כשרה גם לכהונה דא"א לחלק ביניהם.

ואף

דאפשר דאסורה לכהונה וכשירה לקהל כגון דזינחה עס נכרי דקיי"ל דבתה פגם לכהונה וכשרה לקהל, מ"מ לא פלגינן דבורה להאמינה לחלחין דאם אין אהה מאמין לדבריה דלכשר נבעלתי סו"י דבורה כמאן דליחא וכאלו לא נבדקה האם כלל, ממילא איכא חשש דנבעלה למזור וסה"י בתה פסולה לקהל, ולריבוי אלו להאמין לדבריה, וכיון דמאמינים לה ממילא כשירה לכהונה.

ומה

דכיה לא תנשא לכסן ולא אמרינן כיון דמאמינים לדבריה לגבי בתה ממילא גם היא כשרה לכהונה, ז"ל דלגבי חרי גופי פלגינן דבורה אבל בחד גופא דהיינו על הבת לא פלגינן דבורה להאמינה לחלחין, ובפשוטו נראה שלזה כיון דב"ש (סו"ו ס"א) שכתב בזה"ל, כשהולד כשר לקהל כשר גם לכסן וא"א לחלק ביניהם כגון אפילו ברוב ממזרים והיא אומרת לכשר נבעלתי, כשר הולד אפילו לכהונה.

אמנם

לפ"י יקשה ממ"ש הב"ש שם מיהו אם היא גרושה שייך בולד ג"כ. תחילה ודיעבד כי שמא כסן בא עליה עכ"ל, ונימא ג"כ דלא פלגינן דאם תאמין לדבריה תאמין בטובה ואם לא תאמין ודיבורא כמאן דליחא ממילא תהיה פסולה לקהל. משום ספק ממזר.

והא

ודאי אין לומר דמייירי באומרת סתם לכשר נבעלתי, ובלשון זה נכלל רק שלא נבעלה לפסול היינו לא לכרי ולא למזור ובזה א"א לתפלג דבורה אבל בגרושה חיישינן שמא מכסן דבתה דאומרת לכשר לא חמיטע כסן דגם הוא בכלל כשר, דלענ"ד א"א לומר כן דא"כ באומרת לכשר נבעלתי יהיה הולד פסול לקהל דשמא לקרוב נבעלה דכוא ג"כ בכלל כשר, דהא בעלמא הוא כשר אלא לגבי דידה הוא פסול אע"כ דלכשר נבעלתי היינו מי דכשר לה, א"כ ממילא נכלל בזה שנבעלה למי שאינו כסן.

גם

הא כהיה דינא דגרושה כ' הב"ש דשייך בולד ג"כ תחילה ודיעבד, דמשמע דאם נישאת לא תלחא ואם נימא דדבורה לכשר נבעלתי לא ממעט' בזה כסן אפילו דיעבד תלחא כיון דליכא כרי, אלא על כרחק דבתה דאומרת לכשר נבעלתי, היינו לכשר לה אבל לא לכסן אם כן נימא דלא מפלגינן דיבורה.

ולזה

נ"ל דכוונת הב"ש כך, דלגבי חשש נכרי י"ל דבתה תנשא לכתחילה כיון דמדינא מועיל כרי דידה לגבי הבת, אלא דלכתחילה לא תעביד עובדא בזה כיון דבלא"כ הרבה פוסקים ס"ל דנכרי הבא על בת ישראל אין הולד פגום לכהונה כדמשמע מסתימת כרמב"ם

וכפזר שמיטע זה וכ' סתם לחוללת ולא מחיבמת, וכיינו דכרמב"ם כ"ל דכרי אכ"י בשבת נדחו מהלכה, וכמ"ש הר"ן בכוונת הר"ף ויינו דגם בפירוק ומה סו"י רוב ולריכה חילוף רק מד"ס, אבל הפזר אול בשיתת אכ"י כרמ"ש, דפ"ד דיבמות (דף ל"ז) הביא דברי אכ"י וכיון דבתלה ומוז דהיינו בכלל פירוק ומה וכנ"ל גם רבנן מודו לרשב"ג, י"ל דמכה הישועה הגדולה אחרע לה רובא דבני קיימא, וכדמשמע חוס' בטרות (דף כ"ח) דהא דהחמירו חז"ל בלא שפס ל' אף דכוי רוב דשמא יאמרו העולם דפירוק ומה, משמע להדיא דפירוק ליכא רוב, מש"ה לא כתב הפזר דחוללת מד"ס, דבתלה ומה לריכה חילוף מדאורייתא, ומה דכתב הפזר (בסו"י קס"ד) דבתת חוק ל' באשת כסן אינה חוללת ז"ל דמייירי באכלו ארי, דמזכר מייירי רבא ביבמות אף דקטע סתם ומה.

ומ"מ תמוז לי ללא כו"ל להטור למסחה, וזכו בלא דברינו כנ"ל קשה, וביותר על שתיקת האחרונים דעכ"פ בפירוק ומה ראוי לחוש לגדולי הפוסקים דקיי"ל כאכ"י וגם בא"כ חוללת כיון דרבנן מודו בזה לרשב"ג וי"ע.

ולפ"ז י"ל דנתיקת בן מודר כרמ"ש דנאחזן ע"א כיון דרוב מסייע ורק בתת חוק ל' דכוי בפירוק ומה דליכא רוב, בזה ס"ל לכרמ"ש דאין ע"א נאחזן, אף מ"מ אי משום הא י"ל כיון דבש"ע (סו"י קנ"ו) סתם כלשון המחבר דבין מה מחמת חולי בין אכלו ארי חוללת מד"ס משמע ודאי דכיהא (דסו"י קס"ד) כל יבמה וכו' ומה חוק ל' כמו שכתבאר, וקאי אסו"י קנ"ז משמע להדיא דגם חלה ומה בכלל כיון דחוללת מד"ס, ומדשקו כרמ"א והאחרונים משמע דס"ל הכי לשיקר ח"כ דרובא אהנו מרוויחים בפירושונו זה, דאף ללא מלינו הולק מפורש על כרמ"ש הנ"ל, מ"מ כיון דכרי כרמ"ש ס"ס רק לשיטתיה דקיי"ל כאכ"י, וס"ל דחלה ומה כוי בכלל פירוק ומה, וכמ"ש ומשום דאחרע רובא, וממילא למאי דקיי"ל להלכה דחלה ומה תליא ג"כ בסוגיא דרשב"ג ורבנן וכו"י רוב מעליא, י"ל דע"א נאחזן.

אולם לפי החילוק הראשון הנ"ל דכלו הדשוו גרע מתיקת בן, כיון דלא עבידא לאנלווי אין ראיס להקל בידן, עכ"פ בידן יודין אם היה פירוק ומה קשה להקל לדעתו הקלושה, אבל בחלה ומה יש לך גדול להקל אם כבודו דמר יסכים לזה, ואף בזה ז"ע לדינא : כולענ"ד אהבו.

עקיבא גינו סא"ש

בשולי המכתב

ואודיע לערי לכבוד רומ, מפ שאני מתקשה בדברי החוס' יבמות (דף ל"ו ע"א) דעדיין יקשה מה דתנן כיבמה לא תחלוץ ולא תחיבם עד שלשה חדשים, ואמאי לא נכשי שלשה חדשים ושלשה ימים ולע"ג.

סימן צב

לידידי הגאון ר' יעקב אב"ד הק"ק ליסא ג"י

מ"ש ידידי מעכ"ם נ"י על קושייתי העלומה בתוס' יבמות (דף ל"ו ע"א) דעדיין יקשה כיבוס אחר ג"ח דנכשי ג' ימים וג"ח, ד"ל דרוב הנקלטים קלטי ביום אחד ואמרי' דהיא מחרוב. גם אכ"י ריחיי לומר כן, אבל לכאורה נסחר זה ממ"ש הרשב"א בתה"א (דקפ"ו ב') בתה"י דספ"ג נדה, והתפלת ליום מ"א תשב לזכר ולנקיבה ולדה, דהטעם דחשב לדה דלמא נקלט הזרע ביום ב', והוי עתה מיה בעלמא עיי"ש, הכי דלא משויין זה להרוב דנקלט ביום ח'.

וזה יש לדחות, כיון דהפילה לפנינו אחרע הך רוב, דלאחר שנעשה בן מ' יום אין דרך להפיל, ומורה יותר דעדיין לא היה וולד רק מיה בעלמא, ולפ"ז היה אפשר לומר דדוקא במפלת ליום מ"א לשמושה ולא שמשע בנתיים דיש רוב דכוא מ"א יום

סימן צב

לכבוד ידידי הרב רבי ראובן ג"י אב"ד דק"ק מיצק

ע"ד שאלתו, אשה ממרחקים שבאה לעירו, שיחלוץ לה אחי בעלה ר' שאול בני נהור, וגיסה מעיד שבעלה הי' ר' נטע מעיר פלוני, אבל אין ידוע לו שר' שאול הוא אחי בעלה, אך ר' שאול אומר שביה לו אח דר בעיר פלונית בשמו ר' נטע, גם יש להאשש כחב מהבד"ל בעירה שהאשה מלכה בת פלוני, נפטר בעלה ר' נטע בן פלוני, וכפי השמע יש לו אח בק"ק מיצק בשמו ר' שאול בני נהור עכ"ל.

לפום הדיעה נראה אף אם ימלא שם ע"א דמעיד שיש לר' שאול ס"ג אח בשמו ר' נטע דר בעיר פלוני, מ"מ אינו מספיק להחיות בחליה, כיון שבמכתב רומע"ה לא נזכר דמעיד גיסה רק על שם בעלה ולא על שם אביו, וגם גיסה אמר במפורש שאין ידוע לו שם אבי בעלה, א"כ מנא ידעינן שאתו ר' נטע בעל האשה זו, וזו ר' נטע אחי ר' שאול.

אמנם ל"ל להקל, שיש לדון עפ"י מכתב הב"ד שזכר שם אביו, אף דלא נחקיים החימת הב"ד, מ"מ אפשר למלא חקנה שיקיים גיסה בחתימות, כיון דגם הוא מחושבי העיר הכוא מסתמא מכיר החימת הב"ד. לנראה דקיום כזה מספיק, כדס"ל להב"מ (פ"ד מהל' גירושין), דאף להפוסקים במלאו שטר כתוב מת פלוני לר"ק קיום, מ"מ מהני קיום בע"א וכ"כ מהב"מ לובלין בשו"ת, והסכים לזה הב"ש (סי' י"ז סכ"ט) א"כ ס"י בעדות אחיה דמיטא: מהני קיום בע"א:

א"ת דכב"ש כתב שם טעם כיון דעד מפי עד כשר בעדות אשה ובג"ד עוד לא בירא לן דמכני עמפ"ע (ולפינו נדבר מזה), מ"מ דברי הב"ש נראו נגומגמים, דמ"ש הטעם דבעלמא לא מהני קיום בע"א דכוי עד מפי עד, חמוס, דא"כ גם ב"ב עדים בקיום להוי עמפ"ע, א"ו דאין שייכות ענין עד מפי עד לדכחא דכא עדי הקיום לא על מנה שבשטר בן מעידין רק על הכרת החתימות וזכר כוי עדות מפי עלמן ולא מפי אחרים, וכה דאין ע"א נאמן בקיום בעלמא, הטעם דע"א לא מהימן כמו בכל עדות בעלמא רק בעדות מת בעלה דבמה דנכתב בשטר גופא ע"א מהימן, ה"כ מהימן על קיום השטר הכוא.

א"כ ממילא ה"י בעדות אחיה דמיטא דעל גוף העדות ע"א מהימן, ה"כ מהימן לקיים השטר דמעידים דאחיה דמיטא כוא, בפרט דמעיד על שמו ופס עירו ודעת רוב הפוסקים סגי בזה, וביותר אם מעיד גיסה שאין דר שם עוד אחד ששמו ר' נטע אשר שם אביו כשם אביו של ר' שאול, א"כ ע"י בעדות שיש לר' שאול אח בעיר הכוא ששמו ר' נטע מוכח ע"כ שבעלה ר"ג וזו ר"ג אחיו של ר"ש כיון דמגלעד לא דר שם א"ש כזה, וברור.

אולם אם לא ימלא שם עדות שיש לר' שאול אח ר' נטע בעיר פלוני, ואנו באים לדון רק ע"פ עדותו של גיסה שאמר בפניו אמר בעלה כמה פעמים שיש לו אח בקי"ק ושמו ר"ש ס"ג, אף דבעלה נאמן בזה להחירם בחליה על ידו במיגו דכירו לנרשה כמו דנאמן לומר זה בני מה"ע, מ"מ זה שמעיד בן מפי בעלה כוי עמפ"ע, בזה ל"ע טובא דינא, אם בעדות אחיה דמיטא מהני עמפ"ע, דכפוסקים לא נזכר מזה.

והנה מסבירא אפי' לנו ללמוד לרמות לעדות אשה שמה בעלה, דהתם עדיפא דשייך בה דדייקא ומנסבא, כדמוכח מהא דס"ל למד מ"ד וכוונת (דף ל"ט) דפליגי ר"א ורבינא בעדות אחיה דמיטא, דבעדות אחיה דמיטא בעי ב' עדים, הרי דגרע מעדות מת בעלה יכיה מאיזה טעם שיהיה, אם בן יש לומר אף לדין דקיי"ל דע"א ופ"א קרוב ואשה נאמן, מ"מ י"ל דעמפ"ע גרע.

בפרט שחרי עיקר הטעם דגלוי מלתא בעלמא כוא והרמב"ם (ספ"ד מהלכ' יבוס) ביאר בדבר שזכו דבר ששפוי להחלות כוא עכ"ל, נראה דהטעם דמלתא דעבידא לאגלוי לא משקרי אינשו דמחירא דיאחו ניתבדא, אם בן יש לומר דכעד מפי עד לא שייך כלל שיהא נחפס כשקרי, בפרט כשמעיד מפי עד שבכר מת ואל

הרמב"ם דכתב דהולד כשר, ולא כחב דפגום לכהונה, גם הרמב"ן במלחמות כתב דאם ישיאת לכהן לא תלא וכו' הב"ש (סי' ד' ס"ק ב') להלכה, בזה י"ל דאף לכתחילה עבדינן עובדא.

וביותר ד"ל דאף להפוסקים דסברי דקיי"ל דהולד פגום לכהונה י"ל דהוא רק דרבנן כמ"ש בי"ש, ולענ"ד נראה לכאורה דכן הוא, דלכאורה יש לתמוה למ"ש חוס' ספ"ק דיבמות אהיהא דס"ל לר"י וכרי ועבד כבא על בת ישראל דהולד ממזר אף דבביתא נכרי ליכא איסור דאורייתא, מ"מ ממזר לא הליא בביתא ביתר אלא ביש בו הוי' או לא, עיי"ש, הא מ"מ עדיין יקשה דאין ילפינן בק"ו דפגום מיכו כוי מאלמנה לכ"ג דאין איסורה שוב בכלל וכו' הא בנכרי ליכא איסור כלל, ואין דאיה מאלמנה לכ"ג דאסורה לו, וז"ל דשיקרא הק"ו לענין עבד דאיסורו מדאורייתא ובנכרי בחמת ה"י הק"ו בדרך אסמכתא דהשוו חז"ל נכרי ועבד להדדי.

ובי"ש הרא"ש לתמוה על הר"ף במ"ש דאף מספקא לן אי הוי פגום, דאין כאן מקום ספק מדקאמר לעיל סתמא דגמרא וכולכו אמוראי דמכשרי, דפגום מיהא הוי נוק"ו דאלמנה, וכיון דק"ו דלית ליה פירכא ליכא מאן דפליג עליה, י"ל דשפחות דברי הרא"ש כך הם, דהא ע"כ ליכא לדיוק הא דאמרין וכלכתא דנכרי ועבד כבא על ב"י הולד כשר, ולא קאמר דהולד פגום דהדין דכשר לכהונה כמו דדייק הר"ף, דהא כך דיוקא בוי ג"כ על עבד, והא גבי עבד כוי קל וחומר דלית ל' פירכא, א"כ דאין זה דיוק כלל דסמך דלעיל דקאמר פגום מיהא כוי א"כ ממילא גם בנכרי מזה"ל לן לומר דפליג אסתמא דגמרא וכולכו אמוראי.

וכיון שכן דלא הוי רק דרבנן י"ל דבזה לא אמרינן דאם לא תעביד עובדא, ולזה ס"ל לבב"ש דהבת מותרת לכתחילה לכהן, דלכא ליכא למוחש דבעלה לתמוז או לקרוב דא"כ הוי פסולה לקבל וכו' דיעבד, ולחוש דבעלה לנכרי כיון דכוי רק פגום דרבנן ולהרבה פוסקים אפילו פגום לא הוי, בזה לא מחמירין לחוש לכתחילה, אבל בנדרוש: דכוי לכהונה שש דאורייתא דשמא נבעלה לכהן, משום הכי גבי ולד נמי מחלקין בין לכתחילה לדיעבד.

ואף דעדיין י"ל דגם באינה גרושה יש מקום לפסולה לכהונה מדאורייתא וכשרה לקבל, דהיינו דזינתה חתילה עם נכרי ונפסלה לכהונה, ואח"כ בא עליה כן ונתעברה ממנו, מ"מ י"ל כיון דלרביים לדון דבעלה חתילה לנכרי שוב לא הוי רק חשש דשמא נבעלה עוד לכהן, וכו' כמו מדאפקדה וכו' דבזה מותרת לכתחילה דברי רוב כשרים כמ"ש הב"ש (סי' ו') ס"ק ל"א ובסי' ד' ס"ק ל"ט) ולגבי כהנים כוי רוב דאינם כהנים מותרת דברי רוב לכתחילה [ומ"מ דברי הב"ש חמוסים, במה דמשמע בפשיטות דבגרושה דיעבד לא תלא וכו' טובא, דהא מה דמקילין דמאן דמכשר בה, מפקיח בבתה, היינו דחזקה האם מהני לכתה כמ"ש חוס' וכל הפוסקים (זולת מהרא"ש וכה"מ לא משמע בן), וזכו שייך אם כו"מ גם על האם משא"כ בגרושה ובה ישראל לייכא גבה ענין כשר ופסולות לכהונה י"ל דאפילו דיעבד תלא, וחולי י"ל דס"ל כי כיכי דברי וחזקה כשרות מהני, ה"כ ברוב רובו כשרים ולגבי ממזרים וכהנים כוי רובא כשרים, ומלך נכרי כיון דבתה פגום רק מדרבנן מהני הכרי לחוד, ואף עדיין קשה מלישנא דהב"ש משמע דאפילו ברוב ממזרים דדין כן וזכור לכאורה גם דיעבד תלא כיון דליכא חזקה כשרות דמסייע, ול"ע לדינא].

ויצא לנו מזה דבג"ד דעת הב"ש מהני כרי דהאם לחוד להכשרי כבה לכתחילה, והכי משמע מדברי הכרעמורא ספ"ק דכחובות, וזכו דעת השואל בשו"ת הרמ"א (סי' כ"ד) אלא דמ"מ אחרי שרמ"א השיב שם לתומרא מאן ספין ומאן קריע להקל, אך בג"ד דהוא אומר כרי ג"כ דמיני' הוא, וזכור י"ל דאף ר"י מחיר כדאמרין הדא דהא קמורא, בזה יש לסמוך להקל אפילו לכתחילה, כוללע"ד:

עקבא

נאמנים, י"ל דבצ' עדים נאמנים עכ"פ מדין עדות ספק אמר להם כעד שזכו פלוני וממילא סומכין על אותו עד מדין עבירה לאגלווי אף דמדון עדות ליכא לסמוך על אותו עד כיון שלא העיד בעלמו בפני ב"ד ומעידין רק בשמו, מ"מ משום חוקה דעבירה לאגלווי סמכין עלה, משא"כ ע"א במעיד מפ"ע שזכו שמו של פלוני, יש לומר דחשדין לזה העד שלפנינו שמעולם לא שמע כן משום עד, וכומך עלמו שלא יתפס כנגדו בפרט אם מעיד מפ"ע עד שכבר נאס, באופן שבעניונו לא מלאתי ראיה מבוררת שעדות עמפ"ע מוכי מעלה אחוה דמינתא.

אחת היא שגראה רחיה מלישנא דהרמב"ם (ספ"ד מהל' יבום) ואפילו אשה או עבד או קטן שהוא מכיר וגבון נאמנים לומר זה פלוני אחי פלוני שזכו. דבר העשוי להחלוא וכו', בענין שביארנו בסוף הלכות גירושין עכ"ל, מדרמזו לסוף הל' גירושין, משמע דהד דניא אית ליה עם הדיא דהתם דאפילו עמפ"ע נאמן, ויותר דהכי חזינן דהוסיף הרמב"ם יותר ממה דאחמר בסוגיין במה שאמר דאפילו קטן, דהא ודאי ל"ל דמכברא לא דמי קטן לאשה דהא חזינן בכל איסורים דאשה ועבד נאמנים וקטן אינו נאמן, ואפילו דדרבנן לא מהימן איכי דאזני בידו, כמ"ש חו"ס ספ"ק דפסחים גבי בדוקת חמץ, וכו' הרמב"ם ס"ל דבשבויה אין קטן נאמן אלא"כ מסל"ת אף דאשה ועבד נאמנים, ע"כ הרמב"ם ס"ל דמעממא דגלויה מלתא בעלמא הוא ראוי להאמין לכל עדות גרוע.

ובאמת לכאורה יש לתמוה, דהרי מהרמב"ם (פי"ג מהל' גירושין ה"ט) משמע דבקטן המעיד מה בעלה א"כ כדמסיק בכתבי מהר"א"י (סי' ר"כ) בדעת הרמב"ם ואף באומר כן וכך ספדים, משמע דא"כ רק במסל"ת ולא במעיד א"כ אחאי היקל הרמב"ם גבי אחוה דמינתא בעדות קטן, הא הרמב"ם ס"ל בשניהם דמדון עבירה לאגלווי הוא, בפרט שכתב כמו דביארנו בהל' גירושין, וברי הבא נאמן יותר מהתם וזה שנאמר דוקא קטן דאינו בן דעת דומיא דשופט אינו נאמן, אם כן יש לומר באמת דקטן משכיל נאמן, וזהו שדייק הרמב"ם בהל' יבום או קטן שהוא מכיר וגבון, על כל פנים משמע מהרמב"ם דכל הנאמנים בעדות מה בעלה נאמנים ג"כ בעדות דאחיה דמינתא ועדיין ל"ע.

עוד יש לזכר בנ"ד, במה דזכר בכתב ה"ב"ד שלפי הנשמע יש לו אח בעילת בשמו ר"ש ס"כ, ואף דלא נבאר שם אם הוא קלא דיש בו ממש לסמוך עליו גם לא נבאר גוף הדין אם מוכי קלא לענין אחוה דמינתא, מ"מ י"ל אפשר בלעדו בקול זה לא הוזהר ר' נעע כלל באחין וממילא לא נאסרה, ולא הוזהר רק ע"י בקול, א"כ הוי קול וזכרו עמו, ואף דכתב ב"ד אינו מקויים, כבר כתבנו דמהני קיום בע"א דכיוני ע"י גיבה כ"ל.

וראיתי אח"ז ב"ש (סי' קנ"ז ס"ב) כתב וז"ל ב"ה איחא אפילו עמפ"ע וכו' נאמנת כאן משמע אפילו עכו"ם מסל"ת, מיכו י"ל הואיל בשבויה ע"א ואשה וקרוב נאמנים, מ"מ עכו"ם מסל"ת לדעת הרא"ש אינו נאמן, ה"כ כאן עיי"ש, ודבריו תמוהים דאם נדמהו לשבויה א"כ גם עמפ"ע נימא דאינו נאמן, כמבואר בהגהת ש"ע (סי' ז') דגם עמפ"ע בשבויה תליא בפלוגתא זו אי עכו"ם מסל"ת נאמן.

ובעיקר דברי הב"ש דכ"כ בשם הב"ה, במחכ"ת הב"ה לא כתב כאן כלום, רק בסו' קנ"ח גבי ע"א ביבמה להחריב להתיבס להעיד שמה בעלה, דרין עדות זו מה בעלה לגבי יבם הוי כמו כל עדות מה בעלה להנשא לשוב, (וכ"כ בש"ע סי' קנ"ח ס"ג) אבל בענין אחוה דמינתא מזה לא כתב כלום בדק הבית, לזה סומך אנכי על רומפכ"ת שישים עיונו בדבריי, ויראה אם כדאי הם לסמוך להחריב, כוללני'.

עקיבא

בשולי מכתב

ואודיעו שסוגיא דיבמות (דף ל"ט) שכתבנו לעיל קשה לי למאי צריך לפסוק הלכתא הא בלא"ה אית לן כללא

ואף דגם בעדות מה בעלה אמרין ביבמות מלתא דעבירה לאגלווי כו', ועמפ"כ עמפ"ע נאמן, ומסתמא הפוסקים משמע אפילו מפי עד שכבר מת מוכי, מ"מ לכאורה באמת טעמא בעי, וראיה אח"ז בשו"ת הרא"ה (ח"א סי' כ"ב) וז"ל ולטעמא דעבירה לאגלווי עמפ"ע גרע דלא ימלא שקרן כמו בעד המעיד ומאי להשתמוטי, וכדגראה בשו"ת מהר"ו (סי' פ"ח) דכ' וכן עמפ"ע מעיד אטו אם מת עד ראשון יהיה הדין דהעד הב' אינו מעיד, א"ו בכלהו איכא למימר כיון דעבירה לאגלווי לא משקרא עכ"ד, וספר מהר"ו אינו אחי ולא ידענא מאיזה טעם איכא למימר עבירה לאגלווי ובהכרח ל"ל דמ"מ אין מדרך טעם האדם להעיד דבר שיחברר שאינו כן ויבטלו דבריו, ומחזי כשקרן, א"כ י"ל דוקא בעדות אשה דבהטורף טעם דייק ועגונה סמכו על מקלח עבירה לאגלווי, וכמו דל"ל בלא"ה דהא מה בעלה לא מקרי כ"כ עבירה לאגלווי דאפשר שלא יתברר רק בזמן רחוק, דהכי ע"י ע"א אין אחים נכנסים לחלה, ואלו בעבדי לאגלווי מיד אפילו במזמן מוכי כדקיי"ל בש"ע חו"מ (סי' מ"ט) דעדים שאין מכירין שם כלום יכולים לסמוך על אשה וקרוב משום עבירה לאגלווי, א"כ כיון דאיכא סברה דייקא, א"כ י"ל ה"כ לענין עמפ"ע דלענין עדות אשה סגי בעבירה לאגלווי קלח, אבל בעדות אחוה דמינתא י"ל דבעי עבירה לאגלווי ממש דלא מלי להשתמוט נפשו, משא"כ בעמפ"ע, י"ל דא"כ.

ולפום רביעא השבתי ראיה מסוגיא שבה (דף קמ"ה) דמסקינן אין עמפ"ע נאמן אלה לעדות שהאשה כשרה לה, א"כ משמע דבכ"מ דהאשה כשרה גם עמפ"ע כשר, אמנם באמת מוכח דכלל זה אינו דוקא, דהרי לענין שבויה לדעת הרא"ש דכותי מסל"ת אינו נאמן גם עמפ"ע אינו נאמן. [עי' בהגהת ש"ע א"כ ע"י סי' ז' ס"ב וב"ש ס"ס], אף דהתם אשה נאמנת, וראיהי ברא"ה עמד בזה על דניא דשבויה להקשות מסוגיא הנ"ל, וכתב דהכלל הוא רק דאינו נאמן במקום שאין אשה נאמנת, אבל מ"מ יש שאשה נאמנת ואין עמפ"ע נאמן, א"כ ה"כ י"ל בנ"ד.

גם אין לסמוך במה שדן הרא"ה שם דינא דשבויה להוכיח דעמפ"ע נאמן מלישנא דהרמב"ם וש"ע יו"ד (סי' ש"ד ס"ה) עד שהעיד מפי עד וכו' אפי' אשה נאמנת לומר שגפל מוס וכו' מדקריט אפילו אשה, משמע דאשה גרוע מעמפ"ע, א"כ בשבויה דאשה נאמנת ק"ו בעמפ"ע עיי"ש, א"כ ה"כ בנ"ד לענין עדות אחוה דמינתא אמנם שלשה תשובות בדבר. א', דהרא"ה עלמו דקדק שם מלישנא דר"י מינ' דעמפ"ע גרע וכתב לחלק דדוקא בעדות מה בעלה דמדון עבירה לאגלווי אחיך עליה בזה עמפ"ע גרע, דל"ש כ"כ נתפס כשקרן, אבל בעלמא כמו בכבוד עמפ"ע עדיף מאשה עיי"ש, א"כ ממילא הכא בעדות אחוה דמינתא גרע עדות עמפ"ע מעדות אשה. ב', אף אם נידון דבכ"מ יש ללמוד מק"ו עמפ"ע מעדות אשה, היינו בעד כשר שמעיד מפי עד אבל באשה וקרוב דמעידין מפ"ע, זהו ודאי לאו כ"ש הוא דאיכא ב' לריעותא פסול דאשה ופסול דעמפ"ע, כמו דקדק הרא"ה שם בלישנא דהרמב"ם וש"ע גבי בכור הנ"ל, במ"ש אפי' אשה נאמנת וכו' לומר שגפל וכו' ולא נקטו בלשון קלרה ואפי' אשה נאמנת, א"ו דבא לומר דנאמנת באגורה דנפל בו מוס, אבל לא במעידה מפי אחים עיי"ש, א"כ בנ"ד דהעד קרוב ומעיד מפ"ע י"ל דאינו נאמן אף דבעדות מה בעלה גם אשה מפי אשה נאמנת, מכל מקום כתבנו דהין ללמוד משם דאיכא גם סברה דייקא, ומכא קל וחומר דנאמנת אשה ליכא למילף בב' לריעותא. ג', כלה הרמ"ה בפסקיו לא הכריע בשבויה אם עמפ"ע נאמן, הרי דלא סבירא ליה ללמוד עמפ"ע בק"ו מעדות אשה.

גם אין להביא ראיה מדקיי"ל עדים שאין מכירים שם כלום יכולים לסמוך על אשה וקרוב, וברי העדים בעדותן שפלוני לוח הוי כמעידים עמפ"ע לענין שמו של לוח. ז"א, דהתם אמרין רק שהעדים לעלמן רשאין לסמוך ולהאמין להאשה מחזקה דעבירה לאגלווי, וכו' כנחמת אללם בזכור שכן הוא וכותבין בסתם ומעידין בהתם ב"ד שפלוני לוח, אבל בבאים להעיד בנ"ד על שמו של פלוני ע"י ששמעו כך מאחר י"ל דא"כ, גם אם אף בזה

כיני דפליגי ר"א ורבינא הלכא כדברי המיקל, וכזכר קשה לי
 ציבמות (דף מ"ח) בפלוגתא דיבמה"ח חו"ג ח' חדשים דמיוחר
 ההלכתא דהלכא כדברי המיקל וממילא בממונא לא מפיקין כמ"ס
 חוספות כ"מ (דף ז"ה ד"ה דאחמור וצ"י חו"ט ס' ר"ל בשם
 כר"ן ו"ע :

סימן צג

לידידי הרב רבי גרשון נ"י בק"ק שווערעזענץ

מ"ש בדין מתנה בשעת קדושין אם ימות בלא זרע קיימא יבטלו
 הקדושין .

זה ימים רבים החלטתי דיש תקנה בתנאי בענין לית ביח חשש
 מתנה על משכ"ת, וזכינו ללא יבא התנאי בלשון אם חבי'
 זקוקה ליבם שלא יחולו הקדושין, אלא התנאי בלשון אם ימות
 בחיי אחיו ולא יבא ז"ק ממנה שלא יחולו הקדושין למפרע, וכזכר
 אין שום פקפוק, וכוונתי לדעת הגדולים בעל מעיל דקדק ובעל
 בית מאיר :

ואך לריך דקדוק סיבוב בלשון התנאי שיהי' בכל הלכותיו ובפני
 ב' עדים כשרים בשעת הקדושין והחופה, ומחששא דאין
 אדם עושה בעילתו בעילת זנות יחזור ויתנה בפני ב' עדים רגע
 קודם הביאה שיבא הכעילת מלוא על תנאי ויאמר אז בפני ב'
 עדים שעל התנאי הזה יחי' כל בעילותיו, וישבע עד"ר שלא
 יקדשה עוד אח"כ ולא יבעל לעולם התנאים האלו, דעיי' ליכא
 חששא על שאר הבעילות דח"א עושה כצ"ו וגמר ובה לשם קדושין,
 אף שבעל התנאי כיון דנשבע י"ל דאי עבד לא מהני, ואף
 לכפוסקים דבשבעה שבויה האיסור מלכו אמרינן אי עבד מהני,
 מ"מ ל"ש לומר דסתמא בעל לשם קדושין שלא יבא בעילת
 זנות, ד"ל דרובא חזקה דלא יעבור על שבעתו ולא בעל לשם
 קדושין .

ולדעתי טוב שיעידו העדים כן בפני הכ"ד שכן וכך התנה,
 והכ"ד יחתמו הג"ע שיהי' ביד האשה בירור במעשה

כ"ד, דאולי ילכו העדים למד"ה ואם יתנו לה עדות בכתב יש
 לדון בזה מדיון עדות מפי הכתב, כך היה דעתי, אבל מי אכזר
 לסמוך על דעתי הקלושה והנמוכה, ועוד ללרף לזה איזה גדולים .
מ"ש ר"מ לסמוך ללרף דעת רש"י והכ"י דבליכא אה אחר חוללת
 מהאלם, ודימה לסדרת הראש"ד בסומא דהוי כדיעבד,
 שגג בזה, דזכו אמת אם היה הדין דחלינת אלם מהני דיעבד
 היינו דנין ג"כ דבליכא אה אחר הוי כדיעבד, וזכו סדרת הראש"ד
 בסומא דקחני להדיא בברייתא חוללת מהסומא חלינתא כשרה,
 וע"כ הטעם דבעינן רק ריקוק בפניו ולעיני העדים, אבל לא
 לכתחילה, וכמ"ס הרמב"ם, מוכרחים אנו לומר דח"ל חששו להחמיר
 דבעינן ריקוק לעיני איבם, אבל מ"מ ס"ל לחז"ל דלא הוי דרש
 גמור, ומעיקר הדין בעינן רק בפניו ולא לעיניו, מש"כ דיעבד
 כשריף לזה דן הראש"ד דה"ה באין לו אה אחר הוי כדיעבד,
 משא"כ באלם דמדונא פסול, דאינו בואמר ואמרה פשוט דאף
 דיעבד פסול, אם כן מה מהני אין לו אה אחר, ולזה בודאי דברי
 רש"י זכ"י תמוהים וכמו שתמה החי"ע וישו"ב של מעכ"ת נ"י בטל
 מעיקרו, ואין כאן לד סמיכה .

ומ"ש מעכ"ת להביא ראיה מדברי המ"ל (פ"ד מהל' יבום)
 דריקוק עדיפא מקריאה, ובין דקיי"ל כהראש"ד
 דריקוק אינך מעכבא וכומא חולץ באין לו אה אחר כ"ש באלם
 גם בזה לא דק, דהמ"ל כתב רק לסתור טעם דה"מ בכוונת
 הראש"ד דריקוק אינך מעכבא, דמשמע דויקוק בפניו הוי כמו
 לעיניו וכוא דרש גמור אע"פ מהני דין דיעבד דריקוק אינך
 מעכבא, ולי"י יספך הקשה, דהא אפילו קריאה דגריעה מיניה מעכב
 באלם ומטעם אין ראוי לבילה מכ"ש בריקוק בסומא דאין ראיה
 לריקוק, אע"כ דכוא מטעם אחר, דמעיקר הדין בעינן רק ריקוק
 בפניו ולא לעיניו, כל זה פשוט אי"כ אדרבה ראיה ל"ד דלעיני
 קריאה ליכא לד קולא ומ"ע אף דכד"מ הביא דברי הכ"י מכל

מקום בספר המפה השמימי, וכל האחרונים לא הביאו כיון דהם
 דברי הימא :

ולולי דמסחפינא בייתי מליין הד"מ בלות ל' על דברי ב"י אחר
 דינא דהוי חלינה פסול ופוסל על האחין, ונ"ל דס"ל להד"מ

מכח קושיית החי"ע דכוונת רש"י וכו"י רק במה דקחני במחני'
 חלינתא פסול, דמשמע דפוסל על האחין דזה מייירי רק ביש אחים
 אבל בליכא אח אלא הוא לא מחמירין דיכא עליו שם חלינה שיכא
 הסוד ליבמה כיון שלא בנה וסתענן לעולם, אלא דמוחר ציבוס
 ואף דלשון לפערה כרש"י וכו"י לא משמע כן, מ"מ שצקינן ודחקין
 ומוקמינן בכ"י, עכ"פ לדינא אין בזה לד קולא כנלע"ד :

עקיבא נינו מא"ש

סימן צד

לידידי הרב אב"ד דק"ק קארניק נ"י

מכתב ר"מ עם הג"ע ואשר דן בזה חביבי כבוד הנאכ"ד
 דק"ק גלוגא הרב רבי אברהם נ"י הגיעני לנכון ואם
 שקשה עלי כתיבה כעה מחמת כאב עינים ל"ע, אע"פ אחר
 שהגאון הנ"ל ברוב ענותנותו הלה בורחחו באם חסכים לדעהו
 הגדולה לא חילל מלע נפשי מזה ואחור דעתי הקלושה .

במה דנוגע דאחד מהעדים הוא אה לאשת עד כשני דיש לדון
 בזה ממ"ס הרמ"א בחו"מ (סו' לג'), וי"א דקרובי האם
 אינך פסולים אלא מדרבנן, וכיינו דנ"מ לענין קדושין כמ"ס שם
 מקודם, ומשום דחיישין למה דפסק הרמב"ם (רפי"ג מה"ע), ובין
 דהרמב"ם כ"ל שם בחדא מהתא דקרובי אה וכן קרובים מדרך אישות
 פסולים מדבריהם, א"כ גם בקרובי אישות ראוי לחוש בקדושין,
 ובאמת קשה לי על שלא הביא רמ"א דעה זו גם בקרובי אישות
 לחוש לקדושין, ובמהריק"ם העתיק דברי הרמב"ם כ"ל כהווייתן .

והנה בחשו"ב יעקב (סו' כ"ה) ילא לדון בדבר חדש דבקדושי
 כסף בעדות קרובים מאם אין לחוש, כי יש כמה דעות
 בפוסקים אחרונים בזה אם דעת הרמב"ם דכל הכלמד ב"ג מדות
 כל דינו כמלוה דרבנן או אם קוראין רק מדרבנן מחמת שאין
 חשבים בחרי"ג מלות, אבל כל דינו מאם כדאורייתא, ובש"כ
 האריך והוכיח דהוי כפס"ע דאורייתא, עכ"פ בזה א"ל גם
 בממ"פ, אם כ"י כפסולי דאורייתא בודאי אין לריך גט, ואי
 הוי כפסולי דרבנן ומטעם הנ"ל דכל הכלמד ב"ג מדות הוי מאם
 כדרבנן א"כ גם קדושי כסף דנלמד בגז"ש דקיתה קיתה הוי דרבנן
 והוי כמקדש קדושי דרבנן בפס"ע דרבנן דלא חיישין לה כמ"ס
 הרמ"א בזה"ע (סו' מ"ב) עכ"ל .

ואף בודאי מסתימת דברי הרמ"א הנ"ל לא משמע הכי לחלק בין
 קידושי כסף לקדושי שטר וביאה, מ"מ לכאורח הדברים נכונים .

אולם לענ"ד זכו לימא דהרי בודאי אה נדון בכהלת במשקל
 א' קדושי כסף לפסולי עדות דקורבא מאם, שוב אין
 לנו מקום ספק כלל בכוונת הרמב"ם, כאשר הוכיח במישור הכ"מ
 (ריש הל' אישות), מדכתב רבינו שם במפורש ואשה נקנית באחד
 משלשה דברים היא הנקראת מקודשת או מאורכת, ובין דנקנית
 ונעשית מקודשת וכו', והכא עליה חוץ מבעלה חייב מימיה, הרי
 דדינו כדאורייתא, אע"כ דמ"ס הרמב"ם דקורבא דאם או אישות
 מד"ס, היינו דוקא בשם דברי סופרים אבל מ"מ דינו כדאורייתא
 לכל מיני וכן הוכיח בחשו"ב תשב"ץ (ח"א סו' קי"ה) וכ"ש דלפ"ז
 ה"ה במ"ס הרמב"ם דקורבא דאם ואישות הוי דרבנן, היינו ג"כ
 דנקרא בשם דרבנן, אבל הוי כדאורייתא מאם, והמקדש בפניהם אין
 חוששין לקדושין עיי"ש, וזו ראיה שאין עליה חשובה .

ובמה לנו מקום עוד לספק ולהחמיר בקידושין, א"ו אם באנו
 לספק ולדון בכוונת הרמב"ם בקורבא האם היינו כמ"ס
 הלח"מ בכוונת הכ"מ (פ"ד מהל' אישות) במ"ס ודע דבפס"ע יש
 מחלוקת בין המפרשים שקלת מהאגונים סוברים דכל אחן הכלמדים
 ממדרש כמו קרובי האם מד"ס, וכ"כ רבינו (פ"ג מה"ע) וכו',
 דהא

מ"מ צעי גט, דהא כן מבוחר בעיטור אוח קבלת עדות בשם רה"ג
 דלפינן מהא דפ"ק דקדושין ביולא בש"ר אצריס דלריך גט שחרור,
 ופיר"ת דהואיל וחינו ידוע להמון דיולא בראשי אצריס, לכך
 החמירו דצעי גט שחרור, ה"כ אין הכל יודעים דקרובי אס פסולים,
 לפיכך צעי גט.

במחבת

הא דלרבה דעת רכ"ג דא"ל גט והובא בהרמב"ן
 והרשב"א ה"ל, אבל באמת לשון השיעור כך הוא
 וכוונתו ג"כ במדרכי פ"ג דקדושין, וז"ל כל בני פסולין דדבריהן
 כגון הרועים וכו' אס קודם אשכ בפניהם לא תפסו קדושין כלל,
 וא"ל גט דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואפקעינהו רבנן
 לקדושין מיניה, ורב אחאי כ' דלריכא גט מהא דגרסינן פ"ק
 דקדושין מראין דברי ר"מ ב"שן ועין וכו', ורבוואתא אמרי דא"כ
 קרובים נמי מדרש חכמים הוא, ומסתבר דהדרי וקדשו קדושי
 מורה ואי לא צעי גט מספק, וכן דעת רה"ג ע"ל, היינו דס"ל
 לרה"ג במקדש בפס"ע דרבנן לריכא גט, וכדס"ל ג"כ להרמב"ן
 ורשב"א דלאו בכל מיני אמרינן אפקעינהו רבנן לקדושי מיניה אלא
 בימי דאחמור אחמור, אבל לא מיירי מקרובי אס וגם נראה דגם
 רה"ג דבבבא ראה מפ"ק דקדושין, היינו הכל במקדש בפס"ע
 דרבנן ממש, כמו הרועים דמיניה מיירי ועל כן, ומה דכתב
 בעל השיעור ורבוואתא אמרי ח"כ קרובים נמי, היינו בדרך
 קושית דאם נלמד ממש נלמד ג"כ לקרובים אבל לא דסבירא ליה
 הכי לקושטא דמלחא בקרובים דלריכא גט.

ותרע

דהא סס לא נקטו בדבריהם קרובי אס משמע דנקטו הכי
 גם בקרובי אב, דס"ל דג"ז מקרי רק דרשא, דפשטא
 דקרא דלא יומתו לא מיירי בעדות בניס, וכמ"ס ג"כ הרמב"ן
 והרשב"א ה"ל למידיק דמ"ס קרובי אס מקרובי אב דכולהו כוין רק
 דרשא, וא"כ יקו ונאמר דכך רבוואתא ס"ל דגם בקרובי אב לריכא
 גט, וזה לא מלינו בשום פוסק, א"ו דנקטו רק דרך קושית ולכוונת
 דליכא לדמות להביא לקדושין דהס ע"כ עממא אחרינא, וא"כ
 גם בפסולי עדות דרבנן ממש אין ראייה וי"ל דא"ל גט, אבל דעת
 רה"ג ללמוד משם רק לפסולי עדות דרבנן ממש, וכי כיני דל"ל דלא
 חש לקושית דרבוואתא בקרובי אב, דס"ל דכך דרשא דלא יומתו
 אצות בעדות בניס הוא דרש גמור יותר מהביא דרשא דפ"ק
 דקדושין לחפשי ישלחנו, ה"כ י"ל דס"ל דגם קרובי אס דדרשין באס
 אינו ענין הוי דרשא גמורה יותר, ואין בנו כח לדמות מדרשים
 לכדדי, אלא דבבבא ראה עכ"פ בפס"ע דרבנן ממש לא עדיף
 מהביא דקדושין, דמדרש חכמים הוא.

ובאמת

עכ"ז יכיה איך שיהיה בדעת רה"ג, איני מבין, איך
 דן בפס"ע דרבנן ממש בראיה מהביא דקדושין, הא
 ממנ"פ אס נפרש בהביא דקדושין כר"ת דשמא יאמר לו עבדי אחי,
 או שפעולס יאמרו כן [וכנראה דבין כן בחומים, הא מבווא'
 בשב"ר רמב"ן (סי' קכ"ה) שעל דוקא זו דר"ג כ' לדמות דעיקר
 השמועה בהביא דקדושין לא מחמת דהמדרש אינו כגוף החורה
 ממש, אלא משום שמא יאמר לו עבדי אחי, כרי דלכך עממא
 ל"ם לדמות הכא להס הלא מבוואר מלשון הרמב"ן בדעת רה"ג כיה
 ס"ל בפשט הסוגיא דפ"ק דקדושין דהמדרש אינו כגוף החורה, וא"כ
 קשה לי ממנ"פ, או דא"ל ראייה כלל לגבי מקדש בפס"ע דרבנן ממש
 דפשיטא כיון דמדאורייתא מקודשת אין חותר בלא גט, ואי דלא
 ניימא אפקעינהו רבנן, הא על זה ליכא ראייה דפשיטא דגבי עבד
 ל"ם כן, מש"ה כיון דמדאורייתא אינו משוחרר אסור בשפחה, מש"ה כ'
 בקדושין דשייך אפקעינהו, ולריך עיין גדול.

ורדינא

נלענ"ד דכדאי לסמוך בשעת הדחק להקל, ולא שדעתו
 לזוז מפסק הרמ"א ח"ו, אשר מימינו נאמיים אנו שותים
 בצמא, אלא דהרשות נתונה לומר דרמ"א לא חשש להחמיר רק
 שלא בשעת הדחק.

תו יש לדון עובא בנ"ד, דהא מלבד בני חרי גיסי יש עוד עד
 בעל האופיזיא, והרי הרמ"א באה"ע (סי' מ"ב) כהב, דאס
 קודש בפני ב' וא' מהס קרוב כוין כקודש בפני ע"א ח"כ ממולא
 בקודש בפני ג' וא' מהס קרוב כוין קדושין ב' עדים, ומה דנקט
 הרמ"א הדין ב' דשייך רק להסבירים דמקדש בפ"א חוששין
 לקדושין

דהא זה סותר למ"ס ה"מ עלמו ה"ל גבי קדושי כסף דנקרא רק
 מד"ס, היינו בשם ד"ס אבל דינו כד"ה, והיינו דבקדושי כסף
 דחתי מגז"ש דאין אדס דן מעלמו, אלא כ קבלה מרבו כוין כל"מ
 ודינו כד"ה ממש, אבל קרובי האס דחתי מדרשא דאדס דן
 מעלמו, דינו כדרכנן, וכ"כ הרב המשיב בשו"ת שיטה מקובלת (סי'
 י"ט) או דל"ל כמ"ס בשו"ת תמים דעים (סי' פ"ג) לחלק דבקדושי
 כסף דכתב רבינו שכו"מ מד"ס בזה דינו כד"ה, אבל בקרובי האס
 דכתב רבינו דהוא מדרבנן, בזה דינו כדרכנן, [ומ"מ לא ביאר טעם
 החילוק והיא גופא תיקשי על רבינו דאמאי חילק בין הנושאים בין
 קדושי כסף לקרובי אס, וא"כ עדיין לריכא אלו לדברי הלח"מ ה"ל].

באופן

כיון דהוא יתד שלא תמוט דבקדושי כסף אין לספק
 כלל דודאי הוא כדון חורה, והספק רק בקרובי אס,
 אס כן אודא לה הממנ"פ ה"ל.

זולת

דדיון כך ודלא כמשמע בלישנא דשב יעקב, והיינו דבאמת
 ליכא חילוק בין ק"כ לקרובי אס ואין מקום ספק כלל
 בכוונת רבינו הרמב"ם ז"ל, ומה דחלק מחמירין בקרובי אס, היינו
 מזה דעת מקלס הגאונים שבהיא ה"מ ה"ל, וכמו דלדחק ה"ל
 ובשו"ת שיטה מקובלת ה"ל בכוונת ה"מ ה"ל, דאין דעתו דיסבור
 הרמב"ם כן, אלא דהגאונים סברי כך, ובזה נאמר דלהגאונים דס"ל
 הכי בקרובי האס, יסבורו ג"כ בק"כ דדינו כדרכנן, וא"כ עדיין
 לדינא שייך הממנ"פ ה"ל דב"כ בקרובי אס אין לחוש.

אמנם

נראה דגם זה דחוק, דהך גאונים יסבורו דק"כ דינו
 כדרכנן, א"כ אנו דחוששין להגאונים ה"ל להחמיר לעיין
 עדי קרובי אס בקדושין יקום ונאמר בק"כ וחזר וקידש לקרובותיה
 בשעה, דהקרובות לריכות גט דק"כ הוי דרבנן ותפסו קדושי
 הקרובות וזה לא מלינו, א"ו דגם הגאונים הסבירים לעיל אומרים
 כן רק בקרובי אס.

גם

נ"ל ראייה דאס איתא דב"כ בקרובי אס הוי כמקדש קדושין
 דרבנן בפס"ע דרבנן, א"כ תקשה סוגיא דפסחים (דף ז' ע"א)
 כיון דאיסורא דרבנן עליה כדאורייתא דמיא, דא"ר המקדש בחיטי
 קורדייתא א"ח לקדושין, משמע דאיסור דרבנן הוי כאינו שלו לגבי
 דאורייתא, ואס ציטל בשעה ו' עבר מדאורייתא ב"י ומוכח כן
 מדר"ג א"ר דא"ח לקדושין, ומאי ראייה הא פהס דהוי קדושי כסף
 דהוא דרבנן, מש"ה לגבי דרבנן אנו דנין דאיסור הנאה דרבנן
 הוי כאינו שלו, מה שאין כן לגבי דאורייתא, אלא על כרחך דק"כ
 הוי כדאורייתא ממש.

אמנם

נלענ"ד דהרמ"א לא הביא דעה זו רק לחוש להחמיר
 שלא במקום דחק, אבל במקום דחקה י"ל לסמוך להקל
 כדעת רוב הפוסקים ראשונים ואחרונים, כי מלינו הרמב"ן בס'
 תולדות אדס (סי' קי"א) כתב דקרובי האס וכל הך דפרק ז"ב
 הוי כדאורייתא, ודחה לדברי הגאונים דכיון דבא ממדרש הוי
 כדרכנן וכתב דבבבא ראייה מהביא דפ"ק דקדושין וכבר עמד עליה
 רבינו האי גאון ודחאה, וכ"כ הרשב"א בס' תולדות אדס (סי'
 ר"ל), וכ"כ דעת ה"מ ממ"ש על דעת הגאונים ה"ל וכבר חלקו
 עליהם הרמב"ן והרשב"א, משמע דכן דעתו לעיקר הליכה, וגם
 ה"כ הביא שכן דעת החינוך להרא"ה, גם הריב"ש (סי' י"ד)
 הסכים כן, ולזה הסכים בשו"ת דברי ריב"ו (סי' רל"ח וסי' רס"ד)
 וכן דעת הרשב"ם חלק אה"ע (סי' ל"ג) וכיון שכן, אף אלו היו
 דברי הרמב"ם מפורשים דקרובי אס ואישות הוי כדרכנן, מ"מ
 היה לנו לסמוך בשעת הדחק על חבל הנביאים ה"ל הרמב"ן
 והרשב"א ורה"ג והרא"ה והריב"ש ודעת גדולי האחרונים ה"ל
 עכ"כ דבכוונת הרמב"ם עלמו רבו הדעות, דעת החשב"ן דס"ל
 להרמב"ם דדינו כדאורייתא ממש, וכן דעת ה"מ ושו"ת שיטה
 מקובלת ה"ל דלא ס"ל כחילוקו דהלח"מ ה"ל ונדחקו דאין דעת
 ה"מ דהרמב"ם יסבור כן, אלא דכן דעת קלס הגאונים, וכן דעת
 הש"כ, וכ"כ הר"ם אלשחקר בשב"ו (סי' ס"ח), א"כ אין לנו
 מפורש מי שיחמיר בקרובי אס זולת דעת מקלס שזכרס ה"מ
 והרמב"ן, דודאי כדאי לסמוך בשעת הדחק על החולקים ה"ל.
וראייתי להגאון רבי יוחנן שכתב בחומים (סי' ל"ג) דאף אס
 באמת דמה שנלמד ב"ג מדות דינו כדאורייתא ממש,

לקדושין, ולא נקט לה במקדש בג' וא' קרוב, דהיה שייך דין לכ"ע י"ל כיון דמקור דין בשו"ס בר"מ פ' דוועט הניא בשם א' מהמורים שהורה כן בקידוש בפני ב' אחים, ומש"ס העתיקו כן ברמ"א, גם י"ל דברמ"א השמיענו יותר רבותא דחושבין גם לחרי חומרי בקדושין, לזון דנמלא אחד מהם קא"פ אין כל העדות בטל, גם לדון דהמקדש בע"א דחושבין לקדושין.

גם י"ל למ"ס הרמ"פ (סי' ל"ב) בעטמא דהביא מורכ משום דס"ל דהלכה כר' יוסי, דכד"מ תהקיים עדות בשאר ומדמה קדושין לד"מ, ולכאורכ תמוה דהא כ' הוב' במכות ד"ה שמואל אחר דגיטין דמי לנפשות זוכ, וכן מובא בכה"ג הוב"מ (כ"ב) ל"ו) בשם מהר"א קאפסלי לדחות טעם הג"ל, אבל באמת לק"מ דכד דייק דמוס' נקטו בקושייחס דלחך מלינו ידיו ורגלינו כשנותנין גט ולא הזכירו בדבריהם קדושין ואלו הרא"ש כתב לחך תמלא קדושין וגיטין.

ורזה נראה דהעטם הוא, דהא בשו"ס הרא"ס (ח"א סי' כ"ו) הביא בשם תשו' רשב"א לענין דרישה וחקירה דאפילו לרע"ק דמלריך בעדי נשים ג"כ דרישה וחקירה, היינו דוקא כשבאים להקירה כדלמירין כיון דשרי א"א לעלמא כנפשות דמי, אבל בעידי קדושין אע"ג דע"י עדותן מביחין את כל הבא עליה תחת בעלם בחיוב מיתה שמהא מיבא לאו בנפשות מהבדי, עכ"ל, וכיון שכן דמוס' דרלו להקשות דהוי כנפשות מחרי טעמא, ה"ל, מסברא כיון דהא לידי נפשות, ב', דשייך זיה דרשא דג' דומיא דשנים דמה שנים נמלא אחד מהם קא"פ וכו' דדוקא במזמן דשנים גופא ג"כ אינו בטל לגמרי, דע"א קס' לשבועה משא"כ בניטין, מש"ס נקטו בדבריהם רק גיטין דאלו בקדושין ליבא למפרך מטעמא קמא, דקדושין לא דמי לנפשות זוכ, דלא מקרי בה לידי נפשות וכדדייקו בלשונם, דשריא א"א דיש בה מיתה ב"ד וכיינו ממש כסברת רשב"א הג"ל, אבל הרא"ש דהזכיר בקושיא בקולר לחך מלינו ידיו ורגלינו בקדושין וגיטין, י"ל דהיינו מכה הסברא שניה של מוס' הג"ל דשייך זיה מה שנים וכו' דזכו גם בקדושין, וכיון שכן קדושין לא דמי לנפשות רק מכה אידך סברא דמה שנים וכו' א"כ זהו רק להסבירים דהמקדש בע"א אין חושבין לקדושין, אבל להסבירים דחושבים לא שייך לומר כן מה שנים וכו' דגם בב' תהקיים העדות בחיך, ואם כן שפיר כתב מהרמ"פ דלמ"ד המקדש בע"א חושבין לקדושין, וס"ל דהלכה כר"י דקדושין דמי למזמן.

וכיון כן ממילא גם בקידוש לפני ג' ואחד מהם קרוב לא נידון לתהקיים עדות בשאר, אלא דוקא להגך פוסקים דמקדש בע"א חושבין לקדושין, דאלו למ"ד ח"א דמי לנפשות דשייך זיה מה שנים וכו', מש"ס נקט ברמ"א בקיור, דגם במקדש בע"א וא' מהם קרוב לריכס' אנו לחוש רק להך שיטה דמקדש בעד אחד חושבין לקדושין וברור.

אמנם לריגה אס טעמא דברמ"א הג"ל מטעמ' דמהרמ"פ הג"ל בדעת המורה הבוא, בודאי ראוי לומר דלא התמיר ברמ"א בשעת הדחק דהוי כמעט כל הפוסקים ראשונים ואחרונים פסקו כר' דגם בד"מ עדותן-בטילה, ולא מלינו מפורש דפוסק כר', ובכך דינא בעלמא במקדש בב' וא' מהם קא"פ רבו המתירים דהב"י בשו"ת (סי' ז') כתב דגם להסבירים דמקדש בע"א חושבין לקדושין זכה דנמלא אחד מהם קרוב או פסול גרע ובטל כל העדות, וכ"כ בשו"ת רדב"י (סי' רל"ח) ובשו"ת הרב אלשקר (סי' ל"ח) ומברמ"פ (סי' ל"ז).

וגם אס נדון דלמלא הגך פוסקים דמקלין היינו בדרך סניף דבלא"ס ס"ל לכמה פוסקים דהמקדש בע"א ח"א לקדושין, מש"ס ראוי לסמוך דגם להסבירים דחושבין י"ל דנמלא א' מהם קא"פ גרע, אבל מ"מ במקדש בג' ואחד מהם קא"פ דליבא דך סניף זכה חיישין, הא מ"מ לפי דבריו הג"ל ממילא הכי הוא גם בקידוש בג' וא' מהם קא"פ יש לנו זה הסניף דלהסבירים מקדש בע"א אין חושבין ממילא קדושין דמי לנפשות, א"כ טוב יש לסמוך ככתא דהיתרא דחי מקדש בע"א ח"א, בודאי הוי כנפשות ונמלא א' קא"פ מטעל כל העדות, ואף חי חושבין לקדושין דדמי

קדושין למזמן הא רוב הפוסקים ס"ל דגם בד"מ עדותן בטילה. **גם** בקיור י"ל למה דעיתרנו דהך דינא דנמלא אחד מהם קא"פ בקדושין הוי דמי לנפשות או למזמן, תליא בפלגתא דהמקדש בע"א וכיון דברמ"א מיקל במקדש בע"א במקום דחק ועיגון, ממילא מקלין ג"כ במקום דחק ועיגון בקידוש בג' וא' מהם קא"פ דהא בהא תליא וכנ"ל.

ומה דיש לדון עוד מטעם דכתב הח"מ כוונת ברמ"א דמייירי בלא נחכונו לשם עדות, כבר כתב ידידי הגאבד"ק גלוגא דבג"ד ל"ס כן כיון דנתייחדו לעדות ה"ס דמ"ש הרב ר"י כיון דאמר אחס עדי הוי כהזמנים לעדות זה אינו מוכרע, דנראה בלשון גב"ע דלאחר שקדשה לעק ואמר אחס עדי, א"כ כבר תהקיים עדות הכשרים בשעת ראיית הקדושין דעדין לא הוזמנו הפסולים לעדות, אך מכל מקום אסברג בקמיתא דהרי הטד ר"י שר הכתובים העיד דהזמין אותה עם ב' עדים כאחרים.

אולם מה דיש לחוש בג"ד מאידך טעמא דב' הח"מ דאולי לא ידע הכשר בפסולו דלחך וכלעמ' דה"ק, ומה שדן ידידי הרב הג"ל דל"ס בג"ד כיון דהיו כולם בעיר אחת ורגילי יחד מסתמא ידע מקורבתן וגם פסלות זו של קורבא חרי גיסי ידוע ומפורסם לכל, וא"כ גם ללא ידע דין דנמלא א' קא"פ שנתבטל כל העדות ולא ידע דתחבטל העדות, מ"מ לא תלי זכא כיון דעכ"פ ידע דמלך עלמו עם פסול (כמ"ס הש"כ ססי' ל"ו והסיג על מהר"ס אלשקר).

לענין יש לדון זכה עובא, נהי דהאמת כן אס היה הטד קרוב להמקדש, אבל בג"ד דהעדים קרובים זה לזה וכל הא' לעלמו כשר וגם בזירופ' מהרהוי הוי דהויין עכ"פ בע"א וכל א' בע"א, אלא דאין עולין לשנים ורק מחמת דין דנמלא א' קרוב או פסול פוסל זה את זה, וא"כ לפי"מ דלא ידע הכשר דין הזה דנמלא א' קא"פ, לדעתו לירך עלמו לכשרים דהם כשרים אלא דאין נחשבין לשנים.

ומה אני מסופק בב' עדים שקרובים זה לזה בקורבא דאישות וראו עדות, והח"כ נחחקו די"ל דלא מקרי תחילתו בפסול שבעת ראייה דלא נחכונו להעיד הוי ביד כל אחד לילך לב"ד ולהעיד ויהי דינו בע"א, אלא דבהעידו יחד לא היו נחשבבים כשנים אבל מ"מ כל אחד בפ"ע שם ע"א עליו, וכן בנחכונו להעיד להרא"ש וכייטתו דבני דוקא הגדה בב"ד, א"כ כ"ז שלא הגידו שניהם הוי ראוי לכל אחד להגיד לב"ד והיה דינו בע"א, אלא דבהעידו שניהם היה נחבטל עדותן ע"י הגדה ועתה דעדין לא העידו נשאר על כל אחד בס עד כשר, ויכולים עתה כשנחחקו להעיד ביחד ונחשבבים לב' עדים דמה בכך דבתחילה לא היה אפשר להחשיבים לב' עדים, מ"מ לא נקרא תחילתו בפסול א"כ דפסול לגמרי משא"כ זכה דכל אחד בפ"ע היה תחילתו ראוי להיות ע"א, וממילא הוי עדין כל אחד בפ"ע ע"א וממילא הס ביחד ב' עדים כיון דעתה נחחקו.

ולא מלאתי גילוי דדין זה, רק בהגהת אשרי פ"ד לשבועות (סי' ע"ז) דכ"כ בפשיטות בהיפוך ולא נקט לה אפילו דרך הודש דין [ומדברי חוספת שם דכתבו דמייירי בשעת ראייה היו כשרים אין ראייה דס"ל הכי, דיש לומר דסבירא לכו דקרובין בשותיכו היינו קרובים להמלוה והלוה וכמ"ס בת"ח סם עיי"ש] רק דנא לחדש דאפילו הוו גוססין לא מקרי תחילתו בשכרות ודין זה ל"ע עובא:

ולענין יש להביא ראייה ממ"ס הב"ש (סי' קס"ו סק"ב) דיבוס ל"ל בפני עדים כמו כל קדושין וגיטין. ולכאורכ קשה מה דפרכין בסוטה (דף כ"ד ע"ב) דכוותה גבי שומרת יבם וכו', הא משכחת בבא עליה שלא בעדים, וראיתי דגם הב"מ הקשה כן, וזהו ג"ל דבממ"פ בליבא עדים מנא ידעינן דקדמה שכיבתו, דלמא באמת לא בא עליה, ואף דמשכחת שבה עליה ב' פעמים בכל פעם בפני ע"א, דיבוס לא חלה דכה"ג לא מקרי עדי קדושין כמ"ס הר"ן פ"ו דגיטין, ולענין זה דקדמה שכיבת בעל מקרי עדים כמו הלואה אחר הלואה, ול"ל דענין שתיית סוטה בכלל דיני נפשות ולא מהני עדות מיוחדת, ולפ"ו שפיר מוכח דב' עדים קרובים

י"ל דהוי ס"ס ספק כהפוסקים דבראיס לחוד תבעל עדותן ספק דמגו במק"ע פסולים אמרינן, אך מ"מ קשה עלי להקל מטעם זה, כי לעומת זה יש כעין ס"ס להחמיר ספק כדעת מקצת הגאונים דקורבת חס פסול רק דרבנן ס' דלא מקרי נזילא א' קא"פ כיון דמודים ומגו במקום עדים פסולים לא אמרינן.

גם המכ"ר"א שגון (ס' ק"א) השיג על המהריב"ל הנ"ל, דהוי דלכרשב"ס ור"ס אין הכרח לדינא דהר"א"ש, מ"מ אין הכרח דפליגי בגוף הדין [ולמעכ"ת הי' לו להעתיק לשון האשה בלשונה ממש, ולא להעתיקו בלש"ק דנולד מזה ספק בכוננה, ואולי מסתמא עשה כן מעכ"ת לשלוח כזה להגאב"ד גלוגא נ"י ור"י מפורש דמכחשת ממש, ואומרת שזרקה מיד החפץ.

וגם לדון מכה קבלת עדות שלא בפני בע"ד אשר כבר הארכתי בזה במקום אחר, קשה מאד, כי להפוסקים דקב"ע שלא בפני בע"ד הוא רק דרבנן, א"כ אין שייך להקל בקדושין, גם למ"ש הרשב"א בחי' ב"ק (פ' הגוזל) דהא דמקבלין עדים שלא בפני בע"ד במקום חוגם משום דבדאורייתא הוא רק בנפשות דוהועד בבטלוי כתיב גבי מיתת השור דכתיבת בעלים הוא עיי"ש, א"כ ממילא קדושין דמי לממון כנוו דס"ל להרבה פוסקים לענין עדות מיוחדת, כיון דמדאורייתא רק בנפשות כתיב לא משוינן קדושין לנפשות, גם למ"ש לעיל בשם הר"א"ש דכחז בשם הרשב"א קדושין אינו בכלל נפשות והרא"ח בשו"ת (ח"ג ס' כ"ח) כתב, והמקובל אצלנו מפי סופרים ומהר"י הברזיבי ז"ל כתב בשם הרדב"ז ושאר גדולי הדור דבעיני איבור אישות ל"ש לומר קב"ע שלא בפני בע"ד שהב"ד עלמס הס' הבע"ד, עכ"ל, וכן הוא בשו"ת דברי יובות (סס"ו ד') ועי' תשו' לחס רב (ס' כ"ג) א"כ קשה מאד להקל, זולת לדנוי בס"ס ספק דבראי' לחוד תליא, או דמגו במקום ע"פ אמרינן ספק דבעי קב"ע בפני בעל דין בקדושין.

ועדיין ז"ע, דהא חס. נדון. דלא מוכחשת ולא אמרינן מגו במקום עדים פסולים כדעת הר"א"ש הנ"ל, ממילא אינו מושיל מה דהוי גב"ע שלא בפני בע"ד דמ"מ נתקיימו הקדושין בראי'י, אלא דטענה דלא שמעה ור"י כיון דליכא מגו, באופן דמלך דלפטר דמקרי בנ"ד לא ידע בפסולו, וכן מלך דלפטר דלא הוי הכחשה לבי מוקפי מאד בזה, ואם יבורר שהי' הכחשה ממש בזה לגבי חשש האחד דלא ידע בפסולו בזה י"ל דהוי ס"ס ספק כאיך פוסקים דלא בעי ידע בפסולו, ס' דגב"ע שלא בפני בע"ד לא מהכי ועדיין ז"ע לדינא, ידידו :

עקיבא גיגו מא"ש

סימן צה

לכבוד ידירי מחותני הגאב"ד דק"ק לאסק הרב רבי טאיר צי"ל ג"י

ע"ד הענין בזה מניקת ויש דוחק וחשש עיגון שהאריך כבודו למזל כחא דהיתרא להשיאה, וקרא אלי לחוות נעיית דעתי בזה.

הנה בהגהת מרדכי (פ"ד דיבמות) כ' דהר"ר מרדכי עורוויש החיר למעשה בזה מניקת, ואף ר"ת שאוסר בגרושה דהוא כופה אותה להניק ובזונה מי יכפינה, ביאור הדברים, דהס' מקודם לזה הביא דברי הסמ"ג שדן היתר בגרושה משום דהני נתגרשה אינו כופה ולא הודה לו ר"ת כיון דבמכירה כופה אותה והיינו דממילא ה"ה באינו מכירה חס אינו מולא מניקת אחרת, וא"כ תמיד משתעבדא ליה שמא לא ימלא מניקת אחרת, וכיון דגם לר"ת תליא בשעבוד הנקה מש"ה בזה דהני מי שיכפינה מותרת, וכזה ממש כיון הר"י מייך בתשו' (ס' ה') מסבחת עלמו ואך בהגהת מרדכי כתב עלה ולא הודו לו חכמים דמ"מ כב"ד יכופו אותה.

ת כתב בהגהת מרדכי שם דמדברי תוס' בשמעתין דכוכיח ר"ת לאכור

קרובים בנשותיהם מקרי תחילתו בפסול, דאל"כ הא משכחת דבא עליה בפני ב' עדים קרובים בנשותיהם לענין יבוס לא הוי עדים, דבשעת מעשה היו קרובים בנשותיהן ואח"כ נתרחקו ומעידין שקדמה שכיבתו אע"כ דמקרי תחילתו בפסול, ולא מהימני ג"כ לענין קדמה שכיבה דתחילתו בפסול.

עוד יש לחוש בנ"ד למ"ש הב"ש שם, דלהר"א"ש דבעי דוקא הגדה א"כ זהו רק דאין הב"ד פוסקים על העדות, אבל לענין קדושין דתיקף חלו הקדושין בשעת ראייה וא"כ גמורים להדרי הוי כמודים שנתקדשה בפני עדים כשרים.

והוא לכאורה סברה עלומה וכמעט אין מקום ללמד בהיפוך, אף דהריב"א פ"ב דקדושין בסוגיא דהן הן שלוחיו כ' בהיפוך דבקדושין כיון דתליא הכל במעשה הקדושין חס יחול תליא בראייה לחוד, וגם בלא הגדה בעלה כל העדות מ"מ כיון דתוס' והר"א"ש ס"ל דגם בקדושין בעי הגדה, ממילא קודם ההגדה כבר נתפסו הקדושין ואיך יתבעלו אח"כ.

ומ"ש יודי הגאון הנ"ל נ"י דבנ"ד ל"ש זה, כיון דמכחשת להעדים, והב"ד א"י לדון על עדותן אכתי מסופק מאד חס בנ"ד היא זכחשת להעדים, כי מעכ"ת כתב בלשונו שאמרה שלקח הנער ידה בחזקה ועשה דבר נבלה כזאת, והיתה היא עומדת ומשתוממת, וחיל ורעדה אחזקה ומחמת הבהלה דבק לשונה לחכה, ואיזה השעה ולא שמעה מה שהוא אומר ומיד לקחה הטבעת וזרקה על השולחן של שר המשקים, עכ"ל, ובזה חיינו יודע המוכן חס אמרה שתיקף כשנתן לה הטבעת וזרקה, בזה הוי באמת מכחשת עדותו, אבל אפשר דאמרה כך דבתחילה היה לה נודל רעדה, ומחמת זה נבהלה ונשתוממה ולא ידעה מה שהוא אומר, אח"כ תיקף כשנתייבבה דעתה ושמעה על לבה שהוא ענין קדושין, וזרקה הטבעת מידה ובזה יש לדון טובא דלא הוי הכחשה, דאלו עדים פסולים מעידים שקדשה פלוגי בפני עדים כשרים והלכו למה"י ובמקום שהיה ראוי לשמוע קולו, והיא אינה אומרת להד"ס, רק אומרת שמתמת הבהלה לא שמעה כראוי התיבות שאומר, או דלא הבינה שהוא ענין קדושין כיון דאלו הי' ב' עדים כשרים מעידין על מעשה הזה והיא אומרת כן אינה כאמת בלא מגו כמ"ש הרשב"א בשו"ת (ס' א"ף קע"ט ופסק כן בהגהת ס"ע ס' מ"ב ס"ד) והיינו כן באומרת דלא שמעה, וכן באומרת לא הבינה מבואר בב"י (רס"ו כ"ז) דא"י כיון דלשון הרי את מקודשת הוא לשון המורגל וידוע, [ואולי הוי כמו חן סהדי וגם במקום מגו אינה נאמנת] א"כ ה"כ כיון דמודית להעדים הפסולים, אלא דאומרת דלא שמעה א"כ אלא מדין מגו ובזה ליכא מגו דלדס"ס, דלא ניחא לה להכחיש עדים פסולים כמ"ש הר"א"ש בשו"ת (הובא בש"כ חוה"מ ס' נ"ח ס"ה) ולמד לה מההיא דב"ב (דף ל"ג) לקוחה בידי לא מליית אחרת, דאיכא קלא.

ואם נימא כן ה"כ בנ"ד לפי סברת הב"ש דהקדושין נתפסו בשעת הראייה א"כ כשמעידין העדים ואין הב"ד יכולים לפסוק על עדותן הוי רק כמו עדים פסולים מעידים דנתקדשה בעדות כשרים והלכו למה"י ואינה מוכחשת המעשה רק אמרה דלא שמעה בזה א"כ אלא במגו והכא ליכא מגו, וכנ"ל [ומ"מ באומרת שלא שמעה חיתוך הלשון מחמת הבהלה, י"ל דל"ל לדין מגו אלא דהיא טוענה דלא שמעה, ואולי באמת לא אמר לשון קדושין ודוקא בב"ע כשרים מעידין וידעו בניבור שאמר הקדושין, אלא דבא"ה לומר דמ"מ היא לא שמעה בזה לריבים למגו, אבל בעדים פסולים כמו כ"ד דב"ד א"י לפסוק על עדותן י"ל דבכירה על עיקר הקדושין דשמא לא נעשה המעשה היינו דלמלא לא אמר כלל ענין קדושין, אף דאומרת דתיקף כשנתייבבה דעתה והבינה שהוא ענין קדושין, היינו דמסתמא היכ ענין קדושין, אבל מ"מ שמא לא אמר כראוי נוסח הראוי דמהני לקדושין אבל באומרת דלא הבינה בזה בודאי א"כ אלא במגו.

זולת דנידון מכה ס"ס, כי המהריב"ל בשו"ת (ס' ג' וס' ע"ט) כתב דלדברי רבינו האי והרשב"ס ז"ל אין הכרח לדינא דשו"ת הר"א"ש הנ"ל, ורשד"ס בשו"ת חס"מ (ס' נ"ה) כתב דהרשב"ס ושאר פוסקים ס"ל דמגו במק"ע פסולים אמרינן, א"כ

לאפור בגרושה מדחזין הכי לס"ד לטעמא משום דחסה ועוד
הביא ראיה, דהא באלמנה שחבעה כתובה ח"ל להניק ח"כ ה"כ
זונה כיון דלא תליא בשיעבוד הנקה עכ"ל.

אף דמלישגא דחוס' ליכא רחיה כ"כ, די"ל דלא בוא להוכיח
מהיבא דאלמנה שחבעה, דלא תליא בשיעבוד הנקה אלא
דכוכחה על כך סברא כיון דמשעבדא ליה במכירה או
שאינו מולא אחרת וה"כ בגרושה אלא דמ"מ הר"ש יבמות
כשהעתיק הראיה מאלמנה סיים, אלא אף דלא משעבדא כיון
דכוכ נשים חסות על בניהם ומסתמא יניקו אותם, ח"כ ממילא
ה"כ בזונה.

גם לפי ראייה ח' דחוס' מדחזין הכי לס"ד לטעמא דחסה,
הראיה זו עולה ג"כ על זונה, (ולפנינו נדבר מזה) ומ"מ
משמע דזכו דוקא לר"ת אבל לר"ש דמתיר בגרושה מודים רבוואחא
ה"ל דה"ה בזונה, וח"כ להרשב"א דס"ל דבגרושה כ"ו דלא הכירה
הולד מותרת להנשא ה"כ בזונה כה"ג, והרי ה"כ לא דחה דברי
הרשב"א לגמרי דהרי לא מיחה ביד המורים להקל בהרשב"א כיון
דיש לנו אילן גדול לסמוך עליו, והיינו דלא מלא ה"כ מי שחולק על
הרשב"א במפורש ואדרבה ה"כ מ"מ והר"ן שהביאו דברי הרשב"א
בלי חולק משמע דהכי ס"ל להלכה, אף ממשמעות דברי הריב"ש
הוליא ה"כ דחולק על הרשב"א וכן בש"ע אף (דכסעיק י"ח) סתם
דאף גרושה לריכה להמתין כ"ד חודש דלא כהר"ש מ"מ כה"כ (בסעיק
י"ד) דיש להקל בגרושה באינו מכירה, אלא דכ' יש מי שאומר
וכו' והיינו מלשון הריב"ש משמע דלא דחה המחבר לגמרי דברי
הרשב"א מהלכה, ח"כ יש לנו לך גדול להקל בזונה באינו מכירה
עפ"י דעת הר"ש והרשב"א, וגם לדעת ר"ת אפשר דשרי כמ"ש
הר"ר מרדכי עורוויש ומכרי"י מין.

ואף די"ל דזיל בחר איפכא דגם להר"ש אסור בזונה למ"ש הר"ן
דהר"ש מתיר בגרושה, כיון דקאי אב ממסמם ל' צבילים
וחלב, ח"כ בזונה דל"ש בן אסורה וכ"כ בתשו' ל"ז (סי' נ"ה),
הא מ"מ רובא דרבוואחא חסות ביבמות וכתובות והר"ש והסמ"ג
ומרדכי כתובות הביאו לדברי הר"ש דמתיר בגרושה משום דתני'
נתגרשה אינו כופה, הרי דתליא בשיעבוד הנקה, וממילא גם
זונה מותרת, וח"כ דעת הר"ן אליבא דהר"ש יחידא נגד ה"כ
רבוואחא הנ"ל.

גם הא לדעת הר"ן ודאי מותרת דברי אחר שביא מחלוקת
הר"ש ור"ת הביא דברי הרשב"א הנ"ל דבגרושה כ"ו שאינו
מכירה שרי, וכן בהס"מ איחא כסדר הזה משמע דזכו לא תליא
בפלוגתא דהר"ש ור"ת, אלא דבתחילה מייירי במכירה דמשעבדא
להר"ש החיר גם בזה דהאב מתמסם צבילים וחלב, דמהני גם
במכירה כמו בחטא סחת בעלה, דמותר משום מסמום אף
במכירה ור"ת ס"ל דבושה לתבוע מאב, ואח"כ כ' ענין אחר בשם
הרשב"א דבאינו מכירה לייבא שיעבוד ואם בעית לא תניק כלל
דמותרת, ח"כ לדידכו ממילא בזונה ואינו מכירה מותרת, ואף
לר"ת ואפילו במכירה כיון דליכא אב שכופה אותה כסברת הר"ר
מרדכי מפורוויש והר"י מין, ולאיקך עכ"פ להר"ש והרשב"א מותרת
למה דהביא בשם הר"ש טעמא דהיתר גרושה משום דלא משעבדא
ליה והכי נמי בזונה.

וביותר נלעג"ד להחזיק דברי הרב עורוויש וליישב השגת
החכמים עליו בטענה חזקה דהב"ד יכופו אותה,
[והיינו אף דהכפיה רק בשכר מ"מ יטלו הב"ד מקופה ה"לדקה
ותנו לה שכר ויכופו אותה,] וייתשב ג"כ קושיות ההגהת מרדכי
הנ"ל דלפי ראייה ח' דחוס' מכה הס"ד לטעמא דחסה, מזה מוכח
דגם זונה אסורה, והיינו כשנשים לב על ההפך והשנויים ביני
רבוואחא, דחוס' ור"ש והסמ"ג ומרדכי הביאו בשם הר"ש
היתר גרושה משום דנתגרשה אינו כופה, והר"ן הביא משום
דהאב ממסמם, וכן בשיטת ר"ת דהסמ"ג מביא הטעם לאסור
כיון דאם מכירה כופה, והר"ן הביא הטעם דבושה לתבוע ממנו
זכאל דבר הוא, דודאי דוחק לומר דהר"ש ור"ת לא נתנו טעם
ודבריהם והרבוואחא הנ"ל המליאו מדעתם טעם לדבריהם
לה צדק וזה צדק וכפי הגרלה לו בטעמא הביא בן בשמם,

ובדאי ראוי להצנן לעמוד על עיקרן של דבריהם.
וביותר יש לתמוה על לשון המרדכי כתובות בשם הר"ש
דגרושה מותרת דאין עליה חיוב להניק כיון דבעלה
קיים. דתני נתגרשה אינו כופה אבל כשמת בעלה ח"כ שאינה
מחייבת להניק (יראה שחבעה כתובה) מ"מ כיון שאין לו אב עשו
חכמים תקנה שתיק האם, והיינו כמ"ש הל"ל לכוון דהכוונה
להך תקנה שלא תנשא דע"ז ממילא חוס' ותיק לבנה, אבל
בגרושה דהאב קיים וממסמם לא תריכו חז"ל לתקנה זו, אף מ"מ
תמוה דח"כ אחאי נקט הר"ש לבראייה דנתגרשה אינו כופה הא
בלא"ה היתר כיון דליכא אב דממסמם וח"כ לא ירשא סופא
ולא סופא רישא, דברישה משמע דתליא בשיעבוד ובסופא משמע
דתליא במסמם, ודוחק לומר דתרויבי דליכא שיעבוד וגם
דליכא אב דממסמם, דמ"ל הא דלמא בממסמם לחוד סגי.

וליה כ"ל דר"ש ור"ת אמרו לתרווייהו הטעמים ומישך שייכי
להדדי, דגם הר"ש סבירא ליה דאיסורא דחז"ל לא היה
מדין הפקעת שיעבוד של חבירו, דהרי באלמנה וצדקה ודומה
לליכא הפקעת שיעבוד ומ"מ אסור, אלא דהטעם למסתמא
חסות על בניהן ויניקו אותם, ומ"ש הר"ש היתר מכה דתניא
נתגרשה אינו כופה, אין זה דרך טעם להיתר אלא דרך הוכחה
ליסוד הדין דגרושה מותרת. דודאי מה שאינו כלל בלשון מינקת
חבירו ח"כ לומר דהיה בכלל הגזירה, וראה להוכיח דגרושה אינו
בכלל זה דאינה נקראת מינקת חבירו. וח"כ לומר דהיא בכלל
הגזירה, ולזה הוכיח דגרושה אינו בכלל זה, דהא אינה נקראת
בלשון מינקת חבירו כיון דאינו כופה, ואף במכירה כיון דהכפיה
רק משום סכנת הולד, ולדעת הש"ג (הובא ברמ"א סי' פ"ב) גם
באשה אחרת כופין ח"כ אינה נקראת מינקת חבירו, והכי דלפי
האמת להר"ש גרושה מעוברת מותרת להנשא אף למ"מ נקראת
מעוברת חבירו היינו דאפשר דלא מייירי בכל גווני אלא דמייירי
רק באלמנה, וכדמלינו כמה פעמים דמוקי הש"ס בדרך הב"ע והרי
בתוס' לא דייקו מהך דסתמא קתני מעוברת חבירו אף גרושה
בכלל זולת הר"ן שכ"כ וכן הרא"ש כתובות, והיינו משום דאין
הכרח כ"כ לומר דסתמא קתני בכל גווני, אבל איפכא ודאי מה
דאינו כלל בלשון מינקת חבירו בדואי אינו בכלל האיסור, מזה
הוכיח הר"ש דגרושה כיון דאינו כופה אינה בכלל האיסור
ומותרת ורק אלמנה אסורה דנקראת מינקת חבירו, כיון דבעידא
דמת בעלה היתה משועבדת לו בעוד שלא חבעה כתובה.

והא דבאמת חלקו חז"ל בין אלמנה לחסרו אפילו בלא שיעבוד
ולא אסור בגרושה מוכח באמת דסמכו על מסמום דאבי
הילד, ור"ת ג"כ אמר דהיינו על היסוד דאפשר לאסור בגרושה
ולסחור בוכחות הנ"ל, בזה הולך לומר דאפשר לכלול בלשון
מינקת חבירו כיון דבמכירה כופה, ואף מ"מ עדיין מ"ל דמייירי
אף בגרושה ולזה מביא ראיה ממה דמעובר' ודאי אסורה גם
בגרושה כדמוכח מהס"ד דהטעם משום דחסה הכא נמי למסקנא,
לענין הדין אין חילוק בין ס"ד למסקנא, וממילא גם מינקת חבירו
אסור, דהא חד טעמא למסקנא הוא למעוברת ולמינקת ומוכח
ע"כ דכללו חז"ל גם לגרושה בלשון מינקת חבירו, כיון דבמכירה
כופה.

ובזה מיושב מה נקט ראייה זו דחלושה קלה, דהא כמה פעמים
מלינו דהדין משתנה לפי הטעמים ולא נקט הראיה ביותר
חיזוק, דהא לס"ד דמעוברת בגרושה הכא נמי מינקת דדומיא
דמעוברת קתני, וממילא גב למסקנא הכי הוא דהא במינקת ליכא
חילוק טעמים [והפ"י כ"כ באמת בזוונת חוס' אבל לעג"ד ח"כ
להעמיס כן בזוונת דהרי נקטו לראייתם בהקדמה ממה דמפרש
טעמא דמעוברת כיון דלמינקת קאי, דמשמע דבראייה משום דאין
מקום לחלק בין מעוברת למינקת כיון דחד טעמא הוא ולהפ"י ח"כ
להקדמה זו, דהא אדרבה לה"ט אפשר לומר דגם במעוברת גרושה
מותר, והו"ל למנקת הראיה בקיבור דלס"ד גם מינקת גרושה
אסור, בדומיא דמעוברת וכ"כ למסקנא ח"כ דאין כך כוונתם אלא
בפשוטו להוכיח דמעוברת גרושה אסורה גם למסקנא, ומזה
ללמוד דה"ה למינקת דחד טעמא הוא עם מעוברת למסקנא] ולפי
הנ"ל

בגרושה, להרי כ' הטעם במעוברת משום דחסה, ועי' בלח"מ דהי' לו הגרסא כך, ולכאורה היא גופ' קשיא למאי לריך לטעם חדש משום דחסה, הא בזמנת הטעם פשוט כיון דמניקת לריכה להמתין, גם מעוברת למניקה קיימא לריכה להמתין אע"כ דוניה מניקת מותרת ולריכה לטעמא דחסה לאסור מעוברת זונה זדו חשש יותר שמזיק בידים ואסרו גם בזונה חף ללא שכוח.

אן די"ל כך למה דמבואר בשמו' הריב"ש דיש שכתירו בילדה ומת בעלה ולא התחילה להניק ללא חל עליה שם מניקת והריב"ש סת' זה, וכחז' ומכ"ש במת בעלה כשהיא מעוברת וילדה ולא התחילה להניק כיון דבעודה מעוברת עומדת להניק וקראת בשם מניקת חבירו, מבואר דיותר חמור מת בעלה קודם שילדה ממת אחר שילדה (וכ"כ הח"מ ס"ק ט"ו) והנה אם נאמר לקושטא דמלתא לחלק דבמת קודם שילדה כיון דחלה רגע א' שם מניקת חבירו אסורה גם אחר שילדה ולא התחילה להניק, אבל במת אחר שילדה ולא התחילה להניק מותרת ללא חל עליה שם מניקת חבירו, ורווחא שמעמחא דלכאורה קשה דפרכינן מעוברת תנשא איך אפשר להחיר' להנשא, הא ידעינן אחר שתלד יהי' הדין דיוולא משום מניקת חבירו, ולפי הכ"ל ינחא דס"ד דאחר שתלד ג"כ יהי' היתר ללא תחיל להניק ולבסוף תיכף דמעובר' למניקה קיימא והיינו דעתה בעודה מעוברת אלו דינן דמסתמא תניק וחלה עליה שם מניקת חבירו.

ולפי"ז י"ל דלפי גירסת הרמב"ם קיימא כך סבירא דא"א לאסור מעוברת מדיון מניקת חבירו כיון דעדיין לא התחילה להניק, משום הכי לריכס לטעמא דחסה, ונולד מזה, דבזמנת הדיון להרמב"ם דגם במת כשהיא מעוברת וילדה ולא התחילה להניק דמותרת דמשולם לא חל עליה שם מניקת חבירו אלא דקיתה אסורה בעודה מעוברת מטעם אחר דחיישינן לחסה.

אב"י יש לנו סיוע מדעת הרמב"ם דעכ"פ בב' למעלותא בזונה שילדה ולא התחילה להניק דמותרת.

אמנם יש לדחות די"ל דהולירו לטעמא דחסה דחי לא"ה א"כ בכנסה ה"י רשאי לקיימה עד שתלד ולהוליאה אח"כ.

והנה' כל מה דהארבנו בלד קולא בזונה מניקת, תליה לא להקל בזה בחתי, אחרי דמפורש בנ"י לאסור וכן סתם בש"ע ואך יש לנו הלכה למשה להקל במופקרת לגנות, בזה אף בני"ד שאינו ידוע בזדאי שחיה מופקרת אלא דיימא בכך ומעשיה מוכיחין על' דיש להקל ג"כ, כיון דבלא"ה יש ג' גדול להקל בזונה ואך מה דאפשר ללרף ביחודים אחרים דהיינו לא התחילה להניק ובנ"ל, גם שחשבע המניקת על דעת רבים שלא תחזור עד כ"ד חודש.

וראיתי לגדולי אחרונים שהלריכו ליתן למניקת פנויה ושחשבע עד"ר שלא תנשא לאיש עד כ"ד חודש אבל לא למניקת אשה חיה עדדין החשש שמא המניקת תתעבר ותעבר חלבה, ואולם בזמנת לשון הברייתא נתנה בנה למניקת בסתמא לא משמע דוקא למניקת פנויה, אם כן הכא נמי לדידן בשחשבע שלא תחזור להמתירם בזה אשר אנו רואים בו ללרף הכיחר בני"ד דל"ל למניקת פנויה דוקא.

והא' דבזמנת ל"ח שחשעבר היינו די"ל דכמו דבדידה סמכינן דתסתמם בחלב וצ"לס ואף לאחר הככרה דחינוק יספיק לו המסומם, ה"נ אם תתעבר המניקת תקח סכר הנקה למסומם בזה בצ"לס וחלב, והא' דלא הותרה להנשא ולהשכיר לה אשה מיוחדת דהיה מוכנת שלעת שחשעבר ותעבר חלבה דחיוול היא ותסתמם אותו, י"ל דאחרי הככרה ונתגדל על חיק המניקה לריך הולד לטיפול המסומם מהמניקה היה ולא יספיק להולד מסומם מאחרינא, או כיון דעתה עדיין הולד אלא אמו לא מנכר ששכרה לאחרת שסתמם אותו, אבל נתנה בנה למניקת דמינכר בין נתנה ללא נתנה, שפיר קיימא סברא דאם המניקת נתעברה תסתמם אותו.

והנה' ע"י שבעת המניקת לא בלבד שיש לנו עי"ז לך סיוע דעת המתירין הובא בהר"ן והס"מ דככל מניקת חבירו מותר בנתנה למניקת ושחשבע, אלא דמרווחא עוד ביסוד הכיחר דמופקרת לגנות דכ' הרי"י מינן לדמות להכיה דחיה שפחה וחליה בת מורין דלמרינן פ"ד דכופין לרבה לשחררה כי הוכא ללא

הכ"ל ינחא ללא הו"מ לאוכוחי לה"ד מניקת דומיא דמעוברת, דלמא גרושה לא אפשר לכללה בלשון מניקת חבירו, ול"ש בזה דומיא, דהאמת דמניקת חבירו מה דנקרא בלשון זה דומה בדיו למעוברת חבירו, אבל לא גרושה דחיה מניקת חבירו לזכ' נקטו ראייתם דמעוברת מיירי גם בגרושה כדאי' כן לס"ד הכא נמי למסקנא, ומוכח דגם מניקת גרושה אסור' דחד טעמא הוא למניקת ומעוברת למסקנא ומוכח בזמנת דגם גרושה אפשר לכללה בלשון מניקת חבירו, כיון דמכירה כופה וכן הביא ראי' הב' מאלמנה, והיינו דפסיקא לר"ת מסברא דבזונה לחבוב מהאב, ולזה הוכיח כמו דאסרו חז"ל באלמנה שחשעה כחובה חף לריכ' שיעבוד ההנקה, וע"כ הטעם משום דסתם נשים חסות על ילדיהן ויניקו, הכא נמי ראי' לאסור בגרושה דאין טעם לחלק ביניהם, ומוכח דכללו גם גרושה בלשון מניקת חבירו כיון דלמכירה כופה.

ולפי"ז מיושב הטעם לשון הר"ש בשם הר"ם הזקן דגרושה א"י להמתין כיון דבעלה קיים הוא ממסום, היינו דרך נתינת טעם ללא ראו חז"ל לתקן בגרושה דסמכו על מסומם דהאב, ועלה כתב להביא ראי' הכ"ל דמוכח דכך הי' דעת חז"ל לסמוך אמיסומם, דהא הני נהגושה אינו כופה אם כן א"א לכללו בשם מניקת חבירו מזה ראי' דלא גזרו חז"ל בגרושה וסמכו על מסומם דהאב, אבל כשמת בעלה חף הוכא דליכא שיעבוד עשו תקנה להולד כיון דליכא מסומם תקנו ללא תנשא, ועל ידי זה ממילא תניק ועלה כתב ור"ת אסור דחיי סתמא ל"ש אלמנה ל"ש גרושה היינו דר"ת סבירא לי' דגם גרושה בכלל לשון מניקת חבירו, מש"ה הביא ראי' דגם בגרושה אסרו כיון דסתמא קתני, ולאשר הראיה זו אינה חזקה כ"כ דלמא לא מיירי בכל גווני או דלמא אינה נכללת בלשון מניקת חבירו, לזה הביאו ראי' מהס"ד דהש"ס דודאי גרושה מעוברת אסורה והכא נמי למסקנא.

ומשה' לא הביא ראי' שכתובות הראיה דביבא ביבמות מאלמנה שחשעה ושהטעם דמסתמא חסו' על ילדיהן כיון דכבר נכלל בדברי הר"ם שחביא דס"ל דחסות על ילדיהן, אלא דסבירא לי' דהאב ממסום, אבל ביבמות דקילר בדברי הר"ם ולא הביא רק הראיה מנהגושה אינו כופה, מש"ה הביא סברא זו בשם הר"ם ודברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר ודברי הר"ם מדויקים ומזוקקים היטב.

באופן דמה שכתב הסמ"ג בשם ר"ם ור"ת, היינו ביסוד הבנין אם אפשר לכלול גרושה בלשון מניקת חבירו, או דא"א לכללו בזה ומוכח דמותרת, ומ"ש הר"ן בשמ"ס היינו בטעם הדבר של חז"ל יסוד הכיחר לר"ם ויסוד הכיחר לר"ת והכל עולה בקנה אחד והיו לאחדים, ולפי"ז שפיר כתב הר"ם טובוויש כיון דחיוק דהר"ם ור"ת סבירא להו דמה דא"א לכללו בלשון מניקת חבירו, בזדאי אינו נכלל בגזירת חז"ל אלא דלר"ת אפשר לכללו כיון דכופה במכירה, א"כ בזונה דאין מי שיכוף אותה בזדאי אינה נכללת בכלל מניקת חבירו.

אב"י מסולקים קושיית דרבוואחא, דמ"מ ב"ד יכופו אותו, דזהו ינחא אם היינו בטעם האיסור משום השיעבוד, אבל לפי"מ שכתבתי לדברי הסמ"ג סובבים על היסוד אם אפשר לכלול גרושה בשם מניקת חבירו, ממילא זהו שייך רק בגרושה דמחויב האב לכופה, ראי' לקראתה מניקת חבירו כיון דחבירו שהוא אב כופה אותה, אבל בזונה דאין מחויב האב שיכוף אותה רק בב"ד כופין אותה, וזהו א"א למקרי בשם מניקת חבירו ומוכח דבזונה ל"ג, ואפשר דבזמנת הטעם משום דהוי מלחא ללא שכוחא שחשעבר בזנות כיון דמהפכת ומנהג.

ואזר"א ג"כ הראיה לגבי זונה מס"ד דהש"ס דבזמנת מוכח דחיפוך כיון דמניקת זונה ודאי מותרת דאינו נכלל בלשון מניקת חבירו, ע"כ מעוברת זונה ג"כ מותרת דחד טעמא הית להו ומוכח בזמנת דגם לס"ד דהטעם משום דחסה מעוברת זונה מותרת, דחשש דחסה הוא ג"כ רק הששא דלמא וענין גזירה ול"ג בזונה מעוברת ללא שכוח, ונכון.

וקצת נראה דגם דעת הרמב"ם להקל בזונה מניקת ואפשר גם

לעבדו זה איסורא, דבזה יש לנמס דלמא חסם מותר לעבור על איסור עשה דשחרור להליל רבים ממכשול איסורא, וזה במכשול רבים אמרינן חטא בשביל שיזכו רבים, אבל הכא דהוי תיקונו של הולד י"ל דא"ל לאשקויו וכו' דהולד בשביל מכשול רבים, אבל בזה י"ל דבשבעה ליכא חו חשש קולולא בולד זה, ואך עעם האוסרים הוא מעעם דגורין נחנה לאו לא נחנה, א"כ הוי רק בנדר איסורא דרבנן דאסרו חתם להנשא ובפרט להסבירים דלמסקנה גם בדבי ריש גלותא אסור משום לא פלוג, א"כ בנתנה למינקת דליכא עעמא דתיקון להולד וסאיסור רק משום לא פלוג או מגזירה אטו לא נחנה הוא רק בנדר כל איסורים דעלמא ודמי שפיר להביא דגיטין ה"ל דמתירים בשביל להליל רבים.

אולם עדיין יש לעיין במינקת נשואה מה דעמד עליה בתשו' מיי' (ס' נשים סו' כ"ד) דלא מהני מה שחשבע עד"ר דניחוש שמה יפר לה בעלה כדאמרינן בסוגיא דנודרה, ולענ"ד למאז גם תקנה לזה, דלכאורה קשה בהיה דנודרה דנדיר תחילה להבעל עד"ר שלא יפר לה, אמנם לק"מ דלענין גבייה חבובה האשה היא בע"ד דיחמא וכל לריבין להאמין בשבועה אבל לא לאחר, ויכולין לומר דהבעל לא מהימן להו ושמה יעבור על שבועתו ויפר לה, א"כ זהו שייך חסם, אבל הכא אין הפרש בין המינקת ובין בעלה וכי הכי דהב"ד מאמינים לה ה"נ מאמינים לו, וא"כ יש תקנה דהבעל ישבע עד"ר שלא יפר והיא תשבע עד"ר שלא תחזור מלהניק ומלמסמם עד כד"ח.

ובזה כ"ל לכאורה להוכיח שיטת חוס' תמורה דבשבע שלא לנרש, וגירסא דמהני, ולא אמרינן ביה אי עביד לא מהני, כיון דבזכר האיסור מלבו, דאל"כ עדיין יקשה בהיה דנודרה דנדיר תחילה להבעל שלא יפר וחו ליכא חשש דהך אש יעבור ויפר חסיה הפרתו בעילה מדין אי עביד לא מהני, אש"כ דבזה אי עביד מהני, ואפשר לדחות דחוששין שמה ישבע תחילה שיפר מה שדודר ומה דישבע בפניו אח"כ שלא יפר יהיה שבועת שוא ומועל עליו להפר מכה שבועה ראשונה, והפרתו יהיה מהני דאינו בכלל לא תעביד דהא מותר ומחויב להפר, ואי דא"כ יעבור על שבועת שוא בזה יאמרו שוב היורשים דאיכו לא מהימן להו דלא יראה לעבור על שבועת שוא.

גם ראוי שאבי הוזה או אחד ממשפחה ישלים דמי הנקה עד כד"ח ואז אש המינקת פנויה תשבע עד"ר שלא תנשא לאיש עד כד"ח ואלא תחזור מלהניק וממסמם הולד עד כד"ח, ואם המינקת נשואה ישבע הבעל תחילה עד"ר שלא יפר, והיא תשבע על דעת רבים שלא תחזור עד כ"ד חודש מלהניק וממסמם הולד כנלע"ד.

ובבורו לא הודיעני אש הולד מנכרי, וזכרתי שחכם אחד נזה לומר דאין זה בכלל מינקת חבירו כיון דהיא מינקת נכרי גם הביא ראיה מתוס' קדושין (דף כ"ב) לתירוטם דתמר לא היתה מדוד שכבר היתה מעוברת מקודם וקשה איך נשא דוד למעוברת אש"כ דמעוברת נכרי מותרת.

אבל באמת אין ממש בראיות אלו דמלשון מינקת חבירו ליכא דיוקא, דהא מלינו בשבת (דף ק"ג) דמוקי ר"פ ה"ה דלא יאמר לחבירו לשכור פועלים היינו דלא יאמר לנכרי, ובתוס' שם ד"ה אומר אדם לחבירו וכו' ל"ש נכרי ל"ש ישראל, הרי דאין לחלק, דגם נכרי בכלל חבירו והראיה הב' מתוס' קדושין, א' י"ל דכי הכי דפי"ת מותרת לעבור על איסור עשה דודבק באשתו ולא באשת חבירו דלא דברה תורה אלא כנגד יאה"כ, ה"נ מה"ע מותר באיסור דמעוברת חבירו, ב' דלמא בימי דוד עדיין לא נגזר גזירה דמינקת חבירו עי' במ"ל (פ"א ה"ז מהל' בית הבחירה), דאם איתא דהא דאין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד הוא רק דרבנן, איך דקו בקדושין בפשט הקרא ושמואל שוכב דלמא אז עדיין לא נאסר זה, ועיין תוי"ט (פ"ה ה"ב דכלאים) דהקשה להרמב"ם דכתב מיני טמאים הוא רק כלאים דרבנן, דמאי הקשו בירושלמי מקרא דוירכיבבו על פדה דלמא בימי דוד עדיין לא נגזרה, ואף דהתוי"ט הביא שם דברי תוס' בקדושין דגזרו בזית אחד אטו כזית ב' והיה הגזירה בימי נביאים א"כ וכל לומר

דגזירה זו היתה בימי נביאים, מ"מ הא כתב רק דנוכל לומר וכו', והיינו דיש לומר דקיים ליה להירושלמי דהך גזירה דכלאים ה"ה מכבר בימי נביאים ראשונים, אבל ראיה ליכא לדיון מינקת נכרי, ד"ל דלמא עדיין לא ה"ה הגזירה, ג' הא י"ל דהך תירוטא קאי בשיטת הר"ש דגרושה מותרת כיון דלא משעבדה וכן בונה דעלמא, אבל לדיוטא להאוסרים בונה י"ל דגם מנכרי אסורה ד', הא אין שייכות דגיטין לשם, דגבי דוד דהיא היתה נכרית והדיון דולדה כמותה והעובר הוא נכרי מש"ה ל"ח לתקנת הולד דאין מזוין להחיותו, ואף דלאחר שתתגייר ותעבול יהיה הטבילה גם להולד כדאיתא ביבמות (דף ע"ח) מ"מ למ"ד עובר לאו ירך אמו בודאי יכול להסתום שלא יהיה הטבילה לגירות לעובר, אלא דבאם ראוה לנייר להעובר לא הוי חזינה דהיינו רבואה, אלא אף למ"ד דעובר ירך אמו דנראה דל"ש להסתום כדן דאין גירות לחאי הגוף מ"מ דלמא באמת לא בא עליה עוד והסתין עד אחר שילדה וגייר אותה אח"כ והולד השאיר בגיטתו עד כד"ח, אבל בישראלית מעוברת מנכרי דהולד ישראל תעליא, יש לומר דאסורה כמו מעוברת חבירו דעלמא.

והנה אף שלדינא הסכמנו יחד להסיר כנ"ד, מ"מ להראות לכבודו דעריבים עלי דבריו הקדושים אפלפל בהם ק"ת.

מ"ש רו"מ לתרץ קושיית הש"ך בס' גבורה אנשים דמאי פרכין ולתבעי ליורשים, הא פשיטא ד"ל דלא פלוג כיון דכמה פעמים אין ביד היורשים לשלם, והיינו דפרכת הש"ס דמסתמא גם ר' יוסי לא פלוג על הך ברייתא, ולדידיה דליה ליה גבי רדופה לא פלוג שפיר פריך היכא דאיכא ביד היורשים לשלם תשחרי עכ"ד.

אני אוסיף בזה דהך ברייתא דיבמות ע"כ איתא כר"י והיינו דבברייתא קטנה כחובות קתני מינקת שמה בעלה, ואלו בהך ברייתא קתני לא ישא מעוברת חבירו וכו' והיינו דבברייתא כחובות בא לומר דאש בשעה שמה בעלה היתה מינקת אסורה עד כד"ח אפי' גמלתו או נתנה למינקת אח"כ, אבל ברייתא דיבמות ה"ל איתא כבברייתא דנתנה בנה למינקת מותרת מש"ה קתני לא ישא וכו', היינו דבשעת נשואין עדיין היא מינקת חבירו ולא נתנה למינקת אחרת, עוד ראיה מדקתני לא ישא ולא קתני לא יארום כדקתני בברייתא דכחובות לא תתארס, אש"כ דאחי כר"י דס"ל כל הנשואות יתארסו א"כ ע"כ לא אחי כה"ק דרדופה דהא לדידיה אף אירוסין אסור כדאיתא ביבמות (דף מ"ב ע"ב) יחידאה היא דתני הרי שתינה רדופה וא"כ שפיר פריך ולתבעינהו ליורשים.

תו כתב מר דמוכח דל"ג אלא היכא דאיכא תרתי דהיינו שייכות גזירה, וגם שמה גרים בשם מינקת חבירו, דאל"כ גם גמלתו ונתנתו למינקת בחיי בעלה תסמך למה דמבואר ביבמות דהיישקין שמה תתעבר ותעבר ובדידיה תמסמם ובדידה לא יסיב בעל וזהו אסור להנשא כי הכי דתמסמם משלה לשכור מינקת ובגמלתו תמסמם אש כן מה יועיל גמלתו בחיי בעל, וכן נתנתו למינקת בחיי בעל, האיך אולא תשבע דאש לא תנשא תחול ותשלם שכר הנקה או תמסמם משלה, אלא על כרחך דבעין דוקא שם עלם דמינקת חבירו.

לא ידעתי הכי מלא רו"מ יסוד זה ביבמות, דהתם בפשוטו דגזרו שלא תנשא ולא תתעבר ותניק הולד, ולדברי מעכ"ת כ"י יפלא למ"ש תוס' והרא"ש דהא גמלתו אסור דהיישקין שמה תנמול כדי להנשא, והא בממ"פ אש לא נקראת בשם מינקת חבירו הא ל"ג רק בשם פרטי מינקת חבירו ואם נקראת בשם מינקת חבירו כיון דגמלתו אחר שמה בעלה, א"כ בפשוטו ינחא דלא תנשא שתמסמם משלה, ולא מלאחי דבר מיסוד זה רק בתשובת הרא"ש (כלל כ"ג דשם בסו' ב') כתב להסתיר גם נתנתו למינקת קודם מוח בעלה מדלא חילק הש"ס בין נתנתו אח"כ לנתנתו מקודם, ועלה כתב דהרמ"ה כתב דהטעם דאש לא תנשא תמרה לבקש מינקת, אבל תחת בעלה לאו אורחה להדורה עיי"ש, א"כ משמע דהרמ"ה הוא שחידש זה ומטעם מדמ"ל להכרח דנתנתו בחיי בעלה ג"כ אסורה מלריכים להמליא עעם זה, אבל לפי"מ שכתב הרא"ש שם (סו' ג') להקל ולסמוך על הגאונים להחיר באמת לא אמרינן

אמרינן טעם זה, ומה"ט הולך שם (בסו"ד) ליתן טעם לגמלחו
 אחר מיחה בעלה דאסורה דשמה גמול בשביל זה.
גם הריב"ש בשו"ת (סי' קס"ג) בת"ש בנתנו למינת אסורה
 דשמה תחזור המינתה, הוסיף להמתיק ושמה תתן להמינתה
 בשביל זה כדי שתשגשג, והיינו דלמא ליישב באם עי"ז דנתנה
 למינתה פסק חלבה אם נישום לשמה תחזור מה בלע לנו אם לא
 תשגשג, לזה פירש דשמה תתן בשביל זה כדי שתשגשג כרי דלא
 נוחא ליה בסברת הרמ"ה כנ"ל דמרויחין שתהדר אחר מינתה.
ובאמת קשה לי למא דמבואר בריב"ש בנתנתו ג' חדשים
 קודם מות בעלה דמותרת דלכאורה גם בנתנתו
 יום ח' תשתרי אחר שתמתין ג"ח לשיעור פסיקה חלבה, דהא גם
 בנתנתו למינתה אחר מיחה בעלה ה"ו ראוי להחיר בכה"ג כיון
 דאין מרויחין במה דלא תשגשג אלא דמייסין טעשתה זה ליתן
 למינתה בשביל שתשגשג, וזהו ל"ש בנתנו בחיי בעלה, וז"ע,
 ידירו דו"ס :

עקיבא בן מ"ו הרב רבי משה גינז מא"ש

סימן צו

גביית עדות מהבד"צ דק"ק וויטקאווע

במותב תלמא וכו' אחא כר"ר הירש בר"י סג"ל והגיד בת"ע
 וכו', ביום ו' ח"ה ס"פ בנאוי עם הר"ר חיים
 לוידקאווע הלכתי עמו לטייל בשחרית בשעה ע' בין הגרות,
 כאשר היה קרוב לחצות היום באה הכתולה חנה בת ר"י לקראתינו,
 החמיל ה' חיים לכנס עמה בדברים, ושאל אותה בזה"ל, וואללען
 זיא מיך הייראטען, השיבה רעכט גערנע, שאל ה' חיים אותה
 אם אביה יתלמא לזה, השיבה לזה יש תרופה, שאל אותה ה' חיים,
 מעכטען זיא זיך לאססען מקדש זיין, השיבה איך בין אף פרידען
 דא זי, לקח הר"ר חיים טענת זהב, וקדשה בפנינו בזה הלשון,
 אחס עדיי, כרי אח מקודשה לי בטבעת זו כדת משה וישראל,
 ואח"כ הלכה הכתולה הנ"ל לביחה עם הטבעת קדושין, העד
 כשני שמו ר' ליב ווידקאווער עד איצט איין צעל מלאכה טישלער,
 והוא ראה ושמע הכל כמוני, אחר קבלת עדות הנ"ל נגס לפנינו
 מה' שמשון ואמר לנו שיש לו עדות שר"ר הירש הנ"ל עבר עבירה
 דאורייתא וכו' ר' מאיר מנלאש, שלחנו לקרוא לר' מאיר ואמר
 בחורם עדות שהיה בחודש שבט אלל ערל שוב מאכער, הגיד לי
 שר"ר ה' הירש הנ"ל יושב בחדר אלל ערל לאבינסקע הלכתי לשם
 וראיתי שהיה מגלה זקנו בחער.

שאלנו באיזה מקום היה מגלה, השיב, וויא איך בין אללו
 גיקומן האט ער געהאלטען איין בעסטין רעזירען, דאך
 דיא טעלטע רעכט אן זי געבען, ווייס איך ניקט.

שוב העיד ר' משה בר"ש שראה הרבה פעמים ה' הירש הנ"ל
 שהיה מגלה בחער ושהוא הוכיחו על זה שלא נהגו כן
 אבותיו, שאלנו אותו, אב ער ביא דען גאנצען רעזירען או
 געגין וואר, והשיב אנכי באחי לבעל מלאכה שוב מאכער וראיתי
 הנ"ל שהיה מגלה בחער, ובעודו עוסק בזה הלכתי לדרכי, אח"כ
 בפעמי בו הוכחתי על פניו, שאלנו לה' הירש הנ"ל אם הוא
 מודה להעדים הנ"ל השיב אינו זוכר אם המה ראו אחי שהייתי
 מגלה בחער.

שוב בא לפנינו הר"ר אברהם בר"מ כ"ץ ואמר בת"ע שראה
 ה' הירש הנ"ל מגלה בחער ד' דחו"ה ס"פ, שאלנו אותו
 אם היה שם מתחילת גלות עד סופו, השיב אנכי ראיתי בזה
 מתחילת ועד סוף, שאלנו אח' ה' הירש אם מודה להעד, השיב
 מה לי להכחיש, הוא אומר שראה אחי עושה כזה מסתמא כנים
 הדברים אם גם אנכי לא ראיתי.

גביות עדות על הכר השני ר' ליב ווידקאווער הנ"ל.

במותב תלמא וכו' אחא לקדמא ר' אליעזר ראוונ ואמר

בחורת עדות אליו"ע שראה ר' ליב ווידקאווער הנ"ל מגלה
 זקנו בחער אלל בנו של הרופא, ושוב אחא לקדמא הבחור
 חיים סופר ואמר בת"ע זה חמשה שבועות הייתי אלל הרופא
 בוידקאווער וראיתי שר' ליב בר"ש גילה אותו בחער בנו של הרופא
 גם תמול בלילה הייתי אלל הרופא הנ"ל ובה לשם ר' ליב, שאל
 אותו הרופא ראוונ להסיר שער זקנך, השיב כן, הלכתי לדרכי
 פגעתי ר' איצק בר"ה ור' שמואל חמ"ג, הגיד לי ר' איצק ליתך לר'
 אליעזר ראוונ לבא אללו, ולא היה ציטו, אמר ר' שמואל הנ"ל
 ליקח אחי לעדות, שאל אחי ה' איצק, מגלה אחא זקנך בחער
 השבתי לא, חזרתי ליתך עם ר' שמואל הנ"ל ראיתי ר' ליב בר"ש
 הנ"ל יושב וזקנו מלוכלך צבורית ומעפורת סביב לאורו, והלכתי
 לדרכי, שוב אחא מ' שמואל הנ"ל ואמר בת"ע, תמול פגעתי
 ה' איצק ביקש אחי ליתך עמו לראות איך ה' ליב בר"ש, העומד
 כעת אלל הכר"ל, לראות שמגלה בחער אלל הרופא, הלכתי עמו,
 בפחות הדלת ראיתי ה' ליב הנזכר לעיל יושב מלוכלך צבורית, וכן
 הרופא גלחו בחער, לא ראיתי רק התחלת בגלוח על לחי אחא.
שוב אחא ר' חיים בר"מ ואמר, עם ר' ליב הנזכר לעיל הייתי
 יחד באחד הכפרים לקח החער מן ערל לגלה זקנו הלך
 לראות במראה וגילה עליו בחער באותן המקומות שלא גילה אותו
 מגלה הראשון כראוי.

ר' ליב הנ"ל מכחיש לבר"ר חיים, ואומר שקר אחא דובר ובלא
 לא הייתי בכפר רק שני שעות ויהי מחלוקת עם השררה
 ועמך, כל זה הוגבה בפנינו ב"ד הח"מ, וכו'.

תשובה

ליודי הרב רבי חיים נ"י אב"ד דק"ק וויטקאווע

מכתבו הגיעני, ואני איין בכתי להחיר בלא גט כי צעדות
 שהוגבה מכבודו על ר' ליב, אחו עדות של ה' חיים
 ור' שמואל איין זה כדאי לפסלו, כי הר"ר חיים ראה רק זקנו משוח
 צבורית ומעפורת על צרכיו וזה איין ענין פסול, ומה שראה
 מע"כ עפ"י הס"מ (ב"מ דף ל"ו) בשם רבינו יונתן כהא דאמרינן
 שם שיראו כדרך מנאפים ונ"ל שיראו כמחול בשפופרת, דהטעם
 משום שפרץ פרצה כזו לשכב על אחת חבירו, ח"א שלא יגמור
 תאותו, ה"ל כיון דזקנו משוח ותגבר ילרו בהשחתת הזקן
 דגמר תאותו, זה אינו, דמה שהעתיק רומ"פ לשון רבינו יונתן שלא
 יגמור תאותו, אינו כן שם אלל שלא גמר תאותו, והיינו כיון
 דשוכב עליה דיודו להערות בערוה אלל דאיין יכולים להביע מעשיה
 אמרינן דבאותו רגע דפורץ פרצה, גומר תאותו והערה בה, אבל
 אלו ידעין צבירור שלא הערה בה, וילאנו משם ולא טודע אם
 נשאר מושכב עליה או לא, יש לומר דאיין דנין מנזן לזמן דאפשר
 דתהרט ושב אל ד' ועמד ממנה, אלל דבשעת שכיבתו ואינו
 פורש ממנה דעוד ילרו בקרבו עושה כל מצימותיו, וא"כ ה"ל דבעידן
 משחו צבורית לא עשה מעשה י"ל דאחר כך נחרט.

גם איך דלמה זה לזה, דהא מלינו כמה פעמים דבעריות ילרו
 חוקפו הרבה, וכמאמר הכתוב היחחא איש אש בחיקו, אבל
 בגלות זקן דליכא תקיפת ילר כל כך, וזרי בראיית דרך מנאפים
 ממיסים עליו וכי בראיית משוח זקנו צבורית לוקין עליו, גם עדות
 ר' שמואל דראה יותר מעשה ההשחתה, מכל מקום לא ראה רק
 ההשחלה, ואולי לא הגיע למקום האיסור.

ובר זה כתבתי לשעטע דבריו, אבל לקושטא דתלמא כל
 העדות על עסק שראו בלילה טו"ב למצ"י איין מהאורך לדון
 עליו כלל, כיון דבעידן הקדושין בפניו לא היה פסול, הוי כמה או
 הלך למדה"י אח"כ ולא נגבה עדותו ב"ד דמ"מ אסורה כמו
 קדשתי צעדים והלכו למה"י, ולריכס אלו לדון על עדות שמקודם
 מעשה הקדושין, והיינו עדות של הר"ר חיים סופר ועדות של
 הר"ר חיים בר"מ, בזה דודאי הפשוט דאם לא סייעו במעשה
 הוי לאו שאין בו מעשה דקיי"ל (בס"י ל"ד) דלא נפסל מדאורייתא,
 ח"כ הקדושין קיימים, ובעדותן של אלו לא נזכר שראו שסייע

במעשה, אף דהר"ר חיים העיד שר' ליב לקח בעלמו התער
לנמור הגלות מחמת שלא גלחו המגלה כראוי מכל מקום מאן מפים
דהיה במקום איסור גלות.

ומ"ש מעלמו דמסתמא עושה מעשה דקשה ליטב כך בלי נענוע,
ואף דמדכרי תוס' ב"מ (דף יוד) משמע דאין זה ענין
קשה, מ"מ י"ל דזכו רק בהקפת הראש, אבל לא בזקן, בלחמ
מלבד החילוק זה אין ראיה מתו', ד"ל דאלו לא היה עבירות לאו
בלא סיוע במעשה היינו אומרים למעמיד עלמו. בקושי וזכר
שלא לעבור על הלאו, מש"כ הולכנו תוס' לומר דמכל מקום לאו
ליכא אלא דאין לוקין, וממילא כיון דאינו חושש לעבירות הלאו לא
זכר כ"כ לדחוק עלמו ליטב בלא נענוע.

אולם אף אם היבוא לא היה זה דמסתמא ליטב זמן מה בלי נעויה
ראש וזקן, מ"מ הא דרך המגלה בתער שמעביר פעם א'
מלמעלה למטה, אח"כ מגביה התער ומעמידו במקום אחר, וכן
עושה פעם אחר פעם א"כ י"ל דהטעם זקנו בין הפרקים לקרב
זקנו להעמיד התער על מקום אחר אבל בשעת גילוח ממש אפשר
שאינו עושה מעשה, ואדכרבה אפשר דהושש להטות ולנענע עלמו
דאולי ימנע התער ממקומו ע"י נענועו ויזיק לחתוך בשרו.
והנענוע של בין הפרקים י"ל זהו לא כוי יש בו מעשה, דבעידן
עבירות לאו לא עבד מעשה.

האמת מלישנא דרש"י מכות (דף כ' ע"ב) ד"ה במסיע מומין
שערות להקיף, משמע קלה שמומין שערות קודם בהקפה,
וביותר נשמע כן דהרמב"ם ס"ל כך בכוונת רש"י ממה דהקשה על
רש"י ה"ל מההיא דביאה דנוסיע אין בו ממש, ואם נפרש דדוקא
בשעת גילוח ממש איירי ממילא, ליכא קושיא מההיא דביאה, דהתם
פוחח עינו שישים כוחו את הכחול והיו רק הכנה קודם העבירה,
ומה"ע נראה דהקדים הריטב"א לשון רש"י משום דבפשוטו היה
מקום לומר בזממין היינו בשעת גילוח ממש מטה ראשו שיהיה
הגילוח טוב ביותר.

אך מ"מ לא אבין דמ"ל זה, ומה"ס יהיה מעשה שקודם
העבירה נקרא לאו, שיש בו מעשה, וממ"ש החוס' שבועות
(דף י"ז ע"א) ד"ה או ח"ל וכו' ור"א דפליג עליה וכו' כיון דתחילה
כלבישה ע"י מעשה אין ראיה דהתם התחלה העבירה היא במעשה,
גם כך שמלוכב בזה הוא במעשה שמתחילה לבישה נקרא מעשה
כ"ז שמלוכב בו, אבל הכא מה ענין הכנה שמומין ראשו לכך
לדונו למעשה כיון דאינו תחילה גילוח ולא תחילה עבירה, וכי ינמח
דאם ראשו וזקנו מעוטפת במלבוש, והסיר מלבושו ממנו בכדי
שישאר השערות מגולים ולא הטעם ראשו כלל שיהיה נקרא
מעשה, ולע"ג.

והבי משמע ליטבא דהט"ז (יו"ד סי' קל"ח סכ"א) במ"ש דא"א
שלא הטעם אצבעה, ולא נקט בפשוטו דבדואי בתחילה
לריכב לפשוט אצבעה, אלא משמע דזה לא היה מעשה, אבל
בשעת חיחוך האזקין ג"כ היה מטה ומקרבא אצבעה.

ונשוב ג"כ לעדות של הר"ר הירש, דעדותו של ר' מאיר דראה
ה' הירש בבית הערל שגילה בתער אף דמשמע דבעלמו
גילה, מ"מ נראה דע"י אחר מקרי בלשון אשכנז, ער האט זיך
רעזוהרט, כי בעדותו של ר' משה זכר, דענקע איר, ער וואר
בייא דען טוב מאכער, דער זעלבע האט איהן רעזוהרט, ומזה
נראה שזהו הערל הוא אומן לגלח ויכר שגם עדותו של ר"מ שמעיד
ג"כ שהמעשה היה בבית הערל דהגלות היה ע"י הערל הכוא,
א"כ הדרן לקמייחא למ"ש לעיל דדלמא לא סייע במעשה בשעת
עבירה גילוח עלמו, וכן עדותו של ה' אברהם כ"ך ה' רק שנתגלה
ע"י אחר, ואף אם לשון עדותו של ר' מאיר יסבול שגילה בעלמו,
מ"מ הוא רק ע"א דא"כ לפסלו.

גם בכל העדויות לא זכר שראו אותו ביחוד הגילוח במקום
האיסור וכאשר אמר ר"מ במפורש, דיא שטעללע רעכט אן
לו געבען ווייס איר, ניכט"ג גם ר' משה לא העיד במפורש על גלות
של מקום האיסור ממש, ובפרט מה שמלא אותו הגילוח ע"י ערל
שאמה במפורש שלא עיכב דרכו וי"ל מיד, וכן בעדות של ה'
אברהם אף שראה מהתחלה טעם בסוף מ"מ אפשר דראה אותו

מתחילת גילוח עד שעתד מתגלחות, אבל מ"מ אפשר שדיל
מקום האיסור מלכתגלח, וגילה בעלמו אח"כ מקומות אלו א'
שגילה מקודם, וכרי לא העיד שראה מקודם אותן מקומות בשערות
וראה אח"כ כשעתד מתגלחות שהמקומות אלו ג"ב מגולחים.

עוד יש לדון דבחס' שבועות (דף ג') כתבו דהניקף מנכרי חייב
כיון דר"ה לא מקיס אהדדי. דכמו דאחיוב במקף קטן
אף דאין הניקף בר חיובא ה"ג חייב הניקף אף דהמקיף אינו
בר חיובא, [וקלת קשה לי דלמא טעמא דר"ה דניקף ג"כ בר
חיובא הוא כיון דסופו להיות בר חיובא כמו דחילקו חוס' נזיר דמקיף
לנכרי פטור כיון דלא הוה בר חיובא לעולם, ה"ג דלמא בהיפוך
היכי דמקיף לאו בר חיובא לעולם אין הניקף חייב דבעי חרווייכו
מקיף וניקף אחיין לכלל חיובא], והוסיפו דאפילו לרב אדא
דמקיס, היינו דבעי ניקף בר חיובא דעיקר קרא דלא תקיפו קאי
אניקף אבל במקף לא תליא מלחא עיי"ש, והנה בריטב"א בחי'
למכות כתב בהיפוך דעיקר קרא דלא תקיפו היינו להמקיף אלא
דמריבין דניקף חייב מדכתב לשון רביס לא תקיפו ור"ה מזה
לדון דבזקן דכתבו לשון יחיד רק הגשמיית עובר ולא הגשמת
[ובלחמ לא הכנתי איד אפשר לומר כן דא"כ איד אמרין קידושין
(דף ל"ה ע"ב) אב"א ס' הא לית לכו זקן, הא בל"ה כ"ע אינו
בלאו דנשמת ובראש חייב, א"כ איד שייך היקיפא דהקפה להשחמ
בזכ], אלא דאח"כ כ' דילפינן השחמא מהקפה לחייב ג"כ
נשמת עיי"ש:

עכ"פ ס"ל להריטב"א וכתב שגם ר' אברהם אב"ד פי' כך
דעיקר קרא במקף, א"כ י"ל כי יהיה דחוס' בשיטתייכו
ס"ל דלרב אדא דתלי בכל בניקף דאינו עוקר הקרא, ה"ג י"ל
להריטב"א ולהרב ר' אברהם הג"ל דר"ה ס"ל דאין קטן חייב דתליא
ככל במקף, אבל בהיפוך במקף לאו בר חיובא ס"ל לכ"ע דאין
הניקף חייב, ואפשר דזכו טעמא דיש מחירים להקיף עלמן ע"י
נכרי וקטן שהביא בני' סוף מכות עיי"ש.

ומרווחא בזה דשמואל דמוקי הסי' ב' מזירים באשח וקטן
א"ל שיסבור כר' אדא אלא סובר כהלכתא, כר"ה,
ואשח וקטן היינו דמתגלה ע"י אשח וקטן וכדקשה בגאון ר'
שמואל חיילגס בחוס' שבועות אלא דהוא הקשה לר' אדא, דלמא
לר' אדא מותר בניקף לאו בר חיובא, ובאמת מייירי שמואל בסי'
ולפי דברינו סובר ג"כ כר"ה, דר"ה מודה דבזה מקשינן כל היכי
דאין במקף בר חיובא, גם הניקף אינו חייב כיון דעיקר קרא
במקיף כתבי.

וא"כ מידי ספיקא דרבוואתא לא נפקי כיון דהיט מחירין שהביא
בני' יש בזה יסוד גדול לשיטת הריטב"א ורב ר"א ה"ל
ולא נשאר רק עדותו של ה' חיים סופר על ר' ליב זמה שראה אותו
מתגלה ע"י בן הרופא ובאלתי ואמרנו לי שהוא ישראל, והיו רק
ע"א דא"כ לפסול.

עוד כ"ל לדון בעיקר הדבר, אחר דמבואר בש"ע (סי' ל"ד) ברואו
קושר ומחיר בשבת ולא הודיעו לו תחילה שאסור תולין שלא
ידע שהיא מלאכה, א"כ י"ל דהשתחא בתער דתפשט בעו"ה אלל
הרבה לא חשב שזכו איסור כ"כ דלא משמע לכו לאינטי דאסור,
וכאשר באמת זכר בג"ע דהשיב להמוכרין שהרבה אנשים חסובים
עושים כן, וכיון דבאמת פשחה המספחה בזמנינו גם לאומן
הנזכרים בשאר דברים נדמה להם דאינו איסור כ"כ.

ואף דלא התגלל עלמו כן בפני הב"ד, מ"מ זה אינו מגרש,
כמ"ש בחשו' מהרי"ט (חלק אה"ע סי' מ"ג) דאפילו כוי
הודאה, מ"מ אין אדם משים עלמו רשע ולא נפסל בזה עיי"ש,
גם הא מבואר (בסו' ל"ד סעיף הג"ל) דלריכוס לכודיע שעושה
זה פסול, ואף דמשמע דקאי על מלחך בקוביא או גבאי אבל ברואה
שמחלל שבת זכר רק שידועו שזכו מלאכה ושהוא יום שבת,
דבעטם דכל שמודיעים אותו שזכו מלאכה יודע ממילא שפסול
לעדות, אבל במשחק ומוכסן דהרבה נמלאים ורואים שאין ב"ד
מוחים חושב דכשר לעדות, אם כן הכא נמי י"ל בגלות זקן דרכים
עושים כן.

וביותר כיון דרואין כמה פעמים שצ"ד מקבלין עדות ממגולחי

זקן, וזכאמת הטעם שאין יודעים אם גולה במספרים או בסם או בתער אבל המון עם שמבינים מה בתער ומה במספרים וסם, המה רואים שהב"ד מקבלין עדות מהם וחושבין שלכב"ד ג"כ הכרה זו, מזה שפטו שכשרים לעדות.

וביותר י"ל שזהו פשוט דבעובד עבירה שיש בו לאו פסול לעדות וכיון דרואין דכב"ד מקבלין עדו' ממגולחי זקן ולדעת' מהרי"ו הב"ד שהוא בתער מוכיחין מזה דבאמת אין בזה איסור לאו, ועי' תשו' רמ"א, (סי' י"ג) שכחב הגאון מה"ו נפתלי וז"ל, גם בענין פסול העד מכה מסירה והזכרת שם, יש לד להכשירו שלקול קלח ראשי העיר הם התקנים כיון שקלח מוסרים מפורסמים נמנים להיות ראשי העיר, א"כ העד ראה ויחד לנסור באומד דעתו דאין נקרא מסירה רק המוסר גוף ולא ממונו ומורגלים בזה וכו' ע"ש, וה"כ ג"ד דבהכרה מקומו' חזוין — לזה אין בכחי להחיר כב"ד וראוי לקבל גט כוללע"ד.

ומ"ש מעכ"ת נ"י שיש להחיר ע"י הבדיקה שלא הביאה ב' שערות ידידי נ"י, בדוקה זו אם מהני ראוי שחב' ע"י ב' אנשים כמו כל דבר שבערוה, אף דבגדה (דף מ"ח ע"ב) מבוחר בדוקה דנשים לקולח שהביא ב' שערות לחנוך, מלבד דלכרמז"ס דס"ל דחילת קטנה רק דרבנן פסול אין ראייה משם לענין דאורייתא, גם לאורך פוסקים אין ראייה, דהתם מסייע חזקה דרבה דהגישה לכלל שנותיה מסתמא הביאה סימנים אבל כב"ד דהבדיקה שלא הביאה ב' שם נגד חזקה דרבה, י"ל דלא מהני רק ע"י ב' עדים כשרים וזהו כמעט א"א, דהרי הטור כתב (בסי' קנ"ה) דאין אין בקיאות בבדיקה, דלא הביאה ב' שערות לענין מילואן, דאין אלו בקיאות בבדיקה גומות, דאולי יש ב' גומות זה אלל זה דהוי ג"כ סימן, ואף דבש"ע (סי' קנ"ה) לא פסקין כך, י"ל דרק לגבי דרבנן לענין מילואן מקילין אבל לא דאורייתא, גם עכ"פ לריבין בדוקה היטב בראיה ומשמוש על ב' גומות במקום הערוה שלא יאות לאנשים לעשות כן, ביושר: דהבדיקה לא מהני כלל לקולח דאורייתא דחיישינן שמא נשרו, כן נראה לענ"ד ידיו:

עקיבא במ"ו הרב רבי משה גיגו

סימן צו

לכבוד ידידי הגאון אב"ד דק"ק נאשעלסק הרב רבי זלמן ג"י

ע"ד המאורע נער אחד אמר לנערה קח חפץ זה לפקדון, וכשבאתה לפקחו והחזרה בחפץ בעוד שהוא וביא הדוקין בחפץ, אמר לה הרי את מקודשת לי ושתקת והא"כ העיר אחד שראה בטבעת מונח בקרקע וא"י אם זרקתו מיד או אח"כ או אמה בזה ונטלמו מידה, וע"ה העיד שזרקתו מיד שאמר בלע"ז "זיה האטעםס באלד אוועק גיווארפין (השליכה אותה מיד חיוק)", וגם היא אומרת כן.

מ"ש מעכ"ת נ"י בהלגט דג"ד מקרי שעת מתן מעות, אני בעניי איני רואה הכרח לזה, ד"ל כיון דלא עבדה מעשה דבשעק שסילק ידו דלאו הוא שעת הלוח הקדושין נשאר החפץ ממילא בידה ולא עשה מעשה, י"ל דלא מקרי שעת מ"מ, ומה שתמך ידידי מעכ"ת נ"י יסודתו על דברי מהר"ט (ח"ב דנ"ח) וז"ל מעכ"ת נ"י ויעוין שם במ"ש ואפשר לתרץ דברי העד וכו', וא"כ מבוחר להדיא דמיקרי שעת מ"מ, דה"ל יכלה לרפות ידיה עכ"ל.

לענ"ד אינו מוכרח, ואדרבה משם משמע כפיפוך מ"מ' המהרי"ט וככה אפילו א"י לנתקו אללו כל שהיחה יכולה לסלק ידיה וישארו הקדושין בידו לא מקרי שתיקה דלאחר מתן מעות, דטעמא דשתיקה לאחר מ"מ לאו כלום הוא, משום דסברה אי שדינא ליה מחייבנא ליה באחריותא, אבל זו שהיחה יכולה לסלק ידה וישאר בידו שלא יפול ע"ג קרקע ולא עבדה, אלמא דנחלית בקדושין, עכ"ל, הרי דכא ללמד כיון דאמרין דהו"ל למשדייה ומוכיחין מזה דנחלית אלולי דסברה דתחייב באחריות ממילא בזה דהיה בידה לעשות בענין דליכא חיוב אחריות, דהייט

לסלק ידה וישאר בידו מדלא עבדה כן הוי הוכחה דנחלית, כמו הוכחה דהו"ל למשדייה, אבל אילו לא היינו דנין שתיקה להוכחה מדלא שדייה ה"ל לא היינו דנין להוכחה מדלא סילקת ידיה, ומ"ש מהרי"ט בלשונו לא מקרי שתיקה אחר מ"מ, היינו דאין בזה היתירה דשתיקה דאחר מ"מ כיון דטעמא דהתם דסברה אי שדינא וכו' ל"ש בזה, ומ"ש תחילה ויש לתרץ דברי העד וכו', דעד שלא סלק ידו לא מקרי נתינה כדאמרין בהזורק וכו' היינו ד"ל לתרץ דברי העד דמש"ס קוראו זה העד בדרך דאמר ואח"כ נתן, כיון דבעידן דאמר עדן לא היה מקרי נתינה, אבל מ"מ כיון דלא עבדה מעשה לא הוי כהודאה ממש רק הוכחה דנחלית כמו שתיקה דלאחר מתן מעות היכה ללא שייך הסברה דסברה אי שדינא וכו', אף ד"ל דמ"ש מהרי"ט משתיקה דאחר מתן מעות דאמרין הו"ל למשדייה, היינו דקאי על מ"ש והכא אפילו א"י לנתקו אללו בזה דקודם אמירה שם נתינה עליו, מש"ס מיקרי אחר מ"מ אבל ביכול לנתקו אללו י"ל דמיקרי שעת מ"מ ממש מ"מ אין הכרע ד"ל מ"ש המהרי"ט והכא היינו לענין מעשה הקדושין אי הוי קדושין אפילו דאילו יכול לנתקו, ור"ל דאין חילוק בין יכול לנתקו או לא דכל ענין מקודשת מטעמא דהו"ל למשדייה בענין דליכא חיוב אחריות, דהיינו לסלק ידיה וישאר בידו.

ובאמת דברי המהרי"ט אלו שגבו ממני, במ"ש דיכול לנתקו לא הוי נתינה כדאמרין בהזורק וכו', הא פ"ק דבב"מ (דף ז') מבוחר דמקרי נתינה אלל בנע שאני דבעי כריתות וליכא ומזה הטעם אף אי נימא כהב"ל דיכול לנתקו מקרי שעת מתן מעות, עדיין יש לדון הא עכ"פ מה שבידה כפסוק דמי, ותליא בספיקו דמהר"ס עראתי (ח"ב סי' רנ"א) במונה והולך בידה, ובאמלע אחר ה"א מקודשת לי באלו ד"ל כיון דמקלח נתינה היה מקודש לא מקרי שעת מתן מעות ואם נדון דמקרי שעת מ"מ, ממילא גם ב"י לנתקו הכי דמה שבידו לא הוי נתינה, דאפי' אם היא יכולה לנתקו אללה לא זכתה בשביל כך במה שבידו, וא"כ בין יכול לנתקו ובין א"י לנתקו מה שבידה הוי נתינה ומה שבידו לא הוי נתינה.

ומאד תמוכים לו בזה דברי חס' כחצונות (דף ל') ד"ה אי דיכול להכדורי וכו' אע"ג דיכול לנתקו ולהביאו אללו, דדוקא לענין גט וכו', אבל לענין זביה אשכחן גבי עליה וכו', דנראה כאלו באו לדון מסבחה דשאני גט דבעי כריתות, ומכה הוכחה מדמיון מטלית שחליו על גבי קרקע, ולמאי הולכר לכך הא זהו סוגיא ערוכה בבבא מיעשא (דף ז' ע"א) וז"ע.

מ"ש ידידי מעכ"ת נ"י להוכיח דמיקרי שעת מ"מ דאל"כ ממילא נכלל בסופא דלאחר מ"מ היכה אמרין עלה התם בחורח פקדון, הא בכ"ג דקודם גמר נתינה חזר מדבריו לא נעשה פקדון ולומר דנשי לאו דינא גמירי וסברה דהוי פקדון הא הריעב"א לא ניחא ליה לומר כך לר"ה דיסבור ג"כ דנשי לאו דינא גמירי עכ"ד, אומר אני ולטעמך, הא בהחזיק בידה בענין דאינה יכולה לרפות ידה בודאי לא מיקרי שעת מ"מ וכלל בסופא ויקשה כנ"ל.

אבר בעיקר הוכחה מעכ"ת נקט כן בפשיטות דמדינא לא הוי פקדון כיון דחזר חוץ כ"ד, לדידי היה נראה בפשיטות בהיפוך, דהוא לא חזר רק לקדש אותה ואם לא תתראה לקדושין יהיה בידה בפקדון גם י"ל בענין כ"ד דבעוד שיהיה אחוים בחפץ אשר הרי את מקודשת לי, אינו נכלל בלישנא דרישא דלא הוי שעת מ"מ ממש וגם לא נכלל בלשון דסיפא, דלא הוי אחר מתן מעות ממש ומ"מ דיוקא דהבנייתא לא סתרי אהדדי, ד"ל למ"ש בהגהת ש"ע (סי' כ"ח ס"ד) גבי זרק לתוך חיקה וכו', הואיל ולא נחלית תחילה לקדשה ליה משמע דבשדך הוי קדושין אף דבשתיק אחר מתן מעות גם בשדך לא הוי קדושין כדכוביח הריעב"א מהיחא דלפיתא דהוי בשדך כיון דנחלית מהתילה להפקדש בלפיתא, מ"מ בזרק לתוך חיקה כיון דהוי קלח שעת מ"מ עדיף, וכ"כ בס' המקנה שם א"כ י"ל דככה בזה הליח בשדך, והבנייתא נקט מלתא דפסיקא בב' קלוות, דבשמת מ"מ ממש אף לא שדך מקודשת, ולאחר מ"מ ממש אף בשדך אינה מקודשת ומענין כ"ד לא מיידי דזכו פעמים מקודשת בשדך ופעמים אינה מקודשת

בלא שדיך, וביה מיושב זכא מה דקשה לכאורה כיון דלפיחא כוין כשדיך מיזין למוד רבא מהכרייתא דכנסי סלע לפקדון, דלמא מיירי הכרייתא בלא שדיך כאיך כרייתא דכנסי סלע לחוב, ולפי הג'ל ניחא, דע"כ מיירי אף בשדיך.

ובי"ש מעכ"ת נ"י כיון דכאיך כרייתא לחוב מה דקתני אחר מ"מ אפילו אמרה אין, אינה מקודשת, ע"כ מיירי אחר מ"מ ממש, דאלו אמר לה בעוד ששניהם אדוקים אמאי לא מהני אמרה אין, ודומיא דכ"י מה דקתני בכרייתא דפקדון מיירי ג"כ אחר מ"מ ממש, מלבד דלפי דבריו הג'ל ממילא ניחא דכאמא מיירי אחר מ"מ ממש, ומ"מ שניהם אדוקים לא נכלל בכללא דרישא ולא מיירי הכרייתא מזה, גם י"ל למ"ש הרא"ש ב"ב (דף קי"ד) דבשאר קנינים במשיכה ומסירה וכו' אין בהם חזרה אחר כ"ד, משמע דלפילו במסירה ומשיכה חכ"ד יכול לחזור, והכ"י (ס' ק"ה) מסתפק בזה ובכריע דיכול לחזור, וכן נראה דעת הכ"י להלכה מדברי הש"ע שם (ס"ה) ופלאתי על הגאון המהר"ה (כס"י כ"ז ס"ב) דבור המתחיל ובמקום דלא כוין קדושין דכ"י בפשיטות דבמכה ומתנה בקנין א"י לחזור חכ"ד, ובמחכ"ת אינו כן.

וא"כ בממנ"פ אם נידון בלידוד הכ"י דא"י לחזור חכ"ד א"כ בהיה דכנסי סלע שאני חייב ליכי אף ב"ב אדוקים, מ"מ הקלת שדיך דכפסוק דמי וכל"ל כוין פרעון, והוא מקדשה בכולו אינה מקודשת, א"כ אדרבא יש לדייק בדיפוך, כי כיכי דכרייתא דחוב דקתני אחר מ"מ, היינו אפילו שניהם אדוקים בכלל, כ"י כרייתא דפקדון, ולפי הכרעת הכ"י דיכול לחזור חכ"ד ממילא נראה דאחר מ"מ דכרייתא דחוב, היינו עד אחר כ"ד, דאלו תוך כ"ד ה"א יכול לחזור מהקנחת הסלע לפרעון ולפרוע לה באחרת, אלא דהיא יכולה לחפסו בעד חובה, וכלו מעולם לא אמר כנסי סלע שאני חייב, א"כ באמרה אין מקודשת, דמתריתא שלא לחפסו בחובה, וממילא נעשה כסלע שלו ע"י חזרתו תוך כ"ד ומתקדשת בו, [כיינו לכל הפוסקים זולת הרמב"ם דחזר ואמר כיינו שחזר ואמר שלא יהא לפרעון רק לקדושין], אע"כ דמיירי אחר כ"ד, א"כ ממילא ליכא דומיא, דכרייתא דחוב כיינו אחר כ"ד, וכרייתא דפקדון גם תוך כ"ד אינה מקודשת.

והנה מ"ש מעכ"ת הגאון נ"י ביסוד הקדמתו דכ"ד מקרי שעה מ"מ זכא אף זרקתו מיד כוין קדושין דאף דבטלה זרקת חכ"ד בטלה הקדושין במ"ש החכ"ס, מ"מ ע"כ הטעם לא משום דנטיילא בשתיקה לא כוין הוכחה לריזוי ידיך עד שמחוקת הקדושין בידה שיעור כ"ד ולא זרקתו, דלמא נשי לאו דינא גמירי, ובכרה דתחייב באחריות אע"כ דנטיילתה מיד כוין הסכמה והולאה, אלא דאם זרקתו חכ"ד כוין הוכחה בדיפוך ואגלאי דנעלתו ע"ד לזרקתו, וכיון דבעי הוכחה בדיפוך, ממילא ב"ד דזרקתו על ידי חיוס האם, אין כאן הוכחה וגיילוי מלתא לזרע. **רענ"ד** אינו מוכרח, דשפיר י"ל דלא נגמרה הוכחה הריזוי עד שמחוקת בידה ואינה זרקתו חכ"ד, וא"י דאח"כ יש לומר דלא זרקתו משום דכברה שמתחייב באחריות הא' באלו לדון דהינה נעלתו בדרך ריזוי לקדושין. אלא ע"ד לזרקתו, הכי חזיק דאינה חוששת להאחריות, וכו"ל לזרוק באמת ולומר דבשחילה רלחה לכנסי עלמה לחיוב אחריות, ואח"כ חזרה מדעתה בזה, וכו' לא מסתבר, מש"ה כוין הוכחה דמתריתא.

אך מ"מ בפשוטו יותר נראה דנטיילא כוין הולאה ובסכמה מיד, אלא דאם זרקתו חכ"ד כוין גילוי למפרע. דלא נעלתו לקדושין, ונ"מ דינא דאם היינו דנין דהוכחה דריזוי לא נגמר עד אחר שיעור כ"ד, א"כ כוין לריכין שיעור קדושין לא ילכו משם עד אחר כ"ד, דהעדים לריכין להיות עדות של הריזוי דזכו מעשה הקדושין, אבל אם אמרינן דנטיילא בעלמותו דנין לרזוי, כ"ז שאין לנו הוכחה בדיפוך מכה הזריקה חכ"ד, א"כ הקדושין נגמרו מיד בעדים, אלא דמ"מ כ"ד י"ל דלא מיקרי שעת מ"מ וכמ"ש לעיל.

ואף ד"ל כיון דממילא מכה דינא דנעלתו וזרקתו חכ"ד מוכחינן להסבירא דהזריקה עושה גילוי למפרע, א"כ י"ל דכל שתיקה

אחר מתן מעות ג"כ תיכף כששוקקת רגע כמימרה כוין ריזוי, אלא דאם זרקתו חכ"ד כוין גילוי מלתא למפרע דלא מתרלחה, וכן יש לדייק קלה מדבריו המכריע' לפי"מ שפירשנו דבריו דבא לדמות כי כיכי דאמרינן דכו"ל למשדיה כ"י אמרינן כו"ל לרפות ידיה ומללא קקט בפשוטו דכו"ל למשדי' ע"כ דבא לדון אף להפוסקים גבי לפיחא דאסא דאין חוששין לקדושין דנשי לאו דינא גמירי, מ"מ בזה מקודשת, דכו"ל לרפות ידיה, והא מ"מ כיון דלא נגמרה הוכחה דריזוי שלה עד אחר כ"ד, שוב י"ל דכברה אי שדינא, וא"כ מה בכך דיכלה לרפות ידיה, הא מ"מ לא היה מתן מעות ולא נגמרה הוכחה עד אחר שיעור כ"ד, ונימא דלא זרקתו דכברה אי שדינא, אע"כ דמיד דנין לריזוי אלא דבעי הוכחה בדיפוך אס' זרקתו חכ"ד [זולת שאמר בפ"ה ב"ל, דכל שבחה לדון דלא רפתה ידיה דעתה היה ע"מ לזרקתו ולא חשפה לחיוב אחריות, קיימא הוכחה מדלא שדינא חכ"ד] וא"כ ב"ד דליכא הוכחה כיון דאפשר דעשה כן מחמת חיוס האם, וממילא דנין ברגע אחד ששתקה דכוין ריזוי, אך מ"מ אין בכרה לכך, ד"ל דאחר מ"מ כיון דלא עבד מעשה לא נגמרה הוכחה הריזוי עד אחר שיעור כ"ד, כ"י בלא זרקתו וזכא כלב ונעל ממנה חכ"ד או שמחה חכ"ד י"ל דלא כוין קדושין, דשתיקה לא כוין הוכחה עד שמתחייב החפץ עד

ובפרט דיסוד דברי המהרי"ט במ"ש דכו"ל לרפות ידיה י"ל דאינו מוכרח, ד"ל דבעוד שאחזיק שניהם בזה אינה חוששת לדבר, כיון דא"א לחול הקדושין אלא דכאמא רגע דבא הוא לרפות ידיו כוין לה לסלק ידיה שלא יהיה נתיבה לידה, והוא ודאי א"א לנמסר כ"כ דאינו באמת או רלחה לעשות כן ומיכר הוא וקדם וסילק ידו קודם, ואם נידון כן יש לנו לד גדול ב"ד דאפילו לא זרקתו כלל אינה מקודשת, דדמי ממש להכ"י דכנסי סלע לפקדון דגם בודאי שדיה חייב באחריות וכל"ל דלא כוין חזרה מפקדון אלא רק אם תרלחה להקדש בו.

ואף לפי סברה מעכ"ת כ"י דמדינא לא כוין פקדון, מ"מ לעת רוב הפוסקים דכרייתא אין חוששין לקדושין דאמרינן אטו נשי דינא גמירי, כ"י ב"ד, ואף להפוסקים דכרייתא חיישין מ"מ הא לעת הר"ן גם לר"ה אמרינן דעשה דין, כ"י י"ל ב"ד דעשה דין כיון דזכירי תחילה פקדון סברה דאם אינה מחוקת בתורה קדושין, נשאר בידה בפקדון מכה דבריו הראשונים.

גם יש סוף דעת הר"מ פאדווע (ס' כ"ד) דהסוכרים בליפחא דחוששין לקדושין, דוקא בליפחא דכוין כמו שדיך ועי' בתשובת ב"י דיני קדושין (ס' ז') אם כן יש לסמוך על כל פנים בנידון דידן בספק אם זרקתו חכ"ד, וגם כיון דבספק זרקתו חכ"ד כוין עכ"פ רק דרצון דמלאויתא אדוקמי אחזקת פנייה, וכיון דיש לד גדול דאפילו בלא זרקתו כלל ליכא קידושין וכל"ל יש לסמוך עכ"פ בספק ולדונו בדרך ס"ס, ספק א' במליחות שמא זרקתו חכ"ד, ס' כהפוסקים בליפחא דא"ח לקדושין גם אם חוששין כוין רק ספק קדושין, גם כיון דעכ"פ תזקת איסור ליכא, י"ל דהיא גאמנת דזרקת חכ"ד, דלכמה פוסקים בדבר שבערוה לא אחזקת איסורא נאמן ע"ה דילפינן מוכברה לה, וממילא היא נאמנת על עצמה ועי' בשו"ת מ"י ספר משפטים (ס' ג') דבהיה דשליח שקדשה ואמר הרי את מקודשת לי, ואמר שטעה בתיבה לי ועיין תשו' (נב"ח א"א ס' כ"ט) כתב בפשיטות דאם אינו נגד החוקה, במקדש והמקודשת נאמנים, ובאמת לעתה אין זה פשוט כ"כ דהא לכמה פוסקים לדבר שבערוה אף בלא אחזקת אין ע"ה נאמן, ועיין בכ"י בסוגיא דשליש בהכ"י דאמר לשלוחו לא וקדש לי אשה, על כל פנים סוף מיהא כוין ב"ד, מכל' הכי היכא דא"א אפשר לברר ולעמוד על דעת העדים, מה' נקרא אללם בלשון באלד, (תיכף) דעמי מוכמח להחיר, באופן אם ידירי מעכ"ת נ"י יסכים לזה כנלענ"ד,

ידידו: עקיבא איגרת

סימן צח

לכבוד חתני חביבי צור לכבי הגאון רבי משה ג"י אב"ד דק"ק פרעשבורג

מ"ש חתני הגאון נ"י באם הנידון דנחתך כל השוק ולא נשאר שוורים בשוק כלל ונחתך בתוך הארכובא וראש יריבו נסמך על חקיקת הקב, בדודאי א"א בחליטה דאין אדם יכול לחלוק על הירושלמי דמוקי מחני' בקושר.

בוראי הלכה זו ברורה כשמש, עד שאני חמה, למאי אריך חתני רומפס"ת נ"י לדון בזה מדברי הירושלמי, הא כיון דנחתך הארכובא אינו מכניס במעל מהשוק רק יריבו, ולא כיון חליטה מעל רגלו רק מעל דמעל, זולת באם הנידון דנשאר שוורים שוק להלביש בו מנעול ולחלוק, אלא דאין המנעול יכול להחקיים במעט הזה ולריך שיקשרנו למעלה מהארכובא, הן הן דברי הרא"ש בדילוח הירושלמי, ובוזה בודאי ג"כ אין להקל נגד הירושלמי.

ומ"ש חתני הגנ"י דאם הנידון דנחתך עד האיסחורא והאיסחורא קיים יש לדון דהוי ס"ס, ספק נחתך כשר וספק דהאיסחורא הוי רגל כר"פ, אף להרמב"ם דפסק כר"א לא חליץ ועשינו סמוכים מב' תלמודיים בבני וירושלמי דקיי"ל כר"א, מ"מ בשעת הדחק יש לסמוך ע"ז.

הגנ"י בעניי מסכים לזה, אף דיש לי לדון דלא הוי ס"ס, דהא גם לר"פ י"ל דלא הוי חליטה למ"ש הרמב"ן במלחמות בתירוולו הא' דאף לס"ד דה"ש דשוק הוי רגל, מ"מ נחתך פסול דכיון דכתיב וחליטה חליטה מעליה בעינן דתריץ ליה לכרעא בארעא ובה לא מני תריץ לה בדרך הלוכו, א"כ ה"נ לר"פ אף דהאיסחורא הוי רגל מ"מ כיון דנחתך עקיבו לא מני תריץ לה שפיר, וא"כ להלך דנחתך פסול, הוי ס"ס להחמיר ס' כר"א דהאיסחורא לא הוי רגל ס' דגם לר"פ פסול, מ"מ כיון דהרבה פוסקים נקטו פסולו דנחתך דבליכא רגל לא מקרי מעל רגלו ונעוילה לר"פ מהני האיסחורא קיים, וגם לטעמא דר' חסא לא ברירא טעמא דהרמב"ן ה"ל, דהרמב"ן עלמו כתב אה"כ או דבאמת לס"ד דשוק הוי רגל כשר נחתך, ובהרבה פוסקים נחתך כשר יש לסמוך ע"ז במקום הדחק, ובשגם דהנידון על הכמוכין שעשה חתני נ"י דקיי"ל כר"א, דמה דדיוקטין מהרמב"ם לפי וסודו דא"ב בין לר"פ בין לר"א דר"פ עיקר כרעא הוא עקב אבל לר"א עיקר כרעא הבשר שבין האלבעות לבשר העקב ומדפסל הרמב"ם הולך על אלבעות, משמע דבבוכך על דך כפות רגליו, דדחיס בבשר שבין אלבעות לעקב כשר, והיינו כר"א לא ידעתי, הא הרמב"ם כתב מפורש דהחולץ לריך לגעוז עקיבו בארץ, גם בעיקר היסוד, אס נידון דלר"א עיקר כרעא בין אלבעות לעקב אס כן נהי דלר"פ חפשי דעיקר כרעא העקב, מה"ת לן לומר להכמיא פלוגתא דפליגי ר"פ בזה על ר"א.

גם הסמוכים מב' תלמודיים, הנה פתח דבריו הקדושים ואירו בדילוח הירושלמי דהקדים חכילה כיני מחני' בקושר, ואח"כ הקשה מהא דעד הסובך, היינו דאלו מחני' בנחתך י"ל דארכובא דמחני' היינו ארכובא סובך, וכיון דהאיסחורא קיים מקרי רגל כר"פ, אבל כיון דמייירי בקושר א"א לקשור למטה כ"כ ואך היא גופא קשה לוקי באמת בנחתך, אע"כ דהאיסחורא לא הוי רגל.

ולענ"ד הא עדיין לא הוי פשיטא ליה להירושלמי פירושו דרגל עד דילוף, מהא דעד הסובך, ואיך הוי פסיקא ליה דהאיסחורא לא הוי רגל, ובה"ל כתב חתני הגנ"י בעלמו אח"כ דק' על הסוגיא דפרקי מצעלי קבים דלמא מחני' בארכובא סובך וב"ק היינו דנחתך דהאיסחורא, דאין לומר דפשיטא ליה דהאיסחורא לא מקרי רגל, הא עדיין לא פשיטא ליה פירושו דרגל עד דילוף מב"ק.

ובאמת י"ל דהא פשיטא ליה מתחילה אסחורא מתחיל השוק וכיון דילוף בירושלמי מהכיה ועד הסובך, וכן בסוגין בב"ק דשוק לא הוי רגל, ממילא גם אסחורא לא הוי רגל, מ"מ עדיין לא יתיישב דברי הירושלמי, כיון דאלו מחני' בנחתך הוי ינחא דמייירי מחני' בארכובא סובך וכר"פ, הכי דלא פשיטא ליה לגמרי כר"א א"כ עדיין היא גופא חקיקי לוקי בנחתך וכר"פ

ואי דמה דאמר כיני מחני' בקושר, היינו דכך הוי קבלה בידם מדורות שלפניהם, א"כ אודא לה ראיית מחני' נ"י דלמא כר"א, ואי מהכיה גופא דפירשו רבותיהו למחני' בקושר ולא בנחתך, א"כ דמקשה הירושלמי מהכיה דסובך לקשי ליה מיני' וביה, דלמאי לא מוקי בנחתך, ע"כ דאסחורא לא הוי רגל ומה מחני' קושר, הא אין הקשר על רגל גם הא אף לר"א מלינו לאוקמי מחני' בארכובא סובך, דהא מחני' קחני חלץ למטה מארכובא והיינו דהלביש המנעול וחלץ למטה מארכובא, א"כ הך מקלת שויר דלמטה שבו המנעול מיקרי רגל.

ולענ"ד היה נראה לפרש הירושלמי כך, דאלו מחני' בנחתך, י"ל כיון דנחתך וליכא רגל, עומד במקומו השוק והוא רגל, משא"כ בכה"א עד הסובך כיון דהרגל קיים אין השוק רגל, ומלמאי בע"כ אח"כ סברא זו בבריטב"א בחי' וכו"כ הי"ש"ש בכוונת רש"י, הא דקיל נחתך מתמגי אלוהתא דנחתך דליכא רגל השוק במקומו והוי רגל, [אולם דברי הי"ש"ש קשים לי, הא מהכיה דבעלי קבים מוכח דאפילו ליכא רגל אין השוק רגל, והא דחולין היינו בדמסקין דמיקרי מעל רגלו, וא"כ ליחא לחלוק זה], לזה הקדים הירושלמי דמחני' בקושר והי' להם זה בקבלה או דהכוונת דמייירי גם בקושר או דדוקא בקושר דנחתך פסול, דלא הוי דחיפא כפי שיטת הר"ב"ן במלחמות, הכי דאפילו יש רגל השוק מיקרי רגל מש"ה פריך מהכיה דסובך, ונכון.

ב"י שעמד חתני הרב נ"י על דברי החינוך להרא"ה, בודאי בל העובר ישחומם ע"ז אס אינו ע"ס, ואולי י"ל דמסתמא קושרין מעט למעלה מהמנעול [ולקלת פוסקים החיוב כן דהקשירא על המנעול, כיון דהמנעול מפסיק הוי מעל דמעל] וזהו קאמר אס המנעול עולה עד למעלה מארכובא בודאי הוי מעל דמעל, כמ"ש המרדכי וס' בהרומה והי"ש"ש כ"כ בדרך פשע המתיתין, ועלה קאמר אבל למטה מארכובא, היינו בסמוך לארכובא, דמסתמא הקשר למעלה הימנו, אינו ודאי דמשום הקשירה יהיה נקרא מעל דמעל וכמו דפקפק הרא"ש בקשירה.

והנה מה דיש לדון בנ"ד אס הולך פוער, מ"ש חתני הגנ"י לחוק דברי הטור דבעי תרוויכוו גמרו ושיכוו, הנה אף לדע"ז הכ"י דפקפק סס, היינו לענין דשיכוו לא בעי גמרו אבל לענין גמרו לחוד גם להכ"י לא מהני דבזה מלינו מפורשין דברי הרשב"א וריטב"א יבמות דלרשב"ג בעי דוקא שכה ותלי הכל בשעה, וא"כ בנ"ד דלא שכה ל"ל לזה.

אמנם בנ"ד ראוי לדמות לאשת כהן, ועדיף מנייה כיון דליה ליה חקנתא, ובמ"ש חתני הגנ"י, ובוזה סמדין ארבען דלא בעי שכה, אך מ"מ דעת הרשב"א מפורש דלרבנן סתם ולדות ל"ל שיכוו והוא דגמרו ובנ"ד לא נזכר בדברי השואל אס הוי גמרו בשעת הלידה, דהכנון עם חתני נ"י דבעיין כן וכדלדייק מלשון רש"י, וה"כ מלשון הרמב"ם (פ"א ממילה) ואס מולד כשהוא לקוי, אמתס מ"מ כיון דמסתמא בנ"ד אין יודעין כהיפוך, י"ל דלא לריך לרבנן גמרו רק לאשוקי דאס לא גמרו הוי ריעותא ומוכח כן מהא דפרקיין בסוגיא דשבת נפל מן הגג ד"ה חי, ובהא"ש וכו', וכו' כיון דלרבנן בעי גמרו א"כ מה דאמרינן הכלו ארי מודה רשב"ג לרבנן, היינו ג"כ בגמרו וזהו ל"ש בבהמה אע"כ דל"ל לגמרו, רק שלא יהי' ריעותא דל"ג, וכו' דייק לישנא דר' דקאמר סימנין מוכיחין עלה שער ופטריו דלא גמרו, משמע דזהו מוליח לריעותא דהוי נפל.

ובזה יש ליישב סוגיא דיבמות דמחני' הב"ע כשגמרו, והרי עדיין נשאר פרכא כש"ס, דהא הך ברייתא דהוא כאבן מייירי ג"כ בגמרו דהא עלה קמני בחוספתא איזה בן ח' וכו', הכי דלרבנן דר' לא מהני גמרו ואסוד לעלטלו, ולפי כ"ל ינחא דו"ל דג' חילוקים בדבר, דר"א מייירי בחזין דגמרו שער ופטריו מיד, וזה גם לרבנן מהני כ' שנים ומחר לגמרי והברייתא מייירי בלא גמרו היינו בליכא ריעותא דל"ג דעתא כשבאין לעלטלו חזין דגמרו, ואפשר דגמרו מיד וליכא ריעותא ובוזה פליגי רבנן ורבי אבל אס ידעינן דל"ג והוי ריעותא גם לר', בחוקת נפל, וזה דא"ר סימנין מוכיחין, היינו דבעי סימנין לריעותא דחזין

הדלת בביתה פתוח, חשבתי לראות מה זה שהדלת פתוחה בחיי הלילה, ראיתי האשכּה יאלה מפתח הבית עם נער אחד שכבר נחשדה עם הנער הכוא, כראותה אחי ברחם אל חדר קטן הנקרא (שטובען קאמער) והנער הלך לאט לאט, כבואי קרוב אלגו, החל לרוץ מחד לאחד מאחורי הכתים.

הער ה"ב העיד וז"ל ביו"ט העבר הייתי מחילה הלילה בביתי שמעתי שישיים אנשים בחדר המבשלות הנקרא (קיכע) חשבתי אולי שם גנבים, ומברתי לילך לראות, כבואי להדלת, החזיקה האשכּה הדלת ולא נהגה לפתוח הדלת, ואנכי לא יכולתי לראותה מכר שבחדרי, כאשר רייתי לפתוח הדלת בחזקה ולהרעיש אנשים שיבאו לראות מה המעשים האלו, לא הניח אחי לפתוח הדלת, ואמר אלי מה לך בזה הלא לא יאמינו לך, כהיום הזה שמעתי כרוז בבה"כ שמי שיודע שום פריצות מהאשכּה הג"ל יבא ויודיע, לכן באתי אלל הב"ד ולהגיד וכו' הגם שבני בית אחיו מהעד השני בני שומעיה מ"מ אין העד הזה בכלל, ומעולם לא נשמע עליו שמך דופי, וכן יש כמה עדים שראו אותה נכנסת לבית הנטען הג"ל אחרי שפנתה מחילה לראות בחוץ אם אין שם איש וגשארה שם יותר משעה שלא הלכה לחוץ.

אף דיש לפקפק ע"ז דלא כוי יחוד, דשמא לא הלכה לבית החורף שלו, אלא כמו שהלכה לפניו. טו"ך הבית כן הלכה לאחורי הבית או שמא לא היה אז הנטען לבד בחדר, מ"מ לפי הגדה עדים אלו שאבי הנטען היה בעת הליכתה לשם בבית החורף, ואח"כ יאל לחוץ ובה אללה במקום שהם שם אז, ומוכח מתוכו שהיו מחיידים ביחוד ממש, וגם עשה מעשה זנות ולפתוח דברים מכוערים, וכן ישנו כמה נשים ופסולי עדות שראו אותם עומדים באפילם זמן מה, ושהוא תמיד הולך אללה וכן ספרה הערלית לפני כמה וכמה אנשים, שראתה הנטען יולא בהשכמה מהקאמער שלה, אחרי שהוליא ראשו לחוץ לראות אם אין שם איש.

עוד העידה אשה ה"ב הג"ל אשה כשרה שבחודש העבר שלחה אותה אם הנחשדת להמילדת עם מי רגלים של הנחשדת לראות אם היא מעוברת והסיבה שהיא מעוברת והיא בחודש ג' לעיבורה וחלד בן זכר, גם אם הנחשדת כודית כן.

עוד העיד אחיו של עד ה"ב הג"ל על ששאלוהו הב"ד מהיכן ידע מה שאמר ברחובות ושוקים ג' או ד' חדשים קודם לדתה שא"א שחלד קודם פורים, השיב שהלך עם הנטען ג' שבועות אחר החג והיה אז בדאבון נפש שאלתיו למה נפלו פניך אין זה כי אם עלצונך אודות האשה הנחשדת הג"ל, השיב כל אובל הבין אותה ואח דבריה בשבוע ז' כהבה לי שהיה לה סדר נשים סמוך לחג שבועות, כעת כהבה שכתחילה להתעבר, אמרתי לו בודאי ממך היא מעוברת, כי בעלה אינו בביתו, השיב אם הייתי רואה לעשות ככה הייתי עושה כאשר עודנה היטה בתולה.

עוד העיד שנטען בעלמו סיפר לו ששכח מלבוב שלו במטה של הנחשדת כשהיה בלילה אללה, ולמחר בהשכמה מלאה אם הנחשדת במטה והחזירה לו, עוד העיד שכתבה לו כמה אגרות ע"י אחותה הקטנה, ועוד כמה דברים שעשהה שלא כדת, אבל יש לטעון עליו שכוף פסול לעדות מכמה טעמים.

גם הודה הנטען בעלמו שהנחשדת תבעה אותו לזנות עמה אחר הכשוואין, אבל לא היה רואה, ואמר שבאמת הולד ממזר אבל לא ממנו, ואך הוא מנכרי, ע"כ לשון השאלת אות באות.

תחילה נבוא לדון אף אם היו עדי עומאה ממש אם היה בעדות מהקיים, כי מדינה לריך לגבות עדי עומאה בפני האשה ובפני בעלה, כדאיתא בש"ע אה"ע (סי' י"א ס"ד בהג"ה), ומקורו בהר"ם (בהשוב' כלל מ"ו סי' א') ואף שמעכ"ת כתב להחלל עלמו, שהב"ד שלחו אחריו ולא בא עכ"ל, ראונו דבכה"ג לפי מהגינו דהיכי דיש ב"ד קבוע אי' לומר לב"ד הגדול אזילנא מקבלים שלא בפני בע"ד, וכמו שכתחו לו בדניא ושלחו לו ולא בא [ובת"ש בהגהת ש"ע חו"מ סי' כ"ח ס' ט"ז לדעת בי"א שיי"ש] אך מ"מ הא יש לחלק ולומר דוקא בעדות ממון כיון דשלחו לו ולא בא, קנסוהו חז"ל והפקישו לממוניה ע"י קבלת העדות שלא בפניו, וכנראה ממש הרא"ש (בשו"ת כלל הג"ל סי' ו') וז"ל אבל

אם היה חולה או עדים חולים ושלחו ליה ולא בא, כיון דאיתא הפסד ממון לתובע והתרו להנחבע ולא בא הפקישו לממוניה ושויא להאי עדות שלא בפניו לעדות מעליה עכ"ל, והובא בב"י (סי' כ"ח) וכו"ה ה"ג יש לומר דבשלחו ליה ולא בא לחוד היכי דאי' לומר לב"ד הגדול אזילנא, הפקירו לממוניה ע"י קבלת עדות שלא בפניו, משא"כ בעידי איסור, י"ל דלעולם אין מקבלין שלא בפניו, וכעין זה חילק הכה"ד בפסקיו (סי' קע"ז) וז"ל, ואם יש ביד חז"ל מנח הפקר ב"ד הפקר לקגום את האלם לקבל העדות שלא בפניו, וכי מש"ס יפקישו אחתא [ג"ל דל"ל עבדן] של זה והתורה אמרה וכו' עיי"ש, ומזה למד הרמ"א בחשו' (סי' י"ב) דה"ה לקב"ע לאסור אשה לבעלה לא מהכי אלאמאה שלא בפני בע"ד, דכעדי נפשות דמי, כמ"ש הרא"ש בחשו' דמה"ע צני דרישה וחקירה בעדות לאסור אשה לבעלה, עיי"ש, אם כן הכי נמי יש לומר דאף דשלחו לו ולא בא לא מהכי בעידי איסור, דלא שייך בזה הפקר ב"ד הפקר.

וביותר צמח דקבלתם עדות שלא בפני בעלה, וכו' בודאי אינו נכון, דאף דבעלה אינו בעיר, והוא אסור בזיקים במשפט דינא דמלכותא, מ"מ מלבד דיש לדון ג"כ בה"ג. כי היכי דס"ל להרא"ש בשיטתיה בחשו' הג"ל דבעי חרמי, אונס ושלחו לו ולא בא, דהוי רק תקנת חז"ל לאפקועי לממונא בה"ג, ה"כ י"ל לאיך פוסקים דאונס לחוד מהכי לקבל העדות שלא בפניו הוא גם כן תיקון העולם, מחששא דפסידא דממון התובע ומדין הפקר ב"ד הפקר, משא"כ בעדים לאסרה על בעלה דכנפשות דמי, גם אף אם נדמה איסור לממון, מ"מ הסברא דאונסא דק מחששא דקודם שיעבור האונס יופסד העדות כמו בחלה או בעדים חולים דאיתא חששא דאולי תערף השעה שימותו, וכהיהו דעדים רדופים לילך למדה"י, משא"כ בני"ד דכפי הנראה העדים הם מאנשי העיר ואינם רדופים לילך למדה"י, א"כ מה צריך שאין הנחבע בעיר, ימתינו עד שיבא ויקבלו העדות בפניו.

וב"ר ראיה לסברתינו הג"ל, דבעידי איסור אף במקום אונס אין מקבלין שלא בפניו, ממש הרשב"א בחי' ב"ק ר"פ הגזל בתרא, וז"ל, וקשיא לן אשמעתין הא אמרינן טעמא דאין מקבלין עדות שלא בפני בע"ד, משום דאי"ק והועד דבעליו וא"כ אם הוא חולה וכו' היאך מקבלין, והתורה אמרה והועד דבעליו, ותייך דעיקר קרא לגבי שור כתיב דהוא כד"ג, אבל ד"מ אסמכתא בעלמא הוא ומדרבנן עכ"ל, הרי מתבאר מזה דב"ד דמדלורייחא בעי בפניו אף במקום אונס אין מקבלין שלא בפניו א"כ ה"ל לאסור אשה לבעלה דכנפשות דמי כמ"ש הרמ"א בשו"ת הג"ל.

אולם אדרבה לא מבטי דלא מסתייע לי, אלא אף מיובחה כוי לדברינו, למה דביאר הרמ"א בשו"ת הג"ל הא דלענין דרישה וחקירה ולענין קבלת עדות בפניו מדמינן עדות נשים לעדות נפשות, ולענין עדות מיוחדת מדמינן לעדות ממון, היינו דלעדות מיוחדת דילפינן לה בפק דמכות. מקרא דלא יומת על פי עד אחד, ומדלורייחא הוא רק בנפשות דלא יומת כתיב מש"ס עדות נשים לממון דמיה משא"כ לענין דרישה וחקירה וקב"ע בפניו, דמהיכי תיתי גם בממון כן הוא, ורק חז"ל הקילו בממון, משום הכי עדות נשים לנפשות דמיה עיי"ש, הרי לכל יסודו דמה"ס. גם בממון בעי קב"ע בפניו, משא"כ לדעת הרשב"א הג"ל דמה"ס דוקא בנפשות הוא דבעי בפניו, אבל בממון הוא רק דרבנן, א"כ י"ל דעדות נשים דמי לממון כמו לענין עדות מיוחדת, ובמקום אונס מקבלין שלא בפניו כמו בממון.

וביותר למ"ש הבי"י חו"מ (סי' שפ"ח מחודש ה) בשם הרשב"א בארוכה, וז"ל שם ונוסף על זה דלפעמים מקבלים עדות שלא בפני בע"ד, שהרי אמרו סי' חולה וכו', ואם נפטר לומר שלא אמרו אלא בד"מ אבל בד"כ אין מקבלין שלא בפניו, לא היא וכו', הרי דס"ל דאף בנפשות מקבלים במקום אונס שלא בפניו, א"כ ק"ו לאסור אשה על בעלה.

הן זאת נלע"ד דדברי הרשב"א אלו בתשובה סותרים לדבריו בחי' לדבריו בחידושו בודאי הדין דבנפשות מדלורייחא בעי בפניו לא מהכי אונסא, ולדבריו בחשו' גם בנפשות מהכי אונסא, מ"מ נקיענא מיבא לדעת הרשב"א בעדות לאסור אשה על בעלה במקום

במקום אונס מקבלים שלא בפני בע"ד, ולדבריו בחשו' דאפילו
בנפשות ממש מקבלים, וכ"כ בעדות נשים לאסרה על בעלה,
ולדבריו בחידושו הג"ל, כיון דדאורייתא רק בנפשות י"ל עדות
נשים כממון דמי וכ"ל.

זולת לדעת הרא"ש בהשו' הג"ל נ"ל ברור מדסולרך לומר דחז"ל
ספקיו לממוניה לשוי' קב"ע שלא בפניו עדות מעליא מזה
מבואר דס"ל לרא"ש דמדאורייתא ח"ל חז"ל הוא, וא"כ בעדות נשים דל"ש
ורק הפקעת חז"ל מתקנת חז"ל הוא, וא"כ בעדות נשים דל"ש
הפקר צ"ד הפקר י"ל לעולם צ"ע בפניו דוקא, ועי' בב"י חוה"מ
(סי' כ"ח) אחר שהביא דברי הראב"ן שהוכיח מדמקבלין עדות שלא
בפניו במקום אונס, מוכח דדיעבד מהני קב"ע שלא בפניו, וכ'
עלה הכי' וז"ל ורא"ש בפסקיו גם בתשובה לא כתב אלא סברת
ריב"א דאפילו דיעבד פסול, וטענת הראב"ן דהוא מדרבנן וקרא
אסמכתא, והס' אמרו דבמקום אונס מקבלין ובלבד אונס אפילו
דיעבד פסול וכ"כ הר"י דודי בשם הרשב"א, עכ"ל, ותמיה לי
מאד דברי דברי הרא"ש בתשובה ברור מיללו, דס"ל דמדאורייתא
צ"ע בפניו והר"ר דורא"ן שכ"כ בשם הרשב"א אפשר דהיינו בשיטת
הרשב"א בחידושו הג"ל דדד"מ היו רק אסמכתא, אבל הרא"ש
בודאי לא ס"ל כן וכ"ל, וכצ"ל בעלמו הביא שם דברי הרא"ש
הג"ל, וגם אמאי כתיב ליה להב"י בטעם הרא"ש בשטותו דבאונס
הפקיעו חז"ל לממוניה לשוי' עדות שלא בפניו עדות מעליא, אבל
שלא במקום אונס דלא הפקיעו קיימא דאורייתא, דבעדות לאו
כלום הוא, אלא"כ היה בפני בע"ד וצ"ע.

ומצאתי אה"כ בהשנה הרדב"ו (סי' ז') וז"ל, וכד משיינת
שפיר חשכה דאע"ג דלא בעי' שלחו לו ולא בא
בהדי הך, חדא מהך מיהא צ"ע אבל היכא דאין התובע חולה
וגם אין העדים מבקשין לילך למש"י לכ"ע אין מקבלין ח"י היכי
דהנתבע אינו בעיר וכו', ותו איכא למפסל הך סהדותא משום דהוא
למיסר אתתא וכו' כד"ג, ואפילו חלה אין מקבלין, עכ"ל, ולפ"ז
לענ"ד דבר זה לקבל עדות לאסור אשה על בעלה שלא בפני בע"ד
במקום אונס תליא במחלוקת הרא"ש והרשב"א הג"ל וכמו שביארנו,
עכ"פ צ"ד דהיה אפשר להמתין עד שיבא הבעל, לא היה כח ביד
הצ"ד ויפה לקבל עדות שלא בפני הבעל.

גם עתה שכבר נעשה מעשה, יש לדון טובא, דהכי דעת רוב
הפוסקים דאפילו דיעבד לא מהני קב"ע שלא בפני בע"ד,
וכמו שהאר"ך מהרש"ל בשו"ת (סי' ל"ג) וברמ"א בחשו' הג"ל הוסיף
לאסרה על בעלה דכנפשות דמי לכ"ע אפילו דיעבד לא מהני, וכ"כ
בפשיטות בהשנה פנים מאירות (ח"א סי' כ"ד), וכ"כ בחשו'
עבודה הגרשוני (סי' ג'), ואף לפמש"ל דלהרשב"א בחידושו י"ל
לדעוין קב"ע שלא בפניו עדות נשים לממון מדמיון, מ"מ ה"א הרשב"א
מכת הסוברים דאף בממון דיעבד לא מהני העדות, דאף דשלחו
לו ולא באה מ"מ י"ל כיון דמדינתא לא היה ראוי להב"ד לקבל העדות
כיון שהוא שלא בפני בעלה וכ"ל, א"כ עשה כדון במה שלא
יאתה לבא לקב"ע בפניה שלא בפני בעלה וליכא למקשה על זה,
ואף לגבי דידה לא מהני הקב"ע.

אולם עכ"ז קשה לי להקל דיעבד, כי דעת הראב"ן וסייעתו
דדיעבד מהני קבלת עדות שלא בפניו ואולי גם לאסרה
על בעלה כן, וזהו דעת החכם ר' נפתלי הירץ בחשו' רמ"א הג"ל,
גם מה שכתבתי לעיל דאף דלהרשב"א בחידושו י"ל עדות נשים
כממון, מ"מ ה"א הרשב"א מכת הסוברים דאפילו בממון לא מהני
דיעבד, אינו מוכרע, לדעומת זה י"ל כיון דלהרשב"א בחידושו
הג"ל כל עיקר החיוב דקב"ע בפניו בממון הוא רק דרבנן, א"כ י"ל
דוקא בממון אלמנה לתקנתא ועשו חיזוק דאפילו דיעבד לא מהני
משא"כ לאסרה על בעלה אוקמי אדינא דאורייתא ומכני
הקב"ע דיעבד.

גם בשיטת מקובלת בצ"ק ר"פ הגזול בחרת כתב בשם הרב
המאירי וז"ל, וכן הסכימו דבענין איסור מקבלין עדות שלא
בפניו כגון שהעידו עדים שלא בפניה דנתקדשה לאחר או נעמאו
עקריותו שזכות הוא לו לאפרושי מאיסורא, עכ"ל, א"כ לכאורה
גם לאסרה על בעלה הכי הוא דזכות הוא לו, אף דנראה דלאו

הלכתא הכי, דרוב הפוסקים חולקים ע"ז, וכמו שראיתי בחשו'
מכרי' אדריבי' וז"ל, וכן נראה מחשו' הריב"ש בקדושי מורינה
ואני מעיד שכן הי' בעת מה' יעקב ב"ר ז"ל על מעשה שהיה
וכמהס בן סיד ז"ל אלא דהס' הפריוז על המדה לקב"ע שלא בפני
בע"ד לאסרה על בעלה, ואני וחבירי חלקנו עליהם בזה, אבל
בעדות שנתקדשה מקבלים עכ"ל, הרי הסכמת הגאונים אלו ז"ל
לאסרה על בעלה אין מקבלין שלא בפניו, וקדעת הרא"ש בתשובה
הג"ל וכוונתו הורה לנו הרמ"א, (בהגהת ש"ע סי' י"א ס"ד) א"כ
בודאי אין לזוז מזה, אך מ"מ לענין דיעבד דבלא"ה לדעת הראב"ן
מהני דיעבד הקב"ע שלא בפני בע"ד וכן ראוי לדון להרשב"א
בחידושו הג"ל לדעוין איסורא אוקמוה דאורייתא דמקבלין עדות
שלא בפניו, חוץ מנפשות ממש, ובזירוף דעת המאירי הג"ל א"א
להקל דיעבד לבעל הגב"ע שלא בפניו.

ועתה נבא לדון בנזף העדות אם יש כדאי לאסרה על בעלה,
הנה אם לדון אותם לעידי כיעור ח"י דבש"ע אה"ע (סי'
י"א) פסק בצ"ג דאין מוליחין אשה מבעלה א"כ בזירוף קלא דלא
פסיק לעידי כיעור, וכפי הנראה צ"ד לא מקרי קלא דלא פסיק
כמו שכתב מעכ"ה וז"ל והכא לא היה קלא דל"פ, ואף דהוי, לא
הי' קדל"פ שזאתה אלא שרבויה אחריו, ואף דלאחר הגדת הערליית
שילא בעטין בהשכמה מהקאמער שלה, יאל קול דל"פ שזינחה,
זהו לא מהני דהוי קול היולא מפס"ע, גם הקדל"פ שזינחה דילא
אחר דאשתי הולד לא מהני, דמוכחא מתא דמבוס דאשתי דנו
כן וילא הקול, עכ"ל, ואם הדברים כן הדיון עמו כמ"ש רש"ל בחשו'
הג"ל דאין לאסור ע"י קדל"פ היכי דידוע לנו דפס"י עדות רעוע
נעשה הקול, עכ"ל, אך מ"מ ה"א כתב הר"מ בחשו' מיימוני נשים
(סי' כ"ב) וז"ל ובצ"ד אלו היה שם עדי כיעור כל אפים שזים
לאסרה לבעלה, כיון דעדים ראו כיעור וילדה כמו כן לסוף
יב"ח, בהא זדאי לא אכשר רבה חוספאה, דכיון דאיכא ע"כ לא
אמרינן דאשתיא אשתי עכ"ל, והכי פסקין להלכה בש"ע אה"ע
(סי' ז' סי' ז' בהג"ה), והיינו ממש דדון דידן דילדה לסוף י'
חדשים וג' שבועות.

אולם עדיין אינו ברור לענ"ד לדונם לעידי כיעור, כי מה
שהעיד בה' שנחלות הלילה עמדה ברחוב העיר עם
הנחשד, אין לדמותו למ"ש הרמב"ם (פכ"ה מהל' אישות ובש"ע סי'
י"א) או שהיו שניהם יולאים ממקום אופל, כמ"ש בשו"ת רש"ל (סי'
ל"ג) וז"ל והעדוה הג' שהגאונים [ג"ל הרמ"א ז"ל בשו"ת הג"ל
וסייעתו החתומים שם שב' וז"ל אך בעדות הג' לרי"ך דקדוק, כי
אוחו העדות הוא דבר מוכער מאחר שהעיד שראה אותה עומדת
ביחוד אלא כנחשד באופל בחלי הלילה, עכ"ל] דממו זה כיעור,
אומר אני אף שהוא כיעור להתרחק ממנו, מ"מ אין זה כיעור
לאסרה על בעלה, דאינו דומה כלל למ"ש הרמב"ם שניהם יולאים
ממקום אופל, דהתם פירושו מקום סתר ומיוחד לעבירה להסתר
דבר, משא"כ בנדון זה שהוא בפתח הבית ועוברים ושבים מזוים
בעיר הגדולה כולה, ושומרי העיר סובבים מומיד אין זה סתר
כלל עכ"ל.

גם המבי"ע כ' בשו"ת (סי' רפ"ז) וז"ל, מקום אופל היינו דנחוחו
מקום אופל לא היה דרך לשום אדם שאינו דר' שם לכנוס
באוחו מקום אופל, דומיא דמעלין זא"ז מן הבור וכיוצא בו שאין
דרך לכנוס לבור, וכן נכנסו זא"ז והגיפו דנחוחו הוא מקום יחוד
וסתר כיון שהוא בית מוקף מכל צד, ואין שום אדם יכול לכנוס
ולנחות מה הם עושים, ובמידון זה הוא מוכן לעוברים ושבים,
וא"כ אין זה מוכער שיהי' הדברים מראין שהיה שם עבירה,
אדרבא הדברים נראין שלא היה שם עבירה בפועל, כי אף על פי
שנכנס בהם רוח שטות לא יעמדו לעשות עבירה בפועל במקום
עוברים ושבים, עכ"ל, גם החכם מה' נפתלי הירץ ז"ל הוציא
דבריו בשו"ת רמ"א (סי' י"ז) כ' על פסקו של הרמ"א ז"ל וסייעתו
וז"ל, אשר נתחבטו שלשה רבועים בעד האחרון שראה אותה עומדים
אצל הפתח פתוח ברחוב העיר באישון לילה, והסכימה דעתם שהוא
עידי כיעור כמ"ש הרמב"ם שניהם יולאים ממקום אופל, ולי' שאינו
דומה

דומה, כי מקום אופל היינו שאין רגל אדם מאוי שם ויכריס הדברים שהי' שם עבירה כי לולי זה למה נכנסו למקום אופל אבל במקום שרגל אדם מאוי שם אפילו באישון לילה ואפילו, אין לומר בודאי היה שם עבירה, כי מרחמים אולי יעבור שם אדם לפניהם, כגון העומדים בחנות הלילה ללמוד או א' מצוי העיר יעור משנתו וילא לחוץ, עכ"ל.

וְנִלְ להסתייע לדבריהם מדקדוק לישנא דהרמב"ם והוא מכירושלמי, שניהם יולאים ממקום אופל ולא נקט שראו אותם עומדים יחד במקום אופל, א"ו במקום אופל היינו מקום סתר לגמרי שאין רגל אדם עובר שם, ולא מזדמן שיראו אותם אנשים עומדים שם, כיון שאיש אינו עובר שם, רק זהו באפשרי שראים אותם דרך יליחסם ממקום הזה, דידוע עי"כ דכשהיו בפנים היו מוסתרים במקום אופל, ואף דעת הרמ"א וסייעתו הנ"ל ס"ל דעמידה עם כוונת בחנות לילה על פתח ביתה היו כיעור מ"מ כיון דהרש"ל והחכם ר' נפחלי הירז ז"ל הנ"ל ראו דבריהם ושניהם נתבטאו בסגנון אחד לדחות דבריהם בטוב טעם ודעה, וכוותייכו כיון ג"כ בשו"ת המבי"ע הנ"ל דכוותייכו נקטינו להלכה.

וְרִגְוֹדֵר הקושיא ההכרח לי לומר דנכנסו זא"ז היינו דשניהם נכנסו לרופים זא"ז וכו' נכנסו ע"ד חבירו ונעודו יחדיו לכוונם למקום הזה ויכר דעלת זימא ביניהם, משא"כ אם א' כבר היה שם לעשות לרכיו, ואח"כ נכנס הב' לשם היו רק יחוד בעלמא ולא כיעור, והביא דסוטה הנ"ל לנטרף לומר דמייירי בנסתרה בענין דלא מוכחא מלמא עובא דע"ד עבירה נסתרו [ועדיין לבי מהכס, דאם נימא דנסתרה דסוטה לא מייירי בכל גווגי א"כ מנ"ל להש"ס בסוטה למפשע דעוברת ע"ד בעי הכרחא דלמא מייירי בנסתרה כהיתר כגון שבעלה בעיר או שהפחה פתוח לר"ר דלגבי קינוי הוי סתירה (כדאיתא בש"ע אה"ע סי' כ"ב וסי' קע"ח) משא"כ בלא הקינוי לא היתה עוברת ע"ד, כיון דבדרך היתר נסתרה ויש ליבצ'.

וְאִין לפקפק ולומר דאף דלא היה כיעור ממש, מ"מ במעט כיעור כל דהו בהטרף ריעותא דילדה ליב"ח אסורה דז"א, דהמעיי' בשו"ת מיימוני הנ"ל יראה מסידור דבריו דמתחילה כתב אמנם אם יש עדי כיעור, וכגון הני דפ"ב דיבמות רובל וילא וכו' ובנדון זה אלו היה ע"כ כל אפיס שוים דאסורה לבעל כיון דילדה ליב"ח משמע להדיא דמייירי בכיעור דזכר בתחילה, דהתנה כגון דפ"ב דיבמות וכו', ולא בא לחדש רק בנידון זה דילדה ליב"ח, גם החולקים על השאלות מודים דאסור' ואם נימא דילדה ליב"ח אסורה ע"י כיעור כל דהו, הו"ל למנקט להשמיענו יותר רבואה, דבנידון זה אפילו היה כיעור מעט כל אפיס שוים דאסורה כיון דילדה ליב"ח, אע"כ נ"ל דהדבר צדור דכל כיעור דלא מתסרה להשאלות, לא מתסרה גם בהטרף ריעותא דילדה ליב"ח, וה"ל משמע מלישנא דהגהת ש"ע (סי' ד') שסתם וכו' דדבר מכוער וילדה ליב"ח אסורה ולא ביאר לנו מה נקרא כיעור, ומה גבול יש לו, משמע דסתם על הכיעור דבסי' י"א.

וּמִצָּאתִי און לי בשו"ת מהרי"ק (שורש ק"ם) שכתב דהא דאמרינן פ"ק דלכתובות מאי מדברת נסתרה, ולא קאמר נתיחדה, אלא דיתחד ע"י משמע אפילו לא דבר עמה מקודם דברי תפלות ואפילו קדם אחד לכוונם לבית מעלמו ואח"כ נכנס גם הב' ואפשר דלא נכנס ע"ד חבירו, וזכ"ג לא הוי פליג ר' יהושע אלא דוקא בנסתרה עמו דמכוונת להסתתר יחד עיי"ש. הרי דמחלק לר' יהושע בין נכנסו יחד ע"ד להסתתר ובין יחוד דעלמא וכדי נמי יש לחלק לענין כיעור, ומדוקק לישנא דהרמב"ם נכנסו זא"ז, היינו מיד, שהיה הכניסות במקוון זה בשביל זה.

וּמִזָּאתִי לומר עוד דבעינן ג"כ הגיפו הדלתות מיד, כזה כיון דמיכר דהכנסתם היה בשביל הסתר דבר וע"ד הגפת הדלתות, זה הוי כיעור, אבל כל שהגיפו הדלתות אחרי שעה ושתיים שנכנסה שם, י"ל דג"כ לא הוי כיעור, ואף דמדברי מהר"ם מלובלין בשו"ת (סי' פ' ד"ה מכל הנין טעמא) משמע דס"ל להרמב"ם כל יחוד הוי כיעור לענין רחיות הנ"ל יתנו עדין וידיקו דאינו כן. **וְעַדִּיין** יש לעיין במה דאמר הרמ"א (בסי' י"א) דע"כ עם קד"פ והיינו אף בכיעור דנכנסו זא"ז והגיפו הדלתות, הרי המעיין בסידור דברי הרא"ש פ"ב דיבמות דמתחילה כתב שיעת ר"ת וה"ג דתל"א היינו מרובל, אבל מבעל לא תל"א רק בעידי עומאה, וכ' עלה ונראה דבסתירה לחוד בלא קינוי אע"ג דאדעתא דיחוף אסתתרה שרי לבעלה, דהא קי"ל דאין אוסרין על היחוד ובסתירה נמי לא אשכחן דמתסרה בלא קינוי אפילו בעדים וביאר מהרי"ק (שורש ק"ם) דכוונת הרא"ש בסתירה ע"י יחוף, היינו נכנסו שניהם ע"ד להסתתר וכו', ואח"כ ב' הרא"ש, דר"ת הסכים להשאלות דבע"כ תל"א מבעלה, וביאר הר"ב כוונתו דע"כ גרע מנסתרה ובעידי עומאה חשיבי, ואח"כ כ' הרא"ש דעתו ככוונת השאלות דלא מתסרה בע"כ לחוד, אלא א"כ בלידוק קד"פ עיי"ש הטיב, הרי מבואר להדיא דהר"ם שאוסר בעידי כיעור בלחוד מודע דסתירה ע"ד יחוף לא מתסרה, דלא פליג על מ"ש הרא"ש מקודם, וכמו דמוכר כן בפשיטות בש"ע (סי' קע"ח) בלי חולק, אלא דס"ל דכיעור דרובל יולא וחוגרת בסניר וכו' גרע טפי וזה דומה לעומאה ממש, א"כ ה"ל במה דמסיק הרא"ש דע"כ עם קד"פ אסורה, מייירי ג"כ בכיעור כזה דחוגרת בסניר, וכעין כיעור של הר"ם, דהרא"ש לא בא להחמיר על מהות ואיכות הכיעור, אלא דבא להקל דבעי ג"כ קד"פ, וזה מבואר לכל מעיין ישפוט בדרך, וא"כ מהיכן למד הרמ"א לאסור בסתירה ע"ד יחוף דהיינו נכנסו שניהם יחד בלידוק קד"פ ובהכרח לומר דהרמ"א כ"כ בדרך הכרעה מדעתיה לחוש לדעת הרמב"ם באיכות הכיעור, אבל דעת הרא"ש נ"ל צדור דלא מתסרה אלא בכיעור דחוגרת בסניר עם קל"א דלא פסיק.

וּמִזָּאתִי כ"ל צדור ג"כ דבנתיחה צדק אסור, וילדה לי"ב חודש דלא אסורה, דהא בשביל יחוד לחוד לא מתסרה להשאלות וכו"כ, דהא קי"ל דאין אוסרים על היחוד, וכמ"ש להדיא בשו"ת מיימוני הנ"ל, ואף דהרמב"ם מחשיב נכנסו זא"ז והגיפו הדלתות לכיעור מ"מ נלענ"ד דיחוד בעלמא אינו בכלל הכיעור, הראי"ה הא' שהרי דעת הרמב"ם (פ"ב מהל' אישות) דככיעור יולאה בלא כתובה בלא התראה, ואלו בנסתרה בעלמא, מבואר בסוטה (דף כ"ה) דהוי בכלל עוברת ע"ד ובעינן התראה להפסיד כתובתה.

הַרְאִי ה' דכרי בהגהת ש"ע (סי' י"א) פסק דבעידי כיעור עם קל"א דלא פסיק אסורה לבעלה ומסתמא קאי על כל הכיעור שזכר המחבר, ובכללן נכנסו זא"ז והגיפו הדלתות, ואלו (בסי' ז' סי' א') פסק בהג"ה דאין אוסרין על היחוד דאף דיולא עליה קלא דזינתה ומסתמא הדברים דאף בקלא דלא פסיק כן.

הַרְאִיה ה' מ"מ הרמ"א בשו"ת הנ"ל (דף ט') וז"ל ואף כמעשה הב' שאמרה האשה שהם סגורים יחד אין זו ממש, דאפשר שהי' אחריים עומם בחדר שלא היה יחוד ממש ואף אם הי' יודעים העדים דהיה יחוד ממש, אינו כלום, דהא אין אוסרין על היחוד, אף בעדות ה' לרין דקדוק, כי הוא עדות דבר מכוער שראה אותה עומדת באופל בחני הלילה כמ"ש הרמב"ם וכו' עכ"ל, הרי נפורש דחשש לדעת הרמב"ם במהות הכיעור ואף על פי כן נקט בפשיטות דנתיחה לא הוי כיעור.

וּבִאֲמַת לכאורה תמוה מאד ואיני מבין, דמה הפירש בין יחוד דעלמא ובין נכנסו זא"ז והגיפו הדלתות, דלכאורה ג"ז רק יחוד הוי, וכמ"ש הרשב"א (סי' אף רנ"ה) גם בלשון הרמ"א בשו"ת הנ"ל שכתבנו מבואר דסגורים יחד הוי רק יחוד ולא כיעור, ולישנא דסגורים משמע ודאי סגורים במגעול,

וּמִזָּאתִי נ"ל גם כן דגם יולאים ממקום אופל עם קד"פ לא מתסרה להר"ש, דלא מקרי כיעור כיון דלא נראים מעשים מכוערים רק ענין הסתירה גופא היה במקום אופל דבזה בודאי לא מתסרה להר"ב כדמשמע לישנא דהרא"ש ובסתירה נמי לא אשכחן דמתסרה, משמע דבשום אופן סתירה שבעולם יהיה בלייב

בלייב

באזוה ענין שיכיה אין הסתירה אוסרתה, וא"כ סתירה במקום אופל בכלל דכל סתירה אף שגרועה ביותר אינה אוסרתה, ובזה לא פליג הר"ב כמ"ש לעיל, ולא היה כיעור להר"מ אה"כ דברים אחרים מוכיחים עלה דזינתה כמו חגיגת בסנינה, וא"כ ממילא גם להר"ש ע"כ קלא דלא פסיק ובג"ל.

ורפ"ז תמוהים לי דברי הרמ"א בשו"ת בג"ל, דנידון דהתם לא היה קדל"פ, ואיך דן לחוש לדעת הר"ב לאסור בכיעור לחוד, ואם כן איך כתב לחוש לעדות בג"ל דכוי כיעור דאופל, הא לפי"מ דביררנו, הר"ב גופא לא אסר בכה"ג, ומבואר כן יותר ממש מפורש בשו"ת מיימוני נשים (סי' ח'), ובזה ל"ש לומר דהתם חומרות שניהם חומרות הר"ב לאסור בכיעור לחוד וחומרות הרמב"ם במהות הכיעור, וכעין מה שדחקו ליישב דברי הרמ"א בכה"ג בג"ל, דהא עכ"פ משמע בפשיטות צטור וש"ע (סי' קע"ח) דלכ"ע סתירה ע"ד ניהוף לא מתסרא, והיינו מדברי הרא"ש בג"ל דסתירה בלא קינוי לא משכחת דאסורה, וא"כ גם כיעור דאופל בכלל ובג"ל.

ג הרי דעת הכי"ף והרמב"ם ברור דכיעור עם קדל"פ לא מתסרא כמ"ש הב"י ורוב אחרונים, וא"כ אם באנו להחמיר בע"כ לחוד, היינו רק לחוש לדעת הר"ם, וכיון דהר"ם גופא לא אסר בכיעור דאופל, והרמב"ם דמחשיב אופל לכיעור ס"ל דלא מתסרא בכיעור, א"כ מה"ט לתפוס חומרות שניהם, ודי לנו לאסור בכיעור דאופל עם קדל"פ, למ"ש בד"מ דאפשר לדחוק דכרי"ף והרמב"ם סברי דכיעור עם קדל"פ אסורה, ובזה אם דעת הרמב"ם כן גם בכיעור דאופל מתסרא, משא"כ בכיעור לחוד בודאי להרמב"ם לא מתסרא, [ומה דמציא בשו"ת מיימוני בג"ל ראי' מהרמב"ם לאסור בכיעור לחוד, הוא תמוה, וכבר כ' הרמ"א בשו"ת דאזוה תלמיד טועה כ"כ] ובאנו לחוש רק לדעת הר"מ, א"כ מה"ט נחמיר במה דמכרי"ם גופא לא ס"ל כן.

ואפשר לדחוק דילא להרמ"א כן מדברי חוס' פרק אעפ"י (כתובות דף ס"ג ע"ב) במ"ש דעובדא דנואף ניהא להשאילנות, משמע דס"ל בסתירה גרועה לחוד מתסרא להשאילנות, ועדיין ל"ע.

עכ"פ הדבר ברור דיחוד דעלמא לא מתסרא להר"ם א"כ ג"ל דה"ל אף בזירוף ריעותא דילדה ליב"ח לא מתסרא וכמ"ש לעיל, אולם מלישנא דהב"ש (סי' ד' ס"ק י"ח) שכתב העעם דבדבר מכושר אסורה בילדה ליב"ח דלא אמרין אשתאי אלא כשיש לה חזקה כשרות, משמע דכוונתו כיון דעשה שלא כדון אחרע חזקה כשרותה ולענ"ד א"ח לומר כן, מהטעמים שכתבנו, אלא ג"ל עיקר העעם דהר"מ כיון דחזיק להשאילנות, דכיעור הוי כמו עידי טומאה, א"כ עכ"פ י"ל דהחולקים מודים דבריעותא גדולה כזה לא אמר רבב מוספאש דאשתאי, והיינו דוקא בריעותא גדולה של כיעור במה דמחשיב להר"מ כמו טומאה, אף דבאמת בשו"ת מהרי"ק (סי' ק"ג) כ' בחד טעם דתלין דאשתאי משום חזקה כשרות, וחזקה היתר לבעלה מ"מ י"ל דגם דבנתיחה לא אבדה חזקה אלו, כמו דמכ"ט אין אוסרין על היחוד, רק בכיעור גדול דדמי לעומאה להר"ם בזה לא תלין דאשתאי, באופן דבג"ד ע"י העדאת בעד א' דבררנו דלא הוי בכלל כיעור דאופל, אלא מתסרא לבעלה.

ג העדות כב' שראש מביה החורף שלו דתיבה עומדת עם הנחמד צחוף הקיף, וכשרלה לכוון לשם החזיקה בלח לאסותמו, גם זה לא הוי כיעור, ולא דמי להגפות דלחות, דהרי מקודם לא היה הדלת סגור ולפתוח מגופף במנעול מדהולרכו לקחתו בידים, ואח"כ בשחזיקה בלח לקחוס, מ"מ כיון דהדלת היכה שבורה והיה באפשרי לראותה דרך בדיק הדלת לא מקרי סחוס לגמרי כדנראה מלישנא דהמבי"ט בג"ל, דבעי מוקף ומוגף מכל ד' שאין שום אדם יכול לראות מה הם עושים, גם לפי"מ שכתבתי לעיל דבעינן הגיפו דלחות מיד כשנכנסו רגליים זא"ז בג"ד לא היה כן דאפשר היכה שם מקודם לאזוה עסק וגם לא הגיפו דלחות מיד.

ג כיעור דאופל לא הוי, דכפי הנראה היה הקיף שייך גם

לביה החורף של זה העד, ומיד כשיולא מפתח צימו יוכל לראות מה הם עושים בקיף, א"כ י"ל דלא הוי מקום סתר לגמרי, דמרתה אולי יעור אחד משנתו מבני הבית של העד הזה ויאל לחון, וכמ"ש לעיל בשם החכם רבי נפתלי הירץ ז"ל, ובפרט למה שכתבתי לעיל דלהר"ם כיעור דאופל לא הוי בכלל כיעור, וכיון דמרא דהאי שמעתתא דכיעור בזירוף ילדה ליב"ח מתסרא לכ"ע, הוא דעם מהר"ם ודעתו בודאי למאי דכוי כיעור לדעתו, א"כ היה לנו להקל בכיעור דאופל עם ילדה ליב"ח, רק דמדברי הגהת ש"ע (אה"ע סי' ד') משמע דכל כיעור (דכסי' י"ח) אסורה בילדה ליב"ח, ומי ירום ראשו להקל אף עכ"פ הותרה הרצועה לדון במה דאפשר דלא הוי בכלל אופל, ומ"מ אינו אומר דבר ברור בזה, כי אנוי מבחון והדבר תלוי בראיית בג"ד, אם ענין הסתירה של הקיף הוא בכלל כיעור דאופל אם לא.

ג אם נידון דכוי בכלל אופל, מ"מ הא הוי רק ע"א בכיעור דלא מתסרא בילדה ליב"ח כמבואר בשו"ת מיימוני בג"ל, ומ"מ כ"מ באם יאמר הבעל מהינתה עלי כבי חרי ובענין דאמר קים לי בגויה דלא משקר ומאמין לו גם בענינים אחרים (וכמ"ש בהגהת ש"מ סי' קט"ו בשם מהרי"ק), בזה יש לדון דמתסרא עליו כמ"ש בשו"ת מיימוני בג"ל בסופו, וז"ל ואי ליכא אלא אחוה בעד שמעיד שראש עכו"ם מגפפים ומנשקים אותה אי מהימן עליה כבי חרי חייב להוליאה עכ"ל, ואף דבנתיחת השו"ת הכיח כ' דע"א בכיעור לא אמרין עליה, אפילו במהימן ליה כבי חרי, ז"ל דבנתיחה קאי על גוף הדין דעלמא בע"א דכיעור, ובסוף קאי על מה שכתב מקודם דבנידון דידן דילדה ליב"ח כל אפיין שווין דאסורה בעדי כיעור, ע"ז כתב דאפילו עד אחד בכיעור ומאימן ליה אסור, והיינו כיון דילדה ליב"ח.

ויש יתכן תבלין לזה, דלכאורה יש לדון למה דס"ל להר"מ דבראיות הבעל הכיעור בזירוף קדל"פ אסורה ה"ל י"ל בראיות הבעל הכיעור בזירוף ילדה ליב"ח אסורה, דהרי חזיק דכיעותא דילדה ליב"ח גרע מכיעותא דקדל"פ, דהרי בילדה ליב"ח בזירוף ע"כ לכ"ע אסורה ואלו בקדל"פ בזירוף ע"כ שרי להרבה פוסקים ומכללם הכי"ף, והרמב"ם כדס"ל להב"י ורוב אחרונים אלוויכו, ואף לפי"מ דפסקינן דע"כ עם קלא דלא פסיק אסורה, מ"מ זה דוקא באין לו בנים, ואלו בילדה ליב"ח עם ע"כ (מסתומת הגהת ש"ע בסי' ד') משמע אף ביש לו בנים אסורה, הרי חזיק דכיעותא דילדה ליב"ח גרע מריעותא דקדל"פ, א"כ יש ללמוד לכאורה דבילדה ליב"ח אסורה בראיות הבעל הכיעור, ומעתה י"ל דנאמנותו דהבעל לבע"א הוי כאלו ראה הבעל בעלמו מה שראש העד מש"ב בכיעור לחודא דאפילו בראיות הבעל לא מתסרא, ה"ל בע"א בכיעור ומאימן ליה, אבל בילדה ליב"ח דבראיות הבעל הכיעור מתסרא, כבי נמי בע"א ומאימן ליה, ולפ"ז ה"ל בקדל"פ וע"א בכיעור ומאימן ליה אסורה להר"מ, דכוי בראיות הבעל הכיעור.

ומ"מ יש ללמד להקל, דבשו"ת רמ"א בג"ל הקשה לו ג"כ סתירה דברי שו"ת מיימוני בג"ל מראשו לסופו בע"א דכיעור ומאימן ליה, וכתב ליישב וז"ל דכיון דהוי דברים מכושרים הרבה שחיבוק וגיפפו אותה והיה אומדנות מוכיחות שנתעברה אז מחשיב ליה לעד עומאה עכ"ל, גם בשו"ת מהר"ם לובלין (סי' ס') כ' וז"ל כיון שיהי עוד בענין ההוא הרבה דברים המוכיחים דזינתה, וכמו כל דילדה ליב"ח כו' משמע מדבריהם דמשום דילדה ליב"ח וע"א בכיעור ומאימן ליה לא היתב מתסרא רק ע"י ריבוי הכיעורים ואומדנות המוכיחות, ואף לפי פירושינו דכוונת הר"ם דמשום דילדה ליב"ח מתסרא בע"א בכיעור ומאימן ליה, י"ל דהר"ם כ"כ לעמיה דס"ל דבראיות הבעל הכיעור בקדל"פ אסורה, א"כ ה"ל י"ל בילדה ליב"ח ובראיות הבעל הכיעור, וכמו כן בראה ע"א בכיעור ומאימן להבעל, אבל למאי דקיי"ל כפי' הרא"ש בשאלות ובעי דוקא ע"כ עם קדל"פ, אבל בראיות הבעל הכיעור עם קדל"פ לא מתסרא, יש לומר דה"ל בילדה ליב"ח ואף בעד אחד ומאימן ליה לא מתסרא.

האומנם דאנוי בעניי לא עמדתו על צוריו של דעת הרא"ש, דכפי פירושו בשאלות בג"ל, מגיל להמציא דבראיות

הבעל הכיעור עם קדל"פ לא מתקרא, בלא כמ"ק קו"ל דראיית
 הבע"ד במאה עדים, ומניין לנו רמז וזכר בסוגיא לחלק בין עדים
 לראיית הבעל, ובר"מ בשיעוריה הוכרח להמליץ חילוק זה דזכ
 עיקר פלוגתא רב ור' בראיית הבעל הכיעור, אבל לפי מסקנת
 הרמ"ם בפירושו להשאלות חינו מוכרח לחלק כלל, והא דנקט
 השאלות בדבריו עדים, י"ל דממילא שמעת מיניה דה"ה בראיית
 הבע"ד דמאה עדים דמי, ועיין בפ"י בסוגיא דפ"פ (תוס' ד"ה
 אשח כהן וכו') דכתב להסביר הכיעור הו"ל רק איסורא דרבנן,
 ובדברנן לא אמרינן שוי אנפשיה דה"ה עיי"ש, ובספרתו כ' הר"ה
 בדקא דהביה (דף קט"ו) ולכאורה ראייה ברורה לזכ מנ"ש בני
 (פ' י"ג דיבמות), ליישב קושיית תוס' (דף ק"ה ע"ב) ד"ה לאחר
 ל' יוס וכו', שיכול לומר אולי תהפיים ותחזור לי, ואיני רואה
 לחסרה עלי במליצה, ולכאורה תמוז, הא אף אם תהפיים כפי
 דבריה שלא נבעלה נפסלה בגט זה ואסורה לו דהא שויה אנפשה
 חד"א, אע"כ כיון דרק דרבנן לא שויה אנפשה חד"א, ובאין אף
 להאריך ביסוד זה, דבין כך ובין כך קו"ל לכלכה פסוקה כהר"ש
 הג"ל דבראית הבעל הכיעור עם קדל"פ לא מתקרא, א"כ ה"נ י"ל
 בילדה ליב"ח וע"ה בכיעור ומהימן ליה.

אד

מ"מ וכי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה דמפשטא דדבריי
 הר"מ משמע דע"ה בכיעור ומהימן ליה אסורא דג"ל לכ"ע
 הוא, ואולי הוא מחמת ריעותא דילדה ליב"ח לחוד וסבירא ליה
 מסבירא דלכ"ע ריעותא דילדה ליב"ח גדולה כ"כ לאסיר בראיית
 הבעל הכיעור, ועכ"פ בע"ה בכיעור ומהימן ליה.

ואף

במחישתו להעד זה על הכיעור הזה, מ"מ כ"ל דמשמע
 מתוך חשו' מיימוני הג"ל דאסורה במהימן העד להבעל,
 מנ"ש בסופו וז"ל והכתובה אף לנו להפסידה שאם באתה לגבות
 כתובתה יוכלו להכחיש העד הכשר המעיד על הכיעור, משמע
 להדיא דלענין מ"ש מקודם לאסרה ע"י ע"ה בכיעור ומהימן להבעל
 בזה אף במחישתו כן, והכי יש לדייק מהגהת ש"ע (סי' קט"ו
 ס"ו) הודיע לפני אחד דזינתה ואח"כ אמרה שקר הוא ומכחשת
 להעד מותרת לבעלה, אף אם הבעל מאמין להעד המעיד עליה,
 דאמרינן בתחילה כשהודית עיניה נתנה באתר עכ"ל, מבואר להדיא
 דבע"ה דזינתה ככה"ג אסורה דמהימן אף במחישתו.

אמנם

במקור הדין ההוא בשו"ת מהרי"ק (שורש פ"ב) כתב וז"ל
 פשיטא דאם אין לו אלא ע"ה שמעיד על הודאתה דלא
 מהימן, דבכל התורה ע"ה בהכחשה לאו כלום הוא, אלא אפי' הו'
 ב' סבדי לא מסבירא דשמת עיניה נתנה באתר עכ"ל, משמע
 דכו"כ לעומת דעיניה נתנה באתר לב' עדים על הודאתה, אבל
 בחד סבדא בלא"ה ע"ה בהכחשה לאו כלום הוא, והיינו ע"כ אפי'
 במהימן ליה דאלי"כ בלא"ה גם כן אף דבר שבערוך פחות מב'
 אם כן מוכח לכאורה בהפוך דהעד המוכחש אף בדבריו כלום
 וליכא ענין שייכות מהימן ליה כבי טרי, וכ"כ להדיא בשו"ת הרשב"א
 (סי' אף רל"ז) דבמחישתו אף דסומך דעתו עליו אינו חייב
 להוליא, דע"ה בהכחשה לאו כלום עיי"ש, וכ"כ בב"י (סי' קפ"ו)
 בחד חירולא על בעור דמחישתו להעד הו"ל רק לזוז שפתיים
 ומשמע דזה דעת המחבר (סי' קט"ו סעי' ט') א"כ אף בע"ה
 בטומאה ומחישתו והעד מהימן להבעל מסתפינא להקל,
 כיון דמשו"ת הר"מ הג"ל מבואר כמעט להדיא דאף
 במחישתו שייך מהימן ליה לענין אסורא, וכדצ"ח ג"כ מהגהת
 ש"ע הג"ל.

גם

במ"ל (פכ"ד הי"ז מהל' אישות) כתב על דברי הרשב"א הג"ל
 וז"ל, ודבר גדול ליבר הנביא בזה עכ"ל, מ"מ בגדון דידן
 בע"ה בכיעור וילדה ליב"ח ומהימן ליה דבלא"ה לידדנו להקל דיל'
 דמכ"ס דוקא לטעמיה חוסר, א"כ במחישתו יש לסמוך על דעת
 הרשב"א ומהרי"ק הג"ל להקל, ומ"מ נראה דאין ראייה ממהרי"ק
 דסבר כהרשב"א דס"ל דאף בלא טעמא דעיניה נתנה באתר,
 אף בהודאתה ענין איסור לבעלה רק לגבי נפשה, וכיון דהיא
 מחישתו להעד אין כאן מקום לאסור אותה, וכזה ממש כתב
 המח"ד בפסקים (סי' רכ"ב עיי"ש), אבל בע"ה בטומאה ומחישתו
 יש לומר דמהימן להבעל אסורה.

ולכאורה בכיעור אף בהודית להעד י"ל דלא מתקרא, במינו
 דהיכה מכחשה ולא היכה אסורה ונאמנת במינו
 שהיה רק כיעור ולא טומאה, ומכ דהר"ם חוסר היינו לפי"מ
 דסבר הוא דאף במחישתו מתקרא במהימן ליה וכו"ל, אבל אם
 נסתיע לזה שינת הרשב"א הג"ל י"ל דהכא בכיעור אף בהודית
 נאמנת במינו, כך י"ל ללמד להקל, לא על דעתו לבד רק אם
 יסכימו לזה זקני הדור יחיו, כבוד חביו הגאון רבי מאיר
 פוזנר נ"י אב"ד דק"ק שאטלאנד, והגאון ר' הירש נ"י אב"ד
 דק"ק גלוינא:

ואף דבשו"ת רשב"א סס לידד כמעט לודאי לדינא דאפילו בעד
 טומאה היכי דא"י לגרשה בע"כ לא מהמינן להבעל דמהימן
 ליה העד דחיישין שמת עיניו נתן באחרת, א"כ ה"ה לדין בחר
 חרס דרגמ"ה מ"מ אין הדבר ברור כ"כ כדמשמע בשו"ת מהרי"ק
 (שורש ק"י) שהביא דברי תוס' סוף גדרים דבאמרה טא"ל ומהימנת
 ליה וחזרה ואמרה נאנסתי ודנו אותו שגרס לעקור תקנת רגמ"ה,
 ומשמע דהדין דמגרש בע"כ וכמ"ש בב"ש (סי' קע"ח ס"ק י"ט)
 וע"כ ז"ל בא במהרי"ק (שורש ק"י) הביא בשם הר"ש מנב"ל
 דבאמר אשתי זינתה א"י דאמרינן עיניו נתן באחרת עיי"ש, וכ"כ
 בהגהת מיימוני (פכ"ד מהל' אישות) ז"ל ולחלק דוקא באומר כן
 מדעתו והיא לווחה ככרוכיא לא פעלתי חון, בזה חשדין ליה
 דעיניו נתן באחרת, משא"כ בהיא נתנה אלבע בין שיניח ובגרתמ'
 בא לה ככה"ג לא חיקו לומר שמת עיניו נתן באחרת דלאו בכל יומא
 יהיה כן, א"כ י"ל דה"ה בע"ה שזינתה דלאו בכל פעם יהיה
 ט"ה שמעיד ובכה"ג לא חיקו חז"ל, וזה ממש דעת ה"ה בהגהת
 ש"ע (סי' קע"ח ס"ט) כמו שביאר בהרכוב לנכון הגאון אב"ד דק"ק
 ליסא ז"ל הובאו דבריו בחשו' פני אריה לירידי הגאון אב"ד דק"ק
 ראטערדאם נ"י, וז"ל דזו גם כן דעת המח"ד (סי' רכ"ב) שכ'
 באם החשוד מודה דזינתה עמו צענין דפלגינן דבוריה וגם סע"ה
 מעיד דהודית לו שזינתה, כיון דהו"ל עדות גמורה על ידי זירוף
 דנטמאת מאן לימא לן דאפילו כה"ג מהני טעמא דעיניה נתנה
 באחר ועי' בחלקה מחוקק (סי' קט"ו סקכ"ו) ובב"ש סס (ס"ק כ"ט)
 דפירשו דמיידי ברגלים לדבר, ולענ"ד א"ה לפרש כן דל"ש לומר
 מאן לימא לן דאפילו כה"ג מהני טעמא דעיניה וכו' הלא בזה כבר
 האריך המח"ד סס מקודם מדברי תוס' (פ"ב דיבמות ופ"ה דכתובות)
 דברגלים לדבר לא אמרי' עיניה נתנה באחר, אע"כ דבא לדחש
 ולומר דאף בלא כה"ג כה"ג רגלים לדבר, י"ל דככה"ג במקום ע"ה
 לא תלין בעיניה וכו'.

גם בעיקר דינא דהר"ש מנב"ל לדמות האומר טומאה את לי
 לאומרת טא"ל, יש לעיין למאי דקו"ל כרב המנונא דאשכ
 שאמרה לבעלה גרשתי נאמנת, ומחלקים בין טומאה אפי' לך
 לגרשתי, דהתם משקרה יודע בה בעלה כדאיתא סוף גדרים,
 א"כ באומר טומאה את לי יודעה צ"י דמשקרי יש לומר דלא חיקו
 חכמים דלאו בכל פעם יעו' וישקר במידי יודעה ביה, ועיי'
 חשו' הראש"ח (ח"א סי' מ"ה) דתעורר בזה עיי"ש, ואם כן בזה
 יש לקיים עכ"פ כדברי הרשב"א דלענין המוחא דהעד להבעל בזה
 לא ידעה דמשקר, ודמי שפיר לאומרת טא"ל אך מכל מקום מידי
 ספיקא לא נפקא אס גם במקום ע"ה חקו כמש"ל, גם בלא"ה
 הא קו"ל גם באומרת טא"ל היכי דאיכא רגלים לדבר מהימנא
 כדאיתא בהגהת ש"ע (סי' קע"ח ס"ה) אס כן הכי נמי יש לומר
 בנ"ד דריבוי העדות וילדה שלא בזמנה משוי ליה לרגלים לדבר,
 ומאימן הבעל שמתמין להעד [וידעתי דיש לחלק קצת, דוקא באומרת
 טא"ל דרגלים לדבר מורה שהאמת אהה במה דאמרה, אבל לענין
 נאמנות דהעד להבעל אין רגלים לדבר מסייע שמתמין להעד,
 ובפרט לדעת מהרי"ק דלא מקרי מהימן אלא שמתמין לו גם בשאר
 ענינים, ולזה לא מסחייע הרגלים לדבר, ועיין].

ובפרט לדעת הכנה"ג (סי' קע"ח ס"ה) חו"ל ל"ד) שדעתו בילדה
 ליב"ח יכול לגרשה בע"כ ולא חל עליו חרס דרגמ"ה,
 גם עכ"פ על ידי ב' העדים דתחידה היא בכלל עוברת ע"ד דיכול
 לגרשה בע"כ (כדאי' סי' קע"ח ס"ד כנה"ג) וכן הסכים המח"ס
 לובלין בשו"ת (סי' פ') דלא כהרשב"ל בשו"ת, אס כן לכאורה
 כ"ז

בג"ד מהמנין ליה דמאמין להעד ותליא בפיקחיתו הנ"ל בין מכחישתו בין דמודית לביעור.

ג עדות הכשרים דנכנסה לבית הנטען, ופנתה תחילה בחוץ לראות אם אין שם איש, אין בזה ממש דלולי לא נתיחדה, דכיו שם גם אחרים, ומה שאומרים כיון דילא אז אבי הנטען לחוץ מוכח מזה דנכנסה אליו ולא היו שם אחרים אין בזה ממש ומה הוכחה זו, וזל בטר אשכח דאם היתה נכנסה אליו לא היה אביו יולא לחוץ להכשיל לבנו ואם בנו נחמד הוא מי נחמד, גם אם נתיחדה כבר בררנו דאיהא אסורה בילדה לי"ב חודש.

מה שאמר הערליה שראתה הנטען יולא בהשכמה מהדרה אילו כלום, ואפילו בכל זה יחוד לא הוי, דלולי כיו שם עוד אחרים, ועדות הנשים דראו אותם עומדים באפילה יחד זמן מה, כבר כתבנו לעיל דלוא כל מידי דאופל הוי בכלל כיעור, גם אטו אמירה דכני מידי מששא אית בכו, זולת לענין אם מאמין הבעל בעדות עד הכני אם נידון כשיעור הכשב"ח דמכחישתו לא מהני הימנותא דבעל להעד י"ל דביעור אף בהודית נאמנה שהיה רק כיעור ולא עומאה במנו דמכחישתו, בזה ל"ש כן אם עדות הנשים הוא גם כן על כיעור דליכא מגו כמ"ש הרא"ש בשו"ת (כלל ס"ו סי' ח') דלא אמרינן מגו דהיה מכחיש עדים פסולים (והוכח בש"כ חוה"מ סי' נ"ח ס"ק י"א).

מה שבעיד הע"א דנחחוק להב"ד בכלל פסול לעדות, שהנטען א"ל ששכח מלבוש במטעה, אף אם ה' אומר לו מפורש שבא עליה ובעיניו דפלגינן דיבוריה, כיון דהשתא בב"ד מכחיש הדבר ואומר שלא בא עליה פשיטא דיכול לחזור ולהעיד כ"ז שלא נחקרה עדותו בבית דין.

מה שאמר הנטען דכולד ממזר ומגוי נחעברה, על כב"ד לחקור איך יודע דכולד ממזר, ואם יאמר שהודית לו שזינתה אף דאם מכחישתו ובעל מאמין להנטען, יש לרן הרבה להקל אף במקום דרגלים לדבר והודאחה מהני, מ"מ כיון דמכחישתו י"ל דלא מהני מהימן להבעל, כן מטעמא דהרשב"א בשו"ת הנ"ל דע"א בהכחשה לאו כלום, הן מטעמא דכתבנו ד"ל בכוונת המכחי"ק (שורש פ"ב) דכיון דרק ע"פ הודאחה הוא ליכא איסורא על בעלה רק לגבי נפשה, וכיון דמכחישתו אין כאן איסור, ואף דברגלים לדבר כן הוא למ"ש התה"ד בפסקים (סי' רכ"ב) דברגלים לדבר ומודית לא משום דמתאמת להב"ד דנטמאת, אלא משום דשו"י אנפשה חד"א הוא עי"ש, מ"מ עכ"פ אם העד הב' הוי עד כיעור י"ל דמלטריפוס לעדות לאסרה כמ"ש בפסקי מהרא"י שם, (והוכח להלכה בהגהת ש"ע סי' קט"ו ס"ו) דע"א בעומאה וע"א דזינתה עמו דאסורה עליו, א"כ הכא נמי י"ל בע"א בביעור וע"א דהודית דזינתה.

ואף דיש לרן ולחלק, כיון דחזוין דבראית הבעל הכיעור לא מתסרה א"כ ע"כ דנו חז"ל דביעור לא דמי לעומאה רק היכי דמעשיה מוכיחים עפ"י עדים שזינתה, א"כ אף דודאי פשוט דע"א בביעור וע"א בעומאה מלטריפין דתרוויכו מעידים על מעשיה, משא"כ בע"א בביעור וע"א דהודית, י"ל דכל דליכא ב' עדים על מעשיה דמוכחינן דזינתה לא הוי כיעור ענין עומאה, וע"א על הודאחה לא הוי עד דמוכיה מזה מעשיה דזינתה, דרק מדין שויה אנפשה הוא, וא"כ י"ל דוקא בע"א דעומאה וע"א דהודית, דבזה העד שמעיד על העומאה לפי עדותו אסורה בזירור אלא דאין הב"ד מאמינים לו מש"ה מלטריפ, אבל בע"א דביעור דאף לפי עדותו לא נאסרה דביעור לא הוי בעומאה כ"ז דליכא ב' עדים, ולא שייך להנטריפו מ"מ לענ"ד דבר זה לרין ראוי גדולה להקל, ובוחר למ"ש לעיל דהיכי דילדה ליב"ח הוי הכיעור כמו עומאה, ואף בראית הבעל הכיעור מתסרה, א"כ הוי ממש כמו עד עומאה ומלטריפ להעד דהודיה דזינתה ואף במכחישתו ולא מהימן להבעל מתסרה דלגבי נפשה הוו ב' עדים דאסורה, דלתלות בעיניה נמנה באחר ל"ש בב"ד דנראה דלפתוח הוי רגלים לדבר, ומכ"ש אם הנטען הזה יעיד גם כן על עניני כיעור מלטריפ להעד הב' אם נדינה לביעור ומלטריפ וכו' ב' עידי כיעור ואסורה בילדה ליב"ח. **אך** בענין עדות הנטען יש לעיין אם נראה להב"ד שהוא בכלל

פוחזים וריקים דבזה כתב הרמ"א בשו"ת הנ"ל דפסולים הם לעדות בזה לאסור אשה לבעלה, וראיה מהא דכתב מהרא"י בפסקיו (סי' רכ"ד) בענין התרת אשה לבעלה וכו', ומהשתא נדון ק"ז שהרי לאסור אשה לבעלה בעי עדות עפי מלהתיר וכו' ומו דלא גרע מעם הארץ וכו' עיי"ש.

ואיני כדאי להרבה אחרי הרמ"א ז"ל אך תורה היא ולמוד אני לרין, דהרי בזוים ועמי הארץ כמה רק פסולי עדות דרבנן [כמבואר בהרמב"ם רפ"א מהל' עדות], ואיך נקל לפוסלים לעדי עומאה ולהתיר איסור דאורייתא, ומה"ט גופא נסחר הק"ו להתיר אף דקיל יותר משום דייקא ומנסבה, מ"מ הם ראוי שלא להאמין לפס"ע דרבנן, אבל להתיר איסור דאורייתא ע"י פסול עם הארץ וכדומה מנין לנו וכו', וגם בעדות להתיר אשה לבעלה, לכאורה עם הארץ נאמן, כמו גזן דרבנן וכדמשמע מדברי מהרא"י דפסקין (סי' ר"ב) בזומרים שלא עשו תשובה כראוי עיי"ש והביא (דסימן רכ"ד) י"ל דליכר שהי' מרבה בעדות וכמבואר בהת"ד שם, ועכ"פ להתיר דאורייתא ל"ע.

ג אם הנטען הזה חשוד על העריות יש לרן, כיון דפסול רק מדרבנן, (כמ"ש בח"מ וב"ש סי' מ"ב) י"ל דלענין עדות עומאה לא מקילינן בדאורייתא, ומה דק"ל דפסול בין לאפוקי בין לעיולי, י"ל היינו בעדות גרושין וקידושין ולחומרך כדון עידי גט ועידי קדושין שהם פס"ע דרבנן, אבל להקל לגמרי אם חשוד על עריות הוא מעידי קדושין לפטרה בלא גט, וכן אם הוא מעידי עומאה להתיר לבעלה מניין לנו, ואך ראיתי להדיח בשו"ת הרשב"א (סי' אלף רל"ז) שכ' ואפי' העיד הוא ואחר עליו לפי שהוא חשוד על העריות וא"כ בעדות אשה בין לאפוקי בין לעיולי עכ"ל, ובאמת לכאורה יראה דבברי הרשב"א בשו"ת הנ"ל סותרים לדבריו בשו"ת (סי' חקנ"ב) שכ' דבקינני וסחיר, אם כודס החשוד שבא עליה פלגי דיבורי ואסור ע"ש ועי' במ"ל (הי"ד מהל' סוטה) דהיינו שזה החשוד שקינא לה ממנו כודס שבא עליה, א"כ חקש' לו נוכח דפלגינן דיבוריה הא מ"מ חשוד על העריות א"כ בעדות אשה, ואולי י"ל דהיכי דעבד ושפחה נאמנים גם חשוד על העריות נאמן, ולפ"ז יהיה נאמן לומר מת בעלה (ועיין בח"מ סוף סי' מ"ב). **ג** יש לומר דחשוד על העריות, היינו דוקא כמ"ש הרא"ש (פ"ז דסנהדרין) שהוא רגיל וגם בעריות ומתמיד עמהם וסני שומעני' עכ"ל, אבל נשום דנסחר עמה פ"א י"ל דלא מקרי חשוד עכ"פ דברי הרשב"א ברור מיללו, דלענין עידי עומאה חשוד על העריות פסול א"כ בב"ד אם ידוע להב"ד דהנטען חשוד על העריות כן שכ' הרא"ש אין ממש בעדותו, אבל אם הוא רק בכלל פוחזים וריקים ל"ע לדינא.

ובב"ד דהיינו לרן דעדות הב' לא הוי בכלל כיעור דאופל גם אם הוי בכלל כיעור אם מהימן ליה הבעל אם אסורה בין במכחישתו בין בשותפת, וגם בעדות הנטען אם הוא בכלל פוחזי' אם נוכל לרפרו לעד הב' שיהיו ב' עידי כיעור, תליה לסמוך על דעתי הקלושה כי מה אני ומה כחי לעיר לימים נבער מדעת ולא בינת אדם לי, זולת אם יסכימו גדולי זמנינו, ויהיה הסודרה על שם, אזי הנני נעפל להם כשיבא משפחה:

ג מה דפרסה נדה אחרי שכלך בעלה ממנה, דבזה כ' מעלתו דבכה"נ יש לאסרה בילדה ליב"ח דבלא"ה מחמת שפרסה נדה לחוד ג"כ ראוי לאסרה, אם לא מטעם סמוך מיעופה לחוקת היתר, אם כן בהעטרף ריעותא דילדה ליב"ח אסורה, לענ"ד הרי מבואר להדיח במחני' פ"ק דנדה (דף ז') דמעוברת משאסור עוברת הוא דמסולקת דמיה ולא קודם לכן, ובדאי אין במשמע דהוא משום דמקודם לא ידעה דמעוברת, דהמשמעות שם דהטעם דמשעת הכרת עוברת ראשה ואזכריה כבדים עליה ומאז נסתלקו הדמים, וראיה לזה ממה דפסקין (בש"ע סי' קפ"ט) במעוברת שוכר עוברת חוששת לראיות שתראה אח"כ, משמע דאם ראתה בב' חדשים לעוברת א"ל לחוש ליום הראיה שיודמן אחר חודש הב' ואם נימא דמיד דמתעברה מסולקת דמיה אם כן כיון דאגלאי מלתא עתה שהיא מעוברת זה ג"ח ויהיה ראיה להיות מסולקת ואע"כ ראתה, החוש לראיה זו, ע"כ דאינה מסולקת עד שעת

היגר עוברת, אח"כ ראיתי בסדרי עברה (סי' קצ"ד ס"ז) העלה גם כן לעיקר דבעלמחצה אינה מסולקת מקודם שסוכר עוברת עיי"ש ולכדוה כתב בנכ"ג אה"ע בטור (סי' ד' בשם הרדב"ז ח"א סי' י"ב) לאס טוען בעל שאינו בנו ששכחך הניחה בנדחה ומורה שקודם וסא בא עליה, אם אין בין ביאה אחרת שמורה כבעל לידת הולד יותר מיב"ח הולד כשר עכ"ל, ומ"ש בחשו"י ד' ח"א (סי' פ"ד) דדוקא בילדה ליב"ח מותרת אבל בילדה נ"י או ל"א חדשים אסורה, דחינה משתחי רק לע' חדשים או י"ב חדשים עיי"ש, לעג"ד ח"א לחוש לדבריו, דהרי סה"מ וב"ש (סי' ד') מפטע פשיטא לכו להכשיר בילדה ל"א חדשים, והכי דייקא גם לישנא דהרמב"ם, אין הולד משתחי יותר מיב"ח, משמע דקודם לזה בכל ענין מותרת, גם בנכ"ג אה"ע (עור סי' ד') כ' וז"ל כ' מהר"ל דברשות (מה"י ע) מהר"ר שלמה הלך פ"א ללמוד למרחקים ויכי לקופת י"א חדשים לניחא ילדה אשתו, והכל מעידיס מרוב חסידות ברוב שלא זינחה תחתיו, בדקו ומלאו בפוסקים ובספר המזות דמתרמי ומשתחי ע"כ, ומתייבה לזה ח"א לפוסקים ולספר המזות ותלמוד ערוך הוא עכ"ל, ותמיהו יש ליישב בפשוטו דהולך לראיה מהפוסקים דקיי"ל כרבה תוספאה לאפקי מדעת תוס' נכ"ג (דף ג"ח) דלא קיי"ל כרבה תוספאה, או דבזה גופא נסתפקו אם הוא דוקא ליב"ח אבל לא ל"א חדשים כסב"ר חשו"י ד' אליהו הנ"ל והיה המעשה שמקודם ביאה זו ה"י פורש ממנה בענין שבדאי לא ילדה ליב"ח, עכ"פ משמע דקיי"ל בכל ענין דמשתחי כל שבו מפחות מיב"ח, כנלענ"ד :

עקיבא במ"ו הרב רבי משה ניגו זצ"ל מא"ש.

סימן ק

אחרי ששלחו הבר"צ לאיזה גדולים מפורסמים השיבו על דבריו: וזה יצא ראשונה, כבוד חביבי הגאון רבי מאיר נ"י בה"ם ספר בית מאיר כתב אלי בזה הלשון

ראיתי מכאן קדשו אשר השיב ברב חכמה וענוה לק"ק זלאתווע והנה בעוף הכידון הנאמר בחשו"י מיימוני להלכות אישות (סי' כ"ה) בשם מהר"ם, לריכים אנו לעמוד על תוכן כוונתו, תחילה כתב דקיי"ל בעובדא דרבה דאכשרה עד יב"ח, שוב כתב אמנם אם יש עידי דבר מכושר כגון הנכו דפ"ב דיבמות רובל יולא ואשה חוגרת בסיור, או רוק למעלה מן הכילה הא אמר תנשא ומפרש בשאלות וכו' ומביא הפלוגתא שבין ר"ת ור"י לבין השאלות לפירוש, דלכר"ת אין מוליאין מהבעל אלא בעידי עומאה ממש, ולפירוש בהשאלות ה"כ בע"כ או ברשיית בעל ד"מ וקדל"פ, ולכסוף כתב ובנידון זה אלו ה"י עידי כישור נראה דכל איש שיש שכיח אסורה לבעלה וכו' בהא ודאי לא אכשר רבה וכו', ואי ליכא עידי כישור אלא אוהו א' שראה גוים מגפפים אותה אי מהימן ליה אסורה לו, והנה כבוד רומע"ת כ' דברור לו דכל גישור דלא מתקרא להשאלתו' והכ"ת לא מתקרא ה"כ דמתקרא רשות' בילדה ליב"ח, וגשמע מיני' דמתקרא ה"כ דמתקרא ומוליאין אותה מבעלה ע"י עדי כישור דראו מגפפים זח"ז, וע"י סתרי' דארתא דזנות הוליא נמי מר מסידור הרא"ש דאף במהר"ם מורה דאין אוסרין אותה [וכ"כ בב"ש סי' י"א ס"ק י"א ואף אני הלכתי במחשבה זו בחלומי דבר דס"ק ב'] וכן להרא"ש עם קדל"פ ולכן קקשה על הרמ"א שסתם י"א דע"י קדל"פ עם עידי כישור ככל המוזכרים בש"ע מוליאין, והכי בסתירה דזנות עם קדל"פ אף לפי הרא"ש אין מוליאין, ומוכרח לדחוק, אמנם לבי לא ידמה כן דהנה הרא"ש כשכתב פירוש מהר"ם כ' ה"י קאמר אם יש עדים דראו דבר מכושר כשני ע"ע דמי דכיון שראו רובל יולא ואשה חוגרת בסיור וכל הנכו דלקמן מוכחא מנחתא דיש כאן עומאה הרי השמיט וכל כיוצא בכו. ולא כתב אלא הנכו דלקמן וכן במרדכי כתב והר"ת פ' היכי דיש עדים שראו דבר מכושר כגון הנכו דהכא

רובל וכו' או רוק למעלה מן הכילה דאמר תלם, ומפרש בשאלות תלם מן הבעל, ואעפ"י וכו' וי"ל דכיוני בלא עדים אבל הכא שיש עדים שראו רגלים לדבר שקור מכושר כי הנכו דהכא כאלו ראו שבעלה דקדק נמי כי הנכו דהכא, ומשמע וכל כיוצא בזה, ולכן מסתבר לעג"ד אף שכתוב וכל כיוצא בזה אין הכוונה להדברים מכושרים שבהר"ם, דבשלמא להר"מ דפסק על כולם אף דנאסרה עליו מכאן דלכתי אברה כחובה בלא התראה כמבואר שם בכה"מ מ"מ פסק דלא הוי כעדים ואם ראה לקיימה מקיים שפיר דנקח טעם לאיסור שהדברים מראין שהיתה שם עבירה, ור"ל שמביאים לחוש לעבירה אעפ"י דאין שם עדות בזנות, אבל הר"ם בפירושו משום עדות דבר מכושר לעידי עומאה ובדומיא דפ"פ אין ס"ד דעינוים אלו יהיו בערך א' עם פ"פ דכוחה ברורה דבעלה, אבל מגפפים ומתקרים מאי כוחה איכא לביאה, ובכדיא אר"ד כחובות (דף ל"ב) וכי מה עשה ערבי זה, וכי מפני שמיך לה בין דדיה פסלה לכונה, ולא אמרין אם עשה כזה מוכח נמי דבא עליה וע"כ לא פליגי רבין עליה אלא דחיישין בשבוייה אף לזנות, אבל לא שיהיה הדברים אלו כוחה לזנות, וכפירש"י סוף גיטין פריולתא בעלמא דחזו לה או מיך לה בין דדיה, ח"ו שמה שכ' וכל כיוצא בזה, לא קאי כלל על המוזכרים בהרמב"ם, אלא ר"ל כיוצא בזה דהנכו חרי עפ"י הוכחה לזנות כמו מגעלים הפוכים בגמ' דאלו יש בזה הוכחה לזנות, וכן לשון הי"ש"ש כיון דראה רובל יולא וחוגרת כו', וכן כולם מוכחא מנחתא דיש עומאה ואף בשו"ת גופא בחר הכי דקדק וכתב הכי נמי יומא אם יש עדים שראו כישור כשני עידי עומאה כגון וכו', או חד מהנכו דהכא .

מבר

זה כ"ל כך סידורו דמהר"ם מודה דלא מפיקינה בע"כ דהרמב"ם זולת בהנכו ג' שבגמ' וכדומה להם ע"י הוכחה לביאה ודחק לפרש בשאלות אף בכיעורים שבגמ' וחסובו על דרך זה מפני שרואה לבאר ולסיים, ובגדון זה אלו היה עידי כישור כל אפיין שוין דהיא אסורה לבעלה ולא כתב שמויאין מבעלה, משמע שלא פסק אלא דאסורה, כדעתיק (סי' ז') לענין ולד, ח"ו משום דזכ לא נזכר אף בדעת מהר"ם וכיעטור כבר מסכים לפסק הרמב"ם דבע"כ לחוד נמי נאסרה עליו עד למפסידה הכחובה בלא התראה, כדאי' (סי' י"א בב"ש סק"ו), וח"כ לעג"ד כך סידורו דהנה החוס' עיקר קושייתם על פירש"י ממה דחזוין דמדמי הסוגיא עניני כישור לקול, ואפילו קדל"פ לא עדיף מיעטור כמבואר ביש"ש והרי קיי"ל דלקלא בחר נשואין ל"ח דתלם היינו מן הרובל דלגבי ידיה הוי כמו קלא דקמי נשואין, אבל לגבי בעל כמו דלקלא דבחר נשואין ל"ח אפילו בקלא דל"פ, ה"ה לכיעטור אפילו המוזכרים בגמ' ל"ח, וידוע דלישנא דל"ח היינו דמוחרת בלי שום חשש איסור כדפסקי' (סי' מ"ו ס"ח ועיי"ש בטור), וכ"ש דאפילו גט אינה לריכה, ואפילו אם נתארכה, וממילא מוכח מהלכותא דכ"ש הנזכרים בירושלמי לכיעטור סועה, ומוכח שם דקאי על בעל אינה הלכה מכה תלמודא, דכל דבחר נשואין ל"ח .

ואין

להקשות הא אפילו בעוברת ע"ד אף דמפרש בש"ס אם רואה לקיים מקיים מ"מ משמע (בסי' קט"ו) דמוסכס מכל הפוסקים דמלוא לגרסה, ואיך יהיה כישור קל ממנו, דו"ל הא מבואר שם (סעיף ד') בהג"ה דלקרותה ע"ד שיהיה מלוא בגרושין לריך רגילה, ואף שהנחה מיימוני כ' בחר דברי ר"ת ראשונים אמנם בירושלמי משמע וכו', ואולי הא דמסקנא דלקלא דבחר נשואין ל"ח פירוש שאין כב"ד כופין להוליא, המהר"ם לא נ"ל הכי, אלא נראה שדחה מכה זה בירושלמי מהלכה, וכדנראה להדיא מסמ"ג שבהר פסק הרמב"ם כתב אבל ר"ת תפס לו שיטה אחרת וז"ל דלקלא דבחר נשואין ל"ח, הרי להדיא דדייק מדלר"ת ע"כ בדמיון קלא דבחר נשואין דל"ח לא סבר פסק הרמב"ם ואפילו מלוא לגרס ליכא, ומדע דכתי הוא, דאלו החוס' דהיינו שיטת ר"י ור"ת קודם חזרה היה ס"ל דבע"כ עכ"פ מלוא לגרסה מאי ק' לכו מהנכו עובדא דהדרים אחרי שבעלמס קרי ליה כישור וכתבו דלהשאלות יומא הא בפשוט יומא דהולך לאם איחא כדמפורש שם בסר"ן באמת כדי שסתא מותרת, ואפילו ללאח י"ש ח"כ לגרסה אלא ודאי

דלא סבירא לכו פסק כר"ם, ואין להס דרך ממוצע אלא או דתא
צ"כ, או דא"ל לגרסה ושרי ליה לגמרי, וזאת אפשר בעוברת ע"ד
כואיל ודרגילה דמוודו להראב"ד.

ומה דקאמר סוף פרק אלמנה ניונית היואלת משום ש"ר אבדה
כתובתה בחמת ל"ע אם מותרת לבעלה בלא חשש למה
אבדה כתובתה, ואם לא איירי בעיני כיעור א"י במה מיירי,
דקא ע"י קדל"פ נמי ל"ח, ודוחק ללעידי עומאה קורא שם רע
ואולי יש לדחוק דמוקי מ"מ ע"י עיני כיעור ואף דמותרת לו בלא
חשש, מ"מ אם מרלוניה מגרשה ואחר התראה הכא דאבדה כמו
פע"ד ודוחק, אמנם לפי המהר"ם בשאלחות עידי דבר מכווער
דנמ" עדיק מקול וממש כעדי עומא' מסקיעין וקדל"פ כרבי
היינו בראיית הבעל דוקא, אכן קדל"פ לחוד ודאי גרע הרבה מעידי
כיעור ול"ח ל"י כלל בתר נשואין, א"כ הא ודאי אין שום ראייה
להפקיע הירושלמי מהלכה, ובפרט שהסוגיא דהיואלת משום ש"ר
מסייעתו, דהא מה דאיתא בסוגיא ב"ד בעדים הוא דמפקיעין,
היינו בהכרח ג' דנמרח דהיינו כפ"פ ויתר העיני כיעור
שבירושלמי י"ל כה"י דהב"ד לא מפקיעין מ"מ עדיפא מקדל"פ
ומיישין לומר דאסורה לו ומכאן זה אבדה הכתובה בלא התראה,
משום דמ"מ מרחין שבי' שם עבירה כדפסק הרמב"ם.

וא"כ כן סודרו, אמנם אם יש עידי כיעור כגון הכהו וכ'
ומפרש בשאלחות וכ' ואי וכו' דקלא דבתר נשואין ל"ח
וכו', ומתוך כך לענ"ד להקל נגדם לפסוק דלא לחוש לו כלל
כדנפיק מפי ר"ת ור"י, אלא דראוי לפסוק דאסורה לו ושיכול
לגרשה בע"כ, אבל לענין שכב"ד יפקיעו כדנפיק מפירושו להשאלחות
מפי' בהכרח כיעורים דבתלמודן, לענ"ד מודה שלא לפסוק
השאלחות שזה אינו להחמיר אלא להקל מדין גט מעושה בדכתב
המ"ל בתשובתו, שוב הוב, ואף ר"ת חזר בו, וה"י מושש להחמיר
בדבריהם, והיינו נמי נאוסרה ולא לאפוקי ב"ד וממילא אם
לחוש להשאלחות אף ביעורים שבירושלמי ראוי לחוש לאוסרה
כ"ל, כיון דלפירושו אין ראוי מהלמודא דלא כוותי' ואדרבא סייעתא
וע"ז כתב ואף הרמב"ם כתב בדבריהם, ר"ל כה"י דלא פי'
כדבריהם - בסוגיא אלא עפ"י פי' הרי"ף, מ"מ כחומרא דנפיק
מפירושו עפ"י כל ע"כ אבדה הכתובה מפני שהאסרה לו, ובה
מיושב מה דתמה כב"י עיי"ש, אמנם כפי' הכתוב בתשו' הכ'
ובמרדכי הוספה על לשון כר"מ, בודאי שבוש במבואר בתשו'
הרמ"א אכן מה שהביא וכ"כ הרמב"ם, זהו לא הגיה מעול' אלא
שהב"י תמה ע"ז וע"פ הולעה זו כ' ובנ"ד אלו ה"י ע"כ [כאן לא
כתב כגון הגהו דהבא] נראה דכל אפין שוים דאסורה לבעלה,
ר"ל, והאפילו ר"ת קודם חזרה ור"י אף דלדידכו אף כיעור
שבתלמודא ל"ח, מ"מ מודה בעיני זה דאסורה דהיינו כ"ל שמ"מ
אין להב"ד - לכופו דמסתמא מודה דבכל אופן יש לחוש לפי' הרי"ף
שמוסבם עם פסק הרמב"ם, כי הרי"ף אחרי שמדמה הכיעורים
לעד אחד ובעל מאמינו, דמלוה על הבעל לגרשה, כ"ה בדברים
מכווערים, דלא כתשו' מ"ל ז"ל שר"ם הוא דלא כפי' הרי"ף ונתן
עטם כיון דעדים ראו דבר מכווער וילדה לסוף יב"ח, בהא לא
אפשר רבה, ועממו דמחליע כן כתב הב"ש (סו' ד') דלא אמרינן
אשתהי רק ביש לה חזקה כשרות, ודבריו אמורים בשו"ת בן לב
שמביא הב"ח שכ' לריך לחקור אי סמכינן אההיא דקאמר רבה כיכא
דליכא חזקה כשרות, א"ד דוקא היכי דאיכא חזקה דכשרות עבדינן
כרבה, וכ"כ המהר"ם בתשו' בד"ה נחו: נעבור הלואי וכו' ובנידון
זה אלו ה"י ע"כ וכו' עכ"ל, ואל"כ ודאי אפשר כמ"ש מר כבודו ל"י
דכ"ה ע"י עדים דעוברת, דככלל נמי יחוד אבדה חזקה כשרות
וגדולת מזה דן רבינו שמחא פ"ב דכתובות דע"י יחוד אבדה מנו
שלה, ומכ"ש דאבדה חזקה כשרות.

אך לפ"ז ק"ק למה לא נידון סמוך מיעוטא לחזקה היתר לבעלה
בשאלת אלו ה"י פשוט לו דאף לשיטת ר"י היא עכ"פ אסורה
אלא שאין כב"ד מוליאטי, ואף בא לבאר דבהלעזרף לידה גרועה
כע"ט שמואלא בב"ד שפיר דכובר ע"כ לא אפשר רבה, אלא משום
סמוך מיעוטא לחזקה היתר לבעלה, משא"כ בזו שכבר נפקא
מחזקה כשרות ע"י עדי כיעור, ואינו דומה לפנויה שנתעברה בזנות

דחשבינן אותה בחזקה כשרות, דהיינו כשרה לכהונה אף דבדאי
שוב לית לה חזקה כשרות, שאני התם, דחזקה כשרות לכהונה
לא אחרת, אבל זו כבר אחרת חזקה היתר לבעלה ע"י ע"כ, אבל
לפירושי שלפי ענ"ד כן האמת דרווח אף לבאר, דאף לר"י אף דכ"ל
דע"כ לא חיישינן לכו כלל, מכל מקום בהלעזרף לידה גרועה מודה
רבה, קשה מנ"ל דעממא דרבא דסמוך מיעוטא לחזקה אדקת,
דלמא אף בזו ה"י מכשיר משום סמוך מיעוטא לחזקה היתר, לכן
מסתבר דבברי מר, שאף עפ"י הולעה שראו לחוש לחומרא בדברים
המכווערים לחזקה, מסיק נמי דמודים כ"ע בהלעזרף לידה גרועה,
ואפשר מפני שהרמב"ם כ' שכל דברי' המכווערים מראים שבי' שם
עבירה, והריב"ש בתשו' (סו' תנ"ו) כ' על דינא דרבה דבכאן ראייה
גמורה דלא תלינן לעולם בזנות כל דאפשר לחלוט בבעלה, אפילו
לידה אשתהי אע"פ שהוא בתכלית הזנות אבל בעוברת ע"ד י"ל
דלא מחליע שלא ה"י רבה מכשיר.

ואפשר נמי לומר דטעם דמהר"ם בסברא זו כמו שהסברת
לומר כפי' הרא"ש בדברים המכווערים דוקא עם
קדל"פ הוא דהוי מדמין לפ"פ וכע"ט דמי, דאף דבב"ד מפקיעין,
וקשה בשאלתא לפי' המהר"ם דע"כ לחוד חשיב כפ"פ ולהכי דייק
דברים המכווערים כגון הני תלת שבתלמודא שם בזוכחה על הזנות,
ומה שע"י ראיית הבעל לחוד לא חשיב כפ"פ ושוי' אנפשי' חד"א
היינו כדברי החוס' והמרדכי, דז"א אלא ספק, ולא חשו חז"ל
אלא בהלעזרף לקול שהוא לעז עפי' שפיר, אבל להרא"ש דע"כ
אפילו שבתלמודן לא חשיב כפ"פ, וכל ע"י עדים הא ודאי איכא
לעז, א"כ מה יוסיף הקדל"פ למיעבד כפ"פ, וע"כ לומר מפני
דמחמיר תרתי ע"כ וגם קדל"פ מלבד עדים אלו בחדא אחת,
וה"י ע"כ ולידה גרועה תלינן יותר בזנות, ואף אם זה סברת
טעמים מ"מ אפשר לזון דכ"ז אינו מוזק ליחוד בעוברת ע"ד, שהרי
אף השאלחות לפי' הרא"ש אינו חוסר בעידי יחוד בקדל"פ, וה"ה
אפשר לידה גרועה כהדי יחוד דלא מחמיר מהר"ם.

היוצא מזה לשיטת פירושו הכ"ל לפי' המהר"ם. בכל דברים
המנויים בהר"ם לביעור עם קדל"פ מוליאין נמי מהבעל
ודאי דמסתבר לפירושו מדלא מלינן חולק על הירושלמי מתלמודן,
מודה נמי בכל הכיעור לאיסור אלא דאין הב"ד מפקיעין, א"כ
מיושב מה דתמה רומפ"ת הגאון ל"י על הרמ"א (בסו' י"א) לחושש
לכל המניין בירושלמי בצירוף קדל"פ, אחרי דכן מחזיק לשון הרא"ש
ושאלחות, וכן מה דתמה כבודו על תשו' הרמ"א כ"ל לחושש
לשיטת הר"ם בסחירה על דעת ניאוף, ודאי כיון דהירושלמי חשבו
לביעור, שפיעא דכיעור מקרי, וכדביא מר נמי מחוס' כתובות,
ואף שודאי אף המהר"ם לא חסר אלא בביעור שבתלמודן, היינו
לשו' פ"פ שהב"ד יפקיעו, אבל לאיסור מסתמא מודה הירושלמי,
א"כ ע"כ מ"ש הרא"ש מקודם ונראה דבסחירה לחוד וכו' ומשמע
מיניה דשרי לגמרי וכו' לא כתב אלא לשיטת ר"י ור"ת קודם חזרה,
וכן משמע לשון המרדכי פ' כ"ז דל"ר ולר"ה נראה דבברי ר"ח
הראשונים ועוד אומר ר"י וכו', אף דיתר דבריו שם מגימגמים
לענ"ד מ"מ איכא למשמע מיניה, דאף זה כר"י לשיטתיה הוא דאמר
כ"י, והטור שפסק בן (סו' קע"ח) בחמת א"י אם נימא אינו פוסק
כהר"ם אלא כשיטת כר"י וכדמשמע שלא העתיק לשון הר"ם כלל
דהיואלת משום ש"ר היינו דברים המכווערים, או דנימא בע"כ
דמחלק דסחירה ע"ד זנות אינו דומה להמבוארים בהר"ם, והוא
דחוק אבל על הרמ"א לק"מ, כי הב"ש (סו' קע"ח ס"ו) פוסק
דיש להחמיר:

ומעתה לגודל חביבות דברי קדשו הנחמדים עלי מפי, אדבר
בם על סדר קונטרסין, מה שהעלה כבודו הגאון
בד"ה אולם בחמת, שהעדות ע"א אין לדמות לביעור או ראו יולאים
ממקום אופל, כדברים נכונים, ולדעתי אפילו שחושב הרמ"א
בתשו' לביעור דהיינו שראו אותה עומדת ביחוד אלא הנחמד
באופל לילה, אינו דומה, כי שם דייק שעתמו ביחוד, וחושב
עמידה זו שאחורי הפתח ליחוד, אכן ברחוב שהוא רכ"ר ושומרי
העיר מסבבים לא די שביעור לא מקרי, אלא אפילו יחוד אפשר
דלא הוי, [אבל עוברת ע"ד דהיינו מדברת ושוחקת עם בתורים
כ"ל

מה שכתב מר רופמ"ח ב"ה עכ"פ ברור דיחוד בעלמא בדרך איסור לא מקרי כיעור, זכו ברור ואמת ומ"ש עוד ואף בזירוק דילדס ליע"ח לא מחסרה, מחסרה דכתיב הוא.

מ"ש מר ד"ה גס עדות עד השני ל"מ כיעור, גס לענ"ד אינו אלא יחוד, כיון שלא הי' סגור המגעול ומקום אופל נראה באמת כהחולקים על השו"ר רמ"א שצריך להיות מקום שאין דרך ב"ח לבא שמה, והעיקר של"ל מקום שמראה שהי' שם עבירה, ולפי' נכפוך הוא שהק"ך ארבעה מאני שם לבא בני הבית, ובפרט תחילה הלילה, אכן אם הי' כבר פנוי הק"ך ממאכלים יכול להיות שאין דרך ב"ח לבא לשם, אז אפשר דמקרי מקום אופל, כי מן המב"ע ומדקדוקו דמר אין ראייה כי הרמב"ם חייבי בשמירה שבים וע"ז סובב נמי המב"ע, ואינו בידי לשינוי בו וכן מהחולקים על השו"ר רמ"א אין ראייה כי הם לא חשבו במקום שאחורי הדלת למקום יחוד עיי"ש, ודוק, אבל יחוד במקום שאין דרך ב"ח לבא והוא באישון לילה נראה דהכל נקרא ח"פ.

מ"ש כבודו ד"ה גס אם יודון דהוי כיעור דאופל, ודן דבני"ד אם מאמין לדברי העד הוי ממש יודון דכ"ס דלא כהשו"ר רמ"א לפי ענ"ד יפה פירושו, וכן פירשתי אני מעולם והוא עולה כדכתב מר נמי עס הבנת הח"מ, והטעם פשוט דהנאמנות ע"א כבי חרי אינו פועל אלא מה שפועלים ב' עדים, וכדאיתא בב"י (סי' קע"ח) ומריש דיבר למשמעת ההלכה חלוב' דחוס' ור"י דע"ב לגבי בעל אינס פועלים מאומה, להכי ע"א אף במהימן ליה שריא, ולבסוף דהעלה בני"ד אפילו ע"כ לכ"ע אסירי ה"ה בע"א במהימן ליה.

מ"ש מר ד"ה ואף במכחישתו להעד הזה וכו', בודאי יפה הוליה משו"ת מיימוני, ומ"ש רומע"ת וכו"מ לשון הגהת ש"ע, וזה אמת, אמנם מ"ש מר דהמשיין במהרי"ק גופי' וכו', בזה לענ"ד הוי כשגגה יולאת מלפני השליט, ואגב רהיעא כתב קן, דהרי במהרי"ק שם כתב נמי ואפילו יאמר הבעל שמאמין להעד גם יאמר שמאמין להודאתה, מ"מ לא יבא נאמן להפסיד כחובתה הרי מבואר דשו"י אנפשא חד"א מועיל אף שהיה הכחשה להעד שמעולם לא הודית, ורחשא דלישנא ע"א בהכחשה לאו כלום לאו דיוק הוא, כי עדיין לא נחית כלל להאמת הבעל אלא נקט הפשוט.

וב"ה שפס' מר פסק הגהת ש"ע (סי' קט"ו) בשם המהרי"ק להלכה ברורה דהאמת ע"א ל"ש רק בנאמן בעיניו כבי חרי, אמת שבמהרי"ק מביא השו"ר רש"א דפסק הכי אבל לענ"ד בהרשב"א (חלק רל"ו) לא משמע כן, מדכ' ומה דטען דמאמין להאיש כמה שהעיו פניו וכו', דמכה שהרגיל קטעה שקורי משקר ועוד ממליח חידוש דין דל"ל נמי דאינה מכחישתו, וכבר הקשה הי"ש ת"ל דשתיקתה כהודאה ואמתי לא טען עליו בפשוט כיון דזה האיש חשוד ופרון על העריות אכן סהדי דסקורי משקר ואינו נאמן במגו דלא משקר באמנותו בשום אופן, א"ו משמע דל"ל כולי האי, ומו' איך כתב דל"ל להגרסא הואיל ולא מכחישתו ולא הכחישתו עתה דאי לא מאי קאמר אי מהימן לך, הא מהימן לך, ולדבריו שבמהרי"ק הדברים פשוטים דהואיל ולא מכחישתו עתה נראה דמהימן לך, מ"מ אומר לך עדיין אינה אכורה לך אלא אי מהימן לך כבי חרי בכל פרטים כדאיתא במהרי"ק ז"ל אפקה, אבל אלו הכחישתו עתה הרי פשיטא דלא מהימן לך, א"ו משמע מייבא דלא כמהרי"ק ויותר מבואר בתשו"ר הרשב"א (סי' ק"ח) דאפילו בגוי מחטין לאסור ולהעיד אחר כוונת הלב הדברים אמורים, וזה לדעתי להדיא נגד דעתו שבמהרי"ק, אם לא דאינו רש"א זה, וכן האמת לענ"ד אלו באנו לדון ענין האמתה זו מענין קיס ל"י בגווה דבה ר"ח לא היה שייך בזה"ל כלל לדון בו דלא דייקנין האידנא באמתה דק"ל בגווה כמבואר בפוסקים, ולקמן נבאר עוד מה לדעתי משמעות הרמב"ן.

מ"ש בגאון ל"י ב"ה ואף דתשו"ר הרשב"א וכו' והעלה דבני"ד מהימן ל"י מהני אף בזה"ל, וזה ברור ואמת שבדין זה הוא לפי ראות עיני הדיינים, וכבר כתבתי בגליון ד"מ שלי (בסי' קט"ו) שם מביא ב' דיעות שבש"ע (סי' קע"ח) וכן פ"י הרשב"א (חלק רל"ד) וכו', אכן לקמן בתשו"ר מהר"ם שכתבתי בסמוך לא משמע

ל"ל דודאי מקריה כיעור עי' ב"ש סי' קט"ו סי' צ] והרמב"ם הרי דקדק וכתב כ"ל כגון שהיתה בחצר לבדו דהיינו יחוד, ושם ב' ע"ו ורלו וכו' או יולאים ממקום אופל וכן הש"ע התחיל ובאו עליה עדים שנסתרה ושם ובא ומלא דבר מכוער וכו', או שהיו יולאים ממקום אופל, ומדע דהרי הר"ם מקדים וכתב כ"ל היתה יולאת בשם רע, כגון וכו' שמראה הדברים שהי' שם עבירה ועיין בחלקת מחוקק (סק"ג וב"ש סק"ד) פשט מלשון זה ספיקא דח"מ אבל כרחוב העיר כמדומה ארבעה מראה שלא הי' שם עבירה זו.

שוב כתב כבודו ד"ה והא ודאי אין לפקפק והעלה א"ו ברור, דכל כיעור דלא מחסרה להשאלתו והר"ם לא מחסר אף בהלכתא ריעותא דילדה, כבר כתבתי דמסתבר טעמיה ולמאי דאבאר לקמן אינו מוכרח כ"כ.

מה דהעלה מר כבודו דביבור זה, דיחוד אינו כלל דבר מכוער וזה ברור ואמת כהוכחה רום גאונו נ"י, אולם מ"ש מכה זה ב"ה ובאמת אינו מבין כראוי, דמה זה שהזכיר מהר"ם שנכנסו זא"ו והגיפו הדלתות לכאורה וכו' לא הוי רק סתירה בעלמא וכדכתב הרשב"א (סי' חלק רכ"א) והרי כבר בררו וכו' וגם בלשון הרמ"א וכו', אמת שם הוא לשון הרשב"א והגפתי דלתות שאמרתיו אין זה יחוד עד שיהא הבית געול במגעול, אבל באמת וכו' ליחא כדמוכח מהש"ס דייקא פ"פ לכה"ר הוא דאין בה משום יחוד ואיכא למידק מייבא הא פתח סתום אפילו אינו געול והוא פוגע לרה"ר או פתוח לחצר, והוא עמה ביחוד בהבית כוי יחוד, וכן משמע מדאמר רב כהנא שם בקידושין (דף פ"ה) אנשים מבפנים וגשים מבחוץ מיישיגן משום יחוד, ופירושו דשמה ילא אחד מהם ויחידו עם הנשים, הרי אף אם נימא דבשש שילא לחצר האנשים שבחוכו, ומה חשב יחוד וכו' א"ו אפילו בלא סגירת מעול הוי יחוד וה"ל מוכח מהר"ם (פ' כ"ל) שכ' ונראה דבסתירה לחוד בלא קניו' אע"ג דאדעתא דניאוף איסתרה כעובדא שלבי נדלים, ומה ראה שם דאדעתא דניאוף היה יותר מבאחר בעלמא העובדא השני' י"ל כדאיתא בתוספ' כחובות (דף י"ג) וי"ל דנואף שאני אבל העובדא קמייחא מתיכי ידעיגן דאדעתא דניאוף אסתרה וכו', אם לא דהוי מיהרזק בתיבה ופירש"י שהיה סגור עם אשה בבית וא"ו דבלא סגרה אפילו יחוד לא הוי, פשיטא שא"ל לרונ' באסתרה אדעתא דניאוף יותר מבאחר, וכן מוכח מחוס' כחובות (דף י"ג) דח"כ לא משני על קושייתם מהעובדא קמא, א"ו משום דעובדא קמא מעיקרא לא ק"מ להו, משום דמיהרזק שאני וש"מ כ"ל.

ובן משמע מדבריהם (דף ס"ג ע"ב) דקראו להכחו עובדא כיעור מה"ע, ש"מ הא יחוד כוי אפילו בלא סגירת מעול, ובמהרי"ק ע"ס והעיקר כגירסת הב"י, וכן העתיקו הפ"י שעל סיועולמי פ' המדיר, דהיינו והגפתי הדלתות שאסתרת אין זה יסוד עיי"ש, וק"ל, וכן מוכח מחשו' הרשב"א גופא דהרי מהר"ם פסק שפ"י יחוד לא נאסרה, ואם בא להסיף הדין שצנ"ד אפילו יחוד לא הוי, הכי מבני למימר ובני"ד אפילו יחוד לא הוי דהגפתי דלתות לא הוי יחוד, גם מה שדן על היתר יחוד מלד דאם לא כן לא הנחה בת לא"א ודאי דל"ש הכי על יחוד בסגירת מעול, א"ו נוסח הגהת ב"י עיקר, וא"כ באמת יש מקום לספק בלשון, אי דנכנסו זא"ו והגיפו הדלתות, ובירושלמי יש תרעא טריק סוטה דהיינו סגור במגעול מוגף לריבוי' הכי דמוגף ואינו סגור במגעול וא"כ הגיפו הדלתות שבמהר"ם גם כן אינו במגעול, וק' דז"א אלא יחוד, ויהי' מוכרח דבדרי מעכ"ת נ"י דנכנסו זא"ו הוא שטושה לכיעור, אלא דא"כ ל"ע דהשמיט המבאר בירושלמי סגירת מעול בלא שנכנסו זא"ו, לכן יותר נכון דוקא בירושלמי דמקודם נקט לסגירת מעול, וכ"מ בסמ"ק מעתיק לשון הר"מ שנכנסו זא"ו וסגר הדלת במגעול, וא"כ נכנסו זא"ו לאו דוקא אלא אורחא דמלתא נקט תחילה א"ו אידך וחדר השני, ולא ביחד כי יכי לא ירגישו הרואים, כדמוכח מהירושלמי דלשון זה ל"ד, אלא כל שסגרו במגעול כוי כיעור, וא"כ נכפוך הוא שבדרי הרמ"א בשו"ת ל"ע, דכיון דחיישיגן לכיעור דאופל למה החליט בסגירת מעול דאין אסורים על היתור.

משמע כן, ע"ז לשוני מי' חשו' הכשב"א לא קאמרו דבריו רק בא' שחזקו להעליל כדי לגרש, גם העסיק לכוזרו מה שכתבתי בחשו' פני אהיה שבראש רומ"פ לעיניו, ד"ה ואחר שכן וכו' דלון הפרש כתבתי דלענ"ד הכפרס מבוחר דוקא לגבי אשה שראו לקולו הדורות ורוב האומרים כך משקרים, משא"כ באיש שאנו רואים לאחר דין זה מודעתו מפני שאין בידו לגרש, ודי מעין שרוב האנשים האומרים כן משקרים בודאי אין בידו ללמוד משם להחזיר לו מה דשויה חנפשה חד"א, ולענ"ד בעיקר הסוכאכ יפה הורה כרס' לעכ"ל.

מ"ש מר בזה מה שאומר הנטען בד"ד וכו' מ"מ כבר מבוחר בפסקי מהר"א (סי' רכ"ב) דאף בגגלים לדבר וכו', סמך הני שלא עיין מר בזה בפסקי (סי' קט"ז ס"ו) דאלו ראה לפחות כי' כבודו עשא ונתן גם.

מ"ש מר בזה תוך הכוספות דברים, במה שכתב דיש לזון בילדה ליב"ח וע"א. כפיצור וכו' ובסוף הג"ח מקשה רומפכ"ח מה ראה ברא"ש לחלק בין ראייס הבעל הביעור לעדים מעידים, לענ"ד הפשוט משום דלפירושו המכ"ס מה שבס"ס וב"ד הוא דמפקי, היינו ע"כ בן הפלוגתא דרב ורבי מפורש בראיות הבעל ומסקנו דראייס הבעל עם קדל"פ מפקיני, ובינו הב"ד במנ"א ע"כ לא משני בפירושו מה דמשמע לר"י דאף למסקנא דלא הדר ביה ממש דס"ל להס"ס בפשיטות דב"ד בעדים הוא דמפקי משא"כ ברא"ש דפירש בעדים הוא דמפקי היינו בע"ט ורובא לייחד דאף להמסקנא נשאר בב"ד בלא עדים לא מפקיני אלא דע"כ עם קדל"פ כע"ט, לכן מסייס אבל בראייס בעל לחוד אפילו בקדל"פ לא מפקיני כלומר סב"ד, דנקיטין לכללא דב"ד בעדום הוא דמפקי אבל מודק דבראייס הבעל דבר מוכער אפילו בלא קול כלל נמי אסורה גו ומוזק לגרשה, ויעיין מר בספרי (סי' קט"ז ס"ו) ולענ"ד ראהו מדברי הרא"ש אלו להבנת אסוי של ה"ט בדעת סר"ס, ומשמע כפי דעת סר"ס אפילו בטענת פ"פ גופא, בהל' אישות (סוף פ' י"א).

מה דסיים מר חגיגי האלון כ"י בדבור זה אך עכ"פ במחישתו דבנ"ח דעת הכשב"א וכו' וכן דקדקנו בדעת מבר"ק בבר כתבתי שבמהרי"ק מבוחר דלא כהרשב"א, וספיר דקדק רומ"פ מחשו' הר"מ ג"כ דלא כוואיס, ולולי דמסתפינא אחרי שלעיל דקדקנו מחשו' הרשב"א לפננו דלא כמהרי"ק בעיני כהאמת, ובאמת גם בהר"א כ' אך בשם י"א, כי' עולה על רוחו ליישב בזה טענה החוקק דטען כהשב"א שכרי ע"א אומר נהקדשה אינה מקודשת ואינה אסורה לשום אדם אפילו למאמין שלא חלקו בשום מקום, ולכ"ל ו"ל אפכה דוקא כדמשמע לענ"ד מהרמב"ם דכתב לו אמר לו אשת מקדושותיו שהוא מאמינה וסומכת דעתו עליה דזינתה אשתו, י"ל שכוונן דעתו שלא יאסרו לו, אשמו בשקר קרוביו או קרובים, וממילא ה"ה אם דעתו נכונה בזה על ע"א שדעתו סומכת עליו שלא לאסור לו אשמו בשקר, ע"ז מסייס הואיל וסמכת דעהו לדבר זה שהוא אמת דייק לדבר כזה, וכיינו בדכתבתי מפני שלכו בטוח בעד זה שלא יאסרו לו אשמו לשקר, דאלו להבנת מהרי"ק ה"ה לריך להיות דעתו סומכת עליו בכל מיני וא"כ ממילא אפשר ה"ה אף בסומכת דעתו מחמת אומדן שחשבה בעיניו, וכן משמע מחשו' הרשב"א (סי' קי"ח), משא"כ בקדושין דל"ש כלל הכו עיניו סמוכה דברי לכל העולם הוא מעוד אפשר דמה בכך שלדעתו איש זה מהימן בני מרי ושאינו משקר, מ"מ הסורה פסלתו גע"א, ואם ח"ל מ"מ באמת גמי אסורה לו מ"מ מדלא שייך ס' האמת כ"ל אלא אופן זה דלא שכיה לא איירי מזה משא"כ אם לריך תמיד להיות כהאמת באופן זה טענה הרשב"א ל"ע.

מ"ש מר בדין בתו חרי"ג שהוסיף לבאר בזה דברי מה"ד (סי' רכ"ב), יפה פירש שבו כוונתו וסננה גדולה היא זו, דאפשר במקום ע"א לא תקנו בול' משום דע"א זה חשיב כגגלים לדבר, אולם יש להל'ין בעד סר"ס וב"ש מדמשמע מהכמ"א שזה חשוב הוא כב' עדים ממש דאפילו ב"ד מפקיניו ויש לפקק כפי עד כהודאכ לחוד לאו מידי הוא משום ד"ל עיניה נחכה באמר, רק ע"י העד דזינתה נסתקף אף גדוהו, וי"ל דלא חשיב עדים של

חורה, דכוי דומיא דנפיק ג' ריבעא דממוגא אסומא דחד, וכוז הקשו חוס' פ"ק דגיטין בעיני עידי כותים, משא"כ לפי' דליכא רגלים לדבר, וכוז ספיר חשיב כעידו כהודאכ בלא עד זה וק"ל.

מ"ש מר בד"ה אולם יש לדון טובא אם הוטען זה כשר לעדות ומחמה על חשו' הרמ"א וכו' ומסייס מהי"א, (דסי' רכ"ד) י"ל דהסס ויכר טענה ערמה בדבר כמ"ש החס"ד, כי יש לחמוה ק"ח וכו', בזה אינו יודע מה דקשיא ליה לרומפכ"ח הרי הרמ"א מסייס ומאחר שמינו וכו' ואפ"ה כבש שאין לסמוך אעדים ריקים ופוחזים במקום דליכא למעשה שמסדי שקר, [כרי דייק במקום דליכא למיחש] כ"ש ב"ד וכו' וכעידו עליו בסתר [מזה שהעידו עליו בסתר ג"ל גמי שהוא מקום דליכא למיחש לסכדי שקרי] ומה מו קשיא ליה, ובנוף ג"ד אם ה"ה הנחמד זה כשר לעדות, וכוז נלפענ"ד ודאי פסול לא מצעי למח שדן הרמ"א דעדים כוז כון כדיוי נפשות פשיטא כדכ' סס בחשו', אלא אפילו יומא דלא כדיוי נפשות דמי, ב"ד ודאי יש מקום לחשו שמעיד שקר כי עוגע גמי הוא מעוראכ לו כדנראה לעלמא, שצובר זכ לא מצעלה, סובר שבודאי כ"ע יתלו הזות, משום דריומי מיניה, לכדי מעיד עדותו להכירו מעליו, וא"כ פשיטא דנשאר הקושיא דחשו' הרמ"א ממש.

ר"ן י"ל להחלמך בעקום אחר דאף חי לא גימא כד"ד דמי, וגם אפילו באופן שאין מקום לחשבו שהוא מעיד שקר, דבפשיטא למר דע"י פ"ע יש לדון להחמיר ולאסור מצעי לי טובא דבשנמא בפסול דבבטן לשיטת הרמ"א כמו קרובים או אישות דמה"ח כשר בק התבמים פסולכו לעדי קרובים אין הפסולים משום דחשודים לשקר אלא מזה שפיר יש לדון כמ"ש מר משא"כ בפס"ע דדבריהם נענעם דחשודים לשקר, או גזין דדבריהם שסס באמת ח"ק ס' פסולי חורה, במה יכשרו להוליא אשה מחוקה היחר לבעלה בי אם הם חשודים לשקר פשיטא דפסולים מה"ח לולי שראו להקל בעידי מיחא בעל, ה"ה מהראוי לפסול גם גזין דדבריהם מספק ובאמת ח"ק לי לפ"ז מה דהחמירו הטור וכו"ס במקדש בעידי ספק פס"ס להלריכה גע אפילו במחשבת ואמאי הרי ה"ה בחוקה פנייה ואולי מפני שלדברי המקדש ה"ה מקודשת מספק חששו משום לעז להלריכה גע, אבל אלו טייסה מחשישים עדים כאלו אפשר באמת לא להרכיב גע, ואולי כן יש ליישב קושיית הח"מ סס (סי' ג') למח בופוס אחוה דקחי על הוא כופרה דמה בכך שהוא מוכן לקדשה שניה כיון דקחי נמי על פס"ח דעיקר הדין זכיה כופרת ה"ה בחוקה פנייה אלא בדיבורו גורס לה שלריכה גע שפיר דכופין אחוה ח"י משום מעלת יוחסין דחשש ממזכים נראה לכו להחמיר אבל לאסור אשה לבעלה על ידי ריקים ופוחזים וכדומים להם כמו חשוד לפעריהו, דנראה לחכמים דהם חשודים לשקר, דודאי הם ספק פסולי טורה, מה"ס להוליא על ידם אשה מצעלה.

ר"ן ג"ל ללמוד מחשו' הרשב"א (אלף רל"ז) וחשו' רמ"א הלכו במה דלא חשו בפס"ע דרבינן דבעי ביבד זה, היינו משום שהרמ"א נקן טעם שלא לאבד זכות העס, דמזה פשוט דלכ"ע פסולים בלא הכרזה, דלון לו שייכות לפעם זה, וס"ה לאסור אשה אף חי לאו כד"ל דמי לשאר דברים דלענין זה ודאי דומה ביון דל"ש הטעם, ומ"ש מר בסיוון הרשב"א לפי' כ"ל לק"מ שכרי בוז דחשרע חזקה ע"י קינוי וסמירה עד דאפילו עוף הפורה אסרה בפיר ואין הכרח לדמוחה אפילו לעבד אלא לחמש נשים השואלות דאף למיחש בעל אינן באמנים, מ"מ בוז באמנים.

נהזור לעניינות ההעלם לפני כבודו הגדולה מה דלענ"ד להלכה, בגוף הנידון י"ל אלו היו ב' עדים אין לסב"ד לבופו לגירושין, למח דבעלתיה דמ"ש מהר"ם ז"ל ובנידון זה אלו היו עדי כיעור נראה דכל הפיס שוים שאסורה לבעלה, אין הכוונה דכופין אלא דב"ד יאמרו לו דחייב לגרשה, ומ"מ אם לזה לקיים יקיים ואפילו אם דעתו שהב"ד יפקיעו בע"ג אין לנו לחוש לזה, אלא בעיני כפיה לריכים אלו לחוש לדעת סר"י"ף והרמב"ם, לחחוץ בפשטא לישנא דהלמודא וב"ד בעדים הוא דמפקי לה דכיינו עידי טומאה לפירוסם ונ"ל בעינין אסר, ולא מצעי בזה דהרמ"א נמי לא העתיקו לענין זה, אלא אפילו ע"כ עם קדל"פ דמציא הרמ"א בשם י"א, עכ"ז דעסי נופה דלמעשה אין כופין על הגרושין כנראה

ממסקנת המ"ל בתשובה, וכבר בא מעשה כזה לידי ע"כ עם קד"פ ולא הי' כה בידי לכוף על הכרושין עד ש"י גלגולי דברים שהתהלכ

ולענין

הוא שחין בה משום חרם דרגמ"ה, דהא עד ה"ה לכל הפחות הוא עדות שעברה ע"ד כמו שכתבתי שכלל משחקת עם הכהורים היא, ומכ"ש ע"י העד הב' ואף דהרמ"א ז"ל הגיה על עופרת ע"ד ולגילה בכך, מ"מ הוא אפילו לירוק ב' עדים ההלכותיים הוי עדות על פ"א שעברה ע"ד, ועי' מ"ש מה' חיים ג"י ועוד יש כמה עדים וכו', לא יוכלו שיהי' בהם ע"י לירוק ב' עדים שהיתה רדופה לדבר עם הנחמד שיהא בעלה ויתירה זכו ע"ד ב' פעמים ע"י עדים פשרים, ועי' הר"ן נדרים (דף מ"ו) מצואר בשם הירושלמי דב' פעמים מקרי רגילה שקולסים אותו בפעם הב', וז"ל דה"ל לענין זה דלחור שנקראת רגילה מ"מ לנרסה בע"כ [אף כבר כתבתי שחי אפשר לנמור הדין עד שישלחו לשון עד ועד על הסדר].

אך

לענין הפסידה כתובתה דמכה ע"ד א"א לבה עליה מפני שלא החרה בה, ואפילו ברגילה לריכס החרה, וב' ע"כ דהכוי בכלל יולאת משום ש"ר נמי לא מליץ בכל העדים, (לפי עדות דהאידיה) ואפילו אם העד הב' הי' נראה להב"ד שהוא כיעור יפה כתב ומר דבזה לא מהכי נחמנת הבעל, ועדות הנחמד לדעתו אינו כלום כדכתבנו, א"כ אף לפי"מ שאבאר לקמן ספיקא דידי דדין הכשר העובר דאפשר דהוי ע"י עובדה ע"ד, דעת מהר"ם ורמ"א שמגלים על עידי גרושה ומ"מ אין כה בידינו להפקיע ולהפסיד כתובתה אם עונתה ברי. לא בא עליה אדם חוץ מבעלה והולד ממנו, דהוי טענת הבעל בכלל א"י אם פרעתיך ואין זה דומה לספיקא דלינא, שהשגתי (בפי"ו) על הב"ש (ס"ק ע"י) לומר שמתפסדת דעם היינו מפני שתיבה טוענים שמה, משא"כ בספק זה שאנו מוסופקים אם לניא הוי כודאי זינחה אם לא והיא טוענה בדי אין בידינו כה להפסיד כתובתה כדמסיק נמי כבודו דמר, ויעיין כבודו ג"י בספרי (סי' קע"ח סע"ו) א"כ כב"ד אין לנו לריכוס לכל זה, דלפי אגרת הבעל, מוכן הוא לגרש וליתן הכתובה, ולענין אם הבעל פטור ממונות הולד, ג"ל דבודאי פטור שהוא א"י אם נתחייבתי לך, ובפרט לפת"ש רוס גאונו בשם כנה"ג דיכול לומר קים לי בתום.

אולם

בכשר הולד ל"ע רב, ואף שכתבתי בסמו"מ שמתפסדת כדעת רומענ"ה ג"י דטעמים דהר"ם דלא כהב"ש ומכריז"ל, אכתי אפשר שהוא טעמו ומסתבר לי להכריע דלא אפשר רבה הרבה וזוהי כי ה"י אלא באשה לדיקה ומטעמא דהריב"ש דאין הולין בזנות משא"כ באשה ביאלה נחזקת לדיקה, א"כ ה"ה צנאפיה לבעלה ע"י דרגילה לעבור ע"ד דאפילו נחזקת היתר לבעלה יולאת, וכן למ"ש שאפשר טעמא משום מלחא דהיתא דיתרמי וזוהי כי ה"י באשה אפשר לומר נמי דה"ה ע"י עדים דע"ד, ואך שכתבתי שאין עלינו להחמיר יותר ממה דמלינו בסדיא, אכתי לבי נוקפיה ובי מפני שאנו מדמין נעשה מעשה: **ומ"ש** מר תביצי כ"י דכן נשמע להדוא מלישנא דהגהה ש"ע (סי' ד') מדלח ביאח לנו מה נקרא כיעור וכו' הי' בעינא חמינא לאידך גיסא מדלח כתב לעיל (בפי"ו א"ה) מה נקרא כיעור רק כתב סהם אבל אם ראו בה דבר מכוער, אפשר דמשמע כל הנקרא כיעור בעיני העולם, והרי ה"מ כתב והכל לפי הענין, ובאמת דענין זה גרוע מאד ממה טעמים, ד' וודע שפסקי חשקה מאד להכשיר העובר ע"פ דעה חורטונו אם יעלה בידינו.

ולכן

הר"ם דהיכי דיש ע"כ בהא לא אפשר רבה, וכ"פ הרמ"א זכ' אבל אם ראו בה דבר מכוער ל"א אשתיה וחיישינן ליה, מ"מ לא גרע מדין פרוזה ביותר דמבואר שם דחוששין אף לבנים, ומ"מ היא נחמנת וכו', ה"ה בזה אם האם מעורה שלא בא עליה אדם חוץ מבעלה והוא ודאי מבעלה נאמנה להכשירו וכן מ"מ מהר"ם בהא לא אפשר רבה, היינו ע"ד הנחמד בנמרה שסם ענדי עובדה ואבשר דמשמע בלא בדיקה אם ואפילו מחה בלא

בדיקה, ע"י נזר אומר דלא היה מכשיר בסתם אבל לא במעידה ובעובדה מהר"ם לא הי' הולד בעולם לדון עליו ולא נחיה לבאר אבל זה לא עלתה בידי, דהרי סע"ו חולק על הרמ"א כדאימתא שם בב"ש, אלא דבספרי החזקתי ת"ל פסק זה בעוב טעם ודעת יעוי"ש (סעיף ט"ו ד"ה ואם היא פרוזה) ע"י דברי מוס' גיטין דהיכי דעברה העובר וטענתה חלוים יחד דהיינו הכחשת הקול, וה"ה מה דנראה לנו לחוש א"י, בזה חשוב כמו ברי וברי דמודה ר"ג א"כ לפסק מהר"ם דדין דהיכי דאיכא ב' ליעותא גבה ע"י כיעור זה מנגלה על העובר שאינו מבעלה ודאי דלא מהני נמי עדותה להכשיר העובר כמו דלא מהני להכשיר על עמיה.

אך

עדיין יש מקום להכשירו ע"י דברי מהר"ו (סי' ע"ג) הוצא בב"ש (סמ"ג) דהיינו מפני שיש בעובר ס"ס, דהא אף עם ע"כ מידי ספק לא נפקא דשמה מבעלה כדדייק לישנא דהרמ"א דחוששין לו ואח"ל ממות שמה מגוי דהולד כשר ואף דבספרי שם (סק"ו) הסכמתי עם הקושית של הב"ש דא"כ פרוזה ביותר למה כתב מהר"א דחוששין אף לבניה, לשחרי אף לכתלה משום ס"ס אבל למה שהעליתי מהריטב"א דמשום מעלת יוחסין לא מהני ס"ס, דין פרוזה בפשוטו ניחא, אמנה לדברי בפשוטו ניחא אבל מ"מ מכה זה אינו מוכרח, ויש לדחות כדחילתי שם בחר הכי (סעיף כ"ד) וכתבתי כדי שלא להמליץ פלוגתא לענין דלא למעבד ספק מגוי, דלכתי ב' הרמ"א ואם בארום מוכחשה הולד ממזר ולא כ' ספק ממזר דשמה מגוי, היינו דהסוגיא איירי בעיר שכולה ישראלים, לכן העתיקו בסתם הר"ו ממזר מאלד עדות האב, באופן הנחמד בנמרה וממילא מוכח דבעיר שיש נמי נכדים הוי ס'.

וכן

י"ל בזה מפני שהסוגיא לא מכשיר אלא מכה רוב בעילות עד דמפני זה מציעי בפרוזה, וק' נמי ת"ל דהוי ס"ס, אלא דמיירי נמי בעיר שכולה ישראלים, להכי אף מהר"א העתיקו בענין זה, ולעולם י"ל דמודה במקום ס"ס אף לכתחילה כשר ובודאי דהכי הוא מסתבר לשיטת הח"מ זב"ש (סי' ז') באלמנה עיסה אף בזה בשירה כדיעבד, וכרי כל עיקר דמאי דקיי"ל דשחוקי יותר ע"י בדיקה חמו, היינו משום דפסול קהל השיב דיעבד, א"כ כיון דבאלמנה עיסה היא ובה כשרים דיעבד מכה ס"ס ממילא ה"ה ס"ס דממזר אפילו לכתחילה שרי, וכבר כתבתי נמי (סי' ז') לשון בר"ם יוחר יורה לפי"ה ב"ש דלא איירי רק לענין אלמנת הס' ממזר להכשיר לכהונה, אבל ס"ס דממזר שרי אפילו לכתחילה, וכיון דהרמ"ש וע"ז זב"ש מסכימים דס"ס שרי לכתחילה בממזר, ומגיהים בשביל זה דברי הסור, מהר"ו למחוק עליהם:

ג

אפשר לשיטת הריטב"א ומהרדכי שהבאתי נראה לענ"ד בעת דאינו מוכרח, דכמו שהחמירו חז"ל בס"ס דשחוקי לשיטתיהו משום מעלת יוחסין לגמר מיני' לכל ס"ס דממזר, ד"ל בס"ס ז נראה לחז"ל להחמיר משום דהיא חמירית בכל בשחוקים, משא"כ בנתיחד לם' ממזר במקרה בלתי סהור, י"ל דלא החמירו דכוי דיעבד ומן מהר"ם ז"ל כבר כתבתי דאין ראי' מדלח הי' בנדון דידיה לדון על הולד, ולא נחיה לדבר זה, ואך כתב שלא היה רבה מכשיר בפשוטו מוטעם דאשתיה לחוד, והרמ"א ז"ל נגדר בשרים לכחוב סהם חיישינן ליה ואפשר דג"מ בעיר שכולה ישראלים או שאין רגל הגוי מגוי ברחוב ישראל ולא רגל ישראל ברחוב הגוי ומכ"ש כ"ד דאפשר דהגאונים גופיהו לא החליטו אלא בע"כ ממש ולא כ"ד דלפי עדות דהאידיה אין עליה עדים דע"ד לאומדת, מסתברא דיש מקום להכשירו.

ה

אמת דלדברי הב"ח בבב"ש (סי' ד' ס"ק ל"ח) דהיכי דדיימי מארום וא"י אם בא עליה ולא דיימי מעלמה בשר כולל בלא בדיקה, ומציא ראי' דאוקימתא דמתני' במסקנא דמשמע מנייה דל"ד בארום אלא כ"ה באחר לענין חרומה, א"כ כ"ד דדיימי מישראל הנחמד ולא מאדם אחר, אפשר דאין לעשות מזה ס' פני דאח"ל העובר בזנות שמה מגוי, דהא בחר מאן דדיימי מנייה שדין אפילו לקולא, אבל בספרי השגתי עליו בזה.

הנה

העתי מה דמלחתי בענ"ד לאיסור ולא להיתר ואלי לא אומר בו גא איסור ולא היתר, דק כבוד פ"ר בארון י"י

לא מקרי רגלים לדבר ח"כ מראים הדברים ללא סיה שם עבירה ולא הפסידה כתובה בלא התראה, ולכסוף כ' בדרך הכרע דמחבר דמקרי רגלים לדבר, ומיירי ע"כ דאינה אומרת טמאה חני נך.

אולם בעיקר יסוד מעכ"ת בגלון כ"י חכמי בעניי לא מלחתי מבואר בהרמב"ם דבכיעור אסורה לבעלה, דממ"ש דבכיעור אברה כתובה בלא התראה, אין ראייה לזה דאסורה, די"ל כיון שעסקה פרישות גדול כזה עד שמרלין הדברים שיהי שם עבירה קנסוה רבין דמלא בלא כתובה, דהרי בסוטה דמי אביי דלענין הפסד כתובה לא צוי התראה, והא דמקנין לה כיינו לאוסרה, הרי אף דלאוסרה צוי קניו, מי"מ גם בלא קניו מפסדת הכתובה, גם צטור וש"ע לא מלחתי דבר מזה זולת בעוברת ע"ד (סי' קט"ז סי"ד) דמלוה עליו לגרשה, והוא דעת הרא"ש והראב"ד, וכיינו רק מלוה בעלמא להוליא הרשע מביתו דשמא חזקה עליו, וכמאכילתו שאינו מעושר שמה הכשיל אותו, אבל בודאי ליכא דררא דאיסורא, וכ"כ במכ"ש בכיעור דמלוה לגרשה, אבל לומר דכיעור חמיר דמתסרה לבעלה לא מלינו, והרמב"ם כללינו ביחד עוברת ע"ד משה או ע"ד יהודית, וכן זאת שעסקה דבר מכושר אין כופין את הבעל להוליא, אלא אם רצה מוליא משמע דדמי להדדי לענין בגרושין, וליכא ציניויהו אלא ענין הפסדת הכתובה בלא התראה, דבפרישות גדולה כזו קנסוה רבין ביוחזק ובח"מ (סי' קט"ו) ר"כ לדקדק מלישנא דהרמב"ם דאפילו מלוה ליכא, אבל פשיטא דאין להוליא מהרמב"ם דאיסורא איכא.

וראייה ברורה לזה מדברי הרמב"ם (פ' ע"ז מהל' ח"ב ובש"ע סימן ז' סט"ז) דאם הוליא מעלה בעידי דבר מכושר ומת קודם שגרשה מותרת לכהן, ואי נימא דבכיעור אסורה לבעלה בין מהששא שמה חזקה או שמה זינאה, אלא דאין כופין אותו מהששא דגט מעושה, היאך אפשר לבעלה אסורה ולכהן מותרת ע"כ צטור דאינה אסורה כלל וכלל, ושפיר כ' דמותרת לכהן, וכיינו מדינא, ומה דלא ביארו דמ"מ אינה ראויה לו לישאהו דזה נכלל כבר בדברי הרמב"ם (פ"י הל' כ"ב מהל' גרושין) ובש"ע (סי' קי"ט ס"ד וה"י) דאינה למועט מלוה לגרשה ואינה ראויה לאדם כשר שישאנה, ובדברי הש"ע ה"ל דבעוברת ע"ד מלוה לגרשה וק"ו בכיעור, וממילא צ"כ דאינה ראויה שישאנה, גם ה"כ ה"ל שרמו עליו ידידי מעכ"ת כ"י כיון לזה דאין משיאין לו עלה שיחזיקנה ול"כ דמורים לו דאסורה עליו.

וביותר ג"ל דאף לפי האיבעיא דהש"ס בעוברת ע"ד דאם ר"כ הבעל לקיימה דאינו מקיימה, לא דמתסרה עליו באיסור ביאה ואיסור ערוה, דהרי האיבעיא סתמא בכל ע"ד וכמ"ש בן המדכי פ' המדיר, כ' ה"ר"ם אשה שעברה על המס או שבועה עוברת ע"ד"מ היא ויכול לגרשה, אע"ג דאיבעי לן פ' ארוסה בעוברת ע"ד"מ אם יכול לקיימה ובג"ג בנדרת ואינה מקיימת מה דררא דאיסור אישות הית ציה, א"ו דהאיבעיא רק אם חז"ל רמו עליו חיוב להוליא הרשע מביתו, ואקרקפתא דגברא מוטל לשמוע דברי חז"ל, אבל ב"ז דלא גרשה לא מתסרה ביאה עליו, וכ"מ נמי מדברי הרא"ש ומרדכי ה"ל דתב"ו ואם ר"כ הבעל לקיימה מיבעי ליה ההם אם רצה לקיימה או לא, ולא אפשטי ולא כיופיין ליה להוליא ומיכו מלוה איכא לגרשה, ולכאורה תמוה נהי דאין כופין אותו בספיקא בגט מעושה, מ"מ יאסרו ה"ב"ד אותה עליו מספיקא, ולא ניחא אותו לקיימה בדרך אישות, ודוחק לומר משום דהוי ס' דרבין דהאיבעיא רק דרבין כמ"ש חוס' סוף גיטין, אע"כ דאין כאן חשש איסור לבעלה, והאיבעיא רק אם מוטל עליו תקנת חז"ל להוליא וכיון דמספיקא אין כופין רק דמחראוי לו לעשות קן מלוואת תקנת חז"ל, שפיר כתב דמלוה לגרשה.

ובין משמע נמי מסוגייה דסוטה, דקשה לכאורה דהא תהילת אמר אביי לא לאוסרה עליו, ח"כ משמע דפשיטא ליה דלא נאסרה בלא קניו ובתרי"כ כ"י מבעיא ליה אם רשאי לקיימה ולהרא"ש וסייעתו לא איפשעא, ודוחק לומר דאביי אמר רק בדרך דיתוי שלא

ועוד גלון אחד שיבחרו הכד"ל דק"ל זלשווע, ולכל לך שוסכינו אהיה נגדר אחריכס ואסכים עמהם, ומן השמים יסכימו עמנו לכוון כהלכה.

תו יש ספק אחי אם אפשר לפסוק דין פסול קבל האידנא עפ"י העדים שעליה מצי שהוא כמו שלא בפניו, ופיסול קבל לעג"ד ודאי הוי דיני נפשות ממש וישוין צהן משפט (סי' ל"ח) בש"כ ותשובה מהר"ע (ת"כ סי' ל"ז) ותשו' הרמ"א (סי' י"ב) ותשו' פני האר"י (סי' ק"ע).

ואגב העתיק לכבודו מה דמלחתי לתמוה על תשובת הרמ"א ה"ל שכתב ה"כ אע"ג דלא נפסלו בהשאלה עדים אלו כו', ותמיה לי לשיטתם דלא נפסלו בעדות שלא בפניהם, ח"כ הרי אלו כשרים לכל עדות שצחורה ובמה יגרע עדות זה שהעידו על אשה שזינתה אטו העדים שהעידו שלא בפניהם בפסולן מכחישין אותן לומר לא זינתה, וא"כ מה הרי וחרי שייך הכא, והראיה שכתבא מתכות חינו ענין כלל לזה, הכ"ד ידידו הדוש"ת בלו"כ.

מאיר פוזנר

סימן קא

תשובתי להגאון המפורסם הג"ל

מ"ש ידידי רומפכ"ת צביאור דברי שו"ת הר"מ בצרובה, ויסודו להרמב"ם וכן להשאלות בכיעור לחוד ובכל כיעורים דצירושלמי אסורה לבעלה ואין כופין אותו לגרשה, אלא דלהכ"י ור"ת דפירשו דהא דאמרין ובלכתא כר' בקל"פ היינו בקול לחוד בלא כיעור, ומדמיפסט ליה לכש"ס דלר' בקול חלא, ע"כ דקול גרע מכיעור, והוכיחו מזה דהלא היינו מרובל, דאי מבעל הא אפילו בקול ל"ח, דלקלא צהר נשואין ל"ח, ומשמע דהוי הותר לגמרי ה"כ במכ"ש מכיעור, וגם מוכח כן דעתם מדלא ניחא לכו לפרש עובדא דנאף דאינטרך לטעמא דארכוסי ארכס, שלא יבא עכ"פ מלוה לגרשה, ולפ"ז ה"כ דיולאת משום ש"ר דאזכר כקובתה ל"ל ולדחוק דמיינו אחר התראה, וע"ז דן הר"ם בכיעור בצירוף ילדה ל"ב"ח גס ר"י ור"ת מודו להשאלות, וכיינו כי ה"כ דלהשאלות בכל כיעור אסורה ואין כופין, ה"כ לדידהו בצירוף ילדה ל"ב"ח, ומוכח כן מדלא כ' רמ"א דינא דהר"ם בכיעור וילדה ל"ב"ח לענין איסור לבעלה, א"ו דגם להר"ם אין כופין, והאיסור כבר מככים להרמב"ם דבע"כ נמי נאסרה עליו עד דמפסידה כתובה בלא התראה כמ"ש הבית שמואל (סי' י"א סק"ו), וזה חורף דברי הקדושים.

מה דתפס רומפכ"ת לדוחק דחוס' ס"ל דביולאת משום ש"ר לא אברה כתובה חלא ע"י התראה, לכאורה מוכח כן בצירוף דעתם מדהקשו בכתובות (דף ס"ג) דהאי דנאף מייירי ע"כ בלאומרת ע"ל, ח"כ רואית להפסיד כתובה, דהא ברלון היה ור"כ ה"כ נאמנת במנו דמאים עליו, ור"י ס"ל לחוס' שם דהך עובדא מקרי כיעור כדכתבו שם דלהשאלות ניחא, וכיון שכן מה הקשו חוס' דהא נאמנת במאים דאינה חוששת להפסיד כתובה, הא בלא דיבורה כבר אברה הכתובה ע"י הכיעור ע"כ דס"ל דבכיעור לא הפסידה בלא התראה.

אמנם ג"ל לדחות ד"ל דהא צהך עובדא בכלל כיעור היינו אילולי טעמא דארכוסי ארכס - דהדברים מראים דהיה שם עבירה, אבל לפי הטעם דארכוסי דמראים הדברים דעד עתה א ה"כ עבירה וזה גם הרמב"ם מודה דלא הפסידה כתובה, כדדיוק בב"ש (סי' י"א ס"ד) מלשון הרמב"ם והוי רק בכלל עוברת ע"ד ובעי התראה, ואף דממה שבעלו החוס' שם בסופו דבלאומרת ע"ל חינו נראה להחירה בטעמא דארכוסי ארכס, וביאר בפסקי מהרא"י (כו' רכ"ב) כוונתם דבנוקס דאיכא רגלים לדבר זינתה אלו, ור"כ עדיין י"ל דהוי ג"כ בכלל כיעור, ומראים הדברים שיהי שם עבירה, מ"מ י"ל דקושיית חוס' דרך הוכחה דע"כ הך עובדא מייירי בלאומרת ע"ל, ונדחינה נאמנת על כהך דמטעם ארכוסי

אל"כ נסתרה בפני ב' וכשיקנה לה מאיט דדוע ואיכא עד עומאח
 בודאי לכחור. מאמין הוא לדברי העד, ואפ"ה איכא נאסרת עליו,
 אלא כי חמר שמואל זיל אפקה כדו שלא יכא לבו נוקפו קאמר,
 אי"מ חייב לאפוקי בבא לל"מ קאמר, וכעובדה שלחי נדרים, משמע
 דרך לל"מ קאמר, אבל אין הכ"ד אוסרים אותה עליו והפטר
 נחשוין לזכר הרשב"א במ"ש הכ"י (סי' קט"ו) בשמו בשו"ת (אלף
 רמ"ט) דמ"ש הרמב"ם שאם ח"ל אחד מקרוביו שהוא מאמין
 שזינתה אשתו כר"ז חייב להוציאה ואסורה לזכר עליה לא נתחוו
 לי דבריו בזה עכ"ל, וביינו דמהרמב"ם משמע דמדינתא הוא וזה
 לא נתחוו לו, רק בבא לל"מ הוא, וכ"כ הרי"ף קדושין אבל בבא
 לל"מ מחייב לאפוקי, ובהס"מ הביא על הרמב"ם דברי הסלכות
 אלו, וכ' עלה וזה דעה רבינו וכו'.

אבל לישנה דה"י תמוה לי שכתב ועוד כא אשתו שזינתה
 בע"א קי"ל דשרי אל"כ מאמין ליה ולבו נוקפו, ולא
 עדיפי ע"כ מע"ה בזנות דנאמן באיסורא דעלמא עכ"ל, הכי
 לדבריו דע"ה עדיף מכיעור, ח"כ בזמ"ס דבע"ה מלוה לגרשה,
 ומדקאמר חי מהימן לך זיל אפקה על כרחך היינו מדינתא ומדכתב
 אלא חס כן מהימן ליה ולבו נוקפו משמע דוקא לבו נוקפו.

שוב ראיתי בשו"ת מהריב"ל (ח"ב סי' ו') הקשה מסבירא דיליה
 על הרי"ף דבבא דמהימן ליה כבי חרי ג"כ לל"מ ראו
 נגרשה, ולענ"ד מדברי ה"י הכ"ל שיעשה לדבריו, וכיון שכן
 דברי רומע"ת הגאון נ"י נסתרים במ"ש דכוונת הר"מ דר"י ור"ת
 מודים בכל כיעור להשאלחות כיכי דיגדה ליב"ח, דכרי כיעור
 דעלמא שזכרן הרמב"ם ליכא אלא מלוה לגרשה, ואין כב"ד מורין
 לו דאסורה לו ואלו הכא כיעור וילדה ליב"ח הכ"ד מורין לו
 דאסורה לו ומפרישין אותה ממנו אלא דאפשר דאין עושין מעשה
 כפיה על הגרושין בידים מחשש גמ מעושה.

גם דברי רומע"ת ח"ג מעלים הרובה בזה, דנא הביא הרמ"א
 דברי הר"ם כיעור וילדה ליב"ח לענין איסור לבעלה אף חס
 גם ככה"ג. אין כופין לגרשה מ"מ עדיין לא שמענו כיעור לגודיה
 הכ"ד אוסרין אותה עליו, דלא למדנו רק מלוה בק"ו דעוברת
 ע"ד, אבל לא נאיסור, וכו' להשמיענו דבליחוף ידכ ליב"ח אוסרין
 אותה לבעלה, כדמשמע מדברי הר"ם דכרי פוסלים אפילו כולד.

גם יסוד דברי רומ"פ בביאור דברי הר"ם דלהשאלחות קיימין
 כיעור גרע כרבה מקדל"פ ופסקין להירושלמי דבכל כיעורין
 מהסדרא לבעלה, לענ"ד מוכח גם להשאלחות דהכיעורים
 דהירושלמי לא גרע מקול, דכרי זה דא"ל ובעדים היינו ע"כ
 שדומים לעומאה כמו רובל יולא וכו' וכדכתב מר, ומש"כ פריך
 הש"ס דאפילו אין לה בנים תלך, וע"ז משני דהכרייהא אחיה
 כרבי ומיירי בראיית בעל הכיעור והדר פסק הש"ס הלכתא כרבי
 בקדל"פ דבעי דוקא בע"כ וביינו כיעור גדול דדמי לעומאה, ח"כ
 מבוחר דהכיעורים דהירושלמי ל"ת מנטען אף בליכא בנים וברי
 לגבי נטען. הוי כיעור דמקמי נשואין, ובכה"ג בקלא דאחזקתא
 משני היכא דליכא חשש לעז על בניה שמרששו כדאיתא בגיטין
 (דף פ"ה ע"ה) אע"כ דקול גרע יותר מכיעור, וכה דבאמת לא
 משני הש"ס דכרייהא דאין לה בנים בקלא דאחזקתא דהלא מנטען
 דכוי קול מחמת נשואין, ובזה דוקא בחין לה בנים, ל"ל דקול
 דזנות לא כוי קול גמור כדאמרינן בגיטין (דף פ"ט ע"ה) ילא
 עליה שם מונח וכו', מ"ט פרייטא בעלמא חזו ואין מויליין
 מנטען בזה לרב, אבל עכ"פ מוכח דקול גמור דליכא למחלי בפריעות
 כגון קול הגרושין גרע יותר מכיעור דהירושלמי וא"כ כמו דמוכח
 לרי"ו ור"ת דכיעור ליכא מלוה ולמדו בק"ו מקלא דבחר נשואין,
 ה"ג גם להשאלחות כיעור דהירושלמי, וזל שגאמר דמ"ט הכא
 כיעור דהירושלמי לא חל מנטען כיון דשייכס עושים כרי
 דמוחריס, וכ"כ נימא בילה קול על פניה נקדשה לפלוני ככן
 ונתגרשה ממנו בקלא דאחזקתא חס נשאה זה הכהן ל"ת כיון דשייכס
 עושים כרי ואינו במשמע.

גם מ"ש רומע"ת הגאון נ"י דלהר"ו ור"ת הוי סיהר גמור ואפילו
 מלוה לגרשה ליכא, בין בקול בין כיעור, אינו מוכרת, מדברי
 הראשונים בשם חוס' וכו"ל הכ"ל, והרשב"א בשו"ס הכ"ל לא משמע

שלא למפשוט נייטו להפסד כתובה בעי התראה, וזיל כחא קמדחי,
 אע"כ דהאיבעיא לא הוי כלל לענין איסורא אלא לענין חיובא
 דגברא לגרשה.

גם מוכח כן למ"ש הסה"ד (סי' רמ"ב) דלענין לגרשה לא תליא כלל
 בהתראה חס כן חיקשי היאך מציעי לן דאם רלה הבעל
 לקיימה דאינו מקיימה, חס כן גם בלא התראה, כן, וחיקשי כא
 כבר פשטין להפסיד כתובתה בעי התראה, ואמאי כא גם בלא
 התראה תפסיד כתובתה כיון דמעשיה גרמו לה לאסור עלמה
 לבעלה כמ"ש חוס' כזה יבמות (דף ל"ח ע"ב ד"ה בש"א וכו') וזהו
 אפשר לדחות דרך גופא דגרמה לה לאסור על בעלה לא קסבור לה
 חז"ל להפסיד כתובתה אלא בהתראה, דבלא"ה גם לפי דבריו לא
 יתיישב כל לרבו, דסוף סוף כיון דכופין אותו שלא לקיימה נימא
 דתפסיד כתובתה כיון דגרמה שלא תוכל להשאר תחתיו [אולם
 מדברי הכ"ס סי' קט"ו סק"ח לא משמע כן].

ומעתה אחר שבררנו דלא איבעיא לן כלל לענין איסור ולפחות
 לדינא משמע מדברי הרא"ש והראב"ד והטור וש"ע
 דעוברת ע"ד ליכא איסורא רק מלוה לגרשה ה"כ כיעור, ולא
 מלינו יותר חומרא בזה, זולת לדעה הר"מ כיעור דבש"ס וכ"כ
 הרשב"א, דבשו"ת (סי' אלף קפ"ז) כתב דכיעור הבא לל"מ
 מלוה להוציא הרשעה מביטו, ומ"מ לענין דינא ממש אין ב"ד
 מויליין אותה לפי שאינה אסורה אלא בקינוי וסתירה וכו', ועוד
 דודאי אין לך דבר מוכר יותר ממה שקינא לאשתו עפ"י עלמו או
 עפ"י ע"ה ואמר לה אל תסתרי עם איש פלוני, ונכנסה עמו לבית
 הסתר וסתתה כדי עומאה, אפ"ה אינה אסורה על בעלה, וגם
 הר"ה הלך בשיטה זו להביא ראיה דכל אותן דברים מוכערים לא
 עדיף מקדל"פ, משמע להדיא דאין הב"ד מורים כלל עס איסור
 לבעלה, רק דבבא לל"מ מלוה לגרשה, וזה ס"ל אף בקדל"פ כן,
 וכ"כ ג"כ הר"ן (סוף נדרים) דדוקא לבעל נפש, אבל לדינא לא
 מחסרי אלא בע"ט ממש, וכ"כ הכ"י (פ"ב דיבמות) דהא דא"ר
 חלף מן הבעל לאו בע"כ קאמר, דב"ד לא מפקי אלא דבר צור,
 אלא לומר בשם רלה להוציאה הבעל מפני שלבו נוקפו חלף ממנו
 בע"כ שלא ככתובה, וכעוברת על דעת משה דיוולתה בלא כתובה
 חס רלה הבעל להוציאה.

והכי אמרינן בירושלמי ועובדה דגברא דעאל לביתו, כולו
 צטרלה לגרש ובבא לל"מ, וכן העלו בחוס' ובמהרמב"ם
 ובכר"א והרע"ב"ה עכ"ל, וכזה ממש כ' הרישב"א סוף קדושין,
 כהא דאין אוסרין על היחוד, [ובאמת אינו מבין כראוי, דחס נימא
 דר' איירי דחלף מבעל חס רלה בלא כתובה, ח"כ הא דייקין
 מיניה דמפקין מנטען היינו בדרך דמיון, וכמ"ש הכ"י דר' ס'
 דמחמירין בנטען אעפ"י שכנס מדחזין בבעל דאמר חלף וכו' והרי
 באמת קי"ל הכי לדינא דיוולתה מבעלה בלא כתובה ואעפ"כ לא
 מפקין מנטען אלא עם קדל"פ, ולריך לדחוק לא דמדמינן לגמרי
 דבכ"מ דיוולתה בלא כתובה מפקין מנטען, אלא דראוי להחמיר
 בנטען אף בליכא ע"ט, והכריע הש"ס דכהא כן כיעור עם קדל"פ,
 ואפשר דגם רבי סבר כהי באמת, עכ"פ י"ל דמזה הוליא הרמב"ם
 דינו דכיעור נופסדה הכתובה בלא התראה וכמ"ש הכ"י בשם
 הרישב"א דיל דמפר' דת' היינו בלא כתובה, ואם נימא דמיירי
 בהתראה, ח"כ מאי ראה אייתי דר' ס' דמחמירין בנטען כיון
 דמחמיר בבעל, הא פשיעא דגם רבנן ס"ל דחלף בלא כתובה
 בהתראה ממחני' ערוכה דעוברת ע"ד ומכל שכן כיעור, ומאי
 הוסיפו הש"ס דר' יותר מדמחני' דהעט"ד, אע"כ דר' חידש
 דיוולתה בלא התראה וחס אפשר דלא ס' בזה כר' וס"ל יולתה משום
 ש"ר היינו ג"כ בהתראה].

ואפשר דזה ג"כ כוונת הגהת מיימוני, (פכ"ד מה"ה)
 דהירושלמי מיירי רק בבא ללחא ידי שמים זולת
 בע"ה שזינתה ומימין ליה כבי חרי, בזה כתב הרמב"ם ה"ז חייב
 להוציא ואסור לזכר עליה, מבוחר דאסור זה, ומשמע דס"ל דזיל
 אפקה היינו מדינתא אלא דאין ב"ד כופין לגרשה, הולס בתולדות
 אדם להרמב"ן (סי' קל"ג) כתב ה"ה דאמר זיל אפקה לאו לתוסרה
 עליו ד"ה, דכרי אפילו קינא לה ואיכא עד עומאח אינה אסורה

כן ויש לומר לכוונת חוס' ג"כ דוקא איסורא ליבא, אבל צ"ח
 ללי"ם מלוא איבא לגרסה, ומס' דלכ"ח חר' מדלגא מפרשי בני עובדא
 דנחף לערין מלוא לגרסה, מלכד ל"ל דלישגא אחתה שריא לא
 משמע לכו הכי גס י"ל דס"ל לזוה לא מהני טעמא דחלכס,
 דמ"מ חף בודאי לא וינתק הוי בכלל ע"ד דמלוא לגרסה חף בלא
 התרסה כמ"ס בת"ד, וחף דהרמ"א הגיה דבהרנינה בן, מ"מ
 אינו מוכרח דחוס' ס"ל הכי, [ומדברי רוב הראשונים דכתבו בולם
 דהאי עובדא דבא ללי"ם, לכאורה שייעמא גדולה להרמ"א דצ"ח
 רגילה ליבא מלוא וחי' לגרסה בפ"כ, דחל"כ מס' בכך דארכוס,
 מכל מקום עברה על דעה משה באיסור יחוד].

וביותר לפי"מ שכתבתי לעיל דס"ל לחוס' דחף לעצמה דארכוס
 הוי רגלים לדבר, ה"ל דלכ"ג בודאי כבא ללי"ם
 מלוא לגרסה, וחי"כ עדיין י"ל כסדרתי דדוקא בכיעור גמור סתמו
 דפרק ב' דיבמות דלכ"ח אחתה מלא מבעל, בזה המילוי הר"מ דמודו
 ר"י ור"ת בילדה ליב"ת, ובה' דכתב וחי' ליבא חלף חוס' אחד
 שמאל טב"ס הנפשים אותה, ולערך באמת לומר הדיונה ע"י שחי'
 טס כעורים רבים ואומדנות גדולות כמ"ס הרמ"א בשו"ת מכה
 קטיף אחתה בסתירה דבני מהר"ם בע"ה דמהימן ליה כמ"ס
 במכחתי הקדום, ובר"ס קילר כאן בזמון ותפס מקלח מן הכיעור.
אך להיות שרומע"ת נ"י מפרק ב' דבב' דאפשר דבכל כיעור
 דעלתא ואפילו ביחוד בדרך איסור בילדה ליב"ת י"ל
 דאסורה חלילה לי להקל בגדו, ובזה מוכחים חכמי צירור טס
 רומע"ת, דחף בכיעור גמור וילדה ליב"ת שאין לכופו בידים,
 דאלו הר"ס גופיה לא מפשט פשיטא ליה כך ס' שלא לחוש לגט
 מעושה, ולענין חס' מלוא לגרסה וחק' בע"כ כבר הסכים רומע"ת
 לדעתו הקלושה דשפיר דמי.

מ"ש מעב"ת נ"י לסתור דברי, ר"ל דגל סגור במגעול הוי כיעור,
 והיה דמו"ת דהשב"א ע"כ הגירסא אין זה יסוד וכו',
 דברי גכונים ומוכרחים בשו"ת רשב"א, בודאי גס בלא סגור יחוד
 מקרי [ומה דפסק הרשב"א להיבעיא לקולא בזונג ואינו סגור,
 י"ל דהוי ס' דרבנן, וביותר חס' נומא דהירושלמי מיירי דק לתא
 מצעלה, חס' בלא לגרסה ללי"ם בלא כחובה כמ"ס הנ"ל, ח"כ כה"ג
 דהוא רק ללי"ם פסקין לקולא] חף מ"מ בענין הכיעור אפשר לומר
 כדברי דבענין ג"כ נכחו ר"פוסים כד"י דלא נתיח דברי הרמ"א
 בשו"ת בקושיא, וחק' חס' נדון דכ"י עובדא דלדריס הוי כיעור, י"ל
 לא משום דמיירח צביחא לחוד, אלא משום דפרטיה וחק' להוליא
 וערק, מזה יוכר דהיתה הסתירה לשם זנות, וכדכתיב הריעב"א
 סוף קדושין ז"ל, דהנכו חרי עובדא, י"ס דברים הנכרים ורגלים
 לדבה, שלמה ה' נחפה מן הבעל זכ"י [ועיין בחלקת מחוקק ס' סי'
 מ"ו] צפרט למ"ס הר"ס בשם הערוך דדחה וחק' להבעל וערק
 הבעל גס י"ס לומר דמשום דחף הוא מקרי מכוור, גס בעובדא
 קמא י"ל דמיירי בנחף דאמרינן פרטיה וחק' להוליא.

גם מחויקונה טיבותא למעב"ת נ"י מה דמסייע לי מלישגא
 דהירושלמי מבוחר דמוגף היינו בלא סגור ח"כ משמע דגס
 הגיפיה הדלתות שבהרמ"ס, היינו בלא סגור, וחי"כ חיקשי הא הוי
 רק יחוד בעלמא, חע"כ דמיירי בסתירה ע"ד זנות שנכסו ר"פוסים,
 ומס' דדחה מעב"ת נ"י דח"כ כ"ו"ל להרמ"ס. להביח דין סגור
 ולענ"ד חס' נתיח דהרמ"ס מיירי בלאו סגור ונכסכו ר"פוסים
 דוקא ח"כ בודאי הרמ"ס פירש כן צירושלמי בזה דחמרו מוגף
 לריכה, ויאלו לו כן דלא נומא ליה דהירושלמי מצ"י ביחוד לחוד
 ח"כ כיון דמוכרחים לפש' דמוגף לריכה היינו צ"ח בסתירה ע"ד
 זנות, ה"ל דהרמ"א ערוך אסור מיירי בכה"ג דבחד גזולה מיירי,
 ולא מלינו דסגיירי לחוד משוי לכיעור.

מ"ש רומע"ת הגהון כ"י, להוכיח בעדות הב' חס' ה"י הקיך
 כבר פנוי ממאכלים ואין דרך צני' הביית לבא לשם הוי
 בכלל חופל, ומשו"ת מבי"ט שהבאתי אין ראוי ד"ל דמיירי
 בסתירה ביום, עיונותי שנית בשו"ת מבי"ט ומפורט שם שהיה
 בלילה באישון חושך ואפילה, גס ממה שהבאתי מלי"ם דהכח"ר'
 הירך ז"ל שכ' דמירחת שמא יעור אחד מבני העיר משינתו וילא
 לחון, וזה שייך גס ב"ד כפי הנראה מענין השאלה דכשהשקן בעד

הזה יוצא חוץ לפתחו מיד וכל ללחות מה שצריך על ידי ספר
 שבבית הכורף.

מ"ש מר להסכים עמי בכוונת הר"ס, דמ"ס תהילת דחף במהימן
 לע"ה בכיעור לא מהכרח מיירי בכיעור לחוד, ולבכוף
 בילדה ליב"ת דמיירי מיניה, וכ' מר הטעם פשוט דהחמנה כבי
 חרי אינו פועל אלא מה שעדים פועלים, ומרי"ט דיבר לפי משמעות
 כלכ"ה חליבא דחוס' ור"י, דברי כבודו נ"י אינם מספיקים,
 דמשמע דרי"ט דבריו לא קאמר רק חליבא דחוס' ור"י אלא חף
 לפשאלחות, דפרי כ' בע"ה של כיעור לא מהכרח חף במהימן
 ליה כבי חרי, אמנם חס' י"ס עדי כיעור כגון הני דפ"ב דיבמות
 וכו' מבוחר דכוונתו דבע"ה בודאי לא מהכרח רק צ"ב עדים חליא
 בפירוש הסוגיא לפשאלחות ולכ"י ור"ת, ובודאי זכו עיקר קושי"ת
 הרמ"א ומה דליתי למר, היינו באופן זה דע"ה ומימן ליה לא
 חלים כבי עדים, אלא כרה"ת הבעל מס' בכיעור לחוד חף לר"י
 ור"ת לא מהכרח בע"ה ומימן כמו' דלא מהכרח ברה"ת הבעל
 בכיעור, אלא בצירוף ילדה ליב"ת, אפשר דמהכרח ברה"ת הבעל
 בכיעור כמו' בצירוף קד"ל"פ, ומס' מהכרח ג"כ בע"ה ומימן.
מה דכ' דומע"ת סג"ח נ"י כמה שדנתי לומר דמהר"ק סבר
 כפרשב"א דע"ה בהכחש חף במהימן לא מהכרח דאשחמתי
 ממני סוף דברי המהרי"ק, פרט דברים שאמרת טענה ה"י בידו,
 ועי' בתשו' מהרי"ט (ח"א סי' ע"ו) שכתב אכל מה שאני מוכך
 להחמיר, שאם להח"ס הכונס מהימן ליה כבי חרי אסורה עליו
 לבונסה, תפס בפשיטות דאפילו בע"ה בהכחש מהני מאמינו,
 וגס מה דמוכך דחס' הכונס מאמינו להעד אסור, חידוש שלא הערה
 מהרשב"א (סי' חלף רל"ז) דכ' בפשיטות וע"ה אומר נתקדשה אינה
 אסורה לשום אדם אפילו למאמינו, שלא חלקו, ובאמת חף לעצמה
 דהרשב"א לכוונת מזה דע"ה בהכחש אינו כולס עדיין י"ס לעיין
 בע"ה על יחומה דקדשה חפיה חס' אסורה להכשא לסמאמינו להעד.

ורא"י נ"י בשו"ת פני חריה (סי' ל"ג) ונראה דעתו דכוונת
 הרמב"ם דהפ"ד מורים דאסורה לו אלא דאין צ"ד
 עושים מעשה כפייס וחק' לדונו בידי אדם לבזבזי שלא לבא עליה,
 ולא משום גט מעושה דחף הכפיי' שלא לבא עליה אין עושים שכך
 בזה הקבלה, ודברי הרמב"ם ורה"ף עולים בקנה אחד עי"ש,
 וכו' הימה בעיני, דחס' מדיגא אסורים לו ח"ף מניחין חוס'
 לעשות איסור, וע"כ בכיעור לחוד משמע מדברי הפוסקים הנ"ל
 לייבא איסור דק מלוא לגרסה, ואין מורין לו איסור רק שמהר"א
 לבצל עפ"ש לעשות כן, וכשהיה דח"י חס' נחמייבתי דמשמע לא
 דהפ"ד אומרים דחייב אחתה אלא שחננה לא נרד ולכסויו, אלא
 דמורין לו דפעור אחתה רק כדי ללאת י"ס טוב לך לשלם, וגס
 הרמב"ם לא כתב בכיעור ובעוברת ע"ד כך לישגא דחייב לסוליא
 ואסור לבא עליה בדכחב גבי ראה אשתו שזילתה.

מ"ש מעב"ת נ"י דמ"ס מהרי"ק (שו"ת פ"ב) בשם הרשב"א
 דבמהימנה לוב כבי חרי, היינו בכל מיני דקים ליה דלא
 משקר, דלא משמע כן בתשו' הרשב"א (סי' חלף רל"ו) מדלא שטן
 בפשוטו כיון דזה האיש חשוד על פעירות ופרון בודאי אינו נאמן
 בעיניו דלא מהקר באמונתו, וגס מדלא פירש ברווחא דברי דש"י
 דהואיל ואלא הוכחשו, דבני חרתי לא הכחישו וגס מהימן ליה
 בכל מיני, באמת דברי הרשב"א שבמהרי"ק לקומים מדברי
 הרשב"א במוחאסות (סי' קל"ג) דכל דברי השו"ת (חלף רל"ו) ה"ל
 אחתה גס טס וצביחור יוסר, וכ' באמת לדון מה"ט ביון דבני מהימן
 ליה ככתב ר"ח צום שהוא חשוד על הבעירות מה' ראה זה להחמירו,
 ונ"י כתב טס הרח"ה [מדברי רש"י דח"ה לא הכחישו, הרי
 חף דשם קאי בסברה דבני מהימן לכל מיני, ואעפ"כ דחתך ברש"י
 ז"ל, ואולי לא ינחא ליה לפרש כמ"ס מעב"ת נ"י ד"ל דס"ל
 דבמאמינו ליה בכל מיני לאו כל כמותה לומר חרי מאמינה בזה,
 כמ"ס חוס' קדושין ד"ה גטמחו טכרותך, בסופו דחף באינו ושותק
 דמהימן ליה דלא משקר באמונתו, דנראים הדברים שהדברים
 בשו"ת (סומן חלף רל"ו) הם קלוזי בדברים במוחאסות, ומס' דחסר
 כאן גילה כאן, ומ"ס

ומ"ש רומ"פ כ"י רח"ה 'משו' 'הרשב"א' (ס' ק"ח) דאפילו בגוי המעיד לחסור שייך חי מהימן ליה, אינו רח"ה כ"כ, די"ל דאף בגוי שייך דבלבו מוחזק אללו שבטע בגוי. הוה שאינו משקר בשום פנים, ואף לחזקה דכל פיהם מ"מ י"ל דהוא מאמין ליה, וכן נראה מדברי הרשב"א במוחסות הג"ל דכ" אכל זה שחשוד על העבירות ונה ראה זה להאמינו, ואפילו אמר שמאמינו אכן סהר לחינו, אלא עליה מלא לגרשה, משמע דלא בא עליה מכה כיון דבעל עבירה הוא ואינו ראוי להאמינו, לאו כל כתיביה להאמינו, אלא משום דאמרינן דאומר כך דמלא עולה לגרשה אכל היכי דל"ש לומר כן שייך לומר דמהימן ליה, וה"ל י"ל בנכרי, אולם לדינא גם לדעת הקלושה ראוי להחמיר אף בנאמינו רק בדבר הזה כי אף דהרשב"א במוחסות כ' כן, אינו מוכרע דפסק כן למעשה, די"ל דכ"כ רק לסיף, וכדנראה דהנך ב' התורים דכ' הרשב"א דז"ל אפקה רק לז"ש ובמרכבה קטעה דנראה שאינו מאמין לו לא אמרו דמלא, והביתר הב' דא"י מהימן לך שהוא לאמן בכל הענינים, לכאורה סתרי ההדדי ולפום כך סברא נסתר ראיית הרשב"א הראשונה, דז"ל אפקה היינו לז"ש מהא דקניא לה ואיכא עד עומא דבדלחי מאמין הוא, דהא התם לא מאמין לו רק בזה אכל לא בכל ענינים, אע"כ דלא פסיקא ליה להרשב"א, ובדרך ריבוי לדדי היתר דיש מקום לומר דמהימן ליה כפשוטו ומוכח דז"ל אפקה היינו ללא ידי שמים, ויש מקום לומר דמהימן ליה היינו בכל ענינים.

וביותר י"ל להמעיין בסידור הדברים בשו' מיוחסת הג"ל דמהחילה כתב היתרא דז"ל אפקה היינו רק אם לבו נוקפו או צבא לז"ש, ואח"כ כתב היתרא דמהימן לך היינו דמאמין ליה בכל ענינים וכנה ר"ח ואח"כ כתב היתרא דע"א בהכחשה לאו כלום הוא אף דימאמינו, ואחר כך כתב אלא דהרמב"ם כתב דאפילו שמע מעבד או שפחה כל שדעתו סומכת עליו חייב להוליא וז"ע וכו' עכ"ל, והדברים סתומים, דמה סתירה יש בדברי הרמב"ם אלו לדבריו הקודמים דע"א בהכחשה ולזה ל"ל באחד מב' פנים, או דקאי על היתר ח' דהרמב"ם שכתב חייב להוליא, משמע דחייב מדינא ולזה סיים וז"ע בדבריו, וכעין זה דברי הרשב"א (אלף רמ"ע הג"ל) דמפקפק בדבר דז"ל שהוא רק צבא לז"ש, ומדכתב הרשב"א זהו אחר כל אלו ההתירים, ולא כ' כן מיד אחר היתר הא', משמע דכל שיקר סמיכתו על היתר הזה דבלא"ה הוא רק צבא לז"ש, מש"ה כתב אלא שרמב"ם ז"ל ס"ל דחייב להוליא מדינא, א"כ קשה לסמוך על בני התורים, או דל"ל דקאי אדכחך ליה היינו אם הנאמנות מכה דיבורו שהוא בחזקת אינו משקה בזה שייך כל דיבורו מוכחש איתרע נאמנותו, ל"ש להימניה ולהחזיק דבריו לודאי כיון דמוכחש בפנינו, אכל אי נפרש דמהימן ליה היינו בדבר זה מחמת שידע הסיבות שניכרים הדברים אללו בדודאי אמת כיון דהנאמנות לאו מכה דיבורא לחוד אלא מכה הסיבות אף דמוכחש מואחר, מ"מ לדידיה נחאמת הדבר לאמתו, וה"ל י"ל דהרשב"א כך כוונתו, אלא שהרמב"ם כ' וכו' וניחא לי להוליא בדקדוק לישאל דהרמב"ם שכתב וכוונת דעתו עליהם שזינתה וכ"כ עוד הואיל וכמכא דעתו לדבר זה שהוא אמת וכו' משמע מזה דסומך דעתו שדבר זה אמת אף שאינו מאמין לו בשאר ענינים ודלא כהרמ"ק דדקדק מלישגא דהרמב"ם זה בהיפוך, מש"ה אף בע"א בהכחשה נתקיים נאמנות להעד, ואפשר דשנייה כח' טובים וכוונת הרשב"א דמדברי הרמב"ם נדחה כמעט כל ההתירים דמשמע מדבריו דמדינא חסורא עליו, וגם נשמע דלא בעי שיאמין לו בכל ענינים, ומניילא גם בע"א בהכחשה מהני הימנותו ובג"ל, עכ"פ נראה דהרשב"א בעלמו לא סמך כ"כ על היתר זה דבעינן שיאמין לו בכל דבריו.

ומ"ש רומפ"ח דהפרש מבוחר בין אומר אשתו זינתה לאומרה ע"ל, דדוקא לגבי אשה שראו קלוק הדורות וכו', גם חכמי בעיניו ה' לבי הומה מואד על הרשב"א והר"ם מנבייל דלמדו דין אומר עמאח היא לי לבתר חרם דרגמ"ה לאומרת עמאח אי לך דב"ד מתנין לעקור דבר נון הסורה, אף אם ניחא דעתה קלוק מלוי באשמים שמשקרים כמו בנשים בזמן הש"ס, הא מ"מ כיון

דמדון הפקעת ב"ד לקדושין חסין עליה וכיון דחכמי הש"ס לא חזמו עליה לאפקושי אלא בדירה באומרת ע"ל, אכל בדודי' לא, אף בידיו לדמות מלתא למלתא, אף אם בסברא דומה סוף סוף הא לא חזמו עליה ולא הפקישו בכה"ג, ומניין לנו דחז"ל נתנו כח בידיו באם ידמה עיני הכרח כזה שיהיו הקדושין נפקעים, וביותר כי בדמיון יש לחלק הרבה כעין מה דמחלקין סוף נדרים, בין האומרת גרשתי דידע זה בעלה לבין האומרת עמ"ל, דידעה דבעלה לא ידע בה, א"כ י"ל באומר עמאח היא לי דידע דידעה היא לא מלוי כ"כ שישקר, ואף שאינו בדמיון כ"כ לחזקה דאין אשה מעיזה וכו', מ"מ עכ"פ גם לעמ"ל אינו דומה כ"כ, ורחיטי דהערה בזה בשו"ת הראש"ח (ח"א ס' מ"ה).

גם י"ל לפי"מ שכ' הר"ן נדרים דאף דשו' אנפשי' חד"א מ"מ מדינא ח"כ לומר ע"ל להפקיע עלמה מצעלה דהיא משועבדת לו, א"כ י"ל דזהו שייך רק באומרת ע"ל דלוקמי אדינא דח"כ דמשעבדה לי' ול"ש בזה שו"ת אנפשה חד"א, אכל בהיפוך בעל דאמר שהיא עמאח י"ל אף לבתר חרם דרגמ"ה דח"י לגרשה בע"כ, מ"מ שייך בזה שו"ת חד"א, דכיון דבידו להפקיע שיטעודו ע"י גט ע"כ דעכ"פ דיעבד מגורשת אלא דעבד חיסורא, ועיין רשב"א (פ"ז דגיטין) בסוגיא דנתיבה בע"כ הא דנגט נתיבה בע"כ שמיא נתיבה, שאין בעלה קנוי לה אלא שיש לה שיטעוד על בעלה בעוד שהיא תחתיו, מש"ה יכול לגרשה דהוי כפריעת בע"ח אכל בהיפוך באומר לה הר"ז גיטך ע"מ שתני לי ר' זוז דהיא ראוה על ידי נתיבה בע"כ להפקיע עלמה ממנו שהיא קנויה לו וקנינו היא, מש"ה לא הוי נתיבה, והרי חסין דאף לבתר תקנת רגמ"ה חס עבר וגירש בע"כ דמגורשת, ולא אמרינן דנכח התקנה הוא גם כן קנין שלה וא"י להפקיע קנינה ע"י נתיבה בע"כ, והיינו דמכל מקום לא נעשה הוא קנין שלה אלא דיש עליו חיסור חרם שלא לגרש בע"כ, וה"ל חין אנו יכולים ללמוד ולדמות דל"ש לגביה שו"ת חד"א לבתר חרם דרגמ"ה, דז"ל דוקא אלא שקנויה לבעלה לא מיקרי שו"י חד"א משא"כ הבעל דאינו קנוי לה י"ל דאמרינן גביה שו"ת אנפשיה חד"א ומדינא נאמן.

ומ"ש רומפ"ח כ"י ליישב הערה דידי, דמג"ל להר"ם לחלק בין ראיות הבעל הכיעור לעידי כיעור, דכוונת הרא"ם דבראית הבעל הכיעור אפילו בלא קול חסורה לו ומלוא לגרשה עכ"ל, לענ"ד בזמנ"פ חס נידון דיסבור הרא"ם כמשמעות דברי הרמב"ם דכל דמתסרה רק על פיו חין כופין להוליא ח"כ אפילו באומר ראיתי דזנתה כן ונחאי חיריא דנקע הרא"ם בראיית הבעל הכיעור הו"ל לשמשעין ביותר בראיית הבעל שזינתה ואי דנאמת בכה"ג בראיית שזנתה כופים אותו ח"כ הרי לגבי דידה דבוריה כק' עדים דמי ח"כ דלמא"ה בראיית הבעל הכיעור וקד"ל"פ, והא דקיימין ב"ד בעדים הוא דמפקי היינו ה"ה ע"י דיבורו כק' עדים דמי כמו בהודה שבעמאח.

ומ"ש רומפ"ח כ"י בפ"ע דדבריהם ע"י שהם חשודים לשקר, או גזין דדבריהם שהם באמת אף מחמת פסולי תורה ח"י בזה יחשברו להוליא אשה מחזקת היתר לבעלה, לא ידענא מהיכן פשיעא לרומפ"ח דגזין דדבריהם הוי פסול תורה ולפי"ז גזין דדבריהם פסול מדינא להעיד להוליא נמון, ח"כ גם קודם הכרזה לפסול להוליא נמון דמדינא פסול דהא משמע דדוקא בזה דהחמירו רבין לפסול לא פסלו עד אחר הכרזה נופי שלא להפסיד הבניות מאחר שכבר העידו ואין פיסולן אלא מדבריהם כמ"ס הרמב"ם, וגם בזמנ"פ חס חשודים לשקר ממילא הוויין ודאי פסולים דלא מקרי עדות אלא היכי דחזקה שאינם משקרים ודוחק לומר דהכמים מהפקא להו אי מה"ס חשודים לשקר או לא, ח"ו נראה בפשוטו דמה"ס הם בחזקת כשרות, וחכמים קראו עליהם שם פסול להשוד אותם שמשקרים.

ומ"ש רומפ"ח ללמוד מתוך דברי תשו' הרשב"א (אלף רל"ז) דלאסור אשה לבעלה לא בעי הכרזה אינו מוכרח, די"ל דוקא בחשוד על העריות דרק לעדות אשה מפסל לאפקוי ולעילולא דעשו אותו חז"ל קלת לנגע, בזה לא בעי הכרזה דמש"ה שייך רק לעדות נשים ל"ש טעמא דפסידא, אכל בגזין דרבין וכוונתו דשייך פסולו

פסולו לכל עדות כיון דהוי פסידא לא קראו עליו שם פסול קודם הכרזה ולא פלוג בתקנתו, ואף גס לד"נ לא מפסל קודם הכרזה, וגם אפשר יש להקל בין פסול מחמת עבירה דחששו למשקר, בין היכי דחכמים חוששין דהוי נוגע וכמו פסולי קורבא דדבריהם דמשמע דלא בעי הכרזה.

מ"ש כבוד מר רומעב"ה דזינא דהיתר הולד לקהל, יתוי לי שכוונתי לכל דבריו, וכאשר העליתי במכתב לידידי הרב אבד"ק אויבערשילק מה"י ישראל הירש נ"י וקא"ט בשינוי, ובאופן זה דלכאורה נראה דנאמנת צברי להכשיר הולד ליכא למידק דהרי גס שם הקשה הט"ז כיון דאינה נאמנת לגבי נפשה כ"ש לגבי הולד דהרי מלינו לאחד מ"ד לדברי המכשיר בה פוסל צתה ואל"כ ה"נ לדין היכי דפסול בה, כ"ש דפוסל צתה ולזה נ"ל דהתם צאמנת לגבי דידה נאמנת, ובדיעבד ל"ת ורק לכתחילה חוששין לה, ולגבי הולד הוי כדיעבד, אם כן כ"ד כביעור וילדה ליב"ח דאפילו בדיעבד מתסרה לבעלה יש ללמוד במכ"ש דאינה נאמנת לגבי הולד.

אמנם י"ל דדוקא לגבי דידה אינה נאמנת דהביעור וילדה ליב"ח הוי ריעותא גדולה לחלק חזקת כשרות והיתר דידה ושזב אינה נאמנת צברי, אבל לגבי ולד דגס בלא חזקת כשרות נאמנת כמ"ש הרמב"ם והש"ע שם (ככ"ט) דח"א נאמנת לומר מעכו"ם נתעצרה להכשיר הולד, וע"כ העעם כמ"ש מה"מ (פנ"ז הלכה י"א) כיון דד"ת ספק מומר מותר לבא בקהל לכן נאמנת י"ל דגס כביעור וילדה ליב"ח נאמנת, וכעת ראיתי דגס רומ"פ ראה לומר כן ודחה זה לעיין בספרו בית מאיר, וראיתי גס שדברי הכללים בדבריו על קושיית הט"ז ה"ל והוא העלה חילוק אחר דגבי דידה הוי ריעותא כמו צרי וצרי אבל לגבי הולד אף דפרוזה ביותר שייך הברי דיודעת שולד זה מצעלה, ולפ"ז כנ"ד כביעור וילדה ליב"ח דל"ש כן אינה נאמנת לגבי הולד אמנם לענ"ד אינו מוכרח לומר כדברי רומ"פ דהוי צברי וצרי דו"ל כמ"ש דכסתלקא חזקת כשרות שלה, ואל"כ לגבי הולד דלא בעי חזקת כשרות י"ל דנאמנת, גס להיתר הב' כוונתי לדונן בס"ס שמא מצעלה ושמא מנכרי ובאופן זה אף להב"י גבי בת עיסה ס"ל דגס בפסולי קהל אכור בס"ס, ואף להב"ם (סי' ב' ס"ק ט"ו) דדעתו להקל מ"מ י"ל דאין לספק בנכרי ולדונן בס"ס כמ"ש (סי' ד' סמ"ג) להוכיח מפרוזה ביותר, ולענ"ד לכאורה יש להוכיח כן ג"כ מהר"ם שביערה דקו"ל דהולד שחוקי ולא הוי ס"ס ספק מארוס ספק מנכרי, מ"מ י"ל בהיפוך דעכו"ם הוי ס"ס מעליא וההיא דפרוזה ביותר י"ל דלכתחילה מהמיריין בס"ס מעעם מעלת יוחסין וכדעת הב"י ואל"כ י"ל דכ"ז בלא צרי אבל צברי נאמנת דכמו דמהני צרי וחזקת כשרות לגבי דידה אל"כ אף דמכה כיעור וילדה ליב"ח נסתלק חזקת כשרות מ"מ לגבי הולד הוי צרי וס"ס דלרוב הפוסקים ס"ס עדיף מנחקה, ומהני צרי וס"ס וההוא דארוסה שביערה דלרב אפילו צדיקת אם לא מהני, היינו כיון דס' כר"י ליתא ליה אלמותא דצרי, ומדין ס"ס לא מכשיר רק היכא דאיכא חזקת כשרות, אבל לא צתה כמו צתה עיסה ואף דיש לחלק דצתה עיסה לא מסייע חזקת אם להבחין כיון דהאב לפנינו והוא בכלל ספק ומאי חזית דשדית הולד צתה אם שדייה צתה אצוה וכיון דאצוה פסול גס הולד פסול מבח"כ בארוסה דאין אנו דנין על האב ואם הוי בפנינו היינו מוכרים אותו שפיר חזקת אם מסייע דהיה מנהארוס מ"מ י"ל דרב ס' כמ"ד פוסל צתה דחזקת אם לא מהני להולד אבל לדין דקו"ל דצרי וחזקה מהני ח"כ לכ"ש צברי וס"ס :

ובזה נ"ל דמיושב קושיית חוס' על רש"י גיטין (דף פ"ט ד"ה בעולה) ותורף קושייתם כיון דמחמת הקול אנו דנין דבעלה ולא מהמניין לה לומר לא נבעלתי, ח"כ ממילא אכורה. מחששא שמא נבעלה לפסול כיון דע"ז הספק ליכא צרי דהא מה דאומרת לא נבעלתי לא מהמניין לה, ולענ"ד י"ל דרש"י ז"ל ס' דהף דקול הוי ריעותא ומגרע לחזקת כשרות כ"כ עד דאינה נאמנת צברי מ"מ הוי רק ספק וממילא הוי ס"ס, ס' לא נבעלה ספק לכשר ואל"כ הוי ס"ס וצרי ותהא נאמנת דמה דאין מאמינים לה דלא נבעלה, היינו

דנסתלקא חזקת כשרות, אבל מכל מקום לגבי הס"ס הו"ל צרי וס"ס כנ"ל נכון :

א"כ מה"ט י"ל דמיושב קושיית הט"ז דפרוזה ביותר נאמנת לגבי ולד יותר מלגבי דידה, דצדיקה אולא חזקת כשרות וכולד הוי צרי וס"ס ספק מנכרי, והא דלא הוי גס גבי דידה ס"ס דשמא לא זינת' ושמא באור' כיון דע"י פרויותה אחרת לחוש דזינתה וממילא הוי צראון ה"נ כביעור וילדה ליב"ח דבמקום ריעותא דילדה ליב"ח מחזיקין כביעור לחשש גדול לעומאה, וממילא הכיעור הוי בדרך רצון. משא"כ לגבי הולד הוי ס"ס שמא לא הוי כביעור עומאה ומבעלה נתעצרה, אח"ל דהי' עומאה שמא נתיחדה וזינתה גס עם עכו"ם ונתעצרה, אף דא"כ גימא כדעת הב"ש ה"ל דבס"ס מקילין לכתחילה הפסול קהל, ואל"כ יהא מוכח מארוסה שביערה ומההיא דפסקי מהר"י דפרוזה ביותר דלא מחזיקין עכו"ם לס"ס ואל"כ כנ"ד ליכא ס"ס מ"מ יש לומר דבארוסה שביערה מיידי צרוז ישראל, וכדמשמע ליבנא דהש"ס בארוסה שרוב פסולים אלה, ובזה י"ל דלא הוי ספק מעליא, כמ"ש חוס' פ"ק דכתובות כבוגיא דפ"פ דרוב גמור לא הוי ס"ס, וה"נ י"ל בר"פ לשיטת הרשב"א כבוגיא דשחוקי דהף דהוי ספק שמא אולה איהי לגביה מ"מ מקרי רוב.

וברימוד הישיבה אמרתי ליישב לנכון בזה מה דנדחקו החוס' כבוגיא דראוה מדברת דבריש פ"ב דכתובות משמע דאי אמרה לא נבעלתי מהימנא לר"י ואלו מצרייתא דקאמר ר"י אין אפטרופס לעריות, משמע דבא לומר דלא נבעלתי לא מהימנא ודחקו החוס' דאין אפטרופס לעריות, היינו דאינה טוענת ברצון דמחזי כשקרא וגם הוקשה להם צפרתה הש"ס לעיורי הא דא"ר מלקין על היחוד וכו' הא גס לעיורי לא נבעלתי נאמנת, ואמרתי דודאי צפרת חוס' אמת דליכא מגו כולי האי דאין ראוה לומר לא נבעלתי דמחזי כשקרא, אף זכו דוקא צרוז כשרים אבל צרוז פסולים י"ל דהוי מגו, כיון דגס מה שטוענת עתה לכשר נבעלתי מחזי כשיקרא כיון דהוי נגד ר"פ, אולם לעומת זה י"ל דצכה"ג צאמנת גס לא נבעלתי אינה נאמנת דלא הוי ס"ס כיון דבספק שני הוא נגד רוב, ואל"כ צברייתא דבא ר"י לר"ג להשיב ללמוד מדברת משבויה עכ"פ צרוז פסולים שפיר השיב אין אפטרופס לעריות, היינו דצכה"ג אפילו לא נבעלתי אינה נאמנת, וס"ס לא הוי כיון דרוב פסולים, אבל עכ"פ ר"י נלפשי' סבר דאינה נאמנת לומר לכשר נבעלתי. אף בר"כ, אף דבזה נאמנת לומר לא נבעלתי בס"ס בזה צאמנת העעם דליכא מגו דמתיראה לומר לא נבעלתי וכנ"ל, ובזה מיידי ברפ"ב דכתובות דמודה ר"י קאי אמדברת והיינו אף דהתם פוסל אף צרוז כשרים דאיכא מגו, מ"מ מודה ר"י וכו' דהתם במדברת ליכא מגו טובה כלל, ואל"כ שפיר פריך הש"ס לעיורי דאמר מאי מדברת נסתרה ותיקשה בר"פ תהא נאמנת במגו, דהוי מגו טובה כיון דגס עתה מחזי כשיקרא, ח"כ צרוז פסולים אפילו לא נבעלתי ח"כ ח"כ הא דקא"ר אין אכוסרים על היחוד לימא דלא כר"י וק"ל.

ו עתה בכל עיירות הוי רוב נכרים הוי שפיר ס"ס. ורומפכ"ת העלה בספרו ג"כ דמנכרי הוי ספק מעליא ח"כ שפיר י"ל כנ"ד דהוי צרי וס"ס, וכעת ראיתי שרומ"פ כתב להקל בס"ס לחוד, ודעתו לחלק דלאו בכל ס"ס החמירו במ"מ רק בענין תמידי וזכו סברא נכונה, ובההיא דפרוזה ביותר ראה לומר דמיידי צעיר שכולה ישראלים, ולענ"ד יש טעם עכ"פ בדברינו להוסקי דהוי צרי וס"ס דצכה"ג לא החמירו במעלת יוחסין, צפרט דו"ל דבנ"ד צברי לחוד בלא ס"ס מהני וכנ"ל כיון דלא בעי חזקת כשרות ובפרט כנ"ד דליכא כיעור רק עוברת ע"ד, דבזה סברתי לומר דמודה כר"ס דכשר, אלא דרומ"פ מפסק דבבר, ואין ראוי להקל נגדו, עכ"פ יש להסתייע להקל בצירוף התירים הכלל, ובתנאי מפורש אם כבודו הגדולה יורה בדבר להחיר, אז הנני לעיר בימים ובעני דעת נעפל להסכים להקל, כנלענ"ד יודיו קשור בהבנתו :

עקיבא גינז מא"ש

סימן

סימן קב

השיב על זה ידירי הנאון בעה"מ בית מאיר שנית וזה לשונו

מ"ש רומפכ"ת הגאון כ"י שלא מלא דבר זה מבוחר בה"ס דכיעור חסורה לבעלה, דממ"ס הפסידה כתובתה בלא התראה אין ראייה לחסורה, הלא דברים אלו לא מלבי הס אלא דברי הכ"מ שם דכתב ומ"ס דח"ל התראה פשוט הוא כיון דעברה כבר נאסרה על בעלה ונ"ס התראה עיי"ש, וכ"מ דברי מה דפסק דל"ל התראה ודאי דנפיק ליה מרחיקין דלא מצעי' אלא בעט"ד ולא ביולאת משום ש"ר שהוא לפירושו ע"י עירי כיטור ש"מ דפשיטא להש"ס דל"ל התראה, והכל קשיא ומג"ל להסבוגיא הריא פשיטתא, א"ו משום דברי הכ"מ, ובדאי נמי שכן מבוחר בירושלמי בממנו מועתקים עיני כיטור, שהרי חותך על כולם דין סוטה שלכל הפחות משמעות ספק איסור כסוטה וכמ"ס הר"ם שיואלת בלי כתובה בלא התראה בזה ביאר ממילא האיסור כמ"ס הכ"מ משא"כ בהלכה י"ז דלא אבדה כתובתה, הוכרח לבאר האיסור לבא עליה, ומ"מ בזה ובזה אין על הב"ד למנוע התשמיש ממנו בכפייה כי זכו גופא הוי הפקעה לאשתו ממנו וכבר פסקו וב"ד בעדים הוא דמפקי אף זה גופא הוי כפיי' להגע דלקיטע זו בכובסי' וכו', דכל כמה דאידיא ב' לא יהבי ליה אחריתא, וכן ברור לענ"ד דהאיסור שב' הכ"ס גבי אשתו שזינתה בע"א למד מתוך לשון הרי"ף שב' אבל לנ"ס וכו'. ומתווב לאפקוק ש"מ דחאיסור הוא גביה מדנקט לבון חיוב וכן רבין סה"מ והוא האמת וממילא נשמע דאף להרי"ף בכיטור דינא הכי ממ"ס שהרי אף למד דכיטור לא הוי כטומאה מדמיון טומאה בע"א ומרימן ליה, וכדן זה כן זה והיינו שכתבתי מכבר שהר"ם ממש בשיטת הרי"ף דלא כס"ל ז"ל בשאו'.

ובעיקר מה דמתך מר עליו דאם כן תהא חסורה לכהונה, ודאי אלו הי' הרמב"ם ממליץ דין זה מנפשיה הי' הקושיא קושיא אבל יענין מר בספרי (סי' ו' ס"ו) בכתבתי הנלענ"ד

מאין הוליא דינו וכתי דשם אפשר הלכתי במחשבה דמר דאף לגבי הבעל אין שום איסור מה דבאמת עכשיו ליתא, עכ"ל זה ברור דבא דאמר ילא קול שזינתה אין חוששין לו דפירושא בעלמא הוא דחזאי והיינו כדפירשתי דתלמן הקול בכיעור שראו, הכי חזיק להדיא דבא ס' דע"י כיטור לא נפסלה לכהונה, ולשון אין חוששין לו משמע היתר גמור הוא ומה דהקשה דמ"ס הכיעור ממי שפסלה לכהונה, ומ"ס כיטור שתחת בעלה מכיון דלדעתו הדינים מפורשים זו להיתר בתלמודא דידן וזו לאסור בתלמוד ירושלמי, ומוכח כן אף בתלמודא דידן כנ"ל מה חו על כבודו להקשות ואין עליו לתרץ דעת חז"ל למה שינו באיסורין זה מזה דמדברי סופרים אין לזכות לדמות מלתא למלתא ואפילו אין לנו בוס טעם, ואף אפשר ליתן קצת טעם דגבי בעל ראוי לאוסרה עליו כיון דמי' אוקמי ברשותי' אס לקיים אס להוליא, ויש טעם להפריד משום דהפירשה הוא כפיי' להגע, ולא ראו באיסור זה לבקו מחוכו לגרושין, משא"כ לגבי כהונה אלו אחרי באיסור ודאי הי' מהראוי למנעו מלישא בכפיי' זה לא ראו להחמיר באיסורא לפסול אשה מכהונה בתלמי' אס לא ע"י דבר ברור, וכדעתי מלאתי בשו"ת מ"פ (סי' ל"ג) ועיי"ש, ומה שדחק עלמו בדעת החוס' להסכימה שמאזה עליו לגרשה, ולזה יוכיח לשון הסמ"ג שהעתיקו, דכ' בתר הכי פסקי הר"ם ור"ת תפס לו שיטה אחרת וכו', ומה דמסופק מר בדעת הרמ"א אס בכל מיולי דעוברת ע"ד לריך הגילה, כבר כ' בספרי דנפיק מלשון עוברת שהוא לשון הוב והגיל, ומה דהקשה חו דלהשאלתו ג"כ מוכח דקול גרע מהכיעור דירושלמי שהרי דוקא בכיעורים דבתלמודא מוליאין ובהנעטן אבל דהירושלמי אף באין לה בניס ל"ת מהנעטן וזה בהוכחה מדלא מוקי הכריית' בכיעו' דהירושלמי וכן הוקשה לו דלוקמי ע"י קול גמור ורואה להוליא עיי"ז דינים מהודשים תמה אני מעיקרה מה דקשה לכבודו בגאון כ"י הא הכרייתא כפיי' על המחני' נשנית בד"א שבמחני', ובמחני' הוליאוס חנן, וב"ד לא מפקי מהבעל לא ע"י כיטור דירושלמי ולא ע"י קול דבחר נשואין, אבל פשיטא דכיעור דהירושלמי גרע

מקול למיקם הבעל באיסור ומכ"ס דמפקין מהנעטן כדפסק הר"ם באמת.

ומה שרואה מר לומר דתראה ערוק סוטה דבירושלמי מייירי נמו ככה"ג ולא מוליו דסגינה לחוד נשוי כיטור, ידיר נפשי חזיני בגאון, העתיקו לו הסמ"ג ששינה לפרש לשון הרמב"ם דסגינה מעול, ומה לנו לתקוע נגד הראשונים כדי ליישב האחרונים אדרבא עליו לבעל דעתיו מפני דעת הראשונים, ומה דתמוז למד כבודו כ"י שלא מלא מועתק בעור וש"ע דין כיטור בהדיא, הלא כתבתי שאף בעלי הס"ע קילרו מאד בדיונים הללו, ובזה מה שמסיק שאף אס יתוסף ויתברר כנ"ד כיטור ממש עם ילדה ליב"ח שהכ"ד בכפיי' יפרישו אותו, כבר גליתי דעתי דאין זה לענ"ד בכונת המהר"ם ז"ל בגופא דלאו דעתו לבוון על הפרישה לא הי' לריך לסיים דרשאי לגרש בע"כ.

מ"ש מר שא"י מאין פשיטא לי דגזין דבריהם הוי פסול ד"ת מלבד שלא כתבתי דפשיטא לי, אלא מה דפשיטא ליה למר נובעו לי, אף גם כעת ודאי נ"ל דמג"ד הספק ידיר הוא אמת שהרי ז"ל הר"ם (רפ"י) מי שאינו וכו' הר"ז בחזקת רבע ופסול לעדות זה מורה בבירור מפני שהוא בחזקת רבע, דהיינו החשוד להעיד שקר פסלוהו וממילא ה"י, וכ"ס שמטעם זה פסול לגזין דבריהם, ומה דקשה לו דח"כ בלא הכרה פסול להוליא ממון, זהו נמי קשיא על המזכירים ריש פרק הג"ל ושם הוא מבוחר שהם בחזקת רשעים אבל לענ"ד הענין הכי הוא ודאי הפושטין ידיהם בגזל דרבנן דד"ת גזל זה שרי, פשיטא דמה"ת כשר הוא, וכיון דמדבריהם אסרו גזל זה והוא חשוד לעבור עליו, אין זה דוחק אס הכתמים בעלמא מסופקים בזה אס חשוד הוא נמי לסקר כרשע גמור או שמא על לאודאורייתא אינו חשוד, ומה"ת מ"מ כשר ע"י חזקה דגופא דכשר לג"זות דקי"ל כל כת באה בפ"ע, ומעידה, והסתמים כדי שלא לאבד זכות העם אוקמוה אד"ת עד שיכריזו עליו שאז מדבריהם החזיקו אותו לרשע גמור ופסלו אותו מדבריהם, וה"ה דעתי ברור לכל מיולי שאין בו שייכות לזכות העם, וכן תנן במחני' ר"ה (דף כ"ב) זה הכלל עדות שאין האשה כשרה אף כן אין כשרים להם, ודייק ר"ח הא אשה כשרה אף הם כשרים גזין דבריהם כשר לעדות אשה, הכי מבוחר דלהוליא אשה מבעלה שאין אשה כשרה לה אלא בתר קינוי וסתירה אף הם אין כשרים לה, וע"כ לא הולרך הרמ"א להראיה מחת"ד הלא משום דחאיסורא הנו מקילין הרבה בעדות ע"ה, ויש קצת לספק אס אנו נחזק עלמינו להחזיק אנשים בשם ריקים ופוזמים אבל גזין דבריהם ברור וכדומה לו א"י כמה נסתפק דודאי כיון דאשה פסולה אף הם פסולים.

ומ"ש מר והאריך בהכשר הולד דבריו מיוסדים על קובע אחד, והיינו במ"ס על דברי ומדברי החוס' גיעין (דף פ"ע) אינו מוכרח כלל, דקושיית חוס' על רש"י דמכיון דמכח הקול אנו מספקין דנבעלה ומטעם דקול מגרע ע"כ לחזקה ולא מהני כרי דידה, א"כ ממילא אף שאין הקול מצר דזינתה עם הפסול, מ"מ דיבורה שלא נבעלה לא נותר אותה וממילא פסולה לכהונה דשמא לפסול נבעלה לתלות דנבעלה לכשר לזה אין כרי שלה מוכייע, דהא לא חמרה דנבעלה לכשר רק דלא נבעלה כלל ובזה אין אנו מאמינים לה, תמה אני כמה שהאריך כבודו בדברי חוס' אלו לפרשם, כאלו פרשתי בספרי דבריהם בענין אחר, הא לא הוכחתי שם מדבריהם אלא מ"ס דאף לר"ג לא מהני כרי דידה להכחיש הקול לא נבעלה וכתבתי אני דמשום דחשוב כרי ובני, ורומע"ת יהיב טעם משום דע"י קול אבדה חזקה, וממילא מכה זה דלולד שא"ל לחזקה מהני כרי דידה, ואין זו נוגע לפי' החוס', ובעיקר סברת רומע"ת א"י נואין למד שע"י הקול אבדה חזקה, הא ע"ז אנו דנין שע"י כרי דידה דבירוף חזקת כשרותה שהיה לה מעולם עד יולאת הקול תהיה נאמנת על עצמה שהקול שקר, וגם ממג"פ אס אבדה ע"י הקול כשרותה לכהונה, אס כן אף כי חמרה לכשר נבעלה מה חזקה אית לה דהיינו, ואס לא אבדה באמת אף לדעתו אלא חזקה לדקות, אבל חזקת כשרות אית לה, ואס כן מה בכך דאמרה לא נבעלתי, ואי אפשר להאמין לה לזה מפני שאין לה צירוף חזקת לדקות לדעתה

מכל מקום חייבין בלא נבעליה על ידי חזקה כצדקה, ולכן נראה לי כדכחשתי.

ועם כל זה אני על משמתי אעמוד להכשיר הולד כדכחשתי כבר, ואף שבנתיים שלח לי אחד ספר יקר ויקר חסד אורים גדולים לאחד מחכמי איטליה ושם מביא ת"ח ח' בשם מהר"ם מינן ז"ל דאפי' ברוב גוים אלא תלין בישראל המיעוט ולא בגוים, וזהו הת"ח משיגו ומניחו ב"ע, אלא שהמחבר בעלמו רואה להסכים עם המהר"ם מינן, וכחז לשון מליה ומאריך בראיות אבל כולם נופלים למה דביארתי דדין פרובה ודין ארוסה איירי בעיר שכולה ישראלים, או ז"ז באופן לייבא לספק בעכו"ם, אבל מה"ת להמניח סברה כזו למחלי בישראלים ולא בגוים שפרושים, וכן דחה הת"ח ה"ל ראיית מהר"ם מינן, ובעת מלאחי באגרת הקדום ראייה מרש"י קדושין ומהרש"ל ותשובת הרמ"א, לכן אין ספק אללי בדברי מהר"ו וכוונתו שהוא ספק ספיקא מעליה וכדאי הם המכשירים בת"א דביעבד שממנה בודאי יש ללמוד דהוא הדין לספק מומר לכחילה אחרי שהסכים כבוד מר רומענ"ת הגאון כ"י לסברתי שלא יהא הפסק מתנגד לשיטת הריטב"א, ואשר מעב"ת כ"י מעמים עלי שחיהם הסודרה נקראת על שמי מה אעשה אם בעמותותו כך גזר ויהי כן, אף מפני שבאמת הוראה מחדשת היא מה דמתנגדת ללשון הר"ם ומשמעות הרמ"א ז"ל מה טוב ומה נעים אם יסכים עמנו לפחות עוד גאון אחד, וכהאי גוונא בד"ל דק' זלעטווע וכבודו הגדולה המתחיל במלוא, ימחול על כבודו הרמה לטרות במלוא זו לגמרה, כ"ד אהבו נאמנו לנאח.

מאיר פונגר

סימן קג

תשובתי להנאון הג"ל שנית

מ"ש רומענ"ת לחוק דבריו להרמב"ם בביעור מתכרה לבעלה ואין כופין, ומה דלא ביאר בן הרמב"ם דבריו דכבר נכלל בדבריו במ"ש דהפסידה כתובתה בלא התראה דהעטם ע"כ דכבר נאסרה עליו כמ"ש הכ"מ לענ"ד דהוקא טובא לומר כן, דהרי לא מלחא דפסיקא הוא לומר בהחלט דא"ל להפסידה כתובתה א"כ דנאסרה עליו, דהא בעע"ד דמצע"י בש"ס אי צעי התראה אי לא, והא דמקנין אותה דחי אבי לא לאסרה עליו, ומדלא קאמר לא לפוקי ממנו בד"ד, משמע בודאי דבלא קינוי לא מתכרה עליו כלל ואינו חייב להוליא, הרי אף דהיכי דלא מתכרה עליו ז"ל דהפסידה כתובתה בלא התראה, דקסו אותה על גודל פירוותה.

גם י"ל בהיפוך במ"ש הכ"מ דפשוט הוא כיון דנאסרה עליו הפסידה כתובתה אף דאין כופין, א"כ היכי מצע"י הש"ס בעע"ד אם רשאי הבעל לקיימה הא כבר פשט לה דבעי התראה להפסידה כתובתה, א"כ מדלא הפסידה בלא התראה מוכח דלא נאסרה לבעלה, ואף אם נדחוק דאיבעי' בש"ס אם מלוא לגרסה או לא אבל איסורא בודאי ליבא, א"כ דברי הכ"מ שלאח"ז תמוכים מ"ש על דברי הרמב"ם בעע"ד אין כופין להוליא אע"ג דהיא איבעיא דלא אפשוטא וכו'. הא לא אצעי' כלל בזה דודאי אין כופין להוליא ואפילו איסורא ליבא מדלא הפסידה כתובתה בלא התראה, ואף אם נדחוק דכוונת הכ"מ דס"ל להרמב"ם דבעע"ד אפילו מלוא ליבא (ובמ"ש הח"מ סו' קט"ו סו' ק"ח) ולא דדייק הכ"מ הלא כדדייק לה הח"מ מלישנא דהרמב"ם דאם ראה לא ויניא, דהרי בביעור עכ"פ להכ"מ אליבא דהרמב"ם מתכרה לבעלה, אלא דהכי דייק לה הכ"מ, דהא הרמב"ם ע"כ לא סמך דעתו, מדכיל בחד בבה עוברת ע"ד ועשה דבר מכושר, משמע דחד דינא אינה לכו דהא בודאי מחולקין הן דבעשה דבר מכושר מתכרה לבעלה, ובעע"ד עכ"פ לא מתכרה, וכיון שכן דלא דמי להדדי, הו"ל להרמב"ם לכתוב ובעע"ד מלוא להוליא ע"כ אפילו מלוא ליבא, וע"ז כתב הכ"מ אע"ג דהיא איבעיא דלא איפשיטא דמלבד דחוק ורחוק לומר כן, גם אין יתיישב תירוטו דהכ"מ בשם הרשב"א דאיבעי'

דאפשיטא מהא דיכול למוחל על קינוי' ואי האיבעי' רק למלוא פשיטא דאין ראייה די"ל דמהני מחילתו דלא תהדר עליו.

וביותר ראיית הכ"מ דאפשיטא מסוגיא יבמות וב"ד בעדים הוא דמפקי, הא משם אינו מוכח רק דאין כופין כדמיירי התם בביעור דמתכרה להכ"מ אליבא דהרמב"ם, ודברי הכ"מ ז"ל.

עכ"פ כיון דמסוגיא משמע דהפסד כתובה לא תליא באיסורא, א"כ ממילא מסתימת הרמב"ם גם מדכיל בחד בבה מכושר עם עע"ד, משמע ויתר דלא מתכרה וצפרע דמורים כן הראי' ממה דלא אסרו לי' לכהן, ומה"ת לן לדחוק ולחלק בין בעלה לכהונה, ואף דבאמת כ"כ המהר"ם פאדווע בשו"ת כמ"ש רומ"פ כ"י בשמו, מ"מ צע"י לא ידעתי הכרח לזה, דכל דינא דאפשר דתפסיד כתובתה אף אם לא תהדר כמ"ש לעיל מסוגיא דכונה, א"כ למה לנו לדחוקי דעת הרמב"ם, וביותר עדיין יש לי להקשות על רומענ"ת דהרי לדעתו להרמב"ם כיעור המיר מקדל"פ, וכיון דבקדל"פ דנתקדשה ונתגרשה אסורה לכהן כמ"ש הרמב"ם (פי"ז מהל' א"ב) בביעור דמקמי נשואין לכ"ס דמתכרה לכהן.

תו כתב מעב"ת הגאון כ"י לבלק השגתי דאין אפשר להר"ם כיעור דירושלמי המיר מקדל"פ, הא משמע בסוגיא דביעור דירושלמי לא מפקינן לה מנטען, מדלא מוקי ברייתא דאין לה בניי בביעור דירושלמי, הרי חזקין אף דקלא מקמי נשואין אסרינן, מ"מ בביעור דירושלמי מקמי נשואין ל"א, וע"ז כתב רפ"מ דבאמת בביעור דירושלמי מפקינן מנטען, ומה דלא מוקי כן הברייתא משום דאמתי' קאי הברייתא דהוליא דמיירי בביעור גמור.

לענין א"א לומר כן דהא לפ"מ דמשני הש"ס רב מוקי למתני'

ביש לה בניי, א"כ עדיין הברייתא דקתני בד"א שאין לו בניי לא קאי על הוליא דמתני', ובהו י"ל דבאמת פרכת הש"ס מדקאמר רב ובעדים, היינו ע"כ גמור ולא מוקי למתני' בביעור דירושלמי, ע"כ מוכח דלא מתכרה א"כ בביעור גמור, א"כ תיקו מהברייתא, והתרגן משני באמת דהברייתא מיירי בביעור קטן, ורב דמוקי למתני' בביעור גמור משום דמוקי ביש לה בניי מלישנא דהוליא, וגם לשינויא בהרא דמוקי הרווייכו באין לו בניי, י"ל דמ"מ הדין דביעור קטן חלא מהנטען, ומה דמוקי רב מתני' בביעור גדול, היינו משום לישנא דהוליא, אלא דשינויא בהרא בה לפרווח דמתכרה הברייתא קאי על לישנא דהוליא, ולזה מוקי דהתי' כר' וסינוי דהברייתא קאי על לישנא דהוליא, אלא דס"ל להברייתא דמוציאין מהבעל ברייתא הבעל הכיעור, ומתני' ס"ל דבעי ע"כ, כך ה"ל ליישב כוונת רפמכ"ת כ"י.

אך עכ"ז דחיקא לי טובא, דהמשמעות לישנא בהרא בה לפרווח דרב מוקי למתני' באין לו בניי, ולא דייק מלישנא דמוציאין חלא דס"ל דהדין כן דאין מוציאין מהנטען חלא בביעור גדול, גם אף אם דייק כן מ"מ מדנקט באמת בכה"ג משמע דבענין אחר לא מפקינן מהנטען, וביותר דלמה ליה לשינויי בהרא לדחוק דרב מוקי למתני' באין לו בניי, ונלעך לדחוק דבאמת מתני' לאו דוקא חלא אף היכי דלא הוליא מבעל כגון בביעור קטן חלא מהנטען, לוקמי ביותר דמיירי ביש לו בניי והוליא דוקא היא, ומו"מ גם הברייתא קאי על לישנא דהוליא משום דס"ל כר' ומיירי ברייתא הבעל הכיעור, וזהו יש לדחות, אבל הראשונה קשה, דבודאי אם מתני' מיירי באין לה בניי מדנקט לה דוקא בביעור גדול, משום דביעור קטן ל"ת, גם מדביאר הר"ם בארובה חילוקי דיניי בסוגיא ולא ביאר כן דמדנטען מפקינן אף בביעור קטן, משמע להדיא דלא מחלקין בין בעל לנטען בזה, לזה לענ"ד דברי רומ"פ אין להם קיום בזה.

רן כתב רומ"פ לחוק דבריו ולהכריע ביותה דגזקן דרבין ובדומה עשוהו רבין כספק פסול דאורייתא חלא דמה"ת אוקמוהו אחזקתו והעמידו חז"ל על ד"ת קודם הכרזה בלא לאבד זכות העם, עדיין אינו מובן לי' כיון דעכ"פ מה"ת אוקמוהו אחזקתו כמו ב' כיתי' עדים המכתישים וכו' א"כ ממילא גם אחר הכרזה

אם חזקה אם מהני להבנת אם מהני רק כיכי דבאמת מכשירים להאם
 מכה חזקה או דנימא כמ"ס, דאף כיכי דאין מתירים להאם
 מ"מ מקרי חזקה לגבי הולד] וא"כ בזמנא פ"י יש לדון להחיר הולד
 דאם נדון דהאם חסורה משום דמגרע לחזקה אבל מ"מ מיקרי
 ברי א"כ הוי לגבי הולד ברי וס"ס דמהני, ואם נדון כדברי
 רומפ"כ דהוי ברי וברי אם כן קיימין דחזקה בחוקפה, אם כן
 הוי לגבי הולד חזקה וס"ס.

אולם

מה דנראה מדברי רומפ"כ להקל בס"ס דכרי א"כ
 בעיר דכולה ישראלים. דמשמע מדעתו אף ברוב ישראלים
 הוי ס"ס, בזה לענ"ד ז"ע לדינא כמ"ס בתשובה הראשונה כיון
 דדעת הרשב"א והריטב"א אף כיכי דהס' אם אולא חיבו לגביה
 מקרי רוב א"כ יש לומר דלא הוי ס"ס, ול"ע לדינא עכ"פ אם
 הוא רוב נכרים דעתי מסכמת למעשה לרומ"פ להכשיר הולד בקבל
 וד' יורינו בדרך אמת. יידו ואובדו הכאמן דו"ש:

עקיבא גינו מא"ש

בשורי המכתב

אודיע לכבודו מה דקשה לי כיום פשטות דברי הש"ס גיטין
 (דף פ"ג ע"א) אלא מעתה בת אחיו לא ישא, ואינו
 יודע מה הוא זה הדמיון, בנת אחיו אינה נופלת לפניו ליבום
 כלל וליכא עקירה מה"ס משא"כ הכא בע"מ דנופלת לפניו ליבום
 דהא אינה ערוה לו, אלא דא"י לקיים מלות יבום דאז יעבור על
 התנאי והגט בטל ועבדה איבור כנשואי אחיו אבל עכ"פ עתה
 שבעת קיים נופלת לפניו ליבום, משום הכי מקרי עקירה מן התורה
 דנופלת לפניו ליבום ואינו מיבמה וללע"ג.

סימן קד

בענין הנ"ל מה דהשיב יידי מהו' הגאון רבי הירש ג"י אב"ד
דק"ק גלוגא

מ"ש כבוד מחותני רומ"פ הגאון נ"י מתחילה שלא חטיל העדות
 עבור שנתקבל שלא בפני אשה ובעלה, אף ששלחו אחר
 האשה ולא באה, מ"מ כיון דלדעת הרמ"א בשו"ת גבי שלא בפניה
 דומה לד"כ, א"כ י"ל אף בשלחו אחריה ולא באה אין גובים ש"כ
 בע"ד, דדוקא בזמון הקילו משום הפקר ב"ד כמ"ס הרא"ש
 בשו"ת (הובא בב"י ח"מ סי' כ"ח) אבל בד"כ ודאי לא מהני
 אונס וכמ"ס בכה"ד לענין אלס, באמת מדברי הראב"ן שביא
 בב"י דהוכיח דיעבד מהני קב"ע מדכתירו באונס לדברי הרא"ש
 אין ראוי דבאונס הפקיעו משום הפקר ב"ד מה שאין כן בלא
 אונס היתרו על הדין, ועיין ב"י שדחה דברי הראב"ן דכוא אסמכתא
 עיי"ש, ולהרא"ש א"ל לטעמא דאסמכתא, דאף אם הוא מדאורייתא
 יש לחלק דבאונס עשו תקנה מחמת הפקר ב"ד מזה מוכח דלא
 ס"ל טעמא דהרא"ש, וגם מאן דס"ל בעדים חולים לאחד דמהני
 אין הטעם משום הפקר ב"ד דלמה יפקיעו ממונו של זה כשלא
 פשע, ע"כ באונס מהני העדות, א"כ בשלחו ולא בא נמי מהני
 לא משום דהפקירו ממונו, ותו דעכ"פ מוכח דיעבד מהני דמהני
 באונס, ולריבין אנו לומר כמ"ס בב"י דהוא דרבנן, דקרא אסמכתא
 בעלמא, א"כ אף בד"כ אינו רק דרבנן, כיון דקרא אסמכתא
 בעלמא כמ"ס הרשב"א בשו"ת הובא בב"י (סי' שפ"ח), וכוטד
 בצעליו קאי על גמ"ד ולא על העדות, א"כ אף שדומה לד"כ,
 כיון שהוא מדרבנן מקבלים בשלחו ולא בא, או באונס דהס' אמרו
 וחס' אמרו, ואולם לפמ"ס הרשב"א בחי' ב"כ פ' הגול, י"ל בד"כ
 הוא דאורייתא וד"מ הוא דרבנן, א"כ שפיר י"ל באונס או בלא
 רתה לבא מ"מ אין מקבלין עדות שלא בפניו.

אולם

יפה העיר כבוד גאון בזה דהשאה י"ל לאסור אשה לבעלה
 כד"מ דמיא כמו דמהני בעדות מיוחדת, דעיקר חלוקת
 דהרמ"א דבעדות מיוחדת כתיב לא יומת ולא קאי על ד"מ, אבל
 למה

מד"ה כשרים דאוקמוהו לחזקה, וא"כ ממיילא י"ל דבמלתא דאיסורא
 אוקמי דאורייתא, וכמו דבב' כתיב עדים המכחישים, זו באה
 בפ"ע לאסור אשה על בעלה, ה"נ עדים שגזלו גזל דרבנן אוקמוהו
 לחזקתייהו וכשרים מדינא ולא הקילו חכמים להקל בדאורייתא,
 ואם נימא לחלק דבב' כתיב עדים המכחישים דכ"א בפ"ע לא אחרע
 וכלאו לא אחרע כלל גם כיון דכת אחת בודאי יכשר והויין בחזקתייהו
 כמו כל עד דעלמא דיכולין להוליא אשה מחזקה, אבל הכך עדים
 דעל מעשיהם וולד הספק לנו בזה אם חשודים ובמה דמעמדין
 על חזקהם הוי רק חזקה בעלמא כמו חזקה בגוף, משום הכי
 אין נאמנים על ידי חזקה כשרות שלהם להוליא אשה מחזקה אם כן
 עדיין גם קודם הכרזה לא יבא אלים חזקתייהו להוליא מחזקה ממון.
מ"ש רומפ"כ להכריע דודאי גזון דרבנן א"כ לאסור אשה
 לבעלה מכללא דמתני' דכל עדות שאין אשה וכו', לענ"ד
 זה הכלל עדיין אינו מיושב דהא בודאי אף לרומ"פ דמשוי להו
 ספק פסולים, מ"מ בודאי אם ב' אומרים הרג יכולים עדים
 הגזנין דרבנן להכחיש ולומר לא הרג שלא להרוג לזה מס',
 וא"כ עדיין תיקשי הא אשה אינה כשרה לעדות לא הרג
 וגזין כשר, גם ב'תשו' השב"ץ (ח"א סי' א' דף ג') משמע להדיא
 דאף במקדש בפס"ע דרבנן מכה דחשידי לסקר הוי קדושין לסקר
 פוסקים, גם משמע שם להדיא דאף בדבר ערוה לא פסולי קודם
 הכרזה עיי"ש, ולענ"ד בתשובה הרשב"א (אלף קס"ו) מבואר
 להדיא דהמגרש בפס"ע דרבנן לאחר הכרזה היא מגורשת מה"ס
 והגט רק פסול דרבנן עיי"ש.

מ"ש

רומ"פ נ"י להחזיק דבריו דקדל"פ וכמו כן כיעור להאסורים
 העעם דהוי כמו ברי וברי ועיקר ראייתו מתוס' גיטין (דף
 פ"ט) דאם נימא כשכרתי דמגרע לחזקה א"כ בקלא דנבעלה
 סתם כיון דנשאר לה חזקה כשרות דנבעלה לכשר, ומש"ה נאמנת
 לומר לכשר נבעלתי, אם כן גם בלא נבעלתי סתא נאמנת דהוי
 ברי וחזקה כשרות.

ולענין

י"ל דוקא כיכי דכברי וחזקה מחזקין אהדדי שזה מורה
 על מה שזה מורה כמו אומרת לכשר נבעלתי, משא"כ
 בלא נבעלתי דחזקה כשרות אינו מורה דלא נבעלה, דהא אם היה
 הכשרות הלוי רק נבעילה היינו דנין דהקול מגרע לחזקה, דהוי
 ריעותא גדולה לומר דנבעלה אלא דזהו אפשר דנבעלה לכשר, ואם
 כן במאי דאומרת לא נבעלתי אין החזקה מחזקת להברי דידה, ובשביל
 החזקה אנו מחזיקים רק דנבעלה לכשר אבל לא דלא נבעלה כלל.
ג אף אם יביבנא ליה למר דבקדל"פ הטעם דהוי כברי וברי,
 י"ל בקדל"פ כיון דהקול אמר דנבעלה הוי כמו טענה בב"י
 משא"כ כביעור שאין בפנינו לא אומר ולא דברים שנבעלה אלא
 דמכה מעשיה אנו חוששין לנבעלה, יש לומר דלא הוי ברי רק
 ריעותא גדולה שלא לסמוך עוד על חזקה דאחרע החזקה עובא,
 וביורה נ"ל לדון אף אם נחליט כדברי רומ"פ דהכל הוי מטעם דהוי
 ברי וברי יש לדון בב"ד להחיר מטעם ס"ס, אף להאסורים בת
 עיסה בספק ממוזרת, והיינו דכל עיקרן דשיעה זו רק למה דסוכרים
 דנת עיסה אפילו דיעבד תנא לכהונה, וכך מלתא גופא לחלק
 בין אלמנת עיסה דקיי"ל דל"ת ובין בת עיסה, היינו דאלמנת
 איח לה חזקה כשרות משא"כ בתה, והנה יש לומר אף דקיי"ל
 כדברי המכשיר בה מכשיר בתה, דהטעם דחזקה האם מהני
 להבנת, היינו דיש לחלק דוקא אם אנו דנין על הבעל גופא ואין
 עליו השאלה כמו בראיה מעוברת דאין מכופקים רק ממי נבעלה
 ואם היה הבעל בפנינו היינו מכירים אותו בזה שייך לומר דחזקה
 אם דמורה דנבעלה לכשר מהני גם להבנת, משא"כ בתה עיסה
 דמכירין האב והוא אלנינו בס' חלל, אם כן בזה לא חזית דשדית
 בתה בתר אמה לדונה כמותה בחזקה כשרות שד' בתר אבוב כמו דהאב
 הוא ספק כך זרעו בספק, וא"כ יש לומר דכ"ז בתה עיסה אבל
 בב"ד דמספקינן מי היה הבעל שפיר מלטרק להולד חזקה אם
 דלא זיכתה כלל, ואף דהאסורים להאם היינו משום דהוי ברי
 וברי ולא מהני חזקה במקום ספק א' אבל לגבי הולד דהוי ס"ס
 הוי חזקה וס"ס וכולד בב"ד הוי כמו אלמנת עיסה דדיעבד
 ל"ח, והכי נמי לענין פסול קבל כדיעבד דמי [ודבר זה לריך לימוד

למס דבזים ד"מ לד"מ מהתורה רק חכמים הקילו בד"מ, ו"ל בעדות נשים לא הקילו כמו בדרישה וחקירה דלרין כמו ד"מ משום דגם בד"מ לרין מן התורה דו"ח, והשתא ו"ל כיון דלענין קב"ע וכו'ע דבעליו בד"מ כתיב ולא קאי על ד"מ שוב לעדות מיוחדת דמדמין חיבור השה לבעלם לד"מ, ולא זעי קבלה בפניהם מן התורה, באמת מ"ש הגאון נ"י משום דוהוה דבעליו כתיב בד"מ דומה לעדות מיוחדת, ע"ז יש להשיב בה דו"ח נמי כתיב בד"מ, ומשוין ד"מ לד"מ דכתיב משפט אחד יהיה לכם, וא"כ עדות מיוחדת שאני דממעט ממון כמ"ש תוס' מכות (דף ו' ע"ב) דשם ע"כ לא קאי על ממון דמהני לשבוטה, אבל משום דכתיב גבי ד"מ אין למעט ממון, דהא משפט א' כתיב, אולם לדברי הרשב"א דכ' דקרא לא קאי אד"מ ואפשר דס"ל דלא קאי להכי משפט א' ועי' רש"י ותוס' מכות (דף ו' ע"א) מה דחלקו, שפיר כ' רומפכ"ה דא"כ ו"ל לאכור השה דמי לד"מ, ולפ"ז ממנ"פ שרי במקום אונס או בשלחו ולא בא, דאי נימא ד"מ שוב לד"מ מה"ת, א"כ כי יהי דשרי במקום אונס בד"מ דכן פסק הרמ"א דמקבלים במקום אונס אף בלא שלחו ומפרשים או שלחו קתני, א"כ אין הטעם משום הפקר ב"ד דלמה יפקירו כשיש אונס, ע"כ דיעבד כשר כמ"ש להראב"ן א"כ לענין חיבור השה א"א להחירה כשקבלו שלא בפניה, ואי נאמר כמ"ש רב"י דהוא חינו מדאורייתא רק אהמכתא פשיעא דאין להחיר השה, דמדאורייתא הוי עדות מעליא ואי נאמר בד"מ הוי מדרבנן להכי שרי במקום אונס יש לדמות אישות לד"מ כיון דמה"ת יש לחלק ביניהם דמי לעדות מיוחדת, וממנ"פ מהני העדות דיעבד, ואף לכהילה ו"ל בשלחו ולא בא מקבלים כיון דמפרשים או שלחו אין הכרח לפרש דהוא משום הפקר ב"ד הפקר הא באונס מהני בלא טעמא דהפקר ב"ד, מי לחשך לפרש טעמא דשלחו משום הפקר ב"ד כיון דלא רלה לבא, ו"ל דלא התיירו רק משום הפקר ב"ד, וס"ל מדאורייתא זעי בפניו ומשום הפקר ב"ד מקבלים בשלחו ולא בא, א"כ באישות לא מקבלים אף בשלחו ולא בא, אך כיון דפסקין באונס לחוד מקבלים א"א לומר דהוא בד"מ מדאורייתא רק ע"כ הוא דרבנן, א"כ ממנ"פ אי בד"מ הוא דאורייתא ויש חילוק בין ד"מ לד"מ שוב לאכור השה לד"מ, ואי בהריוויהו הוא רק דרבנן א"א להחיר השה בשביל שקבלו שלא בפניו, כיון דמדאורייתא הוי עדות וברור, ובאמת אם הוא בד"מ דאורייתא אין מקבלים שלא בפניו, ומפירש"י וכו'ע דבעליו קאי על קב"ע, ודאי דאין לחלק בין גמר דין לקב"ע ובגמ"ד מוכח דלא מקבלין אף בשלחו ולא בא, דהא אמרינן בב"ק (דף מ"ד) הוי מעריקא ליה לאגמא ואין גומרין דינו של שור שלא בפניו אף דשלחו ולא בא, דהא ערק לאגמא ע"כ העריקו לאגמא, אך דאורייתא אין לחלק בין פשע או לא.

גם היה נראה להביא ראיה דמהני קב"ע דיעבד בד"מ, מהא דבב"ק (דף מ"ג ע"ב) פ"רין הביאוהו לב"ד וכו' ומשני שהמית עפי' עד אחד וע"ז קאמר משכח זוטרי ופירש"י, יש להקשות מודה בקנס הוא, וקשה נוקי שגבו עדים שלא בפני השור רק בפני בעל השור והוא חייב ממון שיהי בפניו והשור חינו וסרג אפילו שללו בפניו, אע"כ דדיעבד מהני קב"ע או דאורייתא בד"מ נמי מהני עדות שלא בפניו, רק דיש לדחות שמא ס"ל בשור לא זעי בפניו דאע"ז בר טעמא הוא כרבנן דר"י (דף מ"ה).

ובימי חרפי גוף הראיה דהרמ"א בדד"מ זעי בפניו מהא דינאי הכה"ג בסנהדרין שלא גבו שלא בפניו, ע"כ דד"מ אין גובין שלא בפניו, אף דגבי ינאי הוי ד"מ, במפסיד עבדו חשיב ד"מ כיון שהורגין העבד כמ"ש תוס' הא דלא השיבו שניהם דד"מ שאני, אמרתי לעני"ד אין כוונ' תוס' דהוי ד"מ לגבי ינאי דמה ד"מ יש לינאי אף לה"ד בפסקיו (סי' קע"ו) כתב כיון דגופו קניו הוי הוא הבע"ד, ויתכנו דבריו שא"א להרוג העבד, כיון דהבע"ד אינו שם דהיינו ינאי שגופו קניו, אבל שילטרך לעמוד בשביל שגופו קניו אין כ"כ טעם לדבר, אולם דברי תוס' בלא"ה נוחין דא"א להושיב שניהם דהא שכנגדו היה לרין לעמוד בשביל העבד דהוי לגבי' ד"מ וכיון שנגדו עמד אף ינאי הולך לעמוד, דא"א להושיב שניהם, א"כ אין הכרח מהתם דהוי לגבי ינאי ד"מ, ואף קושיית

הרמ"א יש לומר דלא היה אפשר לגבות שלא בפניו משום עשכ דשום תשים, דא"א להפסיד ממון כשאינו רואה שיפסידו ממון ורואה להיות שם, ובתה"ד כתב שם דא"א לתקן שיגבו של"ב, דהיה כועס טפי עיי"ש, אך התה"ד הסכים בד"מ אין לגבות לכ"ע שלא בפניו אף בחלם, אך בלא"ה לעני"ד אם גבו של"ב וכבעל מחמין להעדים שלא היו משקרים להעיד בחרם ב"ד מהני העדות שאסורה עליו, דאף זע"א דעלמא אי מהימן כבי תרי מהני ואסורה עליו אף דהעיד של"ב בהשה, מכל מקום כשדעתו סומכת עליו אסורה כ"ש הכא, אף דשם זעין שיבוי סומכין עליו בכל דבריו היינו כשלא הגיד בחרם בה"ע רק דביבור זעלמא ו"ל דחינו סומך עליו אבל כשהעידו בחרם שאינם משקרים אם כן כה"ג אסורה עליו דודאי סומך עליהם, גם אפשר לומר בדבר חיבור כשראה להעיד בפניה והיא לא רצתה דאסורה, ודומה לבעל מוס דאף דאין ע"א נאמן מהני בבעל מוס דאמר בלא אחוי, ואף דזי לא רצתה שיחוי מכל מקום חוששים לעדותו, ה"ה כאלו הרי רצו שתבא ויגידו בפניה, ויש לנו לחוש לעדותם, אך יש לומר דהתם שאני דעדיין אפשר לברר שיחוי עוד משא"כ בקב"ע בעבשיו לא תוכל לברר אך אם עדיין יש לברר בעדות בפניה והיא אינה רואה בודאי אסורה, ועי' כתובות (דף כ"ג) עדים בלד אסתן ותאסר, והיינו ביאלא קול שיש עדים במדה"י, אבל הכא ודאי לנו שיש עדים דהא העידו שלא בפניה, וא"א להחירה עד שיעידו בפניה ואף בקול מצוה בקדושין (דף י"ג) דלא הקילו רק בשבזים דממולה נפשה, אבל לא במקום אחר אף דכ' תוס' בשם י"מ דמקילים בשבזים דהוא, לאו, א"כ הי' ו"ל לבעלה רק חיבור לאו, אך כבר דחו תוס' שם זה הפירוש וגם במק"א כתבנו דקביא טובא ע"ז הפי' מצ"ב (דף קל"ה) דקאמר על יבמה לשוק נמי דך הקילו עיי"ש, [אז"ה קושיא זו כבר הקשה כבוד אבא מארי מ"ו כ"י וכזה הקשה על תוס' יומא (דף נ"ה ע"ב) ד"ה השולח העאתו וכו') א"כ התם משום חומרא דא"א וכו' עיי"ש, הא מה שייכות א"א בזה כיון דמת והתשם רק שמא מת קודם הגע והיא יבמה לשוק והוי חייבי לאוין לב"ע], אם כן לעני"ד הדבר ברור אם היו עדים שמועילים לאכרה אף בלא היו בפניה, אין מקום וחופן להחירה מכל בני טעמים.

אולם נעיון בגוף העדות עדות הא' דראה אחר הלוח לילה פתח פתוח מהחירה וכנסם לביתו וראה דרך חור דילאה האשה מציחה וכמתין רבע שעה וילא ראה שעמדו יחד האשה והגטען, הנה הרמ"א בשו"ת חשבה לדבר מכושר שעמדו באישון לילה באפילה יחד, וגאון אחד בשו"ת שם כתב דלא הוי כישור מחמת שיבואו ב"א אלסם אף בחלי לילה כמו בעיר גדולה קראקא ממלאו אכשים הולכים אף אחר חלי לילה, ומכרש"ל בשתובא הסכים דאין לאכור משום זה דמרתת. והנה הרמב"ם כתב אם ראו דילאו ממקום אופל או מצור או נכנסו לחדר והגיפו הדלתות הוי כישור והרשב"א ס"ל הגיפו במגעול, וכ"פ הרמ"א בש"ע, ויש לעיין הא משום יהוד אין אוסרים, ע"כ דמחלק הרמב"ם ביקוד אין ראיה דנתייחדה לשם זנות שמא רצו לדבר יחד, אבל כשהיו במקום אופל אין דרך ליחד כ"א בעבירה, וכן הגיפו הדלתות אי לדבר התועדו ל"ל הגפת הדלתות, ובאמת בתועדו לזנות נמי מחמיר ביש נמי קלא, וכ"כ מהב"ש (סק"ו) דכ' משום נתייחדה לשם זנות ליכא חיבור משום זה דמרתת. והנה הרמב"ם דע"ה דעת הרמב"ם דא"ל מגעול כיון דהגיפו ע"כ כוונת לזנות, ולא אכפת לן דמרתת דהא נתייחדה לשם זנות א"ל שיהי מוגף במגעול, רק שלא יהא פתוח לרה"ר, אף דיתכן שיבואו ב"א מ"מ הרי אמרינן דעתייהו דנכנסו לזנות ונא אכפת להו דיבאו ב"א פתאום ע"כ סמכו דעתייהו שלא שכיח דיבאו פתאום, דאין מלויים כ"כ ברה"י, והרשב"א דכ' דזעי מגעול לא נהירא דחולק ע"ז, דהא בראה ממשקים זא"ז וכדומה הוי כישור אף דשם לא הי' דלת במגעול ומרתת מ"מ כיון דיש לנו הוכחה שחי' עבירה וכוונת לעבירה ע"כ לא קפדו אמרתת, אף דיל' הא דמשקים מיימי נמי שהדלת מוגף והא דלרין משקים דמיימי דהם לא הגיפו רק דמשמע אדם אחר הגיף הדלת ואין ראיה מהגפת הדלת רק משקים, אך פשע כלשון משמע דהוי כישור אף דלא הי' הדלת מוגף והי' מקום לומר דמרתת.

שהם ואפשר שם דגשארם עמדם אחר גיפוף ולא מיחתה צום חשיב כישור ציורם, הולם בלמות טעמא צעיר למה לא נאמר יחוד לחוד כיון דלצדה חזקה כשרות למה נאמר אשתי מוכח כיכי דליכא חזקה כשרות לא תלין דאשתי דכר כחצתי צבוי' אחרת ראי' לה' דכר דכר דכר ימים רגילים לשהות צבוי' דפרק החילץ (דף מ"ב) פריך החילה תמתין חודש, ואח"כ פריך החילה תמתין משבו כמה דלא ידע' דיוולד' למקוטעין ח"כ אס' חלד לתשעה פחות יום ע"כ מקמא הוא ע"כ כח"מ אס' חלד לע' חדשים שלמים י"ל דמקמא הוא ע"י יום א' או יותר דרגילות לשהות, ולא יבי' היכר אס' הוא לראשון או לאחרון וקשה ח"כ מאי פריך ותמתין חודש, אכתי ניחוש שהוא מראשון ואשתי חודש, ע"כ לא נתלה בהא זמן וסח' חין תולין באשתי רק רבה תוספת חולה דשהה משום חזקה כשרות ידע', והא דפריך ותמתין ב' ומחלה לא קשה ניחוש כשתלד ל' יסברו שהוא בן הא' וילדה לע' ומחלה, דהא פחות מחודש תולין דאשתי בלא חזקה דכשרות כח"מ והב"ש דיל' דשם איכא רוב דחין עובדה ניכר ע"כ אינו בן ע' לראשון רק נגד רוב זה יש רוב דלע' יולד' וכיון שילדה לע' ומחלה אף שיכול לשהות חו' אינו בגדר רוב למגרע רובא דעובדה ניכר אבל עכ"פ זה מוכח מס' חין לתלות דמשהה יותר מחודש, והך דרבה ע"כ שאני דיש חזקה דכשרות, ח"כ חין להקל בפירוט אף דחינו כישור שכ' (בכ"י י"א), ועי' מכות (דף כ"ג ע"ב) יבדל חשיב ירחא ואכוון להכי אמר ממני ואין תולין שהוא מאחר ואשתי, אך משם חין ראי' דלא ידענו כלל שבה עליה אחר, כדקאמר דלא חזינן לא מחזיקי' ואיכא נמי לא מוכח דלא קאמר לא ניחוש לאשתי ול"ל למימר דלא חזינא וכו'. דיל' דהיה לחוש שזינתה צבוי' יום, והא דקשיא מתוס' נדה (דף ל"ח דכ' בקטשה וכו') דחין תולין באשתי דלא קיי"ל כרבה ל"ל זה דהא למ"ש רבה נמי לא ס"ל כך אלא משום דאיכא חזקה כשרות ח"כ רבה נמי מודה שם דלא תלין באשתי [ותוס' ס' נמי דלא כח"מ וב"ש שזכרנו דס"ל דחינו שובה כלל], אולם בתשובתי ישבתי זה דזה קושטא דמלתא נקט' דכר כ' תוס' נדה (דף כ"ז) בהא דקאמר לימא שבה וילדה לל"ד יום למ"ד יולדת לע' אינה יולדת למקוטעין, והקשו נימא כרבה דאשתי הולד, ותירלו דרוב אמוראים לא ס"ל כרבה משם מוכח אף דאיכא חזקה כשרות קיי"ל דחין תולין דאשתי דחינו צמיתות כלל דאם יתכן שזדמן כך נוכל לומר מעשה אירע כך שבה לל"ד ימים ולהכי כיון דס"ל דהלכה דלא כב"ה אף ביש חזקה כשרות נקטי קושטא דמלתא ומשם נמי מוכח דס"ל לחוס' דלרבה חין תולין באשתי כ"ה ביש חזקה כשרות, דהא קשה מה הקשו למ"ד אינה יולדת למקוטעים הא יתכן שתלד למקוטעים שהוא בר ז' ואשתי, ומאי נ"מ אי חין תולין שהוא בן ע' ותולין שהוא בן ז' למקוטעין ע"כ נמי צלית לה חזקה כשרות, דאף לרבה חין תולין באשתי כגון שהיא פרוה וכדומה, ח"כ אי חיו אמרינן ציולדת למקוטעין, חיו תולין צבעלה אבל כיון דחין יולדת למקוטעין חין תולין צבעלה דהוא בן ז' ואשתי, דהכי דחין לה חזקה כשרות חין תולין, אולם נראה אף דרבה לא קאמר אשתי רק כשיש חזקה דמסייע לה י"ל דלא צעיר חזקה כשרות כ"ה חזקה היתר, והכי דיש לה חזקה היתר תולין באשתי ח"כ לא מתסרר רק ביש עידי כישור, כהיה דרוכל דקרוב שזינתה אבל בחינו קרוב דזינתה לא גרע חזקה היתר שלה ותולין דאשתי.

ובזה היה אפשר ליישב תוס' נדה דכ' דלא קיי"ל כרבה דאי קיי"ל לא היה שייך שני' בע' דהיו תולין בכל ט' ימים היה בתשיעי' ואשתי כדי שלא יהא יולדת צבוי' דיש לה חזקה עברה ולא היה צריך להשמיטנו דאף אחד בשמיני' לא חיו יולדת צבוי' דיש לומר דאינה יולדת צבוי' דהיה הכל בע' משום חזקה עברה תולין באשתי כדכתיב ליה לרבה להכי כתבו לא קיי"ל כרבה. **ומה** דהוכחתי נוד"ת דהקשו למ"ד אינה יולדת למקוטעים מרבה י"ל אף ח"כ ס"ל כרבה, נ"מ דאינה יולדת למקוטעים אס' לא המתירה ג' חדשים וילדה לח' ומחלה דאי חיו של א' ע"כ ילדה לע' למקוטעים וקיי"ל דאינה יולדת למקוטעים ותולין שהוא בן ז' לבתרה ונתעברה חודש ומחלה אחר נשאין, והשאל' ל"ק נתלה לקמא

דמרתה, ואף דצעי' דיש לחוש שהי' עבירה כמ"ש, ועי' תשובת עכ"ג, ואני הבהתי ראי' לזה מהרמב"ם דכ' או שילאו ממקום אופל או שנכנסו לאחד, למה במקום אופל לא הזכיר שנכנסו במקום אופל ע"כ דצעי' בניחוש שנעשה העבירה, ולהכי אי נכנסו במקום אופל מהתמא הרוחא הי' מביע אחריות, ואף צבור הי' מליץ צו מה הם עושים ואי ראו דלא עשו עבירה חין איסור אף דלא לעשות עבירה ולהכי נקט דראו שילאו ויש לחוש שהיה עבירה, אבל שנכנסו לאחד נקט שראו נכנסים ולא היה יכול להתבונן אחריות שהגיפו הדלת, ובס' לא נקט דראו שילאו דמי יודע שהגיפו הדלת, ולכן צריך לראות הכניסה ושהם הגיפו הדלת, ולמ"ש נמי מוכח אף באשק' לראות במקום אופל ולהליץ לכבוד חיו דבר מוכרע ול"ה דמרתה כיון דכוונתה היה לעבירה דחין דרך להתיחד במקום אופל או צבור אס' חין כוונתה לעבירה, וכיון דלכך נכחונו הא קמן דלא מרתה ויש לחוש דנעשה העבירה, ובר' אהר"ה רב"ה חינו חולק ע"ז רק דלריך מוגף במגעול דז"ז חין ראי' דכוונתו לעבירה, דבלא מגעול חין ראי' מהגפס, כיון דמרתה ראי' לומר דלא נכחונו לעבירה ונכנסו לדבר יחד, אכן צנתיאדו לשם זנות וכן במקום אופל צבור דחין דרך ליחד רק לעבירה, אף דיל' דיבא חס' לא סמכין לסברה דמרתה אף להרשב"ה. **ומעתה** צ"ד שהיה בחלי' הגילה שאין צ"ה מלויים לא נחוועדו כ"ה לעבירה, ח"כ אף דיתכן שיבאו בני חס' ח"ל דמרתה, אולם זה תלוי בראות עיני דהיינו אס' במקום שאין צ"ה מלויים כמו צעיר גדולה, ומשום שומרי לילה יתכן כשיחוועדו נודע להם שכבר היו השומרים במקום הזה, וישתכחו לבא עד רבע שעה ויותר כי לריכים לסבב העיר, או אס' יש שומרים מיוחדים לרחוב שהוא צדחית מרתה, ובספק חין להחמיר דבלא"ה רבו חולקים על שאלות, ואף השאלות דמחמיר רק מדרבנן כדכתב הרא"ש דמש"ה לא סגי ראיית הבעל דע"י עדים יהיה לעז יתר, והרא"ש הכי ס"ל בהדי קלא צעיר נמי עדים, ולא ראיית הבעל ע"כ משום דליכא לעז רק בעדים מוכח דאיסור רק מדרבנן, וכבוד רומע"ת כ"י בלמת הקשה על הרא"ש דמכ"ל דלא סגי בראיית הבעל כיון דחינו מפי' עדות היינו ע"ט, ח"כ לא הזכיר בהם דרוכל ואלא דהיו עדים דלמא בראיית הבעל סגי, אולם י"ל כיון דצעי' נמי קדל"פ בהדי ע"כ, ע"כ עיקר משום הלעז, וס"ל להרא"ש ע"ז ליכא לעז כדכ' החילה או דיש לומר דיתלו שב"ד לא האמינו לבעל ולא יהיה לעז, ועל כרחק ודאי אינו רק מדרבנן האיסור וכשאלו מסופקים אס' הוא כישור חין להחמיר.

אך מה דיש לעיין צ"ד על הולד דילדה ליותר מן יו"ד חדשים אחר פרידת הבעל, ודעת הרמ"ה בע"כ לא אשתי, וכ"כ מהר"ם צבוי'ת, והב"ש כתב הטעם דל"ל חזקה כשרות, ולפענמו י"ל כל שראו פריעות אף דחינו כישור כמו רובל מכל מקום ל"ל חזקה כשרות ואסורה ואף דהר"ן כ' כתובות (דף י"ב) דיש חזקה דבנות ישראל חינו מנות כשראו פריעות אבדה חזקה, כמ"ש בה"ש (סי' קע"ח) אס' כן יש לומר עדות הא' חיו כישור, אף דיש לומר כיון דמרתה לא נעשה העבירה מ"מ י"ל דהוא כישור לחוד וקלא, אבל בהדי דהולד סגי כשאבדה חזקה כשרות ויש לחוש שפעם אחרת זינתה כיון דילדה ליותר מ"ח אס' הולד נבעלה. **אולם** כבוד רומע"ת הגאון נ"י כ' דמדברי הרמ"ה דלא הזכיר מהו הכישור, נראה דכיון למ"ש (סי' י"ה) ולריך כישור גדול לא פריעות בעלמא, ולדבריו אף כישור דמנשקים דהיו כישור מ"מ היכי דברי שלא היה עבירה דחין מחמירין נמי אף בשהה, דדומה לסי' י"א, ובזה אפשר לומר דבדן זה אינו שוב רק מה דקדקא כישור, שוב לסי' י"א דשם כ' נמי לשון כישור, ומדברי מהר"ם גופא שכ' מחותני רומע"ת הגאון נ"י דמשמע דקאי אמ"ש בתחילה שהיה כישור כמו רובל י"ל הכי מהר"ם כתב שם הכישור דמנשפים, וצירובלמי' פ' המדיר ח"י מגפפים זל"ז וכן מנשקים זל"ז, וכן הרמב"ם וש"ע דכתבו מנשק עפ"י חלוקה או מנשקים זל"ז משמע כשהוא לא נשקה לא חיו כישור כ"ה במנשק עפ"י חלוקה, ח"כ גיפוף שהוא לא גפפה אינו כישור שכ' הרמב"ם, אפי"ה אחר המהר"ם בשהה הולד מוכח דח"ל כישור כמו בלא

לקמח משום דרבה וימח דכח בן ז' לראשון ואשתי, דכח ליכא חזקה כשרות וחזקה היתר לא נחלה באשתי, והשתא י"ל דלעולם יש לה חזקה היתר אף לא חזקה כשרות נמי תלין באשתי ולריך דוקא כיטור גדול, א"כ כ"ד אס נאמר דאינו כיטור כמו רובל אף דאיכא פלוגתא תולין באשתי ובלא"ה זקיני בגאון מוכר"ם פאדווע צשו"ת (סי' ל"ג) כ' אף דה"י כיטור גדול כשהיתה ארוסה ונישאת וילדה לה' אחר: כשזוים מכשיר הולד דתולין שהוא בן ז' ואשתי ואין תולין דנתעברת כשהיה כיטור כראשון שהיה נשטון החשבון שאז ילדה בן ט', והרי דלא ס"ל כשו"ת מהר"ם ואל"ל ההם קאי להכשיר הולד ולא האשה ותולין עבור רוב בעילות אחרי הבעל תולין דממנו בא הולד אף דאשתי? ולא מנוחף ה"ה דאזלין בתר רוב בעילות, אבל האשה לא נתייר, ז"א, דהא אין לנו מקום לחסוד ה"ה רק משום ראייה דילדה ושהתה, ואי משום רוב בעילות תולין בו הולד אף דשהה אין ראייה כלל דזינתה למה נאסרה, א"כ אף כשפסק דלא כמטר"ם פ' רק כמכר"ם דודאי לא ראה תשובת הר"ם מ"מ אין לנו להתמיר כ"א בכיטור ממש כמו רובל אולם בס' אס נראה להקל בלא שכה אינו רק מדרבנן להחמיר בכיטור וקול, אבל להעמיק לריעותה בשהה תולין מדאורייתא אסור.

הק' צבי הירש מואמוש

סימן קה

תשובה לכבוד הגאון הנ"ל

מ"ש רוס כבודו דלפי"מ דקיי"ל צאונס לחוד בלא שלחו ולא בא ג"כ מקבלין עדות שלא בפני בע"ד מוכח דאין הטעם משום הפקר ב"ד, דלמה יפקירו ממנו של זה היכי דלא פשע, לענ"ד אינו הכרח כלל וכלל דפעמים רבות אין מספר מזינו תקנת חז"ל בממונה מפני תיקון עולם והרי עדות בלא דרישה וחקירה מכ"ח לא מהני, וחז"ל תיקנו להפקיע ממון עפ"י עדות כזה בלא דו"ח משום נעילת דלת, וכמו כן כל שטרות דעלמא בתחו בעדים, דלהרמב"ם מדינה לא מהני דהוי מפי כהנס, אלא דלאו כל עמינים שוים, וחז"ל כפי הוראה לורך שעה תיקנו דלענין דו"ח כולרכו לעקור כל הדין משום נעילת דלת, ובענין קב"ע שלא בפניו, ראו שאינו מהכרח לעקור לגמרי רק היכי דהעדים רדופים למדכ"י ואין הבע"ד בעיר, דאס גס בזה לא יקבלו ימנעו מלהלות, ופשיטא דביד חז"ל להפקיע ממון מאיזה טעם שיהי' להם אף בלא פשע, והאריכות בזה אף למותר.

תו כתב רומע"ת הגאון ל"י להוכיח דמהני קב"ע שלא בפני בע"ד דיעבד מסוגיא דבב"ק (דף מ"ח) דלא מוקי בהעידו עדים בפני בעלים ושלא בפני השור דלגבי בעלים מהני ולגבי השור לא מהני ואינו נהרג, ומזר ודחה זה, ד"ל דס"ל כרבנן דר' יעקב דלא בעי בפני השור דלאו בר טענתא.

נפלאות על כבודו דלדבריו יהיה עכ"פ קושיא גדולה על הרשב"א צמודשו לנב"ק שהבאתי, דס"ל מדאורייתא ב"ד מקבלין שלא בפני בע"ד דוכועד בבעלו בנפשות כתיב א"כ לוקמי בהעידו שלא בפני בעלים, דלגבי כופר שהוא ממון מקבלין והשור אינו נהרג דוכועד בבעלו כתיב, אולם באמת כ"ל דאין לסתור מזה דעת הרשב"א, דהא מ"מ יקשה לכל השיטות דלוקי בהעידו עדות מיוחדת דודאי מדאורייתא הוי עדות לממון ולא לנפשות, ואין השור נהרג דכתיבת בעלים, או בהעידו בפני ב"ד של ג' דג"כ אין השור נהרג דבעי ב"ד של כ"ג כדאיתא מתני' ריש סנהדרין אע"כ דה"ה דהוי מלי לשנויי הכי וחדא מנייכו נקט דתכוון להרוג את השור והכג את האדם וליכא למשמע מיניה מידי.

ו להביא ראיה להיפוך, דלהפוסקים דצאונס לחוד מקבלין ע"כ הטעם רק משום הפקר ב"ד מסוגיא דתשובת (דף כ' ע"ה) זאת אומרת הכחשה תחילת הזמה, וכשם שאין מזימין העדים וכו', ולכאורה תמוה דהא מיירי בתחו עדים שבשטר, ולעולם לא יהיה אפשר לקבל בפניהם ואין לך אונס גדול מזה, דמקבלין להקד פוסקים, אע"כ דמדאורייתא בעי דוקא בפני בע"ד ואף צאונס

כבר כהבנו שתלוי בראות עיני הדיונים אס לא מרתת שבדוחק גדול ימלא שם אדם בחזי הלילה, ואינו שכיח כלל ודאי לא מרתת חשיב כיטור ול"ד לתשובת רמ"א דכתב עיר גדולה וכו', וכלל אלו דנין לפי ראות בע"ד כמו שהוא בש"ע אולם זהו רק ע"א בכיטור, ומהר"ם כתב אי מהימן כבי חרי אסורה ובש"ע פסק דכיטור לאו כלום הוא, אף דמהימן ליה כחרי כמבואר בב"ש, ובאמת יש לחלק דוקא בלא שהה הולד דאין האיסור רק משום דאיכא קול, או י"ל דלא יהיה לעז דיתלו שבעל אינו מאמין אבל בשהה הולד דא"ל קול ומדינה אסור ביש נמו כיטור, או י"ל אף בחד ומאימן כבי חרי אסור, אולם תירון זה אינו מספיק ליישב מה דקשה להרמ"א בשו"ת חשו' מהר"ם אהר"י דבתחילה כתב בע"א לא מהני מהימן ליה, ואח"כ כתב דמהני ומכר"ם ה"ה ס"ל בע"כ ל"ל קול וליחא לחירולא אולם כבוד רומע"ת בגאון כ"י ראה ליישב כפשטיה בשביל דשהה ואסר בב' עדים אסור אי מהימן כבי חרי, ולא ידענא מה הועיל בתירונו, דהרי תחילה כתב כן מהר"ם לשאלות דבב' עידי כיטור אסור ואפ"ה בע"א אין איסור אף דמאמין ליה, ומ"ש ע"כ לחוד להשאלות דאסורה עפ"י ב' עדים, ומ"מ שרי בע"א כשמאמין ליה, ומ"ש מהר"ם לכ"ע דאסור בשהה וכיטור בב' עדים למה יאסר בא"ע כשמאמין לו, ע"כ נהגך דמוכחא מלתא עפי בשהה שזינתה זה תיך באמת הרמ"א דמוכחא מלתא עפי, ועכ"פ לדינא אין לסתור דברי מהר"ם היכי דשהה הוכחה מועיל דאס ע"א מהימן ליה כבי חרי אסורה ורומע"ת חוקך בזה עבור דהרמ"א לא תיך לחלק משום דשהה שאני, ולמ"ש היינו חיי' הרמ"א דשם מוכח מילתא עפי, וכונתו דעיקר הוכחה משום דשהה הולד דבלא סברא דאיכא הוכחה שיהי' שיהי' ללא שיהי' להשאלות, והיי' לריך הרמ"א לכתוב דיש הוכחה עפי בעובדא דמהר"ם ועיקר הוכחה שם משום דשהה דבלא"ה לא חשבה מהר"ם רק בכיטור דרוכל עיי"ש.

ובעדות השני לא ראיתי שהוא דבר מכוון, אף דהוי שניהם צקין והדלת מוגף כבר כהבנו דלריך שיראו שהם הגיפו הדלת גס לא ה"י מוגף במעול, אף דהוא מקום אופל אין ראוי דלכנסו יחד, שמא היא היתה שם תחילה לזרעה והוא נכנס אחריה, ואין ראיה מכיטור דכתב הרמב"ם וגם שהיו רבים מזויים בצית החורף והדלת ה"י שבור, לכן לדעתי אין זה כיטור, אולם גס זה תלוי בראות עיני הדיונים, ואף נראה שהעדות שהעיד שבי' בימים עובים לא ה"י של שבועות ואז לא נתעברה ואינו מלערך זה ששהה הולד לזנות זה, ואף גס ודאי לא נחזיקה למפרע בחשודה שזינתה בשבועות, ועדות כג' שכ' עליו שהוא פסול לעדות באס יש עדים צדוקים שפסול הוא ואין דבריו מעלים ומורידים, אף מה שאמר ערס לידתה כל ימי החורף שלא חלד עד פורים מרא' שראה אגרת ממנה מ"מ אין זה מספיק תולין שמע דברים מבערים ותלה שזינתה אז, ומשקך כמה דאמר דראה אגרת כיון שהוא פסול,

אולם כבר כהבנו שתלוי בראות עיני הדיונים אס לא מרתת שבדוחק גדול ימלא שם אדם בחזי הלילה, ואינו שכיח כלל ודאי לא מרתת חשיב כיטור ול"ד לתשובת רמ"א דכתב עיר גדולה וכו', וכלל אלו דנין לפי ראות בע"ד כמו שהוא בש"ע אולם זהו רק ע"א בכיטור, ומהר"ם כתב אי מהימן כבי חרי אסורה ובש"ע פסק דכיטור לאו כלום הוא, אף דמהימן ליה כחרי כמבואר בב"ש, ובאמת יש לחלק דוקא בלא שהה הולד דאין האיסור רק משום דאיכא קול, או י"ל דלא יהיה לעז דיתלו שבעל אינו מאמין אבל בשהה הולד דא"ל קול ומדינה אסור ביש נמו כיטור, או י"ל אף בחד ומאימן כבי חרי אסור, אולם תירון זה אינו מספיק ליישב מה דקשה להרמ"א בשו"ת חשו' מהר"ם אהר"י דבתחילה כתב בע"א לא מהני מהימן ליה, ואח"כ כתב דמהני ומכר"ם ה"ה ס"ל בע"כ ל"ל קול וליחא לחירולא אולם כבוד רומע"ת בגאון כ"י ראה ליישב כפשטיה בשביל דשהה ואסר בב' עדים אסור אי מהימן כבי חרי, ולא ידענא מה הועיל בתירונו, דהרי תחילה כתב כן מהר"ם לשאלות דבב' עידי כיטור אסור ואפ"ה בע"א אין איסור אף דמאמין ליה, ומ"ש ע"כ לחוד להשאלות דאסורה עפ"י ב' עדים, ומ"מ שרי בע"א כשמאמין ליה, ומ"ש מהר"ם לכ"ע דאסור בשהה וכיטור בב' עדים למה יאסר בא"ע כשמאמין לו, ע"כ נהגך דמוכחא מלתא עפי בשהה שזינתה זה תיך באמת הרמ"א דמוכחא מלתא עפי, ועכ"פ לדינא אין לסתור דברי מהר"ם היכי דשהה הוכחה מועיל דאס ע"א מהימן ליה כבי חרי אסורה ורומע"ת חוקך בזה עבור דהרמ"א לא תיך לחלק משום דשהה שאני, ולמ"ש היינו חיי' הרמ"א דשם מוכח מילתא עפי, וכונתו דעיקר הוכחה משום דשהה הולד דבלא סברא דאיכא הוכחה שיהי' שיהי' ללא שיהי' להשאלות, והיי' לריך הרמ"א לכתוב דיש הוכחה עפי בעובדא דמהר"ם ועיקר הוכחה שם משום דשהה דבלא"ה לא חשבה מהר"ם רק בכיטור דרוכל עיי"ש.

מורה דעלמ זימא ציניהם, אבל היכי דמוגף תישיבם לא מוכח דק
מכח יחוד לא מקרי יחוד כישור אח"כ דיש רגלים לדבר דהיחוד
היה לשם זנות, וליכא רגלים נזה אח"כ התקום מוכן לעבירה
כענין הכוזב לעיל.

ומה שדקדק רומפכ"ת מלמא נקט הרמב"ם ראו למקום אופל
נכנסו, גם זה נתיישב מתוך דברי הראשונים ד"ל נכנסו
לחדר היינו שנכנסו רגליהם לא צו"ז אח"כ יש לומר דגבי אופל
נקט יולאים ולא נכנסו לרבותא, אף דלא ראינו כניסתם דאפשר
נכנסו צו"ז הוי כישור.

ר"ן כתב ידו רומפכ"ת להוכיח דלא תלין באשחיה רק מטעם חזקת
כשרות פוסגיא יבמות (דף מ"ב) דעריך הש"ס תמתינ חודש
אחד ותנשא ואי לז' ילדה האי בר ז' לבתרא וקשה הא מ"מ שמה
דראשון הוא ובר ז' ואישהי חודש אחד ע"כ דלא תלין באשחיה
בלא חזקה, יעיין מר. חידושי הרשב"א יבמות שם דכתב דבאמת
הוי מלי לשנויי הכי אלא דבעי לומר לכולי עלמא אף למאן דלא
סבירא ליה לאשחיה עיי"ש.

תו כתב רומפכ"ת להוכיח דדברי הח"מ דבאיהו ימים תלין
בפשוטו דאשחיה דרגילות הוא צדק, מלמא כתיב הש"ס מיד
ותמתין משבו ותנשא, לענ"ד היינו כלום דודאי ידע המקסן דגם
פלוגתיכו ציולת למקוטעין אלא דהיה סבר דמ"ד יולדת לע"ה
למקוטעין, ה"ל יולדת לז', אח"כ י"ל דבחילה לא ראה להקשות ותמתין
משבו דעכ"פ למ"ד יולדת למקוטעין ליכא ראייה דא"ל לע"ה פחות
משבו ילדה דלמא דבתרא הוא וילדה למקוטעין, מש"ה הקשו יותר
חמתין עד חודש א' דכחא אליבא דכ"ע, ולבתר הכי פריך ותמתין צ'
חדשים ומחלה, היינו על כל פנים למ"ד אח"י למקוטעין, ומשני
דיוולדת לז' לכולי עלמא יולדת למקוטעין ופשוטו.

תו כתב רומפכ"ת כ"י דמדברי תוס' (גדה דף ל"ח ד"ה קשה)
מוכח דס"ל דלא כהח"מ דאף מקלה מן החודש לא משחיה,
במחכ"ה זהו טעמו ואגב שיטתו כ"כ, דרומפכ"ת בזין דכוונת
הח"מ דלכ"ע יוכל להיות אשחיה איזה ימים מן חודש עשירי,
ומעולם לא עלה כן על דעת הח"מ דודאי למאן דלא ס"ל לרבה
חוספסא ס"ל דאינו משחיה אף יום אחד, דקים לכו לחז"ל דאין
הלידה מחאתר יותר מט' חדשים, וכדאמר שמואל אין אשה מתעברת
ויולדת אלא לרע"א יום וכו' וגם מוכח כן מסוגיא נדה (דף כ"ט)
דפריך אלא למ"ד אח"י למקוטעין מאל"ל, וברי לכ"ע יולדת לז'
יולדת למקוטעין, וא"כ אפשר דכולד ראשון נגמר וולד בחילת
ז', והשני נגמר לסוף ז' ואשחיה ג' ימים אח"י ברור דלכך מ"ד
דל"א אשחיה היינו דל"א להיות אף יום א' ובזה ל"ש לומר
דחזין דרגילות הנשים לילד בחתי חודש עשירי דלכך מ"ד אמרין
עליה לא וחזור על בניו מאין המה כדאמרין ביבמות (דף ע"ז),
אלא דכוונת הח"מ לדידן דקיי"ל כרבה חוספסא דיש במציאות
דאשחיה ממילא מה דחזין להרבה נשים דיוולדת בחתי עשירי לא
מחזיקין לכו דזינו עם אחרים ואזמרים בודאי אשחיה, וא"כ
ממילא הוי נבחר לנו דרגילות הוא להיות אשחיה הוי חודש,
מש"ה אמרין דמה דמחמיר כר"ס באשחיה עם כישור היינו
דוקא באשחיה דרך זרות שאינו ברגילות אבל מה דרגילות לא מקרי
רעושתא כלל, ואף בכישור מותר, וב"ז לדידן דאשחיה דאשחיה
מקרי אפילו רגילות להיות אשחיה קלה, אבל לאידך מ"ד אינו
במציאות כלל, ואזמין דיוולדת לע"ה ומחלה ציניהם מוזרים כנלע"ד ברור.

תו כתב רומפכ"ת כמה שתלתי בסחירות דברי הכ"ס בשו"ת
מתחילתו בע"ה בכישור ומתימן ליה דבשביל דשה"כ ג"כ
ואסורה ע"י צ' ע"כ ה"כ אסור במתימן, וכתב רומ"ש כ"י דהא מ"מ
משמע מתחילת דברי הכ"ס דאף להכובדים דכישור אסורה מ"מ
בע"ה ומתימן ליה לא מתסרא.

מתוך דבריו ניכר דלא שם עיניו כבודו כראוי בדברי דברי
עיקר תורו כי ה' דבחתילת דברי הר"ם דמייירי בכישור
לחוד דבזה אף להאוסרים, מ"מ בעי דוקא ע"כ אבל לא ראיית
הבעל בכישור, מש"ה בע"ה ומתימן לא עדיף מאלו ראה הבעל
מה שמאמין להעד, אבל בכישור עם שבה יב"ח י"ל דגם בראיית
הבעל

בלונם כן רק משום דהפקר ב"ד נגעו בה, אח"כ י"ל דוקא בממון
תקנו חז"ל אבל בהזמה דקנס הוא, וכן לפסול להעדים לא תקנו
חז"ל, כדמצינו לענין דו"ח דבקנסא אוקמוה דאורוייתא ומש"ה
בהזמה בכל ענין אף בלונם אין מקבלין שלא בפניהם.

אולם למ"ס הכ"י פ' בתרא דבב"ק (דף מ"ב) אשהיא דאין מקבלין
עדות בפני קטנים, ונ"ד לחולה דהתם מיכא איתא לבע"ד
בעלמא אבל הכא ליכא בע"ד כלל עכ"ל, אח"כ י"ל דמש"ה ה"כ
במתו עדים דגרע טפי דליכא בע"ד בעולם, ובזה יש ליישב
קושיית תוס' כהזמה שם ד"ה אר"ש וכו', במה דהקשו מסוגיא
דפ' מי שמת גבי שער אמה, [ומ"ש הרב מהר"ם איידלס שם
ליישב חינו מובן, דהא הכא אס וזמנו אח"כ לא ישלמו כיוון דעפ"י
עדים אלו היו קטנים ופס"ע דאין צדק דין הזמנה] ד"ל דהתם
מייירי דלא מתו העדים, רק דאינם לפניו והכך עדים אחרים
רדופים לילך למד"ה ומש"ה מקבלין אותם דבמקום אונס מקבלין.
ומזה יסתבר לנו קושיא גדולה לשיטת הרשב"א בחידושו לבב"ק
הכ"ל, דס"ל בטעמא דמקום אונס מקבלין משום
דמדאורייתא לא בעי בפניו רק בנפשות וא"כ ממילא גם לענין הזמה
דהורייתא מקבלין היכי דליכא נפשות, וממילא דין דבמקום אונס
מקבלין, וגם כתב להדיא בחידושו שם דבעדות חולים מקבלין
בפני ותומים קטנים, הרי דלא ס"ל כחילוקו דהכ"י הכ"ל בין איתא
לבע"ד בעולם או לא דלכ"ה בקטנים דליכא בע"ד בעולם אף עדים
חולים לא מהני, וא"כ יקשה מסוגיא דכתובות הכ"ל אמאי אין
מקבלין בהזמה במתו העדים, ונ"ע.

כו"ש נר דכל שרואים להעיד בפניה ויהא לא ראתה מקבלין,
דדמי לע"ה צבעל מוס דנאמן משום דאמרין שלא אחוי
אינו דומה כלל, דהתם לאו מדין עדות מהמנין ליה אלא משום
דעבדא לאגלווי לא משקרי, דרובה לכראות המוס שיכא גלי
לכל, עי' תשובת הריב"ש (סי' קנ"ה), משא"כ בעדים דעלמא
דאף אס יעידו בפניה לא יהא מלמא הגלוי לכל שרואים כך בחוש
אלא דהתורה האמינתה מדין עדות וכיון דהתורה לא האמינתה אלא
בעדים מעידין בפני ב"ד ממילא כל שהעידו שלא בפניו דאין עליהם
שם עדות מה"ה יהיו נאמנים, דמה בכך שרואים להיות עדות גמורה
הא כוף כוף עתה עדיין לא נעשו עדים גמורים, ופשוטו.

ועתה אוסיף דלכאורה י"ל דדעת הרא"ה שהביא הכ"י בשמו פ'
כילד (דף י"א ע"ב) דאף דעלמא אמרין אין מקבלין עדות
שלא בפני בע"ה, אבל בחולה וכו' מקבלין מ"מ הכא לענין שור המועד אין
מקבל בעולם עיי"ש, נ"ל בוונחו דס"ל כדעת הרשב"ה בחי' הכ"ל דעממא
דאונס מקבלין משום דבל"ה מדאורייתא מקבלין, וא"כ לענין יעודי
תורא דוכועד צבעלו כתיב ומדאורייתא בעי בפניו גם אונס לא מהני,
וכנה לענ"ד ברור דכוונת הרא"ה רק לשוי' לשור מועד דבזה קפיד קרא
והועד צבעלו אבל לענין התשלומים מה שבכר נח זה דומה לכל
עדיות דעלמא וכתבואר להדיא בלשון חידושי הרשב"א פ' בתרא
סוכא לשנוי בשיטת מקובלת (דף קע"ו ס"ג) וז"ל, והשתא י"ל
מעידין בפני אפוערופם דמשוי' לכו כבעלים להשלומין מהם שא"ל
העדות בפני ב"ד דבר תורה ונ"ע עכ"ל, בזה באמת מקבלין
במקום אונס, ולפ"ו תמוכים לי דברי הגה"ת ש"ע חוה"מ (רס"ו)
ת"ח) שהעתיק דברי הכ"י הכ"ל סתם, בכל נזקים שבועלם, דאין
מקבלין עדות של"ב בע"ד במקום אונס, ולא ידעתי טעם לחלק בין
נזקין להטואות דכ"ל ברור דהכ"י לא מייירי רק לענין יעודי תורא,
דעלכ קאי טבריייתא דאין השור נעשה מועד עד שיעידו בפני בעלים
וכו' ונ"ע.

תו כתב רומפכ"ת מהו' הגאון כ"י דכישור דאופל אף היכי דמרתח
מ"מ כיון דנתייחדו לשם זנות חזין דלא מרתח, וכמו
במגסקים זח"ז, אינו מוכרח ועדיין אנו במקומי עומד, ד"ל
דככלל הכי דלא מקרי מקום מוכן לעבירה אלא מקום אופל ולנוע
היכי דאין ב"ה רגילים לבא שמה ולנס בעומ שלא יחריד אדם
אותם וכל דנתייחדו במקום כזה תלין דהיחוד היה לשם זנות אבל
כל שאינו מקום נטע וסכנה, אמרין דלא נתייחדו לשם זנות רק
לענין אחר ומקרי רק יחוד דעלמא ואינו דומה למגסקים זח"ז דשם
הכישושתא מכח מעשה מוכשר שעושים דרך אסורה וקרוכב בשר זה
35

כעל אכור בק"ו לראיית כעל כביעור עם הקול, מש"ה גם בע"א ומהימן ליכ אכור.

תו כתב רומע"ת נ"י דכעל הב' בודאי לא מקרי כיעור, נפלאחי דכבוד מעכ"ת נ"י מחולק מהיפוך להיפוך עם כבוד חביבי כגאון בעל כמהצר בית מאיר נ"י שסככים לדעתי הקלושה, דהצ"ח שעמדו ברחוב בודאי לא הוי כיעור, ונקט כן בפשיטות, עד לדעתו האריכות בזה שלא ללוכך, ובעדות הב' הסכים ג"כ עמי דהוי יותר כיעור, ודעתו כמעט דודאי הוא כיעור, ודעה רומע"ת בסיפוך לגמרי.

תו כתב רומע"ת נ"י דהנעטין ג"כ כשר לעדות דאף שהי' פרוץ עמך יחד, מ"מ מדאורייתא אינו פסול, ומסכים בזה לדעתו עכ"ז לא כודיע לי פי' דברי הרשב"א בשו"ת (סי' אלף רל"ז) דהבאחי דמפורש שם לחשוד על עריות ח"כ לאכור חשה על בעל, ולדעתי אכן יתמי דיתמי, בשביל קושיא אין בידנו לדחות דברי הראשונים אשר מימיכם אנו שוחים, כנלענ"ד. יודרו מחמתו ד"ס:

עקיבא

סימן קו

בענין הנ"ל

לכבוד ידידי ש"ב הנבא"ד דק"ק ברונשווייג הרב רבי זאבל איגר נ"י

ובתוך התשובה יבאו דבריו אחת

מה דיאלתי לדון בכחה דיתמר' לאף דפסקין כביעור וילדה ליב"ה דמתכרח לבעלה, וכן חוששין לכולד מ"מ י"ל דבדיקת האם מהני להכשיר כולד, דדוקא לגבי נפשה לא מהימנא, דכה ריעותא גדולה כזאת הוי כמו ספק בלא חוקה דכשרות, משא"כ לגבי כולד, מהני ברי בלא חוקת כשרות כדכ' סה"מ (פט"ז בע"ז מהא"ב) וע"ז כ' ש"ב מעכ"ת נ"י דיש לחלק דוקא בכהיה דהכ"מ הוי ברי טוב, אבל בג"ד ע"ז אנו דנין דלא מחשיב ברי כלל, דכביעור ל"א דאשחתי עכ"ד.

לענין כרי סה"מ כייל לן בקבא רבא היכי דבלא דבורה הוא ספק ממזר מהימנא, וה"כ בג"ד כרי ברור דאף בלא נבדק האם לא הוי כולד רק ס' ממזר, וכדדייק לישנא דהרמ"א ומיישין לי, והך ספיקא דמספקין לדינא אש' במקום כיעור מחזיקין דודאי לא אשחתי ללא מלינו בזה ס' ד'היבטי' ולא ס' דדינא במהלוקת הפוסקים, ח"ו דכך הוא ברור הדין דכביעור ואיחור הלידה מספק עלינו אולי זינתא או דאשחתי, וביון דעכ"פ אנו מסופקים במעשה ודיינין דאפשר דאשחתי ממילא מהימנא דיבורא דכך ה' המעשה.

וביותר לפני דברי הב"ש דלעת הטור והמחבר דכעל אומר אינו ממנו ואיכא לפינוי דהוי ממזר ודאי ולא תלין בנכרי, ובחר דבריו גריר גם ש"ב מעכ"ת נ"י ח"כ יש ללמוד בק"ו דהרי הסם הכרי גרוע מאד דהא בלא הכרי היינו מחזיקים הסיפוך בודאי והעפ"כ מהימנא, ק"ו כביעור ויכ"ח דבלא דבורה מספקין עכ"פ שגא אשחתי.

תו כתב ש"ב רומ"מ בשם כבוד מר אביו ח"ד כגאון ר' ליב נ"י דהא במקור הדין בתשובת מכר"ם מבוחר דמייירי בעוונת ברי, חס' לי' לזרעא דאבא להעלים עיני במקור הדין דעסיקנא ביה אולם כך ה' טונתי דשיעור דברי הכ"ס כך, כס, ובגדון זה אלו כ' ע"כ כל אפין שוים שאכורה לבעלה, [והיינו אפילו בעשנז ברי לגבי נפשה לא מהימנא] דכיון דיש ע"כ ויב"ה, בני הא לא אכשר רבה תוספאה, היינו דהא דאכשר רבה תוספאה ומשמע אף בלא בדיקת אש, באמת לא אכשר במקום דאיכא ע"כ דבזה הוי ספק מעניא אש זינתא, וממילא לגבי נפשה אפילו ברי לא מהני אבל בגדון דמהר"ם מעולם לא דן על הולד לפסלו, רק בדינא דידע, וספיר י"ל דבאמת בעובדא דמהר"ם יש להכשיר הולד ע"י

כרי יודע, אלא דרבה תוספאה דאכשר כולד כסחם ע"ז אומר כר"ס דלא איירי כביעור.

ג מה שדנתי להחיר מוכח כרי וס"ס, סזק מצלה וס' מנכרי וכחנתי לאף דהב"ש (כ"י ד') כתב דפרוזה ביוחר מוכח ללא מספקין בעכו"ס, היינו הב"ש לשיטתי' דמקילין בס"ס לכתחילה ביחוסיו קהל, אבל לכב"י דמחמירין בס"ס ליכא הוכחה וספיר י"ל דהוי ס"ס וממילא בלירוף הכרי מהני הס"ס, בזה כתב ש"ב נ"י דיש למידק בג"ד אפכא, כיון דהרשב"ל והפרישה והט"ז והב"ש סבירא להו דמקילין בס"ס לכתחילה ע"כ מוכח מפרוזה ביוחר ללא מספקין בנכרי והאריך בזה.

דנה גוף דבר זה נכלל בדבריי שאמרתי דלהב"ש לשיטתיה מוכח ספיר, וממילא לכל העומדים בשיטתיה לענין קולא דס"ס ביחוסיו קהל מוכח כן ללא מספקין בנכרי, אלא דבגוף הענין לכאורה יפה דיבר ש"ב כרב נ"י כיון דלרוב האחרונים ס"ל כהב"ש יש לפסוק כוותיבו. ולמנהקט ללא מספקין בנכרי וביוחר במ"ש ש"ב נ"י דאין ללרף דעת הט"ז למאי דס' הא דפרוזה ביוחר הוי ר"ב מאחרים, לכאורה י"ל דמ"מ מוכח ספיר, דהרי כל יסודו דהט"ז דהא דכ' חוס' דלשמואל מהני בדיקת אש משום דליכא ר"ב מאחרים ח"כ יקשה לשמואל אמאי לא ישא בת דומה הא הוי ס"ס, חט"כ דליכא ספיקא בעכו"ס אולם, י"ל דכוונת ש"ב רומע"ת דבשמואל בודאי י"ל דמייירי רק לישא לכתן, וכדמוכח לכאורה לומר דבכרי רש"י בסוטה, שכתב וזו בזה מטפס פסולה דשמא לכותי או למזמר, וכרי שמואל דהוא מרא דשמעתא ס"ל דעכו"ס ועבד הבא על צ"י כולד כשר רק ממה דנקטי הפוסקים לדינא דפרוזה ביוחר חוששין לבניה, דמשמע אף לחששא דמזומת, מזה מוכח ללא מספקין בעכו"ס, וע"ז כ' ש"ב נ"י דהט"ז לשיטתיה ליכא הוכחה:

אולם עכ"ז דברי הב"ש בעלמם מוקשים, במ"ש ובפסקי מהרא"י דס"ל פרוזה ביוחר איכא חשש ממזרות לא ס"ל תליא בנכרי, ובסמוך כתנתי דפליגי בזה הרמב"ם והטור עכ"ל, והרי הפסקי מהרא"י כ"כ דעת הרמב"ם דחוששין אף למזמר, וח"כ להרמב"ם דמספקין בנכרי עדיין יקשה הא הוי ס"ס ועכ"פ נקוט באמת דמזה מוכח דא"א לבנות דיק על סוכתא הב"ש מפרוזה, דא"כ יקשה להרמב"ם הא הוי ס"ס אע"כ דנוכח מזה כדעת הב"י דמחמירין בס"ס ביחוסיו קהל, או דע"כ מוקמינן ברוב ישראל, עכ"פ אודא לה הוכחה זו.

תו כתב ש"ב רומע"ת נ"י לדחות מה דאמרתי בסחימת הוכחה הב"ש ד"ל דמייירי ברוב ישראל, דמ"מ ימא סמוך מיטעא דעכו"ס לפלגא דמב"ל כמ"ש חוס' גדה (דף י"ח), לענין כרי באמת קי"ל דבחד רוב וליכא ברי אכור אף ליחוסיו קהל דבכל ענין שחוקי צני' בדיקה וכדאמרין פירש אחד מלפירי ובעל הולד שחוקי כרי דלהב"ש הדין דבס"ס מקילין לכתחילה, אבל לא בחד רוב, וס"ס עדיף בזה מרוב וכמו לר"י ביחוסיו כהונה, ח"כ י"ל הא דס"ס עדיף מרוב היינו בב' ספיקות מעליות משא"כ ע"י סמוך מיטעא הוא רק בגדר רוב ללא מקילין ביחוסין, ואף אש ימא דשמא דליתא הזלה איכי לגבי קיימא במסקנא, ח"כ י"ל דברוב כזה דסמוך מיטעא ל"ש כן ומ"מ י"ל כיון דגם ברוב סיפה דל"ש הגזירה גזירה אעו רוב עיר אש כן יש לומר דגדרו חז"ל בלא פלוג דכל חד רוב לא מהני ביחוסין אעו חד רוב עיר:

ג י"ל לדון טובא אש שייך בזה סמוך מיטעא לפלגא למי דעמדתי מכבר ליישב קצת קושי' כריב"ש בסחימת דברי חוס' פ"ק דכתובות לדבריהם גדה (דף י"ח) ולדברי כוגיא ערוכה סמוך מיטעא דמפילות, והיינו דמהיבא דבליא בודאי ליכא קושיא ויש לחלק בפשיטת דהס' הפלגא והמיטעא מחזקין לכדדי בגוף כמעשה, דמיטעא שליא בלא ולד מורה א"ך ה"ה כמעשה שלא י"א רוב ולד וגם הפלגא מורה כן, ומקרי רוב שלא י"א רוב כולד, משא"כ בס"פ דהין מיטעא אונס ופגא דאינה תחתיו מורים על מעשה אחת, רק לענין היתירא דאשה כס שוים, אבל כס צ' ענינים ומעשים נפרדים דמיטעא אינו מורה לענין אינו תחתיו והפלגא אינו מורה לענין אונס, ספיר אמרינן דקיימא ברוב דכיה כמעשה

חלילה לי לבנות יסוד עליהם בלי ראייה מוכרעת, וכחצתי כן רק להערה בעלמא, אולם פעם סוף דכוי רק כמו חד רובא דלא מהני ביוחסין זה מספיק לענין.

גם אדרבה לפי דברי רומע"ת ש"ב כ"י ד"ל בזה סמוך מיעוטא לפלגא יש לקיים ביותר דבריו, והיינו דהכיא דפרזא ביוחסין מיירי ברוב ישראל ולומר דחלי בעכו"ם גופא הוי רק כמו מיעוט ומש"ה במיעוט עכו"ם הוי כמו מיעוטא דמיעוטא, משא"כ ברוב נכרים שפיר י"ל דעכ"פ התליה בעכו"ם הוי עכ"פ כמו מיעוט ומוחר מטעם סמוך מיעוטא לפלגא, דמה"ת יש לנו להוכיח ולומר דליכא לחתלי בעכו"ם כלל וכלל, ואפילו בגדר מיעוט אינו, מה דבלא"ה הוה כמעט נגד החוש והשכל לומר דליכא לספוקי בעכו"ם, וכמעט הסברא נוחתה בהיפוך דאף ברוב ישראל לא מקרי רוב נגד עכו"ם כדחזיק לענין יין נסך דאמרינן רוב גבוי ישראל, וה"ל לגבי עריות נימא רוב פרזים בעריות נכרים, והוא ענין סברת הירושלמי לדעת ר"י זנות הלך אחר הפסולים, אבל לומר דליכא לספוקי כלל בעכו"ם קשה עלי מאד.

וגם לענין ראייה מוכרעת דמספקין בעכו"ם מסוגיא דכתובות פ"ק חורבא דמתא נקט משום רוב כשרים וחורבא דדברא משום רוב פסולים, והיינו ע"כ כמ"ש רש"י לרוב דעלמא נכרים ואי נימא דלא מספקין כלל בנכרי דאין דעת ישראל מעורבת עמהם ואינה מוסרת עליהם לו, כימי מקרי חורבא דדברא ר"פ, הא הנכרים אינם בכלל הספק, והא ודאי אין לומר דהיא גופא קמ"ל דלא מספקין בנכרי דהא בחמת ר"ג מכשיר אף בר"פ ממש כמו בארוסה שעיברה, אע"כ ברוב דמספקין בנכרי, עכ"פ אם ניחא דבריו ש"ב מעכ"ת כ"י דראיה דפרזא יהי ראי' מוכרעת מהא קושיא דסמוך מיעוטא די לן דינימא דחליית ביאה בעכו"ם הוה כמו מיעוט, וברוב ישראל הוי מיעוטא דמיעוטא.

גם כ"י ש"ב כ"י לדון על גוף היסוד שלמדתי מדברי הרשב"א דאף דאפשר דאזלא חיבי לגביה מקרי רוב לדדים דאינו מוכרע דהרשב"א לא ס"ל כן רק במקום דאיכא חזק' כשרות, לענין ד"א לומר כן דא"כ לוקמי בפשיטות בר"ל דאין חזקה כשרות מסייע לרוב לדדים דהא עכ"פ היא נחללה ולומר דס"ל להרשב"א בפשיטות דלא מספקין כלל בנכרי ואינם עולים בגדר הרוב רחוק בעיני, גם לוקמי בפשיטות בנהחללה האם מכבר דליכא חזקה אס.

ומה דהכריח ש"ב מעכ"ת כ"י דבריו דא"כ בכל ס"ס דשם אוכה חד הוה לשחבי מדון רוב לדדים, לענין יסוד הדבר דהיינו דכאנו להדש ולעשות רוב על ידי לרופי לדדים בזה כל הכלדים שחס משם אחד מקרי לך אחד, משא"כ בהכיה דהרשב"א דאיכא רוב בפנינו, אלא שבאנו לדון ולהרס ברוב דאולי היה בענין דהדון שלא ליזל ב'י בחר רובא בזה אמרינן כיון דגם באתו לך אפשר דקך היה קיימא הרוב שלפנינו.

גם ל"ל לדון אף אם נימא דלא בהרשב"א דאזלא חיבי לגביה לא מקרי רוב, מ"מ יש לקיים דבריו, והיינו ד"ל כי כימי דחזיק דהחמירו ביוחסין דלא למיזל בחר רוב בחששא דעלמא דאזלא חיבי לגביה א"כ י"ל דחומרת חז"ל ה'י דכל שבאנו להחיר רק בלד אחד באולי אינכו לגביה או להיפוך דלא נסמך בזה דאולי יקילו גם בלד בהיפוך, א"כ ס"כ בס"ס כימי דכוי רק ע"י דשמא אזלא חיבי לגבי' מחמירין ביוחסין דלמא יקילו ג"כ כימי דנדע דאולי אינכו לגביה משא"כ בר"ג דלעולם מידי ספיקא לא נפקא, שפיר מקילים בס"ס.

גם מ"ש ש"ב רומע"ת בשם מר אביו ח"ד הגאון כ"י דכיה לפינו וחינה אומרת דמנכרי דגם להרשב"א לא מספקין בנכרי ובכ"כ גם בס' שער המלך באמת גם סב"ש כ"כ (בכ"י ד' סמ"ד) בשם הפרישה אולם עכ"ז לבי מהסס וקשה עלי כחורמם, מאיזה סברא נימא כן, הלא בודאי אין ראייה מדלא טענה, וכמו שכחב חוס' בסוגי' דפ"פ מדלא טענה מוכח ע"ן חני הא פשיטא דגנאי הוה לך ורזיית לענין יותר דמבעל.

וביותר לדעתי הקלושה והנמוכה מה דהו"א כן סב"ש לעשות מחלוקת כרמב"ם וספור מחמת דקדוק לשונם דספור כחב ממזר ודאי וכתב"ם כחב בחזקה ממזר, וגם להו"א דהרשב"א דכרמב"ם

גם מהכ"י דמיעוט מפילות אף דזה יש לדמותו לכאורה ולומר דענין נפל וכן קיימא וענין זכר ונקיבה הוו נ"כ ב' ענינים ואין זה מורה על זה, מ"מ י"ל דהם ענין אחד דאין דמיעוטא לא היה זכר וכן קיימא דנפלים לא מקרי בתוחר זכר, והוא ענין חתיכה ע"ן והפלת רוח, אלא דלענין שומאח לידם יש בו חילוק דין דזכר ונקיבה, אבל מ"מ י"ל כשאנו דנין אס נחשברה זכר בן קיימא המיעוט ופלגא מורים כהדרי דלא נחשברה זכר בן קיימא.

ובעת ל"ל לחלק ביוחר אף אם גם גבי פ"פ אמרינן סמוך מיעוטא דאונס לפלגא דאינה חחתי מ"ג י"ל דעכ"פ מחזיקין זה לזה בשליטת המעשה דשניהם מורים דלא נעשה מעשה ביאה לזון חחתי, וכמו כן בנ"ד אלו דנין רק על הציבור מכה רוב זנוחה היה מישראל ונחשברה מישראל ה'י שייך סמוך מיעוטא דלא נחשברה בזנות ישראל, אבל לענין זנוח רוב ישראל אנו דנין על כל זנוחה ועל כל ביאה וביאה דנבעלה להרוב ולא נבעלה כלל לנכרי, וכיון שכן כשאנו דנין פלגא דבעל אינו מורה כלל על מעשה ביאה אין ה'י, דהא קיימין דנבעלה הרבה פעמים לבעלה והרבה פעמים לאחרים לרוב אנשי העיר ואין פלגא נוגע כלל לגוף המעשה בעילות רק דנחשברה מביאה הבעל, וכשאנו רואים לומר סמוך מיעוטא ולומר דנחשברה מעכו"ם הוה כלל ענין חדש לומר דנבעלה לעכו"ם, וזה לזה לא היה מסייע פלגא דבעל לומר דנבעלה לנכרי, ונחזיקים הרוב במעשה הביאה בחוקפו ובגבורתו דהיה לרוב, וממילא ליכא במיליאת דנחשברה מעכו"ם א"כ חחתי סמוך מיעוטא דהביאות היה לעכו"ם, והרי לזה לא מסייע פלגא דהבעל.

גם הכי כמכתפק ביסוד דסמוך מיעוטא לפלגא אס הוה דוקא ברובא דליחא קמן אבל ברובא דליחא קמן י"ל דהמיעוט כמאן דליחא דמי וכמו דמלינו לחלק בענין סמוך מיעוטא לחזקה בסוגיא דקדושין (דף פ"א ע"א) גבי אפרדעים שיי"ש וברש"י, וידעתי דיש לחלק דדוקא לענין סמוך מיעוטא לחזקה דהוה רק לר"מ לא לרבנן, א"כ י"ל ס"כ ברוב דא"ק דגם לר"מ ל"ח למיעוטא כמ"ש הר"ן (רפ"ג דע"ז) דדינו כמו לרבנן, משא"כ לענין סמוך מיעוטא לפלגא דגם לרבנן אמרינן הכי י"ל דגם ברובא דא"ק אמרינן כן, מ"מ לענין ראייה בשי דכרי מ"מ מלינו עכ"פ לר"מ דגרע המיעוט של רוב דא"ק מהמיעוט דרובא דליחא קמן, וכמו כן לדינא לספוסקים דקיי"ל סמוך מיעוטא לחזקה לחומר, י"ל דהוה רק כמו דס"ל לר"מ לקייל והיינו ברובא דלי"ק, אבל ברובא דא"ק י"ל דגם לחומר לא כן, ועי' בהכ"ד (ס'י' ש"ד) דכתב בדעת המכר"ם להלק בדינא דאין הולכין במזון אחר הרוב בין רוב דא"ק ובין דלי"ק, ויש להעשים דבריו ג"כ מה"ט דהא דאין הולכין במזון אחר הרוב משום סמוך מיעוטא לחזקה מזון, עי' בב"ק (דף כ"ז ע"ב בחוס' שם) מש"כ י"ל דלא הכי רק ברובא דלי"ק כדס"ל לר"מ הכי לקולא ס"ל לדין לחומר וכן במזון.

אולם כפי פסקא דדן בש"ע בהגהה חוס"מ (ס'י' רל"ב ס"י) מבואר דקיי"ל אף ברובא דא"ק אין הולכין במזון אחר הרוב, ועי' תשובת מהר"ט (חח"מ סימן קכ"ד), ולדבריו גם סמכ"מ יסבור כן, ומ"מ באיסורא להחמיר ע"י סמוך מיעוטא י"ל דלא כן ברובא דא"ק.

ובזה מיושב מה דתמוה לי בפסקא דהרמ"א (בס'י' ק"י) דס"ס מהני נגד החזקה, וע"כ כלמא דהרשב"א מכה ק"ו דרוב, וכרי לפי"מ דקיי"ל (ס'י' שט"ו חלצ) אינו פוסר עכזורה ומטעם דסמוך מיעוטא לחזקה, א"כ כיון דמחמירין ברוב נגד החזקה, גם בס"ס נגד החזקה יש להחמיר [ומלמתי להפ"י בקונטרס אחרון פ"ק דחגיגות דעמד בזה] ולמ"ש יחא, דכרי הרשב"א למד זה מדברי כר"י דמיקיל בס"ס ומחמיר בחד רוב, וכיון דר"י מחמיר אף ברובא דא"ק מוכח דס"ס עדיף אפילו מרובא דא"ק מש"ה מהני נגד חזקה, ואם נדון דגם בסמוך מיעוטא לפלגא כן, א"כ בלא"ה נימא דהיא דפרזא ברוב ישראל דכוי רובא דא"ק ל"ח סמוך מיעוטא לפלגא, זולת דינימא כיון דאפשר דאזלא חיבי לגביה וכוי רק רוב לדדים לא מקרי רוב דא"ק כ"כ.

והנה ב' לדדים הללו שלא לומר בנ"ד סמוך מיעוטא לפלגא כן מלך דאינך מורים על מעשה א' כן מלך רוב דא"ק,

דכרמב"ם גבי ארוסה דכתב ואם הכחישה הארוס וכו' הרי הולך ממזר ולא כתב בחזקת ממזר, ע"כ משום דבהיא לפיניו בודאי לא הלין בנכרי, לענ"ד ח"ו זה הכרח כלל וכלל ודברי הרמב"ם וחסור באו בדיוק כיעב, דנראה לי דכרמב"ם (פ' ט"ו הט"ו) דכ' וכן אם כיחה אשתו מעוברת נאמן לומר עובר זה אינו בני וממזר הוא ויביה ממזר ודאי (ובכללכ"י) גבי ארוסה שעיברה באו לאשמועינן גוף הדין דהאב נאמן וכעדים דמי לעשות עפ"י דיבורו ממזר ודאי, וכיינו ממילא מובן כיחא דלאו ידענו שאינו ממנו ה"י ממזר ודאי כמו בעיר או שכונה שכולם ישראלים כמו כן עפ"י דבורו אינו ממנו, והשמיענו בחרתי דאפילו בגשואה דמוחזק לנו בודאי דממנו, מ"מ נאמן לודאי, וכן בארוסה אף דאינו לפיניו בחזקת אב להאמינו, מ"מ נאמן, או אפשר דבדקדוק נקט הרמב"ם גבי נשואה אינו בני וממזר הוא, דמשמע שהבעל אומר ג"ו וממזר הוא דיודע שנתעברה מישראל וכו' אף בדאיכא נכרים נאמן, אבל בארוסה דאינו מוחזק לנו בחזקת אב ח"י שפלוני נתעברה אלא שאינו ממנו, והיכי דליכא למתלי רק בישראל הולך ממזר, וכמו שכתב חילוק כזה בתרומת הושבן (סימן רס"ו) לתקן בין נשואה לפנויה, וסביא להלכה בבגתה שולחן ערוך (סימן ד' סכ"ט) אלא דבתרומת הדשן השוכה יחד ארוסה ונשואה לדוגם בחזקת שמונתו, דהא בלא בדיקה אם כו ספק ממזר [ובאמת אינו מובן כראוי סברה הסכ"ד דמה בכך דהיינו חושבין בטעות ומחזקינן אותו לחב, משום זה וכו' נאמן לומר דמפלוגי הוא הא מ"מ ימא לדברך לאו אביו אחה, ואיך נאמן] אבל בהלכה י"ז דבא רק לחדש ולומר דנאמנת לומר מעכו"ם נתעברה, וכיינו אפילו דעכ"פ ליכא חזקה אם נאמנת, וזהו סיכי דאפשר להלות בנכרי מש"כ ב' בחוק ממזר והטור שלא הביא דברי הרמב"ם הראשונים ולא השמיענו עדין דנאמנות האב שבודאי אינו ממנו באשתו נשואה ולא הביא מקודם רק גבי ארוסה, מש"ה בכלן מתחיל החילת הדין, ונקט בדבריו ח"י שאומרת על העובר וכו' ואם יש לו בנים לבן וכו' הרכיב כהן דברי הרמב"ם (שבהלכה ע"ז) דינא דהאם יש בנים לבן, מבוחר דמייירי בעיקר דינא דנאמנת האב, ומש"ה נקט כהן ממזר ודאי וכיינו ג"כ מלך דיבורו, דבוב אין לספק דממנו הוא, ופשיטא דמובן מעלמו הוא היכי דמבלעדו יש ספק דבעלה בענין שאין הולך ממזר ודאי הוא רק ספק אלא דעכ"פ אם ליכא למתלי ממזר ודאי, דזהו עכ"פ ברור שאינו ממנו, ואח"כ כ' הטור ואם היא אומרת מגוי או מעבר דפשיטא דזה שייך רק אם אפשר לתלות בהם דבזה בלא דבורה כו ספק ממזר, ובזה נאמנת בדבורה, ולא הולרכו להשמיענו דבספק מנכרי כו ספק ממזר, דזה פשוט דכל דמספקינן ממני נבעיה כו רק ספק, ועיקר דבריכם לא באו רק דנאמנת דאף שבודאי אינו ממנו, ונאמנת ידע רק להשגור, כך ה' נראה לי ברור, ובפרט שהראיה מחורבא דדברא הוא ראי' מברעת לדעת, דהא ודאי דאין לדחוק דלחומרלא לענין יחוס כהונה חייבין לנכרי, ולענין כהונה מקרי ר"פ, דמ"מ כיון דעכ"פ מדינא ח"ו נכרים בכלל ספק בודאי לא מקרי רוב, גם כיון דבעי לאשמעינן כמה דנקט חורבא דדברא דינא דרוב פסולים, וכרי באמת אף בר"פ דיש למתלי בזה נאמנת, ואיך השמיענו רק ברוב נכרים דיש בזה טעמא דאין לתלות בנכרי.

וגם בגוף היסוד דמבוחר (בס"י ז') דהאם יש נכרי בתה פסולה לכהונה, הרי דתלין בנכרי לחומרלא לענין יחוס כהונה, ומש"ה לן להמליא דבר חדש דלענין ס"ם וכן להקל בא"י שזינתה לדנו כממזר ודאי שלא להסתפק בנכרי, גם בשו"ת מהרי"ט (חא"כ ע' ס' ט"ו) כתב ח"י כיכי דרובא עכו"ם וכו' אבל אם רוב עכו"ם או עבדים אפילו לא בדקו את אמו אזלינן בחר רובא וכו', בבגם דבריו שגבו ממני, דהא אף דיעבד לא מהני חד רובא בעענת שמה, גם ב"ז שם מ' מ' ודאם דנקט הר"ש כדי נכסה וכו', י"ל דאינו מוכרח דהר"ש בא ליישב דברי כה"ג, ולדעתו אין האב נאמן בלי כהרם בכורס כדכתב הר"ש בשמו פ"ג מש"ה בעינן איש ואשה דהוי רגלים לדבר ביותר.

אח"ז ראיתי שג"כ בס' עלי ארוס, ובחפזי בדבריו ראיתי שגיאה

גדולה (בס"י ד' סכ"ג בסופו) כתב ולדעת הפרישה סי' כ"ץ מיושב ג"כ קושיית חוספוט והר"ש מסוגיא דקדושין, וכו'א טעות, דהרי שם מייירי דינא דאורייתא דקאמר והארוס אחרת ממזר ודאי הרי מוכח דבאמתם שכלכו בעליהם למדכ"י כו ממזר ודאי, וכן ל"ל בקושיית חוס' קדושין שם דהקשו על מיעוט ארוסות דהא ארוסה בעיברה ח"ו הולך ממזר, וכרי באמת בלא בדיקה אם אינו מוחזק בזה ישראל, ח"ו דכוונתם עכ"פ לא כו רק ספק ממזר, ובדאורייתא שרי.

ובפרט אם ידון כדעת אביו ח"ד כנאון ר"י דכוונת הרמ"א בכיעור וילדה ליב"ח אפילו כרי יודע לא מהני, א"כ מדחוינן דנאמנת לנכרי ע"כ דיותר מסתבר דהאמת אחה דמנכרי מלגבי כיעור וילדה ליב"ח דמבעלה וכיון דכיעור וילדה ליב"ח ואינה בפנינו כו רק ספק, וק"ו באיכא למתלי בנכרי דכו רק ספק, ואם ידון בהיפוך לייכא למספק בנכרי ואעפ"כ נאמנת, [ומה דהקשה סב"ש באמת כיון דבלא דבורה כו ודאי, מה"ה לן להאמינה ומליו כן בחוס' קדושין דכלכו בעליהן למדכ"י לא תלין בשם והפילו ממזר ודאי כו לפי הראיה מקדושין וכו"ל, ואעפ"כ כתב שם דהיא נאמנת,] באמת יש ללמוד בק"ו ברישואה דכיעור וילדה ליב"ח דנאמנת, אם כן בנידון דידן ממ"פ עלה בידינו היתר דברי או היתר דס"ם וכו'.

תו כחכ ש"ב רומפכ"ת דעיקר כחא דהתיירא מש"כ מר אביו ח"ד כנאון כ"י כיון דבכ"ד מעיקרא לא נאסרה על בעלה דדין רק דמורין לו דעוב לסתרחק מהכיעור ואין כופין להוליא ממילא דמיא למ"ש הרמב"ם (פ"ז מהל' א"ב הלכה כ"ה) ואפילו הוליא בבעלה משום שע"ד, או בעדי דבר מכושר ומה קודם שנתן לה הגט דמותרת לכהן, ואף בכיעור ואשתהי דעת הרמ"א לחוש להולך ממזר, מ"מ י"ד דלא ה' כיעור גמור עד דאין הב"ד יכולין לכופו ולהוליא ח"ו לחוש בזה להשם ממזר, עכ"ד, אינו יודע עד מה דהא פשיטא אם נחליט כסדרתי דכיעור (דבס"י ד') גבי אשתהי כיינו רק כיעור דכו' י"ה, בודאי ככיעור דלא דמי לשם מה"ה לן להמליא דהולך ממזר, דהרי הר"ם לא חידש רק ככיעור גמור ואשתהי ואם נפרש כהיפוך דכל דאחרע חזקה לרקת ע"י מעשה מכושר מה שיהיה חו' לא תלין דאשתהי, ומזה מייירי בבג"ה א"כ הרי דחושש להולך וע"כ דגרע מכיעור גמור גרידא, ולהכריע כוונת הרמ"א לא יספיקו דברי הרמב"ם דאולי ככיעור זוטא לא תלין כלל דאשתהי וגרע הרבה מכיעור גמור לחודא, דהרי ע"ז כתב מהר"ם דבזה כל אפיס שוים דמתסרה לבעלה, ואף דנאמנו מספיקא דידן אין כופין להבעל מהששא דגט מעושה או דאפשר אף כיכי דבודאי דן מהר"ם לאסור לא ה' דן לכופו, דגם הר"ם לא ה' סומך על סברתו בבירור שלא יהא בו חשש דגט מעושה אבל מ"מ אין נוכל ונספק להתיירא בכ"י.

הדרן לקמייחא דנ"ד תליא רק בפירושא דהר"ם אם נפרשו בכיעור גמור או בכיעור זוטא, ודברי הרמב"ם יג"ל דמותרת לכהן לא יוספו תת כה בסברעת כוונת הר"ם.

תו כתב ש"ב רומפכ"ת דאין כהן ס"ם כיון דהכיעור ה' עם הישראל ולא דיימא לעלמא דלדעת רוב הפוסקים אפילו בדאורייתא ל"ת מדאפקרה, וא"כ ליכא ס"ם לנכרי, וכ"ש כ"י ואף דככיעור כ"ד לא ידענו דנתעברה ממנו כלל מ"מ לקושטא דמלתא דוחק לומר בכך עכ"ל, גם אנכי ירדתי למבוכה זו, אך סברתי לי מהבדלה, דכיון דכתבו חוס' (ספ"ז דיבמות) בפשיטות דיימא מיניה לא מקרי רק בודאי בא עליה, וא"כ ככיעור דלא מקרי בודאי בא עליה, חיישינן מדינא מדאפקרה ובודאי בארוסה שראו כיעור עם ארוסה הולך ס' ממזר אף בלא דיימא מעלמא, וכ"ג בנידון דידן אף דניחוסף ריעושה דילדה ליב"ח, וזהו רק לגבי הבעל שאינו ממנו אבל לגבי זה הישראל הוי רק כיעור לחודא דאולי זינתה עם נכרי.

ולדעתי הדבר פשוט דאף להרשב"א דסבירא ליה בבירור דאפילו בדאורייתא בדימא מיניה ולא דיימא מעלמא לא אמרינן מדאפקרה, מכל מקום בארוסה או פנויה שראו ממנה כיעור, זכו אפילו מהכיעורים הגדולים ואף לדעת הר"ם בשאלמות דמפקי

סימן קו

לכבוד ידידי ש"ב רב חביבי הרב רבי מאיר ווייל נ"י רב"ד דק"ק בערלין

על אשר נשאל כבוד רומפכ"ת באשה קשת רוח שנטבע בעלה בנהר, ובני עדים ראו אותו אחרי הוליו אוהו מהמים ואשחבו, וכיורו אותו בטביעת עין ומעידין עליו, וכס לא ראו הטביעה, גם מלאו סימן שומא חסח סדר, גם מלאו על שפת המים בגדיו שמכירים בטב"ע שהיו של בעלה, גם מלאו שם כתב הפאם שלו.

מקור הדין ביבמות (דף קט"ז) איבער לכו ע"א במלחמה מהו, וכנראה מדברי חוס' ד"ה טעמא מאי, דזכו ודאי לא חיישין דיאמר העד בדדמי הלל דמבעי בעיקר טעמא דכימנותא דע"א, אם מטעם דל"ח למשקר במלחא דעבדי לגלויא ואף במלחמה מהימן ואפי' בלא אמר קברתיו, אם מטעם לירוק דייקא ובמלחמה ליכא דייקא כ"כ דכשודע לה שבעלה כיב במלחמה תאמר בדדמי להאמין להעד ולא תידוק יותר וממילא אף באמר קברתיו לא מהני דלמא משקר, וזכו טיעת ברמב"ן במלחמות וברשב"א ובריעב"א, ובעי למפשטיה מההיא דשני ת"ח, והא מים דמלחמה דמי, היינו ג"כ דלא דייקא כ"כ דכשודע לה דבעלה נטבע סמכה אבדדמי להאמין להעד ולא תידוק יותר.

ולכאורה תמוז, דהא להס"ד מיירי דכשודע רק על הטביעה [וכמ"ס חוס' ד"ה וזה מים], וכיון דהיה ס"ל דמסיפק הטביעה להחזיק א"כ דיוקא דידה על הטביעה סגי ולא צריך יותר, וז"ל דמ"מ לס"ד במשאל"ס מהני הטביעה דמי למים שיל"ס לדין דבעי שיאמר העד טעמד שם עד שיעור שחל נפשו ולא ילא, או שיאמר טבע ומת, וכמ"ס סה"מ (פי"ג מה"ג) ולזה יחוש דמשקר העד במה דאמר טעמד עד שחל נפשו והיא לא דייקא, וע"י הטביעה תאמין להעד שלא ילא ולא תידוק יותר, ודחין ותסבירא וזה מים שאל"ס הוא ולא מהני שבה אע"כ דאמרו אסקיכו וכו'.

והנה בזה דלמדין וקאמרי סימנים כתבו חוס' דע"ע לחוד לא מהני, דלמדין בדדמי, ובדבר מועט יאמרו סבן בעליהן של חלו, ואף דחוס' ס"ל דל"ח דמעידין בדדמי, וז"ל דס"ל דטב"ע בקל משקר להעין וחיישין בזה יותר לדדמי, ולכאורה תמוז מי סכריחם לחילוק זה הא בפשוטו ינחא למה דדמי טחא דלעולם עד אחד במלחמה א"כ דחושדין למשקר כיב דליכא דייקא כל כך. משום הכי הוצרך לאוקמי דלמדין סימנין, דטביעת עין לחוד לא מהני דלמא משקר ואין להס טב"ע.

וביותר קשה למ"ס חוס' א"כ ח"י מהני עפ"י טב"ע והיינו אף בסימנים שאינם מובהקים, ואף אם סימנים לאו דאורייתא מהני עם הטב"ע ומה מועיל הלידוק קב"ע יחוש דמשקרי ואין להס טב"ע, ורחיטי להב"ש (ס"ק קמ"ג) דהקשה מה מהני בסימנים דלמא משקר ולא מה, וביחוד הקושיא דבשנחא אי מיירי במובקים י"ל דהיה במקום מולנע דא"א לידע בסימנים חלא בעת מיתתו דראה אוהו וכ"כ בניי. [וכ"כ ברשב"א ובריעב"א דמיירי במקום מולנע דא"א לידע א"כ דחוו בשחח] אבל אי מיירי באין מובהקים והיה להעד טב"ע, א"כ ע"כ בחיים ראה בסימן ועי"ז מכירו בטב"ע למק נאמן, דלמא משקר ולא מה ונהיה בל"ע, ולא ידעתי אמאי לא נקט הקושיא דשנחא משקר בטב"ע וזה היה קשה גם לפי דפירשו חוס' תחילה דמיירי בסימנים מובהקים מ"מ למאי דחקו ליחן טעם על טב"ע משום דלמדין בדדמי, הא בלא"ה יחוש דמשקרי וליה לכו טב"ע.

ת"י יש לעיין בדברי חוס' ד"ה וזה מים, אבל לא יחא שבעולם ולכך אמרה בדדמי, דמחוסר הבנה, דנהי דכאמת דלס"ד מיירי בהעדות על הטביעה דלמדין ותסבירא וזה משאל"ס הוא ובת"ש מהר"ש איידלס ז"ל, מ"מ מה זה דייקא בלשונם קובב ולכך אמרה בדדמי, הא גם בבעולם שייך בן דחידוק רק על הטביעה ולאמרה בדדמי להאמין להעד.

דמפי' לה מצעלה, מכל מקום כיון רק ספק זינחה וכולד ספק. **וביותר** י"ל בממ"ס חוס' שיעור סדרת הר"ס כיון דיש פוסקים דשיעור לחודא כיו טעומאה לאסרה לבעלה והיינו כשיעור ניכר דכחותו זמן היה זנות כדכחב הכ"ש (סי' י"א ס"ד) וע"ז דן הר"ס דגלייחוף ריעותא דילדה ליב"ח, י"ל דכ"ע מודים דשיעור כיו טעומאה וכעין אפואי פלוגתא לא מפשיין, וממילא רק כשיעור גדול דהעיקר הכיעור ואיחור הילדה כיו לירוק ח"כ ממילא כנ"ד דנראה ללא כיו בכלל כיעורים (דבסימן י"א) לא מחסר, וכדכחבתי בארוכה, ואם נדון דהטעם דילדה ליב"ח כיו ריעותא גדולה, ובמקום דמסלק חזקה לרקת אף כשיעור זוטא ל"א דאשחבי, ח"כ לא דדיינין דכחותו כיעור היה טעומאה, דל"א בן כשיעור זוטא חלא כיון דהינה בחזקה לרקת חיישין דזינחה בפעם אחרת וממילא לא מקרי כ"כ דיימא מיניה והיו ס"ס מעליא.

ואדאיירי בזה אזכיר לש"ב רומפכ"ת הגאון ל"ו רגזיר אחד מה דהשבתי בשמו' שאלה כמה דנתחבטו האחרונים בדברי הרמב"ם וש"ע (סי' ד' סכ"ו) אפילו אם מודה אוהו פלוני שבעלה לו שכתס שינחה עם זה זינחה עם אחר, הא בדבבן ספק הרמב"ם דל"א מדאפקרה בל"ד מעלמא, [ובדברי ב"ש סי' קנ"ו סט"ו רחמי חיובא, במ"ס ואפשר דק' ל"י הא כלל פסולים חללה חזן מהארום, עיי"ש, לעג"ד הא מ"מ גם לאבוי דחיישין למדאפקרה כך ספק כיו ס' אם אפקרה, ומה שייכות כאן רוב פסולים, הא חזן מספקין בשורש דבר אם זינחה עוד אם לאו, ואמרת דאפשר באמת כיב דליכא עדים דבא עליה הממוזר ל"ח מדאפקרה בל"ד מעלמא, חלא בליכא עדים רק הוא מודה, בזה כיון דעכ"פ היחא לחבשא לעיני דאורייתא דאפקרה, ממילא ליכא לדונו לאב בודאי שמה שאומר זה בני אינו אומרו בבירור נמור שהוא אביו, ובכחאי גוונא דלא כיו אב בבירור לפי דבריו, לא האמינתו חורה ואינו בכלל מכיר, ולא האמינים ליה כלל שבא עליה, ולזה מורים כמעט דברי סה"מ שכתב פשוט הוא שברי הוא עלמו אינו יכול לידע וכו' ואין זה אב שיסיה לו היכר.

ובזה מיושב מה דתמוכים לי דברי סה"מ שכתב עם ואעפ"י שח"י נאמנת וכו'. ש"ס שא"א משים עלנו רש"י ותמיהני דהא מ"מ כהוא הודא דהחשש רק מדאפקרה בזה תהיה נאמנת דלא זינחה ביותר, ולדבריו ינחא כיון דעכ"פ הוא א"י בבירור שהוא בנו אינו בכלל הכרה, ואין האמינים לו כלל שבא עליה, וממילא גם היא הינה נאמנת משום אין אדם משים עלמו רשע.

וביותר י"ל אף להפוסקים דאפילו בדאורייתא בל"ד מעלמא לא חיישין, היינו לעיני הדין דזינחה עיד אבל לא מקרי מ"מ בכלל יכיר, כיון דאין ידוע בודאי לזה שהוא בנו כיון דמ"מ באפשרות שינחה, ומוכח בן דאל"כ יפלא דדברי סה"מ סחרי חקדי, דכאן כתב פשוט הוא, דנראה דמסקים עם הרמב"ם, והרי (בפ"ג מהל' יבום) תמוז סה"מ דמהראוי לפסוק כדבא לבני אביו דאפילו בדאורייתא ל"ח מדאפקרה בלא דיימא מעלמא, [ומידוע שהאחרונים לא דברו מזה כלום] א"ו דכונת סה"מ רק דכל שאינו בודאי גמור בלי שום דך ספק בעולם אינו אב לעיני ההברה, ולזה דייק סה"מ בסיום דבריו וחשש זה וכבר נזכר בגמרא בכיולא בזה דמשמע רק בדרך סמך דמלינו כזה החשש, אבל לא ביסוד דברי הרמב"ם יולאים רק מההיא סוגיא לחלות בדינא דהתם עכ"פ להדמ"ס דבדאורייתא חיישין מדאפקרה, בודאי הסבירא ככונס דלא מקרי בכלל אב ואינו נאמן כלל, וממ"א אף לעיני דרבין לא מהני, והארכתי שם יותר, וכאן אין מקום לקבל אריך.

ודדינא לעג"ד הקלושה עכ"פ כשיעור זוטא וע"י כרי שלה וכעיר שרובה נכרים כמו"ד יש להכשיר כולד, אם יסכימו רבתי עמי, כנלעג"ד. ש"ב אוהבו.

עקבא נינו טא"ש

והנה הלח"מ הקשה ג"כ קושיה הב"ש כ"ל, וחירץ דדוקא בלא חמר לה שהעלוכו חמרה בדדמי דודאי לא יאל, אבל כיון דחמרו שהעלוכו דייקה, וזכו כוונת חוס' ד"כ וזכא מיס דהמקטן דמדמי מוס למלחמה דחמרה בדדמי ולא דייקה וסיינו כיון דס"ד דלא חמרו שהעלוכו עיי"ש.

ותורת חמה בפיו שהדברים מפורשים במרדכי ובביתאור יומר וז"ל תימא' אפילו למא דחמריקן אסקינכו וחזי' לאלתך וקאמרי סימנים, יש לחוש שהעד משקר שלא הולילו מה אלא חי, [הא דלא נקט הקושית שמא לא אסקיבו ובלקנט כלח"מ, כ"ל דס"ל להמרדכי ג"כ דבסימנים במקום מולנט א"ח להס לודע אה"כ חזו השחא אבל ס"ל להמרדכי דמ"מ שמא העלוכו חי, ואוחס דאסקינכו שכיח מוטל ומכור בידס, הפשיטווכו וכפכו אווכו כהופך בגלל, וזרעו לא הושיע לו ונראו הסימנים, והא דלא נקט הקושית דדלמא משקרי בטב"ע, ו"ל דהי' אפשר לומר דבאמת טב"ע לא מהני ובעי דוקא סימנים, ומא דהקשה המרדכי אה"כ עוד דל"ל סימנים הא בלחלח אפשר להכירו בטב"ע. היינו דל"ל משום חשש דמשקר דהא על זה גם סימנים לא מהני דשמא העלוכו חי כדקשה חמינה, ועל כולעת קושית הרשב"ה חלק ג"כ קושית השניה וזכרך מ"ש סימנים מטב"ע] ונראה לר"י דל"ש בדדמי, אלא כשמעיד בטבע ולא יאל דאפילו לא ידעה צבירור, חמרה מסהמא לא יאל, אבל כשמעיד שהועל מה ל"ש בדדמי, דאין לה [כ"ל לה במקום לו] כמה לטעות, והכי פריך והא מיס כמלחמה דמי, דקס"ד דהעידו על הטביעה ולא יאל משא וכו' עיי"ש, כרי מפורש כוונת הר"י כדברי הלח"מ.

וב"מ יש הפרש בין דברי חוס' להמרדכי, דלכחוס' טב"ע לחוד לא מהני דאף דבאמרו לה שהועל דייקה מ"מ חיישינן דמעידין בדדמי, ולהמרדכי מהני באמת טב"ע ומא דחמרינן דקאמרי סימנים היינו בדרך ח"י, ואף דעדיין יש להקשות דלענין אס הועל מה או חי שייך לומר דאין לה מה לטעות, אבל לענין טב"ע יש לה מקום לטעות דכשחידוק טבע בעלה והועל א"י מת חמרו בדדמי להאמין להעד שזכו הנמאל ומכירו שהוא בעלה, וז"ל דמ"מ כל שאינו מעיד לה דלא יאל היינו דשהב ולא יאל גם היא חוששת שילא והנמאל הוא אחר ודייקא.

ועדיין אינו מיושב כ"כ דכרי דיל' כן להמרדכי דס"ל טב"ע לחוד מהני היינו משום דס"ל דקאמרי סימנים היינו בדרך ח"י משום קושית דבסימנים למ"ל לאלתך ומוכח דח"י קאמר, א"כ מלינו מפורש דטב"ע מהני ומוכח דגם בזכ שייך דייקה דאין לה כמה לטעות, אבל חוס' ס"ל דבעי דוקא סימנים ולא ניחא לכו לומר דאו קאמר ובאו ליהן טעם כהא דלא מהני טב"ע, מ"ל לומר דלענין טב"ע חיישינן דמעיד בדדמי ולחלק בין בדדמי דמלחמה לבין בדדמי דטב"ע, והא י"ל בפשוטו דלענין טב"ע היא חמרה בדדמי דכשחידוק טבע בעלה והועל אחד מה תחמין להעד שהכיר שזה בעלה.

ואולי י"ל דהכי קשה לכו דבסוגיא גבי אפקוד שומשמי דחמר רבא חסא ייבוי סימנא משמע דס"ל לרבא דבעי דוקא סימן וטב"ע לא מהני, ואס הוה הטעם משום דחיישינן למשקר ואי לא דייקה, אין אכסבה רבא כהיא דגלגת אפומא דבביתסנא דזכו אף בלא ראה העד והיא הטביעה, מ"מ שייך חשש דכשחידוק הטביעה לא [חידוק יומר וכמ"ס הרמב"ן במלחמות, דמהכיה דגלגת נפשט האיביעיל ורבא כהר דאיבעי ליה הדר פשטה עיי"ש; מזה דכל שאינו מעיד דלא יאל היא דייקה, אלא דהטעם דלא מהני דחמר העד בדדמי וזכו שפיר יש לחלק דהכיה דגלגת מייירי בלא ראה הטביעה, ולפ"י הוה מוכח דחוס' ס"ל דבלא ראה בעי דוקא לאלתך, דאס תימא' דלא ראו הטביעה מוטיל אפילו באשחתי א"כ נאטרך לומר דהכיה דגלגת כראו הטביעה ואיכא סימנים וכמ"ס הב"ש, וכיון דנחשו להא דמייירי בסימנים עדיין יקשה כ"ל דלמא הטעם דטב"ע לא מהני דחיישינן למשקרי, ודגלת מייירי בסימנים, ובלא"ה בפשוטו לכך לך דחוס' דמייירי דוקא בסימנים מובסקים ממילא ליהא לדברי הב"ש, דאס דגלת מייירי במובסקים למס לא יועיל באשחתי אלא על כרתך דדברי

כ"ש עולים רק לאידך לך דמוספה, דמייירי בסימנים שאין מובסקים, ובזיורף טב"ע דלאלתך, ושפיר יש לומר כ"ל [אבל לפנינו נכתוב דגם לכך חירוף י"ל דגלגת מייירי בסי'].

ובזה הוה מקום ליישב נוח דקשה לכאורה, דמאי פרכין איכו כמאן עבד, דלמא חסא שאני דנטבע במים שאל"ס דמדאורייתא שרייא, ולגבי דרבנן י"ל דמהני אחר ג"י, ובפרט לכסוברים דאשחתי ג"י הוא רק דרבנן, דלמא לא מחמירין כולי האי בתרי דרבנן, וכן הקשה בשא' נודע ביבוא (ובאמת מה"ע מה דהקשה אה"כ להסוברים דספק ג"י שרי, ולפנינו נכתוב קושיותו עדיפת הוה לו להקשות אף להרשב"א דהסוברים בספק ג"י אין מעידין, הא כהז הטעם דכוי סי' דאורייתא וחסא דודאי טבע דכוי רק דרבנן, דאוי להקל כהפק ג"י) ולפי כ"ל ניחא דהא דמשאל"ס דרבנן היינו בעמד ושהה עש"כ ולא יאל, ואח"כ הועל מה מנרע גרע דלמא משקרי בטביעת עין, והיא לא דייקה כיון דחידוק דשהב ולא יאל לא חידוק יומר דתחמין להעד שזכו בעלה, כיון דידעט דבעלה לא יאל כשיעור שחלא נפשו וק"ל].

אמנם באמת דברי הרמב"ן במלחמות כ"ל דמדגלת נפשט איבעיין דאף כהוא ויהא לא ראו הטביעה שייך חשש דמשקר, והיא כשחידוק דנטבע לא חידוק יומר, תמוה לי, דלמא מייירי בלא נודע כלל מי הטבע, בפרט שהגב"י הוכיח כן במישור, דלהסוברים דספק ג"י מעידין, מאי פרכין איכו כמאן עבד, הא כיון דבעל הטבע זה הו' בממנ"פ אס זה הנמאל בעלה הא מה, ואס יאל בעלה מהטביעה שזכ וכו' הנמאל הו' ספק ג"י ומעידין, ואף לאידך פוסקים מ"מ מה דחמרינן ואכסבה כמר כ"י מספר זה מאי עבדתא, דהא אס חמרו דן דהנמאל זה הוא הטבע קודם ממילא ידעינן דבעלה הוא, ולזה הוכיח דמייירי דאחר ראה א' שנטבע ולא נודע מי הוא הטבע, אלא דכורא זה יש לו סימן דהנמאל הוא הטבע והבביתסנא מכיר בטב"ע שזה בעלה, [ובאמת אין לריך לזה, דיש סימן שהנמאל הוא הטבע, דיל' דאף דבספק ג"י מעידין, מ"מ כיון דידעינן דנטבע ה' זה הו' ומקרי רגלים לדבר דהנמאל הוא הטבע, ובמקום דרגלים לדבר שהוא אחר ג"י, כ' כ"י בשו"ת סי' ז' דלכ"ע אין מעידין], וכיון שכן אין שייך לומר דלא דייקה, דכשיודע לה שנטבע בעלה לא חידוק יומר, החינה אס מעידים עדים אחרים שנטבע בעלה, או דהעד מעיד שראה בעלה שנטבע וכשהועל מה הכירו בטב"ע, שייך לומר שגא זהו אמת שנטבע בעלה, וכשיודע לה כן לא חידוק יומר, אבל בלא נודע כלל מי הטבע דהעד לא ראה הטביעה, ובאחרים דראו לא ידעו מי הוא הטבע, רק שהעד ע"י ההכרה חמר העלאת יודע שהוא בעלה, ואס נידון דהעד משקר וזה הנמאל אינו בעלה אין כאן רמז ידועה דבעלה טבע, ולשולם לא יודע לה שנטבע, והסברא נכונה לפי חולשת שכלי, וע"ג:

ורב"ז יסתער לנו קושית גדולה על חוס' דמפרשין בסימנים מובסקין, א"כ למ"ל לאלתך הא שכה ג"כ מהני דבסימנים ל"ש דאשחתי, כמ"ס הרמ"א (סי' כ"ו) והב"ש (סי' קמ"ג) הקשה כן על הר"ף, ולע"ד לק"מ דיל' דהר"ף מפרש כמ"ס הרשב"א דהסתין דהה לפשיטות וזכרך, ולעמך, הא משאל"ס הוא, וא"כ אף לעמך דע"א במלחמה מהני ולא חיישינן למשקרא, מ"מ בעי עכ"פ אסקינכו וחזינא לאלתך, ושוב לא חפשוטו דיל' דמייירי באמרי סימנים ול"ל לאלתך א"כ כך לאלתך, היינו בלא סימנים, ולפי לך איבעי דל"ה למשקר, אבל על חוס' קשה דהא ס"ל דכשעידו שבעל דייקה אלא דטב"ע לא מהני דלמא מעידין בדדמי, וזכ נוגע לדדי האיבעי' דהא לא הו' כלל לענין בדדמי דעד, אלא דמכברא הוא דטב"ע בקל חומרים בדדמי, אס כן לכל לך בעי סימנים, ויקשה שפיר לאלתך למ"ל.

והב"ש (סי' פ"ג) חירץ דאו או קאמר כמ"ס המרדכי, ונפלאחי דהרכבי דברי המרדכי עם חוס' לדדמי, הא לחוס' דטב"ע לחוד לא מהני א"ח לומר דאו או קאמר דהא בעי דוקא סימנים, ולומר דאו או קאמר היינו או דמייירי בטב"ע דלאלתך ובלא ראי הטביעה או דכראו הטביעה וקאמרי סימנים, ז"א, דאס נחשו לפרש דאו או, מ"ל להמליא טב"ע לחוד לא מהני דלמא

למלא בפשוטו דאו או קאמר דמיירי לאלתר, או לאו לאלתר אלא בסימנים, גם לומר לחוס' כמו שחיון כב"ש להרי"ף דלאלתר דנקט היינו לרבותא דאפילו בלאלתר בעי סימנים, מ"מ עדיין קשה לפי"מ דגדלה מוכח"ש והטור כמו שהליתו גדולי הגאונים בעלי השו"ב דבלא ראה לא בעי לאלתר, וע"כ משע"ה דגדלה בראו הטביעה, ולכך תירוצא דבעי סימנים מובהקים א"כ אמאי בעיין אסקוס בשעתיה, ודוחק לומר דלכך תירוצא באצת מוכח דגדלה מיירי בלא ראו הטביעה, דמ"מ בעי אסקוס בשעתיה לברא"ש והטור דמשמע דס"ל בשיטת הר"י דבלא ראו לא בעי לאלתר, היינו לחידך תירוצא דחוס' דמיירי בחין מובהקין ובלתיכף טביעה עין, ד"ל דגם דגלה מיירי בהכי כיון דלכך תירוצא קמא דחוס' מוכח דס"ל דגדלה בלא ראו הטביעה, דאפ"ה בעי לאלתר מכ"ח לן לומר בחידך תירוצא לא ס"ל הכי ולומר דפליגי לדינא.

דזה נראה דמוכרחים לומר כמ"ש המברח"ש, דודאי יש סימנים מובהקים כגון נחמד הרגל דל"ש אשתי, אבל יש סימנים דשייך אשתי כגון חרום שנזכר בפסקי מברא"י וכדומה דאפשר מחמת הנפוח עלה הכשר במקלח הגוף ונעשה חרום, והמברח"ש כתב דמלא כן בשו"ת כר"ס, וכו"ש רמז ג"כ על דברי כר"ס חס כן יש לומר דנקט חיותיכו לאלתר, בכדי לאוקמי בכל מיני סימנים מובהקים, וכן בהכ"ה דגדלה מיירי בראו, ובסימנים כאלו דאפשר נהשתנות ועדיין ל"ע.

והנה כרי"ף כ' ולא חיפשה חיבטיה אלא מיכו כיון דאמרו וכו', סנה סדרך הסגולה כרי"ף דס"ל ג"כ כח' דהאיביטיה אי חיישין למשקרי כיכי ליתא דייקא כ"כ, אלא דחוס' ס"ל דהא ודאי לא חיישין דיאמר העד בדדמי, וא"כ האיביטי' חף בלא קברתיו ורי"ף ס"ל בהיפוך דזכו ודאי דחיישין שיאמר העד בדדמי והאיביטי' רק בקברתיו, וכ"כ להדיא ברשב"א והכ"ה ובריב"א בכוונת כרי"ף, וגם בענין חשש דמשקרי יש הפרש בין חוס' לכרי"ף, דלחוס' במעידין שבעל מת ליתא חשש דמשקרי, והא דלא מהני טב"ע לחוד, דבזה חיישין דמעידין בדדמי, ממילא קי"ל כן לדינא דהא זה אינו נוגע ללדדי האיביטי' וכמ"ש, וברי"ף ס"ל לדינא דטב"ע לחוד מהני, כיון דאפטיט חיבטי' דל"ה למשקר מהני טב"ע, דהא דאמרינן וקאמרי סימנא, היינו כי כיכי דנא הפשוט האיביטיה, ד"ל דחיישין ומיירי בסימנים, אבל לדינא דל"ה למשקרי לא בעי סימנים, וא"כ גם בזה כרי"ף וחוס' נכסיפוך לסיפוך, דלחוס' בדדמי דמחו ליה גירא אין העד מעיד, ובדדמי דזכו בעלה על ידי טב"ע אומר בדדמי, ולהרי"ף בהיפוך דמלחמה מעיד בדדמי דמכו ליה, אבל על טב"ע ל"ה לבדדמי.

ולפי שיטת כרי"ף בפיר י"ל דכל סימנים מובהקים לא בעי לאלתר, ומס דאמרינן ואסקוייה לאלתר, היינו בדרך ולטעמך, חף כדבריק לפשוט דע"ה במלחמה דנאמן מוכרח לאוקמי בחיותיכו לאלתר, ומיירי בחמת בלא סימנים, ממילא יש לדחות דמיירי בדאמרי סימנים ולי"ה לאלתר וגו"ל.

והנה במ"ש כרי"ף בלשונו הזכר, ודוקא היכי דאמר אסקויכו תמן וחיותיכו לאלתר, וכ"כ לע"ה במלחמה היכי דאמר קברתיו, והי לא מסבדי הכי וכו' משמע דמחד עממא הוא, דבעי אסקויכו וחיותיכו לאלתר, וכן במלחמה קברתיו משום בדדמי הוא, ואי נא מסבדי כן אפילו חרי לא מהימני, ולכאורה תמוה הא בלא"ה במשנה"ס בעי אסקויכו וחיותיכו לאלתר, דהא עדות דטביעה מדינא לא מהני דשמא ילא מלד אחר ממרחק.

ולזה נראה לענ"ד בכוונת כרי"ף דבעי דוקא אסקויכו קמן ולא סתם טעבט ומת, דיס לומר דעל ידי שטמט עד שחלא נפשו ולא ילא אומר שמת וכו' במלחמה, דע"י דמחו ליה גירא אחר שמת, והכי דייקא דברי הרמב"ם (פי"ג סי"ט) דכילי בחד בבא מת במלחמ' ועבט בים הגדול ומת.

גם י"ל דכוונת כרי"ף דדוקא אסקוס תמן, אבל מלחמתו מוטל על שפת הים ומת וזודע מאחרים שעדיין לא אשחיה, או אם ספק אשחיה לא מהני, דשמא בבלוכו המים ונדמה שמת, אבל אסקויכו קמן, היינו שבלטלוכו ממקומו ואינו נודד כנף דכזו כמו קברתיו במ"ש כרי"ף (סי' טע"ח) כן נראה לענ"ד ברור.

אולם מדברי כר"ס למדתי כוונה אחרת, ממ"ש כר"ס אחר דכתיב דברי כרי"ף וסתירת הוכחה כראב"ד מהכ"ה דחסא, כתב וז"ל ויראה לי הא דבעי אסקויכו קמן וחיותיכו לאלתר, היינו לאותם שראו הטביעה, דכחו אמרי בדדמי כיון דראו דנפלו למים, בדבר מוטט אמרו שאלו בעליכון, אבל מי שלא ראה הטביעה ומלאו שמת ואמר שמכירו בטב"ע לחודים מכימן ואין מדקדקין אחריו, וכי פיר"י הא דבעי הכא סימנים ולא סגי בטב"ע לחוד היינו דראו הטביעה ואמרי בדדמי, וכ"כ כר"ס עכ"ל, מבוחר דמ"ש תהילס, הא דבעי הכא אסקויכו וחיותיכו ולא נקט סימנים, משמע דזכ קאי אדלמעלה לשיטת כרי"ף דלא בעי סימנים, דחס ימא דכר"ס כתב זה בפ"ע ואשמעינן דבלא ראו לא בעי לאלתר וגם בעי סימנים סו"ל למנקט בחדא, דמס דבעי לחל ור וסימנים זה ברא"ה, אבל לא ראה לא בעי לאלתר ולא סימנים, וגם אין סיים וכ"כ כר"ס, הא כר"ס כתב דכתיב דגדלה בלא ראה הטביעה, הרי דס"ל דמ"מ בעי לאלתר כדאמרינן חס, וכו"מ דחויא בשעתיה, ח"ו דתחילה קאי לדברי כרי"ף, ומסיקן ראה זה כר"ס דכרי"ף ס"ל דבלא ראה לא בעי לאלתר, דלמא ס"ל דמתפח היינו כפשוטו, דמשתנה כגוף וא"ה להכירו וכדס"ל לכר"ס.

והנה נראה דכר"ס ס"ל בכוונ' כרי"ף והי לא מסבדי הכי וכו' היינו דלא קאמרי לאלתר דלא מהני, ומדכילוי ליה עס במלחמה בלא קברתיו משמע דהטעם דבעי לאלתר דחס אשחיה אפשר דשתנה ובעי דיוק ועיון גדול להכיר שזכו ודאי בעלם, ואולי לא דקדקו כ"כ ואמרי בדדמי, וגזר ס"ל לכר"ס כיון דהטעם משום בדדמי מסבדי דזכו רק לאותם שראו הטביעה, וע"ז כ' וכ"כ כרי"ף כמו דלבר"י לענין דבעי סימנים, דהטעם משום דאמרו בדדמי על טב"ע דמחלק בין ראו ללא ראו הטביעה ה"ל לבר"י לענין דבעי דוקא לאלתר, וענה כ' וכ"כ כר"ס היינו ביסוד החינוק לענין בדדמי דטב"ע לחלק בין ראו ללא ראו, אלא דכר"ס ס"ל דלאלתר בעי חף בלא ראו כטביעה דאין הטעם מוכח בדדמי אלא דבשינוי כגוף ח"ה להכירו, והחילוק בלא. סר לענין דבעי סימנים, ולהרי"ף החילוק באשחיה דמשום דתפח יש חשש דאמרי בדדמי, דזכו רק לראו הטביעה.

וברברי כרי"ף אין הכרע חס בדברי כר"ס והכ"ה דגדלה בפשוטו בלא ראו הטביעה, חס דס"ל בזה כרי"ף דבלא ראה לא בעי לאלתר וברא"ה בעי לאלתר וסימנים, ואפשר לומר דמס"ע פסק כן הטור דחשש לכרי"ף דבעי ס"ל אבל בלא ראה הטביעה סמך על המוכח בשיטת כרי"ף, כיון דאפשר דכרי"ף לא פניג בזכר, ולפ"ז לפי פירושונו ה"ל בדברי כרי"ף במ"ש ואי לא מסבדי הכי היינו דמעיד סתם טעבט ומת או מלחמתו על שפת הים דזכו לא מהני מחשש בדדמי, חס כן אין גינוי ורמז דס"ל לברי"ף דבאשחיה דמתפח חפח הטעם משום בדדמי, ולכוליד מזה דבלא ראו מעידין.

והנה לכל הפירושים אלו בשיטת כרי"ף י"ל דמשאל"ס מהני עדות טב"ע ומת, ד"ל דודאי לא מעיד שמת אנה בשפה עד שח"י, וכמ"ש כר"ס בהכ"ה דחסא וגם במשנה"ס עכ"פ חינו מעיד שמת חא"כ עמד שס עד שח"י ולא ענה, אלא כיון דלא מהני שפה בזה חף שאמר מת חיישין דע"י שטמט עס ונה ילא בשיעור שחלא נפשו אומר שמת.

וכזה נסתלק קשיית ברשב"ה על כרי"ף דכתיב אמרינן וסא מים במלחמה דמי הא חף חס נאמן במלחמה תיקבה הא בעי שיאמר קברתיו, ותו סקשה דכתיב אמרינן וסא ק' גשים הא אפילו ב' עדים כשרים לברי"ף לא מהני בלא קברתיו, ולפי ה"ל ייחא, דזכו ודאי דאין מעידים חא"כ שטבו עד שח"י וכזכר סגי במש"ל"ס וכן נהס"ד במים שח"ל"ס וליכא חשש בדדמי אלא דהחשש דמשקרי וכו' וכו' דאמרינן וסא מים במלחמה דמי וכו' וכו' במלחמה בקברתיו דמייתכ מיירי האיביטיה וכתבנו ב' הקושיות של ברשב"ה. **עד** שחמה אני ובער אני ולא חלד' חף ענה על דעת חדונו כרשב"ה ז"ל לעשות מזה קשיא ענ כרי"ף, הא דכרי"ף ס"ל מוכרחים דאינו מעיד עד ששסה כשת"י, דהא כהכ"ה דחסא

העיד סתם לכיבוז הא היו בדדמי דעל כל פנים עד אחד לא מהני
 ולהדין ק' הפילו שנים לא מהני, אלא על כרחך דזכ לא חיישין
 דודאי אינו מעיד אלא בעמד עד שתי, ובמ"ש הרא"ש לדחות
 ראיית הראב"ד, ואם כן אין התחלה לקושיות הראב"א.

מהני עדות דאסקינוכו והכרתיו בט"ע, ולשיטת חוס' במלחמה
 לא בעי קברתיו דל"ח למעיד בדדמי, ומ"מ הכרה דט"ע לאותם
 שראו הטביעה חיישין לכדדמי.

עוד

ולענ"ד דרך אחרת בישוב דברי חוס' בהכרח דט"ע לא
 מהני דלא נקטי לטעמא דמשקל וביח סמכה עליו אכדדמי
 כשיודע לב טביעה בעלה, וכעלמא ח' נח, דמה דמשמע מדברי
 חוס' ריש גיטין ד"ה היו דבר שבערוה, ממה דלא פירשו דפרכת
 ש"ס בחרתי, הדר דאחזק ובעלמא ג"כ ח"ג, וחדא אף בלא
 אחזק, כיו דבר שבערוה, מוכח דס"ל לחוס' דבלא אחזק גם
 בדבר שבערוה ע"א נאמן, והכי משמע מדברי רב"ן קדושין פ"ג
 במתני' קדשתי את בתי וא"י למי, שכחב וז"ל ואט"ג דהין דבר
 שבערוה וכו' החס הוא להוליאח מחזקה [ובאמת קשה לי דרב"ן
 סותר את דבריו בגיטין (דף פ"ו) בהכרח דהאומר לשלוהו לא וקדש
 לי דכ' הרמב"ן דאם הקרובות מעידות לפניה לא נתקדשו מותרת
 דע"א נאמן, והקשה רב"ן, דכא אין דבר שבערוה פחות מכו', כרי
 נקט לב בפשיטות דגם בלא אחזק אמרינן כן] וא"כ י"ל
 דסבירא ליה לחוס' דמשמעותא לישנא דאסיקנא וכו' ואמרי סימנים
 היינו הכל דהם אומרים שהיה כן שראו סימנים ולא דכוו
 הכימנים דוקא במקום מולנע, וכיה קשה לכו דניחוש שמה משקר
 דלא אשהינו, אש"כ דמיירי דהטביעה היה ידוע ע"י אששים,
 אלא דלא היה אפשר להטיר משום דכוו משאל"ס, ובזה כיון דרובם
 למיתה אלא דחז"ל חששו לכחתי מעטם מיטוט כשכיה או מדין
 סמוך מיטוטא לחזקה עכ"פ נסתלק חזקה איסור מכה הרוב, וכמ"ש
 כל האחרונים בזכ לא בעי דייקא דידה דמדינא ע"א נאמן בדבר
 שבערוה, [ומזה היה אפשר לומר דכל מה שעלי מדינא נאמנת
 דמכה כברה דייקא אחרת חזקה ח"א וכמ"ש חוס' גבי הרי ומרי,
 וממילא מדינא ע"א ואשכ וכו' נאמנת, אלא דמ"מ היה ראוי
 להחמיר מדרבנן מש"כ לריבין לזה טעמא דעגובי נאמן כהן מקומן,
 משום כתי הולרכו לדבריהם דטביעת עין לא מהני משום חשש
 דמעיד בדדמי וק"ל.

ודנה

בדיון דידן דעדים לא ראו הטביעה וראו אותו אחר
 דאשחיה, לסמוך על שיטת הרא"ש והטור לחוד דבלא
 ראו מעידים אף באשחיה ודאי יש לפקפק וכמ"ש כ"כ דמשמעות
 הרמ"א דהין סומכין ע"ז להקל וחושב לשיטת כחמור, דהכיה
 דגלגת בלא ראו הטביעה ואש"כ בעי חזיה בשעתיה.

ומ"ש

ש"כ הגאון רומ"פ, דהכרז"ה ב' עדים מעידים כדסיים
 הכרז"ה ב' עדים מעידים בכל ענין, אין מזה ראיה, דכא
 דברי החז"ה סובבים רק על במלחמה בלא קברתיו, וכן במים
 בלאחר בלא סימנים דבהכיה דגלגת מהני משום דלא ראו,
 ובראו בעי דוקא סימנים וע"ז מסיים דב' עדים מעידים בכל ענין,
 היינו במלחמה בלא קברתיו, וכן בלאחר בלא סימנים אבל מן
 אשחיה לא מיירי כלל, ואפשר דסבירא ליה דמתפח היינו דנשחנה
 ואי אפשר להכירו ואפילו ב' לא מהני.

מ"ש

מעלה ידידי ש"כ נ"י דאם אשחיה רק מדרבנן כדכתיב בס'
 עליו ארזים מדברי רב"ן, א"כ בספיקא דרבוואחא יש
 להקל לענ"ד דברי העלי ארזים רק דלסובבים ג"י הוא דרבנן,
 גם אשחיה הוא דרבנן, אבל בהא גופא נחלקו הפוסקים,
 דהרשב"א ס"ל דכיו דאורייתא וכו"כ ש"ס (סי' טע"ח) כ' דבוודאי יש
 ג"י או אשחיה בהא עליה נשחנה, ובספק באשם תלוי, אך בזכ
 י"ל כיון דמהר"ש הביא חבילות תשובות דהכתימו דהמנהג להקל
 בספק ג"י נשמע דקו"ל דכיו רבנן, וה"ל באשחיה, אולם עכ"ז כפי
 הגרסא רבו דיעות כראשונים דלא ראו אין מעידין באשחיה דעת
 הרז"ה דמוקי בהיה דגלגת בלא ראש ומשמע בפשוטו דמתפח הוא
 מטעם שינוי דא"ל להכירו, וגם דעת הרמב"ן כתי הוא, דמהליט
 דעד אינו מעיד אלא בדבר הברור, דמה לו וללער הזה, ממילא
 הא דאשחיה אין מעידין, משום דנשחנה ואי אפשר להכירו, וממילא
 גם ב' עדים אין מעידין.

מ"ש

רומ"פ כוונת הרמב"ן מלחמה כמים היינו כמו דבמים
 דאפילו ב' עדים בעי לאלתר ה"ג במלחמה, אינו מוכן לי,
 דכיה גופא קשיא דמנ"ל להדין כ"כ ללמוד לא ח"ג מלא ס"ג,
 דלמא

וביותר תמוה על הרא"ש דבעימו כתב כן על ראיית הראב"ד
 ואש"כ הקשה על רבי"ף קושיא ב' דהרשב"א כנ"ל
 דאמאי נקט ק' נשים הא הפילו ב' עדים כשרים לא מהני, וזה
 תמוה, דמאי קושיא הא לפי סברה המקשן דבמים שאל"ס מהני
 בטביעה כיו כמו מים שיל"ס לדין דל"ג בזה בדדמי כהכיה
 דחשא אלא דפריך דניחוש לשקרא כמו במלחמה וקברתיו ובזה ודאי
 מהני שני עדים כשרים, ואש"כ לכחור.

ולגודל הקושיא ל"ל דכ"ל דדוקא במשיל"ס כיון דהעד יכול
 לעמוד על הכירור מסתמא עומד על הכירור וסוכה
 טפס"ג, אבל במשיל"ס דכוכר העד דא"י לעמוד על הכירור דאולי
 ילא ממרחק ואף להס"ד דגם במים שאין להם סוף מהני עדות
 הטביעה בשכה, מ"מ העד כוכר דלא כיו כירור גמור מש"כ
 הינו שוכה סם ומיד מעיד שמה, וכן מנזאר החילוק בלח"מ, ומ"ש
 כרה"ש להרן כוכח הראב"ד בהכיה דחשא אין כתיבה לזה, דכל עיקר
 השגת הראב"ד לא היה מגוף הדין דאמרינן כי חשא דלא חשקה
 אף שלא היה משאל"ס דיש לומר דחששא בדדמי דבעי קברתיו
 כוא רק לענין דלא תנשא אבל נישחנה נ"מ, וכמו דפסק הרמב"ם
 ומש"כ השיג רק דמשמע גבי חשא דאלו משיל"ס הפילו לכתחילה
 תנשא, ועל זה שפיר תירץ הרא"ש במשיל"ס אינו מעיד אלא אם
 כן שוכה, וקל"ה מוכח כן בשיטת הרז"ה דס"ל דהאיבעיח בלא
 אמר קברתיו והאיבעיח את אמרינן דמעיד בדדמי, א"כ מדאמרינן
 וכה מים במלחמה דמי, אף דלהס"ד היה מספיק הטביעה להטיר,
 ע"כ דאמרי בדדמי במה דחמר מה דמכה הטביעה אף דלא שכה
 נדמה לו כמת, וא"כ כיון דלהרז"ה הוא איבעיח דלא אפשר,
 מהראוי דבמשיל"ס לא מהני טבע ומת ויקשה מהכיה דחשא
 קושיות הראב"ד [זילג דס"ל דליכא משמעות דבמשיל"ס היינו
 ממירין להנשא, אלא דקאמר דמוכח דאפילו במשאל"ס לא חלא,
 ובאמת לדינא בעי שיהיה במפורס שעתד עד שתי] אש"כ דרק
 במשאל"ס חיישין ולא בהכיה אבל במשיל"ס לא חיישין לכך, וא"כ
 שפיר נקשו על רבי"ף.

אמנם לא אבין את זהת מי יכרתו לומר כן, ולעשות מזה
 קושיא על רבי"ף, הא בפשוטו י"ל דכל ענין אף
 במשאל"ס אינו מעיד אלא"כ שכה עד שתי, שוב ראיתי בחידושי
 הרשב"א שטעמיד דבריו על הרמב"ם במ"ש וכן האבה שטעמיד לה
 טבע בעלה במשאל"ס ולא עלה הרז"ה לא הנשא ואם נשאה ל"מ,
 וככה הרשב"א ענה גרסה דטעמא דע"א אמר בדדמי כדברי רבי"ף
 אבל במשיל"ס ד"פסר לו לעמוד על בזיו של דבר לעולם אינו
 מעיד אלא"כ עמד קם עד שתי, משמע להדיא דהחילוק כפי הס"ל
 דבמשאל"ס מעיד מיד, ובמים שיל"ס אינו מעיד אלא"כ שכה עד
 שתי, ועכ"ז לא ידענא מנ"ל דרבי"ף סבר כן, גם מדברי הרמב"ם
 אין הכרח, דכא בפשוטו ניהא דמשיל"ס כיון דהינו מעיד עד
 שתי מש"כ משיחין אותה, אבל במים שאל"ס אף דשכה, הא מ"מ
 לא מהני דשמה עלה מרחוק, ואי משום דמעיד שמה, היינו כיון
 דשכה עשה"ג אומר שמה, אבל לומר דבמשאל"ס מעיד מיד מנ"ל
 הא, וכו' יאיר עיני.

המורה מכל זה דלכל הפוסקים קיימא דהין דל"ח למשקר,
 דאף לפי"מ דביארנו בשיטת חוס' ליתא להאיית
 רבי"ף דכא במעיד שהועל כהכיה דגלגת דייקא שפיר מ"מ איפשטא
 מהכיה דחשא דהעיד רק על הטביעה, וגם מהכיה דכרקות וכמ"ש
 הרמב"ן, אבל לענין בדדמי תליא במחלוקת הפוסקים לדעת רבי"ף
 חיישין בדדמי, [ולענין דיעבד נשחנה לפי"מ דס"ל להרשב"א
 וברא"ש וכמו שבארנו דבמשאל"ס אינו שוכה עשה"ג, וכיון דמ"מ
 בהכיה דחשא לא חשקה מוכח דחששא דמעיד בדדמי הוא רק
 לענין דלא תנשא, וכ"כ בלח"מ אבל לפי"מ כוונת רבי"ף דגם
 במשאל"ס אינו מעיד חס לא שכה עד שתי אין ככרה לזה], ומ"מ

אבל לקולא לא, ובחששא דכן גילו והשתחוה לאחר מיחה לישנא דסי' דרבנן ל"ח, וללישנא דסי' דאורייתא חיישי' אזלינן לחומרה כמ"ד סי' דאורייתא, דמאחר דמסקפא ליה לר"א הלכה כמאן לריבין אנו להחמיר כחומרה דהאי ובחומרה דהאי, עכ"ל, והיינו ממש בקושיית רומעכ"ח נ"י ומ"ש המ"ב שם בשו"ת מקודם לזה אבל סי' אמלעיים כגון שומא ולקח דמוזבקים אלא ללא מוזבקים בהלכו למ"ד סי' דאורייתא סומכין עליהם, אע"ג דאין קיי"ל סי' דרבנן לא סמכין עליהו, היינו ללא סמכין אבל לא סמכין אלא כל חד וחד באפי נפשיה אבל לא לטרופיה מלטרופן ליה עכ"ל, דאפשר דע"ז כיון כב"ש, אבל ג"ז אינו, דא"כ יסחרו דברי המ"ב להדדי, ואין שייך דבאות' השוטה עלמא יסחרו דבריו ואדדי, אבל באמת דברי המ"ב בדורים בדרך ממנ"פ, אי סי' דאורייתא מהני סי' הללקת, אי סי' לאו דאורייתא ממילא נקטינן דשומא הוי סי' אמלעי ומלטרק עם הללקת, על כל פנים ברור דהמ"ב סובר דשומא הוי ספק אם הוא ס"א או לא.

מ"ש ש"ב רומפכ"ח נ"י דשומא תחת דדף אף דאינו מוזבק אף לשיטת הרד"כ שהביא הב"ש כיון דלא הוי כמו נקב בלד אוח פלוני רק כמו חיבה פלוני, מ"מ יחשב לאמלעי, לענ"ד לפי הגהת הבנימין זאב והרשד"ס שהביאם הב"ש, המעיין בדבריהם יראה דאם שומא לא הוי סי' דמלוי בנן גילו, או דעשוים להשתנות, אף במקום מזומאם אפילו אמלעי לא הוי, ובע"ז כ' עכ"פ להטעם דמלוי בנן גילו לא הוי סי' כלל, ושראוי לחוש להחמיר לכל הטעמים עיי"ש, ואפילו להרד"כ הא דייק מלשון רש"י דנקט במעידין על השומא באבר פלוני ולא נקט באבר ובמקום פלוני, משמע דבמקום מזומאם הוי מוזבק עיי"ש, מ"מ הא עכ"פ לא נחית לחלוק על רש"י וכיון דרש"י פי' בסוגיא דמייירי דמעיד על שומא באבר פלוני, הכי דלפי הכך לישי דבעלמא סי' דאורייתא ושומא הוי גרוש אפילו במעיד באבר פלוני לא הוי ס"א.

מ"ש ש"ב רומפכ"ח נ"י. באם נדון זה לס"א, י"ל כמו דבראו שטבע מהני בחזיתיהו לאלתר בטבע' צלירוק הס"א, ה"כ באשחיהו כיון דהשדים מעידין שהכירו אותו. בלא שינוי והוי רק חששא בעלמא מהני צירוק סי' לענ"ד הא לפי פשטות דברי הטור דבלא ראה הטביעה לא בעי לאלתר, וע"כ הריא דדגלת מייירי בראש ועם סימן ואפ"ה אמרינן והג"מ לחזויה בשעתיה וכיון דהדין מפורש בגמ' אין ניקום אן ונאמר דמעידין שהכירו בלא שום שינוי דמהני סי' הא כמו דא"ל לן לומר דאשחיהו מהני במעידין מפורש שלא ראו שום שינוי ומשום דסתמא אמרינן אבל אשחיהו מהפח משמע דבכל ענין חיישינן דתפח, וכיון דזכו וכלל במה דאמרינן אבל אשחיהו מהפח ממילא אפילו סימן לא מהני, דהא בסוגיא מייירי צלירוק סימנים.

ואף לאיך פוסקים דבלא ראה בעי ג"כ לאלתר והריא דדגלת כפשטיה בלא סי' מ"מ כיון דחזין דאף בלא ראו לא בעי סימנים מ"מ לאלתר בעי, וע"כ לאו משום דדמני אלא דמתפח היינו שח"א להכירו ועכ"פ אם בנ"ד דאיכא ז' עדים יחוש דלא מהני באשחיהו והיינו ע"כ משום דמפרשים דח"א להכירו וכמ"ש הריב"ש (סי' שע"ה) ממילא מה מהני צירוק סי' וכמ"ש ש"ב רומפכ"ח יודי נ"י בדבריו היקרים לישב קושיית הגב' דאי מייירי בס' מאי פרכין אינהו כמאן עבדי דלמא צלירוק סי' מהני וכ' ש"ב רומ"פ לנכון דדוקא לענין דדמני דאמרינן דלא עיין שפיר מהני סי' דדייק שפיר אבל מטעם שינוי הגוף דח"א להכירו לל מהני סי' וס"ל לענין אשחיהו וא"כ ח"א לדנוו בנ"ד לב' הסירים הא' מלד דבלא ראו הטביעה לא בעי לאלתר והא' דצלירוק סי' מהני דהכל רק לר' א' דלפי הלד דגם בלא ראו הטביעה לא מהני באשחיהו ואפילו ז"ע לא מהני דיינינן דששתיה הגוף וח"א להכירו וממילא אודא הריירא דמהני צלירוק סימנים.

זורת דיש לדון כיון דקיי"ל דבספק ג"י מעידין כמו שהעיד המכרה"ש הסכמת גדולי השוטה הנאונים א"כ משמע דקיימינן דג"י דאין מעידין הוי רק דרבנן וה"כ באשחיהו וכמו דהוכיח בס' ע"י ארזים מדברי חשו"ר ה"ן ולגבי דרבנן מהני סימן אמלעי דמדרבנן הוי סי' ומכני לגבי דרבנן.

דלמא גם במים מהני ז"ע, ואי דמכרה"ש הוא כן דמתפח היינו ח"א להכירו, ממילא אין לדמניו וללמניו מלחמה למים, דבגמ' מדמינן רק כיני הטעם בשניהם שוים, אבל איך אפשר לדמות בדמני לטעמא דמתפח משום שינוי הגוף, וממילא ה"כ הרשב"א והריב"ש ח"א דתצו, דבעדות ליכא חשש בדמני, ממילא הא דאמרינן מתפח היינו דהוי שינוי הגוף, א"כ אף ז"ע לא מהני, ודוחק לחלק דמתפח מאי יותר לטעות ולומר דדמני כזה חיישינן דהעד אומר בדמני, וגם הריב"ש כתב להדיא דהטעם דמתפח דהוי שינוי הגוף וח"א להכירו, גם בס' חולדת אדם המיוחסת להרמב"ן כתב בפשיטות דבאשחיהו אף ז"ע עדים לא מהני.

ונ"ל לדיוק כן גם נ"כרמב"ס דממ"ש (פי"ג הי"ט) ע"א אומר ראינו שמה במלחמה וכו', מדדיוק ע"א משמע דב' עדים לא מעידין בדמני ולא בעי קבדתיו (בהלכה כ"ב) טבע בים וכו' ואם שכה ביבשה וכו' אין מעידין עליו, מלמא הזכיר ע"א רק סתם אין מעידין משמע להדיא דאפילו ז' אין מעידין עליו, וכיון דכל הנכו בכוותא ס"ל כן ומדברי הרי"ף לפי פירושינו אין הכרע דיסבור דהריא דדגלת דמתפח היינו מטעם דדמני, בודאי קשה לסמוך על הטור לזכר.

וביותר דעומד עלינו קושייתו של הטורע ביהודא דע"כ הריא דדגלת בלא ראו הטביעה ואפ"ה בעי חזויהו לאלתר, וגם הב"ח והובא בח"מ כתב בישוב דברי הטור (סעיף י"ז) והוא שראוהו מיד אחר עלייתו מהמים, דמייירי באינו ידוע דנטבע פלוני אלא שמלאו איש ח' במים והכירוהו, כזה בעי ראה מיד, ומה דענין הח"מ דמה חילוק בין ידוע דנטבע או אין ידוע שנטבע, כבר כתבתי על הגליון דהחילוק פשוט דבמשאל"ס דהוי דרבנן ראו להקל יותר, מאלו לא ידע דנטבע דהוי חשש דאורייתא [ומ"ש הב"ח עוד לתר דבסעיף י"ז מייירי בראו הטביעה והא דלא בעי סימנים דמייירי ז"ע עדים כשרים, קשה לענ"ד, כיון דבלא ראה מעידין בנשחיהו, א"כ אף בנשחיהו הוי אפשר להכירו, אלא דחיישינן לדדמני, ממילא ז"ע עדים אף בראו לא בעינן לאלתר, דמה דמהני בעד אחד בלא ראה מהני ז"ע עדים בראו לשיטת הר"ש ז"ע עדים לא שייך דדמני].

והנה בנ"ד יש עוד מעליותא שמלאו סימן שומא תחת דדד, ובזה דן ש"ב רומ"פ נ"י עפ"י דברי הב"ח והמ"ב והב"ש דשומא הוי סימן אמלעי ונ"מ לעשות מן הכי' ספקא, דלרי"ו לא חל, או לענין ראה הטביעה להלטרק עם עכ"ל, אלא דרומעכ"ח חמה הא מספקא לן להלכתא אי סימנים דאורייתא או דרבנן, ואם כן דלמא סימן דאורייתא, ומוכח מהא דאין מעידין על השומא דאפילו סימן אמלעי לא הוי.

ואני מתפלל על כבודו שלא תמה ביותר על הב"ש כאשר כתבתי על הגליון זה ימים רבים, וז"ל לענ"ד בשומא בין כך ובין כך הדין דחלל דעממא דהרי"ו בשם הר"ם דנישאה ל"ה כיון דפשיטא בסוגיא דבב"מ מורה להלכה דסי' דאורייתא אלא דבאיסור ח"א מחמירין דשמה סי' לאו דאורייתא, מש"ה דבעד לא חל, וכמ"ש המכרה"ש להדיא, משא"כ בשומא כיון דתתני במפורש אין מעידין, א"כ מוכח או דסי' לאו דאורייתא או דאפילו סי' אמלעי לא הוי, א"כ ממנ"פ הדין דחלל דהוי דרבנן בכל סי' אמלעי חלל, ואי סיד"א הא מוכח דשומא אפילו סי' אמלעי לא הוי, ובאמת מלישנא דהרמב"ם, ואפילו שומא דהוי רבותא יותר, וכיון דבשומא בודאי הדין דחלל, מוכח דבבירא ליה להרמב"ם דבכל סי' אמלעיים חלל דלא כרי"ו, ע"כ לשוני על הגליון.

ומ"ש ש"ב רומעכ"ח דהמ"ב כ' דהשומא הוי סימן אמלעי ואין גרירן בתריה, דברי כבודו נגריים אחר דברי הב"ש שכן כתב בשם המ"ב (סימן מ"ג) אבל הוא תמוה דשם מבוחר בהיפוך דבשנתו. על המכרה"כ כ' וז"ל וידוע הוא דהלכה כה"ק דחיישינן לנן גילו ולהשתנות אחר מיחה וכו' ושמה תאמר דמהרד"כ סמך עלמו על איך לישנא דרבא, דאמר כ"ע סימנים דרבנן, ולהאי לישנא לא פליגי אם עשוין להשתנות אלא פליגי אי הוי סי' מוזבקה וכו' כ"ו אינו מחוור, דמה דפסקו כהך לישנא דסימן דרבנן לאו מטעם דהלכתא הכי אלא דמסקפא לן, ודוקא לחומרה אמרינן סימן דרבנן

כאופן

דאין לנו ראייה ברורה לא לאיסור ולא להיתר, מדברני תוס' גבי ב' ח"מ, וכן למ"ש הכ"ס דהסיח דגלגל מייירי בליוויק סי' ו'אעפ"כ אין מחירים בשביל סי' לחוד, י"ל כמ"ל דמייירי בלא עמד עש"ח דכ"ו חשש דאורייתא גס י"ל דכ"ו דיימא דלפי ה"ל דסי' דרבנן אף היכי דחשש דרבנן לא מהני ס"ח מ"מ אין דמסקתא לן חי סימנים דאורייתא או דרבנן היכי דחשש דרבנן ראוין לזון בספק דרבנן דשמתא סיד"א וצוה נסחלק ראיית כפני יבוסע ה"ל, וכן הראייה מדברני תוס' בהסו"ד דב' ח"מ ואך הראייה מהסיח דגלגל להב"ש דמייירי בסימן זה הוא ראייה כיון דלא אפשרטא האיבעייתא חי סי' דאורייתא או דרבנן אעפ"כ פסק בסוגיא וכו"מ דחזיתא לשעתיה וכו' ואמתי לא מהני סי' לחוד מעטס ס' דרבנן, וביותר דפרכין על דאסכסב רבא אינכו דעביד כמאן והכי רבא אמר בב"מ ח"ל סי' דאורייתא ופרכי' ח"ל הא פשיטא ליה משום דאיכא למימר דשניין הרי עכ"פ לא אפשרטא ליה לרבא דסי' דרבנן ואדרבא משמע דסבירא ליה לעיקר דסד"א אלא דלא פשיטא ליה לגמרי משום דאיכא לדחוייא דשנויא, וא"כ דלמא היקל רבא מעטס דחשש דרבנן מהני' סי' דרבנן אלא דכבר כתבנו דיש לדחות דמייירי הכל בלא עמד עד שחלא נפשו דהוי חשש דאורייתא.

וראיתי

להפמ"א דהביא ראייה מהרמב"ם (פ"ז מהל' נחלות) אס בלו עדים דנפל לגוב אריות וכו' הרי דבראוכו לגוב דהוי רק חשש דרבנן בעי סי' מובהק :

לענד

שגג צוה, דמ"ש הרמב"ם ולא הכירו פניו לא קאי על ראשו לגוב אלא דהרמב"ם לקט פסקי דינים לאשכחוי גווי דיורדים לנחלה ואין משיאין אותה והיינו בעדים שנפל לגוב אריות או שראו לגוב וכן בנדקר במלחמה ומה ול"א קברתי או שנהרג ולא הכירו היינו או שנהרג שלא במלחמה אלא דלא ידע מי הוא ולא הכירוהו בטעמיה עין אלא דהיה לו סימנים מובהקים היינו אמלטי' כמ"ש הב"י דבכל אלו אין משיאין ומורידין לנחלה וברור.

אולם

לענ"ד ראייה מהטור והש"ע (סי' קל"ב) דאף אס המביא גט מלאו בעלמו צעי דיכיר בסי' מובהק הרי אף דבכה"ג החשש ב' יב"ש הוי רק דרבנן מ"מ בעי סי' מובהק מוכח דבשורש דאורייתא וחשש דרבנן בעי' סי' מובהק :

גם

ראייה מדברי תשובת הרא"ש (הובא צעור אה"ע סי' קי"ח) וששאלת על יחודי שנהרג בדרך ולסוף פ"ו ימים הכירו ראשו שעדיין שלם בסי' מובהקים, היינו עדות להסיר אשמו דהן אין מעידין אלא עד ג"י עיי"ש והאי מובהקים היינו ע"כ אמלטיים, והרי הרא"ש ס"ל דספק ג"י מעידין ובפשטא הטעם כמ"ש הריטב"א והכי ג"י דאין מעידין הוי דרבנן והרי מוכח דאפילו בחששא דרבנן לא מהני ס"ח :

ובאמת

הדבר פלא על הנאונים שו"ת עבודת הגרשוני ותשובת נ"ב דדנו דאחר ג"י מעידין ע"י ס"ח והרי מפורש בהיפוך בתשובת הרא"ש ה"ל.

וכיון

שכן בנ"ד אין מספיק להסיר מלד' הסי' אף אלו היינו מחליטים דהשומא חחת סדד הוי סי' אמלטי :

ועוד

בה שלישיה בנ"ד בהכרת הבגדים בטב"ע שכתב ש"ב רומעכ"ח נ"י כמה דהעד מעיד שחיו מונחים בחדר אלא כהעבד דלפי דברי הב"ש (סי' קס"ט) דבמלא סמוך לו י"ל דכבר מונחים מאז ומקדם ואין לדמות לח"מ (סי' רס"ג) וכבודו הרמב"ם חמס ע"ו דבפשוטו דמי להביא (דסי' רס"ח) לענ"ד אף דודאי לא ידענו למח מפשט פשיטא ליה להב"ש כך, אבל מ"מ ראייה ליכא להסיר דו"ל דמה דמוגח בסמוך הוי כמו סימן אמלטי דחשש רחוק קלח שהיה מונח שם מקודם, ובמזמן דמהני סי' אמלטי מהני ג"כ כמה דסמוך לה אבל באיסור לא מקרי סי' מובהק, ובעין שכ' הב"ש לענין חיישוקן לשאלה, ולפ"י היה מקום לזון באס דזון דהשומא באבר פלוני הוי סי' אמלטי י"ל דהבגדים סמוכים מקרי ג"כ סי' אמלטי ומהני להפוסקים דב' סי' אמלטיס הוי סי' מובהק, וביותר דסי' א' בגופו וסי' א' בכליו עדיף יותר, כמבואר בחשו' מהריב"ל (ח"א סי' ח') דבתחילה תשובתו מסתפק בסי' א' בגופו וסי' א' בכליו ובסוף מפשט פשיטא ליה דסימנים בגוף לא

ואף דלפי' הטור דמוכרח דהסיח דגלגל מייירי בליוויק סי' מוכח דבאשחתי לא מהני ס"ח מ"מ לאיך פוסקים דבלא ראו בעיני דוקא לאלתר והביא דגלגל בלא סימן וממילא י"ל מסבירא דסי' מהני כיון דאשחתי הוי רק דרבנן .

ובאופן

דהיה מקום לומר בנ"ד בדרך ממכ"פ, דלשיטת הטור ממילא בנ"ד מותר כיון דלא ראו הטעמיה מהני הטעמיה עין ואפילו בע"א ומכ"ש בחרי ולאיך פוסקים י"ל דכ"ו דמחפח היינו דא"א להכירו מ"מ הוי מדרבנן דחז"ל חשבו לזה ולגבי דרבנן מהני סי' אמלטי .

ומ"מ

יסוד הזה אס לגבי חשש דרבנן מהני סי' אמלטי א"ע טובא דהנב"י הביא ראייה מקושיות הרא"ש על הרמב"ם דהביא דכודיייתא ולענ"ד אין זה ראייה דזכו בשורש איסור דרבנן אבל בשורש דאורייתא וחשש דרבנן י"ל דגרע וכן כמה דנקט הפני יבוסע גיעין ראייה דהא חד ליטנא בבכורות דפרלוף פנים בלא חוטם מהני מדאורייתא ואעפ"כ קתני במתני' אעפ"י דיש לו סימנים בגופו ובכליו הרי דאפילו דרבנן לא מהני גס זה אינו ראייה דו"ל דלהאי ליטנא מוקי מתני' בחורי וסומקי וארוך וגון, ובחשו' פנים מאירות הביא ראייה מהטור שכ' ואס ע"א מעיד ראייתו מיד שהועל והכרתיו ע"י סימנים שהיה בגופו כאמן הרי שלא כ' בסימנים מובהקים ש"מ דסיני בסי' אמלטי ואינו ראייה כלל וכלל דכוונת הטור שהכרתיו ע"י סי' היינו דמכח הסי' יש לו עכ"ע וזהו כפי חירוק ב' דהתוס' דאף אס סי' לאו דאורייתא מ"מ מהני בליוויק טב"ע וכ"כ הב"ש (ס"ק פ"ז ופ"ח) וא"כ אדרבא זהו ראייה להיפוך מדבעי ג"כ טב"ע כדדייק ליטנא דהכרתיו ע"י סי' מוכח דס' לחוד לא מהני וזה יש לדחות דו"ל דמייירי שלא עמד עד שיעור שח"ג דזכו להרכב פוסקים אפילו במשיל"ס הוי מדאורייתא דשמתא עלה ועכ"פ ליכא ראייה להקל .

יב"ש

הפנים מאירות עוד ראייה מדברי הב"י דכתב בהביא עובדא דב' ח"מ דקאמרי סי' היינו בדרך שנוחתינ באבידה כבואר דמהני סי' אמלטי לענ"ד אין זה כוונת הב"י אלא דכוונתו שהסי' במקום מולט כדרך שנוחתיים באבידה דהרא"י שמיין ידע הסימן הכל נמי מייירי בכה"ג דמאין ידע הסי' מוכח דחזו אותו השתא אבל במהות הסימן בעי סימנים מובהקים וכן מוכח ממה דכתב הב"י במתני' דאין מעידין וכו' אבל בסימנים מובהקים מהני כהביא דב' ח"מ והרי במתני' בעי סי' מובהק לגמרי משמע דב' ח"מ בעי גס כן סימן מובהק לגמרי :

ונראה

ראייה להיפוך מדברי תוס' בב"מ (דף כ' ע"ב) דחשש דב' יוסף צ"ש הוא רק דרבנן א"כ מדאמרינן כ"מ לאסדורי גט אשה בסימנים מוכח דגס בחשש דרבנן לא מהני סי' אמלטי אס סי' דרבנן אולם זהו יש לדחות דהא פשיטא הא דבסוחזקו ליכא דאורייתא היינו היכי דידיעין דמיב"ש זה נפל גט אבל אס ומלא גט ולא גודע ממי נפל פשיטא דבסוחזקו ב' יב"ש הוא חשש דאורייתא וכו' סי' גמור דאורייתא א"כ י"ל הא דאמרינן כ"מ לאסדורי גט אשה בסי' מייירי בכה"ג מ"מ ל"ל דמייירי שאין הבעל חובב בעלמו הגט אלא איש אחר שאומר שהוא שלונו של זה ונזקן סי' אבל אס הבעל חובב אמרינן דזכו ודאי אמת דנפל ממנו גיעו דלא חשבינן ליה לתשקך כיון דבידו לגרש כמו באמר גרשתי וכיון דמהימנינן ליה דנפל הוי רק חשש דרבנן דשמתא גס מיב"ש אחר נפל ממנו גט ומהני הסי' אמלטי וצוה אפשר יש ליישב ליטנא דרש"י גיעין רבב"ח ארכס ליה גיעא שליח הוי וחינו דאלו היה המגרש עלמו לא הוי רק חששא דרבנן ול"ל לסימן מובהק :

אמנם

אין לבנות דיק על דקדוק קלוש כזה ומבואר בהיפוך מדברי תוס' דכתבו גבי עובדא ב' ח"מ דבעי סימן מובהק, וראייה זו כתב הפמ"א אלא דחה שהתם קיימי' בסבירא דע"א משקל וממילא הוי חשש דאורייתא אבל לדינא קיי"ל דלא משקל, י"ל דמהני סי' אמלטי, ולענ"ד אינו דהרי מ"מ ח"מ דבעי סי' מובהק דטב"ע לחוד לא מהני דאמר העד בדדמי ולא נקט מעטס משקל ע"כ דסבירא ליה דבמעיד שהועל היא דייקא שפיר, וכמו שהארכנו לעיל אלא דמעטס אחר יש לדחות דיש לומר דמייירי בלא העיד שעמד עד שח"ג דזכו הוי חשש דאורייתא .

ועוד יש לד קולא דעת המהרי"ט, דלשאלת כל בגדים לא חיישינן
 דלא שכיח שיטחיל כל בגדיו אלא דב"ח בשו"ת (סי' פ"ו)
 ס"ל דגם בבג"ג חיישינן לשאלה וכן מדברי הח"מ בשו"ת (סי' ק)
 מבואר כן, אלא דאפשר דהח"מ אזיל בשעת הב"י בשו"ת, דלמ"ד
 סי' דרבנן אפי' בכיס וארנקי חיישינן לשאלה, אבל כבר העלו
 גדולי האחרונים וכן דעת הב"ש דלא כהב"י, אס כן יש לומר דשאלת
 כל בגדים דלא שכיח הוי גם כן ככיס וארנקי.

וזכרתי דראיתי באיזה תשובה לעשות סעד גדול למהרי"ט כי
 הב"ח בתשובה העמוד עלמו על הא דבחר דמשיני כליו
 בחורי וסומקי, פריך אלא הא דתני מלא קשור וכו', הא לכך
 תירוץ לא לשאלה ולזה העלה הב"ח דגם להאי תירוץ חיישינן
 לשאלה, אלא דניחא ליה לתימר דמתני' מייירי אפי' בכלים לא
 מושלי מש"ס מוקי בחורי וסומקי, ולהמהרי"ט ניחא יותר דלפי"מ
 דתיירך תחילה דכלים חיישינן לשאלה היינו מוכרחים לחוק דמה
 דתני במתני' ובכליו היינו בחד כלי, ובכל כליו בודאי לא חיישינן
 לשאלה, וזה קלת דחוק לזה מוקי בחורי וסומקי ולפרש בכליו בכל
 כליו והוא נכון.

ולזה בהצטרף כל הקולות, דעת הטור דבלא ראה הטובעה אף
 באשחתי מעידין, ודעת הרמ"א בשו"ת על סברת המהרי"ט ה"ל
 שלם אף באשחתי מעידין, יש לסמוך על סברת המהרי"ט ה"ל
 דבכל הבגדים ל"ח לשאלה, וכת"ש בשו"ת עב"ג (סי' ע"ב)
 דבטב"ע גרוע כגון אחר ג"י מהני לירוק סי' מובהק או טב"ע
 דכליו ואף דהוא כ' שם דאפילו סימן דגופו וזוה כחבנו דנסתר
 במפורש מדברי תשובת הרא"ש שבטור (סי' ק"ח) ומ"מ לענין
 טב"ע דכליו לגבי חשש שאלה, דבלא"ה הרבה פוסקים ס"ל להלכה
 דל"ח לשאלה, שפיר י"ל דבירוק טביעת עין דלחר ג"י או דאשחתי
 מהני, וביותר כ"ד דיש עוד לירוק מנכתב הפאס, וכיון דבאשחתי
 דאין מעידין הוי רק דרבנן, ובפרט בנידון דידן דעדים מעידין
 שלא ראו בו שניו, ולגבי דרבנן יש לסמוך על הפוסקים כ"ל
 דעל כל פנים לשאלת כל בגדיו ל"ח.

לזה דעתי הקלושה ומוכה מסכמת בשריותא דהאי אסתח
 להסתבא לכל גבר, וד' ימיוו בדרך אמת ויראיו נפלאות
 בחורו. יודי ש"ב נ"י, כן נשאר עוד דברים אשר באו במכתב
 קדשו ולא השבתי, לא מהיותם קלים בעיני, כי חביבים עלי
 כל דבריו אפס לאשר ברזוני למלאות שאלתו להשיבו בדואר ראשון
 והיא קרובה לאת, יודי ש"ב דו"ש.

עקיבא גינז מא"ש

ובל אחדול מרוב אהבתי אליו [אחרי שתעבבה תשובתי ע"י
 איחור הדואר] לשעשע גם ביתך דברי קדשו שצאו בשאלתו,
 אף שאינם נלרכים לדינא כ"כ.

ש"ב הגאון נ"י כ' על קושיית הנב"י שהקשה, דמ"ט סמינין
 על סימנים באיסור א"ח, ולא קטלינן ל' ע"י סימנים,
 והנב"י תירך, כיון דמכחיש בברי, ואף אי מודה הוי התראת
 ספק, והשיב עליו ש"ב רומפכ"ת דהא הרמב"ם פוסק דשמה התראת.
יפה השיב, אבל יראה לי דהנב"י אזיל לשיטתיה דכתב בח"ב,
 חלק אה"ע (סי' ע"ז) דרק לענין מלקות פסק הרמב"ם
 דשמה התראת אבל לא למיתה.

ואורם לענ"ד גם גוף הסברת תמוה למחשב זכ להתראת ספק,
 דהא מכל מקום יכולים להעיד עליו, כשלא יזונו ידם
 מחוך ידו, ותלה פהתראת.

גם בעיקר הסברת מכה דמכחיש בברי, א"כ יומא דין חדש
 במעידין שאשה אחת בב"י כך וכך נתקדשה, ואשה אחת
 לפניו בב"י כאלו אומרת לא נתקדשתי תהיה מותרת ולא נחליע
 אותה לא"ח, ובזה אפשר לומר דמ"מ מי שנושא אותה א"י ברי
 דהדין עמה, אבל מ"מ יהיה הדין במעידין דבב"י כזו נתקדשה
 לישראל, ובה כהן לפניו בב"י זה לא נאסור אותה למיכל בחרומה
 כיון דמכחשת בב"י [ואני מסופק למ"ד סי' דרבנן ח"י מחמירין
 באיסור בב"י אמנעי בנידון דמעידין דאשה בב"י אמנעי נתקדשה
 נאסור

לא מהני] ועיין סי' גיטין (דף כח) דעמד ג"כ על דינא דהב"ש
 כ"ל ועיין חשו"ל סי' ק"ו) דעמד על חקירת הב"ש והעלה שם
 להחיר, אולם לענ"ד נב"ד אף אם ידון דלא כהב"ש, היינו נמנאל
 סמוך להסברג במקום שנמאל הסברג, אבל בני"ד נמנאלו הבגדים
 אלא כמה אחר דטלעלו כמה ממקום למקום אם ניוחש להנכרים
 לא הפשיטו אותו אלא דמנאלו הבגדים והוא משקר במה דאמר
 דפשטן מהמה אלא דמנאלן י"ל שמה מנאלן במקום אחר והיתין בחדר
 אללו, דבמית כוונה אין ראה במה דהוא סמך דדוקא בפילה
 רחוק דאחרתי שיפול בסמוך לו ויכר דכלל נפילה א', אבל
 בלמת נכונים דברי רומפכ"ת נ"י דניכר בעליל שאין כנכרי מלא
 הבגדים אלא שהפשיטן כשמנאלו מה ובפרט דודאי רחוק הוא
 שמבעלה נפלו כל בגדיו ונאכדו ממנו דאצידה שייך בארנקי ועבעת
 אבל לא בבגדיו דמסתמא לבוס בן, ולנטרך לחוש שעשה לו בגדים
 אחרים ובגדים אלו הולין עמו ונאכד ממנו, זהו בודאי רחוק מאד:
והנה אם ידון דשומא הוי סי' מובהק, באלו למחלוקת הגאונים
 מהר"ל מפראג והב"ש, והגאון נב"י הקשה על הב"ש דכי
 פרכין ח"י חיישינן לשאלה חמור בסימן אוכף וכו', הא בלא"ה
 לפי דהוא ס' דסימנים דרבנן הא אז ודאי חיישינן לשאלה, ויקשה
 ג"כ מהמור בסימן אוכף, ולע"ד ליישב קושיית הנב"י, והיינו
 לת"ש החכ"ל בשו"ת ד"ל דהא דחיישינן לשאלה היינו לשאלה
 דרבים, אבל לשאלה דיחיד דהיינו למי שיש לו סי' כזה לא חיישינן,
 ולפי"ז י"ל למ"ד סי' דרבנן ליכא קושי' מהמור בסימני אוכף דהיינו
 דמייירי דיש סי' אמנעי בחמור, כזה מהדרינן בסי' מובהק דאוכף
 ולא חיישינן לשאלה דהוי שאלה דיחיד, אבל למ"ד סי' דאורייתא
 דע"כ אין ס"א בחמור שפיר פרכין ניוחש לשאלה, ואך לפוס
 רביטא זכו טעות, דלפי"ז ממילא קיימא הדין כמהר"ל מפראג
 דס"א בנוף וסימן מובהק בכליו מהני דהוי שאלה דיחיד, ומוכה
 דהב"ש לא נחית לסברת החכ"ל.

אמנם יש מקום לקיים דברינו, והיינו דהחכ"ל למד זה כי
 היכי דחזין דאב"י מחלק בסוגיא דב"ב (דף קע"ב) בין
 נפילה דיחיד דלרכים, ה"כ י"ל לדין לענין שאלה עיי"ש, ואך
 בלמת מ"ס סחורה, דהא קי"ל כרבא דנפילה דרבים ל"ח,
 ורבא דמבית ראה מהכיה דב"יב"ש דהס על אחרים יכולים
 להוציא הרי דלא ס"ל לחלק בין נפילה ליחיד ורבים, ה"כ לענין
 שאלה דאם יש חילוק בשאלה דהוא במכוון מכ"ש בפילה, ולפי"ז
 י"ל דעל סי' דרבנן לא היה יכול להקשות מהמור בסי' אוכף ד"ל
 כנ"ל דמייירי ב"ש סי' א' בחמור והוי שאלה דיחיד וכאב"י, אבל
 לדינא דקי"ל כרבא דמוכה דלא ס"ל לחלק לענין נפילה ה"כ לענין
 שאלה, וכדמוכה לענ"ד מדקיי"ל (בסי' קל"ב) דאף אם השליח בעלמו
 מלא הגט בעי דידוע לו דלא השאיל הכלי, נשמע דחיישינן לשאלה
 דיחיד דהשאיל ליב"ש אחר, ומסתר דברי ההב"ש ה"ל.

ובתשובת נב"י כתב בשם הגאון מהר"ם ברבי דטב"ע דהוי
 בירור גמור ל"ח לשאלה והיינו דאין זה מספיק
 לתרץ כזה כוונת הב"ש דבזה יפה כתב ש"ב רומפכ"ת נ"י, דהרי
 הב"ש עלמו לא סבר כך, מדאילטרך לתרץ קושיית מהר"ל פ'
 דאמתי לא קחני יותר רבוחא, אע"פ שיש עדים בטב"ע על
 הכלים דמייירי בכלים דלא מושלי הרי דס"ל דגם בטב"ע חיישינן
 לשאלה, אבל מ"מ אפשר לקיים דברי הב"ש לדינא דבמקום סימנים
 מובהקים חיישינן לשאלה, אבל בטב"ע ל"ח לשאלה, ומ"ש הנב"י
 דסימנים מובהקים הוי ממש כמו עדים, והעלה מזה דבאמרי
 פלגיא בב"י מובהקים קטלי קטלינן ל' ז"א, דטב"ע עדיף מסי'
 מובהק, כדאמרינן סימנים ועדים לעדים ינאן, ומסיק הב"ש כ'
 (רס"ז רס"ז) דאפילו בסימנים מובהקים הכי [ואני מסופק למ"ד
 סי' דאורייתא אי לחד סי' אמנעי ולחד סי' מובהק אס נותין
 למובהק], וא"כ שפיר יש לקיים דברי רבב מהר"ם ברבי, וכבר
 קדמו בזה הפ"י בב"מ ד"ה אי חיישי' לשאלה חמור וכו' [וכ"כ
 עוד בפתיחת ספרו לנזיקין עיי"ש], אמנם מדברי הב"ש ע"י ק"ד
 ס"ד), אלא שמנאלו בכלי שה' בו הגט, ויש לו סי' או טב"ע בכלי,
 ויודע שלא השאילו לאחר הרי דגם בט"ע בכלי חיישינן לשאלה
 ולריך שיודע שלא השאילו לאחר.

נאסור לאשה שיש לה סי' כזו להנשא, והוא אם סי' דרבנן, היינו
 דחמית עשו סי' לראי' באיסורין להחמיר, או דלא עשו כלל דין
 לענין איסור, רק להך מלתא דאבידה להחזיר בסימן.
ורענ"ד מוכח מדברי תשובת הרא"ש דהקשה על הרמב"ם מהיחא
 דכודנייחא, ואי נימא דהאיביעי' סימן דאורייתא או
 דרבנן, היינו הא דמחזירין אבידה הוא דאורייתא או דרבנן
 דתקנו מטעם דניחא ליה, ולא עמדו לענין דבר אחר רק לענין
 אבידה, א"כ מה בכך דהוי כלאים דרבנן אם בדאוריית' לא מחמירין
 מטעם סי' אמשעי, פשיטא דלא מהני להקל באיסורי דרבנן].

וש"ב רומע"ת חירץ כיון דעדים עדיפא מסימנים, איך נידון
 לקטלא ע"י סימנים, והתורה אמרה עפ"י ב' עדים יומת
 המת, זה אינו מספיק, דע"פ ב' עדים, היינו דכ"ד מאמינים
 רק ע"פ ב' עדים, אבל איך העדים יודעים הענין מזה לא מיירי קרא,
 ואם העדים מעידין דפליגי דהאי סימנא קטליה ידעיין ע"פ ב' עדים
 דאיס' בסימנים כאלו קטליה, ושוב אן דין דהאי גברא שלפנינו בסימנים
 כאלו הוא הרולה ושאני בהיחא דשמעון בן שטח בידיעה בלא ראייה דהתם
 מעשה ההריגה אין נודע לעדים שלא ראו אותו אלא במאומה, אבל היכי
 שראו המעשה עצמו הוי עדות שלימה, כיון דסימנים הוי בירור.
ותרע דהא להך מ"ד בחולין דילפיין דאזליין בחד רובא מפרה
 אדומה ושחיתה, מנ"ל דדיני נפשות אזליין בחד רובא
 ברובא דליחא קמן, דלמא דוקא באיסור, אבל לא בד"ג בנחקדשה
 קטנה ובה עליה אחר דמומחין על ידה ולא אמריין שמה אילוגיית,
 (עיין בהדרין דף ס"ט ע"א) ודוחק לומר דהך אמוראי סברי באמת
 דבד"ג לא אזליין בחד רובא, וכמאן דהוי שם בסנהדרין דמיירי
 בקיבל עליו, אע"כ דמדמין קטלא לאיסור והוי עדות שלימה,
 ואם כן הכי נמי נימא בסימנים.

אמנם נ"ל לתקן דברי ש"ב רומע"ת נ"י, דהנה על קושיית
 חוס' חולין דבנישאת עפ"י סי' שמת בעלה וזינתה האיך
 קטליין על ידה י"ל דהך הוא היסוד, דכל דלאו דין ומחליטין
 אותה לא"א מי שבה עליה מקרי בה על א"א, אף אם קמי שמיא
 גליא דהיא אינה א"א, מ"מ התורה נוותה שלא לבא על אשה שאנו
 מחזיקין לודאי לא"א, והעובר ע"ז חייב מיתה, דומה למ"ש הרמב"ם
 דבע"א אומר על החתיכה שהיא חלב, ואח"כ בה אחר ואכלו דחייב
 מלקות, דכבר נתחזק שהוא חלב, ה"כ י"ל בסימנים, אבל פליגי
 דהאי סי' קטליה, אן דין שמה האי גברא לא קטיל וזהו שורש
 החילוק, אבל עדיין הי' קשה, דמ"מ אמאי בפליגי דהאי סי'
 קטליה לא קטליין דמ"מ דמתירין א"א ע"י סימנים, ובזה עולים
 היטיב דברי ש"ב נ"י דבעי ידעת עדים ממש, ולגבי האי גברא
 אין מעידין לודאי שהוא קטל, וזהו אם עיקר המעשה לא ידעו
 בזיכור רק ע"י סימנים, אבל לענין דאזליין בחד רובא העדים
 יודעים המעשה בשלימות דבה עליה, וכיון דלאו דין אותה מכה
 הרוב שהיא א"א, מעידין שבה על א"א דכשאו דין על החתיכה
 ומחליטין אותה לאיסור מקרי ידעת עדים ממש, שאכל זה דבר שהוא
 ודאי איסור מכה ע"א, וכן שבה על אשה שאנו דין לודאי מכה
 סימנים שהיא א"א, אבל אם דין אם הוא האיש שעשה כן לא
 מקרי ידעת ברור, כיון דהוי ספק שמה לא עשה כלל דבר זה.

[אאב"ה סברא ביולא בה ראיית כתוב בחידושי כבוד אחי רב
 חביבי רב רבי שלמה נ"י, ולאשר יקרו לי דבריו
 אעתיק מקאם מהם הנוגעים לסברא זו, וז"ל בסנהדרין פ' בן סורר
 ומורה (דף ס"ט ע"א) גמרא, ובד"ג מי אזליין בחד רובא, התורה
 אמרה ושפטו העדה וכו' ואת אמרת ז"ל בחד רובא.
תמוה לי טובא, דאיך ס"ד דנפשות לא אזליין בחד רובא,
 והא בפ"ק דחולין ילפיין דאזליין רובא מכה מקראות
 דאיירי בנפשות, כגון ממכה אביו ומרואה.
וחתני החריף מהו' יחושע העשיל רוקח נ"י חירץ לי דהכי מקשה
 דודאי אף דמקרא מוכח דאזליין בד"ג בחד רובא, מ"מ
 יש לנו לומר דמה דמוכה מוכח ומה דלא מוכח לא מוכח, ואם
 מצינו דלא יחוש למיעוט, מ"מ עדיין י"ל דאם יש עוד מיעוט
 חיישיין, והכי בכהי דסורר ומורה יש תמיד מיעוט יותר ממה
 דמצינו בקראי דמוכחין מינייהו בפ"ק דחולין, דאם תמנה במכה
 אש

אביו מיעוט דבעילות מאחרים, הנה תמנה כאן מיעוט זה דלא
 הי' אביו של הסורר ומורה, ועוד מיעוט דילדת לשבעה, וא"ת
 דיש שם חרי מיעוטי, מיעוט בעילות אחרים, ומיעוט דלמא המכה
 עריפה והוי עדות שאי אחי יכול להזימה, תמלא כהא תלמא
 מיעוטים, מיעוט דלאו אביו, ודלמא כהן הוא עריפה, ודילמא
 יולדת לשבעה, וכן תמיד תמלא כאן מיעוט אחד יותר מהני
 דבקראי, ופשיט לה מעדים דהוי ג"כ מיעוט זה דבקראי בקביעה
 דירחא עודף על יתר המיעוטים, וכן בהיחא דלמא אילוגיית היא,
 מיעוט זה הוא מלבד המיעוטים דמייתי מקראי הזכרים לעיל, ומכל
 מקום לא חיישיין להו, ויפה דיבר, אלא שאין לשון הש"ס מורה כן.
והנראה לפי ענ"ד דמה דנקט בקושייתו התורה אמרה ושפטו
 העדה וכו' נראה כשפת יתר, דלמא בלא אזכרה
 לב"ד לא ידעיין דליכא למילף נפשות מאיסורא, והכי אפילו סבתא
 חמירא מאיסורא כש"כ להרוג זידים, ע"כ נראה דודאי ידע
 המקשן דמוכה מקרא דאזליין בנפשות בחד רובא, אלא דס"ל דזהו
 רק היכי דל"ש והלילו העדה, והיינו אחרי דבאמת אזליין בחד
 רובא, ממילא כל מה שהזכירה התורה וחיבתה עליו טעם,
 הזכירה על הרוב, וכשחמרה התורה מכה אביו, הרי הוא כאלו
 אמרה מכה איש שהוא אביו ע"י רוב יומת, וכדרך שסובר רמב"ם
 דכל ספיקא לקולא דלא דברה תורה אלא בזדאין, כך אנו נאמר
 דלא דברה תורה אלא ברובין, וזהו ל"ש שוב ושפטו העדה וכו',
 דבמה ילילו לומר שהוא מן המיעוט, הא מ"מ לו יכי כן דקמי
 שמיא גליא, הא מ"מ הוא עבר על דבר שהרוב אוסרתו ונתחייב
 עליו מיתה ואולם זהו כשדיין על הדבר שעבר עליו, אבל בנידון
 זה דיש לחוש דלמא ילדה וראוי כבר לקראתו אב, אנו אומרים
 שהעבירה בעלם היא מהעבירות שחייב עליה מיתה, אלא דבא
 לפוערו מן הכד בזה שייך שפיר וכלילו העדה, וע"ז מביא ראי' מעדים
 דגם בחד רוב כזה אזליין, דהרי כאן ג"כ בלאו לפוערו מן הכד לומר
 דהעדים לא עשו, ואולם הסייעתא שמיא מן דלמא אילוגיית לא
 יתיישב לפ"י, דהא שם אנו דנין על העבירה עצמה וכיון דהרוב
 מורה שהיא אשת איש הרי הוא עבר עבירה שנתחייב עליה מיתה.
ויראה דבאמת קשה לכאורה, דמה מקשה דלמא אילוגיית,
 ודלמא באמת ממתיין ואין כורגין אותו עד שתגדל ונדע
 שאינה אילוגיית, ומרנא מהרש"א הקשה כן בקדושין (דף י' ע"א)
 ותיקן דא"כ גם אח"כ לא נוכל להרגו דהוי התראה ספק, אע"כ
 דכורגין מיד ואולם לענ"ד יש להקשות בזה דהיא נופא קשיא כיון
 דדיין דכל היכא דאיכא לברורי מזכרין ואין סומכין על הרוב
 כמ"ש הר"ן ריש חולין, א"כ למה נהרגו אותו מיד ולא נמתין עד
 שיבורר, וע"כ נ"ל לומר דבאמת כך הוא, דאנו ממתיין עם הריגתו
 ומ"מ לא מקרי התראה ספק כיון דהרוב מורה שיחייב מיתה,
 וכמ"ש חוס' פ' השולח (דף ל"ג ע"א) דגם ע"י רובא או חזקה
 מקרי התראה ודאי אלא דמ"מ אף דכורגין מיד מוכיח שפיר דאזליין
 בחד רובא, דאל"כ אלא דלא אזליין בחד רובא א"כ גם אם כשתגדל
 לא נוכל להרגו דבשעת התראה היה התראה ספק, וכיון שכן
 גם כהא מה דדיין על הרוב אינו על עולם העבירה רק אם התראה
 ודאי' אם לא, ושוב מוכח שפיר דגם בכהי גוגא דיש להלילו
 מן הכד אזליין בחד רוב.

ברם זהו שאמרנו דהכי דאיכא לברורי לא סמכין על הרוב,
 וכו' רק היכי שיש חזקה מנגדת לרוב וכמו שהוכחנו בטוב
 בחידושינו למסכת חולין, ולאשר מלאהי אח"כ שהמעדי יום טוב
 כ"כ בפשיטות פ"ק דחולין א"ל להאריך כאן בראיותי על זה, והנה
 הסוס' תמהו לעיל (דף ל"ב ע"ב) וכן בקדושין (דף י' ע"א) על
 פירוש ר"י, דפירש דחייבין עליה משום א"א קאי על ואם בא עליה
 יבם קנאה דא"כ ל"ל למימר אדעתא דהכי לא קידש חיפוק ליה
 דאשר תלך פרט לאילוגיית, ולפי אלה הדברים י"ל דהכי דיש
 חששא בקדושי ראשון או אף דהרוב מורה שהיא א"א מ"מ לריכין
 להמתין עד שיבורר כיון דחזקה פנויה מנגדת, משא"כ אלו היתה
 מקודשת ודאי להראשון ואזלא החזקה לא היו לריכין לברר, כיון
 דאין חזקה מנגדת לרוב, ובי' דיין דכורגין אותו מיד, וממילא
 מה שחיינו דנין על הרוב היינו דנין על עולם הדבר דהיא אשת

איש, ומוכח לא הוה מצי למפשט לילך בחד רוב צנן סורר ומורר
 שדנין מן הלך דשייך ביה והלילו, מש"ס הולך להקדמה דאדעהא
 דכתיב לא קידש ואיכא חזקה פנייה, כן היה כ"ל דרך פלפול קצת,
 אחרי הימים הגיע לידי חדושי הר"ן על סנהדרין ומלאתי בעז"י
 שהקשה כן, עד כאן לשונו].

מ"ש ש"צ הגאון נ"י באמצע דבריו להסתפק בדברי הרמב"ם
 (פ"ז מהל' סנהדרין ה"ו) בע"א שאמר חלב, ואח"כ בא
 ה' ואכלו דחייב מלקות, אם גם בענין מיתה הכי הוא יעויין
 צ"י בקונטרס אחרון קדושין (סי' ל"א) דמבואר דמפשט פשיטא
 ל"י דאין חילוק בזה בין מלקות למיתה, אבל אפשר לומר על
 קושיית הפ"י לחלק בין מלקות למיתה, וידו:

עקובא

סימן קח

לידידי הרב רבי ישראל ג"י אב"ד דק"ק ווראניק

עד שאלתו בעסק עגונה.

הנה מקור הדין בשו"ת מהר"ם פאדווע, דאפילו סי' מובהק
 בצנזריו מהני כאן הואיל וראוהו נטבע בצנזרים אלו, וכביא
 בהגהת ש"ע (סי' י"ז) ובח"מ שם מסתפק, אם מלאו להמת אחר
 כמה ימים דאפשר דחיישין שילא זכ והשאל בנדיו לאחר ונטבע,
 ובב"ש כחז בפשיטות דמיירי דוקא במלאוכו מיד, והכח באמת
 לומר דדוקא מיד, וזו נסתר ממוקד הדין בשו"ת הר"ם פאדווע
 דשם בשאלה נזכר להדיא דמלאוכו תוך צ' ימים, ולחלק בין צ"י
 ליותר מזה א"כ נחת דבריו לשיטורין, דמאן מפסי עד מתי נקרא
 לענין זה לאלתר, ולזה מסתבר יותר דבכל ענין ל"ח לשאלה כזה,
 דכדבר רחוק שהשאל לאחר ונטבע ג"כ במים ופלטכו.

אולם עכ"ז הא דבמהר"ם פאדווע שם הסתיל יסודו, דחזין לקמאי
 דקמאי דכרבה עליית מלאו להקל במשאל"ם, משמע דין
 להקל מאחר דדין משאל"ם קיל הרבה דאם נשאת ל"ח, ולכאורה
 חמורה הא דעת הריב"ש (סי' שע"ט) דהא דמים שאל"ם דל"ח
 היינו בשעה המעיד כשיעור שח"י אבל בלא שעה אם נישאת תלא,
 וכן דייק הכ"מ בלישנא דהרמב"ם ולא עלה, וכן פסקין בש"ע
 (סי' ל"ד בהג"ה) והא בנידון דמהר"ם פאדווע לא נזכר בשאלה
 רק שבעד העיד דראש טבע ולא העיד ששעה ג"כ, וא"כ אין
 כאן קילותא דמשאל"ם.

ובהכרח ז"ל דהרמ"פ לא ס"ל כהריב"ש הנ"ל אלא דגם בלא
 שעה הדין דל"ח, דרוב הנטבעים למיתה, וכדכתב
 בשו"ת מהור"ר צלחאל אשכנזי (סי' כ"ה) להוליא כן מדעת הרמב"ם
 צ"י המשניות גיעין ומדעת הר"ם, דדוקא בספינה המטורפת נותנים
 עליו חומרי חיים וחומרי מתיים ואם נשאת תלא, אבל נשברה
 הספינה או נטבעה הוא בחזקה מת ואם נשאת ל"ח וכ"כ בשו"ת
 הר"ם אלשקר (סי' כ"ו) בשם חכם אחד, א"כ י"ל דגם מהר"ם ס"ל
 הכי, מש"ה דן להקל מסברתו, דבשאלה כזו ל"ח.

וא"כ למאי דקיי"ל דבלא שעה דתלא, לא מקילין בזה וחישינן
 לשאלה כזו ג"כ, וכן מבואר דעת הרב מהור"ר אהרן בשו"ת
 מקור ברוך (סי' י"י) דכתב שם במשאל"ם ולא שעה שאלה, וסיים
 שם אף דהיינו מכירין את הריז"א שביה מאיש זכ חיישין לשאלה
 כרי אף לשאלה רחוקה כזו דיאל והשאל לאחר ונטבע חיישין, והיינו
 על כל פנים בלא שעה, אם כן בנ"ד דלא שעה י"ל דאין להקל.

אמנם העפ"כ נלענ"ד בצירוף לדדי קולא דנכ"ד כיון דיש חיות
 סימנים, ג' רשמי מכה בפסה יד שמאל גם פונטינעט"ל
 צ"ד הכסף יש מקום לירוק דעת מהר"ל מפראג, דבסימן אמלעי
 בגוף וסי' מובהק או טב"ע בכליו דמהני, דאי סימנים דרבנן אין
 הכרח דחיישין לשאלה, אלא דהב"ש חלק ד"ל אי סימנים דרבנן
 בודאי חיישין לשאלה.

ונלענ"ד רחיה לזה מחשו' הרח"ש (כלל כ"ה) הובא בעור (כסי'
 קי"ח) וששאלה הרגום שנמלאו וכו' הרי דשם הי'
 71

סימנים מובהקים, [והיינו ע"כ דמובהקים לאו דוקא וזכ למעט
 גרועים, ועכ"ל משמע דהיו סימנים אמצעים] ואפ"כ חייב לשאלה,
 והארכתי בזה בשו"ת במקום אחר, מ"נו נלענ"ד בגוף הדין אף
 דאין להקל מסברת מהר"ל מפראג מדין ממנ"פ, מ"נו יש לדון
 להקל מטעם אחר דכולי האי ל"ח לשאלה שישראל לאיש שיש לו סי'
 כמותו, כמ"ס בשו"ת חכ"ל, ועי' תשו' מהריב"ל (ח"א סי' ה')
 נסתפק בסי' צנזר וסי' בכלים אי מהני, די"ל דמה דקחני במתני'
 אע"פ שיש סימנים צנזר ובכליו היינו דאו או קחני, וכחז שם
 דמלא דמהר"י ברונא כחז דהגאון סמך להחיר בזה עיי"ש, ועיין
 פסקי מהר"א (סי' קס"ה) [ובאמת לא הבנתי דאם צ' סימנים
 צנזר לא מהני דמסתפק מהריב"ל שם אח"ז, מה"ת יהא עדיף
 אם ה' סימנים הם אחד צנזר או' בכליו, ואם נדחוק ללאו
 דוקא סי' בכליו אלא בטב"ע בכלים או בסי' מובהק דכליו, א"כ
 למאי הולך לדון דמתני' או או קחני הא ללישנא דסי' דרבנן מיירי
 מתני' כפשוטו דיש סי' צנזר וכן בכלים, ולא מיירי כלל מדין
 שאלה רק דסי' לא מהני, וללישנא דסי' דאורייתא דמוקמין בכליו
 משום חשש שאלה הא להך לישנא מיירי מתני' דאריך וגון, מש"ה
 חיישין לשאלה, דסי' גרוע אפילו לירוק לא הוי, אבל בסי' אמלעי
 בגוף וסי' מובהק בכלים או טב"ע מזה לא מיירי מתני' כלל וי"ל
 דמהני, וזהו לא נסתר מהיהא דשו"ת הרח"ש הנ"ל, דהתם היה
 הסי' בגוף וסי' מלבוש צנזר שנמלא ואפשר דב' גופים הם והרגל
 אינו שייך לגוף זה, אבל לחוש שהשאל למי שיש בו סי' כזה יש
 לומר דלא חיישין].

גם יש לנו לירוק דעת הרח"ש דב' סימנים אמצעים הוי סי' מובהק,
 ובנ"ד המכה וכן ג' רשמים בפסה היד הוי עכ"פ צ' סי' אמצעים
 ואפשר דה"ל סי' מובהק כיון דרשמי המכה הם במקום ידוע באבר
 פלוני, וכדעת הע"ז צללקת.

א"כ בצירוף כל הדינים ובצירוף דעת הרב האשכנזי דגם בלא
 שעה הוי בכלל משאל"ם דלא תלא, וכו' נ"ד ממש כידון
 הר"ם פאדווע, ואף לדעת הריב"ש הנ"ל דבלא שעה תלא י"ל
 דמ"מ הוי רק דרבנן והיינו דיש לתלות יסוד הדין דשעה דתליא
 בזה, לדעת חוס' בצורות (דף כ"ה) דקיי"ל סמוך מיעוטא לחזקה,
 והא דבמשאל"ם ל"ח היינו דהוי מיעוטא דמיעוטא, א"כ י"ל דבלא
 שעה אף דרוב נטבעים למיתה, מ"מ הוי כמו כל מיעוטא דעלמא,
 ואמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, וכעין שכ' הריב"ש להדיא [אלא
 דהוא כתב הטעם דהוי צ' חזקה, חזקה א"ח וחזקה חי, מש"ה
 אף דרוב נטבעין למיתה אם נשאת תלא, אבל במשאל"ם הוי
 מיעוטא דמיעוטא עיי"ש, ויש לעיין בשעה ונמלא אח"כ דפלטו
 המים איש אחד מה צפינו דאזדה חזקה חי כיון דבין כך ובין כך
 מת ח' ולא נשאר רק חזקה א"ח יהיה הדין דנשאת ל"ח] ודעת חוס'
 יבמות (דף פ"ד) דהא דמשאל"ם לא תנשא וחששו למיעוט, היינו
 דהוי מיעוטא דשכיח, הרי אף במיעוטא דשכיח אם נשאת ל"ח, א"כ
 י"ל דגם בלא שעה אם נישאת ל"ח.

באופן די"ל דלא פליגי הפוסקים במציאות אם רוב נטבעים
 למיתה, אלא דפלוניתיהו אם אמרינן סמוך מיעוטא
 לחזקה, א"כ ממיילא כיון דמדין סמוך מיעוטא לחזקה אחינן עלה
 הוי רק דרבנן.

אולם מ"מ ש הריב"ש (סי' שע"ז) וז"ל, ואעפ"י דיש לחלק ולומר
 שלא נאמר זה אלא במי ששעה בחור המים אחר מותו
 יותר מג"י וכו' אבל מי שלא עמד במים ג' ימים אחר מותו דהיינו
 משעה ג' שנטבע עכ"ל, והיינו ע"כ להמקילין בם ג"י מש"ה
 חשבינן הג"י משעה ג' טבע דאו ודאי מת, ואם דרוב נטבעים
 למיתה בזמן מועט א"כ הוי כודאי מת, ואיך אפשר להקל לחשוב
 משעה ג', אע"כ דס"ל דלא מקרי רוב, גם משלון הריב"ש (סי'
 שע"ט) ואם היה כאן מי שמעיד בטבעים במשאל"ם כראוי אז לא
 היתה חסורה אלא מדרבנן וכו' אבל בבאן וכו' ושקולא רחב בטבעיתו,
 ושהה שיעור שח"י, משמע להדיא כל זמן דלא שעה לא ינאה
 מידי איסור דאורייתא.

ובפרט נכ"ד דהיס הקרח הנורא ע"פ המ"ס רק שסיס באיזה
 מקומות חפירות שעשו בני כפרים, וכפי ששמעתי
 71

רחוק מאוד שאפשרי להגלל להנצבץ ללא דרך ההפירה, דשטף מים רבים לא ייחזרו לעלות במקום זה הכוא, והיו גם כן מיעוטא דמיעוטא, וככל מים שאין להם כוף דלא תלא, לזה אם יסכימו לזה עוד שני רבנים מומחים שיסיקו היתר יולא מציב דין ג', נראה לעניינת דעתי להקל, וידיו .

עקיבא

סימן קט

לידירי חביבי כבוד הנאון רבי יעקב ג"י אב"ד דק"ק ליסא

מה שכתב כבודו הרמה דמה דבעינן שיהי כדי שת"י, דסגי בצרכה ורואה מד' רוחות שלא עלה ליבשה תוך זמן ההוא, ולא צעיי שיראה שחמים כיסו אותו כל זמן ההוא.

זהו ודאי אמת וברור, וכמ"ס מעב"ח כ"י להוכיח במישור, דאל"כ ח"א לאשכוחי במשאל"ס שהיה כדי שתלא נפשו, וכבר עמד בזה בס' אל"י רבה (סי' י"ב), וזוהי נדחה מ"ס בשו"ת שטה מקובלת להוכיח מדברי הרמב"ם צפי' המשניות בניטון דמשמע דבנצטבע' הספינה ממש אין נותנין עליו חומרי חיים, דמובח מזה במשאל"ס חף דלא שיהי כדי שת"י מ"מ לא תלא, דיש לומר דמייירי בנצטבע בחמלט המים רחוק מיבשה בענין דבהתך שיעור כדי שת"י חי אפשר לו לעלות ליבשה, ובכחאי גוונא חוי ממילא כמו שיהי עד שתלא נפשו .

אולם מה דמעב"ח הוסיף אומץ דיל' דוקא כה"ג הוא דהלריך הריב"ש שיעור ג' שעות, אבל אם נפל לבזר ועומד ורואה חמיד מכוסה במים כגו בזמן מועט כיון שא"י לכלוא הרוח, בזה חף דהפני יהושע בשו"ת (סי' א') כ' בהיפוך דאפילו תחת מים נקשרים יכול לחיות ב' שעות, וגם ראיינת מעב"ח כ"י מכבש עליו במים דל"א דלמא קירב בעלמנו מיתתו כמו דחיישי' בשעת בו רוב שנים, אינו מובן לי דלעמעך ה"א עכ"פ יכול לחיות זמן מועט, דהא מסתומת כל הפוסקים משמע דבמשאל"ס חף דראה שאינו שט ע"פ מים לא הנשא, דחיישינן שמה שט תחת המים וכמ"ס רש"י להדיא, יבמות (דף קט"ו ע"א) בצופו, הרי דיכול לחיות תחת המים עכ"פ כשיעור שאין עין שולטת עליו יותר דהוא עכ"פ ערך מיל ואם כן עדיין ניחוש שמה הוא קירב מיתתו, אע"כ דרק לענין גלות אמרינן כן ולא ברונח, וכמ"ס תוס' וכו"כ הכ"מ (פ"ה מכל' רונח), אך לאשר עכ"פ הכיר מעב"ח ממני אימת הריב"ש, לזה כיון דבלא"ה הכריז"ע והרא"ס נקטו שעה קלה, ובדלחי כיון דאין לו יסוד בש"ס לשיעור זה, ע"כ דנקטו רק מדרך האומד, וכיון דיל' דהריב"ש מודה היכי דידוע דכיסו אותו המים, יש לסמוך להקל עפ"י מצינים מומחים שידעו לפי טבע האיש ההוא הנצטבע אם יכול לחיות ערך חצי שעה כשחמים מכסים אותו, כנלענ"ד אהבו .

עקיבא

סימן קי

לידירי אהוביי הרבנים המפורסמים בד"צ דק"ק בערלין ג"י

ע"ד הענין צפוניש שכתב לנונים, ואמרה לפלוני אגבי הרה, והוא כיחש בה, אח"ז הרבה חציה רעים עליו ופזר לו נדן ועמד וקדצה ולקחה לאשה, וילדה לו בן והכניסו לברית וקרה שמו על שם משפחתו, ומתגלל עלמנו על כחשו בתחילה שעתה כן מתמת בושח, וברלה לדחוק לאביה להפריז לו נדן, ועתה קלחם מערערים שגריכה פרישה דשויה אנפשי' חד"א בדבריו תחילה דלאו מנייה והוי מעוברת חבירו .

בפשטא דמלתא נראה כיון דאפילו באומרת ח"א אני יכולה לחזור באמתלא, ק"ו בנ"ד במלתא דרבנן דמהני

אמתלא, צפרע דמסתייע לזה דעת הרא"ה צד"ה (דף קט"ו) שכ' בחד תירולא דבדרבנן לא אמרינן שויה אנפשיה חד"א, וכחכחי במקום אחר להסתייע לזה דעת ה"י פי"ג דיבמות .

[אאב"ה] שמעתי מחמי הגאון מוהר"ש שרלה ליחם כבדא זו גם לרש"י דברים כחובות במהני' דבחולה נשאת,

כתב רש"י ומתוך שיבא לב"ד יחזרר הדבר כשילא הקול שמה יבאו עדים שזינתה, ובחוס' שם ד"ה שאם העתיקו פירש"י והגיהו והוסיפו שזינתה ברלון, משום דקשיא להו דמה בכך שיאמרו העדים שזינתה אם לא ידעו שהי' ברלון הא אכתי הוי ס"ס, וע"כ לריך להוסיף או תיבת ברלון או תיבת תחיו, ואמר אחי כ"י שיל' שרש"י סובר כהרא"ה, דמה דמקשה בסוגיא דפ"פ ואמתי ס"ס הוא היינו דמכח ס"ס נעשה ממנו איסור דרבנן, ובדרבנן לא אמרינן שוי' אנפשי' וא"כ עד כאן לא לריבין לשנויא דש"ס, אלא כשאלו חיינן על פיו לאסור מטעם שוי' אנפשי' אבל כשיהיו עדים שזינתה חף דעמדו ממרחק ואינש יודעים אם באינש או ברלון וגם אינש יודעים אם הי' תחיו או לא מ"מ תהי' אסורה, ואמר, דבזה מתייבש מ"ס רש"י בריש סוגיא דפ"פ, אבל להפסידה כתובתה אינו נאמן [דנהי דיל' דרש"י דייק כן מדלא קאמר ר"א בהם נאמן מ"מ מאי בעי הכא בזה לפירוש הכוגיח] והיינו דק"ל מה מקשה בנמרא וקא ס"ס הוא, דזוהי קשה רק אם באלו עליו מטעם שוי' אנפשי', ודלמא סובר ר"א חזקה דאין אדם עורר בבעודה ומפסידה, וכיון דאסורה מטעם חזקה לא יועיל הס"ס, לזה הקדים דמקאמר ר"א נאמן לאסורה ולא קאמר בהם נאמן, ע"כ דסובר דלהפסיד כתובת ח"י, וע"כ לית לי' כבדא דח"א עורה, ומה דנאמן להוכרה ע"כ הוא מטעם שוי' אנפשי' ובפיר מקשה הא ס"ס הוא, והאריך בזה לייש קושיית החוס' על רש"י בריש פרקין ואין כאן מקומו לכתוב באורך] .

אף דיש לחלק, דדוקא בח"א חיי דנוגע רק לעצמה לאכרה עצמה לעלמא, זה מקרי דאמרה כן משום אינש אמתלא, אבל בנ"ד לומר על העובר שאינו ממנו דמסתעף מניה כמה דינים לענין חליצה וכדומה, כולי האי לא עביד לשקר משום אמתלא, כיון דיכול לבא מזה כמה קלקולים לדינא .

מ"מ כ"ל דיש ללמוד כן מסוגיא דב"ב (דף קט"ו) היה עובר על בית המכס ואמר בני וחזר ואמר עבדי וכו', וברי דבר זה דאמר כן לפעור מומכס, הוי רק ענין אמתלא ואמרינן דאומר על עבדו בנו משום אמתלא דבכרתת מכס, ה"ל כהיפוך משום אמתלא מקרי דאמר על בנו אינו בני, וברי מפורש בבגהת ש"ע (אה"ע סי' ד' ס"ע) אחר על בנו שהוא ממזר, ואח"כ אמר אמתלא נאמן .

ובתשובת זמח לדק (סי' ק"ד) דן בנידון זה ממש דלא מהני אמתלא, דאולי שחדיה במזמן להודות לה עיי"ש, ולענ"ד אין לנו אהראין להחמיר כ"כ בדרבנן, חף דיל' דעיניו נתן במזמן לומר לדקה ממני, מ"מ הלא גם בכודה תחילה לאו ברור דמניח הוא אלא כשיקא לא גזרו חז"ל מעיקרא, דתחילת תקנתם דמעוברת חבירו לא היתה אלא בזדאי מעוברת חבירו וכמ"ס בשו"ת עכה"ג (סי' א'), ח"כ ה"ל כיון דעכ"פ האמתלא טובה ורחה דעשה כן מתמת בושח וכדומה, ואזולא לה עענת שאחד"א, וחזר הדין כאלו לק כיחש בה מעולם, דמאמינים ליה בלתי ברור לדבריו .

והיסור שדן כה"ל מלישגה דהרמב"ם שכתב או שנתנה אמתלא שאין בה ממש, אינו מן הדומה, דהרמב"ם מייירי ציכר לפנינו שהאמתלא גרוע ופגום משיקרו, דמשום סיבה כזו אין דרך לעשות כן, משח"כ בנידון דידן דהאמתלא טובה ומבוכת אין בה דופי :

אולם מה דיש לדון ולפקפק במ"ס הגאון ר' פנחס ז"ל בספר כתובה בכתובות (דף כ"ב) הא דאומרת ח"א אני מהני אמתלא היינו בלא אמרה כן בפני הב"ד אבל אמרה כן בפני הב"ד כיון דהיתה נאמנת מדין עדות דבידה לקדשה אינש חוזרת ומגדת חף באמתלא, כמו דאין עדים חוזרים ומגידיש באנוסים היינו מתמת נפשות ע"ש, ולדבריו גם הגהת ש"ע הכ"ל מייירי ע"כ שלא

בכורה ח"כ ממילא יהיו נסתרים דברי הר"ן כנ"ל ומדברי האחרונים (בס' רע"ח) לא משמע הכי למופסק בזיכור כהרשב"ם הנ"ל וכו'.
ובאמת תמוה לי דדברי רשב"ם חלו דהתורה אמרה יכיר רק בני שהוא ידוע שהוא בנו סותרים לדבריו (בדף קכ"ו ע"ב ד"ה אינו נאמן) ולע"ג.

ובנ"ד נראה לדין כך ובין כך מקרי שם עדות עליו שלא להורישו, אף דבלא"ה ג"כ לא היה מורישו מספק מ"מ הוי שם עדות עליו להחזיק בודאי שאינו יורשו וכמו באומר עליו עבדי וחזר ואמר בני שאינו נאמן וקם הדין לכאורה כנ"ד דזה כבן אינו יורשו דהאמתלא לא מהני נחזור ולהגיד ואף בנכסים שיש לו אינו יורשו ולא מהני המנו דהוי כמו מנו במק"ע וכמ"ש בה"מ (רפ"ד מנחות), וח"כ י"ל כיון דמקרי שם עדות עליו מו לא מהני חזרתו באמתלא ואסורה לו משום מניקת חבירו.

וביותר י"ל אם יידון דלא מהני אמתלא ליורשו וכן לפטור אשתו מחליצה י"ל דממילא אסורה דיאמרו קמו רבנן במלחא דמיניה הוא ואתי לפטרה מחליצה וכמ"ש סברא זו במהרי"ו הובא בשו"ת עה"ג אף דבמודה לא קיי"ל כסברת מהרי"ו י"ל דהטעם דהתם אף אם יפטור מחליצה מדינא באמת נאמן לפטרה במנו דבירו לגרשה ומדאפקדה ל"ח לרוב הפוסקים [וספר מהרי"ו אין קעה בידי לעיין בו ואף מהעסקת עבה"ג כ"ל דתולה דבריו בשיטת הרמב"ם דזקוקה לחליצה משום דאפקדה, ויש לעיין הא בלא"ה לכאורה לכ"ע הדין דהבן הזה אינו פועל לאשת אחיו מזה האב בחליצה במקום אחים אחרים דבזה מה"ת לפימניה שהוא בנו דלענין זה ליכא מיגו דבירו לגרשה וח"כ לכו"ל עלמא איכא חשש תקלה דיפטור אשת אחיו בחליצה ול"ע] אבל בידון דין לכאורה מדינא אינו פועל את אשת חביו מחליצה כיון דכבר הוידע שאינו בנו, אם כן יש לומר דקמה סברת מהרי"ו דאסורה לו מחשש תקלה.

ומ"מ י"ל לדד להקל דמסמינת הפוסקים גבי ח"ה אינו דברי הגהת ש"ע שם הרב מריזבורג לא משמע דמייירי דוקא חוץ לב"ד גם י"ל דכנ"ד אף כנ"ד לא מיקרי כ"כ עדות דלא בא להעיד דאינו בנו רק להל"ל עלמנו מטעמה עליו וי"ל דבני הא חוזר ומגיד באמתלא והוי בנו ליורשו ולפטור אשתו מחליצה וממילא מותרת לו ול"ע לדינא לעת הפגמי יותר יודכם דו"ש :

עקיבא גינו מא"ש

סימן קיא

לידידי הרב רבי נח אב"ד דק"ק לובראניץ

ע"ד שאלתו באשה שאמרה לבעלה שזינתה והבעל האמין לה, ח"כ אמרה ששיקרה ונתנת אמתלא לדבריה.

נראה דאם היה האמתלא עובה ומקובלת לב"ד היה זד גדול להקל כי מ"ש בפסקי מהרא"י היכי דיש רגלים לדבר מהימנא באומרת עמאה אינו לך ול"ה בזה עיניה נמנה באחר הובא בהגהת ש"ע (סי' קט"ו) להוליא כן מחוס' כתובות (דף ס"ג) גם חוס' יבמות לא נחלקו בזה אלא דס"ל דכיון דאיכא סברא דאם איחא לעבדה איסורא ארכוסו הוי מרכס נסתלק רגלים לדבר עיי"ש מ"מ י"ל דיחוד לא מקרי רגלים לדבר אלא היכי דהוי ע"ד זנות כהיכא (דסי' י"א) דנכנסו זה אחר זה והגיפו כדל זות או ביחוד עם נושא אבל יהוד דעלמא י"ל דלא מקרי רגלים לדבר.

ומוכח כן מדברי מהרא"י שם שכתב כזונות חוס' כתובות (דף י"ג) דמנ"י חז"ל בשיטתם דיבמות דהיכא דנדרים מייירי באומרת ע"ל אלא דס"ל דהיכא דאין אוסרין על היחוד מייירי בכל גוויי אף באומרת ע"ל וע"ז תירלו דנושא ש"ני הרי דביחוד בעלמא לא מקרי רגלים לדבר וגם מוכח כן דהא למאי דתירלו בכתובות דהיכא דנדרים לא מייירי באומרת ע"ל אלא דמייירי להסירה לבועל והרי גם לבועל לא אסריין ביחוד דעלמא רק בכיעור וכעין יחוד כנ"ל דנכנסו זה"ז והגיפו כדלמא ח"כ היכא דנדרים מייירי בעינין זה או ביחוד עם נושא מקרי כיעור ח"כ י"ל גם לפי חירוס

ביבמות

אמר בפני כ"ד שצנו ממזר, ח"כ כנ"ד חלו האב טעמו כנ"ד וכיחש בה ואמר דלא ממנו הוא, יש לומר דהוי בכלל עדות אינו בני דהתורה האמינתו דקיי"ל (באה"ע סי' ד' ס"ט) כשיטת הרמב"ם, דאף על כן אשתו הנשואה היושבת תחתיו נאמן לומר אינו בני להסירו בממזר עיין שם, ואינו חוזר ומגיד אף באמתלא.

ולכאורה היה מקום לומר, דהמינה אם אין בפניו מקום לתלות העובר זולת בפלוגי זה או בממזר דמהני עדותו אינו בני להסירו בממזר, בזה הוי עליו שם עדות אבל כיון דיש מקום לתלות בכשרים אחרים דהדין דמחזיקין להולד בחזקת כשרות בבדיקת האם, דאף דדבריה מוכתשי' ממנו בזה שאמר אינו בני, מ"מ בזה עכ"פ תפסין דבריה דמפטר הוא כמבואר בש"ע שם, וח"כ לא הועילה לנו עדותו כלום וגם שלא ליורשו שלא לפטור אשתו מחליצה, גם בשחק היה הדין כן, י"ל דלא חלה עליו שם עדות, ואי דמקרי עדות להסיר להבן הזה בקרובים ידידה ולהסיר אשתו להתיבס בזמן דאיכא יבוס, בזה אינו מסתפק לדינא באומר על כן אשתו היושבת תחתיו אינו בני דקיימא לן דמתירו בממזרת, אם מתירו גם בקרובין דליה ולא מלהתי מזה בפוסקים ולכאורה ה' נראה כמו דחזיין דמתירו בממזרת ובכבן דאומר על בנו שהוא בן גרושה מתירו בחללה, אף דלא מלינו מפורש כן בקרא ולא ילפיין רק מדהימניה התורה לומר על בנו קטן שהוא הבכור, וממילא נעשה הגדול ממזר כדאיחא בחוס' יבמות (דף מ"ו ע"א) הרי אף דלא מלינו דהתורה הימניה רק להפקיעו מממון מ"מ למדין מיניה גם לאיסורא דאמריין דלא הימניה התורה לחלאין ח"כ ממילא נאמן לכל מילי להסירה בקרוביו וכדומה.

אולם העומד לנגדי, מ"ש הבי' חוה"מ (סי' רע"ח) ששם הר"ן אף באמר על מי שאינו מוחזק כלל לבנו בני הוא נאמן להורישו אף בנכסים שיפלו לו כשהוא גוסס דג"ז בכלל יכיר דקרא וברי מבואר בסוגיא דפ"י באומר זה בני ח"כ לפטור אשתו מחליצה רק במנו דבירו לפטרה בנט, הרי דלא מהימנין ליה לכל מילי ח"כ מ"ש באומר אינו בני דמימין להסירו בממזר, דאמריין דלא הימניה התורה לחלאין, ומ"ש בזה בני ח"כ לפטרה מיבוס רק במנו הא שניהם מהד קרא דיכיר נפקא.

וביותר יפלא דבאמר בני זה ב"ג מהימן גם לאיסורא להסירו בחלל, ממילא לכאורה נאמן לפטור אשתו מחליצה, ובאומר זה בני סהם לא יסא נאמן לפטור אשתו רק במנו ולומר דהאמינו חורה רק על איכות הבן להסירו בממזרת ובחללה ובקרוביו, ולא ביתר עינים שאינו מוגע להבן, רחוק ממני, דהיבן מלינו דהתורה האמינו על איכות הבן, דלא מלינו רק להפקיע ממון הירושא האמינתו וכיון דאמריין דלא הימניה התורה לחלאין ממילא נלמוד דלכל מילי מהימנין ליה.

ואולי י"ל דבאמת לשיטת הר"ן הנ"ל מוכח דל"ה הימניה התורה לכל מילי, רק בזה דאשכחן בקרא, והא דלחזן לומר בני זה ממזר היינו באמת כשיטת הר"ה מפרי"ש בחוספת יבמות דילפיין ליה מבן השנואה יכיר, דהיינו שיכיר שגולד משנואה בשואין, ובפירוש הימניה רחמנא בכשרותו ופסלותו דהבן דהוא בכלל בן השנואה, ולא ילפיין נויני' לשאר דברים לפטור אשתו מחליצה וכדומה, ואפשר גם לא להסירו לקרוביו, דזה אינו בשורש איכותו דהבן, דהתורה לא האמינתו רק בכשרותו ופסלותו דהבן, אבל לשיטת חוס' הנ"ל דילפיין מהכרת בכורה של בן קטן, מכה דאמריין דלא הימניה התורה לחלאין, והא דלריכס לטעמא דבירו לגרשה לריך לומר כשיטת הרשב"ם דיכיר דקרא רק באומר על כן ב"ן הבנים, לא על מי שאינו מוחזק כלל לבנו.

באופן דלפ"ז הדין להסירו בקרוביו היא באשלי רבתי, לשיטת הר"ה מפרי"ש הנ"ל י"ל דא"כ ולשיטת חוס' הנ"ל י"ל לחזן.

אמנם עדיין לבי מהסם לתלות השיטות זו בזו, דלפי הנראה לא קיי"ל בשיטת הר"ה מפרי"ש דנראה לכאורה לשיטתו לא מהימן רק באומר בני זה וממזר הוא אבל לא לומר אינו בני וממזר, וכמ"ש באמת הש"ג פ"ג דקדושין א"כ ממנה דקיי"ל אף באינו בני נאמן לשייה ממזר ע"כ דקיי"ל כשיטת חוס' דילפיין לה מהכרת

ביצמות דליירי באומרת ע"ל מיירי רק ביחוד כזה דוקא .
 גם הא מצואר במהרה"י שם דמה דברגלים לדבר נאמנת לומר
 ע"ל לא דאכריין לה משום לתא ידידיה דמ"מ לא נאמנת
 דכריה לנו לבירור חלה דאחיון עליה משום שויה אנפשה חד"א
 עיי"ש ח"כ י"ל דאמתלא מהני כמו בכל שויה אנפשה חד"א כהביא
 דח"א הייתי וכדומה ועיין בהראב"ד (פי"ח מהא"ב) דס"ל במפורש
 דאמתלא מהני ואף להרמב"ם שם הא כתב המ"מ משום דלא היו
 דאמתלא דהא הבעל לא ילעך להוליה ממילא נשמע דאמתלא
 טובה מהני .

אמנם ממ"ש כב"ש (סי' קע"ו וכן כסי' ו') להוליה מהמרדכי
 ומכרה"י דביחוד ואומרת ע"ל מהימנא מניה נשמע
 תרתי, אחד דאף ביחוד דעלמא מהימנא, ב' דהטעם דאין מחזיקין
 לדבריה לודאי ולא משום שויה אנפשה חד"א דהא במרדכי מיירי
 באשת ישראל ואומרת נאנסתי, דין המרדכי דנאמנת במיגו דלא
 נבעלתי, ודעת רבינו שמחה דלא מהימנא, וכן כזה ל"ש שויה
 אנפשה חד"א, דמעולם לא אמרה דאסורה לו דהא אמרה נאנסתי,
 ואם נימא דכזה ל"ש כלל עיניה נחנה באחר כיון דלדבריה מותרת
 לו, ח"כ ממילא ליחא לראיית הב"ש, דעלמא באומרת ע"ל
 ברלון וכן באשת כהן וגאנס' אמריין עיניה נחנה באחר חלה דבתי
 ואומרת נאנסתי ל"ש כן, אע"כ דגם כזה כיון דאין לא מהמניין
 לה ואוסרין אותה על בעלה, שוב שייך לומר דמערתות ואומרת
 כן, דיודעת דיאסרו הב"ד אותה לבעלה וחיפוק נמנו, ח"כ הדרה
 קושיא לדוכתא, דכזה ל"ש שויה אנפשי' חד"א, אע"כ דמדויגה אסורה,
 דמכה רגלים אנו מחזיקין דבריה לאמנת דנבעלה, ומה דאומרת
 נאנסתי ח"י, ח"כ י"ל דאפילו דאמתלא לא מהני, כיון דנאקבלו
 דבריה לאמנת ודרך ברור, [עיין במ' בית מאיר (סי' ו') מ"ש
 דברים נכונים בזה].

אמנם עכ"ז אחר דהוכחנו מדברי מהרה"י דיהוד דעלמא לא
 מקרי רגלים לדבר, גם היכי דאיכא רגלים לדבר
 האיסור רק משום שויה אנפשה חד"א, מוכ"ה לן להביא פלוגתא
 בזה ולדייק מהמרדכי בהיפוך, טוב יותר לומר דהמרדכי לא
 מיירי מדין עיניה נחנה באחר חלה מעיקר הדין, ונפקא מינה
 במאמין לדבריה .

ועל מה דהאמין לה הבעל קודם שנתנה אמתלא אף דמדברי
 הגהה ש"ע (סי' קע"ח ונו"ש וי"א דכופים אותו וכו') ואם
 נתנה אמתלא לדבריה, משמע דלדיעה ח' לא מהני אמתלא,
 מ"מ בעינותיה לא מלינו כן בדיעה ח' שהוא דעת חוס' שהס' לא
 דברו רק שאמרה אמוסה חני, וי"ל דזכו מקרי חזרה ולא אמתלא,
 דבמה דאמרה תחילה ע"ל משמע דבאה לומר דאסורה לו דזינתה
 ברלון אבל באמתלא י"ל כיון דאמין לדבריה וע"י אמתלא נעקרו דבריה
 בעלה הנאמנות, ואע"פ ה"ה קשה להקל נגד דברי הרמ"ה בכוננת
 חוס' ועיין מהרי"ט בשו"ת (סי' ח').

אולם בג"ד חני רואה עיני אמתלא, דמה שאמרה כן מהמת
 חרדה, איך שייך דמכת חרדה אמרה מעשה שלא נעשה,
 וגם אח"כ שאל אותה מעכ"ת אס' בה עליה ממש ואמרה שהיה
 הכנסת אבר וכו' וזרה מבחון, גם כתב רומ"פ שהיה כמה רגלים
 לדבר לזה לדעתו לדידי הסותר נעטלו בזה, כן נראה לעיני דעתי .

עקיבא בן רבי משה גינו וצללה"ה

סימן קיב

לכבוד ידירי ש"ב הגרב"ד דק"ק בערלין הרב רבי מאיר זויל ג"י
ע"ד חשה שנשאת יום כ"ח תמוז תקע"ז, ונפטרה יום כ"ח תמוז
 תקע"ט אס' הבעל יורשה, ואין לדין להחזיר החי .
לכאורה נראה לדייק מלשון התקנה, הובא בנבחר"ם דפוס
 עראג (סי' תתקל"ד), כל נושא אשה ומתה חוץ
 שנתה בלא ולד קיימא עד עבור שנת גשואין שיחזיר הנדוניא וכו',
 דלישגא יחזירא דעד עבור לעפווי קאחי שיטבור ג"כ היום הווא

או דצעי עכ"פ מלע"ע ולומר דכא לאפוקי ללא ניזול בחר שנת
 עולם, זה דוחק דמלישגא חוץ משמע שנתה ולא שנת עולם, כדדרשינן
 ערכין (דף י"ח ע"ב) שנתה ולא שנת עולם .
אולם י"ל עפ"י דעת המזרחי דבגט ראוי ליהדר שלא לומר אס'
 לא באתי חוץ יב"ח, דחוץ אמלעי משמע כמו דפירש"י
 סוף הגן, אמלעייתא דגינתא .

וברא"ה י"ל למ"ש הר"ן מנילה (דף ס"ה ע"ב) וטעמא דמלתא,
 חוץ שנת משמע אמלעי שנת שיש יום חול לפנייה
 ולחזרה לאפוקי יום ח' ושני בשבת עכ"ל, ח"כ כי היכי דלא נימא
 דחוץ שנתה היינו קודם יום האחרון של השנה משום הכי הוסיפו
 עד עבור .

והנה בתוס' ערכין (דף ל"א ד"ה מיום ליום) כ' דרבינו יחיאל
 ס"ל דדוקא בצע"ה וקדשים צעי מעל"ע ולא בעלמא, והס'
 כתבו דגם בעלמא הכי הוא, ובמ"ל (פ"ב מהל' אישות) הוכיח
 דלשיטתו זו לא בלבד בעלמא היכי דכתיב בקרא שנה חלה דגם
 בלישגא דמתני' הכי הוא דלח"כ מאי פרכין ערכין (דף י"ח) ורב
 דאמר לערכין אמאי ל"א לפ' יולא דופן הא י"ל משום דדמי לאיך
 דצעי מעל"ע חלה על כרחך דגם כהביא דיוולא דופן צעי מעל"ע .
ואינו מוכרח כ"כ ד"ל דזכו נכלל בתיולא דהש"ס דומיא
 דכתיבא כהדיא היינו דמשום זה צעי מעל"ע ובמ"ל הוכיח
 בבירור להיפוך דלא צעי מעל"ע מסוגיא יבמות (דף נ"ד) וראיה זו
 כבר רמזה המג"א (ססי' ע"ג) אבל זהו רק לפירש"י שם אבל לא
 לפי' החוס' באופן דליכא הכרעה ואע"פ נראה דהכרעה האחרונים
 המג"א הנ"ל והש"ך (סי' ל"ה) דלא צעי מעל"ע ח"כ ה"ה הכא
 לענין שנת חזרה .

אולם העומד לנגדנו פסקא דהרמב"ם (פ"י מהל' נדרים וטור ש"ע
 סי' ר"כ) דבאומ' שנה זו אסור מעל"ע, והרשב"א בששו' (סי'
 תר"ן) הוכיח כן מלישגא דמתני' מיל"י דהיינו מעל"ע, כדאיתא
 ערכין (דף ל"א) ורבנן האי ימים מאי עבדי ליה מצעי ליה מיום
 ליום ודיינו מעת לעת כדמסקינן שם .

ורענ"ד מלשון רש"י משמע להיפוך דמה דאמריין מצעי ליה
 כ"ל דחזר מזה דבאמת לאפוקי שני"ע וע"ז אחר רז'
 נפקא ליה מן עד חוס' שנת ממכרו ורבנן האי מצעי ליה ר"ל
 דחזר מזה דבאמת לאפוקי שני"ע אחיה מן עד חוס' חלה דאחיה
 דהו"א מיום ליום אין מעל"ע לא ח"כ משמע בהיפוך מלישגא דגמ'
 מיום ליום אין מעל"ע משמע .

ויותר כו"ל להרשב"א לדייק מבדויחא ערכין (דף ל"א ע"ב)
 והכ"ה מונה מיום ליום ודיינו מעת לעת דהא באמת
 בצעלי חיים צעי מעת לעת וגו' אינו מוכרח כ"כ ד"ל דלא מיירי
 ובה לאפוקי מדר' דלא צעי שס"ה ימים [ועיין נדרים (דף ע"ז ע"ב)
 משמע דלשון מיום חל יום משמע מעל"ע וברש"י פ' מטות כתב
 בהיפוך דמיום חל יום אחיה דלא צעי מעל"ע וע"ז].

ולומר דנדרים גשום חומרה הוא חינו בשמעת דלפי ראיית
 הרשב"א מלהן מייה ליום ח"כ ה"ג בבדויחא דר"ה (דף
 י"ה ע"ב) המשכיר בית לנתיבי לשנה מונה יב"ח מיום ליום היינו
 ג"כ מעל"ע, הכי דבעלמא דדיני ממונות הכי הוא ועיין תשו'
 מהריב"ל (סי' ג' סעיף ל"ו) משמע דהוי ספיקא ע"ש דין בלשון
 קבלת הפסד אשר יתפסרו חוץ ג"ח אס' צעי מעל"ע [ובמהריב"ל
 ח"ב סי' כ"ח] כ' לתרץ חמה דלא פשיט הש"ס ר"פ קונס האיבעניא
 דשנה סתם מהו מבדויחא דר"ה (דף י"ה ע"ב) המודר כהנה
 מהזכירו לשנה מונה יב"ח מיום ליום ולא קתני לשנה ח' היינו דכא
 רק לאפוקי דלא צעי מעל"ע כמו בצע"ח, ונפלאחי הא אדרבא
 בנדרים באמת צעי מעל"ע לרמב"ם וש"ע והביאם מהריב"ל עלמו
 ח"ג סי' ל"ו] ולריך עיון] ודיינו ע"כ אף דפסקיין דבעלמא לא
 צעי מעת לעת מכל מקום בלשון ב"ה היינו מעל"ע וא"כ ה"ה
 בלשון תקנה דדיינין בלשון ב"ה כמ"ש הרשב"א הובא במהריב"ל
 ח"ב סי' כ').

אמנם אע"פ אף שהוכחנו מחשו' הרשב"א הנ"ל דלא מדרך
 ספק הוא, חלה דודאי בלשון ב"ה הוא מעל"ע, מדמוליאין
 מהמשכיר דהא קרקע בחזקת בעלים קיימא והכי מוכח לכאורה

ויש לדונן צב' פנים, או דהוי כמכחשת ואומרת לה אמרתי כך חלה כך או דהוי כלאומרת בקר דברתי ואיני יודע רק כך וכך :

ועיר כל אי יש לדון עובא, דעל הפך האי דהוי כמכחשת כיון דהב"ד לאבשין חזרו ושלחו וכתבו להב"ד מערגינטהיים, איכ לא כתיב להב"ד עפ"י דברות הראשונות, וקודם שהתיירוס להב"ד חס ע"א מכחיש ואמר לא מת אבורה :

איברא צום י"ל לא מצעי' לשיטת הרמב"ם דאשה אומרת מת, ואחר שהתיירוס צא עד כשר אמר לא מה דחלא, דעד כשר לגבי אשה כחרי, ה"ל חס צב"א העידו, ואיש אומר מת ואשה אומרת לא מת הנשוא דהוי צב"א לגבי חד, וכ"כ המהרש"ם בק"ע ח"כ הבא צב"ד ח"ן האשה מערלא נאמנת להכחיש את ר"ש שהוא עד כשר, חלא חפילו לאיך פוסקים. הכא דהעגונה ג"כ כעידה היא עגמה מערפת לרוב דיעות לגבי המכחשת אותם כמ"ס להדיא הרי"ו כובא במהרש"ם בקה"ע (ד' ע"ט ע"ד) :

ואף דמהרש"ם ר"ה לדון דרש"י חולק על זה ממ"ש יבמות (דף פ"ה ע"ב ד"ה וכד"ה וכו') שכל אדם נאמן ע"ע וכו' משמע דהיה עגמה אינה מערפת למינן דיעות חלה מעטס האדם נאמן ע"ע וכו', והה שייך ביישאלת לעד המתיר, דהוא והיא נאמנים ע"ע, אבל להב"ד לאחר לא חל לעב"ד חינו סכר מדברי רש"י, דיש לומר דעדותה שאין זה בעלה אמרה היא חינו בעלי, ובזה ס"ל לרש"י דחין לדונה מכה עדותה להרי פסולין אומרים מת וכו' פסולין אומרים לא מת, דבהתיירוס להב"ד לא חלא כיון דמיד שבאו ב' העדים פסולים ואמרו זהו בעלה והיה כחרי לגבי חד נחבעל היתיר הראשון, וכשאמרה אחר כך חין זה בעלי הוי כחרי ותרי שבאו צב"א, כיון דכבר נחבעל היתיר הראשון :

א"כ הכא צב"ד יש לומר כדעת הרי"ו דלירוף עדות העגונה עם ר"ש הוי כחרי וחין האשה מערלא נאמנת להכחיש :

אולם כ"ז בהכחשת אשה בעלמה. אבל צב"ד שהעגונה ור"ש העידו בשמה והיא מכחשת אותם חלה אמרה להם כך, בזה חס ס"ל להרמב"ן. (וכן פסקין בש"ע סי' י"ז ס"ח) דבעד מפ"ע חס הראשון מכחיש להשני הוא נאמן כיון דהשני אמר רק מפיו ובח"מ הוכיח לנכון דמיירי חפילו בהתיירוס להב"ד חלא"כ חף ע"א דעלמא נאמן להכחיש :

ורפ"ז ז"ל חס דמבואר בהר"ן שבועות דעלה דעתו בפירוש הסוגיא בתם דהא דחינו חייב קרבן שבועה חלה הפסידה בכפירתו דהיא נאמנת, חלה דמכה סוגיא דכתובות פלוני חס עיהר לי בתם מוכח דהיא ח"י, ומש"ה הוכרה לפרש דא"ח קרבן שבועה, הטעם משום דחינה לריכה לו כלל, ע"כ ז"ל דבאמת לפי הס"ד דהר"ן בלאו סוגיא דכתובות היינו מפרשין הסוגיא דשבועות דמיירי בהתיירוס להב"ד חלא"כ השביעה להעד חלא דמ"מ תמוה לי דברי רי"ז, שכח ג"כ כהרמב"ן דעד מפ"ע הראשון נאמן, וכחב כך מוכח מההיא דהכ"מ בעד מיתה, וביאר לנכון פירושו המהרש"ם (בק"ע דף ב' ע"ד) דס"ל בפשטות הסוגיא מורה כמסקנת הר"ן ח"ל, דבאמת הפסידה בכפירתו, חלא כיון דלא היתה לריכה לו ח"ה ק"ס, דחלא"כ חלה הפסידה דנאמנת פשיעא דח"ה ק"ס, מזה הוכיח דבאמת הראשון נאמן עיי"ש, ובזה יקשה מנ"ל דבהתיירוס הראשון נאמן דלמא הסוגיא מיירי בלא התיירוס משום הכי הראשון נאמן כמו בכל עד המכחש, והפסידה בכפירתו, משום הכי אשמעינן דמ"מ ח"ה ק"ס חלה היתה לריכה לו וז"ע :

גם קשה לי על יסאד דברי הרמב"ן, חס גס בע"א דעלמא נאמן להכחיש חף בהתיירוס (כמ"ס בח"מ וב"ש סעיף ל"ה) דהרמב"ן מודה דעד כשר שמכחיש לאשה עגמה הוא נאמן חף אחר שהתיירוס וחף דמ"מ נ"מ בסברה זו דבעדות מפיו הראשון נאמן יותר בעד פכול מפי עד אשה והוא מכחישו, מכל מקום חין יעלה על הדעת לפרש כן הסוגיא חלולי סוגיא דכתובות דהטעם דח"ה ק"ס חלה הפסידה בכפירתו דהיא נאמנת, חס בעד-כשר הוא נאמן לגבי האשה עגמה :

ולומר דהסוגיא מיירי דהשביעה לעד פסול ושייך בו ק"ס כיון דנאמן לעדות אשה, חינו נוח לי, דח"כ יקשה סתמא דמחני' וחונה נוסגת בנשים ובקרובים חס משכחת בכו בעדות מיתה, ח"כ

ממה דהשמיט הרמב"ם דבע"ח הוא מעל"ע. ע"כ דהמין מדכ' דמונה מיום ליום, מ"מ מלישנא דחוס' והר"א"ש ר"פ קונס נועה יוחר חלה צעי מעל"ע. חלה דבצ"י כתב דאפשר לפרש דס"ל ג"כ מעל"ע. עכ"פ חינו הכרה לודאי :

וביותר אפשר לדייק בלשון התקנה דתוך שנתה לכאורה מיותר ודי בלשון עד עבור. חלה דבא לומר שיהיה קצת תוך שנתה שיש עוד לאחריה זמן מה ששייך לשנתה, וכעין דברי הר"ן מגלה ח"ל, וכיינו חלה תמות תחילה יום שנשאלת דהוי תוך שנתה דגם לאחריה שייך קצת לשנה העברה לענין בע"ח וקדשים, וז"ע לדינא: **ואם** נידון לספק חוקמי דחינה בבעל יורש כדחיתא בשו"ת עשה"ג (סי' ס"ח) ובשו"ת שבות יעקב (חלק ב' סי' קכ"ה) ח"כ מלאתי בזהשו' פנים מאירות (ח"ב סי' קט"ד) שהעלה חלה צעי מעל"ע עיי"ש. שארו ידירו דו"ש :

עקיבא גינו מא"ש

סימן קיג

לידודי הרב אב"ד דק"ק עקצין

הגיעני דברי שאלתו בענין אשה עגונה שנתעסקו בה הבד"ץ דק"ק לאבשין, ואני משיב בנחילה לריבוי המכחשים אשר עלי כהיום.

הנה עדות האשה עגמה י"ז חלול עט"ל ובסגנון זה העיד ג"כ ר"ש ר"ח אדר עט"ל וכן כפי שזכר במכתב החזן מערגינטהיים בני זכר יום הכתיבה ובלי חתימה, הכל בסגנון אחד שהאשה אחת [ובמכתב החזן ח"ל פירש שמה מערלא] הכירה דמערגינטהיים את ר"ש ח"ל, ואמרה לו, איכר זייט דער פאללאך וועלכער היר וואר מיט דען פאללאך וואס חינו גישטארבעטן חין נייאקירכען? ואחר שר"ש העיד בעדות ח"ל שמיום לחאו עם בעל האשה הזאת בשמו ר' בער לא החתבר עגמו עוד עם אחר זהו עדות מכפיק להתיירוס : **אולם** כל זה בדברות הראשונות ח"ל [וחיני יודע עעמס דבד"ל בק' לאבשין שכתבו אחרי כל ח"ל להבד"ל מערגינטהיים, טורה ועיכוב זו למס, אחרי שהיה די להתייר עפ"י ח"ל, והרי בעד מפ"ע הבכמה כל האחרונים דעכ"פ חס חין העד הראשון בעיר ההוא ח"ל לשלוח אחריו] חף ע"י דברות האחרונות גרע הרבה כח היתיר, כי בגב"ע דבד"ל מערגינטהיים זכר שהאשה מערלא העידה בזכ"ל שהכירה את ר"ש ושאלה אוהו למס הניח חזירו הזקן וכו' דען פאללאך זעלבסט פאן וועלכען דיא רעדע חינו, האבט חין אונטפער פיהרלענטאג אדער דרייא וואכען קודם מוהו, חין נייאקירכען גיזעסן, חלליין דחס לווייטע מאכל וויא ער קאס נאך נייאקירכען האבט חין ח"הן יוכט גיזעסן, געהערט האבט חין אבער מלגשים דחס דער פאללאך ערשט קערלליך היר וואר" עכ"ל.

ועדות זה חין בו ממש וגרע הרבה מאומר חס שמעתי שמה, דעכ"פ מעיד במפורש דשמע בעל האשה הזאת מת, חבל בעדות ח"ל לא אמרה שבעלה של זו מת רק שזה שמה היה שם מקודם בזמן קרוב, וחולי ח"ש אחר היה ג"כ שם בעת ההיא, וכפי הנראה בעליל בעדות העגונה ור"ש שהשה אחת הכירה, היא האשה מערלא אחרי שהעגונה אמרה שבהיותה עם ר"ש צבית החזן באה אשה אחת לשחוט עוף והכירה את ר"ש וכו' וגם ר"ש חף שהעיד בתם שאשה אחת הכירה מ"מ בוונתו על אותה האשה, כיון דכפי עדות העגונה האשה אמרה כן לר"ש, ואם האשה שהעיד ר"ש מפיה היתה אשה אחרת, היה לו לר"ש להעיד שב' נשים שהכירו אותו אמרו לו כן, ח"ו דעל ח"ש אחת העידו ואחרי רוחו שהחזן מערגינטהיים שכתב ככתבים בני מחותם [כפי דברי האשה ור"ש שהביאו כתב הכול] עושב שהחללות לעובתה להעריך מערכה-בסדר כל קענין מציאת האשה ור"ש לבס לביתו, ושהאשה מערלא אמרה וכו' ולא הזכיר ג"כ מה שאמרה האשה שהביאה לפניו לשחוט, ח"ו דהכל חד, ובאשה שהביאה העוף היא האשה מערלא, וחף דאפשר דבאותו זמן שהביאה העוף לשחוט לא היה החזן צביתו במעמד הכול, ולא שמע ולא ידע מדברי האשה הכיה, מ"מ זהו רחוק מאד, ונראין כדברים יותר שהאשה מערלא היא האשה שהביאה העוף לשחוט, וכיון שכן שהאשה מערלא חין דברים הראשונים מכוונים עם האחרוני,

אח"כ דהיינו אחר שסתירוס, וכיון דמסריה"ז מחולק, יותר ראוי לומר דגם הר"ן ס"ל כן :

ואם היה כן, הים מקום ללדד ולומר ב"ד אף בלא הסתירוס מ"מ י"ל כיון דנתקבל עדות השני וגמור העדות שוב א"י לחזור כמו כל עדים שנחקרו עדותן. ב"ד אע"פ ללא גמור הדין א"י לחזור ולהכיר :

אמנם אחר העיון נראה, דדברי הח"מ נכונים, דודאי אין ספק לחלק בין הסתירוס או לא לענין אם מקרי חוזר ומגיד, כיון דסוף סוף הראשון לא העיד ב"ד ודברי הרי"א י"ל כך דס"ל דמיד שאמר כן מוח' לב"ד כיון דנאמן בעדותו הדין דל"ה ומגיד כדכיה ס"ל להר"ן בתחילה, אלא דקודם שסתירוס אף דבהגדה שניה אין שם עדות עלה וד"ה ומגיד, מ"מ נאמן לסתור דבריו הראשונים מדין מגו דהיה יכול לומר לא אמרתי לה כן דבזה בודאי היה נאמן כדיון כל מכתש קודם שסתירוס, ועי' חוב' כחובות בסוגיא דהזוכים היינו, דהתם לא מהני מגו דפרעתי דהוי מגו במק"ע, והיינו כיון דבהגדה שניה לאו שם עדות עלה ממילא המגו הוי במק"ע על מה שהעידו תחילה, אבל בסתירוס י"ל דס"ל להרי"א

ללא כהרמב"ן. דאף באמר משמו הוי רק הכחשה עד דעלמא דלא מוכי אחר שסתירוס וי"ל דס"ל אפילו עד כשר נגד האשה הבע"ד ע"מיה איכ' כדעת בניי (הוצא בח"מ סי' קע"ה) וא"כ ליכא מגו אלא דבאח' לדון מכה הגדה שניה דבזה אינו מוכחש מהראשון, דהא אחר שקר הגדתי, בזה אינו לדין ללא מקרי הגדה דא"ה ומגיד אם כן לביטול הר"ן דבאומר מפיו הראשון נאמן גם בסתירוס אם כן גם בהסתירוס הוי מגו, מש"ה כ' הח"מ שפיר דגם בהסתירוס נאמן לומר ששקר הגדתי :

וביותר תמוה לי לשון הרמב"ם (פי"ב מה"ג) ולשון הש"ע (סי' י"ז סל"ז) ויש ש"ה ע"פ אשה ובאו ב' נשים או ב' עדים פסולין מדבריהם וכו', הא ב' עדים פסולין מדבריהם אף אם בא החילוק ע"ה כשר הדין דהלא, כיון דמדאורויתא הם כשרים, וכיו חרי לגבי חד וריא ח"ה גמורה וחייבים עלה מיתה וחטאה וי"ע :

וביותר המייבני על הבי' בשו"ת (סי' ז') שכ' בפשיטות בעד מפ"ע דהשני נאמן, וסביא ראייה מההיא דעד מיתה ללא הפסיד בכפירתו הריא נאמנת, וי' עלה וס"ה כה"ה דעד זה כשר והאשה נפס"ע והפ"ה מהימנין לה, ולא משגיחין דדברי העד וכו' מלבד התמיה על מוח' שלא הביא דברי הרמב"ן שסוה בסיפוק, הן בדין הן בפשט הסוגיא, דהטעם משום דלא היחה לריכה לו, תמוה לי ג"כ ח"ך כ' מזה דאפילו עד כשר א"כ להכחשה הא בזה דעת הרמב"ם דעד כשר נאמן נגד אשה אפילו לאחר שסתירוס, והרמב"ן ס"ל הכי עכ"פ נגד האשה ע"מיה הנוגעת בדבר, ואיך לא הביא מכל זה, וכ' בפשיטות נגד כל הך רבוותא וד' יאיר עיני :

ורפ"ז הים אפשר לכון כבונת המסרח"ש במה דמביא דברי הרי"א בדרך חולק על הרמב"ן והיינו דממילא שמעת מיני' דחולק על הרמב"ן, דאל"כ אין חילוק בין הסתירוס או לא :

וביותר נראה דהרי"א יכול לסבור כהרמב"ן דאף לאחר שסתירוס נאמן לומר שלא אמר לה כן ואף אחר שסתירוס הוי מגו, אלא דהחילוק דבהסתירוס כי היכי דלא מהני הכחשה העד, דהראשון הוי כהרי ס"ל לא מהני מגו להכחשו, דכי היכי דב' עדים לא מהני להכחישם, הכי נמי לא מהני מגו לסתור העדות משום הכי נאמן לומר שקר העדתי, במגו דלא אמרתי לה כן, ומ"מ יפה כ' הח"מ דהר"ן ס"ל דגם בהסתירוס נאמן, דהא מה דס"ל להר"ן ליכול לחזור ולהגיד, ע"כ לאו מדין מגו הוא, דהא הר"ן הביא ראיה מאותה שטינו העדים שהעידו בין לעמא בין לעהר בין לאיסור כו' אם עד שלא נחקרה עדותן אומרים מזדלחים היינו נאמנים, הרי שכללו כל מיני עדות, אף מה שח"ל שמעיד דוקא ב"ד עיי"ש, והרי מזה מוכח דאף אם אמרו בעלמם כן בפני הב"ד כל שלא נחקרה עדותו נאמנים לומר מזדלחים היינו אף דבזה ליכא מגו, אע"כ דבעלממותו נאמן, וכמ"ש שם הר"ן הטעם דאין מדקדק בדבריו עד שרואה שנחקר עדותו ב"ד, וא"כ דבלא מגו יכול לחזור ולהגיד יפה כ' הח"מ דממילא אף בנתקבל עדותו דהשני והסתירוס, הא מ"מ הראשון לא העיד ב"ד ולא דקדק בדבריו :

ואדאמתאן לזה ב"ד אין כאן סניף ממסריה"ז, ולפ"ז למסריה"ז דוקא בהסתירוס ממש ללא מהני מגו, דנעשה עדותו דהראשון כתי, אבל ב"ד ללא הסתירוס אף דנגמר עדות הראשונה העגונה ור"ש ב"ד, מ"מ כ"ו שלא הסתירוס דמהני הכחשה עד מהני ג"כ מגו, ונאמנת האשה לומר שקר הגדתי במגו דלא אמרה כן: **אי** כ' בין להר"ן בין לרי"א נאמנת, להר"ן מדין חוזר ומגיד, להרי"א מדין מגו :

ואורם בזה היה עדיין תקנה דאפשר שיחברר שמכתב החזון היה במושב ב"ד שאמרה האשה מערלה בפניהם, כיון דנכתב הכל בלשון רבים אף דרחוק הוא בעיני דאם היה עפ"י ב"ד היה להם להשיב אח"כ שמה שנתלה מהחזון היה על פי ב"ד, ולמאי הולרכו לגבי' מחדש, גם אפילו אם יחברר כן דאפשר דלרי"א ח"כ לומר שקר הגדתי, מ"מ בודאי אין לסמוך ע"ז נגד דברי הר"ן, וכפי פירושו של הח"מ וכל האחרונים, גם הא לא אמרה במפורש שקר

אע"כ דא"ה בזה ק"ש דל"ש בו והוא עד, כיון דאין שם עדות עליו אלא דחז"ל האמינוהו והפסיד ממון בכפירתו, אבל מכל מקום אין עליו שם עד, והסתורס הייבום היכה דעליו שם עד, ורק בע"ה כשר דקרינן ב' והוא עד אלא דהסתרון דע"ה דעלמא דלא הפסיד בכפירתו מש"ה בעד מיתה כיון דחז"ל האמינוהו הפסיד בכפירתו, וגם עליו שם עד חייב ק"ש, וכן מלאתי בעו"ה במ"ל צפרשה דרכים דרך מלוותין (כי ק"ל) וא"כ ע"כ הריא דהכ"מ בעד מיתה מייירי בעד כשר, א"כ יקשה כ"ל, איך היה ס"ד דהרמב"ן דטעם דא"ה ק"ש ללא הפסיד בכפירתו הריא נאמנת, הא עד כשר נאמן להכחיש עדות ע"מיה אף אחר שסתירוס :

אם לא שנאמר דין חדש דאם גזין דרבנן מכחיש עדות האשה אחר שסתירוס להנשא, הוי בכלל עד פסול דא"כ להכחשה אף דמדאורויתא הוא עד כשר, והיא מדאורויתא פסולה, מ"מ י"ל כיון דמדרבנן פסול א"כ להכחשה, וא"כ היה אפשר לפרש הסוגיא דמייירי בהשבעת לגזון דרבנן דקרינן ב' והוא נגד, והיא נאמנת ולא הפסיד בכפירתו, מש"ה הולך הרמב"ן למיטי עלה מכה עמפ"ע מסוגיא דחובות, ועדיין י"ע לדינא :

וביותר תמוה לי לשון הרמב"ם (פי"ב מה"ג) ולשון הש"ע (סי' י"ז סל"ז) ויש ש"ה ע"פ אשה ובאו ב' נשים או ב' עדים פסולין מדבריהם וכו', הא ב' עדים פסולין מדבריהם אף אם בא החילוק ע"ה כשר הדין דהלא, כיון דמדאורויתא הם כשרים, וכיו חרי לגבי חד וריא ח"ה גמורה וחייבים עלה מיתה וחטאה וי"ע :

וביותר המייבני על הבי' בשו"ת (סי' ז') שכ' בפשיטות בעד מפ"ע דהשני נאמן, וסביא ראייה מההיא דעד מיתה ללא הפסיד בכפירתו הריא נאמנת, וי' עלה וס"ה כה"ה דעד זה כשר והאשה נפס"ע והפ"ה מהימנין לה, ולא משגיחין דדברי העד וכו' מלבד התמיה על מוח' שלא הביא דברי הרמב"ן שסוה בסיפוק, הן בדין הן בפשט הסוגיא, דהטעם משום דלא היחה לריכה לו, תמוה לי ג"כ ח"ך כ' מזה דאפילו עד כשר א"כ להכחשה הא בזה דעת הרמב"ם דעד כשר נאמן נגד אשה אפילו לאחר שסתירוס, והרמב"ן ס"ל הכי עכ"פ נגד האשה ע"מיה הנוגעת בדבר, ואיך לא הביא מכל זה, וכ' בפשיטות נגד כל הך רבוותא וד' יאיר עיני :

ור"ה איך שיביא חזן פסקין כהרמב"ן דעד מפ"ע הראשון נאמן, וס"ל ב"ד אף דלענין הכחשה דעלמא היינו דיין דהאשה העגונה ור"ש הוי כהרי לגבי חד דבעדות אשה בפסולים הך אחר רוב דעות, מ"מ כהן דהעידו מפ"ע נאמנת להכחישם דהא בהסתירוס להנשא מקרי העד כשנים והפ"ה כיון דאמר מפיו הראשון נאמן, ה"כ לגבי ב' עדים פסולים דכל דלא הוי עדות מעליא כיון דאמרו מפיו נאמן הוא: **ומי** ש"ה הח"מ דזכו פשוט באם ב' העידו מפיו א"כ להכחישם, כ"ל דהיינו ב' עדים כשרים, דאף דלענין שורש הסתירה אשה אינם עדות מעליא דהא העידו רק מפ"ע, ואף בהעידו מפ"ע ב' הוי עד מפ"ע, מ"מ לענין זה שמעידים שאמר להם פלוני כך הם עדות מעליא שאמר להם כן, וא"כ להכחישם שלא אמר להם כך דלענין זה הוי חד נגד ב' עדים כשרים ואחרי שנחקרים עדותן שאמר להם כן הדרינן לדינא דחקנת חז"ל דע"י עד נופ"ע מותרת להנשא, אבל אם על עיקר יסוד הם פסולים, ולא הוי עדות מעליא שאמר להם כן נאמן להכחישם, כיון שאמרו רק מפ"ע כנלע"ד :

וער הפן הב' דהוי כאומר שקר הגדתי, הא כ' הר"ן בשו"ת כיון דלא העיד ב"ד יכול לחזור ולהגיד, ובח"מ כתב דמכתמא אף בהסתירוס להנשא דאין לחלק בזה, דהא סוף סוף לא העיד הראשון ב"ד, ובאמת לכאורה דברי הח"מ אינם ברורים, דהרי חזיק דכש"ג (פ' ט"ו דיבמות דף מ"ו ע"ב) כ' בשם הרי"א ואמר לה ע"ה, הולכת לב"ד ומחרת ע"מיה עפ"י אותו העד שמעיד לה, ואע"פ שהעד כופר אח"כ עדותו להב"ד ואומר שא"י לה עדות עכ"ל, מדלא נקט ואומר שלא אמר לה משמע דכופר עדותו ואומר ששקר העיד לה, ואמר עמה שא"י לה עדות דסבירא ליה שאינו יכול לחזור ולהגיד : **ואף** דראינו למסרח"ש (בק"ע דף ע"ג) שהביא דברי רי"א בדרך פלוגתא על הרמב"ן במכתש שלא אמר לו כן, מ"מ לענין עיקר דהרי"א מייירי היכה שמכתש עדותו הראשון וחזר בו, וא"כ ראוי יותר שלא לעשות פלוגתא, דהר"ן מייירי רק בלא הסתירוס והרי"א בהסתירוס, ובפרע דלשון מסריה"ז משמע דוקא בכופר

שקר הגדתי אולי דבריה שלא אמרתי להם רק כך וכך דבזה לא מנתי הסידור, כפסקה שולחן ערוך כרמב"ן :

ועבד היה אפשר ללמד דהאשה שאמרה בפני העגונה ור"ש הוא אשה אחרת, ולא היה אז החזן במעמד הסוד, דאף לכתבו דרחוק לומר כן, מ"מ לעומת זה י"ל דרחוק דהאשה מערלה הכסות דבריה, ואולם ע"ז גופא אנו דנין דלא מקרי חזרה, רק כמפרשת דבריה מהיכן ידעה שמת חבירו של ר"ש כיון שראתה אותו שם איזה שבועות מקודם וחס"כ שמעו מכני עירה שזה שמת היה איזה שבועות מקודם שם, שזה היה נראה דזה ודאי הוא עלמנו חבירו של ר"ש, ודומה למ"ש הר"ן בשו"ת (סי' ע"ז) ועוד דכל כה"ג לא מקרי מכחיש דבריו הראשונים וכו' אבל זה לא אמר בתחילה אלא שהיא זקוקה ליבם, ובדואף לאו כ"ע דינא גמירי שיערות וכו' יספיק להשא וכו', ח"כ ה"ג כ"ד ללאו דינא גמירי שיהא ראוי לחוש שעוד אחר מודמן להיות שם בלאותו זמן שהיה חבירו ר"ש שם, ח"כ אף אם יתברר שהמכתב של החזן היה צ"ד אין כאן, דל להקל גם ליבא רגלים לדבר שאותה אשה שאמרה להחזן ולהעגונה לאו היא האשה מערלה :

ולזה לענ"ד לא מנאחתי לה היתרה ח"כ וכתב להחזן ממערגיטטיים אם יאמר שהאשה מערלה לא הביאה אז לפניו עוף לשחוט ומכאן זה יהיה ברור שהאשה זאת היתה אחרת, או שיוברר אלא אנשי נייאקירכתן שזה שמת הי' קודם. איזה שבועות באכפטיא הסוד, ובעל אכפטיא יעיד שלא הי' לו אחורה בלל במשך זמן הסוד רק זה שהי' אלאו עם ר"ש, ואם לא יבורר כן אין בכחי להסיר, כולל ע"ד :

עקיבא בן מורי רבי משה גינזי זצלה"ה מא"ש

סימן קיד

לידודי הרב ר' אריה לייב ב"ר אב"ד דק"ק מעזריטש

מכתב רומפ"כ הגעני תמוז, והענין קשה מאד, כי הדברים מראין ששקר בימינה דהאשה המבוסלת ממים חלך לבדה בנהר בתחילת הלילה, ואפשר שיבורר שקרה. כי התפיסה וחימום המים לכך אינו בקל להיות מבלי ידיעת בני בית ושכניו, ולזה אף באם יבורר שחפפה עניין אין ראייה דהאמת אהי, ד"ל דערומי קמערמח לעשות חפיפה, אבל אולי לא עשתה חפיפה ויתברר כזבוסה. גם אם נניח כדבריה, הא' מ"מ הרעה לעשות שלא לקחה אשה אחרת עמה :

ומי מעכ"ת דזה לא מקרי עוברת ע"ד דזוהו רק לכתחלה אבל ידעבד עלתה הטבילה. אעתיק מה שכתבתי בגליון הס"ע יו"ד (סי' קל"ח ס"ח) וז"ל בטור כתב ואם כרכה שער ראשה וכו' ועבלה בינה לב"ע עלתה לה טבילה עכ"ל, וכ"כ הרשב"א בחה"ק סוף שער הטבילה, מזה נשמע דבלא חוקן זה ועבלה בינה לב"ע לא עלתה הטבילה, אח"ז מנאחתי כדברים האלו ממש כהפארת שמואל למחורש"ק בחי' על הרא"ש סוף הלכות נדה, ועיין בב"ח דמשמע להדיא כן, עד כאן לשוני, ובכפשיטתו גם באיסור דרבנן מקרי עוברת על דת, כמו בכחם וכן בטבל בזמן הזה :

אי לכאורה הדין דיוכל לגרשה בע"כ כמ"ש הרמ"א (סי' קט"ו ס"ד). ולענ"ד אין דברי הרמ"א סובבים בדוקא על סיוס דברי המחבר, דננייירי באתרו זה אלא דהוא מלתא באפי נפשה דלענין גרובין לא חליא בהתראה דהנה בשאו' הרא"ש צדין נכפיה כתב בחלמ"ע דבריו, וכי סבור אהי שר"ג עשה חקיה בעע"ד, ובשו"ת הרשב"א (סי' תקנ"ד) כתב וז"ל איברה כה"ג ח"ו שלא יתקן הרב ז"ל שלא יגרשה בע"כ וכו' ואפילו חל"ל דהוא רק מדה חסידות וכו' ואיך יתקן הרב שלא יתנסג במדה חסידות עכ"ל, ח"כ ממילא בעוברת ע"ד דהיבטי' דלא אפשרתא אם רלה לקיימה אם רשאי ופסקי הפוסקי' להקל, אבל מ"מ כהבו רוב הפוסקי' דמלוה לגרשה ומשמע ודאי דהאיבטי' אף בלא התראה, דלענין איסור לא חליא בהתראה דהרי ראו לפשוט בסוגיא מהא דב"ד מקינן וכו' ועבדי צ"ד מידי דלמא לא ניחא ליה לבעל, הרי דהכוחה דאף בלא קינוי ח"ו לקיימה ולא מחייבין אותה בקנייני מידי [מזה תמוז לי' על חוס' יבמות דף ל"ח ע"ב] בחירולס הא' ורש"י וחס' ר"פ ארוסה דא"כ לפ"מ דבעי לאחזי

דאין יכול הבעל לקיימה למחי צ"ד מקינן לה, הא בלא קינוי ג"כ כן היאמה וממילא תפסיד כתובתה, כיון דגרמיה בסחירתה לאסרה עליו, ולחירולס צ"ב ביבמות שם ניחא, דבארובה מדין עוברת ע"ד אחינן עלה, כיון דלא יהא צידה לברר, ח"כ י"ל דב"ד מקינן לפסלה מכתובתה לעוברת ע"ד אין מפסדה כתובתה אלא בהתרו, ומה דדחינן לעיל על האיבטי' דהתראה דארובה מקנא לה לאוסרה, היינו לפי הלך דיכול לקיימה ולריך עינין ח"כ ממילא בלא התראה סוי ג"כ מלוה :

והרמב"ם (פ"י מהל' גירושין) כתב שאינה נעושה כבנות ישראל מלוה לגרשה, ח"כ נראה דבעוברת ע"ד בלא התראה יכול לגרשה בע"כ, ועיין חשו' מהר"ם הובא במדריכי ובהגהת אשר"י פ' המדיר ח"ל משמטחו נדה או בשביל דבר ח' למקרי עוברת ע"ד יכול לגרשה בע"כ גם כחובתה הפסידה אם התרס בה עכ"ל, מלמא כתב בקינור יכול לגרשה בע"כ בלא כתובה, מחמת דבתחילה אמר יכול לגרשה בע"כ וזהו בכל ענין ואח"כ אמר גם כחובתה מפסדת, דהיינו באם התרס בה, ובחה"ד (סי' רע"ב) כתב להדיא כיון דנחשבת עע"ד ומלוה לגרשה פשיטא דלא חוקן בזה רגמ"ה אלא דלענין הפסד כתובה בעי התראה עכ"ל, וכ"כ בשו"ת הר"מ פאדווע (סי' י"ג) ח"ל, ואל יעשה שום אדם לומר הלא בעע"ד לריבס התראה דהו דוקא ברולס להפסיד כתובתה וכו'. אבל פשיטא דמלוה לגרשה, אף בלא התראה ויחן לה כתובה וסברא נכונה היא, עכ"ל :

מבר הלן נראה כמו שכתבתי לדינא דהרמ"א הוא מלתא באפי נפשה ואף בלא התראה והאחרונים קלרו בדבר במקום שהי' להם להאריך :

אולם לענין הכתובה נראה דח"ו להפסידה כיון דלא הי' התראה, ומ"ש מעכ"ת דבלא התראה חליא במחלוקת הרשב"ד אם נאמנת ע"י עלמה שעע"ד, או דהמרינן אין אדם משים עלמו רשע, מלבד דאין דקיי"ל דהאמת, וכמ"ש הב"ש (סי' ק"ג) גם כ"ד ל"ש כן דאין ח"ל לרין על הודאתה טעבלה בלי עומדת ע"ג, כי זה ידוע בלא"ה אחרי שכל נשי העיר מעירות בכך, ויהא לא הי' בכחה להעיד ולהכחיש דבר המפורסם, גם אף במכחישה ואומרת שבפני פלוגיה טבלה, מ"מ כיון דלריבין לעדות של פלוגיה שלא ילא שערר לחון. ח"כ באה מכה פלוגיה ובוה כתב הרמב"ן דהראשון נאמן להכחיש אף להפסיד' כתובתה, והב"ש (סק"ד) כ' דמהרמב"ם וסמ"ג משמע דס"ל כרמב"ן ח"כ יכול לומר ק"ל.

ודברי הרמב"ן אינו בדוקא באשם מפי איש דנראה דג"כ באשם מפי אשה הכי הוא. (עי' ח"מ סימן י"ז) ובשארית יוסף הובא בק"ע (אות ע"ה) דכשר מפי פסול יש להאמינן יותר לכשר, אבל בשניהם שוים הראשון נאמן ולהרמב"ן הכי הוא ג"כ לענין כתובה.

אמנם לדינא לרין ממה דכתב הב"ש (סי' קי"ז) ומדברי רש"י בסוטה משמע דבעוברת על דת משה אין לריך התראה כיון דהכשילתו, וזהו ממש כ"ד.

ועיין בספר כתובה שסתר לדברי הב"ש דהא רש"י סבירא ליה דיחוד הוי דאורייתא, ח"כ הוי שעד"מ ואעפ"כ פשטיה מהסי' דב"ד מפיקין לה לפוסלה מכתובה הרי דביחוד ג"כ בעי התרא' ח"כ דרש"י לאו בדוקא נקט דת יסודית, ולענ"ד הא הב"ש לא אחי עלה מלך דעעד"מ עברה עבירה חמורה יותר אלא מטעם הכשילתו וזהו בעעד"מ דמשמטחו נדה וכדומה, אבל ביחוד דלא הכשילתו באמת בעי התראה, והא דנקט רש"י דת יסודית, היינו דזוהו מלתא דפסוקא אבל עוברת על דת משה לא הוי מלתא דפסוקא דהא נכלל בזה גם כן משמטחו נדה וכדומה דבזה אין לריך התראה :

אך מכל מקום הא הב"ש בעלמו כתב דמשמטחו כל הפוסקים הינו כן, אם כן לכאורה צדין דידן יכול לגרשה בעל כרחם וליתן לה כתובה :

מי מעכ"ת להקשות על הרשב"ד, דס"ל דע"ד מפי עלמה ח"כ להפסיד כתובתה דא"א משים עלמו רשע, מסוגיא דנדרים גבי עמאה איי לך, דאמרינן באשת ישראל אי ברזון כלום יש לה כתובה, ולברשב"ד נימא ח"כ מ"מ ע"ד. נפלאחתי, הא מעכ"ת בעלמו הביא דברי הפ"י גבי משמטחו נדה ד"ל דעושה כן להל"ל ממשכול לעתיד, אלא דין שם דיכולה לומר דמשמטח בשונג, ח"כ הכא באשת

באשת ישראל דשוגג מותרת לבעלה ה"ל לה להילי ממכשול היא ובעלה לדור עמו חלה על ידי דבריון נבעלה ואף דגם באומרת מותר אסורה לבעלה כדאיתא בש"ע (סימן קע"ח בהג"ה) מכל מקום גם בזה אין לה כתובה כדמוכחא ממה דלא מוקמי מחגי' עה"ל באשת ישראל וככ"ג, אם כן זהו ודאי מאמנים לה שנבעלה דע"ז ל"ש ח"ה מע"ר דהסודרה שנבעלה לריבה לאפרושי מהיסורה חלה לאמירתה במזיד ממש באיסור זה למותר, דהיחם יכולה להשכיל דבריה לומר דהיחם אומרת מותר, על כל פנים לוי יהא דלוי מאמנים לה אם זאת ודין באמת כך שהיחם אומרת מותר, מ"מ הפסידה כתובתה :

ועיד שם חייבין אין לריך לכתוב רק יחמך, ואין לריך לכתוב כמכונה חייבין, ומה דהקשה מעלת כבוד תורתו דיש לשם יחמך עוד לעז זעליג, כבר כתב מזה הביט שמואל (באור ח') בשם חייבין ובשם יבודה פשוט אם ח"י חתימתו כותבים יבודה בם. ידידו. עקיבא

סימן קמז

לכבוד ידידי הרבנים מורי הוראה ובד"צ דק"ק ווארשא ג"ו

עד חשה עגונה מצעלה זה כמה שנים, ועתה השיגה ג"פ מצעלה ע"י שליח להולכה, ונכתב הכל כדין רק שנכתב בשם אבי המהגרשת שהוא לוי, והוא אינו לוי, והענין הוא עיגון גדול ושעת הדחק, כי בעלה נלקח להיות מלחמה ואי אפשר להשיג ממנו גט אחר.

הנה ביסוד הדין דשיגה שם חביה, לא ידעתי מקום להקל אף בשעת הדחק ועיגון גדול ונמסר לה הגט להנשא בו, שהרי

הדבר מפורש ויולא מחשו' הרא"ש (הובא בעורר ח"ע סי' קכ"ט) דהגט פסול, דהרוא"ם יאמרו דלא נהגרשה, כי בעלה יוסף בן שמואל, וזה יוסף בן שמעון הוא, ומשפעות הדברים דהרא"ש למד. זה לדמות אותה לשיגה שם עירו, דקתני במהני' חלה מזה ומזה, דכ' שם הרא"ש בפירושו דהטעם מפני חשש הרוא"ם, אם כן משמע דהר דניא אית להו, וכי כיכי דבשיגה שם עירו חלה ה"ל בשיגה שם חביה :

ואף דבחדשו' הרשב"א (סי' אלף קע"ו) הובא בב"י שם וז"ל אפשר דח"ל לכתוב שם חביה כלל דשמו ושמה ושם עירו ושירה תנן, ושם חביה ואביה לא תנן עכ"ל, ומשמע דעלה מהני' דשיגה שמו אחר דשם חביה אינו בכלל זה, והא שיגה כשר, מ"מ הרי לא פשיטא ליה להרשב"א הכי ונקט לה בדרך אפשר, וגם מאינך דברי הרשב"א הובא בב"י שם ביחודי שבא ממרחקים אם לא כתב שם חביה כשר, אין ראייה דו"ל דיותר קיל לא כתב כלל דכשר, משח"כ בשיגה דגרע, וכמו דס"ל להרא"ש דלא כתב שם חביה כשר ושיגה פסול, ה"ל י"ל כן להרשב"א, וביותר י"ל דהרשב"א ס"ל כהרא"ש דבשיגה שם חביה פסול בהחלט, ומ"ש דשם חביה לא ה"ל ה"ל דבה ללמוד דמדלח ה"ל שם חביה ע"כ משום דלא היו רגילין לכתוב כלל שם חביה, ולא אחרמי כי דינא דשיגה מש"ה נקט מהני' הדין בשיגה שמו דהוא דבר סמני, ולמד מזה רק דח"ל לכתוב שם חביה חבל מ"מ י"ל דבשיגה פסול :

והנה דעה מהרא"י בפסקיו (סי' קל"ח) דאפילו דיעבד פסול, אף דמשמע מהם משום דס"ל דחסרון הכתיבה שם חביה מעכב, חבל אם היה כשר בחסרון הכתיבה גם בשיגה כשר, וא"כ לדיון דקיי"ל דלא כתב שם חביה כשר גם בשיגה כשר, מ"מ עכ"פ צעיקר הדין הזה לאחדים מהם דשיגה שם חביה פסול, וא"כ איך ייקו א"ן להקל :

אך בשו"ת עבודה הנרשוי כתב להקל בשעת הדחק למסור לה הגט בשיגה שם חביה, והילי' דידיה, עפ"י יסודו בדברי תוס' דכל מה שכתבים עפ"י דיבורו של הבעל ע"כ משום דשיגה כשר עכ"ד, ולענ"ד הראיה חלושה מאד לתלות בדלא תניא, דדיון זה דבוחבין שם חביה עפ"י עלמו אין לו יסוד ומבוא בסוגיין עד דזיזוק מניה לשיטת תוס' דשיגה כשר, ואחרבא הב"י (סי' קכ"ט) כתב דמשמעות דברי הרמב"ם דל"ן כותבין שם חביה מפ"ע, חלה דהב"י העיר דהמנהג לכתוב מפ"ע, אחריו נמשך הרמב"א, וא"כ י"ל דתוס' ס"ל דשיגה שם חביה פסול ובאמת אין כותבין שם חביה מפ"ע עלמו, ומה דכתיבין לכתוב שם חביה מפ"ע עלמו, היינו דלענין זה על כל פנים סומכין על דעת הטיעור, דשיגה שם חביה כשר, חבל מכל מקום לא סמכין על זה. הינה דבאמת שיגה, או דלא קיימא לן בזה כשיטת תוס' ביסוד זה לתלות דינא דכתיבה מפ"ע בדינא דשיגה :

ואף אם נדווק מדברי תוס' דכללח הוא, דכל מה דל"ן חסרון הכתיבה מעכב, גם שיגה אינו פסול, (יהיו חלוקים דבריהם עם הרא"ש דשם) ופול"ח מזה דס"ל לתוס' דשיגה שם חביה כשר מ"מ

אורם עדיין יקשה מהא דאמריין שם בנדריים וחלה באשת כהן אי בריון כלום יש לה כתובה וכו' ה"ל בזה נימא דח"ה מע"ר לומר דה"ל בריון חלה באונס דה"ל גם ע"י אונס תהיה אסורה לבעלה, ואין באמירתה מזיד ענין לאפרושי מהיסורה, ואולי יש לומר דמכל מקום כל שאנו דנין שנבעלה נהי דבאומרת נאבסחי יש לה כתובה מכל מקו' כיון דסתם אונס יש לה קול, כל שלא עשה כן אין אנו פועלין לה, ובפרט שהודית בהיפוך.

בעת ראייה בם סדרי עברה הקושיא והחירון הנ"ל (בסימן קפ"ה סי' ב') וראייה שכתבתי שם בגליון, וזה לשוני, וכ"כ בשער המלך (פ"ט מהל' אישות), ולענ"ד יש להרץ עוד לוי יהא דלא זינח, מ"מ כיון דע"י דבורה אנו אוסרין אותה לבעלה מדין שויה אנפשה חד"א, מזה עלמו אין לה כתובה, ובמ"ש רש"י ותוס' ר"פ ארוסה, ובתוס' יבמות (דף ל"ח) בהירוא"ם ה"ל, כיון דע"י סתירה אוסרת עלמה על בעלה הפסידה כתובתה אף אם באמת לא זינחה ס"ל יש לומר כיון דע"י דיבורה אוסרת עלמה על בעלה הפסידה כתובתה, עד כאן לשוני שם, ידידו :

עקיבא במ"ו הרב רבי משה

סימן קמו

לידידי הרב רבי עזרא ג"ו אב"ד דק"ק יאסטרואווע

על שאלתו בענין כתיבת הסכר בנט חשה .

נראה דיש הקנה, דיסוד הדין דל"ן לכתוב גט בעיר שיש לה רק נהר אחד הוא חומרה גדולה, והרמ"א בהגהותיו השמיט, ח"כ הרשות נחונס למזוא לך קולח שבאפשרות לומר דבכ"ג לא החמיר כלל בד"מ, והיינו דו"ל דבב"י דכ"מ רק בעיר שאין לה משינות ובחירות וא"ל להמין רק בנהר, בזה צע"ב נהרות. חבל בנ"ד שיש גם כן משינות ובחירות כמ"ש מעכ"ת, י"ל דמספיק בס"י נהר אחד ומשינות.

ובענין שם הסכר, אם הדבר צבירור כמ"ש מעכ"ש דשם דיק הוא כולל לנהרות, ח"כ י"ל דדי לכתוב על כהר מיללטן דיק, אף דקלחם קורין מיללטן פלום, ומקלחם מיללטן עיין, כי פלום, ועיין, ודיק, אינו שם בעל"פ והמה רק על שם משינת הנהר, ועיקר השם המכונן בשם מיללטן, ובפרט כיון דהפילו בשיגה שם נהר הכשיר הרמ"א בדיעבד, ח"כ בכה"ג דשם מיללטן דיק אינו בכלל שיגה יש לומר דסגי בכך, ואם יש ספק בזה לענייה דעתי טוב יותר שלא לכתוב שם הנהר רק דיהבא על נהר ועל מי מעינות, ועל מי בארת (חסר ויו כמפורש בשולחן ערוך סימן קכ"ח) .

ובשם העיר, אחרי שישראלים קוראין יאסטרואווע כותבין זה לשם עיקר דמחקרי יאסטרואווע, והשם האשכנזי יאסטרואווע נראה שהוא קילור שם בעלמא, וגם עכ"פ בדיעבד לא גרע מיכיו דהף להמחמירים בכינוי לבד, מכל מקום בזה נראה דמתחילה היתה העיר נחשבת לפולין ואם הייתה נקראת מתחילה בשם זה דבזה י"ל דלכ"ע מהני כמ"ש הב"ש (רכ"י קכ"ט) לענין מומרה. ומכל מקום טוב יותר לכתוב דמחקרי יאסטרואווע ודמחקרי יאסטרואווע, ואשר קלח קורין יאסטר, זהו נראה ודאי לקילור שם, וגם אינו לשון לח שקורין הכרדים, ובשם העיר הולכין בחר לשון סלח, כמ"ש בפסקי מהר"א .

אחת ש"ל, ד"ל כשיטת הג"פ ה"ל להכריע שם עירו אינו מעכב, ושינה גרע, ומכל מקום יש לומר דשינה שם אביו כשר, והיינו דיש לומר דשם עירו דנתקן לכתוב בן בתחילה אף דאם לא כתבו כשר, מ"מ קאי העדים על כל מה דלריך לכתוב לבתחילה, ובשינה הוה סהדי שקרי, משא"כ בשם אביו י"ל דלא נחקן לכתוב אפילו לבתחילה ודמי לעיר לידה ולא קאי עלה העדים, וחילוק זה מוכרח בדעת ה"ע"טור. וכתב בשמו הג"פ (סי' קכ"ח) דשם עירו אינו מעכב, ואעפ"כ י"ל דשינה שם אב כשר, והסברת פשוטה כ"כ בדעת הג"פ עד שעשה מזה קושיא על הרא"ש בתשו' גבי שינה שם אב:

אך לשג"ד כיון דהרא"ש פוסק בשינה מקום דירה רק מטעם לעז ולא מטעם כיון דלריך לכתבו לכתחי' קאי העדי' עלה והויין סהדי שקרא ומוכח באמת דס"ל דכל מה שאינו פוסק בהסרוך כתיבתו אף דלריך לבתחילה לכתבו, לא קאי העדים עלה, וכמ"ש שם הג"פ בחיורו ה"ב על הרא"ש, וא"כ קרוב יותר דגם דעת ה"ס' ביסוד כוונת ר"ח בחידוש דין זה, דעדים לאו אכולה מלתא מסהדי הכי הוא, וא"כ מוכח או דעת ה"ס' לגמרי כהרא"ש גם בענין לעז וכמ"ש הפ"י, או דס"ל דשם עירו מעכב כמ"ש המהריב"ל וממילא לדין דדחינן בזה שיטת ה"ס' לגמרי וס"ל דשם עירו אינו מעכב, נשאר לעיקר עמא דלעז, אלא דנדחק דס"ל להרא"ש ג"כ דכל מה דלריך לכתוב לבתחילה קאי העדים עלה, אלא דס"ל דמה דקמני וזוידים חכמים לר"מ בשינה שם עירו סתמא קמני אף בליכא עידי חתימה רק עידי מסירה, ובזה לריכס לטעמא דלעז, ואח"כ בשינה לידה בא לבאר דאף בע"ה גם כן כשר, כיון דא"ל לכתבו אפילו לבתחילה, העדים לא קאי עלה דלאו אכולה מלתא מסהדי, וקושי' הג"פ רק על הרא"ש בתשו' דמייירי מסתמא דהו"ו ע"ה כהוג בבל הגיטין. ויחא בזה מה דלא הקשה כן הג"פ על הרא"ש בפירושו בשינה עיר דירה, ולתוס' באמת מייירי רק בע"ה, ומטעם סהדי שקרי:

גם אפשר לומר דבר חדש דאף לדין דפסקין דשם עירו אינו מעכב ושינה גרע מטעמא דלעז, מ"מ י"ל דשינה שם עירו כשר, והיינו אף דבטעמא דלעז הן שוים מ"מ אין לדמות מלתא למלתא בגזירת חז"ל, ואין לך אלא מה שגזרו חז"ל, דהיינו בשם עירו דהי' מוטבע הגיטין בימי חכמי המשנה ומלוי בו דינא דשינה והולרבו לדון בו ועמדו למנין עליו וגזרו דהלא, אבל בשם אביו אף ד"ל דהי' הוכח בימי האמוראים, כדאמרינן זאת אומרת שני יב"ש אין מגרשין נשותיהן אלא זה בפני זה מ"מ בימי חכמי המשנה גזרו הגזירה דהלא, י"ל דלא היה נוסח הגיטין לכתוב שם אביו ולא עמדי עליו למנין לגזור דבשינה הלא.

אך כיון דהרא"ש במפורש, מדמי לה לשינה דירה ומדברי ה"ס', הן אש נפרש כוונתו כהרא"ש וכשיטת הפ"י הן כפי' המהריב"ל דכוונתו בשינה לא גרע מלא כ' כלל, ממילא לדינא דקו"ל דשם עירו אינו מעכב דמוכח דשינה גרע וה"ה בשם אביו וכנ"ל, ואף לסברת הג"פ ה"ל אולי ס"ל לחוס' דלבתחילה לריך לכתוב שם אביו, והויין סהדי שקרא, א"כ אין לנו שום סעד מדברי ה"ס' שפית רק מדברי ה"ע"טור, אש כן בודאי כיון דהרא"ש וה"ע"טור ס"ל דאף בדיעבד הלא וכן דעת המהרי"א ומהריב"ל, והרשב"א מספקא ליה, ואפשר דס"ל דודאי פסול, וכמ"ס, וכן הוקבע להלכה בש"ע, והסתחוס בעלמו מעיד על השיטה ה"ה מרן הב"י ז"ל שמעיד על המנהג לכתוב שם אב מפי עלמו, ומ"מ קבע להלכה בשולחנו ה"טור דשינה שם אב פסול, א"כ אין נרים ראש להקל נגד כל הסך רבואתא, ולזה לענ"ד דכבודו של עבה"ג במקומו מונה, ובדבר הזה אין מקום לדבריו:

ובנ"ד בשינה חוספת תואר לוי, הדבר תלוי בשיקול הדעת אש הוא דבר המחבר לכל ושייך בו לעז כמו בעיר דירה. או לדמותו לעיר לידה, ודוחק לומר לקושטא דמלתא כסברא ה"ל דכל מה דלא הי' בנוכח הגיטין בימי חכמי המשנה לא נכנס בכלל גזירת חז"ל לפסול בשינה, ומה דפוסל הרא"ש בשינה שם אביו, היינו דס"ל דזהו הי' מוטבע הגיטין, כדמלוינו בשאר שטרות במתני' שני יב"ש אין מולאין שט"ח וכו' ומסתמא נהגו לכתוב ג"כ הכי בגיטין אבל בשם כהן ולוי דכודאי גח הי' מגוסס השטרות כדקמני במתני' ואש

מ"מ י"ל ערבך ערבא לריך דלמא ס"ל לחוס' דלא כ' שם אביו פסול ואף דהעבה"ג שם השיג על הלבוש במ"ש דלא כ' שם אביו ד"ל דפסול דלא מלינו מחלוקות בזה דדברי פסקי מהרא"י (סי' קל"ח) רק לבתחילה, אבל בדיעבד ליכא מאן דפליג דכשר, וכ"כ הב"ש (סי' קי"ע סי"ז), ולענ"ד אף אש נדמה כן בדברי המהרא"י אלו, הא מכל מקום מצואר יותר בפסקי מהרא"י (סי' קפ"ד) בזה דנדחק שם בדברי השו' הרא"ש בשהיא דיוסף בן שמואל, דפסול מטעם שינה שם אביו ולא מטעם הסרוך כתיבת ש"ה, משום דשם וקניו הי' שמואל, ובני בניו הם כבנים עי"ש, הרי דס"ל לדינא דלא כהב שם אביו ממש כמו בשינה:

ואף דדברי מהרא"י אלו במ"ש כן בכוונת הרא"ש המוחים, דהרי דברי הרא"ש שפתיו ברור מללו דלא כהב שם אביו כשר, מ"מ נקטינן מיהא דעת מהרא"י דלא כהב שם אביו פסול בדיעבד, ודברי הלבוש נכונים וא"כ י"ל דגם חוס' ס"ל כן, ואין לנו סמך וסניף מדעת חוס' להכשיר בשינה שם אביו:

גם אש נודה לדעת חוס' שינה שם אביו כשר כמו בלא כתב כלל, מ"מ לדינא אין לפסוק כן לעשות מזה סניף לשיטת חוס' דכללא הוא דשינה לא גרע מלא כתב כלל, באמת מוכח ממתני' דאש לא כתב שם עירו פסול, וא"כ למאי דקו"ל לעיקר דשם עירו אינו מעכב, וקו"ל כן אפילו לקולה, א"כ מדקמני מתני' שינה שם עירו הלא מוכח דשינה גרע, וע"כ מטעם הרא"ש דמשום לעז הרוחיס הוא, אש כן ממילא ה"ה בשינה שם אביו:

אח"כ ראייה למהריב"ל בתשו' (ת"ג סי' ס"ח) שכתב להדיא דתוס' והרא"ש פליגי בהרתי דס"ל לחוס' כללא דשינה לא גרע מלא כתב כלל, וס"ל באמת דשם עירו מעכב [ולדבריו ז"ל הא דכתב בסנהת אשרי והמרדכי פ' השולח נראה לר"י אפילו לא כתב שם עירו כלל שהיה טוב וכו' היינו הכל בעיר לידה כמבואר שם להדיא במ"ש וכל התקנה שהתקינו לכתוב מקום הלידה וכו' וכן מלאתי בכל התיקונים שא"ל לכתוב מקום הלידה וכו', הרי דמייירי הכל מעיר לידה] והיה כבוד שם תחילה דשם עירו דמתני' היינו עיר לידה ובשינה פסול עד לבקוף דמסיק שם טוב מלאתי בתוס' דפסקו דאפילו שינה שם לידה כשר דיעבד, והנורדכי שם כתב ג"כ הכי וכתב וכן פיר"י פ' הזורק ור"ת הביא ראייה וכו' מפ"ב דכתובות, והיינו דאחר כך הסכים דמוכח דהיכא דלא כתב כלל כשר גם שינה כשר, דלא מקרי מזויף מתוכו דהעדים לאו אכולה מלתא מסהדי, ומוכח דמתני' בעיר דירה, ובזה באמת גם בלא כתב כלל פסול:

ואף דמהרא"ה שביא תחילה מדלא קמני דלריך בשינה מקום עירו, מזה משמע דאף עיר דירה אינו מעכב, יש לומר דזהו באמת רק למאי דס"ל דשינה גרע ואין לנו ראייה לפסול בלא כתב כלל אבל למאי דנוסיק בהוכחה מכתובות, מוכח באמת דבעיר דירה אף בלא כתב כלל פסול, ור"ת שם מוקי מתני' אף בעיר לידה וס"ל לעיר לידה גם כן מעכב, והביא רק ראייה מכתובות ביסוד הדבר בדבריהם שא"ל לכתוב אש שינה לא גרע, וכן נראה מסידור דברי החוס' דבתחיל' כתבו אורי' היינו דוקא היינו עיר שדרים בה וכו', ור"ת הביא ראייה דאין שטר נפסל כשנשתנה בה דבר, ומעשה בא' בשינה הגט וכו' והכשיר ר"י וכו' משמע דר"ת לא הכשיר בלידה, אלא דר"ת מייירי בשאר עינים שא"ל לכתוב, ופלוגתיהו דר"י ור"ת בעיר לידה בין בלא כ' כלל ובין בשינה, אבל בעיר דירה י"ל דגם להר"י פסול בלא כתב כלל ואף שבהג"ה (סי' קכ"ח סק"י) כתב בשם הגהת אשרי ומרדכי דר"י מכשיר בלא כ' שם עירו, אינו מוכרח.

וראייה ה"ב של הגהת אשרי ומרדכי ה"ל מההיא דשקל ס"ח לדבייתהו, אינו מבין, דהא אמרינן עלה הא בעי שמו ושמה ושם עירו ועירה, וא"כ דלמא באמת גם משם עירו קאמר, ולשיטת הג"פ באמת אפשר מוכרח דשיטת חוס' כהרא"ש דמשום לעז פסול, וכמו שפירש הפ"י, וא"כ ממילא בשינה שם אב פסול, גם נראה כן בדעת המהרי"י בן לב (ח"ב סי' ז') דכל הסוברים דשם עירו אינו מעכב בגט, כיון דמוכח ממתני' דשינה גרע ה"ה בשינה שם אביו, ונראה שכן דעתו להלכה לעיקר דשינה שם אביו אפילו דיעבד פסול, וכן מצואר להדיא דהו' (ב"ח סי' כ"ג):

ואם היו משולשים יכתבו כהן משמע דבעלמא לא, וכמ"ש בספקי מהר"י (סימן ו') יש לומר דלא נכנס בכלל גזירת חז"ל מ"מ רחוק לחלק בן :

גם מלבד דאינו מצוהר כ"כ בהר"ש דלריך לכתחילה שם חז"ן , גם ה' שנינה לידה דכתב הר"ש להכשיר רק מטעם דאינו גלוי לכל משמע דכל"ה ה' פסול משום לטו, אף דלא ה' ממטבע הגיעין בימי חכמי המשנה כמ"ש הוסי' דהקדמונים הנכונגו, ואף דמ"מ יש לו להקל יותר משינה שם האב ממש, והיינו אם נפרש דברי הוסי' בדס"ל להג"פ דמנה דלריך לכתוב לכתחילה קאי העדים עלה דכתבנו דמ"מ ליכא סניף בזה מדעת הוסי' דאולי ס"ל דגם שם אב לריכס לכתוב לכתחילה, ובזה עדיף יותר שינוי הוספות כהן ולוי דבדו"ח ח"ל לכתוב לכתחילה, מ"מ אין הכרע בכוונת הוסי' וכדכתבנו דדומק לומר דהוסי' והר"ש יחלקו ביסוד מה נקרא עדים אכולה מלחא מהבדי, ולזה קשה עלי להחיר עד שיבורר הסיחור מגדולי דורנו זקני הדור הש"י כולענ"ד, ידידכם

עקיבא איגר מא"ש

סימן קיז

כתב אלי על זה עמיתי הגאון רבי מאיר נ"י בעה"מ בית מאיר וז"ל

בשלהו אלי אמרתיו הטעורים. בענין שנשאל גאונו ממורי טורחה דק"ק ווארשויא, על עסק בנט שיש עיגון רב בפסולו, ומס' ארע אשר לא ידע מר ואני כמוהו מירתי טורחה ההמורה הלזו, אמנם למען אהבתי לכבודו וגאונו דמר פניתי מיד לעיין בדבריו הקדושים, ומלאתי שכולה אהובים וצדוקים :

מה שהעלה שאין לסמוך בשום אופן על פסק עב"ג אחרי שהוא נגד פסק הש"ע והרמ"א שהרי ה"ב' המעיד להמנהג שכתבים שם חז"ן המגדש והאחריו החזיק הרמ"א בן (בסימן ק"כ וסי' קכ"ט) וכתמי תרומתו כדעת הר"ש ולא הביאו ה"ש מי שאומר חלה דבנשאת ל"ה, מאחר דלדעת הר"ש דאפילו נשאת חלה, וכן פסק ה"ב' בנשוא' (סימן י"ג) ולא הביאה להשיב על המורה לכתיר כמה דהקשה נמי קושי' עב"ג מהמנהג ומיקל ראש ליתנו לכתחילה במקום עיגון, וקושיה עב"ג מלבד דחיית מעכ"ת הגאון נ"י כהגון, אף גם הוא הביא מהר"ו שהרגיש נמי אחרי שהעתיק לשון ההוסי', כתב דמשמע דאין לכתוב שם חז"ן המגדש על פיו, וליכא למימר דהוי עבידא לגלוי' דהא אפ"ה אינו נאמן על עצמו חלה עפ"י אחר, מדאמרין פ' החולץ אפילו עפ"י קרוב, משמע אבל לא עפ"י עצמו, אמנם טוב כתב ורפיא בידי דכי דייקה לשון ההוסי' משמע דאי עביד לגלוי' לק"מ הא דכותבין עפ"י עצמו עכ"ל מהר"ו, וז"ל לענ"ד דכי דייקת ביהוסי' היינו דהא יש קושיא זו בדבריהם שכתבו וז"ל לאשהמודעתה משמע חלו היה דמי בענין הגלוי מלחא היה יוחא, ותיפוק ליה דהא מכל מוקום עפ"י עצמו לא, ח"י משמע דס"ל דאי משום הא לק"מ דיש לומר דדוקא בחלו"ה דהכרס הוי שהוא אחוה דמיתנת, וכן היא שביא אשת המת, הדבר נוגע לעצמם דאפשר הוא ממליח נפשו שהוא אחי המת משום רווח ידועה אחיו המת לאחר סילוק ההלילה וכדומה, וביא מפני שזקוקה מחמת הבעל, ואין יבמה רואה לחלוץ ממלחא נפשה לומר שביא אשת המת ויחלוץ לה אחיו, ואח"כ הביא עדים שחלטה ב"ד, משא"כ הכא בנט שהמיד ההכרס להכיר שהוא איש ואשתו, וליכא למיתש חלה דיעלו שמוהם חלו לגרש אשת חזירו כמבואר שם ב"ב, וזה לא מקרי מעיד על עצמם חלה על החרים, ומשום דעבידא לגלוי' מוצא סמכין עליהו, ובחמת להכי כ' הר"מ (סי' קכ"ט סי' ס"ה), ובנשוא' מהר"ו (סי' ה') משמע דהוא עצמו נאמן וז"ע עכ"ל, אבל אין לו נוכחין בן בשמות עצמן מדכור הכרח לכתוב עכ"פ חיישי' לשמא חזיב עדו' על עצמן משא"כ בשמות האבות, כיון דאם לא נכתב כלל כשר סומכין על משמעות הוסי' דלא חשיב על עצמן וק"ל, ולהכי בלי ספק העלה מעכ"ת הגאון נ"י כהגון נגד פסק עב"ג :

אולם בנ"ד שנכתב שם חז"ן כראוי חלה דחוסף בו לוי, ל"ל שיש לדון להכשיר ליהן הגט במקום עיגון, ולהדיח מבואר בהוסי' (דף פ' ד"ה שינה וכו') בשם ר"ת דאפילו אינו כהן

השטר כשר, ולא מציעה לשיטת המהר"ש (ה"ד סי' ג') דפי' דבריהם חלה כמהר"ב, חלה שדברי הוסי' אהדים עם דברי הר"ש דתרווייהו בעי' ולא חלה הא כהא, וכ"כ הפ"י שם וסי' משמעות ה"ב', הרי להדיח דכשר, וע"כ משום דהוספת כהן אינו חלה כשינה מקום לידה, חלה דאפילו לשיטת המהר"ב חלה חלו חלה עם הר"ש דעת הר"ת דל"ה חלו במידי דאין הכרח לכתבו ולא בהשטם דלעו, וא"כ יש לומר דמה דפקינן בהר"ש ככוכחה מר מזה חלה כחזינן מקום דירה, ומכל מקום כשינה מקום דירה מפורשת במשנה דפסול, וע"כ דמהלקינן בין שינה מקום דירה לדירה אחרת מפני השטם דלעו, וז"ל דה"ה בהוספת כהן או לוי חשוב כדירה, מ"מ ח"ל ברור להוכיח גם מהר"ש דכשר בהוספת כהן דומיא דשינה מקום לידה דהרי הר"ש נהו ע"עם וכתב דדוקא שינה מקום דירה הוא דליכא חששא מחמת שידוע לכל שכל אדם נקרא ע"ש דירתו פלוני ממקום פלוני, אבל מקום לידתו אין ידוע ואינו נקרא על מקומו וברור שזהו ג"כ טעמא דנהו על שינוי שם חזות, וכתיב והרואים גט שכתב בו יב"ש ויחזרו אינה מגורשת, כי בעלה יוסף בן שמואל, משום דשם חזות לשם דירה דמיא, ששם חזות ידוע לכל, וז"ל ללמוד מזה הא כשינה הוספת כהן ולוי דדומה לשינה מקום לידה מחמת שא"ל לכל כשם העלם, דהרי הר"ש מביים ומשום העדים אין לפסול דחמתי אשקרא דכיון דא"ל לכתבו לא קיימי סהדי עלה כדאמרין בכתובות דאין מעלין משטרות ליוחסין, דהעדים אמנם שבשטר קמסדי ולא אפלוני כהן דא"ל לכתבו, חלמא דבר הרריך לכתוב אם כתבו שקר העדים פסולים ויראה לי דמכ"ש דבר הרריך שלא לפסול שטרא אם כתבו פשיעה דחמתו אשקרא, ואם כן התינה כשינה מקום לידה לייבא חשש דפסול ע"י שינה חלה דהשטם דחמתו שקר שפיר אמרינן דלא קיימי סהדי עליה משום דאין נפקותא בעדות לא מפני שרריך חלו ולא מפני הפסול כשינה, אבל אם נימא דהשטר פסול בהוספת כהן פשיעה סהדי מהוייבוס דקדק שלא לפסול השטר כמו דמהוייבוס דקדק בשני יב"ש בעיר אחת כמבואר הוסי' שם ומדוע לא מעלין מיניה ליוחסין, ח"ו דס"ל דהוספת כהן לא פסל השטר ובר"ה בהוסי' :

ובן איחא להדיח בנט פשוט (סי' קכ"ט) בכ' ע"ד מהר"א מווינה ב"ה חסרו בנט לכתוב כהן שהוא פסול, והוא דעת י"ה שברמ"ה וחתם הוא על מגן אוך לא דחו דבריו מחוסי' והר"ש פ' הזרק [ואין זה חיומה כ"כ דעובד יותר לדחות מגמ' ערוכה כ' חגיגתו כשר] דס"ל כשינה מקום לידה הגט כשר, והב"י ראי' דהשטר לא נפסל כשינה בדבר שא"ל לכתבו מדאמרין אין מעלין משטרות ליוחסין דלאו אכולה מלחא מהבדי, הרי מוכח מדבריהם דאפילו כתב כהן והוא אינו דכשר כ"ש שהמגדש כהן ולא כתב כהן, עכ"ל, ומהיבן ראה בהר"ש שהגט כשר אף דכתב כהן למי שאינו, אם לא כדכוכחו דחלו נפסל השטר עפ"י הוספת כהן, הוי נמי מחזי כשקרא :

ואין לומר הא כל דברי הוסי' והר"ש בניוים עפ"י פירושם להפלוגתא דח"מ משטרות ליוחסין והא לפי' הש"כ חוסי"מ (סי' מ"ט) עפ"י פי' הרמב"ן הא ודאי חלה מוכח משם דהרי אף למ"ד אין מעלין הא לא חמתו כהן חלה למוחזק לכהן, לזה י"ל הא בל"ה ח"כ למידק על ראיית הוסי' והר"ש, הא בכתובות אינו רק פלוגתא דאמוראי דלא נפסק הלכתא כמאן, חלה משום מעלת יחוס ההמיר הרמב"ם, כדאיחא בהב"מ שם, ומנין לנו ללמוד מהב"ם, אבל בחמת לק"מ, דהוסי' והר"ש סוברים אחרי דמוכח מהמ"ד חלה מעלין דלא נפסל השטר ע"י שינוי זה, וגם לא מקרי חמתו בשקר במה דא"ל לכתוב, ממילא לא משיינן פלוגתא, חלה אמרינן דאף מ"ד דמעלין מודה בכל זה, חלה דמ"מ סובר כשעמידים אף על מה דא"ל מ"מ סתמא אכולה מלחא מהבדי דמה"ת להו לכתוב כשינוי, וכן נראה אף המפרשים כהוגיא דמעלין משטרות וכו' דלא כפירוש חוספו', מכל מקום מה שהוליאו הוסי' מפירושם דשינה כהן למי שאינו כהן דדומה לשינה מקום לידה כל כמה דלא מלינו החולק ע"ז בהדיח אפוכי פלוגתא לא מפשינן, אף דהג"פ כתב דל"ה דעת מהר"ה ווינא לפסול בחיסור כהן עפ"י פי' הרמב"ן ח"ל, ולדבריו פשיעה דנפיק מיניה בק"ז דפסול בהוספת כהן, ולענ"ד אין לחוש כי פי' רחוק מהחמת בכוונת מהר"א ווינא :

כ' שם בטעם הד' אפילו ידעו כל עשוייהו דדומה לשם לידה, מ"מ ש"ס דגירסה בעלמו דרי את מנורסת ממני, דרי נהגרה מבעלם באמת, וידעינן דאשה זו נהגרה מבעלם אבל ב"ד שלח הגט לגרש בת יחזק, ואיך ישנה השליח וימסור הגט ליד האשה בה נתן מה שלא לזה הבעל, ואיכא למיחש דלא נהווין לגרש אשתו כלל, ולכך שינה שם אביה, והרי אין כאן גירושין לאשתו פלונית בת נתן, ודאי לית מאן דפליג דאין נהנין הגט וכו' כיוצא בזה כתב בתשו' רא"מ וז"ל כ"ס בנידון דין שהסופר לא כתב שם אבי אשתו אלא מפי הבעל וכו' יש לחוש שמא כיון לקלקל עכ"ל ז"ל, וא"כ מאי מהני לדמויי נידון דידן לשינה מקום לידה אחרי שהוא ע"י שליח :

אמנם באמת דברי ה"ל קשים לי עובדא תינה אם ה' אמירת הבעל לשליח הולך גט לאשה פלונית בת נתן אבל כיון שאמר לאשתו בת נתן, מה שינה איכא בזה, דשינה מקרי היכא דאפשר לשליח למעבד כדמאור המשלח וכו' אינו עושה בחופין זה מקרי שינה, אבל באומר הולך גט זה לאשתי שרה אף אין ידעינן שיהא אשתו וזולתה אין לו אשה בגבולו שאין לשום אדם ב' נשים וגם ידעינן שזאת היא אשתו שמה שרה אע"פ שמה דאמר נמי בת נתן והיא בת יחזק אפשר להשליח לקיים מה שזוה, וזה ודאי לא אפשר ומ"מ לא ימסור השליח לאשתו שרה בת יחזק שיהא אשתו באמת כדי לקיים שליחותו כמו דלנו דנין העדים שחתמו בשינה בדבר שא"ל דלא הוי חתמי בשקרא משום דאין דרך לדקדק בן מחוייב השליח לדון בשינה שם אביה שהוא מפני שאין אריך בו רק לקיים שליחותו למסרה לאשתו שמה שרה :

ונראה דה"ל בעלמו הרגיש בזה ע"כ הוסיף לבאר ועובדא איכא וכו' וי"ל דאם היינו יודעים בבירור שרצונו לגרש אשתו, אלא דבשגיאה נעשה השינוי שפיר יש להשליח למסור הגט כאשר צוה ליתנו לאשתו שרה, אבל יש לחוש דלא נהווין לגרש אשתו כלל, ולכך שינה שם אביה, ור"ל כדי שבאמת לא ימלא השליח אשה ששינה שרה בת נתן ולא ה' כוונתו לגרשה ואיך ימסרו השליח, ה"ל זהו בודאי קשה אם לא ה' כוונתו לגרשה, מה הכריחו לעסק הגירושין וכו' דלכתי מביא רא"י, וכיוצא בזה מנאצי בהרא"ש וכו' דיש לחוש דכוונתו לקלקלה, ור"ל ע"כ כיון שאולי לא ירגיש השליח בשינוי וימסרנו ותנשא בו ויערער ויקלקלה א"כ כוונת ה"ל קשה עליו בחרתי, ואיך כתב מנהג זה ואיך ישנה השליח למסור הגט וכו' ה"ל דלרבא השליח עושה רצונו במה דתנו לידה, ואי משום דהחשש דכיון לקלקלה, זה אינו נוגע מפני שבא ליד השליח, כי מיד בכתיבת הגט איכא לחשש זה אפי' בוגרש מידו לידה [דבאמת] חשש הרא"ש בכתיבת הסופר, ותו דמביא ראיה מן הרא"ש לנידון דידיה זה ראיה לסתור, דע"כ לא חש הרא"ש אלא כדדייק כ"ס כ"ד דפסופר לא כתב שם אבי אשתו אלא מפי הבעל, אבל ב"ד שליש מעיד שהוא נאמן כמו דנאמן לומר בפ"י וסוף מעיד שנכתב מנהג אחר אין שום ריעותא זו לגבי הבעל שכיון לקלקלה ומאיכתי תיחיל לחשדו בזה כמבואר כמה פעמים בחוס' וחד מנהון (דף ב') דבור המתחיל דאחיהו] ואף על דברי הרא"ש יש להקשות, למה לא חששו החוס' בשינה מקום לידה שהעידו נמי שב' מפי עלמו, ואיך לא חשו שמא מכון לקלקל, עפ"י ריעותא דשינה, א"ו דלא חשו לזה לחושדו ע"י ריעותא כמו דתלינן השינוי כזה לעשות ולא חשבוהו לריעותא, ולהכי מסתבר לי דהרא"ש מפני דפסק בל"ז בהרא"ש דבשינה שם האב הוי שינוי גמור, כתב זה לסניף בדרך כ"ס אם נכתב מפיו לבדו, אבל בשם מקום הלידה או במה דלנו מדמין אליו אין חילוק לעי"ד בין מגרש ע"י שליח או בעלמו וכו"מ שכתב שלא על פיו :

זהו דעתי העניי, אבל מ"מ לא למעשה שאינו כדאי לחלוק על ה"ל, וגם ביסוד הדבר שהעליתי לרמות לשינה מקום לידה, אין רצוני לסמוך עלי, רק בהסכמת מעכ"ת הגאון נ"י, ואם דעמו הגדולה לא יסכים למסור הגט, בעלה דעתי, ואם גם דעמו מסכים, יצטרף לנו עוד גאון אחד מפורסם ידיו הקטן.

מאיר פוזנר
ס'

הן מהלשון דהא מסיים מחמת שכתבו בשטרות כהן ומשמע לא משום פסול בלא כהבו, א"ו כדפרינו כל האחרונים דבריו דאך נאלץ הסבירא נדמשמע ליה משם דאף בימי האמוראים כתבו כהן מסתבר ליה לעיקר שיפסול בהסרנו כמו בשינה השם, והן מלך עלמות הפי' דליתא ממ"מ וה"ל דה"ן השטר נפסל אם לא כתב כהן אמאי אמרינן אין מעלין סבירא הוא דמעלין דמסתמא ידעו העדים בבירור שהוא כהן דאל"כ למה חתמו דהלוה כהן כיון דלא ידעו ברור דהוא כהן, אע"ג דכוחו לא היה להם לכתוב כיון דאין השטר נפסל בלא כ' שהוא כהן א"ו וכו', ודבריו המוסים דמה בכך דלנו נפסל בלא כ' כהן, ולמה לא יחתמו אף דאין בקיאין ביחובו אחרי שעולה לבס"כ, א"ו דלא מוכח מפירוש הרמב"ן נגד דעת חוס', לזה מוכיח נמי מהר"ן, דהרי בכחכות מביק החי ש"י חוס' אבל הרמב"ן פי' וכו' ואלו בניטין מעתיק החוס' אוח באוח ואם יומא דפי' הרמב"ן מוכח בהיפוך, וכי ה"ס שותק מלהביא להלך בעיקר דין, א"ו כמ"ס, באופן דנקטי לפוס משמעוהו דגט זה כשר אליבאיהו, ולא מלין חולק רק דעת הר"א ויינה דמבואר בש"ע דמקום דהק ועיגון ל"ח ליה ומבואר בג"פ דהיינו אפילו אם עדיין לא ניתן :

אמנם עוד יש קצת לספק עפ"י דברי הג"פ שם שכתב לחרץ תמיהתו על הב"י דלא דחה דברי מהר"א ויינה עפ"י חוס' והרא"ש כ' ותו ו"ל ה"ל דמכשרי בשם ר"ת בהוספת כהן, דוקא בשטרות דעלמא דליכא עעמא לפסול דחתמי בשקרא כיון דעדיין לא קאי רק על עיקר המעשה, ועעמא דלעז ל"ס בשאר שטרות, אמנם בניטין דאיכא עעמא דלעז אם שינה בענין דאיכא לעז, כגון במקום דירה או הוספת כהן אע"ג דליכא למפסל משום דחתמי אשקרא, מכל מקום איכא למפסל משום לעז, וכן נראה נתשו' הרא"ש (ת"א ס' פ"ו) עכ"ל, ולענ"ד נראה דמשמעותו יותר דלכל ענינים משוינן גיטין לשטרות כדליתא גיטין (דף י"ט) משום עיגון והי משום חלוקה דלעז ל"ס בשטרות, אינו יודע למה ל"ס לכל הפחות אם יבא המלוה לגבות ממשעבדי ללוה ויחגרו לאזהר הלוה מדנכתב כהן והוא אינו :

ותו הרי כבר הוכחנו דמיודי דנפסל השטר על ידו אף דהעדים מוכרחים לדקדק שלא לכתבו וא"כ לדבריו בניטין נשים דנפסל בהוספת כהן, הרי מהראוי לעלות ממנו ליוחסין, ואם כן נהי דבמלת שטרות סתמא אין גט אשה בכלל, מ"מ אמאי שתיק הש"ס להלך דמנע אשה מעלין ליוחסין, א"ו דאין חילוק, ותו דהג"פ כתב שם, ולענ"ד יראה דכיון דמתוך דברי חוס' והרא"ש משמע דמכשרי אפילו בכתב כהן ואינו, כ"ס דמכשרי בלא כ' כהן למי שהוא כהן, אע"ג ד"ל דלא הכשירו רק בשאר שטרות, אבל בגט יש לפסלו משום לעז, מ"מ י"ל דבלא כ' כהן ליכא לעז ויש לסמוך להקל דאם ניתן גט זה שתנשא לכתחילה [ובס' ק"ט כ' דה"ה אם בא הגט מומדי] ועורה להשיג גט אחר דנותנים גט זה], ואומכים על המכשירים, עכ"ל, וכן לענ"ד אף ד"ל דלא הכשירו חוספת כהן רק בשאר שטרות ובכל, י"ל דדוקא בכתב כהן ואינו דאינא לעז דדומה יותר למקום דירה מלמקום לידה, דכ"ע יודעים שהוא כהן ע"י קריאתו לכה"כ, אבל בשינה לכתוב על אבי המתגרשת י"ל דליכא לעז, דלאו כ"ע ידעי שהיא בת לוי, ולענ"ד יותר חשש לעז בחסד כהן מעלמות המגרש ממה דלעז בהוספת אבי המתגרשת כהן ולוי וכן נראה בספר ג"פ שם (ס' קמ"ט) להלך בזה אפילו בשינה עלמות שם אבי המתגרשת, ואף דמביא שם הרא"ש ומסרה"ש דלא חלקו, וכן בתשו' ב"י אין נוהגין בכך, מ"מ מביא שם הרא"ש להלך בשינה דכתב לוי י"ל דכ"ע מודו להלך בכך, אחרי דמשמעות חוס' והרא"ש להכשיר בפשוט אף בעלמות המגרש, ומלבד זה הפרש גדול בין שינה בעלמותו כהן ולוי לבין שינה בשם האב דיש לנו סיוע מהעיתור דכתב אם שינה שם אב לא מופסל הגט ועי' בג"פ, מכל זה נראה אחרי דנוסכס בש"ע בחסד בעלמות המגרש שם כהן ולוי להקל בשעת הדחק, מכל שכן בהוספת שם כהן ולוי באבי המתגרשת דיש להשיב :

ואולם כ"ז כשקבלה גטה מיד בעלה, אבל ב"ד דהיה ע"י שלוחו עדיין ל"ע עפ"י דברי ה"ל (ס' פ"ג) שהרי כ"ז אינו אלא מחמת נטייה דעת דדומה לשינה מקום לידה, והרי ה"ל

סימן קיה

כתבתי על זה להגאון הג"ל

מ"ש מעכ"ת ללדד להקל, ודאי צ"ל תלוי רק אם דממו למקום דירה או למקום לידה, ואין לנו סברת בדבר, ומ"ש מעכ"ת להוכיח מדברי הרמ"ש צ"ל ראייה מכתובות דכיון דל"ל לכתוב לא מספדי עלה ולא הוי סהדי שקרא, א"כ מוכח דבשטרות אם כתב כהן לאינו כהן דל"ל השטר מפסל דל"ל דפסול השטר נוגע בו בודאי לריכוס העדים לדקדק בו, והוי"ן סהדי שקרי עכ"ל.

מ"ר הגיעו לבוקר מכתבו ופלאתי על כבודו, איך למד גט אשה משטרות דעלמא, דמ"מ י"ל דגט אשה פסול משום לעז, וסר"ש למד רק כי היכי דבשאר שטרות בתוספת כהן לא נפסל משום סהדי שקרי, הכי נמי בגט אשה היכא דליכא משום לעז, כגון בשנייה מקום לידה ולא מפסל משום סהדי שקרי, אבל מכל מקום בתוספת כהן, יש לומר דפסול משום לעז.

ומ"ש מעכ"ת הגאון נ"י דמכל מקום גם בשאר שטרות איכא לעז אם יבא המלוה לגבות ממשעבדי ויאמרו לא זכו הלוה מדכתב כהן.

לענ"ד עריפת לקוחות תלוי בפסק צ"ד, והב"ד יפסקו דטורפים מהם, ויאמרו דמסתמא זכו הלוה דלי"ה לבי יב"ש דלא הוחזקו והעדים בודאי לא העידו אכולה מלתא, מש"כ בגט אשה דאיכא לעז מפני הרואים.

תו כ' מעכ"ת הגאון להוכיח דל"ל דגט אשה פסול בתוספת כהן, ה"כ יבא הדין דמעלין ממנו ליוחסין, ולא ה"י משתמיט הש"ס לחלק בדגט אשה מעלין ליוחסין.

לענ"ד הא בלא"ה לשיטת תוס' וסר"ש דקיימי' ביה משכחת דמעלין בהוחזקו ב' יב"ש, וע"כ הא דלא מחלק הש"ס בהכי משום דהא מפשט פשיטא ליה להש"ס דאיכא דהכשרו ופסולו דהשטר נוגעים בזה ולריכוס העדים לדקדק בודאי מעלים ממנו ליוחסין, ועיקר פלוגתייהו רק היכא דל"ל פסולו והכשירו דשטר תלוי בו, וא"כ בגט אשה דפסולו נוגע בו מפשט פשיטא דמעלין ממנו ולא דיבר הש"ס מכהאי גוונא כלל.

מ"ש מעכ"ת דמסתבר לו יותר לעז בהסר כהן מעלמו דהמגרס מצתוכפה כהן ולוי באחי המהגרסת, בודאי דעתו וכוהו יפה להכריע בסברא אבל עכ"ל לא ידענו הכרח לזה.

ובאמת לענ"ד יש לחוש צ"ל לחשש דלאורייתא, דאף בשניה שס העיר דירה ושס אציה כתב סר"ש דפסול מפני הרואים, משמע דהוא רק דרבנן. וכמ"ס המהר"ש (דף ק"ב ע"ג) מ"מ לדעתי אינו מוכרח ד"ל דמכח היסוד דפסול עכ"פ מדרבנן משום לעז, א"כ פסול דהשטר נוגע בו לריכוס העדים לדקדק עליו ואכולה מלתא מסהדי, והוי סהדי שקרא, דאיכא דהדין שלא לכתבו מפני פסולו דהשטר בודאי לריכוס העדים לדקדק בו ואכולה מלתא מסהדי, והוי סהדי שקרא, ואף דג"ג דרבנן, דהא קי"ל ע"מ. כרתי והוי רק מזויף מהוב, מכל מקום כ"ל דכ"ז אם הגט נמסר בפנינו מיד הבעל לידה, אבל צ"ל ע"י שליח יש לומר דלכ"ע אף לדעת העיטור מדלאורייתא בטל.

ואף דמעכ"ת יפה דהא לדברי ה"ל, מ"מ כ"ל מטעם אחר יש לדון, דלולי מכה ריעותא דשיניה יש לחוש מדלאורייתא דלא נשלה הגט זס מצעלה של זו הלא מאחר ששמו כשמו ושמה כשמה והיא בת לוי, ואף דהשליח מעיד שהוא שליח הגט מצעלה של זו, מ"מ י"ל דלוינו נאמן, כיון דבגט הילולא מתחת ידו מוכח דלא זכו בעלה, ואף דכפי הוכחת מעכ"ת נ"י מוכח דגוברים בשטר כזה בתוספת כהן ממשעבדא ולא מלי לדחותו ליב"ש אחר כהן, י"ל דוקא בשטרי דעלמא כיון דבעלמאותו אין בו פסול לעז י"ל דלא מקרי ריעותא מכה השינוי ול"ה ליב"ש אחר ואומרי' בדואלי. עדים לא דקדקו עליו אם הוא כהן או לא וה"ל להעיטור דלא ס"ל לחששא דלעז יש ללמוד דגם בגט ע"י שליח כשר, ללא כוונת ריעותא לחוש דהגט אינו מצעלה של זו, אבל למא דקיי"ל דע"כ פסול הגט מדרבנן משום לעז יש לומר דמכח זה הוי ריעותא לחוש מדלאורייתא לאחר ששמו כשמו:

וגם אין לנו מעשה כיוע וסעד לדינא מדעתיא דהעיטור ד"ל

דדוקא העיטור דפשיטא ליה מסברא דל"ל בו פסול לעז מש"ה לא הוי ריעותא, דל"ל דרך העדים לדקדק בכך, וכשר אף ע"י שליח, (וגם בזה יש לפקפק דלולי אין ללמוד זה משטרי דעלמא, דהא מלינו לעיל בחששא דשני יב"ש צ"ל דמליעא, מי פשיט מר איסורא מממונא, אמנם י"ל דדוקא הכס דל"ל אדם מוחזק בזמון דאף דבמה דמחזיקין השטר מוליחין מהלכות. מ"מ עתה דנין רק על שטר שנמלא דל"ל אדם מוחזק בו, כמ"ס תוס' לדינא חולין (דף ל"ז ע"א) ומוזק קשה לי על תוס' צ"ל שם עליה דהכיה מי פשיט מר איסורא מממונא, הא חזיקן דבזמון אין הולכין אחר הרוב, ובאיסור הולכים, ולא ידעתי, הא מזה מוכח רק דחזקת ממון חלים, אבל בשטר הנמלא דל"ל אדם מוחזק בו יש לומר דקיל יותר מאיסורא.

אאב"ה שמעתי מפי אה"מ נ"י דה"י מנגמס עוד על קושיא תוס' ס"ל הא חזיקן דאף חי בימנא לאו דלאורייתא, ומדלאורייתא חייבי' דמתרמי עוד חפץ כזה, מ"מ חיקו חז"ל להדורין אצידה בסמינים, ואף שט"ח מחזיקין בס"י, א"כ י"ל ה"י לענין חשש שני יב"ש אף חי הוי דלאורייתא, מ"מ הוי כמו ס"י ומחזיקין בהקפאה דרבנן מש"כ (באיסור) מש"כ עתה דכל גט כזה שבה לפני הב"ד פוסלים משום לעז, י"ל דמודע העיטור דמכח זה הוי ריעותא טובא לחוש מדלאורייתא דל"ל הגט מצעלה של זו.

גם בלא"ה גם להעיטור עלמו י"ל דכבר כפי' הרמב"ן בהיהו דל"ל מעלין משטרות ליוחסין, דמה שחתמו בעדים משום דהוחזקו בחזקת כהן, א"כ אין ראייה כלל וי"ל דגם בשטרי דעלמא מכה ריעותא דתוספת כהן אף דל"ל בו פסול, מכל מקום הוי ריעותא לחוש ליב"ש אחר.

ומ"ש מעכ"ת לדון כי היכי דהוכיחו תוס' וסר"ש מ"מ ד"ל אין מעלין, בדרך אפשי פלוגתא לא מפשינן, ה"י כיון דמוכח עכ"פ הכי לפירוש תוס' לא מפשינן פלוגתא בין תוס' להרמב"ן. **לענ"ד** אינו מהדומה, דבשלמא בפלוגתא דלאורייתא יפה לנו כיון דמ"ד אין מעלין ס"ל ע"כ מסברא פשוטה בלי הכרחי דמה ש"ל לכתוב לא קא"י העדים עלה ולא הוי סהדי שקרא ולא מפסל השטר, מס"ס דפליגי עליה אידך מ"ד, וגם ה"י חיתא דפלוגתייהו בנזף השטר בפסולו חייבי העמידו פלוגתאם בדון מעלין משטרות ליוחסין דיוולא מכללא דפסול השטר והכשירו, מש"כ לדון מדעת תוס' לדעת הרמב"ן בודאי י"ל דגם תוס' לא היו מכריעים כן מהכרח דעהם רק מכה הכרח לפי פירושם. מש"כ לפי פ"י דהרמב"ן דליכא הכרח, וגם ל"ש לומר דה"י להס לפלוגי בעיקר דין שטר בפסולו, דהא לא בלא כלל למיפלג בחיוב דין רק בפירוש הסוגיא, וממילא נמלח מזה דלפי' הסוס' מוכח מהסוגיא דהשטר כשר ולהרמב"ן ליכא הכרח.

ור"ה לדעתי אם יודון דתוספת לוי באחי המתגרסת איכא לעז כמו במקום דירה, צ"ל ע"י שליח הוי חשש דלאורייתא. כן נראה לענייני דעתי יודו חובבו ואחובו.

עקיבא

סימן קיט

כתב אלי שנית הגאון רבי מאיר נ"י

הנה כתב כבודו לחלוק על המהר"ש ולדון דבשינה מקום דירה וכן בשינה בשם אביו מדלאורייתא בטל הגט, ידע מר דגם לדעתי דברי המהר"ש אינם ומטעם אחר שהרי הפוסקים כתבו דמ"ש סר"ש לפסול בשינה שם אביו, היינו דמדמה לשינה מקום דירה דאף דנמי אינו מעכב, מ"מ מפורש במשנה דהלא, מי הוא שיאמר דשינה דירה במתני' דנקטו בזה בזה עם שינה שמו שינה' כשר מדלאורייתא, וממילא ה"ה בשינה מקום דירה ושם אביו, וכדמורה הלשון שכתב הרואים גט שכתב בו יוסף בן שמואל ויאמרו אינה מגורשת והרי הוא בכלל הענין הג' שכתב הרמב"ם (פ"א מס"ג) וזה לשונו ושינה' הענין הכתוב שגירשה וסיריה מקיינו, וחדע שהרי כ' (פ"ג ה"ד) דשינה שם עירו ושם עירה דאינו גט, וכבר כתב נמי (צ"ח בשו"ע שצ"ח מ"ה הלכה ד') וזה במשפט הגט דברים עיקרים מה"כ כ"מ שאמרנו אינו גט סר"י בטל מה"ס, הרי ע"כ ענין שינה דירה הוי בכל ענין ג' ה"ל, וה"ה להר"ש

להרא"ש בשינוי שם אביו נמי בטל מה"ס, ואין זה דומה למש שזכרו פסול דבריהם בחשש לעז, שזהו הלעז דמהילד ע"י ערעורו והבעל, כזה אינו אלא לעז דרבנן, אבל לעז זה דכל הרואים גט זה יאמרו שאינה מגורשת הוא בכלל ענין הג' ובטל מה"ס, שאין כחב זה מורה שגירש אשה זו :

ובעתה נחזי אהן מואחר שהוכחנו בטוב דאף להרא"ש שטר שכחב בשם כהן ואינו כהן דכשר, הרי ע"כ אף אם יטעון הלוה אינו איש הזה שהרי אינו כהן, לא שמעינן ליה וגובים ממנו מפני שלא הוחזק אחר בשמו ושם אביו, ואיך יעלה על הדעת דהב"ד לא יחושו על טענתו זה, וכל הרואים גט אשה יאמרו לא זהו שגירש אף שלא הוחזק אחר בשמו ושם אביו, ואף בלי מערער בפנינו, וכדי שלא יהיה פתחון פה לומר דבגט נמי אין לחוש ללעז דכ"ע שיחבטל מש"ה מה"ס א"כ לא יחבא למיחש ללעז דהבעל, שיערער שאינו המגרש והראיה שאינו כהן ויפסול מדרבנן, לזה כחבתי דאף בשטרות איכא לעז ללקוחות, [ומעכ"ת כחב דממונה ל"ש לעז, לפ"י שינה שם דירה ולהרא"ש דאין פיסול רק משום לעז. לימא דבשטרתי ממון שינה דירה כשר וישתקע הדבר ולא נאמר ועיין עור חוה"מ סי' מ"ט] אבל בלמנה אחרי דמוכח דבגט נמי אין חשש שהוא מה"ס, מהיכי תיתי לן לחוש לעלמיו פסול דרבנן בגט אשה יוחר מבשטרות, לכן הי' פשוט בעיני דעת הג"פ בכוונת חוס' דאף בגט אשה כשר:

ומ"ש מר חביבי הגאון בהשגחתו על המהרש"ם שיש לחוש לפסול העדים, ידע מעכ"ת דאף שכחב הב"י לשון הוה, ומ"ש הרא"ש והר"ם דכיון דא"ל לכתוב מקום הלידה אין השינוי פוסל, לא כחב טעם זה רק לומר דלא מפסלי עדים בחתימתם דחתמו אשקרא דמאחר וכו', במחכ"ת לא דק בלשוננו שהרי כבר העידו חוס' דמקום לידה נכתב מבי עלמנו ומכ"ס מפי אחרים וקרובים, ואיך יהי' ס"ד לפסול העדים לטעון מוטעין היינו, ומכ"ס במה דרשאים לכתוב ע"י אחרים, ואף שמה"ז גם הני כחבתי בלשוני, אלא דדבר הליך לכתוב אם כחב שקר העדים פסולים, היינו אפשר אם הי' לריך לכתוב כהן לחועלת השטר, לא הי' רשאי לכתוב כ"א עפ"י העדים עלמם, [ועכ"ז מוחקי העדים וכחבתי במקומו השטר פסול דחתמי אשקרא], אבל שם אביו דכבר הנוכח לכתוב אפי' ע"ש עלמנו, איך ס"ד לפסול העדים מכאן זה, וברי כחב זה על שינוי לידה, וכבר מובאר בחוס' שהמנהג לכתוב עפ"י עלמנו, וא"ו דהרא"ש לטעמי' דכ"ל גבי מוקדם אף דהעדים כשרים, מ"מ השטר פסול אף לגבות מב"ח כמובאר בש"ך חוה"מ (סי' מ"ג), וכבר מובאר בהריב"ם (סי' שפ"ב) דלשיטה זו אין כלל חרות שטר עליו והוא כחפא בעלמא, משום דחתמי אשקרא, וממילא הי' דהגט פסול לגרש בו, אף דהעדים כשרים, ומדוקק לשון הרא"ש שכ' ומשום העדים אין לפסול דחתמי אשקרא ור"ל לפסול הגט מפני שהעדים חתמו אשקרא, ולא כחב ומשום העדים דחתמי אשקרא אין לפסול, א"ו כדכתיבנא.

ומ"ש מר חביבי נ"י אחרי שהעלה שאין בענין חשש דאורייתא, דמ"מ זהו רק במוסר הגט בפנינו וכו', ואני כבר כחבתי שלדעתי ודאי הענין דאורייתא, ובעיקר חששא דמר שע"י שליח, אינו נוח ל"י, דמה"ס לחוש לזה, הא נאמנות דהשליח לא אחרע במידי, מוכ"ס לדון מכה הוכחה קלה לפסול נאמנות השליח, ולחוש חששא רהוקה כול לשמו ושם אביו ושם אשתו ושם אביה חוץ מלוי. ידירו הדו"ס:

מאיר פונר

סימן קב

כתבתי שנית להגאון הג"ל

ומ"ש חביבי מעכ"ת הגאון לרחות דברי המהרש"ם בשתי ידיים, דפשיטא דשינה שם עירו דקתני בכתמי' דתלא, היינו מדאורייתא דומיא דשינה שמו דקתני בחד בבה בכתמי' :

לענ"ד הא מדברי חוס' גיטין (דף כ' ע"א) מובאר דס"ל דשינה שמו דקתני בכתמי' היינו דהגט פסול רק מדרבנן, מנדקתני בבירייתא ומודים חכמים לר"מ דאם שינה וכו' וכמ"ס המהר"ם לובלין שם, ואף לפירות המהרש"א שם עכ"פ לרבנן דר"מ שינה שמו פסול רק מדרבנן, ואף דמסקו חוס' שם דמייירי בלא שינוי שמו נמש

אלא דכתב שם דיודה בגליל, וא"כ י"ל דשינה שמו ממש אף לרבנן דר"מ פסול מדאורייתא, ודברי הב"ם (סי' קכ"ט) אין שוכרחים, מ"מ עכ"פ דינא דמתני' שינה שמו היינו רק פסול דרבנן, א"כ אינו לחוק לומר דשינה שם עירו דהוא ב"כ דרבנן היינו אף בשינה ממש, דאף לחלוקים בדינייהו דשינה שמו ממש פסול דאורייתא ושינה שם עירו ממש פסול רק מדרבנן, מ"מ שפיר כללינוהו מתני' בחד בבה, כיון דבתרווייהו דינא דקתני תלא היינו מדרבנן :

ומ"ש יודי מעכ"ת דמדברי הרמב"ם מובאר דשינה שם עירו בטל מדאורייתא, זהו ודאי ברור, אבל מדברי הרא"ש לא נראה כן, דהרי מובאר בבי' (סי' קכ"ט) דלעת הרא"ש פ' השולח והטור כדברי חוס' דשינה שמו דמתני' היינו דכתב שם דיודה בגליל ופסול רק מדרבנן, ומובאר בהרא"ש פ' השולח בלשוננו דהטעם דמקרי שינוי לבני הנשוא הנקום שעומדת שם כי יאמרו שאינה מגורשת כי אינם יודעים שיש לבעליהן שם זה במקום אחר וכו', ואם תבא האשמה לגבות מנכסיו או להנשא בלוחו מקום יאמרו שאינה מגורשת, מלשון זה משמע להדיא דמשום חשש הרואים שיאמרו אינה מגורשת פסול רק מדרבנן, וא"כ משמע דה"ל בשינה שם עירו למ"ש הרא"ש דפסולו רק משום הרואים, משמע דפסולו רק מדרבנן דהא כ"ל בחד בבה ע"ש שינה שמו דמייירי ע"כ שם דיודה בגליל דפסול רק מדרבנן, וכן מבירייתא דמודים חכמים לר"מ משמע דשינה שם עירו פסול רק מדרבנן, ואף ד"ל דשינה שם עירו מייירי ג"כ רק בכ"ה דכתב שם דיודה בגליל מ"מ מלשון הרא"ש משמע דביסוד שינה שם עירו ממש פסול גם כן רק מפני הרואים, וכן בההיא דחשו' הרא"ש בשינה שם אביו דמייירי בשינה לגמרי, וכחב הטעם מפני הרואים דמשמע דמני למתני' דשינה שם עירו, וכיון דמתני' מייירי בפסול דרבנן גם שינוי שם אביו פסול רק מדרבנן, וא"כ אדרבא משמע בסיפוך בשינה שם אביו ושם עירו פסול רק מדרבנן :

ומ"ש מעכ"ת דלדברי דשינה שם עירו פסול רק משום לעז ובממון ליכא לעז, א"כ שינה שם עירו בשטרתי ממון יהא כשר וישתקע וכו' עכ"ל, לא ידעתי היכן מלינו מפורש דשינה שם עירו פסול בשטרתי ממון, הא בחשו' הרמ"א (סי' קי"ג) כ"כ בדרך אפשרות דשינה שם עירו פסול בשטרות כמו בגט :

ומ"ש מעכ"ת דאין חועלת בהמלאת חשש זו לדינא דהרי בעלמא כחבתי דלדעת השיטור דאין בו פסול לעז גם ריעותא לא הוי, ולאייך פוסקים בלח"ה הגט פסול אם נדמהו לשם דירה, ימחול מעכ"ת נ"י הלא כחבתי דמזה י"ל דאין לנו סמך מדעת בעל השיטור, ד"ל דאף להשיטור מדינא דהש"ס אף ע"י שליח כשר ונ"ח לאחר. מ"מ מודה השיטור דלאחר שתפשט עתה ההלכה לפסול הגט מדרבנן בשינה שם אביו ממילא הוי ריעותא מדשינוי בו מה שהב"ד פוסלים, ומיישינן לאחר, גם אפילו בלא דברי לחוש לאחר ואף בלא שליח אם נדמהו חוס' חואר לוי לשינה דירה אין לנו סיוף וסמך מדעת השיטור, ד"ל ג"כ מכה דעתה נחפשט דבר דכתי דניס ובהגיס לפסול עכ"פ משום לעז, יהיה הפסק לגבון או לא, מ"מ כיון דהב"ד דנין לפסול משום לעז ממילא לריכוס העדים לדקדק עליו, ואכולה מלחא מסהדי, ואף דלא מקרי פסולי עדות וכמ"ס מעכ"ת, מ"מ מודה רומפ"מ דמ"מ הוי פסול בגוף השטר כיון דחתמו אשקרא, ממילא גם להשיטור פסול גט כזה לדין, דע"כ לא מכשיר השיטור בשינה שם אביו אלא מדינא דהש"ס דלא מסהדי כלל על זה כיון דאין בו פסול, אבל עתה דנוהגים בבתי דינים לפסול משום לעז, לו יהא דהוראה אינו עפ"י דין, מ"מ כיון דידעי העדים דהב"ד יפסלו אותה ופסולו דהשטר תלוי בו לדעת סבה דינים, צודאי אכולה מלחא מסהדי ופסולו גם להשיטור. כן נראה לעניינת דעתי ידירו הנאמן :

עקיבא גינז מא"ש

סימן קכא

שאלה מבבוד הרב רבי מיכל נ"י. אב"ד ור"מ דק"ק האזענפוט ז"ה עשרים שנה שבאה. לכאן אשה ובתה, ולא הייתי אז במדינה זו, כי חותני הרב ז"ל היה אב"ד כאן לעת הזאת, והאשמה היתה אמרה

אמרה שהיא גיורה שנתגיירה במקום רחוק מכאן בק"ק סערהייה , ויש כאן אנשים רבים שזוכרים שהביאה האשה עמה כתבים לראיה על גירוחה , אבל א"י להעיד אם היה רשום בכתב אמת , ופשיטא שא"י להעיד שהכירו חת"י החתומים על הכתב ההוא , כ"א כדרך האורחים הבאים ומביאים עמם כתבים , ועכשיו נאבדו כל המכתבים ואין שום זכרון מהם , אך זאת זוכרים שהאשה הביאה לא דברה בלשון יהודית ולשון אשכנזית לא יכלה לדבר כלל , ובתה היתה בעת ההיא ערך ד' הו' ה' שנים , ולא יכלה לדבר כלל בלשון יהודית כ"א מעט מעט , ודברה על הרוב לשון פולניש , והבת היתה כרוכה אחרי אמה וקראה אותה אמי , והנה האשה הזאת נשאת לעברי אחד מבני כפרים אשר סביבותי , וגם בתה היתה עם אמה בבית בעלה , וזה חייה שנים קבעו דיקתם בעיר אחת , ושמה גרובין רחוק ששה פרסאות מפה , ואין שם ב"ד ישראל , וזה קרוב לשנה ופערה האשה שמה , ויש אנשים שספרה האשה לפניהם שנתגיירה בסערהייה , ושבתה עדיין לא נתגיירה , כי אמרו לה בסערהייה שנתגייר בעת שהנשא , גם בחלי' אשר מתה בו אמרה שבתה עוד לא נתגיירה ולריכה להתגייר , ואחר העדר האשה שאל ממני בעל האשה אם מותר ליקח בת אשתו הכל לאשה , ואסרתני לו מכמה טעמים , א' , הואיל שאין שום ראיה , שאשתו הראשונה גיורת אמת , הואיל להכתבים נאבדו , והלכה זאת רווחה בישראל , בין בא"י בין בחוץ לארץ לרין . להביא ראיה , והבת היתה כרוכה אחרי אמה וגדלתה כבת ממש , כשהיה מעשה באשה שבה לירושלים וכו' והביאות לב"ד וסקלוס וכו' אלא מפני שכרוך אחריה ומלקין וסוקלין על החזקה הזאת , הא חדא , נוסף ע"ז שהאיש ההוא נחמד על בת אשתו הכל בחיי אמה , עד שדברו בו מוזרות בלבנה , ויותר מזה שכמעט אין ספק בדבר , וגם הוא הודה ולא בוש , א"כ לפי דברי הבעל שגם הוא אמר שהבת לא נתגיירה , עדיין יש לה דין נטען על הכותית ונתגיירה שלא יכנס , כי לפי דבריהם הבת לריכה להתגייר , א"כ שאלו ממני אנשי עיר גרובין אם אוכל להסיר להסיואו בת אשתו הכל , והשבתי לאסור , ואמרתיו הואיל והמכשלה תחת ידם , מוטל עליהם להפרידה מביטו לאפרושי מאיסורא , וכן עשו ולקחו אותה מביטו בע"כ , וכראות האיש שאסרתה אותה עליו , הלך לליבויא . סמוך לעיר גרובין , ביקש עם היסר מהמ"ץ שמה , וגם הוא אסרה עליו כאשר יש ח"י אגרת ממנו ולא שקט האיש הכל , כי חשקה נפשו בבנת אשתו וכלך לאחד מראשי הקהל עם , והוא ח"י שום ספר , וכבד אגרת בשם הקהל להרב דעיר א' ושמה שקוד , ושם הרב ר' יצחק וכתב אליו איך שגמלה רבה להסיר לו בת אשתו , כי נשארתי יסומים קטנים , וזהו הגדלם , והבעל הלך עם האגרת להרב ההוא , ולא שאלו הרב אם יש חייה ראיה שנתגיירה אשתו הראשונה אך השיב על ידו , אם יש מילה מותר ליקח בת אשתו ובבוא האגרת לראש הקהל לזה מיד להמ"ץ לליבויא לגייר אותה וא"כ לסדר קדושין עם בעל אמה הכל והמ"ץ רוצה ולא רוצה , רק היה מוכרח לניית לראש הקהל עפ"י היתר הרב בפירוש לגיירה ולהשיאה , ואחר שמעי' כזאת , כתבתי להרב איך הסיר בדבר שיש בו טעמים לאסור ואפילו היא גיורת בצירור , מי יכניס ראשו בין הכרים בפלוגתא דרבוואח"י בין הרמב"ם ובין הר"ם והטור שלא ראו להכריע להסיר , ואף שה"י הכריע כהרמב"ם מ"מ הש"ך ושאר האחרונים לא הכריעו , וכ"ז אם היה ידוע שהם גיירי אמת ובקו' אין שום צירור , ועוד מטעם שהעד שנטען עליה , וכבר שאלתי על זה ואסרתני , וככל הרב והשיב שלא ידע שנתאלה שאלה זו ממני ואסרתני , וגם הירץ בדוחק גדול מחמת שכתב לו מליבויא חשב שידוע להם בצירור שהיא גיורת , עכ"ז משך הרב ידו ולא רצה לחזור מדבריו , והבעל תולה ח"ע בהיתה הרב , ואנשי ליבויא אין רגועים לכוף אל הירחוק , מחמת שהרב אינו אומר בפירוש טעמיו , כמו שאמרנו רז"ל דברים שאמרתיו לפניכם וכו' בין כך ובין כך נלקה הדין ואיסורא מתעבד , ואני לא שלתי ולא שקטתי , והשתדלתי בכל כחי לחקור על הענין חולי ימלא צירור במקום שאמרה לנתגיירה בק"ק סערהייה , וז"ל במוטב תלתא וכו' אמת לקדמונה ר' משה בר"ד מקהלתנו ואמר בשורת עדות , זוכר אני שלפני ח"י לו י"ט שנים , הייתי בווילקאוויטש , וספרו לי אנשי ווילקאוויטש

שש בחצר באר טניק חיינ עייטלקע ובהה היא מן ווישוויל סמוך לעיר טילו , ואומרת שבוישוויל יש בעלה והוא כומר וממנו היה לה בת והיא היתה ערלית , אנשי ווילקאוויטש ידעו מזה ובקשו ממני ליקח אותה לסערהייה לגייר אותה עם , נסעה לסערהייה ושם גיירו אותה ואת בתה , אחרי כמה שנים באה עם בעלה ואמרה שלקחה אותה בקורלאנד , שוב בא לפנינו מוה' דוד והגיד בת"ע שזה ח"י שנים שגיירו הערלית ובתה , אותה היא שר' משה אומר שרא' אותה בחצר באר טניק וזכר ג"כ שהוא ח"י שנים ואח"כ באה הנה עם בעלה מקורלאנד כ"ז העידו בת"ע וקבלנו עדותם , ולראיה בעה"כ כ"ה שבט תק"ע , פה סערהייה , שמר' במה' יעקב , אריה לבי בנ"ד . ירוחם במוהר"א עכ"ל , וזולת זאת דרש הרב מסערהייה . ולא מלא צירור יותר , ועכ"ז לא נח דעתי , וכמרו שערת בשרי שיהיה בימי כן , כי ירא אנכי אם אשקוט אזי חשקע הדבר , ויתערבו פסולים בישראל , כי לפי ענ"ד האיסור במקומו עומד ונתיבס ממזרים ועתה יורנו רבינו :

תשובה

ביסוד הדין אשר מעכ"ת נ"י השיב תחילה להבעל לאסרה עליו יפה הויה , ואני מתפלל על הרב המתיר , איך מיהר להורות ולהסיר ענין המור כזה הן הנוגע לחשש דאורייתא אם אינה גיורת , הן בחשש איסור דרבנן באשה ובתה שנתגיירו לישא אותה , ולדעתי הקלושה חלו בה בא לידי איך בצירור גמור בעדים שהמה גרים אעפ"כ הייתי מוכך לאיסור :

כ"י איך שבגוף הדין במתה אשתו אם מותר באמה , במחלוקת הרמב"ם עם הר"ם והטור דנראה דרוב הראשונים פסקו כהרמב"ם להלכה כרבה וחליבא דרע"ק , וגם הר"ם והטור לא הכריעו לאיסור והמתיר סתם בשולחנו הטור להקל , א"כ במקום דחק גדול והכרח לגדל ית"ק דרשו לסמוך להקל :

אבנ"ם זה רק במתה אשתו ובה לישא אמה , אבל בנ"ד דרושה לישא בתה , איך דהרמב"ם השוה אותן , ואף מרן הב"י שחק , וכל האחרונים שמו יד לפיהם כאלו היא הלכה ברורה באין מקום ס' דדין אשה ובתה קדין אשה ואמה , אעפ"כ עפר אנכי תחת כפות רגליהם ובדבר הזה איני מבין , דנראה דהרמב"ם לשיטתיה חזל דכתב (פ"ב מהא"ב ה"ח) בא עליהן אחר מיתת אשתו , הרי הן בכרת ואין בהם מיתת ב"ד הרי ל"ל דאש' ובתה ואשה ואמה שנים , דלאחר מיתת אשתו אינה בשריפה אלא בכרת ובי יוכי דבגירות מותר באמה אחר מיתת אשתו כיון דקליש איסורא לא בגרו בגר ה"י מותר בבתה , אבל למ"ס הס"מ עם (ה"ב מהא"ב) דדעת הרמב"ן והרשב"א דחזרו לאחר מיתת אשתו אפילו כרת ליכא אלא איסור דאורי' בעלמא , א"כ לא מלינו דהקילו בגר רק היכא דקליש איסורא לגמרי דאפילו כרת ליכא אבל היכא דאיכא כרת י"ל דהוי ככל ערוות , א"כ באשה ובתה דעכ"פ כרת ליכא דדוקא באשה ואמה דלא כתיב כרת בגופה אלא שריפה , וכיון דאימעט משריפה גם כרת ליכא , אבל אשה ובתה דכתיב כרת בגופה , א"כ איך אם ימא דאין בו שריפה היינו מטעם דשריפה ילפינן רק מגז"ש מהיא ואמה אמרינן דיו' לבא מן הדין להיות כדון , אבל לענין כרת דכתיב בגופה לא מלינו מיעוט על אחר מיתת , וכיון דאית בה כרת י"ל דלא מיקרי קליש איסורא ולא הקילו בגר :

וביותר למ"ס עוד הס"מ עם איך במה דסבירא ליה להרמב"ם לאשה ובתה אינה שריפה לאחר מיתת אשתו , חלקו הרמב"ן והרשב"א וס"ל דהיא שריפה , א"כ בודאי גם בגר גזרו דהא לא קליש איסורא כלל , ואף דהס"מ עם היים והרמב"ן הכיח דין זה בצריך עיון בפי' נושאין על האנוסה , היינו אם היה שריפה או בכרת , אבל בדין הראשון דאם אשתו אחר מיתת אשתו דלא הוי בכרת , זהו החליט הרמב"ן , ואם כן לא מלינו דמקרי קליש איסורא , איסורא , רק היכא דליכא כרת :

אח"כ מלאתי בחי' רמב"ן יבמות ובהרשב"א שבע שיטות דמתחילה הוכיח הרמב"ן דלא כהרמב"ם דאפי' כרת ליכא , דאל"כ דאיכא כרת מאי קליש איסורא איכא , בולבו איך נמי ח"כ אינה , ואח"כ

משמע החזקה כמו דכסה משמע החלוש, איכ כי סיכי דבתפילין אזלין בחר כהה דיליה ה"כ בחר חזקה דיליה ולק"מ חטר, מיהו מבואר בי"ש דחי אזלין בחר דיליה כו"ל להבשיר חליות שמאל בגידם שהרי הוא חזקה שלו איכ למאי דס"ל להטור וסייעתו מוגדולי האחרונים דאיתר חולץ בימין דיליה ואחזנו וסגינן להחמיר בשניהם, איכ יש סניף להראב"ן ה"ל דע"כ פ קטע חולץ בשמאל שהוא ימין דידו עכ"ל נ"י ודפ"ח :

ב"ש לדחות קושיית הי"ש על הטור, יפה כיון, כי כן כתב הרמב"ן פ' וישלח, ואביו קרא לו בנימין ר"ל בן ימין והחזק והכח מלשון חון, כי אמו קראה לו בן חוני והיפך הדבר לפרשו בן הכח והחזק, וכדפירש"י פ' ואחזקו ירך החזקה היא ימינו, אך מ"ש ממה דחיישינן להטור לחלוץ איתר בשמאל שהוא ימין דידיה ה"כ קטע דשמאלו הוא ימינו, גם כל מ"ש הרב עוד והאריך דמדנקט סמ"ג רחי' מאוזן ש"מ דברגל יש לחלק בין ימין דבריאה עפי משמאל, וכן מוכח בס"פ אלו מומיין דגם ברגל בריאות וכחישות הוא :

אמת כן הוא אבל מ"מ יש להק בין יד לרגל דביד חי נקטע ימנית כל כחו ומלאכתו בשמאליות ונעשית ימין משא"כ רגל, אשיג דרגל ימנית נקטע עד ירכו ממש וכולך נשטן על קב הקטע שלו, מ"מ כל כח גופו הוא בימינו ונשטן על ירך הימין, והוא נשטן על קב שלו והיך הימין עוקר קבו הימנית תחילה ואח"כ רגלו השמאלית, נמלאת כמו ועוז' בימינו, אלא שאין לו רגל ובשמאל יש לו רגל אלא שאין בו כח, ומש"ה לא הביא הסמ"ג רחיה רק מאוזן משום דמרגל אין רחיה דודאי מי שיש לו ב' רגלים והוא איתר, כמו בשמאל גופו ועוקר שמאלו תחילה משא"כ באוזן והיינו דתנן ס"פ אלו מומיין דגם איתר רגל בריאותה וכחישותה הוא, אבל מי שאינו איתר רק נקטע ימינו נשאר הכח בימינו אלא דאין לו רגל, ורגלו השמאלית אין בו כח ומש"ה אינו חולץ, אבל באיתר אפשר דלדקו דברי הטור דחולץ בימין כמו בתפילין.

וי"ש לי עיון בדברי הרמב"ן שכתב איתר אינו חולץ כלל כמו כהן איתר שאינו עובד כלל, דאיכ' לו טעם שהוא משום מום דהרי יש לו שמאל, ואם הם מהופכים אין זה מום, זהו תוכן כוונת הרמב"ן, ולכאורה אם נניח כהן כהן מומ"פ אם יעבוד בימין דידה הא בעינן ימין דעלמא דומיא דמאורע דבשי דומיא דאוזן, ואם יעבוד בימין דעלמא שהוא שמאל דידיה הקריבוהו נח לפתק דשביק יד שבכח שעובד בה כל עבודה לרכו ועובד עבודה הקודש ביד חלושה וכהה"מ פסול לעבודה, אבל חולץ י"ל שפיר דחלוץ בימין דעלמא ומ"ט כתב הרמב"ן דלא יחלוץ כלל, אלא מוכח דס"ל להרמב"ן נמי בפשיטות דלא כהסמ"ג אלא כהטור דלעולם אית לן למיזל בחר דידיה דילפינן מתפילין, ואיכ' הי' רחוי שכהן יעבוד בימין דידיה ואפ"ה איתר פסול, ש"מ משום דאין לו ימין כלל, וה"ל שאינו חולץ, ואשתי תפילין דלא כתיב ביה ימין ושמאל אלא יד כהה, אבל היכא דקפיד אשמא דומיין איתר אין לו ימין, זהו נ"ל בשיטת הרמב"ן.

ועדיין ל"ע איכ' שולט בב' ידיו לא יניח תפילין כלל ומ"ט אזלין בחר כהה דעלמא, יש לומר היכא דיתבטל המורה לגמרי אזלין בחר שמאל דעלמא אבל בחלילה הרי יכול ליבם, וכן בכך תקיין המורה על ידי כהן אחר, משא"כ בתפילין דח"ל לקיים והתבטל המורה לגמרי מש"ה בשולט בב' ידיו אזלין בחר עלמא.

ובזה ארווח לן מה דלע"ג למ"ש הרשב"א פג"ה דהא דחיבועי' הסם אית ליה לבהמה ולא עגול לעוף ועגול בחר דידיה אזלין או בחר מיניה, ואמאי לא נילף מתפילין דאזלין בחר דידיה ותיך דודאי בכה"ת אית לן למיזל בחר דידיה אבל בג"ה דאירע ע"י מעשה ועבדין זכר ליעקב, י"ל דבשי דוקא דומיא דיעקב ממש שהיה לו ולכל מינו כף עגול וז"ע סינחטוף ועגול י"ל אש"ג דבכה"ת בחר דידיה הכא בעי' דומיא דיעקב שהיה גם לימינו עגול אבל בהמה ולא עגול מאי מבעי להו, הא לית להו לדידיה, ומה שיש במינה הא בכה"ת אזלין בחר דידו' ואם ניזל בחר דיעקב פשיטא דבעינן דבדידיה עגול: **ורבי** ה"ל דע"כ שלא יתבטל מורה ג"ה לגמרי מבהמה זו, אית לן למיזל בחר עלמא כמו בתפילין בשולט בב' ידיו דאין לו ימין

השמן והסולת ולא היין, ומלא הפרכה כראי מולך מה למאורע שטעון ג' מינים שמעבדין זא"ז משא"כ בקמילה, ואחרכא תפילין חק ד' פרשיות שבתפילין מעבדין זא"ז ותפילין ליכא למפרך משא"כ בקמילה: **גם** מ"ש הרב והאריך דהוי טעם מדורות, איברא שכן כתבו חוס' מנחות (דף י"ט) אבל אי שמתיה ולא אבין דע"כ ל"ל דכי סיכי דילפינן כפו דמלאים מיד משום דהיינו כף היינו יד דזו היא שיבה זו היא ביאה וה"כ קמילה דכתיב לדורות, היינו נמי היינו קומץ היינו יד, דאלת"ה מ"ל קמילה בימין אש"כ היינו קמילה היינו כפו היינו יד, וא"כ למה לן למילף כפו דלשעה מיד נילף קמילה לדורות מיד, מיהו הסוס' מנחות (דף ל"ה) דנקטו כפו לק"מ דאשגרת ליטנא דעלמא הוא, דר' ירמיה במנחות (דף ע') בעי למילף מכפו השמאלית והתם כפו דוקא קאמר, ועלה מסיק רב יד יד לגז"ש, וכ' תוס' אכפו סניך וה"ה אקומלו ואין כאן קפידא דידי לעולם לא דמי ליד, ואפ"ה ילפינן כפו או קומלו מיניה מכ"ש דהוי למילף תפילין יד מיד ממש, זהו כיוצא תוספות שם ולא נחתי דקדק בכך, אבל במנחות (דף י"ט) דכריהס ל"ע לכאורה, מה הקשו דילפינן טעם מלדורות מאן לימא לכו הא דלמא קמילה דלדורות ילפינן מיד ולא כפו דלשעה, ולומר דה"ל דילפינן גם קמילה אבל עכ"פ אחת היא דגם במלאים בעי יד ימינו דגם כפו ילפינן יקשה חיך ילפינן מלאים דלשעה מיד לדורות, ודוחק קצת בלשון תוס', אבל מ"מ האמת מה שכתבתי דאין כאן ילפותא טעם מלדורות מ"מ קושיית תוס' במנחות עלומא דה"ל למילף יד תפילין דמי עפי בלישנא וגם ליכא למפרך דהא ד' פרשיות מעבדין זא"ז משא"כ קמילה, דנהי דשמן וסולת מעבדין היין אינו מעבד, וקושיא גדולה היא וסירוף הסוס' דחוק :

והנרעיד בישוב קושייתם, דע"כ כיון דלת"ק סתם יד הוא שמאל ובאלו כתיב שמאל להדיא, ולא חתי גז"ש ועקר קרא לגמרי ממשמעותיה, כיון דע"כ הגז"ש נלרבה גם כן למלאת תהייתא לקמילה שהוא עכ"פ גבוה וזורך גבוה ויד בלי זרוע מיד בלי זרוע, ואיכא להקמי הגז"ש אהתם אף על גב דמלינו למילף מניה עוד כמה דברים, מ"מ הכא כיון דעיקר הקרא ממשמעות לגמרי לא דרשינן הגז"ש כיון שכבר נלרבה וכנ"ל :

ובזה נוח לי דר"י החורס ס"ל דמלינו ימין שנקרא יד ופי' הסוס' דסמיכתו על ויתמוך יד אביו אף על גב דקאי חומין לעיל, מ"מ מבואר מזה דאין סתם יד כאלו כתיב שמאל להדיא, אלא כובל הפירוש לפי ענינא דקרא ואיכ' שפיר י"ל יד יד מלאורע שיהיה תפילין בימין, ומש"ה הולרכו ילפותא אחרת, אי וקשרתם וכתבתם, אי יד כהה, והא"ש לשון הספרי, דס"ל לר"י שהתא נצי דכתיב קרא דתפילין בשמאל, מ"מ אשתי גז"ש יד יד שהוא ימין וכ"מ לגידם שיניח בימין, וה"ש נמי דקאמר רב אשי דר"י החורס מידכה נפיק ליה מנ"ל דלא ס"ל כר"י :

ונראה לעג"ד דהמדרכי החליט דלמ"ד ידכה, בודאי איתר יניח בשמאל דיליה שהיא כהה שלו, משא"כ למ"ד וקשרתם וכתבתם אפשר דבחר מיניה אזלין ומיניה בשמאל דעלמא וכדמשמע מפרש"י דרוב העולם כותבין בימין עיי"ש, וסמ"ג כתב דלענין מאורע וכל דאחי מניה בודאי איתר בחר דעלמא חזיל דומיא דאוזן, דל"ש ב' חילוק בין ימין לשמאל, והנה כי כן קשה מנ"ל לר"י החורס דידך דהוי לאורויי הגידם שיניח תפילין בימין שהוא דבר חדש, דלמא אהני הגז"ש לאיתר דמוקשרתם וכתבתם ה"ל שיניח בשמאל דעלמא שהוא ימין דיליה קמ"ל ידך מה להלן ימין דעלמא אף כאן על ימין דעלמא שהוא שמאל דיניה, ומנא ליה לר"י לרבות שיניח על הימין וע"כ דר"י נפקא ליה מיד כהה וסט אי אפשר לפרש בע"ה, אלא שיניח על שמאל דיליה שהוא ימין דעלמא ואס"כ ע"כ גז"ש דידך אהני לגידם: **והנרע** דעת הטור אש"ע דאטר חולץ בימין דיליה דומיא דתפילין דאזלין בחר דיליה ולא בשל עולם והי"ש הקשה ב' קושיות, חדא מה רחיה מתפילין דשם לא נאמר שמאל אלא ידכה והאי ימין דיליה כהה שלו היא, משא"כ במאורע וחלילה שם נאמר ימין וי"ל ימין דעלמא, וחוה הא להרמב"ם מפורש דקטע אפילו חולץ בשמאל פסולה וקטע שמאל הוא ימין דיליה ואפ"ה פסולה, ובכאון מוהר"ר ה"ל נ"י כתב ליישב דעת הטור דה"ל דידו הימנית ורגלו ימנית

(סי' כ"ה) וביארנו יפה. בש"כ י"ד (סי' רמ"ב) ריש הנהגת או"ה שלו, וסגה בנדה (דף ו') הקשו חוס' אפירש"י דבשעת הדחק היינו בצורח הלא בצורה מודו רבנן לר"א בלא"ה כדלקמן ע' מעובדא דהיתלו וכן הקשו חוס' עירובין (דף מ"ו ע"ב) :

ורענר לק"מ דולאי אין שום סברה לחלק בין דחק והפ"מ ללא נתנו חז"ל גזירתם וסיווגיהם לשעורין אה"כ איכא עכ"פ דעת יחיד דפליג, דמעיקרא הסתו כך בתקנתיהם דבשעת הדחק יש לסמוך על היחיד שהי' דעתו להחיר לגמרי וכל לסמוך עליו בשעת הדחק מיהת, אבל בלי שום דעה להחיר לא עלה ע"ד לעולם להס' שום איסור דרבנן ואפי' מקמי גזירה לא עקינין תקנתא דרבנן, א"כ לריק להבין בעובדא דהיתלו מה הסיבו לר"א שעת הדחק הי' מה בכך ועל מי סמכו להחיר א סור בשעת הדחק, בשלמא רבי סמך על ר"א שדעתו להקל אפילו בלא דחק, אבל בהיתלו על מי סמכו, **ע"ב** נלענ"ד כי אז בעובדא דהסלו שהיו רבותיו של ר"א ורבנן, ולא הי' עדיין מחלוקת הראשונה שמאי אומר כל הנשים דיין שעתק ולמאי ללא ידע ר"א שהוא שעת הדחק הי' סבר משום דעברו עליו ג' עונות שהירו, וא"ל שעת הדחק הי' וסמכו על היחיד דעת שמאי הוקן לכל הנשים דיין בעתה, ולפי"מ שכתב הרשב"א ע"פ הבנת רמ"א וש"כ הנ"ל דבעי תרהי למעלותא דחק והפ"מ והכא אמרינן ב' לישנא או שנת בצורת או דאפי"מ בטכרות הכא הי' בלא"ה מעלותא אחריתא שעברו ג' עונות וסמכו בשעת הדחק ע"ד שמאי נגד יחיד במקום רבים דרבנן, וכ"ז בעובדא דהיתלו, אבל בחיי רבי דכבר נחבטלו דברי' שמאי והלכה רווחת בישראל לכל הנשים בעו מעל"ע אין לעשות שום סמיכה משמאי, ושזכר הוי דעת ר"א צפסקא ג' עונות כדעת שמאי בעובדא דהיתלו וסמך עלה רבי בשעת הדחק דהיינו בשני בצורת, מיכו לכתחילה לא הוי עביד עובדא אע"ג דבהיתלו עברו לכתחילה משום שהיו תרתי למעלותא שעת הדחק ופסקא ג' עונות, אבל הכא לא הוי רק חדא למעלותא שעת הדחק, אין לסמוך על היחיד לכתחילה בלי הפ"מ, הלא דיעבד דכבר עבד עובדא ואיכא משום כבוד חכם שהורה וכבודו הוי כמו הפ"מ, וכבר הארכתי בזה במק"א :

וע"ד נחות יש להעמיס זה בלשון הראב"ן מ"ש אם חלה בשמאל כשר דיעבד וכן בלילה, ולשון זה מגומגם עובא דתליא לילה בשמאל וכחז וכן בלילה הו' כשרות לילה פשיטא עפי מוכשרות דשמאל ולהי"ל י"ל בלילה כשר משום דדומה לגמ"ד ובעינין ועמד ואמר לאפוקי ישיבה כגמ"ד, וממילא אין לפסול הלילה בשמאל מדכתיב רגל שהוא דימיון דז"א, דועמד ואמר אינו אלא שלילות השיבה, וכנ"ל.

והנה מה שכתבנו הרב מוהר"ז הנ"ל כי בדברי ר"א פ"ג דגיטין דתלילה בשמאל פסולה ופוסלת דתיקשי להראב"ן, לענ"ד לק"מ דר"א חליבא דמאן דס"ל הכי קאמר, אבל לדינא אפשר בהראב"ן וכ"כ חוס' להדיא שם בגיטין, דשמאל הקטן חליבא דר"מ קאי וליה לא סבירא ליה, הכא נמי ר"א חליבא דמאן דאמר דפסול קאי ולי' לא ס"ל :

הנה כחבתי לאשר ולקיים דברי הראב"ן. אמנם לא מלינו לו שום חזר בפוסקים כאשר ביררנו בעמ"י.

ומ"ש הגאון מוהר"ו נ"י וז"ל בנדה (דף ו') אמרינן מעשה ועשה כר"א ולאחר שזכר אחר כדאי ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק והש"כ י"ד (סי' רמ"ב) הביא דברי הב"ח דס"ל דהרשב"א נסתיר אפילו באיסור דאורייתא, והש"כ השיג עליו דדוקא דרבנן עיי"ש, ונראה דאיכא רבים נגד רבי' גס הש"כ מודה דאמרינן כדאי המתיירין לסמוך בשעת הדחק הך בדאורייתא, ואשכחן כה"ג בדוכתא עובא, ולפ"י נראה דגם הראב"ן שכתב להחיר דיעבד אין הכוונה שכבר הלך ובלי דוחק כלל, הלא כוונתו דיעבד שה"א בעינין אחר שפיר דמי לסמוך על הלילה שמהל, דככה"ג אמרינן שפיר כדאי ר"א לסמוך עליו בשעת הדחק כיון דאיכא רבנן דנמס' נדה דמסייע ליה לר"י, וגם שיל"מ שרבנן יבמות ס"ל כן וכו"י שמא מוחלפת השיטה שפיר יש להמוך על הלילה שמהל להחיר דיעבד עכ"ל :

והנה מ"ש לר"י דאמר מוחלפת רבנן היינו ר"א, כבר כתבתי לעיל דליתא, גם מ"ש דלרבא דרבנן נדה מסייע לר"א דס"ל למדין ומשיבין, כבר כתבתי לעיל דלרבנן אין תשובה ופירכא משום דדוקא לר"א הך פירכא מוכרחת כדמוכח שבת (דף קל"א ע"ב) דאיכא למיפדך מה ללולב שכן טעון ד' מינים, והיה הכא מה למצורע שכן טעון ג' מינים, אבל לרבנן מאן לימא לן דחשיב להו פרכא, ומ"מ דברי הרב נ"י לפי"מ שכתבתי דראב"ן סמך אמתי' דנגעים דנתיר בשמאל דיעבד, ומאן דפליג הוה ור"י החורם מנחות (דף ל"ו) ופשיטא דסמך הראב"ן דיעבד' ושעת הדחק על האמור לעיל אף להקל בדאוריית' :

אך אין מה נענה, נמי דהראב"ן ס"ל הכי כבר כתבתי לעיל דאפילו בנקטע הימנית אין ראייה לשום א' מהפוסקים שיסדרו כוותיה והוא יחיד במקום רבים שאפילו דרבנן להקל הם לסמוך תליא באשלי רבנן להרשב"א בתשובה כומכין עליו אף בעי תרי מיילי למעלותא, שעת הדחק וגם הפסד מרובה, כמ"ש רמ"א בחו"מ

ואראתן לזה, יל יותר דחף אם האמת דעתה לא נחגיירה אז, מ"מ לשיטת הרשב"א לית כאן דין נטען מן הנכרית, כיון דידוע דמקודם מעת בזה למדינה הייתה מתנהגת דעת ישראלית ובחוקה גיורת ולא עלתה על דעתה דבר אחר רק שהיתה מחוסרת עבילה. ואם היינו חוננים לה כרי מקום לפיך זילי עבלי, לא הייתה מועת עלמה מזה, אם כן ל"ש הלזות שפטים דנחגיירה רק משום כך:

אמנם עדיין יש לדון מ"מ"ש הי"ש יבמות להכריע כדברי הר"י דבנטען מן הפנוי, כיון דאלו ודאי בא עליה הפילו מזה היבא, ממילא בקול חין להחמיר וכחז שם דאם הגיעה לעונת ווסת כיון דמסתמא לא עבלה לנדתה, הוי נטען על נדה דאוריייתא דאיבא כרת, וכיון דנטען מן השפחה דאיבא לאו לא יכנס, מכ"ש נטען על נדה עיי"ש. ודברי מהרש"ל לריב"ש ביאור, כיון דבנטען מן פנויה שלא הייתה נדה, היינו דנין אף שהוא בכלל נטען מ"מ כיון דאיבא לא מלוא לא מחוין ביה, ח"כ ללמא גם בנטען עליה כשהיא נדה ומאז לא נטען על נכרית דהוי רק דרבנן דכ"ד של פס גזרו. **והנראה** כי לכאורה דברי הרשב"א הנ"ל תמוהים דהא בנטען על השפחה שאינו שלו ונשתחררה הא ל"ש הטעם דיחמרו דנשתחררה מבושם כך, דהא זה חין בידיה, והאדון שלה נשתחררה בע"כ ידיה, וכמו כן קשה בדברי חוס' דשמעתין ד"ה ח"כ לכתחילה נמי, דב"ז הי' הטעם שמא נחגיירה בשביל כך, ח"ך אפשר לומר כן, דבשפחה מה טעם יש, וחיובו בעיני שלא מלחמי מי שבערה מזה. **ולזה** ל"ל. דודאי בשפחה דאיבא לאו נודאורייתא, הטעם משום לעז שיחמרו שבה עליה ועבר על לאו, אבל בנכרית דאיבא דאורייתא לא הי' ס"ל לם"ד לאסור בשביל כך, אלא רק מטעם דשמא נחגיירה בשביל כך וחין גיורתה גיורת, והערך משני דמ"מ איבא לזות שפחים, אי כפירש"י דמ"מ חשבו ללעז זו אי כהרשב"א דלעז נחגיירה בשביל כך, אבל בשפחה בודאי הטעם משום לעז דביאת איסור. ולזה ס"ל למהרש"ל לסמוך על הר"י בפנויה משום כרך מלוה, היינו בדיקוף שיטת הרשב"א הנ"ל, דממילא ל"ש כן בפנויה, אבל בנטען על הנדה דבזה הק"ו משפחה, היינו דבזה גם להרשב"א הלעז משום ביאת האיסור, ומכ"ש באיסור כרת, בזה כיון דליבא הניף היתר מדעת הרשב"א לא סמכין על הר"י להחיה משום כרך מלוה, **וביון** שכן בנידון דין יחוש כיון דאחזקין אמה ובתה לגיורת. יחוש דהאמת כן דעתה גם כן נחגיירה, ויש בה איסור נדות והוי כנטען על הנדה וחין לנו סיעתא מדעת הרשב"א.

אך י"ל דנראה משעתייהו דברי מהרש"ל כיון דבכלל בעלמא ליבא מלוה ליבא אוחת וכדשיב באמה הר"ש על הר"י, בזה לא סמכין על הר"י רק באינה נדה אבל בנדה לא משח"כ היבא דבודאי בא עליה דבאמת איבא מלוה, לא גזרו כלל לבטל המלוה, אף בבה על הנדה כן הוא, ח"כ י"ל ב"ד הוי בודאי בא עליה כמ"מ רומע"ה נ"י דהורה ולא בוש, דמותר מטעם מלוה, ואף דאם לא נחגיירה ליבא מלוה כיון דבא עליה בעודה נכרית. מ"מ י"ל דלא מהימנין לאמה דלא נחגיירה ובג"ל, או נסתברא הנ"ל כיון דאם לא נחגיירה לא הוי נטען על דאורייתא סמכין על הרשב"א דבנטען על הנכרית הוי הטעם דיחמרו שנחגיירה משום כך ול"ש כן ב"ד דהחזיקה עלמה כבר לגיורת והיתה עבורה לדעתה שבהמה היא גיורת, ובג"ל, ואם כן בממנ"ש מותרת:

כר זה כתבתי ללמד להיתר אבל לא לנעשה, ואף לפי שעה שעת הדחק אינו רואה לסמוך עלי, ואנשי ק"ק ליבויא יפרידו את הזוג. עד ישאלו לפני גדולים מפורסמים. ואם יסכימו להחמיר אהיה סוף להם, ואם מעב"ת נ"י יכדים עמי בהיתורא ירף עמו עוד גדול אחד להחמיר, כוללני"ד.

ודרך גררר אעורר במה דלא יפה עושים במחזיקין משרתה נכרית שמחזקה עלמה נחגייר ונאגרת בכך דבר כיש"חלית מנעם, דמלוה זו עבירה היא, דשוכחה בשבת לשם שבת, והיא אסורה לעשות כן דבן נח שבת חייב מיתה, וראוי למחות בזה, או שתבטל לשם גיורת, או שהעשה חיונה מלאכה בשבת, וידרו ד"ש.

עקיבא במו"ר הרב ר' משה גינו
מב

אאבה שמעתי חלונת רבים אשר הם מלינים על הגאב"ד דק"ק וולאזין כבוד הרב המנוח מהר"ר חיים זל"ה"ה על כי ראו ספר אחד, תקלין דחתין שמו, שם שם המזכיר מקלה מהשוכה זו שאלה כאלו שאלו שאלו כבוד אבא מארי נ"י שאלה זו קדם הרב דוולאזין, והעמוד דברי הרב הנ"ל דרך השוכה על מה שנשאל מחאמ"ו נ"י, ואלה המחבר בזה להרבות כבוד הרב דוולאזין, לחמור שגם חאמ"ו נ"י מריץ אליו שאלותיו, והרואים האמינו שהי' יד הרב עלמנו במעל הזה, להסכד במילא דכויבא, ובהסכמתו ודיעתו נעשה הדבר, והיות חכמי יודע ועד על הפכו, כי אך יאור יאל הספר הנ"ל הסעריך הרב ז"ל אגרת ערוכה וחרכה לעונתו דמרוך אבא מ"ו נ"י, הרבה לדבר בענין גדולה ונפלאה, בכה ולעק ככרוביא על זה המחבר, וסיפר המעשה ח"ך הי' כי שמע שהשיג הגאב"ד דהאזינופוט השוכה, ונכסף לראות דברי קדשו דמר אבא נ"י ע"כ דרששו על ככה לשלוח לו העתק, והוא סידר על זה קונטרס, ושלה אותו ליד אחי הרב ר' שלמה נ"י אשר הי' לו סדרות עמו, ובקש לעיין בו ולשלחו ח"כ לאחמ"ו נ"י, ומירחמו כי יכזה בנחתו דאבא מארי נ"י, כי נקט ל"י בלבו עליו, הספיר גם בחמי הרב המפורסם ר' שלמה נ"י לכתוב לאחמ"ו נ"י לבקש עבורו. מטא ולהסתדל לו שיכתוב אחמ"ו נ"י אליו חינה שורות של שלום לתשובה על אגרתו, להגיד לו כי עוזב הטרעומות מלבו, וכה הי' דברו כאש בוערת, שבאם לא ישיג מכתב כזה לבו לא ימות, רעיוניו כל יבקו בו כל הימים אשר יהי' עוד בחיים, ואחמ"ו נ"י כתב לו שלא פנה אל הדבר כלל, ובלבו חין תלויה ואין הקפדה, זה אחי משיד נאמנה להדיק את הדיוק, כ"א המחבר ספר תקלין דחתין מדעת עלמנו עשה כן, שלא ברעת ושלא בהשכל.

סימן קב"ב

מכבוד חתני הביבי צור לבבי הגאון רבי משה נ"י אב"ד זר"מ דק"ק פריעשבורג

שורה אני לכבוד מו"ח בזה את אשר השבתי בימים אלו לידידי הגאון מ' זלמן מרגליות בק"ק בררדי על אשר שאל ממני, ואבקש מכבוד מו"ח מאורי ומאור ישראל לחוות לי דעתו הרמה והגדולה וזה לשוני בחשובתי.

גרסי בימות (דף ק"ד ע"ה) מליצה בשמאל פסולה ור"א מנשיב, וכבוד ידידי מחותני הגאון מו"ח זלמן מרגליות מבררד נ"י, מלא בררררין (דף ק"ג ו"ל) ואם חללה בשמאל דביעבד כשר וכן בליצה דביעבד עכ"ל, ולהיות דבריו תמוהים הא מסתמא קי"ל כחכמים דר"ה שמוהי, לזה כ' הרב ליישב בחדא מתרי עטמים, אחד דר"י אמר מוחלפת השיטה ויש פוסקים ס"ל דמאביי ורבא וחילך אמרינן הלכתא כבשרתי ולא אביי ורבא בכלל, נמלא הלכה כר"י ומוחלפת השיטה דה"ק מנשיב ור"א פוכל, והלכה כתי"ק. הא חדא, ועוד שנית דאפי' לרבא טעמיה דרק משום דמופנה מלד אחד למירין ואין משיבין, ובגדה (דף כ"ב ו"ג) לשני הלשונות שם הוא פלוגתא, דלר' ישמעאל חין משיבין ולרבנן משיבין, ומסתמא הלכה כחכמים, שוב מלא הרב נ"י דברי יודע ביהודה מהדורא תיניא (בי' ק"ג) דנפי דלא ראה להראב"ן, ומיהו ראה להעמיס כן ברמב"ם שלא הזכיר פסול שמאל אלא בנקטע ימינו, משמע שאין פסולו אלא משום דכתיב ועמד ואמר בני עמידה על רגל ימין כפירש"י ס"פ אלו מומין, אפסוק לעמוד לשרת, אבל כשיש לו ימין וחילך בשמאל כשר. וע"כ היינו מטעם דרמב"ם פסק כר"י דמוחלפת השיטה, וכמ"ש הכ"מ (פ"ח מק"ל נדרים ה"ו) ברעת הרמב"ם שאין הלכה כרבא נגד קמחי וע"כ שיטה דמחני' מוחלפת. דאי שיטה דברייתא ח"א דלא אשכחן שום הנא דיסבור חוץ שמאל כשר לרעיה, ע"כ נגדע ביהודה ז"ל:

הנה מה שרלה להעמיס ברעת הרמב"ם דחה הרב מוהר"ו נ"י בררררית ברורות, ומ"מ שהטעם פסול שמאל דכתיב ועמד ואמר יבואר לקמן ח"ה, ומ"מ הנ"ל דח"א להחליף הכרייתא דלא אשכחן שום הנא דמנשיב חוץ שמאל לרעיה דחה הרב דלכתי היקשי אי מהפכת למחני'. ל"ל דרבנן דמחני' ס"ל להכשיר חוץ שמאל לרעיה ומ"מ נסתיע הרב מוהר"ו נ"י דאחר דמלא להדיא להראב"ן דכשר תיניא

כף השמאלית ור"ש פליג ס"ל דשינה הכתוב לעכב, היינו בדם
 ושמן דעשירי מש"ה מעכב, ולפ"ו חין כחן חפילו מופנה מאד אהר
 דפרשה דעני משום דבר שנתחדש בה נשנית, וכל שאינו מופנה כלל
 לכאן עולמא למדין ומשיבין:

נמוצא ממ"פ חין רגל ימין מעכב בחליצה, אם נימא במאורע
 גופא לא נאמרה ימנית אלא למאורע וילפינן גו"ש מיניה
 לרגל דחליצה, ה"ל חינו אלא למאורע, ואי נימא דמאורע שינה
 הכתוב לעכב, ח"כ תו לית לן שום הפנאה חפילו מאד אחד ולכ"ע
 משיבין, ומיהו נגא דמתני' יבמות דפוסל חליצה שמאל. י"ל חדא
 מתרתי, או דס"ל דסתם יד בעלמא חינו שמאל דוקא כר"י החורס
 מנחום (דף ל"ו) וחפילין גופא הוי ילפינן יד יד לגז"ש ממאורע
 דבעי ימין חו לאו דכחב להדיא יד כהה (ואבאר לקמן ח"ה) וח"כ
 במאורע בחד ימנית סגי ליד ולכולו, וח"כ חייבה ימנית דשמן לגז"ש
 וס"ל דחין משיבין, או דס"ל כמ"ד בשבועות (דף י"ט ע"א) דלא
 חמרינן פרשה שנתחדש ונשנית משום דבר שנתחדש בה וכו', ומש"ה
 חייבה דפ' עני לאפניו, אבל למאי דקיי"ל משום דבר שנתחדש בו
 יש לומר דכשר דביעבר:

ובזה ארווח לן ליישב סתירת רש"י, דר"פ הערל פירש"י בהמקשן
 חליצה דר"ה דמפרשה עשיר ילפינן מגז"ש, וכן הוא בהדיא
 במנחות (דף י"א) אמנם ביבמות (דף ק"ד) ובשבת (דף קל"ה)
 ובקדושין (דף ט"ו) פירש"י בתלמא דוכתי דגז"ש היא מהפנאה
 דעני ול"ע:

ולדג"ל ניהא, דלעולא בשבועות (דף י"ח ה"ל) פליג ר"א חזק
 דר' ישמעאל דכל פרשה דנאמרה ונשנית וכו' נמלא לר"א
 מיותר גם ימנית דעני, והשתא חו ס"ד דגם פרשת עשיר מופנה
 לר"ה מכדי שמעינן ליה גבי תושב ושכיר ר"פ הערל, שדי חד אלמד
 וחד חלמלד והוי מופנה מב' לדדי, וה"ל הוי מופנה מב' לדדי,
 חע"כ מוכח דס"ל לר"א דהך דעשיר חינו מופנה דלריכא לגופא
 לעכב ולא חייבה רק דעני להפנאה, ואיירי דכתיב בעשיר בדם
 ושמן כתב נמי בעני בתרווייהו, ולא חשיב הפנאה למשדי חלמד
 וחלמלד, מש"ה פירש"י בכל הכך תלמא דוכתא לר"א דקאי בהפנאה
 דעני, משא"כ בר"פ הערל בהמקשן דלא ידע דשדי חד חלמד וחד
 חלמלד, שפיר כהה רש"י דעשיר מופנה דהשתא חפילו נימא נמי
 דעני מ"מ חינו נחשב אלא למופנה מאד אחד, דעדין לא ידע דשדי
 חד חלמד וחד חלמלד, וא"ש:

והנה במג"א (סי' כ"ז) מייחה דברי ספרי, והוא בפרשה ואתחנן
 ומכילתא פרשה בא, דר"י החורס מסיים ח"כ למה נאמר
 ידך לרבות הגידים שנתן על יונינו, ומג"א נחחק דהלא יפלא מאי
 ח"כ לצמ נאמר ידך דקאמר דמאי חו"ל למימר, וחו חין ילף מידך
 ימין הלא ר' יוכי מודה שמשמעות ידך בין ימין בין שמאל, אלא
 בחפילין גלי קרא שהוא שמאל, ח"כ ידך לרבות גידים דנקטעה ידו:
והנה הסו"ס הקשו במנחות נילף חפילין יד יד ממאורע, ונאיתי
 להרב מו"ה זלמן מרגליות ה"ל דכחב לישב דלקמולא ילפינן
 דליכא פרכא דענוה נמי מינים, יין וסולת ושמן ותופה, משא"כ
 בחפילין ולכן ילפינן לקמולא דליכא פרכא ולא ילפינן לחפילין דליכא
 פרכא, דנהה למאורע שטעון עך ארו ואזוב ושני חולעת, והאריך
 בחריפות והעלה דעיקר ילפותא ממלוהים שהוא לשעש ולא לדורות
 ועפ"מ שכתבו סו"ס מנחות (דף י"ט) ודפ"ח:

ואני עני לא כן עומדי, דיש להשיב על כל הדברים, דמ"ש
 דקמולא נמי בעי יין סולת ושמן ותופה והגשה, מאי
 דקחשיב תופה והגשה חינו ענין לכאן, דהנו בעי' ג' וד'
 מינים, ולא מעשיית הגשה ותופה, גם בחפילין בעי הגשה על
 הראש ויד וקשירה וכדומה, ועיקר פרכא זו היא בשבת (דף קל"ה)
 דלר"א חלמלד קרא בעומר וב' להם דמכשיריו דוחים שבת ולא
 ילפינן מלולב משום דליכא למפרך מה ללולב שטעון ד' מינים,
 הקשו סו"ס הא עומר וב' לחם נמי טעונים ד' מינים יין שמן סולת
 וכבשים, ותירלו הסו"ס דבעי מינים המעכבים זה את זה משא"כ
 כבשי עלתה חין מעכבים זה"ז עיי"ש, והיא בעלמא אותה פרכא
 בכאן, מנה למאורע שטעון ג' מינים, והנה במנחת הקומץ ג'
 מינים שבמאורע מעכבים זה"ז ומנס במנחות, חינו מעכב אלא
 השמן

חליצה בשמאל או דס"ל הלכה כר"י דמוחלת שיטה דמתני' או חפילו
 לרבא לדין דקיי"ל דלמדין ומשיבין ויטן מבוחר פ"ה דנהה כדל"ה ר"א
 לסמוך עליו בשעה הדחה, ה"ל ר"ה לנרף חליצה שמאל להחיריס אחרי'
 וחשש עיגון, ועומותו הרבהו להליע הדבר לפני ומה מני יהלך
 נגד הארו בלבנון, מ"מ לא חשא פנים בהלכה והכתוב מה דנרא' לענ"ד
 וד' יהמכני ויורני, חענה חלקי גם חני.

ב"ש הגאון נב"ז ז"ל דח"ה להחליף הכרייתא, ותמה הגאון מוהר"ז
 עליו ככ"ל, כ"ל דמשום ה"ל לא חיריה דדרבא בקדושין (דף
 ט"ו) משמע כן דל"פ רבין להכשיר רליעת שמאל בשום אופן, ומש"ה
 נדחק ס"ס דפליגי בעבד העבד אבל לא בהכשר רליעת שמאל, ואמנם
 חו מהפכה שיטה דמתני' י"ל דרבין דמכשירי רגל שמאל משום דס"ל
 למדין ומשיבין משא"כ חו"ל לר"י כס"ד דש"ס קדושין דעמא דרבין
 דמוכר עלמא חינו נרלע דלא ילפינן שכיר שכיר, ואייתר אזנו ברליעה
 והו"ל מופנה מב' לדדים, ור"ה ס"ל חפילו מאד ח' חין משיבין כר"י
 פ' המפלת ולית הלכתא כוותיה, והא דמחליף ר"י השיטה ולא
 תירץ כרבא דר"ה ס"ל להלק בין מופנה מאד אחד לב' לדדים
 היינו משום דניחא ליה לחוקמי רבין דמתיתין כרבין דברייתא פרק
 המפלת, דמופנה מאד אחד משיבין, כנ"ל דברי הגאון נב"ז דלא
 לכוו המיה כ"כ:

אמנם נפלהמי על הגאונים חלו דלא ראו דברי הירושלמי יבמות
 במקומו דגם ס"ס הקשה ר"י ר"ה דרגל חר"ה לחון,
 ומסיק תרי נהי חליצה דר"ה מאן דפוסל בחון פוסל ג"כ ברגל
 ומאן דמכשיר ברגל מכשיר ג"כ בחון, והיינו מוחלת השיטה
 דברייתא, וחו ח"ס נימא דמחליף מתני' ח"כ לא חשכחן בשום דוכתא
 דס"ל לר"ה מופנה מאד אחד משיבין דרבא הכה שמעינן ליה דחין
 משיבין, ח"כ הא דפריך ח"ס ס"ס בפשיטות שבת (דף קל"ה ע"א)
 וביבמות (רפ"ה) דשומעין לי' לר"ה דמשיבין קאי סתמא דחלמלד
 חליצה דרבא, בהני תרי דוכתי, ואיתלן למפסק כוותיה דרבא ולא כר"י:
תו מ"ש הכ"ז דחין הלכה כרבא נגד קמאי ומייחי מכ"מ (פ"ח
 דנדרים), חליצה שכ"כ הרא"ש (פ"ב דנדרים סי' ח') חך
 משמע היינו נגד רבא רביה ודחין הלכה כחלמלד נגד רבו ממש,
 אבל נגד ר' יוחנן שהוא דור שלפניו כתב הרא"ש על ס"ס הרמב"ם (פ"ה
 דעירובין סי' י"א) הלכה כרבא חפילו נגד רבו של רב עיי"ש, וה"ה נגד
 ר"י, ומ"ש הרב מוהר"ז נ"י ה"ל דקיי"ל כרבין דר"י פ' המפלת
 דלמדין ומשיבין, יפה כ' לפי הגרסא דלפנינו ס"ס, אבל להמבואר
 בסו"ס נזיר (דף מ"ח) דגם הים מסופך דר' ישמעאל ס' משיבין
 ור"ע ס' חין משיבין וכסתם מתני' דיבמות דחליצה בשמאל פסולה,
 האמת שמלחתי בשיטה מקובלת נזיר בשם חוספי הרא"ש נדחק
 קצת ליישב לפי גירסא שלפנינו בנדא, אבל חין י"ל לסמוך על זה
 בשם דע"פ רע"ק דנזיר ס"ל חין משיבין מה"ל לסמוך ארבין
 דברייתא דנדא:

אמנם מה דנראה לענ"ד בדתה הרמב"ן, דהרי במתני' (פי"ד
 דנעשים) פליגי בחין לו בסן יד ורגל וחון ימין, וס"ל לר"ש
 דנותן על שמאל ויולא, וכן מייחי ש"ס סנהדרין (דף מ"ה ע"ב)
 וביבמות (דף ס"ח ע"ב) חין בניזר (דף ט"ו) הגרסא דרבין ס"ל נותן
 על שמאל, וכתבו סו"ס סנהדרין שזהו מוסגיות הפוכות בש"ס,
 וכ"כ הר"ש נעשים ס"ס, ונראה להרא"ב דחוק לומר דוקא בחין לו
 ימין הוא דמכשיר שמאל דחו חו"ל שמאל ימין, דהינה ביד, אבל
 בחון כתב סמ"ג ומייחי ליה בב"י ח"ה ע"ה (סי' קס"ט) דלא שייך שום
 שינוי בין ימין לשמאל, ומש"ה כתב דחיער חולך בימין דלמלא כי
 סיכי דבחון ל"ש חיער ח"כ ברגל עיי"ש, וח"כ כחן ליכא למימר
 כיון לית לי' ימין חו"ל שמאל ימין וגם ברגל נראה לי דחפילו לית
 ליה ימין מכל מקום לא נעשה שמאל ימין, כי כה ימינו נאשר
 בירכו, וכשהולך על-קב הקיעט שלו פונה ימינו החולה ואפ"ה
 ס"ל דחם חין לו יד ורגל וחון ימין נותן לשמאלו, ש"מ לאו דוקא
 חין-לו אלא חפילו יש לו מכשיר שמאל במאורע, וס"ה וכו"ש בחליצה
 דחתי מנייה דחם במאורע נאמרה לעכב כ"ס בחליצה:

ולבאר היסוד במאי פליגי לכהורה י"ל רבין ס"ל כמ"ד מנחות (דף
 ל"ז) סתם יד בכל הסו"ר שמאל, ח"כ חלמלד קרא
 ימין להכשיר ימנית אבל לא לפסול עי' כה"ג מנחות (דף ט"ו) גבי

ור"ח וספיקא דהר"ש וסעור, לזה לדעתי הקלה וסגנונה קשה מאד להקל אף במקום עיגון, ואף בנשאת קשה מאד להקל לדון שלא תלא, כיון דרבו האוסרים:

וב"ב י"ל, כי היכי דמלינו ביצמות דף ל"ו, גבי מה תוך ל' ועמדה ונתקדשה, דאם אשת כהן הויה חוללת כיון דלא אפשר סמיכין על רבנן דרשב"ג, וכיוני משום דהוי דרבנן, דגם לרשב"ג דהלכה כמוהו הוי רק דרבנן דמב"ט אזלין ביה רוב ולדות כמ"ש מוס' חולין (דף י"ב) או דע"פ אגן דקיי"ל כרשב"ג הוא רק דרבנן מחמת חומרא, מש"ה במקום דא"ל סמיכין על רבנן דרשב"ג, ומוזה למד המהרי"ו בשבועה (סי' נ"ד) ביצם מומר לסמוך על הגאונים דאם נישאת לחוללת ומקיימה עם בעלה, א"כ ה"כ בנ"ד י"ל דנישאת לא תלא, דכדא"י הם הרמב"ם ובה"ג לסמוך עליהם בדרבנן במקום דלא אפשר:

וב"ב י"ל לדון בנ"ד, כיון דמעב"ט נ"י מיחה בו שלא לישא ועבר על דבריו י"ל דבכה"ג הוי כלכתחילה, ואף דהבעל שאל לרב שקוד והתיר לו, מ"מ כיון דראש מעב"ט נ"י וגם המ"ן מליבויה חסרו מי אגר לו דכדא"י הרב שקוד לחלוק על האוסרים, וקיה לו לילך ולשאלו עוד לזמנה גדולים מפורסמים וכעין מ"ש הר"ש בשבועה (כלל ל"ב סי' ג') ומלבד זה אנו מסופק אם יש לדמות הכל להדיא דיצמות מה בתוך ל' הנ"ל, דא"כ ניקו ונאמר דבכל ערוה דרבנן במקום פלוגתה הפוסקים אם אסורה או לא, אף אם נמצא רוב אוסרים ומיעוט מתירים דיהיה הדין אט נישאת לא תלא, והרי הביא הב"ש (בסי' ע"ו סי' ח) בשם ל"ג דבאשת חמיו אם נשא ע"פ בעלי הבוראה דלא יוליא, ומדמי למים שאין להם סוף, משמע דבעי דוקא נישאת על פי בעלי הבוראה כמו במשאל"ס, כמ"ש המרדכי סוף יצמות בשם הר"מ (והכי פסקין בהגהת ש"ע סי' י"ז סי' ל"ד) ואמאי לא מדמינן ג"כ להדיא דמת תוך ל' לסמוך על החולקים על ר"ת כיון דשורש איסור אשת חמיו רק דרבנן, וכי היכי דבמת תוך ל' אף בנשאת בלי התרת חכם הדין דל"ת ועכ"פ באם לא עבר על ההתראה, ה"כ נימא באשת חמיו, אע"כ דלא מדמינן להו לכל מילי, והיכא דאחמר אחמר, והיכא דלא אחמר לא אחמר:

ואעפ"כ יש לדון כיון דהקב"ה להלכה בש"ע כהרמב"ם דביגורת מותר ג"כ בנחה אח"כ אשתו, גם ה"מ (פי"ד מהאש"כ) משתק שתק משמע דאודוי אודי, אף דבער אנכי מאיש וטעמיה לא ידענא, אמאי לא הביא דעת החולקים, גם תמה אנו מאד דבש"ע אה"ע (סי' ע"ו סי' ט"ו) אם אשתו ואחיו אסורות מה"ת, משמע בפשוטו דהיא בכלל כל ערוה ואין קדושין חופסין בה כדקטע ריש הכו', והו"ל לחלק דבמתה אשתו קדושין חופסין באמה לחוש לדעת הרמב"ן והרשב"א וסיעתייהו דבאמה אפילו כרת ליכא לאח"מ אשתו, ממילא קדושין חופסין בה, וכמ"ש הרמב"ן להדיא, וכ"ז לל"ע גדול, מ"מ עכ"פ יש להקל בנישאת דבפשוטו דמי להדיא דמת תוך ל' ואף בנ"ד דעבר על ההתראה וכנ"ל, ובפרט שלא הודיע להרב המתיר דמעב"ט אסר לו נ"מ י"ל אף לדעת הר"ש בשבועה דעבר על ההתראה אם כנס יוליא, י"ל דהיינו מטעם כיון דחז"ל גזרו ואמרו דלא תינשא החזיקו דבריהם דאם נישאת אחר התראה תלא, דא"כ מה הועילו בתקנתן, דכל א' יעבור ויכנס, והו"ו שייך היכא דחז"ל אמרו שלא יכנס, משא"כ במקום מחלוקת הפוסקים כמו בנ"ד, ואין דנין דיעבד לסמוך על הפוסקים המתירים, ולדידהו. מעולם לא גזרו חז"ל בזה לאסור לכתחילה, אלא דאין אוסרין, לכתחילה מנפיקא דפלוגתת הפוסקים, ולהאוסרים אף דיעבד אסור, ולהמתירים אף לכתחילה מותר, ומעולם לא דנו חז"ל בה ולומר לא יכנס, בזה י"ל אף דעבר על ההתראה דהדין דלא יוליא וסמיכין על דעת המתירין:

ואף דבשבועה חוט השני (סי' י"ב) נראה דלא ס"ל הכי ומדמה גם פלוגתת הפוסקים דלינא דהר"ש בשבועה הנ"ל, מ"מ לענ"ד אין הכרח לזה ומילוק גדול ביניהם כנ"ל, באופן דלכתחילה בודאי אין להתיר אף במקום דחק והכרח גדול, אבל דיעבד אף בהכרח בו יש לך גדול להקל, ולא על דעה העני' לחוד, זולת אם יסכימו לזה גדולי זמנינו:

ואח"כ כ' למ"ש הרמב"ם דאשה ובהה ח"מ אשתו הינה בשריפה חינו מחזור וכו' [ובאמת ההוכחה הראשונה מדקתני רק מותר בהמותו, ולא קתני מותר בבהה משמע דאסורה לעולם וכן מדפרכין לעיל (דף ל"ד) אזי רע"ק ליהני נמי חמותו, ולא עלה ע"ד למפרך ליהני נמי בהו, לכאורה ראיות אלו אינם לפי הנחת הרמב"ן עלמנו, דבאמת לאח"מ אפילו כרת ליכא, א"כ י"ל דאף דבאשה ובהה ח"מ אשתו ליכא שריפה, מ"מ אסור בבהה לעולם, כיון דאיכא כרת לא מקרי קליש איסורה וכן מסוגיא הנ"ל (דף ל"ד) י"ל דזה היה פשיטא להמקשן בבהה אסורה ח"מ דהיא בבת דכתיב בגופא וליכא מיעוט ורק באמה כיון דאמעוט גם מכתת היה סבר המקשן דליכא איסור, ולזה משני דמ"מ איסורא איכא כמו דפירש"י מקרא דארור שוכב עם חותנתו, ובבב"ב ל' דהוכחות אלו שכ' ההרמב"ן המה דרך קושית על הרמב"ם לשיטתו דס"ל דבאמה ג"כ עונש כרת איכא ואעפ"כ מקרי קליש איסורה, ובאמת מ"מ הוכחה שנייה ליתא אף להרמב"ם ד"ל דזכו היה פשוט להמקשן, דבבהה איכא כרת דכתיב בגופה ואין בו מיעוט, אבל באמה היה ס"ל, כיון דלא כתיב כרת בגופה כיון דאמעוט משריפה אמעוט לגמרי כדס"ל להרמב"ן באמת, ומשני ליה דלא אמעוט רק משריפה, אבל כרת ילפינן לה מאשה ובהה: **וביותר** י"ל לפני ס"ד דה"ש דבאמה ליכא איסורא כלל לגמרי אימעוט לה, ממילא היה ס"ל דבבהה אפילו שריפה איכא, כיון דחזינן דבאמה ליכא אפילו כרת, ולא ילפינן לה מגז"ש בבהה, ע"כ משום דאמרין דהוי כמו דון מנה ומנה ואוקי בהתרה, דינא דכרת כמו שריפה דכתיב בגופה דלינו רק בחיי אשתו, א"כ ממילא ה"ה בהיפוך אחרי שלמדנו שריפה בבהה ואמה, אוקי בהתרה דדין שריפה דידה כמו דין כרת שלה, דאף לאח"מ אשתו דינה בשריפה, אבל למסקנא למאי דמשנינן דהי דאמעוט משריפה מאיסורה לא אמעוט, וס"ל להרמב"ם דמהיכא ילפינן האיסור. ע"כ משום דלמדנו כרת ואחורה מבהה, ולא אמרין אוקי בהתרה מש"ס ס"ל להרמב"ם דה"ה בהיפוך מה שלמדנו שריפה בבהה מאמה לא אמרין אוקי בהתרה, וגם ל"ש לגמור כלל בזה אוקי בהתרה, לומר דדין שריפה שוה לכרת דידה, דזהו היה שייך אם היה באמה באמה עונש שניהם שוים, דפטורים לאחר מיתה אשתו משריפה וכרת היה שייך לומר דילפינן רק מאמה, דבמקום דאיכא כרת איכא שריפה, וכיון דבבהה איכא כרת לאח"מ גם שריפה איכא, כהדיא דאמרין ריש שבועות העדות גבי מושבע מפי אחרים, וזהו לס"ד אבל לפי שינויה דה"ש דבאמה כרת איכא ושריפה ליכא א"כ ל"ש להלימוד דבכ"מ דאיכא כרת איכא שריפה, בודאי ח"ל ללמוד בבה מאמה, רק שיהיה בשריפה בחיי אשתו כמו באמה, וכיון מאד בעה"י] וס"י הרמב"ן ו"ע, ומבואר בעליל דה"ש קאי על ההשגה שני' דדין בבה אם הוי בשריפה או בכרת, אבל דדין הרשעון הכריע דבאמה אפילו כרת ליכא, ומכא הראיה דהרמב"ן מוסכרתו דהיכא דאיכא כרת לא מקרי קליש איסורה, וכן ראיתי בריטב"א יצמות דפוס ליוורנו דהכריע כהרמב"ן דבאמה אפילו כרת ליכא, ובבהה אפילו שריפה איכא:

ודר"י זכינו להרמב"ן והרשב"א והריטב"א אסור בגיורת בבהה. וכן נראה דעת רש"י יצמות דכתב דאיסורא איכא מקרא דארור שוכב עם חותנתו וכ"כ סוג' לאוין ק"ג, משמע להדיא דליכא כרת, וכ"כ מההרש"ל יצמות (דף ל"ד) דלייק מלשון רש"י וסמ"ג א"כ ממילא לא מלינו דמקרי קליש. איסורא רק היכא דליכא כרת, ואין לנו שיעור המתירין רק הרמב"ם וכן הבה"ג דכתבו דבאמה איכא כרת, א"כ מלינו דמ"מ מקרי קליש איסורה ולשיעור נראה בשיעור דבבהה ליכא שריפה דכמו דלמדין כרת באמה אף לאח"מ אשתו מבהה ול"א אוקי בהתרה, ה"כ בהיפוך במה דילפינן שריפה בבהה מאמה לא אמרין אוקי בהתרה, הלא דינה כמו באמה דליכא שריפה רק בחיי אשתו וכמו שכתבתי לעיל, א"כ מוסחייע דעת הבה"ג להרמב"ם:

וכדברי חוס' יצמות (דף ל"ד ע"ב) דס"ל ג"כ דאיכא כרת באמה ליכא כייעתה לדינא לחולי ס"ל כר"ח דלא פסק כר"ק, א"כ אין לנו דעת מתיר במפורש, רק הרמב"ם ובה"ג, נ"ד זה מלינו דעת האוסרים רש"י וסמ"ג רמב"ן ורשב"א והריטב"א

יומרי עברי בהיה ענינה במ"ש הרמב"ם (פ"ד מהל' היסורי ביאה) הנושא גיורת ובהו וכו' יושב עם אחת מהן ומגרש השניה, והב"מ כ' ודינו ודאי אחת וכו' ובעניני קשה מאד, דבנושא אותן אחר שנהגיו דתפסי בה קדושין בשתיקה מדאורייתא מה מהני לגרש השני' הא בישראל כה"ג הוי אס גרושתו או בת גרושתו, ובגר הו"ל לאסור מדרבנן, והרי במתה אשתו דמוטר באתה הוא רק משום דקליש היסורא, אבל בלא"ה אף דעתה אינו יושב עם שתיקה ביחד אסורה, א"כ בגירש"ה' ללא חקליש היסורא, אמאי מותר בשניה :

לכהן, משא"כ בנ"ד להנאמנות היה מתחילה להחזיר בקהל, וזה היינו מאמינים משום דכל שבחא לפנינו מזהבג דבת ישראל היא בחזקת ישראלית ומאמינים אותה שהיא ישראלית, אלא דהיה מקום לחוש כיון דמודיה שהיתה נכרית נאמין לה בזה ולא נאמין לה שנתגיירה כדכתיב, בזה אמרין דנאמנת במינו ומדין ספס שאסור הוא ספס שהחיר, ונשארר מותרת בקהל, והחזקתו אותה למותרת בקהל, ולא בחזקת גיורת דוקא רק בחזקת שאינה נכרית ומשיקרא לא מהימנא שהיא גיורת לענין להקל יותר מישראלית, כגון להנשא למיזר וכוונתה :

ואף דלפ"מ דר"ש רש"י לפרש כן דמייירי בנשא אשה ובתה גיורת, היינו מוכרחים לרהוק מאיזה טעם שיהי' חי כיון דמגרש לאחת מהן הוי היכר יותר ועדיף ממתה, חי מטעם אחר, מ"מ לפי האמת שכתב רש"י וכו"כ כל הראשונים דמייירי בנשא בגיורת אשה ובתה ונהגיו, ו"ל דוקא בכה"ג דעדיין לא נתפסו קדושין בהן ובשנתגיירו ובא לישא אותה אמרין דיכנסו א' ומגרש ב' אבל בנשא אחר הגירות דתפסי בהם הקדושין, וכדדייק לישנא דהרמב"ם יושב עם אחת מהן, ושינה מלשון הש"ס כונס אחת מהן, דבא להסביר כיון דכבר נשא, א"ל ליכנס מחדש, אלא מגרש אחת, ויושב עם אחת, בזה י"ל דלא מהני הגירושין, כיון דלא קליש היסורא: **גם** י"ל במה דעלה על דעת רש"י, דמייירי בנשא אותן בגירותן, הא דמהני מגרש אחת, היינו דס"ל דאיסור אשה ובתה הוא רק אחר ביאה אבל לא לאחר הנשואין כיון דנתיב ערוה אשה ובתה לא תגלה, אף דהתוס' ריש יבמות כתבו דבנכנסה לחופה ולא נבעלה אסור בבתה, וכו"כ תוס' יבמות (דף ל"ז ד"ה ערות) מ"מ דלמא רש"י לא ס"ל כן, אף דגם תוס' בשמעתי' ד"ה נשא אשה ובתה כתבו כדברי רש"י ו"ל דלא היה פסיקא להו לעשות הוכחה מזה דאולי באמת איסור אשה ובתה הוא רק בעל, דהרי מלישנא דתוס' ריש יבמות, ובת אשתו היבא דנכנסה לחופה ולא נבעלה נראה לר"י דחייב, משמע דלא פסיקא להו כן בהלתי :

גם לדון על בתה דמסימנא שהיא גיורת במינו שאינה בתה, ג"ז ליכא מינו כמ"ש מעב"ת לנבון, וגם דאוינה בתה לא מהני להחיר בתה להנשא לבעלה, דאולי אף אם היתה אומנת שאינה בתה, חודש על האמת שהיתה מלפנים כרוכה אחרי' בחזקת בת לאם, וסיחה שאלת הדין והיינו מורין לה לאיסור, ואין בידה לומר שבתה חשמע לה בטענתה בשקר, וגם לא היה דיבורה או לענין זה שלא יהא לה שאר קורבא עם בתה ולא חסקה אדעתא על זה, ובתה רק להחיר עלמה ובתה לבא בקהל ישראל, ואולי באמת היו ישראלים וכינו עלמה בשם גרים כדי לחמול עליהם לקיים מצוותא וקבצתה את הגר, אלא דתורתו לבא בקהל מדין ספס שאסור, אבל לא למידי אחרונה :

גם הגביע מק"ק סעריהיי' אינו מספיק, כיון דלא מזכר שמה ושם עירה, אולי לאחרים כוונו, ובפרט שיש הכתשה ש"ס מעידים שנתגיירה גם בתה, והיא אומרת שלא נתגיירה בתה עמה :

אמנם מה שיש לזדל להחיר כיון דמזינו סוקלין ושורפיין על החזקות, וכתב הרמב"ם (פ"א מהל' א"ב) איש ואשתו שבאו ממדכ"י. הוא אומר זאת אשתי והיא אומרת זה בעלי, אם החזק בעיר ל' יום שהיא אשתו הורגין עליה, משמע דאפילו החזקו רק מחמת דיבורם ולא ראינו מהם מעשה התנגדות אישות מ"מ כיון דאחזקו בעיר שהיא אשתו הורגין עליה, דמחזיקין כן לודאי, ובמהרי"ק מחלק דלמלקות מהני חזקה כזו, אבל לענין נפשות בעי ע"י מעשה, והב"ש (רס"י י"ע) כתב דמדברי הרמב"ם והטור לא משמע כן ומשמע ודאי כיון דמחזיקין לודאי שהיא אשתו והוא בעלה אם קידש לקרוביה אין קדושין תופסין בה, ה"ל בנ"ד כיון דנתחזקו בעיר כמה שנים לגרים אף בבא מכה דיבורה. מ"מ כיון דאחזקו אחזקו, בפרט שכל עיקר ידיעתינו שהיא בתה זה רק מכה דיבורה שהיתה כרוכה אחריה זמן רב, ומיד בשעת מעשה דאחזקו שהיא בתה אחזקו ג"כ דאוינה בתה ממש לענין שאר אלא דהיא בתה בלידה, וא"כ משולם לא אחזקוה לבתה לשאר, והוי קול ושוברו עמו וא"כ עכ"פ בלירוק האומנות שזוכרים שהיה לה כתב על גירוסה, וגם הנב"ש דמכוון על האשה בזה שהיה לה בעל כומר ושבתה עם בעלה לעיר סעריהיי', בלירוק כל אלה יש לז גדול להחיר לענין :

גם י"ל שכונת רש"י והוס' דהיה אפשר דמה דקחתי כונס אחת, היינו ראשונה שנשאה תחילה, ומגרש א' היינו מה שנשא שניה ואף דהקדושין תופסין גם בשניה דהיא רק ערוה דרבנן, מכל מקום מותר לקיים הראשונה כיון דכל עיקר האיסור משום דאחי לחלופי בישראל וכה"ל גוונא גם בישראל שנשא אשה ואחר כך בתה רשאי לקיים הראשונה ומוליא השני' ולא החמירו בגר יותר :

אבר כ"ז אינו מעלה ארוכה על הרמב"ם דכתב (פ"א מהל' א"ב) כיון שקידש אדם אשה וכו' ואלו הן אחת ובתה, הרי דס"ל להרמב"ם דגם בקידש לחוד אסור בבתה, גם כתב (פ"ד מהל' א"ב) יושב עם א' מהן, ולישנא דעם א' מהן, משמע דיכול לקיים חיזה מהן שיראה, א"כ לא יספיקו כל התיוראים ה"ל, ולומר דהנושא אשה ובתה שכתב הרמב"ם היינו שקדש שניהם כאחד דבישראל כה"ג לא הפסי קדושין, דכל שאינו בוא"ז אפילו בכה"ג אינו, ובמ"ש הרמב"ם (פ"ט מהל' היבמות) זכו בודאי דחוק מאד ולע"ג:

ב"ש רומע"ת נ"י עוד לדון דהוי נטען משפחה והסרו בו שלא יכנס ועבר וכנס דמוליאים אותה :

הנה מלבד דכמה אחרונים פסקו כהריב"ש דאין מוליאין אותה ועל זה סמך המהר"מ מערתי' בויכחו עם הר"י בחשו' הב"י בדין משאל"ס, ומ"ש הב"י שם שלא נזכר כן בהריב"ש הוא תמוה. דלפדיא מבואר כן בהריב"ש עיי"ש, גם יש לדון בנ"ד כיון דתחילה נתחזקו היא ובתה לגירות, מה שאתה אחר כך בעת חלי' דבתה לא נתגיירה אינה נאמנת לחוב אותה ולגרע כחה.

ומ"ש מעב"ת נ"י דהבעל עלמו אומר שלא נתגיירה לענין מסחמנא אינו אומר כן בבידור כמודה מפי עלונו, רק במה שמע כחה מאשתו בעת לוואתה.

אולם זה אינו מספיק, דאף אם נתגיירה בתה, מ"מ היתה אסורה לו בחיי אשתו מדרבנן, וא"כ הוא נטען מן בת אשתו, אמנם כ"ז לשיטת רש"י דהלכות פתחים היא שיאמרו שזינה עמה, אבל לפמ"ש הרשב"א שהביא הב"י (בי"א) דהלכות פתחים שיהאמרו שנתגיירה רק בשביל כן, והכנה"ג (סי' י"א) כ' דהעיקר בהרשב"א, וא"כ זה לא שייך בנטען על אשה ובתה.

והנה כ"ז אם היה ברור דהיא גיורת, אבל בנ"ד דליכא בידור נמור קשה מאד להחיר, אף שיש אנשים שזוכרים שהביאה לו כהן ראה על גירותה מ"מ מני יודע אם היה ניכר מההתימות בהן, ואף אילו ניכרים, מני יודע שהיה התימות ב"ד של ג', ואולי היה רק כדרך התימות שבד האורח' שהרב בקהלה שלו חותם שמכיר ח"י הרב שחכם מלפניו, ושראוי לסמוך עליו, ואולי הראשון היה משיד רק יחידי, או אף בב' הא זכו לא מקרי טער, והוי מפיסס ולא מפי כתבם :

ומה שראה מעב"ת לדון דהליא במחלוקת רמב"ן ורי"ז (פ"ה דב"ב), באומר זה בני להרמב"ן כי היכי. דנאמן להחירה לעלמא במינו דיכול לפערה בגט נאמן ג"כ אף להחירה לכהן, הכי גמי בנ"ד דמהמנין לא דהיה גיורת במינו דישראלית מאמינים לה ג"כ בגולה :

לענין אין ראיה, ואינו דומה כלל וכלל, דהתם דעיקר העדות שזה בני דנינו עליו בנאמן ומחזיקים ליה לבנו לפערה מייבוס ועיקר העדות הוא לפערה מייבוס, ומה לו לשקר, דאיכתי פטר לה בגיטא, דמתמנא לא יחוש אם תנשא לכהן, וכיון דהחזקו דאוינה זקוקה, דהאמת דזכו בנו, ממילא מותרת גם

ועדיין לא נשמוע מזה, אין זה בגדר הכחשת עדות ר"ו הנ"ל, כי לא העידו שבעלה חי, רק שעדיין לא נשבע ממיחתו, והיה בעולם ידיעה פזם מה שנכתב בן לר' שלמה הנ"ל, או שהם דנו שאין לדון להאמין על הכתב, ובעוד שלא נחברר הסורסא לסתור ע"פ עדות יודעה לכל שהיא באיבור ח"א.

ג במה שמעיד ר' יעקב שכוכיה נבעל האשה ר' יצחק על פניו ושיב בעוזה, הלא גם דוד מלך ישראל עשה כן בבה שבע, ג"ו אינו בכלל עדות שבעלה חי, הלא שהחולל עלמו על שדר עמה מבלי שהיה מב"ד דממילא ראוי לו להחזיקה באיבור ח"א, גם בממנ"פ אם יודע שבעלה ר' יוסף חי, הוא רשע במה שדר עם ח"א וח"א להעיד.

ורענין לחוש לקלא בודאי יש כמה סניפים גדולים לבעל קלא כי הלא, ובפרט שהוא קלא קול וזוהרו עמו, כי לא אמרו שהיא בודאי ח"א. הלא שעדיין לא נשמוע ממיחתו. וכייוו שדבר תלוי אם יבורר מיחתו אם לא, ודמי לילא קול שנתקדשה בספק קדושין. **אמנם** כ"ז אם הי' ר"ו מעיד כן להחיר להאשה להנשא דשאמינו חז"ל לע"ה ולעד מפ"ע בליקוף דמחוק חומר וכו' הקילו משום עיגונא, וכאשר האריכו רבותינו ביסוד היתר נגד ד"ת, דדעת רש"י (בשבת קמ"ה) דכל המקדש אדעתא דרבנן מקדש, וכ"כ מהרי"ק (ב"רש"י ל"ב בשם הרשב"ה) ודעת תוס' ביבמות שדבר שדומה לחז"ל להאמין לא מקרי כ"כ עיקר דבר מה"ת, ועי' ניר בתוס' (דף מ"ג ד"ה וס"ה מה מלוה וכו') כתבו בדבר שיש כח ועעס. כח ביד חכמים לעקור מה"ת בקום ועשה, והביאו ראיה מה"ת דנאמנת לומר מה בעלי, עכ"פ מלינו רק דמכח כל חומר דדייקי סמכו להקל משום עגונה, ח"כ י"ל דכ"ז בבה להעיד להחירה, משח"כ כשמעיד העד אחר מיתה, דעיקר העדות על הבנים שהולידה, י"ל בבה"ג לא האמינוהו, וחוקמי אדינא דבמקום חזקה חשה ח"ש אין עד אחד נאמן:

וביותר מהסתפקא באשה שנשאת בלי שום עדות, ואח"כ בה ע"ה שמת בעלה הראשון זכבר ד"ל דלא מהני.

דאף דהאמת סברה דייקה הינו. דוקא בתחילת נשואין. הלא על כל רגע ורגע שיושבת תחת בעלה, דכמ"ס תוס' ב"ב (דף ל"ב ע"ה) ד"ה אין לענין נישאת עפ"י ב' עדים ואח"כ בלא עדים והכחישום, עיי"ש, מ"מ י"ל דבאשה זו דראינו דנשאת בלי שום עדות, ולא הי' לה ע"מ לדייק אחרת חזקה זו לגבה, ודלמא גם עתה כשמעיד העד והיא יושבת תחת בעלה יושבת בלי דיוק.

וביותר י"ל דל"ש כלל הלאה סברה דייקה, דדוקא הסם בתרי ותרי אמרינן כשבאו בת סב' לא הי' לה לישב תחת בעלה וליחוש שמה יבא בעלה ויהי' לה כל חומר, ובה עוב לה עתה ללא תזכור בעלה סב', דבזה אם יבא בעלה סב' לא יבא לה החומר, כיון דנשאת עפ"י ב' עדים היא כחנוסה, אף למאי דקיי"ל כרבנן דר"ש דגם כנשאת ב' עדים ובה בעלה דתלה מזה ומזה, וח"כ לא תרויה במה דתלה עתה מבעלה סב', מ"מ לקך מ"ד בלח"ה נשאתה סברה דייקה מיראת החומר אף ע"י ב' עדים בלי הכחשה עדים אחרים, וכמו דמדוקק בלשון תוס' כתובות (דף כ"ו ע"ב) משח"כ נישאת בלא עדים ואח"כ בה העד, דגם אח"כ ל"ש דייקה ומינסבא במה דיושבת תחת בעלה, דהא לא תרויה מידי בלאחיה ממנו, דהא אם יבא בעלה סב' יהי' לה כל חומר על שנשאת להב' בלי עדות, וכיון דליבא דייקה בתחילת נשואין ולא אח"כ י"ל דאין ע"ה נאמן (אב"ה פ"ק ועיין מה שכתב מרן אב"ה מ"ו נ"י בגידול בשנין זה) להבין בתשובתו שהשיב להחכם רבי מאיר גבאי נ"י מן דבור התחיל עוד יש לדון דבמומר ח"ל מת בעלי ובדבורים שחזרו ונחשבו נפסק].

ועדיין לא מלאתי גילוי לדין זה, בפרט במעיד אחר מיתה, דכל עדות רק להבשיר הבן י"ל דינו כמו בעלמה, ואין ע"ה נאמן נגד החזקה וגם מקרי דבר שבערוה דאין ע"ה נאמן, וכיון דעדות ר"ו נכזה ביום י"ג אייר תקס"ו. ובאוחו פעם כבר מהם האשה אם ר' סענדר הנ"ל יש לומר דאין ר"ו נאמן בעדות להחירו בקהל:

ובאמת אם היו ב' מעידים שר' שלמה אמר ששמע שמת אחיו סיה לך גדול להחיר אף דלא הוי עדות מעליא, כיון דהוי

ל"ל כנ"ל דאין לנו לחלוק שרבי לא ידע שום ברייתא, ונלענ"ד מה דכוימו תוס' סם ואמוראי ניכחו ואלביא דר"י ר"ל דכ"ע ס"ל דר"י אמר הלכה כסתם משנה, הלא יש מהלמדין, אמרו שאמר כן נגד מחלוקת במה' אחריהא דאין לנו לומר שחזר בו ממה שסתם, אבל מחלוקת בברייתא אפשר דלא ידע ואיך ס"ל דאמר הלכה כסתם נגד מחלוקת בברייתא דודאי ידע הכל סתם ומחלוקת בב' מהני, ל"ה הלכה כסתמא:

ובזה נתיישב קושיא עיומה מה שמקטין מרצ"ח חולין (דף מ"ג) דס"ל הלכה כסתם נגד משנה אחרת, ובגטין (דף פ"ה) ס"ל אין הלכה כסתמא נגד מ"ה, והא"ש, יעוין תוס' כירה (דף ל"ז ע"ב) ד"ה ארצ"ח וממערס"ה שם ס"פ המוליא יין נראה שנעלמה ממנו פלוגתא דברייתא שבת (דף ל' ב"ב ע"ה) מ"מ כ"ז לרבינו הקדוש דגברא רבא הוי, אבל לכ"ע אפשר דנעלמה מהם דברי הר"ש ואלו הוי שמעי הוי הדרי בהו, וכמ"ס מהרי"ק דמייחיה הרמ"ה הניל ופסקו הש"כ בכהנתא או"ה שלו, מ"מ הכא הרב"ן הי' רב גדול ומפורסם הברו של ר"ת ורש"ם ויודלי הפוסקים הם תלמידיו ובני בניו כידוע ואין אחד מהם מביא דעתו בזה אפילו לחלוק עליו, ואין לומר שלא הי' מפורסם להם, אע"כ דלא חששו לו כלל, ואין לעשות מזה אפילו שום סניף בשום מקום מפני הטועים, וכ"כ הגאון מוהר"ז הנ"ל י' בעלמו בסוף דבריו, דיש לתייחס דפיך מיניה חורבא, ע"כ לענ"ד אין לעשות מזה שום סניף כלל לחלוץ בשמאל אפילו בקיטע, מכ"ס באינו קיטע וחולץ בשמאל אפילו ח"א בענין אהר, כנלענ"ד, עכ"ל תבוצתי, חתנו כבנו חוהם באשה רבה:

חק' בשה סופר מפ"פ דמיין

אב"ה תשובת מרן כבוד אב"ה מארי נ"י על דברי כבוד מר גיסי נ"י לא מלאתי עד פיוס חוך כחבי יד קודם דאח"כ נ"י, ואי"ה לכשתמלאנה הכתובה בהלקים אחרים. יזכני ד' להוליאם לאורח]:

סימן קבן

נשאלתי פה ק"ק פרידלאנד, מר' הלכסנדר סענדר ב"ר יצחק הלוי שבה לכאן מלאנדטן במקלו ותרמילו, ודמעחו על לחיו להזדקק בדינו הודות המערערים עליו ועל אחותו לפסול אחת ואת בניהם מלבא בקהל ישראל, מהמת שחמם נשאת לאחיהם מבלי גביית עדות בב"ד שבעלה הראשון מת, ועתה מעיד ע"ה ששמע מפי אחי בעלה הראשון קודם שנשאת להשני שמתאבל על אחיו, על ידי שכתב לו אחד שמת, והראה לי קונטרס מרצ אחד שהורה להחיר:

לפום הריעא נראה להחיר, ע"י גביית עדות של הרב הנ"ל, שהעיד לפניו ר' וואלף ב"ר יצחק שזכר ויודע בזכורו שהר"ר שלמה נכח אבילות על אחיו ר' יוסף בר"ק מהמת שבה לידו אגרת ממדינת האלנד שמת אחיו ר' יוסף, עדות זו לכאורה מספיק להחיר לאשה של ר' יוסף להנשא, דאלו העיד רבי וו' ששמע מר' שלמה ששמע מפלוגי שמת מהני' כדאיתא להדיא בהרמב"ם (פ"ג הע"ו מה"ג) אפילו שמע מאשה ששמעה מעבד וכן הוא בש"ע (סעיף ה') ובדואי לאו דוקא דשמע מהאשה שאמרה בפירוש ששמעה מפי העבד אלא דה"ה במוע מאשה שאמרה סתם שמעתי שמת פלוגי, דכמו במעיד שמעתי שמת פלוגי מהני, אף דלא אמר באיזה אופן שמע, ולא הייטיין אולי שמע קול הברה בעלמא או ששמע מפי נכרי שאינו מכלית, וכמו שבעלה בב"ת ב"י (ס' ד') ה"ל בודאי במעיד מפי עד שאמר ששמע שמת, וכיון שכן ה"ל בגידול דידן במה שאמר ר' שלמה שמתאבל על אחיו, שבה לו מכתב שמת אחיו, הוי כאומר ואמר לי אחד, דנוה לי שאמר לו אחד, ומה לי שאמר שכתב לו אחד, וממילא עדות זו שהעיד ר' וואלף הוי כאומר שמעתי מר' שלמה שאמר ששמע מאחד שמת דמהני:

ובזה שמעיד ר' יואל דכשבאו חזק ר' יצחק ואשתו לק"ק ברומשטם מיד ילא קול בכל העיר שהיא ח"א, כי בעלה הלך למרחקים

ששאת, כיון ללא תקבל עדות ר"ש מקודם לדון כשנים, דלויגו דומה לכה דהר"ן בהשבעה דנשאת שלא בצ"ד סו"ג כ"כ, היינו דעכ"פ העידו בצ"ד וסוף נשאת על פיו שלא ברשות צ"ד, משא"כ בצ"ד, אבל כבר כתבנו דזה לא מקרי הכחשה וכו', וא"כ העיקר הלוי בדיון זה אם מהני עדות ע"א בבה"א אחר מיתתה להעיד על בנים, והניי רק כנישא ונותן בזה, ואם ב' רבנים מפורשמים יסכימו להיחר הרב ה"ל ובהסכמת מרה דאתרה מחותני הנאב"ד להודיעו ר"י, הניי נעפל כשכורה לחיי' להעדרה יתירה בכחה דהיתירה כנלענ"ד : עקיבא גיגנ מא"ש

סימן קכד

בענין הנ"ל

לכבוד חבובי רב ידידי הנאין רבי יעקב נ"י בעהמ"ס חת דעת אב"ד דק"ק ליסא

ב"ש רומעכ"ס הנאון נ"י על דברי שמשתי ביד ר' אלכסנדר מלנדאן שרליתי לומר דאשה הנשאת בלא עדים ואח"כ בלא ע"א, והעיד שמה בעלה הראשון קודם שנשאת לזה, ד"ל דא"כ להסירה לעמוד ע"ס בעלה זה דל"ש דייקא כיון דכבר ניסת לו ולא תרומה אם חלה ממנו עתה, דמ"מ יהיה כל החומר כיון דנשאת שלא ברשות, וע"ז כתב רומפכ"ס ד"ל דבלא"ה ח"ל למפרע דבעל שאמר גרשתי נאמן משום דבידו, ומ"מ ח"ל למפרע ועיין בנ"י דטעם דיוכל לחפות עלי' וס"כ כן הוא, דאם נאמן הע"א למפרע ח"כ לעולם יכול קרובה לחפות לומר שידוע שמה עכ"ד :

רענ"ד

בפשוטו יש לחלק דגבי גרשתי בקל יכול לחפות, דעפ"י רוב אין באפשרות לברר ששקר בינינו, אבל לענין מיתה בקל ימלא הרבה שיעורו שראו אותו חי :

ג"ס כ"ל אף אם אין מאמינים לו למפרע, אין ממיסין אותה בלא בירור דהיה חי, או, כיון דהאמינו אותו על לבא, והיינו כבורר לנו ע"י צ" עדים שמה ואין ידוע אימת מה, דיש לדון דאין ממיסין אותה בספק על כל פנים בטענת ברי שמה מכבר, וכמו בנט ש"ידיה ואין בו זמן דאין ממיסין אותה מספק.

ובאמת

לכאורה יש לעיין, דהתיד יכול לחפות ולומר גרשתי אשתי בכתם, או שיאמר גרשתי כבר למ"ד פלנין דיבורא, וכיון דנאמן לו עכ"פ על לבא אם כן היא גרושה ושוב ח"ל לסמיחה מספק דשמה נהגרשה כבר, וז"ל כיון דהנאמנות שלו רק מכה מגו דבידו לנרשה אין דנין עליה יותר ממה דאפשר לדון במגו, זה לפנינו ואין משוין ספק על העבר כמו במגרשה לפנינו דליכא ספק על העבר, דכל שאשה בא להדש דבר עפ"י דבורו יותר מאלו מגרשה בפנינו ממילא ליכא מגו, דהא אין בידו לנרשה ולסולד ספק למפרע, ח"כ כ"ז באומר גרשתי אבל בע"א שמה בעלה דמהימן מדיון עדות מזה עבידי לגלווי' ודייקא וכיון דהאמינוהו חז"ל כפי חרי לכאורה הדיון דאין ממיסין אותה מספק בלי בירור דהיה חי כשזינתה :

ג"ס לא מנאחי כן בנ"י דטעם דאין הבעל נאמן למפרע משום דא"כ יבא לחפות עליה, אלא דכתב הטעם דלויגו אירע מעשה ורזינו לחפות במה שא"י לעשות ע"י גירושין דעתה וליכא מגו, והיינו דמדינא ח"כ כיון דליכא מגו דלויגו עושה מא"יזה טעם להחזיקה גרושה למפרע אבל לא לדיון דח"כ ככדי שלא יהא יכול לחפות, ואך חוס' הקשו כן בצ"כ דא"א דמה דאמר ר"י גרשתי ח"כ היינו רק למפרע ופלנין דיבוריה, ח"כ פשיטא דח"כ דמוכח כן מדלר"י דחוקו זמן משום חפוי, הא עדיין יכולין לחפות ולומר גרשתי והניחו בקושי' :

ובאמת

מהכרח קושא זו אפשר ד"ל אף אם היה הדיון דנאמן למפרע מא"יזה טעם שיהיה לדון כמו נאמנות ע"א באיסורין, מ"מ מועיל רק לענין איסור אבל לא לענין עושין הן לחיוב וכן לפטור, דכך היה המדה ד"ח הקדושה להאמין ע"א לענין איסורין ולא לענין עושין, וס"כ י"ל בע"א שמהימן מה בעלה מכבר נאמן על האיסור, דהיינו לענין שסותר לה לעמוד ע"ס בעל זה שלא לאסור עליו מטעם סוגיה דלגבי איסור האמינו חז"ל, אבל לא לחפות על זנות שלעבר דלענין חובבי ופטורי, עושין ח"כ :

ואף דעל זנות דלבא נאמן לפטור, היינו אחר דלחזוקה ע"י העד

דהוי עד מפי עד וגם מעידו' שניהם רק מפי ע"א, מ"מ דלמו דבעלמ' יכולין להעיד שנתקבל עדות בצ"ד פלוגי שזם חייב כך וכך, ולא מקרי עד מפי ע"א כיון דמעידין לנגמר עדותו ס"כ י"ל בעדות אשה, כיון שא"ל שיהא העדות דוקא בצ"ד חוקף שאמר ר' שלמה שמה אחיו נגמר עדותו, ונעשה מעשה וכלו. נתקבל בצ"ד דמי וכמ"ס הר"ן בשו"ה, דאף בלא התיירוס בצ"ד ונשאת שלא בהסכמת בית דין, מכל מקום העד כשנים, ואין ע"א נאמן להכחישו, ח"כ במה שב' מעידין שר' שלמה אומר שמה אחיו. הוי כמעידים דנתקבל עדות בצ"ד שמה בעלה והותרה להנשא, אך בצ"ד דהיה רק עד אחד שמעיד כן מפי ר"ש אפשר דאינו נאמן.

ג"ס

ב"ש ב' עדים דמעידין כן בשם ר"ש, י"ל דלא הוי כמעידין שנתקבל עדות בצ"ד, ד"ל בעדות אשה אף דע"א ועמפ"ט נאמן, מ"מ בעי דוקא שנתקבל עדות בצ"ד ובעד מפי ע"א מהני כשמעיד סב' בצ"ד אבל שלא בצ"ד י"ל דלא הוי עדות, ומ"ס הר"ן בנשאת שלא ברשות בצ"ד ג"כ אמרינן כיון דנישאת הוי כשנים ואין ע"א נאמן להכחישו לומר לא מה, היינו ג"כ שהעיד העד בצ"ד, אלא דהיה לא המתינה עד שהורו בצ"ד להנשא, וקדמה ונשאת בלי הסרה מצ"ד אבל כ"ז שלא העיד בצ"ד י"ל דח"כ :

ובמה"ט י"ל דבענין קב"ע נשים בצ"ד של ג' כיון דלריכין להעיד בצ"ד בעי ג' ככל דבר שזריך בצ"ד, וכמו קב"ע דעלמא.

וב"ש

בח"מ (ס"ק מ"ה) בארובה ללא בעי בצ"ד של שלשה, דהרי הטעם דלריכין ג' לקב"ע ולא סגי ב' דהוי כעד מפי ע"א ובענוסה דעמפ"ט כבר לא בעי ג', לענ"ד י"ל הא דאמרינן בעלמא דלא סגי בצ"ד דהוי עד מפי ע"א, היינו דבלא"ה הוי באפשרי לב' לקבל עדות ויעידו בפני בצ"ד של ג' שהעיד כן בפניהם ויהי' אז שם עדות, לזה לריכים לטעם דעד מפי ע"א וכה"ג בעדות אשה מהני, אבל מ"מ כל שלא הועד בפני בצ"ד לא גמר התיירא, ומ"ס הח"מ ראהי' ממה דמבאר בחשו"ב ב"י בעסק עיגונא דהסכימו כולם לאסור וזלה המבי"ט וחד דעמיס, וכתב סמב"ט מאחר שהיה התיירא לא תלא מהתיירא הראשון, לעניית דעתו זהו אמת, דהסוראס זו הוי רק כהוראה איסור ותיירא ולא בעי ג', אבל מ"מ בעי ההוראה על ידי קב"ע בג' דלריך שיקבל העדות בפני ג' :

ורבאורה

מה חידוש העד מפי ע"א כשר, הא כיון דעדות הא' ה"י מהני חוץ לב"ד ח"כ העד סב' ששמעיד מפי ע"א הוי כמעיד שנגמר עדות הא' בצ"ד דמייד שבעיד נגמר עדותו, ובאחיז ענין מקרי עד מפי ע"א, כיון דח"ל הגדה כלל בצ"ד, א"י משמע דבעי הגדה מעליה בצ"ד דוקא, אם כן י"ל דגם בצ"ד המעידים דשמעו מר' שלמה ששמע שמה אחיו, אין זה בגדר עדות מעליה כיון שר"ש לא העיד בצ"ד לא מקרי נגמר עדותו רק עד עתה בטעם שב' עדים מעידים בפני בצ"ד של ג' ששמעו מפי ר"ש, ח"כ הוי עמפ"ט ולריכים למיתי עליה מדיון נאמנות דעמפ"ט בעדות אשה, וחדקן לבפיקא דידן דלמא לא סקילו רק. בבה להחיר האשה אבל לא בבה לאחר נישאתה להחיר בניה :

ובמה"ט יש לדון ג"כ במה שיש עוד לד להחיר סה"כ הס"כ הזכיר בקטעריכו (ובענין גב"ע לא נזכר מזה דבר) שהאשה

הזאת כל ימי חייה ימי שבתה חתה בעלה סב' ר"י ז"ל היתה אומרת שהיתה שומעת מפי ב' נערים שחזרו מאסטרלינדיטון ואמרו לה בפירוש שמה בעלה הא' ב' יחא, והרב ס"ל קולר בזה, מהיכא ידעינן זה שאתה כן. ומי מעיד כן בפנינו אם ע"א או ב', ויש לדון דעתה אין ע"א נאמן כיון דבה להעיד רק על בניה, ואף בצ"ד עדים יש לספק כיון דהוא ע"א, דהיה לא העידה בצ"ד הוי עד מפי ע"א :

אבנ"ס

יש לחדד להקל דאף במעיד לאחר מיתתה מהני, כיון דחזיק דחז"ל האמינו לע"א מחמת כיועט דייקא דמחזיק לאמת העד ומשום עיגונא, אף שמעיד אחר מיתתה, מכל מקום יש בפנינו ב' הסברות ח' עדות העד, ב' כיועט דייקא דאמרינן אין לדק אשה להנשא לאחר מחשש החומר בסופה, ויכיר לאמת שר"ש אחר כן והיה דייקא ונישאת, ובזירוף ב' הסברות י'מו דמקילין משום עיגונא ס"כ במקום דחק ועיגון לפוסלו מקבל, דאין לך עיגון גדול מזה : **והנה** בודאי אם היינו דנין להעדות שמפי בעלר' יחאק שדר עמק בליסור בחורת הכחשה, ה"י נראה דמהימן אף בבה אחר

לפניה, ממילא אין עושין עליו אבל לא על העבר, ובעין שכתב הרמב"ם (פ' ע"ז מהל' סנהדרין) ענין ע"ה באיסורין לאחר שנתחוק על פי העד שזו החתיכה חלב אם בא אחד ואכל לוקה עליו וה"ל לענין פטור עושין, אבל לא למפרע חף דנאמן לענין איסור, מ"מ לענין עושין אינו נאמן:

ובתוס' מולין (דף י"ו) נראה דפליגי על הרמב"ם וס"ל בנישאת עפ"י ע"ה וזיכה אין מעושין עליו דלענין עושין דיינין דאינה כנשואה להבעל הב', ודנין אותה לפניה, כרי חף דהתיירו ב"ד הביאות כל הבעל, ודנין דודאי בעלה הראשון מה מ"מ לענין לענות על מי שמונה עמו' תחת בעלה הב' דיינין כשנשאה היה בעלה הא' חי ולא נתפסו הקדושין, ה"ל לא רחוק לומר דלענין נאמנה למפרע דמהני לענין היחר לעמוד עם בעלה הב', אבל לא לענין חיפוי דזנות:

ועיב'פ אם נידון להא' בהא' הליא, דאם נאמן למפרע ממילא אי"ל לענות על הזנות, מ"מ י"ל דליכא כ"כ חשש חיפוי, כיון דעומד בקל להתברר אם מת אס לא, וכמו דל"ל עכ"פ לס"ד דיבמות דע"ה נאמן מדינא דהוא בכלל ע"ה נאמן באיסורין, ה"ל ממילא אין חילוק בין להבא בין למפרע, ואם בא ע"ה אחר שנשאת והעיד דמת מקודם אמאי לא יסא נאמן באיסורין דסביאות של בעל זה להבעל יהיה בתיבא ע"י שבעלה הא' מה מקודם שנשאת לו, ויקשה נ"כ דיכול לחפות, ה"ל כל מה דנתקן לס"ד ה"ל י"ל לפי האמת:

מ"ש רומעב"ת דה"ל להאמינו למפרע דזמן מיחה לא עבידי לגלויי, חף למה שכתבנו דבקל ימלאו הרבה יודעים אם ראוהו חי מצערב, מ"מ י"ל כרו"מ דעבידי לאגלווי לא הוי ע"י עדות העדים, דמ"מ יכול להכחיש ששקר חסם, דאף דהתורה שהמינה, מ"מ בכלל עבידי לאגלווי אפשר דלא מקרי גלוי לפנינו לעיני כל עד שיבא הבעל בעלמו לפנינו:

אמנם יש לדון כיון דהאמינוכו להבא, ממילא י"ל דנאמן למפרע, דבבאו ב' עדים שמת ולא ידעו אימת וע"ה משיד שנת מכבר י"ל דמלאורייתא נאמן להפוסקים ומכללם הרשב"ה דיבמות דס"ל למסקנא ע"ה נאמן באחזקת איסורא י"ל דהבא נאמן, דלא מקרי דבר שבערוה, כיון דעכ"פ השתא מה וליכא עוד איסור ה"ל אלא דאם מת עתה אסורה על הבעל הב' מדין סוטה, י"ל דלא מקרי דבר שבערוה, ואף דעיקר לימוד דבר דבר ממזון כתיב גבי זינחה תחת בעלה, י"ל דדוקא לגבי בעל אבל לא לגבי בועל, כמ"ש חוס' יבמות (דף ג' ע"ב) דעומאה כתיב ביה כערויה הוא לגבי בעל, ולא לגבי בועל, ה"ל י"ל לענין אין דבר שבערוה, דליכא על הבעל רק איסור עשה וקדושין חופסין ואין הולך ממנו י"ל דאינו בכלל דבר שבערוה:

ואף להפוסקים באחזקת איסורא, אין ע"ה נאמן, י"ל דדוקא אם כפי דברי העד היה האיסור עד עתה כמו בעידי גירושין ומיחה טבל והקדש דהוא מעיד דעד עתה היחה אסורה ועתה הותרה אבל הכא דאיסור אשה חיה ודאי ליכא, דהרי מה לפנינו ע"י נאמנות עד אחד כבי תרי, ולגבי איסור סוטה לפי דברי העד לא היחה מעולם באיסור סוטה על זה הבעל:

ואף דהיחה אסורה עליו פעם אחת מעולם אי"ל, מ"מ אין מחזיקין מאיסור לאיסור, כיון דאיסור ה"ה בודאי פקע, וכמ"ש חוס' גבי בהמה בחיי' בחזקת איסור עומדת, ואך יש כאן חזקתה ובה י"ל ג"כ דהא דאין ע"ה נאמן נגד החזקה, היינו בלא אחרע החזקה אבל באחרע ומת לפנינו, אלא דיש חזקה דהשתא הוא דאחרע, יש לומר דעד אחד נאמן בזה, ובעין דחילוקי חוס' כהובות (דף כו) לענין הרי והרי דאף דהוי ס' דרבנן ולאוקמי אחזקה, מ"מ באחרע החזקה לפנינו לא מוקמינן החזקה, ע"י"ש, ובפרע בחזקה חי דדעת הרבה אחרונים בנות לפנינו ליכא חזקה חי ב"כ, כיון דעומד הלאסתלק ולמות, ה"ל י"ל דע"ה נאמן, ואף דכ"ד בע"ה מעיד דחר הנשואין, י"ל דא"ל כלל לא למפרע ולא להבא כיון דליכא יקא כמ"ש במכחי הקדום מ"מ כ"מ לדינא במה דכתבנו ב' עדים מעידים שמת ולא ידעו אימת וע"ה מעיד דמת מקודם שנשאת לזה אם מותרת לעמוד החתין, וי"ל לדינא:

מ"ש רומעב"ת נ"י לשעתו דה"ל למפרע דלא תקשה ח"כ בע"ה שמעיד שמה מכבר נישא דלא פליגין דיבוריה וגם על להבא ח"כ, היינו דהענין דל"פ דיבורי' הוא כגדר עדות שבעלה מקאמה בעלה כולה, וכיון דעדות שמת בעלה בזדאי, אם ע"ה כשר וע"ה גזלן מעידים שמת ל"ל דבעלה כולה, מש"ה ג"כ פלגי' דיבורי' עכ"ל:

ג חכמי עמדתו ביסוד הזה זה זמן רב, באם עדים מעידים שמת וגזלן בחוסם, אם נידון בי' דין נמלא אחד מהן גזלן דבעלה כולה, והיה דעתי נועם כמעט בהחלט דלא בעלה כולה, ד"ל דמה דגזלן פסול לכל העדות, אין העעם דגם איך חסודים לשקר דמסיכי התיי ובי' בשביל שהוא חסוד הם יחשבו, אלא דגז"כ הוא לפסולו ונחשבו על כל העדות ח"כ העדים אחרים הם לעדות זה בכלל פסולי עדות שאין חסודים לשקר כמו קרובים ונשים וא"כ בעדות אשה דכל הפסולים שאינם חסודים לשקר כשרים לעדות זה, ה"ל כמה שפסלו ע"י לירוף הגזלן כשרים לעדות אשה, ושמתהי שכוונתי לרעת מע"ה דנקט כן בתכלית הפשימות:

אולם העומד לנגדי דברי הר"ן פ"ק דגיטין, באוגיא עבד שהביא גטו וכחצ בו עומד ונכסיו קיביון לך, שכתב דגם בק"ו שהביא הגט נאמן על עצמו ולא על הנכסים, והא' דלא עדות שבעלה מקאמה, כמו בכתב נכסים לפני ב"ה ונמלאו קרובים לא' אמרינן דבעלה כולה, כדאיתא בירושלמי, דאפשר דהבא דגלוי מלתא שקילו, עיי"ש, והרי כל עיקר דינא דנתן נכסיו לב' ב"ה ונמלא קרובים לא' דימה הירושלמי לנמלא ח' מהם ק"פ הובא בהר"ה פ"ק דמכות, וה"ל גט שחרור דכל הפסולים כשרין, לכאורה נמלא ח' מהם פסול דהיינו גזלן כשר, מש"ה ל"ל דבעלה כולה, ופליגין דיבוריה דלענין עצמו נאמנים ולענין הנכסים לא מהימנא ולע"ג:

מ"ש רומעב"ת נ"י על דברי שכתבתי לדון דאף ב' עדים מעידין ששמו מע"ה מכבר שמת בעלה כיון דלא נתקבל עדותו דהאחד ב"ד הוויין עד מ"ע והדרת לספיקן אם עדותו של ע"ה ועמפ"ע האמינו רק להחיר האשה, אבל לא בבחי' אחר מיחתה להחיר הבנים, וכן בבחי' בחיי' לאחר שנשאת הדקן לספיקן אם ע"ה ועד מפ"ע מהימן כיון דל"ש דייקא, וע"ה כתב רומ"פ הגאון נ"י דה"ל ב' עדים דמעידים אחר שנשאת ששמו אז מפי ע"ה שמת פלוגי שא"כ להחיר הבנים למפרע ונאמנים על להבא, ח"כ למ"ד דלא פליגין דיבורים גם על להבא לא יהיו נאמנים, גם כיון דב' נאמנים לעולם על למפרע מה"ה יהיו הבנים ממזרים, דבשלמא בע"ה ח"ל למפרע דזמן מיחה לא עבידי לאגלווי אבל ב' שחמרו ששמו אז שמת מה"ה מועיל עדותן להבא ולא למפרע, עכ"ל:

רענד במעידין לאחר מיחה הא ספיקא דידי כיון דסמה עד מפ"ע ואפילו במעידים מפי ב' כיון דעמפ"ע ליכא עדות בכל הסורה, רק דח"ל האמינוכו בעדות אשה, י"ל דמעידין לאחר מיחה, אינו בכלל עדות אשה, וא"ל להחיר על הבנים, וגם במעידים בחיי' אחר שנשאת, שורש ספיקא דידי, כיון דהא' לא העיד בב"ד, ולא הוי כמעידים דנחקר עדותו והוי עמפ"ע ח"כ במה דהאמינו ח"ל בעדות אשה עד מפ"ע היינו דבשעת שמעידין בב"ד מפי הע"ה נגמר עדותו דהע"ה עתה, וכאלו העיד העד כן בעלמו בב"ד, דסדקין דהאמינים לו אם העיד עתה בב"ד, ומימינין ג"כ במה שמעידים מפיו, ח"כ אם נידון דהע"ה שמעיד אחר שנשאת ח"ל כלל דליכא דייקא הכא נמי אין עדות זו שמעידים בשמו כלל, ובאמת גם על להבא לא מהני:

ואף אם נקוט כדעת רומעב"ת דבע"ה מעיד אחר שנשאת פלוגי דיבוריה דח"כ על למפרע ונאמן על להבא, ה"ל י"ל ג"כ בב' עדים שמעידים בשמו, דאף דב' עדים ל"ש לחלק בין למפרע ללהבא, היינו דבודאי מאמינים כל מה שאומרים, היינו שע"ה אחר כן לפיהם קודם שנשאת דמת, אבל מ"מ אינו דנין על עדות הע"ה לעדותו מהקבל ונגמר עתה בעשה שמעידין בשמו, והוי כאלו הוא בעלמו מעיד עתה שמת קודם, וגם ידענו שאמר כן מקודם חוץ לב"ד, מ"מ כיון דאמירתו חוץ לב"ד לא מקרי הגדה, ובמה דמחקבל בב"ד דהיינו אחר שנשאת אין מאמינים למפרע רק מכאן ולהבא, ומש כן דאמר ידענו כן מקודם, הא אמירה

היבא דקדושין הופסין לא מקרי דבר שבערוה, ומ"מ יש לדחות דכיון דבניי ממוזרים מקרי דבר שבערוה, חף דלוינס ממוזרים נולד איסור ביאה זו רק מולד וולדיו כמותו, מכל מקום יש לומר דהוי בכלל דבר שבערוה.

ג יש מקום לומר חף חי הוי דבר שבערוה, מ"מ י"ל. כא דאין ע"א נאמן בדבר שבערוה, היינו היבא דכבר היה ערוה חף היבא דחזרע חזקה איסור מכל מקום על כל פנים הוי ערוה בפנינו, אבל הכא דלפי דברי העד משולם לא הוי ערוה בפנינו, דחוקף בלידת הבנים לא הוי בכלל איסור לבא בקהל.

אורם העומדים לנגדי דברי הר"ן והס"מ דנחנו עעס דהאם נאמנת לומר לכפר נבעליה להחיר בנה לקבל משום דד"ס ספק ממוזר מותר בקהל, משמע אלו היה דאורייתא לא היה נאמנת כרי דעד אחד אינו נאמן בהיתר דממוזר חף בנזקם שלא אחזק איסורא: **ואך** עדיין י"ל למ"ס במכתבי הראשון, כיון דחז"ל האמינו לע"א בזירוף דייקא במקום עיגון, ה"נ י"ל כיון דהעד אחר כן קודם שנשאת, ובפרט כפי דברי מע"כ הגאון נ"י דהשוא"ן בעלמו כוי דייקא, י"ל במקום סברה דייקא ועדות ע"א כמו דהקילו משום עיגון, ה"נ במקום עיגון לפסלו לקהל, כנלענ"ד: ידירו דו"ס. עקיבא

סימן קכח

שנית להגאון הג"ל בענין הג"ל

מה שחזר וכתב רמ"מ הגאון נ"י על מה שרצינו לדון באשה שהלך בעלה למדכ"י וניסת בלי ידיעת מיתה בעלה, והח"כ בא ע"א והעיד שמת בעלה קודם שניסת, דנ"ל דאינו נאמן גם להבא להכשיר בניה לניכה דייקא, דלא תרויח אם תלא, דנ"כ יהי' לה כל החומר, ע"ז כ' מע"כ"ה לדון דנאמן אלהבא, דודאי בכל ע"א דמעיד מת בעלה היתה נגמרת מיד חף קודם שניסת ונגמרת בזירוף דייקא, וע"כ הטעם דלא חשיד לשקר כיון דיועד דהידוק, ה"נ כיון דתלא מזה והנשאת לאחר לא חשיד העד לשקר, לבודאי הידוק.

רענ"ד אמת נכון הדבר דהיתר נגמרת מיד, ורמ"י ברורס מתוס' ב"ב (דף ל"ב ד"ה אבל), דהקשו למא דלא ידע באומרת כרי לי יקשה דבשעתא קאי, כרידס"ל דבלא כרי דידע ליכא דייקא, ח"כ יקשה בכל אשה דמתירין להנשאת עפ"י עד אחד אפילו באינה אומרת כרי לי, ורמ"א ח"כ דהיתר נגמרת מיד, כיון דמסתמא הידוק לא משקר העד:

אורם עכ"ז לענ"ד בנ"ד לפי עדותו דמת מקודם ובה להחירה לבעל הזה, ובפרט לפי שכתבתי לדון דנאמן גם למפרע ח"כ יהא דקין דמותרת לזה ותשאר תחתיו ולגבי בעל זה ליכא דייקא, כיון דגם אם תלא ממנו יהי' לה כל חומר, ממילא גם להבא ח"כ:

תו כ' מע"כ"ה דא"כ ניקום ונימא דזינתה תחת בעלה, והח"כ הלך למדכ"י, והעיד ע"א שמת וניסת להבעל באיסור דכיון הבנים ממוזרים, כיון דבלג"ה תלא מזה ומזה, ח"ז למכל מקום דייקא שלא תעשה בניה ממוזרים, ומשום כחובה ושאר דברים שיש לה מהשני, עכ"ד:

רבאורה יש לדון מתוס' ב"ב הג"ל ובתשובת (דף כ"ו) דנקטו בפשיטות ב' עדים ליכא דייקא כיון דלא יהי' לה חומר, ובה מ"מ היבא חומר דלא תעשה בניה ממוזרים, חף מ"מ י"ל דמשום חד מלתא לחוד ליכא חומר, רק בזירוף חומר דמפסדת כחובה ונחתי' משום כרי ב' עדים חף דלא יהי' לה על הב' כחובה ממוזרות, מ"מ יהי' לה כן מהראשון אבל בנ"ד דל"ן לה מהראשון י"ל דייקא דלא תפסיד כן מהשני.

אך מ"מ אין ראיה מצינתה דעלמא דהתם חושש העד דהנשאת לאחר ותידוק, והדבא מסתמא לא הנשאת לזה באיסור אבל בנ"ד דיושבת תחת הב' מסתמא תשאר תחתיו, כיון דלפי עדותו מותרת לו, ובפרט אם כדעתי דאין חילוק בזה בין למפרע ללהבא ואם נאמן להבא נאמן גם למפרע, ממילא מסתמא תשאר תחתיו, ולגבי זה האיש ליכא דייקא, וחף אם נימא דזינתה אפילו לגבי הבעל איכא דייקא משום בניה ממוזרים ובתובה, מ"מ בנ"ד בפשוטו ל"ש דייקא דכרי עד כה יושבת תחתיו, ואיך עשה כמעט רגע שבא העד נהפך

זו לית בם ממשא ולא נגמרת עדותו רק בשעת הגד' בנ"ד עפ"י עלמו או עפ"י ב' שמעידין בשמו, וכוי כמעיד עתה שמת מכבר, דפלגינן דיבורו:

מ"ש רומעכ"ה נ"י לדון דע"א נאמן לאחר מיתה להחיר הבנים, דכיון דעמדה ונשאת הוי חזקה דדייקא ומגרע לחזקה ח"א ונמילא נאמן מדינא, דבלא אחזק איסורא גם בדבר שבערוה עד אחד נאמן:

ג אכני עמדותי ביסוד היתירה דע"א שמת בעלה ליונו דנאמן מדאורייתא, אבל מה אעשה, אם רבו עלי רבותינו כמעט רובם ככולם לחזק בטעמא דנאמנות אם מכה דיש כח לחז"ל לעקר דבר מן החורה אם הכקעיכו רבין לקדושין, והרי דלא יחא לכו לומר כן: **ג** ביסוד סדבר דבלא אחזק נאמן דהוי דבר שבערוה אינו ברור דהאמת דכני משמע מתוס' ריש גיטין ד"ה הוי דבר שבערוה, דלמאי הולרבו לומר דה"ס ר"ל בדרך הת"ל דבאחזק איסורא נאמן דהוי דבר שבערוה, ולא נקטו בפשוטו דפרכין בדרך ב' קושיות, כא' באחזק, כב' חף אם לא אחזק הוי דבר שבערוה, מזה נשמע לכאורה דס"ל דבלא אחזק גם בדבר שבערוה נאמן:

ובזה מיושב מה דקשה לי לכאורה להפוסקים דגם לדרבנן דר' מאיר אמרינן סמוך מיטועא לחזקה לחומר, אם כן איך המרינן שם רוב בקי"ן הן ואפילו לר"מ וכו', הא גם לרבנן לא מהני רוב בקי"ן דינמא סמוך מיטועא לחזקה, ולזה י"ל דלרבנן דמכה סמוך מיטועא לחזקה ונעשה פלגא ופלגא, ח"כ הוי ספק בלא חזקה דנאמן גם בדבר שבערוה אבל לר"מ דבלא החזקה חיישינן למיטועא נשאר החזקה בהקפו ואין הע"א נאמן:

אורם מסוף דברי תוס' נשמע בהיפוך מדכתבו דאלטרין וספרה לה דס"ד דהוי דבר שבערוה מנאר דאלו היה דבר שבערוה לא היה נאמנת, חף לניכה חזקה איסור:

ובדברי תוס' קשה לי, למאי הולרבו לדחוק דהוי ס"ד דהוי דבר שבערוה, הא מקודם הקשו, דלמאי נאמנת על הספירה, הא אחזק איסורא, והירצו דלא מקרי אחזק איסורא, דלוינה בחזקה שפירא עוה, כרי דהסברא פשוטה היה להם דמקרי אחזק איסורא, הלא דמירצו דמ"מ י"ל דלא מקרי אחזק איסורא, ח"כ דלמא זהו גופא הוא האיבעיא אם ע"א נאמן אפי' באחזק, דגם זה יכולין ללמוד מן וספרה לה דמקרי אחזק איסורא, או דיש ללמוד רק בלא אחזק דספירה לא מקרי אחזק, ול"ע. **וכן** משמע מהר"ן שם (דף קע"ב) שם כו"ל דבר שבערוה ואין פחות מ' חף דלא אחזק איסורא עכ"ל, [ואולם מדברי הר"ן קדושין (דף רל"ד) משמע בהיפוך דדוקא להוליא מחזקתו ח"נ] אמנם עכ"פ יועיל הסברא לפ"מ דמסיק רומפכ"ה דענין פסול דממוזר לא מקרי דבר שבערוה מהני הסברא דמכה דייקא כסתלק חזקה איסור וע"א נאמן:

מ"ש רומפכ"ה דגם בלא דייקא י"ל ע"א נאמן מולד דבר שבערוה כיון דהאשה מכה ודנים רק על הבנים אין זה בגדר דבר שבערוה, עכ"ד:

לכאורה היה נראה בהיפוך, דמה בכך דהוי רק לאו וקדושין הופסין, הא בשורש הדין דאין דבר שבערוה, היינו דזינתה תחת בעלה. דהוי ג"כ רק לאו דסוטה וג"כ קדושין הופסין, וחף ד"ל כיון דטומאה כתיב ב' כעריות הוי בכלל ערוה ממש וכמש"ל, מכל מקום גם ביבמה לשוק דהוי חייבי לאוין לכאורה מוכח דהוי דבר שבערוה, דאיבעי' לן ע"א ביבמה מהו וכו' והא מדינא ראוי להיות נאמן להפוסקים באחזק ע"א נאמן, וכן לדין דפסקינן האיבעיא לחומר, הא לכאורה הוי ס"ס, ספק דבאחזק איסורא נאמן דהא איבעיא דלא אפשטא, ספק דהטעם משום עזידי לאגלווי ונאמן גם ביבמה מה"ט, ח"כ דגם זה מקרי דבר שבערוה, ומלאתי דמפורש כן במרדכי פרק מלוות חלילה, וזה לשונו, וגם היתר דיבמה לשוק הוי ערוה כרב ושמואל דאמרי תרווייהו בעניותינו לריכין גע וכו' [ותיבת דאמרי תרווייהו ע"ס ובה לומר דלרב אפילו בודאי אין קדושין הופסין ולשמואל על כל פנים ספק]. **אמנם** אדרבא מלשון המרדכי יש להסתייע לרומעכ"ה נ"י דמשמע דהטעם כיון דחומר כעריות דאין קדושין הופסין, משמע

עלי. ומשמע דאין חילוק דאף אם הצעלים הרחיקו נדוד זה זמן רב, או שמת זמן רב. דע"כ מה דמשיך דהשתא, היינו להשתל מכבר, הרי אף דעד כה היינו מחזיקין בחזקת הקדש. וכהנהגה מתחייב בקרבן מעילה, מ"מ ע"א נאמן :

ב"ש מעכ"ת דאף להסבורים דח"נ נגד החזקה הכא ח"נ אף הב' עדים שמעידים בו דמת. וע"א אומר שמת כבר ח"נ להחירה לה, כיון דחמול כשזב עליה. וכוונתה ביהא זו באיבור ח"א, ממילא חזקה באיבור על הבעל. עכ"ד :

בודאי מידע ידענא דאפשר לומר כן. אבל מ"מ יש ג"כ פנים לומר כמ"ס. כיון דלא מלינו דע"א ח"נ נגד החזקת רב בהקדש דיבמות. ובכל הנך הוא על חופן. דאף לפי דברי העד הי' עד כה איסור. ועכשיו פקע האיסור. אבל בידון דידן דהעד אומר משולם לא היתה חסורה לה מהמת סוטה, יש לומר בכ"ג ע"א נאמן :

הו כשב מעכ"ת בענין עדות שבעלה מקלטה דהכא עדיף מההיא דהביא גיעו. כיון דלא צעי שיעיד צב"ד ל"ש בו דין ממלא ח' קרוב ח"פ ודין בעל מקלטה. נכונים ומסתברים דבריו.

תו כהב להחמיק דבריו לחלק בענין פלגין דבורי. בין מה ובין גירבתי. דעיקר כזרת בידו לאו מעטס מגו. וכמ"ס הרא"ש גיעין, או דהכא ג"כ כל שבידו לעשות כמו שאומר אפילו בממון ודבר שבערוס נאמן דהכי גמירי לה.

לענין אם באלו לדמות להיא דבידו גבי איסורא הא החס אף באין בידו עכשיו רק שהי' בידו משולם, ואלו בגרסתי ח"נ כה"ג, וכיון דצעי שיהי' בידו עתה, נראה יותר דמדין מגו אחינן :

וביסוד דברי הרא"ש גיעין כ"ל לא אבין כראוי. דאם כזרת בידו מדין בעלים הוא. אף אמרינן דיבמות אי הקדש ידיה משום דבידו. וכן באיך כזרת בידו משום דהוי בעלים ונימא פשוט אי הקדש ידיה משום דהוי בעלים. ומה הוסיפו בסזרת משום דבידו :

תו כשב מעכ"ת בישוב קושייתו על סתירת הר"ן מגיעין לקדושין, והוכן דברי רומ"פ דדברי הר"ן רק בע"א דמהיר במעשה ידיה וכו' :

לשון הר"ן לא משמע כן. דהא כשב לחלק. דהא דבמת בעלה צעי טעמא לעיגוגא דהתם אחזקת איסורא משמע בלאו הכי היה נאמן בדבר שבערוס :

מה דקשה כבודו בהר"ן קדושין מהא דילפי' מהפס שאסורו' דלמא התם כעטס דלברר, ואין למדין להוליא מלברר :

גם אנכי עמדתי בקושיא זו זכר ימים רבים. ובפשטות יוהר דליכא ראי' כלל. כיון דע"א נאמן בלברר גם האב מדוינא נאמן, דגם קרוב ואשה נאמנים. והארכתי בזה דאפשר לכונן כן בקושיית הוס' בתובות (דף כ"ב ע"א) דמה דפסיקא לכו. דנאמן אחר שעה לומר לפלוני י"ל דהיינו מסוגיא דקדושין דנאמן ליתן גט. אבל מ"מ נסתפקתי. דאפשר בזה ל"ש תירוצא, דדוקא אם נאמן מסברא כיון דמפרש דבריו הראשונים י"ל זהו דוקא במפרש דכוונתי היה מיד ע"א. אבל בעמד לפנינו מדלח אמר זה. בודאי שאו לא הכירו ולא היה כוונתו ע"א. ח"כ מה דאמר ח"כ לזה, הוי עדות אחרת, אבל אם נדמה אוהו לההיא דקדושין דנאמן ליתן גט. מה בכך דלא הכירו או. מכל מקום עכשיו מעיד דזהו, ונאמן כמו ע"א דעלמא דנאמן זולת דנימא דהוי קלס סתירה. דדוחק לומר דהחמילה לא הכירו ועכשיו הכירו. ועי' מה"מ (פ"ע הל' אישות ה"ז ד"ה ובסמוך יתבאר) דאפילו אחר נאמן להחירה וב"ש האב, הרי להדיא דמדמינן חב לאחר ונאמן דביבור בעלמא, ח"כ בודאי יקשה מ"ל ראי' להפס שאסר, ובסברת לדחוק כ"ל :

מה שכתב מעכ"ת להחליט דאיסור מוזרה לא מקרי דבר שבערוס מבח הראיה מלשון המרדכי כמו שכתבתי, נכונים דבריו :

וב"ש מעכ"ת על מה שכתבתי דהיא סוטה אינו רק לאו ומ"מ הוי דבר שבערוס, ע"א כשב מעכ"ת בזה"ל, לענ"ד לא דמי דשם עיקר העדות על האשה שיזנתה, והיינו דבר שבערוס ממש, וכיון דא"כ עליה שיזנתה ממילא מותרת לבעלה, וראיה לזה, דהא קשה על המרדכי שכתב דדבר שבערוס תליא בהפיכת קדושין, מהא דקדושין (דף ס"ו) באתקן זינתה דפליגי אב"י ורבא בדבר שבערוס

נפק עליה צנהות, ומורה עלה על ראשה כמה יהיה העד משקר ויהיה לה החומר מהשני, הא חזינן דדעתה ליבב עמו באיבור, אם כן אף אם אחרי הדיוק יבורר לה שלא מת לא תפרד ימז האיש לחבק בזרועותיו, ומלה לדיוקא.

זרזה גם מ"ס מעכ"ת נ"י מדברי הוס' יבמות (דף ל"ג) כהר הורולא כיון דליכא חומר דשאר נשים מדקדקות, גם זה אינו רה"ה, דהתם אמרינן כיון דדריק נשים שלא לסמוך על העד לחוד ומדקדקות לידע כהיתר בבירור, גם זו מדקדקת לידע כהיתר בבירור, משח"כ צב"ד דליכא חושבנה להיתר אף אם יודע לה שבעד העיד טבאר החתיו כדרכה הרע עד כה, ל"ש כלל דייקא.

תו כהב דומעכ"ת לחזק דבריו הראשונים ולדחות דברי שנית לדון דבע"א אומר שמת כהס שהין ממיחין אוהו מספק כמו בגט שהין בו זמן, דא"כ אף אפשר שקרובים וקטנים יכולים לפטור ממיחה, לענ"ד כל דידון דצב' עדים שמעידין שמת כהס ולא ידעינן אימת דאין ממיחין מספק. ה"כ בע"א כיון דעל לכבא מחזיקין לדבריו שאמת הם. ומחזיקין אוהו להנשא ואף אם זינתה לא קטלינן לה, ממילא גם למפרע הוי ספק כמו במעטו כהס דמה כבר. **ואם** הקושיא קושיא דל"ש לאשכחיה חיפוי ע"י קרובים וקטנים יימא באמת היבא זינתה אין ע"א נאמן משום דליכא דייקא. דאדרבא רלווה להחזיק לדברי העד להליל נפשה ממיחה, ובכ"ג אפשר דהכורה לעלמא זנייה ממזרים :

ובעין זה אמרתי מה דקשה לכאורה. הא יכולה להפוט ולטעון גרבתתי דנאמנת וראיתי ח"כ שהרגיש בזה הפ"י. ואמרתי דככה"ג לא שייך אף האשה מעיזה, דבדאי טובית כהנה וכהנה להליל נפשה ממיחה, גם בלח"ה לק"מ. דיל דאין האשה מעיזה צפני בעלה היינו להפקיע עלמה מבעלה בשקר, אבל זינתה דבלח"ה מופקעת מבעלה. ליכא חזקה. עכ"פ י"ל בזינתה אין ע"א נאמן דל"ש דייקא. זולת בזה יקשה בזהם אוהו ח' והתרו בו. ועד אחד מעיד מה סתם דבזה שייך דייקא יהיו קרובים וקטנים מועיל לו להליל המאנס ממיחה :

הו הוסיף מעכ"ת נ"י דגם צב' עדים מעידים שמת כהס, י"ל דממיחין אוהו דגם בגט שהין בו זמן מרובים לחזקת זדקה. וככה הרי זינתה בחזקת ח"א. זהו מספיק לאינה אומרת ברי לי שמת מקודש, אבל באומרת ברי לי לא חתרע חזקה זדקה. דדייקת. משום דידעת דמת בעלה, גם הכא מסייע חזקה כשרות : **תו** כהב רומעכ"ת דגם לענין איסור ח"נ למפרע דאף להסבורים ע"א נאמן נגד החזקה. היינו רק לומר דעכשיו פסקה החזקה. כגון עכשיו מת דאין זה נגד החזקה. דהא ח"נ לא החזיקו אוהו שיחי' לעולם. והיו מסופקים תמיד שמת ימות, אבל להעיד נגד החזקה ממש מה שהב"ד דנו לודאי דלא מת. והעד יאמר. דהחזקה דהב"ד בשקר אין ע"א נאמן. כמו בהחזק שישלו אחים.

אנכי בעיני לא ירדתי לכונת מעכ"ת נ"י בזה, דמה לי שאומר דמת עכשיו הא אם לא בא העד היינו מחזיקים לודאי דעדיין חי. והאפ"כ נאמן משום דהב"ד היו מסופקים שמת ימות, ה"כ באומר שמת זה חודש ימים. דהא גם מקודם לזה היו הב"ד מסופקים שמת ימות. הלא דבכל רגע ורגע שעבר דין דמסתמא עדיין חי בחזקה. וזה ג"כ על רגע דעכשיו כשמעיד העיד שמת עתה דג"כ מעיד שכתב מת ואינו בכלל החילוק דמתא מת ושמת ימות, ואין זה דומה לחזקת שיש לו אחיו והחזקת שב' דהתם החזקה בעלמותה מחמת רגלים ואומדות המחזיקת אוהו, גם בזה אמרינן דחזקה הוי כודאי ואין ע"א נאמן, אבל כהא דמה שהיינו מחזיקין אוהו לחי ואוהו לא"א לא מחמת חזקות ואומדות דעכשיו. הלא דכך הדין דבספק אוקי לחזקתו הראשונה דעדיין חי. וכיון דהתורה האמינה לע"א דנשנה החזקה. ממילא אודא חזקה הב"ד. זולת דיאמר מעכ"ת נ"י דעל העבר צעוד דלא שמענו בו שמת אמרינן מדלח נשמע ממיחה, זהו בעלמא רה"ה דהוא חי. והוי כמו חזקה שב'. וזה צריך ראי' גדולה. דבפשטות הוא רק מחמת הדין דמעמידין בחזקהו הראשונה. ועי' בהמינה התורה לומר דנשנה.

והגע עלמך לפי ה"ד דע"א נאמן נגד החזקה דמבואר דיבמות דנאמן בהקדש דאחרים לומר ידענא ביה במרא דאשתל

סימן קבו

מבני יקרי קיר לבבי הרב המפורסם רבי שלמה ניי

ישראל נח אבא מארי מ"ו י" על הטריחי אותו הפעם לבקש ממנו לחות לי דעתו הקדושה בדבר הנוכחי שנתאלתי מחביבי הגאב"ד דק"ק סאלטשוב נ"י וזה לשון הרב השואל :

איש אחד עוד בימי נעוריו, עזב את אשתו ואת ביתו, וזה שנתיים נודע כי אדם משכן לו במדינת סאלטאנד, והתאמנו הב"ד

בכל כוחם והרעישו במכתבים להשתדל ממנו גט פטורים לאשתו, אך אבותיו ואחיו מגודל השנאה אשר שנאו להאשה המתגרשת מחמת הקנאה אשר בעו"ם מרקד בינינו, כי מסתד אחד לה ולחס, הרבו גם הם בדבריהם להטותו לנרש על הנאי שבעוד שנה תעקור משכנם מעירנו לעיר מולדתה לבית אבותיה, ומחשש עיגון הוסבם על גט כנאי, והנס כמו הרבעה חדשים אחרי הגירושין שבק הבעל המגרש חיים לכל חי, והאשה רוצה לקיים תנאה שלא להלערך חליצה, ויש מי שצורר לחוש לסברת בע"ג שכת' בשם רבני קדמאי, הביאה ה"מ (פ"ח מגירושין) בהסכס ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חי פלוני ושאלת לאחר, ומת בעלה הראשון בחיי פלוני ועברה ושתתה בחייו ולא תבעל הגט, ומסתברא כמו דאין מעשיו שלאחר מות המגרש מבעל הגט קן און מעשיו מושלים לקיים הגט, ודעתו נוטית שאין לחוש לסברת זו, חדא שסרי הר"ן פ"ק המגרש וכן ה"מ דמו חותם ברא"י מברעה, וחו דבש"ע לא הביא דעה זו כלל, עכ"ל הרי"ך לענין:

וזאת אשר השבתי

מ"ר אענה, רואה אני חובה לעמתי לחקור בדיון זה דהני רבני ספוראי על שלשה דברים, האחד, בטעם הדיון לתם לא תבעל הגט ע"י ציפול הכנאי שאחר מיתתו, שנית, ליישב הסוגיות שנראות סותרות לדינם, הלא הם, א', זו שסקצו ממנה הדימ וסר"ן לדבריהם במוסד ע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיבי, מהראוי שי"י כריתות כמו בכל ימי חי, כיון דאש ימות חסי' רשאה לשחות, ב', קשיא לי מהא דע"מ שלא תבעלי לאבא ולאב"ד א"ח שמא תבעל להם, ודוק מיני' דבמחנה ע"מ שלא תבעלי לפלוני חוששים, וסייני ע"כ דחוששין שיבעלו אחר מיתת המגרש, וכמ"ס הראשונים והספרונים, דהא בחיי המגרש יהיה להם איסור א"ח כיון שיבעל הגט, ואי אמרם דאחר מיתתו לא איכפת לן בציפול הכנאי, א"כ שוב למה נישום, ג', למאן מקום מאין הוליא דין זה, כי לא מלכס ויליאו מילין כאלו :

והנה בטעם הדיון יש לפינוי שני דרכים, א', י"ל טעם חוקי, והוא דא"ח שיחפעל הגט, (רלוני ענין הכריתות), ע"י מעשה הנעשה אחרי שכבר הותר האגוד ונפרד קשר החישות שביניהם, ב', י"ל טעם סבירי, דאומדן דעת הבעל שאינו חש על המעשה, העשה או לא העשה, אחרי שכבר הפריד המות ביניהם, וכשתנסה דעתו רק על הנעשה עולם בקיים :

ואולם הנראה בישוב קושיית הר"ן והמגיד עפ"י כל אחד מהדרכים אלו, בו נפתח ונאמר שלפעם הראשון שאין אנו אומדן דעת המחנה כלל, ואמרין שהנאי הי' סתמי בחיי ובמותו, הלא שא"ח שיפעול חיוב מעשה או העדרה על הגט אחר מיתתו, מן הדומה שא"ח שזכו שאלו אומרים דביטול הכנאי אינו מויק להגע שי"י עדיין עדיף מאלו לא עברו, (רלוני אש שתייה מה ששתתה בחיי פלוני אינה פועלת על הגט, מ"מ א"ח שי"י עדיף מאלו אינה שומית) :

והנה ידוע דרך החדש אשר לרמב"ם ז"ל בריני תנאים בניטין, ודרך הקודש ונפלא יקרא לו ה"מ (בפ"ח מגירושין הלכה כ"ב) וכו', שקיים הכנאי וביטולו לריך להיות בפועל, ובחיימו בכת לבד ספיקא הוא אי מקרי קיומו וביטולו ביטול, ומטעם זה המחנה אם לא בחאי מכאן ועד יב"ח ומת סוף יב"ח, אף דודא כוף הכנאי להקיים מ"מ אסורה לסבשח סוף יב"ח, ידוע ג"כ סברתי הראשונים בגט הניתן על הנאי אי רשאה להנשא קודם שתקיים הכנאי אם לא, והנס לדרכו של הרמב"ם הסובר בסמוך ודאי מהראוי שלא

שבערוה ומייתא רחיה משבויה לכפן, הוי דבר שבערוה, ובאין ל"ש חירווא דרומע"ת דהא לכפן לא כתיב מומחה כעריות, הלא ודאי כל שמעיד על ערוס שזינחה או נתיחדה עם האסור לה שלא תפסי עמו קדושין הוי כמעיד על דבר שבערוה עכ"ל :

במוחב"ת לא דק דהא להדיא אמרינן יבמות (דף כ"ה) אשה כפן שנאכסה בעלה לוקח עליה משום מומחה :

מה דרמז מעב"ת נ"י לענין יבמה לשוק מדמהני חליצה בינו לבינו כשר לרע"ק ולא הוי כמו גיטין וקדושין דלא מהני בלא עדים :

במוחב"ת הסיח לחליצה בינו ובינו. סיינו שלא בב"ד אבל שלא בעדים י"ל דלא מהני, להדיא אמרינן ביבמות

אסהיח דרע"ק לחנן בינו ובינו דמייירי עדיו רואים אותו מבחוץ, ועי' בניי שם דבלא עדים לא מהני, אף אש שניהם מודים להוי דבר שבערוה, כמו קדושין בלא עדים דלא מהני אלא דכ' שם ד"ל עוד דלא מהמנינן ליה, וכ"כ בחידושי הרע"ב"א הרי דמספקא להו לה"י והרע"ב"א אש הוא בכלל דבר שבערוה, ובאמת נלענ"ד דבכל חליצה ראוי לייחד עדים, דהא הב"ד הם יושבים ולאו בשם עדים ניבסו :

וביסוד הסיח שכ' רומע"ת נ"י דודאי בלא קול רק שנאו ב' עדים דאשה זו היא לה בעל אחר שאין מקום לספק על בניה חשש ממזרה וחובש מעב"ת שהשליכתי דבריו אחרי גוי :

הרי"ה לכבודו לחשוד אותו בזה, אכני מחבב כל דיבור ודיבור היולא מפי כל תכס אף כי של חביבי מעב"ת הרמה, אך בדבר הזה לענ"ד יש לפקפק, אף דהאמת כפי שהסכים מעב"ת עמי, דבנ"ד ליכא למיחש לקלא, דכן דרך הסמוי, דכל שלא הותר מפי הב"ד, קוראין אותה בשם א"ח, מ"מ זכו רק לאוסר' מכת הקול, אבל מ"מ יש לחלק, דבאשה דעלמא דיושבת עם בעלה, ונודע שיהיה לה בעל אחר דאין חוששין לה, סיינו כיון דליכא שום ערעור אנו דנין דמסתמא התיירו בב"ד ממקום שבה, וכל מעשיה לא עשה רק עפ"י ב"ד, אבל הכא עכ"פ דמכת הקול מחזיקין דלא הותרה משום ב"ד, כיון דמיד בבואה בכל עיר ועיר היה הקול דהיא א"ח הוי אפשר רחיה דלא הותרה בב"ד, כיון דלא עמדה נגד המערערין לסתור ולטעון כך וכך, י"ל אחרע טובא לחוש מהיכן יאל לה הסיח :

וב"ב ביסוד הדיון בנ"ד יש לדון הרבה בהיתר ד"ל דמ"מ יש על האשה חזקה דייקא, כיון דנשאה מסתמא דייקא, ואף דאין אנו דנין כעת על האשה, מ"מ כמו דמקלינן משום עינווא בערות ע"א בלירוף דייקא, ה"נ י"ל דאין לך עיגון גדול יותר מזה, להחיר הולד בישראל ע"י ע"א בלירוף חזקה דייקא, וכיון שהעיד עמה שמהו קודם שנשאת. אמר אחי בעלה דשמע שמה, ל' דמסייע לזה שבדאי כך היה דאלולי כן לא היתה נישאת לאחר הוי סיועה דייקא, וכיון דליכא דבר שבערוה ולהרבה פוסקים י"ע"א נהמן בהיכורין גם באתחוק, וביותר דאפשר אף אש באתחוק איסורה אין ע"א נאמן, מ"מ י"ל כיון דמס"ת ספק ממזר מותר, [ועיין בפ"י ומהרי"ע שכתבו אף באתחוק מותר מס"ת] י"ל דע"א נאמן כמ"ס ה"מ דמס"ת האש נאמנת להחיר הולד, ונראה ביאור דברי ה"מ אף דנאמנת להכשיר בהם לכהונה דהוי ספק דאורייתא, סיינו משום דחזקה אש מסייע לה אבל כמ"מ בל' לתרן במה דמבואר בהרמב"ם דא"ח שאומרת לנכרי נחעצתהי דנאמנת, ובזה הקשה ה"א היא בודאי נהחללה וליכא חזקה אש מש"ה לריך לעממא ס"ל, כיון דס' ממזר מותר לבא בקהל נאמנת [אמנם בה"מ (ר"פ י"ח מה"ב) משמע לכאורה דחזקה אש לא מהני כלל להולד וכדמשמע נמי בהר"ש בסוגיא דפ"פ ובהר"ה, וביותר מזה מבואר בהר"ה דבאומרת מפלוני כהן נאמנת להכשיר בנה לכהונה לאכול בתרומה ולעבוד עבודה, הרי אף דבחזקה לא מסייע חזקה היתר דאש, דאלו מישראל נחעצרה מ"מ נאמנת ולע"ג] :

ובאשר יוסכם אלל ידידי מעב"ת הגאון נ"י בהחלט להחיר, הנני נעפל לעטר ונימטי' כשיבא מכשורא. ידידו אובנו עקיבא

ולתירוץ

זה נלמדך לומר עוד דמה שכתב הרמב"ם בריש הפדק דמוחרת להנשא מיד לאו בכל חוסי התנאים אמר למתא. ומיירי רק בתנאים שאפשר לקיומם מיד. כתנאי דע"מ שחתן. ואין תימה על סתימות דבריו. דהא בל"ז כתב הרב המגיד דבתנאי שאינו בידה מודה הרמב"ם ללא תנשא. וסתימה זו יותר מעלייתא, דיל דכבר סמך הרמב"ם על מה שגילה במקומות אחרים דבעי שיקויים בפועל. משא"כ חילוק בין תנאי שבירה לאינו בידה לא רמז עליו הרמב"ם עוד. וזה"ל וסמך שטרחה ליישב האי דע"מ שלא תנשאי לפלוגי ל"ל. דהם תופסים לתירוץ א' של שעה"מ. ומש"ס ג"כ יפה תמכו על דין דהני רבנן, ואנחנו ליישב באזו שיטת הרבנן, ונאמר דהם תופסים תירוץ ב' של שעה"מ עיקר, וממילא בע"מ שלא תנשאי יין כל ימי חייכי תהי' אסורה להנשא לעולם. כיון שלא יקויים בפועל.

ובי"ש ג"כ מה שהקשינו מע"מ שלא תבעלי נפלוגי דיל' ללאו דאסורה להנשא משם חשש שתבעלי אלא משום דלא הוי כריתות. כיון דתמיד לא יהי' מקויים בפועל כ"א בכה. וכל שבתות חלות הגט הי' ספק בקיומו. לא אמרינן בי' דהוי ככבר עשוי מש' דיש ל' המשך זמן.

ואחרי הדברים האלו נזכרתי. שזה כמה שנים כאשר חנני ד', ואנה לידי ספר סיקר ונחמד תשו' רבי אליהו בן חיים עברתי על דברי תשובותיו ונתקשיתי באתה מהם כהאי ענינה, והוא בסו' ב' בריש התשובה הביא דברי הר"ן דבתנאי שב ואל תנשא מותרת להנשא מיד. וכתב בזה"ל, ונריך להבין בדבריו שם דהוא ז"ל מיייתי עלה הדין דע"מ שלא תבעלי לאבא ולאבדך, ותנאי זה שוא"ת הוא, ואפ"ה הענינה שיהא אסורה להם אין חוששין שמה תבעל, הא ע"מ שלא תבעלי לפלוגי משמע דהוי חיישינן אפ"ה דהוא שוא"ת. וכד מעיינינן שפיר לאו מילתא היא, דע"מ שלא תבעלי לאבא ולאבדך כיון דלא קאמר לשלשים יום. אין זה כריתות. דהיינו תלוי ועומד לעולם, ומש"ס אמרינן כיון דאסורה להם אין חוששין שמה תבעל להם וכו' ליה כריתות ולא אתא לאפוקי אלא דלא ניתא דאין זה כריתות ולא לומר שמוחרת להנשא קודם קיום התנאי. דהא לא לאבא ולאבדך נמי היא מותרת להנשא קודם קיום התנאי. כיון שהוא בשוא"ת עכ"ל.

והרגשתי אז בזה שלשה הרגשות, דקדוק, קשיא, ותימה, דהנה מה שכתב כיון דלא קאמר לשלשים יום אין זה כריתות. יש לדקדק דהא כיון לשיטת הרמב"ם דע"מ שלא תנשאי יין כל ימי חיי פלוגי לריך שיבדיל זמן דוקא, וסג' אין טעם הרמב"ם משום שפגט תלוי ועומד לעולם, דהא באתה כשימות פלוגי לא יהא הגוי עוד, אלא כטעם כמו שכתבתי לעיל בשם הס"מ שלא תנשא מותרת עוד במה שנתאסרה אין זה כריתות, ואם כן אין הלשון מדוקדק, מה שאמר אין זה כריתות דהיינו תלוי ועומד לעולם.

ובי"ש כיון דאין חוששין שמה תבעל הוי לי' כריתות. קשה בעיני הסברא, איך תלוי כריתות בזה שלא תבעל כיון דע"מ אס' תבעל יבועל. הגט עדיין תלוי הוא ואינו כריתות, וכרי זה דבר חדש בעיני, ולדבריו המתנה ע"מ שלא תאכלי חזיר לעולם יהיה כריתות וזה לא שמענו.

וער גוף תירוץ הני תמה. כיון דגם הוא יודה לסדיוק דבע"מ שלא תבעלי לפלוגי דין אחר יש לו, אלא דלפי דבריו אין האיסור מחשש שמה תעבור על התנאי אלא משום דאין זה כריתות. וקשה, כיון דלסברתו יהי' דאין חוששין שמה יבועל הגט, איך דביטולו במליאות מקרי כריתות. וידוע דכריתות אינו לריך להיות מיד, וגם לא לריך שיהיה צבירור, אלא כל שאפשר שיבא לידי כריתות כריתות הוי. וא"כ אתתא זו דלכתשנשא יופסק החשש שמה תבעל, דהא איסורא לא עבדס לבטל גיעה למפרע, ויהי' מאז כריתות איך דבעולו במליאות מכל מקום כיון דאין חוששין לה הוי כריתות, וממילא גם מעתה ליהוי כריתות כיון דאפשר שיבא לידי כריתות כגון שתנשא.

ובעת עפ"י דבריו י"ל דדבר גדול דיבר הכניא הראב"ח (אף שרחוק לומר שכיון לזה) ודבריו דברי, והוא דבע"מ שלא תבעלי לפלוגי כיון. שיש המשך זמן לתנאי ל"ש לומר בו דהוי ככבר עשוי

היה רשאה להנשא קודם קיום התנאי אף אם בידה תלה לקיים, דהא אף דלאו בוטחים בה שיקיים התנאי, מ"מ הא עכשיו עדין אין קיומו אלא בכה, ואין בטחון יותר שיקיים הנאו שלה יבא, מזה שכבר מת, ואין ודאי יותר שיבטל הנאו של נתינת מלתים זו, מזה שמה עד שלא ניתן לו, ומ"מ אין זה קיום ודאי ואין זה ביטול ודאי, [ולקמן נדבר אי"ה בדעת הרמב"ם בזה]:

ורפ"ז בע"מ שלא תנשאי יין כל ימי חיי פלוגי ומה תבעל, איך אם מעתה אין שתייה תבעל הגט, מ"מ להנשא א"א לה בעוד פלוגי הי, ללא יהא שתייה אלא כאינה שותית, הא מ"מ לא נתקיים התנאי עדיין בפועל, ובאתה לא מלאנו להרבנן דסברי רק שהגט לא תבעל ע"י שתייה שיהיו הבנים ממזרים, אבל לא שרשאה להנשא:

ורדן מוני ומוני, במתנה ע"מ שלא תנשאי יין כל ימי חייכי דא"א שיקויים בפועל עד שתמות, ממילא א"א לה להנשא לעולם אף אמר מיתה המגרש, וכיון דאגידס לעולם וא"א לה להנשא אין זה כריתות: **הגם** דבנתקיים בכה לבד הוא רק ספק, ואפשר שמקרי קיום, מ"מ בע"מ שלא תנשאי יין כל ימי חייכי הוא בעל ודאי, כיון דנ"מ היא הגידה בודאי, ועדיף מזה כתב במ"ל (פ"ח מגירושין סי') דהיבא דאגידס בהתנאי מחמת הפיקא דדונה הגט בעל ודאי וכמ"ס היבא דאגידס מהנשא עתה ספק וא"כ סרה קושית הר"ן וסה"מ: **והנה** בתנאי דעל מנת שלא תנשאי לפלוגי שהוצר בגמרא, כוכר הרמב"ם ז"ל דמיירי במגביל זמן, אבל בסתמא אינו גט, וככת (בהלכה י"ב) למה זה סדבר דומה, לאומר ע"מ שאת' יין כל ימי חייכי, ותמכו עליו רבים דכיון דאחר מיתה פלוגי לא תהיה אגידה עוד בהתנאי למה לא מקרי כריתות, ונרחה. לחדש ולעתה דלריך שתייה מותרת באיזה זמן במה שתייה אסורה בו, (ועי' בזה"מ סי' א' וכו' ברין) ולדברי תקפה עורה זה למה, הא דבריו אודקים לשיטתו דקיום התנאי בכה לבד הוי ספק גט, ומש"ס בלא הגביל זמן איך שימות אותו פלוגי מ"מ יהיה מקיים התנאי רק בכה, וא"כ תהיה אסורה להנשא לעולם, ואין זה כריתות:

ע"ז השיב ללאו בכדי נרחה נשאי תלוי, דהא דבריו בנייים עפ"י הסולעה זו דבכל תנאי אסורה להנשא עד שיקיים התנאי, וכרי הרמב"ם בעלמו (בריש פ"א) כתב להדיא דמוחרת להנשא קודם קיום התנאי:

והרי מידי עלות דבר זה על לבי, הייתי עומד משתומם, איך באתה אפשרים שני דינים אלו, שבע"מ אס' לא אבא תוך יב"ח זמנה אסורה להנשא עד יב"ח, משום דלא נתקיים התנאי בפועל עדיין אף דודאי כופו להתקיים, ובתנאי דעלמא רשאה להתנסבא עד שלא נתקיים על סמך שיקויים, והם נדברים הפכיים עד שבינתיי בכפרים ורתיתיי בספר שער המלך (פ"ח ה' כ"ב) הביא קושית זו בשם מכתב אליהו, ועל כרחינו לרובים הנו לשמוע לאחד מהירולוי, אם כי אינם כ"כ מרווחים:

ואולם יראה כי הפרש יש בין החירוליים, דתירוץ א' הוא דתלוי זה בזה, דבתנאי שהלוי ביד אחרים דבל"ז אסורה להנשא עד שיקיים משום חשש דלא יקיים, בזה אמדינן דלא גמר בדעתו לגרש עד שיקויים בפועל, אבל בתנאי שבידה לקיים דמוחרת להנשא מיד אמדינן לדעתו דקיומו יהא כגי בכה וביטולו ל"ל בפועל, ותירוץ ב' הוא, דכל שבירו לאו כמחוסר מעשה והוי כאלו כבר מקויים בפועל, אך זה רק באינו תלוי בזמן, כגון ע"מ שחתן לי, אבל בתלוי בזמן כגון אס' לא אבא עד יב"ח, א"א לומר דהוי ככבר עשוי מעכשיו דהא אין בידה לקיימו עכשיו. ויראה דלתירוץ הסני, בע"מ שלא תנשאי לפלוגי או שלא תנשאי יין כל ימי חיי פלוגי, ל"ש ביה לומר דהוי כעשוי מעכשיו, דהא תלוי בזמן ודומה הוא לאס' לא אבא בו, אלא דלמסקך לפי זה להוכיח דברים ולקבל דוחק, דהוי דוקא באס' בעת חלות הגט היה סדבר שקול אלנינו אס' יקויים התנאי או יבועל. אבל היבא דהיה ברור לנו קיומו מיד הוי המיד קיומו כאלו כבר עשוי. איך בתנאי שהוא כהמשך הזמן, דאל"כ הקשה לנו האי דע"מ שלא תבעלי לאבא ולאבדך. דאין חוששין שמה תבעל להם דמה כקך דאין חוששין שתבעל להם, הא מכל מקום לא נתקיים בפועל:

עשוי מעשיו, וממילא כיון שלא הגביל זמן, אף אם ימות אחריו פלוני יהי מקויים רק כעת, ועולה נשנו בפיר מה שכתב דיהי חלוי וטומא לעולם, דלעולם לא יהי רשאה להנשא מחמת אחרו גט, ויהי הגט הלוי כספק, אם קיומו בכה וכיו גט או לא, ואינו כריכות. אך בל"ת לאבא ולאבין כיון דאיכא חיבור אין ההחלם לחשש שמה הצטל לכס משיקרא מיד בחלות הגט, ובכגון זה השבין לי כאלו נהקיים הנאו כפועל מש"ה היו כריכות. ולא שזה שאין חוששין גורם שיהי כריכות אף אם התנאי לעולם. דזוהו נגד הסברה, כיון דמ"מ יש מליחות שיחבטל. אלא דממקום דבעלם היו כריכות כגון זה דאם ימות האב יהי כריכות, אלא דמה דקיומו לא יהי כפועל זה יגורם דלא יהי כריכות, ובהו כיון דמסלקין הגורם, והאומרי דהוי כעשוי מעשיו ומקויים כפועל מיקרי. ממילא היו כריכות, אבל ע"מ שלא תחלי צבר חזיר לעולם, כהי דחשבין ליה ככבר נהקיים מ"מ לענין כריכות כיון דיש מליחות לבטל הקיום לא מקרי כריכות, דמה לי אם אפשר לבטל התנאי או אפשר לבטל קיומו. כיון דמ"מ אפשר להגט לעולם להחבטל, ובע"מ שלא הצעלי לפלוני לא תקשה מה דהקשינו, דהא אפשר שתנשא ויהיה כריכות, דהוה באמת חיו, דאף דמאז לא יהי מיתאש עוד מ"מ אין זה עושה אחרו כריכות כיון כעדיין במליחות שיבטל, ובעת הלוח הגירושין היה חשש שיבטל התנאי, דהיינו שלא הכשא בחיי הבעל והבעל אחרי מיתא המגרש, דאז לא יהי חבור כבעל. ומשום הכי לא חשבין לי כאלו נהקיים מעשיו.

ואולם לדעת בני רבנן עדיין אין מועיל בחירוף של ברא"ת, דהא לדידכו גם בע"מ שלא הצעלי לפלוני מיד בחלות הגט אין חשש שיבטל התנאי, דהא בחיי המגרש אם יבעול אחרו פלוני יהי הגט בטל ואיכא חיבור ח"א, ולאחר מיתא המגרש אין זה ביטול התנאי עוד, אך י"ל דלהם לא יהי קשה קושייתו כלל, דהם יפרשו כמו שפירש הר"ן, דטעמא דהאי תנא משום דסובר דע"מ נמי שירא הוא, אלא דבאבא ואבין אין זו משום שירא. דבל"ז אסורה אלא מחשש שהעבור ע"כ אמר דאין חוששין, וכ"ה דלפלוני אין חוששין אלא דמ"מ אסורה מטעם שירא.

ובאמת תמתי אז גם על ברא"ת כ"ל שהקשה על הר"ן, ולא זכר שר"ן בעלמו הקשה כן וחרף בעלמו:

וזוהו לדרך האחד שנתנו אין כעטמא דדינס דהני רבנן סבוראי: **אולם** לדרך השני נאמר דזה שאלו אומדין דעת המנהג שהקפיד רק על הנעשה עודם בחיים, הוא במתנה כהם, או גם במגביל זמן, אלא שמ"מ אפשר יהי לעבור על התנאי בזמן זולת זמן, כגון ע"מ שלא תשתי יין כל ימי פלוני, דאפשר דתשתי אחרי מותו. ומש"ה הולרך הזמן לאמרו למען ישמע ממנו דלאחר מות פלוני תהי רשאה לשקות. בזה אמרינן דעוד זמן הי' בלבו מה שלא פירש, והיינו אם תשתי קודם מותו, וכאלו תהנה ע"מ שלא תשתי כל ימי פלוני כשהני חי, אבל באומרו כל ימי חייכי, דאין מליחות לעבור על התנאי זולת הזמן דאין מעשה אחר המות, ח"כ ח"א לומר דדעתו הי' רק אם תשתי בעודו בחיים, דח"כ למה הזכיר כלל כל ימי חיים, והם לומר אם תהיה אסורה לעולם, הא כל תנאי שהוא בשו"ת גם בגט התנאי לעולם משמע כדאיחא בה"מ. ובלח"מ (פ"ז מאישיות כוף הלכה ח'). אלא ע"כ באמרו כל ימי חייכי נאנו לומר בזה, כל הימים אשר את חי אף לאחר שאמות אני: **ובזה** סרה תמיתה הס"מ מעליהם מהאי דע"מ שלא תשתי יין כל ימי חייכי, גם לדרך הזה, ומסולקת גם קושייתו מהאי דע"מ שלא הצעלי לאחר דהא דין זה לאו בפירוש אשמר בגמרא אלא מקללא, מדקתני ע"מ של"ת לאבא לאבין כו'. משמע דלאחר חוששין שהבעל להם וא"כ י"ל דאשמעינן לאבא ולאבין לעולם אין חשש, ותידוק מיני' דלאסור יש חשש במליחות שמה הצעל להם. והיינו בהם פירוש שלא הצעל לעולם הו כל ימי חייכי, דבזה גם לאחר מיתא חיתא לתנאי:

ואולם ליתן לדינס מקום מולא, כהכ לדרך השני י"ל משום דהוי קשיא לכו האי דגיטין (דף פ"ג ע"ב) ע"מ שלא תחלי לבית אבין לעולם אין זה כריכות, וקשה למה הולרך לתנאי במפרש בטולם, הא בל"ז בשו"ת סתמא לעולם משמע. ואולם אם נאמר

שלא המתנה דעתו רק לכל אופן הימים אשר עודו חי. שפיר אין דין זה מהקיים אלא במפרש לעולם. דאל"כ שפיר היו כריכות כיון דאם ימות המגרש תהיה רשאה לילך, וכקושי' הס"מ עליהם מן ע"מ של"ת יין כל ימי חייכי, אך כיון דפירש לעולם, על כרחך כוונתו לעולם אף אחר מיתא, וא"ת אם כן תקשה סיפא דהך ברייתא דקתני על מנת שלא תחלי לבית אבין עד ל' יום הר"ז כריכות, ולמה לי דפירש שלשים יום, הא סתמא נמי היו כריכות, ובחשוכה בן לב הלא בספרתו (ס"א עלה ס"ה כוף עמוד ד') חקר על דין תנאי סתמא בשו"ת אם הוא לעולם או כמפרש יום ח' דמי [ולא הביא דברי הס"מ שהבאנו לעיל דלבעולם דמי] ובקשה דיוקא דרישא דהך ברייתא אסיפא, דברייתא משמע דיוקא לעולם הא סתמא היו כריכות ובסיפא משמע איכא. וטרח בזה הרבה ולה ישבו. והרי לדברינו ג"כ יקשו הדיוקים הדדי. וכיון דקשיא רישא לסיפא לא דייקין מיניה מירי. זה לק"מ. דבשלתא כשאנו מקשים על הרישא דליתני סתמא שפיר מקשינן דהרי יהיב זה בעלמא מה בשונה התנא עתה, וכואו דתנאי עולמיי אין זה כריכות דגם סתמא הוא תנאי עולמיי. אבל בסיפא אין זה קשיא, דהרי דהדין אחד דהוי כריכות גם בסתמא וגם עד ל' יום עוד במכ"ש משמע מיניה דזמן ממילא קתני, מ"מ אין זה ממש מה דקתני עכשיו דאלו במתנה עד ל' יום הזמן יביאו לירי כריכות, ואלו במתנה סתם, מיתא הצעל הוא במציאו לירי כריכות ודרך התנא כששונה דין והפכו שיטתו אחרו גם צענין והפכו ושי"כ' החתימה מעין הפתיחה וכשמחיל כל ימי חייכי אין זה כריכות. והיינו אם חיי המתגרשת מגבילים התנאי. קתני בסיפא כל ימי חיי וחיי פלוני. היינו הפכו שחיי המגרש או חיי אחר זולתה נוגבילים והכא דהתחיל לשנות לעולם. והיינו בהחלות התנאי בזמן בלתי קלוב נופל עליו לשנות הפכו אם תלה התנאי בזמן קלביי. אמנם הבן לב כשחקר אם סתמא היו לעולם או ליום ח' שפיר הקשה כיון דסתמא היו או זמן עולמיי או קלביי. ח"כ ליתני אחרו או ברישא אף בסיפא ויהי זה עלמא מה דקתני עכשיו:

זהו לדרך השני שדרכנו בעטם הדין דהני רבנן. אולם לדרך הראשון נאמר דהוליאו דינס עפי' דברי ברא"ת בריש כחובות בסוגיא דאין אונס בניטין, דעשה ג' מהלוקות בדבר. הא' בהחלות התנאי בו בהמגר' או מדינא יש טענת אונס אלא תקנה התקינו דאין אונס בניטין ובהול' באחרי' גם מדינא אין אונס, ואולם בחולה בדידה מדינא יש אונס וגם תקנה לא שייך ביה דהא היא יודעת ולא שייך טעם לניעות ופריאות, ולפ"ז במתנה ע"מ שלא תעשי ואירע לה אונס שלא תהיה יכולה לעשות אף ללא עשה שורת הדין ביה"ה' הגט בטל, כיון דנהקיים באונס, וכמו בהם לא באתי וחלה, דלולי התקנה הי' האונס מבטל הגט, ובדיד' ליתא לתקנה ונשאר הדין לאונס מבטל: **ורבי'** יש להעטורר כמה שכתב ברא"ת פ' המגרש (סי' ב') בשם בה"ג. דמה דבע"מ של"ת יין ולא תנשא לפלוני רשאה להנשא מיד לאחר, ול"ת שהעבור על תנאה משום דבדידה קאי לקיומי ובע"מ שתתן לי ר' זוז לא תנשא עד שיקיים. אף דג"כ בדידה תנא [לא נראה ליה טעם כר"ן שכתב דלאו בדידה קאי שאולי לא יראה לקבלו], היינו דחיישינן שמה תאנס ולא תוכל לתת, ולמ"ש כיון דחיישינן לאונס, תקשה גם בתנאי של"ת יין ושל"ת נפלוני, נוחש דלמא תאנס עד שלא תהי' יכולה לשקות ולהנשא, ויהא האונס מבטל הגט:

ויראה דזה לא קשיא, דבל"ז לריך ביאור מ"ש בה"ג דחיישינן שחאנס, ודרי החוס' ריש כחובות (דף ג' ריש ע"א) סוכית בעוב דל"ת לאונס, מדקרי לכו לנעות. הלמא דמן הדין לא היה להם לחוש, וע"כ נראה דהפרש יש, דלאונס דלא שכיח שורת הדין שלא לחוש שמה יארע, אבל לאונס דשכיח. ודאי חית לן לחוש עליו, כיון דשכיח הוא שיארע, ומש"ה שפיר קרי לכו לנעות, כיון דאונס דשכיח מדינא אינו מבטל הגט, ובדמשיני שם בגמרא (סוף דף ב') ודלמא אונסא דשכיח שאני כו'. ולא נשאר חשש כ"א על אונסא דלא שכיח ולאונס כזה אין חוששין, אמנם זה דאונס דשכיח אינו מבטל יראה שהוא רק בתנאי דשו"ת כיון דמ"מ אוקיים ליה תנאי אבל בתנאי דקום ועשה ודאי ל"א כיון דנאנס מלקיימו יהא גטו גט, דהא מ"מ לא איקיים תנאו, ועי' בזה במל"מ (פ"א ס"א ממכירה) מ"ש

אין סוגרים לדין דהני רבין, כס יאמרו דגם למיתא זמן מרובה לא חיישין, וכדמשמע בהר"ן נדרים פס דלא תירך כתיובתא דה"ש פס]:
הרי הראינו מקום לכל אחד מהנדרים בעממא דידהו, להסיר חלונת ה'ה"מ ולהראות מקום מולא לדינם:

ידע מר כילא'בלא דבר ערחנו כל העורח, להעמיד שני הדרכים, כי אפשר שדין שלפניו יהיה נפיק מבינייהו, והוא דלכאורה סוגיא ערוכה מנגלת לדינם, והיינו מה דתנן פ' מ"ט (דף ע"ד) הרי זה גיטך ע"מ שתני לי ר' זוז ומה, נתנה אינה זקוקה ליבם, וע"כ לא פליגי אלא דמר סבר לי וליורשי ומ"ס לי ולא ליורשי, אבל לכ"ע אלו היו יורשים בכלל' התנאי הוי גיטת גט מעליה והרי קיום התנאי חזר מיתחו:

והיינו מוכרחים לומר דגם הני רבין לא אמרי לדינייהו אלא בתנאי דשוא"ת אבל בקום ועשה 'מודי' דמתקוי' התנאי ואזיל גם אחרי המות, והרי ה' נפשט דין שלפניו:

ואולם הכרח זה יחי' אפשר רק לדרך האחד, אבל לדרך השני אולי יש לדחות הראי', דיל' דמס' דלחודשין לדעתו שמקפיד רק על הנעשה בעוד אגודס קיים, וזו בתנאי בעלמא, העשי ולא העשי, אבל בתנאי ממון כיון שהוא רואה בהדמים רואה בקיומו בכל זמן ש'תקיים התנאי, ומש"ה אלו היו יורשים בכלל התנאי שפיר הוי מועיל קיומו אף אחרי מיתחו, כיון דתפזו גם בזניו אחריו שיהי' להם הדמים, ולעולם אפשר דבתנאי שאינו של ממון אין הפרש בין שוא"ת לקום ועשה:

אמנם כן לדרך זה השני יקשה לכאורה מסוגיא אחרת דנריש כתובות צעי להוכיח דאין אונס בגיטין מזהני מעכשיו אס לא באחי מכאן ועד יב"ח ומת הרי זה גט, מה וס"ה לחלה, ודחי, דלמא מת שאני דלא ניחא ליה דתפול קמי יבם, ולדינא דידהו יקשה, הא גם בלאו הני עעמא ניחא, דכיון דמת לא שייך עענת אונס דהא המיתא מוגבלת זמן התנאי, וכשמת עבר זמנו וכבר נתקיים בזמן המשך התנאי:

והנראה כזה דיש להסתפק לדרך זה דאמדין דעתיה שמקפיד רק על הנעשה בעוד אגודס קיים, מה דינו אס מת ונפלה קמי יבם, ויש בזה להימין ולהשאיל, דיל' כיון דכבר הפריד המות בינתה וחינה אגודה ביה עוד, אינו מקפיד עוד, וי"ל כיון דאף דבו אינה אגודה מ"מ מחמתו. עדיין היא אגודה מש"ה עדיין יש לקפידה מקום לחול, ומעשה לא תיקשי קושיא זו, דיל' כלד השני, דכל שאגודה מחמתו עדיין התנאי קיים וספיר הולרך הגמרא לחדש סברה זו דלא ניחא ליה וכו':

ואומר עוד, שלא לבד בלא יהיה קושיא עליהם מסוגיא זו, אלא דיהיה עוד קלת ראי', משום דדברי המקשן מוקשים לכאורה, דהא ע"כ או דלכתי לא חסיק' אדעת' סברה דלא ניחא, או דלסק' אדעת' אלא שר'א לפדש המהני' בכל גווי, בין זקוקה בין באינה זקוקה, וללך הראשון יקשה הלשון שאמר מת וס"ה לחלה, שהוא על דרך מהי לחו, ולמה לא הקשה בחוקה, מת וס"ה חלה, דהא אין אונס גדול ממייתה, וללך השני יקשה דיהי' עיקר הסיווך חסר, והכי הו"ל למימר דילמא במת ונפלה קמי יבם דוקא דלא ניחא וכו', ואולם לדינם דהני רבין ולדרכינו בו ניחא, דיל' כלד הא' דהמקשן לא חסיק' אדעתיה סברה דלא ניחא, וגם ר'א לפדש בכל גווי בין בזקוקה בין באינה זקוקה, ולהיפוך בלד זה באינה זקוקה לא היה קשה לי' מידי, דבזה ודחי אין מקום לטענת אונס כיון דמיתחו נגבלת הזמן, וקושיותו היא רק מלד השני בזקוקה, דבזה יש סברה דעדיין התנאי קיים, כיון דעדיין אגודס מחמתו ושייך עענת אונס, ואולם בחוקה לא הי' יוכל להקשות, דהא אפשר לדחות, דהקפדה רק בעודה אגודה ב'י' ממש לא באגודה מחמתיה להיבם, ע"כ הקשה רק דרך מאי למו מת וס"ה לחלה, דמסתבר יותר דכל לאגודה מחמתיה נמי יש עדיין קפידת התנאי, והי' מוכח דאין אונס, וכתרנן יכול הי' לדחות לומר לא מת דוקא דעבר זמן התנאי, אלא דאמת קמשני, דכל לאגודה מחמתיה עדיין זמן התנאי לא עבר, ומכל מקום הוי גט משום לא ניחא ליה:

ולפי הדברים גם לדרך זה השני איפשט עשיין, דבג"ד כיון דזקוקה

ומש"ה בע"מ שהתן לי ר' זוז שפיר כתב הכה"ג דחיישין לאונס, כיון דבזה גם אונס דשכיח יבעל הגט, ולמלתא דשכיח חיישין:

אפס למה שכתב הרא"ש נדרים (סוף ד' ג') דמש"ה האומר לא הפעור מן העולם עד שאהיה נזיר עובר מיד משום כל תאח', אף דלמיתא ל"ח היינו משום דלזמן מועט ל"ח אבל הזמן מרובה חיישין [ולדעת' לדברי הרא"ש מדוקדק היטב אמרם גיטין (דף פ"ד ע"ה) וכ"ח אפשר דמנכסה היום ומגרשה למחר, והיינו כיון דאפשר לקיים התנאי מיד למחר מש"ה רשאה היא להתנסבא, דאלו לא היה אפשר לקיים התנאי כ"ח לאחר זמן היה אסורה מחשש שמת תמות ולא תקיים לתנאה] ולפ"ז מה דקרי להו לנזויות אלמא דלית לן לחוש למיתא, ל"ל או דהולכרה התקנה משום תנאי זמן מועט, או משום דלשמא מת באמת גם בזמן מרובה לא חיישין, אלא לשמא ימות, בזה יש חילוק בין זמן מועט למרובה ולפ"ז אחתי תיקשי למה בתנאי דשוא"ת תנשא מיד, והרי בע"מ של"ת לפלוגי דכל ימי חי פלוגי התנאי תלוי הוא, הוי זמן מרובה, ניחוש למיתא דידה, ואזי יחא האונס מבעל הגט:

וי"ל דקושיא זו הכריחה להגרו רבין שבה"ב כ"ג, ובה"ג לשיעתייה שהיא מורא דחאי סברה, דבשוא"ת רשאה להנשא מיד, והוכיחו זה מגמרא כמבואר בהרא"ש פס וע"כ חידשו זה הדין, דהתנאי הי' רק בעוד אגודס יחד קיים, לא לאחר מיתחו, וממילא ה"ה גם לאחר מיתחה דלא, דמה חילוק בין מיתחו למיתחה:

ועיין חוס' ישינים יומא (דף י"ג) קדים ואזיל לבה"כ שכתבו שאס ילך אחר מיתחה לביה"כ לא יועיל כיון דמקיים התנאי אחר מיתחה, ונראה דלאזי פשיטת הכהו רבין, ומש"ה ניחא דלית לן לחוש. למיתחה, כיון דמותה יקח הכל ולא ישאר התנאי, ואין זה קיום התנאי ע"י אונס דהא אין לריכים עוד לקיומו:

אפס דברינו הלא יתכנו אס הדין דהיכא דאונס מבעל הגט כגון אונס דלא שכיח כלל, דינו של הגט להיות בטל לגמרי, ואף דאין מגיד לנו שאס לא הי' אירע האונס הי' עובר התנאי, ור"ל במתנה הר"ז גיטך אס לא אעשה דבר פלוגי ונאנס ולא עשה, מי יעידנו שאלולי האונס הי' עושה, ויוקשה באמת למה נעשנו בטל ודחי ניחוש דלמא גם לולי האונס נמי היה מקיים התנאי ולא היה עושה, [ועי' פ"י בסוגי' דה"ה בגיטין] וי"ל דאומדין דעת הכתובה שאלו היה מסיק האונס אדעתיה היה מפרש ומתנה דכל שיקויים כגע ע"י אונס אינו חפץ בו, ויהיה בטל לגמרי, וכיון שכן אמדין, שפיר יוקשה מה שהקשינו למה בתנאי דשוא"ת מותרת להנשא מיד, ניחוש דלמא תמות, ויהיה מוכרח מכח הקושי' דהתנאי קאי רק עודם בחיים יחד, אבל הדין דאפילו היכא דהאונס מבעל הגט מ"מ אינו עושה אורו ודחי בטל כ"ח ספק בטל, אז ע"כ נאמר דאף עתה שאירעו אונס מ"מ אלו היה ברור לנו שגם בלעדי האונס היה מקיים לתנאי היינו מבטירין הגט, ומש"ה אנו עושים אורו עתה רק ספק גט דאף-דעכשו נתקיים התנאי ע"י אונס מ"מ חוששין דלמא גם בלא אונס היה התנאי מתקיים, ואז יהיה הגט כשר, וא"כ לא תקשה קושיותנו. כלל, דהא כל מה שאנו מתירים אותו להנשא בתנאי דשוא"ת, הוא משום חוקה דודחי לא תעבור על התנאי לקלקל ע"מא כיון דבדידה קאי לקיומה, והרי ברור לן גם עתה שהירע האונס שבדחי גם בלעדו אלו לא יקרה המקרה ג"כ היה מקיימת לתנאי כדי שלא תקלקל ע"מא, וכיון שכן ממילא גם עכשו שנתקיים ע"י אונס גיטת כשר ודחי, דהא מה דבנתקיים באונס אנו עושים אותו ספק גט הוא רק משום חשש דלמא לולי האונס לא היה מקיימת, וכאף הרי ברירא מלתא שגם בלעדיו היה מקיימת לתנאי:

והרמב"ם לשיעתי' גבי אס לא אעמוד מחולי זה והכלו ארי, דהגע רק ספק, וממילא כן הוא בכל טענת אונס המבעטלים הגט, וכדחיהא בב"ש (כי' קנ"ה סק"י) מש"ה דין הוא חולק על דינא דהני רבין [לפי מה דדייק מיני' ה"ה"מ] משום דלשיעתייה אין קושיותנו קושיא, וממילא אין לדינם הכרח דשפיר י"ל דהתנאי קיים גם אחר מיתחה, ומ"מ מותרת להנשא, ואין לחוש דלמא תמות ויהי' קיים התנאי ע"י אונס, דאף חס ככה יהי' מ"מ הגט כשר ודחי, כיון דברור לן שגם בלעדי מקרה האונס היה מקיימת, [ויאמר הפוסקים דסוברים היכא דהאונס מבעל הוי הגט בטל ודחי, ומ"מ

דזקוקה ליבם מושיל קיום התנאי גם אחר מיתת הבעל :
עוד יראה לחוק ראי' ראשונה מהאי דלי ולא לירשי מהא דכתב
 הרמ"א בחו"מ (סי' רמ"א ס"ו) בשם הרשב"א, האומר
 לחזירו שדה זו נתונה לך ע"מ שתתן לי ר' זו בניו נותנים לו והמהנה
 קיימת, אע"פ דהאומר ע"מ שתתן לי, לי ולא לירשי קאמר עכ"ל,
 וקשיא לי בגו' דהא הרשב"א עלמו בגיטין (דף ע"ד) הביא דברי
 הירושלמי ז"ל, אף בקידושין בן, האומר הרי את מקודשת ע"מ
 שתתן לך ר' זו כרשב"ג אביו ואחיו נותנים לה, והיא זקוקה ליבם,
 הרי מבואר דלרבנן דסברי לי ולא לירשי, גם במת הנותן לא
 מתקיים התנאי במתנת הירשים, וקשיין דברי הרשב"א הלו לאלו :
ואהשוב בזה דהרמ"א בשם הרשב"א טעמא יחיב למלתי,
 ז"ל, דלא כיון רק שינתנו לו וברי נתנו, וה"ל כיון
 דנתנו הו' משום הרוחה דירי' ורלונו שירות כל היכא שירות, יבואו
 הדמים מ"מ בין ממנה בין מירשיה, וזהו הטעם שייך כשהוא
 רוצה לקבל דמים, אבל להפוך במתנה ליתן דמים כנידון הירושלמי
 חזר הדין לטובה כהנאי דלמא שאלו של דמים, ואמרינן כמו דלי
 אינו כולל ירשי המקבל בן נתן אינו כולל ירשי הנותן :

ולפ"ז דע"מ שתתן דינו כהנאי דלמא, יתעורר קושיא דלעיל שוב
 על הירושלמי, דלרשב"ג מה יושיל קיום התנאי אחרי שכבר
 מת הוא והותר ההגדר, ויתירולנו לעיל דהנאי ממון שאני ליתא,
 דהא בע"מ שתתן הוי כהנאי דלמא, וז"ל אחד מהרתי או דהנאי
 דקום ועשה וידו בו הני רבנן, או משום דאגידה מהמתיה ליבם :
ובסוף פ' מ"ש הכל מודים לכשתלך חמה מירשיה כו' ע"מ
 שהלא כו' מעכשיו קאמר, ע"ש ברש"י דהיינו בנותן גט
 בלילה ומת בלילה דמעכשיו הוי גט, וקשיא הא מ"מ כשהחמה
 יולדת ומתקיים התנאי כבר מת הוא, וז"ל גם כן דזקוקה ליבם או
 בקום ועשה מודים :

כזכר הלן טעמא הו' נראה דב"ד אין לחוש לרבנן דבב"ג, אלא
 שאני איני תוקע עלמי להלכת ומכ"ש למעשה, כי אני נוטריד
 מכל פנה, עד שבזה אני מדבר וזה בא צעסקים שונים, ואני
 דולג ופוסח מלימוד לבעקים ומעסקים ללימוד :

ואשר ביקש רמ"מ שאם יהי' רפיא בידי שאשאל מפי אבא מורי
 מאור הגולה נ"י, אם כי מונע אני עלמי להטריחו בד"ת
 ליודעי רב ערודתיו, ובכל אלה לא יבעל משיעוריו הקבועים, ואם
 יגיעו שאלה מבחון יגזול נפשו להשיב דבר, עכ"ל למען אהבתי
 לרמ"מ וחפצי למלאות רגונו, אשאלה דברי אליו, ואשמע מה יורני
 ויאמר לי, אם יסכים עמי להחיר, ואם לא, דברי בעלים ומבועלים,
 וידיו דו"ש בכל לב ובכל נפש, הק' שלמה איגר, ע"כ דברי תשובתי:
ועתה יאבד נא הארון הדוני אמ"י נ"י לחוות לי דעתו הגדולה
 והחזקה בזה למען מלא אמלא משאלות הרב השואל כי הוא
 איש בריחי ואוהב נאמן לי בנו עבדו קמון תלמידיו :
 הק' שלמה איגר

שעל הפסק

בהגיע דברי בני החמודות הנס, מלאכיו עזר בהדר המטות,
 נהייתי ונהליתי עד מאד, הרופאים כולם ישראלים ואינם
 ישראלים שבעירי, [אשר מכיר אני להם טובה ונותן תודה על רב
 שקידתם ועולם השתדלותם יום ולילה לא שנתו כהשיבה כאורה
 סבבני כהרגו על מעתי, תהי משכורתם שלימה מהמשלם שר
 טוב], חדלו למאור עוד מזור, חדלו, ואמרו נאש' לנשמת היום,
 עד אשר פנה ד' אל עועת רבים ולא בזה את הפלתם, כי לבשו
 רוח טהרה מגדולם ועד קטנם, בעיר ובמדינה, ויתפללו אל ד'
 בחזקת לחיותיני כיום הזה, וזה מעט ימים אשר קמתי ממעתי ובהאר
 החילותי לנפ' איזה פסיעות בחדרי על משענתי הושיעו לי הפסק
 הגוכחי שפסק בני יקורי הגאון נ"י, הוה לי למשיב נפשי ולהחיות
 רוחי לשעשע בדבריו אשר העלה בכתו הגדול וידו החזקה בחריפות
 ובקיאוס גדול, אר לי אשר לחולשת רעיוני גם כה ידי אין אחי,
 לערוך אף גליון אחד לשעשע ולפלפל בדברי בני המלאים דעת הרחבים
 והעמוקים, טובים ומחוקים, ולבל לענות דין האשה אשר בא עליה
 השאלה אין ברגוני לעכב תשובתי עד שיחגיג ד' להשיב כחי עלי,

ובאתי היום לאשר ולקיים הפסק אשר דן ואשר תורה גבר בגוררין
 כבוד בני נ"י ומסכים אני שמהא חשה זו אחר שפקים תנאה רשאה
 להתנסבה לכל גבר דלאבי, ואני גוזר על המערערים שישימו מעתה
 יד לפה, ואם לא ישמעו ילכדו ומרה יהיה להם באחרונה, דברי
 החותם בידיס רועדות, וקרסולים מועדות, רוחו בקרבו מלאה
 תשואות ושינוי לשמים נשואות להשיבה אל איתנו, וישית לו נוספות
 כח ואמיץ לתורתו הקדושה ועבודתו התמימה :

עקיבא
סימן קבו

אאבה ראה זה מלאחי דאתא לידי. תשובת מר גיסי הגאון
 המפורסם בישראל מוה"ר משה סופר נ"י אב"ד דק"ק
 פרעשבורג, אשר השיב אל אחי נ"י על שאלת הג"ל. ואליגה
 אותה בזה, והולם אשר חזר מר אחי נ"י להשיב על זה אין אחי.
 ואם ירצה השם לכשתבא לידי אכתבה בחלקים אחרים. עד מהרה
 יזכני ד' להוליאם לאורה :

שלום ובל טוב לרב טוב, ה"ה מר גיסי הגאון הנניד, געירות ידבר
 כבוד מהו' שלמה איגר נ"י

יקרת דברי קדשו הנחתים. עד לאת קרית חולות כשוקי בראי.
 לשאוף חויר לח בסוף ימי הקיץ כדרכי. אז שעשעתי
 היום פה יערגן סמוך לפרעשבורג וטיילתי בין ערוגות שושנים.
 שפתותיו נועפות דברים עמוקים. מדבש מחוקים, אלה החורות
 והחקים. ובנוף הדין הנני מסכים ועולה להחיר האשה מכבלי
 יבוס. מטעמים אשר אבאר אי"ה. ודברי קדשו יהיו לנו לשעשועים :
זה לשון השאלה, איש אחד עוד בימי נעוריו עזב את אשתו וזה
 שנחם נודע וכו'. גרשה על תנאי שבעוד שנה תעקור משכנה
 מעירו לעיר מולדתה לבית אביה. משום שהיה מסחר אחד לה
 ולמשפחה הבעל. ורקד הקנאה ביניהן, וכנס כמו ד' חדשים אחר
 הגירושין שבק הבעל חיים לכל תי. והיא רוצית לקיים תנאה שלא
 להאריך חליה. ויש מי שעורר לחוש לסברת ב"ג שכחב צנס רבנן
 קדמאי הביאה הסי' פ"ח, בפתחה ע"מ שלא תשחה יין כל ימי
 חיי פלוני. ונשאת ומת הבעל המגרש ושוב תשחה בחיי פלוני לא
 נחבעל הגט. ומסתברא כמו דאין מעשה דלאחר מיתת המגרש
 מבטל גט. כן אין מעשה מושיל לקיים גט. ודעת הרב השואל
 נוטה שאין לחוש לסברא זו. שהרי הר"ן פרק המגרש וס"מ פ"ח
 דחו את זה בראיה מברעת. וחו בש"ע לא הביא דעה זו כלל. עכ"ל
 השאלה. ומר גיסי נ"י העמיק עיון והעלה להחיר. וגם אני
 אחריני. ואבאר דברי בעזרת הש"י :

הנה הרב המערער חזש לרבנן קדמאי משום דב"ג חיים להו.
 אע"ג דהר"ן וס"מ הקשו א"כ כל ימי חייכי נמי הוו כריתות
 לכשימות המגרש. וגם מר גיסי נ"י התעורר עפ"י פירש"י פרק
 המגרש ע"מ שלא הצעלי לאבא ולאבין. פירוש ע"מ שלא הצעל
 לפלוני חיישינן שמה הצעל לו. והיינו אחר מיתת המגרש. ש"מ
 גם רש"י לא ס"ל לרבנן קדמאי. מ"מ מפני קושיא לא נדהה דברי
 ב"ג שכל דבריו דברי קבלה. וחייש הרב המערער ללמוד מזה
 לקיום התנאי. כשם שאין ציטול תנאי אחר מיתת ס"ב אין
 קיום התנאי :

ורבאורה דבר זה בא המערער ללמוד קיום מציטול. והמלא
 למד ציטול מקיום. דקיום שאינו מושיל אחר מיתת
 תניא. וציטול לא תניא. אלא גילף מקיום. והוא ציומא (דף
 י"ג ע"ב) בש"ס אי חזי דקבעי למימת קדים ועייל לבי כנישתא וכו'.
 והקשו הסוס' למה לי קדים ועייל חפילו אי עייל אחר מיתתה יהי'
 גט למפרע כמן אם לא באתי מבאן עד י"ב חודש ומת תוך י"ב
 חודש דחיל גס אחר מיתתי למפרע. ויתירלו חוס' ישינס וז"ל דהתם
 קיימתה לתנאי שתיותה עד אחר י"ב חודש. אבל הכא מתה קודם
 שקיימתה התנאי עכ"ל. שדבריהם ז"ע. מה לי מתה היא או מת
 הוא. כיון שהגע מני למיחל למפרע. ע"כ נראה לכאורה דלאחר
 מיתת אין קיום. וה"ה אין ציטול לאחר מיתתה ולא אחר מיתתו.
 אך באחר יב"ח קיום התנאי ומיתת ב"ח כאחד. ועוד שקדם קיום
 התנאי

הלער . הרי היא מגורשת ובעל התנאי . זהו סדרת הראש"ד .
 ועיין ר"ן פ' המדיר סוגיא דמומין , דס"ל לרמב"ם ולרוב הפוסקים
 לבד מרשב"א דעל מנה יכול למחול . עיין ב"ש (סי' קמ"ג סק"ט) :
[אאב"ה] לפי דברי מר גיסי הגאון נ"י . במתנה ע"מ שתיקו
 את בני ומת קודם שהחילה להניק . מהראוי שיבי'
 גע מעליה . דממ"פ אי להרווחה . הא לא חילעריך . ואי לזעורי .
 הא בנותו מצעל התנאי . ותו דע"כ בזה ליכא ספק דלהרווחה כלל .
 דאי ה"ו ספק ה"ו לורך להניק שתי שנים . ומדסגיא ביום אחד .
 ע"כ משום דברור לנו דלזעורי מוכין . ולמה פסק הרמב"ם בזה דחינו
 גע , והגני רק מעורר כי תלילה לא להשיג באתי . ובפרט שסעיין
 עמוק ואין הזמן נוסכים לעיין היטב] :

וביין שזכינו לדון . א"כ בע"מ שלא חשתי יין כל ימי חיי פלוני
 דליכא אלא לזעורא . אי מייית הונגרש ביטול התנאי ומחלו .
 ומותרת לשחות יין לכתחילה . וע"כ לא תקשי מאל לא הצעלי לפלוני .
 הסם קנאת חמת גבר ביניסם שחשדה מהאיש הסוא וכיולא בו וזכו
 לא מחל . וכן אם לא באתי מכאן ועד יב"ח . הסם אינו מוכרח
 שהי' דעתו לזעורא אלא אפשר לפייסה באותן הימים כדמשמע שם
 ע"כ אינו ברור שמחל כי לא ימלא עון בזה , וכן במתאים זו .
 אפשר דעתו להרווחה [אאב"ה לענ"ד למ"ם מר גיסי הגאון נ"י דקושיא
 רק מרשב"ג . אין לורך לנו"ם אפשר דעתו להרווחה . אלא הי"ל
 דרשב"ג לשיטתיה (דסבר גבי אלעליית דנותנת לו דמיה) דודאי להרווחה
 קא מכוין] משא"כ אל חשתי יין שכוח רק לזעור' י"ל דודאי מחל
 התנאי שלא יסום השם נפשו , וכסדרת הראש"ד הי"ל . ומי"ה לא
 קשיא להר"ן ולהס"מ אלא מכל ימי חיובי דהוי ג"כ לזעורה ואפ"ה
 אינו כריתות . ובזה קשיא . חמאי הא נכרת הגע בשמותה בעל .
 ומ"מ נראה לענ"ד להניק וליישב קושיא זו . דנסי דחזקה דמחל
 התנאי בשעת מיתה מכל מקום השתא לא הוי כריתות . דעכ"פ
 הגידה ביה לעולם . ואם יארע שבשעת מיתה יאמר איני מחל
 התנאי הרי אינו כורת . אלא שהיו הולין מסתמא ימחול . אבל
 מ"מ אינו כורת כמו שהוא עתה . ולדקו דברי רבין קדמאי דבס"ג :

ורא רחוק בעיני שזכו דעת הרמב"ם ג"כ אפילו לפי הגרסא
 שלפנינו . אם מה בחוק שלשים אינה מגורשת . ולא קאי
 אלעיל , ופסק שם בחמר ע"מ שתתן לי ולא קבע זמן חוללת ולא
 מתייבמת . כתב הס"מ הטעם משום דבעי ביטול וקיום בפועל ,
 וליק' כן מאל לא באתי עד יב"ה דלא שריקן עד אחר יב"ח מודש
 שנתקיים בפועל . וכשם שהתם ספק אי לאלתר התידור או לאחר
 יב"ח חודש . ה"ל ספק . וחוללת ולא מתייבמת . זהו כוונת הס"מ .
 וקשה מאל לומר דהש"ס מספקא ליה בסדרת חדשה אי בעי ביטול
 וקיום בפועל או כני בכח . ולא פירש לן במאי מספקא , ולא הזכיר
 סברא זו כלל . אע"כ י"ל דודאי . אי באס לא באתי עד יב"ח ה"ו
 כוונתו לפיכח לה . נמצא כשמת לא מחל תנאו ולריך שיתקיים
 בפועל . וכל שלא נתקיים בפועל מתייבמת . אך אולי יהיה כוונתו לזעורא
 ומשמת מחל התנאי ומשמחל התנאי לא לריך קיום לא בכח ולא בפועל
 ומותרת לעלמא . ומדמספקין אהן בדעתיה חוללת ולא מתייבמת .
 וה"ל במתאים זו אי ה"ו כוונתו להרווחה ולא מחל התנאי בעי
 ביטול בפועל . וכיון שמת ח"א לבעלו בפועל . ואי כוונתו לזעורה
 כיון שמת בעל התנאי ולא בעי לא כח ולא פועל . ומספקא חוללת ולא
 מתייבמת . והרי לסברא של רבין קמאי יש ראיה מספקא דש"ס גבי
 אי לא באתי מכאן ועד יב"ח חודש הי"ל :

וביין שזכינו ליישב דברי רבין ולסלק מעליהם כל קושיא . והראש"ד
 י"ל ס"ל כסברתם וגם הרמב"ם , ויש ראייה מש"ס . א"כ
 אחליע אי שזכרי סברתם באתה . וממילה בדון שלפנינו בין יב"ו
 כוונתו להרווחה בני משפחתו במסחרם . בין לזכר אשתו . אם
 תקיים התנאי ומרווח מקום לבני משפחתו , הרי היא מותרת לשוק
 בלי הליגה לפי ענ"ד :

אך כל אלו הדברים נאמרים אם היה לשון התנאי נכתב בשאלה .
 שבחוק שנה חסע משכונתה ועירם ותדור בעיר אביה .
 שאם חסע לשם ותדור שם יב"ח או תקנה בית שם שהיא בכלל
 בני העיר שם . הרי נתקיים התנאי והרי זה כריתות . אך על פי
 שאפשר שאחד כך תחזור לדור במקומה הראשון ותפסיד לבני משפחתו
 במסחר

התנאי קודם גמר מיתה שעה סמוך למיתה והוא גוסס יודעים שלא
 יחיה אחרי נפלו . מש"ס מגורשת מיד . אלא שאריכה להמתין עד
 אחר יב"ח משום גזירה . כמ"ס החוט' וסר"ן ס"פ מי שאחזו . אבל
 הכא ביו"כ אי עייל לבה"כ אחר מיתה ולא נתקיים בחיים לא
 מועיל קיום אחר מיתה והוא הדין אחר מיתה . ומשם ילפין
 לביטול התנאי :

אמנם מגיסין פ' מי שאחזו (דף ע"ד ע"א) קשיא . דתניא הרי
 זה גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ומת וכו' . ובשלמא
 מה"ק דס"ל הגע בטל-לק"מ הא אין ביטול לאחר מיתה . י"ל מיתה
 וביטולו באים כאחד . אע"ג דכח לא שייך כדלעיל באס לא באתי
 עד יב"ח דהתם כבר בחיי שעה קודם מותו נתקיים התנאי משא"כ
 הכא . מ"מ נוכל לומר מיתה וביטול באים כאחד . אבל מרשב"ג
 קשיא . דס"ל שתיקיים התנאי לירשים אחר מיתה , הרי דקיום
 התנאי מועיל אחר מיתה . וגם מר גיסי נ"י עמד בקושיא הלו .
 אך מה יוסוף לן קושיא כבר כתבתי מפני קושיא לא נדחה דברי
 בה"ג ורבין קדמאי :

אך נ"ל דהראיה מהתוס' הי"ל אינה מוכרחה . גם דוחק להעמיד
 בכונת תוס' הי"ל . נראה לענ"ד קושית תוס' דיומא לק"מ .
 ואולי לזה נתכוונו תוס' , והוא דכיון דאי אפשר לו לכנס לבה"כ
 לקיים התנאי לגמור הגירושין דחיישינן למיתה דהד דחידך אשה וקם
 בלא בית , והנה גירש אשה אם לא תמות ואז אשתו רחל עמו
 בזין עדי עד . ואינו רואה בגירושין של רחל . אך לריך לחוש שמא
 תמות רחל ותשאר לו לאשה . וכו' הוי עבודה בשני בתים . ע"כ
 יכנס לביה"כ לגמור גירושיו רחל למפרע קודם מותה . מ"מ א"ל
 לו לכנס לביה"כ עד אחר מיתה . וא"כ כל ימי חייה היא הגידה
 ביה ואין זה כריתות . מש"ס הולך הש"ס לומר דגם בחיי רחל
 יכול גיטה . כי מקרבה למות שיודעים שלא החי' עוד , ילך לביה"כ
 ויחול גיטה של רחל בחייה ולמיתה לאה לא חיישינן . דהוי מיתה דהרי'
 נזיל אי לא הוי תלי להקדים לילך לבית הכנסת הו"ל כמו כל ימי
 חייה . דאין זה כריתות . דאע"ג בע"מ שחאבלי בשר חזיר חמדין
 אפשר האכל ולקיא , וה"ל אפשר שיכנס לביה"כ ולא יהוש שמתות
 אחרת ועבד עבודה בלא בית . זה לא נראה . כיון דכפרת כל
 ישראל תלוי בו . הוי מן הנמנע שיעשה כן , כמו לא הצעלי לאבא
 ולאבדך (גיטין דף פ"ב ע"א) עיי"ש . משא"כ אם לא באתי כיון
 שהוא חי הוי גע . וכריתות מעליה , ולא קשיא מידי קושית תוס' .
 ואפשר שלא כיוונו בתיוראם . אלא שהלשון מגומגם קת . ואם לא
 נתכוונו תוס' לכך אלא לדברי בה"ג הי"ל מ"מ אין הכרח לבה"ג מכאן .
 כי עכ"פ נוכל לחרך כמו שכתבתי :

ואשוב ונראה בישוב קושית מר גיסי הי"ל הנופלת על הבס"ג
 אשר לא הרגישו בהם הר"ן והס"מ . ומדוע לא הרגישו .
 ותחילה נאמר כי סדרת רבין קמאי ללו תקה היא . אלא סברה
 בכונה וישרה ומקיים אהבון :

הנד' רמב"ם (פ"ח מגירושין הלכה כ"א) וחזר ואמר מחולין לך
 וכו' . היה נוסחה לפני הראש"ד שלטנו שלשים יום ולא נתנה
 הרי זו מגורשת . וכתב הראש"ד מסברא דנפשיה כיון דאמר מחולין
 לך ומתו לא חמדין לזעורה קמחון עכ"ל . אלא שכתב הס"מ
 שנוכחה מוטעת היא וגרסינן אינה מגורשת . ומלחא באפי נפשה
 היא ולא קאי המחולין : עיי"ש . מי"מ נחזי אהן בסברת הראש"ד שלא
 השיג על הרמב"ם אלא ביקש ראייה ומנין . אבל הסברא בעלמא
 ישרה בעיניו . והיינו כי באומר ע"מ שתתן לי י"ל להרווחה ידידיה
 קמחון . ולזה מועיל מחילה ודריני כאלו התקבלתי . אלא אהן
 חיישינן דלזעורי ידידיה כיון . ולזה אין מחילה מועיל וזה שמחל גוף
 התנאי לזעורה . אבל מחילת נחיתת המזון אינו מועיל . עיין
 גיטין (דף ע"ד ע"ב) ובר"ן בשם רשב"א . והנה אהן סהדי כל שכיון
 לזעורה אין אדם רואה לזכר את חזירו ומה גם את אשתו בשעת
 מיתה . אדרבא רואה אדם לזכר על משכבותיו ולמחול לכל מאן
 דלעריה , ולא יזערו אחרים בגינו . וכאלו מחל הליעור להדיח בשעת
 מיתה אלא מכל מקום לא יועיל דלמחא להרווחה כיון . ולא לזכר אותה
 כלל . ואין בו עון אשר חטא . ולית כאן אהן סהדי . אמנם אם נוהל
 להדיח דמהני לגבי הרווחה המעות . ושזכ מת ומיתה מוחלת

במהרה . מ"מ יש לומר שלא חשב העל לזה . מכיון שכבר עברה כימי ומשכנה . וקבעה דירתה במקום אחר . לא תשוב עוד מדם למקומה הראשון . כמ"ס הרמב"ן בחומש גבי ערי חומה עיי"ש , ולפי שפיר הוי כריתות . אבל אם לשון התנאי וכוונתו ע"מ שלא תדור בעיר בני משפחתו . וקיי"ל האומר סתם ע"מ שלא תכנס לבית אביך כוונתו לעולם , וס"ל כוונתו לעולם לא תדור . א"כ אין זה כריתות כלל . ולא נשאלה שאלה על זו . על כן אסתגר בקמייתא . והנראה לעיני דעמי כתבתי :

ועתה אבא קלה להשתעשע בדברי מר גיסי נ"י , והנה במו"ס והאריך באין אונס בניטין לא הזכיר כלל חילוק בין אונס רחמנא פטריה , ובין אונס רחמנא חייביה . ובין אונסא כמתן דעבד . או אונסא דעבר . ויש לעיין בכל זה בש"כ חוה"מ (ססי' כ"א) ומשנה למלך (פ' י"א ממכירה) על כן לא תכניס עלמתי בזה כעת . ומר גיסי נ"י קי"ל אעפ"י שהאריך :

ומ"ש ורמי דברי רמב"ם אדברי רבנן קמאי . כיון דלא הוי קיום וביטול בפועל . כבר כתבתי לעיל דכיון דבמותו בעלו עשחנות תנאו . תו לא שייך לא כה ולא פועל . ולדברי מר גיסי נ"י עכ"פ האשה חסורה לבעלה משום ספק חסורה לבעל , ובנים ספק ממזרים וזה הינו במשמע :

ומ"ש מדיוקא ויחורא דכל ימי היימי מוכח אפילו אחר מיתתו קאמר , ה' דבר נאה והגון , חי לאו דקשיא עליו מה שהרגיש מר גיסי נ"י . א"כ מ"ע נקט שלשים יום . והלא אפילו בסתמא נמי שריא , וזה ה' חידוש נפלא , ולא הו"ל להש"ס למושתק מנייה , ותירוטו אינו מספיק לרפאות שבר גדול , אבל האמת בישב קושיית משנה למלך סס וקושיית מכתב אליהו , הנו אין לנו אלא הירוח קמא דשער המלך שהם דברים נכונים וראויים למי שאמרן .

תו פש גבן לברורי הכרת הר"ן והס"מ . במ"ש דעת הרמב"ם בע"מ שלא תבעלי לפלוני לעולם ושלא תכנס לבית אביך לעולם משום שלא הותר מה שאסר לה , פי' הענין כי אין זה כריתות , כיון שמחמת האגד שלו והתנאי נמנעה לכנס לבית אביה , או דבעל לפלוני , שהרי בלא התנאי היתה יכולה , והמניעה הוא מחמת האגד , אע"פ שבסוף מיפסק האגודה במיתה פלוני הו' אביה , מ"מ נכנסה ממניעה למניעה , שהרי כשימות האב אין לה בית אב , וכשימות פלוני ה"א שהבעל לו , אע"פ שמניעה השניה אינה מחמת אגד של הבעל , מ"מ כיון שהחילתו ה' מחמתו ונתגלגל ממניעה למניעה אין זה כריתות , משא"כ שלא תבעל לאבא ולאבך שהחילת המניעה לא ה' מחמת אגודתו , שהרי בלא"ה לא היו שומעים לה לבא עליה , וכיון שהמניעה הראשונה אינה מחמת התנאי כרי זה כריתות , משא"כ לפלוני שהדבר ה' תלוי ועומד אם תרלה תבעל לו , אלא שהתנאי נמנעה . הוי מחילת המניעה ע"י התנאי , ונכנסת ממניעה למניעה אין זה כריתות , ואין דומה אם יאמר שלא תחבלי בשר חזיר לעולם הסם המניעה הראשונה מחמת התנאי כי תלוי ועומד חי בעית אכלה ולקיא . והיא נמנעת מחמת האגוד . ואין זה כריתות . ולדעת הדברים פשוטי' לכל מבין , אך יען רחמי מר גיסי בנה דיק על תשובת הרא"מ (סי' ו') . ואני אומר חי דייקין הכי . לא תנין , ולפי העני"ד האמת כני"ל :

[אאב"ה] לדעתי לא בנה מר אחי נ"י דיק על תשובת הרא"מ . כי אם הוא הו"ל הדברים מדעתו עפ"י הקדמות והלכות ואמר שבהכי ניחין דברי הרא"מ , אף שלא היה כוונתו לכך , והוא על דרך ניבא , ולא ידע מה ניבא . וכן משמעות לשונו עיי"ש ומאן חכים כמר גיסי . נ"י לשדר עמקים . כל דילדה אינא כותתי חלד , זולת זה דברי מר גיסי נ"י מאולהים בפני , חיפיים ושנויים . והדין דין אמת , והכל מחוקן לתעודה ולתורה , והיה זה שלום למר ולתורתו כנפשו היקרה ונפש אהבו גאמנו גיבו .

הקמן משה סופר מפ"פ דמיון .

[אאב"ה] הו"ל דחביבין לי שמעתתיה דרב האי גיסי האדון מופת הדור הגאון דפ"ב נ"י כולי האי , אשעשע בהם עוד רגע . הנה היסוד שישך בהיתר זה , דעממא דרבנן סבוראי משום שכל תנאי שהוא ללעורי שבק ומחל בשעת מיתתו . טוב

בכבדא ונחמד להשכיל ולהבין על ידו הנרכא של הרמב"ם שהיה לפני הראב"ד לאם מת הרי זו מגורשת , ומה דלריך מחילה מקודם הוא משום ספק דלמא להרוחה קמכוון , וכוונת האדון במ"ש ספק לרווחה , הוא למ"ש רש"י ז"ל (דף ע"ד ע"ב) דכתב בד"ה דלעורה אבוון בוס"ל , דסמך מגרש את אשתו משום אינא הוא מגרשה הלכך מספקא אמרינן ללעורי איכוון , ומה מתוק הוא מדבש לפי מ"ש מר גיסי דזבו טעם האיביעיא , לאלתר התירוה או לאחר י"ב חדש התירוה . דהיינו דמספקא חי אמרינן ללעורי איכוון או להרווחה , ובכך נ"ל ליישב מה שהמליא רש"י ז"ל דעממא דרבנן באבדה אלמילתו משום ספק ללעורי כנ"ל ומה הכריתו לכך . ובפרט דבפשוטו מוכח להיפוך מדסניא בהנקה יום אחד , אלמא דודאי ללעורי , ונלטרך לדוק ולחלק , ולמה ליה לרש"י כולי האי , אבל לפי דברי מר גיסי הגאון נ"י הרי זה נכון , דהא זה איביעיא ולא איפשיטא והוי ספק , ואולם עכ"ז בל זכיתי לירד לסוף דעת גיסי נ"י . ואיך אפשר להעמיס כן בכוננת הרמב"ם והראב"ד , דאם כן הם הדברים , מהראוי שבאבדה אינלמילתו יהיה גט ספק , דלגד להרווחה בדמים סגי' ולמה כתב הרמב"ם אינו גט , דהיינו בטל ודאי כדודע כל לשון אינו גט שברמב"ם , והראב"ד גם הוא שתק לא ענה אותו ואזדווי אודו ליה בזה , אלמא דהם לא סבירי להו כרש"י :

סימן קכח

זה ערך עשרים שנים בהיותי יושב בק"ק פרידלאנד נכתב לי מהרב דק"ק שילא וכיעת הרבנים שנקראו לשם (וכונס בעלמא דקשוע) ששם ערער אחד על אשתו שנעמאה , שמלא אותה במעשה שיש בה ממנו , ונמלא שם עדים על כיעורים , והסכימו לדון שיגרש אותה , ושלחו אלי לחוות דעי אף אני , ואיך יהי' דיון כחובתה , והשבתי להם בהרובה על הכל בעזה"י , וסיימתי ועל הולד עוד חוון למועד . לראות באיזה זמן יהי' הלידה .

הבער גירש אותה וילדה אח"כ בן , והי' סמוך על שולחנה , ולא נכתב לי מהרבנים הנ"ל שום דבר , והשבתי למשפט שהרב פילא עמד על המשמר לרשום במכתבו כל פרטי הדברים , מן התרחקות הבעל מביתו ולאיזה זמן ילדה , ומה דינו של הולד להיות למשמרת לדורות , אבל באיזה לא כך נעשה ולא נמלא במכתבי הרב ז"ל שום דבר מזה , והאיש הנ"ל נשא אשה אחרת והוליד ממנה בנים והראשון ממנה מת :

הגררשה תבעה אותה בערכאות לזון את בנו , והוא אמר במקום המשפט שמה שיצבר שאינו בנו , וילא הייב דביניהם לדונו שהוא האב לבן הזה וחיוב לזונו , וכעת הבן הוא בערך ד' שנים , ולועק למלוא לו הקנה לבא בקהל ד' , כי את ד' הוא ירא ואינו רואה להיות שרוי בלא אשה לזה בא ידידי הרב מהו' נעע נ"י אב"ד דק"ק פילא והרב מהו' וואלף נ"י אב"ד דק"ק עקינן הנה , ובקשו ממני להזקק לזה .

פסק

יש לפנינו שלשה לדדי היתר , א' , דעת בה"ג דנאמן לומר אינו בני רק ע"י הכרת בכור' שאומר על הקטן שהוא בכורו , וממילא הגדול ממור , ב' , דעת חס' רי"ד דנאמן לומר אינו בני רק היכא דהיא אינה מכחישתו כגון שמחה ולא נבדקה , אבל במכחישתו אינו נאמן , ג' , דעת הרי"א הוא בש"ג וכו"ה בספר המכריע (סי' ס"ד) דנאמן רק באומר שהוא בנו . והוא ממור או ב"ג , דעל בנו התמינתו הסורה לפסנו אבל לומר שאינו בנו והוא ממור אינו נאמן , ובכתוב בתשובת ר"א בן חיים (סי' מ"ה) ומדסתם הרא"מ ולא חקר את השואל אם זה שאומר עליו שאינו בנו הוא הראשון לבניו האחרים , ובפרט שמשמע שם שהמעשה ה' בפניו , והיא הומרת שקדשה ונשעברה לו , והוא כיהש , וא"כ במה שאומר שא"כ הוי כאומר אין זה בכורי , דכל שאינו דרך הכרת בכורה לאחר ח"ל , וכמו בכ"ד דליכא הכרת בכור לאחר , דהא הראשון שמשאשתו השניה מת , ולא הוי רק סילוק בכורה מהבן הזה בזה אינו נאמן :

ואף דמדברי הרא"ש (פרק י"ג) במה שכתב לחרץ שלא יקשה על כה"ג מכוונת דיבמות דנתיירתי ביני לב"ע, דיש לדחות, דהתם יש דין בכורה שאין דין בכורה לנכרי, הרי דסילוק בכורה מקרי בכלל הכרת בכורה, מ"מ יש לומר דהרא"ש כ"כ בדרך דחוי' דאפשר לומר דככה"ג נאמן אבל למה דמטיח הרא"ש שם באמת סבירא ליה לכה"ג דלר"י בכל ענין נאמן, אלא דההלכה כר"י רק בדרך הכרת בכורה.

ובאמת בפשטו קשה לאומרו כיון דר"י לא סבירא ליה לחלק בין דרך הכרת בכורה או לא, היכן מיינו מאן דפליגי בזה על ר"י, דרבנן הא סבירי להו דגם דרך הכרת בכורה ח"כ, ואיך יתקום חזן לחלק בזה :

ואפשר להטעים למה דס"ל לרבינו אליהו מפרי"ש דילפוחא דר"י מקרא דבן השנואה שיכול להכיר את בנו שהוא משנואה בנשואין, אלא דס"ל דמה משמע רק דיכול לומר על בנו שהוא משנואה, אבל באומר ח"כ לא שמענו, ואי"כ י"ל לכה"ג דר"י ס"ל ב' דרכות, דמבן השנואה ילפינן שיכול לומר על בנו שפסול זה באמת רק באומר שהוא בנו, אבל לא באומר שא"כ ומ"מ דרך הכרת בכורה נאמן, דילפינן זה מקרא דיכיר דקאי על הבכורה להכיר מי הבכור וסבירא ליה לר"י דנאמן באומר על בנו שפסול ובאומר ח"כ דרך הכרת בכורה לאחר, אבל באומר ח"כ וליכא הכרת בכורה ח"כ, והאן להלכה פסקינן בזה כרבנן דלא דרשי דבן השנואה היינו דנאמן שהוא בן שנואה, ובזה פסקינן כר"י דיכיר קאי על הכרת בכורה על הקטן, וא"כ ממילא מתוושבת הויה דיבמות דר"י ס"ל דנאמן על בנו שהוא פסול, והאך דהתם בנתיירתי אין לזה דין בנו, מ"מ י"ל דכל באומר על בנו שהוא בדרך הולדה ממנו נאמן עליו שהוא פסול, וכן קושיא השניה של הרא"ש מהכיה מחני' דקדושין דשניהם אומרים על עובר שבמעיה, היינו דמייירי באמר שהוא בנו ממזר והיה ג"כ אומרת בן שהיה קרובו והעובר ממנו, וכמו שפירש בן בספר המכריע לפי שיטתו דנאמן רק באומר שהוא בנו, ומיישב בזה הנתיבותא בקדושין שם, דכרישא איהו לא קים ליה בגוי' דלמלא אפקרה גם להחריש אבל איהו קי"ל בגוי' וא"כ אין ראיה דסילוק בכורה בכלל כ"כ, והרא"ש כ"כ רק בהחילה דרך דחיי, וכדסבירא ליה להרמב"ן ב"ב בחידושו בפשיטות. דסילוק בכורה לא מקרי הכרת בכורה :

והיה יידי הרב מפילא הנ"ל טען דמ"מ הקושיא על מה דאמרינן שם ב"ב פ' י"ג והלכתא כר"כ הא לפי ההלכה בל"ה ח"כ בל"ה כ"כ, ולענ"ד י"ל דההלכתא על יסוד הסברא דלדברך נכרי וכו', ונ"מ להויה דתשובות (דף כ"ה) באומר בני זה וכהן, עיין בתוס' שם :

וביותר י"ל לפי מה שכתב הרב נ"י בעלמו בשם בעל נתיבות, נכרי שהוליד ג"כ אחר שנתייר, הראשון הוא בכור כיון דבנו בניוהו מישאלית אינו מתוויחם אחריו, אם כן דמה דהקשו על הבה"ג משם, האך דמשכתח על ידי הכרת בכורה כגון שאחר שנתייר בפניו כדונו והוליד בן אומר על בנו הראשון שאז היה נכרי שנתייר בינו לבין עלמו ומשוי להשני בכור, היינו דמלישנא נאמן אחת לפסול עלמך משמע דלפי דבריו עודנו נכרי, ולזה שפיר הקשו, וזהו הכל על דברי ר"י עלמו, אבל על ההלכתא כר"כ י"ל משום דמ"מ היבא דאיכא הכרת בכורה בזה :

ואך עכ"ז קשה לגפות מפסקא דהרמב"ם והש"ע דמשמע דכלל ענין נאמן לומר ח"כ, ומ"מ לאשר הרב מפילא מעיד שבעירו ניכר לעין ונפורסם דאמר כן בערכאות בכדי לפטור עלמו ממוזנות, וכאשר ניכר גם כן מפתקא של הרב שלא חזק ז"ל, ובהו אם חוזר ואומר שהוא' בנו נאמן כשהיה דב"ב בהו' עובר בית על המכס, ובנידון דין דכפי דברי ב' עדים שמעידים שאמר בפניהם שבעל אותה כששב לביהו רק פ"ה או ב"פ, ולדעתו רחוק שנתייר ממנו אז, ונאמן הוא בזה ואינו בכלל חוזר ומניד, וגם ליכא סתירה בדבריו אחרי שלדעתו לא נתייר ממנו מביאחו פ"ה, י"ל דבשביל זה אמר בערכאות שאינו בנו, שהוא שופט כן עפ"י דעתו :

גם מהכחה מתכחי שכתבתי אז בפ"ל שכתבתי לי אז מהב"ד דק"ק פילא שאמר בפניהם שאיזה שבועות לא הי' צביו, ואח"כ לא קרב

אליה, משמע דרך חיזה שבועות לא הי' צביו, וכפי הבירור עתה שבה לביהו ביום אהתר תענית וירדה לעבול, וכפי זמן הלידה כפי חשבון מליל העבילה הי' חיזה ימים בחודש הששי, ח"כ האך לפי דבריו מ"מ אפשר שנתייר ממנו קודם שנכע מביהו וילדה סוף חשיעי, ואף אם הרחיק ממנה יותר מד' שבועות ויהיה הלידה ביב"ת, הא קי"ל כרבה הוספאה דאמרינן. אשהסי, ואף דכיעור לא מקילין בכהאי גוונא, מכל מקום יש לומר דזה רק להחיר עלמה דאחרת חזקה כשרות דידה על ידי כיעור ולא חלינן בדבר רחוק דאשהסי אבל על הולד י"ל דנאמנת, דהרי גם בלאו חזקה כשרות נאמנת דהא נאמנת לומר דמנכרי הוא, ואף דהיא נתחללה והבדה חזקה כשרות, ואף דבלא דיבורה היינו מחזיקין הולד לנמוז ודחי, ללא חלינן בנכרי, כדמשמע מלישנא דהרמב"ם וכן מפורש בטור להדיא דהוא ממזר, ומ"מ נאמנת לומר דמנכרי הוא להחירו לקהל, ולכתב דה"מ דכל שיש ספק נאמנת להכשיר הולד, ה"כ י"ל בכיעור ושהסה לילד עד י"ב חודש דמשוי לנו לספק ונאמנת על הולד.

ומה דפקק הרב פילא נ"י בשם בנו, ד"ל דכיון דיש עוד ריעותא בפנינו במה שירדה לעבול ודרך המעוברת שמולקת ממזרים. וזה ראיה דלא באהתר תענית עדיין לא יתסא מעוברת.

לענ"ד הא הסילוק דמים הוא רק משסוכר עוברת, ואף דעיניו רואות בנשי דידן דמיד כשנתייר ממנו מולקות דמים ונשהנו הטבעים, וכמ"ש תוס' גבי עינויחא דוורדא, הא חזין בש"ע (סי' קפ"ט ס"ג) וכן (בס' ק"ל ס"ב) וא' מעוברת שסוכר עוברת. ולא מזכר רמז באחרוני' שלדין האך בלא סוכר עוברת כן :

גם מנ"ל דעבלה לנדהה ממש דלמא רתהה כהס, וכו' באמת מעלמא, או דרחתה מעט נוטה לאדמומית, והאן אין בקיאיין וקמי שמיא הוה באמת מראה טהורא, דמעוברת אין מסולקת ממרחות טהורות כמ"ש הסדרי טהרה (סי' ק"ך ד"ה עוד כתב המנ"י וכו') אלא דיש לי הרפורי דברים בזה וכתבתי במקום אחר בעזרי :

עוד נ"ל האך אם יהיה הדין בנידן דידן אלו מעידים עדים שנתייר ממנו זמן מה ובשבו לביהו לא קרב אליה. בענין שכפי חשבון יהי' הלידה יותר מט' חדשים מיום התיירקו מביהו דאין מתירין הולד ביש ע"כ. מ"מ הוא ח"כ לומר דהי' כן. ד"ל דא"י רק בהכרת דבר ברור שאינו בנו. אבל בזה שאף לדבריו אפשר שזה בנו דלמא אשהסי. ח"כ לומר שהי' כן שיוסף לנו אם הוא בנו דזהו אינו דרך הכרת :

ובזכרוני שאמרתו כן בכוננת הס"מ (פ"טו) הויה מהח"ב) מ"ש אפילו אותו פ' מודה. זה פשוט הוא שהרי הוא עלמו ח"י לידע דשמא זינפה גם עם אחרים והוא לא ידע ואין זה אב שיהי' לו היכר וחשש זה מזכר בגמרא. עכ"ל, ובפשטו אין מובן לי הריכות הדברים אלו, והו"ל לומר בקל"ה שהאך לפי הולדתה, שמא זינפה גם עם אחרים. והוא יאמר בעלמו שזה ח"י ופשיטא דל"ש נאמנת במה שאינו יכול לידע. גם הלשון, וחשש זה מזכר בגמרא"ל לשון זה מוקשה. למה נקט בדרך מזכר. ולא אמר כן בדרך הלכה, הא באמת משמע מדברי הס"מ (פ"ג מהל' יבום) דס"ל לעיקר דהלכה דל"ח לדאפקרה. ואיך כתב כאן זהו פשוט :

ורזה אמרתו דכוננת הס"מ כיון דהחשש זה מזכר בגמרא ונהי' דלגינא ל"ח לכך. מכל מקום זהו רק בידעין שבה עליה. אבל ע"י הודאתו אינו נאמן בכך כיון דלפי הולדתו יש עכ"פ אפשרות דאפקרה לאחרים. דהא החשש מזכר בגמרא. ואם כן לא מקרי הכרת ברורה. וא"כ. [ובאמת י"ל דמחני' דקדושין (דף ח' ע"ב) רי"א נאמיס דלא קהי ארישא כיון דאפשר שיזינפה ג"כ עם אחרים לא מקרי הכרת ברורה. אבל רש"י שם לא כ"כ] :

ומה שפקק עוד הרב דק"ק פילא נ"י שאולי לא דקדקתי אז במכתבי שהי' אמירתו בדרך חיזה שבועות. וכו' ידוע אלני שלא אמר אז חיזה שנים. דהא אמר שיראה ב"הוה זמן תולני. הרי דמסופק לפי שעה דאפשר שממנו נתייר, ובספק רק אפשר אם אמר חיזה שבועות או חיזה חדשים. וגדרן לדברינו דאף באמר חיזה חדשים מכל מקום אפשר דממנו וילדה לשנים עשר חודש.

גם במח"פ עכ"פ ח"י איך אמר. וא"כ הלק מכתבי מה ולא ידענו

ידענו אם הגיד . או מה הגיד . לא מקרי הגדה ואין לנו הגדה לדון עלה :

עוד י"ל דאין לדון כלל על אמירתו הזו . דהרי באמת דברי הרא"ש פ' י"ג מוקשים כמה דהקשה ממנהי' דקדושין שניהם אומרים על עובר שבמעשה, הא כמו דניחא ליה להרא"ש שם בהסיו' דבני ב"ג . דמיירי בהכרח בכורה הן כפי דעת הרב פילא נ"י דבאומר בני זה בכור . כיון דנאמן לומר שזה בכור נאמן ג"כ שהוא ב"ג . והן כפי שריתיו לומר דמיירי בידוע לנו שהיא גרושה וא"י לנו חימה נשא אותה זה, אם תוך ג' חדשים לגרושי' הו' אח"כ וילדה לו' ולא השגיח זמן הכרה עוברת חימה . והוא הומר שהוא בנו שידוע ששבתה ג"ח והוא בנו . דבזה כיון שמאמינים שהוא בנו לענין בכורה ממילא הוא ב"ג , יסיה איך שיהי' הא מלינו לאוקמי מנהי' דקדושין ג"כ כה"ג . והרב פילא נ"י אומר ששל עובר? א"נ בהכרה בכורו . דאין הכרה לעובר . ומכרתו עי"ז שגם אנכי כחבתי כן . והפסתי ומלאחתי כחוב ממני בגליון ש"ע חוה"מ (סו' רע"ז ס"ב) בכור שנולד אחר מיתה אביו כחבתי בזה"ל . בכוגיא אמרינן דיכיר אמר רחמנא והא ליבא . לפ"ז יש לדון באומר על עובר שהוא בכורו ונולד אח"כ לא משויין ליה לבכור . דה"ל על עובר שאינו בכלל יכיר . ויש ראייה לזה מדברי הרא"ש פ"ח דב"ב (סו' כ"ח) במ"ש ומהסיו' דפ' בהרה דקדושין וכו' עכ"ל בגליון הרי שבקלירת אמרים פירשתי כן בכונת הרא"ש . וא"כ בנ"ד אמירתו הו' בעודה מעוברת א"נ . וממילא העדי' שאמר בפניהם שבה עליה בשוכו לביתו הו' הגדה מעליה . והנה כאשר נשאל חתני הביבי הגאון המפורסם רבי משה נ"י אב"ד דק"ק פרעשבורג על זה . נתן דעתו לדון באם העדים הם קרובים ודן להחיר . ואם כי ראייתו אין מחזור כ"כ . ראיתי כמה גדול כחן של לדיקים . כי חידוש היה שדן ללא נשאל . ואולם אחר שעתד הרב פילא על החקירה . נודע שבאמת העדים הם קרובים זה לזה . ורוח ה' דיבר בו :

וגם מ"ש הרב פילא לדון דע"י ריבוי עדות מנשים שמעידות ג"כ שבה עליה אחר בואו לביתו ונהג עמה אישות ממש . הו' כההיא דבב"ק דבא הרוב בגליון לענ"ד אינו מהדומה . דהא מסיבין ידעו הנשים רק מפי שמועה מהשכנות . ולא עדיף מעדות השכנות בפנינו דהו' רק עדות נשים . והרי התם דיש ב' עדים שאינו זה ואין משויין אותם למשקרים ודאי . וכי יאמר הרב דב"ד א"כ יאמרו עדים שידעו שלא בא עניי' לדון אותם למשקרים :

אך עכ"ז כיון דיש לנו סעד גדול מהרא"ח הנ"ל והסו"ק חתני הגנ"י , דע"פ ע"ג' לדדי הסיחור משוי' לן לספיקא דדינא , וא"כ הו' ס"ס . ספק כהנך רבואתא ואינו נאמן כלל דאינו בנו , וספק שמה מוכרי :

והנה ע"י ס"ס יש לדון שאם ישא אשה , ששהא בהו' פסולה לכהונה לשיטת הרמב"ן , דמה דאמרינן וכרי שבה על ב"י בנו פגום , היינו בנו ממש דהו' חלל לפסול אשה בביאה . וא"כ ממילא בהו' פסולה לכהונה כבת חלל ואסורה לכסן :

אולם כיון דהרבה פוסקים דחו לעיקר דין דבנו פגום מהלכה . ולהרבה פוסקים בנו לאו בדוקא אלא בהו' פגומה הו' , אבל בנו אינו חלל , וכתמב"ן עלמו אשוי' לה לספיקא דדינא ואם ישאח לכסן לא תלא . בזה שפיר יש לסמוך על שלשה עמודי העולם דלדידכו א"כ בנ"ד כלל לומר א"כ , וממילא מחזקינן ליה שהבן הוא ממנו , וכן לקרותו לתורה על שם אביו דאין בו חשש איסור . רק לחששא קרוב' יש לסמוך אהנכו רבואתא . דבנ"ד א"כ לומר אינו בני . וילא מאתנו בלירוף דעת חתני הגאון דק"ק פרעשבורג נ"י הלכה להחיר . ולמען יס' למשמרת לכל יבא איש ברוב הימים לערער על בני הנשפחה . כחבתי וחתמתי למזכרת , הא' עקיבא במ"ו הרר"מ גינו זצ"ל"ה מא"ש

סימן קכט

לכבוד גיסי הביבי הרב רבי שמעון הלוי נ"י אבד"ק ראגני

ע"ד שאלתו באחד שנתן כל נכסיו לבניו בקנין להכריח בנותיו מחלק שטר הלי זכר :

בפשוטו נראה להכניס זכו במזנתס . אף דעשה שלא כהוגן כמ"ש הרמ"א בה"ע (ססו' ק"ח) . מ"מ מלישגח דהרמ"א משמע ממ"ש דאסור להערים , מדלא כתב רבואתא יותר דמעשיו בעלים . משמע דאיסורא הוא דעבד . אבל מה שעשה עשוי . גם אם איחא דמעשיו בעלים מה איסור עשה , כיון דאין במעשיו כלום , וכעין זה דקדק הס"מ (פכ"ה הכ"ד מהל' שבת) :

אולם כפי הנכוז עתה הנוסח שנשבע ע"ד חתנו שלא ליתן שטר מתנה וכו' . בזה יש לדון דמעשה המתנה בטל כמ"ש בהגהת מרדכי . דנשבע שלא למכור ועבר ומכר אין במכירתו כלום [וכוזב בהגהת ש"ע יו"ד ס' ר"ן] אך מ"מ מידי ספיקא לא נפיק . דהא דעת תוס' דבבב"ד איסור מלבד אי עבד מהני וכ"כ הס"ג פ' משילין (בש"ח רש"ד ס' ה' קט"ו וססו' קמ"ב) :

ובי"ש גיסי רומענ"ת דדעת הס"כ להכריע ע"פ השו' הרא"ש דכיון דאפשר לבטל אי עבד מהני . א"כ בנ"ד דנשבע ע"ד חתנו א"ל לבטל . נראה שכונת גיסי נ"י דאף דאפשר בהסכמת חתנו מ"מ אין בידו וכמו אונס שגירש אף דאפשר בהסכמתה לקבל גט . מ"מ מקרי א"ל לבטל . אבל באמת נראה דה"כ כ"כ לסנוף בעלמא . אבל מ"מ עדיין לפינוי דעת כמה אחרונים בשאובה דנקמו דעת תוס' הנ"ל . ודוחק לומר דכונת תוס' ג"כ להכרת הרא"ש דבבב"ד איסור מלבד כיון דאפשר לבטלו מש"ס אי עבד מהני . דא"כ עדיין ישאר קושייתם דאיכא בינייהו בנשבעים ע"ד רבים לא מציעו לדעת הסוברים דעד"ר סתם מקרי ג"כ עד"ר אלא אפילו להסוברים דבעינן דוקא שיפרש ע"ד פלוני ופלוגי . הא מכל מקום אין בידו בלי הסכמתם . ומקרי אי אפשר לבטל וכו' :

ואף דיש לומר דגם אם אין בידו מקרי אפשר לבטל ע"י הסכמת אחרים . ושאני באונס שגירש אף דאפשר בהסכמתה , מ"מ האיסור מהחילה רק שלא לשלחם בלי ראות . והו' א"ל לבטל . וכן בנ"ד דהשבעה הו' שלא להערים . דהיינו ליתן מתנה בלי דעת ורלון חתנו , וזה א"ל לבטל . משא"כ בנשבע עד"ר שלא לגרש . דאף אם מסכים שגירש מ"מ בזה לא פקע השבעה . דלא הו' השבעה שלא יגרש בלי הסכמתם . אלא דע"י הסכמתם מהני החרה בזה מקרי אפשר לבטל היינו לגרש ע"י החרה בהסכמתם . וכן בהסיו' דהרא"ש דבבב"ד חקנו סתם שלא לכחוב כ"ל סופר העיר , ולא תלי הדבר שלא יכחוב כ"ל בהסכמת , בזה מקרי אפשר לבטל דהיינו לעשות מה שסיב אסור מקודם , אך מ"מ דוחק גדול להכניס בכונת תוס' :

גם דעת הע"ז חוה"מ בנשבע שלא למכור , דהמקח קיים . גם הרמ"א ספוקי מספקי ליה . דביר"ד כתב בלשון י"א , ובחוה"מ כתב בפשיעות להמכר קיים , מזה נשמע דדעת הרמ"א דתליא במוחוק . עכ"פ נשמע דמידי ספיקא לא נפקא :

גם אם נקבל זה הדוחק אבתי יש לדון בנ"ד ד"ל דכללא דאי עבד לא מהני הוא רק היבא דבבב"ד המעשה חבועל העבירה . כגון תמורה . בזה אמרינן דלא מהני , משום דאינו בדין שיהנו מעשיו להחזיק העבירה , משא"כ בנ"ד דגם אם תאמר דלא מהני הנתיבה . מ"מ יהיה עובר העבירה ומחלל שבעתו שנשבע שלא ליתן והרי נתן . בזה לא אמרינן א"ע לא מהני , וכמדומה כבר העיר בסברא זו בהשו' מהרי"ט :

ויראה לכאורה אפשר דגם התוס' סבירי להו' לכלל זה , ומה דהקטו מנשבע שלא לגרש , ולא תירלו דשאני בזה , כיון דאף אם לא מהני מ"מ העבירה שערב עבר , י"ל משום דאכתי חקשי במפרש בשבעתו שלא יגרש גירושין המועילים וקיימים , דבזה אם ניתא דלא מהני ולא הועילו הגירושין לא יהיה כאן עבירה ולפ"ז בנדון דיןן שלא פירש בשבעתו שאוסר ליתן מתנה המועלת כ"ל סתם שלא ליתן ל"ש ב"י אי עבד לא מהני :

ויותר י"ל דהתוס' לשיעתייהו בגיטין (דף פ"ג ע"א) במגרת ע"מ שלא הנשתי לפלוני ונשאת בחייו דסוברים דהגירושין קיימין דע"מ שלא הנשתי היינו לשואין המועילים וקיימים , וכאן אם יבועל הגט לא יהיו הנשואין קיימין . ומש"ס הנשבע שלא לגרש היינו ג"כ גירושין המועילים . ושפיר קשיא להו' ניתא דלא מהני ואין כאן גירושין המועילים . ולא עבר על השבעה כלל :

ורפי הדברים האלו. הא יש לפנינו דעת הרמב"ם [כפי שהבין הס"מ פ"ח סי' מ"ב מגירושין] דבע"מ שלא תנשא ונשאת בעל הגט. דשלא תנשא היינו מעשה נשואין אף לחיוב קיימים. וה"ל בשבט שלא לגרש ושללא ליתן היינו שלא יעשה מעשה גירושין ומעשה נתינה. וכל שעשה המעשה אף אם לא מהני. מ"מ היתה העבירה עשויה, שביטול שבועתו. ולא שייך ב"י אי עבד לא מהני. וא"כ ב"ד יכולים לומר קיים לי כהרמב"ם דהמתנה קיים ומהני:

ורח חמת שאף שמדברי התוס' אלו אין ראיה שלא יסברו לכלל זה וכדכתיבנא. מ"מ יש ללמוד בן ממקום אחר והוא מדהקשו בתמורה מן שוחט הפסח על החזן ומן גורם אונן. ונהי דבשוחט פסח ו"ל דאי עבד לא מהני והוי כנוחר לא עבר על הלאו דלא תזבח. מ"מ בגורם אונן לא יחוקן הלאו ע"י שנאמר דאי עבד לא מהני. אע"כ לא ס"ל לכלל זה:

אבר אף דרבוחינו בעלי התוס' ז"ל לא שמיע ולא סבירי לכו להאי כללא. מ"מ לדעתי הענייה אין להזיחו. והפטר להעמידו בכונת רביו יחזק אלפסי ז"ל. והוא ממש' הר"ף פ' משילין. דאי עבר ואקני בשבת דמהני. והביא ראיה מירושלמי דכולן מה שעשה עשוי. ואמאי לא הוכיח דיו ממתני' מפורשת בפ"ק דחולין דהשוחט בשבת שחיטתו כשירה. אע"כ דנראה ליה דבשוחט דהאיסור משום נטילת נשמה, וגם לכשתאמר דלא מהני והוי כנוחר. מ"מ עבר העבירה דהרי נטל הנשמה. ותיקן להוליא מידי אבר מן החי. ולא הובל לומר בזה דלא מהני התיקון וישאר אבר מן החי. דהרי מתה לפניך. מש"ס ל"ט ביה כלל אי עבד לא מהני:

גם בפ' מרובה באומר עקין לי תאנה וזרק גבינותיך לחלמי לא אמרינן דלא קנה הגניבה משום אי עבד לא מהני [וקושיא זו הקשה ג"כ בש"ג פ' משילין] והיינו טעמא משום דעבירה דקליא תאנה וזריקה לחצר לא יחוקן ע"י שנאמר דלא מהני. ואי דמזכיר גופא היא איסור. הא זהו רק דרבין ורבא לא אמר. אלא כל מה דאמר רחמנא לא תעביד [ומהאי דפרק האשה שפלו. כיון דאמור רבין לא ליזבן וכו'] אין ראיה דגם באיסורא דרבין לא מהני. דבזה יפה כתב הפנים מאירות (ח"א סי' ל"ד) דהתם הוא הפקעת זכותא דהחרינא ובזה כיון דחכו חז"ל ואמרו שלא להפקיע זכותא גס דיעבד לא מהני]:

וארוחנא עובא בכלל זה דמעשה אין חנו זריכים לחלק בין איסורא דשבת דיומא קגרים לשאר איסורים כמו שחלקו האחרונים:

ואולי גם רבוחינו בעלי התוס' ז"ל היו בוחרים יותר להדגש כלל זה. מלחדש [כפי שהבינו האחרונים] כללא דהיבא דיומא קגרים ל"ט ביה לא מהני, אלא דהס לשיעתא לא השכחו עדיין רוחא בזה, דטס ז"ל העלו בניטין (דף י"ט ע"א ד"ה דיו על גבי דיו) דמה דסובר ר"ד כתב עליון הוי כתב, הוא רק כשהכתב שני מחוקן יותר מן הראשון, כמו כתב שלא לשמה והעביר עליו קולתם לתמה, והקשו לנשטס מומה דאמור רב חסדא בפ' הבורה דמהני' דכתב ע"ג כתב פטור דלא כר"י, וכתבו דמתני' משמע ליה דככל ענין פטור אפילו כתב גט או ס"ח שלא לשמה והבעיר עליו קולתם לשמה, עיי"ש, והסתחא עדיין קשיא, הא מ"מ אחיא שפיר כר"י, דכיון דכתב כתב השני בשבת נימא דלא מהני כתיבתו לשמה, וממילא אין הכתב העליון כתב כיון דלא היקן, וזה אינו מחייב בסברה ה"ל, דהא אם נימא דלא מהני ולא הוי לשמה לא תיקן כלום, ואין כתב העליון כתב ולא עבר כלום, ועל כן הולרכו סס לכללא דהיבא דיומא קגרים ולא שייך ח"ע לא מהני, וממילא נימא לכו נתינתין דהמבטל בשבת והיה דעקין תאנה, וא"ל לסס לחדש כלל זה לכתיבנא, דנ"ס אי עבד לא מהני היבא דלא יחוקן העבירה.

ר"ל עוד דהוכרחו לכלל זה דיומא קגרים, משום ד"ל דסוברים דגם באיסור דרבין אומרינן אי עבד לא מהני, וכפשטא דהאי דפרק האשה שפלו, ולא סבירי להו כסברה הפמ"א ה"ל, והרי מלינו לסס חבר, דהא כהנהגה מרדכי מביא מזה ראי' על נשבע שלא למכור, אלא דסובר דבהאי משום מה דאמר רחמנא לא תעביד נגעו בה ומש"ס הכלל דכתיבנא עדיין אינו מספיק בהאי דזרק לחלמי ועקין תאנה, דנהי דמשום דעבירה דזריקה ועקלת תאנה ל"ס לומר

אי עבד לא מהני משום דלא יחוקן העבירה, מ"מ מטעם עבירה עלם המכירה נימא דלא מהני:

וביותר י"ל דלא לבד דלא מלאו הכרח לכלל זה, אלא דגם א"א לפס לשיעתא לכייל האי כללא, דהא כתבו בע"ז

(דף ס"ב ע"א ד"ה בדמיהן) דטעמא דמקדש בערלה ובשאר איסורי הנאה דאינה מקודשת, אף דיכולה ליהנות מאפרן, משום דמ"מ כל זמן שהוא בעין אסור לקדש בו, כמו שאסור למוכרו, ודבריהם קאת סתומים, דמה בכך דאסור לקדש בו, מ"מ אם עבר וקידש אמאי אינה מקודשת, ולכאורה כוונתם דכיון דאסור לקדש בו אמרינן ב"י אי עבד לא מהני, אך אחתי יקשה על אב"י דסובר אי עבד מהני, אך יתרגם האי מתני', ו"ל דבהאי דיתוקן העבירה ע"י מה שנימא אי עבד לא מהני, דכיון דאינה מקודשת הרי לא נהנה בהא גס אב"י מודה, וכיון שכן ממילא מוכרח דלרבא גס היבא דלא מתקן האיסור אמרינן דלא מהני, דאל"כ כיון דמתקן גס לאב"י לא מהני, ובחזינו מתקן תאמר דגם לרבא מהני, ח"כ במאי בו פליגי.

ורנה בגיטין (דף כ"ו ע"ב) דמוקי להאי דכתב גט על יד העבד בכחובת קעקע, כתבו בתוס' דמדאורייתא ליבא איסור'

עד שיכתוב ויקעקע בדיו ובכחול, מיהו אף אי הוי איסורא דאורייתא מ"מ הוי גט, ולכאורה אמאי הוי גיטא, נימא אי עבד לא מהני, ומזה נראה דהתוס' דכבא ס"ל ג"כ להאי כללא, דכיון שגס אם נימא לא מהני, מ"מ לא יחוקן העבירה דכחובת קעקע, מש"ס ל"ט ב"י אי עבד לא מהני, ואולי תוס' בניטין אזלי בשיעתא קדושין (דף נ"ו ע"ב) דטעם דהמקדש בערלה דאינה מקודשת, אף דיכולה ליהנות שלא כדרך הנאמן, היינו משום דאינה לאו אדעתא דהכי קידשה נפשה, ולפי תירוצ זה שפיר אפשר להחזיק האי כללא, אולם התוס' שהקשו מזרס אונן, דלא נחתי לזה הכלל, אזלי בחירוטס בע"ז ה"ל. בעעס מקדש באיסורי הנאה, ומוכרח ליתא לחילוק זה וכדכתיבנא, ובאמת לשיעתא בע"ז אלוה"י בקעקוע זה איסור דאורייתא לא היה הגט כשר מטעם אי עבד לא מהני, אך כיון דהוי רק איסורא דרבין ל"ט ביה ח"ע לא מהני. וסוברים דלא כהנהגה מרדכי ה"ל:

גם ברמב"ם בה"ש שופר (פ"א ה"ג) אחר שכתב דהתוקע בשופר של עולה יאל, כתב וא"ת והלא נהנה בשמיעת הקול, מאות

לאו ליהנות נימנו, ולכאורה תמוה דודאי משמעות קושיתו דאיבא הנאת הגוף, וא"כ מה יועיל דמאות לאו ליהנות נימנו, הא מ"מ אסור מכה הנאת הגוף [וכת"ס הרשב"א דמה"ט אסור בהנאת השמיטך עלי, וכמו בגודר מן המעיין דאסור לטבול בימות החמה] וראיתי שחמה בן בפר"ח (סי' תקפ"ו), ואולם לפי האי כללא נימא, דו"ל דקשיית הרמב"ם והלא נהנה בשמיעת הקול כולל תרתי הנאות, הנאת הגוף, וגם הנאת מלוה, דגם הנאת מלוה כוללה בלשון נהנה, בשמיעת הקול שיעקרה השמיעה, כמו שמדכרין לשמוע קול שופר, וכונת קשייתו כיון דאיבא איסור בדבר נימא אי עבד לא מהני וע"ז תירץ דהנאת מלוה ליבא, דמאות לאו ליהנות נימנו, ולא נשאר כ"א איסור הנאת הגוף, ובעבור ל"ס לומר ח"ע לא מהני, דהא לא מתקן לאוי בהכי, דאף אם תאמר דאינו יולא מ"מ נהנה גופו, ומתאי טעמא נמי לא אמרינן במקדש חייבי לאוין בציבא דאינה מקודשת משום אי עבד לא מהני כיון דבגמ' דתאמר דאינה מקודשת לא יחוקן האיסור דהיינו הביאה. וא"כ ב"ד אין שייכות כלל לומר איש לא מהני, כאמור בדעת כר"ף והפטר דגם דעת התוס' הכי הוא.

וראיתי בתשו' פנים מאירות סי' ה"ל כתב סברא זו בהבלעב

ובערבוב דברים, וכתב דנשבע שלא למכור דהלוקח לא עבד איסורא מני אמר מה לי בכך, ואף אם תבעל המקח מ"מ עבדת על שבועתך ושאיני נשבע שלא לגרש דמגרשה בע"כ, עכ"ד, ואיני מבין הרכבת דברים אלו, ולדעתי אם נניח דאף אם יבעל המקח מ"מ עבר על השבועה, ממילא כדין דהמבד קיים וקושיית התוס' ה"י רק בענין דאם יבעלו הגירושין לא עבר על השבועה.

ובזה דדקדק הפמ"א מדנקטו התוס' בקושייתך נשבע שלא לגרש, ולא נקטו שלא למכור, לעי"ד בהכרח דשלא לגרש לאו דוקא

נקטו, דהרי כתבו התוס' שם בתמורה ד"ה מיתבי דגירושין איתקש למיהס, ובכל ענין מהני, ואי דכונתם דלרבא לריך להחזירה, ז"א, דמה מהני החזרה, דאיסורא דעבד עבד, ושאיני באוגס דהעבירה הוא

הוא בלתי כל ימיו, ובחזרה חינו משלחה כל ימיו ח"ו דלאו בדוקא נקטו גירושין, וכוונתך לדוגמא בעלמא שלא למכור וכדומה.

זאת ועוד אחרת, אילו הייתי כדאי להרים ראש נגד רבותיו הקדושים הראשונים, הייתי אומר דאי עביד לא מהני, שייך רק היבט דהלכה על ענין פרטי, כמו בני דריש המורה בלאו דלא יחילופו ולא הפדה דמפרשין לקרא דלא יהא כח להחליף ולפדות וחילופו ופדויו בלאו כ"י, משאיכ במקום שנהמר דרך כללי, כמו לא העשה כל מלאכה דח"ה לפרש שלא יהא לו כח לעשות מלאכה, דודאי אכ יבנה בית או יטע כרם יכו' בנזי וטעו וכו' פירושו דאילו רשאי לעשות, מש"ה כל שיפוט בכלל זה הלכו, ל"ש ביה ח"ע לא מהני, ויחא בפשוטו מהני' להשוות בשבת, וכן האי דזרוק גיבוהודין לחיזין, ויראה לי ראייה מגע שכתבו על איסורי הנאה דלא אמרינן כיון דאיכא איסור וכמ"ס הסו"ט גיטין (דף כ' ע"ב) אי עביד לא מהני דהא מהוקן האיסור בהני, דאם לא יהיו בגירושין לא יהיה נכנס מהאיסור, וכן בשו"ט מהוכיח בסנין של ע"ז דכחב הר"ש פ"ק דחולין דהבכמה מותרת נימא ח"ע לא מהני, ויהיה כמו נחירה ולא נהנה ולא עבר, הלא על כרחך כיון דח"ה שיהיה פירוש הקרא דאין לך כח ליהנות, דהא פשיעא דאפשר לו ליהנות, הלא כירובו דאי אהא רשאי ליהנות, ומשום הכי לא שייך באיסור זה ח"ע לא מהני, ואם כן הכי נמי ב"ד דאיסור בל יתל בפירושו רק אי אהא רשאי ליחל ולא שאין לו כח, אם כן בעבר ונתן ל"ש ח"ע לא מהני:

וכר זה אני אומר גם אילו הי' ברירה לן דהלכה כרבא דאי עביד לא מהני, אבל לדעתו הקלושה הלכה זו רופפת, וראוי להיות ספיקא דדינא, דכרי מבוחר ברוב פ' אותו ואת בנו, דמתן דס"ל דהוהו ואת בנו נובח בזכרים, ע"כ ס"ל כרי' דלא לריך קרא לחלק ומתן דס"ל דאין או"כ נובח בזכרים ס"ל כרי"ה לריך קרא לחלק ועיין סו"ט חולין (דף פ"ו ע"ב ד"ה לחלק) דנקטו נמי הכי, וכיון שכן דמספקין אס כרי' אס כרי"ה, ממיילא הוי ספק אי קי"ל כאבוי אס כרבא בכלוגתא דח"ע לא מהני, דהא מבוחר בכוגיא דתמורה (דף ה' ע"ב) דהא בהא תליא, דאבוי ע"כ ס"ל כרי"ה דמערבין לקרנות, ורבא ס"ל כרי' דמזה מזה בפ"ע, ומזה בפ"ע, ואף דיל דמס דסובר רבא כרי' דמזה מכל אחד בפני עצמו, היינו דמסתמא הוא כמו מחנות שבפנים ושבהיכל (כמ"ס חו"ט ביומא דף כ"ז) התינה אילו לא מנינו בעלגוהו דס' כרי' לענין לחלק, אבל כיון דבתמא מנינו בסוגיא דב"מ (דף ה') גבי שמירה בבטלים דרבא סובר כרי' דלחלק לא לריך קרא ח"כ אין דאיה לפסוק כרבא לגבי אבוי לענין מערבין לקרנות, דהא י"ל דרבא לטעמי' דס"ל דלחלק לא לריך קרא, אבל לדין דמספקין אי כרי"ה אס כרי', ממיילא מספקין ל"כ בזה אס כאבוי דמערבין לקרנות או כרבא דאין מערבין.

ובדברי ראש הפוסקים רבינו המיומני ז"ל ראייה מבוכה רבה בפסק הלכה זו, דבריש פ"ג דמלוה מוכח להדיא דפסק כרבא וכמ"ס הכ"מ שם, ואילו בחמישי לשני מבוכרות פסק דהמוכר מעשר בהמה כיון דלא הועילו מעשיו לה לקי, והיינו כאבוי דלא אמרינן דלקי משום דעבר על מימרא דרחמנא, [ובספר לחם משנה שם הקשה עליו, למה פסק כאבוי נגד הכלל דהלכתא כרבא לגבי אבוי, ועוד דמדברי הה"מ ריש הל' גזילה משמע דס"ל בדעת רמב"ם דהלכה כרבא, עיי"ש, וידי קשה יותר מדוידים, דאני מקשה מדברי עצמו בה"ל מלוה דפסק כרבא] גם בהלכות עבודת יו"כ פסק הרמב"ם מערבין לקרנות, והיינו דלא כרבא דס"ל אין מערבין לקרנות, [וכבר הקשה כן בחשו"ט שער אפרים סי' ס"ז] גם בספר החינוך להרא"ה כהן דאם מכר ללמיתות שניהם לוקין, ודבריו נראים מוקשים, דכיון דלא הועילו מעשיהם ויולא ביוכל לא ללקי, דומה למוכר מעשר בהמה [וכבר עמד בזה בזמל"ר ר"פ י"ח מהל' שמיטה].

ואולם למה שהעליתי דהוי ספיקא דדינא אי הלכה כאבוי או כרבא, עולים פסקי הרמב"ם והחינוך כהוגן, דבה"ל מלוה פסק לריך להחזיר המשכון דלמא הלכה כרבא דלא מהני, ולא קני משכון, ומחמת ספק קיימא המשכון בחזקה מרא קמא, ובהלכות בכורות פסק דלא לקי דלמא הלכה כאבוי, דהיכא דלא מהני לא לקי ואין מלקין מספק, ובהלכות עבודת יו"כ פסק דמערבין לקרנות, היינו משום דס"ל להרמב"ם דמה דאמר ר"י מזה מזה

כפ"ע ומה בפני עצמו, היינו דח"ה לערב, כיון דמשמע ג"כ כ"ה בפ"ע, אבל ודאי אס רולא מערב, דהא משמע ג"כ שניהם יחדיו, וכקושיית הוס' בחמת ביומא, ומש"ה לדין דמספקא לן הלכה כמאן, הדין נוקן דמערבין דהוה ודאי כהוגן אף לרי', ומה שפסק בספר החינוך במוכר ללמיתות דלוקין הרי זה נכון, דמה דפסק הרמב"ם דמחזירין ביוכל, היינו נמי משום ספק דלמא הלכה כרבא דאי עביד לא מהני, ומספק חייב להחזיר ביוכל, כמו בחזין שחלקו דמבוחר ברפ"ג דגיטין דאף אס רק לחומרא אמרינן אין ברירה מ"מ מחזירין, וא"כ שפיר לקי ממנ"ל דאי הלכה כאבוי הוה הועילו מעשיו ומה דהחזיר מהנה בעלמא הוה דהוי, ואי הלכה כרבא דלא מהני מעשיו, הוה לדידיה לקי משום דעבר על מימרא דרחמנא, ושאיני הוה דהמוכר מעשר בהמה דהתם גם לאבוי לא מהני, מש"ה לא לקי, דלמא הלכה כאבוי דלא לקי היכא דלא מהני, [ובחמת תמיה לי בסוגיא דחולין ה"ל דלפי הלכה דקי"ל כרי' דמספקין אס אותו ואת בנו נובח בזכרים ח"כ מספקין אס כרי' אס כרי"ה, ח"כ ראיין לן לפסוק דכיוכי לחיה בפני עצמו ולעוף בפ"ע מטעם ספק דשמה כרי' ואייתר או, לנמד דזה בפ"ע זה בפ"ע, ומלאחי אחר כך בעוה"י בחשו' מהר"ם לובלין (סי' ס"ה) שעמד בזה:

וכן קשה לי בש"ע יו"ד (סי' ר"ו סעי' ז') דבג"ה ומקורו בחשו' הרשב"א ומבוחר שם העטם דקי"ל כרי' והא בחמת לדינא הוי ספק אי קי"ל כרי' או כרי"ה וכו'.

[אב"ה] העיין בחידושי אבא מארי במנחות (דף ל' ע"ב) כאשר מכה להוליאט לאורח:

ואחרי שלדעתנו העניה הוי ספיקא בעיקר הדין אי הלכה כרבא דלא מהני, איך ניקוס ונוליאט נמוון מיד המקבל מהנה.

ומה שכתב גיסי יודי רומע"ת נ"י דיש ללרף להכשיר שלא להחזיק במתנה משום ביבוד אב, כהניא (דסימן ל"ז) בהשבת העצוב, ודעת יודי רומ"פ גיסי דלהרמב"ם מדין הספק בית דין נגעו בה, ובנכנס למשכנו שלא ברשות דוקא דעשה שלא כהוגן: **זה** אינו דהרמב"ן דן מכה הירושלמי דמ"ט שמתן שכרה בלדה רשות לב"ד לכופו, ומ"ש גיסי הגנ"י דהיא גופא טעמא בעי אמאי יהיה חלוי ברשות ב"ד ח"ע דמדין הספק ב"ד הוא, אינו נראה, דמשמעו הירושלמי דהוא דרך כלל בכל ענינים כאלו אף שלא בדררה דתמונה.

ובי"ש גיסי רומע"ת בהקדמה זו ליישב קושית החומ"י (סי' ק"ז) במחכ"ת אין קושית התנאים על הרמב"ן דכפשוטו י"ל דהרמב"ן ס"ל דמלוה על היתומים לא מדין כ"ה הוא אלא מזה בעלמא כדעת רש"י, אלא דהתנאים מקשה על הסמ"ע והש"כ דארכבי אחרי רכשי, למקטע העטם כהוס' משום מלוה כ"ה ולדון בזה שיטת הרמב"ן דהרשות ביד הב"ד לכופו, בזה הקשה דשניהם ביחד ח"ה לאמרו, והסבורים משום מלוה כ"ה ע"כ דס"ל דאין הב"ד רשאים לכופו, וא"כ לא הועיל גיסי בחירונו, ובעיקר דברי גיסי נ"י נראה אף להרמב"ן ל"ש הכא, דאם יידון דהמתנה קיים הוא מעוות שלא יוכל לתקן במה שיתנו הבנים לחיותיהם חלק במתנה זו, דהוי כנותנים משלהם, ובזה לא נחקן עבירת אביהם.

אולם אם היה הקנין ע"י עדים כדרך שכותבין וקנינא מיני' - בזה יש לדון כיון דעובר על השבועה אמרינן דאין שליח לדבר עבירה ובטל הקנין, אף דכפשוטו י"ל דהא העבירה רק על הנותן ולא על המקבל והעדים הם זוכים להמקבל והמה שלוחים דידי' **ואף** דהמקבל עבר אלפני עור מ"מ נראה ששביל זה לא אמרינן אין שליח לדבר עבירה. כמ"ס חוספות בב"מ (דף י' ע"ב ד"ה דאמר לישראל). כיון דאם מקדשה לעלמו וכו'. ונראה דאין כוונתם דכל היכי דאלו עשה זה המעשה לעלמו לא יהי עובר מהני שליחותו. ואלו הישראל השליח קדשה לעלמו. לא הי' עובר אלפני עור. דא"כ יקשה מדברי תוס' שם ד"ה חקפי וכו' ה"ה דהוי מלי למימר חקפי לי גדול. ומה הקשו הא פשיעא דכל מקיף עובר על כל חקף ומשום לפני עור. וא"כ נבי ללענין כל חקף אין האשה בר חיובא. מ"מ חילוי מקפת לגדול עוברת אלפני עור. ח"כ המעשה בטל משום זה ומיילא אין המשלח עובר על כל חקף. ודוחק לומר דדברי תוס' אלו קאי לתירוטא ח' בתוס' ד"ה דאמר אין שליח לדבר עבירה. היינו דאין המשלח חייב. אבל מ"מ אין מעשה

דבר. הוי כספק במחילה. דאמרינן יד צעהש"ע על החתונה. חף שסוף מוחזק כמ"ש בש"ך (סי' מ"ב בשם מהרי"ק). דשאני התם דהחיוב הוא ברור. הלא דחתי עלה מדין מחילה ופטור ממנו. מה שאין כן הכא דתיקף בשעת החיוב דהחייב עלמנו על התנאי הזה. והוי כאלו אמר חס יעשו כך וכך לא חל החיוב למפרע והוי ספק בעיקר החיוב :

ג חף חס היה ממחילה החיוב ברור. ואח"כ נחל חתנו החיוב ע"ה זה, מ"מ אינו דומה להסיח דמסרי"ק. דהתם הספק בעיקר המחילה כמה וכמה נחל, אבל הכא המחילה ידוע, הלא דהספק חס בזה נתקיים התנאי חס לא, היה לריך לברר הטוען שער על תנאו. וכמ"ש מהרש"ח (בשו"ת ח"ה סי' פ"ז) בנותן מנהג על תנאי ויש ספק בפירושו התנאי לריך רק לקיים הפחות שיש לפרש בכוונת התנאי והמתנה קיימת עיי"ש :

ו רבי' לריכס אלו לפי יסוד הפמ"ח, דלדעת המרדכי והרמ"ח (סי' ק) בנ"ד זכו הבנות, אבל לקושטא דמלתא חף שאני כדאי מ"מ לא ל"ל כן, דהא כוונת המרדכי אינו דמתנה לבניו הוי ירושה ממש, דזה ודאי אינו, כמבואר ספ"ד דגיטין דשם מתנה ומקח עליה, הלא דסברת המרדכי כך הוא, כי היכי דמע"פ גובה ממקרקעי דיחמי, וכן לבתר תקנת הגאונים ממעלעלי חף דהם אינם צע"ח מ"מ גובין מחמת שיעבוד נכסים, ח"כ מה לי יורשים מה לי לוקח ומקבל מתנה, הלא דבלקוחות ומקבלי מתנה משום פסידה דלקוחות, דגם במתנה אמרינן חי לאו דעביד ניה נפשיה, ובה אמרינן דמתנה לבניו דל"ש כן כי היכי דגובין מיורשים ה"ל גובין מהם. לחד עעמא וסברא חיה לכו. משא"כ לענין שער ח"ו דלאו בחורג טעם וסברא זו אחינן עלה הלא דתנאי ליתן להבנות מכל מה שימלא בעצובנו, וכיון דנתן לבניו מחיים וזכו בהם מעכשיו לא היתה הנכסים אלו בעצובנו כמו בנתנם לאחרים. ואין בזה חילוק בין נתן לבניו או לאחרים :

ו ביותר יש לרון דגם בנתן לבניו במתנת שכ"מ דאחר גמר מיתה קנה כדקיי"ל לענין אחריו, מ"מ כיון דכותב זכני ירדו לנחלה וכו'. בזה זיכה לבנות ליתן ממם שהבנים מקבלים בתורת נחלה. אבל כיון דבאים בנח המתנת שכ"מ לא גרעו מאחרים המקבלים מתנת שכ"מ. ואין לריך לבוא מכח נחלה ואין זכות לבנות בזה :

ו אולם בזה י"ל כיון דקיי"ל דבאומי נכסי לבני במתנת שכ"מ דממילא הוי נחלה ואין לו הפסק. הרי דתורת נחלה עליה. ואין לחלק דיש להם ב' כחות בה נחלה ובה מתנה. ובאים משני דלדים ועבא להו עבדו לכו. ז"ה. דהרי לס"ד דראב"ח ב"ב (דף קל"ג) דמ"מ לענין מוזנות חלומה, הרי חף דאלו נתן לאחרים לא היתה ניוזית מ"מ בנותן לבניו ניוזית, הרי דלגמרי דין נחלה הוא. ואין לומר דראב"ח ס"ל כר"ז דמתנה לבניו היקנו חז"ל דניוזית כמו דסקנו בבבל ואף במתנת בריא כן. אבל למאי דקיי"ל כסוגיא דפ' י"ג לחלק בין בעל לבניו כמ"ש הראב"ד ה"ג, גם במתנת שכ"מ לבניו לא גרעו מאחר ואילו לא היתה ניוזית ממתנת שכ"מ לאחרים גם ממתנת שכ"מ לבניו לא היתה ניוזית, דז"ה, דהא אמר חס ראוי לירשנו ונעלין משום ירושה. משמע דמ"ע הוא, אבל חס נעלו משום מתנה דהיינו במתנת בריא לא היתה ניוזית, אע"כ דמתנת שכ"מ כיון דחלה אחר מיתה ולא ניתק הנחלה מהם לאחרים ממילא לא קפלה תורת נחלה מהם, וזוים מדין ירושה :

א ר"ה דמ"מ הא דעת הרמב"ם דדוקא בלומר מהם נכסי לבני אבל אמר בפירושו לשון מתנה לא אמרינן ביה נחלה אין לה הפסק [וכן פסק הרמ"ח בש"ע] הרי דזוכים משום מתנה, חס כן יש לומר דאין לבנות זכות בזה. על כל פנים עמתת בריא לבניו ברור חללי דפקע זכות הבנות. דלא כהש"מ ודו"ק :

ת כ' גיבי הרב כי לרון בדבר חדש, דבתים אינם בכלל חוץ ממקרקעי, כיון דיש פלוגתא דרבוותא בתלום ולבסוף חבדו חי הוי כקרקע, כדאיתא בהגהת ש"ע חוה"מ (סי' ג"ה) וביון דכותבים בשעת"ז דהכל יסיה נדרש לעובת צעהש"ע, חס כן יד בנות על העליונה :

ל באורה יש לחלק. דהיינו כספק בפירושו לשון השער, אבל לא

מעשה השליחות בעל. וא"כ שפיר י"ל כיון דלענין כל תקיף אינם בר חיובת המשלה חייב, ומס דהקשו גבי לא וקדש גרושה דהוי לפ"ע. היינו לחדק תירוולא דאין שליח לד"ע. היינו דהמעשה בעל. ולזה קושייתם כיון דמשום לפ"ע בעל השליחות ממילא אין המשלה חייב משום לאו דגרושה דזהו דוחק גדול. ויותר נראה דכ"כ תירוולס לא פליגי לדינא. הלא דבחירולס ח' נוחל להו לומר דהנ"מ לענין מלקוח מלישנה דהגמ' מחייב שולחו. אבל לדינא ס"ל דמעשה השליחות בעל. וא"כ יקשה כ"ל דמה הקשו בחקפי גדול. אע"כ דכוונת התוס' רק לחלק היכא דבשורש העבירה אין השליח בר חיובת רק משום לפ"ע לא אמרינן ב' אין שליח לדבר עבירה. וא"כ שפיר י"ל דהטעם שהם שלוחים דהנוקבל מהנה השליחות קיים :

ו מבר מקום עדיין יש לעיין למ"ש תוס' בנ"מ (דף ע"א ד"ה בשלמא) דהם ג"כ שלוחים דהנותן ואמרי' ב' אין שליחות לנכרי. וזה נראה ג"כ דעת רי"ו הובא בסמ"ע (סי' ק"ה סעי' ב') ראוון ששלח שלוחו עיי"ש. ובר"י מפרש טעם ח' דאין שליחות לנכרי. ובחומים תנה דהא זוכה בשביל ישראל. ולזה נראה דס"ל לרי"ו כתוס' ס"ל דהוי נמי שלוחו דהמזכה. וכן נראה כוונת תוס' גיטין (דף י"ג ע"ב ד"ה במעמד שלשתן) ואם הנותן עב"ס וכו' דאם ממונו של ישראל וכו'. ומה הולרכו לזה ולא בפשוטו. דבזה ל"ש סברתם הראשונה דלא עדיף מוזכיה כיון דזוכה בשביל ישראל. אע"כ דמ"מ לא מהני כיון דהמזכה נכרי. ח"כ ה"נ י"ל לענין שליחות לד"ע, הולם דעת הרמב"ח הובא בשיעה מקובלת דמפרש בחמת בשלמא סופא לחומר. היינו מטעם זה כיון דזוכה בשביל ישראל. ובקושיית חוכפות. ולדינא ל"ע :

ו כ"ז ששבע בהמה. הולם בנ"ד דידוע שכותבין רק לנוסח השער ומעולם אין נשבעין. וכבר העלו בהשו' הרא"ם והמב"ע. והחזיק בידם שו"ת שב יעקב. דאף בכותב הריני נשבע. לא הוי שבעה דלבעה בשפחים התיב. הלא דליתו נאמן לענין לא נשבעתי (כמ"ש הש"כ י"ד כ"י ר"ל"ז) וזה ל"ש בנ"ד דיעינן האמת דלא נשבע. ומ"ש השו"ת בהשו' פמ"ח כיון דקנו ממנו דעתו לכחוב בכני נוסח הנהוג. כדאיתא בש"ע (סי' ע"א), זה אינו. דזהו שייך לשאר ענינים כגון נאמנות ודומה דע"י הקנין נתקיימו הדברים. אבל לא ש"ע הקנין יחי' כאלו נשבע בחמת. ופי"ן סמ"ע (רכ"י קע"ו ס"ד ובע"ז ס"ס) ונראה דלזה נתכוון הט"ז בקושייתו כדברינו דאין הקנין שייך לעשות שבעה :

ת כ' גיבי רומע"ח במתנת בריא לבעל הוי כירושא כפסק הרמ"ח חס"ע (רכ"י ק') וא"כ זכו הבנות וכמ"ש הפמ"ח. זה אינו. דהרי הב"ש כ' בשם הרש"ך דיוולים הבנים לומר ק"ל דהוי מתנה. והרש"ך אינו בידי כעת. ואולי כוונתו למ"ש בד"מ להקשות דדברי המרדכי סהרי אסדדי. וביותר נ"ל במפורש פלוגתא דרבוותא דזה. כי מקור דברי המרדכי דהוי כירושא יאל מסוגיא דפ' גערה גדולה מזו אמרו כו'. והיינו כיון דהקנו דבעל יהיה רק כירוש לידון ממנו ק"ו מתנת ברי לבניו ועלה משנין. דאפשר דנערה לדידיה ולדידה, ונתן סברא בחמת פסקין דלא כתקנת אופא. או דבמתנת רק לענין הוי פסקי' דלא כתקנת אופא אבל לא לריא. עכ"פ לאחר מיתה דלא שייך נערה לדידה קיימא דין דהוי כירושא, וכיון שכן הרי מנינו דעת הרא"ה בחי' כחובות על פירכה הש"ס ח' מבואר. ב"ז דעעמא דבעל במקום פסידה דאחרונה לא עשוכו כנוקח. ומכ"כ אפילו בלוקח ונישאה גובין ממנו. ואילו במתנת בניו ח' במע"פ בודאי אין גובין מהם. ותידך דר"ז לא ס"ל כסוגיא דב"ב. והיה ס"ל דהטעם דהשו הרבה לתקנת מוזנות והחמירו בה ליוון מבעל ומק"ו מבנים. ואין קי"ל כסוגיא דב"ב דהטעם הוא דהבעל הוי בחמת רק יורש במקום פסידה דאחרונה אבל במתנת בריא לבניו מדינא אינה ניוזית עיי"ש. הרי דמתנה לבניו מע"פ ודאי אינו גובה ממנו. ולדינא גם אינה ניוזית וס' מתנה עליה ולא ירושה. גם בשיעה מקובלת כ' בשם הראב"ד דהוא הדין דהוי מלי לשנויי דהם משום פסידה דאחרונה הוי יורש. חס כן יכולים הבנים לומר קיימא לן כהרא"ה והראב"ד :

ו אין לפסק כיון דהחייב לבנותיו כן קאוב הלא דבאם יתנו הבנים להם כחצי זכר נחלה הויב. וא"כ היכא דיש ספק

סימן קד

לידוידו החכם המובהק רבי מאיר גבאי ג"ר בק"ק וויניציא :

ער

ענין שאלתו בחשט נומר , ויש נכרי מטיח לפ"ת שמת , וכן יש עד אחד שמעיד שמת :

גרסי' ביבמות (דף קט"ו ע"ה) ה"ד קטעה וכו' עיי"ש ובהוב' , והנראה מדבריהם דכ"ע אית להו לדשמואל דלא מקרי קטעה רק באומרת גרשתי ואשכחה שקרא , ומה דאמרין דהרגיל הוא , היינו למכה זה נמשך הדבר דאמרה גרשתי , [וכמ"ס מהרש"ל ומהר"ם לובלין] ובהא פלוגי , דר"ח ס"ל דלא חיישין לבדדמי , אלא דחיישין למשקרת וזהו רק בארגלה היא , דחזין דמסני סניא ליה הרבה , בזה חיישין לדגול . שנאחס עליו תשקר לומר מה בעלי , שרצונה להשמט מעלה לאסור עלמה עליו , ואינה חוששת לחומר שבסופה ובדרך תמות נפשי עם פלשחים , אבל בארגיל הוא , דאפשר דמרחמא ליה אלא דהוא הוליד קטעה עד שאמרה גרשתי , בזה לא חיישין שתשקר לומר מה בעלי , אבל לרשב"א דחיישין . שאמרה בדדמי אף כה"ג דהקטע יולא ממנו , מכל מקום כיון דגרס כל כך עד ששיקרה לומר גרשתי , חיישין כמו ששקרה ה"ל לומר גרשתי , ה"ל תאמר בדדמי , ולזה הקשו דאמאי לר"ח וכן לרשב"א אילולי חשש בדדמי לא חיישין למשקרת , כיון דארגיל הוא , ה"ל מ"מ חזינו דמשקרת לומר גרשתי ה"ל תשקר לומר מה בעלי , ותיכיל דמ"מ כולי האי לא תשקר לומר מה בעלי , פן יבא בעלה ותאלא מזה ומוס , ואף דבגרשתי ג"כ א"כ יבורר שקרותה יחי' הדין דתאלא מזה ומוס , ל"ל דסברה דאולי לא יתודע שקרותה , אבל לומר מה בעלי זה מלוי שמתגלה שיבא לביחו , ורק בארגלה היא דשנאחס מרובה ורלוה להשמט ממנו אינה חוששת לשום דבר , ועייין במהרש"א שכתב ה"ל דלא הקשו כן מיד על הרשב"א דאמר משום דאמרה בדדמי , ואמאי לא חיישין למשקרת כבונה , כמו ששקרה לומר גרשתי , היינו דיל' דרשב"א מוסקיף הוא , דאף היבא דלא שיקרה אלא דיש לה קטע בעלמא ג"כ ח"כ לומר מה בעלי דאמרה בדדמי , והיינו דרשב"א מוסקיף על עיקר מיימרה דשמואל , ובא"ל דבכל קטע אף בלא תאמרה גרשתי ח"כ דאמרה בדדמי , לזה העמידו דבריהם על מה דאמרין ח"כ בארגיל הוא , מולא קאמר סתם ח"כ דקטעה בעלמא היבא דלא שיקרה , מזה מוכח דסניא לי' להס"ס ליסור מוחלט דכ"ע אית להו לדשמואל דקטעה , ולא כוין רק באומרת גרשתי , ושפיר הקשו , באופן דרעת הסוס' דבקטע דעלמא בלא תאמרה גרשתי נאמנת לומר מה בעלי :

אמנם עדיין יש להספק , אם מה דאמר רשב"א דחיישין לבדדמי , היינו באומרת סתם מה בעלי , אבל באומרת קברתי נאמנת כמו ברעבון , דאף דמהרש"א כתב בפשיטות לדברי הרא"ש דמדלא קאמר ח"כ במת וקברתי , ש"מ דלכ"ע ח"כ דכיון דחושבת ע"פ אומדנה דודאי מת , ואינה יראה דשמה יבא בעלה דלמא משקרא קלת ואומרת קברתי להוליא הספק מלב השומעים עיי"ש , והיינו אף דבעלמא כמו ברעבון לא אמרינן כן ונאמנת לומר מה וקברתי , הכא גרע , כיון דחזין דמשקרת לומר גרשתי חיישין למשקרת בזה , דבאומדנה דידה דמת תשקר לומר קברתי : **וי"ש** להסביר ביותר , דהא בגרשתי ג"כ א"כ יבורר ותוכחש מהעדים תאלא מזה ומוס , אלא כיון דאפשר דלא יתודע שקרותה מכנסת עלמה לספק הזה , נכ"ש היבא דלפי אומדן דידה מת , ובדדמי לה שלא יבא , אף דמכל מקום יש קלת ספק בלבה שמה לא מת , מכל מקום מכנסת עלמה לספק זה ומשקרת ואומרת קברתי :

ב"מ במחכ"ת דהמהרש"א לשיעור חוס' אין זה הכרח , דהא לא הוי' לומר ח"כ מת וקברתי , דהא בארגילה היא לכ"ע חיישין למשקרת במכוון ובדאי לא מהני קברתי , ובארגיל הוא לכ"ע נאמנת לומר קברתי , דלר"ח נאמנת בלא קברתי ולרשב"א ג"כ נאמנת דל"ש בקברתי בדדמי , ושפיר י"ל דבארגיל הוא דהחשש רק לבדדמי נאמנת לומר קברתי , אלא דיש להספק בזה , דלמא אף בלא ראייה אמרינן כן כסברה הרא"ש דח"כ לומר קברתי :

ומזה נולד לנו עוד ספק אחר , דלפי ה"ל הראשון דבאמנת גס לרשב"א נאמנת לומר קברתי , אלא דמייירי באומרת מת

לא בספיקא דינה . וכן מוכח לכאורה נמ"ש השב יעקב (סו' כ"ה) לענין כלי קודש . דלו יבא דהוי ספק אם נכלל בלשון ספרים , מ"מ כפי נוסח שלנו יד בעה"ט על העלוונה , ואילו (בסו' י"ד) כתב כיון דהוי ספק אם דינה דמלכותא דינה בכל מיני און ונהיין להבנות ח"כ דבספיקא דינה שחני , אבל באמנת אילו ראייה , דדוקא בההוא דינה דשב יעקב (סו' י"ז) לחין הספק הלוי בפירוש השער אלא במלמא אחריתא אם קנה האב הקרקע משום דינה דמלכותא אם לא קנה , בזה ל"ש דיד בעה"ט על העלוונה . וה"ל במה דכתבו לענין הספיקות בהשבע שלא למכור ועבר ומכר . וכן בספק אי מתנה לבנים הוי כמתנה או כירושא , בזה באמנת . ל"ש להטריף מה הבנות ולומר יד בעה"ט על העלוונה . אבל בזה אף דהוי ספיקא דינה . מ"מ שורש הספק אם נכללו בתים בכלל חוץ מקרקע בזה י"ל דאמרין יד בעה"ט על העלוונה :

וביותר דיש לומר דל"ל למינה עלה מדין ספיקא דרבוותא אלא כיון דמלכו בחולין (דף ע"ז) דלענין ע"ז בית הוי הלוג . ולענין הכשר זרעים פלוגתא דהנאי , ולענין שחיטה מביעא שס , הרי לחין לדמות כלל להדרי , פעמים הוי כהלוג , פעמים הוי כמחור , ח"כ י"ל דהוי ספק בעלמא אם ראה האב לכולל בלישנה דחוץ מקרקעות אם לא , והוי בכלל ספיקא בלשון השער :

אולם נלענ"ד כיון דחזין דמנהג הפשוט לחין נותנים לבנות מהבתיים , וכל האחרונים בחשבותיהם הזכירו בתים , נראה דכל כו' הוא נכלל בדינה דהש"ע (סו' רי"ח סי"ט) דבספיקא ליישנה אוליין אחר המנהג , גם זאת ה"ל מפורש בעור (סו' רי"ח) בשם רבינו יונה דהא אמר כל מקרקעי גם בתים בכלל , והעתיקו הרמ"א (שם סכ"ד) ונראה דהוי דדוקא מלישנה דכל קרקעות אלא דהתם בעי' כל , דבלח"ה נותן לו רק ב' קרקעות דמפורש שם גבי שדות , אבל באמנת בלאו לשון כל נכלל בתים בקרקע , הרי דמוציאין בזה מיד הנוהג , אף דהטור כתב בשתימות (בסו' ל"ה) דעת העיטור דתלוג ולבסוף חזרו הוי הלוג , ח"כ או דבתים שאני וכמ"ס הש"כ (סו' ל"ה) או דבלישנה דב"א הוי בתים בכלל קרקע , וכיון דמוציאין ולא מקרי בגדר ספק , ה"ל בג"ד לית בזה ספיקא דבתים בכלל :

ומ"ש גיסי רומע"ת דדוקא מקרקע שהיה לו בשעה כתיבת שטח"ז אבל לא למא שקנה אח"כ , כיון דכבר נשפטעזו המעות לבניו , ז"א , דהא כל שמקיימים התנאי פקע החיוב למפרע והתנאי הוי מכל שומאל בעצוביו חוץ מספרים וקרקעות , ח"כ גם קרקעות שקנה אח"כ בכלל כיון דנמלאו בעצובו , זולת בתים שמחזיק להרויח להשקיעם ולא לדירה , בזה כתבו הגאונים בשו"ת חינוך ב"י דזוכים הבנות , אף דלבי מגמנת בזה מאד , דסברה דעיקר העעס דהקנו חוץ מספרים וקרקעות דיש בזה עגמנת נפש והסבת נהלה ביותר , כיון דהוא דבר מהקיים , ח"כ י"ל דזהו רק בבית דירתו , לענ"ד אינו מוכח , דסברה מספיק לסוחר בתים לקנות ולמכור , בזה יבא עגמנת נפש כיון דעומדים להפקיע מידו , ובזה נסתלק ראיית השב יעקב , דהטו סוחר בספרים שכל רכושו בזה תאלא הכת בלא כלום , דבאמנת בכה"ג כיון דהוי עומדין ללמוד בהם דשייך רק לבנים אלא עומדים למכרם ולהפקיע זכות הבנות בזה , וה"ל בכה"ג בקרקעות , אבל במחזיקים להשיב בהם דוורים דהוי מחזיקים אין לנו ראייה להפקיע הבנות , ואף כבד הורו הזקנים , ובדאי ראו לפשר דהעלה הש"י , כנלענ"ד , גיסו ידויד :

עקיבא גיבו מא"ש

בשולי המכתב

איני מבין כעת דברי החוס' פסחים (דף פ"ב ע"ב) ד"ה אבל נעמא וכו' בקו"ח מתרומה , ותמיהני , ה"ל ליבא קרא בתרומה טמאה דבשריפה , עיי' שבת (דף כ"ד ע"ה) בתוס' דכתבו אי דהוי דרבנן , אי משום דאקרי קודש , ואם כן כל זמן דלא ידעינן דקודש שנטמא בשריפה , גם תרומה טמאה לא ידעינן , ונ"ע :

סחם, ח"כ כיון דמוכח דלכ"ע קטעה דמהני רק באומרת גירסתני וכנ"ל, ממילא מוכח דבקטע דעלמא ל"ח כלל לבדדמי, ונחמנת לומר מת בעלי סחם, אבל לפי הלך הדין דאפילו קברתיו ח"כ, נ"ל דבמת סחם ח"כ בקטע דעלמא ח"כ, דכל דאיכא ענין קטע חיישינן לבדדמי, והאי דבעינן הכא דלמגר גרסתני, היינו דבזה ח"כ לומר קברתיו, כיון דבחוקת משקרה היא, חיישינן דמכח אומדנא דזה דמת משקרת לומר קברתיו וכנ"ל:

ואי דקשיא מנ"ל לרשב"א דמהני מיירי בקטע דגרסתני, לוקי מהני בנת סחם ובקטע בעלמא, י"ל דבאמת במלחמה ח"כ לומר קברתיו כשיטת הרמב"ם דרגלים לדבר דמשקרת, דאין דרך לקבור במלחמה (עי' ז"ש) וכיון דמהני כ"ל בהד בבא קטעה ומלחמה, משמע דגם בקטעה אינה נחמנת לומר קברתיו, מש"כ מוקי לה באומרת גרסתני, וזה ספק עזים לפי דעתי הענייה:

והנה בהרמב"ם (רפ"ג מהל' גירושין) האשה שאמרה לבעלה גרסתני וכו' ח"כ, דהרי הוחזקה שקרנית ורוליה להשמע מחמתיו עכ"ל, מדללא מפליג הרמב"ם בין הרגיל הוא בין הרגלה היא, משמע דבכל ענין ח"כ, ומדנקט לטעמא דמשקרת משמע דחיישינן למשקרת במזיד, ח"כ ממילא גם במת וקברתיו ח"כ, ובכ"מ הביא דברי הרא"ם דביאור כוונת הרמב"ם דס"ל בפירוש הסוגיא דלא כחוס' דמת דלמרגון ח"כ דארגיל הוא, היינו דלר"ח ח"כ דכיון ששיקרה לומר גרסתני, גלתה דעתה ששונאת ורוליה להשמע ממנו, חיישינן נמי למשקרת לומר מת בעלי כדי לאסור עליו, שבזאת הפעולה חבטת ממנו, ורשב"א ס"ל דאין לחוש שמשקר ג"כ לומר מת בעלי להשגח לאחר, דיראה שיבא בעלה ותלא מזה ומזה, הלא דחיישינן דאמרה בדדמי, שמרוב שנאתה לא שמה לב לראות בשעת סנה לדיקק אם ודאי מת, וזה רק בארגלה היא, ששונאת אותה שנאה טבעיית, אבל בארגיל הוא שאין שנאתה כל כך לא חיישינן לבדדמי, ור"ח לתומא ורשב"א לקולה, מש"כ פסק הרמב"ם כר"ח לתומא עיי"ש:

ובאמת קשה לי טובא, דלמאי לריך הרא"ם לומר דלר"ח הטעם כיון דחזין דשונאתה ומשקרת ורוליה להשמע ממנו, ואמאי לא בפשוטו, כיון דמשקרת לומר גרסתני חיישינן דמשקרת ג"כ לומר מת בעלי, דהא גם בגרסתני יכ"ה דקין דתלא מזה ומזה, וחזין דמשקרת ואינה חוששת לכך, ה"כ משקרת לומר מת בעלי, דהא באמת מעט הפרש בנייחו, דכמו דמת בעלי מאוי להסגלות שיבא בעלה, ה"כ בגרסתני בפני פלוני ופלוני מאוי להסגלות ע"י שיבאו עדים ויכחישו, ומה הפרש בין ביאת בעלה לביאת עדים, ודוחק לחלק לביאה דחד דהיינו בעלה חוששת, אבל לביאת עדים ח"כ, דאט יבא רק ח' לא יבא נאמן להכחיש, או דסברתו דאף אם יבאו עדים חולי לא יודע להם שטענה שנאגרסה בפניהם, וכשרואים שישבחה חמה בעל אחר, יאמרו ויהלו שנאגרסה באמת בפני אחרים, מ"מ נ"י מכריחנו לדוחק הזה:

אף דרש"י כהב ג"כ הכי דמשקרה שמרוב שנאה מחכונת לאסור עלמה עליו, י"ל דרש"י ס"ל בפירוש הסוגיא כחוס' דלר"ח בארגיל הוא נחמנת, ומוכרח לומר כתירולא דחוס', דאינו דומה שקד דמת בעלי לשקר דגרסתני, דיותר חוששת שיבא בעלה, ח"כ הכ דבארגלה היא אינה נחמנת, ע"כ הטעם דלמרגון דלגודל השנאה עושיה פעולה לאסור עלמה עליו, ואינה משגחה לשום דבר מענין חומר, לפי שיטת הרמב"ם בפירוש הסוגיא דלר"ח בכל ענין אינה נחמנת, י"ל בפשוטו דר"ח ס"ל כיון דמשקרת בהא משקרת נמי בהא, יכ"ה טעם דידה מאיזה טעם שיהי, ונכ"ה דמ"מ מוכרחים לומר דסברת חוס' הני"ל לרב שימא בר אשי דל"ה למשקרת לומר מת בעלי, דחוששת יותר לשמא יבא בעלה, מ"מ י"ל דבזה עלמו פליגי ר"ח ורשב"א, דר"ח ס"ל כיון דמשקרת בהא לומר גרסתני משקרת ג"כ לומר מת בעלי, ורשב"א סבירא ליה דמ"מ לא השקר לאמר מת בעלי דיראה שמה יבא בעלה, הלא דחיישינן דמרוב שנאתה אומרת בדדמי, ובארגיל הוא דליכא שנאה כל כך לא חיישינן לבדדמי:

ואף דמלשון הרמב"ם, ורוליה להשמע מבעלה, משמע ג"כ דחיישינן דעושיה תחבולה להשמע ממנו, מ"מ היא גופא

קשיא, דמנ"ל להרמב"ם זה, ואמאי לא בפשוטו, כיון דמשקרת לומר גרסתני יכ"ה מאיזה טעם שיהי, כן משקרת ג"כ לומר מת בעלי, ואדרבה דזה מרעות יותר, דאם אמרינן דלר"ח ג"כ טעמא דר"ח מכה סבת שנאה, דמשום זה רוליה להשמע ממנו, ואמרינן ג"כ בארגיל הוא דליכא שנאה כ"כ, ומ"מ חיישינן לכך, ח"כ מנ"ל להש"ס דלרשב"א דכובר דמחמת שנאה חיישינן לבדדמי בעינן דוקא שנאה גדולה דארגלה היא, דלמא ג"כ דבשנאה מועטת חיישינן לכך, דכיון דלר"ח לא מחלקין בין שנאה לשנאה לחוש אפילו למשקרת במזיד, מכ"ש ד"ל דלרשב"א לענין בדדמי דאין לחלק בין שנאה לשנאה, ואף חל"ה זה בין טעמא דר"ח לבין טעמא דרשב"א, אבל אם היינו אומרים דטעמא דר"ח בפשוטו כיון דמשקרת בהא נמשקרת נמי בהא ה"י יחא, ד"ל דסבירא ליה להש"ס מסבירא דבארגיל הוא לא נחשב לשנאה כלל, ואינה גורמת לשום דבר לא למשקרת ולא בדדמי, הלא דלר"ח לא באנו למדת שנאה הלא בפשוטו, כיון דמשקרת בגרסתני משקרת נמי מת בעלי, ח"כ ממילא גם בארגיל הוא ג"כ ח"כ, אבל לרשב"א דס"ל דאין דמיון שקד דמת בעלי לשקר דגרסתני, הלא דהטעם דמחמת שנאה אומרת בדדמי, ספיר מחלקין בין שנאה לשנאה, וז"ל:

ואורי יש לדחוק, דלישנא דקטעה בינו לבינה משמע דקטעה גורמת שח"כ, וכיניו ענין שנאה, דאלו משום משקרת לחוד אין זה ענין קטעה, וכו"ל נחמתי למנקט דמשקרת ח"כ:

והנה בש"ע (סי' י"ז סמ"ח) סחם המחבר כהרמב"ם, דקטעה ינו לבינה כגון דלמגר גרסתני ז"פ ופלוני והכחישו וח"כ אמרה מת בעלי ח"כ, ומשמע בסחם אף בארגיל הוא ואפילו באומרת קברתיו, וכמ"ש בהג"ה שם, והרמ"א הכניס בין הדברים, או שהמיר בעלה, משמע דבהמיר לחוד אף בלא אמרה גרסתני אינה נחמנת, דאל"כ מאי חרי' שהמיר הא בלא"ה ח"כ, ודוחק לומר דהרמ"א נקט לרבותא דאף שאמרה גרסתני מכה זה שהמיר דהוי כמו ארגיל הוא קטעה דאש"ה ח"כ, דה"כ הו"ל לרמ"א לומר אפילו המיר, הלא ודאי דכוונת הרמ"א דבהמיר לחוד ח"כ, ומשמע אף בקברתיו, דהא כלל דין מומר ע"ש דין דגרסתני דסיים הרמ"א עלה אפילו קברתיו ומשמע דקאי על המיר, ומקור דין זה בש"ג, דהרי"ף [הוא רבינו ישעיהו האחרון] שכתב בשם מו"ה [היינו מורו זקינו הרב רבינו ישעיהו הראשון], דאם בעלה הניחה עגונה והמיר, קטעה בינו לבינה הוא ואינו נאמן, והרי"ף נכדו חלק עליו, שלא אמרו ח"כ בקטעה הלא כשהרגילה היא קטעה ע"י הגרושין שגילתה דעתה שאינה חפיה בו, אבל המיר דהו ומרד בה נחמנת ואין מחזיקים אותה למשקרה, עכ"ל, משמע להדיא דעת מו"ה הוא דאף דלא ע"י גרסתני אמרינן דהמיר הוי קטעה וחיישינן למשקרת דגם קברתיו ח"כ, וחשש הרמ"א להמיר כדעת מו"ה, אבל באמת המוס על המו"ה אף מדמה המרה לקטעה, הא משמע דקטעה הוא סיבא דחזין דמשקרת, והש"ס כהב דתליא בב' שיטות, דמאן דס"ל דגם בארגיל הוא ח"כ ה"כ בהמיר, אבל לחוס' דבארגיל הוא לא אמרינן דמשקרת ה"כ בהמיר עיי"ש, ואף דהא מ"מ לחוס' ולרשב"א ח"כ בארגיל הוא משום בדדמי, וראוי להמיר כרשב"א, וז"ל דכוונת הב"ש הוא דנחמנת בקברתיו כיון דלא חיישינן למשקרת רק לבדדמי:

ובי"ב המוס דגם להרמב"ם מה ענין המיר לקטעה דגרסתני, דבגרסתני חזין דמשקרת משח"כ בהמיר, וביותר דממנ"פ דהא י"ל דהרמ"א ס"ל דאף לחוס' גם קברתיו ח"כ וכמ"ש הרא"ם, ונכ"ה דהרי"ף שחולק על זקינו יסבור דל"ה לבדדמי בקברתיו, מ"מ י"ל דהרי"ף חולק ע"ש זקינו, דעת זקינו דמכה בדדמי ח"כ לומר קברתיו שחשש הרמ"א לדעתו. ואין מהאורך להב"ש לתלות בפלוגתא דהרמב"ם וחוספות, הלא דפליגי בשיטת חוס' אם נחמנת בקברתיו, ואם נימא דסברת הרא"ם ל"ש רק סיבא דמשקרת אמרינן דמשקרת פורתא, דהיבא דבאומדנא דידה הוא מת משקרת לומר קברתיו, מה שאין כן במומר, ח"כ ממילא גם להרמב"ם יש חילוק בין מומר לקטעה דגרסתני, ודברי הב"ש ז"ע:

ורכאורה היה נראה דטעמא דמו"ה דס"ל בפירושא דסוגיא, דרשב"א פליג על שמואל דקטעה בעלמא אף בלא גרסתני

גרשתי הינו נאמן, דבמקום קטע היישינן לבדלמי, ומה דלמרינן
 ח"כ דהרגיל הוא ולא קאמר ח"כ בקטעא דעלמא, היינו דזכו ממילא
 כגלל במה דח"כ דהרגיל הוא, דמשכחת רק בלא שיקרה בגרשתי,
 דאלו בגרשתי גם לר"ח ח"כ ונקושיית חוב, ונקיע לרבותא דהרגיל
 הוא לאורוי דלפילו בכה"ג דליכא שגחא כל כך היישינן לבדלמי,
 וס"ל למז"ה דלפילו קברתינו הינו נאמן לרשב"ה, דבמקום שגחא
 היישינן היכא דבדלמי לה שכוה מה אומרה קברתינו, מש"ה ס"ל
 למז"ה לדמות דגם בהמיר הכי הוא לדמות לקטעא דעלמא לרשב"ה,
 ונכדו חלק עליו זזה, דלכ"ע לא מקרי קטע אלא בגרשתי, או
 דס"ל ג"כ דלרשב"ה בכל קטע ח"כ, אלא דס"ל לפסוק כר"ה כיון דשמואל
 חמר דקטע רק בדרך גרשתי :

ואורם לפ"ו אחרי דהרמב"ם מפרש דקטעא רק בגוונא דמשקרת,
 וגם דעת הסו"ס הוא כן, דלכ"ע אית לכו לדשמואל
 דקטעא דוקא בגרשתי כמו שביארנו לעיל, וה"כ חף חס דעת מז"ה
 בפירוש הסוגיא דלרשב"ה בכל קטעא ח"כ, מהרהאי לסמוך יותר
 ע"ד סו"ס והרמב"ם וריח"ז נכדו, ויראה דיש ליישב פסקא דהרמ"ה
 דפסק כדעת מז"ה ולאו מטעמיה, דנהי דח"כ למילף מקטעא דמשקרת,
 מ"מ יש ללמוד מדין מה יבמי דח"כ לטעם דמיכני סיניא ליה, כדאיתא
 ביבמות (דף ג"ד ע"ה) וחמרינן דמחמת שגחא ליבס משקרת לומר
 מה יבמי, ח"כ ס"ה במומר, דכרי בסוף פ' האשה שלום, מצעי'
 במזכה גע לאשחו במקום יבס מהו, כיון דסיניא זכות הוא לה, או
 דלמא דזימנין דמרחמא ליה וחוב הוא לה, ומסקינן דחוללת ולא
 מהיבמת דמשויקן ליה לספיקא חס זכות הוא לה או לא, ואילו
 במומר שמוכה גע לאשחו כתב רבי (ס"ה ק"מ) שס רבינו ירוחם
 שגדולי ההכרונים כהנו דמגורשת ודאי זכות הוא לה דסיניא ליה,
 וכן בהשו"ה הר"ן בשם הר"פ דודאי זכות הוא לה, דלא תרלה לחזר
 לו ועוב לך המות ממנו עיי"ש, הרי לכך גדולי רבוואתא במומה
 יותר כניא ליה מלגבי יבס, ח"כ כיון דח"כ לומר ימת יבמי דכיון
 דסיניא ליה משקרת, מכ"ש במומר דסיניא ליה יותר דאינה נחמנת
 לומר שמת :

דהריא"ז וזקנו דלא למדו מדין מה יבמי, י"ל דס"ל דשחי מה
 יבמי דקיל לה האיכור דהוא רק חייבי לאוין ובמ"ש
 הרמב"ם, חודס"ל כדעת הר"ן כפשוטה דחולק על הר"פ דמומר שזיכה
 גע לאשחו מהיבמת דדמי לקטעא.

וא"כ בפסקא דהרמ"ה במומר דחושש לפסקא גדולי רבוואתא
 סג"ל דמומר המזכה גע לאשחו מגורשת ודאי, דדנין לזיכוי
 ודאי דסיניא לי, וטדיף מן מזכה במקום יבס, ח"כ ממילא דדין דבמומר
 ח"כ כמו במת יבמי :

עוד יש לדון דבמומר ח"כ מה בעלי, דזה אינה שנים שבח לידי
 טובדא באשה שבעלה הרחיק ממנה זמן רב והיא גתה תחתיו
 ואח"כ בא ע"ה והעיד שמת בעלה, והי' אז בין כשא לעשור, והרבהתי
 דחולי עיקר דייקא מן חומר היינו מה שתלא מן בעלה הראשון
 אבל בינתה דחבורה לו, י"ל דמשום בעלה השני שראונה להנשא
 לו, לא מקרי חמור, ובמ"ש המאור בהיהא דע"ה ביבמה, ומחמת
 טרדת הימים הקדושים הנחתי הדבר עד אחר ימי המועד, ובנתים
 בא בעלה ולא הולדתי לדקדק ביסוד זה ככל האורך.

ואם כנים הדברים שהרבהתי אז, ח"כ ככה במומר דממילא אינה
 יכולה להיות עמו כמ"ש רשב"ה (סי' חלף קס"ב) והוי רק
 חומר משום בעלה השני, י"ל דלא מקרי חומר, אך אח"כ הי' לי
 ויכוח זזה היסוד עם הגאון חב"ד דליכא מ' יעקב ז"ל בעל הוות
 דעת, וכסכים דגם זה מקרי חומר, וכן הסכים חתני הגאון רבי
 משה נ"י חב"ד דק"פ פרעשבורג, ואני בעניי הוכחתי זה בראיות ברורות:
הא' ממה דפירש"י בסוגיא דקטעא כד"ה דמשקרת דכרוב שגחא
 מתכוונה לאכור עליו, משמע דלומר שבעל זה מה בעלי
 בכדי להסרה עלמה עליו, וכן מבאר בלבון הרא"ה סג"ל דלומר מה
 בעלי דזזה הפעולה השמט ממנו, ואמאי לא בפשוטו, כיון דשוכח
 לבעלה ואינה רואה בו, ממילא ליכא להאמינה מכה חומר דבסופה,
 דהא אינה רואה כלל בבעלה זה, דמכה שיקרה לומר גרשתי חזינן
 דסיניא ליה ואינה חפויא בו, הו ליכא חומר דבעלה הראשון דלא
 אכפת לה זזה, דהא רואה להשמט ממנו, ולמאי הולדכו להוסיף

דלומר מה בעלי בכדי להשמט ממנו, חש"כ דמ"מ הוי חומר ודייקא
 שלא להשגח למי שחלטרך ללא ממנו, מש"ה הולדכו לומר דמ"מ
 מכה שגחא לבעלה עושיית פעולה בכדי להשמט ממנו, ואינה חוששת
 לחומר נגד הפעולה להשמט מצעלה, ובחמת במה יבמי דח"כ דסיניא
 ליה דעושיית פעולה להשמט מיבס ואינה חוששת לחומר שלא.

הב' מסוגיא זו דקטעא, דהנס לכאורה תמוה במה דלמרינן
 ואלא דלמרה גרשתי, הו חמר רב הסוגיא האשה שאמרה
 לבעלה גרשתי נחמנת, הו בפשוטו י"ל דלמרה שלא בפניו גרשתי
 בעלי, והנה לפמ"ש הב"ש (ס"ק ק"מ) דבאומרה גרשתי, חף
 דבזה ח"כ מ"מ בלא הוכחה נחמנת ח"כ לומר מה בעלי, דלא
 הוחקס לשקרנית, וח"כ ניחא דבאמרה שלא בפניו גרשתי לס"ד דמייירי
 בלא הוכחה בעדים, חף דח"כ שגרסה מ"מ כיון דלא הוחקס
 לשקרנית נחמנת לומר מה בעלי, ובחמת מכה קושיא זו הוליא הב"ש
 דינו, [ובחמת חידוש דינו חף דלינא דגמרא, ובחמרה שלא בפניו
 שגרסה] וחולס דברי הב"ש לכאורה מוקשים, דהא משמע, דבלאו
 מימרא דר"ה דגרשתי נחמנת הי' ניחא לאוקמי בגרשתי, והו מ"מ
 לא הוחקס לשקרנית ונחמנת, וח"כ כיון דמוכח דהי' ס"ד לומר חף
 דלא הוכחה בעדים מ"מ כיון דלא האמינו לה טענת גרשתי ח"כ
 לומר מ"כ, ח"כ דהרר קושיא לדוכחא דלוקי באמרה שלא בפניו
 גרסה, גם סברת הב"ש בעלמא מוקשה, כיון דחין מסרינן אוהה
 באמינתה גרשתי וחוששין לשקרא, למא תהא נחמנת לומר מה בעלי
 הו חס נידון דשיקרה במה דלמרה גרשתי ממילא חשך לומר מה
 בעלי, כמו דלמרינן בהוכחה בעדים, ומה בכך דלא הוכחה
 בעדים דהא להלך דלא נחמנת והיא רתה להפקיע עלמה בשקר טוב
 ח"כ במת בעלה.

ולזה הי' נראה בפשט הסוגיא, בהקדם אינה יסודות מולקוט בעיה"ו:
הא' דנראה באמת כהן דלמרה שלא בפניו שגרסה חבורה לו,
 חף למשנה אחרונה דחלינן דעיניה נתנה באחר, מ"מ כל
 ידע זה בעלה דמשקרת לא חלינן דלומר שבעל דעיניה נתנה
 כדאיתא בסוגיא דסוף נדרים, חף דהתם איתא כן באומרה גרשתי
 היינו דוקא לענין היתר להשגח לאחר, אבל לאסור נפשה על בעלה
 כהן, גם בגרשתי כיון דגם שלא בפניו הוי קלת חזקה דאינה משיזה
 נחמנת לאסור עלמה על בעלה כהן, ודמיה להיהא דסוף גיטין
 דח"כ שפשה ידה וקבלה קדושין מאחר שלא בפניו, דמגרש ראשון
 ונשאה שני, ואין במשמא לחלק בין אמרה שלא בפניו למעשה
 שלא בפניו :

הב' באומרה גרשתי ובלו עדים והכחישו מותרת לבעלה כהן
 ולא חמרינן שויתה אנפשה חד"ה כיון דידוע להב"ד דודאי
 שקר בפיה, זזה חנו דנין חותה לעיניה נתנה באחר, חף ידוע זה
 בעלה דמשקרת, וביותר לפ"מ שכתב הר"ן בנדרים שם דל"ש שויה
 אנפשה חד"ה לאסור עלמה על בעלה כיון דמשועבדת לו, אלא
 דלמנתה ראשונה נחמנת לומר עמאה חני דלמרינן דאי לאו דהחמת
 כן לא היתה מצויה עלמה לומר כן, וח"כ בגרשתי והוכחה בעדים
 דודאי משקרת להו כל כמינה למיכר עלמה על בעלה, וחף למ"ר
 אינה נחמנת :

הג' דמבאר במהני דכחכות (דף כ"ג) דחס יש עדים שהיא
 ח"ה אינה נחמנת לומר שלא בפניו שהיא גרושה, וחף בנשאה
 חלה. כדלמרינן שם דהך בבא דחס משנשאת בלו עדים לא חלה
 קאי רק חסיפא דנשביתי אבל לא חרישא דח"ה הייתי. וחף לחידך
 לישגח דקאי גם חרישא דלא חלה משום דשלא בפניו חויבא ג"כ קלת
 חזקה דאינה משיזה, מ"מ משמע דוקא בנשאת בהיתר ע"י הפה
 שאכר. אבל בעלמא שאמרה גרשתי וידוע שהיתה ח"ה חף בנשאת
 חלה. מדקתני מהני דהין רק באומרת ח"ה הייתי וגרושה חני, וגם
 הו חמרינן מאן דמחתי חרישא כ"ש חסיפא הרי דלא קילא רישה
 מחסיפא. וכיון דבידוע דנשביתי ואמרה טהורה חני דח"כ חפילו נשאת
 חלה, הי' מכ"ש בח"ה שאמרה שלא בפניו גרושה חני, דחס נשאת
 חלה, והכי דייק לישגח דהר"ן בכחכות שם שכתב כיון
 דנשאת בהיתר :

ועי' יסודות אלו מרובה הסוגיא, דליכא לאוקמי באמרה שלא
 בפניו גרשתי, דהא חתמא קחתי חף באמת כהן, דבזה
 חסיה

וזה פרכין מדרש"מ דבגשתי מתירין אותה לכתחילה, וזהו משני
 הדוכחה בעדים דזה הך בנשה כהן דליכא חומר לגבי עלה
 הב' מ"מ ח"כ, דמחמת שנאה רזיית להשמיט מבעלה דהא מכה
 גרשתי אינה מופקעת ולא נאסרת לבעלה, כיון דהוכחשה לאו כל
 כמינה לשוי' אפשה חד"ל וכמוכר לעיל, משום הכי לאומרת מה בעלי
 דבזה גומרת הפעולה להשמיט ממנו, וכו' נכון מאד בעזה"י :

עוד

כ"ל רחיה ליסוד הכ"ל דחומר דתל"א מבעלה הב' ג"כ כ'
 להאמינה, דהנה בתום' צ"ב (דף ג"ב ע"א ד"ה ח"ן וכו')
 וח"ת כי איכא ב' עדים לא דייקא דליכא חומר דלאמרי' ביבמות (דף כ"ה)
 ניסת שלא ברשות צ"ד מותרת לחזור לו, ולכאורה תמוה, הא
 מבואר ביבמות (דף ל"ה) דר"ש הוא דאמר הכי אבל ח"ק ס"ל דגם
 בזה תל"א מזה ומזה, וח"כ דגמ"א דברייתא כח"ק, ובפרט דקיימא
 כן להלכה, ואי דקושייתם לרב שעת דאמר שם הלכה מכלל דפליגי
 וכו' וס"ל דליכא פלוגתא בזה, ולדידיה יקשה מהביריתא דב' חומרים
 מה, ג"ז אינה קושיא, דהא קושייתם בנויה רק על היסוד למאי
 דפסקין דתרי ותרי הוי ספיקא דרבנן ומדלאורייתא אוקי אחזקה ח"א
 והא דנאמנת בברי' לו ע"כ משום דדייקא מגרעה לחזקה אשת איש,
 אס כן יש לומר דרב שעת ס"ל תרי ותרי הוי ספיקא דלאורייתא,
 וזהו תמים גדולה לכאורה :

וצ"ל

דקושייתם לרב דאמר לא שנו תל"א דנשאת מבואר דס"ל לרב
 דנשאת וח"כ ב' עדים דלא תל"א דוניה דמתי' דמיידי
 דנשאת בהיתרא, אלא לל"ק דשם אשמועינן רב דבבאו עדים לכ"ע
 ל"ת אפילו ב' עדים וזה"כ ינשאת, ולל"ב אשמועינן דדוקא בנישאת
 וח"כ ב' עדים לא תל"א, וזהו הקושיא לרב לשיטתי' דפסק כר"ש
 דנשאת שלא ברשות דמותרת לחזור לו, ח"כ בנשאת וח"כ ב' עדים
 לרב דייקא, ואי לרב סב"ב דתרי ותרי הוי ספיקא
 דלאורייתא, ח"כ מאי פרכין מאי למימרא הא עובא אשמועינן,
 דלא נימא דברייתא כח"ק ויש חומר ואיכא דייקא, אבל לר"ש
 ח"ן הדין כן, לזה הולך רב לומר דהך לדידיה דפסק כר"ש מ"מ
 בנשאת וח"כ ב' עדים לא תל"א דתרי ותרי ספיקא דלאורייתא,
 והולכנו לתירוצ' דמ"מ בזה דנשאת תחתיו אחר שצ"ח העדים
 המכחישים מקרי ג"כ דייקא :

ובזה

מיושבים לי דברי רש"י ביבמות שם ד"ה וקשה דפנו וקשיא
 לרב, וקשה לי, הא בל"ה קשה דברייתא זו או דלאורייתא
 דלעיל, ואלדברא על רב ליכא קושיא כ"כ דהא יש לו תל"א דמסייע,
 דברייתא דלעיל, ולא מלאחי' למי ששעיר בזה, ולפי הכ"ל י"ל
 דס"ל לרש"י דייקא רק בהחילת נשואין, אבל לא בזה שנסארת
 תחתיו, ובאמת דברייתא רק כח"ק דנשאת וכו' עדים ג"כ תל"א
 מזה ומזה ואיכא חומר, ורב דפסק כר"ש ודעפ"כ ס"ל דלא תל"א
 דס"ל תרי ותרי ספיקא דלאורייתא, ומה שכתבנו דח"כ מאי פרכין
 על רב מאי למימרא הא רב אלעזרין לאשמועינן דתרי ותרי ספיקא
 דלאורייתא יש לדחות בקל, דב' עדים לרב לאשמועינן בעלמא דתרי ותרי
 ספיקא דלאורייתא וממילא נדע דהכי ל"ת דתקני' דברייתא וליכא
 למימרא דמ"מ הוי ס"ד דהך תרי ותרי הוי ספיקא דלאורייתא והוי
 ספק השקול, לא מהני לאומרת ברי' לי רק בלידוף דייקא, והיינו
 לת"ק אבל לא לדידיה דסב"ב כר"ש דליכא דייקא, דזה אינו, דאם
 תרי ותרי ספיקא דלאורייתא דהעדים מסלקים לכל החזקה, ה"י
 מסלקין לחזקה דדייקא והוי ספק השקול, ומוכח מהביריתא דבספק
 השקול מהני ברי' דידה. דגמגמ"פ דאם תרי ותרי ספיקא דרבנן הוי
 דייקא נגד חזקה ח"א והוי ספק השקול ואם תרי ותרי ס' דלאורייתא
 מסלקין לחזקה ח"א ולחזקה דדייקא וכו' ס' השקול, וכיון שכן ליכא
 למימרא דברייתא דהכדי. ד"ל דברייתא דפנו דמיידי בפשטו
 דנשאת וח"כ ב' עדים ס"ל כר"ש וליכא חומר וליכא חזקה דדייקא
 לגרע חזקה ח"א, וברייתא דלעיל כח"ק דר"ש וליכא דייקא, לזה
 פירש"י דהפריכה לרב דפסק כר"ש ודעפ"כ ס"ל דל"ת קשה דברייתא
 דפנו ונכון בעזרת השי"ת :

אורם

תמוה לי מאד, למא דס"ל לחוס' דייקא רק מכה דנשאת
 תחתיו, מאי פרכין דברייתא דפנו. הא ההם דת"ב
 ג"כ אומרים דמה. אלא דאמרו השתא הוא דמה, ובוז למא לה
 דייקא אס מה מקודם או לא. הא מ"מ ח"ן בעלה קיים ולא ישוב
 הליה

הסיה נאמנת לומר מה בעלי דל"ש בה לומר דמחמת שנאה חומר
 כן להשמיט עלמה מבעלה, הא כבר ה"א משומטת ממנו משעה
 שאמרה גרשתי, וראוי להאמינה מה בעלי משום חומר דבעל השני :
ואף דמרא דשמעתא ביבמות הוא שמואל, והוא סב"ב בסוף
 גיעין דפשטא ידה וקבלה קדושין מאחר דמותרת לראשון,
 ובפשטו משום דח"ל גרשתי לאפוקי עלמה מבעלה מחשש עיניה
 נתנה בלאחר, מכל מקום יש לומר דליכא מאן דפליג בזה על שמואל,
 דקטע דמתני' היינו בדרך אמירתה בגירושין וזה פרכין אליבא דר"ב :
ואף ליישגא ב' דכתובות, דבבא ולא משנשאת ב' עדים קאי גם
 חרישא, דבנשאת בהיתר לא ה"א, וח"כ לא יהי' חומר בסופה
 דאם יבא בעלה ל"ת מהשני ע"י אמירתה שאמרה גרשתי ונשאת ברשות
 צ"ד דהך דחזין דאמרה מה בעלי בשקר דלאמירתה מ"ב הוי ג"כ העזה
 כמו גרשתי שלא בפניו, דמ"ש גרשתי ומ"ש מה בעלי, דהך דמהרש"א
 ביבמות (בהוס' ד"ה ב'אוחו עשה) כתב רק בדרך ואם נימא דמה
 בעלי הוי ג"כ העזה כמו גרשתי, מ"מ בנשאת הסברה פשוטה הכי,
 ומוכח כן מכה קושיית המהרש"א שם ממה דהקשו ההוס' דהכה נאמנת
 מה בעלי במנו גרשתי הא מה בעלי לא הוי העזה והוי מגו דהעזה
 [ובאמת מה דנקט המהרש"א דמנו דהעזה לא אמרינן בפ"ק דבב"מ,
 לענ"ד ליהא, דהא חוס' ס"ל דרק ההם דהוי מגו לאפשרוי משבועה,
 אבל בעלמא אמרינן מגו דהעזה ע"כ לענ"ד כך ראוי להקשות כיון
 דהנאמנות גרשתי הוא רק מחזקה דליכא מעיזה, הרי דדין
 להבירא אלימתא דח"ל להעין לאפקועי עלמה מבעלה וח"כ ממילא
 ליכא מגו דגרשתי דהא אמרה דח"ל להעין לומר כן, ומס"ע כתבתי
 בגליון הש"ס חו"מ (ס"י ס"ב ס"ק ד') ד"ה כ' בנשאת וכו' אמרינן
 מגו כה"ג ח"ע"ג דליכא העזה, וכתבתי לענ"ד הכא דמה דלאמרינן
 אותה מתנה נסת' לי מכה החזקה דליכא מעיזה, וע"כ דמחזיקין
 זה לחזקה גדולה, דאינה יכולה להעין לומר כן בשקר ח"כ ממילא
 ליכא מגו. דהא אמרה דח"ל להעין לטעון כן ח"י מוכח דס"ל לחוס'
 בפשיטות דח"ן חילוק בזה בהעזה בין גרשתי למת בעלי, דבשניהם
 הסעזה בשוה.

וכמה דהקשה המהרש"א שם, דח"כ דס"ל לחוס' בפשיטות דבשניהם
 הסעזה בשוה, הו"ל לחוס' להקשות דכי סיכי דנאמנת גרשתי
 ה"י תהא נאמנת דמ"ב, לענ"ד י"ל דלאמרינן לה דק נגד חזקה
 אחת היינו חזקה ח"א, אבל מה בעלי ח"י נגד שני חזקות חזקה ח"א
 וחזקה ח"י :

ובדברי חוס' ח"ו לא יכלתי להבין, ולעמוד על עומק כוונתם
 הא להדיא מפורש במתני' דכתובות, דבאם יש עדים
 שהיא ח"א אינה נאמנת לומר גרושה ח"י, ומה בקשו דקושייתם
 ובהירוצ' הראשון, וגם בהירוצ' הב' כתבו רק בדרך אפשר הא מפורש
 כן במתני' וד' יאיר עיני' :

במ"ב י"ל דמה שאמרה מה בעלי ובא בעלה, לא אסרע נאמנתה
 גרשתי מחמת חזקה דליכא מעיזה דמכתי' בנשאת בהיתר
 דלא תל"א, דמה שאמרה מה בעלי בשקר, בזה אינה מעיזה, דאם
 האמת אהא דגרשה אינו עוד בעלה ויכולה להעין לומר מה בעלי,
 וח"כ לא יכא חומר בסופה דאם יבא בעלה לא תל"א מהשני ע"י
 טענתה מכבר גרשתי ונשאת בהיתר, מ"מ נלענ"ד דדוקא נשאת
 בהיתר בטענת גרשתי מכה הפה שאסר, אלא דאחר שניסת ב' עדים
 עדים והיתרע המנו שלה, מ"מ כיון דהאמינו אותה גרושה ח"י,
 וגם איכא ק"ת חזקה דליכא מעיזה, הניחו אותה ח"ל בהיתר
 הראשון דנהגרשה, אבל בנ"ד דלא האמינו לה לעולם בטענת גרשתי
 כיון דמוחזקת לא ח"א אלא דיתרת בהיתר מה בעלי, בזה אס יבא
 בעלה דדין דהאל מהשני, כיון דליכא לקיימה היתר הראשון
 משום מ"ב, וח"כ בהמרה שלא בפניו גרשתי דבאשת כהן נאמנת
 מה בעלי משום חומר דבעל השני, וזהו רזונו לאוקמי' בגרשתי,
 ד"ל דכלאו דרב המנוח' דהך דלכתחילה ח"ן מתירין אותה, מ"מ
 אס ניסת לא תל"א מכה חזקה אלימתא דידה דח"י להעין בפני בעלה
 דמהני לעינין דאם ניבאח לא תל"א, דח"ן בזה סתירה ממתני' דכתובות
 דכהה מיידי דאמרה שלא בפניו גרושה ח"י, וח"כ ליכא חומר
 בסופה דאם יבא בעלה לא תל"א מבעלה השני ע"י טענת מכבר
 גרשתי, משי' גם בנשאת כהן ח"כ דליכא חומר בסופה ולא דייקא,

אליה עוד, וגם הכחוש לא תפסיד, דהא מעשה הנשואין שלח
 היה עפ"י צ' עדים וליכא חומר דהיא כחושא, ומה שנשאר עתה
 תחביו בזה לא פשעה נגד בעלה הראשון, וכו' כונתה אחר מיתה
 בעלה דלא מפסקה כחובתה. וגם חומר לגבי השני ליכא דמה
 תפסיד בשאריות תחביו, דאם יפסלו עדים הראשונים אף אם
 לא תעמוד תחביו יכיה הדין דהלא ממנו מהמת איסור עומאה,
 וא"כ ה"ן הפרש לה אם תלא עמה או אח"כ, וגם הכחוש לא תפסיד
 מהשני, דהא מיירי בניסת לא מעידיה ע"י הודאת בע"ד דנשאת
 כדון ושמותה לו. וזה תמיך גדולה לע"ד:

והנראה

מזה הכרח גדול לסברת חוס' כתובות (דף כ"ו ע"ב
 ד"ה אין וכו') א"נ ש"ס דאיכא ריעותא דפרי נטמאת
 לפניו וכו'. סיכא דאיכא חרי ותרי לא אמרינן השתא הוא
 דאתרע, עיי"ש, מצוהר דהא דתרי ותרי חוקמה לחוקה,
 היינו בחוקה אלימתא דלא אתרעי, אבל באתרעי ובחנו לומר מכה
 החוקה השתא הוא דאתרע, בזה כיון דהחוקה לא אלימתא לא
 מוקמי לחוקה בפקוס חרי ותרי. ולפ"ז שפיר פרכין מצרייתא
 דדפנו. דכתיב דהא ליכא חוקה דדייקא, הא מ"מ גס חוקה א"ל
 וחוקה חי ליכא, כיון דע"כ השתא מת וכו' ספק השקול דלא תלא,
 כמו בצרייתא דלעיל דע"י דחוקה דדייקא מגרע לחוקה א"ל והוי
 ספק השקול דלא תלא:

ובזה

יש לפרש עוד ככוונת רש"י הג"ל במה שכתב וקשיא לרב.
 וסייגו דיכוד זה דחוס' כתובות ג"ל להנתיק דהוי ג"כ
 חוקה כשעה מליאתה שהיה מכבר כן, אלא דחוקה דמעיקרא
 עדיפא לומר השתא הוא דאתרעי. ובזה בתרי ותרי ל"א חוקמי
 לחוקה. ויכוד זה עלמנו דיש ענין לחוקה כשעה מליאתה הליא
 בפלוגתא דרב ושמואל בקדושין ביומא דמשלם שיתא, דכחותו יוס
 עומדת להסתמות ללאת מנערת לבגרות. דסבר רב כתיב ה"ה
 בוגרת וא"ל לקדושי אביה, וסייגו כיון דביוס הסו"ל ליכא חוקה
 דנערת אמרינן חוקה כשעה מליאתה, ושמואל דסבר חוששין
 לקדושי שניהם ס"ל דכשעה מליאתה לא מקרי חוקה:

ובזה

אמרתי ליישב קושיית חוס' בקידושין במה דפרכין שם
 ומ"ש ממקוה, דהקשו דגם לרב לפרוך דהא רק ביומא
 דמשלם שית פליג דליכא בזה חוקה דמעיקרא, ואמרתי דלרב ליכא
 קושיא, ד"ל במקוה חוקמי חוקה עמא לחוקה מקוה, וממילא
 אמרינן חוקה דהשתא שנמלאת חכר שתיב כן מקודם, לזה פריך
 רק לשמואל, דלא ס"ל לחוקה דהשתא א"כ במקוה יתיב רק ספק,
 ומשני דהוי ב' לריעותא, דהיינו דמוקמינן ריעותא שלפנינו
 לחוקה עומאה, ולפ"ז לאחר שהמרנו דמאי דפרכין מהסו"ל דדפנו
 דהא חוס' ליכא חוקה דדייקא ואע"ג דמ"מ הוי ספק השקול דלא
 מוקמי בחוקה א"ל וחוקה חי, כיון דתרי מת לפניך, וכדברי
 חוס' כתובות הג"ל, ולזה דייק רש"י לרב פריך, סייגו לרב דס"ל
 בקידושין דחוקה כשעה מליאתו, בזה בתרי ותרי לא מוקמי
 לחוקה דמעיקרא:

אולם

עדיין קשיא לי מסוגיא דיבמות (דף ל"ג ע"ב) ח"ל ר"ש
 תנייתו, ח"ל מת בנך ואח"כ מת בעלך וכו' מאי חויה
 דמתתה אהני, ובחוס' שם דאע"ג דתרי ותרי ס' דרבנן ואוקמי
 לחוקה איסור ליבם, אור"י סיכא דהיבם אמר ברי לי וכו', בזה
 קשה הא לא אתרע חוקה איסור ליבם דאם כבעל מת קודם קיימא
 עדיין בחוקה איסור ליבם, וחוקה דדייקא ליכא במה דנשאר תחת
 היבם אחר שצאו עדים המכחישים, דהא לא תפסיד מידי בזה,
 דאם יפסלו כת הראשונה לא יתיב לה לעולם היתר ליבם ותלא ממנו,
 וא"כ למה לה לדייק אס' מת הבן תחילה או לא אחרי שכשצאו
 עדים המכחישים כבר היא תחביו דיבם, ובין כך ובין כך אם
 יפסלו הכת הראשונה לריכא ללאת מהיבם, אמנם בזה ליכא
 קושיא, דהא כל עיקר דהולירו חוס' לומר דדייקא הוי במה דנשאר
 תחתיו, היינו דתחילת נשואין כיון דב' עדים תחיה מותרת לחזור
 לו, אבל הכא במה בנך דדייקא מיד קודם היבום שלא תנשא לו
 ללאת אח"כ ממנו, דאם יפסלו העדים תלא מהיבם ובעלה הראשון
 הוא מת וכו' כמו חומר דתלא מזה ומזה, א"כ מוכח מזה דחומר
 מכה השני לחוד מספיק לומר בו חוקה דדייקא:

גם בלח"ה קשה כזה במה דאמרין ביבמות שם אלא לאו בחד
 הא ע"א נאמן רק בליכוף דייקא, ובזה בע"א חומר מת בנך
 ואח"כ מת בעלך אס' תידוק ויבורר לה שמת בעלה לא תידוק עוד
 אס' מת בנה קודם, הא בעלה מת ולי"ש חומר דבעלה הראשון,
 ואף לפ"מ שכתבו חוס' שם (ד"ה ע"א ביבמות) כחיל ואיכא דייקא
 בשאר נשים מדקדקת גס זו, וזה שייך בע"א חומר מת בעלה
 להחירי ליבם, אף דתחיה מותרת להראשון כקושיית חוס' מ"מ כיון
 דדרך כל הנשים לדייק על מיתה בעלה גס היא דייקה ע"ז, אבל
 לענין מיתה הבן דל"ש כן בשתם נשים ושייך רק לענין יבום, סיכא
 דמה בעלה כולס חין מדקדקים, אע"כ דאף דמת בעלה, דייקה
 קודם היבום שלא תלטרך אח"כ ללאת ממנו, הרי מוכח דדייקא
 ג"כ משום חומר דבעל השני, וסרתי ברורה לע"ד בעוסי:

באופן

דנשתלק הפקוק סב' הג"ל, דבחומר אף דליכא חומר
 דבעל הראשון מ"מ דייקה, ואלאחאן עלה נשתלק ג"כ
 פקפוק הראשון דבמומר דסיניא ליכ יוסר מיבם, וכיון דלתיב נאמנת
 לומר מת יבתי ח"כ ג"כ לומר דמת המומר, דשאיני יבם דעושיית
 כן דרך תחבולה לומר דמת יבמה להשמט עלמה ממנו, ואינה חוששת
 לשום חומר, אבל במומר דבלח"ה משומעת ממנו, דלדעת המרדכי
 [וכוא דעת י"א בהגהה ש"ע בסי' קנ"ד] דמומר כופין אותו להוליא,
 מכל מקום על כל פנים חין כופין אותה להיות עמו, וא"כ היא
 משומעת ממנו, ובפרט גס בתחבולה זו, דאומרת עליו דמת
 והנשא לאחר, אס' יבא המומר דאסורה לו, דהוי כוונתה, מ"מ
 בזנתה ג"כ חין ברור דכופין להבעל להוליא בנת, [עיי' חוס' ריש
 זבחים ד"כ סתם], וכארכתי בזה בתשו' בעוסי, ח"כ דלתיב
 מרווחת בתחבולה אמרינן דדייקא משום חומר דבעל שני, וזה
 דין ריש' הזקן לדמות מומר לקטעא, אפשר שאז היה הדין
 בערכאות לכופה להיות עמו. אבל עתה דמדינת דמלכותא חין
 מניחין אותה להיות עמו, י"ל דל"ש לומר דעושיית כן להשמט
 ממנו, וגלמנת לומר עליו דמת דדייקא משום חומר דבעל השני:

והנה

בני"ד במה דנכרי מסלפ"ת שמת, אס' יגדון דבמומר הוא
 ח"כ לומר שמת, י"ל דגם מסלפ"ת לא מהני, דאף
 להחולקים על הרמב"ם בע"א בקטעא דל"ח לשכתיו, היינו מטעם
 שבקשו שרשב"א והריעב"ה, דאס' היה תשקר כל ישראל מי החוקו
 וזכו שייך בעד ישראל, אבל בנכרי מסלפ"ת י"ל דבכ"מ דהיא ח"כ
 דחשדינן דמושקת חשדינן גס כן לשכור את הנכרי שיאמר כן
 בדרך מסלפ"ת:

ואפשר

דזכו טעמא דהסוברים בש"ע אה"ע (סי' ז' ס"ב
 בהג"ה) דבשבויה חין נכרי מסלפ"ת נאמן, אף דבא"ל
 סומכין על מסלפ"ת, והיינו כיון דלתיב ח"כ לומר על עלמה טבורה
 חני חיישין ג"כ ששכרתו להניד:

וא"כ

בני"ד דיש ג"כ ע"א דמעיד שמת המומר, בזה לע"ד לסמוך
 להקל, דאף אס' נדמה מומר לקטע, הא בע"א בקטע ובע"א
 שמת היבם ג"כ ס"ל לרוב הפוסקים דנאמן, וזכו עלמנו לדמות מומר
 לקטע, הא דעת אחרונים נוטים יותר להכריע כדעת הרי"ף
 דבמומר נאמנת לומר מת בעלי, ח"כ בע"א יש לסמוך להחיר,
 [ובת"ש סט"ז להדיא דע"א במומר נאמן, ובה"ש העתיק לדברי הע"ז
 דל"ת, וכוא ע"ס, דבע"א בקטעא קיל דל"ת, וממילא במומר
 הנשא, וכן מפורש בע"ז להדיא דע"א במומר נאמנת, והיינו דנשאת
 לכתחילה, וכן דעת תשו' שער אפרים] ובפרט למה שביארנו דעתה
 שפ"י דינא דמלכותא חינו רשאי לגור עמה, ובפרט בני"ד דבמומר
 לקח לו אשה נכרית דבדלתי מוחים אותו שלא להחזיקו גס אשתו הראשונה
 הישראלית, ח"כ ל"ש טעמא דרלוית להשמט ממנו, ועדיפא מקטעא
 וממת יבתי, ח"כ עכ"פ בע"א יש לסמוך להחיר, כוללע"ד בעוסי,
 ובאופן שסיכמנו עמי עוד ב' רבנים להחיר כן מטעם דידי, כן
 מטעם אחר, ידוידו ד"ש חמתו:

עקיבא בס"ו הרב רבי משה גינו וצללה"ה מא"ש

בשורי המכתב

עומד חני כעת בתומה בסת"ן כתובות ר"פ המדיר, ומיהו
 למסקנא אפילו נדרה היא מנכסיו, אע"ג דאפשר בפרנס
 וליא

יוליא לאלתר ויתן כתובה, דאמרינן מסני סגי לה וכו', וליכא למימר דה"ע לר"י אחר, אבל רבנן לא מודו, דהא הן במתני' דבסמוך ע"ד שחאמרי לפלוגי כו' דע"כ מיירי דתלמה בתשמיש וכו', דאל"כ אמאי יוליא ויתן כתובה הא אין בידו להפד, וש"מ דאמרינן מסני סני עכ"ל, ותמוה לי דהא בפשוטו י"ל דמיירי דתלמה בקישוט דיכול להפד לרבנן דקישוט הוי עיכוי נפש, ובזה א"ל לה להמתין דא"ל להיות בלא קישוט אף יום אחד, כדס"ל לרבנן במתני' בנדרה שלא תתקטע דיווליא לאלתר, ואי דהו"ל למתני דלר"י תמתין בעניות יב"ח ובעשירות ל' יום, וכעין שכתבו סוס' בסוגיא, דלא מוקי דתלמה בפירות, דהו"ל למתני דלר"י יום אחד יקיים, זה אינו, דהא לר"י דס"ל דקישוט לא הוי עיכוי נפש, ואין הבעל יכול להפד, ליכא כלל הדין דיווליא, וכל עיקרה דמתני' רק לשיעורא לכמה תמתין, אבל מה דלר"י יוסי אין הדין דיווליא ויתן כתובה, מזה לא מיירי מתני', ומש"כ לא תני דלר"י וכו', גם דלמא מיירי בתלמה בתשמיש וקישוט, דבזה לכ"ע יוליא מיד, דלרבנן משום קישוט, ולר' יוסי הא הבעל יכול להפד משום תשמיש, ולהמתין שבת א' לא אמרינן, דלר' יוסי הא אמרינן מסני סני, ונע"ג:

ובעיקר מה דגמגם הר"ן לומר דלמא רק לר' יוסי אחר, אבל רבנן לא מודו, לכאורה הוא גמגום חלוט מאד, דמכ"ח להמליץ פלוגתא דתנאי במה דלא מלינו, ובפרט דנעטרך לומר דה"ק במדיר שלא תתקטע לא מיירי בתלמה, ור' יוסי מיירי בתלמה דזהו ודאי דוחק, וכנראה מפי"ש"י בפרכת הש"ס, ותתקטע ותאסר, ואמאי יוליא לאלתר וכו', הרי נקט לפרכת הש"ס על ה"ק, ואף דאינו מוכרח דה"ק מיירי בתלמה מ"מ מיירי בחד גוונא עם ר' יוסי, [ומה דלא פי"ר ש"י בפשוטו דפרכת הש"ס על ר' יוסי, דאחר דכלה זמן קישוט תתקטע ותאסר שבת א', כתבנו בארוכה במק"א] ואך בדרך זה יש לגמגם לדניא, דלמא דוקא למ"ד דקישוט לר' יוסי אפילו בינו לבינה לא הוי, מוכרחים לאוקומתא דמסני סני אבל לר"י דס"ל לבינה דר"י דהוי בינו לבינה, וא"כ מתני' כפשטא ולא מיירי בתלמה, אין הכרח לדניא דמסני סני, ובזה לא שייך כדברינו דמכ"ח להמליץ פלוגתא, ד"ל דקך מ"ד דס"ל דלא הוי אפילו בינו לבינה לא ס"ל לסברא דמסני סני, אלא דלדידיה מוכרח קן ממתני', אבל לר"י כיון דליכא הכרח ממתני' מ"ל להמליץ סברא דמסני סני, ואולם ע"ז קיים שפיר ראיית הר"ן, דמ"מ מוכח קן מאידך מתני' דע"מ שחאמרי לפלוגי, דמיירי ע"כ בתלמה בתשמיש או בזמנות, וליחא לדחיתוהי הנ"ל, דאימא דמיירי בתלמה בקישוט, דמ"מ יקשה דלמתי דלרבי יוסי תמתין בעניות יב"ח חודש ובעשירה ל' יום, כיון דגם לר' יוסי לא אמרינן מסני סני, אבל דברי הר"ן עלמס לע"ג:

עוד ק"ל בסר"ן פרק מי שבי' נשוי (דף ק"ח ע"א) ג"ל דכי אמרינן לכהובא מפקינן מינה דוקא במטלטלין דמכ"מ מחסרא גובינא, אבל במעות לא, דהרי כבר נפרעה, עכ"ל, ותמוה לי מהיכא דכהובות (דף ג"ד) ראוון שמכר שדה לשמועון וכו' אן מטלטלין שבק אבוו גנך וכו', והא במעות מהני תפיסה לאחר מיחה, משום דכבר נפרעה, מכ"מ בתופס החוב שהוא חייב לאבי היתומים:

ורציתי לומר, דאולי דברי הר"ן הנ"ל רק היכא דלא מחסרא שבעה, וסה"כ דרישא ב' תפיסות מיירי ביש להן גאמנות לי ולירשיו, דבמטלטלין לא נוהני דמכ"מ מחסרי גובינא, ובמעות מהני, אבל בסיחא דראובן שמכר וכו' דלר"ך ליטבע כמ"מ חוס' בזה לא אמרינן כבר נפרעה, דהא תמוסר שבעה, אבל עדיין אין דעתי נוחה בזה, דהא דעת הר"ף פ' הכוזב גבי הסיחא דאי פיקח הוא מייתי לה לידי שבעה דאורייתא, דבנשבעים ונוטלים שמן הדון היו נוטלים בלא שבעה אם תפכו ואין רואים ליטבע לא נחתי לנכסים, ומשמע שם בהר"ן דס"ל הכי ג"כ להלכה, אלא דהביא בשם הרמב"ן דמחסברא דוקא בתפס מעות, אבל מטלטלין כיון דגופייהו לא קני מפקינן מיניה, והדר לא גבי בשבעה, [ובאמת קשה לי דכהובא דאפילו מיניה רק ממקרקעי, א"כ גם בתפס מעות הא אינו יכול להחזיק במעות בפרעון, דיאמר אסלק לך כדוק בקרקע ומפקינן מיניה המעות] אם כן כיון דהלוקח תפס במעותיו לא מחסרי שבעה, דהא בלא שבעה מחזיק בידו כיון דתפס ועי'

סמ"ע (ס' פ"ז סכ"ב) דאפילו שמותי לא משמתין, וג"ל ראייה לזה, ממה דתשמיע הר"ף האיבעי' לפוגמת פחות פחות משום פרוטה, וכתב הר"ן העעס דסמ"ך ל' על סהס משמתיו, והיינו כיון דמכח ספק האיבעי' אינה גובית אלא בשבעה לא הולך הר"ף להביאו, כיון דמביא סתמא דמתני' דמשמע ממילא דכלל פוגמת לריכס ליטבע, ולכאורה קשה הא נ"מ בתפסה דיכולה לומר קים לי דפוחתת פחות מש"פ א"ל ליטבע, דהא הוי תפיסת ברי שמגיע לה הממון, אבל באמת לק"מ דהר"ף לשיטתיה דבתפסה גם בפוגמת מעליא לא נחתי לנכסים [ומזה משמע לכאורה דס"ל להר"ף דאפילו תפסה מטלטלים לא נחתינן לנכסים] ועדיין קשה הא נ"מ לענין משמתין, דאלו ודאי פוגמת ותפסה משמתין לה, ובפוגמת פחות משום פרוטה דהוי ספק לא משמתין לה, אע"כ כסברת הסמ"ע, דבנוטל ותפס אפילו שמותי לא משמתין ליה, וכיון שכן יקשה כנ"ל, למא לא מהני להלוקח תפיסת חובו דלא מחסרא כלל ולע"ג:

סימן קרב

לידידי חביבי הרב רבי יעקב ברוי ג"י בק"ק ליסא

ער דבר שכ"מ שאמר נכסיו לאלה מביי אחיו, וחקר ר"מ לדניא דלדעת בעה"ת (בער מ"ח) דלא אמרינן מכח אבוב דאבא קאחינא בשאר יורשים א"כ צודאי אינו בכלל דינא דריב"ב, דאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים, דהא אחיו בקבר הוא היורש ולא הבן הזה, אולם לסתימת הפוסקים דמשמע דס"ל דבכ"מ אמרינן הכי, בזה נסתפק מעכ"ת ד"ל דמ"מ כיון דכולס כחד חשיבא ונוטלים חלק אחד א"י להפריד בין הדבקים, עכ"ד הנחמדים:

נרע"ד לדייק מלישנא דהרמב"ם (פ"ע ה"ה מהל' זכיי') שכתב או לאלה מביי בניו, הרי דאף כס"ג דכחד חשיבא יכול להנחיל לאלה מהם, דודאי אינו במשמע לומר דהרמב"ם מיירי דוקא שאותו שמנחיל לו הוא יחיד לביי אביו, אלא דיש לו עוד בניי בניס משאר בניו, א"ו דכל שנחל במקמתו יכול להנחילו בכלו:

והנה מדברי הרמב"ם אלו נ"ל ללמוד דאף לבעה"ת הנ"ל יכול להנחילו ככ"ג, דהרי לדעת הרש"ל בשו"ת (ס' מ"ט) דהחליט דעיקרא באבוב דאבא קאחינא הוא רק מעטס ראי' למכור בראוי ואין הבכור נוטל בראוי, ואף הרמ"א בשו"ת (ס' ג') דפליג מודה דהרמב"ם ס"ל קן [ודברי מהרש"ל שם במה דחשיב להרמ"א דאף פטור ס"ל קן ודחק בפירושו דפטור במכר מה שאירש מאבא היום עיי"ש, תמוהים לי, דמה יענה דברי בעור (ס' ר"א ס"ג), כ' רבינו האי ראובן שלום מיעקב אביו] וא"כ א"ך כ' הרמב"ם דיכול להנחיל לאלה מביי בניו, הא בנו היורש בקבר ולא הבן בנו, גם אף אם אמרינן לכל מילי מכח אבוב דאבא קאחינא מ"מ נ"ל היינו דיכולים היורשים לעעון לזכות גם בזכות אבוב דאבא, ולבא בטענה זו נגד הלוקח ובע"מ, אבל מ"מ יש להם הזכות לירש אביהם בקבר, וראייה לזה מסוגי' (דף ק"ט) אלא אי קשי' הא קשי' בן בכור שמכר וכו', ולכאורה יקשה דלימא הש"ס בפשוטו, דהא קשיא א"ך אפשר לומר דמכח אבוב דאבא, א"כ בן בכור לא יעול פי שנים, היכא דגם הפשוטים מהו בחיי אביהם, דבני הפשוטים יאמרו לבן הבכור מכח אבוב דאבא קאחינא, אע"כ דבזה א"י לגרע כח היורש הזה במה שבה לזכות לירש אביו בקבר, ובזה מיושב קושיית הרמ"א בשו"ת הנ"ל על סוגיא דבכורות דאמרינן ולא בראוי לחיות נכסי דאבוב דאבא, הא בלא"ה יוכלו לומר מכח אבוב דאבא קאחינא, ולפי הנ"ל יחא, דבזה אין יכולים לגרוע כחו, דיאמר הוא מכח אבא בקבר קאחינא, וא"כ א"ך כתב הרמב"ם דיכול להנחיל לאלה מביי בניו, הא אמור יאמרו האחרים, אהננו באים בזכות לירש את אביו בקבר, ומי הפקיע זכות אביו, אע"כ דדעת הרמב"ם דאף אם באים מכה אביהם בקבר, מ"מ כיון דהנחלה בדרך משמוש באה להם, ועמה הם עומדים לנחול אותו, יכול להנחיל לאלה מהם א"כ גם לבעה"ת הכי הוא:

וב"ק עוד ראייה לזה מקושיות חוס' ב"ב (דף ק"ח ע"ב) למ"ל קרא לירושא אח, הא בפשוטו דנוטל מדין משמוש, והא נ"מ באומר נכסי לפלוגי אחי בין האחים דאי ירושת אח מדין משמוש, א"כ

ה"כ הוא הין מורישו רק האב בקבר מוריש לאחיו, אם כן הין בנהו
 להוריש לאחד מהחיו, לזה לריך הקרא דהלח בעלמיהו הוא יורש
 בלא משמוש, ויוכל להגחיל לאחד מהחיו, והי הא בלא"ה כ"מ לענין
 דינא דבעט"ה הנ"ל, דהם הי' מדין משמוש הם הציבם בע"ה הי'
 כבע"ה גובה, לזה לריך קרא דהלח יורש בעלמיהו, י"ל דקושיית
 חוס' למ"ד שבעודא לכו דאורייתא דחינו גובה מהיורשים כלל, והף
 צשעבדו בפירוש, אבל הא קשיא כה"ל דכ"מ אם יוכל להגחיל לאחד
 מהחיו, והי דקושיית חוס' לרבנן דריב"ב דה"י להגחיל לבן בין הבנים,
 הא י"ל דרבנן ס"ל שבעודא דאורייתא ויש כ"מ לענין בע"ה דכ"מ,
 דהף הם חוס' ס"ל ללא כבעט"ה הנ"ל דבבן אחיו הין בע"ה דהחיו
 גובה, היינו משום דכ"מ דבבן יורשו, דכמו האב ולא כשהן
 קיימים האב קודם לזה, הי"ל כבעט"ה בקבר האב קודם לזה, ושוב
 יכול לומר מכה אביו דהבא חתינא, אבל מ"מ נ"מ בירושל' הח' הם
 בע"ה דהציבם גובה, דהם ירושת' הח' מדין משמוש בע"ה דאביו
 גובה, והאשמיעין קרא דמלך עלמו הח' יורש, הע"כ דחוס' ס"ל הף
 הם הוא מדין משמוש, מ"מ כיון דעמה יורש אותו יכול להגחילו,
 ובהקשו שפיר למ"ד שבעודא לכו דאורייתא דליכא כ"מ לענין בע"ה:
ואי דעדיין קשה הא נ"מ בהם יעקב הגחיל הכל לבנו. לראובן וה"כ
 מה יעקב, והא"כ מה שנטען, דהם הח' שנטען בה לירש זה
 שנטען מדין משמוש כיון דזכה יעקב הציבם בקבר, ממילא לראובן
 כוטל הכל דהא הגחילו, אבל אם ירושת' הח' בעלמיהו בלא משמוש
 הין זכות לראובן ע"י שהגחיל לו יעקב אביו, בזה י"ל דה"י להגחיל
 בדבר שלא הי' ברשותו דכמו דהין אדם מקנה לנכ"ל, הי"ל ה"י
 להגחיל דבר שלב"ל, וכמ"ש בשו"ת בני אהרן (סי' כ"ז) בשם מהר"י
 דה"י להגחיל בנכסים שיפלו לו אח"כ, והוכיח כן מהגויא (דף
 קכ"ז ע"ב) דמוקי בנכסים שנפלו כשהוא גוסס הא מ"מ יש לו
 מגו, דבידו להגחיל לו בחורת נחלה פי שנים, והפסוק מזה האוביעתא
 דבבב"א האף עיי"ש, ונ"ל לבאר דהף דלכאורה יש לדחות לראיה
 זו דדלמא רבנן דר"י לא ס"ל כריב"ב, והין דקיי"ל כריב"ב הא באמת
 קיי"ל כר"י והלעריך יכיר להאמינו נגד החזקה, מ"מ הרה"ה מנה
 דאמרינן דשמואל דשלה כותבים ברשעה זה לזה מהפקא ליה חי
 הלכה כר"י או כרבנן, וכרי שמואל אמר שם (דף ק"ל) דהלכה
 כריב"ב, וה"כ הין מהפקא ליה דהלכה כרבנן, הא יקשה דכיור
 למ"ל דהי' כ"כ יוכל ליהן לו פי שנים בדרך ירושה, הולס מ"מ הין
 רה"י כ"כ ד"ל מהפקא ג"כ דלריב"ב בבב"א הין, ומש"ה מהפקא
 ליה שפיר חי הלכה כרבנן, דלכ"ד דבב"א ה"י להגחיל, י"ל כרבנן
 דיכיר בלריך היכירה דהא ל"ל מגו [וכעת מלחתי במפורש בחידושי
 רשב"א קדושין (דף ס' ע"ב ד"ה ונהנת) דה"י להגחיל מה שאינו
 מוחזק בו] נקיעתא דדעת מהרי"ט דה"י להגחיל לשלב"ל, א"כ ליתא
 נ"מ הנ"ל, ושפיר הקשו חוס' למ"ל קרא לירושל' אחין הא ממילא
 הוא כן מכה משמוש:

באומר נכסי לפלוני ואחריו לבן אח ואחריו לפלוני ומת אחיו קודם
 שמת המקבל הראשון ובשאלו הנכסים אח"כ ליד ב"ה רחוי לירש
 בנכסים אלו כיון דהו מת ואביו אח הגותן, אם גם בזה אמרינן
 דנחלה הין לו הפסק, דהף דהריב"ש כתב בשו"ת (סי' קס"ו) דבאמר
 נכסי לפלוני ואחריו לבני דה"י להפסיקו ממנו, י"ל דוקא היכא
 דבשעת מתנתו הי' רחוי לירש, בזה אמרינן דזוכה משום ירושה,
 אבל כל דבשעת מתנתו לא הי' רחוי לירשו, וכבר חל עליו שם המתנה
 לענין אם יהי' אחיו הי' דמ"מ יקח הוא הנכסים מדין מתנה, בזה
 י"ל דיש לו הפסק, או דינמא דכל שעתא בשעתא שנהכסים בידו
 הי' רחוי לזכות בהם משום ירושה והין לו הפסק:

ואף לשיטת הרמב"ם דבאומר בפירוש לא משום ירושה רק משום
 מתנה יכול להפסיקו, וה"כ בנ"ד כיון דאחיו שעה שנתן הי'
 אביו חי, ולא הי' בכחו להורישו, ובדלחי גמר ונתן לשם מתנה,
 מ"מ י"ל דדוקא בעוקר במפורש זכות ירושתו, ומש"כ בסתם י"ל
 דכוונתו שיזכה בכל זכות שבעולם, ובשמת אחיו זכה בהן מדין ירושה:
ומדברי הרמב"ם שכתב דבבב"א שנתן נכסי לבני ואחריו לפלוני
 דמהני וביאר ה"ה (פי"ב מהל' זכיי') העעס כיון
 דבבב"א ה"י להגחיל רק מדין מתנה ולא משום ירושה, הרי אף
 שא"כ בשמת אביו יש לו גם זכות ירושה, מ"מ נפסק ממנו לפלוני,
 וה"כ בנ"ד, הא כבר כ' המהרי"ט בשו"ת (ח"ב סי' ו' וסי' ע"ד)
 דבב"א הרמב"ם רק בבב"א שנתן לבן בין הבנים, אבל בנותן לבנו
 יחידו לא זכה אחריו, א"כ הין רחוי לידון דידן דדוקא החס' דגם עתה
 מוחזק הנכסי' רק בחורת מתנה, לא בחורת ירושה, דלענין ירושה
 כל אחיו שוין בו, מש"כ בנ"ד דעתה יכול לזכות בו גם מדין ירושה
 יש לומר דהין לו הפסק ו"ע.

ובעיקר דברי ה"ה תמוה לי מאד, למה הולך להמחיק
 העעס כיון דבב"א ה"י להגחיל הוא רק מקבל מתנה
 ובמהרי"ט תמוה ע"ז הא הוא חיבע"א דלא אפשטא בבב"א הין,
 ומכפך לא יזכה אחריו, הא בפשוטו כיון דבאמת קיי"ל מהפיקא
 דחיבע"א דה"י להגחיל, וה"כ המתנה הינה מהקיימת, ולא זכה
 בסך המקבל רק בקנין ובמעשיו, ובכ"כ דזכה מהיים בודלחי זוכה
 משום מתנה, והף בשכ"מ כה"ג במעשיו ובקנין שם מתנה עלה, כמ"ש
 הש"כ (סי' רמ"ח ס"ג):

ואף דבב"א הש"כ תמוהים לי במ"ש וב"כ מהר"ם ס"ז בהג"ה דמה
 זו רחיה, הא בהג"ה מיירי באומר ואחריו לפלוני מהיום,
 ומהני מהיום שיכול להפסיקו כיון דכ"כ זוכה למפרע, אבל הכא
 לענין שנתן הראשון מהיום, י"ל דירושל' הין לה הפסק, אבל מ"מ
 לכאורה הדין כן מהבב"א, דכיון דמקנה בקנין מהיום, א"כ ע"כ
 מדין מתנה מדדין ירושה ה"י לזכות במהיום, וה"כ כמו דהם בב"א ה"י
 להוריש דל"א ב"י נחלה הין לה הפסק כיון דזכה בחורת מתנה, אף
 דלאחר שמת האב ממילא יש לו זכות יורש ג"כ, ולמהבי"ט מיירי בבן
 בין הבנים דכ"מ יחידו כיון דאלו לא נתן לו כלל היה נוטל משום
 ירושה ממילא שם יורש עליו, אבל בבן בין הבנים, דאלו לא נתן
 לו הי' חולק עם אחיו, מש"ה כיון דזוכה רק ע"י מה שנתן לו אביו
 ואביו נתן לו בדרך מתנה להרמב"ם בפירוש לא משום ירושה, ולרש"י
 בפירוש לשון מתנה, מש"ה יכול להפסיקו, א"כ ס"ל לפי הלך דבב"א
 יכול להגחיל, מכל מקום בנותן לו בקנין ובמהיום דמקבל בחורת
 מתנה, ולאולי המתנה היה חולק עם אחיו שוב לא שייך ביה לומר
 דהין לו הפסק, ו"ע לעת הפנאי. ידיו דו"ש.

הק' עקיבא במ"ו הרב ר' משה

בשולי המכתב

ואודיעו מה דמתקשה הני בענין זה בסוגיא (דף קכ"ו) דמאי
 פרכינן ולר"מ דאמר אדם מקנה דבר שלב"ל יכיר למ"ל,
 הא במה יכול להקנות מעות שיפלו לו ליתת בהו קנין רק משיכה
 או הגבהה או חליו דבקנין סודר הא הין מעבע נקנה בחליפין,
 וקנין אגב הא כתבו החוס' בב"ק (דף י"ב ע"א) דהוא רק דרבנן
 אם כן במעות שלא בלא עולם הין שייכות להגבהה ומשיכה ומלר'
 ובמה יקנה:

סימן קלג

עובדא

נגשו לפני לדין פה ק"ק פרדלאנד ס"ה ר' מאיר, ומגרת ביתו הלמנה ר' פלק, ר"מ חוצע שמגיע לו מבעל ר"פ שבר דירס מן ב' שנים שעברו, ומשנה זו שתכלה תוך חיוב חדשים, והאלמנה הודית בכל דבריו, אולם אמרה דיהא בזה מהפלי בעלם בכה כחובתה, דהיינו עיקר כחובת אלמנה, ולא דוניה ולא חובתה שלא הכניסה לו כלום, ומיד אחר פעירת ר"פ נחתה ההרגז שמונה תוכו חפלי בעלם בחוחס ב"ד משום הביעת ר"מ הנזכר לעיל, ומבלעדי זה ישנם עוד חפלים בבית מעה מולעת שלו וכדומה, ועדיין לה נישומו, ואין ידוע אם יעלה לפרעון עיקר כחובתה או לא:

הנה בשני ב"ה כה"ג הוצר פשוט דמטלעלין אין דין קדימה וחולקים בשוה, אולם אם לב"ה א' מפורש בש"ה שצבד מטלעלי' ומקרקע כדרך שנוהגים לכתוב בכחובות שלנו, וכסין דהית לכוון אחריות ודלית לכוון אחריות, ולאחד אין לו שצבד במפורש, בזה בודאי אהו ששצבדו במפורש עדיף, דהוא גבוה מדינה דהש"ס, והאיך גובס רק מתקנת הגאונים, ודבר זה למדנו מתורתו של רבינו הרשב"ה, דכתב בשבועה (סי' תקק"ד הובא בב"י סי' קד) ברובין שלום משמעון מנה ב"ה פ' בכה א' של שמיטה, וחזר ולוה מלוי מנה בשנה ב' של שמיטה בשטר, ושצבד לו בפירוש שקנה ושקנה מטלעלי אג"ק, ומת ראוון, ועמדו היתומים ופרעו לשמעון מעות, וכה דמ"פ ומלוג בשטר המוקדם בזמן קודם לגבוה מב"ה דשצבדא דאורייתא, וכ"כ רס"ג בשו"ו וכו', הלכך שמעון זה אם בא לגבוה ממקרקע כדי אהו מנה בש"פ שקודם בזמן הוא גובה, אבל אם בא לגבוה ממטלעלי דיהמי לוי קודם, דמדינה מטלעלי דיהמי לב"ה לא מבהעבדא, והשצבדו ללוי שכ' לו בפירוש אג"ק, אש"פ שמתקנת הגאונים מטלעלי דיהמי משצבדי לב"ה, לא היתא תקנת הגאונים ומפקי מידי מלוג בשטר ששצבדו מדינה עיי"ש, ונלע"ד ללא דוקא בכחב ללוי מטלעלי אג"ק אלא אף בכחב לו מטלעלי ומקרקע ג"כ הכי הוא, כיון דסוף סוף משצבדא לו מדינה כמ"ש הרשב"ה בש בשבוע' דעשה שורו אפסותיקו ומכרו דאין ב"ה גובה ממנו, דדוקא מכרו אבל מיהמי גובים עיי"ש.

אכן

בכחוב ובע"ה, בזה אמרו חז"ל בכחובות (דף פ"ו ע"ה) הנמר חמימר משנייה דר"ח האי מאן דליכא עליה כתוב' חשה ובע"ה, וליכא אלא חד ארעה לב"ה יבזיגן, לכחוב' חשה לא יבזיגן, מ"ע יותר ממה דהאיש רוצה לישא האשה רוצה להפגש, ועיין הוס' שם, דה"ל לעיני מטלעלי לבתר תקנת הגאונים, וכ"כ הר"ף ועיין בחלקת מחוקק (סי' ק"ב ס"ק ב') דאף בכחב לה מטלעלי ומקרקע דמלוג דגובית מדינה, הפ"ה בע"ה עדיף עיי"ש, המוס בזהמה דברי ח"מ אלו לריכס רחיה גדולה, דלמלא כיון דלה משצבדי מדינה ולבע"ה רק מהקנה, אידי עדיפה [ובאשר רחמי אח"ז שגם הדיכי הגאון מוכרס"ג] בספרו בית מאיר פקפק בזה מטעמא דין.

ונראה

רחיה ברורה לדברי דלה כה"מ מדברי בעה"ת (שער ו' סי' ג') שכתב וז"ל עשה יש לנו לברר עסק המטלעלין והמעות שאין לה בזה כ"ל אחריות לכחובתה מה דין המלוג עמה בזה, ובה דלמי פשיטא לן, דאם קדם בע"ה והפסן דוכה בזה, דהא קיי"ל במטלעלין בע"ה מתוחר שקדם וגבה מה שגבה גבה ולית לכו דין קדימה היכא דלה חקגי לה מטלעלי אג"ק, וכיון דכן נהי דמשצבדי לכו מהקנתא דשמעון בן שעה ומפני שהיו כתובין לה בכחובתה, אין בזה דין קדימה, וכיון שהפסן זכה בזה לעולם, אף לכשתחלמן או שתגרם, ולכחורה תמוה למח לו לזכות להמלוג מדין קדם וגבה, הא בלא"ה אם באים לפנינו לגבות, הדין דבדבר שאין בו קדימה נותנים לב"ה, [ועי' בגד"ה שם דקשה, הא בלא"ה אף בלא קדם וגבה נותנים לב"ה, כיון דלא ניתן כחובה לגבות מחיים, והיך דבא לומר אף שיהיה בע"ה לעולם אף כשתחלמן בזה לריכס לעממא דקדם וגבה עיי"ש, אף עדיין קשה קושיותינו, דהא גם בנתחלמנה ובאים לגבות כח' נותנים לב"ה] אש"כ מוכח דלה כדעת הח"מ, והדין דבכחב לה בפירוש מטלעלי ומקרקע כיון דמשצבד לה מדינה ולב"ה רק מהקנה היא עדיפה, א"כ י"ל דמזה מיירי בעה"ת וכדדייקא בלישנה, מפני שהם כחובים בכחובתה, מש"ה הולך לזכות לבע"ה

מדין קדם וגבה כיון דלה נכתב לה מטלעליס אג"ק ודוק. **וביותר** נ"ל להביא רחיה נגד דעה הח"מ, ממש"ה הר"ן וברח"ש להקשות כיון דהדין נותן דיחלוקו הח"ך גוזלין מהאשה ונותנין לב"ה, והוכיחו מזה דלוג ולוג וקנה אם קדם אחד וגבה מה שגבה גבה, הלכך מגבין מהב"ד לב"ה, מטעמא דיותר מה דהאיש רוצה לישא כו', ולאחר שהגבו לו זכה בזה מדין מה שגבה גבה עיי"ש, הרי מבואר דאם היה הדין דקדם וגבה לה מהני לא היה הדין נותן להגבות לב"ה וגבול מן האשה:

והנה ביודון דהח"מ כיון דשצבדו לה מטלעלי ומקרקע בזה היה הדין אף אם קדם הבע"ה וגבה לה מהני, כמבואר מדברי חשו' הרשב"ה הל"ל. דהרי התם כבר הגבו היתומים לשמעון ואש"כ משמע דס"ל דלא מהני לגבי לוי, וכיון דקדם וגבה לה מהני, ממילא ח"ה לזכות לבע"ה לומר דבע"ה קדים, דהוי כגזלים מן האשה. **אמנם** י"ל דמה דמבואר ברשב"ה הל"ל דאף שכבר הגבו לשמעון מפיקין מיניה ונותנים ללוי, וכו' רק בגוונא דהתם דשצבד ללוי מטלעלי אג"ק, דכיון דלשמעון ליכא שצבד מדינה רק מתקנתא, אין לשמעון זכות בהם רק משעת גביה ואילך, והוי כאלו לוי מוקדם בדולחי לה מהני אם קדם שמעון וגבה, דהא במטלעלי אג"ק הפילו מלקוחות גובין, אבל בלאו אג"ק אלא דשצבד בפירוש מטלעלין ומקרקע י"ל אף דלכתחילה הוא קודם מ"מ אם קדם וגבה מהני, כיון דכ"פ מהקנתא דהגאונים גבה אותם כדן, הו"ל כקנה דאין מויליחי ממנו, והתבונן, וכדמוכח מדברי בעה"ת דביארנו דמיירי בכחב לה מטלעלין ומקרקע, והפ"ה קדם בע"ה והפסן מהני.

ונ"ל דאף להח"מ, מ"מ מורה דאם קדמה האשה והפסה מהני, ויש לדמותו למ"ש שם (סק"ט) להסתפק דלפילו לבי"ה דהפסה. מויליחי, היינו רק במטלעלין דלה משצבדא מדינה, אבל בקרקע י"ל דמהני תפיסתה, (ומה דקשה בספר בית מאיר הא במטלעלין: גם לב"ה לא משצבד מדינה, וא"כ מה שיהיה שוין הן בקרקע הן במטלעלין, נ"ל להליך בעד הח"מ, ד"ל במטלעלין כיון דלכתחילה הדין דיתן לב"ה ממילא בכה"ג לא תקנו הגאונים לה שצבד על המטלעליס במקום בע"ה, כיון דהדין שלא ליהנס לה, והדרת לדינה כאלו לא תקנו לה כלל ביודון כזה, וממילא לא מהני תפיסתה, א"כ מכ"ש ב"ד דלאשה מדינה משצבדי ולבע"ה רק מתקנתא בודחי מהני תפיסתה, ובפרט למה דסיים שם הח"מ דאף במטלעלי קשה לפסוק נגד דעת הרא"ש והרמב"ם דס"ל דמהני תפיסתה ח"כ הדבר ברור בי"ד דודחי מועיל תפיסתה.

אולם ב"ד אף דהחפלים ברשותה, מכל מקום כיון דלה עשה מעשה קנין בזה לא מקרי תפיסה, כדאיתא בשו"ת הריב"ש (סי' שס"ד) וז"ל, ודע כי הנכסים שהם בבית הבעל חש"פ שכתמת נשאר הנכסים בידה ואחוליס כהאר המה אין זה כלום, שכל תופס לריך תפיסה גמורה שיקנה הדבר בזה' מדרכי הקבלות וכו', וה"כ הבית והתיבות והמטלעלין הכל ברשות היורשין, ואינה נקרתה תופסת מפני תפיסת המפתחות וכו' [והועתק בקצרה להלכה בבבב"ש ש"ע ח"ה ע"ה סי' נ"ג סעיף כ"ג] ואדרבא יותר הוי נראה לדון דה"ה ר' מאיר שהוא המשכיר הוא התופס, למה דקיי"ל בש"ע חו"מ (סי' ש"ג ס"ג) דהמשכיר הוצר לחצירו הוי חצירו של משכיר לזכות בממילא:

והנה למ"ש תוס' פ"ק דבב"מ (דף י"א ע"ב ד"ה גבי ב"ד שדכו) דבעינן דוקא שיהא המשכיר ביתו פתוח לחציר ומקרי עומד ב"ד שדכו, ח"כ ב"ד לא הוי חצירו דהמשכיר אף דהוא דר ג"כ בחצרו בית. בחדר נגד חדר המשכיר, נלע"ד דבב"מ תוס' רק לגבי החצר, כיון דגם המשכיר יולא ונכנס בו, ויכול לבוס שמירתו עליו. אבל לענין חדר המושכר, דרשות ביד המוכר לסגור ולפתוח להמשכיר דריסת רגלבו, אם כן בודאי לה הוי משתמר לגבי המשכיר: **אולם** הרב הש"כ שם ביאר דהרמב"ם ס"ל דבכל ענין הוי חצירו דהמשכיר, וראיית הש"כ מדסהס הרמב"ם דבריו, ואין זה די בוכה, דידוע שכן דרכו של הרמב"ם להסוס כסתיומה דברי הש"ם: **מ"מ** נ"ל רחיה אחרת מדברי הרמב"ם (פ"ו ה"ו מהל' מכירה) שכתב לפיכך אם הוי ביתו של לוקח מושכר למוכר לה תקנו לו הכמים משיכה, דהרי המקח קיים ברשות לוקח, ופ"ה כה"מ שם דמשמע משום דחצירו הוא עיי"ש, ח"כ משמע אף אם השכירו לו כל

כל הבית הוי הליכו דהמשכיר; דאם היתא דמיידי רק דהמשכיר גס כן דר שם לא הו"ל להרמב"ם לשנות מלישנה דהש"ס דקצ"ב דהיתה עלייהו של לוקח מושער ביד מוכר, דלשון זה משמע יוחד דרך העליה מושער והמשכיר דר בשאר הבית, ה"ו מדשינה הרמב"ם לכחוב' אס ה"ו ביהו וכו', משמע דבכל ענין הוי הליכו דהמשכיר.

אך למ"ש הש"כ (ס' קל"ח) על דברי ה"מ דהרמב"ם לא כיון כלל לקניית חזר רק מטעם דטרח ומיליל, ול"ש בזה חששא דנשרפו חייטין בעלייה עיי"ש, א"כ יש להוכיח בהפוך מדל"ה קנה בהמת מטעם קנין חזר, ע"כ דס"ל דוקא בדר שם המשכיר קנה כשיעור הו"ס ה"ל, ומיידי בחין המוכר דר שם, או אף דדר שם, מ"מ בחדר המושער לחין רשות להמשכיר לכונוס שם לא הוי הליכו משתמיר: **באופן** לחין הכרעה בדעת הרמב"ם, ומה דנהקשה הש"כ (ס' ש"ג) ליישב לשיעור הרמב"ם קושיית הו"ס' דהא לא משתמיר לדעת המשכיר עיי"ש, לענ"ד אשתמיטתיה דברי הו"ס' גיטין (דף ע"ט ע"ב) דתרו"ו בענין אחר דבשפירות הוי שוכר כשלונו של משכיר עיי"ש, ובאמת יש לעיין ולהבין דעת הש"כ דס"ל (בס' ש"ג) בדעת הרמב"ם דבכל ענין הוי הליכו של המשכיר אס כן קשה באמת על פירושו בהרמב"ם (ס' קל"ח ה"ל) הא בלאו הכי יקנה מטעם הליכו, ויש ליישב.

והנה כבוד חביבי הגאון רבי מאיר נ"י צעהמ"ה ספר בית מאיר השיב לי, אף דהש"כ הכריע בהרמב"ם דהוי הליכו דהמשכיר. מ"מ אהרי דהש"כ מבכיס ג"כ להסג"ע דפסקי הש"ע כותרי' אהרדי, א"כ מה"ת לא נפסקו בהעור והר"ש דהמכיומי' עס הרב"ד דכתרתי אינון. ואי משום דהש"כ מביא דברי הו"ס' פ"ק דמליעה לשיעור ה"מ והסמ"ג וכן ה"מ פ' הנה"ל, חין אלו אלא דבני תימה, כי קושיית הו"ס' גיטין אינו אלא בזה"ל שאינה משתמרת מן השוכר, ובנ"מ הלשון והשפחה הלא השוכר משתמש בחצר, וכוונתו אחד, מפני שהשוכר הבית משתמש בכניסה ולייאה דרך חזר, חין החפצים משתמרים מן השוכר כמו בבית של ר"ג, שהיה ג"כ מכסה אינו משתמיר לגבי זקנים, להיות הם ג"כ מושתמרים בבית מכה חבואתם, ה"ל החזר אינו נחשב משתמיר להמשכיר בפני השוכר הבית שמשתמש ג"כ בחזר בכניסה ולייאה, אבל שיהא דעת הו"ס' שהחזר מושער להשוכר אינו נראה, כנראה משתיקתם לפירש"י בהשואל, וכנראה גס מדבריהם שם ד"ה הרתי, וזה פשוט נמי לחין שום משמעות מהכ"י, ואדרבה להדיא מעתיק פירש"י על הקושיא חרתי בתמי', ובפרט קושיא הלח"מ על הרמב"ם עומה מאד, והירדו דחוק, בפרט מה דמוכרה לחוקמי' חליבא דר"ה הברייתא בחורא דשוכר, וא"כ הרי"ף שסוחס על האוקימתא בחורי דעלמא, ודאי מודה דס"ל כפירש"י, וא"כ הרי לפנינו רס"י והרי"ף והו"ס' והרשב"ד והר"ש וה"י והעור העומדים בחדא שיטתא, מהיכא תיתי לא נפסקו כוותייהו, עד כ"ן דבריו, וכן כתב מהר"ם ש"ף בקילור כוונת הו"ס' :

עוד הוכיח הגאון ה"ל דמ"ט יש לעיין על הריב"ש שהבאתי דמליאה טעם לא יהיה זה תפיסה כיון דמונחיס בחליצה, דהא יש לה זכות דירה מתנאי ב"ד ויכא כשוכר, דבדואי לא ה"י הריב"ש כותס דבריו, רק לפסקא דהרמב"ם דהוי הליכו דהמשכיר, בפרט שכבר הכריע הש"ס בס' תקפו כהן בספיקא דויגא מהני תפיסה אפילו אחר שגולד הספק, א"כ למה לא יועיל התפיסה של מליאה שנפל בחזר המושכר לו לומר קים לי כרש"י ובייעתו, לכן יוחד מהבבב לדחוק דהריב"ש מייירי בחפצים המונחים בבית באותן חדרים שלא היו מושעבדים לדירת האשה (כדחיתא בס' ש"ד) עכ"ל :

השבת באמת גס אנו כייתי כמתמיה על סתימת הריב"ש והרמ"א דלא מקרי תפיסה, אולם ל"ל אף אס בעלמא הוי הליכו דהשוכר, מ"מ י"ל דדירת אלמנה גרע, לא מצעי' לשיעור ר"ח ברוס' (ב"ב דף ל"א ע"ב ד"ה במתנה וכו') דדוקא שוכר דיכול להוריש זכות ליורשיו הוי חליכו, אבל היכא דאינו מוריש לא, אלא אף לאיך פוסקים י"ל דדוקא בנ"מ שלה; דאם הבעל סילק עלמו מפירות הוי חליצה משום דבלח"ס ידה ג"כ על גוף הקרקע, וכן אס לא סילק עלמו מפירות, אף דהוא ח"י להורים מכל מקום עכ"פ לא מקרי חלצה להוליא הדבר מרשות בעל עיי"ש; אבל הכא

בדירה הלמנה לחין לה שום זכות ליתן אותה לאחר לא להשכיר ולא לסוריש, רק שיש לה זכות דירה מתנאי ב"ד, י"ל דלא מקרי חליצה, וגס כיון דלא הוה לה ענין זכות בדירה זו רק שמוטל בתנאי ב"ד דהיינו שמיניה לדור בחוכה, אבל לא לענין דבר אחר שיהיה לה שפירות ההזר לזכות בפולת מליאה לתוכה [עיי' ש"כ חו"מ ס' ק"ח סק"ב] וזוהי :

אב"ד אעתיק מה שכתב אהמ"ו נ"י בחידושו ברוס' ה"ל ב"ב (דף ל"א ד"ה במתנה) במה דבביא ר"ח ראו"י דלא חלי' ענין חזר באכילה פירות רק במכירה, ממש דמשנין בכתב לה דין ודברים חין לי בנכסך אף דמ"מ אוכל פירות, וכתב בזה"ל וי"ל דשאינו בכתב לה דין ודברים חין לי בנכסך דמכרה קיים אף לפירות, מש"ס חין זכיות הבעל בפירות הלוס, דהא יכולה נפקיע ממנו הפירות במכירה, גס במ"ש הו"ס' ובידו שלמי אינו משמע כפי' ר"ח וכו', ומשמע מדפריך מפירות ובפירות הדבר חלי, חין מזה ראיס, ד"ל דהירושלמי לא רזה למפרך מוכח מכירחה דלמא מחמי' קודם תקנת אושא, כדחוינן דהגמ' שקל ועדי' ר"פ האשה שנפלו לימא חנינא לתקנת אושא ולזה פריך מפירות, והיינו דסתם הירושלמי ר"י, ובפרט דר"י הוא דמתרץ שם דיכתוב, ולר"י לשיעורו דס"ל גבי מהיום ולאחר מיתה דמכר הכן ומת' בחיי אביו הכן מוליא מיד הלקוחות, ולדידיה בלא תקנת אושא ג"כ לא מהני מכירתה, וכמ"ש הו"ס' כתובה (דף ג') ולזה שפיר פריך הא חליצה משועבד לו לאכילה פירות וממילא לא מהני מכירתה, והקושיא רק מכה המכירה, ואולם מ"מ יקשה לר"ח משעו"א דהירושלמי דכתב לה בנכסך ובפירותיך הא בנכסך לחוד מהני כיון דמכרה ונתנה קיים לא מוסיף אכילה פירות דידה לבעל קנין חליצה, ואך י"ל כפשוטו דמאי דס"ל לר"ח דלא חלי' בפירו' היינו לדידן דקיי"ל קנין פירות לאו כקנין הגוף דמי, אבל ר"י דס"ל קנין פירות כקנין הגוף דמי חלי' באמת בפירות, מש"ס ר"י דהוא מרא דשמעתא דהירושלמי שם, שפיר ס"ל דחלי' הכל בפירות עד כאן לשונו] :

והנה יש לפקפק בחפיסה בנ"ד ע"י חליכו, ד"ל כיון דחליכו קונה מדין שליחות הוי כחופס לבע"ח במקום שחב לאחרים דלא קניסין, ואף דבמליאה חליכו קונה לו ולא חמרינן דהוי כחופס לבע"ח, דהא בחליכו ל"ש מנו דחי בעי זכי לנפשיה, וזכו קושיא ה"י פ"ק דמליעה, וסירך בשם הר"ן דמירי דזכות מבוס ידו איסרבהי אף לחינו עומד בלדו, א"כ ה"ה הבא. אמנם כבר כתבתי במקום אחר דדברי ה"י המנוסים, דהא מסקינן קטן מקטנה לא ילפינן, וא"כ בצבצרא לא הוי חזר כידו, ובסבחה לומר דחזר עדיפא דהוי כמו פועל דחמרינן פ"ק דמליעה דמהני תפיסתו, כיון דהחזר שלוחו לכל מילי הוי כפועל, אס כן על כל פנים בפשוטו כמו דזוכה במליאה על ידי חליכו ולא מקרי חופס לבע"ח ככא נמי בנידון דידן מהני זכיות חליכו להיות קדם וצבה :

אמנם זכו לשיעור הו"ס' דמתלקי רק הא דחופס לבע"ח לא מהני. והמגביה מליאה לחברו קנה, דהיינו משום דחי בעי זכי לנפשיה, א"כ מוכח דחזר עדיפא. אבל לשיעור הרמב"ן כובא בשיעור מקובלת דמתרץ דמליאה לא מקרי חב לאחרים, דהוי רק מיעת רווח, [ועיי' חבו' חלשיך (ס' ג"ז) דכ"ב מהבב"א דנפשי' בנידון שאלמו, דלא חמרו החופס לבע"ח אלא היכא דחב לאחרים, אבל לא במונע רווח לאחרים עיי"ש. ולבאורה זה רק להרמב"ן אבל הו"ס' הא ס"ל דגס מליאה מקרי חב לאחרים, ואפשר דכוונתו רק דלגבי בע"ח דלגבי דידים הוי פסידא בזה לא מקרי חב לאחרים היכא דמונע מתחרים רק הרווח, משא"כ במליאה דכולם שוים בם, גס בנידן דהתם בגוף הנכסים אינו חב לאחרים רק שהיה יכול להשכיר בנכסים להרוויח בזה דהוא מלהא דחא מעלמא משא"כ במליאה דבגוף הנכסים חב לאחרים] א"כ חין ראיס מוכיית חזר במליאה לזכייק חזר לענין קדם וצבה : דשפיר יש לומר דחזר לא עדיף משלוח דחי' לחפוס לשווי' קדם וצבה :

ואף דיש ראיס לכאורה מדר"ג דמ"מ מצינה מליאה לחופס לבע"ח, וס"ל דמגביה מליאה לחברו ל"ק חבירו, ויקשה לדידכו מקנין חזר במליאה דקתני מהני' ואמר וצבה לי שדי דמכני, ויהיה מוכח דחזר עדיפא, וממילא ה"ל לדידן, דלענין זה לא מצינו פלוגתא

ומזה תמוסו לי דברי הב"י (ס"ו ר"ח ס"ה) דכתב בדעת הרמב"ם דמוקי להדיא לתוספתא ה"ל כשפוסק על שער שבשוק לאז קני משום דהוי כאלו הוא ברשותו וכתבן ב"ח ילא השער פוסקין, אע"ג דהאי לענין רביא חתני ולפיין מנייה לענין קיום המכר כדי לקיים דברי התוספות, עכ"ל, והרי התוספתא תולה במה דמכר בחזקה שיש לו ואם הטעם, דבילא שער חשוב כאלו יש לו, וגם בלוקח ידע שאין לו קניה, וכסהיא דפוסקים על שער שבשוק דבפשוטו שיהיה יודעים דאין לו :

והנה מ"ש הטור דהר"ש לא ס"ל כהע"טור, ביאר הב"י דזהו מ"מ הר"ש פ"ד דכתב, גבי אדעא דקלא דלחוי מחויב לקנות לו דקלים. ולפי דבריו הרי"ף שם והרמב"ם (פ"ד ממוכר) דכתבו ג"כ דא"ל לקנות דקלים, כולם חולקים על הע"טור :

ורענ"ד חינו מוכר, דהרי יפה הקשה הר"ש (פ"ז משנה ג' דטרומות) על התוספתא ה"ל דבפ"ק דמליעא לא משמע כן, שיהיה חייב להעמיד לו מקחו, דקאמר בהם גזן שמכר וחזר ולקחה מבטלים הראשונים ללחוקמי קמי לוקח צבי, ובידועה ממילא באמת ל"ק הלוקח ומשמע דמייירי בין בהכיר בה באינה שלו בין לא הכיר, ושמה יש לחלק בין מטעלי לקרקע, עיי"ש, וכיון דבאמת מכח הקושיא העלומה הזאה וביותר לשיטת הס"מ (פ"ע מגזילה) והר"ן והס"י פ"ק דמליעא, דכתבו דהוא דינא דחזר ולקחה הוא רק בלא הכיר בה, וכ"כ הרמ"א הלכה (צ"ח ש"ד) [ומדברי הר"ש ה"ל משמע דס"ל דאף בהכיר בה מייירי, ומידוע שלא הובא דהר"ש חולק על הנך פוסקים ה"ל בזה] א"כ בודאי ק' מסוגיא זו על התוספתא ואין קיום להע"טור לפסוק כהתוספתא רק דחילוקו דהר"ש לחלק בין מטעלין למקרקע, א"כ הרי"ף והרמב"ם והר"ש גבי דקלא דמכר ליתן לו דקלים מחויבים והוי קרקע, מש"כ א"ח לקנות לו דקלים ואין ראיה דחולקים על הע"טור במטעלין, עכ"פ יודע הלוקח שאינו ברשותו דהמכר לכ"ע הוא בכלל דשלב"ל דלא קנה :

והנה בדברי הרמב"ם (פ"כ"ב ממכירה והוא פסקא דה"ש ס"ו ר"ע ס"ו) הפוסק על שער שבשוק וקבל הדמים ולא היה היין ברשותו, חייב לקנות וליתן ללוקח מה שפסק, ואם חזר בו מקבל מי שפרע, ונ"ד הוא ממש דין זה :

אמנם יש צוה ב' פירושים, ויהיה נ"מ לדינא ב"ד, דמדברי הב"י (ס"ו ר"ח) מבואר דס"ל דהא דחייב לקבל מש"פ, היינו כיון דילא השער הוי כיש לו, והוי כמו כל קנין מעות דעלמא דמקבל מש"פ, ובאמת אם ה' קנין גמורה ה' קונה לגמרי, דלא מקרי דבר שלב"ל כיון דילא השער, וזה נראה דעת הסמ"ע, ואולם מ"מ הב"י בצד"ה (ס"ו ר"ע) ח"ל, ודע דהא דאמרינן בדבר שאינו ברשותו דהוי כדבר שלב"ל, היינו לענין דל"ק אבל מקבל מש"פ, וכמבואר בהרמב"ם (פ"כ"ב ממכירה) עכ"ל, מבואר דהב"י חזר בצד"ה מדבריו, וס"ל דבאמת גם בילא השער הוי דשלב"ל, אלא דמ"מ כיון דהדבר בעולם חייב במש"פ, וממילא גם בלא ילא השער הכי הוא, וזה נראה דעת הס"כ עיי"ש, א"כ גם קנין גמור לא מהני רק לענין מש"פ, והנה מ"מ הרמב"ם דחייב לקנות וליתן לו ואם חזר מקבל מש"פ, היינו דחזר מלקנות וליתן לו חייב במש"פ, ודעת הרי"ף מ"ג"ש בשו"ת הובא בשיטת מקובלת בב"מ (דף מ"ו) שם מבואר אם קנה ואינו רוצה ליתן לו חייב במש"פ, אבל לא באינו רוצה לקנות כלל, והכי משמע מדברי הר"ש גבי דקלי דכתב דראוי לקנות דקלי לקיים דבריו, ולא כתב שלא לעבור במש"פ דהא גם בקרקע שייך מש"פ היכא דלא קנה במעות, כמבואר בתוס' כחובות (דף ל"ג ע"א ד"ה עד) [וחידוש בעיני דב"י ק"ן ס"ז] אבל במקום שדרכן לכתוב שער לא קנה, ולא נזכר בשום פוסק דלריך לקבל מש"פ] משמע דדעת הר"ש ככ"י מ"ג"ש דאם אינו רוצה לקנות אינו חייב במש"פ :

בין כך ובין כך צ"ד ל"ק אף דהי' קנין מעות וילא השער דל"ק רק לענין מש"פ :

ומזה שכתב מעכ"ה דב"ד דכתן מקלח מעות וערבון כנגד כולו קנה ול"ש בקניה זו נשרפו חיטוי, כיון דהקנין ה' בדרך זה, הנני מוכר לך ק' חביות פירות מעכשיו אם תמכרם לידך, ובשעת קניה ילא השער, ובטעם יומסרו הפירות ללוקח אף אם לו מקחו, כמו בדבר שלב"ל :

פלוגתא. ג"ז אין ראיה. די"ל דחינהו ס"ל כר"י לפי הס"ד דפליג עם ר"ל דילפיין קטן מקטנה, ובאמת גם במושגמר צבי עומד בלד שדהו, או כסברת ה"י דבמידי דזכות גם באין עומד בלדו מקרי ידו, ונ"כ ספיר יש לדון להרמב"ן לדין דלא ילפיין קטן מקטנה, ובגברא חזר רק משום שליחות אחרבאוי"ל דלא מהני ציית חזר להיות קדם וגבה [ומה דר"ה חביבי הגאון מהר"מ ה"ל לדון דעממא דתופס לבע"ח במקום שחב לאחרים דלא מהני כיון דחב לאחרים הוי קלח כעין עבירה ואין שליח לדבר עבירה, וזהו לא שייך בחזר, זה אינו, דהא לחוס' דס"ל דבשוגג יש שליח לד"ע, לידועו ע"כ זהו בכלל שינויי דהש"ס פ"ק דבב"מ דחזר לאו בר חיובא, דמה"ט בשוגג יש שליח לדב"ע, ואין עדיפות בחזר לענין דבר עבירה מן שליח שוגג, ונ"כ יקשה, כיון דתופס לבע"ח לא מהני בודאי אף בשליח שוגג גם חזר לא ליהני, וגם לשיטת חוס' ל"ל דאין ראיה מוציית חזר במליאה, דהרי בלא"ה קשה ה"ה דבגט נודעתה מהני חזר מדין שליחות, ולא צבי עומדת בלידה, ה"ה מ"מ חזר לאו בר גיטין וקדושין. ולא מהני שליחות בכה"ג, כמו בעבר דאינו נעשה שליח לגיטין וקדושין מה"ע, ומלאתי אה"כ דעמד בזה הפ"י גיטין (דף כ"א עיי"ש) ולזה הסברה לומר דכלל הוא בשליחות דחזר דכל מה דיכול לעשות ע"י שליח יכול לעשות ע"י חזר, ולא צבי שיהיה בחזר כל פרטי דברים דלריכוס להיות בשליח, א"כ י"ל דבמליאה אף דחזר ל"ש ביה מגו דאי צבי זכי לנפשיה, מ"מ קיימא הכלל כיון דיכול לעשות שליח להגבחה מליאה, יכול לעשות כן ע"י חזירו, אבל לענין תפיסה לגבי בע"ח אחרים לשווי' קדם וגבה דאי לעשות כן ע"י שליח אי' לעשות כן ע"י חזירו, לכן ל"ע לדינא, וכב"ג בב"מ ונזכר של אחד היה מושכר ללוה ומת הלוה אם נידון לזה המשכיר לקדם וגבה ל"ע] :

והנה עוד יש לדון בנ"ד אף בענין דירת הבית שהיה זכות לבעלה לדור עד תחילת שנה הבאה, די"ל דגם היא יכולה לדור בה בחנם. כיון דבעלה זכה בבית לדירה משועבד לה בחזרה קרקע לכחובתה, ואף דנושעבד גם להמשכיר על שכירות משנים שעברו, מ"מ בתחילת שנה זו זוכה הבעל בבית על דירת שנה זו הוי כמו דאקני לגבי המשכיר על חיובו ולגבי האשה לכחובתה, ותליא במחלוקת הפוסקים בלוה ולוה וקנה, ולאחד כתב דאקני, ולאחד לא כתב דאקני, כולע"ד :

עקיבא

סימן קכד

להרב רבי משה נ"י אב"ד דק"ק גאליב

ע"ד שאלתו במקח פירות יבשים שטעו אנשי פולין עם אנשי מדינתנו ע"י האגד געלד להביאם להם, ואח"כ חזרו הלוקחים: **מדרתא** דא לריך עיונא רבא, הבעל עיטור כתב דלא חשיב דבר שלא צה לעולם, אלא כגון פירות דקל וכיוצא בהם ששימם יודעים ומתנים בדשלב"ל, אבל אם המוכר מתנה בדבר שצח לעולם. כגון שהמוכר מתנה ליתן לו דבר פלוני, והוא בעולם אלא דאינו ברשותו חייב לקיים לו תנאו, דע"מ כן נתן הלוקח מעותיו הביאו הטור חוה"מ (ס"ו א"ע ס"ו) וסיים ואין דעת א"ח הר"ש ז"ל כן, עכ"ל, נראה דאין כוונת הע"טור דאינו ברשותו אינו בכלל דבר שלב"ל כיון דהתפן בעולם, דהא במה שאירש מאבא מוכר לך, וכן בשדה זו לכשאקנה קווי' לך, דקיי"ל דלא קני, וכן בשעבד לו דאקני אמרינן משום דשעבוד אלים, הא בלאו הכי לא מהני דהוי דשלב"ל, גם למה האריך הע"טור דבר שלב"ל שיהיה יודעים, וכן אח"כ בדבר שצח לעולם חולה הדבר במוכר לחול דהתנה ליתן לו :

מזה נראה ברור דעיקר החילוק, דבר שלב"ל גם הלוקח ידע זה, משא"כ בדבר שצח לעולם אלא דאינו ברשותו, הלוקח סבר שהוא ברשותו, מש"ה המוכר שהתנה ליתן לו מחויב לקיים תנאו, וכדנראה בעליל מהוך ראיית הע"טור מהתוספתא (הובא בב"י) ה"ה למה זה דומה למוכר חפץ להכירו בחזקה שיש לו ומלא שאין לו חייב להעמיד לו מקחו, הרי מפורש דמשום דמכר בחזקה שיש לו אחיזק עלה, אבל אם גם הלוקח ידע שאין לו אינו חייב להעמיד לו מקחו, כמו בדבר שלב"ל :

ישפרו יחי' פסידה דמוכר, כי הלוקח יטעון מי יאמר לך כי הפירות כללו שלי עכ"ל, בלח"ה כיון דאמר חס המכרס כוין קנין במעבדו בהנחיה חס ימכרס, ובגמרא דלה נתקיים הכנאי בטל המכר, ורף דהנחיה חס ימכרס, מ"מ חוגס לחו כמחן דעבד דמי, כמ"ש חס"כ (כי' כ"ה ס"ק ג') חבל עכ"ל וז"ל גס דבינה דהרמב"ם והש"ע (כי' ר"ט) ג"כ ליכא פסידה דלוקח :

וב"ש מטכ"ה דבס (בכו' ר"ט) היירי דהמכירה מה שאקנה סך מסויים עד זמן פלוני, כמלה דמה בקנה עד זמן זה ויהי ללוקח ושייך גברפו, הינו דבפסיקה על השער כיון דהין מצורר מה שמוכר לו הין הפסד על הלוקח, כמי"ש חוס' בפשיטות ב"מ (דף ס"ד ד"ה האו) [ובדברי חוס' חלו כ' מהרש"א דלס"ד דחוס' דלה מהלקי בין הכיה לילא השער, עדיפה כו"מ לקבנות, דאף דלה מקבלי זילא לשחרי, דהא פוסקין כשער הגבוס עיי"ש, ולדידיה קשה הא זה גס דמירוחס בתוס' הינו מהורן, דבהרמ"ם כיון דהין מצוררים ללוקח הינו מכר, שיהי קרוב לשכר חס יוקרו, ורמוק להפסד חס יוזנו, וז"ע ח"ו דאף בענין דל"ש נשפרו מ"מ חז"ל לא חלקו בדבריהם דבכל ענין מעות ח"ק, זולת במה דמלינו להדיח דדבר שלה שביח כגון דמיס שבו כחליפין, וכן במכור בחלו, ועטליה של לוקח מוכרה, דדמי קנה שחס ברשות המוכר חבל בעלמא הוא בכלל לא פלוג, דהרי כסף הינו זהב, דדכחא פירי, והא למ"ש חוס' דבמעות ל"ש נשפרו דכספים הין להס שמירה חלא בקרקע, חס כן מה בכך דדכחא הוא פירי, הא מכל מקום לא שייך ביי' נשפרו דהא חין לו שמירה חלא בקרקע :

גם בחוס' ב"מ (דף ק' ע"ב ד"ה רבי) כהנו ליתן עעס בדר"מ דס"ל עבדח כמעלטלי ומכ"מ נקס ככסף, וזכוס' ב"ק (דף ל"ו ע"ב ד"ה המחליף) כהנו בחמת דהין עבדים נקיים לר"מ בכסף ונדהקו הא דנקט בשכחה מוכר ובפרס מחליף, דאורחא דמלתא נקט, וחמחי לא בפשוטו דבעבד ל"ש נשפרו דהא יכרה מהאס בעלמא, וגס הא מחוייבים להלילו ממיתה, ורף חס נדחוק דדברי חוס' לר"ל דס"ל מביכה הוא דאורייתא, מכל מקום הא ר"ל כבירה ליה דר"ש ס"ל דד"ת מעות קונות, חס כן יש לומר דר"מ כבירה ליה כר"ש ובעבדים ל"ש נשפרו, חלא על כרחך דהין לחלק, דבכ"מ הקנו דמעות חין קונות, וכמו שכתב הש"כ (כי' ל"ח סק"ט) :

ובמה"ט נלעג"ד דמ"ש הסמ"ע (סי' ר"ח) דלה חיישינן לזה חלא במקום שכבר קבל כל המעות וכו' משמע דבלח קיבל כל המעות מעות קונות, ולעג"ד הינו כן, דקנין מעות בכ"מ לא מהני כיון דבקנין מעות סדך ליתן כל המעות לה חלקו בזה, רק בקנין סודר דהין דרך ליתן המעות, מש"כ חף כנתן המעות כבר קנה, וח"כ דינא דין הוא ממש דינא דהש"ע (כי' ר"ע ס"ו) דלה קנה : **אך** יש לדון, ממ"ש הכ"מ (פכ"ד ממכירה הי"ג) וח"ה ממנ"פ חס הוא כדבר שלב"ל וכו' י"ל דדין זה הוא מורכב, דמלך דלה הי' ברשותו חז חביב שלב"ל, ומלך דאף שלה הי' ברשותו כיון שהיא בטולם בל לעולם מקרי ולגני לוקח דהין אורו כבא לעולם ולגני מוכר בחלו לה בא עיי"ש, ח"כ משמע דבכל דבר שהוא בטולם חלא שחינו ברשותו לגני לוקח מקרי בא לעולם, וח"כ שהוא דינא (דכי' ר"ע ס"ו) דהין המוכר חייב לקנות וליהן, היינו ולגני המוכר הוא כן, חבל הלוקח ח"י לחזור :

ואך הינו מוכרה, די"ל גבי דקלים בחמת חין הלוקח לדיך לקנות דקלים, חלא דמ"מ המקח קיים על הקרקע, חלא דחא לא ירעו ליתן דקלים יוכל לבטל המקח גס על הקרקע דהינו רועה קרקע בלא דקלים, ובזה כיון דהמוכר רועה ליתן לו דקלים ומקיים כמו שהתנה ח"י לחזור ממקרקע, והדקלים הוי כמו תנאי בחלו מכר לו הקרקע בהנחיה שיתן לו ג"כ דקלים, ואפשר שהב"מ כיון לזה, עיי"ש בסוף דברי הכ"מ :

והנה מה שכתבנו דים ני"מ בין ב' הפירושים ב"ד היינו דחא יתברר בנידור גמור דמנהג הסוחרים לקנות על ידי האגד געלד, וכווא בכלל אסטומחא, דבזה לפי דברי הכ"מ (סי' רי"ח) דינא השער כיון דמזוי לקנות כוי כיש לו, ומהני קנין גמור, הכי נמי מהני אסטומחא, חבל כפי דברי הד"ה דמקרי דבר שלב"ל, ורק לענין חיוב מש"פ, חס כן גס אסטומחא לא מהני, כמו שכתב

ממני בגליון הש"ע (כי' ר"ח) דהיש"ש ב"ק (פ"ה סי' ס') הכיה בשם המרדכי [וכוא כבנסת מרדכי ס"פ ע"ו דשבת] דאסטומחא לא מזינו דקנה רק דדבר שבל לעולם, דהוי כמו קנין גמור חבל דדבר שלב"ל לא מהני אסטומחא למחשבי' יותר מקנין גמור, וכ"כ הדד"ז בשו"ת וחאס כן בנידון דידן גס אסטומחא לא מהני :

אולם יש לדון כפי הנראה ממכתבו, דהמוכרים הביחו הפירות למקום הלוקחים, וח"כ חזרו הלוקחים דבזה יש לומר דלריכיס לשלם לסמוכרים הולחא נסיעה הסבאה פירות מדינא דגרמי, כמו שכתב הר"ש בהשו' ופסקין כן להלכה (בסי' של"ג ס"ח) דהחומר עשה כלי פלוני וחקנה ממך, והחומן עשה הכלי וחזר בו חייב, וחינו מדינא דגרמי :

וני"ל דמזה רחי' למח שכתב הסמ"ע (כסי' ל"ע ס"ק מ"ו) במלוה שאמר ללוה עשה לך שט"ח וחלוה לך וח"כ חזר המלוה לדיך לשלם להלוה דמי שכר סופר שהוליא מחמת גרמי, ולכאורה הי' נראה דהליא במחלוקות הרמב"ם והרשב"ד (פ"ו הכ"ד מהל' גחלות) דבחזרה היא, ס"ל להרמב"ם דלריכיס לשלם לו מה שהוליא לשמשים ולחזנים מדין גרמי, והרשב"ד בהשגות חולק דח"ל לשלם לו הסולחא, ח"כ לכאורה דיקא דהר"ש ז"ל הוא לשיטת הרמב"ם והוי ספקא דדינא :

אמנם בחמת יפה הקשה הרשב"ד מוצעוני גינה וסירן הס"מ לחלק דצורעונים הוליא כדי להרוויח חבל בחזרה לא היה הולחא להשתכר חלא להתכנס כמנהג המדינה, חס כן לכאורה יקשה הביא דהר"ש דגס להרמב"ם יחי' בזה פטור, דהא באומן עשה כדי להרוויח ויקשה להר"ש קושית הרשב"ד מוצעונים, ולזה נראה לי דוקא צורעונים, וכן בחזרה היא דלה חמרה ל"הוליא לשמשים וכדומה, רק דממילא כן הוא, וכן צורעונים לא חמר המוכר שיוליא ויזע, ובזה ס"ל להרשב"ד דח"ל לחזור הסולחא והרמב"ם כבירה לי' דבלח עשה הסולחא להשתכר חייב לשלם, חבל בהר"ש ובכמ"ע חיל' דחמר להחומן שיעשה כלי, ומלוה חמר שיעשה שער ועל פיו עשה כן חייב לשלם הולחא חיו, וזהו לכ"ע, וחאס כן חאס צדון דידן הי' בזה שאמר לו הבא הפירות לכחן וחקנה ממך לדיך לשלם לו הסולחא :

ובאמת קשה לי דברי הר"ש אהדדי, ממ"ש הר"ש עלמו בשו"ת הובא בעור (סי' ר"ו) דבאומר שחופ פדקח וחאס יחי' ערישה חתן בעד הבשר כך וכך, ועטרפה דיכול לחזור (ועי' במ"ל פ"ו ה"ו מהל' טוען) כנלעג"ד :

עקיבא גינו מא"ש

סימן קרה

לחתן בני הרב רבי יעקב נ"י אב"ד דק"ק וואנגראוויץ

בקצרה השיבנו עד חקה מועד ח"ים בזמן פנוי, הנה בש"ע חוס"מ (כי' ע"ב ס"ח) בנסה"ס, וחפילו חמר בשעה שראו העדים שחייב לו כך וכך כמו טעון עכשיו ב"ד לא מהימן, וסוא מהשוכת הר"ש, וכן הוא בש"ע לקמן (סי' קל"ג ר"ג) ועיין בהר"ש שם הטעם, כי הכל חלוי בשבועהו שהב"ד יפסקו לו שישבע ויעול כדי דמיו, וביון פשרתו בידו לא הי' צבית דין וליכא שבועה לדיך להחזירו, ומזה דקדק הש"כ (בס"ק ל"ג) דדוקא בעוטן שמגיע לו דמיס, חבל חס כשהרחה לפני אחרים עטן לקוחים חף שהוא מדגרים העשויין להשחיל, לדיך לוח מגו דלה הרחא חוס, מ"מ נחמן כיון דח"ל שבועה, וחא ח"כ ב"ד עומד בעטנתו נחמן, ולא מקרי ראה דמיד שטען לפני העדים לקוח הי' נחמן בכך במגו עיי"ש, והגהון רבי יונתן בחו"ת השיג דהמשמעות בהשו' מיימוני דגס בעטנת לקוח ח"י, גס חס חיתה דשיקר העעס מחמת השבועה היה מוכח דגוף הדין טעון עד כדי דמיו לדיך שבועה מאבויא דחי חכים משוי ליה ראה שממנו הוליא הר"ש דינו חיל, חע"כ דשבועה דנקט הר"ש לחו דוקא חלא דכל שמורה חון לב"ד שהוא של חזירו נחמן לחובתו שהי' של חזירו, וח"י בעטנתו לזכותו שהוא לקוח, וממילא מקרי ראה עיי"ש, ועל יכוד זה בנה התומיס דבריו, (בסי' קמ"ו ס"ק) בהכיה בוגיא דח"ה חל לא קמודית דחא מכר לו בעדים ושמעו שאמר מפליא וצנתיסה שוב חינו נחמן במגו, דהוי כעיד, אכסהח להמערער עיין שם :

במלוגא דשטרא, אכל בעלמא י"ל דמודו דאמרינן דתפיסה מוכחה
עלה דבמשכון אללו דזוק, ומזה ישפוט מהני נ"י בידון שבא לפני, מה
דעתי לפוס דעיטא. ידירו חותמו.

הק"עקיבא

בשורי המכתב

קשה לי כיום על הרשב"א והריב"ש בחידושיהם לקדושין (דף
נ"ד ע"ב) והכא במאי עסקין דיהיב סמדר ודלה כר"י,
והקשו כיון דממילא מוקי כר"מ דמשער שני ממון גבוה לוקי בלה
הגיט לסמדר, דהא ר"מ ס"ל אדם מקנה דבר שלב"ל ומאי אחיא חפילו
כר"י, וחירו כיון דבזה אין הלכה כר"מ דהא קי"ל אין אדם מקנה
דבר שלב"ל, משום הכי לא מוקי בהכי עיי"ש, ותמוה לי דהא לר"מ
לא מהני רק אם בשעה שיבא בעולם יהיה ברשותו להקנותו, בזה
חל הקנין מקודם על השעה שיבא לעולם, אבל הכא לעולם אינו
ברשותו דקודם שהוא סמדר מקרי לא צל לעולם, וכשיבא לעולם
דהיינו שיהי' סמדר יכיה ממון גבוה, דבזה גם לר"מ לא מהני,
וכוי כההיא דבבא בתרא (דף ק"ז ע"ב) הכא במאי עסקין בנכסים
שנפלו לו כשהוא גוסס, ונ"ע.

סימן קרו

לכבוד ידידי הרב רבי משה נ"י אב"ד דק"ק שאנלאנג

מ"ש רומע"ת בלשון הרמב"ם והש"ע חו"מ (כ"י ל"ד סכ"ה),
ואין מוליקין ממון בעדוהו, דבא למעט רק היכא דמעיד
לסניע להמוחזק, דבזה ה"ק דתרי וברי ספיקא דרבנן, מכל מקום
יש לומר כיון דליכא צ' חזקות חזקה כשרות וחזקה ממון עדיף:
יבדלני לסייעו מסוגיא ערוכה בערוכין (דף ל"ו) רבא אמר החס
צ' חזקות, ופירש"י דמייירי בתרי ותרי עיי"ש, ואפשר
להמתיק שורש פלוגתא שס דרבה ור"י דאמרי הרוויחו הכא בב' כתי
עדים, דמשמע דנגע לא מייירי בתרי ותרי, היינו דחזלי לשיטתיהו,
דס"ל ביצמות (דף ל"א) דתרי ותרי ספיקא דאורייתא מש"ס גם צ'
חזקות לא מהני, דכח עדים מסלקין לכל החזקות אבל רבא סבירא
ליה כמסקנא דהתם ביצמות דתרי ותרי ספיקא דרבנן ומדאורייתא
אוקמי חזוקה, בזה יש לומר דרבנן לא החמירו במקום צ' חזקות:
אולם בחמת הכא לא לריך לזה, ד"ל בפשוטו דחז"ל לא החמירו
רק דפעדים מסלקין להחזקה וכמאן ליתיה, וכמו דס"ל
לאידך מ"ד דתרי ותרי ספיקא דאורייתא, ונ"ל שורש הפלוגתא הכי
הוא, דמ"ד ספיקא דאורייתא ס"ל כמו דאמרינן תרי כנאה ולא אמרי'
אוקי תרי להדי תרי וגשארו אידך עדים, והיינו ע"כ דתרי חלים
כחיהו נגד כמה כחות, ה"נ נגד עדים וחזקה, דחזקה המסייע
לאידך כח לא עדיפא מאלו עוד כח עדים מסייעים לה, וכסברא
זו כחבו ממש החס ב"ב (דף ל"א ד"ה זו בזה וכו') בעידון הראשון
לענין מגו, ואידך מ"ד ס"ל דדוקא תרי כמאה אמרינן, דהכל רק
מדין. עדות, משא"כ לענין חזקה אמרינן כיון דהוי עדות מוכחה
מסלקין לכל העדות ונתקיימה החזקה, ונ"ל דמה"ע מיתן הד"י שס
בחוס' ה"ל בעירובא הראשון, וכן מצוה בחוס' בב"ק (דף ע"ב)
מספקא לכו בכה בתרי ותרי ויש מגו, היינו ד"ל כמו דאמרינן לענין
חזקה דמדאורייתא מסלקין להעדות ונתקיימה החזקה, ה"ל לענין
מגו, או דים לחלק דלענין מגו הוא דרך הוכחה ובידור, והוי רק
כמו אכן סהדי מדלה עינין הכי, ולא עדיף מסהדי מגו ואמרינן
תרי כמאה, משא"כ לענין חזקה דאינו מדרך בידור והוכחה, אלא
דךך אמרה החורה דכל ספק נניח הדבר במקדס ולא ישנה לאוקמי
על חזקה הראשונה, גם בתרי ותרי אמרינן הכי דהוי ספק מעליה
ואוקמי על החזקה הראשונה:

ובמה"ט אני מסופק בחזקה דאין אדם פורע חוץ זמנו היכא דיש
תרי ותרי, י"ל דבזה לא חלוקין בתר חזקה, דכך חזקה
דא"ה פורע חוץ זמנו, הוי בגדר חן סהדי והוי כמו עדות. ובז
אמרינן תרי כמאה וכל"ל, ונ"ע דלוינא:

וא"ב י"ל לדין ה"ק דמדאורייתא בתרי ותרי אוקמי חזוקה, מ"מ
חז"ל החמירו כיון דליכא עדים דמעדין סיפוך בפנינו, מסלקין
להחזקה וכמאן ליתיה א"כ אם מעיד להמוחזק לחזקה מהבא, מ"מ
מספק

ורענ"ד ה"י נראה להכריע, והיינו דבחפלים שאינם ידועים
להעדים שהם של המערער, ואף אלו ראו מעולם
ההפך ה"י נאמן לומר שלי הוא מעולם, לא מוקי ראייתם להוד, רק
מכה דזכרו בפניהם שהיה כל פלוני, בזה כיון דאמר שמכרו לו
נאמן, כיון דעיקר חובתו הוא רק טענתו אמרינן הפה שאסר כו'
דכיון דטוען מיד לקוח לא מקרי הודאה כלל, דמה לי אם טוען
שלי ה"י מעולם או שאומר לקוח, כיון שאומר שהוא שלו לא מקרי
הודאה כלל, משא"כ היכא לידוע להעדים ההמה דהפך זה היה
של פלוני, ואלו ראו הפך מעולם ידוע מיד להם שהוא של
פלוני והמגו רק שלא היה מראה אותם לעדים בזה שפיר
אמרינן ללה משגיחין כלל בטענותיו של חוץ לב"ד, וממילא הוי
כמו ראו פתאום בידו, ואחי שפיר ה"ה לאת לא קמודיה דמה
שאמר מפלגיה זכיתיה לא הוי הודאה, כיון שפיר הוא דמחייבו,
במה דאמר שפיר של פלגיה, ואיכו דקאמר לקוח נאמן, דכל שאסה
ב"ה לחייבו מכה דזכרו לריכין להאמין לכל דבריו גם מה שהוא לזכותו:
ובשי"ה נקט הרא"ש ה"ל בדקדוק מחמת חוב שבועה, היינו
דמזה העטף ה"ק בענין שפיר יכול לטעון שלו הוא מעולם,
דראיית עדים לחוד אינו מוקי רק מכה טענתו, בזה ה"י רהוי
להאמינו גם בטענתו שמגיע לו דמים וכל"ל, ומש"ה מלריכיס לטעמא
דמחוסר שבועה:

וא"י גם ה"ה דה"י חכים משוי ליה ראה, אף אסנימא דטוען עד
כדי דמיו נוטל בלה שבועה דהתם דמייירי באומן ומייירי ג"כ
שפעדים בראייהו מכירים שה"י של האומן, דבזה כיון דאין לריך
לדברו כלל דבשתיקה בעלמא גם כן ידוע לעדים בראייהו שהוא
של האומן לא מהמנין ליה בטענתו במגו ואלו לא טען כלל דמי,
וכנ"ל, והכל עולם יפה, כנלענ"ד נכון בעיני:

מזה נראה לכאורה דעיקר דבדרי הש"כ (סימן קל"ג ס"ק ה')
דחפילו אין עדים שנמסר לידו בפקדון לא מהימן, דאף
למ"ש היכא דהחייב רק מכה הודאחו אמרינן הפה שאסר, מ"מ
כיון שריך שבועה ח"נ, ולכאורה מ"מ י"ל כדעת הסמ"ע שס,
זכיינו הרה"ש לשיטתיה דנראה מדבריו צ"ל הכותב בהיה אחת
דחפיקדי לגבה מליגה דשטרא שכה שס דבעי עידי ראה וגם עדים
שמסרו לידה בפקדון, דעידי ראה לחוד לא מהני, אף דאין לה
מגו דלקוח דהא בעי כו"מ, מכל מקום נאמנת לומר מהיים תפיסנה
במגו שבא לידה בהורה משכון עיי"ש, משמע דהך גופא שבא לידה
במשכון נאמן בלה מגו דתפיסה מוכחה עליו כמו דנאמן בעענה
לקוח, א"כ הכא אנו לא ידעינן שנמסר לידה בפקדון היה נאמן,
ה"ק דחוץ לב"ד לא מהמנין במגו והוי ראה, מכל מקום נאמן
מהמנה תפיסתה כמו דנאמן לקוח מכה תפיסתה:

ובז"ב ח"נ לדברי הסמ"ע, ד"ל דמייירי דמודה שבא לידו בפקדון,
אלא שאח"כ הלוה עליו, דא"כ אלא במגו דבחורת מקח או
מכון בא לידו, ואף שבועה וא"כ חוץ לב"ד, והוי כמו עדים שבא
לידו בפקדון, כנלענ"ד בעיני:

ובעיקר סברא זו דנאמן מהמנה תפיסהו דבמשכון בא לידו,
נראה מדברי ג"ל הראשונים ובר"י ובר"ן והרא"ה שס
דלה ס"ל כן, שכוון כהבו דמייירי בעידי ראה ולא להריכו ג"כ
כעידי פקדון, ואח"כ ראייהו בחומים שכ"כ, דהרא"ש יהודה בזה
דכולם חלקו עליו, ולענ"ד אינו הכרח, ד"ל דבמשכון דעלמא שיש
לו קנין בנפשו נאמן מהמנה תפיסתו והוי כטוען לקוח, משא"כ במלוגא
דשטרא דאין בזה קנין משכון, דבשטרות אין קנין בלא כתיבה
ומסירה, אלא דאם בא לידה במשכון הוא רק שאינה מחוייבה
להחזיר השטרות עד שיפרע לה חובתה, וכיון שאין לה קנין בנוף
המשכון, א"כ מהמנה התפיסה לטעון ממושקן, הוי רק כטוען על
דמיו ולא על גופו.

ג"ה יש לי לומר דס"ל דאין התפיסה מוכחה אלא שמושקן בידה,
אבל לא על איזה כך ואפשר רק על פרוטה אחת, אף לשיטה
הרשב"א ושיעוריה דביש עדים שמושקן בידו וא"י על כמה נאמן
המגו עד כדי דמיו אף היכא דאין לו מגו, היינו ג"כ מטעם דבע"ה
קונס משכון (וכמ"ש הש"כ כ"י ע"ב ס"ק ל"ד) וזהו נ"ש בשטרות
דליכא קנין בלא כתיבה ומסירה, ומ"ע הוא דפליגי על הרא"ש

מספק אין מוליאין מהמוחזק כמו בכל ספק ממוון בליכא חזקה ממוון, כגון בהסווא ארבע דמיהי הפיסה אח"כ דפשיעה דל"ש לומר דנולד עתה החזקה להכריע הספק ה"ו דבפשוטו דבספק אין עושין מעשה להוליא ממוחזק, א"כ גם בחרי ותרי הכי הוא :

גם חף אלו ה"ו גם זה בגדר חזקה, וה"ו מקום לומר דבחרי מעידים דהסווא ארבע הוא של המוחזק ותרי מעידים שהוא של אחר, ללא מהני הפיסה דחרי ותרי מסלקין להחזקה, מ"מ הכא דבחרי ותרי כוויין על הטד הם הוא פסול, והוא ב"ה להעיד להמוחזק לסייעו בזה חזקה המוחזק בודאי חלים, דכא אין בפנינו עדים דמסלקין לחזקה, דחף לפי כח העדים שזה פסול מכל מקום אפשר דלמחט העיד ודבר זה בחזקה זה :

אולם כ"ז כתבתי לפוס שיטתו דמר, דלדעתו מהני עדותו רק לסייע למוחזק, אם מטעמא דידיה אם מטעמא דידיה הנ"ל, ולפי הטעמים הנ"ל בהק"א דמחליף פרה בחמור וקיימא בהגם דקיימא לן דחולין בחר חזקה מר"ק, אם ה"ו חרי ותרי, אם עד שלא מכרם ילדה או אח"כ, לא היינו מוקמינן לחזקה דחרי ותרי ספיקא דרבנן.

אבר לקושטא דמלתא לא ל"ל כן, דדוקא בחיסור החמירו רבנן בחרי ותרי, אבל בממוון קיימא על דין דאורייתא דבחרי ותרי חולין בחר חזקה, וראייה מפורשת מהגויא דיבמות דמוכה מההיא דבר שטיא דחרי ותרי ס' דרבנן, וברי הכס לא מקרי הכר שטיא מוחזק ממש, דכפי דהלוקח לא מקרי הפיס, דבקרע ל"ש הפיסה אבל מכל מקום גם המוכר לא מקרי מוחזק, דהא חזין אלו ה"ו חרי ותרי ס' דאורייתא לא היינו מוקמינן בחזקה בר שטיא, חף דביררנו דבכל ספק אין עושין מעשה להוליא מהמוחזק, אלא על כרחך ללא מקרי מוחזק רק יש לו חזקה מרא קמא שהוא רק חזקה דעלמא כמו חזקה ח"ה וכוונתו, הרי כיון דה"ו ס' דרבנן מוקמינן בחזקה בר שטיא, והיינו ע"כ דבממוון קיימא על דין דאורייתא, וכיון שכן בפשוטו ניחא לשון הרמב"ם והש"ע, דמבטלין ה"ו להניחו בחזקה כשרות, דבממוון לא עשו החמירו זכרונו לברכה תקנה, אלא דלא חלים חזקה כשרות להוליא ממוון :

סימן קרו

עוד לו

וב"ש מעכ"ת על ספיקו דבעל שושנת העמקים, בחרי ותרי במקום רוב, דמוכה ממה דמשמע בראב"ד (הוכח בש"ך סי' ע"א סי"ב) דמשמע בחרי ותרי על פרטון השטר דלא מגבינן, הרי חף דבחזקה שטרא בידך מה בעי דמוליאין בזה, עדיף מרוב דאין מוליאין ואפ"ה לא מהני בחרי ותרי :

רפמ"ש לטיל אין זה ראיה דהאמת דשטרך בידי מאי בעי חלים מרוב, מכל מקום גם עדות עדיף מרוב, והחזקה דשטרך בידי הוי כמו הוכחה ואין סכדי, והוי כמו כח עדות, ושבו אמרינן חרי כמאה, משא"כ במקום רוב, י"ל דבחרי ותרי כיון דהוי ספק במלתא תלינן הדבר ברוב, וכך אמרם תורה, דבכל ספק תיזיל בחר רוב, וה"כ בחרי ותרי, ובפרט למה דהוכחנו מההיא דבר שטיא דבממוון חוקמינן הדין תורה. א"כ בודאי יקשה אמאי לא אמרינן חוקי חרי סכדי חרי ונחקיים חזקה דשטרך בידי מה בעי, אע"כ כנ"ל, כיון דמדון אין סכדי אחיא עלה הוי כמו כח עדים, וא"כ שוב ליכא ראי' לענין רוב : ידיו ד"ש :

עקיבא במ"ו הר"מ וצללה"ה

סימן קרה

לידירי הנאב"ד דק"ק האדוויטש הרב ר' גדלי' נ"י

ע"ד סילוק הנחלה אב מבניו שיפסד כעת בבית אהם גרושת אביהם, לא מלאתי תיקון, זולת דרך החייבות כך לאיש ידוע ממשפחה שיכ"י זמן סילוק פירטון כעת שיבא הוא או ב"כ לירש זרעו, וכעין נוסח שטר האי זכר, ויש עוד מליחות שסכוב הנחלה מבני האשה למשפחה אביהם, בזה אביהם יעדר בחיי זרעו ואח"כ יעדרו זרעו, אז יבואו

אחיו לירש, ולא יערכו לשלם מזה חוב של אחיהם אב הבנים, כדקיי"ל בשולחן ערוך חו"מ (סי' ק"ד סי' ע"ז) ועי' ש"ך דהטעם דיכול לומר מכה אבוב דלכא קאחינא, ה"ל יאמרו מכה בני אחינו אחינן, לא מכה אחינו, ואין לריכס לנו לשלם מזה חוב :

אף דבעה"ת כתב (בשער מ"ח ח"ג) דדוקא בירש אבי אביו אמרו מכה אבוב דלכא קאחינא, אבל בירש אחי אביו לריך לשלם חוב אביו. דאין לך בו אלא חדשו, א"כ ה"ל בירש בן אחיו לריך לשלם חוב אחיו, [ואחידוש בעיני ללא הביאו האחרונים והכ"י דברי בעה"ת אלו לדינא] מ"מ עכ"פ אם ישא המגרש אהם ויוליד ממנה בנים וכו' יעדר, ואח"כ יעדר זרעו מבני הגרושה הנ"ל יבואו הבנים מאשתו השניה לירש, לפ"מ דמשמע מהכ"י (סי' רנ"ג) דירושת אה אה אחיו לא מדין משמות מכה אביו כ"א בעלמותו יורש אחיו, א"כ יוכלו לומר אחינו אהנו יורשים, ואין לנו לריכס לשלם חוב אביו ויעויין חו"מ ב"ב (דף ק"ח ע"ב) דהקשו למ"ל קרא דירושת אחיו, מ"ל מדין משמות, עכ"פ משמע דלקושטא דמלתא אינו מדין משמות, ובמקום אחר כבר כתבתי ליישב קושיית חו"מ, דזהו גופא הכ"י דאין לריך לשלם חוב אביו דא"ל לבא מדין משמות כ"א מדין ירושה אה אחיו :

ואולם הד"מ שם (חות ז') ס"ל דירושת אה מדין משמות, א"כ אפשר דלפי דינא דבעה"ת דבירש אחי אביו לריך לשלם חוב אביו, ה"ל בירש אחיו, לריך לשלם חוב אביו, עכ"פ יהי מקום וערער גדול לדינא, ובפרט דפשטא דמלתא נראה יותר דא"ל לשלם חוב אביו, ולא שמענו מעולם מי שירש אחיו שלריך לשלם חובות אביו, ולא מלאתי תרופה לזה לכלק נחלה זו, כנלענ"ד, ידיו חק' עקיבא גינו מא"ש

סימן קל"ט

לידירי הנאב"ד דק"ק לונגשיץ הרב רבי חיים נ"י

ב"ש רומפכ"ת בכונת הש"ע (סי' רמ"ב ס"ה) יש מי שאומר דהאידינא וכו' דנקט בלשון יש מי שאומר, משום דלהרמב"ם דטעמא דמתנה עמירתא זו דשמא ימכור לאחרים, ממילא יתא לבצרת הרח"ש, דמה בכך דהוי כאלו אמר, מ"מ החשב במק"ע דשמא ימכור כיון דאין כתוב בן בשטר :

רד"י אינו מובן, דהא לשון הרמב"ם שהוא מערים כדי לאבד, וכן ה"ל כחב לפיכך אמרו שלא תועיל להסיר הקנוינא, וכיון דאנו דנין דהוי כאלו אמר, אין כאן ערמה וקנוינא, והרי הכ"מ (רפ"ט מהל' זכיי) כתב נראה שבעטם וכו' והנה מה שכתב הכ"מ בדרך הא' דטעמא דמתנה עמירתא שאינו נותן מדעו רק להחיות וכו', הוא תמוה, דהא הרמב"ם לא סבירא ליה האי טעמא, ולריך לדחוק דסמך הכ"מ דממילא מובן דגם לטעמא דהרמב"ם דמערים לעשות קנוינא ליכא חשב כל כך במלוא מחמת מיתה ובפרט דאם הוא ימכור, הא דתרא קני, והחשב רק שמערים שימכרו בניו, ול"כ כ"כ במלוא מחמת מיתה, ונתן הכ"מ עוד טעם דמתוך ערדתו א"י להלריך ולומר כתבו בשוקא וכו', הרי חף דמ"מ אינו נכתב במ"ש הרמב"ם, אע"פ שהיה כתובה סתם מכל מקום מהני, כיון דליכא ריעותא שמסחירה במכוון, אם כן מכל שכן יוכח דדיינינן דהוי כאלו אמר :

אמנם בפשוטו ל"ל דינחא דנקט בלשון יש מי שאומר היינו משום דמתחמת שאר פוסקים משנוע דגם האידינא בן הוא, וביותר ממ"ש הרי"ף בשם רה"ג ללא רגילין למיחש בלואה מסתמא וכו' משמע דוקא בלואה ל"ה, אבל במתנה דעלמא חיישינן, ואף הכ"י כתב דמדברי הר"ש נראה דס"ל דטעמא דה"ג משום דהאידינא בסתמא ל"ה, מ"מ הא כתב הכ"י דמשמע הרי"ף והרמב"ם דדוקא בלואה אמרינן כן, וגם בעור משמע דס"ל בן מדכתב (בסי' רכ"ג דין ז') כתב הרמב"ם ז"ל מלוא מהמת מיתה וכו' ואם אחיא דטעמא משום דהאידינא הלא כבר כתב בן הטור (בסי' רמ"ב) אע"כ דס"ל בעטמא דמלוא מהמת מיתה עדיף :

ואף דכבר כתב הטור דהאידינא סתמא כשר בכל מתנה ל"ל דהביא דברי הרמב"ם דנ"מ אם יארע או שיש איזה מקום דלא נהגו כל הסופרים לכתוב בן דהדרא לדינא דהגמרא דסתמא לא קיה, במלוא

במלוא מחמת מיהא קנה, אבל מ"מ מלישנא דרש"ג ומעשים בכל יום נפקא תפקידתא וכו', ומה רחיש מזה, הא האידינא ממילא סתמא קנה, ח"ו משמע דרש"ג לא ס"ל להסווא דהר"א' וזאת דנימא דבאחרת דרש"ג לא היו רגילין כל הסופרים כן, או ללא רגילין לכתוב כן בלוואות, וכדלויקא לישנא דרש"ג דמעשים בכל יום, משמע דמלוי מאד שטרות כאלו שאין כתוב בהם כתבו בשוקא:

אורח לכאורה אינו מספיק, דכ"ו לפי ח' של הב" ודס"ל להסת"ע דסתמא דהר"א' היינו שיכתוב בשטר סתמא, ח"כ משמע מדברי רש"ג ורמב"ם ה"ל דבעלמא חיישינן לסתמא, אבל לפי הב" של הב"י דהחליט לעיקר דהר"א' מייירי רק שלא אמר כן דמ"מ רשאי לכתוב כן, דהוי כאלו אמר שיכתבו כזה ח"כ משמע דכלתב סתמא לא מוכי, ואף דב"י כתב דנראה דהר"א' ס"ל דעמא דרש"ג דהאידינא בסתמא ל"ח, והביא לו סיוע דנראה כן מהר"א', ה"ס באמת מוכרח לומר בהר"א' כדס"ל להטור בדעת הר"א', אבל לבתר דמסיק הב"י בעעמס דמהוך ערדו ח"ו להאריך שפיר י"ל דהר"א' מייירי רק בלא אמר, אבל השטר לא נכתב סתם, ומ"מ הר"א' וכ"כ רש"ג, היינו דלמדון מדברי רש"ג דכל שיש אמתלא לדון ולא היה דעתו להסתיר, ומה דלא א"ס היה מטעם מהוך ערדו, ס"י האידינא במתנה דעלמא בלא אמר אין חוששין למסותה כיון דיש לתלות דסדר דדי בזה שמלוא לכתוב דמשמע כדרך שכותבים כתובות בשוקא, וכעין זה כתב מהר"ע (ח"ג סי' נ"ד), אבל מכל מקום בכתוב סתם י"ל דגם האידינא הוי ריעותא דמט"ס לא כתב כן, ידוע שמתנה ערדו לא אמר; וליכא חשש מסותרה ואין לריך לכתבו אבל במתנה דעלמא דהאמתלה דאין לריך לאמרו דנכלל בדבורו שמלוא להם לכתוב בזה דהוי כמלוא לכתוב כו"ל לכתוב כן:

גם בפשוטו יש לחלק, דבלוואות לא רגילין לכתוב כן כדמשמע לישנא דרש"ג וכמ"ל, אבל במתנה דעלמא דרגילין כולם לכתוב הוי ריעותא, ולפ"ז נסתרו דברי ה"ל, דהא מהמחבר בשולחנו הטור (ס"ה) משמע דסתמא היינו דלא אמר, כדחזינן דעמו בב"י וכדמשמע בש"ע (סי' ס"ה ס"ה) ח"כ לא מלינו דפליגי בזה רש"ג ובזה נסתרו גם דברי מע"כ נ"י, דכיון דכתב בה הל"ל דלא אמר, שפיר יש לומר גם בעעמא דהרמב"ם סבתה הר"א':

אמנם מ"מ נראה דגם בסתמא דלא אמר פליגי רש"ג, ומ"מ הב"י (סי' ע"ה) וכתב רש"ג ז"ל בתשו' האי מאן דמקבל ליה לכתוב שטרא בכל לישנא דזכותא וכו'. אבל תנאי כגון נאמנות וביטול מודעה לא מחשבינן ליה עד דמפרשי עכ"ל, ח"כ כי היכי דביטול מודעה נהיגי לכתוב בכל שטרות אשכ"כ לא הוי כאלו מלוא בפירוש, ס"י בכתבו בשוקא, [ומ"מ יש לחלק דנאמנות וביטול מודעה הוא ענין בפ"ע לומר שנתן נאמנות וביטול מודעה בזה לא דנין כאלו פירש אבל לענין עמידתא דענין כהבוס בשוקא, לא הוי ענין אחר רק שאין בו גרעון לדונו כמסותרת בזה י"ל כיון דיש לישן טעם שהוא חשב שח"ו לאמרו במפורש כיון דנהיגי לכתוב הכל, אין כאן ריעותא וממילא המתנה בחזקתה]:

ודרינא קשה לסו"מ הקרקע מחזקה יורשים, דאף להר"א' ה"א לפי החלט' הב"י יש לומר דכלתב סתמא ל"ק, וכן העלה לעיקר מהר"ע בתשו' ה"ל, ובתשו' משפטי שמואל (סי' כ"ה) וסיים ואף דהוי ספק ארעא היכא דקיימא תיקום, ולזה בודאי ראוי וכוון לפשר, והפסד יהיה גועה יותר להיורשים:

ובז"ש ידידי רומע"ת לענין השט"ח דלהסוברים טעמא דשבוטת כהבוס דשעת מיתה זמנו, ס"י בנ"ד, וממילא הדרא לדינא דא"א מוריש שבוטת לבניו הדברים נכונים לדינא, ודפח"ח:

ובז"ש מע"כ נ"י דהבט"ח לריכוס לגבות ממקבלי מתנה למ"ש המכרס"א בב"ק (דף קכ"ח) כוונת חוס' דנפרעין מנכסיו משועבדים במקום שיש ממלעלין בנ"ח, וכיון דמלו הבט"ח לגבות מהם. יכולים היהומים לדחותו, כיון דבמקום קרקעות אין גובין ממלעלי דיתמי:

רעניד דברי המהרש"א הם ייחודי, ומדברי כל הפוסקים לא משמע כן, ואף במתנה ש"מ משמע בש"ע (סי' רנ"ג)

דכל שיש מקום לגבות מיורשים אפילו ממלעלי, גובין מהם ולא מלי לגבות ממתנת ש"מ:

ואף להמהרש"א, מ"מ בנ"ד אין הבט"ח יכול לגבות ממקבל מתנה עתה, כיון דיורשי מקבל מתנה הם קעניס, וכי היכי דאין גובין מנכסי ית"ק ה"ל אין גובין מית"ק של מקבל מתנה, ובכי הא בודאי גובין ממלעלי דיתמי, דאף להפוסקים לענין הנחתי ד"ל הנחתי כיון דיכול לגבות כשיגדלו, מ"מ לגבי בני"ח ממלעלי אין היהומים יכולין לדחותו שימתין עד שיגדלו [ומ"מ מה"ע עכ"פ השט"ח של המקבל מתנה שהיה ביד היורשים, י"ל שלא יגבה ממלעלי רק ממתנת קרקע דבממנ"פ אם החוב אמת ולא היה התפסת לררי תוכלו לגבות ממתנת קרקע שבידכם]:

ואף כתובות חשה דנגיבת מית"ק אינו מסופק, לאשר כבר נסתפקתי בכתובה ויש ית"ק וגם לקוחות להסוברים דאין הלקוחות יכולין לומר הנחתי שיגבה לכשיגדלו, בזה אינו מסופק אם הכתובה נגיבת מית"ק ד"ל דל"ג בזה ח"נא, דהא אם לא תהי' יכולה לגבות מית"ק תגבה ממשעבדי, ובמקום דל"ג ח"נא י"ל דאין גובין ולא אמרינן לא פלוג בדכתב הרמב"ם דאם נשאת דהו ליכא חן ח"נא גובית מית"ק, ח"כ ה"ג בנ"ד. כיון דאף אם לא תגבה מית"ק היא תגב' ממלעלי דיתמי י"ל בני הא"ל ח"נא, ואין מקיים לית"ק, ול"ע לדינא, יודיו:

עקיבא ברבי משה גינו זצ"ל מא"ש

סימן קמ

לידיו הרב אב"ד דק"ק אבערויצק נ"י

ער דבר צ' אנשים שיש להם בית אחד, ומוגבל חלק כל אחד ואחד, זה מימין וזה משמאל. ואף הדריכה בחזר הבית לשיניהם בשום. ולא' מהם יש לו מרחק בחלקו. וכו' תגור האופ"ס, וזה ח"וה שנים השכיר תגורו לאיש ח'. ועתה ככלות זמן השכירות רוצה שותפו בבית ה"ל לשכור המרחק. והמשכיר בזה לשאל, אחרי שאללו שניהם שוים. ורוצה לידע עפ"י הדין למי הקדימה לשכור:

הנה אין האחר יכול לזכות מדיון שותף, כיון דבמרחק אין לו שותפות, ואף שדריסת הרגל בחזר ליתך למרחק הוא של שניהם. מ"מ אין לו זכות במרחק, והכי מוכח מפסקא דהש"ע (סי' קע"ה סנ"א בהג"ה) דבבית והעליה של שנים ומכר הא' ביתו למלך. אין בעל העליה יכול לסלקה. דלא מקרי שותפים זה לזה רק מלרנות, הרי אף דדריסת הרגל להבית גם לבעל העליה זכות בו. מ"מ כיון דאין לו זכות בבית אין לו דין שותף, ואף למס שערער ע"ז הסמ"ע שם. היינו מכה קושייתו. כיון דסקרקע שחת הבית משועבד גם לעליה הוי כמו שיש לו זכות בקרקע הבית ממש. מה שאין כן הכא במרחק:

וביין דאין לו דין שותף רק דין מלך. ממילא הדרן לדינא לדעת הסמ"ע (סס"י קע"ה) דשוכר עדיף ממלך. אף דיעבד אם מכר להמלך השוכר מוילאו ולהט"ז שם עכ"פ באותו מקום עלמו אם לא מכר לאחר רק השכיר, השוכר קודם להמלך. ולדעת הרש"ל בשו"ת דבשכירות אין כלל דין מלרנות, הא ס"ל שם דגם לענין אם אם המלך רוצה רק לשכור ולא לקנות יכול להשכירו לאיש אחר: דלענין שכירות ליכא כלל דין מלרנות, וא"כ לדעת הרש"ל אין שום זכות למלך לשכור אף נגד אחר ולסמ"ע והט"ז השוכר עדיף ממלך. אם כן עכ"פ לכתחילה בנא לשאל בודאי השוכר עדיף. יודיו:

סימן קמא

לכבוד חביבי הגאון רבי יעקב נ"י אב"ד דק"ק ליסא

בזה שכתב ידידי רומפ"ת הגאון נ"י בעסק האוואה ליתן משכירות הבתים שלשים ר"ע לשנה:

רעניד יש לפקפק עובא, הא' לדמי שכירות מקרי דבר שלב"ל כמ"ש מהריב"ל בתשו' (ח"א סי' נ"ח ובחלק ב' סי' מ"ג) ואף

ואף דהוה' בגיטין (דף ס"ו ע"א) כתבו דדמי חמרה הוי כמו חמרה לדמיה. והרמ"ה (סי' ר"ע ס"ד) האומר לחבירו שיקנה ממנו דמי היין לכשימכור היין מקרי דבר שלב"ל, ומקורו מהמרדכי דכביה גיב' ב' תירושים דהוה' הנ"ל, וה"כ הרמ"ה סתם לכלכה כהירושל' ה' סג"ל. דדוקא באומר לכשימכור, אבל בכהם דמי היין מפרשין יין לדמיו ויודינו בגאב"ד דפרגאגא כתב דדמי שכירה הוי דבר שלב"ל, כמ"ב הרמ"ה (סי' ר"ט) ולעניינת דעהי דהרבא משמע כהיפוך דדוקא באומר לכשימכור :

ב"ב נלע"ד דכרי לריכס להבין מה הפרש יש בין דמי היין לפירות דקל דלא מפרשי' דדקל לפירותיו קאמר. ולזה כ"ל למיש הכ"מ (פכ"ג ה"ט מהל' מכירה) לחלק בין פירות דקל לפירות שובך. דהיין דהשובך טפל להפירות מפרשין שובך לפירות, אבל בפירות דקל הפירות עפלים להדקל לא מפרשין דקל לפירותיו. א"כ י"ל דדיוקא דסיפא עיקר. דדוקא בפירות דקל לפירות עפלין לעיקר, אבל בדמי חמרה וכן דמי בית. דהדמים חשובים כמו החמרה והבית, מפרשין יין ובית לדמיו, וה"כ זהו דקל בדמי הבית אבל בדמי שכירות בית דהוי טפל לבית הוי ממש כמו פירות דקל :

ג לסברה סמ"ע (ר"ס רי"ג) וביאר יוסף בדרישה. דלמה אמר פירות שובך הלא הפירות חין יולאין מהשובך. וס"ל לומר פירות היונים, אט"כ שובך לפירות קאמר, וזהו ל"ש בדמי שכירות הבית, הלא דלפ"ז גם בדמי חמרה ובית יקשה אמאי מפרשי חמרה ובית לדמיו, ולהב"י סג"ל ינחה. עכ"פ בפשטא לא עדיף דמי שכירות מפירות דקל.

הב' סה המעות הוי מטבע דהיוו נקנה בק"ס. ואף דפסק בהגהה ש"ע (סי' רי"ב) דננתן ביתו לדור וקנו ממנו אמרינן דמגופו כל קרקע קנו מידו, וכבוד מעכ"ת נ"י כתב דס"ה בדבר שלב"ל ממש :

ורענ"ד יש לדון בזה טובא דהנה לריכס לעמוד בכונת יסוד הדין דהרשב"ה, הובא בלשונו בב"י (סי' קל"ה) שכתב להלך דבקנין בחמילת שאמר קנו ממני שאני נותן לדור בבית לא מהני אבל קנין בסוף שאמר הנני נותן לו לדור וקנו ממני אמרינן דמגופו של קרקע קנו מידו וכו', ולולי שאני כושר שאין העדים יודעים דין זה, הייתי אומר דחפילו אם חזרו בסוף השטר לכחוב וקנינה על כל מה דכחוב ומפורש לעיל, דהף זה יועיל וכו'. שלא כחבו הקנין ב' פעמים רק ליפות כמו וכו'. ולכאורה קשה כיון דמשפט פשיעה ליה להרמב"ן בחמילת דקנין בסופו מהני. מה זה י"ד בסופו שאף זה יועיל. ובה עלה מכח ב' קנינים, הוה פשיעה דיועיל מכח קנין דכסופו. ומלאהי דהקשה בן בהשו' שי לומר (סי' כ"ט) וכ' לתרץ בזה"ל ומסתברא דלא השיב קנין בחמרה, הלא כשבה היבף ומיד אחר שאמר כריני נותן וכו', אבל וקנין דכתיב בסוף לא השיב קנין בחמרה. ומש"ה הנטריך לדון מכח ב' קנינים. ולהכי דייק לישגא דהרמב"ן. במ"ש דחפילו אם חזרו בסוף השטר וכו' כנראה דזהו דהוי קנין בחמרה. להיינו חייב ומיד פשיעה ליה עפי דמכתי מהיכא דכתב ב' קנינים משום דהיכא דהוי קנין בחמרה ודחי דקאי על מה שאמר שהוא נותן לדור. וכו"ל כקנו מידו גופא של קרקע. אבל כשהוא בסוף השטר אי לאו דחייב קנין אחר בחמילת השטר לא נוהגי. דהוי כהומר קנו ממני שאני נותן. או וקנינה ממנו שהוא נותן. הלא דכשיש ב' קנינים אמרינן דלעפויי קאהי וליפות כמו ולקיים הענין עכ"ל, לפ"ז כ"ד לייבא ב' קנינים. לא מהני הקנין שסוף השטר :

אמנם לולי דברי הגאון שי לומר. הייתי נוטה מדבריו וליישב כך. דדוקא היכא דלא הוי קנין מעיקרא ולא הזכיר הקנין קודם אמירתו שנותן לו לדור. בזה מהני בחמרה. אבל בחמרה חמילת קנו ממני שאני נותן. דזהו הקנין שמורה על הדירה ולא על גופו דבית. בזה אף דנזכר קנין בחמרה ג"כ יש לומר דהכל חד. ומה שמורה קנין הראשון מורה גם השני. לזה הולרך הרמב"ן לבא מכח שני קנינים דלעפויי אחי :

בין כך ובין כך קשה לי לישגא דהרמ"ה דכתב וכו"ש אם החזירו וכו' הוה הרמב"ן נקט לה בדרך יותר חידוש שאף זה יועיל. ואולי י"ל דהרמ"ה כתב רק באמר הנני נותן וכו' וקנו ממני וכו'

וע"ז כתב דכ"ש אם בזה החזירו ג"כ הקנין. אבל בחמרה הוה דאמר קנו ממני שאני נותן וכו' דלריכין לדון רק מכח יחורה דב' קנינים. בזה לא קבע הרמ"ה להלכה כהרמב"ן. כי בחמרה הוי מבין. דהרמב"ן כתב בחמילת ראהי מהכונא דיש נוהלין. דכשאיין העדים יודעין חין דנין הזכרת ב' קנינים הלא דרך פירוש ומיד סיים ועכ"ז אינו כושר שיועיל. ובמה נתיישב אח"כ הסוגיא דפ' י"ג. ומ"ש כלל כך וכ"ש לאם החזירו. היינו כדי לכחוב עלה. אבל אם לא כתב רק קנו ממני שאני נותן. ובה לרמז במ"ש שלא כ' רק וכו'. היינו דבזה נכלל דגם לא החזירו בסוף השטר. דזהו ודאי לא מהני. אבל בהחזירו יש לידוד דמהני. והורה הרמ"ה בזה. דבהחזירו הוי ב' קנינים הוי ספיקא דדינא :

ג לא זכיתי להבין דהיכא ב' קנינים דאמרינן בחמרה הנ"ל היינו חקניה וקנינו. וסתם מבואר דיש לחלק בין חקניה וקנינו לבין וקנינו וחקנייה. עכ"פ כ"ד לדברי שי לומר לא מהני. ולדברי מהני כיון דלא היה קנין חתלה רק קנין בחמרה מהני :

ג ביסוד הדבר דמשפט פשיעה למעכ"ת נ"י דגם בדבר שלב"ל כן. ולדידי בעניי מההפקא עובא. דהיכא דברי הרמב"ן מהכונא דר"פ הכותב. גבי דין ודברים דאמרינן מגופה של קרקע קנו מידו. אבל במקרה חפץ מהכונא וענין כ"ד דמי השכירות דשייך בו החכמה קנין. הלא דלמא דהיין לא מהני י"ל דלא מגופה שג קרקע קנו. ודוקא בדיון ודברים דל"ש ענין קנין על דו"ד. וכן בדירת הבית לחין בו ממש. בזה אמרינן מגופה ש"ק קנו. אבל בדמי שכירות דשייך בו ענין קנין דמקני לו דמי שכירות. הלא דהדין דלא מהני קנין בדבר שלב"ל. בזה מגופה ש"ק קנו. והרי סב"י (בסי' קל"ה במחודשים) כתב דה"ג חולק על הרמב"ן סג"ל [ובחמרה לא ידעתי מנ"ל זה להב"י]. הוה י"ל דה"ג מייירי דקנין בחמילה א"כ מה דאפשר למעט בפלוגתא עדיף. אח"כ מלאהי ש"כ לסדירה בשו"ת פני משה (ח"א סי' ס"ז עיי"ש) :

ובפרטות כ"ד שאמר ג"כ. ומה שיש לי שבה כל שנה ק"ב ר"ע הלא ר"ג וכפי הגרסה היה לו חוב הלא ר"ג שמעלה רווחים סך מהכונא. דבזה גם על גופה של המלוה ל"ש קנין. הרי חזין דלא הקנה בחופן המועיל. ועשה בזה דסבר דמהני הקנין על זה. ה"נ י"ל לענין דמי השכירות. אבל אי ה"טב הענין הזה דהיה לו הלא ר"ג ח"ך ומה :

ג אף בפירוש בית דמי שכירות יש לדון ממה שכתב הרשב"א גיטין (דף מ"ב) באיבעיא דמוכר עבדו לקנס בשם הרמב"ן דהאיבעיא דהינו דומה לדקל לפירותיו דהתם הפירות יולאין מגופו של דקל. והרשב"ה כתב לחלק דהוי ב' מי יומר. ובתוס' שם נקטו דב' הסברות דנראה דספוקי מספקא להו ח"ך הוה האיבעיא. והפטר דבהא פליגי ב' תירושים בגיטין (דף ס"ו) שהבאנו לעיל. דלתירושים בתרא דכאן גבי מוכר עבדו לא מהני גם חמרה לדמיו כיון דהינו יולא מגופו ממש. ובחמרה קשה לי מסוגיא דכתובות. יקדשו ידי לעושיהן, הוה מעשה ידיה אינו יולא מגופו ידיה. ומלאהי בשיטה מקובצת כתובות, שהקשה בן מסברא. דכאיו יולא מגופו ראוי דלא מהני. ופירך כיון דהמע"י בא מהנענוע ומלאכות הדיה הוי כיוולא מגופו עיי"ש, והסוה לפירות שובך ל"ל כמ"ש התו"ע דמייירי דלא באו לחזור. אם כן דדמי בית לכאורה להרמב"ן הוי בכל הפק האיבעיא בעבד לקנס :

אולם מ"מ לדינא הוה קי"ל (בסי' רי"ג) דפירות שובך ח"י לחזור. וכן קי"ל שם (בסעי' י"ג) דדמי חמרה מהני. וכן בהרמ"ה (סי' ר"ט ס"ד) דמבואר דכלא אמר לכשימכור מהני. הרי דקי"ל דחמרה ובית לדמיו מהני. ואולי גם להרמב"ן מהני. דדמי בית דהוי חליפין הוי כיוולא מגופו. וכמ"ש הרשב"א שם לתרץ ההיא דהוספתא בהויר חורבא כיון דהוה חלק מחורבא הוי כיוולא מגופו. הכי נמי יש לומר בחליפיו. על כל פנים לדינא קי"ל דבית דמיו מהני. א"כ אלו פירש בתים לשכירות היה מהני. אבל בנידון דידן דלא פירש ל"ע לדינא :

מ"ש יודי מעכ"ת נ"י ועוד דבסוף כתב לשון חיוב ובקנין ובחמרה בריא והחוב חל על נכסיו לעולם. לא ידעתי. דבגוסה הלוואה כתב רק והחוב הנ"ל החייבו עצמם כל מי ביש לו בח ומושל

בידו יתן תוקף ועוז וכו' [ולשון זה אינו מכיר, ומתפלא אני על כותב ספרה דבי דיינא דק"ק ליסא לכחוב נוסח כזה, ולא ידקדק לכחוב-בענין שלא יסיה בו כדוד ספק], אבל לא נזכר ענין טחמיכות ליתן, וגם אם נתחייבו ליתן מדמי שכירות מכל מקום לא נזכר שצדוק נכסים על זה, והיו נתחייבו ליתן פירות דקל דכתב הכנסת הגדולה (סי' ס') דמת קודם שגא הפירות לעולם דאין הורשים חייבים לימנס:

רוה נראה לענ"ד אחר שיש פקוק צלוהן ל' ר"ע ומכא זה יש פקוק ג"כ על כל הצוואה. כיון דנכלל הכל בקנין א' כיון דבעל על דמי שכירות י"ל דבעלה כולה ולא קנה כלל. כאשר נסתפקו בכגון זה בתשובה גדולי גאוניס, א"כ צודאי אם יתוקן הכל בחיזוקים ותקופים ע"י הורש שר דפראגא וזכו צודאי כדאי לעשות כדלעיל וכמ"ס מעכ"ט הגאון נ"י, כיון דלא הקנו לאדם מיוחד הוי כגון בית לביסמ"ד דהרשות ביד טובי העיר לשנות. עכ"פ בענין שלא יבטליסוד הענין דבר הטוב כנלענ"ד. ידידו הו"נ ד"ס בכל לב: עקיבא

בשורי המכתב

תמה אני כעת במיר (דף י"ב ע"א חוס' ד"ה מ"ט וכו') ומ"מ בהאי טעמא לחוד וכו' ומאי קמבעי' ליה. הא בידו לייבמה ולגרשה, א"ו כיון דהשאה וכו', תמוה לי. דעדיין יקשה דמ"מ אם נדון יבוס לדבר שהוא בידו. א"כ צנותן לה גע קודם יבוס שיחול אחר היבוס מהני, דלא מקרי דבר שלב"ל. כיון דבידו לייבמה א"כ ממילא מקרי מלי עבד השאה כמו החלה כיון דיכול לקרות שם על עיסה שיחול על זה לכשילוש. ה"נ הא יכול לגרשה עכשיו שיחול לאחר היבוס, והרי בפירות מבוחר בקידושין (דף ס"ג ע"א) דככותב שטר שחרור לכשאחמנה מונן אין לי עסק בך מהני לרי"מ. א"כ ה"נ לדין בגירושין דשומרת יבם לכשאייבמך ומלי למיעבד שליח. ובסו"ס יבמות (דף נ"ב) כתב להדיא דלר"מ יכולים לומר כחוב גע לפלוניא פנויה לכשאחמנה אגרשנה א"כ ה"נ לדין ביבמתו ולע"ג:

עוד תמוה לי. דמה יענו חוס' בהדיא דכתבו ותנו גע לאשתי איך יכול לומר תנו לעשות שליח כולכם. הא עדיין לא נכתב ולא מלי עבד הגירושין איך דבידו לכחוב וליתן. הא ס"ל לחוס' דמ"מ לא מקרי מלי עבד כיון דמחוסר מעשה. וכחלה טעמם דיכול להביא עיסה אחרת ולקרות שם וזהו לא טייך בגע. ולע"ג:

סימן קמב

לכבוד אדוני אחי אמי הגאון רבי ליב איגר גי' אב"ד דק"ק האלבערשטאדט

ע"ד ששאל מר דודי נ"י בענין הלוואה ודן עפ"י דברי שלחן ערוך חוכ"מ (סי' רנ"ז) המקדים קרקע מהיום ולאחר מיתה או לאחר שלשים יום ולא קדים וכו':

הנה מקור דין זה מהשו' הרשב"א (סי' תקס"ג) ועיי"ש הטעם כיון דא"ל בהקדש לדון גופא מהיום ופירי לאחר ל' יום. דא"כ ינקי מהקדש וממילא הוי כמו בגע במהיום ולאח"מ דהוי ספק חנאי וכו' חזרה. וספק הקדש חוקי ממונה בחזקת מרא. וזהו חמילת דברי הרשב"א עיי"ש, ולי קשה לו יהא דהוי חזרה מן מהיום וכאלו אמר רק לאחר ל' יום. הא זהו ג"כ מהני בהקדש. כדאיחא בכוגיא דנדרים (דף ל"א) ובשלמא במהיום ולאח"מ שפיר י"ל דבעל הקדש. דבשעה שראוי לחול ההקדש א"ל לחול. דאין הקדש לאח"מ. ואף אם אמרינן דמקדים אחר ל' א"י לחזור סוף ל'. וכדאריך הרשב"א בחידושו לדברים שם דאמירה לגבוס כמו מעשה לאחר ל' חשוב וה"י לחזור דלא אחי דיבור ומבעל מעשה. ועדיף ממקדש אשה לאחר ל' עיי"ש. מ"מ זהו רק בלאחר ל' דהל ההקדש עכ"פ אחר ל'. בזה א"י לחזור מקודם. אבל בלאחר מיתה. י"ל דאין מקום לחול להקדש כלל וכלל. ובבר כתבתי מזה בששו'. וכעת מלאתי כן בתשובה הרשב"א (ח"ג סי' קצ"ב) אבל במהיום ולאחר ל' בזה יקשה, הא לא גרע מאומר רק לאחר ל':

ואורי י"ל דכוונת הרשב"א בחמת רק דיכול לחזור סוף ל'. והכי קאמר דאם היינו מפרשים דתנאי הוי. היה סדין דחזרה לא מהני דתנאי היה רק אם יחיה עד אחר ל'. כמו דס"ל להדיא הרשב"א בששו' (סי' תש"ו) בקדושין מעכשיו ולאחר ל' דתנאי רק לענין אם יחיה אבל לא על חזרה. דלא כפירש"י עיי"ש. רק כיון דהוי ספק חנאי ס' חזרה אמרינן חוקי ממונה בחזקת מרא. ושמא חזרה הוי. והכי כאומר לאחר ל' לחוד. ואם חזר צו קודם ל' מהני. ודבריו בנויים על מה שכתחיל שם בתשובה ההיא. דלא אמרינן אמירתו לגבוס וכו'. ויכול אדם לחזור וכו' ועל זה כתב דבהקדש דק הבית אינו כן. שאני סובר שכל מקדים שדכו לדק הבית מעכשיו ולאחר מיתה או מעכשיו ולאחר שלשים לא אמר כלום. והיינו דיכול לחזור קודם שלשים:

ואף למכל מקום עדיין קשה. דהא הרשב"א בעלמו בחידושו לנדרים שם לא העלה דבר ברור דבמקדים לאחר ל' אינו יכול לחזור, י"ל דבתשובה הולך בחותו ל' דיכול לחזור. ומ"מ מסתימת הנהגה ש"ע דלא קדים כלל לא משמע כן. וכל כי האי הו"ל לפרושי דלריך לחזור קודם שלשים:

גם לדינא איך בחזר לא ידעתי אם יש להקל. דהא בר"ן נדרים שם. ס"ל דאפשר בהקדש במהיום ולאח"מ. וגם להרשב"א הא בחידושו מספקא ל' דבמקדים לאחר ל' יום אינו יכול לחזור, ועיין בסר"ן נדרים שכתב להדיא דגם באלע זו ללדקא לאחר ל' אינו יכול לחזור בו. וביותר נראה דבהקדש עניים כאומר מעכשיו ולאחר ל' לכ"ע קדוש וא"י לחזור. דבזה שפיר מקיימין דבריו בגופא מהיום ופרי לאחר ל' כמו במתנה להדיוט, דמה בכך דהפירות ינקי מהקדש עניים ודברי הרשב"א רק בהקדש דק הבית כמו שדקדק בלשוננו. אבל בהקדש ב"ד"ס אינו כן, וכ"כ להדיא בשו"ת שיטה מקובלת (סי' ע"ו) בכוונת הרשב"א וה"כ דברי הגה"ש ש"ע הכ"ל לע"ג. ידידו בן אמוחו דבוק באהבתו: דק' עקיבא גינו מא"ש

סימן קמג

השיב על זה בכוד א"ד הגאון מוה"ל ליב איגר בזה"ל

מה לתמוה ידידי בן אחותי הגאון נ"י על חוס"מ (סי' רנ"ז) והוא מחשו' רשב"א המקדים קרקע מהיום ולאח"מ או לאחר ל' לא קדים כלל. ואמאי הא כאן ל"ש דמספקא לן אי חנאי אי חזרה. הא בהקדים לאחר ל' ג"כ הוי הקדש אם לא חזר סוף הל'. אינו קושיא כ"כ. וכמ"ס ב"א נ"י בעלמו ליישב דברי הרשב"א. דכוונתו שיכול לחזור, כן י"ל בכוונת הרמ"א. איך דכתב דלא קדים כלל. כוונתו דאין צו דין הקדש. לומר צו דאמירתו כמסירתו דמי וא"י לחזור. אלא כמו נדר בעלמא ויכול לחזור בהרעם בלי פתח. והא דסתם הרמ"א להלכה בהרשב"א איך דדעת סר"ן אינו כן. אלא דאמירתו הוי מעכשיו וא"י לחזור, עיין בשיטה מקובלת בתשובה, דדעת העור והרמ"ש והריב"ש בהרשב"א. ומה גם בפלוגתא דרבוואחא כתב סר"ן תשובה א' דאין מוליחין מידו. ואף בספק שבינו לעניים הוי כספק שבין אדם לחבירו וקולא לנחבע:

ומה שתמוה מעכ"ט ב"א הגאון דבהקדש לעניים גם להרשב"א כאומר מהיום ולאח"מ הוה הקדש מיד דדיינין ליה גופא מהיום ופירי לאח"מ כמו צנותן להדיוט, דמה בכך דינקי מהקדש עניים. ודברי הרשב"א רק בהקדש ב"ד"ס, לדעתי איך דהרשב"א מיירי בהקדש ב"ד"ס. מ"מ גם בהקדש עניים י"ל כן כדאיחא בירושלמי, דבמפקיר מהיום ולאח"מ ל' דע"ד דרכנן דגע ואינו גע ה"נ אין מופקרה. כלומר שא"ל שיהיה השדה מופקרת לאחרים והפירות לבעלים ולכן ההפקר בעל לגמרי. וזהו טייך גם בהקדש עניים. עיין בשיטה מקובלת בששו' הכ"ל. ולבר מן דין אחר שאמרנו דכוונת הרמ"א דלא קדים כלל. היינו דילא מכלל הקדש והוי רק כנדר ויכול לחזור בו. א"כ איך אם אמר בפירות מהיום לחוד בהקדש דידן שהוא רק הקדש עניים דלא אמרינן ב' אמירתו לגבוס כמסירתו להדיוט. לית ביה דין הקדש שלא יוכל לחזור בו בלי פתח. ואני בהרעם בעלמא:

ואזכיר מה דתמוה לי בש"י יו"ד (סי' רל"ד) דכתב בשם סר"י דעת הרמב"ם דכל היכא דאמרינן פלוני ופלוני אמרו

ובהקדש עניים כיון דחרטה בעלמא סגי נאמן לומר שלא היה פיו ולבו שווין במגו דנשאל לחכם עיי"ש, והנה מה דלא כתב בפשוטו. דבאמת היה עוטר דהדר ביה ע"י שאלת חכם. ומש"כ חמ"ר ר"י דאין יד עניים אכן. וזכה במעמד ג' ולא מהני שאלה, היינו דא"כ מג"ל להרשב"א להוכיח מזה דבהקדש עניים לא אמרינן אמירתו לגבוה ודלמא מיירי בהמר דהדר ביה ע"י שאלה ופתח: הלא על כרחך דהרשב"א מפרש לה דמדון מגו אחין עלה:

אמנם היא גופא יקשה, דמג"ל להרשב"א להוכיח. דלמא מיירי דאמר דהדר ביה ע"י שאלה בפתח. גם אף אם מפרשים דמדון מגו היא. עדיין יקשה על ראיית הרשב"א הא גם אם הוי בהקדש גד"ה דאמרינן אמירתו לגבוה ובעי הסרה בפתח. ג"כ נאמן במגו דנשאל על ידי פתח. כמבואר בדברי הרשב"א שהביא בש"מ עלמו שם מיד לראיה דאמרינן מגו דנשאלתי. ממ"ש הרשב"א בדבריו דמחשיל עלה עיי"ש. הרי מבואר דאפילו בהקדש בזמן הש"ס דמיירי הכל בהקדש גד"ה, אעפ"כ אמרינן דנאמן במגו:

ונפלאותי על כבוד חכמתו דהש"מ אף ברוך כ"ד הביא ראייה שסותר את דבריו. גם למאי הלכתא דחוק דמיירי דילא הוודר ושהה צדדי שיכול לשאול נדרו, והתוס' והמפרשים דמהדרי לתרץ בענין אחר. משום דחיקא להו לפרש דילא הוודר לחון. הא אף בלא ילא לחון נאמן במגו דיכול לשאול עליו כמ"ש הרשב"א בהגיה דש"מ שסקדים נכסיו:

אולם י"ל לקיים דבריו בכוונת הרשב"א ובאופן אחר, ויעויין בדברי המאור והרמב"ן פ"ד דבב"ק היטב, ולענ"ד מה דקשה הרמב"ן על המאור היאך יכול להקדים מלוה שאינו ברשותו וכו'. י"ל לומר דס"ל להמאור דיכול להקדים מלוה וכדס"ל להמרדכי פ' הספינה כיון דאיחא בקינן במעמד ג' עיי"ש. והיינו דמשמע דיפה כח הקדש באמירתו כמו כל קנינים שאפשר בהדיוט. וכמ"ש הריטב"א קדושין (דף כ"ח) דהה דאמרינן כמסורין להדיוט דמי. פי' כהקנאות דכל חד וחד בהקנאה דליה וכיון דמלוה איחא בקינן בהדיוט במע"ג. ה"נ איחא באמירתו לגבוה. או אפשר דס"ל להמאור דקנה להדיוט אפילו בקינן אגב - כמ"ש תוספות ב"ב (דף קמ"ח) ורק בגזל דלא מהני שום קנין בהדיוט בזה לא חל ההקדש. וכמו דסבירא ליה גם כן להמרדכי שם. מש"כ כתב המאור בהכי דלא מקרי גזל כיון דאינו מסרב:

ומה שקשה עוד הרמב"ן שם דע"כ גם ר"ח ס"ל כהר"ף דא"י להקדים מלוה. כיון דאינו ברשותו. דאם היה נחפס כיון דאמר לחובל תנאו לעניים שוב א"י לשנותה שטר"ו נעשה גבאי להקדש וכו' עיי"ש. לענ"ד י"ל דגם המאור ס"ל הכי דנקנה להקדש הוי ביד זה כמו שומר. דא"י לשנותו. הלא דס"ל להמאור דהסינח בהקדש גד"ה. דאמרינן ב"י אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי. וממילא גם במלוה נחפס ההקדש כיון דאינו מסרב וכנ"ל. בזה אינו יכול לשנותו. מה שאין כן בהקדש עניים דל"א אמירתו לגבוה. בזה אף במסר ליד גבאי אינו יכול לשנותו. היינו משום דבזה נגמר הקנין דזכה בהן לעניים. מה שאין כן בהכא כיון דביד החובל הוי המלוה. ובהקדש עניים דהוא כהדיוט לא נקנה המלוה בלא מעמד ג'. וממילא לא דמי למסרו לגזבר ויוכל לשנותו ולקיים נדרו בדבר אחר. כן נראה לענ"ד ברור:

ומעתה י"ל דגם הרשב"א לא מפרש כלל הסוגיא. דחור הוודר באיזה טענה ובמגו דנשאלתי, הלא דמפרש הסוגיא ממש כפי' ר"ח דר"ה לשנותו. והוכיח מזה דבהקדש עניים לא אמרינן אמירתו לגבוה, והיינו כדברינו ששיטת המאור הנ"ל, משום דאל"כ הלא דשייך ביה אמירתו לגבוה, מיד שסקדים נקנה להקדש דס"ל דמלוה נקנה להקדש. ואינו בכלל דבר שלב"ל. [דהרי יסוד זה ז"ל ג"כ לדברי הסיטע מקובלת דמפרש בכוונת הרשב"א דהיה לו מגו דנשאלתי. והרי מ"מ מאי ראייה מייתי דלא אמרינן ביה אמירתו לגבוה. הא כיון דא"י מקדים דבר שלב"ל פשיטא דלי"ש ביה אמירתו לגבוה. ובדלתי אין בו כח יותר מנדר דמהני שאלה בחרטה. וביותר דאפילו נדר לא הוי כמ"ש בשם הרשב"א כמ"י היכא דלא אמר בלשון אהנונו. אע"כ ברור דהרשב"א בחדשו' זו לא הלך בשיטת הר"ף

דבר אחד הוי שיטת וליח הלכה כשיטה. הא הרמב"ם פסק (פ"ה מהל' כלי מקדש) דמדה יבש מקדש ובמנהוה (דף כ"ו ע"ב) איחא חר"י רי"ג ור' יאשי' אמרו דבר א'. דמדה יבש נהקדשה, וא"כ לית הלכה כוותייהו. וראיתי בב"ז שם סכ' בטעמא דהרמב"ם דפסק דנהקדשה משום דל"י הוי אוהו ס"ד ללא נהקדשה שיטה. ושגגה היא מלפני השליט דהפוך הוא. ועיין חשו' חוות יאיר. דלא כהש"כ. ובבאר יעקב השריף בזה ולא רמז מזה דבר. דברי דודו רחימו:

יהודא ליב איג'ר

סימן קמ"ד

לארזני דודי הגאון רבי ליב איג'ר נ"י בענין הג"ל

דברי כבוד ח"ד רומע"כ הגאון נ"י מוקשים מרחשם לכופס. מ"ש מתחילה בכוונת הרמ"א דלא קדים כלל. היינו דיכול לחזור בחרטה בלי פתח. ומזה כתב בסוף ובר מן דין למה שאמרנו וכו'. הוי המוה. דא"כ כל דברי הרמ"א הם למוחר. כיון דאפילו במקדים סהם בהקדש דידן מהני שאלה בחרטה בלי פתח. פשיטא דלא גרע מקדים מהיטובולאחר. ל' גם ליפגא דהרמ"א דלא קדים כלל. הא אף בהקדש גמור מהני שאלה בחרטה. ואם דכוונת הרמ"א דלא קדים כדן קדושת גד"ה, זהו לא תליא במהיטוב ולאחר ל'. דהא כל הקדש עניים כך הוא. והו"ל להרמ"א לכתוב כן בסהם בהקדש דידן מהני שאלה בחרטה, שזה החילת דברי הרשב"א בחשו' שם דהקדש דידן לית ביה משום אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי. ולא הו"ל להרמ"א להביא סוף דברי הרשב"א במהיטוב ולאחר ל' דמעטם ספק חזרה אחינן עלה, א"ו ברור דכוונת הרמ"א דלא קדים כלל. היינו דל"י לשאלת חכם דדיינינן דחזר מדבריו שאמר מהיטוב וכאלו אמר רק לאחר ל' יום. דבזה נראה דלא בעי שאלה לחכם. כאשר באמת משמע מחשו' הרשב"א הל"ז דעסיקנא בה. דס"ל דיכול לחזור קודם ל'. והיינו משום דס"ל דמה דאמרינן בנדרים (דף כ"ע) ל"ג דהדר ביה, הניחא למ"ד א"ח וכו' הכא שאני. דאמירתו לגבוה וכו' היינו רק לבר פגא, אבל לאב"י ורבה קיימינן כסברה המקשן. דאין אמירה לגבוה קונה יותר ממסירה להדיוט, והאומר הרי זה עולה לאחר ל' יכול לחזור תוך ל', וכמ"ש שם סר"ן בשמו, והרי פשטות הסוגיא ל"ג דהדר ביה וכן כל הפלפולים של סר"ן ורשב"א לדינא בסלע זו לדקדק לאחר ל', משמע הכל דיכול לחזור בלא הסרת חכם, דהא ע"י שאלה אפילו בהקדש סהם מהני, כדקיי"ל דיש שאלה בהקדש:

ודוחק גדול לומר דהא דאמרינן ל"ג דהדר ביה, היינו בהסרת חכם בחרטה בלא פתח דלא מהני דבהקדש דבעי דוקא פתח חרטה, ועלם השקלא וטריא הניחא למ"ד א"ח דנהקדימו דבריו בקדושין, ה"נ קיימא ההתפסס בהכח להקדש ודינו כמקדים סהם דלריכיש פתח חרטה. הלא למ"ד חזרה. ה"נ ע"י חזרתו קודם עוקר ההתפסס מגוף ההבמה וחל עליו רק חיוב נדר לתחו להקדש. ומהני הסרה בחרטה בעלמא, ומשני דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי. ועלם דנו הרשב"א ובר"ן א"ח קיימינן הכי לדינא, או דלאב"י ורבה קיימינן כסברה המקשן דחזר מהתפסס ההקדש, והיינו הכל דלא בעי פתח רק חרטה בעלמא. ועיין שכתב השיטה מקובלת בכוונת הרשב"א:

מרבד כהוא דבר חדש שהמליא הש"מ עוהך טחירתו בדברי הרשב"א בחשובה, דבס"י (תרכ"ו) כתב דבהקדש דידן א"ח ל"ה לחזור מנדרו לריך פתח חרטה כדן כל נדרים. וכ"כ בחשו' כתיבת יד [ואתנו' זכינו לאורו בשו"ת הרשב"א ח"ג סי' רל"ח] ואלו בחשו' (סי' תקס"ג) כתב דלא אמרינן אמירתו לגבוה בהקדש עניים ויכול לחזור בו, וכ"כ עוד בחשו' במקדים שטר"ח ומסרו לגבאים דבהקדש דידן הוי הקדש עניים דלא קנה במסירה בלא כתיבה ויכול לחזור ומכח זה העלה הש"מ דהקדש דידן דין נדר יש לו ולריך חרטה בחרטה. ומה דין הרשב"א דל"א בזה אמירתו לגבוה ויכול לחזור. היינו דלא בעי פתח בהקדש גד"ה עיי"ש. ולענ"ד הדברים תמוהים כמ"ש הש"מ שם לפי דברים הנ"ל בכוונת הרשב"א (סי' תקס"ג) בראייתו מסוגיא דבב"ק, דמיירי שהחבל הוודר ילא מלפני ר"י.

אביה בענין זה שמעתי ממנו אהמו' כי שנתפק בהפרת בעל נדרי אשה, אם אחר שיחול הפרתו לאחר שעה אם מהני די"ל ללא מהני, כיון דכשעה שיחול, דסייענו לאחר שעה, אז כלתם דבוריה, ובקושיה ה"ן גבי הקדש הנ"ל, והביא אהמו' נ"י ראייה לזה מסוגיא דכתובות (דף ע"ב ע"א) תניא ה"י ר"מ אומר כל שידוע באשתו יחזיר ויקיטנה כדי שתדור בפניו, וע"י תוס' שם, ואע"ג דבע"י הוא וכו' אלא מיירי בנדרים שצבר נדרים וכו', וקשה דמ"מ יפר ויאמר כל נדרים שתדור יהיו מופרים אז אחר שתדור אותם. ויחולו אחר נדרים מיד, דאף דעתה ה"י להפר שיחולו מיד כיון דעדיין לא נדרה והוי כמו דבר שלב"ל, הא ר"מ הוא מרא דמעשה חס"ל דמקשה דבר שלב"ל ויוכל לקדש אשה נכרית שיחולו הקדושים לאחר שתתגייר, ה"י יהי' יכול להפר שיחול אחר שיצא לעולם, דהיינו אחר שהדור, אע"כ ללא מהני משום דכלתה הדיבור. ומה דצקדושים מהני, היינו בקדושי כסף או בשער והשער קיים אחר שתתגייר אבל בנקרע השער מקודש לא מהני, וכמ"ס תוס' יבמות (דף ל"ב) וס"י בהפרה דהוי דיבור בעלמא כלתה הדיבור, וכיון שכן ממילא ה"י אף דבעידן דמיפר כבר נדרה, מ"מ כיון דאומר דיחול אחר שעה לא מהני כמו בק"ס, וכמש"ך פרס ללא מהני באומר שיקנה לאחר ל', אולם הקשה הא סוגיא ערוכה נדרים (דף ע' ע"א) כי אומר מופר לכי למחר וכו' עיי"ש, ואפשר דהתם המכוון שאומר דמופר לכי האכילה והסגולה דלמחר, שבהפרה הוא מיד לאוהו אכילה והסגולה דלמחר, ומ"מ מבואר כן בנדרים (דף ע"ב) דה"ל לכי שמענא, עיין בשר"ן שם :

תן כתב א"ד הגאון בישוב קושיותי ה'ה' הא דסתם הרמ"ה בהרשב"ה ולא כדון. היינו כיון דהר"ה וטעור ורביב"ש ס"ל כרשב"ה כמו שכתב בספר ש"מ. ונפלאתי על כבודו בחרתי. דהרי כל טורח דהש"מ רק להביא הפוסקים דס"ל דבהקדש עניים לא אמרינן אמל"ג. וגם בזה מדברי הטור לא משמע כן מיד. דהרי ארבעה (בס"י רי"ח ובחוב"מ ס"י קכ"ה) כתב בזה אמל"ג. ואף דתש"ו כרמ"ה (ח"א ס"י ק"ג) כתב בכוונת הטור יו"ד. (ס"י רי"ח) דבלדקה רק מדין נדר ולא מדין מסירתו להדיע. מדמהני הדרה ע"י שאלה עיי"ש. דכריו חמוהים בעיני. דהא אף בהקדש גבוה דמסורים דמי מהני שאלה. וגם מדברי הר"ה דדיוק שם הש"מ מלשגו. ומ"מ (בכלל י"ב) כ"ש אם נדר לעני. הוא דקדוק קלוש נגד דברי הר"ה ש המפורשים (בכלל נ"ה ס"י ה'). וביותר הדקדוק בזה מלישגא דכריב"ש (ס"י ק"ס) כנראה דכוונת הש"מ ג"כ ממ"ש וכ"ש בהקדש עניים. וזה בודאי דקדוק קלוש למאוד. דהא דברי רביב"ש בפשוטן וכל שכן בהקדש עניים דלית ביה חיבור מעילה. ולזה לדעתי לא מלינו מפורש בדבריהם כרשב"ה :

גם נפלאתי על כבודו דמר. לזה לא היה לריך ראייה דהרי מפורש דעת הרמ"ה יו"ד (ס"י רנ"ח) במקדש שט"ה דבהקדש עניים לא אמרינן אמירתו לגבוה. אבל באמת כ"ז אינו נוגע לקושיותי. דמ"מ בזה לא מלינו דפליגי על ה"ן דמקדשים ח"י לחזור קודם ל' יום. וה"ל לענין הקדש עניים. לענין דבעינן עכ"פ הדרה וכבר ביררנו דכוונת הרמ"ה דל"ל אשילו שאלה. ואף דזה י"ל בפרוהס. כיון דעיקר סדרת ה"ן דאמל"ג אליה והוי כאומר מעכשיו ולמד מזה ללדקה לאחר ל' לשיטתו דהקדש עניים הוי ג"כ בכלל אמל"ג. אבל למה דס"ל להרמ"ה להלכה ביו"ד (ס"י רי"ח הנ"ל) דבהקדש עניים לא אמרינן אמל"ג. לא משוינן ליה לאומר מעכשיו דמהני חזרה קודם שלשים. ואפשר גם בלא חזרה כמש"ל. מכל מקום זהו בלא אומר מעכשיו. אבל באומר מעכשיו ולאחר שלשים בזה דסבירא ליה לה"ן. דגם בהקדש אמרינן גופא מהיום ופירי לאחר מיתה או לאחר שלשים. בזה לא מלינו חולק על ה"ן רק הרשב"ה:

תן כתב א"ד הגאון נ"י בישוב קושיותי ה'ג' דלהרשב"ה דבהקדש בדר"ה לא אמרינן גופא מהיום ופירי לאחר שלשים. הכי נמי בהקדש עניים. דיש לימר דמי להפקר :

לענד כיון דבאמת בעיקרא דמלתא דהפקר. לא ידענא טעמא מאי ללא שייך ביה גופא מהיום. דמפקיר הכל רק דמשייר לעלמו מקום למוחת פירות עד ל' יום. כמו במוכר לחבירו כה"ג. ומלאתי שתתם כן המ"ל (פ"ח ה"ב מהל' עבדים) איך יקו חנן ונדמה

וניל לבאר עוד דהרי בחוס' והר"ה ש' צב"ק ובחידושי הרשב"ה שם ובחשו' בכת"י שבוזא בש"מ ס"ל דמקדשים דבשלב"ל ל"ה הדרה, כיון דלא אומר אהנו, הרי כיון דליכא התפסה בגוף החפץ אפילו נדר לא הוי, ח"כ י"ל דאינו ס"ל דבהקדש עניים אמרינן אמל"ג, וכדמשמע פשטא דדברי הרי"ף והרמב"ן במלחמות, ואף דכ"י מפשט פשיטא ליה בחוב"מ (ס"י קכ"ה), ללא דוקא נקט הטור דבהקדש עניים לא שייך אמל"ג, מ"מ לא ידעתי הפכה לזה. דהרי מלינו דהריטב"ה ס"ל הכי להדיא פ"ק דקדושים גבי מקדשים שט"ה, וכן כרשב"ה ורש"ן בנדרים הנ"ל, ח"כ מה"ה נדחוק דהטור לאו דוקא נקט. ח"כ י"ל דס"ל לחוס' וסייעתו הנ"ל דמתפסים דבר בעין ללדקה אין בו כלל ענין נדר מלך עלמותו כיון דלא אומר אהנו, רק מכה קנין דאמל"ג נקט לעניים, וממילא קס בבל תאחר ליתנו לעניים, מש"כ ס"ל דבר שלב"ל אם לא אומר אהנו לעניים, כיון דל"ש ביה אמל"ג, דה"א מקנה דבר שלב"ל, וממילא אין כאן נדר, וממ"ט ס"ל גם לה"ן דהרשב"ה ס"ל דבאומר סלע וזו ללדקה לאחר ל' יום אם אין דנין דאליס מקנין להדיע, יכול לחזור קודם ל' בלי שאלה חכס, היינו כיון דע"י חזרתו נחבעל הקנין כמו בהדיע בקנין, דע"י חזרתו קודם ל' נחבעל הקנין וממילא אין כאן נדר, אבל להפוסקים דבהקדש עניים לא אמרינן אמל"ג, ואם כן בכל מקדשים סלע בעין ללדקה אף דאין גוף הסלע נקנה לעניים, ע"כ דמטעם נדר אחינן עלה, דהוי כאומר אהנו, יש לומר דגם בדבר שלב"ל ואומר אחר ל' בעי הדרה כמו באהנו, וזו נראה כמעט סדרת הרמ"ה בחשו' (ח"א ס"י ל' וס"י ק"ו) עיי"ש :

אמנם נ"ל דליחא, דהרי הרמ"ה ביו"ד (ס"י רנ"ח) פסק במקדשים שט"ה לריך כתיבה ומסירה, ומביא כן בשם הרשב"ה, והיינו מטעמא דהרשב"ה דבהקדש עניים לא אמרינן אמל"ג, ואע"כ פסק הרמ"ה בחוב"מ (ס"י רי"ב) דמקדשים שדה זו נכשקתנה לא הוי נדר אלא באומר אהנו דוקא, וכן למה דס"ל הש"מ הנ"ל דעת הרשב"ה בכת"י, דס"ל להרשב"ה בהחלט דבהקדש עניים לא אמרינן אמל"ג, ואע"כ מחלק בין דבר שלב"ל לדבר שצ"ל לעולם, ח"ו ברור דגם מדין נדר יש חילוק דדוקא היכא דשייך ביה התפסה קנין בדבר, דהיינו בדבר שצ"ל לעולם ובסדיע כה"ג מהני קנין, בזה בהקדש עניים אף דמחוסר קנין לריך הדרה, אבל במתפסים ללדקה דבר שלב"ל, דאין בו שייכות התפסה קנין לא חלה עליו הנדר, אלא"כ התפסים החיוב על עלמו בלשון אהנו, וס"ה מה"ט ג"כ במתפסים סלע זו ללדקה לאחר ל' יום, כיון דמקודם שהגיע הזמן שראוי שיחול בו התפסה בקנין חזר ומבעל התפסה ובעל מעיקרו, דגם בקנין כסף כה"ג ה'י בעל מעיקרו, ממילא אין כאן נדר :

איכ דברי הרמ"ה נכונים, בזה דפסק במקדשים מהיום ולאחר ל' דלא קדים כלל, אף דבלא"ה עכ"פ בהקדש דין מהני שאלה בחרטה לחוד, מ"מ בזה דהוי כאומר לאחר ל' לא בעי כלל הדרה, ולפי"ז חזרה קושיותי למקומה, דמ"מ לבעי חזרה קודם ל', וזאת דנסבול הדוחק דהרמ"ה מיירי באמת בחזר, ובדכתב ח"ד מעכ"ת נ"י ולאו מטעמיה, שהוא כתב ע"י חרטה, ולדידי מיירי בחזרה בלא חרטה.

אך דחיקא לי עובא, דהא בעי דוקא שיחזור קודם שכלו ל' יום, ואלו שפק עד אחר ל' דחל ההתפסה לריך דוקא שאלה לחכס, וכל כי האי לא הוי ל"י להרמ"ה למסתם.

זורת דימא דבר חדש, דבאמת אף לאחר ל' יכול לחזור דביבור בעלמא בלא שאלה, דאף דבהקדש בדר"ה בעי עכ"פ חזרה, כדמדמי הש"ס בנדרים לקדושי כסף מ"מ י"ל דבהקדש עניים אינו כן, והיינו לפ"מ שכתב ה"ן נדרים להקשות אמאי דאמרינן שם פשיטא הא ללאורס הקדש דמי לנקרע השער דכלתה דיבוריה, ויתיר דאמסקנא סמין דאמל"ג חשיב עכ"פ כמו קנין כסף עיי"ש וח"כ י"ל דבהקדש עניים אמירתו אליס רק כמו מעשה קנין לענין דלריך הדרה. והיינו דהוי כמו קנין סודר ושטר, מש"כ במתפסים לאחר ל' יום כיון דכלתה דבוריה ובקנין שטר ונקרע כה"ג, דמעלותו בעל הקנין בלא חזרה קודם ל'. ה"י בעלותו בעל התפסה אמירה, וממילא אין כאן נדר, כמו דסוכתו מהסיא דדבר שלב"ל דגם נדר הוי רק מענין התפסה, ועדיין פרט זה ל"ע לרינא.

שלנו לעולם. וכן נראה לי לדייק מדברי הב"ח (סי' רמ"ו) שכתב עלה דברי הר"ר פ"רן דמפקיר בהמה רק בשבת, דא"ל לחוש שזוכה בו אחר בשבת מכיון שהוא ביד הנכרי לא יניח לאחר לזכות בה בשבת, ולאחר שבת ממילא תהיה הבהמה ברשות הבעלים, שלא הפקירה רק לשבת עיין סם, מובאר להדיא דאם היה אחר זוכה בשבת היה שלו לעולם:

א"כ לכאורה סויעתא לש"כ מעכ"ת נ"י דילפינן הפקר דומיא דשמיטת גם לשאר דברים, ואף דיכול למכור לזמן מ"מ ל"א דההפקר רק לזמן, והאחר זוכה תוך זמן יבא זוכה רק על הזמן הכות, דלא שייך בהפקר שיכיה לזמן:

אמנם אינו מוכן לי כל ארכו, דממל"פ א"כ ל"א להפקר לזמן גם בלא זוכה אחר איך ההפקר לאותו זמן לחוד, ולאחר שבת יפקע ההפקר, הא איך שייכות ההפקר לזמן, ונלעזר לומר דהוי כמו תנאי דאם יזכה אחר בתוך הזמן יבא הפקר, אבל אם לא יזכה אחר תוך הזמן, לא יהי' הפקר כלל, וא"כ איך מהני בשבת הפקר ליום שבת, הא באם לא יזכה בו אחר בשבת בעל ההפקר למפרע, ועבר על שביעת בהמתו, ובדברי הרא"ש הנ"ל דהוי כמו תנאי, אבל לענין שביעת בהמתו יקשה כנ"ל, ונ"ל ע.

תו כתב ש"כ מעכ"ת נ"י ליישב קושיותו על השיטה מקובלת דאם בעי פתח לא הוי כ"כ מגו דמתשיל עלה, ושאני בהסווא דמנה לפלוני בידי דהפתח פתוח לפניו, דאלו ידענא דלא אמצא מקום לפרוע לבע"ה לא נדרתי עכ"ד.

זה אינו מספיק, דהא: סוגיא ערוכה ביבמות (דף פ"ח ע"א) דבדקושת בגוף נאמן לומר נשאלתי, משום דבידו למתשל עלה, הרי אף ללריך פתח, מ"מ מיקרי בידו, [ואנכי לא כתבתי על קושיית חוס' פסחים, רק ד"ל דלענין סוואל למחשב מכה סוואל כדודיה, וזו רק היבא דבידו ממש, אבל לענין נאמנות ע"א באיסורים לא בעי כ"כ בידו, וכמו ש"ל בדברי הר"ן פסחים פ"ב, בנכרי שכלה לישראל על חמלו, שכתב הא דלא אמרינן סוואל וחי בעי פריק דמחוסר ממונה עיי"ש, אף דלענין נאמנות דע"ה באיסורים אמרינן ביבמות שם סוואל ובידו לפדותו], וא"כ כמו דמהימן לומר נשאלתי משום דבידו למתשיל, ס"י יהא נאמן לומר דלא ה"י פיו ולבו שוים, כיון דבידו למתשיל עליה, דאין לחלק דווקא באותו ענין עלמנו דבידו לעשות היינו למתשיל נאמן דכבר עשה כן ואתשיל עלה, אבל מ"מ לא מהימן בעדות במלתא אחריתא, שלא ה"י פיו ולבו שוים מכה דבידו למתשיל, דהרי מלינו דנאמן לומר זה בני לפטרם מיבום משום דבידו לגרשה, וסהיא דהקדיש נכסיו ואמר מנה לפלוני בידי דכתבו חוס' ערכין (דף כ"ג) הא דאינו מהימן במגו דחי בעי מתשל עלה עיי"ש, דדיבורא קיל ליה יותר מלעשות מעשה למתשל עלה עיי"ש, ע"כ ל"ל דווקא: הסם דהקדיש ההקדש וכו'. להעיד שמגיע לפלוני מנה הוי כמו עדות דממונה לגבות מההקדש, דלא מלינו דע"ה נאמן בממון משום בידו, ולריכוס לבא עלה מדין מגו, בזה אמרינן דלא הוי מגו כ"כ דקיל ליה דבורא יותר, משא"כ בדבר איסור דנאמן לומר נשאלתי אולא ה"י פיו ולבו שוים, משום דבידו לעשות מעשה ולמתשיל עלה, [אחר זמן רב בא לירי כ' קלות החושן ורחיטי שכ"כ סי' רנ"ה] וא"כ אף בלא ילא לחוץ יהא נאמן דלא ה"י פיו ולבו שוין מכה דבידו למתשיל.

ואף אם נחוק לחלק דווקא נשאלתי נאמן, אבל לא ענין אחר דלא היה פיו ולבו שוים, מ"מ עכ"פ ביאל לחוץ, אם ה"י לריך פתח דוקא, מ"מ יהא נאמן דלא היה פיו ולבו שוים, במגו דנשאלתי דהיה נאמן משום דבידו למתשיל עלה, ומלאחי בקלות החושן הנ"ל הקשה כזה על חוס' ערכין דמ"מ להימן מנה לפלוני במגו דנשאלתי דהוי דיבור ודיבור עיי"ש, וכן הקשה בחשו"ב בני אהרן (סי' ס"ב) ועיין בשער המלך (פ"ג מהל' יבום ס"ה ד"ה ועפ"י האמור וכו') וז"ל דבאמצע הא דלריך ר"כ לעמא דא"א עושה קנויית להקדש, היינו דאף אם מיד אחר שהקדיש אחר מנה לפלוני בידי, ידענו דעדיין לא נשאל עליו וליכא מגו דנשאלתי רק מגו דחי בעי מתשיל עלה דלא הוי מגו, דדיבור קיל ליה יותר, ואם כן עדיין דברי השיטה מקובלת אינם עולים יפה, דאף אם בעי פתח, ביאל לחוץ נאמן במגו דנשאלתי:

מ"ש ש"כ רומע"ת הג"י על דברי בישוב הרז"ה על פי דברי המרדכי

וגמיה. כמה נראה מפורש בדת הרשב"א דאין לדמותו. דהרי בחשו" (סי' הקס"ג) הביא דברי הירושלמי דהיבא דא"א לפרש גופא מהיום הוי ספק חזרה ואוקי ממונה בחזקתו. ולמד מיעויה דכמו כן בהקדש מעשיו ולאחר ל'. ומכל מקום בעיקר היסוד דההקדש לא שייך גופא מהיום לא למד ממש רק מסב"א דינקי מהקדש. וזכ"ה ראה מסוגיא דב"ב. ושנוי כן בדבריו בחשו" (ח"ב סי' קל"ב) וז"ל בדבריו בחידושו לגדרים. משמע להדיא דהיבא דלא שייך חששא דינקי מהקדש ספיר לייקון גופא מהיום. וכ"כ להדיא בשיטה מקובלת סם (דף כ"ב ע"ב) וז"ל דהיבא ודאי דשני הקדש עניים מהקדש דה"ה, דשפיר מלינו למימר בהקדש עניים גופא מהיום עכ"ל. **ומה** שחמה א"ד הגאון נ"י בדברי הרמב"ם (פ"א מהל' כלי מקדש) לענין דהרבא מכה זה הכלל דההקדש דאמר, אמרו דבר אחד. הוי שיטה, מכה זה מוכה דהלכה דמדה יבש' נהקדשה, ואף דהוי שיטה. מ"מ היבא דמוכה שאני. כמו בכל כללי ההלכות דלפעמים מוכה נגד הכלל, והיינו מדפרכינן בשמעתין לקמן, נימא נמי רע"ק ור"י אמרו דבר אחד, ובזה יקשה דלמא משה"ה לא אמר כהא דלא הוי כשיטה וההלכה באמת כרע"ק דמי' לא נהקדש ולא ראה לאוקמי רע"ק בשיטה, ואף ד"ל דפרכת שש"ס דלימא תרומייסו ריה"ג ור"י אמרו ד"א רע"ק ור"י אמרו ד"א כעין דמלינו פ"ק דהגיגה (דף ו') אמר אביי ב"ש ור"י ור"י כולו ס"ל וכו', וב"ה וריה"ג ורע"ק כולו ס"ל וכו' ובכ"ה לא יהי' מקום למידק ההלכתא לבאן ולכאן, מ"מ יקשה דשמא ראה ר"י להשמיענו דהלכה כרע"ק, ומש"ס מחשב ריה"ג לשיטה לאורווי דההלכתא כרע"ק, אע"כ דקיס להו לחז"ל דבאמת ההלכה כריה"ג, כנלע"ד. בן אחרותו דבוק באהבתו, מוכן לעבודתו:

הק' עקיבא
בשולי המכתב

קשיא לי כיום בדברי חוס' ב"ב (דף ע"ו ד"ה ק"י וכו') והא דלא תקנו רבנן דיכול להקדישן וכו', ל"ע היכן מלאו זה ראה להקדיש שט"ח, הוי מסוגיא דפסחים דהקדיש מלוה, הא שם איחא ג"כ דזבין מלוה, אע"כ דחז"ל תקנו רק דיכול למכור השט"ח אבל בלא מסירת השט"ח. רק שמוכר החוב ושעבוד הנכסים נ"ק, ובפסחים מיירי רק דזבין השעבוד נכסים בלא מסירת השער, וזה פשוט, וא"כ גם הקדיש מלוה בכס"ג הוא, אבל מקדיש שט"ח י"ל דמהני, וכדקו"ל בהגהת ש"ע יו"ד (סי' רנ"ח) ונ"ע:

סימן קמה
בענין הג"ל לכבוד בן דודי הג"ל הרב רבי זאבל איגור גרו' הגאב"ד דק"ק ברוגושוייג

ב"ש ש"כ רומע"ת על דברי ולייבב דברי הירושלמי הא דההפקר ל"ש גופא מהיום ופירי לאח"מ, היינו כיון דילפינן הפקר משמיטה דבעי שיכא מופקר לכל לעניים ולעשירים, ה"נ יליפין מהתם דבעי שיכ"י מופקר לגמרי. ולא שיכ"י קרקע משועבדה לבעלים לנייקת פירות:

לענין קשה להמליח דבר חדש כזה, דבפשוטו מסתבר בודאי כל מה שיכול למכור וליתן יכול להפקיר, אלא דמה שמפקיר בעי שיכ"י כל אדם שוים בו, וקטן וגדול שם הוא, דבלא"ה לא הוי הפקר, אבל שיכ"י לריך להפקיר בסילוק זכותו יותר ממה דסג"י במכירה ובמתנה מנין לנו, וכבר מלינו הפקר כזה בנותן נכסיו לגר מהיום ולאח"מ ומת הגר בחיי נוסן, דודאי כל מה שה"י לגר נעשה הפקר במיתתו, והזוכה בנכסים שהמה זוכה בגופן מהיום ופירותיהם לאח"מ הנותן, ובחיי הנותן הקרקעות הפקר, ומושעבדים להנותן לפירות, ודוחק לחלק בין הפקר דממילא לבין הפקר במעשה הפקר.

גם אם איחא דילפינן גם לשאר דברים משמיטה, נימא ג"כ דבעי דומיא דשמיטה שיכ"י הפקר לעולם, ולא לזמן, והרי אמרי' בנדרים פ"ד, אמר שדה מופקרת ליום אחד וכו' ובאמת מדברי הרא"ש בפירושו שם משמע דווקא כ"ז שלא זכה אחר באותו יום הוא דאמרי' דאחר היום מעלמו חוזר הסדה לבעליו, אבל בזה בו אחר הוא

המרדכי דיכול להקדים מלוה דליחא בקנין כסדיוט בתעמד שלשתן, דכיון דתעמד ג' כיון דרבנן מנ"ל דאמרין לגביה אמירתו לגבוה כמכלה"ד עכ"ל, הא מדברי הרשב"א גבי מקדים ט"ח משמע להדיא דבהקדש דל"ה אמרין אמל"ג ככתובים וכמסורים להדיוט דמי, ואף להכרזה פוסקים מכירוה שטרות דרבנן, ואינו בתשומע דל"ה מקדים שטר חוב הליא בתחלוקת הפוסקים, אם מכינת שטרות לאורייתא או דרבנן.

ומ"ש ש"ב נ"י מדברי חוס' ב"ב (דף ע"ז ד"ה קני וכו') שכתבו דלא תקנו רבנן שיקדים שטרות ושעבוד קרקע משום דאין להקדש לזכ"כ, לא מלאהי לשון זה בתוס' אלא שכתבו בהם, והא דלא תקנו שיכול להקדיש, ובחמה דברי חוס' בזה תמוסים, [כאשר כתבתי בסוף תשובתי לכבוד אביו א"ד הגהון נ"י]. א"כ י"ל דהרשב"א ס"ל דהקדש מהני בשטרות:

מ"ש ש"ב מעכ"ת נ"י על דברי דכיון דליחא כסדיוט להקנות מלוה אג"ק. אמרין לגביה אמל"ג כמסהל"ד, דא"כ במקדים פירות דקל נימא כיון דליחא כסדיוט ע"י דקל לפירותיו:

באמת בחוס' ב"ב (דף קמ"ח) כתבו לדמות כן קנין דאג"ק לקנין דפירות דקל מכה דקל לפירותיו עיי"ש, אבל מ"מ אינו הכרה דיסביר כן כרו"ס, ובחילוק י"ל דבדקל לפירותיו אין הקנין חל על הפירות, אלא דמכה דקל שלו הוי כגדלו דקל שלו, אבל עכ"פ לא משכחה כהפסח קנין על הפירות, משא"כ בקנין אג"ק הקנין נחפס על המתפלעין בעצמ' י"ל דקנין הוי כמו שאר קניני' ומקרי ליחא כסדיוט:

מ"ש ש"ב נ"י ביישוב קשייתא השיטה מקובלת על הרשב"א דהירושלמי ס"ל דהכ"ד בהקדש אי' לחזור, וא"כ כיון דאמר מהיום שוב אי' לחזור, אבל לדין דקיי"ל כסוגיא דב"ב דיכול לחזור שפיר קאמר הרשב"א דהוי ספק חזרה עכ"ד:

אינו מוספיק, דהרי בקדושין וגרושין דא"י לחזור הכ"ד ואפ"ה אמרין דמעכשיו ולאחר ל' הוי ס' חזרה, וכבר הקשה כן הרשב"א בחידושו לקדושין וסירך דמירי בענין דיכול לחזור, כגון דעדיין לא נתן הכסף קדושין לידה עד דאמר מעכשיו ולאחר ל' חסי' מקודשת לי, כיון דלא גמר דבוריכ יכול לחזור עיי"ש, וכיון שכן כיון דהקדושין וגירושין משכחה רק ביכול לחזור, וזה גם בהקדש משכחה בלומר מהיום ולאחר מיתת יס' הקדש:

מ"ש ש"ב מעכ"ת על דברי בחשו' הרשב"א דנ"מ דאם אמרי' לגבי' אמל"ג, ממילא היכא דהוא ברשות אחר א"י למתשל' עלה דכבא לגזבר דמי, וכ' ש"ב נ"י דנ"מ כיון דהקנין רק מכה אמל"ג יכול למתשל' דדיבור ודיבור הוא, וחילוי' דידיה מדברי הש"כ (סי' רנ"ה) בכוננת הרשב"א:

יפה כתב והדרנא בי מדברים בהם, ומ"ש ש"ב נ"י להקשות על הרמ"א דהא מדפסק (סי' רנ"ח) דאיבעי' דיש יד ללדקה לחומרא, א"כ ס"ל ע"כ דספק לזקה לחומרא ודעת הרשב"א דהרי דהא ליכא למימר משום דאח"ל הוי פשיטות כמו שכתב הר"ן שם דהא הרמ"א פסק (בסו' רל"ד) דהבעל א"י להפר בלא שמיעה, הרי דסבירא ליה דאם תמלא לומר לא הוי פשיטות ואם כן אמאי פסק (בסו' רנ"ז) דמהיום ולהחרי מיתת אינו קדוש, הא טעמא דרשב"א דהוי ספק חזרה וס' הקדש לקולא, וכיון דהרמ"א פסק דספק הקדש לעניי' לחומרא, ממילא הוי הקדש מכה ספק תנאי עד כאן דבריו:

אי משום הא לא אריא, די"ל דהא דהרמ"א פסק דיש יד ללדקה, סייעו כיון דקל"ה פוסקים ס"ל דאח"ל הוי פשיטות וגם קל"ה פוסקים סביר דספק הקדש לחומרא, ראה הרמ"א ללדקה השיטות יחד להחמיר, אבל בספק הקדש דעלמא פסק לסקל, וכן (בסו' רל"ד) פסק לחומרא דאח"ל לא הוי פשיטות, אולם באמת בלאו הכי דברי הרמ"א סהורים בענין זה דספק הקדש דבחו"מ (סי' רנ"י) באיבעי' דהקדש כל נכסיו פסק האיבעי' לקולא וביו"ד (סי' רנ"ט) משמע דהכנים להמחזר בהגהת מרדכי דס' לזקה לחומרא, ובש"כ יו"ד (סי' רנ"ט) האריך בזה וסקסה גם כן סמירת פסקי' ש"ע אהדדי באיבעי' דיש יד ללדקה:

ויבורני לומר דאם אמרין דיש יד ללדקה דאחיקש לקרבנות,

גם זה לזכר אחיקש לומר בו דאמל"ג כמסירתו להכ"ד, כמ"ס להדיא הר"ן פ"ק קדושין כסוגיא דרשות הגבוה בכסף, וא"כ הרשב"א בתשובה (סי' תקס"ג) דס"ל דספק לזקה לקולא ממילא קיי"ל דאין יד ללדקה, מש"ס ס"ל שם בתחילת דבריו דבהקדש עניי' לא אמרין אמל"ג, אבל בחידושו דפסק דהאיבעי' דיש יד ללדקה לחומרא, משום הכי פסק גם כן דבהקדש עניי' אמרי' אמל"ג והיינו מספק דשמא ליחא פסק לקרבנות:

ארא דלפ"ז יקשה פסקי דהרמ"א דהא (בסו' רנ"ח) פסק דיש יד ללדקה ואעפ"כ פסק שם במקדים ט"ח דלריך כהוי' ומסירה דבהקדש עניי' לא אמרין אמל"ג, וגם ביסוד הכלל הא הוי פשיטות אינו יכול לעמוד על פסקי דהש"ע, ביו"ד (סי' רל"ד) פסק דיכול להפר בלא שמיעה, וביינו בהפוסקים דאח"ל (לא) הוי פשיטות, ובש"ע אה"ע (סימן קל"ז) פסק דאמר לראובן וזמנא הוי ספק מגורשה, וביינו כהפוסקים דאם תמצא לומר לא הוי פשיטות:

גם קשה לי על הטור דפסק דא"י להפר בלא שמיעה. וע"כ דס"ל דאח"ל לא הוי פשיטות. וכמ"ס הב"ש אה"ע (סי' קל"ז סק"ו) דעת הרמ"ס. והא הרמ"ס (רפ"ד דחולין) כ' דאם הויה' אבר והחזירה והוליהא והחזירה דמה שזכנים מותר. וכן פסק הטור יו"ד (סי' י"ד) וע"כ כעס דאח"ל הוי פשיטות. ונ"ע:

ואשר חזי החזרה לי ביישוב קשייתא השיטה מקובלת על הרשב"א דהא בירושלמי מפורש בכיפוך. דליחא חסס פ"ז דגיטין אף בהקדש כן כ"ט מודים דאמירתו לגזבר כמסירתו להכ"ד. הרי דבהקדש לכ"ע חל ההקדש. כלענ"ד לפמ"ש לעיל דהרשב"א בחשו' ע"כ חזיל לזאהו לז דס"ל בחידושו דסוגיא הכל חליבא דבר פדא. אבל לאבי ורבה ס"ל דקדושת דמים פקעה בכדי. מוקמי ברייתא כפשטיה. וקיימינן דבמקדים לאחר ל' יום יכול לחזור קודם ל'. וכיון שכן דהירושלמי חזיל לבר פדא. מש"ס אמר בירושלמי דבהקדש כ"ע מודים לזו יתא דהוי חזרה. הא גם בהקדש לאחר ל' ג"כ לא מלי לחזור מקודם. ודירושלמי נקט אמל"ג כמסירתו להדיוט. אבל למאי דקיי"ל כאבי ורבה, שפיר אמרין דהוי ספק תנאי ס' חזרה. ואם הוי חזרה מהני חזרתו קודם ל' יום. וספק הקדש לקולא וזקן, שארו ידיו:

הק' עקיבא נינו מא"ש

בשורי המכתב

מתקשה חזי כעת בסומה (דף ז' ע"ה טוס' ד"ה גדה שהיא בכרה וכו') ויש לומר דוקא יחוד דערוות וכו'. תמוה לי. דא"כ איך למד ר"י סומה דבעלה נאמן עלי' בק"ו מנדה (דף ק') הא גדה מנ"ל דשרי. ע"כ משום דלא הוי דומיא דבן לאמו כיון דיש היתר לאיסורו. אם כן איך ילף סומה מנדה, הא עיקר טעם היתר בנדה משום דיש היתר לאיסורו. משא"כ בסומה כמו שהשיבו חכמים באמת. אבל ר"י דלא היה סבירא לי' חילוק זה תקשו כדס נופא מנא ידעינן דשרי ביחוד. ונ"ע:

גם יש לעיין. דהא מה דהקשו חוס' דמ"ס גדה מעריות היינו אף דבנדה גם כן בלא בעל אותה אסור ביחוד. מ"מ הא בעריות גם כן בעל אותה כיון שגירש לאתמו ונשאת לאחר. דאסור הראשון להתייחד עמה, כיון שהיא אשה איש. או שבא על הפנייה ונשאת לאחר וכדומה שהיא עמה ערוה עליו. דאסור לייחד אף דכבר בא עליה, וא"כ מה חירלו חוס' דעריות דאשרינן סייעו דומיא דבן לאמו, דאין לו היתר לאיסורו, נימא נמי דומיא דבן לאמו דלא בעל אותה דהא מעולם אסורה לו. אבל בבעל כמו גוויי סנ"ל חשמי. ומנ"ל דבאין היתר לאיסורו אף בבעל אסור נימא דדומיא דבן לאמו דלא בעל הוא דאסור. אבל בבעל מותר, ונ"ע:

סימן קמו

לכבוד ידידי הרב רבי הירש קרא נ"י דיין בק"ק לעסלא

ע"ד לוואת המנוה ר' אברהם יצחק ז"ל בנוסח שיהיה סך כך וכך (לדברים

לדברים טובים אחר מותו אם הוי לשון מעליא וכחוב על הירשים לקיים חי לא :

הנה אם באלו לרון מדין הנדר בלשון הלוואה שיהיה לדודו וכו' , דהוי אפשר כמו לשון חתן , מכל מקום הא כתב המרדכי פ' מי שמת (סי' תרכ"ד) בשם מהר"ם , דבאומר חתן לאחר מותי לא הוי נדר , כיון דבזמן שיחול הנדר הוא חפשי מהמלוה , והרמ"א בשו"ת (סי' רמ"ח) הוסיף דאף באומר חתן לאחר ל' יום , ואף באמר חתן סהם ומת חתן הירשים מחוייבים לקיים נדרו . כמ"ס הריב"ם בשו"ת (סי' ש"ה) לענין שבועה עיי"ש , ונראה לי דזהו כוונת הרמ"א בפסקיו בש"ע חוב"מ (סי' רנ"ב סי"ב) מי שנשבע או נדר ליתן לפלוני כך וכך ומת יורשין פטורים . ומשמע בפשוטו נדר סיניו נדר ליתן לעניים . ולכאורה קשה מ"ש מהאומר הרי עלי עונה דיבואו יורשים בעולה . כדאיתא פ"ק דקדושין (דף י"ג) [ומהאי טעמא תמוהים לי דברי המרדכי פרק ד' דבב"ק (סי' מ"ד) דהוכיח דבסקדש לית ביה דין אסמכתא , דהא באומר סלע זו לכשיבא לידי אהנווה ללדק . דכסדיוט בדבר שלא בא לעולם חתן כו' דקנין ואפילו הכי חל בסקדש , קל וחומר דאסמכתא דמהני על כל פנים במעשיו וכו' חשוב , ותמוה לי . דבאהנווה גס כסדיוט מהני במחייב עלמו בקנין ליתן הדבר שלא בא לעולם . כדאיתא בש"ע (סי' ס') דהקנין חל על גופו שהוא בעולם . והוא מחוייב ליתן הפירות דקל משום הכי מהני באהנווה ללדק . דאמירתו לגבות ככתובים ומסורים דמי . וכקנין כסדיוט הוא וחל החיוב על גופו . מה שאין כן לענין אסמכתא דבמחייב עלמו בקנין לא מהני י"ל דגם בסקדש לא מהני וז"ל [וכ"ל דהרמ"א אולי לשיטתו דנראה מפסקיו בהגהותיו יו"ד (סי' רנ"ח סי"ז) דהמקדים שט"ח לריך כתיבה ומסירה . והיינו דעת הרשב"א . דבלדקה לא חמירין אמל"ג כמסירתו לכסדיוט דמי . מש"ס בנודר חתן לעניים לא הוי כנסחייב בקנין . רק דעליו מוטל לשמור מולא שפתי . דבפיך זו לדק . והוי רק כמו חיוב לקיים שבועה . דאין הירשים מחוייבים לקיים נדרו ושבועתו :

אורם ממ"ס הרמ"א חו"מ (סי' רי"ב) דבאומר פירות דקל כשיבאו לעולם אהנווה לעניים ומת דאילו כלום . ומשמע דוקא במת קודם שבוה הפירות לעולם כמ"ס הב"ע (סי' קכ"א) ועי' בחשו' חכם לבי (סי' ע' וז"ע . ואם כן אף באומר חתן סהם ספק עלום אם יורשים חייבים . ומכל שכן בנידן דיון דהוי כאומר חתן לאחר מותי :

ובאם באלו לרון מדין הקדש שאמר יהיה לדודו הוי כאומר סלע זו ללדק . והיינו אם היה לו מעות בעין לחול עליהם שם הקדש . והיינו דגם בלדק אמרינן אמירתו לגבות כמסירתו לכסדיוט דמי . והוי כזו בו המקבלים . מכל מקום נראה אף בדבריא שאמר סלע זו ללדק לאחר מותי הוי ספיקא דדינא . דמדברי הר"ן נדרים (דף כ"ט ע"ב) נראה דמסירתו לכסדיוט במעשיו ולאחר ל' יום , וא"כ ללדק אחר שלשים הוי כמסירתו לכסדיוט במעשיו ולאחר ל' יום , וא"כ ה"נ הוי במעשיו ולאחר מיתה אלא דכתב שם הר"ן דהרשב"א מסתפק בזה . דאולי זכו רק לכה פדה . אבל לדינא י"ל דלא הוי במעשיו , וביותר נראה מדברי הרשב"א בחי' יבמות . דאף לכה פדה העעם דא"י לחזור לא דהוי כמעשיו . אלא דאלימא הקדש למיהו כמעשה . דלא אחי דיבור ומבטל מעשה עיי"ש . וא"כ זהו באמר ללדק אחר ל' . דשפיר חלס לאחר ל' כמו בנותן לכסדיוט ואמר תקנה לאחר ל' אלא דכסדיוט יכול לחזור חוץ ל' . ובסקדש חלים דאין יכול לחזור . אבל באומר לאחר מותו דכסדיוט כהאי גוונא אף בלא חזרה לא חל כלל דאין קנין אחר מיתה גס בסקדש לא חלה :

אחי מלאחי בתשובת הרשב"א (ח"ג סי' קכ"ב) וז"ל ועוד אני אומר דאפשר דבריא אפילו לא נתן להחר קודם בסקדש אלא שאומר אם חל חמה מנרתקה הרי זה הקדש . ומת קודם שחל חמה מנרתקה פקע הקדש . לפי שלא חל בסקדש מעשיו אלא לחזרו זמן , ובאורו שבע כיון דמת אינו יכול לחול בסקדש . ואפילו למאן דפסק בהיבועי' דשב"מ שסקדש כל נכסיו לחומרא . ואם עמד אינו חוזר . סהם בסקדש סהם משא"כ כאן דחל' בלא חל . ואע"ג דאמרי' פ"ד דנדרים נדר פדה הכא אינו חוזר דאמל"ג . סהם הוא בטור שבמקדים קיים ובלא לחזור בו . דלא אחי דיבור ומבטל דיבור

דסקדש . דחלים כמעשה ופסי מנחיתא מעות ליד אשה . דחזרה . אבל במת חוץ ל' פקע הסקדש עכ"ל . ושמתו שכוונתי בעז"ה האמת ככוונת דברי הרשב"א . וא"כ הוי ספיקא דדינא . דמסקד חתן מוליאין מירשים כמ"ס בהגהת ש"ע יו"ד (סי' רנ"ט סי"ה ועי' ש"כ ע"ב) ועיין עוד מה שכתבתי בתשובתי .

וביותר דאף בסקדש סהם אם ליכא עדים בפנינו דהקדים אלא דנמלא כחובים אלא המקדים . תלי' באשלי רבדרי , דבשטר קנין כה"ג שנמלא אלא הבעלים . דעת הר"ף ור"ת ללא מהני . וס"ל דהיה דנמלא דייחקי קשורה על ירכו אף במתנת ברית בקנין מיירי . והר"ן בתשובה כ' דכן דעת הרמב"ם אלא דרובא דרבוואחא חולקים כמ"ס הס"מ (פתי' מה"ל גו"ה) דדעת רש"י והר"י מיגש והרמב"ן והרשב"א סבירי לכו דלא בעי מעא לידיה . וכנראה דכן הסגמח ה"מ וס"ל הכי בכוונת הרמב"ם כמ"ס (ספ"ע מה"ל זכ"י) וכן כתב הריב"א בחשו' שהובא בבית יוסף (סי' רמ"ג) וכתב שם שכן נראה דעת הר"ה . וכן כתב הגי' פ"ק דמליעא והריב"ם (סי' קס"א) והר"ה שכתבו . (כלל ס"ו) דמוקי מתני' דקשורה על ירכו במתנת שב"מ . וכן דעת הטור (סי' רמ"ג ובסי' ר"ן) וכן כתב הבית יוסף (סי' ל"ט וסי' ס"ה) דהכי נקטינן דהר"ף ור"ת יחיד לגבי כל הנך רבוואחא [ומה שכתב בבית יוסף (סי' ל"ט) , וכדבריהם סהם הטור סי' ס"ה . לא ידעתי מקומו . דהא אדרבא קלם משמע שם בדיפוך . מדכתב הטור המולא שטר הקנאה וכו' שפירות שסקדש לו מחיים . משמע דבסהם הקנאה לא . ואולם מדברי הטור (סי' רמ"ג וסימן ר"ן) הוי סיועחא] :

מזה היה נראה להלכה פסוקה ללא בעי מעא לידיה . ואולם כ"ז אם היה עידי קנין והעידו שסקדש לו סהם . אבל באין עידי קנין לפנינו . אלא דנמלא שטר דהקנאה ברשות נותן . לע"ד אין מוליאין מהירשין . דהרי הטור (סי' ל"ט) כתב דבאומר קנו ממני וכתבו שטר ותנו לידי דלא זכה בו המלוה עד שילא מתחת ידו . וכן סהם להלכה בהגהת ש"ע שם . וא"כ היכא דנמלא ברשות נותן יש לומר דחיישינן שמא אומר כתבו ותנו לידי . וכמו שכתב הטור להדיא (סי' נ"ו סי"ט ועי' ש"כ ע"ב) דה"ה בשטר מתנה . והיה דתשו' הרא"ש ה"ל כתב שם הש"כ דלריבוס . לדחוק דמיידי דאיכא עידי קנין בפנינו דמעידים דסקדש בסהם . [ובאמת קשה לשמוע אפילו על נד דדוחק דהרי כתב הרא"ש שם ודאי שטרות דנמלא ביד הנותן וליכא עידי קנין לפנינו והיה עוין הנותן שהיה על הנאי אפשר דלאמן במנו דאי בעי קליין . הרי דבלא מגו לא ה"י בעל מלך דהוי כאומר כתבו ותנו לידי . גס מה דנדהק הש"כ בהיה דהמולא שטר הקנאה קשה מאד . ועמד בזה הרא"ש . וסירולו אינו מוצן , ולעניינת דעתי יש לומר דמיידי צפירש שסקדש לו מיד . ומדוקדקים דברי הטור סימן ס"ה] ודעת הרמב"ן מבואר בצע"ס"ת (ססי' נ"ב) דאף באומר תנו לידי זכה המקבל . אולם מדברי הר"ר נתן שם נראה דמחלק בהכי . ולפי זה אפשר דגם הרמב"ם ס"ל הכי . דיל' דדברי הרמב"ם (ספ"ע מה"ל זכ"י) מיירי אף בנקלח נכסיו ובקנין . וכדעלה . על דעת הגי' פ"ק דמליעא לפרש כן . וכמו שכתב הר"ן בתשובה :

ומה דהקדש הריב"ם והובא בכ"מ שם מדברי הרמב"ם שם (פ"ח ה"ח) או שקנו מיד הנותן קנה הכל ואינו יכול לחזור לא קשה מידי דשאני סהם דהעדים מעידים שקנו בסהם . אבל בנמלא קשורה על ירכו יש לומר דחיישינן דאמר תנו לידי . וכולם משום דחיישינן שמא הכין לו הכתב למסור לכשיראה וכמו בסנופין ה"ולא מת"י המלוה דאמרינן ספרא אחרמי ליה כדאיתא בבבא מליעא (דף כ') וא"כ אף דמדברי הראשונים נראה דס"ל דדעת הר"ף דאף דקנו מידו בסהם בעי דמעא לידיה . וכדמוכח מתוך קושיית הריב"ם ה"ל וכן מבואר בדברי הר"ר נתן שבצע"ס"ת [אולם בער אכתי ולא אדע איך יעלה על דעת לומר כן . הא מבואר בכמה דוכתי דאין אחר קנין כלום . ואינו יכול לחזור רק כל זמן שעסקין באותו ענין . וגם בשטר אם אמר זכו בשדה וכתבו לו . שטר חוזר בשטר ואינו חוזר בשדה . ובאמת הרא"ש בתשובה הביא ראי' זו . אבל איך אף אפשר שימלא חולק בזה . וד' יאיר עיני' וזהו הוי הר"ף ור"ת יחיד לגביהו . אבל בנמלא שטר קנין ברשות נותן . דגם לדעת

לדעת הפור והר"ר נהן הנזכר לעיל לא זכה. דהוי כאומר. הו
 לדי. יש לומר דהין מויליין מהיורשין ויכולים לומר קים לן.
גם הלא הרה"ש צ"ח"ח כתב שם נמלא ברשות נוח וליכא עדי
 קנין לפינוי. ועטן הנוהן דהיה הנאי בדבר דכאמן במנו דהו
 בעי קליי. ובכח"ע (סי' רמ"ג) דענין כן ליורשים. וא"כ
 הסי' דדייקי קשורם על ירכו מיירי ג"כ במתנת בריא דענין
 ליורשים דהיה הנאי בדבר :

ומה דמוקי הרה"ש שם הסי' דדייקי במתנת שכ"מ היינו מקמי
 דנחית שם לכך לכך כברה דכאמן לומר הנאי היה וכדכתב
 הרה"ש בלשון אפשר דכאמן במנו. הרי ללא פסיקה ליה כל כך.
 ומה דמסיק הרה"ש שם בכופו בכונת דברי הרמב"ם דבמתנת בריא
 בקנין זכה המקבל. היינו התם דמיירי במסרו ביד שליח דלכ"ז
 מנו דהו בעי קליי. ובכ"מ מיירי ג"כ הגהת ש"ע (סי' ר"ן עיי"ש).
 וכיון דברנו דבקנין כהדיע דנמלא ברשות נוח דאינו כלום. ה"נ
 בשטר הקדש שנמלא ברשות, ומכ דפסק בש"ע או"ח (סי' ק"ד כ"ט)
 יש מי שהומר דאם נמלא אחר מיתת אדם וכו' י"ל דהתם בכתב עלמו
 דל"ש ביה כ"כ לומר ספרא אחרמי ליה. אבל לא חס נכתב מאי
 אחר כמו ב"ד :

ואף גם חס ב"ד היה המלווה כותב בעלמו. י"ל דבשכ"מ
 דנחלש כחו חושש גם על עלמו אולי יחלוש כחו ולא
 יהיה יכול להאין ידיו במכתב. [ומה"ע אפשר להסביר להסבירים
 דדייקי קשורם על ירכו מיירי במקל"ת נכסיו ובקנין. הא דקחתי
 דייקי דמשמע בשכ"מ. היינו דמיירי אף בכתב הנותן עלמו דמשום
 דהוא שכ"מ אף דנותן במתנת בריא. י"ל דהכין עלמו למכור לעת
 שיראה ולא המהין. דחשש שיחלש כחו מלכתוב] ומלחתי בחשובת
 מצי"ט (ח"ג סי' ל"ט) פסק להדיא דנמלא כתב אללו שהקדים כך וכך
 דהין מויליין מיורשים. אלא ללא העיר כלום מדברי הש"ע ה"ל
 ומקורו ממנה"ק :

וכי חס היה ב"ד מתנת בריא. אבל כיון דהזכיר מיתת בלוואחו.
 ונוהן להח"מ הוי רק דין מתנת שכ"מ דיכול לחזור. ואף
 דבחקדים כל נכסיו מבעיה לן בכוגיין. היינו בסתם. אבל במפרש
 לאחר מיתת ליכא למבעי כמ"ש המרדכי שם וכ"כ בחשובת הרמ"ח
 (ח"ב סי' ל"ה) ואף בחקדים סתם קי"ל לקולא כפסק הש"ע (סי'
 ר"ג) וכיון דחזרהו היה מהני לבעל המתנה. ממילא חיישינן שמה
 כתב ליתן ונמלך כמו בכל שטרות דחיישינן שמה היו כתובין ליתן
 ונמלך. וזכו אף לפי פסק הש"ע ה"ל דשם בהקדש בריא דח" לחזור
 [ואף דעדין קשה דהא היה יכול לשאלו על הקדשו ויחוש שמה שאלו
 ואפשר דכולי האי לא חיישינן. כיון דעכ"פ חלש הקדש בודאי דאף
 דנשאלה עוקר ההקדש מעיקרו. מכל מקום מקרי חוקת הקדש
 כדחמרינן ביבמות (דף פ"ח ע"ה) דע"א אינו נאמן להעיד דנשאל
 המקדים. דמקרי החזקת איסורא. אבל בהקדש שכ"מ דחלות
 ההקדש לאח"מ. ובפרע פירש לאח"מ דאם חזר מקודם לא חל
 ההקדש מעולם. י"ל דחיישינן לכך :

ומ"ש המנן אברהם שם ולא חיישינן לשמה כתב בחקדים ונמלך. וראה
 לעני"ד דהין הלשון מדוקדק. דהא בזה לא מחפיק חילוקו. דל"ש
 ספרא אדומן. הא לענין נמלך היינו דנחילה בלחמה ר"ה בכך אלא דלח"כ
 נמלך וכדומה מהסי' דפ"ק דבבא מליצה דפריקין וכי נמלך מאי הוי.
 הא עדין בחתומיו זכין לו. אלא דנחמה בהקדש דהוי כקנין לא מהני נמלך
 אלא דבא המג"ה לומר דל"ח שהיה כוונתו למסור לזמן שיראה. וכמו
 דחמרינן בסמפון שילא מהתה יד המלווה דחמרינן ספרא אחרמי ליה.
 היינו דחיישינן שעדיין לא גמר דעתו ליתן הסמפון וכדומה לשיעור
 הרי"ף דבשובר לא בעי מעט לידים וא"ל לחזור ל"ש שמה נמלך בזה
 מחלק המג"ה דבכתב ידו בהקדש ל"ש כן]. וא"כ ב"ד הוי בכל
 לואת שכ"מ שקשורה בירכו דלא מהני. וכ"ז להלכה ולא למעשה עד
 שיסכימו לזה גדולי בעלי הוראה :

עוד יש לדון חס לא היה המעות בעין דבזה מתנת שכ"מ לא מהני
 דהוי דבר שלב"ל [וביסוד הדין נסתפקתי דחמרינן שכ"מ שאמר
 יעול פירות דקל דלא מהני. דכיון דהוי דבר שלב"ל וליחא בריא.
 חס בעידן אמירתו עדיין לא גדלו הפירות ובשעת מיתתו כבר גדלו
 הפירות חס נימא דבעי בשעת אמירתו שיהיה בעולם. דאמירתו

הוי כקנין בריא. או דנתיך כלל שלא חזר נמשך אמירתו עד שעת
 מיתתו. וכאלו לוח בשעת מיתתו. ובפשוטו נראה הלא סתמא
 דבעינן דבשעת אמירתו באו לעולם. ואולם מדברי חוס' גיעין (דף
 י"ד ע"ב ד"ה הא בשכ"מ) ואפילו לא נולדו יורשי מקבל עד מיתת
 הנוהן. ואמאי לא נקטו בפשוט יחד. דאפילו לא נולדו עד אחר
 אמירתו הילך מהני. משמע דזה מהני. כיון דבשעת מיתתו באו
 לעולם. ועדיין ל"ע :

עוד סקסיתו מדברי חוס' ה"ל על סס"ך חוס' (סי' ר"ו) דהכריע
 כהרע"ב"ה ונ"י. דחוק מ' יום לעיבורה דהוי כמיס בעלמא
 לכ"ע המזכר לעובר ל"ק. ח"כ למאי נקטו חוספ' הקוש"א למ"ד
 המזכר לעובר ל"ק. הא לכ"ע קשה חס פת המקבל והניח אשתו
 מעוברת ואח"כ מת הנוהן חוק' חמ' יום לעיבורה ללא לקי' ומדין
 נדר כבר כתבנו דלא מהני. ואף דנותן דמי חפלים אלו י"ל דמהני.
 וב"ז הליא בב' תירולים בחוס' גיעין (דף ס"ו) מכל מקום בסתם
 שאמר רק דמיס כך וכך הוי דבר שלא בא לעולם (ועי' סי' רנ"ג
 סי"ע) כן נראה לענ"ד :

ידרו עקיבא גינו מא"ש

סימן קמו

לכבוד מה חמי רב חביבי הרב רבי פייבלמאן הלוי נ"י

ע"ד הענין באלה שפרנס יתום קטן. וחפס משל יתום וחובע
 דמי מזונות. וגם מה שחוק לו בקטנותו :

הנה בון לחינש דעלמא בסתם נראה דעת הפוסקים ראשונים
 ואחרונים דחייב לשלם. עי' בהר"ן רפ"ב דכתובות. דכתב
 בשם הרשב"א דהא דפרנס לאשת איש איבד מעותיו. היינו בפירש
 דמפרנס לה עבור בעלם. אבל בסתם חייבת לו וגובה מבעל מד"ג.
 והר"ן דחולק משום דמתמא חין דעתו להשתלם ממנה. ובהס"מ
 (פי"ב מה"ל אישות) במתיק כיון דיש לה מי שיפרנס אותה דהיינו
 הבעל אינו מחדש לה דבר במה שזן אותה. וא"כ מכל הלין פעמי
 בון לאחר בסתם חייב לשלם כמו שסיים שם הס"מ להדיא. ועשוין
 במשנה למלך (פ"ג מה"ל אישות). שכולד מזה דנותן לחבירו דבר
 סתם דלא הוי מתנה. והשיג מזה. על המהרי"ט שכתב בסיפוך
 בכונת הרשב"א. ולמד מהסי' דפ"ד דשבעות דהוי מתנה :

ונוראות נפלאהי דהא להדיא כתב הר"ן פ"ק דקדושין (דף י"ח
 ריש ע"ב) וז"ל דאי מעיקרא יתיב לה סתמא. הן שלכ
 מדין מתנה כדמוכח פ' שבעות העדות וכו'. הרי דכתב להדיא
 כמהרי"ט דהוי ובראיתו. וכ"כ הרשב"א בחידושו פ"א דקדושין
 בהסי' דנתן לה גיטה וקדושה ולא פירש. וכתב שם דלריך שיטול
 ממנה הכסף מטעם שכבר קנאחו בסורת מתנה. וז"ע :

אולם כ"ז לחינש דעלמא. אבל בון ליתום בזה כ' הרי"ף בחשובת
 שהביא הבעה"ט דבכגדיל ח"ל לשלם. כיון דלא פירש
 דנתן לו בסורת הלואה. ובכ"מ יו"ד (סי' רנ"ג) הביא דברי רי"ז וז"ל
 אדם דעלמא שפרנס חס היה לו נכסים או קרקעות אפילו ביד אחר
 חייב לשלם חס תובעו. וזאת ביתום עני. כמ"ש בספר ההדמות
 בשם חשו' הרי"ף שהזן יתום ויתומה בתוך ביתו חין לו עליהם שום
 הבעיה אפילו חס יש להם. חס לא שכתב בסורת הלואה זן אותם.
 אבל בסתם לא. נשמע מזה דסבירא ליה בשיעור הרי"ף לחלק בין
 יתום לחינש דעלמא :

גם מצוהר דאפילו יש ליתום נכסים. אפ"ה סתמא לשם מתנה. ולא
 מלינו חולק מפורש על הרי"ף בזה. דמדברי הר"ן והרשב"א ה"ל
 לא שמענו רק בון לחינש דעלמא אבל לא ביתום. ואף דלכאורה נראה
 דהרשב"א חולק על הרי"ף ה"ל. ממ"ש בחשובת וזכ"ה חוס"מ (סי'
 ר"ן) דיתומים שסמכו חלל הבעה"ב זון אותם משלו דלא איבד מעותיו.
 מ"מ זה אינו. דהא לפ"י יפלא על פסקי ארונינו הרב המשיב. דבשולחנו
 העוסר בחוס"מ (שם סעיף כ"ה) פסק להסי' דתשו' הרשב"א וביו"ד
 (סי' רנ"ג) פסק להסי' דינא דהרי"ף ה"ל. ואף דלשון הש"ע שם מי
 שפרנס יתום. והיה מוכון לשם מזה משמע דמיירי בידוע שכוון לשם
 מזה אבל מדברי הגהת ש"ע שם שהעתיק דברי הרי"ף ה"ל לא משמע
 כן וכנראה דס"ל דגם דעת המחבר כן. דכתב כן דרך פירוש. ואף
 דהרמ"ה

דהרמ"א סיים שם, ועי' חוה"מ סי' ר"ט, וה"כ אפשר דנתכוון דהוי סתירה לפסקא דסימן ר"ל, אבל מכל מקום חובה עלינו ליישב שלא יסחרו הפסקים אהדדי :

ורענ"ד לק"מ דדברי הרשב"א דנקט לדינא בסמכו אלל בעה"ב, דמייירי בענין דמשחל כל לרכס דיש לו דין אפטרופוס. כדאיחא במתני' גיטין (דף כ"ב ע"א) וזוה כיון דיש לו דין אפטרופוס חייבים לשלם לו מה שהוליא בסולמות מזונות. וכמ"ש להדיא בהס"ד (סי' שמיח) ובפשטות דברי הש"ע חוה"מ סי' מ"ל מורים כן. דמתחילה כתב (בסעיף כ"ד) דהדין דסמכו אלל בעה"ב יש לו דין אפטרופוס. והח"כ בסמוך לו (סעי' כ"ה) הביא הדין דהרשב"א דסמכו אלל בעה"ב וזן אותם דלא איבד מעותיו. ח"כ נראה דמייירי בגוונא סי' ה"כ היכא דיש לו דין אפטרופוס. ואין כאן סרך קושיא. [ואולם מדברי הרשב"א שהביא ה"מ (פי"ב מהל' אישות) רח"ס מיתומים שסמכו. לדין דפרנס אשת חבירו. לא משמע כן]. וכיון דלא מלינו חולק על הרי"ף לכאורה ח"ק דתפס מפיקין מיניה :

ואף דמדברי הס"ד (סי' שמיח) נראה דס"ל דין יתום גובה ממנו עכ"פ בהיו נכסים ליחוס. מ"מ כיון דלא הביא דברי הרי"ף סי' ג' בודאי י"ל דלא היה שמוע ליה. ואולי אי שמוע ליה הוי הדר ביה. וכיון דרבינו ירוחם והב"י העתיקו לדברי הרי"ף במתימת וקבע כן להלכה בשולחנו הטהור י"ל דלא מהני הפיסה :

והנה בב"י חוה"מ (סי' קכ"ח) כתב עלה דתשובת הרי"ף, ונראה דאם היה יתום קטן. אפילו אין בידו משלו כלום חייב. דל"ש לומר דהו"ל להתנות. כיון דקטן הו", אמנם נראה דאין כוונת הב"י כפשטן דבכל קטן גובה חובו. דהא מבוחר להדיא בלשון הרי"ף ה"ל דמייירי בקטן. כדרייק בלישנא מי שפרנס יתום וכשהגדיל חבע. משמע דמייירי דפרנסו כשהיה קטן. ח"ו דכוונת הב"י בקטן ממש. והיינו ד"ל דבהגיע לעונת הפעוטות שייך שפיר דהו"ל להתנות. דהא תנאי מהני בקטן כזה. אם ליה משלם כמו שכתב הרמ"ם כתובות פרק הנושא בסוגיא דפוסקים מזונות לא"ל בשם הרמ"ם. ואפילו לדעת רבינו יונה שם דפטור. היינו מטעם דכתב שם. דחיישינן שילוח יוהר מלרכו ויבזו ממנו. משא"כ בזן אותו דרך הלואה כז"ל בה"כ (סי' שמיח) :

ורפ"ז לכאורה סתירה מלאן להסמ"ע (סי' רל"ה ס"ק מ"ג) דסבירא ליה שם אפילו בקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות. מ"מ חייב בלוס לאורך מזונותיו. ולפי דעת הסמ"ע יקשה דגם בקטן ממש שייך הו"ל להתנות דין אותו דרך הלואה ויחייב לשלם :

ואולם לכאורה אדרבה מזה ראייה צרורה להסמ"ע. ממש הב"י דקטן ממש דל"ש דהו"ל להתנות חייב לשלם כשיגדיל. והיינו כיון דלא שייך דהו"ל להתנות הו"ל זן דרך הלואה, הרי מבוחר להדיא דמלוה לו מזונות חייב לשלם כשיגדיל. דהא אנו מחייבין אותו מה"ע דנין דין אותו דרך הלואה :

וכיון שכן לכאורה דברי הב"י תמוהים מיני' וזים. דאיך שייך לומר דבקטן ל"ש הו"ל להתנות, והיינו ע"כ דתנאי לא מהני. דקטן שגוה פטור. וכיון שכן איך מחייבים אותו לשלם משום גיון דלא הו"ל להתנות דדעתו להלוואה הו"ל ח"ק בסלוס בנפורש ח"ל לשלם :

ורזה נראה דאין כאן סתירה ולא ראייה להסמ"ע. והיינו דאף אם נימא דלא כהסמ"ע דקטן שלא הגיע לעונת הפעוטות פטור. היינו רק בסלוס לו מעות למזונות. דבשעה שהוליא מעותיו והלוה אותם לקטן עדיין לא נעשה לרכו דקטן. ולא נשתעבד הקטן לשלם הסלוס. והח"כ כשהקטן בעלמו מפרנס ח"ע ממעות הסס. הוי רק כאלו קטנים מעלמם מאיש אחר דרך גזילה דודאי פטורים כדפרכין בפשיעות ר"פ הגזל בהרה. קטנים מי מחייבי לו יכיה דאיך אזוקי. אבל בזן אותם דרך הלואה כיון דמוליא המעות ללרכי יתומים חייבים לשלם. ומה שכתב הב"י דבקטן ל"ש דהו"ל להתנות. י"ל דמייירי בקטן ממש דלאו בר דעת כלל לכנס עמו בדברים בענין דאי' לדבר עמו ענינים כאלו :

ואחר שזכרנו דדברי הב"י רק בקטן ממש. ועכ"פ בסגיע לעונת הפעוטות קס דינא דהרי"ף דפטור. ח"כ בב"ד אי' להשתלם מחפסכו. ובלא"ה דברי הב"י תמוהים, דנ"מ הו"ל להתנות כן

בפני ב"ד, ועיד קשה דלכאורה אין הסוכה מלמא פירש דנותן דרך הלואה דח"כ גם באינש דעלמא נימא כן, אלא דהעיקר דסמנא מחזיקין דדעתו למלוה לפרנס יתום ח"כ דפירש כהדיא דנותן דרך הלואה. ובלאו הכי בלא הוכחה מחזיקים דעתו למתנה. אם כן על כל פנים יש לסמוך דגם הבית יוסף מודה בהגיע לעונת הפעוטות : **וביותר** י"ל בב"ד ח"ק מה שזן מקודם שהגיע לעוה"פ הפסיד, ד"ל דבב"י מייירי רק בזן אותם כשהם קטני קטנים. אבל אם לא פסק מלזון אותם גם כשהגדילו. בזה י"ל כיון דהגיע הזמן דהו"ל להתנות ולא התנה, ומוכח דמכ דין עמה אותם הוא לשם מתנה. בודאי אגלחי מלמא למפרע דגם מה שזן אותם מקודם היכ לשם מתנה. דבודאי אין סבירא לומר דבעודן קטני קטנים זן אותם דרך הלואה, וכשהגדילו קלט זן אותם דרך מתנה, כלפי לייא : **מכר** הלין נראה בב"ד דתפס לא מהני. ובפרט אם דרך העיר שם מדרכי העשירים לזון ליחמי קרוביהם דרך מתנה, וכעין שכתב הסה"ד בזן בזה וחתמו עיי"ש :

ואולם אם תפס שלא בעדים. בזה י"ל דמהימן במגו דין אותם דרך הלואה. דכולי האי לא אמרינן לדונו בדרך ח"ק סהדי דלהוי מגו במקום עדים. ועי' בב"ש (סי' ל"ג ס"ק כ"ג) גבי שהסח ב' וג' שנים. דאפילו חפסס שלא בעדים לא מהני. דהוי מגו במקום עדים, ומכל מקום בנידן דידן לריך עיון לדינא :

ומ"ש כבוד חותמי רומפ"ח נידון חביעה מה שחזיק בעודו קטן. **נראה** דעת הגה"ת אשר"י פ' החובל דקטן שהזיק חייב לשלם כשהגדיל. דעת יחידיאי היא. וכ"כ להדיא במ"ל (פ"י מהל' מלוה סי' ד"ה ויכח שהקטנים וכו') וברור :

אשר דרש כבודו על בזה ללעתי תי' אב"ה הו"ל אדונתו הגבירה בלדקת מ' ברעגדיל תי'. בת אחות אמנו ג"ע אשר הוכיח ד' לאשה למין אהמ"ו י' אחרי מות אמנו בלדקת ז"ל] יהא לבו הטבור שוקט ובוטח ואל ידאג מאוס. כי גודל יראה ד' אשר בקרבם גם חממה עמדה לה להיות כל מעשים ראויים, ועס רכות שנותיה היא סה"ל גברת ועקרה הבית, בגדיל ד' חסדו עלי להזנין לי זוג שני יותר מכפי מעשן, גם בני ש' זרע ברוכי ד' המה מתחממים בה אחרי אמותם ז"ל, ייראו ויכבדוהו כאלו היא הרה אותם גם ילדמם דאין הפרש, חתמו ידידו, כבן את אב מכבודו, דו"ש :

עקיבא

סימן קמח

ליחודי הרבנים הפבורים בתי אבות דינים הנוגעים בק"ק נאריגען **המשפט** אשר חרל"ס ב"א לידי, ומלמתי הדברים נכוחים, יפה דנתם, יפה הוריתם, ועכ"ל כל אובל מלא משאלותיכם לחתום שמי לקיים דבריכם מחמת שאני מסופק ביסוד אחד שנתם עליו, וכוא ממ"ש בשלקן ערוך חוה"מ (סי' רכ"ו ס"ב) ראובן שמכר שדה לשמעון שלא באחריות וכו', אחריות דעלמנו קבל. **ואני** יבדוק לפי שעה אם בשדה גזולה שהוליא הנגזל מיד המוכר הראשון, אם יכול לחזור על המוכר לו, ואופן הספק למ"ש הכי פ"ק בבב"מ (דף ס"ח ע"א) והוי יודע דג' מיני אחריות הם וכו' עיי"ש, מבוחר דאחריות דבע"ח מקרי אחריות דמיניה, ואחריות דגזולה מקרי אחריות דעלמא, וכסברא דבע"ח עריף מכחו כיון דבעל הקרקע משועבד לו, אבל בגזילה אין הנגזל עורף מכחו דהנגזל [דהגזלן], אלא בכל מקום שמואל שלו נוטל, ח"כ י"ל דוקא בבע"ח אמרי' אחריות דעלמנו קיבל ראובן כיון דהבע"ח עורף מכחו דראובן אינו בדין שיחזור על שמעון לגבות, אבל בגזולה כה"ג דאינו עורף מכח ראוון הוי כאחריות דעלמא, וכעין דאמרינן בעל חוב דיעקב כבעל חוב דעלמא דמי, הכי נמי י"ל בגזולה הוי תמוד כמו מעלמא :

והנה בחו"מ בב"מ (דף י"ד ע"א ד"ה עד שלא החזיק וכו') וח"ס כשהחזיק בה אחי' אינו יכול לחזור לימא ליה שקול ארעך בזווי, לפי' המפרשים, דאפילו איש ליה זווי מיני לסלק לבע"ח בשאר מילי כו', ולכאורה תמוה, דהא זהו קשי' לב"ע, דאיך להסוכרים דלבע"ח לריך לסלק בזווי, הא מ"מ במקום פסידא מוכח דיכול לסלק במילי אחרי, כדאוכיחו הוס' כתובות. (דף ל"ב ד"ה אי פקחוכו), והרא"ש שם דחה. כיון דהחוב ב"א מכה אותו קרקע יכול לסלק לו בקרקע

בקרקע זו, א"כ עכ"פ זכו מוכח דבאותו קרקע יכול לסלק במקום פסידא, א"כ הכא ג"כ יכול לסלק ליה בזהו קרקע, דכתיב דבאחריות ללישנה בהרא ליה קושיא כ"כ, ד"ל דלא מקרי פסידא כיון דאם יטול ממנו יחזור על המוכר, אבל מ"מ עכ"פ ל"ק בשלא באחריות ודאי יקשה, דהא הוי במקום פסידא, וא"כ לכל השיטות יקשה, לימא ליה שקול ארעך בזוין :

ורזה מוכח לכאורה כפי ד"ה ה"ל דבגזולה מלי ראוין לחזור על שמעון, וא"כ ל"ק שלא באחריות ליכא קושיא כלל דפשיטא שיכול ראוין לומר אם חתן לי קרקע בפרעון לא אקבל רק באחריות ואם יטול בעוררים לחזור עליך מדין אחריות, כי אפי' מכרתי לך שלא באחריות, ואתה נתת לי הקרקע באחריות, וזהו עיקר החילוק דעד שלא החזיק חוזר שמעון ממקוה, ובסחתיק א"ל לחזור רק ליתן לו בפרעון באחריות, ויכול לבה לידי פסידא אם יטול מהיקים. **וביותר** י"ל דמה"ט א"ל לבלק לו כלל בקרקע דלא מקרי פסידא, כיון דאם יטול מהיקים, אף אם יתן לו הקרקע בפרעון, כיון דא"ל לקבל רק באחריות יסי' ג"כ פסידא זו, וכיון דבין כך ובין כך יסי' לו פסידא לא מקרי במקום פסידא, ולריך לבלקו בזוין, וזה הולכנו למקטע קושייתם להפוסקי' דמלי לסלק לבעל חוב בכל מיני אף שלא במקום פסידא, וכוון.

אך וכי מפני שאנו מדמין דרך פלפול נעשה מעשה, ולדינא ל"ע והתישבות מה שא"ל כיום, היותי חד כרעא אעגלה לנסוע לק"ק ווארשי לנשואי בני שי', ואתם תשאו בעדי תפלה כי ישיבני ד' לשלום ואז אם עוד תצטרכו אל הדבר הודיעוני ואחיישב בדבר בל"י, יודיכם ד"ש :

עקיבא גיג ט"א"ש

סימן קמט

לידידי הביבי האב"ד דק"ק מעזיחער הרב רבי יצחק ג'י

מה דפשיטא ליה לר"מ לחייב את ר' יעקב ממ"ש בש"ע (סי' ע"ט ס"א) דכל האומר לא לוייתו כאומר לא פרעתי דמי :

לדידי מציעה טובא, משום דלעג"ל נראה שאלו העדים אומרים רק ראינו שנתן לו מעות בפרעון חוב, ולא ראינו הסלואה, בזה לא אמרינן כיון דאומרים דפרע, ממילא מוכח דלוה, וכיון כאלו אומרים דלוה ופרע, דכיון דלא נודע עדות דסלואה רק מכה מעשה הפרעון, א"כ אם נאמר דאמרינן לו דלא פרע ומסלקי עדותן שוב ליכא עדים על הסלואה, ודוקא כשעדים מעידים ליה ופרע, בזה אמרינן דעל עדות הפרעון הוא נאמן לגבי עצמו, ומסלקין עדותן דפרע, ועדותן שלום לא נסתלק דהא בלא עדות דפרעון יש עדים דלוה, כן נראה לענ"ד :

והנה במגילת כתי' בנאמנות כתי' חתן, וסוף טען מוזויף ואח"כ נחקיים ומביא עדים שפרע, לכאורה ה"ו נראה דלא מקרי סחוק כפרן, כיון דלא ה"ו יכול לומר פרוש, דהא יש בו נאמנות, להסבירים דבנאמנות כתי' חתן, אף ביש לו מנו בגוף הנאמנות לא מהני, ע"י סמ"ע (סי' ע"א ס"ק ה') ודוקא סיכא דה"ו יכול לטעון פרוש דה"ו נאמן בזה, ככה אמרי' מדלא טען הכי ואומר לא לוייתו כאומר לא פרעתי דמי :

ויש ללמוד כן מדברי הכ"י פ"ק דבב"מ (דף ס"ב) דמי שיש לו מלוה אלל חבירו רשאי לתפוס מחבירו כנגדו ואינו כן בפקדון דלמלא הסיח פקדון אהניס ולית ליה גבי חבירה כלום, ומיהו אי טעין הנפקד להד"ס רשאי המפקיד לתפוס משכנגדו, ואין לחוש דלמלא חתנים, דהא אמרינן בעובדא דהסווא רע"י דשכנגדו נשבע וטובל, ואמאי יחוש דלמלא נאנסה, אלא ש"מ דכל האומר לא לוייתו כאומר ל"פ מדלא פטר נפשיה בקושטא, עכ"ל, משמע דהטעם רק מדהו"מ למפטר נפשיה, אבל היכא דלא מלי פטר נפשי' משבועה לא אמרינן כאומר ל"פ :

ואין להביא ראיה לסתור מדינא דטוען על שטר להד"מ ונחקיימו הסהמונים דחוזק כפרן (ע"י סי' פ"ב וע"י סמ"ע) דאפילו עידי פרעון לא מהני, כרי אף בשטר אמרינן כל האומר לא לוייתו כאומר ל"פ דמי, דשאני התם דהו"מ למפטר נפשיה בקושטא לומר

פרעתי, דה"ו נאמן במנו דלהד"ס, דהא קיימא לן מודה בשטר שכתבו לריך לקיימו :

ובתוס' כתובות (דף י"ז ד"ה נאמיס וכו') במגו דפרוש וכו' ולכאורה קשה דלמא מיירי דללוה טען להד"ס ואח"כ נחקיים השטר, דאם היו העדים אומרים פרוש ה"ו הדין כאומר ל"פ וחייב לשלם, ובפרט דלשיטת חוס' מוקמי' הברייתא בסמוך פלוגתא דר"מ ורבנן באומר לא לוייתו :

ורפ"י ה"ל יחא דמ"מ קושייתם לכוון על הברייתא דס"ל לר"מ דאין נאמיס, דכיון דמודים שבוט' כתי' הוי נחקיים, ואינו נאמן במגו דמוזיף, דמגו דמוזיף לא הוי מגו, כמ"ש חוס' שם, בזה יקשה דמ"מ להימני' במגו דפרוש, וה"ו הלוה פטור אף דטען להד"ס, מ"מ לפ"מ דס"ל מודה בשטר שכתבו א"ל לקיימו, לא ה"ו בזה הדין דכאומר ל"פ דמי, כיון דלא ה"ו אפשר למפטר נפשי' בקושטא, דהא לא אמרינן לו בטענת פרוש כיון דמודה בשטר שכ' א"ל לקיימו, ואי דה"ו יכול לטעון מוזיף ופרעתי ולא לא לוייתו י"ל דס"ל לחוס' דעשה הני' סוף ב"ב דגם מוזיף הוי כאומר לא לוייתו עיי"ש, ולזה הוכרחו להירוש' כיון דמקויים הוי מגו במקום עדים : וזהו מספיק אף לר"מ, כיון דסבירא ליה דלא מהימני במגו דמוזיף, ממילא השטר נחקיים, ושבו לגבי מגו דפרוש הוי מגו במקום עדים, **אמנם** לקושטא דלמלא כ"ל יותר בפשוטו, דכל האומר לא לוייתו אינו דוקא מכה הוכחה דה"ו לו למפטר נפשיה בפרעתי,

אלא כיון דאמר לא לוייתו ממילא הוי הודאה על הפרעון, דא"ל לפרעון בלא הלוואה, והא דכתב הכ"י ה"ל דה"ו למפטר עצמו בנאנסה, היינו דוקא לענין דנימא דהאומר להד"מ כאומר לא נאנסה דזכו אינו הודאה, דממילא גם בלא פקדון אפשר דנאנסה החפץ שבה מעצמו לרשותו שלא בדרך פקדון אלא דטענתו דלהד"מ, היינו דמעולם לא נעשה שומר, ואפילו בפשיטא ה"ו פטור דלא קבל שמירה, מש"ס לא הוי הודאה רק מכה הוכחה מדלא פטר נפשי' בקושטא, מוכח דלא נאנסה קאמר, ומה דסייס הכ"י, דומיא דאמרינן כל האומר לא לוייתו, היינו הכא דהוי הוכחה דלא נאנסה ממה דלא טען כן הוי כמו לא לוייתו, דאף בלא הוכחה אמרינן כן, והכי משמע ק"ל מדנקט דומיא ולא נקט בדרך הוכחה, דזכו ממש כהביא דאמרינן בשבועה, ואמאי לא הביא הכ"י זכ לראיה גמור, ולמאי לריבוי לראי' מהביא דהסווא רע"י, אע"כ דאינו במודה ממש, דבלהד"ס לא נכלל ב"כ דלא נאנסה :

ומ"מ זהו יש לדחות, דמה דלא הביא זכ לראיה גמורה מהביא דשבועה, י"ל דלמא הכא ליכא הוכחה כלל מדלא פטר נפשיה בקושטא דנאנסה, כיון דה"ו לריך ליטבע דנאנסה ולא ר"ה ליטבע אפילו באמת, לזה הוכיח מהסווא רע"י, ומוכח דאמרינן דמ"מ ה"ו לו למפטר נפשיה בקושטא וליטבע באמת, דגם כה"ג דומה להביא דשבועה, וז"ע לדינא :

ובעיקר דברי הכ"י ה"ל יש לעיין דלמאי לריבוי הסברה דכל האומר להד"מ כאומר לא נאנסה ולא בפשוטו, כיון דאמר להד"ס וזה נשבע שנאנסה ממילא לריך לשלם כ"ז דלא נשבע נאנסה, ולכאורה י"ל דנפקא מינה לענין אם הנפקד חשוד, לשיטת הרמב"ם דשומר חשוד דטוען נאנסה פטור, ולזה מביא ראיה מהסווא רע"י, דהתם גם כן גזין ופטור בנאנסה בלא שבועה :

ואדרבא בזה מיושב טיעב, דלכאורה ליכא ראיה ממש, דלמלא התם ליכא חשש שמא נאנסה, לנו יהא דנאנסה הא כיון דהוא חשוד וא"י ליטבע נאנסה ממילא לריך לשלם, משא"כ בעלמא דאינו חשוד יש לומר דא"ל לתפוס דשמא נאנסה, ולפי הוצר לעיל ניחא, דהא כל עיקר מה דלריבוי לראי' היינו רק להסבירים בחשוד שטוען נאנסה פטור, וא"כ הראיה נכונה :

ומ"מ אין זה סתירה למה שעמדנו לעיל, במה דאין הכ"י מביא ראיה מהביא דשבועה, משום דה"ו מקום לחלק דהכא אין ראיה מדלא טען נאנסה דיתחייב שבועה, ד"ל דמיירי שטען להד"ס קודם שגודע דהוא חשוד, ואח"כ נודע שהוא חשוד. דנימא דנאנסה ופטור בלא שבועה, כיון דעשה חשוד, ומה דטען להד"ס לא הוי כאומר לא נאנסה, דבעידנא דאמר להד"ס, ה"ו מלטרך ליטבע

לישבע על נאנסה, לזה מביא ראייה מהסוהו רע"ו דמיירי בכה"ג, יותר לא הרשני הזמן כיום: ידירו.

עקיבא

סימן קנ

לגיסי ירדתי הרב רבי שמעון הלויני' אב"ד דק"ק ראגאזני

ע"ד הענין שאיש אחד משם לעת זקוהו רלס לפנות מעסקיו, משר לחתנו סך מסויים בחתוהו, וגם מכר לו החנות וכל הסחורות נגד טע"ח, וחתנו הסחייב ליתן דמי מזונות לו כל ימי חייו בלי חשלוטין, ודאחר שנפטר הוא, וחתנו רולס לנכות מהשט"ח מה שהולך חמיו בימי חליו מזונות קלים שעולים יותר מדמי מזונות כשהוא בריא, ערך מ' ר"ט, וגיסי הרב ני' כתב דליתו יכול לנכות כיון דסחייב לתת לו מזונות חייב גם כן במזונות כאלו, כמה שכתב השבות יעקב (חלק ראשון סי' ק"ג):

הנה מפשטות לישנא דהרמ"א חוה"מ (סי' ס' סעי' ג') חלה הניזון אינו חייב ברפואתו רק בדמי מזונות כשהי' בריא, מדלא כתב סהם אינו חייב ברפואתו, והא פשיטא דחייב במזונות, משמע שכל למעט דליתו חייב רק מזונות בריא, ולא מזונות חולה, אף דבאמת גם בהיפוך אם מזונות חולה מועטים, מ"מ לריך ליתן כשיעור מזונות בריא כדאיתא בירושלמי ר"פ הושא, חלה כמי שנשאת, וכן פסק בסגהט ט"ע אה"ע (סי' קי"ד סי' ס') מ"מ מלשון הרמ"א ה"ל, דליתו חייב רק, משמע דבא למעט שאינו חייב רק מזונות בריא, ולומר שכוונה הרמ"א רק דליתו חייב ברפואתו רק כשיעור מה שמרויח במזונות ע"י סוהו חולה, היכא דמזונות חולה מועטים דכשיעור מזונות בריא חייב ברפואתו הא גם אם ח"ל לרפואתו, מ"מ לריך להוסיף וליתן כדי מזונות בריא, דהא הירושלמי מדמי לה לנשאת, אע"כ דכוונה הרמ"א כ"ל:

והבי מוכח ממקור הדין בריטב"א בראייתו מהירושלמי ה"ל, דליתו חייב ברפואתו והיינו ע"כ או דס"ל דכלל דברי הירושלמי ג"כ דליתו חייב במזונות חולה המרובי' ממזונות בריא, או דס"ל דממילא הא כהא תלוי, דכמו שריך להוסיף במזונות בריא, ה"ל ח"ל להוסיף במזונות בריא דל"כ לקחה מדת הדין, וכיון דליתו חייב במזונות חולה, אם הם מרובים מוכח דליתו חייב ברפואה, דמה שלריכה מזונות קלים לא גרע מרפואה:

והבי מוכח נמי ממה דס"ל להרא"ש דאלו היה חייב ברפואתו סי' מקרי אין קלובים, דהלקוחות מסקי אדעתיהו שחלה, ועדיין ינמא דמסקי אדעתיהו שחלה והמזונות הקלים יעלו סרבה, וראיתי לכ"ח בהשבה (סי' מ"ו) שפסק בנחתחייב לזון חתנו וכתו דליתו חייב לזונה בימי לידתה במזונות הקלים, והביא ראיה מדברי הריטב"א שלמד מהירושלמי, דחלה הניזון דליתו חייב ברפואתו, אבל חייב דמי מזונות שהיתה לריכה כשהיתה בריאה, עכ"ל, הרי מפורש שלמד בכוונה הריטב"א סוהו דין דברי הרמ"א ה"ל דא"ל להוסיף מזונות הקלים יותר ממזונות בריא, אה"כ ראיתי בהשבות שבות יעקב שהביא גיסי הרב ני' שהביא לדברי הבית חדש וחלק עליו, אבל לא כתב איך לסתור ראייית הבית חדש מהריטב"א: **ומ"ש** גיסי ני' ראיה מלשון הרמב"ם (פי"ב) מהא דהבעל חייב ברפואה שאין לה קלבה מה"ת כיון דמזונות דאורייתא גם רפואה בכלל, אלא שהתקיה סי' רק לחייב גם ברפואה שיש לה קלבה, ובאלמנה דלא תקנו חיוב רפואה חייבים היתומים רק ברפואה שאין לה קלבה דהוי בכלל מזונות, ולמד מזה גיסי דהרמב"ם סבירה ל' במחייב לזון לאחד דחייב ג"כ ברפואה שאין לה קלבה כשיטת תוס':

איני רואה שום משנעות, דיש לומר דבלישנא דהגהי' ב"ד ככלל מזונות ברפואה שאין לה קלבה, ומש"ה חייבים היתומים ברפואה שאין לה קלבה דלא תקנו חיוב רפואה, ובבעל לאשמו תקנו חיוב רפואה, ונכלל בו בין אין לו קלבה ובין שיש לו קלבה והכל מדרבנן:

ומ"ש גיסי הרב ני' דמסתבר דהחילוק דבבת אשמו שנתן קלבה לשנים אין רפואה בכלל מזונות, דלא חסיק אדעתיה שחלה

חוך זמן זה, אבל במחייב לזון כל ימיו, דודאי יארע שיחלה לפעמים. חייב ברפואה:

אינו במשמע, דהרי הרא"ש חלק בין בת אשמו למזונות אלמנה דהוא תנאי בית דין, ולא חילק כיון דאלמנה יש לה מזונות לעולם, משמע להדיא דבמחייב לזון בת אשמו לעולם דליתו חייב ברפואתה:

תן כתב גיסי לדון דהני בשותפים קי"ל בש"ע חוה"מ (סי' קע"ז) דרפואה שאין לה קלבה נתרפא משל חמ"ע, דהוא בכלל מזונות, והרא"ש עלמו הביא כן להלכה בפרק מי שמת, אף דשם ליכא תנאי ב"ד, ע"כ ל"ל כמ"ס בדרישה דשותפים שאני, והיינו דשותפים לאו משום דמחייב לזון חבירו איתין עלה אלא זוי לדיה וטרחתו הם שייסיקו לו מזונות, ודעתה דהכי נשתתפו שיקח כל אחד מזונות מהשותפות מש"ה רפואה בכלל, משא"כ בנחתחייב אמרינן דלא חסיק אדעתיה שיחלה, ודעתה דהכי לא נחתחייב, גם בשותף י"ל דאף אי חסיק אדעתיה הים מחייב עלמו, דהרי סי' אפשר גם כן שיחלה הוא, והחייב ג"כ לעובדו כמו לעובת שותפו, א"כ כ"ד נמי הוי בשותפים, כיון דהניח סך מסויים בחתוהו לחתנו, וגם מכר לו החנות והסחורות ועסק ג"כ אחרי המכירה בעסקי מו"מ עם חתנו הכל במקדס. והוי חיוב המזונות כמו גבי שותפים דבדירדו גם רפואה בכלל עכ"ד:

לענין לא ל"ל כן, דליתו ענין שותפות, דהא הריוח אינו לאמלע, והסתעסקות לא בשביל שניהן רק הוא עוסק הכל לעובת חתנו, וחתנו החייב כנגדו לזון, וא"כ הוי כנחתחייב לזון דעלמא, וגם ל"ש בזה סברת גיסי, דהוא גם כן לעובדו, דהא הוא לא נחתחייב לזון את חתנו, ואם חתנו חלה מתרפא מדיריה.

לזה נלע"ד כ"ד יכול חתנו לנכות מחובו אותן מ' ר"ע שהמזונות קלים עודפים על מזונות בריא, זולת אם התנאי הים לזון על שולחנו כמ"ס בהשבות ב"ח. דבכה"ג בודאי לריך ליתן בימי חליו מזונות הקלים, הן מרובים ממזונות בריא הן שמועטין ממזונות בריא נזון לו מזונות חולה:

וע"ד העשרה ר"ע, בודאי אין בכחו לחייב את בניו בזה, ומדין מלוה לקיים דברי המה ליכא, כיון דלא השליש לכך, ומ"ש גיסי ני' כיון שקיבל עליו הירש הוא בכלל מלוה לקיים דברי המת, כמ"ס הרמ"א בהשבה (סי' מ"ח):

יסודו דהרמ"א מדברי הריטב"א, והמעייין בב"י (סי' רנ"ב) שהביא תשובת הריטב"א ה"ל ומשם בארה דבתחילה כתב דעת תוס' דבעי השלישו ואה"כ כתב אבל הרא"ה כתב דלא בעי השלישו אלא כל שזוה לירשים או למי שסיפק בידו וכו' עיי"ש, מבוחר דהריטב"א עושה פלוגתא בזה בין תוס' להרא"ה, ולדע' תוס' בעי דוקא השלישו ודברי הש"ס (רס"ו רנ"ב) דלא כ"כ תמוה' לעי"ד, וגם אף להרא"ה זהו רק שהי' הזוהה לבנו, [ואפשר גם בכותב כן לבנו ושלה לידו המכתב דהכתובה דכדבור דמי לזה, אבל בלא לזה בפניו רק שמכר לו דבר מחוהם שיקראנו אחר מוחו מנין לנו. ועל כל פנים לנאחי דקיימא לן כר"ת דבלאו השלישו אין בזה דין מלוה לקיים דברי המת]:

ואשר אמר חתני בשני' לגיסי ני' שאינו ברור דמהני הקדושו של חמיו ס"ח לדבר טוב, לא הי' כוונתי למ"ש הרמ"א בהשבה (סי' מ"ח ס"ג) דאף אם חל הנדר על אביהם אין הירשים מחוייבי' דלא גרע מחוב דרק מלוה ליכא, [כי באמת דברי הרמ"א תמוהים לי, וכמו שכתבתי זכבר בגליון תשובת הרמ"א שם וז"ל במ"ש וכן מ"ש בתוס' פ"ק דערבין (דף ז') הוא תמוה, דאדרבא שם מבוחר ההיפוך ממ"ש (דף ו' ע"ב ד"ס כי פליגי וכו') דנודר ומעריך שמה יכול מיד וגובה מירשים, ובאמת לא זכיתי להבין דברי תוס' אלו, דהא פשיטא גם בנודר ומעריך הוי רק בע"ח כמו מזיק, ואם מה למ"ד דניזק אינו גובה מירשים. דס"ל מע"פ אינו גובה מירשים, גם נודר ומעריך הכי הוא אה"כ עמד בדין, כדאיתא להדיא ערבין (דף כ') ולע"ג, גם מ"ש הרמ"א שהיא משנה שלמה הנודר ומה אין הנודר חייב לשלם, הא אדרבא באותה משנה מבוחר בסיפא דמיו של פלוני ומת הנודר חייבים הירשים לשלם, אלא דברישה באמר דמי עלמי עלי טעם דאין דמים למתים, אלא למ"ד מלוה ע"פ אינו גובה מירשים

מיוחסים מוקי שם בעמד בדיון דוקא וא"כ לדין דקו"ל מלוך ע"פ
 גובה מיוחסים מקרקעות מדינה דגמרא ה"ל לא בעי עמד בדיון ,
 וזכו השגת הראב"ד (פ"א מהלכות ערכין) ותו"ט פ"ה כ"כ להחך
 דהרמב"ם מיירי במטלטלין, ולענ"ד זה אינו, דבמטלטלין גם עמד
 בדיון לא מהני דמטלטלי דיתמי גם בשטר לא משהעבדי, ע"כ לשוני
 שם] אלא דכוונתי ה' למ"ש הרמ"א בשם המרדכי דמקדש לאחר
 מיתה לא מהני, דאין הקדש לאחר מיתה וסארכתי בזה במקום
 אחר, בעז"ה:

ועיד

הסכסוך עם הגבאים לענ"ד, אף דהרמ"א פסק כהר"ש
 להגבאי יכול לשנות לדבר מאוס, מכל מקום הטעם כיון
 דאנשי העיר מינו אותם לגבאי יש לו כח כמו הסכמת בני העיר,
 וכן מבואר במהרי"ק, ואם כן וזו חס מינו אותו לבר לגבאי או
 שפסקימו כל הגבאים או רובם, אבל בעיני חז"ה גבאי בחיזו
 כח, יכול אחד מהם לשנות על דעתו לבר, וגם כפי הנראה
 העיקר ה' שכלום לגבאי לזקק, כי זה תיקון העיר סמוך לבית
 הכנסת, אלא דלח"כ כשראה שלא ישיג מגבאי לזקק דשם החיוב על
 התברא קדישא, ובחיזו כח יכול להתפרע מהתברא קדישא מה
 שנחתייבו ג"ל:

וגם

אני מסופק, דמה דהגבאים יכולים לשנות, היינו בגבאי
 שממונה סתם לגביית לזקוק, אבל בגבאי המיוחד לח"ק, א"כ
 לא נתנו לו כח רק לטעון בח"ק ואינו יכול לשנות למנוה אחרת,
 דלגבי מנוה אחרת אין לו שם גבאי, וסוועמד רק לחיזון עניני ח"ק,
 גם יש לדון אולי לח"כ בל ילדו ממעות הכנסות מח"ק ונתפרע, ושכח
 מלכתוב הפרעון, כמ"ש הרא"ש בחשופה (ספי' ק"ג) והביא ראיה
 מקירושלמי, ועי' בחוס' יבמות (דף קט"ז ע"ב ד"ה אימר אשתלויי)
 והבי' (סי' ק"ז מחדש י"ז) כח זה בשם רשב"א דחיישינן שמה פרע
 ולא מחק הכח, וכחז הבית יוסף עלה עיין בחשופה הרא"ש (סי'
 ל"ח) דיכול לטעון על פנקסו, כנראה דרמז דדומה מסתירה דברי
 הרא"ש עם דברי הרשב"א, או דבא לחלק בין ענין פרעון כהביא
 דהרשב"א, בין ענין אחר דלא שייך פרעון כהביא דהרא"ש במ"ש
 הש"כ (ספי' ק"ז) וחידוש שלא הביא הב"י דברי תשובת הרא"ש
 (ספי' ק"ג) שהמה ממש כדברי הרשב"א ואם כן מוכרח חילוק ה"ל.
אלא דבאמת לכאורה דברי הרא"ש (בכלל ק"ג) עומם סותרים
 זה אחר זה לדבריו שם בכלל ה"ל (סי' ב') אע"כ לריבין
 לחלק דבסי' ב' מיירי שדרכו לכתוב תיקף הכל ואינו שופה בנתיים,
 ואח"כ בחיך תשובה מיירי שדרכו לשהות, ומזה ראיה להש"כ (סי'
 ל"ח) בשם מהריב"ל וזהו חס אינו ברור שדרכו של האיש הזה ה' **כי**
 שלא לשהות כלום, בודלי חיישינן שמה נתפרע ושכח מלמחוק, ואם
 ברור שדרכו ה' שלא לשהות כלל עדיין ל"ע לדינא, ידודו גיסו
 דו"ש תמיד:

עקיבא במו"ה הרב רבי משה זצלה"ה

סימן קנא

לידודי הרב רבי יוסף נ"י אב"ד דק"ק פרענצלא

מבלתי יכולת כעת לעשות ראונו להשיב דברי תשובתי מיד
 כפעם בפעם, כי גדל הכח מאוד ל"ע בטעפסי עיני,
 ואין בכחי להשיב תשובה שלימה על שאלה כזו המסתעפת לכמה
 ענפים, ולמען הפים דעה אביו הקלון ר"ז נ"י אשר דואג לכל יראה
 העדר תשובתי בד"ת לעיני העדה אשר זה מקרוב ר"מ שוכן בחופה,
 כאלו נקלה כבודו בעיני, עשיתי זאת והפשתי תוך קונטרסי, ומלאתי
 אחד מהם אשר הבינותי בעניי בימי חורפי מדבר בעניינים אלו,
 והנני שולחו ליד ר"מ, וממנו יקח את הטוב בעיניו אחרי עיונו
 היטב: ידודו

עקיבא

קונטרס במילי דנזיקין

בענין הרחקה גפה וזבל ויתרנזקים השנויים שם, דקו"ל דלריך
 להרחיק כשיטת ר"ו והרמב"ן, דכולי הוי גירי דיליה כמו
 שמבואר לכל אחד טעמו בכ"י בסוגיא דמרחיקים סולס מן השוכן,

ומקורו בהרמב"ן בהדושו בדניי דגרמי, וכל זה בבא לסמוך סמוך
 לכותל חבירו, דבשעה שמינה הגפת מתחיל הסיזק ונעשה מכחו
 הוי גירי דיליה, אבל בבא לסמוך סמוך למילר חבירו, דעת החוס'
 דאין יכול למחות בידו אף נאס יבנה זה כותלו א"ל להרחיק הגפת,
 ולא מבעיא לשיטת הר"ה וסר"ח שסביאו בחוס' דגרסינן אלא אחר
 רבינא קסברי רבין על המזיק להרחיק אי"ע, ופירושו, דהש"ס חזר
 בו מכל בני שמו"ח דלעיל, דאף לרבין סיכא ליתא משום כל מרא
 ומרא, מותר לסמוך, ומודה רבא לאב"י היכא ליתא משום כל מרא
 ומרא, והנראה מדברייהם, דאף לאחר שזכה זה כותלו אין לריך
 להרחיק הגפת שסמוך מקודם:

וראיה

לזו דהא לפי פירושם מבואר דר"י מתיר בהדל, היינו
 דגם בעל הדבורים אין לריך להרחיק כיון שסמוך מקודם,
 אף דאחר כך סמוך זה חרדלו אין לריך להרחיק הדבורים שסמוך
 מקודם, וגם רבין דר"י ס"ל כ"י, והא דאלטרין הש"ס לומר דרבין
 ס"ל דבעל הדבורים אינו מזיק לחרדלו, היינו דבלא"ה היה מותר
 לסמוך את חרדלו כיון דגם הדבורים מזיקו וכמ"ש חוס', אבל לעיני
 הרחק בעל הדבורים אף חס היה מזיקו, א"ל להרחיק כיון שסמוך
 מקודם, אף דזה יש לדחות, לומר דבעלמא היכא דאין השני מזיק
 להראשון, ושאי לבא לגבול הראשון לריך הראשון להרחיק עלמנו
 אף שסמוך מקודם ושאי בהדל ודבורים, דמהראוי כיון ששני בעל
 החרדל מזיק להראשון, בעל הדבורים, א"י לבא כלל לסמוך להדבורים,
 ויהי' מוטל עליו כל חיוב ההרחקה, וכמ"ש חוס' לענין לוקח, דאף
 בס"ד דהמוכר לריך להרחיק מ"מ חס גם השני מזיק להראשון על
 השני להרחיק, וס"ל כן, אלא כיון דמ"מ גם הראשון עשה קנה שלא
 כסוגן, דהיה לו לחוש שמה ירלה זה לסמוך חרדלו מסי' רשאי
 השני לסמוך, א"כ י"ל דדי בזה להחזיר להשני לסמוך אבל לא שוכריחו
 מכה זה לחייב להראשון להרחיק, כיון דמ"מ השני מזיק להראשון,
 מ"מ נ"ל דזמק לחלק כיון דסוף סוף דדיון דהשני מותר לסמוך,
 ממילא יהיה הדיון דיכריח להראשון להרחיק חזי ההרחקה, ולא
 דמי ללוקח, דהתם באמת אין השני רשאי לסמוך וממילא אין על
 הראשון שם מזיק, מה שאין כן הכא, אלא על כרחך דגם בעלמא כל
 שסמוך מקודם אין עליו כלל חיוב הרחקה לעולם:

הרא"י

ב' מ"מ"ש חוס' דרבא מודה לאב"י היכא ליתא משום כל
 מרא ומרא. משמע דמודה ממש לאב"י בחילן קדם דלא
 יקנן מ"מ"ע. אף שאח"כ יעשה זה בורו ה"ל לרבא:
הרא"י הג' מ"מ"ש חוס' (דף כ"ה ע"ב ד"ה עני והעשיר וכו')
 דלר"ח חידתי לה למסקנא טעמא דדירה שאני. אלא
 הטעם דסמוך מקודם. אף שאח"כ בנה זה חילורו מ"מ א"ל להרחיק,
 וגם בהביא דיונה פפאה נדחק לפרש כיון דלא קביעי תשמישתי לריך
 להרחיק. אבל בלא"ה לא היה לריך להרחיק כיון דסמוך מקודם.
 וכ"כ במאור לשיטת ר"ח ור"ח חזתי למסקנא להביא דדירה
 שאני. עיי"ש:

בל

הנך רחוק יתנו עדיין וילדיקו לשיטת ר"ח ור"ח כל שסמוך
 הגפת וכדומה קודם שהיה הכותל במילר חבירו א"ל להרחיק
 לעולם. אלא אפילו לשיטת רש"י ור"י דלא גרסי אלא. ומדחו כל
 שינויי דהש"ס. מ"מ י"ל דמודו לדינא דכל הסוגיא קאי לרבין דלא
 בעי גירי דיליה. אבל למאי דקו"ל כר"י דבעי גירי דיליה. אף
 בגפת וכדומה דמקרי גירי דיליה. היינו חס כבר ישנו שם הכותל.
 דבשעה שמינה הגפת מתי מתחיל הסיזק וזכ הסיזק מכחו. ממש,
 אבל חס סמוך מקודם, דבשעה שמינה ליתא התחלת נזק, ואח"כ
 כשזכה זה כותלו הסיזק נעשה ממילא, לא מקרי גירי דיליה. וכן
 מבואר בחוס' (ד"ה מרחיקים את הגפת וכו') וכ"כ ג"כ בכ"י. דהא
 דפרכינן הא ליתא כותל סמוך, היינו לרבין, אבל לר"י ודאי מותר.
 דכל שסמוך מקודם לא הוי גירי דיליה עיי"ש. כל זה נראה ברור
 לפי ענ"ד:

ומ"ש

העור (ספי' ק"ה) אחר שכתב כל הרחקות שבפרקין,
 לשיטת הר"י ורש"י אסור לסמוך בלד מילר חבירו אף
 חס אין שם כותל עיי"ש, אינו מוכרח להפטר דסברי בזה בחוס'
 וכו"י, דלר"י יוסף כל שסמוך מקודם לא הוי גירי דיליה [ובדעת העור
 ל"ל דס"ל בפשיטות דלעולם מקרי גירי דיליה, וכדעת הרמב"ן שכתוב
 בפנינו

מדת סדום. ובה בטענה שאינו רואה שישתמש באויר שלו, ולא משום
הרחקת זקנים אחי עליה :

אך עדיין תמוה. דבהיה דיונה פפאס כ' הרא"ש. דלא מהני
לבו חזקה להך עלורי דייקוי שונממי דהוי כמו קוטרע ובה"כ
לאין לו חזקה. ואף אם החזיקו מקודם לכיון שא"י למחות לא הוי
חזקה עיי"ש. ובה חיקשי כיון דסמך מקודם. בלאו החזקה לא
יערך להרחיק לעולם. גם הרא"ש פ"ב דב"ב (סי' ו') כתב וז"ל
לאם היתה רפה בקר קודם לאולר מותר אף דהוי גירי דיליה משום
דדירה שאני עד כאן לשונו. משמע דגם למסקנא לריך לעממא
דדירה שאני. וזהו דלא כמ"ש הסו"ס והטור בשיטת ר"ח ור"ת :

אח"כ מלאתי בשבועה פני יהושע (חח"מ סי' ח') דהקשה כן על
הרא"ש. והוסיף עוד קושיא אחת ממ"ש הטור (סי'
קנ"ד ס"ח) דבפחתה חלון בעלייתו לר"ה. אינו יכול חבירו לומר
היום או למחר אפתח וכו' דר"ה הוי הפקר וכה מהפקר עיי"ש.
ולמאי לריך לעעם זה. הוה אשילו בלא זכיה כלל מותר. כיון
דסמך מקודם, ומתוך כך העלה שם הפ"י דעת הרא"ש דמותר
לסמוך קודם שיש שם דבר הכיווק. אבל אח"כ שכשיהיה שם דבר
הכיווק לריך להרחיק, והוה דכתב הטור בשם הר"ת דמותר לסמוך
כשאין שם דבר הכיווק. היינו ג"כ שא"י למחות בו מלסמוך לפי
שעה, אבל מ"מ כשיזיק לריך להרחיק, ומש"ה הביא הרא"ש
למסקנא הדין דדירה שאני. ומחולקים סו"ס והרא"ש בכוונת
הר"ח ור"ס עיי"ש :

ועדיין דבריו לריך ביאור, דלפ"ז קשה מה דהקשינו לעיל,
אמאי א"ל הבעל דבורים להרחיק לר"י. ואף אם תדמוק
כח"ל, כיון דגם השני מוזיק להראשון א"י להכריח להראשון
להרחיק. מ"מ קשה דהא ג"כ הרא"ש כתב סיכא דליכא משום מרא
ומרא מודה רבא לאביו והא לאביו סמך בהיתר מועיל לאין לריך
להרחיק לעולם כמו באילן קדם :

ע"כ נראה לענ"ד בכוונת הרא"ש דגם לאביו דס"ל דבסמך בהיתר
מהני, היינו דוקא בדבר דלאו גירי דיליה דאף דלרבנן לא
בעי גירי דיליה, מ"מ כל שסמך בהיתר אין שם מוזיק עליו ומש"ה
בבור מותר לסמוך לאביו דסבירא ליה דלא הוי גירי דיליה, כיון
דלא סבירא ליה לסברת מרא ומרא [וכמו שכתב מהרש"א בחוספות
דיבור המתחיל דיקא] ולפי ה"ד דה"ש דרבא לא אמר הך דכל מרא
ומרא רק לר"י, אבל לרבנן בלא"ה אסור לסמוך תרתי שמעת
מיניה, חדא דפליג בזה על אביו וס"ל אף היכא דלא הוי גירי
דיליה אסור לרבנן אף בסמך מקודם, שב' מוכח מהא דאסור לסמוך
ולא שריק ליה ע"ד שיסלק לבור כשיחפור זה את בורו ירחיק ג"כ
[דהא השתא קיימין דלרבנן לא בעי מרא ומרא ועי' בהרא"ש] ע"כ
משום דמ"י פטין איני רואה להטעם עמו דין, ומש"ה פריך
הש"ס מגפת וכדומה, דכי ליכא כותל אמאי סומך, לעעון דאינו
רואה להטעם עמו דין, ופריך גם מאילן קדם לבור, דהא
לרבנן דלא בעי גירי דיליה אסור לרבא אף בסמך מקודם, וגו' וזה
משני הש"ס אלא א"ר קס' רבנן על המזיק וכו', וסדר ביה מכל
הני שינויי, ומחדש לו ב' דברים דגם לרבא הטעם משום מרא
ומרא, אבל היכא דל"ש מרא ומרא, מודה לאביו דבדבר דלאו גירי
דיליה, אף לרבנן כל שסמך מקודם מהני שאין לריך להרחיק לעולם
מש"ה באילן קדם לא יקוץ, אך בגפה וכדומה דהס"ק מגיריה
ומכתו, לעולם שם מוזיק עליו אף בסמך מקודם לענין לריך להרחיק
לכשיבנה כותלו, אבל מקודם א"ל להרחיק ולא חיישינן לעענת
הטעמנות דין ושאינו בבור דאסור לחפור על סמך שיבנהו אח"כ.
דהא השתא לרבנן ג"כ משום כל מרא ומרא, ול"ש לומר דיסתמו
אח"כ דא"י לסלק הס"ק שנטעם מה שהיה מרפה לארעא, וממילא נחה
הך סברא דהטעמנות עמו דין דגם המקשן לא הקשה כן מהכרח
רק מכה הוכחה מדלא שרי לחפור על סמך שיסתמו אח"כ, מבא"כ
למסקנא דקיימין לרבנן משום כל מרא ומרא. ממילא אין הכרח להך
סברא, ומש"ה בגפה כ"י ליכא כותל סומך והיינו על סמך שיסלקנו
אח"כ. ושפיר כתב הרא"ש דרבא מודה לאביו. היינו דבדבר דלא

בפינו וכומו שאבאר דגם דעת הרא"ש כן, ואדרבא לכאורה קת
ר"ה לזה כדי שלא יקשה עלינו הסתירה בדברי רש"י, הכא בסוגיא
ס"ל דאף ברשות דלקיחה לריך להרחיק, ולעיל (דף ז') בהא
דאמרינן האחים שחלקו אין להם חלונות זה על זה, כתב רש"י
שאין עליו לערער על סתימת אורו, ומלבון זה דקדק הרמב"ן שם
דס"ל לרש"י דדוקא להאפיל עליו רשאי, אבל הינו יכול לסתום
חלונו, ועי' השו"ה הריב"ש (סי' שכ"ב) כתב הטעם דהס"ק נעשה
כבר ברשות עיי"ש, וקשה מאי אולמא אחים שחלקו דהוה כלקוחות
מלוכה דעלמא, אבל אם נפרש דס"ל לרש"י כהסו"ס והג"י ה"ל
יחא, דכל הסוגיא לרבנן, אבל לדיוקא למא דקו"ל כר"י דבעי
גירא, כל שנעשה ברשות הוי אח"כ היזק דממילא ולא הוי גירא
דיליה, אף דבג"י כתב להלך דדוקא בגפת דלא הוי גירא דיליה אם
סמך מקודם כיון דלאינו עושה מעשה אח"כ, אבל בחלון שהוא בעלמו
ברחיחו מוזיק בכל שעה, בזה אף שעשה החלון מקודם מקרי גירי
דיליה, מכל מקום י"ל דרש"י ס"ל דעת ה"א [שהובא בהגהת
ש"ע סי' קנ"ד סט"ז] דגם בחלון מקרי גירי דיליה [עיי"ש],
ומיוסבין דברי רש"י ה"ל היעב, ולפינו יבואר עוד :

אמנם דעת הרמב"ן בחי' דהא דפריכין לרבא כי ליכא כותל
אמאי סמך, היינו אף לר"י דאף שסמך מקודם הוי
גירי דיליה כיון דבדיו הניח שם דבר המזיק אם יבנה זה כותלו
ודבר המזיק נעשה בשעה שהניח אותו שם, וכיון דאילו יאחז לכותל
הוי גירי דיליה, השתא נמי הוי גירי דיליה עיי"ש, וכ"כ הריב"ש
בשבועה (סי' תע"א) ודעתו שם בפירוש הסוגיא דזה בבור דאף אם
סמך מקודם, מ"מ כשיבנה זה כותלו לריך להרחיק, אלא דלענין
אם יכול לסמוך מקודם על סמך שיסלקנו משם לעת שייהיה שם דבר
הכיווק, זה תליא בחילופי גרסאות, לגירסת רש"י ודעמיה דלא
גרסי אלא, יכול למחות בטענה שאינו רואה אח"כ להטעם עמו
בדין, אבל לפי הגרסא אלא, הסכים לפי' הר"י מיג"ש דעיקר
שינוייה דה"ס מהדר ביה מסברת המקשה, ולא חיישינן לסברא
שיערך להטעם עמו בדין, ומותר לסמוך מקודם, ואח"כ כשיבנה
זה כותלו לריך להרחיק דבר המזיק :

ובר זה בסמוך למיזר חבירו, אבן אם היה כל החצר שלו והניח
שם הגפה, ואח"כ מכר המיזר שב"ל בגפה, לגירסת רש"י
לריך להרחיק אח"כ כשיבנה זה כותלו, ולגירסת הר"י מיג"ש בהיתר
דלקיחה שעשה ברשות גמור א"ל להרחיק, כ"ז מבוואר בחי' הרמב"ן
ועי' עוד בהרמב"ן במלחמות דעה שלישיית דבזה לפי פירושו בדעת
הרי"ף דל"ג אלא, ואף ברשות דלקיחה לריך להרחיק, היינו
דוקא אם בשעה שמכר לחבירו היה שם דבר הכיווק, כגון שמכר
החצר שבו הכותל, אבל אם הלוקח בונה שם דבר הכיווק, הוא
עלמו מביא הכיווק עליו, א"ל זה להרחיק עיי"ש :

אמנם בטור שהביא דבריו לשיטת רש"י וברי"ף משמע דס"ל
גם דעת הרי"ף כשיטת רש"י, ולעולם לריך להרחיק
אף ברשות דלקיחה, וכפי הנראה דעת הרמב"ן נוסף יותר להלכה
כר"י מיג"ש. וקיימין דברשות לקיחה אין לריך להרחיק. אבל
בסומך למזר חבירו לריך להרחיק אף שסמך מקודם. ודוקא אחר
שכנס זה כותלו. אבל מקודם א"י להכריחו לסלק ודו"ק :

ודנה דעת הרא"ש יש לעיין עובא. שהרא"ש הביא ג"כ פי' ר"ח
ור"ת והסכים עמהם דגרסינן אלא וכו'. ה"כ היה נראה
דדעתו בכל זה כמו שכתבנו בשיטת סו"ס. א"כ חיקשי ממ"ש
הרא"ש בפותח חלון לחורבן חבירו דא"י למחות בו דל"ש לומר שמה
החזיק עליו. לכיון דא"י למחות ממילא אין לו חזקה. וכשיבנה זה
חורבנהו ויזיק אותו יכופו לסתמו עיי"ש, וקשה אמאי לריך לסתום
אח"כ הלא ביררנו לדעת סו"ס דכל שסמך מקודם אין עליו חיוב
הרחקה לעולם. ואף ד"ל דבזה שאני בחלון שפוחה על רשות חבירו
ומשתמש באויר חבירו. ומדינא אף בפותח לחורבנהו יכול למחות בידו
ולומר אין רלוני ששתמש באויר שלי. הלא דא"י למחות מטעם דכופין
למדה סדום כמבואר לקמן פ' חזקה הבחיים (דף נ"ט) א"כ י"ל
דמש"ה לריך זה אח"כ להרחיק ולסתום כיון דמוזיקו ושוב לא הוי

סמוך למיאר חבירו כשאין שם כוחל, ולא חיישינן שמה החזיק עליו, דכיון דא"י למחוח לא יהי' לו חזקה, מה"ט גופא יהי' מותר לפתוח חלון לחורבת חבירו וממילא לא יהי' לו חזקה, ומ"ש דבגפת חלינן החזקה במחאה ובחלון חלינן המחאה בחזקה, ומלאתי אח"ז בשאו' מהר"א ששון (סי' פ"ז) שנתנה על הריב"ש (סי' הע"א) שכחב דהסכמה הרמב"ן בפותח חלון לחורבת חבירו יש לו חזקה, וא"י להאפיל עליו, והקשה עליו מדברי הרמב"ן פ' לא יחפור דמשמע להדיא דאין לו חזקה עיי"ש, ומאד נפלאתי על גאונו, הלא מדברי הריב"ש מובאר להדיא בהרמב"ן בסוגיא דחלון העלרי וכנ"ל, ודברי הריב"ש נכונים, והסתמיה קיימת על הרמב"ן דלכאורה דבריו סותרים אסדרי :

ורזה נ"ל דכשדקוק בדברי הרמב"ן בסוגיא דהרדל בלשונו הזהב שהעתיקו דפתח בהרמי, דלגרסת רש"י הבא לסמוך גפת א"י הבא לפתוח וכו' וסיים בחדא דלשיטת הר"י מיג"ש מותר לסמוך ולא כהב דמותר לפתוח, מזה נראה דבכוונה ובדקדוק כ"כ, והיינו דיש לחלק דבגפת וכדומה שעושה הכל בשלו ואינו משתמש בשל חבירו ל"ש חזקה, ולמה ליה למחויי כיון דאינו מחזיק דבר בשלו, וליכא חזקה אה"כ היכא דיכול למחות בשום טענה. ותליא החזקה במחאה, מש"ה הדין דמותר לסמוך מקודם וא"י למחות, וממילא לא יהי' לו חזקה [ועי' לקמן עוד טעם דליכא חזקה בגפת] משא"כ בפותח חלון לחורבת חבירו דמשתמש באויר חבירו, בזה אף אם הדין דאינו יכול למחות לפתחו, מ"מ הוי חזקה, כיון דמשתמש ברשות חבירו הו"ל להודיע שאינו מוחל לו האויר, וכמ"ס הרמב"ן כיוצא בזה בחי' פ"ק דבבא בתרא בחמין שחלקו דא"י לכופו ולסתום ואעפ"כ הוי חזקה, וכ"כ הריב"ש בחשו' (סי' הע"א) להשיג מזה על הר"א ש"ס ד"ל כיון דא"י למחות לא הוי חזקה, וכחב וז"ל ולדבריו אף אם א"י לעכב עליו מלפתחו, למה אין לו חזקה של ג"ש דכרי ה' יכול למחות בסוף כל ג' וג', ולא יחזיק עליו לענין שאם יבא לבנות כנגדו לא יאטרך להרהיק, וכיון דלא מיחה י"ל דהוי חזקה עכ"ל, א"כ י"ל דבחלון מודה הר"י מיג"ש דיש לו חזקה כיון דמשתמש באויר חבירו, וממילא יכול למחות דשמה יחזיק עליו, משא"כ בגפת דאינו נהנה בשל חבירו אין לו חזקה אה"כ דיכול למחות בו, ואם כן לק"מ על דברי הרמב"ן, ובבא"ה ז"ל כן לשיטת הר"י מיג"ש עלמו, למה שכחב הריב"ש בחשו' שם להוכיח דלהמפרשים דר"ז מיירי בחלון האויר, וע"כ דבחלון האויר אף למעלה מד"א ליכא היזק רחיה, ע"כ מוכח דגם בחורבת יש לו חזקה א"כ חיקשי קובייהו על הר"י מיג"ש דמפרש לה בחלון האויר, וע"כ דפתוח לחורבת יש לו חזקה, אע"כ כמו שכחבתי וברור.

וב"ק להביא ראייה לזה מהרשב"א (סי' אלף קמ"ד) שכחב דיכול למחות לחבירו לפתוח חלון לחורבתו דשמה יבנה חורבתו ויהי' טורח בסילוקו, דמוכח פ' לא יחפור מפרכת הש"ס מכל הני דמתני' ומכ"ש עכשיו דרבתה המחלוקת בחכמי ישראל אם היזק ראי' יש לו חזקה, ושמה יעמוד ב"ד וידונו דיש לו חזקה, ואע"פ שאינו מחזיק עדיין ומלא זה זקוק למחות תמיד עיי"ש, וקשה מנ"ל להוכיח מפרכת הש"ס לסברת טורח בסילוקו דלמא הסם הטעם שמה יחזיק עליו, משא"כ בחלון דל"ש שמה יחזיק כיון דהיזק ראי' אין לו חזקה, ולי דס"ל כיון דא"י למחות לא יהי' לו חזקה, היכי מסיים כ"ש שרבתה עתה מחלוקת ושמה ידונו שיש לו חזקה, הלא אם א"י למחות אין לו חזקה, ואיך תלה טעמא דמחאה בחזקה ומוכח דחולה מחאה בחזקה, א"כ י"ל דמה"ט בגפת אסור, ומגיל הך סברא דטורח בסילוקו, אע"כ כנ"ל דבגפת וכדומה בזה תולה חזקה במחאה, ומוכח סברא דטורח בסילוקו, רק בחלון דמשתמש באויר חבירו הילא המחאה בחזקה, וספיר כהב שמה יבא ב"ד וכו' וזה סייעתא גדולה למה שכחבנו :

אחיב מלאהי שהעתיק בחשו' מהריב"ל (בספר ג' סי' ל"ג ובכו"ז כ"ז) לשון הר"ן שהעתיק לו בזה הענין, וז"ל ובשאר נזקים שאינם מזיקים עכשיו כמו גפת וכו' לפי שיטת רש"י לאו כל כמייה לסמוך דאפילו יאונר אסמוך עכשיו ולכשיבנה חבירו אסלק נזקי אין שומעין לו, כדי שלא יאטרך חבירו להתעלם עמו בדין, ומכאן נמי שמתעין מי בבא לפתוח חלון לחורבת חבירו אע"פ שעכשיו אינו מחזיק

מזיקו כלל יכול למחות בו, כיון דאלו בא לבנות מזיקו וסחם חרבות עשויים לבנות, אבל לשיטת הר"ם כל נזקים דלא מזיקי מעכשיו כומך עד שיבא חבירו לסמוך, אבל מ"מ נ"ל דאפילו לפ"ז אם בא לפתוח חלון על חורבת חבירו, אע"פ שאין עכשיו מזיקו מ"מ הרי הוא מחזיק עליו, וכשיבא לבנות יאטרך להרהיק כנגד חלונותיו שלא יאפילו עכ"ל, הרי בהסיא דמחלק דבגפת א"י למחות ובחלון יכול למחות מחששא דשמה יחזיק עליו, והיינו ג"כ כסברא הנ"ל, והרשב"א דנקט שמה יבא ב"ד וכו', ה"ה דהוי מלי למימר בפשיטות שמה יחזיק ויאטרך חבירו להרהיק שלא יאפילו, עכ"פ מה שכחבתי נראה ברור בדעת הר"י מיג"ש והרמב"ן לחלק בין גפת לחלון, דבגפת מותר לסמוך ואין לו חזקה, ובחלון יכול למחות ויש לו חזקה, ודעת הר"א ש בחלון שוב לגפת וא"י למחות ואין לו חזקה, והסיא דחלון לורי מפרש לה בפותח לחור, ובסברא ליה דהיזק רחיה יש לו חזקה, וברור :

ועדיין לריך ביאור במ"ס הרמב"ן בסוגיא דהרדל הנ"ל, דלרש"י אסור לסמוך גפת וכיוצא בזה, וא"י לפתוח חלון לחורבת חבירו מטעם דיכול לומר שמה אבנה חורבתי ומלאה מזיק אותי דקשה לסלוקי וטורח שמה מחזיק עלי, וכחב הרמב"ן וז"ל, ואע"פ שנראה לנו שא"י להחזיק עליו הואיל דאינו מחזיק עדיין בכך א"כ לדברי האומרים דהיזק רחיה אין לו חזקה מלי לחזיקי מה"ט דכתיבנא עכ"ל, ר"ל מטעם הא' דטורח בסילוקו, והרי דס"ל דאפי' בחלון שגשתמש באויר חבירו אין לו חזקה, דכא מיירי בחלון כדחלי לה בחזקה דהיזק רחיה וא"י למחות רק מטעם דטורח בסילוקו, וממילא למה שהעלה להלכה כר"י מיג"ש דחיה למסקנא לסברת טורח בסילוקו, ממילא גם בחלון רשאי לפתוח, והדרה קושייתונו לדוכתא הסתירה בדברי הרמב"ן :

וב"ק דהפירוש בדברי הרמב"ן כך הוא, דאע"פ שגראה לנו דאין לו חזקה, היינו אף אם יכול למחות, מ"מ לא הוי חזקה לענין זה דאם יבנה חורבתו ויזיק אותו שלא יאטרך לסתום חלון, דמה שלא מיחה כיון דעדיין אינו מחזיק מחל לו החלון כ"ז שלא יזיקנו, אבל לאותה שעה שזיקנו לא מחל לו ולא הוי חזקה ויאטרך לסתום מ"מ יכול למחות בטענת טורח בסילוקו, והיינו רק לענין שיהי' לו חזקה לשעה שזיקנו בזה לא הוי חזקה, אבל כ"ז שאין מחזיק יש לו חזקה שא"י להאפיל עליו, ופירוש זה למדתי מדברי הריב"ש בשו"ת (סי' שכ"ב) ותשובת מהר"א ששון (סי' פ"ז) דפירשו לה להרמב"ן דאין לו חזקה, היינו אם נניח שיכול למחות ולא מסברא כיון דא"י למחות אין לו חזקה, א"כ י"ל כמ"ס דיש לו חזקה עכ"פ לשעה שאינו מחזיק שא"י להאפיל עליו, אלא שמתוך דברי מהר"א ששון נראה דפירש בדברי הרמב"ן דאין לו חזקה כלל וכלל כיון דאינו מחזיק לא חש למחות בו, אלא מדברי הריב"ש הנ"ל מובאר היטב דאין לו חזקה לענין זה דאם יזיקנו דלריך לסלקו, ומ"מ הוי חזקה, דכ"ז שאינו מחזיק א"י להאפיל עליו, ונראה הפעם שזה מחל לו האויר אבל מ"מ נזקו לא מחל לו, וקלח דייקא כן בלשון הרמב"ן שכחב א"כ לדברי האומרים דהיזק רחיה אין לו חזקה וכו', וזהו מספיק רק להזיקו ולא להאפילו עליו, משמע דגם לטעם הראשון כן, ובחמת למכל מקום יכול למחות מחששא דהיזק שלא יכול להאפילו עליו, אלא דנקט טעם הא' דטורח בסילוקו דזהו טעם מספיק על כל הני דמתני' :

ומעתה אף למה שהסכים הרמב"ן לשיטת הר"י מיג"ש דבגפת אינו יכול למחות בידו לסמוך מקודם, דלא חיישינן לסברת טורח בסילוקו, וגם ל"ח שמה יחזיק, דכל שא"י למחות אין לו חזקה, היינו דוקא בדבר שעושה ברשות עלמו ואינו משתמש בשל חבירו, גם בלאו הכי שהחזיקו והסבולות בשעה שאינו מחזיק לא הוי חזקה על אותו שעה שזיקנו ויאטרך לסלקו, מש"ה א"י למחות, אבל בחלון הוי חזקה, כיון דמחזיק בשל חבירו אף שא"י למחות הוי חזקה, ואף אם יבנה חבירו ויזיקנו יאטרך לסלקו דלשעה שזיקנו לא החזיק, מ"מ הוי חזקה לענין שא"י להאפילו עליו, מש"ה יכול למחות ואם לא מיחה הוי חזקה שא"י להאפילו עליו, אבל אם בנה חורבתו

ומזיק אוחו לריך לסחוס החלון, ואין סחירה בדברי הרמב"ן :
ומאד מדוקדקים דברי הריב"ש (סי' תע"א) דסיים
 בשיטת הרמב"ן וסייעתו דכפוחה חלון לחורבה
 חבירו יש לו חזקה לענין שאינו יכול להאפיל עליו, דייק בלישנא
 לענין שאינו יכול להאפיל עליו, דהיינו דוקא לענין זה הוי חזקה,
 אבל לא לשעה שזיקו :

ובעיקר

סברה הרמב"ן דבהחזיק בשעה שאינו מזיקו דאינו
 מועיל לשעה שזיקו, נראה לי דהרבה חולקים עליו,
 ה"ה רבינו יונה שהביא הר"ש דבגפה יכול למחות שלא יסמוך
 עד שיסלקנו אח"כ דשמה יחזיק עליו, הרי החזקה מהני אף לשעה
 שזיקו, גם בחוס' (ד"ה ה"ג בלוקח) מ"ש בשם רבינו תם דמייירי
 בהחזיק בה ועושים ללוקח, הרי דס"ל ג"כ דמהני חזקה שהחזיק
 קודם עשיית הבורש"ל לקוח אף אחר שיהיה הבור וזיקו, גם מדברי
 הרשב"א (סי' אלף קמ"ד) ה"ל מבואר כן, דהא כתב שמה יבא
 ב"ד וידונו בהיזק רחיה דיש לו חזקה, הרי דלפי הלך דהיזק רחיה יש
 לו חזקה אין לריך לסחוס החלון ומהני החזקה שהחזיק בעוד שלא
 היה מזיקו, ורחיטי בששו' מהר"א ששון ה"ל שהוכיח בהיפוך מדברי
 הרשב"א ה"ל, מדכתב החילה דיכול למחות משום טורח בסילוקו
 ולא כתב שיחזיק עליו, אע"כ דלא מהני החזקה כיון דאינו מזיקו
 עדין כדעת הרמב"ן :

ורענ"ד

ליחא, דהא דלא חש לשמא יחזיק, היינו כיון דבאמת
 היזק רחיה אין לו חזקה, ואדרבה מסוף דבריו מבואר
 דלא כהרמב"ן וכמ"ש לעיל ונראה דכוונת מהר"א ששון ממה דלא
 חש לשמא יחזיק לענין שא"י להאפיל עליו, אע"כ דלא מהני חזקה
 ולעשימה חזיל דס"ל בכוונת הרמב"ן דגם לענין זה לא הוי חזקה,
 אבל באמת העיקר כמ"ש, גם מ"מ הר"א שבהיה דיונה פפאה
 וכו"ט הטור (סי' קנ"ה) דבקוטרא ובה"כ אף בהחזיק מקודם לא מהני
 דמקודם ח"י למחות, וכיון דח"י למחות אין לו חזקה, משמע
 דאם היה יכול למחות, היה חזקה אף דאינו מזיקו עדיין, הרי
 ביגרנו דעת חוס' ובר"י ובר"ש וברשב"א והטור דלא כהרמב"ן בזה
 גם בדברי הרמב"ן בסוגיא דיונה פפאה לא ס"ל כן, וכמ"ש הב"י
 גם בששו' הריב"ש (סי' שכ"ב), מזה נראה דהרמב"ן בעלמו ספקי
 מהפקא ליה, ולא אחי ספקא דהרמב"ן וזולת מידי ודאי חבל
 הנביאים המכריזים לעיל :

אמנם

באידך סברה הרמב"ן ה"ל שכתב ח"י לדברי האומרים
 היזק רחיה אין לו חזקה, דמבואר דס"ל אף בהחזיק
 בעוד שלא היה מזיקו לא מהני כיון דלאחותו חזק שמזיקו עכשיו אין לו
 דין חזקה, בזה מסייעים לו דברי הרשב"א בששו' ה"ל במ"ש דשמה
 יבא ב"ד וידונו דהיזק רחיה יש לו חזקה, משמע דלפי האמת דהיזק
 רחיה אין לו חזקה, לא מהני גם החזקה שהחזיק מקודם, אמנם
 מתוך דברי הר"א ש הטור ה"ל בקוטרא ובה"כ מבואר דחולקים גם
 בזה דהא כתבו בקוטרא ובה"כ לא מהני חזקה אף דהחזיק מקודם,
 דהא מקודם ח"י למחות, משמע דאם היה יכול למחות היה מהני
 החזקה כיון דהחזיק מקודם ונ"ל עעמם בזה דעיקר הסברה דלא
 מהני חזקה לקוטרא ובה"כ משום דמסקמא אינו מוחל לו, וידוע
 לכל שאין דרך ב"א למחול זה וא"ל למחות, וכל זה אם כבר הניח
 מוכן, אבל אם החזיק מקודם י"ל מדלא מיחה מוחל לו, דכ"ל
 למחות כיון דח"י לכל שאינו מוחל לו, דהא אינו מזיקו עכשיו, הרי
 מבואר דהר"א ש הטור חולקים גם בזה על הרמב"ן :

ונבאר

ג"כ בענין סתירה דלקיחה מהלוקח הפוסקים בזה דלפי
 גרסת הר"ח והר"ש ובר"י מוג"ש דגרס אלא אמר רבא,
 לכולהו בהיתר דלקיחה ח"ל להרחיק לעולם, אמנם יש לעיין במ"ש הר"א ש
 בפ"ק בההיא דב' אחין שחלקו דאין להם תלויות זה על זה דלריך
 לסחוס החלון, והא נעשה ברשות גמור בהיתר, ואף אם נימא
 דהתם העטע משום דמוכר בעין יפה מוכר, וכשמכר לזה ההלך
 מכר בעין יפה שלא להזיק אוחו, וכמ"ש הרשב"א בששו' הובא בב"י
 (סי' קנ"ד) במוכר חצר ושייר הבית לעלמו דלריך לסחוס החלון
 דמוכר בעין יפה מוכר, מ"מ קשה מ"מ הטור (סי' קנ"ד ס"ט) ע

בראובן שמכר או נחן הבית לשמעון והחצר ללוי דלריך שמעון לסחוס
 החלון, והתם דמכר לשניהם כאחד לכלל אחד מכר בעין יפה,
 היקבי אח"י לריך לסחוס, הא נעשה בהיתר גמור, גם אם נימא
 דבאחים שחלקו העטע דמוכר בעין יפה מוכר שלא להזיק אוחו, א"כ
 ע"כ הא דאמרין אלא אמר רבינא וקיי"ל דבלוקח ח"ל להרחיק,
 היינו בלקחו שניהם כאחד, זה משרה זה ירק, אבל במוכר שמכר
 ח"י שדה לחבירו, וזרע ירק לריך המוכר להרחיק המשרה, ובאמת
 בהר"א ש העתיק פירש"י בלוקח היינו שמכר ח"י שדה לחבירו וזרע
 ירק, וכן בעור (סי' קנ"ה ס"מ) כתב כן, ואף דאפשר לחלק בין
 משרה לחלון, דבחלון שניזק גוף החצר בזה שייך בעין יפה מוכר
 שלא להזיק החצר שמכר לו, אבל במשרה וירק אינו בגוף המכירה
 שמכר השדה שמניח בה הירק דאפשר לעשות בה דבר אחר, ודוחק.
 גם בעור משמע דכלל הניזקים כמו בגפה וכוכל ח"ל להרחיק להר"א ש
 אף דמזיק גוף הכולל שמכר לו :

ור"ה

נראה לענ"ד דהר"א ש הטור לשיעטייהו דכתב הר"א ש
 בחשונה הובא בעור (סי' קנ"ד ס"ב) בכותל שהיה
 מפסיק בין חלון לראובן לגינת שמעון ואח"כ נפל הכותל, ומזיק
 ראובן בראיה לגינת שמעון דכתב שם אף לפי שיטת האומרים דח"ל
 המזיק להרחיק כשסמוך בהיתר [היינו כיון דהוה דבר המפסיק
 הוי כמו הישר דלקיחה ח"ל להרחיק לעולם, כ"כ הפ"י שם בחשונה]
 לריך לסחוס, דלא אמרו אלא היבא דהמחזיק סמוך בהיתר ואח"כ
 נחן שם היזק דבר הניזק, אבל ביזון זה דלא חידש בעל גינה
 כלום, והחלונות מזיקים להגינות שהיו כבר, והגינות נפסדות
 ליבא מאן דפליג דלריך בעל החלון לסחוס עיי"ש, ח"כ י"ל דכ"ע
 באחין שחלקו וכו' שקנו יחד דלריך לסחוס, כיון דמעלמו ניזק ולא
 חידש בה כלום :

ור"ו

נראה לדינא לשיטת הר"א ש בעושה הכל ברשות, הגפת
 וכהותל, ומכר לשנים כאחד לזו הח"י שבו הגפה ולזה הח"י
 שבו הכותל, שזריך להרחיק הגפה כיון שבעל הכותל ניזק מעלמו
 מבלי שחידש בה דבר, אבל אם לא היה שם כותל ובה לבנות כותל
 ח"ל להרחיק, כיון דנעשה הגפת ברשות גמור ואין בכוחו של זה
 לחדש דבר ולחייב לזה להרחיק הגפת, ומזה הא דא"ר בלוקח וכמו
 שפירש"י שבה זה לזרוע ירק, וכן י"ל באחים שחלקו אם בא אחד
 לעשות דבר בחלקו שיהיה ניזוק בו ח"י להכריח להמזיק להרחיק,
 א"כ דעת הר"א ש הטור ממש למ"ש הרמב"ן במלחמות דעת הר"י ק'
 שהבאחי לעיל דלגרסתו דל"ג אלא, וקיימין דלוקח לריך להרחיק,
 היינו דוקא אם בשעה שלקחו כבר היה מוכן דבר הניזוק אבל
 בלא"ה לא :

וז"ל

במה דנראה דעת הרמב"ן במלחמות לשיטת הר"י ק' דמוכר
 חצר ושייר בית לעלמו דלריך לסחוס החלון כיון דבשעה שלקח
 מתחיל היזק, וכו"כ להדיא ה"י דעת הר"י ק' לחלק בין מכר חצר
 לחבירו ושייר בית לעלמו דלריך לסחוס, ובין מכר חורבה לחבירו
 ואחר כך בנה חורבתו דאין לריך לסחוס עיי"ש, בזה משמע קלה
 בעור דח"ל לסחוס, מ"מ הטור (סי' קנ"ד) ואם מכר החצר ושייר
 הבית לעלמו, בזה כתב הר"י אברללוני כיון שמוכר בעין יפה
 מוכר, דמכר לו החצר מכרו לעשות בו מה שירצה, וא"י למנע
 לומר שלא יאפיל עליו עכ"ל, משמע דוקא שיכול להאפיל עליו
 אבל לא לכופו לסחוס החלון, ועי' דרישה שנדחק לחלק דעדיף
 בזה מאחים שחלקו דלריך לסחוס, דהתם מעולם לא היה לזה זכות
 לשמש בחלון זה משא"כ בשייר בית לעלמו וכבר היה השמישו בחלון
 זה לא היה דעתו במכירה שיכוף אוחו לסחוס :

אמנם

דעת הר"י מוג"ש והרמב"ן נראה דדעתם למסקנא למאי
 דגרסין אלא, דבהיתר דלקיחה לעולם ח"ל להרחיק אף
 במכר לשניהם כאחד לזו משרה ולזה ירק ולא מחדש בה דבר, וכן
 באחים שחלקו באמת ח"ל לסחוס כמ"ש להדיא הרמב"ן פ"ק והריב"ש
 (סי' שכ"ב) ואף דהרמב"ן פ"ק כתב דקדק כן מלשון רש"י, דח"י
 לכופו לסחוס, והבאחי לעיל, והרי לרש"י דלא גרס אלא, במקח
 לריך להרחיק, ח"ל באחד מנ' אופנים, או כמ"ש לעיל דס"ל לרש"י
 לחלון

לכולם ח"י למוח, וזאת לדעת הרשב"א והראב"ד דס"ל למסקנא לא
 אדחי כצרת טורה בסילוקו, ולפחות חלון לחורבה חבירו לדעת
 הרמב"ן ודעמייה דיכול למוח יש לו חזקה לענין זה שיכול להאפיל
 עליו, וגדברי האומרים דהיזק ראייה יש לו חזקה, אף לכשיצגה
 זה חורבתו ח"י לכחוס מנה החזקה שהחזיק מקודם, וזאת לדעת
 הרמב"ן פ' לא ימפור בסוגיא לחדל נראה לענין זה לא הוי חזקה
 וממה שכתבנו יתבאר לך במה דאיתא בש"ע (סי' ק"ד סט"ז),
 ומיחו כחז הרמב"ן דה"ל להחזיק עליו הואיל דאינו מזיקו עדיין,
 עד כאן לשונו, וזהו דוקא לענין זה שלשעה שזיקתו ילמדך לסתום.
 אבל לענין זה הוי חזקה דא"ל להאפיל עליו, והאחרוני ססתמו במקום
 שהיה להם לבאר :

ג כבר ביררנו לרוב הפוסקים הוי חזקה גמורה גם על שעה
 שזיקתו, והרמב"ן בעלמנו שפוקי מספקא ליה בזה, ובענין סיחור
 דלקיח' לדעת רש"י ודעמינו רי"ף והרשב"א לריך להרחיק, ולדעת הרא"ש
 וכן לדעת הרמב"ן בשיעת רי"ף היכא דזיקו ואינו מחד' בו דבר לריך
 להרחיק, ולדעת הרמב"ן והר"י מ"ג"ש לעולם אין לריך להרחיק, ואף
 במוכר המזיק מכל שכן בלוקח המזיק :

עוד אבאר לך דמבואר בתוס' דאף לסאבורים דבהיתר לקיחה
 לריך להרחיק, מ"מ אם גם השני מזיק להראשון כל חיוב
 הסתלקה על השני, ולזה הסכים הרשב"א (סי' שכ"ב), ומעשה מ"ש
 בש"ע (סי' ק"ג ס"ט) החופר בור תוך שדהו ומכר ח"י שדהו וזכר
 לוקח לחפור גם הוא בור, לריך להרחיק כל שיעור הסתלקה וכו',
 ח"ן מזה ראייה דפסק דבהיתר דלקיחה ח"ל להרחיק, ד"ל דשאני
 הכא, דגם השני מזיק להראשון, וגם מ"מ שם (סי' י"ד) צבא לפחות
 ברכ"ר דזוכה מהפקר, ח"ן ראייה להיתר דלקיחה, ד"ל דזוכה מהפקר
 עדיף כמ"ש הריב"ש בשאשבה (סי' שכ"ב) באופן דלא מוכר דבר בש"ע
 מכל סך דיניים דמתן בהיתר ומהיתר דלקיחה וזאת בהגהת ש"ע (סי'
 ק"ה ס"ט) שכתב ב' דיעות בסומך גפס למיזר חבירו כשאין שם
 כותל, וצבר כהבנו דמה דמשמע דס"ל להרמ"א דעת הרא"ש ליעולם
 ח"ל להרחיק, דאינו כן אלא לאם יבנה זה כותלו לריך להרחיק כ"ל: ד'
 וד' ינחני בדרך חמת :

ובההיא ענינה תמוהים לי דברי תוס' פ"ב דצבא בחרת (דף
 כ' ד"ה וקמ"ה היכי סמוך וכו') ואפילו לפי ר"ת דלמסקנא
 שריא לרבה לכולהו לסמוך וכו', וקשה לי, דהא מ"מ כיון דהראשון
 מזיק להשני הותרה הרצועה להשני לסמוך אף דמזיק להראשון,
 דהא מה"ט מותר לסמוך חדל לרי"י כמ"ש תוס', וביודע דעל זה
 ח"ן חירולם מספיק, דאינו מזיק ממש רק מניעת דינא, דמ"מ גם
 השני יסא מותר לסמוך, דיחמר מה שאני מזיקך במניעת דינא
 כמוך גם אחת מזיקתי בזה, ואם כימא דכוונתם לר"ת דגרסי' אלא
 למסקנא בהיתר דלקיחה ח"ל להרחיק, וי"ל דמיירי הכא צבנה בשלו
 ומכר המיזר לחבירו, וזכר כל הסתלקה על השני, כיון דהא' עשה
 בהיתר גמור, מלבד דחוק לבון כו' בלשון תוס' קשה, דאם יחא
 להו לאוקמי בלוקח, גם בלאו פי' ר"ת יש לפדש כן, דאף לגידיה
 רש"י דל"ג אלא, ובהיתר דלקיחה לריך להרחיק מ"מ היכא דגם השני
 מזיק להראשון כל הסתלקה על השני כמ"ש לעיל, וצ"ג:

תו קשה לי בסוגיא דחדל (דף י"ח ע"ב) לשיעת רש"י
 דלמסקנא דרבנן סברי דדבורים לא מזיקי לחדל, ור"י
 סבר דמזיקי, ח"כ לנחאי לריך לאוקמי בלוקח ובהעמיא
 חילוק בין ח"ן דההפסד גדול ולומר דרי' לדבריהם דרבנן
 קאמר, אחאי לא מזיקי דבעל דבורים סמך תחילה כמו
 לאביי, דהא עיקר הקושיא ע"כ דלרבה ח"ך ח"כ דבעל
 דבורים סמך תחילה לרבנן, אבל כי אמרין לרבנן דבורים
 לא מזיקי לחדל, הא שפיר עביד דסמך, ור"י ג"כ סמך
 בהיתר דלר"י היכא דלא שייך כל מרא ומרא רשאי לסמוך
 וצ"כ בפ"ג יחא כמו לאביי וצ"ע :

וברתום במה דנדחקו דפרכתה סתים מכלל דר"י וכו'
 נדשמעין ליה לרבנא דדבורים ח"ן מזיקים. ב"ב
 לרי' והורבנו לדחוק, דכ"מ למפקך בפשוטו הא קחמי
 ואוכליה

דחלון לא מקרי גירי דליה חס סמך מקודם, וכוונתו דחדל לרבנן
 דר"י ללא בעי גירי דליה, או דס"ל דוקא מוכר לריך להרחיק,
 אבל אחיס שחלקו בעל החלון וקרא לוקח מבעל החצר ומוכר בעין
 יפה מוכר שלא לסתום חלונו [ולא ס"ל כצבנה הנ"ל דזוקא לא מכר
 ליה, ועיין השו"ב הרשב"א הובא בב"י (סי' קכ"ד מחודש ד') הביא
 מהלוקח גם בזה מוכר בעין יפה מוכר אף שמויק לו], ומה דסמך
 זה כפי' בשו"ת הג"ל מההיא דהשו' הרא"ש הובא בטור (סי' קנ"ד
 סכ"ב הג"ל) לא נסתר רק מה שעלה על דעת הפ"י, בטעמא לריך
 להרחיק דבעין יפה מכר שלא להזיק לחבירו. וזה נסתר מהשו'
 הרא"ש הג"ל. אבל מ"מ י"ל בהיפוך בלוקח המזיק ח"ל להרחיק
 משום דמוכר בעי' מוכר, או דס"ל לרש"י כצבנה המאור דעדיף חס
 ישנו בשעת המכירה דבר הניזוק, והניזוק שלקחו ע"מ שיכיה בקיומו
 כמו שהיה עד עכשיו, מש"ה באחים שחלקו ח"ל לסתום, משא"כ
 במוכר מילר לחבירו ואח"כ עשה שם דבר הניזוק לריך להרחיק
 [והוא ממש בהיפוך ממש בשם הרמב"ן בשיעת רי"ף] כך י"ל
 בישב דברי רש"י :

אבר כ"ז אינו מספיק לשיעת הרמב"ן דס"ל במלחמות דאין חילוק
 בין מוכר המזיק ללוקח המזיק, וגם ס"ל בהיפוך מסבדת
 המאור, וגם ס"ל כל היכא דהוי גירי אף בעשה מקודם מקרי גירי
 דליה, וכמ"ש לעיל בשמו ואפילו בגפה ומכ"ש בחלון, ואין לי
 מקום ליישב אלא דהרמב"ן כ"כ לשיטתו להסתמו לגירסתה רר"י
 מ"ג"ש דהיתר דלקיחה ח"ל להרחיק :

וברעת הרשב"א יש לעיין ביה טובא, דהכ"מ (פ"ב מהל' זוקי
 שכנים) כתב, רש"י פירש ולא חלוות זע"ז שאינו יכול
 לערער על סתימת חורו, וכ"כ הרשב"א ז"ל כלומר ולא דין חלוות
 זע"ז שאם בא לבנות כנגדן צונה, אע"פ שמהפיל עליו אבל אינו
 חייב לקלו, וכ"כ הרמב"ן שאינו מחייב לסתמו אע"פ שמויקו בהיזק
 ראייה עכ"ל, עוד כתב מהא שמעיין שמי שיש לו בחיס וחצר,
 וחלונותיו פתוחים לחצר ומכר החצר שאין בעל החצר נמנע מלבנות
 בחניו. אע"פ שמהפיל עליו [וזהו כדעת האברולוגי הג"ל]. עכ"ל
 הכ"מ, משמע להדיא דעת הרשב"א דהמוכר ח"ל לסתום. ואלו
 בסשו' הרשב"א בבב"י (סי' קנ"ד הג"ל) מבואר להדיא דהמוכר ח"ל
 ושייר בית לפניו לריך לסתום, ובתב שם שסדוק פשוט בעיניו,
 גם בהשו' הרשב"א (פ"ג סי' קנ"ג) הובא בב"י (סי' הכ"ל מחודש
 ו') משמע להדיא דעתו דבאחים שחלקו חס מזיקו לריך לסתום ואם
 פתוח לחורבה ח"ל לסתום וא"ל לבא בטענת טורה בסילוקו לפי שלא
 פטע לפחות כלל, עכ"ל, ועי' חשו' שהביא בב"י (סי' קנ"ג מחודש
 א') שכתב שם באחים שחלקו דה"ל לפרך לחבירו לסתום חלונותיו
 עינים, וי"ל דמיירי באופן שאינו מזיק, ואין צוה דחוק, דהא
 כל עיקרו של התשובה ההיא צבניה דאם לא מיהא חס יש לו חזקה,
 ובהלון שמויק בלח"ה ח"ן לו חזקה להזיק ראייה כמ"ש הרשב"א
 בכמה דוכתיין דעת רי"ף, וממילא מיירי ע"כ בחלון שאינו מזיק,
 וא"כ עכ"פ חמויב על הרב כמגיד דהשו"ב יחד דעת הרשב"א והרמב"ן
 אף היכא דמזיקו באחים שחלקו דה"ל לכופו לסתום וצ"ע:

ג גראה מדברי הרשב"א גם צ"ב שקנו כאחד לריך לסתום
 דלמ"ש בהשו' (סי' חלף קמ"ד) הג"ל דהביא ראייה לסבדת טורה
 בסילוקו מפרכת הש"ס מנהני' דכפ"ב חלמא דס"ל דל"ג אלה, ולא
 סדר פיה הש"ס, וממילא משמע דבכל לוקח לריך להרחיק, ואף
 דנקט בהצובה הג"ל מטעם מוכר בעין יפה מוכר, מ"מ י"ל דלאו
 בדוקא נקט זה, ומה דנקט אח"כ במוכר בית ושייר חצר לעלמו
 דמוכר בעין יפה מוכר ח"ל לכחוס חלונו, משמע דבלח"ה הוי לריך
 הלוקח לסתום חלונו וא"כ נראה דה"ל בכל היתר דלקיחה :

באופן שבררנו דבגפה ובדווים בסומך למיזר חבירו פטור שלא
 היה שם דבר הניזוק, לרוב הפוסקים, ה"ה הרא"ש
 והטור והרמב"ן והר"י מ"ג"ש והרשב"א והראב"ד, לריך להרחיק
 עכ"פ לפיכך זה כותבו, וזאת לדעת תוס' בשיעת רי"ף ור"ת
 ובשיעתה קח"י ג"כ כה"נ, ולדעת הנ"ל בחלון לריך לסתום דבדחאי
 הוי גירי דליה, וענין למוח מקודם בטענת טורה בסילוקו בזה
 נה

נראה דקין דיכול למחות מיד ללא וימוך צענעם שזכה
 כותלו ולא ירבה לסקל, ובחמתו לכתחילה קין לו לעשות
 סיוק, ודומם להסיה דרשב"א (סי' התקמ"א) דהבאתו לעיל
 דיכול לעשוין שיבואו בית דין וידונו דהיזק רחיש ים לו
 חוקה.

אבנם נראה דהכא לכתחילה יכול לסמוך חף באינו חולה
 לסקל ח"כ לכשיזקנו, ויש לדמות להסיה דמסריב"ל
 בהשו' (ח"ב כלל פ"ד ופ"ה) במי שהזיק בליכור על חבירו
 ובא לסגוביה דהוי ספיקא דרבוותא, אם הוי כמוסוף בזמק
 כיון דהלוקח יותר חזק דמוחר להגביה, דאדם מוחר שלא
 יזיק לחבירו, וכל זמן שזינו מברר דהוא מזיק לו קין שומעין
 לו, ולא דמי להסיה דרשב"א כ"ל דהתם סתם מבורר והוא בא
 לזכות הקנין וכיון דהוי ספק בקנין קיינא אחזקה דיכול למחות
 בו, מה שאין כן הוכח דהספק בעיקר סתם, אם מוזק אותו
 עיי"ש, ואף דבדיון המסריב"ל עדיין יש לפקפק דמי' זק דליכור
 על הלך חבירו מבורר הוא אלא שבה לזכות בחזק' סתמית ורולה עתה
 להגביה, והספק אם גם זה נכלל בכלל החזק' י"ל דאינו יכול להגביה
 ראייתו דהשיג עליו המסריב"ט בהשו' (ח"ב סי' ע"א), מ"מ י"ל
 דסברת מסריב"ל כיון דהחזקה מבורר וקנה בודאי מקום הנחת
 פליטור סיקלחו מימיו הוי בעושה בשלו, ומה שמגביה הוי ספק
 היזק, עכ"פ נשמע דעת המסריב"ל בעושה הכל בשלו והספק אם
 מוזק אותו ח"ל למחות בו, וכ"כ הכס"ד בפסקיו (סי' קל"ד) בעשן
 שאינו חזיר דהוא ספיקא דרבוותא ח"ל מקרי היזק דמוחר לעשות
 כן בשלו לכתחילה, עיי"ש, וכן פסק בהגהת ש"ע (סי' קנ"ה סל"ד)
 וס"ל קן בנ"ד.

ואין לחלק ולומר דכ"ל הוי ספיקא ברור דלקח הכותל, זה
 אינו, דיכול לומר קים לי כדעת תוס' וסייעתא
 דבגפת וכדומה לא הוי גירי דליה בסמך מקודם, וכיון דלא הוי
 גירי דעיב לה מקרי מוזק, והוי ספק בשורש הדבר חי מקרו
 מוזק חי לא, ואין לדמות למ"ש הכ"מ (פ"ט מהל' זקק שניס)
 בבטוח דבזבז וריבין לכתחילה קין לעשותה, דמספק אין לו
 להזיק לחבירו, י"ל דשאני התם דברפת הוי ודאי גירי דליה
 כיון דמתחילת הסיוק בכל יום והוי מוזק בודאי, והספק אם לא
 חייבו אותו תכנסו בסמוך מקודם, בזה אין לו להזיק מכתק
 אבל הפא ב"ל דלדעת החוס' ובמחזיר וכו' לא מקרי גירי דליה
 ואינו בגדר מוזק הוי ספק בעיקר הסיוק, ויכול לומר קים לי
 וסברת מסריב"ל ותה"ד כ"ל, ע"כ נראה ברור דאינה דמוחר
 לסמוך גפה למיזר חבירו אפילו על דעת שלא להלקח לעולם
ורענין פתיחה חלו לחורבת חבירו, בזה נראה דעת
 הפוסקים דלידך לכתום חף דפתח מקודם, ולא מיזנו
 ממש, מי שהזק בזה בפתוח, ד"ל דבחלון שפוח מוזק ממש
 בכל יום, ומתחילת עליו הניח לא מהני סמך מקודם, ואף
 דכרמ"א בהגהת ש"ע (סי' קל"ד סע"ג) כתב דגם בחלון לא הוי
 גירי דליה זולת בשעת הפתיחה, והבאתו לעיל, מ"מ נראה ברור
 הפוסקים חולקים בזה, ולא מיזנו מבורר דעת ס"א חלו, דהרי
 ס"ל דקאי בשעת חוס' דבגפת לא הוי גירי דליה ואפ"ה מודה
 בחלון, ח"כ יש לומר דגם חוס' סבירי לכו כן, ח"כ קשה הדבר לומר
 קים לי.

אבנם בחמת י"ל כיון דהחר שיקמוך הגפה וזה יבנה
 כותלו ויתבענו לדון, ובהו דקין דיכול לומר קים
 לי כדעת תוס' ובמחזיר וה"מ דסמך מקודם ח"ל להרחיק
 לעולם, וממילא בודאי יכול למחות מקודם, דלמחר ח"ל
 בזה כותלי וזה י"ה ב"ד לטופך להרחיק וזהו חס"י, התם
 סמוחה, ויש לדמות לכהורס למ"ש הרשב"א בשו"ת (כימן
 קמ"ב) הוכח ב"ב (סי' קל"ד) שכתב דעתי נטעם לדעת הר"ה
 דבזמק קוטרע ובי"כ חף קנין לא מהני, דיכול לומר סבור
 סיומי לרכל וכו', ומ"מ טוב חכמי ישראל ורבותי חולקים
 על זה, לפיכך למעשה ח"ל לומר אם כבר פתח הנוגותיו
 ח"ל סמך קוטרע ובי"כ אין מחייבין אותו לכתום ח"ל לסקל,
 ואם בזה לפתוח אין מניחים אותו עיי"ש, הרי חף דעושה
 קפ"ל בשלו, מ"מ כיון דבא לחדש דבר נקרא מויליא ועליו
 לברר, וה"ל נראה בהסיה ספיקא דסמך מקודם חי מותר
 חף להחר שיזקנו מכתחילה, ויכול למחות בו, שלא
 יזקנו אלא חס' כבר סמך הוי מוחזק ואל' לסקל, וממילא

וחולקים לגנוגי חרדלתי, סא י"ל בפשוטו דפריך מדאמר
 רבינא רק רבנן ס"ל דעל כמותק להרחיק משמע דר"י ע"כ
 לא סבר כן, דאל"כ לא הוי מחזיר בחרדל, ולא יחא ליה
 לרבינא לומר כיון דגם הדבורים מוזיקים אותו מ"מ מותר
 לבעל החרדל לסמוך חרדלו, דמ"מ הוא לבד מקרי מוזק,
 ח"כ דגם הדשאן סמך בחיסור, ומקרי שניסס מוזיקים
 זה לזה, ולא פרכינן משרה וירקא נמי, ומשני אלא וכו',
 דבחמת גס ר"י ס"ל על כמותק להרחיק, אלא דמ"מ כיון
 לדבורים מוזיקים לחרדל מותר לבעל חרדל לסמוך ויכול
 בפשוטו וי"ע:

וראידך פירושא דתוס' לכהורס קשה, דלמחי הוגרך
 רבינא לחזור ונותר דאף לרבנן בלא טעמא
 דמרא ומרא סמך, סא כיון דמסיק לרובנן דבורים לא מוזק
 לחרדל, ח"כ מ"מ סמך בעל דבורים חחילה, ובזה י"ל
 דמ"מ כיון דע"כ ר"י לדבורים קאמר, ואיך הוי סובר
 לרבנן סברי דדבורים מוזק לחרדל, איך סמך בעל דבורים,
 ח"כ הוכח דליכא מרא ומרא סמך, אבל הרשב"א
 קשה וי"ע:

גם קשה לי בסוגיא דכ"ב (דף י"ט), ותיפוק ליה משום
 מחרישה, סא נ"מ ב"ש חת"כ קודם סתיה כותל
 לחבירו דמוחר לו, לחרוש לפ"מ דס"ל נה"ה ור"ה דלמסקנא
 גס לרבה בכל בני דמחני מותר לסמוך, כיון דל"ש כל מרא
 ומרא, ולאחר שחרש זה בנה זה כותלו, בזה דקין דלחזר
 לזרע משום דרעיס מפסידים להכותל, וכן לשיטת הרמב"ן
 דלמחנין לעיל ח"פ בלוקח, היינו כשמכר לשיס לזי ירק
 וזהו משרה דשזוכה במשרה הוא מוזק לירק, אבל אם בעל
 משרה מכר שדה ובה גרוע ירק, ח"ל בעל המשרה להרחיק
 פחו בחי'ן, גם כן קשה לדעת מיירי דלחחר שחרש מכר שדה
 וחרה כך בנה לוקח הכותל דלחזר לזרע דהזרעים בעולם
 מפסידים לכותל, ולע"כ:

ורענין הלכתא י"ל לעיין מי נקרא מוחזק בענינים אלו,
 הנה לעיין סמיכה גפת וזבל וכדומה סמוך למיזר
 קבירו בעוד שאין כותל, לכהורס הוי נראה בפשיטות דיכול
 לומר קים לי כדעת הר"י מיג"ש והרמב"ן ור"ה ור"ה ובה"ש
 לח"ן הושבין לעטנת דיתעלס דקין, ויכול לעשוין לסמוך על
 מה שיכלקו, כיון דעושה הכל בשלו, ואין מוזק עכשיו דבר
 לחבירו, וזה בא עליו רק בשיטת עורח עליו בסילוקו, בזה
 נראה דנקרא הוא המוחזק גמור, ויכול לומר ק"ל דרשתי לסמוך
 הגפה ודומיה:

אבנם בחמת י"ל כיון דהחר שיקמוך הגפה וזה יבנה
 כותלו ויתבענו לדון, ובהו דקין דיכול לומר קים
 לי כדעת תוס' ובמחזיר וה"מ דסמך מקודם ח"ל להרחיק
 לעולם, וממילא בודאי יכול למחות מקודם, דלמחר ח"ל
 בזה כותלי וזה י"ה ב"ד לטופך להרחיק וזהו חס"י, התם
 סמוחה, ויש לדמות לכהורס למ"ש הרשב"א בשו"ת (כימן
 קמ"ב) הוכח ב"ב (סי' קל"ד) שכתב דעתי נטעם לדעת הר"ה
 דבזמק קוטרע ובי"כ חף קנין לא מהני, דיכול לומר סבור
 סיומי לרכל וכו', ומ"מ טוב חכמי ישראל ורבותי חולקים
 על זה, לפיכך למעשה ח"ל לומר אם כבר פתח הנוגותיו
 ח"ל סמך קוטרע ובי"כ אין מחייבין אותו לכתום ח"ל לסקל,
 ואם בזה לפתוח אין מניחים אותו עיי"ש, הרי חף דעושה
 קפ"ל בשלו, מ"מ כיון דבא לחדש דבר נקרא מויליא ועליו
 לברר, וה"ל נראה בהסיה ספיקא דסמך מקודם חי מותר
 חף להחר שיזקנו מכתחילה, ויכול למחות בו, שלא
 יזקנו אלא חס' כבר סמך הוי מוחזק ואל' לסקל, וממילא

וע"כ בקונטרס...
 לחביבי

סימן קנב

להביבי ההב רבו ישראל ורעשנא נ"י בק"ק ליסא

עד ראונו שהי' לו בית פתוח לרחוב ובית קטן בחצר ומכר בית שבחצר ליהודים, וכחב לו לבנות עליו מתהום ארעא כו' וגם שלם אמות קרקע בלד הבית הקטן שהם פניוים בלא בנין ונתן לו גם זכות דריסת הרגל לרחוב דהך הבית הפתוח לרחוב וגם קיבל המוכר על עמו שלם לבנות בחצר כי אם חדר קטן לאורר עלים ולא לתשמיש אחר, ועתה רואים יהודה לבנות על בית שבחצר בית הכורף ולפתוח בו חלון לחצר ולהגביה גגו ולהרחיבו על ג"א הפניוים, והמוכר מוחם מג' טעמים, הא' שלא יפתח חלון לחצר הכושפין, הב' שע"י בית הכורף ירבו נכנסים ויואלים חוץ חליוו ודרך ביתו לרחוב, הג' שע"י כהחבת הגג יסרבו המועטים להצירו, ולוקח טוען כיון שאין רשות להמוכר לבנות בחצר רק אורר עלים לא שייך בו כ"ר, כי הוא סתום ואי אפשר לילך ממונו לרשות הרבים, ועוד טוען כי מכר לו בעין יפה, ולשנא יתורא, ולבנות עליו" לטפוי" אחי, וכיון שבעין יפה מוכר ראשי לפתוח חלון בבנין החדש שע"ג בית שבחצר, וגם המועטין המוספין ראשים, והמוכר טוען דרק בגוף הדבר אמרינן מוכר בע"י מוכר כגון בית לפתוח בו חלון, אבל האורר שהוא רק נעפל למכירה לא"י ביה בע"י מוכר

מבואר בחוס' כסוגיא דחדל (ד"ס ואי לא סעך וכו') דמכר חצר וכבר סמך המוכר החדל ובה' הלוקח לעשות עס דבורים, לאם דבורים מוזקים לחדל לריך הלוקח לברחיק כיון דמוכר סמך ביהודי, הרי דהלוקח ח"י לעשות מעשה נזק, וע"י בהרמב"ן במלחמות שכחב זיל ואפשר דאפילו במוכר חתי שדכו וכו' משנה ושייר ירק לפניו נמי דינא הכי, לריך לברחיק המשנה ולסתום החלון וא"כ בודחי"י דכרי"ז לא קאמר חלא דאין לריך לשנות הבנין ולסתום החלון, אבל לא שיעשה מעשה מחדש לפתוח החלון, דכיון דמפורש כן בחוס' אין לנו לעשות פלוגתא רחוקה

ובאמת נתקשיתי, דכפ' לא יחפור כחב הכי צפישיות דנקיין לא מוכר לו ולריך לסתום החלון, ואלו כפ"ק בסוגיא דאחין שחלקו דאין להם דרך זע"י, כחב הכי' לאם נתן קרקע לעמים ונתן לאחד קודם שנתן בשאר לחבירו קי"ל דנתן בעין יפה נזק, ולראשון נתן שיסתום בו כעין שהיב הנותן משתמש בחלונות, הרי דס"ל דא"ל לסתום החלון, וא"כ דברי הכי' סותרים, ואולי י"ל דכפ"ק מיירי בפסוח לקרקע חורבה דנית בה הזקק ראייה, ואף אם יבנה אח"כ ח"ל לסתום כמ"ש הכי' בש' לא יחפור, כיון דכשעה שבה לידו אין ההיזק מוכן, וכבס"ג נתן לו בעין יפה דאין זה יכול לבנות ולהאפיל עליו, ומה דדייק הכמ"א מדברי הר"י הג"ל דס"ל דמוכר מקויו, אף דכחב ג"כ רק בדברי הכי' אלו, היינו כיון דנקט בלישניה, אין בעל החצר משמע דמיירי בסתם חצר שיש בו היזק ראייה, וגם עדיין לא יתכן למ"ש הכי' בלחין שחלקו דא"י לכופו לסתום החלון חע"י שיש ה"ר וזכר בודחי"י יקשה דמ"ש מלוקח, ועיין, וכיון דלע"ד רוב הפוסקים ס"ל דחינו מופר מקויו, דהיינו דעת סכ"י והרמ"ם שכחבו בלחיים שחלקו לריך לסתום החלון, והרמב"ן משתפק בזה ודעת ההוס' ס"ל בפשוטו דחינו מוכר מקויו, ובפרט ד"ל דלעשות מעשה לפתוח חלון כ"ע מודו וכנ"ל, ומלערך לזה דעת הרמב"ן דאפילו קנין בפירות להיזק ראייה לא מהני מכל סלין טעמי נלע"ד דעל כל פנים מוחין בו שלא לפתוח חלון

הטענה דבע"י מוכר ומכר לו מקויו, ודחי אין לדמותו לדיוטא דסי' (קנ"ד סכ"ח) במוכר חצר ושייר בית לעלמו. דיכול סוקה לבנות סמוך לחלונות ולהאפיל עליו, דהתם במה שמהפיל לא מקרי מניק לגוף הבית, חלא דבעל החלונות רואה טיהנות ונזכות באויר שבחצר, מש"ה יכול הלוקח למונע חויר ממנו, וכמו בשייר בור ודום לריך ליקח לו דרך ס"ג לריך לקנות לו חויר מחצירו של לוקח, אולם יש לדמותו לדיוטא דמכרי"ו, שכובא כב"י ובהגהת ש"ע עס דמוכר בית ושייר חצר לעלמו דאין בעל החצר בונה כותל סוף ד"א ע"ש, מניילא מבואר דהלוקח ח"ל לסתום החלון ויכול להיזק לו, אף הא כחב הרמ"א עס ויש חולקים, והוא דעת הכי' פ"ב דב"ב וה"כ הוי ספיקא דדיוטא ואין מניחים לו לפתוח, ודמי למ"ש כב"י בס"י ס"ל (דף קמ"א ריש ע"ב) בשם השו"ת הרשב"א (והוא בח"ג ס"י קס"ב) ובפלוגתא דפוסקים אס מנהי קנין דה"ר דהדין דאם פתח ח"ל לסתום, ולפתחילה אין מניחין לו לפתוח, והיינו כיון דהיזק בה בודחי"י, ובה' רק מדין קנין מחבירו, וכמ"ש מהריב"ל (ח"א ס"י פ"ד ופ"ה) ח"כ ס"ג בספיקא דמוכר מקויו, ובאמת נ"ל דאין מנהיגור דמות ספק זה לספק דהרשב"א, דבלח"ה אף אם נחליט כהר"י דמוכר מקויו מ"מ לשיטת הרמב"ן דמהילה לא מהני להיזק ראייה דיכול לומר סבור הייתי לקבל, ה"ל מה בכך דמוכר בע"י, הא גם במוכר בפירות לא מהני ויכול לומר סבור הייתי לקבל, חלא דבזה כל שמוחה המוכר יכול הלוקח לחזור מהמקח ולהעתיק דכבי שלא לפתוח חלון לא קני, אבל מ"מ ח"י לכופו להמוכר לקבל מקויו ולסועל, וא"כ מניילא נ"ד הוי מונע דינא דהרשב"א ס"ל דכפ"ק זה אס מנהי קנין לה"ר אין מניחין לו לפתוח, ומ"ש בהגהת ש"ע (כ"י קנ"ד ס"ו) גבי חזקה דחלון ממחר שכבר החזיק חע"י שרבים חולקים וס"ל דלה מנהי חזקה לה"ר, י"ל דזה ג"כ מתהר שכבר פתח וסוף כגון מוחוק

וכה שטען עוד הלוקח כיון דאין המוכר ראשי לבנות בחצר רק חדר לעלים לא שייך בו ה"ר, אין זה כלום, דמה בכך דאין יכול לבנות מ"מ יכול להשתמש בו השמיים לנוע כיון דסתום מכל צד, וכל החצירות המוכרים בש"ע משמע דבגוף החצר הוי ההיזק בלא הבנין רק בחורבן שהוא נזקם דדשים בו רבים, ואינו משומר דאין משתמשים בו כלל, בזה ליכא היזק ראייה

וכה שטען דהחצר חינו ראוי לתשמיש כיון שהוא סתום וח"א לילך ממונו לרה"ר, מה בכך, סוף סוף יבול להשתמש בו חיזה סהורה, כיון דיכול לבנות משם לביתו, וחזקבא כיון שהוא סתום הוא לנוע יותר להשתמש בו, וגם קס יביבנא ליה, בה ויכול לומר היום הו' נמחר חפיקת פתח מחתור לרה"ר

גם הטענה הב' שטען המוכר שמרבה נכנסים, הדין עמו, כדליתא כב"ב (דף ג"ט) ואף לדעת הרמב"ם והרשב"א והש"ע (כ"י קנ"ד) דכפותה לחוד ביתו יכול לבנות בנין חדש עליה על בנין, הו' חדר מליפנים, ל"ל דהו' רק מטעם שכחבו עס, דמסתמא לא ישכיר לאדם חדר מנפנים לחדו, הו' עליה פתוח לביתו שיעבור אדם עליו, אבל מה שטועים ע"ג בנין, והוא עובר במדרגים מ"ס לחוד דרך בית שער של בעל התחנות ח"נו בכלל זה, דזה סודך הכתוב להשכיר לאחרים, ולא שייך סברה ס"ל ופשוט לע"ד

וכ"ז אס נייה דכ"ד הוי כמו דיוטא דכרי"ו והכ"י דמוכר מקויו, אבל לא מסתברא לע"ל, ל"ל ברור לדברי הר"י, ובישנהו הוא רק במוכר ביה וכו' חלון פתוח בזה חמריק ומוכר בע"י שח' יעדר לשנות הבנין, אבל לפתוח חלון מחדש לא, הנה עמוך במוכר חצר ימים הלוקח ראשי לעשות עס פ"ל החקין כמאן גפה וכדומה, וכרי להדיא

גם הטענה הג' דמרבנה לו שפכין פשיטא דכוי טענה מעלייתא, אס מרבים הטעמים, ומה שטוען הלוקח בלישגא יחירא שכתב לטפויי אחי, קשה עלי לדון בזה, דהא כתב הרשב"ה (כונה בב"י חו"מ ס"א ס"א) דאין כח בדינו לדון בלישגא יחירא אלא במקום שאמרו, ומאחתי זה בשו"ת הולדה אדם להרשב"ה (סי' ר"ע) ומכיק שם דאין לנו לחדש רק במקום שאמרו חז"ל, ושחין להוסיף עליו, עיי"ש, ועיי' במהריב"ל (ח"א סי' ק"ה ובח"ב סי' י"ד) ובפרק כ"ד דיל דכולך לפיכך, דאם היה כתב לו רק

עומקה ורומא הים חושש חולי הב"ד יפקקו כהרמ"ה שבמור (סי' קנ"ד) דאין יכול להוסיף אף לאור בעלמא, דהחזר לא נשהבד לכניסה לבנין חדש, מש"ה כתב ולבנות עליו, סיינו לעגמו לבנות בנין לאור או לאחרים בענין שיצטרכו לילך דרך חדרו ממש, כשיטת הרמב"ם הל"ל, אבל מנין לנו שנתן לו רשות כל כך להרבות דיורים, לזה לענ"ד טענות המוכר חזקים וברורים: ידו

עקיבא במ"ו הרב רבי משה

תם ונשלם חלק ראשון מספר הפסקים, הנותן חקים טובים ומשפטים צדיקים, משיב דבר לקרובים ורחוקים מהאדם הגדול בענקים:

סימן קנ"ג

ליודי הרב רבי פייבל תאומים נ"ב בק"ק האדווייטש

ער תמימה מעכ"ת זמ"ש המרדכי פרק הכותב בסוגיא דפוגמת בשם רבי מקורביל להקשות איך משביעים באומר אשחבצ לי ללא פרעתיך הא הוי שיעבוד קרקעות, והירך דמיירי במחל השיעבוד, והקשה מעלתו, דהא אדרבה בסוגיא דפוגמת אמרינן אלא מדרבנן, הכי דמדרבנן משביעים גם בכפירה ש"ק, ולריך לדחוק דדוקא בפוגמת חקנו רבנן משום טעמא דפרע דייק, אבל בעלמא ליכא שבועה דרבנן בשעבוד קרקעות, ולפי"ז יקשה איך פרכינן בשבועות וכי מה בין זה לפוגם שטרו, הא שני ושני, דבפוגמת אף בלא מחל השעבוד משביעין, משח"כ בלא פוגמת לא משביעין אלא במחל השעבוד דוקא. ע"כ:

ב"ש דדוחק להלק בין פוגמת לשאר שטרות דרבנן אין זה דוחק, ולהדיא מבוחר כן במרדכי רפ"ז דשבועות בשם הריב"א, אולם המיהתו מפרכת הש"ס וכי מה וכו', זהו תמוה לכאורה: **נראה** לענ"ד, דהנה יסוד הדין דשעבוד קרקע הוי כקרקע לענין שבועה, לא מלינו מפורש כן במשנה ובירייתא, וזה מימרא דרבא פרק הכותב גבי פוגמת, וכן בפ"ק דבב"מ גבי סלעין דינינן דאמרינן ה"נ משום דהו"ל שיעבוד קרקעות ואין נשבעין על כפירה ש"ק, אולם באמת לאו דברי הכל הוא, דהרי רמב"ח דה"י ס"ל דפוגמת היא שבועה דאורייתא ע"כ ס"ל דשע"ק אינו כקרקע לענין שבועה, והנה בשבועות (דף ל"ז ע"ב) אר"פ טעמא דר"י, עדים עבידי דמייתי שטרא הא ניח וכו' אלא א"ר הוגא ברי' דר"י טעמ' דר"י משום דהו"ל שע"ק, לכאור' מדאלטרין ר"פ להמליא טעמא דשטרא הא מנח, ולא בפשוטו משום דהו"ל ש"ק, ובפרט להסמ"ע (סו' פ"ח) דאף בליה ליה קרקע מקרי שע"ק, ע"כ דר"פ ס"ל כרמב"ח דש"ק לאו כקרקע לשבועה, וכ"כ הר"ן שם להדיא:

ובי"ן שכן בשבועות דמרא דשמעתתא דמפיק שטרא ואמר אשחבצ לי הוא ר"פ. שפיר פרכינן וכי מה בין זה כו', דלר"פ שע"ק אינו כקרקע. גם בלא פוגמת אף בלא מחל השעבוד משביעין ליה. ועיקר קושיית הר"י מקורבל רק אעיקרא דינא דקיי"ל בהא כר"פ דבאשחבצ לי משביעין. ולדינא לא משכחת רק במחל השעבוד. והכי דייקא ליטנא דהר"י מקורביל, דנקט הקושיא היאך משביעין וכו' ולא הזכיר כלל מימרא דרב פפא. משמע דהקושיא דאין היכי משביעין והיינו להלכה דקיימא לן שע"ק כקרקע:

אור"ח לכאורה זהו נסתר מסוגיא דשבועות (דף ל"ב ע"ב) אר"פ הכל מודים בעידי מיתה וכו'. שנוע מניה משביע עידי קרקע חייב. והכי לפי דבריו ר"פ הא סבר דשע"ק אינו כקרקע. וליכא הוכחה לעדי קרקע ממש:

אמנם נ"ל דמהא סייעתא לדברי. דלכאורה יש לעמוד בהא דכתב רש"י שם בפרכת הש"ס ש"מ משביע עדי קרקע חייב, דכחובה אינה נגבית רק ממוקרקע, ולכאורה תמוה דמס לריך לזה, הא אף אם נגבית גם ממוטלטלין מקרי שע"ק. כמו כל שט"ח דמקרי שע"ק כמבואר גבי סלעין דינינן, [ואולי י"ל דרש"י בא לתרץ דלמא מיירי בליה ליה קרקע, וס"ל לרש"י דזכו לא מקרי שע"ק. מש"ס כתב רש"י דהא כחובה לא נגבית רק ממוקרקע]:

ורפ"י הכ"ל יוחא: והיינו דו"ל דמה שכתבנו דלרמב"ח ולר"פ שע"ק אינו כקרקע. וזהו רק היכא דנגבית גם ממוטלטלין, אבל היכא דאינו גובה רק ממוקרקע ס"ל הם ג"כ דהוי שע"ק. והא דסבר רמב"ח למימר דפוגמת וע"א מעיד שהוא פרוע הוי שבועה דאורייתא אף דכחובה נגבית רק ממוקרקע, היינו לריכין לומר דמהני כר"מ דכחובה נגבית ג"כ ממוטלטלין. וזהו מדוקדק ליטנא דרש"י דבא לתרץ קישייתו הכ"ל. דהא ר"פ ס"ל דשע"ק אינו כקרקע. לזה מפרש דמ"מ בכחובה דאינה נגבית ללא ממוקרקע והיינו מדקאמר הכ"ל בעדי מיתה, והא לרבנן דר"מ דכחובה אינה נגבית ממוטלטלין הוי כקרקע. ואף לר"מ הא הכא בעד מיתה דבא לנבות מיתמי. גם לר"מ אינה נגבית ממוטלטלין, והיינו לשיטת חוס' כחובות (דף פ"ח וביבמות דף ל"ט) דס"ל דר"מ מודה בזה:

ובזה מיושב קושיית חוס' שבועות (שם ד"ה ש"מ משביע ע"ק) וז"ל. קאי נמי אהיכא הכ"מ בעד סוטה ולפי הכ"ל מיושב

היטב. עפ"מ דמבואר בהר"ן (ר"פ אע"פ) דלרוב הפוסקים נדוניה שאינה בעין אין דינו ככחובה. ונגבית גם ממוטלטלין כע"ח דעלמא, וכיון שכן גבי עד סוטה לא הו"מ להקשות. ש"מ משביע ע"ק חייב, דו"ל דלכ"ז סבר כרמב"ח ור"פ דשע"ק אינו כקרקע. ואף דכחובה גובה רק ממוקרקע לרבנן דר"מ. מ"מ הא הדין דזינתה הפסידה בלאותיה שאין קיימין, וא"כ הוי כפירת מוטלטלין היינו החוב נדוניה שאינו בעין דנגבית גם ממוטלטלין. אבל בהא דר"פ דמיירי בעד מיתת דגם נדוניה שאינו בעין נגבית רק ממוקרקע מיתמי כמו כל בעל חוב בעלמא. וכס"ג מקרי ודאי לכ"ע כקרקע וכמזכר לעיל. שפיר אמרינן ש"מ משביע עידי קרקע חייב:

ורפ"ז נראה ראיה לפסקא דרמב"ם דע"א שאמר מה בעלה נדוניתה כחובתה משום מדרש כחובה, וזהו רק עיקר כחובה אבל לא נדוניה. והיינו דלכ"כ מאי פרכינן ש"מ משביע עידי קרקע חייב, דלמא דתובעת נ"כ שהכניסה ועדיין הם בעין. דזהו בודאי לא מקרי מוטלטלי דיתמי, אלא על כרחך דלגבי נדוניה לא אפשרה כלום. דאינה נדונית ע"י ע"א:

ובהבי מיושב מה דקשה לי בסוגיא דכחובות (דף פ"ז ע"א) אלא למ"ד אפטרופוסה שנטעשת בחיי בעלה מוי מסקה אדעתה וכו' הא למה דפירש"י הטעם דאמרינן דלא פטרה מפוגמת כיון דהיא גרמה לה, א"כ מומילא משבועה אשחבצ לי דלאו יהיה גרמה, ובהא מסקה אדעתה דישיבית אותה אשחבצ לי דלא פרעתיך לפטור אותה מזה, מומילא פטרה גם מאפטרופוסת דבחד טכסיסא הוא עם אשחבצ לי דלא פרעתיך דהוא גרם לה, [ולולי פירש"י הו"י נ"ל דהחילוק דפטרה רק מאפטרופוסת כיון דא"י לו אם משקרת, דאפשר האמת אשה אבל לא מפוגמת. וה"כ לא משבועה אשחבצ לי דלא פרעתיך כיון דטוטן ברי ויודע דמשקרה. וכן משמע בלשון הכ"י. גם י"ל דפטור רק מאפטרופוסת דהוא בא להשיבית אותה אבל לא היכא דהיא תחבצ ממנו ממון ליעול בלא שבועה דהיינו פוגמת ואשחבצ לי דל"פ]: **ורפ"י** הכ"ל יוחא. דו"ל מדאמר רב שבועת אפטרופוס ולא נקט ג"כ אשחבצ לי. ע"כ משום דסבר שע"ק כקרקע, ובפרט דכחובה דנגבית רק ממוקרקע וכ"ל. וליכא שבועת אשחבצ לי רק בפוגם [אמנם לשיטת רש"י דטעמא דבא לפרוע מנכסי יתומים דטענינן לאבותיהו ה"י טוטן אשחבצ לי. הרי דגם בכחובה יכול לטעון אשחבצ לי דל"פ] ושפיר פריך הש"ס.

ורפ"ז מיושב דקדוק הלשון דפרכינן וכי מה בין זה לפוגם שטרו, ולכאורה הו"ל למקט וכי מה בין זה לפוגמת כחובתה. דהא במהני' לא זכר כלל מפוגם שטרו כ"א פוגמת כחובתה. ולדברינו יוחא. דמפוגמת כחובתה ליכא קושיא. דבלא פוגמת א"ל לישבצ כיון דנגבית רק ממוקרקע גם לר"פ שע"ק כזו כקרקע ולא משביעין רק בפוגם משום דפרע דייק. לזה פרכינן רק מפוגם שטרו. והיינו ובשטר דגובין ג"כ ממוטלטלין ולא הוי כקרקע לר"פ לשיטתיה. בזה שפיר קשה מה אר"י פוגם. בלא פוגם נמי:

תו הקשה מעכ"ת נ"י על הגהת אשר"י פ"ק דמנויעא דהיסת לא משביעין על קרקעות. הא בסוגיא דפוגמת מבוחר דשבועה דרבנן איכא גם בקרקעות. וזהו מעלתו לחלק בין שע"ק לקרקע ממש.

דחוק מחד. כיון דקיי"ל שע"ק כקרקע אין הבדל ביניהם. אבל כבר הראיתי לדעת דשיטת זו מבוחר במרדכי בשם הריב"א, וכזה לחלק דדוקא בפוגמת משום דמפרט לא דייק ולא בעלמא. ומס דלה מעכ"ת להסתייע בחילוקו הכ"ל בין שע"ק לקרקע ממש וליישב בזה דברי הסמ"ע (סו' ע"ב סכ"א) להלילו מהשגת הש"כ שם. ז"א. דלהדיא כתב הסמ"ע (סיונו ל"ה ס"ק ה') דלאו דוקא היסת. אלא שגם שבועות המשה משביעין בקרקעות, ודי בזה כיום: עקיבא

סימן קנ"ד

לש"ב הגאון דק"ק בערלין הרב רבי מאיר ווייל

ער חקירת ש"כ נ"י באומר שבועה שלא אשחצ כמה שיעורו בזה.

אם סתם שלא אשתה שיעורו ברביעית או בכ"ט. דבש"ע נקט
הדין דבשלה אוכל אינו חייב אלא על כזית ומבואר שם (סי' רל"ח ס"ד)
הלוקי דיניס בזה. ודבר זה בשתיה לא נחבאר בש"ע ולא בחכרונים,
ויש כ"מ עובא בהם שחם פחות מרביעית למלד דחלי שיעור
חסור מה"ת. מ"מ אינו פסול לעדות. דלא עבר על לאו שיש בו
מלקות. וגם אינו פסול לשבועה דלא עבר שבועה. ויש עוד נ"מ טובא.
הנה הרמב"ם כתב יראה לי ששיעור ברביעית. ובספר בית הלל
הקשה על הרמב"ם אמתי לא אוליין לחומרא בשיעור מלא
לוגמיו דהוא. מעט פחות מרביעית [אמת דכן הוא לשון הש"ע (סי'
תרי"ג) אבל תמוה לי. דהא מבואר (בסימן רע"א סי"ג) שהוא רובו
של רביעית. א"כ בהם נותנים משקים לחולה פחות מכשיעור לריך
לשתות פחות מעט מרוב רביעית]. כמו בזה"ל עיי"ש. ולא ידעתי
איך מדמה השיעורין להדדי. דבזה"ל תליא ביתובי דעתי וכן בקידוש
הוי מה"ט שיעור חשוב. אבל בשאר חיסורים הרי פשוט בכ"מ לשיעורו
ברביעית. (עי' ע"ז ח"ח סי' ק"ן):

אמנם מטעם אחר יש לעיין ולמלות מבוא. מהיכן למד הרמב"ם
כן דשלא אשתה שיעורו ברביעית דאף דשבועה שלא
אוכל קי"ל כרבנן דרע"ק לשיעורו בכזית כמו בכל חיסורים שבהורה.
(לכד מה"כ) יש לומר דשאיני סתם. דהא בכל החורה שיעורו בכזית
הטעם דסתם אכילה בכזית. וכיון דלשון אכילה הוא כזית ה"ל בלשון
בני אדם. ומה"ט השיג המ"ל על הרמב"ם דס"ל אכילה בכ"מ בכ"ט.
אלא דה"ל הפק' קרא לענין מלקות דבענין כזית. דאם כן בשבועה
שלא אוכל ימלא אכילה בכל שהוא עיי"ש.

נבזה כתבתי בחידושי ליישב קושיית חוס' שבועות (דף כ"א ד"ה
ולא אמרו וכו') עיי"ש דנדהקו הרבה. ולענ"ד י"ל דכתי
אמרין דרע"ק סבר כר"ש דכ"ט למלקות דסתם אכילה היא בכ"ט,
אלא דס"ל דלקרבן בעי כזית. וממילא בנשבע שלא אוכל דעתי
אכ"ט. דהא סתם אכילה כ"ט. והוא כפירוש שלא אוכל כ"ט דפשיטא בעבר
ואכל דחייב קרבן. כיון דעבר על שבועתו. כמו בנשבע שלא יזרוק לרור
ועבר וזרק. אבל אינו כבד כרבנן דר"ש דלמלקות בעי כזית. והיינו מטעם
דסתם אכילה בכזית ה"ל בנשבע שלא אוכל דעתי אכזית. ויש לכונן כן
בלשון רש"י ויש לעיין בכלאי כרם דלא כתב אכילה יתחייב בכ"ט. וכן
בב"ב לחייב בכ"ט. וכמדומה שמעתי פעם שהחזיר כן הפרמ"ג
על בב"ב ח"כ לענין רביעית דהינו מטעם דלשון שתייה ברביעית.
דהא גם בטומאה שיעורו ברביעית. ולא נזינו שסתם שתייה ברביעית.
אימא דלשון שתייה הוא בכ"ט. ובשבועה שלא אשתה י"ל דחייב
בכל שהוא:

והנרעיד דהרמב"ם לשיעורו הוכיח כן. למ"ש (פ"ה ה"ה מה"ל
שבועות) שבועה שלא אוכל אוכל ואכל אוכלים שא"ר לאכילה
פסור. אבל דברים האסורים מה"ת באכילה כגון כזית נבילות שקלים
ורמשים פסור משום שבועת ביטוי. מזה דקרק הריב"ש בשו"ת (סי'
ל"ח) דהכל דברים האסורין מדבריהם חייב על שבועת ביטוי דהינו
בכלל אוכלין שאינן ראויין כיון דראויים הם מה"ת.

ורכאורה קשה. לר"ל דמוקי במפרש חלי שיעור ואלויבא דרבנן
ובסתם אליבא דרע"ק. למאי לריכוס לתרן רישא
בסתם סיפא במפרש. הא י"ל דכולה בסתם. אלא דבסיפא דאמר
שלא אוכל ח"ש ממילא גם נבילות בכלל אוכלין ראויין. דהא חלי שיעור
חסור רק מדרבנן:

בשרמא בלא דברי הרמב"ם לא קשה כזה על סוגיא דיומא
ר"פ יוה"כ. דאמרין מודה ר"ל דחסור מדרבנן. ח"ה
לא נחייב עליו ק"ש אמתה חנן גו'. דהלכה המקשה להוכיח דר"ל
סבר ח"ש אף מדרבנן מותר. א"כ בודאי הוא בכלל אוכלים ראויים.
ויקשה כזה דלוקי הכל בסתם ואיפא דאמר שלא אוכל ח"ש. דבזה
י"ל דבאמת היינו אומרים דר"ל כי קנשני במפרש ח"ש. היינו באמת
דכולה בסתם וסיפא במפרש חלי שיעור. דגם נבילות בכלל ראויים.
או בסתם ואלויבא דרע"ק והוי נבילות בכלל ראויים. ורישא דהכל
אוכלין שא"ר היינו מה שאינו ראוי באמת כגון עפר וכדומה. או
תערובות עבודה זרה דחסור בכ"ט:

אבר להרמב"ם ה"ל דאסורי דרבנן מקרי ראויים. א"כ גם

לפי האמת דר"ל מודה דח"י שיעור חסור מדרבנן. ע"כ מוקי
ר"ל באמת גם הסיפא בסתם. א"כ יקשה סוגיא דשבועות (דף כ"ב
ע"ב) בעי' ר"ח נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרץ-בכמה וכו' טעמא
דפריש סו' הא ר"ל מוקי גם בסתם שלא אוכל ולא פירש נבילות. בזה
לא אוכל היינו כזית. דהא אהתיירא משבועת ולא הוי נבילות בכלל
דהוי אוכלים שא"ר משום הכי במפרש ח"ש דוקא הוא:

אמנם ג"ז לק"מ. דהא בלא"ה קשה כזה על שיטת רש"י (דף כ"ד
ע"א) אלא כדרכא. היינו דמסיק דכולי מתני' בסתם.
אלא דנבילות אע"ג דאסורין מקרי אוכלין ראויין ורישא דאין ראויין
היינו רק בעפר וכדומה. א"כ יקשה בהתיירא סוגיא דחרץ ה"ל אריך
דייקין טעמא דמפרש הא כיון דמייירי בלא אוכל סתם מש"ה שיעורו
בכזית. ובסכרחה אמרין דהיא גופא תקשה. אמתי מוקי ר"ל סיפא
ג"כ בסתם ובמפרש ח"ש כרבנן או בסתם ואלויבא דר"ע וא"כ לא
הוי בכ"ט. ולוקי סיפא בפירש שלא אוכל נבילות. וממילא שרו בכ"ט
כמו בחרץ. [ומרווח בזה ביותר במה דאמרין טעמא דפריש הא
לא פריש דעתיא אכזית. דנקט דהתיירא דוקא מר"ל. הא ר"ח
דמבעי ליה סבר בודאי כר"י דח"ש חסור מה"ת, ואפ"ה מבעי
בחרץ דמ"מ מקרי אהתיירא משבועת וכמ"ש חוס' שם. א"כ מדרי'
ה"ל למפשע טעמא דכלל דברים המותרים דוקא. הא גם בלא
כלל כיון דדעתו על ח"ש ממילא חל השבועה גם לר"י. לשיטת הרמב"ם
דמקרי אימא בלאו וכן.

ורפי ה"ל ינח' דמדרי' ליכא ראייה דניח' ליה יותר לאוקמי כולה
מתני' בסתם ותל על נבילות דמקרי דברים ראויים ותל
בכולל. דמה דאמר בכולל דברים המותרים. היינו דממילא הוא
כולל כיון דנשבע סתם דגם מותרים בכלל. דהא באמת הפירוש
כן לשיטת רש"י ה"ל. ובלאו כולל אינו חל דמושבט ועומד הוא.
דבלא אוכל סתם הוא כזית ובאמת הו"מ לאוקמי בפירש נבילות ובלא
כולל דנבילות הוי בחרץ. ודעתיא אכ"ט. אבל ינחא ליה יותר
לאוקמי כולה בסתם. דאין בזה דוחק כלל דממילא הוא כולל. לזה
דייק רק מר"ל דמתי דוחקיה לאוקמי בפירש חלי שיעור. דגם כן
חסר מהשמה וגם אינו בכ"ט. לוקמי בפירש נבילות. וממילא
דעתיא אכ"ט. אס כן גם להרמב"ם יש לומר כן. דלפי האמת
מוקי ר"ל כולה בסתם ובפירש חלי שיעור דנבילות הוי ראויים.
כיון דח"ש חסור רק מדרבנן. אלא דדייקי דהש"ס לוקי בפירש שלא
אוכל נבילות. וממילא דעתי אכ"ט].

ורפ"ז י"ל דס"ל להרמב"ם כיון דברישא נשבע סתם לרבנן
דרע"ק גם נבילות בכלל ח"ר. ומסתמא גם שחם משקין
שא"ר בכלל זה ג"כ משקין האסורות. ואם אימא דשלא אשתה
שיעורו בכ"ט. א"כ משקין האסורות מקרי ראויים לר"ל כיון דחסור
רק מדרבנן וזה דוחק לומר דאוכלים שא"ר היינו איסורי אכילות
ומשקין שא"ר היינו דוקא משקין סרוחות או משקה דנסך דוקא. אע"כ
מוכח שלא אשתה היינו רביעית. וא"כ משקים אסורים בכלל ח"ר.
ואדארתן להכי ה"ל כלל לבוא דהסוכחה להרמב"ם לשיטתיה
דס"ל דאסורי דרבנן מקרי ראויים. דבלא"ה יש
להוכיח כן מס"ד דר"פ יוה"כ דס"ל לר"ל דחלי שיעור מותר אף
מדרבנן. בזה יקשה כנ"ל. דהא ברישא סתם לרבנן דרע"ק אוכלים
שא"ר היינו ג"כ דברים האסורים אסורי מאכלות. ובמשקין שא"ר
לא יסיה כן. דהא בלא אשתה היינו כ"ט וגם משקים אסורים הוי
ראויים. דהא ח"ש דמותר לגמרי בודאי בכלל ראויים. אע"כ דשלא
אשתה היינו רביעית. וכיון דעכ"פ מוכח כן לס"ד. ממילא קי"ל
להלכה כן. כיון דבמסקנא ליכא ראי' לסיפך. ודו"ק:

ורבאורה יש לדון דלמלא דוקא היכא דשבועה דשתייה רק מדין
שתייה בכלל אכילה. בזה שיעורו ברביעית. כיון
דסתם אכילה בכזית מש"ה אין שתייה בכלל האכילה רק ברביעית
דהוי כמו כזית באכילה. דרביעית משקין כשיוקרבו יעמדו על כזית
כדאימא בשבט (דף ע"ו) ומה"ט כתב הר"ן פרק ג"ה בשם הרמ"ה
לענין שיעור ששים משעריין ברובע ברביעית לכזית. אבל בנשבע שלא
אשתה יש לומר בכ"ט.

אך לפ"ז יקשה היכי אמרי' (דף כ"ג) כיון דאמר שלא אוכל איחסר

וייהי מזה דין חדש. בדסקוף יום אחרון לפסח או סוף יום"כ
בענין לזכור שכות לאכול כזית. יבא מותר לאכול ח"ש, ו"ע לדינא :
ידידו ואזכרו ש"ב. עקיבא גינזו מא"ש

סימן קנה

לכבוד מר חמי הרב רבי פייבלמן הגאבד"ק סאמטור נ"י

מה שעמד מר חותני רומפכ"ת בדברי המאור סוף ב"ק בסוגיא
דגונב טלה מן העדר :

דברי המאור בסוגיא זו קשים מאד. והם סתומים עד ילאו
המעיינים להבין. והעתיק לכבודו אשר חנני ד' בכונת
המאור בימי חורפי בעודני יושב בק"ק ליסא סמוך על שלחן מרן
חמנו הלדיק הגביר מה' חיליק ז"ל. וזה הוא :

במי המאור להוכיח דמירון דר"ז לא קאי רק אטלה. אבל בסלע
קיימונן דמייירי בגנב מביית בעלים, וז"ל שם ואי איכא מאן
דס"ד דר"ז אכולה ברייתא קאי וכו' ובמנין סגי. ור"י דלא בעי
אפילו מנין וכו' הכי פירושא. דע"כ הא דאמר רע"ק לריך דעת
היינו מנין דבשלא לדעת ודאי אין לריך דעת שלא בבע"מ. לפ"ע ע"כ
רי סובר דדעת השומר חשוב כדעת הבעלים ומהני לפטרו ממנין
[דל"ל דר"י פליג אדרע"ק וס"ל דבשלא לדעת ח"ל מנין וכו' דר"י
אכתי לתירוצא דר"ז הוי כהנאי. ולא ארווחו מידי הנך דס"ד דר"י
קאי אכולה ברייתא ואפילו אסלע] ועיין עוד לקמן. איכא אמאי בעי ר"י
חזרה למקום שיחדו הבעלים. דאף אם אינו מחזיר לשם כיון דדעתו
חשוב כדעת בעלים ממש. כבר קיים והשיב ועדיף ממנין. ואף
דשינה מקום שיחדו הבעלים הוי כאלו עלטלה ממקום שיחדו הבעלים
שלא ללכרו דאינו חייב אלא באונס הב"ה מחמת הפשיעה [עיין עוד
חוב"מ סי' ר"ב בשם הרמ"ה] אע"כ אף דלא כלתה שמירתו. מ"מ
אין השומר חשוב כדעת בעלים אלא ביתו הוי כרשות בעלים. והיינו
במחזורי למקום שיחדו לו הבעלים שם הוי רשות בעלים. ואכתי קשה
הא לא מקרי חזרה אלא לרשות בעלים ואין כאן מנין. וע"כ שגם
לרע"ק ח"ל מנין אף שכלתה שמירתו סגי בחזרה לביתו דהוי כרשות
בעלים. ורע"ק לא אמר לריך דעת בעלים אלא בטלה משום חקטייה
נגרי ברייתא [וכמ"ס הרשב"א דלר"ח בסלע שלא לדעת אפילו מנין
ח"ל ובטלה לריך דעת ממש] ובסלע דבעי רע"ק דעת בעלים. היינו
בגונב מביית בעלים לדעת וכו'כ. זהו חוכן כונת המאור אחר
העיון. ועוד אם נימא דפליג ר"י אדרע"ק. וס"ל דשלא לדעת אפילו
מנין ל"ל. מש"ה מהני חזרת השומר לרשות עלמו. ורע"ק ס"ל
דבעי מנין שלא לדעת אפילו שלא בבע"מ. ואלויבא דר"ח פליגי אה
שלא בבע"מ לריך מנין שלא מדעת [ועי' במ"ל פ"ד מגניבה] ז"א.
דאיכא למ"ל לר"י לפרש פלוגתהון דר"י ורע"ק אם כלתה שמירתו או לא.
הו"ל לומר דלכ"ע לא כלתה שמירתו, ולא פליגי אלא אם בעי מנין
בשלא לדעת. מש"ה לא מהני חזרתו לרשות עלמו. כיון דליכא
מנין. ודו"ק :

והנה בפשוטו ה"י נראה ליישב דפרכת הש"ס בדרך ממנ"פ.
דלר"י דאמרין כולל באיכור הב"ה מעלמו מאי ארי' אכל
ושחה גם שחה ושחה חייב, וכמו דהקשו תוס'. ואם כר"ל דלא אמרינן
כולל כה"ג ממילא בשחה משקים גמורים לא יתחייב דמושבט ועומד
מכה שבועה שלא אוכל. ומשני דאמר שלא אשחה ואח"כ שלא אוכל.
ובשחה ושחה ח"מ. אם באמת כר"ל דל"א כולל כה"ג. אם דכנהאי גוונא
גם לס"ד כיון דכבר נשבע שלא אשחה. במה דאמר אחר כך שלא
אוכל. אכילה גרידא קאמר.

ורשיטת הוס' והרמב"ם בלא"ה יוחא. כיון דאמר שלא אשחה
כי אמר אח"כ שלא אוכל אין שתיי' בכלל. דהשחיה
הוי דברים שא"ר [והנה דהקשו רוס' דשחה ושחה. בהכרח דקושייתם
לשיטת רש"י דלמסקנא דברים האסורים בכלל ראויים] :

ואולם עדיין קשה לי. איכא מאי נשני דמוסקנא כיון דאמר אח"כ
שלא אשחה גלי דעתיה דש"י"א דקאמר אכילה גרידא הוא.
מאי גלי דעתה איכא. הא מעיקרא כשאמר לא אוכל לא הוי בכלל
שתייה משקים מואכלים מנונחיים. ומש"ה הולרך לישבע עוד שלא אשחה
לישבע גם על משקים כאלו. וז"ע.

והנה במה דס"ל להרמב"ם דגם בשבועה שלא אוכל
כזית. אסור לאכול ח"י שיעור כמו בכל איכורים
דח"ש אסור מה"ח. קשה לי מסוגיא דשבועות (דף כ"ח) אב"א שלא
אוכל מגו דמהני שאלה לכזית בהרא וכו'. הא עדיין יקשה מאי ארי'
כזית, אפי' פחות מכזית מגו דמהני שאלה שיהיה מותר לאכלו.
אע"כ מוכח דבשבועה ח"ש מותר :

ואפשר לדחוק דהא דפרדיקין מאי ארי' כזית. היינו לפ"מ דאוקי בלא
אוכלנה דלענין דמהני החרה ליכא חידוש. דהא עדיין לא עבר
על שבועה. ועיקר החידוש דבעי סיור למשאל עלה. בזה פרכינן
מאי ארי' כזית כיון דעיקר חידושו על השויר. אבל למה דמוקנינן
בלא אוכל ועיקר החידוש דמהני שאלה על למפרע במגו דמהני לבחרא
לא דקדק בהג"א בלבונו. ובאמת כזית ל"ד. ודוחק מאד.
ואורי י"ל דהא דח"ש אסור היינו בעוד שהאיכור בעין בכזית בזה
שיך חזי לאתערופי לשיעור שלם. אבל באכלו ושייר חזי
שיעור דליכא שיעור בעולם. ול"ש חזי לאתערופי. מותר לאכלו.

מלינו דרע"ק סובר שלא לדעת בעי מנין ז"א, דאלת"ה אלא דיסבור דשלא לדעת ח"ל מנין ח"כ לרב חימי מהני דמונו את הלאן לא כרע"ק ולא כר"י. מה שה"ן כן כשהא' אתי לרב כולה כרבי עקיבא. כמו דפירש רב דמונו הלאן אחיפה קאי. וק"ל :

ומה דהשיב הרמב"ן עוד שם דלא לחנם נקט הכרייתא סלע ועלה, וכוונתו לשיטת הפוסקים דר"י אתי לאוקמי כולה בשומר ניחא. דנקט חרוויכו לאבמושינן ליחדו ולא יחדו חליבא דרע"ק ור"י. כמ"ש תוס' בב"מ (פס"ד). חי ר"י וכו'. אבל למסקנת המחור דלדידן דמפרשינן כולה כפשוטו וכרב ח"כ למה נקט סלע ועלה :

נדענדי דאי תנא סלע לחוד הו"ה דר"י מודה דכ"פ מנין בעי בגונב לדעת. ובסלע איכא מנין כשמחזיר למקום שגנב. דאדם עשוי למצמם בכיסו. ואי הוה תנא עולס לחוד היינו מוקמינן להכרייתא בשלא לדעת [והוה ניחא עפי דר"י לא בעי מנין. וחו עדיף ממה דמוקמינן ששהא לדעת. ויהיה הכרח דר"י אפילו בלדעת לא בעי מנין] ודעת בעלים דקאמר רע"ק היינו מנין, או היינו מוקמינן בבית שומר ופולוגחייכו בכלתה שמירתו. מש"ה נקט נמי סלע דליכא לפרושי בבית שומר כ"ל. וגם נשמע מינה דדעת דאר"ע הוא דעת ממש. ומנין אינו פוטר. דאל"כ למה פליג על ר"י בסלע, וכשמע היטב סברתם דרע"ק ור"י. דלרע"ק בעי דעת ממש. וזה פוטר אפילו ממנין וק"ל :

וחכם א' השיב על הג"ל. דקשה לו לשיטת המחור. דאוקימתא דר"ז דס"ל לרע"ק בלדעת כרב וכר"ה בשלא לדעת בטלה דבעי דעת ממש. א"כ מהני דבב"ק לא אחיא כרע"ק. דכא קתני ומנו הלאן פטור וכה לדידיה בין לדעת בין שלא לדעת אין מנין פוטר בטלה. ועל דרך זה מפרש הרשב"א קושיית הש"ס ומי אמר רב הכי וכה א"ר אתי מאן וכו' כיון דסבר כר"ה בטלה שלא לדעת בעינן דעת ממש. ע"כ אינו סובר כרב בלדעת לריך דעת. דיקשה ממתיני ומנו את הלאן עיי"ש. ובאמת בלא חירולא דר"ז למאי דבעי לאוקמי סלע לדעת ועלה שלא לדעת. וס"ל לרע"ק כרב וכר"ה קשה נמי קושיא זו. אבל על ר"ז קשה יותר דמשמע מיינה דבעי לפדוקי דלא תיחא כהנאי ולאוקמי מלתא דר"ה וזה קשה וכו"ל :

ויש ליישב עפי הרשב"א שם שחמה למה בעי רב בלדעת דעת ממש. ואפילו מנין לא כגי. הא כל שהחזירו למקום שנטל כבר קיים והשיב. וי"ל דכל שנטל וידעו בו סבר רב דבעי הסבבה כעין הגזילה. כדי שילא זה ידי הסבבה. דלפעמים יחשבו הבעלים שזה אחר הוא. אבל שלא לדעת שלא ידעו הבעלים שגנב. אלא שלפעמים מונים הלאן ומולאים חסר כיון שלא ידעו שגנב לא נחמד בו. וכשידעו הבעלים שהחזיר דהיינו שמונו הלאן וידעו שהיא שלימה. ילא גנב בהם מידו חמד גניבה. ושמואל סבר לדעת כגי ג"כ במנין. כיון דע"י המנין ידעו שגנב עשה חסובה והחזיר וכו' ומדייק במתני' ומנו הלאן ומלאת שלימה. משמע שקודם חזרה כרגישו הבעלים בגניבה ובגון שמו והיחא חסירה. ועכשיו חזרו ומנו ומלאת שלימה עיין שם [ובדפוס אודקר טעויות והסתקתי בחיקוי] ולפי"ז שפיר מתני' אחיא כרע"ק ולדעת לריך דעת. ובטלה שלא לדעת נמי לריך דעת. והך ומנו הלאן דמתני' קאי בלא ידעו הבעלים הגניבה. רק ע"י מנין שחסר העלה. ושזו מנו אחר חזרת הגנב והעדר שלימה. לכן מפטר הגנב אף לר"ה במנין לחודיה דל"ש טעמא דנקטה גרי כרייתא. דנהי דלא ידעו מהגניבה. מ"מ ידעו שלמדה ללאח לחון מהעדר ונערי לה כדנערו אנשי. אבל היכא דידעו מגניבה ממש. לא כגי במנין דאכתי לא ילא הגנב מחמד לחושבים הבעלים שזה אחר הוא. הך קשה. מאי פריך הש"ס ומי אמר רב הכי. דלמא סבר כרב בחדא דהיינו בלדעת לריך דעת. וכר"ה בחדא בטלה שלא לדעת. ומתני' מתפרשא שפיר דמנין מהני בלא ידעו מהגניבה אבל ידעו מחסרון. וכמ"ש הרשב"א מדקדוק הלשון ומלאת וכו' :

ורורי דמסתפינא הייתי מפרש פרכת הש"ס ארצא באופן אחר. והכי פירושו. כיון דרבא מפרש טעמא דר"ה. משמע דכוותי' ס"ל. ואיך אמר הרי מהן וכו' דנשמע מינה דסבירא לי' בלדעת נמי לריך דעת. הם כן למה דחיק עלמו לאוקמי כרייתא

דסלע ועלה בשומר שגנב מרשותיה. ולא מניח לה כפשטיה דפליגי בסלע לדעת ובטלה שלא לדעת. וכסברא דידיה עלמו. י דסבירא ליה כרב בחדא וכר"ה בחדא והיחא דבריו כרע"ק, ומתני' נמ מפרשא שפיר כנ"ל. ועל כרחק דלא ניחא ליה סברת ר"ה בשלא לדעת דאלטריך דעת, ומש"ה משנן נפשיה לחוקמי כרייתא דסלע ועלה בגנב מרשו' עלמו. מש"ה לרע"ק בעי דעת וכמ"ש הרמב"ן במלחמות. וליח' בטעמא חליבא דרע"ק דס"ל בלתה שמירתו עיי"ש. דל"ל דסלע כרייתא אדחק' ליה דאמאי בעי רע"ק דעת ולא אפטר במנין. דהא רבא עלמו ס"ל הכא כרב דאמר הרי' גנב וכו' וכיון דע"כ ס"ל כרב ע"כ ליחא לדר"ה. כנ"ל לפרש קושיית הש"ס. והך דעיקר חסר מהספר לא מגרע לביאורו יותר ממה דביתא דרשב"א דקושיא קאי לרבא איך יפרש מתני' דילן. דג"כ עיקר חסר. על כאן לשון החכם. **והשבתיו** על קושייתו. באמת פשטא ליטנא דמתני' דחיי לא ידעו בגניבתו. לא משמע לן דאחר הגניבה מנו ומלאת חסירה. וכה דבעי בשלא לדעת מנין ולא כגי בחזרה לרשות בעלים, י"ל דלכך בעי נמי מנין מספק דשמא נודע להבעלים אחר הגניבה ע"י מנין וכדומה דחסר מהלאן מש"ה בעי מנין. וזה ניחא לרב ושמואל. אבל לר"ה דס"ל דשלא לדעת בעי דעת ממש לא הוה מהני כפיא מנין שאחר חזרת הגניבה. דאמרינן בסיפוך. דלמא לא מנו הבעלים אחר הגניבה קודם החזרה. ולא נודע להם שגנב. ואכתי לא ילא בהחזרת הגניבה דאנקטינאו נגרי כרייתא. וע"כ לר"ה הך ומנו את הלאן ארישא. ושפיר מקשה הש"ס ארצא חס סובר כרב וכרב לא אתי שפיר הך ומנו את הלאן דמתניתין ודוק :

ואי דקשיא לחירולא דר"ז לשיטת המחור הא לא מלי רע"ק למסבר כרב וכר"ה, זהו באמת כוונת המחור בזה שכתב אחר כך ור"ה נמי וכו'. ור"ל כיון דקיי"ל כרב בלדעת לריך דעת נדחים דברי ר"ה. דהא מתני' לא אחי' כוותיה דרע"ק. חתמו ידיו כן את אב מכבדו :

עקיבא

סימן קנו

להרב מ' ליבוש גי'

מה דקשה מעב"ת על דברי תוס' קדושין (דף י"ג ד"ה לכ"ע בעשה וכו') תימא דלא ילפינן וכו'. דלמא ליינו על לכ"ע בעשה. והארו בקושייתם עד כה. הא קושיא זו הו"ל להקשות על החלטה הסוגיא דפרכין מיתא הבעל מנ"ל. והאריך מעב"ת בפלפול: **אי** אפשר להשיב כעת על פלפול לעולם טרדתי. והך אודיע לו בקלרה מה שאמרתיו בזה בלימוד הישיבה עפ"מ דקשה מהסריב"ל על קושיית תוס'. הלא י"ל מה לגע שכן מוליא בשפחה כנענית. והמכרש"א תירץ דיל' חליה טוכה. שאינה מוליא בש"כ ומחירה לעלמא. ולכאורה תמוה לי. הא בתוס' קידושין (דף ג' ד"ה אין דבר אחר כורתה) הקשו דליף דש"כ יולאה בחליה בק"ו מיבמה. ותיירו דאיכא למיפדך מה ליבמה שיוולאה במיתת היבם. והנה הך מלתא דיבמה יולאה במיתת היבם. מבואר בקידושין (דף י"ד ע"א) דילפינן בק"ו. מה א"א שהיא בתק' מיתת הבעל מחירה יבמה שהיא בלאו לכ"ש. וכיון שק' לכאורה אין מקום לחירולא דהמכרש"א הג"ל. דכל כמה דלא ילפינן במיתת הבעל דמתיר. לא ידעינן כמו כן דמיתת היבם מתיר. ואזי ילפינן באמת דש"כ יולאה בחליה בק"ו מיבמה וליכא יוכיח :

אמנם דברי המכרש"א נכונים. כיון דאמרינן לכ"ע בעשה. ומיתת הבעל מתיר המיתה והלאו. מכ"ש דמיתת היבם מתיר הלאו דיבמה לשוק, וא"כ ליכא למילף. דש"כ יולאה בחליה מק"ו מיבמה, דאיכא למיפדך. מה ליבמה שיוולאה במיתת היבם וא"כ שפיר תירץ המכרש"א דחליה יוכיח :

ורפ"ז מיושב דברי תוס'. דבתיחילא הסוגיא לא הו"מ להקשות ד"ל בקושיית המכרש"א. למה לגע שכן מוליא בש"כ. ולי"ל דחליה יוכיח דלכך ס"ד דמיתת הבעל אינו מתיר כלל. גם מיתת היבם אינו מתיר. וילפינן ש"כ דיוולאה בחליה בק"ו מיבמה. והך עתה דפרכין לכ"ע בעשה והלאו הוהר ושפיר ילפינן דמיתת היבם מתיר

אחולדה במקום אב. וזכו אינו קושיא כ"כ דכפרתא זו דר' לא מחייב
 ב'. ליכא קושיא רק על העקירה דלמא בעינן ד'. לזה עדיפא פריך
 דאפילו על הנחה ליכא רחוק. וכדמוכח בהא דפרכין דלמא
 כאביי אבל באמת לענ"ד קשה ביותר. דעדיין יקשה איך אמר ר' י'
 ה"מ ר' היא. והיינו הסיח דהזרק מרס"ר לרס"ר ורס"י באמלע.
 הא ר' בעלמו הקסה דהזרק על דברי ריח"ש. וה"כ אין קיום לדברי
 ריח"ש. דר' מחייב ב'. וה"כ עדיין קשה דלמא עקירה בעי :

ורפי ה"ל מיושב היטב. דהא כפ"מ דביארנו בכונת הוס' בהזרק
 ה"ל דעיקר הקושיא רק לפי האמת דמייירי ברה"י מקורה.

דבוא א"א לומר דמייירי בנודע וחזר ונדע. דא"כ ליכא חידוש דחייב
 ב'. אבל אלו לא מייירי ברה"י מקורה. שפיר הוה מקום לומר דמחייב
 ב'. ומייירי בנודע וחזר ונדע. והחידוש דאפילו עקירה לא בעי ד'.

וכיון שכן רוחא שמעתתא דר'י לנפשיה ס"ל דר' מייירי ברה"י
 שאינו מקורה. ולזה ס"ל דמה שקיבל ריח"ש מרבנותיו דר' מחייב ב'.
 מחיימת היטב לייכא עלה קושיא ומייירי בנודע וחזר ונדע. והחידוש
 דאפילו עקירה לא בעי. מש"ה אמר ר'י שפיר ה"מ ר' היא. אלא
 דהזרק הקסה על שמואל לשיטתיה. דאמר לא חייב ר' אלא
 ברה"י מקורה. וליכא למומר בנודע וחזר ונדע. דא"כ מאי למימרא,
 אבל מ"מ ס"ל לר'י דקבלת ריח"ש מרבנותיו היא אמת. דר' מחייב
 ב'. וקושייתו בהזרק רק על שמואל לשיטתיה ודוק היטב.

אך עדיין יש לפקפק קצת. דמאי פריך ר'י בהזרק על שמואל
 דלמא הא דאמר שמואל לא חייב ר' רק ברה"י מקורה. לא

דקדק כן מדלח נקט רס"ר באמלע כרס"ל ר'י לנפשיה. דאין זה
 דקדוק. אלא דס"ל לשמואל בפשיטות דעקירה בעי ודאי ממקום ד'.
 וכיון דקיבל מרבנותיו דר' מחייב שמים. מוכח דמייירי ברה"י מקורה
 וה"כ שפיר י"ל דמייירי בנודע וחזר ונדע. והחידוש דחייב שמים
 דמוח נדע דמייירי ברה"י מקורה. ומשום דכמאן דמליח מניח. ואלו
 לא היה אמר דחייב ב' היה אפשר ללא מייירי בהזרק או דאף
 בהזרק לאו כמליח מניח. אלא דחייב על הסנהא דאפשר ללא בעי
 מקום ד' כדסבירא ליה לרע"ק. ויש ליישב :

אח"ז מלאתי שהרשב"א ז"ל הקסה קושייתא חלמ"ו נ"י ומס שנתא
 לענ"ד כתבתי. כן ועדך אני :

עקיבא

סימן קנח

לכבוד יהודי הרב רבי יהואל יואל נ"י בק"ק אויבערויטץ

מיש מעב"ת להכריח שהלכות דבעוד בלא נגמר לורת הולד לא
 חמירין ח"ה לפס"ק בלא דס. מהא דאמר רבא בב"ק (דף
 י"א) לחוש חוששת מראשון. והרי רבא ס"ל ח"ה לפתיחת הקבר
 בלא דס. ח"כ בלא"ה בראשון עמא :

נ"ל דאין ראייה ד"ל בפשוטו. דל"מ אם ראתה דס ו' ימים מקודם
 וציוס הו' ילאה תקלה שליח. דאם לא היתה חוששת ללידה
 היתה עובלת בערב וטכורה. אבל משום לידה אכורה. אף דבימי
 רבא פבר נחפשע חומרא דר"ז. דבנות ישראל התמירו על עולם
 דאפילו רואות טפה דס כחדל יושבות עליו ז' נקיים. מ"מ הא חזוין
 בנדס (דף ס"ו ע"א) הדברי רבא וכו'. ח"ל חמינה לך היסורא ואת
 אמרת מנהגא. הרי דרבא נקט ג"כ מה שסיה לדינא בלא מנהגא, אם
 כן יש לומר כנ"ל. לחוש חוששת מהראשון מדינא :

ובתוס' ישנים בכריתות (דף ח' ע"ב) ד"ה ח"ה לפס"ק. הקשו
 למ"ל קרא ביולדת זכר לחשב ז' ימים. הא בלא"ה עמא
 דס, ולדברינו ניחא. ד"ל דל"מ בגוונא ה"ל או בימי זיבה. דמלד
 ראית דס לא היתה זריכה רק שימור יום אחד :

גם למ"ש הראב"ד בספר בעלי הנפש (שער הווכחות דף ז' ע"א
 ד"ה עתה וכו') ועוד דרוכ דמים באשה עמאים. ואשכחן
 דסמין רבין עליה לקולא. דמניח קשת ב' ולג' הפילה וכו' דמביאה
 קרבן. ונאכל משום דא"ה לפס"ק בלא דס. ואמאי נאכל הא לא
 חזוין לדמא ולמא דס טובה. הוא. ח"כ דרוכ דמים עמאים.
 וברז"ה בפשטות השיג ד"ל דכך הקבלה דא"ה לפס"ק בלא דס עמא,
 ונראה לענ"ד דל"מ גדול לדינא. כנפחת הקבר ורחשה דס עכור
 דלראב"ד טכורה. כיון דהסם פסור לפנינו. מס"ה ניחוש דראחשה

טור

מחיר. וממילא אין שפחה כנענית יולאה בחליהם ושפיר הקשו
 וק"ל. ירדו :

עקיבא

סימן קנ"ו

לכבוד אבא מארי הודי והדרי הרב רבי משה נ"י

מה דדק לן אבא מארי נ"י בשבת (דף ד' ע"ב) ודלמא הכחה הוא
 ללא בעי. על פירש"י דהא מכת הוכחה לא"כ ודאי הכי
 הוא. ואמאי נקט בש"ס לשון ודלמא :

הנה בפשוטו י"ל דהוכחה רק דעקירה שניה מהנחה. אבל
 מ"מ אינו מוכח דבעי ממקום ד'. ד"ל דעקירה בעי
 ממקום מוכח ולא מאויר. אלא כיון דע"כ מוכח דעקירה
 גרע. לזה פריך ודלמא בעי ממקום ד' :

אולם לאשר ידעתי שאחמ"ו נ"י אינו זריך לא לדידי ולא לדכותי
 לשדר לן ספיקותיו ולשאלו שאלותיו ללעזר ימים וחכמה
 כמוני היום והחשבה לדעת שמטרת כוונתו אך לשעשע בדברי מאהבה
 אשר העביעה כעבד בלב אבות אל בנים. וירא חכי שבדברי אלו
 מעטי הכמות והאיכות עוד לא ימלא ח"ה נ"י מבוקשו לשבור למאון
 אהבתו. על כן אוסיף עוד לדבר. ואומר דהנה הסוכספות דבור
 המתחיל ודלמא הכחה וכו' כתבו וקשה דלמא הא ללא מחייב ב' משום
 דלא מחייב אחולדה במקום אב :

ונ"ל ליישב למה דהקשו חוס' (דף ל"ז ד"ה למימרא וכו'). הקסה
 סר"פ מ"ל דמחייב אחולדה במקום אב. דלמא הא דמחייב
 ב' היינו בנודע וחזר ונדע וכו'. ואומר ר'י דא"כ לא היה ר'י
 משמיענו שום חדוש עיי"ש. ולכאורה קשה. הא מ"מ יש חידוש
 דחייב שמים. דמניח ידעין דאפילו עקירה לא בעי ממקום ד'.
 חמס ל"ק מדי. דהא חמירין לא מחייב רבי אלא ברה"י מקורה
 דכמאן דמליח מני. וזוהו אין חילוק בין הנחה לעקירה. וכיון
 שכן מיושב קושיית הוס' ה"ל היטב דשפיר מוכח מדלח קמני רע"ק
 מחייב שמים. היינו אף אם אינו מחייב אחולדה במקום אב. מ"מ
 משכחה דחייב ב' בנודע וחזר ונדע. והחידוש דאפילו עקירה לא
 בעי ממקום ד'. אלא על כרחך דבאמת עקירה בעי :

ובזה מיושב היטב קושיית חלמ"ו הרב המובהק נ"י על רש"י.
 דהכי חמירין. דהא כפי דקמני הסם רע"ק מחייב.
 אפשר למעטי ולספק דלמא הנחה לא בעי דיש מקום סברא לחלק.
 ממילא מוכח דבאמת כן היא. מדלח קמני רע"ק מחייב שמים
 לאשמועינן דאפילו עקירה לא בעי. דודאי אם לא היה שום סברא
 לחלק בין הנחה לעקירה לא היה הוכחה כלל. ד"ל מה דלא קמני
 מחייב ב'. היינו דבעלמא החת אינו חייב אלא אחת. ובנודע וחזר
 ונדע אין חידוש. לזה הקדים. דהא באמת יש לעשות דלמא הנחה
 לא בעי. ממילא הוכחה קיימת מדלח קמני להדיא דחייב ב' לאפוקי
 מסברא זו. ע"כ משום דבאמת עקירה בעי :

ובזה דהכריחו לרש"י זה. ולא בפשוטו. דמקשה דלמא הנחה
 לא בעי. דסיס קשה לרש"י דמה מרויח רב יוסף בחירונו
 דה"מ ר' היא. דמ"מ יקשה ודלמא הנחה לא בעי וכקושיית חוס',
 וכן קשה על מה דמשני ר"ז ס"מ אחרים דמה מרויח. זכ. הא
 מ"מ לא שמעינן רק הנחה ולא עקירה. ובמהרש"א בסוס' ד"כ
 זרק ונח. הרגיש לחוס' הו"מ להקשות בפשיטות על ר"ז.
 אבל באמת יותר הו"מ להקשות. דמה הועיל ר"ח בחירונו דגרסי'
 בהזרק יהיב ר"ז וכו'. הא זהו מספיק על ר"י. דמה דקאמר רבי
 היא היינו הסיח דהזרק מרס"ר וכו' דלא ס"ל דמייירי ברה"י מקורה,
 אבל מ"מ עדיין ישאר הקושיא על שינויא דר"ז דאמר ה"מ אחרים
 היא. דמה מרויח בזה הא עדיין קשה דלמא הנחה הוא ללא בעי.
 ולזה הוכרח רש"י לפירושו. והיינו דמדערע"ק מוכח דס"ל דעקירה
 בעי והוי קושיא חלימתא. והרויחו בחירונו דס"מ ר' היא. וה"מ
 אחרים. דעכ"פ אינו הוכחה ויכולים לסבור דגם עקירה לא בעי :
ורפ"ז מיושב היטב גם קושיית חוס' ד"ה זרק ונח וכו' במ"ש
 דלגירסת ר"ח בהזרק. יתיב ר'י וקשיא לי' אחי שפיר
 דר'י היה מחתי דברי ר'י על ר'. וע"ז הקשו ובסמוך דפריך וכו'
 אומר וכו' סו"מ למיפך הא דקשיא ליה לר'י בהזרק דר' לא מחייב

2

עוד גם דם עמא ונאבד . אבל להרז"ה כיון דקך הקבלה דא"ה לפה"ק בלא דם עמא . גם בבכ"ג עמאה . דע"כ הו"ב ג"כ דם עמא ונאבד . ור"כ לדעת הראב"ד בפשוטו ניחא , די"ל הא דלמחר רבא חוששת מראשון , דג"מ א"כ ראתה עם השליח דם טהור , דמלך א"ה לפה"ק בלא דם היתה טהורה :

ובהבי מיושב קושיית תוס' נדה (דף כ"ב ע"ב ד"ה ולפלוג נמי) . אשערה וקליפה לה פריך וכו' . וביינו דבכך צנח בשערה וקליפה לה קתני במתני' א"כ יש עמא . דם וכו' א"כ לא הו"מ ר"י לפלוג . די"ל דתני רק מדיון השערות וקליפות ועלמות חוזה עמאה דהכך לאו דם הוא . וי"מ א"כ ראתה עמא דם טהור דלית ביה משום א"ה לפה"ק בלא דם וכו' . ורק ברישא דקתני א"כ יש עמא דם עמאה וא"כ לאו טהורה . דמשמע להדיא דכל דאין עמא דם עמא אף לויכא גם דם טהור טהורה . מש"ה פליגי ר"י דבין כך ובין כך . ר"ל דאף לויכא דם עמא מכל מקום כיון דלויכא גם דם טהור עמאה . דא"כ אפשר לפה"ק בלא דם ונאבד . דם ואוליגין בחר רוב דמוס . דעמא"כ משום הכי פריך הש"ס רק דלפלוג בסיפא דהמפלה דגיס . דקתני ג"כ א"כ יש עמא דם וכו' . ונכון :

גם יש לומר דמה דא"ר לחוש חוששת מראשון . היינו דא"כ חרחה דם ביום מ"ה חיישין דהלידה מראשון וכלו ימי טהור . אבל בחמת עדיין יש לפקפק בזה . וכמו שנכתוב לפנינו בס"ד :

ומה דהקשה מעכ"ת נ"י בסוגיא דבב"ק ה"ג דאף א"כ יש מקלה שליח בלא ולד . יחוש מראשון דא"כ נדון לספק ספיקא . גם ביום ע"ו נבא למחר מחמת ספק ספיקא . דשמא היה מקלה שליח דיום ב' בלא ולד . ושמא היה בו רק מיעוט ולד . דרובו יאל בראשון : **לא** קשה מידי . דעכשו אנו דנין ביום ה' דמסתמא עתה לא יאל טהור . ולמחר כשיאל שאר השליח הא נראה לנו להדיא דילא טהור . ולא היה מקום לדנו : בס"ס להיפוך :

גם מה דנראה מדעת מעכ"ת דלפי החמת דאין מקלה שליח בלא ולד ל"ש ס"ס ביום ע"ו . דבדוא"ה היה ולד במקלה כשליח דיום ב' :

לענין ל"ש לומר כן . דהרי א"כ בלא ולד דהיא בלא ולד . אף דעתה צ"ע דשליח יום הראשון יאל כל השליח . ע"כ אמרינן דילא כולו ביום הראשון . א"כ אין שייך לדון בו דאין מקלה שליד בלא ולד . דהרי אפילו כל השליח אפשר להטעם אפילו אחר כפל . דהרי לשיטת רש"י הוליס השליח בולד חוץ ג"י . מכ"ש דך מקלה דמתעבב אחר יליאת הולד בראשון אף דרוב הפוסקים חולקים על רש"י דאין חולין שליח בפל כלל . מכל מקום היינו משום דאין דרך בפל לבקוע השליח וללאת כיון דאין בו חיותא . אבל בכמהי גוגא דחוינן דהשליח נחלק לילאתה בב' ימים שפיר י"ל דילא הולד כולו במקלה דביום ראשון והשאר התעבב עד יום ב' . ודוקא בהיפוך ביום א' אמרינן דבעוד שלא יאל הולד אינו יולא טהור שליח , ועי' תוס' (דף כ"ו ע"ב ד"ה המפלה) א"כ לכאורה ישאר קושיית מעכ"ת נ"י לפי החמת היתה טהורה ביום ע"ו מוס"ס . דהא לא סתרה עוד הס"ס ביום הראשון . כיון דבחמת אין מקלה שליח בלא ולד לויכא ס"ס . בראשון :

אבר נראה לי דהא בלא"ה יקשה על יסוד הס"ס ספק לא יאל ולד כלל ספק דילא מיעוטו . הא הוי בכל משא א' . דמ"ש בלא ולד או מקלה ולד . ולזה ל"ל בפשיטות . כיון דיש ספק שמא אין כאן לידה כלל . וא"כ יש כאן דלמא אינו כשיעור לידה . הוי ס"ס מעליא . דדוקא בכה"פ דשור שחוט לפנינו ובאלו לדון בצלדלי היתיר שמא באונס ושמא קטנה . זה מקרי שם אונס חד . וכן בכה"א (דכיומין קפ"ו) בקושיית הש"כ , כיון דהדס לפנינו ואנו דנין שמא מזדדים או ממכה הוי הכל חד . אבל הכא דתחילה לריכס לדון א"כ יש כאן מליאות הולד . א"כ נראה דכ"ו בראשון דלנו דנין שמא אין כאן לידה כלל . אבל לענין יום ע"ו כיון דכבר הלידה בפנינו , ע"י יליאת כל השליח . ואין מחוספסים א"כ קוי לידה בראשון או בשני . א"כ הס"ס שאנו דנין על יום השני א"כ לא ה"ו בו ולד . היינו דלמא כל הולד יאל בראשון . וספק שיאל טהור ולד בראשון . זהו הכל שם אונס חד . דשמא ה"ו הלידה בראשון ע"י כולו או רובו . ודוק :

וריה כוונתי לעיל במ"ש אבל בחמת עדיין יש לפקפק . היינו דא"כ ס"מ רק לענין יום מ"ה שוב לא היינו יכולים להכריח דאין מקלה שליח בלא ולד . דלענין יום מ"ה דכבר ה"ו הלידה . ואנו דנין רק א"כ ה"ו כל הלידה ביום א' או ביום ב' . א"כ כשאנו דנין שמא לא ה"ו הלידה ביום הראשון על ידי שתי כל הלידה ביום השני או רוב הלידה ביום השני . זהו שם אונס חד הוא . וכמוכר לעיל . **ודרך** גררה אשתיק לר"מ מה דכתבתי בגליון שו"ת פנים מאירות (ח"א סי' ז') צמח דתמה על תוס' חולין מסוגיא דבב"ק דפרכין מאי קמ"ל דאין מקלה שליח בלא ולד . הא יש לומר דהתם בצבטתה הראש פוטר . אבל באשה דראש אינו פוטר ס"ד דל"ה דילא רובו מחוי .

ובתבתי וי"ל לענ"ד לא קשה מידי . דשפיר פרכין כיון דמוכה עכ"פ מהסיח דשליח שיאלתה מקלה דאין שליח בלא ולד . ממילא ידעינן מסברא כי סיכי דהתם חיישין דילא ראשון . ס"ג יחוש דילא רובו אלא דבחמת הקושיא בנויה כפי הדרך הנכון שכתב הפ"מ"א שם בהחילה ליישב קושיית המהר"ם מלובלין על רש"י . דלפ"מ"ש בב"ק דחיישין דילא רובו מחוי . א"כ סיכי פרכין מאי קמ"ל דראשו כילוד . תינח , הא דחשש דילא רובו . וביינו דרש"י בב"ק דקא"י לר"א דס"ל דאין הראש פוטר בפלים מוכרח לפרש דילא רובו אבל בחולין קיימא במסקנא ומפרשין כפשוטו דמקלה שליח א"ה לביום רוב . א"כ נדחזינן לפי החמת דהוא רחוק לחוש לרוב . ממילא ל"ש לומר . דהוי מלתא דפשיטות מסברא . עד דנימא דלא הולך ר"א לאשמעינן . דנדע מסברא לדמות חששא דרובו לחששא דראשו . וא"כ כן יפה חמה . דלמא זהו בחמת קמ"ל ר"א דחיישין לרובו : **גם** יש לדון דאין לדמות חשש רוב לחשש ראשו . דשמא ה"ו ס"ד דרוב במקלה שליח ישנה עם ולד . ומיעוטם בלא ולד . ומש"ה בצבטתה אין להחיר מכה סמוך מיעוטא דליכא ולד לפלגא דילא מקלה , די"ל דלפי כל דיש ולד איכא רוב לדדים לאיסור שמא ראשו ושמא רובו . אבל באשה דליכא לידה ע"י ראשו . ה"ו ס"ד לומר דסמוך מיעוטא דליכא ולד לפלגא דלא יאל רובו . ולא קמ"ל ר"א דחיישין מראשון משום דאין מקלה שליח בלא ולד .

אמנם ישונו של הגאון על קושיית מהר"ם לובלין אף דהיסוד טוב מאד דרש"י הולך לפרש למנקט רוב משום ר"א לשיעוריה , אבל מ"מ הירולו דחוק צמח דקאמר דלפי החמת מוקמינן כפשיטא . מ"ע יקשה מ"ל להש"ס חולין למיפדך מזה בפשיטות . דלמא כי סיכי דלמ"ד אין הראש פוטר בפלים מוכח דחיישין לרוב ס"ג לדין ולזה כ"ל יוסר למ"ש שיטה מקובלת בב"ק ליישב קושיית מהר"ם דשליח שיאלתה . מקלה . כ"ש משמע אף בענין דא"כ אפשר דילא רוב בב"ק מקלה . אבל ר"א דאמר בב"ק מקלה בראשון ומקלה בשני . משמע חליו בזה וחליו בזה . מש"ה חיישין דילא רובו עיי"ש , וזה לבד ג"כ אינו מספיק . דמ"מ מאי בעי רש"י בזה למנקט רוב וגם היא גופא היקשי על ר"א דנקט מקלה ולא נקט דאפילו כ"ש חיישין אבל בהטרופות דברי הגאון ה"ל עולה יפה . דר"א לשיעוריה דאין הראש פוטר באשה במחוי מש"ה ביאל כ"ש בראשון לויכא חשש רק ביאל חליו ומחשש רובו . א"כ שפיר יש לקיים דבריו ליישב דברי תוס' חולין וכו' . די"ל דפסיקא להש"ס מסברא היכא דיש חשש ליליאת רובו ראוי לחוש כמו היכא דחיישין ליליאת ראשו . ולזה שפיר פרכין מאי קמ"ל דאין מקלה שליח בלא ולד הניחא . דכמו דצבטתה שיאלתה כ"ש לויכא חשש רובו וליכא ב' לדדים לאיסור חיישין לראשו . וע"כ משום דליכא אפילו מקלה שליח בלא ולד . וכו"ו רק חד ספק שמא יאל ראשו , ס"ג נדע מסברא דביאל חליו בצבטתה חיישין לרובו . ע"כ כתבתי בגליון . וידו .

עקיבא

בשורי המכתב
ובהיה ענינא קשה לי קלה לשיטת הפוסקים דס"ס בחוקת איסור אסור . א"כ יפרשו סוגיא זו דאין מוכח דאין מקלה שליח בלא ולד . הא אף דהוי ס"ס אסור כיון דיש בו חזקת איסור דאינו זבוח וי"ע .

סימן קנט

לכבוד אחי הביבי הרב רבי בונם נ"י הנאב"ד רק"ק מאמרארדאף

מכתב אחי רומענ"ת הגיעני לנכון היום. ולעולם ערדותי וחולשת כחי בעו"ה א"ל להשיב על כל דבריו. ולמלאות רצונו במקלה אשיב על חד מנהון בקי"ור. והוא.

ער ספיקתו בביטול הגע קודם שנתקיים התנאי אם אכור משום שבות. וכן במה דקיי"ל אין קנין בשבת. אם מכר לו חפץ בע"ש במשיכה או בכסף. ואמר תקנה לך למחר. דבשבת נגמר הקנין. וכן מכר לו בע"ש במעשיו בתנאי שיטעה כך וכך. אם מותר לקיים התנאי במעשה בשבת. שעי"ז נתקיים הקנין למפרע בע"ש, ד"ל דבשניהם מותר, דבראשון אינו עושה מעשה בשבת אלא דמעלמו נגמר דשרי. וכן בשני אף דעושה מעשה מ"מ הוא רק קיום התנאי. אבל המכר נגמר למפרע בשבת. או דבשניהם אכור. בא' משום גמר הקנין בשבת. ובשני משום דמעשה קיום התנאי גורם לגמור הקנין, או בא' מותר ובב' אכור. או בהיפוך. ע"כ תוכן דבריו: **לכאורה** נ"ל להוכיח ממ"ש התה"ד בהא דאין פודין בשבת. ולא אמרינן יתן לכהן המעות מע"ש, דאיך יעשה עם הברכות (והובא במג"א סי' של"ט ס"ק ח') והרי הפדיון א"ל לחול כ"ל בשבת. והעפ"כ גילוי הברכות והסעודה היה מותר לפדות ע"י תמינת מעות לכהן בע"ש שיחול הפדיון בשבת. הרי מבואר דדין א' ה"ל שרי. ואך מ"מ לריך ראי' גדולה לזה מהש"ס.

והנה ביומא (דף י"ג) מהקנין. אלא דמגרש להו לתרווייכו. לחדא אמר הרי את מגורשת את לא תמות חברתך. ולחדא אמר לה הרי את מגורשת ע"מ שאכנס לכה"כ. ולכאורה קשה דלמה לו למיעבד גילוי האי לקדש ולגרש, לקדש האחרת בהנאי את תמות חברתך. ולאשתו יגרש בהנאי ע"מ שאכנס, ואי מייחה עייל לכה"כ, ומשוי לי' לגיטא למפרע והאחרת נתקדשה ואי לא מייחה לא עייל לכה"כ ולא נתגרשה והאחרת לא נתקדשה, וראיתי שהקשה כן בשמ"ו שאגת אריה. ותימן במה דמ"ו פלוגתא דתנאי דעירובין דל"ו ס"ל אליבא דר"י אין ברירה, ועיין רש"י גיטין דדבר שבידו לעשות כגון כרי את מקודשת לי ע"מ שאתן לך ר' זוז, בזה בודאי הוא תנאי מעליא, ועיין בהר"ן גיטין בהיא בשם הרמב"ן דמקדש ע"מ שלא ימחה אבא מהכי דבכה"ג דל"ו מוחסר מעשה לא תליא בברירה, א"כ לא הוא מלי לקדש האחרת ע"מ שתמות חברתך. דתנאי כזה שאינו בידו וגם מוחסר מעשה לא מהני לר"י דסבירא ליה דאין ברירה. רק בגוונא דהש"ס דמגרש לה ע"מ שלא תמות דלא מוחסר מעשה, וכן בזו שמגרשה ע"מ שאכנס דבידו, זה מהני, וחזר והקשה דכל העורח למה, לקדשה לאחרת ויאמר הרי את מקודשת לי לאחר שתמות חברתך דכאוחו רגע שמתה הלו הקדושים השניים, דבכה"ג לא תליא בברירה, כיון דל"ו חל רק אחר הברירה כמבואר בב"ק בסוגיא דלנועים, ואף דבעינן כניסה, סיינו רק חופה וגא ביאה, דהא מדקאמר אף אשה אחרת מתקנין משמע דכאוחו שעה דמפרישין אותה מביחו מהקנין לו אשה אחרת, ממילא א"ל כניסה בביאה, וגם רש"י בפ"ב דסוכה כתב דמתקנין לו בעי"כ, ע"כ הורף דברי השאגת אריה:

ולזה ה"י נראה ליישב קושיותיו העלומה ולפשוט ספיקת אחי ש"י, דלא מלי לקדשה שיחולו הקדושים אחר שתמות חברתה, כיון דהקדושים נגמרים ביו"כ ה"י שבות אף דאין שבות במקדש, מ"מ סיבא דאפשר בעינן אחר עדיף כמ"ש הכ"מ.

ומעתה ה"י הכרח דדין הא' יש בו משום שבות ודין הב' אין בו שבות. דאל"כ עדיין הקושי' במקומה עומדת. כיון דעתה בהיא מייחה וקדים ועייל בכה"כ עובר על השבות ע"י קיום התנאי. ממילא לקדשה להאחרת שיחול התנאי באה תמות חברתה ויסיב שבות דאין מקדשין. דמה לי שבות דגירושין או דקדושים. אע"כ דבדרך תנאי כיון דחלה למפרע אין בו שבות.

אבנם לענ"ד דברי השאגת אריה תמוסים בתירומו על קושנא ראשונה. דהא עדיין קשה לקדש להאחרת בהנאי ע"מ שאכנס לכה"כ. ולאשתו הראשונה לגרשה ע"מ שאכנס לכה"כ. ואם מייחה היא עייל לכה"כ. ומגורשת למפרע, והאחרת מקודשת

למפרע, ואי לא מייחה היא לא מגרשה והאחרת לא מקדשה, והוא לכאורה השגה גדולה.

ונרענ"ד בהקדש דברי תוס' עירובין (דף ל"ה ע"א ד"ס צעי סבינא וכו') ואינו נראה דברי וכו'. והרע"ב כתב דכיון דהוי ב' שבותים חמור וגזרו בה"ש, ולכאורה תמום מסוגיא דעירובין (דף ל"ב) נתנו במגדול וכו' דנתכוון לשבות למעט מ"י, והרי התם ג"כ ב' שבותים, הסולאה מדרמליה לרה"ר ואין עולין בחי"ן, ומלאחי אח"כ דקשה כן באבן העזר, ותימן דהתם אין ב' שבותים באים כאחד, דבשעוקרו מאילין עדיין לא עשה הכחה ברה"ר, וכשמניחו בבר עקרו מאילין ואינו משתמש בחי"ן. משא"כ באבד המפתח דברגע אחת כשסותר המגדול עובר ב' שבותים. סתירת אהל ועלעול הסכין שלא לזורך תשמישו. ודפח"ח. ומעתה י"ל דגם במקדש שני שבותים חמורי וגזרו במקדש. ובה מיושב דלא. ה"י מלי לקדש ע"מ שאכנס. דא"כ במה דמקיים התנאי גורם דגירושין והקדושים צב"א ואסור אף במקדש. גם י"ל בפשוטו דמה דאפשר למעט בשבותים עדיף, דהשתא עובר רק שבות אחד. ואלו יעשה כג"ל יעבור על ב' שבותים. קדושים וגירושין.

רפ"ז ה"י מוכח דקיום התנאי ה"י שבות. א"כ הדרה קושיא ה"ל לדוכתיה. דיקדש האחרת שיחולו הקדושים לאחר שתמות חברתה. שכתבנו דכיון דחלים ביה"כ ה"י שבות. זה אינו מספיק למה דוכחנו עתה. דגם קיום התנאי ה"י שבות. ועדיין עובר על שבות א' וא"כ בממנ"פ יקשה. אם קיום התנאי מקרי שבות יקדש האחרת לכשתמות חברתה. ואי לא ה"י שבות יקשה דיקדש האחר' ע"מ שאכנס לכה"כ.

ובזה נראה לענ"ד לשיטת הרמב"ם דחופה דלא חזיא לביאה לא ה"י חופה. א"כ א"ל לנכנס בעוה"כ דהא בשעה שחלה ליתא לחופה. כיון דביה"כ לא חזיא. וה"י כאומר משוך פרה ותקנה לאחר ל' דלא קנה בעומדת באגס. כיון דאין ראוי לקנין משיכה. ואך קושיית השאגת אריה הראשונה. בדרך ע"מ כיון דחל למפרע מהכי.

באופן דזה מוכח לכאורה דקיום התנאי ה"י שבות. מדלא מקדשה לאחרת על מנת שאכנס אבל בדין הא' שיחול המקח בשבת אין הכרע.

אמנם כל עיקר דברי השאגת אריה בנויים על יסוד דכניסה היינו אפילו בלא ביאה. ודייק מלשון אשה אחרת מתקנין. היינו משעת הפרשה. ולענ"ד אין הכרע כ"כ. [והרמ"א בשו"ת כתב דהיא ביאה] דהרי קיי"ל חצויה להנשא לריכה ז' נקיים. דשמא מחמת חימוד ראתה. ועיין ראב"ד בהשגותיו (פי"א מהל' א"ב), דאכור לעשות החופה קודם שחטור. כיון דלא חזיא לביאה:

והנה בסוגיא דיומא (דף י"ח ע"ב) רב כי איקלע לדרשך כו' מאן ה"י ליומא וכו'. והאמר רבא חצויה להנשא. והקשה הבאון רבי יהונתן בספרו כו"פ דלמא בימי רב עדיין לא נחפשו חומרא דר"ז. דעל עפה כחלדל לריכה לישב ז' נקיים. א"כ משכחה ביום ז' לנדתה דאף אם מחמת חימוד ראתה ה"י יכולה לעבול בערב, ובסדרי עהרס (סי' קל"ב) תירץ. דמ"מ תקנה רבי היתה תקנה קדומה דעל כל ראייה לריכה לישב ששה והוא עיי"ש. לפ"ז א"ל לומר דמתקנין לו אשה אחרת משעט שמפרישים אותה מביחו. דהא מסקינן ביומא (דף ו' ע"א) דבועל נדה עבילתן ביום. א"כ לא מפרישין ליה רק שבעת ימים ממש. ולא שעה אחת קודם שקיעת החמה. ואף שבעת ימים ממש א"ל. רק שעה קודם שקיעת החמה ועוד ששה ימים. ויכול לעבול עיה"כ ביום. והם מפרישים לו אשה כאוחו שעה. והיא לריכה להמתין עכ"פ עוד ששה ימים מחשש דראתה מחמת חימוד וכלו הששה ימים בתחילת ליל יום"ל. א"כ א"ל להיות החופה קודם שחטור. אע"כ דזה אינו דקדוק. דאפשר דמתקנין לו אשה אחרת מקודם. אם כן יש לומר דה"י באמת ביאה דוקא. וליחא כלל לקושיית השאגת אריה. דיכנס אחרת בתנאי' דיהי' ביאה למפרע ביאת זנות. וגסתר כל הבנין הכוזב לעיל:

אמנם נראה לקיים יסוד זה דלא צעי ביאה, דברי חז"ן דבירושלמי באמת ס"ל דלאחר שמתה כונס אחרת. וה"י ביום"כ א"ל בביאה, א"ו דלא צעי ביאה רק כניסה ואף דגם כניסה

סימן הסא

לבני יקירי הרב רבי אברהם גי' בק"ק ראוויטש

מה שעתה בדברי תוס' פסחים (דף י"א ד"ה על ובלק) דכסבו בחיוראס, אבל כהא דדיקת חמץ דרבנן שרי. למא לא חמי עלה דבלא"ס ח"ל לבדוק כיון דכבר דק ולא מלא :

בודאי דברי התוספות תמוהים. וכפי הנראה דהמחבר"ח ראה לתקן עיי"ש, ודבריו תמוהים כמו שכתבתי בגליון המהרש"א, וז"ל אינו מוכן וכי בשביל דלא מלי לתקן האיסור דבל ימלא דדבריהם. לא יתקן מה דאפשר לו לתקן הלוא לאורייתא :

ומה דהקשות על קוביית תוס'. דיל דג"מ ביש לו בית דוק והוא ב' עכברים ושקל אחד חמץ וח' מלה ועיילו לב' הבתים אלו, דאם מחזיקים להאי בית דבדק ולא מלא בחזקת דוק, ח"כ הדין דשחיבין לריבין דדיקה, אבל אם מחזיקין בבית לאינו דוק, ממילא הדין כמו דאמרינן בכוגיא סס. היו ב' לבורים וכו' היינו ב' קופות :

טובים דברך ונכוחים, אבל לקושטא דמלמא, נראה לענ"ד דמה דאמרינן בב' קופות שאני אומר, היינו כיון דעל הקופה של תרומה ליבא שאלס, ח"כ הספק רק על קופה של חולין, ואמרינן ביה ספק דרבנן לקולא, וה"כ מדמינן לזה הכי"ז לבדין דהבית שאינו דוק כיון דממילא לריב"ל לבדוק אינו נכלל בכלל הספק, והוא הספק רק על הדוק ואמרינן ביה ספק דרבנן לקולא, וטולין דבזה מלא עייל, אבל בהסיא דבדק ולא מלי נכי דמחזיקין אותו בחזקת אינו דוק, מ"מ כיון דנפטרו הבעלים לבדוק עוד בבית, ממילא השאלס ג"כ על הבית זה ואמרינן ב' מאי חזית דלמא לזה עייל המלה וח"ל לבדוק עוד. והוא לענין זה כמו ב'בד וקים ממא, אביך רחמיך :

עקיבא

סימן קם

כניסא ח"א מחמת דלא חזיא לביאה. י"ל כיון דמלינו בכוגיא פרק ח"ע"פ דמבעי'. בחופה דלא חזיא לביאה י"ל דהירושלמי ס"ל דמקרי חופה, ובגמרא דילן כיון דמספקא בזה, מש"ה לא ראה לשנויי דאם המות תכנס האחרת, כדי דלא לפשוט דחופה דלא חזיא לביאה הוי חופה ח"כ יש להכביר אופן המחלוקת בין כוגיא דירן לכוגיא דהירושלמי, אבל לומר דפליגי אס בעי ביאה ממש מה"ח לן להמליא מחלוקת במה דלא מלינו, וכיון שכן דדרינן להוכחמינו הנ"ל. דכיון דלא בעי ביאה ממש. יכול לכנוס השני"י ע"מ שאכנס. ח"ע"כ דגם זה הוי שבות. ויהיו ב' שבותים קדושין ונירושין כנ"ל :

ואי דח"כ יקשה דלכנוס, שיחול אחר שהמות האחרת ל"ל בלמא כנ"ל. דח"א לחול החופה ביו"כ כיון דלא חזיא לביאה. ומ"מ שפיר מוכח דגם בדין הראשון, באומר והקדש לך בשבת דהוי שבות, היינו מהירושלמי הנ"ל כיון דס"ל דלא בעי חופה דחזיא לביאה, איך אמר בירושלמי דהתירו שבות במקדש. הא אפשר בלא שבות דיקדש שיחול לשבתות. אלא על כרחך דלא מרומים בזה. דהוי ג"כ קוגה קנין בשבת. וח"כ תרומיכו נפשו. דבין בתנאי ובין באומר שיחול בשבת הוי שבות. וידו ואוסבו אחיו :

עקיבא

סימן קם

לכבוד ידידי מחותני הרב רבי זנוויל גי' אב"ד בק"ק וואלשטיין

אשר ביקש רומעכ"ח לתהני הרב רבי וואלף שיף גי' לשאלו לי בשמו בלכחו סנה ישוב על גודל התמיכה שכתבו נב"י על הרמב"ם (פ"ב מהל' בכורים) למכר פטר חמור דמיו אסורים. הא מהני מפורשם ספ"ב דקדושין, מכרן וקידש בדמיהן מקודשת : **הנה** עיינתו בהשבות הנ"ל ודתייתו שסאריך דחוקים ועכ"ז דבריו אינם מספיקים. דמ"מ הא משמע בקידושין דאם מהני כר"י מוירי ג"כ במהיים ובזה יקשה הא חופה את דמיו :

ולגודל התמיכה נראה לענ"ד. דלכאורה קשה על פסקא דהרמב"ם הנ"ל הא קי"ל דפודין פ"ח בשה כ"ש ובכל מילי בשוויא, ולכאורה אין חילוק אם מוכיר שם פדיון או שם מכר כמו קודם דבין דרך פדיון בין דרך מקח מתהלל, עיין סוכה (דף מ' ע"ב), ח"כ במכר פ"ח הדמים דנתן הלוקה בעד הפ"ח ליהוי פדיון, והפ"ח עלמו ודמיו מותרין :

וצ"ל דהרמב"ם מייירי היכא דליכא למיהי עלה מדין פדיון, כגון בפחות מדמי שווין. גם י"ל דבהקדש ג"כ מהני רק היכא דהלוקה ידע שהוא הקדש, ונתן זה בעד הקדש הוי ענין חילול, אבל בלא ידע לא, וח"כ י"ל דמהני בקידושין מייירי במכרן בשווין, ומדון פדיון סוחר החמור ודמיו :

אולם עדיין לא יספיק למסקנא דמוקמינן למתני בלאחר עריפה, ובזה דאין לו פדיון יקשה הא דמיו אסורים :

ונלע"ד. דהא בלמא גדלה תמיכה הראב"ד וכי זה מאיסורי הנאה דתופסין דמיו, דלא משתכח רק בע"ז ושביעות, ולזה י"ל דוקא היכא דח"א לאפקועי איסורא בפדיון ולא אליס למתפס פדיונו לאפקועי איסורא בזה לא אליס ג"כ למתפס פדיונו לאסור דמיו, אבל בפטר חמור דאליס למתפס פדיונו לאפקועי איסורא ה"כ אליס למתפס פדיונו [היכא דח"א בלא עליס מדין פדיון בהיתירה ובגוונא כנ"ל] לאסור דמיו, [ויש קתא סמך לזה, דהא כתבו הראשונים, דהיתירה דיוליך הנאה לים המלח הוא רק בע"ז דתופס דמיו, והא בע"ז לא פקע איסוריה ע"י דמיו, וח"כ מה הפרש יש בין ע"ז ובין שאר איסורי הנאה לענין היתירה דיוליך הנאה. ואעפ"כ אמרינן כיון דאליס למתפס פדיונו לאסור דמיו, משום הכי בנתערב הקילו דמהני יוליך הנאה דלכויו כמו פדיון, דיש שייכות יותר שם פדיון בע"ז, כיון דאליס למתפס פדיונו לאסור דמיו, הכי נמי יש לומר בסיפוך. כיון דאליס למתפס פדיונו לאפקועי איסורא מגופו, אליס גם כן למתפס פדיונו לאסור דמיו] וח"כ אחר עריפה דלא אליס למתפס פדיונו לאפקועי איסורא, ה"כ לא אליס למתפס פדיונו לאסור דמיו, והוא כמו כל שארי איסורי הנאה כנלע"ד. וידו :

עקיבא גינא מא"ש

לידידי המופלג מוח' משה כ"ץ גי' בק"ק שאנלאנק :

סימן קסב

מה דהקש' מעכ"ח על השמעת הרי"ף מימרא ערוכה. הא דאמר רבא ישראל מומר אוכל נבילות לתיאבון בודק סכין ונותן לו, כיון דלא מלינו חולק על זה אלא במא דאמרינן אביי לא אמר כר"א לא ס"ל הא דרבא. וממילא קיימא הכלל דאביי ורבא הלכה כרבא :

ביותר ה"ו לו להקשות דהא כפי מה דמסקין תיובתא דרב עין, ממילא נשאר הסייעתא לרבא מצרייתא ואפילו ישראל מומר, דליט לן אוקימתא אחרת רק לרבות מומר לאותו דבר, ור"ח זו כתבום כל הראשונים ח"כ תגדל התמים על הרי"ף שלא הביא הסיא דרבא :

והנראה לענ"ד ליישב, ע"פ מה דהקשה הרשב"א אחאי דינא דבודק סכין, הא קי"ל דהטבח לריך שיבדוק בסימנים אס שחט רובו. ואם לא בדק אסור, ח"כ יחוש דלמא לא נשחטו הסימנים, ותירץ דאמרינן דמסתמא בודק מיד, וכשרואה דלא נשחטו רובן גומר, שהשיטה קודם שיעור שסיים עיי"ש, ובסוגי' דחולין (דף ט' ע"א) לא בדק מאי, כ"א בן ארבעים שסו"ס ר"א בר' ינאי עריפס ואסורה באכילה, במתניתא הגא' וכו' ובתוספות שם משום דרוב פעמים שוחט שפיר ובריא מדאורייתא לא התמירו לעשות נבילה, וב"כ בחידושי הרשב"ה שם, וז"ל דרוב פעמים רובן של סימנים נשחטו אבל בהיסור דרובא דתלי במעשה ומיעוטא דלא תלי במעשה הוא, ובכי הא לא זולתן בחר רובא כדאיתא בבכורות, מש"ס אוקמי רבן בחזקת איסור הראשון, אבל בחזקת טומאה דלא הוי מעיקרא לא אוקמינן לם עיי"ש :

הרי דתוס' ורשב"ה ס"ל דמדאורייתא ח"ף בלא דדיקה שריא, ח"כ י"ל הא דסומכין על סברא זו דמומר בודק חיבף וגומר הרוב קודם שיעור שסיים, בלמא חילו ה' מדאורייתא אסור בלא דדיקה סימנים לא היינו סומכים על זה, דאפשר דיש זו טורח ליוסר לבדוק חיבף ולגמור שהשיטה, אלא כיון דמדאורייתא ממילא שריא כיון דרוב פעמים נשחטו רובן ולגבי דרבנן סומכין ע"ז :

והנה ח"ף דתוס' ורשב"ה סוברים דהוי רק דרבנן, מ"מ מלינו דהרמב"ם כתב דהוי ספק נבילה. לאורייתא, וי"ל דהטעם דבלמא הוי רוב, אלא כיון דהוי רובא דתליא במעשה לא סומכין לכה :

לכה

עלה, אף דמלישגא דהרשב"א ה"ל משמע דהך מלחא דרובא דתליא במעשה לא הוי רוב זכו גופא רק מדרבנן, מ"מ הרמב"ם לא יסבור כן, ומה דהוכיחו תוס' והרשב"א בן מהא דס"ל לר"א דלוינו מטמא במשא, יש לומר דסבירא ליה להרמב"ם דבזה בהמת פליגיר' אוסברייחא, הוי לוי דלורייחא או דרבנן :

לפ"ז י"ל דס"ל להרי"ף דליכא קיימא לרבא מזרייתא ד"ל דבהמת סברייחא דקתני ופילו ישראל מומר. והיינו מומר לה"ד, ס"ל כר"ה דבלא דק הסומנים מדלורייחא שריא, מש"ס סמכין דמומר דק הסומנים קודם שיעור שהיי, אבל לפ"מ דקיימא לן כהסברייחא דמעמא במשא דהוא דלורייחא, לא סמכין ע"ז, וכמזכר לעיל : **וי"ט** להוסיף תבלין דס' לרי"ף הוכחא ליה, דלכאורה קשה ה"ה ר"א בר' ינאי הוא רק אמורא, ואמאי לא מוסיבין תיובתא מזרייתא דקתני ומטמא במשא, [ובתבואת שור (ס' כ"ה) כתב דס' כח להמ"ד להלוק על הסברייחא, והוא דחוק] אע"כ דדינא דמומר תליא בזה וכמזכר לעיל, אס כן לר"א ברבי ינאי יש לו הנא דמסייע, כן ברייחא דפילו ישראל מומר, דמוכח דהוי רק דרבנן :

ובזה מיושב ג"כ הא דדחה הרי"ף מיעמא ערוכה דרבא, דבהמת אין רחיש מרבא, דרבא לשיעויה אויל דס"ל בצבורות דאמרינן רובא דתליא במעשה הוי רק דרבנן, אבל למאי דקיי"ל הסס כרבינא דרובא דתליא במעשה לא אמרינן, והוי דלרייתא לא סמכין ע"ז במומר, ודוק :

ואף דעדיין כ"מ במלחא דרבא לענין אס היכף אחר שחיטת מומר בדקנו הסומנים אחריו ונמלא רובן שחוטים, דסמכין דולחי לא שס ודרס דלא שביק היחירא, מ"מ כיון דלכתמילא א"א ליתן לו לשחוט, דדלמא משהלי לבדוק אחריו, א"כ דינא דרבא כזרחא אינו להלכה, אין כאן קושי' כלל אס לא הביא הרי"ף דברי רבא להוליא ממנו נפקותא וק"ל :

סימן קסג

להנ"ל

ואשר שאל רי"מ על מה דמבאר בהמב"ם וש"ע דמומר בעי לידעינן שהוא מומחה, דלכאורה זה דברי נביאות לומר דמומר לא אמרינן ביה רוב מלוים מומחים אס, ואף אס מסתבר ליה להרמב"ם כן מסבירא, מ"מ לא מלינו דהרמב"ם יכתוב דין חדש מה דלוינו מבואר או מוכח מסוגיין :

ביותר קשה דח"כ אין אמרינן כולהו כרבינא לא אמרי רוב מלוים. מ"מ ר"א דמוקי במומר ולישגא דכוין ששחטו קשיא, אמאי לא מוקמי באוקימתא רויחא, והיינו דכל שחוטים אפילו מומר דבודקין סבין ונהיין, בד"ה שידועים בו שהוא מומחה, אבל א"י לא ישחוט, ואס שחט בודקין אוהו אס הוא מומחה, ועליה קאי וכוין, דאס שחט וליחא קמן מכהי אחרים רואין וכבר הקשו כן רבים מהאחרונים :

והנ"ל דקשייתיה ליה להרמב"ם קושיית תוס' (דף ג' ע"ב דיה מ"ט לא אמר כשמעתי), שחירואס תמוח ואינו מובן כלל, והנה הרמ"ם הקשה על כללא דרוב מלוין מומחין, מכל מקום נימא סמוך מיטוט' דאין מונוחין לחזק' דלוינו זכות, ותיירך דהוי מיטוט' למיטוט' עיי"ש, ולפ"ז י"ל דגם במומר הוי רוב, אלא דלא הוי מיטוטא דמיטוטא אלא כמו מיטוט דעלמא ואמרינן סמוך מיטוטא לחזקה, והנה יסוד הדין דאמרינן גם לרבנן דר"מ סמוך נויטוטא לחזקה לחומרא, יסודו מוסגי' דיבמות (דף קי"ט) רבא אמר רישא חזקה ליבוס וכו', ופירושו דרבא אמר דרישא וסיפא הויא בין לר"מ בין לרבנן, לא תנשא, דאמרינן סמוך מיטוטא לחזקה [וזוהו דלא כחוס' שם] עיין שם היטב, אס כן להירוא דסחמא דש"ס שם אלא מוחורחא דמתני' ר"מ היא, סבירא ליה דלא אמרינן לרבנן סמוך מיטוטא לחזקה :

וכיון שכן מיושב קושיית האחרונים הנ"ל. דרב אשי שהוא סידר סחמא דגמרא וכת"ש תוס' חולין (דף ג' ע"ב) דס"ל ביבמות דלא סמוך מיטוטא לחזקה גם במומר סמכין על רוב מומחין. אלא לפי הכלכה דקיי"ל סמוך מיטוטא לחזקה. ס"ל להרמב"ם דמומר לע"ז שידועין בו שהוא מומחה דלא הוי מיטוטא דמיטוטא

ואמרי' סמוך מיטוטא לחזקה. וק"ל : **ומיושב** בזה היטב להרמב"ם קושיית תוס'. דכתי אמרינן רבא מ"ט לא אמר כשמעתי. והיינו דלוקי מתני' דכח במומר, ומרווחים ביה לישגא דכוין ששחטו. והיינו לרבא לשיעויה דס"ל דאמרינן לרבנן סמוך מיטוטא לחזקה. לוקי במומר. בד"ה שידועים בו שהוא מומר וכמזכר לעיל. ועליה משני לדבריו דאזיי קתמר. והיינו דליכו לנפשים מוקי בהמת במומר וכפי המזכר לעיל. דבד"ה שידועים בו שהוא מומחה :

ולפ"ז מיושב ג"כ קושיית תוס' ריש מסכתין ד"ה שמה יקלקו. דלרבנן רבא קאי וכוין על מומר שלא בדקו אס הוא מומחה. וק"ל. וא"כ מפורש להדיא להלכה דינא דהרמב"ם דמומר בעינן יודעים בו שהוא מומחה ודוק. ידירו : עקיבא גינו מא"ש

סימן קסד

לידירי הרב רבי יעקב בדברין

מ"ה דהקשה לרומע"ס בסוגיא דתשובות ריש פרק ג' וקיי"ל דלוינו לוקא ומשלים עפיי תוס' יבמות (דף ל"ט) :

כבר הקשה כן הגאון מה' בערוש ז"ל בהקדמתו לספר פני יחושע ואעתיק לרומע"ס מה דכתבתי על זה בחידושי על תשובות. וז"ל שם. מה דהקשה הסכס נה' בערוש ז"ל למ"ש תוס' במד תירוך ביבמות (דף ל"ט) דלא מחייב קנס על הערחה, ואפי' למ"ד הערחה זו הכנסת עטרה. א"כ לימא דהנלקות על הערחה והמנון על גמר הביאה. ותיירך הוא דמ"מ על הגמר יש חיוב מלקות. ולא פקע מיניה המלקות עד גמר הביאה. וכדאיתא בירושלמי במדליק גדיש דעל כל מטע ומטע חייב מיחא עיי"ש :

ורענ"ד אינו דומה. דבמדליק גדיש שפיר אמרינן דיש חיוב מיחא על כל שכולת ושכולת. ואף דאין הב"ד מחייבים אותו על שכולת שנייה שכבר נתחייב על שכולת הא'. מ"מ הוי כמו חייבי מיחא שוגגים דפעורים משא"כ לענין מלקות לר"י דס"ל חייבי מלקות שוגגים חייבים. למאי הולרך לאוקמי מתני' בלא אחר, הא אפילו אחריו כיון שסערה נתחייב מלקות על הסרחה זו. ושזב הוי גמר ביאה כמו חיוב מלקות בלא הסרחה :

אמנם נ"ל דאין החללה לקושייתו. דהרי בסנהדרין גבי ניחן להלילו בנפשו פרכינן אלא למ"ד הערחה זו הכנסת עטרה מח"ל. אף דתוס' ג"כ שייך לומר על הערחה חייב מיחא דניחן להלילו בנפשו והקנס על גמר ביאהו. דתוס' לא שייך סברת הירושלמי. וזהו בהמת קושיית תוספות ביבמות שם והניחו בתומה, עכ"פ לא ידענא מה סוקשה להרב ז"ל על סוגיין יותר ממה דקשה על סוגיא דסנהדרין :

ובאמת נראה ליישב קושיית תוס' הנ"ל ביבמות ברווחא. דהרי בדבר ברור דאס אחד הערס צב כהכנסת עטרה. א"כ צא אחר וצא עליה ליבא קנס. כיון דבבר הושרו הבחולים ע"י הא'. אלא דבאדם א' המערה והגומר חייבי' רחמא על הגמר, כיון דהוא בעלמו השיר הבחולים. כמ"ש תוס' להדיא ביבמות שם. וא"כ שפיר פריך הש"ס בסנהדרין ובשמעתין. כיון דבשעת הערחהו היה חייב מיחא אי אפשר שיהיה הערחהו זו מביאתו לידי חיוב מנוון. כאלו הוא לא עשה מעשה הערחה זו וכאלו הושרו הבחולים מעלמא ע"י אחר. וממילא א"א לחייבו על הגמר. כיון דבבר נעשית בעולה מוקדם. וכיון דאחא צא לחייבו מנוון על הגמר מכה שהסערה היה מנוון. א"כ מעשה הערחהו גורם החיוב ושפיר פרכינן דא"א מת ומשלים. וכסברא זו ממש כתבו תוס' גיטין (ג' ד"ה מנכך) בסוף דבריהם עיי"ש :

ואף דקיי"ל כרב דאמר מנסין חייב מעמא דבעידנא דאנכסס קניא. הרי אף דלילו נסכו אחר היה פסור. מ"מ מחייב על מעשה ידיה, נלענ"ד דולחי סברת תוס' נכונה דמכה קלב"מ א"א דמעשה שלו דחייב עליה מיחא יגרוס לו חיוב מנוון. אלא דעמא דרב כך הוא למ"ש תוס' גיטין שם דהא דס"ל לשמואל דמנכך קלב"מ ולי' דמ"מ חייב מש"ס קנס דשלא יחא כל אחד כו' היינו משום קנס לא' עשו רבנן יותר מאילו היס בהמת הסוקי ניכר ולזה ס"ל

סימן קסה

לכבוד ידידי הרב הגאב"ד דק"ק קאליש נ"י

על

תמימה רומע"ת נ"י לדברי תוס' בשם ר"ת בשבת (דף ק"ו) שוחט ללא היו מקלקל. היינו כיון דבשעת הקלקול בא התיקון להוליא מידי אבר מן החי. א"כ יקשה בסיחא דהשוחט חטאת בשבת לע"ז בחוץ דחייב עליה ג' חטאות. דהתיקון הוא רק להוליא מידי חמ"ה לז"כ. כדפירש"י פסחים והא זבה בשעת שחיטה לא בא התיקון. דגם אחר שחיטה בעודה מפרכסת אסור לז"כ. דהא לז"כ במיתה תליא. ולכא זבה משום מי איכא מידי. דהא אסור לישראל מטעם ע"ז ושחטוי חוץ. וכמ"ס תוס' בחולין (דף ל"ג) דכיון דאסור לישראל משום עמאה ל"ס זיה מי איכא מידי ומפרכסת אסורה לז"כ:

מה דפשיעא ל"י למעכ"ת נ"י יסוד הדבר כיון דאסור לישראל מאיזה טעם שיהיה. מפרכסת אסור לז"כ זהו נגד מסקנת כל האחרונים. ה"ה הגאון בעל תורת חיים בח"י לחולין (דף כ' ד"ה אמר זעירא) שכתב דוקא סיכא דאין שם שחיטה עליה דהיינו בעמאה דהוי נחירה בעלמא. זבה מפרכסת אסור לז"כ. דדוקא שחיטה מהיר מפרכסת ולא נחירה. אבל ישראל שחט עריפה דשם שחיטה עלה דמטערתו מידי נבילה. זבה מותרת המפרכסת לז"כ. וכן הסכים בחטאות שור (סי' כ"ז). והוליא כן לגנון מלישנא דרשב"א. וכ"כ הפרי מגדים (שם ס"ק ב'). א"כ ה"ה בשחט לע"ז דשם שחיטה עלה. והינו מטעמא משום נבילה רק מדין תקרובת עכו"ם, ולענין או"ב שחט ראשון לע"ז חייב על השני משום או"ב. הרי דשם שחיטה עלה. א"כ המפרכסת זבה מותר לז"כ:

גם חף אס גניח כדעת מעכ"ת נ"י דזבה מפרכסת אסור לז"כ. מ"מ לית' לקושייתו. דהא דברי ר"ת הם לר' יהודה דס"ל דחובל וזריך לכלבו פטור. דס"ל דבשעת הקלקול זריך להצות התיקון ולא אח"כ. אבל לר"ם דבבבורה מחייב ע"פ בחובל וזריך לכלבו. הא ס"ל דלא זריך שיהיה התיקון מיד במלאכת חבורה. וישוין בתוס' פסחים דכתבו דמה דפרכינן שם אלא למ"ד דמקלקל בבבורה פטור, היינו ר' יוחנן אליבא דר"ם. וה"כ ע"ז שפיר משני דהתיקון להוליא מידי אברמ"ה והיינו לז"כ. דהא לר"ם ל"ז סיחא התיקון מיד. וי"ל דהבדליתא בלמנא אחיא כר"ם. וע' בתוס' שבת (דף ע"ה ע"א ד"ה ולחייב וכו') דהיכא דאיכא תיקון קל חייב כדאמרין בפסחים וכו'. נקטו לראיה מפסחים אליבא דר"י. אבל בלמנא לשי דברי תוס' פסחים הג"ל אין ראיה. דו"ל דהבדליתא כר"ם. ופרכת הש"ס דלר"י חף לר"ם מקלקל גמור פטור. ואיך יתכן הבדליתא. וא"כ עכ"פ י"ל דלר"ת הכי הוא דקאי בכל לר"ם:

ובזה יב לי ליישב מה דתמוה לי בחולין (דף מ') ואי אמרת כיון דשחט זב פורחא וכו' אשחטוי חוץ לא לחייב מחתך בעפר הוא. ועי' פירש"י ותוס' דאף דשחט סי' א' מבחוץ וא' מצפנים חייב, הכא שאני דנתקלקלה בשחיטה. וקשה לי לפירש"י לעיל (דף כ"ט ע"ב) דבהא דאמרין נתקלקלה בשחיטה שאני. היינו דוקא נתגבלס לסופו לאו שחיטה היא. והא הכא דמיירי בשחט לע"ז דסופו ג"כ שם שחיטה עלה וכמ"ס לעיל. וכן מפורש בתוס' בב"ק (דף ע"א ע"ב ד"ה איסורי הנאה וכו') שכתבו ומה דפרכינן בשמעתי מחתך בעפר. היינו דאינו ראו להתקבל בפנים. וזבא כיון דהוי שחיטה לא מקרי נתקלקל בשחיטה לרש"י. וזה המיה עלומה:

ויהי מסוגיין הוכחה לשיטת תוס' לעיל (דף כ"ט ע"ב) דהא דאמרין נתקלקלה שחיטה קאמרתא לא נתקלקלה דוקא אלא חף דנפסל' במלאכה. דהא דישנה לשחיט' מחו"ע"ס היינו בשחט סי' א' בחוץ וסי' א' בפני' דכיון דסוף השחיט' שייך ביה חוב שחיטה חוץ אלו בחטו בחוץ מש"ס גם בשחטו בפנים חייב על תחילת שחיטה שבחוץ. אבל בפרכ כיון דסופו אין ראוי לעמא בגדים דנפסלה במלאכה גם תחילת השחיטה לא הוי שחיטה לדבר הזה לעמא בגדים דנפסל' עיי"ש סיבט ולדבריהם יתחא כהא. כיון דסוף השחיטה אין בו שייכות חוב שחטוי חוץ דאינו ראוי להתקבל בפנים אינו חייב על תחילת שחיטה, ואולם נראה דאדרבא מסוגיא מוכח בשחיטה רש"י הג"ל. מהא דאמרין ואר"פ אי לאו דאר"ה בהמת חבירו וכו' מהו דתימא חטאת כיון דקנו ליה לכפרה כדו"ד דמיה. ולכאורה תמוה

ס"ל לרב דקנסו אותו במעשה ניסוך ידיה שיהיה כאלו ניכר. וממילא היה חייב דלא היה מכני קלב"מ. דאף אם הויק אחר בהניק אחר דהוי כמו שינוי חייב דא"ל הש"ל. כמבואר בסוגיא שם. ושמואל ס"ל דמ"מ אילו הנסוך הזה עשאו אחר לא היינו דנין אותו לסיני ניכר לחייב לזה שהגביות. מש"ה גם בניסוך הוא. משום דקלב"מ הוי כאלו עשאו אחר ודוק:

תו הקשה הרב הג"ל לעולא דס"ל ממונה משלם מלקי לה לקי. י"ל דאידי ואידי באחוטו נערה. אלא דבהערהא ניכא חיוב ממונה חייב מלקות ובגמר דשני חיוב ממון דחייבין ממון. דאף דעדיין חיוב מלקות עליו גם על הגמר. הא אמרין ממונה משלם מלקי כו' והניח בל"ע:

ולענין דשפיטות י"ל דעולא סבר כהך ליבנא לעיל במעביר סכין וקרע שיראין ג"כ פטור. חף דמלי לאסדורי מ"מ כיון דא"ה להנחה בלא עקירה פטור א"כ ה"ה כיון דא"ה לגמר ביאה בלא הערהא. החיוב ממון מתחיל מיד:

גם נ"ל נומר ע"פ סברא הג"ל דכח א"ה לחייבו מלקות על הערהא, דהרי אס החייבכו א"ה לו לחייבו ממון על הגמר. כיון דנתחייב מלקות על הערהא א"ה שהערהא יגרום חיוב ממון. וכסערהא אחרת דמי דאינו חייב ממון על הגמר דהוי כבעולה. וכיון שכן דע"י מלקות דהערהא פטור מממון דהגמר. שוב הדרינן לכללא דמלקות אינו דוחה ממון. אלא דהיפוך דממונה משלם ודוחה למלקות. והא דאמרין לעיל גבי זרק חץ לטעמא דא"ה להנחה בלא עקירה. היינו דבלא"ה היה מחייב ממון על השיראים כיון דעדיין לא נתחייב מיתה. ומ"מ היה מחוייב מיתה על הגמר. דהיינו ההנחה דהא לא מלינו בשום מקום דממון פטור מיתה: **גם** יב מקום לומר דמה בכך דכיון דע"י חיוב ממון דשיראים איא דמעשה קריעת שיראים יגרום חיוב מיתה דעיקר חיוב מיתה על העקירה והנחה ומה בכך דבאמצע בין העקירה ובין ההנחה בשעת קריעת השיראים ליכא מעשה לענין חיוב מיתה. ואולי בלמנא אס קרע השיראים בשעת העקירה. בלא סברא דא"ה להנחה וכו' ג"כ פטור משום דאלו החייבכו ממון א"ה דיגרום רגע זו חיוב מיתה. וכאלו עקר אחר. וכיון דאי אפשר לחייב שניהם ממון ומיתה. הדרא דלינא דקס ליה דברכה מיניה דחייב במיתה ופטור מממון:

ולכאורה עדיין יקשה מהא דפרכינן גבי גונב כוס בשבת ינמא עקירה לורך הנחה. אבל בלא"ה היה ניחא. הרי דחייב ממון דשעת עקירה לא פקע על ידי שהעקירה הגרום מיתה:

אבנא י"ל דאין החיוב ממון רק על שעת עקירה. דגם אח"כ כ"ז ססוא מוגבה בידו או בחליו קונה עתה ונעשה עליו חיוב גנב. ואף דחוינן דבהוקר אחר הגזילה ונאבד דמשלם כשעת הגניבה. י"ל דכיון דבשעת גניבה קנה לכל חובבים ומיד קם ברשותיה ולא ניתוסף חיוב אח"כ. אבל הכא כיון דמכח קלב"מ לא חל עליו חיוב דגניבה. זבא אח"כ כשהוא בידו חלה אז קיין דחייב גניבה. משא"כ הכא במלקות דגם לר"ל מלינו דמלקות פוטר ממון דהרי אמרין מלקי לקי ממונה לא משלם. אלא דבאוגוס ומפתח הדין דממונה משלם. אבל עכ"פ אס החייבתו מלקות על הערהא. א"ה ששעת הערהא יחייבו ממון, וכיון דיודחה א' מהחובבים הדרינן לכללא דממונה משלם ודוק:

אורם לדידי תמים דהיפוך. למא דס"ל לתוס' בזה הירוצא דהחוב קנס על הערהא. א"כ ממילא לפוס סך סברא החיוב רק על הערהא ולא על הגמר. דהא בגמר הוא בעולה. ומה"ס לומר גז"כ. א"כ יקשה על עולא לוקי בכל באחוטו נערה, אלא דבשעת הערהא נתחייב ממון ולא מלקות דממונה משלם. ואח"כ בשעת גמר ביאה דפקע חיוב ממון מתחיל חיוב מלקות. דזבא ליכא למימר. כיון דבשעת הערהא נתחייב ממון. א"ה לאותו רגע יגרום לו חיוב אחר. דהוי כהערה אחר דהא בהערה אחר זבא הוא וגמר מחייב מלקות על הגמר. וא"כ אין הערהא גורם כלל לחיוב מלקות. ולע"ג. ע"כ בחידושי. ידידי:

עקיבא

דבחהלם דמקשים על ר"ם דס"ל דבמעשה כל דכו אוסר, אבל מ"מ י"ל דבמעשה רבה אוסר, ח"כ ניהא דנקט חזקה ולא עולה, דבעולה משכחה רק בעולה בהמה דלא נאסר עד סוף שחיטה דכחא מעשה רבא אבל בעולה עוף לא משכחה לה, דהא משום חוץ לא מחייב רק צ"ב סימנים, וצ"ב כיון דשחט סי' א' נאסרה דהא סי' א' בעוף דהוי שחיטה מעליא הוא מעשה רבא מש"ה נקט חטאת דמשכחה גם בעוף דבגמר סי' א' דנאסר חייב ג"כ משום חוץ, אבל לר"י ור"ע ור"י דס"ל דאפילו בגמר מעשה ח"א"א דבר שאינו שלו, שפיר ק' דליתני עולה, דגם בעולה עוף חייב כיון דלא נאסר כלל, וסדרך סגולה מאד.

ג בעיקר קוביית רש"י ותוס' הא דח"מאזי איריא חטאת חפ"י זבה נמי, הא זכו ק' גם חי אמרינן דלא כר"ה דא"א דש"א, לענ"ד י"ל למ"מ תוס' הא דנקט ג' חטאות דאחא לאשמעינן דחייב גם בשבת אף דלא תיקן אלא להוליא מידי חז"ה, ולכאורה ק' דלר"י דס"ל דא"א דש"א אפילו בגמר מעשה. ח"כ הוי תיקון מעליא לטהרה מידי נבילה, וח"כ מאי קמ"ל בזה דחייב משום שבת, ואפשר לומר דלר"י בחמת ליכא הקון במה שהוליא מידי חז"ה לנ"ב, אלא דהתיקון בחמת משום לטהרה מידי נבילה, ואשמעינן דא"א דש"א אף בגמר שחיטה מדחייב משום שבת, גם י"ל דהבדלייתא חטאת כר"מ דחז"ה אינו נוהג אלא בבהמה, וע' במהרש"א הולין (דף ל"ג ע"א) דלר"מ גם לנ"ב אינו נוהג בעוף, ומדמחייב משום שבת מוכח דא"א דש"א אפי' בגמר מעשה, ושפיר י"ל דאשמעינן דך מלתא דא"א ד"ש שלו ואף דלר"י מיירי דברייתא בחטאת בהמה היינו דדינא דהבדלייתא גם בחטאת בהמה, אבל מ"מ בכלל חטאת גם חטאת עוף, ואשמעינן דא"א דש"א אפילו בגמר מעשה מדחייב משום שבת דליכא תיקון בעוף רק לטהרה מידי נבילה, ולפ"י ניהא דכלאו ר"ה ליכא קושיא לתני זבח דנקט חטאת לרבותא, דאף דכלל זבח חטאת עוף וליכא תיקון להוליא מידי חז"ה. מ"מ חייב משום תיקון לטהר מידי נבילה. וגשנע מזא דא"א דש"א דוק.

ז דהקשה מעכ"ה גי' בשבועות (דף כ"ב) צעי ר"א מזיר וכו' חסידתא קאשבע. ופירש"י דבכזית אין שבועה חלה עליו. והא חלה בכלל דנאסר בהרין לאחר ימי הנזירות. ואי נעא דסוגיא אולא למאן לית ליה איסור כולל. או באוסר לזמן ל' יום במשך ימי נזירותו, מ"מ קשה על הרמב"ם וכו'.

ז לק"מ. דהא מבואר בהרמב"ם (פ"ד מהל' שבועות) דלא מקרי כולל משום חיילות ללאחר זמן, ופסקא דהרמ"א (בסי' ר"ח) הוא. ע"כ בשיטת הראב"ד בהשגתו להרמב"ם סי' דג"ז מקרי כולל. ולהראב"ד ליכא קושי' מסוגי' ה"ל. מלבד ד"ל עמ"ש מטכ"ט דהסוגי' מיירי בגוונא דליכא כולל. י"ל הא דרש"י דנקט האיביעיא משום דעל כזית לא חלה השבועה. היינו רש"י לשיטתו (דף כ"ד ע"א) דלמסקנא אמרינן דסיפא ג"כ בהמה ואעפ"כ נאסר גם בנבילות דלא מקרי בכלל דברים שאינם ראויים. כיון דמידי דאבילה נינהו אלא חז"ה הוא דרביע עליה. מש"ה הולך להסביר בהאיביע' דחרין. דמה דאמרינן דההיתירא אשתבע משום דעל איסור לא מזי לחול השבועה. אבל לשיטת תוס' שם דקיימא אוקומתא כאן בסתם כאן במפרש. אבל בסתם אין הנבילות בכלל השבועה אף דמזי חייל בכלל דשחטות, מ"מ כיון דבלא"ה חסרות לא מקרי אין ראוייה דלא נשבע עליהם. ח"כ האיביעיא ג"כ הכי הוא דאף דגם עלכזית חל שבועתו בכלל דלאחר זמן נזירותו. מ"מ כיון דבלא"ה חסורים לו עתה עד תשלום זמן נזירותו, ראוי לומר דדעתו על המותר לו עכשיו דהיינו חזי שיעור דאינו מושבע ועומד כל כך וק"ל: ידיו:

עקיבא

סימן קסו

לדידי הנאב"ד דק"ק צעמפילבורג הרב רבי טובי' גי'

ז דתמה רומפכ"ה על דברי הרשב"א חולין בסוגיא דזרע בשלה ד"ה אמר רבא בסי"ד ואי קשה לך לדברי רש"י וכו'. דמצינן גזירת הכתוב הוא. אם כן סדרא לזכותי' קושיא הרמב"ן דהביא הרשב"א בשמו.

ז הא קושיית הרמב"ן דאפשר לקיים שמיס דמזרע בשילה נלמד

תמוה לי. דהא היה הקושיא מכה דחטאת כדודים דמזי אף תלי הקושיא על ר"ה הא מה דלר"ה דלואסר כדודים הוי החידוש רק דאף דבע"ה נעבד לא נאסר להדיוט. דמ"מ במעשה נאסר אבל לגבוה הא פשיטא דאפי' בלא נעשה כלל מעשה דבמשחחאה לבהמתו ג"כ נאסר לגבוה. וח"כ בלאו ר"ה ג"כ קשה מני שחט סי' א' נאסר מטעם נעבד לגבוה עכ"פ ואינו מהקבל בפניו. ולא לחייב משום שחטוי חוץ וזה תמים רבהא לכאורה. מזה נראה כשיטת רש"י סי' א' וח"כ אלו היה נאסר רק לגבוה ליכא קושיא דמ"מ חייב על סי' א' כיון דשם שחיטה עלה ולא נתקבלה חייב משום החתלה שחיטה. ורק לר"ה דנאסר להדיוט ג"כ בזה הקושיא דסופו לאו שחיטה כלל והוי כמחוקך בעפר. ואך יקשה כמזכר לעיל הא שחיטת ע"ז שם שחיטה עלה.

י דמה דנראה בחמת בסוגי' דבב"ק דפרכינן איךך לאו דמרא קעבא אבל מ"מ שם שחיטה עלה. וכן הוכחנו מהסיא דשחט ראשון לע"ז. הא בחמת נימא כיון דשחט בזה פורתא נעשה תקרבות ע"ז ולשריפה עומד וכחותי מכתה שיעוריה. ולא הוי חז"כ שחיטה כלל. אבל בחמת לק"מ. דבשחיטת ל"ש כחותי מכתה שיעוריה לאין לו שיעור בעוביו ולרבהו של הסימן אלא דלריך לשחוט רובו של הסימן אבל הסימן בעלמא חוץ לו שיעור מוגבל [ועי' מהרש"א חולין (דף ק"מ בתוס' ד"ה למיעוטו) ודבריו ל"ע. דא"כ גם בבהמה עיר הנדחה לא הוי שחיטה מדיון כחותי מכתה שיעוריה. והרי איבעי' דלא אפשרטא בשחט בהמה עיר הנדחה אי מהני שחיטה לטהרו מידי נבילה. כיון דלפי חרב כתיב עיי"ש בסנהדרין (דף ק"ב) הכי דלא חייבין עלה מדיון כחותי מכתה שיעוריה. והיינו דלכתיבנא כיון דהסימן עלמא אין לו שיעור קלוב]. ויעויין בהר"ן גיטין (דף ק"א ע"א) דבגט ל"ש כחותי מכתה שיעוריה כיון דאין שיעור לגט. אבל מ"מ לר"ם דס"ל דכל העומד לשרוף כשרוף דמי. והוי כמאן דליתניהו ובשרוף ממש דמי ושייך זה גם בגט עיי"ש. וכיון שכן פריך שפיר בסוגיא דרבוהא והיינו דהא דהשוחט בשבת ע"כ כר"ם חזי, דל"ל שיכא התיקון מיד בשעת הקלוק. ממילא לר"ם דס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי כיון דשחט בזה סימן אחד נעשה תקרבות ע"ז ובשרוף דמי. וכי שחט בסי' השני הוי כחותך בעפר והוי נתקלקלה בשחיטה ומדוקדק לישנא דרש"ם מהתך בעפר. אבל בסוגיא דבב"ק דקאי לר"מ הולך למקט הפרכא רק מכה לאו דמריה קעבא. דשפיר שם שחיטה עלה. למאן דלא ס"ל כל העומד לשרוף כשרוף דמי.

ג י"ל בלא דברי הר"ן הנ"ל דלר' שמעון דסבר שחיטה שאינה ראוייה ל"ש שחיטה וכיון דנאסר משום ע"ז בסי' א' שוב הוי סי' שני שחיטה שא"ר ול"ש שחיטה. וכיון דסוף לא הוי שחיטה אינו חייב על חטאתו.

א לכאורה זהו עטות. דהא ר"ם ס"ל דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו כדס"ל בחמת' דכלאים במסכת גפנו. ולפי דברי תוס' יבמות (דף פ"ג ע"ב) משמע דהמסכת גפנו הוי כמו בעלמא דהליא בכלל' אי אדם אוסר דש"ה או לא. וח"כ מוכח דר"ם סבר דאין אדם אוסר דש"ש. וכיון דהבדלייתא כר'. שמעון ממילא ליכא קושיא מני שחט סימן א' חסרה. דהא לר"ם לא חסרה דא"א דבר ש"ש במעשה:

א דבריו עולים לנכון לשיטת הר"ם דכלאים דטעמא דר"י ור"ם מדכתיב לא הזרע כרמך כרם שלך דוקא, וח"כ מלו סברי דהאם ח"ד ש"ש. ויעויין בב"ק (דף ע"א תוס' ד"ה בשלמא ע"ז) הך סוגיא חזי כמ"ד אדם אוסר דש"ש. וקשה לי לשיטתייכו בהום' יבמות הנ"ל הא אמרינן בסם מאן חכמים ר"ם והא ר"ם ס"ל להדיא דאין ח"ד ש"ש.

א בחמת דברי תוס' דשם חמומים. דהא כתב שם דמיירי דהנזב נתן רשות לשלוחו לשחוט לע"ז. ולנבי הבעלים הא הנזב קניניהו בגמר שחיטה דהוי שיעור מעשה. מש"ה נאסר בגמר שחיטה מטעם תקרבות ע"ז, והארכתי בזה במק"א:

ו דתמיס לי בסוגיא זו בחולין בכו' ד"ה ח"ה וכו' ושמא מהחלב ניהא לי וכו', אבל לבסוף מסתבר ליה וכו', למאי הולרכו ליכנס בפרה דחוקק כז' דמתחיל' לא הוי חושבים זה לרקדוק דלא נקט עולה, ולבסוף מדקדקיס בזה, הא י"ל ברווחא, והיינו

ואני נתקשיתי על הר"ן חולין (דף רל"ב) דכתב הא דאמר רבא ל"ג אלא לעכ"פ דקדשים אסור אף לחיבה ס'. היינו דהבדילתה אה"י כר"י דמב"מ לא בעל. וכיון דמכ"ע דאורייתא ה' מכתבו לא לבטל. וחידוש הקרא דמ"מ בזרוע בשילה הפליטה מתבטל במב"מ. (מזה משמע לי דס"ל להר"ן דאם טכ"ע לאו דאורייתא אפילו ברוב ז"ל. ומש"כ גם לר"י דמב"מ לא בעל ה' מותר כיון דל"ג כלל ביטול. דלא כדחולאתי לעיל. מהרשב"א דאף אם טכ"ע לאו דאורייתא בעי' ביטול ברוב). וזו קשה לי א"כ כי פרכין וגמר מיני'. היינו דנגמרה דפליטה מב"מ בעל וכי משני גלי רחמנא יקדש וכו'. היינו דמוכה משם דאף בפליטה וחובה רוב הישר אסור במב"מ. א"כ ממילא ידעינן מזה במב"מ דאפילו בפליטה לא בעל. ומוכ"ס בבשי ולמה לן הלימוד דהספר וז"ע.

ובעיקר קושי' הרשב"א הכ"ל דמהסי' דהתנה עטס מוכח לר"ן דמכ"ע דאורייתא, לא הבנתי כראוי, דהא בפשוטו"לי דלבהר. דאמרו חז"ל לאסור טעמו ולא ממשו. ואמרו דדמי לממשו דלריך ביטול, ממילא לר"י דמב"מ לא בעל אסור מדרבנן, כמו לדין בפחות מרוב, גם בדברי הרשב"א חולין (דף ז"ח ע"ב ד"ה אמר חב"י וכו') וסדר מוקשין ובהלב מפעפע וכו' דלמח' שמואל הכי ס"ל וכו' וכו' כרבנן ס"ל וכו', והוא דחוק. דהא ר"ה תלמיד דרב ורב ס"ל מב"מ לא בעל. ומסתמא רב הונא כרבי' סבירא ליה, עד דאפילו מוקשין מזה בשבת (דף קכ"ה ע"ה) ובבבא קמא (דף ק"ח ע"ה) והא ר"ה תלמיד דרב וכו'. ובפשוטו"ס לפרש דלא ייהא לתלמודא לעשות פלוגתא חדשה בין האמוראים במתיאות אי הלב מפעפע אי לא, ולזה משני הוה כחוש הוי ובעל בס', וזוהי אי מב"מ בעל או לא, פליגי מכבר, דשמואל סבר מב"מ לא בעל ור"י סבר דבעל אכל מ"מ ליכא פלוגתא חדשה בפעפוע דהלב, כך הוה נלע"ד לולי דברי הרשב"א הקדושים:

ובהקדמת דברים הכ"ל קשה לי על המג"ה (סי' תמ"ז סק"ט), דכתב דעת הגה"מ. דבחמץ דבמשכו לא מהני' בללי קליפה ואסור כולו, והיינו בפשוטו דגם בללי משכו מיהא בלע כולו וע"כ הא דאמר שמואל אכל ללל קולף ואוכל, אף דשמואל ס' מב"מ לא בעל, היינו דאמר כן בדרך פירוש על המתני' דס"ל דמב"מ בעל, כדקתני אס' יש בה כפי' לזה פירש דמתני' דוקא נהבשל אכל ללל מותר, אבל לנפשיה סבירא ליה באמת דללא אסור, לפ"י יקשה מהי פריך והא אמר ר"ה גדי שללאו בחלבו וכו', הא ר"ה תלמיד דרב דס"ל דמב"מ לא בעל, מש"כ אסר כולו:

ונראה בהקדס דברי הר"ן חולין בהסי' דאמרינן גבי חתיכה נבילה כיון דתתנה עטס בחתיכה דחתיכה כ"ג ואוסרת כל חתיכה כולה, היינו דאלו לא היתא החתיכה נעשה נבילה, הטעם שבו לא הוה אסור לחרות כיון דהולך עס טעם היתר לא מקרי מב"מ עיי"ש, א"כ י"ל דודאי הפשט בללי רק כדי נעילה ולא יותר ואפילו משהו ליכא, אלא דבתר הכי מה דכל לני מותר בנעילה, ולא אמרינן כיון דעודנו על האש יחזור הבלוע שזקליפה להפשט לסמוך לה כדי קליפה וכו' לעולם, היינו ע"כ משום דאין בלוע יולא מחתיכה לחתיכה בלא רועב, ה"כ כיון דנבלע בקליפה הראשונה שוב אינו יולא ממנה לקליפה שני' בלא רועב [ומזה המום באמת דעת הר"ן חולין בסוגיא דטיפת הלב דמותר לכללא דאין בלוע יולא מחתיכה לחתיכה בלא רועב. ה"כ ככל לני כה"י דס"ל דהקליפה לא ל"ג, מ"מ הבלוע שכתבו יחזור ויהאסור כ"ק וכן הולך אה"כ מקליפה לקליפה, ולע"ג], אלא דמ"מ משכו מתפשט מחתיכה לחתיכה בלא רועב מש"כ בחמץ אף באינו מינו במשכו אסור, אבל גדי שללאו בחלבו, י"ל דבחי' חתיכה ל"ג, וא"כ נהי דמשהו מתפשט מקליפה לקליפה, מ"מ כיון דכה היתר מעורב בו מקרי אינו מינו וכסברת הר"ן הכ"ל:

ואוסיה לומר ד"ל דהגמ"י הוכיח שיטתו מהוג"י זו דהא בפשוטו המום, דבחתיכה פרכין לשמואל מדר"ה, ואחר דמשני שאני חלב דמפעפע פריך בהיפוך מדר"י, והא בלל"ה קשה דר"ה אדריי, ולפי הכ"ל יתח' דכל"ז י"ל דללי מתפשט רק כדי קליפה רק דאח"כ הבלוע יולא משכו מחל"ה, ור"ה לטעמיה דמב"מ במשכו ואף דכה היתר מעורב בו מקרי מב"מ, אבל השתא דאמר שמואל לללא

ללמוד דבעל בס' ומדס ספר נלמוד ללא בעל ברוב. אבל לעינן חילוקו דרו"מ להלק בין ממשו של חיבור לפליטה. הא הזרוע בשילה אין היתר מטעם זה. דהא בקדשים עטס כעיקר דאורייתא. והי' דנימא דמ"מ טעמו ולא ממשו קיל. דגוס חתמה חורה דמין במינו בעל. א"כ גם להסבירים עטס כעיקר דאורייתא יקשה כן.

אבר באמת לא ידעתי איך מבין מטכ"ה נ"י פשטיות דברי הרשב"א חלו. דלע קושיית הרשב"א דמהסי' דהתיכה נבילה מוכח דלר"י עטס כעיקר דאורייתא. מה תירץ עלה דמב"מ אין חילוק דילוף מדס ספר. הא ההס הוי ממשו. ה"י דכוונה הרשב"א כך הוא. דדוקא היכא דתלי בטעמא כמו מין בשאינו מינו דתליא בס'. וכן במב"מ בפחות מרוב לרבנן דר"י דהוי כעין עטס. וזה שייך לחלק בין טעמו וממשו לטעמו ולא ממשו. אבל מב"מ לר"י דגזכ"כ הוא דלא בעל ברוב, אף דאינו ראוי לנתנה עטס כיון דלאו בטעמא תליא מלתא אין לחלק בין ממשו ללא ממשו.

ויש להסביר עוד דפשוטו נראה מדברי הרשב"א חולין (דף ז"ז ע"ב) ד"ה ובקדירה עלמה במ"ש שם בסכ"ד תמיה לי. הא מדאורייתא חד בתרי בעל והא דבעי ס' מדרבנן כו'. מבוחר דפחות מרוב הוי דאורייתא, אף לרש"י דעטס כעיקר לאו דאורייתא, דפחות מרוב לא מקרי טערוכות כלל והוי כבעין דאסור מדרשה דהטמאים לחבור לין, [ופה' דכתב הרשב"א בסוגיא דזרוע בשילה ד"ה אמר רבא דהא דאמרינן טמאים לרבות לין היינו כשהוא בעין, ז"ל דכלל זס ג"כ פחות מרוב דהוי כבעין] וכרי הרשב"א הסביר דהיתירא דנטל"פ אף דראוי לגר, היינו דעטס שאינו חשוב לא אמרינן ביה עטס כעיקר דאורייתא, ומ"מ הולך שיהא רוב, (וכדי פסקין בש"ע רכ"י ק"ג) וג"ל דמס"ט פסק הרשב"א דנטל"פ אסור בפכה כיון דנטל"פ בעין ביטול ברוב ובהמץ לא מהני ביטול, [וביטת המהר דפסק בס' המ"א להקל בנטל"פ בפכה, ז"ל כיון דחמץ במשכו הוה חומרא, כמכין על שיטת הר"ן דנטל"פ לא בעי ביטול] א"כ ה"כ לר"י אף דעטמו ולא ממשו אינו אסור, כיון דעטמו בעי ביטול דבעין אסור כמו לין, ובמב"מ דליכא ביטול הוי כמו פחות מרוב לרבנן.

ואף ד"ל כיון דלאו מדין טעמא התיקן עלה, הוי כמו יבש ביבש דבעל לר"י במב"מ, מ"מ אינו מוכרח, ד"ל דמ"מ כיון דמטורב הממש בחובו מקרי לה בלח, כמ"ש הרשב"א בנימוה גיד הטה דבעי' ס', אף דקו"ל דאין בנידון בניט, מ"מ לא מקרי יבש ביבש כיון דנימוח בחובו, ה"כ י"ל לר"י דמקרי לה בלח במין במינו ואינו בעל.

ועפ"י דברי הרשב"א הכ"ל יש לומר בסוגיא דע"ז (דף ס"ז ע"ב) מ"ט דר"מ גמר מניעולי נכדים וכו' ור"ש מ"ט וכו' והקושי' מבוחרת דממ"פ ה' מסברא נטל"פ מותר א"כ מהי פריך מ"ט דר"ש. ואי מסברא אסור מהי פריך מ"ט דר"י. והשכחי לומר עפ"י הרשב"א הכ"ל דהקשה אמתי נטל"פ מותר הא חזין דראוי לגר וחירץ דעטס פגוס לא חשיב. ולא אמרינן טכ"ע דאורייתא ובעל ברוב. והא דכלי שאב"י מותר. דמסתמא יש רוב נגד הבלוע. והר"ן הקשה דאין ילפינן זה מקרא דנבילה דא"ר לגר אין קרוי נבילה. ולזה כתב הר"ן דאפילו ביטול ברוב ח"ל. והלימוד מנבילה כך הוא. כיון דאין ראוי לגר מותר. אלא דבראוי לגר אסור כיון דאחשבי' באכילתו. אבל בטערוכות דנטל"פ לא אחשבה ואדרבה מלעטר הוא בכך. והי' נוח לו יותר בלא יהא מעורב בפגוס עיי"ש, ולפ"י י"ל דהאמת הוא במעורב ברוב ובין בפחות מרוב. והסברא פשוטה דברוב יהא מותר. דעטס פגוס לא חשוב לומר בו טכ"ע. אבל בליכא רוב מסברא הוא אסור. ולזה פרכין מ"ט דר"מ. היינו דאסור אף ברוב הא מסברא יכא מותר. וא"כ נהי דלית לימוד מנבילה כיון דס"ל דקרא דנבילה מיירי בסרוחה מעיקרא מ"מ מסברא תהני ביטול ברוב כיון דאין הטעם חשוב. לזה משני דילוף מגע"כ דמסתמא איכא רוב נגד הכל וכמ"ש הרשב"א. ומוכח מקרא דאפילו בטעס פגוס אמרינן טכ"ע והדר פרכין על ר"ש מ"ט. דנהי דלית לי' הלימוד מגע"כ דס"ל דלא אכרה חורה אלא קדירה ב"י. הא מ"מ בליכא רוב מ"ל להסיר. ומשני דילוף מנבילה וכדברי הר"ן הכ"ל.

שכתב דב' זכרים ונקבה מדינה סגי בטלה שנותן לכהן דהוי ס"ס, שמא אחת ילדה ב' זכרים ספק שאחר נקבה נולד הזכר, אלא כיון דסגי בהפרשת טלה לא מפסידין, ואמאי בזכור בהמה טהורה קתני במתני' (דף י"ז) ב' זכרים ואחת נקבה דנותן אחד לכהן ואחד ירעה :

ובזה אמרתי דדוקא בפטר חמור דסגי בהפקעת קדושה ע"י טלה, בזה שייך לומר דבטלה אחד שנותן לכהן הופקע הקדושה ויותרו שניהם מכה ס"ס, אבל בזכור בהמה טהורה דל"ש פדיון, וה"ל לנהוג חולין ב' הזכרים, דע"ל ליכא ס"ס, וממילא שניהם חסורים בספק קדושה, דאיזה מהם תמיר ואיזה מהם תאסר, ואף דמשמע במתני' שם דבמת אחד מהם השני ירעה, ומשמע דגם במת ואחבד מהעולם, וה"ל לדון עוד עליו, מ"מ י"ל כיון דכבר נאסרו שניהם הוי שניהם גוף איסור, (ע"י ש"ך י"ד סי' ק"א סק"ד), אבל בזכר ונקבה יקשה כ"ל, וכעת מנאמרי דהקשה כן המשנה למלך (פי"ב סי' א' מהל' בכורים) על ב' זכרים ונקבה ולענ"ד כמ"ש, מ"מ לפי תירושו מיושב ג"כ הסיח דזכר ונקבה, וידוי ד"ש :

עקיבא במ"ו הרב רבי משה

בשורי הזבת

ובעמדי בענין זה נתקשיתי מאד בשיעת תוס' בכורות (דף י"ז ע"ב) וחולין (דף כ"ח ע"ב) דזהסיח דמחלה על מחלה כרוב, אף דקיי"ל כרבנן דריה"ג דא"ל לנמלס מ"מ הוי ס"ס, שמא האמת כפי הכראה לנו שהוא מחלה, ואח"ל דחינו כן דלמא הששעה הוא הרוב [וחידוש בעיני שלא הערו האחרונים להוליא מזה דעת תוס' דס"ס גם באתחזק איסורא שרי, דהא במחלה על מחלה בשחיטה הוי ס"ס בפסול השחיטה דהוי חזקת שאינו זבח], מבוואר דס"ל דא"ל לנמלס היינו דחי אפשר לנו לזכר הדבר, אבל מ"מ יוכל להיות שהוא מנמלס, ולא ידעתי, ה"ל בזכורות (דף ע"ג) דאמרין מאן טהא ח"ר ירמיה דלא כריה"ג, והא תסם לא ה"ל הילדה בפנינו, אלא דנמלא בדיר ב' זכרים, ואיך הליא זה בפלוגתא דריה"ג ורבנן ה"ל סמכין על השערת ראות עינינו, הא ממילא לא ה"ל הילדה בפנינו, ואם חיישינן לריה"ג דה"ל מנמלס, הכי נמי ניחוש לרבנן, ולריך עיון גדול :

סימן קסח

לידודי הרב רבי נתן נ"י האב"ד דק"ק שובין

מה דהקשה רמב"ם לר"ל דס"ל פ"ג דשבוטות דבאיסור הבא ע"י עלמו לא אמרינן איסור כולל, יקשה ממתני' סוף נדרים, ונעולה חני מן היחודים יפר חלקו ותהא נעולה מן היחודים, הא לא חל האיסור על האחרים, דאין איסור חל על איסור, ותוס' הקשו ממה דאחי כר' יוסי לית ליה כולל, וזה יש לדחות דס"ל רק כר' יוסי לענין עיניו נפש, אבל לא לענין איסור חל ע"א, אבל לר"ל יקשה כ"ל, ומ"ש התו"ע על קושיית תוס' הג"ל דה"ל איסור מוסף, זה אינו, דהא ע"כ מייירי דאסרה תשמיש עליה, דאי דאסרה תשמיש על היחודים אינו חל כלל להבעל דמשעבדא ליה, ואף דקונמת מפקיע, הא אלמנה לשעבודה דבעל, אף דבהקדש לא אמרינן אלמנה, היינו רק בהקדש דממילא חל על הכל, משא"כ בקונס אין חילוק בין קונס על הבעל לחוד ובין על כל העולם, עכ"ד :

מה דפשיעא לרומ"פ דבקונס אין חילוק, מלבד דאף דמסברא אין חילוק, מ"מ י"ל דל"ש בזה אלמנה דליכא חשש שלעולם תשעה כן להפקיע שעבודו כיון דאוסרת עלמה לכל העולם, גם אשתמיטתיה דברי הגהת ש"ע חו"מ (סי' ק"י"ז) דבקדושת הנוף ח"י לאסרה על המלוה ח"כ אסרן על כל העולם, והוא מהמרדכי פ' הנודר דאלמנה רבנן גם לשעבודה דמלוה, ואם אמר קונס נכסי עליו לא חל ח"כ אסרם לכל העולם, הרי דבקונס כללי לא אלמנה, אך מ"מ קושייתו דמר מסביר לדעת שב"י יו"ד דהקשה על ה"ל, שכתב דבאמרה קונס תשמישי על כל העולם יפר חלקו, ה"ל בזה לא חל על הבעל דמשעבדא ליה, ומתני' ע"כ מייירי באסרה תשמיש עליה ובה יקשה קושיית

כללה קולף ואוכל, משמע דשמואל אמר כן לדינא, אף דחיבו ס"ל מב"מ לא בעל, וזו פסיקא ליה לתלמודא מסברא, דאף בכחוש, מ"מ יולא משהו מחל"ה בלא רוטב ומכה סברא דכה היתר מעורב בו, לזה לבחר דמשנינן דחלל מפעפע מוכח דמפעפע מיד ככולו, לזה ספיר פרכינן מדר"י, ואם ימא דכחוש ח"י כלל אפילו משהו מחל"ה, עדיין מאי פריך מדר"ס, דלמא חלב מפעפע רק כ"ק, רק כיון דשמן הוא יולא משהו מחל"ה בלא רוטב, ור"ה לטעמי' דמב"מ במשבו, ח"כ דזהו סברא חלוטה דגם כחוש מוליא משהו מחל"ה בלא רוטב, ומכה סברא כה אחר מעורב בו, ודוק :

סימן קסו

ומה דתמה ידיו נ"י בהר"ש פ"ה דבכורו' (בדף ע"ג) שכתב דזכר ונקבה הוי רוב לפטור, אלא כיון דאפשר בהפרשת טלה ולא מפסיד מידי לא סמכין טלה, הא הר"ש ס"ל דחזקת חולין שחי' לולד במעי אמו הוי חזקה מעליא, וא"כ יקשה במתני' פ"ד דטהרות, ספק בכור המוליא מחזירו עליו הרחי' ואמרין טלה פ"ק דבב"מ ותני טלה חסור בגיזה ועבודה, וכנראה מהר"ש ובר"ן (דף י"ט) דמייירי בכל ספיקות אף בילד זכר ונקבה, והא בזה דליכא חזקה שלא ילדה ה"י רוב וחזקה לפטור, ללא חיישינן אפילו מדרבנן עד כאן דבריו : **מ"ש** דמשמע כן מהר"ש, כ"ל דמפורש כן בהר"ש על המתני' (דף י"ז) זכר ונקבה אין לכהן כלום, דכההוה הר"ש דירעה עד שיסחאב ויחבל בזומו לבעלים, ויקשה הא הוי רובא וחזקה לפטור, ואמאי מפסידים ליה לרעות עד שיסחאב :

ורענ"ד ה"ס נראה דהא חזין דעת רוב הפוסקים דבספק טריפה, אף דנולד ריעותא מחיים מקרי חזקת היתר, ומקורו מיבמות פ"ג, דנתגרשה הערוה ספק קרוב לה, דאמרין אוקי אותה בחזקת היתר לשיק, אף דנולד ריעותא מחיים דהיתה חסורה לעלמא באיסור ח"א. ונראה לי לא דמוכה רק דאין מחזיקים מאיסור לאיסור, דחזקת ח"א ודאי נסתלק לפנינו, אלא אפילו באותו איסור עלמו, דהא שם בנתקדשה ערוה בספק קידושין, ספק קרוב לה, אמרינן אוקי אותה בחזקת היתר ליבם, ואמאי הא כשנולד הריעותא היתה חסורה ליבם גם משום אשת אחיו, ונימא אוקי החזקת איסור דאשת אח, דעדיין חסורה משום כך איסור אשת אח דהקדושין דערוה ה"ס קרוב לה, אלא ע"כ דמ"מ מקרי חזקת היתר, והיינו משום דהיינו דנין בשימות בעלה תהא מותרת ליבם, והרי מת לפנינו, אלא דבאח לומר דנתחדש דבר שמיטהו לא יכא מהרה אותה, דהיינו קדושי ערוה, בזה אמרינן אוקי החזקה דמיטה בעלה תהיה מותרת ליבם : **ובזה** נראה לענ"ד לפרש קושיית תוס' יבמות שם מהסיח דישב לו קוץ בושט, והאחרונים הקשו דהא הוי ספק בשחיטה, ולענ"ד דס"ל להוסי' דרק בספק שיה או דרם, דהחזקה היתה אם יעשה השחיטה בחיקונה תהיה מותרת, וזהו עלמו בספק אם עשה שחיטה כהוגן ובחיקונה, אבל בישב קוץ דהשחיטה ה"ל בחיקונה והחזקה ה"ס מורה דאם יעשה כן תהיה מותרת, והרי נעשה כן בפנינו, אלא דבאח לומר דנתחדש דבר נקובת הקוץ שגורם שלא תמיר השחיטה, דזה הוי כמו חזקת היתר ליבם ה"ל :

ורפ"ד קשה איך כתב הר"ש דחזקת חולין הוי חזקה הא דרובא חנו דנין מיד דכשילוד יהי קדוש בזכורה, והרי נולד בפנינו. אמנם באמת הר"ש כ"כ גבי חולבת דמכה חזקת חולין, י"ל דכה יקום וכה יהי' ולא ישתנה להיות קדוש בלידה דבאמת כבר ילדה, וא"כ כהא בזכר ונקבה דהיא מבכרת ומיד חנו דנין כשילוד יהי' קדוש דמאן מפסי דהנקבה תלא תחילה, כמו כן אפשר דזכר ילא תחילה, לא מקרי חזקת חולין :

אולם אינו עומד על כוונתו דמעב"ת, אמאי הולך להקשות בכקדמת דברי הר"ש דחזקת חולין הוי חזקה, והוי רובא וחזקה הא כרוב לחוד ג"כ לא חיישינן אפילו מדרבנן, ואמאי לא הקשה בפשוטו כאשר אנכי הקשיתי ובקולר כיון דהר"ש כתב דזכר ונקבה מדינא פטור, ורק כיון דאפשר בהפרשת טלה בלא הפסד, ח"כ אמאי בכור בהמה טהורה מפסידין ליה לרעות עד שיסחאב וממילא חסור ג"כ בגיזה ועבודה, וכן ה"ל קשה לי על דברי הר"ש מקודם

קושיית מעב"ת דלר"ל לא לחול כלל איסור תשמיש דאחרים עליו, וכן אף לבעור דמהני מיירי באסרה השמישה על העולם לפי הירואו דהב"ח על קושיית ב"י הנ"ל דחל על הבעל בכולל, דמגו דחל על אחרים, א"כ לר"ל דלא ס"ל כולל באיסור הבא על ידי עצמו גם בכה"ג לא חייל, אבל באמת: א"ל לדברי הב"ח דבלא"ה ניחא, דדעת העור דבקונס כללי לא אלמוה ואוקמי דאיגא דקונמת מפקיע מידי שעבוד [ובלא"ה דברי הב"ח תמוהים, דא"כ שייך דחל על הבעל בכולל דאחרים, הא בהיפוך על אחרים לא מני חייל דאין איסור חל על איסור אלף ע"י מוסף דאסרה על הבעל, א"כ בתחילה לריכוס לדין דאסרה על הבעל, ומכאן זה חל גם על האחרים] ומה"ט קשה לי ג"כ על ה"י א"כ פסיקא ליה להקשות על העור, הא כיון דמלינו להדיא דעת המרדכי ה"ל דבקונס כללי לא אמרינן אלמוה אמאי לא נימא בפשוטו דגם העור ס"ל הכי, אח"י רחמי דגם בקלות החשן עמד בזה, עכ"פ יהיה א"כ שיהיה לדעת הב"י שכתב דמהני' דנדרים ע"כ מיירי באסרה השמישה עליה, והוי רק כולל ולא מוסף, בזה ישאר קושיית רומעכ"ת דיקשה מזה לר"ל:

והנה על שיטת הב"י הנ"ל אי בעינא מלינא לתרוזי דס"ל להב"י דא"ל כלל מדין כולל אלא דהוי כמו בכ"מ דאין איסור חמ"א דמתלי הלי. דאי פקע ראשון חל שני. ה"כ הב"ח דכי פקע איסור א"א חל איסור קונס. והוא' דהקשו דהא ר"י לית ליה כולל. ו"ל דס"ל דנדר ושבועה שאני. דלר"ך שיחול מיד וכמ"ס הש"ך יו"ד (סו' רל"ח ס"ק כ"ו) בשם ה' מהר"ם מיינן. אבל אין מוכרח דהב"י יסבור כן. אלא דשנויא דחיקא לא משנינן ליה לעשות פלוגתא חדשה בזה היסוד:

אבר הנלעג' דרך מרווח. דהנה ביסוד הנ"ל דנדר ושבועה לר"ך שיחול מיד. ו"ל הא דמהני שבועה שלא יעשה כן אחר ל' יום. היינו דזה מקרי חל מיד. דחל האיסור מיד על אותו הזמן שפירש משא"כ בסתם דמעכשיו משמע. בזה אם אינו חל מעכשיו לא חל כלל. ומלינו כפי יסוד הזה בר"ן נדרים (דף פ"ה ע"ב) במה דפרדיקין שם וכי אמרה הכי קדשי. הא משעבדא ידיה לבעל. כתב הר"ן עלה דאפילו למ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל פריך. דאפילו איסור לא קאמר אלא באומר בפירות שיחול הדבר באותו זמן שיש לו לחול. כההיא דהתן לאחר שהתגייר וכו'. אמנם סתמא ודאי מהשתחא משמע [ואפילו אחר הגירושין לא חל] ומשנינן דאמרה לבי מגרשא. ועלה פריקין דמכל מקום למאן דאמר אין אדם מקנה דבר שלב"ל לא לחול אחר כך עיין שם היטב. והיינו כסברתנוי הוזכר לעיל:

והנה לכאורה בשהיא דהר"ן ה"ל תמוה. דאמאי פריך הש"ס זה דוקא לבתר דמשי דאמרה יקדשו ידי. הא זה בלא"ה אף מקמי דמשנינן כן דאמרה יקדשו ידי. יקשה הכי דאף למ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל הא בסתמא מעכשיו משמע. ואמרת' דלמ"ד לאחר שהתגייר מהני. לא דבעינן דוקא במפרש לאחר שהתגייר. אלא דגם באומר לאחר ל' יום. ומקודם ל' יום נתגייר דמהני הקדושין. כיון דפירש זמן קדושין לאחר ל' ובאותו שעה הא נתגייר. ומאלו מקום לחול:

ורפ"ז למ"ד דאמרה קונס שאני עושה. דממילא פירושו כל פעם שאעשה יהיה אז המעשה קונס. וממילא לנבי עשייתה אחר שנה הוי כפורש אחר שנה. דהא לשון שאני עושה היינו מה שאעשה יהיה אז קונס. וממילא מה שעושה אחר הגירושין חל קונס. דהא חלות הקונמת על המעשה הסוא. באותו מעשה שעושה ואז הוא אחר גירושין וחל שפיר. אבל לבתר דמשי דיקדשו ידי בזה שפיר פריך. דהא הסקדש על הידים מעכשיו משמע. והוא ברור ונכון מאד בעוה"י:

ורפ"ז ו"ל דבאמת אינו אסרה עליה היודים עלאין לתשמיש דמעכשיו נאכרו הגופים עליה. לדבר זה היינו לריכין לדין כולל. דהא עכשיו א"י לחול. דאין איסור חל על איסור. אבל ו"ל דמהני מיירי דאסרה תשמיש של כל העולם עליה. דבזה האיסור המיד על כל תשמיש ותשמיש שיחול הקונס אז על התשמיש עצמו. כמ"ס הרשב"א בחידושו ספ"ק נדרים. דאף דבאוסר על עצמו שנים ודיבור דהוי דבר שאין בו ממש דיאוסר מדרבנן. היינו דאוסר

על עצמו אבל לא על אחרים. דהשנייה והדיבור עדיין אינו בעולם. וא"י לאוסר דבר שלב"ל על חבירו עיי"ש [ומה"ט כתבתי בגליון ש"ע יו"ד סו' רי"ג ס"א על דברי הש"ע ומיכו מדרבנן אסור. דזהו דוקא באוסר על עצמו אבל לא על חבירו מדברי הרשב"א הנ"ל. ושכן מדוקדק לישנא דהרמב"ם (פ"ב ה"ג מהל' שבועות) הנודר מן הדברים וכו' הואיל ואסר על עצמו] והוי ממש כמו שאני עושה. ובזה כיון דחלות הנדר זמנו בכל תשמיש ותשמיש מש"ה חל האיסור אחר הגירושין. כיון דבעיה שיחול האיסור מני חייל. ולא לר"ך כלל לדין כולל. דלא שייך לומר דלאחז"א. דכיון דזמן הגבלת האיסור ובתשמיש שלאחר הגירושין הוי הגבלה על זמן הסוא. שפיר מני חייל והוא נכון מאד בעוה"י:

ואורם עכ"י יקשה קושייתו על תוס' דלא נחתי לדרך זה ונקטו קושייתו דהא ר"י לא סבירא ליה כולל. אמאי לא הקשו דא"כ יתכן ר"ל למתני'. דהא ס"ל דבאיסור הבא על עצמו לא אמרינן כולל.

ונרענ"ד ליישב בהקדם דברי תוס' שבועות (דף כ"ד ע"ב ד"ה שלא וכו') ותימא אמאי לא פריך נמי לר"י מהכא. וי"ל דלמא קסבר ר"י דיש שום תנא דסבר א"כ בבא מאליו ולא בבא מחמת עצמו עיי"ש. וזה דחוק קצת. דהיכן מלינו תנא חולק בזה ואי ממתני' דהתם שבעה שלא אוכל ואכל נבילות. הא ו"ל דמתני' מיירי במפרש ח"ש. כדאמרינן שם ר"י מ"ט לא אמר כר"ל דמוקי לה כד"ה. אבל פשיטא דאין לעשות מזה הכרח דמתני' פליג בזה על מתני' דכריתות וגם הא עדיין יתחא למתני' כד"ה. דהא לתנא דכריתות ל"א כולל בזה. אבל על ר"ל שפיר י"ל דרמב"ם כסגנון הזה דמה דאמרינן ר"ל מ"ט לא אמר כר"י כי אמרינן א"כ באיסור הבא מאליו באיסור הבא ע"י. עצמו ל"א כולל היינו לא דר"ל ס"ל דכ"ע סבירי כן. אלא דהוכיח ממתני' דכריתות מדלא חשיב עוד שבועה שלא אוכל תמרים וחלב. מוכח דהך תנא סבר דלא אמרינן כולל בבא על ידי עצמו. א"כ ממילא לא יהיה מתני' ככ"ע. מש"ה מרווח יותר לאוקמי בחאי שיעור. אבל מתני' דנעולה אני מן היודים ס"ל לר"ל ג"כ. דהך מתני' י"ס"ל דאמרינן א"כ אף בבא ע"י עצמו:

אורם בעיקר קושייתו. אישתמיטתיה דברי התוספות במקומם שבועות. דחילקו דדוקא באיסור ע"י עצמו על עצמו לא הוי כולל. אבל בהקדש דאוסר על כל העולם גם לר"ל אמרינן כולל. וא"כ י"ל דה"כ בקונס כללי. ואם דעת מעב"ת לחלק. דבהקדש ממילא חייל על כל העולם דח"א לחלקו. הוי שפיר כולל גמור. משא"כ בקונס כללי כיון דאפשר היה לומר קונס על הבעל לחוד. אלא דהיא כללה גם לאחרים עמו בכה"ג ל"א כולל לר"ל. זה אינו. דאין זה כוונת התוס'. דא"כ בפשוטו הו"ל לחלק. דנשבע שלא יאכל נבילות ושחוטות דהיי יכול לאסור השחוטות לבד ואינו מוכרח לכלול הנבילות. משא"כ בהקדש דח"א לחלק החלב מעל הבשר. ולא הוי להו להזכיר ולחלק בין אם אוסר על כל העולם אם לא. ע"כ דכוונתם בפשוטו דחילוק רק בין אוסר על עצמו לאוסר על כל העולם. או דבשבועה דהאיסור כל יחל דברו. היינו האיסור שאסר עליו בדבורו. זהו מקרי איסור ע"י עצמו. אבל הקדש דהאיסור הוא המעילה. אף שבא מכח הקדשו. הוא כמו איסור אחר. בין כך ובין כך גם בקונס כללי הכי הוא דאוסר על כל העולם, וא"כ י"ל דיש מעילה בקונמת וא"כ מעיקרא ל"י לקושיית רומ"מ. וד"ק. ואף דהכא אסרה התשמיש על עצמה ולא על העולם. מכל מקום י"ל דאיסור מוסף לא מקרי איסור הבא ע"י עצמו, ידדו:

עקיבא במ"ז הרב רבי משה זצלה"ה

סימן קס"ט

לבני חביבי כנפשי ולבני הרב רבי שלמה נ"י
אשר הקשה לי בני בדברי תוספות ראש השנה (דף ו') דר"ל לומר דר"י דס"ל השמר דעשה לאו. לרע"ק דסבירא ליה ושמרת את החוקה קאי אפסה. הוי מלות פסח בלאו אם כן ממילא לר"י דסבירא ליה כריה"ג דושמרת קאי על תפילין. ומה"ט אמר דהמניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בלאו ה"כ באינו מניח

לחביי ממילא ליתא לפירכתא כש"ס. דהא חביי סבירא ליה בשבת (דף ס"ב ע"א) דר"מ ור"י סבירי להו נשים פטורות מתפילין. וללע"ג:

ועד הדקדוק הנ"ל לחאמי שיר קדושת היום. י"ל למח דנחשקתי לר"י דס"ל דסומא פטור ממלות אם מ"מ מחוייב בכל להוין רק מעשיות פטור. או דפטור גם מח"ל. ומלאתי בספר המבריע להרי"ו (סי' ע"ח בהגה"ה) דדיבר מזה. ונראה ראייה מתוס' דס"ל דחייב בלאוין. ממ"ש ר"ה (דף ל"ג) ובערוזין (דף ל"ו) די"ל דסומא מברך משום דחייב במלות דרבנן ולכחי מברך והא מה דמברכין על מלות דרבנן אמרינן בשבת (דף כ"ג) היכן לנו מלה תסור. והא סומא נס מזה ופטור. אע"כ דחייב בלאוין. מש"ה חייב בלאו דלא תסור וכוונתי בזה להטורי אכן מגילה (דף ל"ד) וכיון שכן דהסוגיא דקדושין דפריך לר' יסורא. ולדידיה לא הוי מלי למנקט דשלש כתובים הם על ידי קדושת היום. דנראה כי היכי דרשינן דנשים חייבות במלה דכל שיטתו בכל האבל. וכן חייבות בקדושת היום דכל שיטתו בשמירה. ה"נ בסומא חייב ב' מלות אלו מכת הסיקס הסוא. וא"כ מלה וקדושת היום לא חייבת לר"י לר"י חייב סומא ואייתר רק קרא דהקסל. והוי רק כמו כל ב' כתובים דמשום יתור חד קרא מ"מ ילפינן. לוא הולך למנקט שמחה דחייבת ב' כתובים שמחה והקסל. ונכון לכאורה:

אורם מסדרנה ב', כי לריכוס אחתו למשכנוי נשיטו ליישב כוונת חוספות בקושייתם להסיר תמיהתו העומה הזכר לעיל.

לחביי ממילא ליתא לשרכתא כש"ס:

גם הקשה לי חכם אחד על תירוצי דתוס' לחביי מרפיון קדושת היום. הא חביי אמר בצבורות (דף כ') דנשים חייבות רק מדרבנן בקדושת היום. ודוחק לומר דחביי חזר בו וקבלה מרבא. גם הא מ"מ גם ל"ס"ד לחביי מה ה' מתרין על פרכתא כש"ס דקדושין דהא ליכא שלשה כתובים.

ורזה אמרתי דאין כוונתם בקושייתם ציחוד לחביי אלא דכוונתם דלפי משמעות סתמא דקדושין (דף ל"ד) דקיי"ל לחביי וכדס"ל בן הראש"ד בהשגותיו ריש הל' חגיגה. וכן מפשט פשיטא ליה להכ"מ שם. עד דהולך לתרין דברי הרמב"ם להלילו מהשגת הראש"ד. א"כ י"ל דגם תוס' ס"ל בן. ולזה קושייתם לפי הסלכה דקיי"ל לחביי דאשה בעלה משמחה. ולזה תירוצי שפיר דמלרפיס קדש.

ולחביי דלא סבר דנשים חייבות בקדש"י ד"ת. לחביי לשיטתיה בשבת (דף ס"ב הנ"ל) ממילא לפרכתא כש"ס הנ"ל ליתא כ"ל. ולדידן דקיי"ל בשבת שם דנשים עם ב"ע. ופעמייהו דר"מ ור"י ע"כ משום דס"ל נשים חייבות בתפילין. אף דקיי"ל לחביי דאשה בעלה משמחה הא אן קיי"ל כרבא בצרכות דנשים חייבות בקדש"י ד"ת. ונכון.

ורפ"ז הדרא דקדוק חזק הנ"ל למקומו. אחא לא נקט הש"ס קדש"י שכן הוא לפי הסלכה. ולדברינו הנ"ל יחא. והיינו ד"ל ביסוד מלחא דרבא בצרכות דנשים חייבות בקדש"י ד"ת. דכל שיטתו בשמירה. היינו דס"ל לר"י דהשמר דעשה לאו. ולתוס' ר"ה בודאי יחא דכל השמר דעשה לאו. ואף לתוס' דערובין השמר דעשה היינו בתפילין דהוא ענין שלא להניח תפילין בזה אף דכתב בלשון עשה סוי לאי. ה"נ בשמור יום השבת לקדשו. דהיינו לקדשו לשבות ממלאכה שלא לעשות אבל לר"א דס"ל דמ"מ גם כה"ג סוי רק עשה, ה"נ דשמור יום השבת דכתב בלשון עשה. ועי' ברא"ס פ' משפטים בפסוק ובכל אשר אמרתי אליכם תשמרו. דהקסל להרמב"ן דהשמר דעשה עשה אף דרשינן כל שיטתו בשמירה. הא שמור ג"כ עשה ונשים פטורות בו. וכ"כ הרא"ס פ' יתרו בפסוק זכור את יום השבת. א"כ עכ"פ לר"א לא שייך למדרש כל שיטתו בשמירה. דהא השמר דעשה עשה. וסוי עשה שה"ג דנשים פטוירי. אלא דרבא ס"ל כר"י כאשר נראה דבדלתי סובר בן. כיון דר"ל ציומא (דף פ"א) ס"ל דהשמר דעשה עשה. ממילא דרשינן לכללא דכיל רבא בכילא רבא ציומא (דף ל"ו) דהסלכה בכל מקום כר"י לגבי ר"ש בר משהי תלם. וכיון שכן למה דיחאנו דפרכתא כש"ס בקדושין למ"ד תפילין מ"ע שלא הז"ג.

דבדקדוק נקט בן הפרכתא רק לר"א, מש"ה לא הו"מ למנקט בשינויא קדש"י, דהא לר"א באמת ליתא להיקשה זו דכל שיטתו בשמירה כ"ל והולך למנקט שמחה. והיינו דר"א יסבור כר' זירא בר"ה (דף ד')

דנשים

מניח תפילין ביום עובר בלאו. [והא ללא נקט ר"י בן. ל"ל דבזה לא לקי. דהוי לאו שאין בו מעשה] א"כ בן יקשה מסוגיא דערובין (דף ל"ו ע"א) דמוכחי מתנהא דמיכל בה כושי דס"ל שבת זמן תפילין. דלמא ס"ל דלאו זמן תפילין ודרש ושמרת כריה"ג והוי הנחת תפילין בלאו. מש"ה אשה חייבת כמו כל לאוין שה"ג. זה תורף קושיית בני נ"י:

לענין אין בזה כ"כ קושיא. דהא היזק דסוגיא דערובין שם קאי לר' אלעזר. כדאמרינן שם בסמוך מקודם. הא דתנן הפסח ומילה מ"ע אחי גם כרע"ק דהשמר דעשה עשה. א"כ מה דוחק. אם גם כך הוכחה ממיכל קאי לר"א. ודחי לה שם דאף לר"א ליכא ראייה. דלמא סבר כרבי יוסי דנשים סומכות רשות:

וא"י דקושיית בני נ"י יחול על הא דמסקינן שם אלא הא הוי תנא סוא דהניח המולא תפילין וכו'. ומאי ראייה י"ש. דלמא ר"מ ור"י סבירי כריה"ג ונשים חייבות בתפילין מכה הלאו. והא דרשאי להכניס תפילין היינו למלות לריכות כוונה ועכ"פ שלא בזמנו לא הוי כלום בלא כוונה. והוי כמניח ראוות בעלמא. והלאו רק בזמנו לשם תפילין. ואי דגם זה אולא לר"א. מ"מ יסאך הקושיא בש"ס לר' יוחנן מאן הא הניח דסבר שבת זמן תפילין:

אבל באמת ג"ל לא קשיא. דהא תוס' שם ד"ה לא ס"ד. כהנו בסה"ד דלא מתרלא מלחא דר"מ זוג אין עפי לא. אע"כ דסבר שבת זמן תפילין. או דל"ה מקום י"ש בראש להניח ב' תפילין.

וא"כ הא דלא דייק בן הגמרא מהך דטפי לא. היינו משום דהיה אפשר לומר דל"ה מקום י"ש בראש. מש"ה נקט הסוכה יתור מהא דבאשה ל"פ. והיינו דקאי לר"א וכנ"ל. ולר"י באמת נימא הך הסוכה ממה דטפי לא:

וברא"ה אחינא ולעמעך לחביי דסבר בשבת (דף ס"ב ע"א) דר"מ ור"י סבירי באמת דנשים פטורות מתפילין.

אלא דתכשיע לר"י הוי תכשיע לאשה א"כ יקשה מאן הא הניח דסבר שבת זמן תפילין. ומה דיתרין לחביי ה"נ יתרין ר"י. ובאמת ליכא קושיא. דהא נימא דר"מ ור"י סבירי שבת לאו זמן תפילין. ואפ"ה טפי לא. ממילא ליכא לפרכתא כש"ס דמתיקרא על מתני' דמכניסין זוג זוג מאן הא הניח דסבר שבת ז"ת. דבאמת גם מתני' לא סבר ז"ת ואפ"ה זוג זוג דוקא כדס"ל לר"מ ור"י. ומתני' מני ר"מ ור"י זוג אין עפי לא. יהיה מאיזה טעם שיהיה:

ועי"י דברי בני הגנ"י נתיישב לי היטב דברי הש"ס קדושין (דף ל"ה ע"א) הניחא למ"ד תפילין מ"ע שה"ג וכו' מאן שמעת ליה דתפילין הוי מ"ע שלא הז"ג. ומעולם נתקשיתי. הא למ"ד תפילין מ"ע שלא הז"ג היינו דמוכח בן מהך דר"מ ור"י צעירובין דע"כ ס"ל דנשים חייבות בתפילין וכו"מ רש"י שם להלן. א"כ למאי הולך הש"ס להאריך למ"ד תפילין הוי הז"ג או שלא הז"ג. ליתא בפשטו.

הניחא למ"ד נשים פטורות מתפילין אלא לר"מ ור"י דס"ל נשים חייבות בתפילין מח"ל. יהיה מאיזה טעם. למה לר"י למנקט עעמא דידכו. [אב"ה עיין מ"ש מזה בהקדמה]:

ולפי הנ"ל יחא. והיינו דלר"מ ור"י יש ליתן ב' טעמים. דלר"י דהשמר דעשה לאו. יש לומר דעמתייהו דנשי' חייבות בתפילין דהוי לאו. ולר"א דהשמר דעשה עשה. ע"כ הטעם דהוי מ"ע שלא הז"ג. והנה לר"י דחמר דהשמר דעשה לאו. ואנשים שאין מניחים תפילין ביום עובדים בעשה וקשרתם לאות ועל לאו דהשמר. אבל נשים י"ל דמקשינן תפילין לח"ת. דהיינו העשה וקשרתם דסמיך לעשה דח"ת לחגמוירי דנשים פעוירי מעשה זו. ואם אינן מניחין תפילין עובדים רק על הלאו דהשמר אבל לא על העשה. וממילא שפיר י"ל דגם ר"מ ור"י ס"ל העשה דהקשה כל התורה לתפילין דפטרו מכל עשיות שה"ג. לוא נקט הקושיא. אם טעמם דהוי שלא הז"ג. והיינו לר"א דהטעם משום הכי סוא. ולדידיה הקושיא הוי אבל לר"י באמת ליכא קושיא:

ובזה נתיישב לי עוד מה דנתקשיתי בסוגיא דקדושין דמשינין דהוי מלה שמחה והקסל ג' כתובים, אחא שיר קדושת היום.

וציחור למ"ש תוס' לחביי דקאמר אשה בעלה משמחה. ע"כ בג' כתובים הם מכת קדושת היום. אם בן בודאי תמוס אחא נקט הש"ס מזה דחינו לכ"ע. הוי ליה למנקט קדושת היום דהוא לכ"ע:

ובמברר ר"יית לומר. דבאמת לא זכיתי להכין קושיית תוס' הא

דגשים חייבות בשמחה. ולדין דקיי"ל כאזני דאשה בעלה משמח
הא קיי"ל כריי דהשמר דעשה לאו, ופיר מלפנים קדמ"ו וגם לר'
יוחנן מניילא ליחא לפרכת הש"ס וכזכר לעיל ודוק.

ובזה נתיישב לי היטב עוד דברי תוס' ר"ה שסתכלנו במה דהקשו
שם הא ר"י בעלמו מוקי ברית כריתות מתני' דשם כרע"ק,
ולכאורה אין קושיא כ"כ. דהא מסקינן במכות (דף י"ג ע"ב) דקרצן
לא בעי אזכרה. [ובחינוך להרא"ה (מלוה מ"ח) כתב הרי כלל
בעיני שכל שיש בו כרת או מיחה יש בה לאו. ותמוה. הא מסקינן
בסוגיא דמכות דכרת, לא בעי אזכרה] והא דקתני חוץ מפסח ומילה
היינו דלחקיקש כל התורה לע"ז דהוי בשוא"ת. אבל לאו הם קום
ועשה. ור"כ י"ל דמה דקתני הפסח ומילה מ"ע. היינו שהמלוה
בקום ועשה אבל לא לדייק דהוי רק עשה ולא לאו, ובסוגיא דקדושין
(דף ל"ו) דפניך על סך מחני' ללא כרע"ק י"ל היינו לרבינא במכות
שם דקרצן בעי אזכרה. ומתני' דכריתות היינו דפסח ומילה אין
בהן אזכרה. אבל לריי י"ל דכובר כרבה, מש"ה מוקי שפיר
מתני' כרע"ק דמ"ע היינו שהן בקום ועשה. ובתוס' זכחים (דף ק"ו
ע"א ד"ה דארבא) הקשו כזה על פרכת רבא שם דנילק בקו' ממוחרי.
והירלו דמ"מ ליטנא דמתני' דייק שהן מ"ע. משמע הלשון דאין
בהם אזכרה. מ"מ הוי רק דקדוק בעלמא. ופשיעא דיש לומר
דריי לא חש לדקדוק זה וכמדומה ראייתו אחר כך כן בשער המלך
בבל' תפילין:

ורפי הנזכר לעיל יחא. ולכאורה קשה על ר"י דסבירא ליה
כריה"ג דושמרה קאי על תפילין משום הכי אמר כל המניח
תפילין אחר שקיעת החמה עובר בלאו. אם כן ממילא במטעם מלות
תפילין עובר בלאו וגשים חייבות, הא סתם משנה בברכות (דף כ"ח)
דגשים פטורות מתפילין. ובהכרח דמתני' סדר כרע"ק דושמרת קאי
לפסח. והא ר"י ס"ל בכל מקום דהלכה כסתם משנה. ור"ל דס"ל
כסתם מתני' ריש כריתות דפסח ומילה מ"ע. והיינו עשה ממש.
ומוכח דהך מתני' לא ס"ל דושמרת קאי אפסח וקאי אתפילין. ופסקתריי
כסך סתמא. ואי דמ"מ מאי חולמא האי סתמא מהאי סתמא. י"ל דבתרי
טורים יש סדר למשנה כמ"ש הכ"מ (פ"ע מהל' רולו) ובכפות המרים
בתוס' סוכה (דף ל"ו) הוכיח דתוס' שם ס"ל כן. ור"כ סתם דכריתות הוי
סתם בחרא. ולזה שפיר הקשו תוס' דהא ר"י בעלמו מוקי לביכרע"ק.
ואי דס"ל דמה דקתני פסח ומילה מ"ע. היינו בקום ועשה. ממילא ליכא
ראיה ממתני' זו נגד מתני' דברכות. ויקשה לר"י ממתני' דברכות, אש"כ
דס"ל דסתמא דכריתות פליג דמ"ע היינו עשה ממש בלא אזכרה ואחיה
ללא כרע"ק ולזה שפיר הקשו דהא ר"י בעלמו מוקי לה כרע"ק.

ובעיקר דברי בני הגנ"י. דמפשט פשיעא ליה דלר"י דהשמר
דעשה לאו. וקרא ושמרת קאי על תפילין נשים חייבות
בתפילין. לענ"ד אינו מוכרח. דיל' דאזכרה דעשה היינו דהעיקר
הוא העשה. והאזכרה לא על גוף המלוה רק אזכרה על קיום העשה.
שחם לא העשה כחייב שגך לקיים העשה אחר עובר בלאו. וזהו האזכרה
מי שמחוייב בעשה ואינו מקיימה. אבל לנשים דעיקר העשה ליחבה
גבייהו. גם האזכרה ליכא עלייהו. והדבר נריך הכרע. כן נראה
לעניית דעתי. אביך אזהבך אהבת נפש.

עקיבא

בשולי המכתב

זבחים (דף ע' ע"א תוס' ד"ה יבא וכו') איסור מוסיק. המיחני
הא נבילה כולל הוי לא מוסיק. ואי כוונתם שנתוסף
לגבוה. הא י"ל דלצטרך קרא לבהמה בעלת מוס. דבל"ז אסורה לגבוה.
ואריך עיון גדול.

סימן קע

על קושיא הגיל' תשובת בני הגנ"י

מתוך החומר שהחמיר אבא מארי נ"י בסוף דבריו על תוס'
(דיל' דלצטרך קרא לבע"מ) הקלתי לי בחמלה ליישב בדרך
פפול קצת. ואומר דלא מלאו תוס' די ספק בזה משום דלכתי
תיקשי למאן דאית ליה בכולל אחע"א. והוא דניקום ונדון כך. בהמה
נבילה

זו בעלת מוס אסורה לגבוה משום מוס שבה. עכשיו כשתחזקנה נאסרה
לגבוה גם משום נבילה. דאין לומר בזה אין איסור חע"א. דהא
נבילה מוסיקא הוא דנאסר גם להדיוט. נחזור ונדון דגם החלב של
בהמה זו אשר עליו לא נתוסף מאיסור נבילה כלום. דהא בל"ז אסור
להדיוט. מ"מ גם עליו חל איסורו של נבילה לגבוה מטעם כולל.
דמנו דנאסר הבשר והאימורין לגבוה נאסר גם החלב. נשוב ונדון אחר
דחל נבילה על החלב לגבוה חל עליו גם להדיוט מטעם מוסיק. דלחוסף
לגבוה אהוסף גם להדיוט.

ואינני זו מפשטות הפשט. דקושיית תוס' למאן דאית ליה
איסור מוסיק. אלא דקושיית דרך וכו' תימא. וכו' דלצטרך
קרא לבע"מ. מ"מ אחרי שיש כאן מוסיק תיקשי עכ"פ למאן דח"ל
כולל. ואין תימא כ"כ אש קלרו בלשונם לדחות מה דהוי אפשרי
לחרץ אחר שבל"ז שנו לנו רבותינו כאן בדרך קלרה. כי לא הגידו לנו אחיה
מוסיף יש כאן

ואי תיקשי ח"כ הו"ל לסקשות בפשוט דנבילה הוי כולל ולמה שבוך
לסקשות מקרוב. ואתו ומקשו מגבוה ממרחק, י"ל כיון דחזו
דסברת הש"ס פרק ד' אחין (דף ל"ג ע"ב) דגם מאן דח"ל כולל.
היינו רק דבאיסורים שוים לא בקל על חמור [כמבואר בתוס' שם ד"ה
ח"ר יוסף]. מש"ה לא הוי קביא להו בפשוטו. משום די"ל דנבילה על
חלב הוי קל על חמור דחלב בשרת. ע"כ הקשו ממוסיף דגם בקל
ע"ח חל. מיהו אחר שנוסד איסור שיש כאן מוסיק שפיר קשיא מהאי
כולל דכתיבנא דלגבי גבוה אין כאן חומר דחלב, ומה שאנו דנין דיחול
נבילה לגבוה על מוס לגבוה שפיר חל בכולל דהא איסורין שוין הן.
ואית הא לקושיא זו מכולל י"ל שפיר כתיבן הוי תימא שכתבו בתוס',
דמה שדחו דחלב הוטר מכללו. הלא רלוס דחלב לא הוי
חומר דאוקי נגד החומרא דכרת הקולא דהוטר מכללא. ואכתי מוסיק
בקל ע"ח מנא לך למילף. ור"כ על כולל זה דכתיבנא דהאיסורים
שוים שפיר י"ל דילפינן מיניה. והיינו מדחל נבילה לגבוה על מוס
לגבוה דהא גם לכשתרס לומר דעממא דקרא כפשטיה. דנבילה להדיוט
חל בכולל מנו דחל על הבשר להדיוט. נ"מ איכא למילף מיני' דבאיסורי'
שוים חל בכולל.

ותו דהיסדר הקושיא לדוכסה. דהו"ל להקשות בפשוטו דנבילה
הוי כולל. ואי דהוי קל ע"ח. הא כפי מה שדחו האי וכו'
לא מקרי חלב חמור והוי איסור שוה עס נבילה.

אומר דזה לא קשה ולא מידי. והוא דבאמת גם נבילה איכא
חומר ואיכא קל. החומר דמטמא והקל דהוטר מכללו אלא
כהנים במליקה, אך האי קולא וחומרא דנבילה לא מוכרע לן.
וכנראה תוסף דברי תוס' פרק ד' אחין שם דסברת אלו רפיא
בידיהו ואם כן בידינו לנטות בהן הנה והנה. ויש לפנינו בזה שלשה
דרכים. דרך אחד דנבילה אינו לא קל ולא חמור. דאוקי הקולא שבו
נגד החומר שבו. וזהו הדרך שדרכו בו תוס' פ"ד"א שם. דמש"ה
הוי איסור שוה עס איסור חלב. דאוקי קולא ידיה בהדי קולא
דחלב וחומר ידיה בהדי חומר דחלב. דמאן לימא לן דחלב חמור שהוא
בשרת. דלמא נבילה חמורה דמעמא. דרך שני דנבילה מקרי קל
לגבי חלב. משום דעוממא גבי איסור לא חשבינן לחומר. ור"כ חלב
אית ליה חומר נגד הקל שבו. ונבילה ליכא חומר נגד הקל שבו.
ומקרי חלב חמור נגד נבילה. דהך השלישי דלא חשבינן לקל מאי
דכותרת נבילה במליקה. דכהנים משלחן גבוה קבו. ור"כ חלב אית
ליה קולא נגד החומר שבו. ונבילה חומרא אית לה וקולא ליה לה.
ומקרי נבילה חמור לגבי חלב:

ורפי אין במקרא זה לא מה שממנו. ולא מה שעליו, ראוי דאין
להקשות עליו. ואין ללמוד ממנו. דאש נבוא להקשות בפשוטו
קרא למה לי תיפוק ליה דנבילה הוי כולל. נשיב דנבילה הוי קל
לגבי חלב. וכדרך השני, ואם נבא להקשות למא קל ע"ח אינו חל
בכולל ואמאי ינלף מנבילה דחל על חלב, נשיב. שאני נבילה דהוא
איסור שוה עס חלב וכדרך ראשון. וכשתרס ללמוד מיני' דבאיסורי'
שוים חל בכולל. נשיב ונאמר שאני נבילה דהוי חומר על קל
וכדרך השלישי.

ומעתה הרי זה נכון. דמש"ה לא הקשו תוס' בפשוטו דנבילה
הוי כולל דהא י"ל דהוי קל ע"ח, וכשתקשו מכולל לגבוה
נבילה

כמו החוהו, דהא איכא בחלמנה חומר דאסורה גם למשוח מלחמה
 [עיי"ש בחוס'] דזה עלמו הדברים שדברנו, דהין זה משום חומר
 שבחלמנה מה דליחא בחחוהו, דמה דמשום איסור לחוחו מותרת
 זו היא משום דלאו לחוחו היא, ואין זה קלות האיסור, כי
 קאמינא אנה כדון דידן. דחלב כיו חלב גם גבי גבוס. מ"מ
 התירוהו התורה אליו מש"ה נקרא נבילה חומר. דלוחו אסרה התורה
 לגבוס והחלב לא אסרה לו :

וברברי תוס' חולין (דף ק"א ע"א) ד"ה מאן האי תנא וכו' יש לי
 דקדוק, דהא כל קובייטת לכאורה רק על לשון הש"ס
 דהול"ל מאן האי תנא דבאיסור מוסיף איסור חל ע"א לית ליה,
 דאלו על התנא עלמו אין קושיא כ"כ, ד"ל דאין ה"ג דגם מוסיף
 לית ליה, ואף דמוסיף עדיף מכולל, והאי תנא הא לית ליה כולל בחמור,
 י"ל דבאמת כש"כ דלית ליה מוסיף בחמור, אבל מ"מ מוסיף בשוים
 לית ליה, ד"ל דזהו גריע מכולל בחמור. וא"כ היה די לומר בחירו"ס.
 דחפשי דסבר כמ"ד דגיד נמי חסור לגבוס. והיינו דאיכא למימר
 כן ומש"ה לא היה יכול לומר מאן האי תנא דמוסיף לית ליה. דמנא
 לן זה? אבל לא בלשון החלט. דבאמת סובר כן. ואולם לפי
 יסוד זה ניחא. דמוכרח דסובר כן. דחל"כ ה"ה דגיד שרי לגבוס
 א"כ אף דלית ליה להאי תנא איסור מוסיף. מ"מ כיו נבילה עכ"פ
 חמור לגבי גיד משום החוספת שבו שאסור גם לגבוס. ויחול עליו
 מטעם כולל בחמור. ובתוס' חולין (דף ק"ג ע"ב ד"ה ושהני הכא
 וכו') דשאיני נבילה דמטמאה. ולכאורה קשה. הא גם צ"ח
 חמור דאסור בהנאה, ודברי רמב"ם בפירו"ש המשניות כריסות מ"ש
 בנקודה נפלאה מועילים דלא יקרא מוסיף ע"ז. אבל עדיין חומר
 הוא להחוס' חולין (דף ק"א ע"א ד"ה איסור כולל) ולדברי ינחא.
 דגם בנבילה איכא חומרה דמוסיף כ"ז צ"ח מוסיף עוד שמטמאה :

ואורם מדברי תוס' פרק ד"ה הנ"ל יש לי לדקדק סיפון זה. דשם
 אחר שהקדמנו דכולל אינו חל בקל על חומר הקבו מנבילה
 דחל על גבוס, וטרחו למנוח חומר בנבילה נגד חומר שבחלב ולפי
 יסוד הנ"ל היה להו לומר בפשיטות דנבילה חמורה שהרי החמירה
 התורה בה לאסרה גם לגבוס. ונהי ד'החוס' דהכא חולקים ע"כ
 על תוס' דנבחים. וסוברים דנבילה לא מקרי מוסיף. [דאלו
 מקרי מוסיף לא היה התחלה לקובייטת, דהא מוסיף חל גם בקל
 על חומר] היינו משום דסוברים התם שורים לאו לגבי מנבח קיימי.
 ואין נבילה מוסיף בחתיכה זו, אבל מ"מ חומר מקרי ככל, אבל
 לעכ"ד מ"מ אין לזוז מזה היסוד. ויש לי רחוק, דהא לר' יהודה
 חשוב גיד איסור חומר משום דלכני יעקב נאסר, וכדאיחא ברש"י
 חולין (דף ק' ע"א ד"ה ומשני א"ג) הרי דמשום החוס' לגוף מקרי
 חומר. וכש"כ הוא דהא התם חומר מקרי משום שהיה אסור בחיזה
 זמן הקדום לגוף אחר, אף דעתה אינו אסור ולא יסיה אסור לו
 עוד בשום פעם, דהא לכני יעקב נאסר ולא לכני נח. מ"מ מקרי
 חומר [עיי' תוס' חולין (דף ק"ב ע"א) ד"ה ור"י] כש"כ נבילה דעד
 היום אסור לגבוס. דיקרא חומר על ידי זה :

וסבור הייתי ליישב מה שפקשיתי על החוס' דפרק ד"ה. ד"ל
 דמש"ה לא כתבו דנבילה חמורה מחלב משום דאסור
 לגבוס, דסוברים דליכא למחשיב לקולא מה זחלב שרי לגבוס כיון
 דמזותו בכך. אבל זה א"א לחמור, דא"כ גם הקולא שבנבילה
 דהותר מכללו אלל מליקה ראוי שלא לחשבו לקולא. דהא זהו נמי
 מזותו בכך ואם כן על קובייטת דנבילה מקרי קל משום דהותר
 מכללו אלל מליקה עולם נכון הסודין, דלעומת זה יש קולא
 בחלב דשרי לגבוס :

עוד כ"ל ליישב המיתה אבא מארי נ"י בחופן יוסר קרוב קלת.
 דיהיה קובייטת רק ממאן דה"ל מוסיף לחוד. תשום דסוברים
 דגם צבע"מ מקרי נבילה מוסיף, והוא דמדברי תוס' אלה להדנו
 דגם אם האיסור השני בהיותו, וכמו שהיא עכשיו לפנינו אין בו
 חוספת איסור אלא דע"י שינוי שאפשר שיפול בו בזמן העהיד יסיה
 אז מוסיף איסור, כבר נותנים לו מעתה דין מוסיף לחול על איסור
 שקדם לו, דמכדי קרא בבסמת חולין מיירי, ומה מוסיף לגבוס
 שייך בו עכשיו. אע"כ כיון דחפשי שיקדישה ויהיה בה חוספת
 איסור

נבילה על בעלת מוס ליכא לתרוי כהאי וכי תימא לומר דילפיין
 מיניה. דתיקשי מנא לך למילף מזה. כיון דחלב הותר מכללו ואיה
 ביה קולא נגד חומר הכרת שבו. אם כן יש לומר דנבילה מקרי חומר
 גבי חלב. דחומר איה לה דמטמאה. וקולא לית לה דכהנים משולחן
 גבוס קזבו : ותילף מיניה כולל בחמור על קל. ועדיין כולל בשוים
 מנא לך :

אף כי רחוק שכוונו החוס' לכל זה. לא חדלתי מהעלות הדברים
 לפני כסא כבודו דמר אבא מ"ו נ"י חולי עלם הדברים יכונו
 בעיניו. משום דנפל בלבי ספק לדינא. והוא. אי אמרין חרי ותלתא
 מנו דדין איסור הע"ה. ונ"מ לכאורה בהם הי' לפניו תלנים וענבים שלו.
 ואמר קונס תלנים חלו עלי וענבים חלי עלי ועל פלוני. וחדר ואמר קונס
 ענבים חלו עלי ותלנים חלי עלי ועל פלוני. דעל התלנים לכאור' וודאי
 הייב שהים משום דקונס שני כיו איסור מוסיף (דהא אף בכולל דקיל
 ממוסיף אינו אמר קונס תלנים עלי וחדר ואמר תלנים וענבים עלי
 הייב שהים על התלנים) מיהו יש לספק אם הייב גם על הענבים
 שהים. דבהו ליכא מוסיף בקונס ב' שאמר. חולי מ"מ חל בכולל,
 דאחר שחל הקונס ב' על התלנים מדין מוסיף נשוב ונאמר מנו דחל
 על התלנים חל נמי על הענבים מדין כולל. ואינו זכר לפי שעה
 מקום לפשוט זה וספרים אין בידי פה מאדלין כי היא עיר נכרית.
 כ"ה גמרה חולין אשר בהיק הטלית. ואולם אם יסכנו הדברים
 שאמרתו יש לפשוט כדי שלא תיקשי קושי' החוס' לומר דלא אמרי' חרי
 מנו בחחע"ה.

עוד יראה לי ליישב כעין דרך זה ובאופן יוסר ק"ר. והוא דלדעתי
 העניה. כל איסור מוסיף יש בו נמי חומר נגד האיסור שבה
 עליו לחול. דהאיסור ראשון לא אסרתה התורה אותו כ"ה לגוף זה.
 וזה השני הבה עליו החמירה בו לאסרו לזה ועוד לגוף אחר. והרי
 זהו עלמו החומר (ולפינו דבר עוד בזה היסוד) גם זאת מסתבר
 דכל שאנו בחים לדון במעלת החומר אין לנו לדון על החיכה זו
 כ"ה על האיסור ככלל. ראוני אף דבחיכה זו שאנו דיין עליה
 לא יוסיף איסור השני מאוב. מכל מקום כיון דבמקום דליחא
 לאיסור השני בים לו מקום לחול. הוא אסור לגוף שאין איסור
 הראשון אסור עליו. כבר נודע לנו שאיסור זה השני חומר
 להחורה. ומבואר מעתה דנבילה איה ביה חומר לגבי חלב.
 דאסרתה התורה גם לגבוס. ואף אם הוא חלב של בעלת מוס.
 מ"מ החומר שבנבילה להיכא חולי :

וביין שכן ניחא קובייטת החוס' על דרך הנ"ל. דתחילת הקושיא
 ממאן דה"ל איסור מוסיף. ובדרך ובי תימא, וכ"ה דאלטרין
 קרא לבעלת מוס. מ"מ (אחר ההקדמה דנבילה הוי מוסיף) תיקשי
 למאן דה"ל כולל. דנהי דבפשוטו ליכא קושיא מכולל. משום ד"ל
 דנבילה הוי קל לגבי חלב. מ"מ תיקשי אחר שבצלמא יש חוספת
 איסור בנבילה מה שאינו בחלב. והיינו לגבוס. א"כ יש בו נמי חומר
 ושוה כמו חלב. דנואן לימא לן דחלב חומר וכו', וכ"ה דילפיין מיניה.
 ז"ה, דהא חלב הותר מכללו. ויש בו קולא נגד החומרה שבו. וממילא
 הוי נבילה חומר מחלב ועדיין מנא לך כולל בשוים :

וארברה קלת בפרע זה שהנחנו. דכל מוסיף יש בו נמי
 מעלת חומר. דיקשה עליו לכאורה מריש דברי
 החוס' פרק ד"ה שהבאנו לעיל. דהם אחר שכתבו דגם מאן דה"ל
 איסור כולל. מ"מ בקל ע"ה אינו חל, כתבו, מיהו מוסיף בקל על
 חומר נמי חל. ולא רתנו עמם לדבר. ולפי היסוד זה. הול"ל מלחא
 בטעמא. דבמוסיף אם דהוא איסור קל מ"מ אינו קל ע"ח. דהא
 איכא חומרה נגד החומרה. שהחמירה בו התורה לאסרו עוד לגוף
 אחר, אבל בחמת ק"מ. דהא החוס' הביאו ראיה לדבריהם מאיסור
 אשת הים דחל לר' יוכי על חמותו. ושם ודאי לא שייך דיש חומר
 בה"א נגד חומר שבהמותו. דחמותו אכירה רק עליו. וא"א מוסיף
 הוא ואסורה לכל הטולם. דז"ה דמה דחמותו מותרת לעלמא לאו
 משום קלות היסורא הוא. אלא משום דליניה חמות להם, ואלו
 היה במליאות שהיה חמות לכל הנופים חלו. אשר היא עליין
 בחיסור ח"ה, היתה משום איסור חמות נמי אסורה לכן. והיינו
 נמי מאי דליחא בפרק עשרה יוחסין (דף ע"ב) דכה"ג בחוחו חלמנה
 קרי חלמנה קל לגבי לחוחו, ולא תיקשי לפי יסוד הנ"ל יהיה שיה

ומ"ש הרמב"ם דלררף לחזור ולקדשה שיחיה קדושין שאין בהם דופי , ר"ל כיון דבחלוני שפחה לא חייבה הסורה כ"א אשם אלתא כל שלא קידש כולה לאו קדושין גמורים נזכו בנו ה"ל :

סימן קעא

לבני חביבי כלבבי הרב רבי שלמה נ"י

אשר חושש בני שהוא לי לכבוד להשיב. האמין כי הוא חיי רוחי. כי בעת שאני כותב אליך מלווייר אלני כאלו דמוחק עומד לפני ופניו אל פניו אדבר אהך. וכבר לקחתי סיוס גליון להשיב על תשובתך וכאשר כתבתי שמונה או עשר שורות הגיעוני כמה מכתבים אשר היה תשובתי נחולה לכורחא שעה והפסיקוני, ומן עתה עד לאת הדואר לא יכול הזמן להשיב על דבריך העמוקים בענין עמוק דכולל ומוסיף, ואשיב רק על דברי בני בדברי הרמב"ם. אם ילדה אשתך נקבה, אשר הם דברים נכונים ודפח"ח, אף לאינו דומה כ"כ להסם, דחלוני שפחה לאו בת קדושין בעלמא הוא, וכל ה"ל שיש בו שייכות ספיסת קדושין נתקדש, משא"כ בזה דחלוני דהיא האם בעלמא בת קדושין אלא דעכשיו ח"י לקדשה כיון דנשואה לבעל, ו"ל דמקרי ח"י אשה, מ"מ נ"ל ר"ח לדברי בני מהא דר"י רפ"ג דקדושין אפילו קדושי מאה תופסים בה, דכל חד וחד רווחא לחברי' שביק וע"כ הא דלא הוי ח"י אשה, היינו דמ"מ קדש כולה לאחר ל' אלו לא יבא אחר לקדשה בנתיב, וכמ"ש הר"ן דמה"ע לא מקרי שויר בקדושין, ואינו דומה לחוץ מפלוני, ואך התייבא על הראשון, אבל על השני יקשה, הא אינו יכול לקדש רק מה ששיייר הראשון, וסווי ח"י אשה, אע"כ כיון דח"י לקדש ביותר מהכי :

מ"ב עדיין דברי בני לריכוס תיקון, לפי הגורסין במתני' דואם הוכר עוברה מקודשת ודנרסא מפ"י הרמב"ם בפירוט המשניות דהיה לו הגרסא כן במתני' וכן להרע"ב, ועי' בחו"ע ש"ט, א"כ יקשה לרבא דאמר בניטין (דף מ"ג) מקדש ח"י שפחה וה"י ב"ח לא תפסי קדושין משום דה"י ח"י אשה, ולרבא הא ס"ל בב"ק (דף מ"ז) דעובר ירך אמו, כמ"ש חו"מ ש"ס יקשה לדידיה מתני' זו, דאיתאי הוכר עוברה מקודשת הא ה"י ח"י אשה, וביותר לרבא בתמורה (דף ל') דפליגי בנרבעו ולבסוף עיברו ופלוני בזה וזה גורס, א"כ לא מלינו פלוגתא דחנני בעובר ירך אמו ויקשה מתתני' כנ"ל :

וב"ש בני מעב"ת נ"י לפי דרכו דמזו הטעם כתב הרמב"ם דלררף לחזור ולקדשה שיחיה קדושין שאין בהם דופי, היינו דמ"מ כיון דלא נתקדש החילה רק חלוני, אף דמהני מכל מקום לא הוו קדושין גמורים, כמו דחזינן בח"י שפחה וח"י בת מורין דאין חייבים מיחה עליה מפום דלא הוי קדושין גמורים :

לענין מה דמקודשת. הוי קדושין גמורים. אלא דמה דאין חייבין מיחה על ח"ס וה"י ב"ח, היינו כיון דביחאה לא היה ככולה ח"א. ומשום דמשתמש בלד אישות לא חייבי' תורה מיחה. אבל בזה בקידש העובר אף בלא חזר וקידשה. נראה דחייבים מיחה דכל העובר נתקדשה קדושין גמורין ובה על כולה ח"א :

ובעיקר דברי הרמב"ם נלענ"ד לא דעובר נתקדשה. אלא כיון דאמר אשם חלד נקבה. אשם הוי כמו לאחר, כמו בכל תנאי דאש. והוי כמקדשה לאחר שתלד דלענין זה מהני הוכר עוברה שלא לחשבה דבר שלב"ל אבל בעודה עובר לא נתקדשה. וכן נראה להדיא מהרמב"ם (פ"ג ה"א מה"א) לפיכך האב מקבל קדושי בתו מיום שתלד עד שתבגר. ה"י דדייק מיום שתלד אבל מקודם לא. והיינו שתהי' מקודשת מיד הוא רק משעה שנולדה אבל בעובר לא נתקדש קדושין. והכי משמע להדיא בהר"ן קדושין (דף רל"ג ע"ב) שכתב אהכיה דראב"י אש ילדה אשתך אע"ג דלא חזרינן לבשתלד איבא למימר כיון דאמר אש ילדה וכו'. הוי כאומר לבשתלד. ואחריה אומרים דמיירי באתר לבשתלד, אבל הרמב"ם כתב באתר אש ילדה. משמע דהרמב"ם ס"ל כמ"ש החילה. דה"ל הוי כאמר לבשתלד :

ובאמת מדברי הס"מ (פ"ב ה"ע מה"א) וכן בני' פ"ק דיבמות

איכור על ידי נבלתה מקרי נבילה מעכשיו איכור מוסיק, ויותר מזה נשמע. דאף דגם עתה חסורה לאותו גוף מלד איכור אחר, מכל מקום כיון דאפשר על ידי מקרה שיקרה יהיה איכור של עכשיו כולך ממנה וחסיה אז חסורה לגוף זה מחמת איכור זה השני שבא עליה, מקרי נ"כ מוסיק, דאע"כ חלב זה עכשיו מותר לגבוה, והא חסור וקאי משום חולין בעורה, אלא כיון דאש יקדישה להבכמה ילך ממנה איכור של חולין, ויהיה אז החלב מותר לגבוה. ולוי איכור נבילה. מקרי נבילה מוסיק משום זה, ואומר דלפ"ז גם בבכמה בע"מ הוי נבילה איכור מוסיק, דגם ה"א אפשר שלעתיד ילך ממנה איכור מוס וחסיה מותרת לגבוה, ורק איכור נבילה יחסרה אז לגבוה. והיינו דאפשר שיערב חלב זה בחלב בכמה תמימה, ואז ילך ממנה איכור מוס. דהא לא חסרה החורה מוס כי אש בעינו לא כשתערב, דאיברי תמימים שנתערבו באיברי בע"מ יקרבו, כדאיתא פרק שני בעירובין (דף ס"ד ע"א) [והתוס' לשיטתיהו זכחים (דף ע"ז ע"ב) דמדלורייחא גכ לרבנן דר"א יקרבו] מיהי מחמת איכור נבילה היה גם אז חסור לגבוה, דכל איכורי מזבח גם בנתערבות חסור דמודה ר"א ברובע ונרבע, ושפיר הוי נבילה מוסיק, ואף דב"ל חסור חלב זה עכשיו משום מוס, הא גם בהמיתה חסור עכשיו משום חולין בעורה. ומ"מ מקרי נבילה מוסיק משום זמן העתיד שילך האיכור של עכשיו, וס"ז נכון : **ה**ן דברי חו"מ מתמימים אותי, דלא אדע מאין פשיטא לכו סברא זו דנותנים להחתי דין מוסיק מעכשיו משום התוספת שאפשר לו לבא בעתיד, ואף דמלאנו כעין זה חולין (דף ל' ע"א) דאמרין אימר דשמעת ל' לר"י וכו' קדשים דאיכור כרת מי שמעת ל' , וכרת דבקדשים אינו עכשיו ולא. ודאי שיבא בעתיד, אלא אפשרי שיבא אש יהיה פגול או נותר, [עי' רש"י שם] הרי דנותנים לו עתה דין חומר בשביל האפשר בעתיד, ו"ל דהתם לאו משום דחולין בתר העתיד. אלא דכבר עכשיו הוא חומר בזה דזהו אפשרי לו לבא ליד מדה זו, והאיכור השני ח"א לו לבא לידו כך, אבל שיקרה מעתה נוסף בשביל זמן העתיד מנא לן, ואולי זהו טעם הכרת הסוס' פרק ד"א, דלא מחשבי איכור נבילה מוסיק, וחולקים על סברת הסוס' זכחים :

עוד רגע אדבר, דעדיין אין לבני מהיבבה בהישובים הנ"ל על תמימה האמ"י נ"י, משום דקשיא לי אחריחא, דודאי גם לסברת הסוס' דחולין בתר העתיד מ"מ זה אינו אלא אש החתי עלולה ועומדת לכך, וע"כ חולקים הסוס' דזכחים על חוס' דפרק ד"א, דכזורים דסתם בכמה לגבי מזבח קיימי, וא"כ בבכמה בע"מ לית כהן מוסיק כלל, דבע"מ הא דח"י לא קיימי לגבי מזבח, וע"כ נסתר בעיני ישוב הראשון גם השלישי, אך ישוב האמצעי שכתבתי יוכל להיות בר קיימא, דאין אנו לריכוס לבא למוסיף אלא להומר ובבעלה מוס נמי איבא חומר נבילה, דלענין חומר אין אנו לריכוס לדון על החתוכים כ"א על האיכור כאומר לעיל :

והנני חוזר על מבוקשתי מאז, שאל יטריח אהמ"י גופו הסבור להשיב על דברי בארוך, ודי לפני כי יאמר האדון, דבר זה נכון בעיני, וזה אינו נכון, וברצוני משע, על מה, יאמין לי האדון אהמ"י נ"י שלבעבור זאת אשר משיב לי בארוכה אני נכוך אחר מהל"ע ספיקותי לפניו, כ"א למעט, ומניס רחוקים מאד, כי יודע אני את חולשת גופו הסבור, ובפרטות הכאב אשר בידי. (מהרה ישלה ד' עזרו מקודם), ואת רוב עבודה אשר עליו ואני חושש שאיני יולא יד"ש לגרום לו עוד רבוי כתיבה, בנו עבדו והלמידו דו"ש :

הק' שלמה איגר

בשולי המכתב

קשה לי על הרמב"ם (פ"י ה"ע מה"א) אש ילדה אשתך נקבה תהיה מקודשת לי דמהני בכוך עוברה. הא לפי פסקא דהרמב"ם (בב"ל ע"ד) דבאת שפחה וולדך ב"ח דלא מהני דהוי כמשחרר ח"י עבדו ב"ג להוי כמקדש ח"י אשה : **ונראה** לי כיון דח"י לקדש ביות' ולא שייך בקנין לשיטתו דהרמב"ם דמקדש ח"י שפחה וח"י בת מורין מקודשת ניהא הכא

(דף ג' ע"ה) מבואר דכפירה ליה צדעת הרמב"ם דצדעת העיבור מתקדשת, ולעניינה דעתי מדברי הרמב"ם (פ"ג ס"ה) מוכח דלינו כן. וכנ"ל :

ובדברי ה"י הכ"ל קשה לי. במ"ש צד"ה משום לער לידה. כתבו חוס' לער לידה ל"ד אלא לער עיבור וכו'. וזה לדעת הרמב"ם וכו'. ולא זכיתי להבין. דאיך תלי זה בהרמב"ם. הלא קושיית חוס' בפשוטו כיון דהחזקה דלא מעברה בלא סימונים. ח"כ בצדקו אותה אחר העיבור. ללא שייך נשור קודם לער לידה חזינן דזו נהעברה כשהיא קטנה וילאה מחזקה. ממילא כשקדשה אחר הלידה עדיין יכולה תמוסה למאן. דעדיין היא קטנה ופשוט. ונ"ש :

סימן קע"ב

ובהיא ענינה נחקשיהי כעת למה דמבואר בתמורה דאם עובר ירך אמו היא וולדה נרבעו. ח"כ בחששו מצד הר"ח א"ך רשאי לבא עליה. יתא דהיא וולדה נבעלו והוי בא על בתו. ואף דבפחותה מבה ג' לאו ביאה היא מ"מ לכאורה הוא איסור דרבנן כמו בקטן פחות מבן ט' דאסור מדרבנן :

ונדענך דבפחותה מבה ג' דכל"ה אף במוחצת לו אסור לבא עליה כיון דלאו פס ביאה עליה הוי כמשחית זרעו על פנים ואבנים. ע"י כנ"י פ"ק דיבמות. ושאינו בת ג' אף דא"ל להתעבר ותלד. מ"מ פס ביאה עליה אכל כפחותה מבה ג' לאו פס ביאה עליה ח"כ לא הולרכו חז"ל לאסור מדין ערוה. ומס"ה במעוברת דליכא מדין חשש השחתת זרעו לא הוי אפילו איסור דרבנן משום ערוה. ח"כ אסור דכפשו :

עקיבא

בשולי המבתב

איני מבין כלל בפ"ב דכהובות (דף כ"ב סוף ע"ה) ואע"ג דהר"ה כו'. דאיך ס"ד דאינה יכולה מנחשתו דגירושין. שיה לאינה יכולה מנחשתו דניחה [ואפילו למסקנא הכי הוא דהיכא דליכא עדים דקמסייעי לה שיה גירושין למיתה] וכי אפשר לומר כן הא האשה שאמרה מות בעלי נאמנת. והאומרת גרושה אינה נאמנת כדליתא בממתי' הרי דהפדש יש דבגירושין אינה מתיראת כ"כ מהנחשתה מאשר מתיראת במיתה. ולנ"ש :

סימן קע"ג

השיב לי בני חביבי הרב ג"י על זה בזה"ל **בי"ש** אבה מנהי נ"י. דטעור אינו מתקדש כ"א לאחר שתלד. מייקו מדברי ה"מ מבואר דעודו עובר מתקדש. יחתי לי שכאשר רשמתי אלני הקושיא כתבתי בתוספת דברים אלו. בשלמא להר"ן קדושין כבונות הרמב"ם דטעור לא מתקדש עד לכשתלד ינחא, אבל לדעת ה"מ בהרמב"ם דעודו עובר מתקדש קשיא. והררתי עוד בדבר. אף בהלכות דברי לפני כסא קדשו דאבה מארי קאריה. כי יודע אני לפני מי אני מדבר ע"כ יהיו דברי מעטים. כי הכל גלוי וידוע לפניו :

ועל הניחה האמו' נ"י בכהובות (דף כ"ב ע"ה), דעת תלמידו נוטה להקל הסמויה כך, דהנה בפשוטו הדן בלשון איש שאמרה לבעלה. נחקדשתי לאחר עד שקדשה אותי, אינה נאמנת לאסור עלמה על בעלה. ודינה כמו האומרת לבעלה עזאה אני לך, וכדליתא פ"ק קמא דקדושין (דף י"ב) לאו כל כמיך דלסתת לך אבתא : **ומסתברא** לי דה"ה א"ה ה"י הדין מוכח ומוסד דא"ל שאמרה גרושה אני תהא נאמנת כמו שאמרה מות בעלי, א"ה בא יבא בעלה אה"כ ויחזור לה גרשתך, והיא בל תחיש אותה והודה לדבריו מ"מ לא יבא בדינו לאסור אותה על השני, דמחזיק ל"ד נאסור, אי מלך כודאחה עכשיו לבעלה הראשון, הרי היא בזה האומרת בשעה שקודם איהי השני ה"י כי תפסיק קדושין מאחר וזה אינה נאמנת כדכתיבנא, ואי מלך כיון דכל יסוד היתר שהתירוה להנשא לזה השני ה"י משום חזקה דא"ל מעושה פניה בפני בעלה,

ועתה הא באמת הודית לו ולא יכלה להעזי, ונפל היתר ונשארה באיסור קמא, ז"ה, דסיסוד לא נפל כלל ועודו מוסד, דלאו אומרים אלו ה"י שקר שגירסה, לא היתה או מרעבת בנפשה לומר גרושה אני מיראתה שיבא בעלה, ואיך תעזי פנים נגדו, אע"כ אמת ה"י צפיה, אלא עתה הפך לבסוף לשמוע לבעלה השני, ועניינה נתנס באתר,

וביין שזכינו לדון זה דלאו יבא בעלה הראשון ותודה לו שלא נהגרסה ה"י נשארה חחה בעלה השני נקיש מן המאחר אל הקדום, ונאמר דא"ל להחיר אשה האומרת גרושה אני, כמו במת בעלי, משום דגרושה ליתא לחזקה דדייקא ומנכבה, דחיישין שמשקרת, ומה דאינה מתיראת שיבא בעלה, הוא משום דמוסבמה שכשיבא ולא הוכל להעזי בפניו תודה לו, ומאי תפסיד הא מ"מ תשאר תחת השני, ולא שייך בה מתוך חומר וכו' כמו במת בעלי, דכאן בגרושה אינה לא תלך מזה ומזה :

ואורם הכא בסוגיין שפיר מקשה אע"ג דהר"ה. דהא בשנים אומרים נהגרסה וכו' אומרים לא נהגרסה מדינא היתה אסורה להנשא משום דקאי בחשש תלוי. אלא דמה דאומרת ברי לי וזה שמליל אותה מאשש ובל הביאות שח"כ בסתם הם על דעת הברי, ובדלתי א"ה אחר ימים תחזור מאמירת הברי ותחמיל לבסתפק מלכותו שעה תהי' שוב כל ביאותיה אסורין, כיון דנפסק הדבר ממילא חוזרת מעתה להאיסור אשש תלוי, וח"כ כשיבא בעלה וס"ה בל תכחישו נכי דלא נאמין לה שלא נהגרסה, מ"מ הברי שתגרסה יתא חסר מעתה וממילא נאסור אותה על השני דלא תהא קאי באיסור אשש תלוי. ונעמה אלו הסכימה שבזאת בעלה הראשון תודה לו הרי היא יודעת שיהי' לה החומר שתלך מזה וגם מזה, ועל כרחך לומר דה"י מוסבס אללה שתכחישו א"ה יבא, וזכו ח"ל לה להסכים עליו כיון דא"ל מעיזה, לולי שהאמת אהה שתגרסה :

ומעתה לא תשאר הקושיא כ"א על הר"ה שבתשובה כפי מה שהבין בו מרן סב"י (באה"ע סימן מ"ו) דא"ל שאמרה נחקדשהי לאחר קודם שקבלתי קדושין דאוסרין אותה על בעלה [ובה"י דפ"ק דקדושין הכ"ל מייירי לדידה באומרת רק בשם אמה], וא"כ הרוחנו הרבה להחליף ולהחיר התימה גדולה שתמה האדון אבא מארי נ"י על הש"ס, דר"ה לסתור הבנת סב"י בת' הר"ה ש' ולסייע בכיוע שיש בה ממש למרן הרמ"א (שם סוף סימן מ"ו) דהר"ה ש' מייירי רק ב"ל קל"ת קול מקודם שנתקדשה, אבל לולי זה יודה הר"ה ש' דאינה נאמנת, וזה מה שמלך בנו ועבדו לדבר בזה, ע"ל, וקורא אני עליו שפתיים יסק וכו' :

סימן קע"ד

לידידי הרב רבי יוסף בעיר בריג

מה דנכתב במל בשבת שלא בזמנו. א"ה אמרינן ביה דעבד לא מהני [א"ה] עיין לעיל בפסקים סימן קכ"ע] והוי כאלו נחתך העור מעלמו או ע"י נכרי לזריך להטיף דם בריה. וכתב ר"מ מההיא דצ"ב פ' מרובה במכר בשבת ע"י עקוץ תאניה או ע"י שזרקו המוכר מרה"ר לחזירו של לוקח דפטור מד' וה' משום דקים ליה בדבריה מני' הרי אף דעבד במכירה זו על איסור דאורייתא אפ"ה מכירתו מכירה. ויהא מוכח כיון דרק יומא קגרים ויכול לעשות בזמן היתר אין זה בכלל אי עבד לא מהני (וראיה זו איתא בש"ג פ' משלין). וחזר ר"מ והביא דברי הש"ס מוה"מ (ס' ר"ח) ד"ל מדאורייתא אי עבד מהני. אבל מדרבנן לא מהני. ולענין חייב ד' וה' תליא בדאורייתא כמו לענין שחיטה ש"א"ל. דא"ה מדאורייתא הו"ל שחיטה רחוייה חייב בד' וס'.

רענ"ד זהו שכתב הש"ס הוא דוחק, דממ"פ א"ה הוא בכלל מיתרא דרבא דכל מקום דאמר דהמנא לא תעבד אי עבד לא מהני ממילא הוא דאורייתא. וא"ה אינו בכלל. מה"ה להמ"א דמדרבנן לא מהני :

אבר לענ"ד במחכ"ת. אינו רואה כרך קוביא דהתם אין העבירה במכירה עלמו. ובעבירה דעקולת תאניה והצויקה מרה"ר לרה"ו אינו תלוי במכירה. דאף א"ה לא יהיה מכירתו מ"מ הוי מלכתת שבת. וא"כ ל"ש לומר לא מהני לבעל המכירה, ומההיא עלמו דמכר בשבת בלי מלכתה דחייב ד' וה' ול"ה דהנכירה עלמה הוי עבירה. דמקח וממכר

כדאיחא שבת (דף ק"ז ע"א) ח"כ י"ל בזה, במל שלא בזמנו בשבת
 דלא מהני ולריך להטיף דם ברית, ולא נתקן גברא וכו' מקלקל ולא
 נעשה מלאכת שבת וכדומה בקלמא מסבירות כאלו כבר קדמוני בספרן
 של לדיקוס אחרונים ולי חין פנאי לחפש אחר הדברים ומי יתן ויבטיק
 העת להעמיק עד די בש"ס וכו' וראשונים :

וחשבת לפשוט מסוגיא דפסחים (דף ס"ג ע"א) דלמרינן הוהיל
 דהי בעי מחקן נפשי' ויקשה בע"פ שחל בשבת חיך
 מהני ולריך להטיף דם ברית ואביר לחבל בפסח, כדאיחא יבמות
 (דף ע"א ע"ה) וכי נימא דפלוגתא דרבה ור"ה לא מיירי גס בכה"ג
 חע"כ דעבר מהני, ואף דיש לרעות קלמא דלמא ר"ה ס"ל מקלקל
 בחבורה חייב, וא"כ חין הטבירה דחבורה תליא במילה דוקא, או
 דר"ח סבר כאבוי דכ"מ למרינן ח"ע מהני, מ"מ נלעג"ד לעיקר
 לדינא דבמל שלא בזמנו בשבת דמהני וא"ל להטיף דם ברית דמי
 שפיר לשוחט בשבת דגם המילה חף חס נדון דלא מהני ולריך להטיף
 דם ברית מ"מ לא הוי מקלקל כיון דעשה קלמא מן המזבח, דע"ז חינו
 מחוסר חיקון כ"כ למא שחי' מקודש, דעתה חסר רק העפת דם
 ברית מקרי נתקן :

וראיה לזה מסוגיא דשבת (דף קל"ג) ואם לא הולקע ענוש כרת
 וכו' ועבד ולא חספתק ואשפתח חבורה הוא דעבד, והאמי
 חייב כרת הא הוי מקלקל, כיון דלא נגמר מילתו, חע"כ כיון דמ"מ
 עשה הסתמלה מהמילה בראוי לגומרו מקרי מחקן, ולומר דכך חנא
 סבירא ל' מקלקל בחבורה חייב, הא הרמב"ם פסקה להא (פ"ב
 ס"ע משננות) אף דפסק מקלקל בחבורה פטור :

ואין לחלק דהם מיירי דגמר כל המילה, אלא דלא היה הגמר
 בשבת, דכזה כיון דבאותו מעשה נתקן גברא הוי חיקון
 מחילתו וע"ס, אבל במפסיק וגומר למחרתו י"ל דמקרי מקלקל,
 דז"א, דהא מ"מ לא נתקן גברא, כיון דהגמר דהיה בזמנו ג"כ לא
 מהני למא דקיי"ל דגם מילה שלא בזמנו חינו נוסג אלא ביום ואם
 מל בזמנו נריך להטיף דם ברית :

גם י"ל דמוכח דהם מיירי דוקא בלא גמר המילה דכשראח שיאל
 שבת פסק למולו, והיינו דמא דלמרינן דחטא בסי"ס, י"ל
 ע"כ ללא דוקא בסי"ס דח"ך חייב כרת הא הוי ספק לילה, אלא דמיירי
 באחא סמוך לבסי"ס, וא"ל דקשה בהיפוך, הא בזמן בסי"ס שווא ג'
 רביעי עשה, בודאי יש שסות לגמור מילתו, וא"כ יקשה בהיפוך אמאי
 חייב כרת, דלמא בין השמשות יום ושפיר עבד דהחיל למול סמוך
 לבסי"ס דיכול לגמרו, זהו לק"מ דנ"מ חף דקמי שמוא גליא דבסי"ס
 יום, מ"מ חין לא ידעינן ומוכרח להפסיק בסי"ס דשמוא הוא לילה
 וא"י למול בזילה, ואם כן ממילא עשה שלא כדיון שהחיל בשבת
 סמוך לבסי"ס, דהא ח"י לגמור בסי"ס, דשמוא הוא לילה, וכ"ז אם
 באמת הפסיק ולא גמר אבל חס באמת גמר המילה, יקשה ח"ך
 חייב כרת דלמא הוא יום ומל ככל בשבת, חע"כ דמיירי בלא גמר
 ושפיר מוכח דגם כה"ג לא מקרי מקלקל ח"כ מל בשבת שלא בזמנו,
 שפיר דמי לשוחט בשבת וכ"ל, [ובדברי הרמב"ם דה"ל שגגות ה"ל
 חמום לי במ"מ סכ"מ ומשמע לרבינו כיון דענוש כרת חייב חטאת,
 ולא זכייה להבין, הא אדרבא כיון דחייב כרת ודנין זה למוזד ח"ך חייב
 קרבן וח"ך משכחה כרת וקרבן יחד, גס מ"מ סכ"מ ח"כ דמא
 דנקיע הטעם כיון דחתרו ביה היינו דמוזד לא הוי, כיון דחשב
 שיהיה בידו לגמור בשבת, ואונס לא הוי כיון דחתרו ביה ומש"ס
 הוי שוגג וחייב חטאת עכ"ל, מבוזר דבאמת ס"ל להרמב"ם דחין
 חייב כרת דלא הוי מוזד, ומא דנקיע בביריתא ענוש כרת, היינו
 ע"כ ללא דוקא, אלא דהוי שגגה כרת לחייב חטאת, וא"כ דברי
 הכ"מ רישה לאו היינו סיפא, דברישה משמע דלמא דין חטאת מדין
 כרת ובסיפא חמר דרק חטאת חייב וזהו עלמא דינא דברייתא, ולא
 בדרך לימוד מכתת לחטאת וע"ז :

והנה יש לדון עוד ולריך להטיף דם ברית מטעם דהוי מלוא הבאה
 בעבירה דליכא מלוא, ומסוגיין דפסחים ה"ל דלמרינן
 הוהיל ח"י בעי מחקן נפשיה חין סתירה, ד"ל דר"ה לא ס"ל מה"כ
 וסבר כשמואל רפ"ג דסוכה דגזול כשר ביו"ט ב' [אלא מדברי חוס'
 שם במ"מ במלוא דרבנן לא חייש שמואל למ"כ, משמע בעבירה
 לאוריתא

וממכר אכור בשבת ונימא דח"ע לא מהני והמכר בטל. בזה י"ל
 כיון דמדלוריתא מו"מ מותר, ח"כ מדלוריתא מכירתו מכירה.
 ממילא חייב ד' וה' במ"מ חע"כ לדמותו לשהיטה שח"ר [אף דיש לי
 הרעור דברים על דמיונו דהס"כ בזה. והארכתי במק"א] ח"כ יש לומר
 במכר בשבת לא הוי מכר רק דחייב ד' וה'. כיון דמדלוריתא הוי מכר:
ולכאורה יש להביא ראיה דמכר בשבת הוי מכר מסוגיא
 דעירובין (דף ע"א ע"ה) לא החזיק מצע"י אלא
 משחשיכה חוסר. וא"י נימא דלא מהני זכייתו אמאי אכור. ומלאתי חח"ז
 רח"י זו בס' עלי הלמוגים (סי' שע"א).

אבר חינו ראיה. דהא עדיין יקשה אמאי חוסר נימא הוהיל
 דהותרה בתחילת שבת הותרה. ובהגהה אשר"י כהב לתרן
 דמהלי תלי וקאי חס יזכה. וי"ל ביאור הדברים כיון דעומד לזכות
 זו. בזה לא למרינן הוהיל והותרה. כמ"ס בטה"ד (כ"י ע"ג) בשם
 סמרדכי וחוס' והרא"ש דעומד לסחור לא למרינן דהותרה לכל השבת
 [וכן פסקינן בש"ע סי' סס"ה ס"ו בהג"ה. וע"י מג"ח סי' שפ"ג]
 וזהו יקשה אמאי מקרי עומד לסחור דיתחיק אחר. הא בודאי חינו מלוי
 שיחזיק ישראל בחיבור שבת. ולזה נראה לי להוכיח מכתן דליכא חיבור
 לזכות מהפקר בשבת וחינו בכלל מקח וממכר כיון דליכא דעת מקנה
 וח"כ אורח לרח"י זו.

וגם מהסיה דפ"ק דמליעה (דף ע') בהגהה הרנקי בשבת דקיס
 והא עבד חיבורא דעלעול מוקףא והפ"ה מהני. חין ראיה.
 דהם חין הטבירה תלוי בזכייתו דחף חס לא מהני הזכיה מ"מ הוי
 מלאכת העבירה דעלעול מוקףא ובמ"ס לעיל לענין עקון חתניה.
 |ולכאורה יש להביא ראיה דגם לזכות בשבת מהפקר אכור. מסוגיא
 דגיטין (דף ע"ז) וחיזל וחיחד ותפתח ואמאי חתירו שבות דמו"מ הא
 אפשר בתימר דהבעל יפקיר ביתו. וזהו ליכא חיבורא דהנראה
 מהמג"א דמותה להפקיר בשבת (ממ"ס ססי' י"ג) והכי משמע בשבת
 (דף קל"א) מדקחמר הוהיל וזידו להפקירו. ולא נקט דבירו ליתנו
 לנכרי או לקטן. והיינו דהיה חיבור דמו"מ בשבת, אף דהם מיירי
 דדין דלוריתא דנוכסרי ליתיה חין דוחין שבת מחמת דבירו להפקירן,
 מ"מ נקט יומה מה דבירו לגמרי דחף חיבור דרבנן ליכא, לזה
 מוכח דעשה סמג"א דהפקר חפילו חיבור דרבנן ליכא ואחר כך תוכי
 הוי בביה דג"כ ליכא חיבורא כיון דזוכיה מהפקר. ויהיה מוכח
 דאכור לזכות מהפקר.]

אמנם לק"מ. דכבר כתבתי בגליון סמג"א דעת הרמב"ן דאכור
 להפקיר בשבת, ממ"ס בחידושו להקשות. חס ביעול חמץ
 מחמת הפקר ח"ך רשאי לבעל חמץ בשבת הרי ס"ל דאכור להפקיר
 בשבת, גס בשער חמץ (פ"ח ס"ב מכל' לולב) הביא בשם הרע"ב ח'
 ופר"ח דאכור להפקיר בשבת.

גם בלא"ה הא חוס' שם בגיטין ד"ה וחיזל, כתבו והא דלא הוי
 כעלי גיטך מעל גבי קרקע, היינו כיון דהבעל בא מרשותו לרשותה
 הוי כאלו נתנו, וזה חס הקלמא הוא ממנו, דמא שמקנה לה האחר שבו
 הבעל, בהקלמא זו מוניה הבעל מרשותו לרשותה והוי כמותן לה, אבל חס
 הוא יפקיר הביט והיא תוכי בביה מהפקר שאין זכייה זו מכתו
 הוי כעלי גיטך :

אך עכ"ז הדין פשוט בש"ע (חוס"מ ססי' קל"ה וססי' רל"ה) דמכר
 בשבת ממכרו ממכר, אלא דמ"מ י"ל דבעבירה דרבנן למרינן
 ח"י עבד מהני [וחינו דומא להסיה דר"פ האשה שפלו, דלמרינן
 כיון דלמור רבנן לא לזבין לא הוי זכייה זכייה, דהם דלמרי לא
 לזבין דלא להפקיע כח הבעל להפקידו, בזה אמרו חלומה כח הבעל
 חף חס מכרה לא הוי זכייה להפקיע כח הבעל, אבל בעלמא מלד
 עבירה י"ל דהוי עבד מהני דרבנן] אבל בכ"ד, במל שלא בזמנו
 בשבת דהוי. עבירה דלוריתא יש לומר דהי עבד לא מהני, ולריך
 להטיף דם ברית :

ומהרי"ו דשחט בשבת דשהיטה כשירה וי"ל דלא מהני והוי כנחירה
 בעלמא, שאני סהם דחין העבירה תלוי בשחיטה, דאף
 בנחירה הוי מלאכת שבת דעפילה נשמה והוי מחקן להוליח מידו
 אכמ"ה, וזכר ל"ש ח"י עבד לא מהני, דכרי מתא לפנינו ובדאי לית
 ביה עוד חיבור חמ"ה, אבל במל בשבת העבירה תלוי במלוא המילה
 גמתי דקיי"ל מקלקל בחבורה פטור אלא המילה הוי מחקן גברא,

גופא אינו נאמן חלף בשבועה במגו דנאנסה, ממילא ליכא קושיא דלתימן נאנסה במגו דהחזרתי, וזכו תמיא גדולה לכאורה :

לזה י"ל דריב"א ס"ל כהש"כ, דאלו נאמן בהחזרתי במגו דנאנסה נאמן מס"ת בלא שבועה, ושוב יהיה נאמן נאנסה בלא שבועה במגו דהחזרתי, דהיינו מאומנים ליה בלא שבועה מכה מגו דנאנסה, ולזה מוכיח שפיר דפליגי על ר"ח, וס"ל דלא מסימן כלל החזרתי, ולפ"ז יקשה כן באמת על הירוצה דר"ת דלריך להחזיר היינו חס אינו רוצה לישבע, הו"ל מס"ת נאמן בלא שבועה חש"כ דר"ת סבירא ליה כהסמ"ע דהחזרתי הוי שבועה דאורייתא, באופן דר"ת וריב"א חולקים במחלוקת הסמ"ע והש"כ :

אמנם י"ל בדקדק אחר, וישויון בש"ך (סי' ס"ט סי"ד) דהרשב"ה הוכיח לעל כתב ידו אינו נאמן לומר פרעתי, אף דהינו גובה ממשעבדי, מ"מ חושש מלהיחמו דכתי שטר פקדון אינו גובה ממשעבדי והש"כ אינו נאמן לומר החזרתי רק מוכח מגו דנאנסה, והש"כ דחה בב' אופנים, הא' דגם שטר פקדון עומד לגבות ממשעבדי, אלולי דנאמן לטעון החזרתי במגו דנאנסה, הב' דשטר בעדים ח"ל לומר החזרתי אף דהינו גובה ממשעבדי כמו בשטר חוב שאין צר אחריות פ"ק דבב"מ, אבל כתב ידו י"ל דהינו חושש להיחמו עיי"ש : **והנה** על תירוץ הא' יש להקשות נהי דלתיכוס לבא מדין מגו דנאנסה, דאל"ה הו"ל גובה ממשעבדי דאין טוענים ללקוחות נאנסה ללא שכוח, הו"ל מ"מ יקשה דלתימן החזרתי בלא שבועה, והיינו כיון דעכ"פ חס רוצה לישבע נאמן במגו דנאנסה, ממילא כיון דיכול לפטור עצמו בשבועה ח"ל לגבות ממשעבדי, דאף ללא טענין נאנסה, מ"מ טענין החזרתי, וכיון דלא יתב' באפשרי לגבות ממשעבדי אינו חושש להיחמו והחזרתי בעצמותו הוי עונה גדולה, ויחא נאמן בלא שבועה, ולזה הסבירא כתירון ב' דהש"ך דשטר בעדים גרע.

אולם כ"ז לפי ההלכה, אבל למה דאמר שמואל פ"ק דב"מ אומר סי' ר"מ שט"ח שאין בו אחריות אינו גובה ממשעבדי ולא מבני"ח ועי' תוס' שם (ד"ה מ"ט דרבנן) מדאמר שמואל דרבנן ס"ל דאחריות ט"ס, ע"כ דשמואל ס"ל דגם רבנן ס"ל הך כללה דאין חזרתי ממשעבדי אינו חושש להיחמו, ממילא אלו ס"ל לשמואל דנאמן החזרתי במגו דנאנסה נאמן בלא שבועה כיון דאין גובין ממשעבדי, לטוענים להם החזרתי, אינו חושש להיחמו, כמו שט"ח שאין בו אחריות ונאמן בהחזרתי בעצמותו :

ולפי ינחא קושיא כ"ל על הריב"א כיון דמרא דשמעתא הוא שמואל דאמר ל"ש חלף בשכרו, ואלתיכוס שקלו וטרו רמב"ח ורצא, ומוקי באפקיד בשטר שפיר אמרינן מכלל דס"ל דלריך להחזיר בעדים, היינו דס"ל דלפילו בשבועה לא מהימן, ופליגי על ר"ח, דאל"כ חלף דנאמן בשבועה ממילא אינו גובה ממשעבדי ושוב הוי החזרתי בעצמותו טענה מעולה לשמואל לשיטתיה, ונאמן בלא שבועה, וא"כ ישאר הקושיא לתימן נאנסה במגו דהחזרתי, חש"כ דס"ל דא"י כלל במגו דנאנסה וגובה ממשעבדי :

ודתירוץ ר"ת י"ל דלא צלח לתקן דברי שמואל, חלף דשקלו וטרו לנפשיהו חס יש קיום לדברי שמואל בשביר או לא :

וביותר י"ל דאף לר"ת קאי השקלא וערי' אליבא דשמואל והיינו במה שהבאנו דברי תוס' בב"מ ה"ל, דשמואל ס"ל דגם רבנן דר"מ ס"ל היסוד דכיב' דהינו גובה ממשעבדי אינו גובה מבני"ח, מליניו בזה חולק, דתוס' כתובות (דף כ"ח ע"ב ד"ה וגט חוב וכו') ורשב"א אומר דמכאבא הו"מ למדחי, דגט חוב שאין בו אחריות, היינו במפורש בלא אחריות, כוונת רלויה ללא מוקמי כר"מ אלא כרבנן, וא"י דאחריות ט"ס מיידי באמת פירש שלא באחריות, ואם היחא דס"ל כדבריהם בב"מ ה"ל עדיין אינו מספיק, דפירש שלא באחריות גם לרבנן אינו גובה מבני"ח, חש"כ דס"ל דשמואל אמר כן רק לר"מ, אבל רבנן לא סבירא ליה כלל ליסוד זה :

והנה לכאורה באמת יפלא לדבריהם כהובות מה ישנו לקושיהם בב"מ ה"ל, דמ"ל לשמואל דלרבנן אחריות ט"ס, דלמא טעמייהו דרבנן דלא יחזיר דמבני"ח מבני גבי :

ונרענוד ליישב למא דכתבו תוס' בהא דמוקי שמואל באין חייב מודה, וסייניו דטוען מזוייף הא דלא יחזיר הא

דאורייתא פסיקא להו דכ"ע ס"ל מה"כ, אבל באמת תמוה, ובמק"א הארכתי בזה :

אמנם י"ל דג"ז אינו, דהא להדיא קתיי בצרייתא שבת (דף ק"ט) הקורע על מחו, ואף על פי שחלל שבת ילא ידי קריעה, ועי' ב"י יו"ד (סי' ש"מ) הצי"ה הירושלמי, דבאמת פריך מ"ש המלך גדולה דהינו יולא משום דהוי מלוא הבאה בעבירה, ומשני תמן גופה עבירה הכא הא הוא עשה עבירה כן אלו חומרים הוליא מלך מר"ה"י לר"ה"ר אינו יולא י"ה בפסח, ופירש הב"י דהוא דרך הוכחה, דהא דלאי בהוליא המלך מר"ה"י לר"ה"ר דודאי ילא וע"כ הטעם דאין גופה עבירה, וא"כ זכינו לדין דגם בזה במל בשבת שלא בזמנו דכיון דאין גופה עבירה לית בזה משום מה"כ :

ובמה"ט יש ראי' על מה שנגמגמו החילה לומר דלאי עביר לא מהני, דא"כ בקורע בשבת יומא ג"כ ללא מהני, ולריך לחזור ולקרוע אחר שבת, וללא לתקן הכנד והוי מקלקל, וליכא מלאכת שבת, חש"כ כיון דיומא הוא קגרים לא אמרינן ב' אי עביר לא מהני, וחידוש בעיני שש"ג פ' משילין והש"ך (סי' ר"ח) לא הביאו ראי' זו מקורע בשבת, [והנה בדברי הירושלמי ה"ל קשה לי לכאורה למ"ש תוס' סוכה וגיטין ובב"ק חס ג"ז בתמה ונתייאשו הבעלים והקדישו למ"ד ירוש' כדי קונה לא הוי מלוא הבאה בעבירה, דבעידן המלוא דהיינו ההקדש כלתה העבירה, ח"כ מאי מיייתי הירושלמי ראי' מהמוליא מלך מר"ה"י לר"ה"ר, הא תוס' דבעידן המלוא כבר פקעה העבירה דהולאה ואין עתה עבירה, משח"כ בקורע בשבת דבעידן המלוא דהיינו הקריעה ישנו להעבירה, ואולי י"ל דר"ה"י הירושלמי נכח"י מלך בפיו מר"ה"י לר"ה"ר ובלעו ברה"ר בדרך הליכתו דבעידן קיום המלוא דהיינו שעת בליעתו נגמרה העבירה דבליעתו זה הנחתו, עי' שבת (דף ק"ב ע"א תוס' ד"ה והוליא) ח"כ ראי' בקרבן עדה על הירושלמי כתב בפ' האורג דד"ה תמן שהביא דברי תוס' סוכה וכתב דכדבריהם מפורש בירושלמי דהכא : **ובמחבת** הא הירושלמי כתב כן דמה"כ ילא ידי קריעה דאין גופה עבירה, וברי בקריעה לא שייך סברת תוס' דהא המלוא על ידי העבירה. וידו

עקיבא

סימן קעה

לידידי הרב מוהר"י נ"י בק"ק פונא

בזה דהקדש מעכ"ת נ"י בהא דפרכין שבועה שומרים דחייבה רחמ"י כימי משכחה לה מגו ד"ל לא הוי דברים מעולם יכול לומר נאנסה, הא יש נומר דרו"ה לישבע ליעול שכרו, ושמע שגם אנכי הקשיתי כן, וכוכף לשמוע מה שאמרתי בזה :

באמת עמדהי בזה לא על דרך קושיא דבשפוטו י"ל דקשי' על שאר שומרים שומר תוס' ושוכר, אבל אמרתי כן דרך פלפול, והעמדהי דברי על קושיית תוס' בב"מ (דף מ"א ע"ב ד"ה קרנא בלא שבועה וכו') ואם האגוד לר"י, ואמרתי ליישב דהנה הסמ"ע והש"כ מחולקים (רס"י ר"ז) דדעת הסמ"ע דבמפקי' בשטר והנפק' נאמן החזרתי בשבועה במגו דנאנסה, הך שבועה היא דאורייתא כמו נאנסה, כיון דעיקר ההאמנות מכה מגו דנאנסה יש לשבועה זו כל חומר שבועה נאנסה, ודעת הש"כ דלא הוי רק דרבנן לייכא שבועה דאורייתא רק שבועת שומרים ומודה במקלטה, ומבואר דעת הש"כ מדנתן לו כל קולות דשבועה דרבנן לעיני השוד וכדומה, דע"כ ס"ל דמדאורייתא נאמן בלא שבועה במגו דנאנסה, חלף

ולכאורה נראה דזכו מחלוקת הראשונים רבותינו בעלי תוס' בב' חירולים כבוגיא דשכיר (ד"ה בשטר שריך להחזיר לו בעדים) וה"ל לתימן במגו דנאנסה וכו' תירך ר"ת וכו' וריב"א ח"י וכו' מבואר אף דלכאורה תירוך ר"ת מרווח היטב, מ"מ דחוקא ליה לכריב"א לישבא דלריך להחזיר מלפרש דלענין חס אינו רוצה לישבע דלישבא דלריך משמע דאין לו חקנה אף בשבועה : **אמנם** תמוה לי מאד, דהיא גופא הקשי על סתמא דגמרא מני"ל דס"ל דהינו נאמן בשבועה במגו דנאנסה ופליגי על ר"ח, הא גם חס ס"ל כר"ח יפה חירלו דאפקיד ליה בשטר, כיון דהחזרתי

הא כשיראה לגבות בלא קיום חן טענין מזויף, היינו סיכה דנפל לא מכני קיום דשמה דימה וזייף ועל זה נסתפקו בחוס' שם דלפטר חס הלוה בפנינו וחיו מצרר דדימה וזייף מהני הקיום חף כנכל עיי"ש, ולכאורה קשה ח"כ היכי פרכינן מב"ח מגבי גבי, הא מיניה דידה חס לה יהיה בידו לברר דדימה וזייף רחוי לגבות ממנו דדין, ואי דניחוש שמה יגבש מיחמי, הא שמואל לשיטתיה ס"ל מלוה ע"פ חינו גובה מיורשים, ואי שמה יגבש מב"ח שלא בפניו, דלמא ס"ל לשמואל כמ"ד בכחובות (דף פ"ח ע"ה) דחין מגבין לבע"ח שלא בפניו רק לכחובת אשה משום חינה, [ורחיתי ח"כ במ"ל פתי מהל' גזילה שטמד בזה, וכתב לקושטא דמלמחא דפרכת הש"ס לענין יחומים ושלא בפניו]:

וצ"ל דפרכת הש"ס לר"מ לשיטתיה, דס"ל בכחובות (דף מ"ט) נתנו עד שלא חלקו נתנו ואם לאו פטורים, ומבואר שם דבחלקו העטם, דס"ל מלוה הכחובה בחורה לאו ככחובה בשטר דמי, ואחיס שחלקו כלקוחות עיי"ש, וח"כ הא דחייבים עד שלא חלקו, משום דעד שלא חלקו, הוי יורשים ומלוה על פה גובה מיורשים, ואם כן לר"מ לשיטתיה שפיר קשה מב"ח יגבש, היינו מיורשים [ובחמת המוה לי, כיון דבזה ודאי מוכח ממתני' שם דר"מ ס"ל מלוה ע"פ גובה מיורשים, ור"י לא פליג על זה. רק דגם אחר שחלקו חייבים, ח"כ חין פליגי רב ושמואל על ר"מ כיון דליה להו תנא דמסייע] ולפ"י מיושב קושיית תוס' בב"מ ה"ל דשמואל הוכיח דרבנן ס"ל לאחריות ע"ס, דאל"כ אמאי לא יחזיר, הא מיניה הא דידה גובים מדינה, כיון דחיו מצרר דדימה וזייף, ומיחמי הא מסתמא ס"ל לרבנן כפי ההלכה דס"ל לשמואל לשיטתיה דמלוה ע"פ חינו גובה מיורשים, וק"ל:

הראנו לדעה דתוס' כחובות ס"ל דלשמואל לרבנן דר"מ ס"ל חף סיכה דח"ג ממשעבדי גובים מב"ח, ח"כ י"ל דר"ת חזיל בשיטתיה בכחובות ה"ל, מש"ה שפיר מפרש דלריך להחזיר, כיינו חס חינו רוצה לישבע, דחף דחיו גובה מלקוחות, מ"מ חושש להניחו, [חף לכאורה עדיין יקשה, דמ"מ לר"מ דס"ל דסיכה דחיו גובה ממשעבדי חינו חושש להניחו, ח"כ יהא מוכח משבועות שומרים או דלא מהימן כלל החזרתי במגו דלאנסה או דלא אמרינן מגו דהעזב לפטור משבועה, והיכן מלינו דפליגי רבנן דר"מ על זה הסיוד, מ"מ לק"מ, דבדלתי יש גווי עובה, דיל' דלר"מ מיירי הקרא בשטר כחלמנות או בחמר אל החזיריהו אלא בפני פלוני ופלוני, ומה דמוקמי האמוראי סתם באפקיד בשטר, היינו לפי ההלכה דקיי"ל כרבנן דר"מ סגי בהכי, וברי ביותר מזה ל"ל כעין זה, דלכאורה קשה לשיטת הרמב"ם דכל שטר הוי מפי כתבם, אלא דתקנת חז"ל לגבות בשטר, ח"כ היכי משינין על הקרא דאפקיד בשטר, הא מה"ה הוי השטר חספה דהוי מפי כתבם, ול"ל דבחמת הקרא מיירי בענין אחר, כהתנה אל החזיריהו אלא בפני פלוני ופלוני, או כהב ידו כחלמנות, אלא דמה דמוקי בשטר, היינו לבתר תקנת חז"ל דשטר מהני משכחת דינה דשומרים באפקיד בשטר, וזהו בחמת קלח דוחק, אבל על דברינו ליכא שום דוחק, דלר"מ מיירי בגווי ה"ל, אבל לפי ההלכה כרבנן דר"מ סגי בזה לאוקומי בשטר] ובריב"ח ס"ל דעת תוס' בב"מ, דשמואל ס"ל דלכ"ע היכא דח"ג גובה ממשעבדי חינו גובה מב"ח, ושפיר מוכח דסבירא ליה דחיו נתמן כלל החזרתי במגו דלאנסה וכנ"ל, ודו"ק:

אמנם עדיין חינו מיושב כל רכרו, דמ"ל להסוגיא דשקלו וערו חליבא דשמואל, דלמא שקלו וערו חליבא דנפשייהו חס יש קיום לדינא דשמואל בשכרו שלא בעדים:

ונראה לעי"ד דלכאורה קשה מאד, דרמב"ח לשיטתיה דס"ל בב"ק דבעי ג' פרות, ממילא ליחא לפרכא דבבא משבועות שומרים, דהרי גם חס יטעון להד"ס לריך לישבע כיון דהודה, לדעת תוס' דבשודאח וכפירא לחוד לריך ג"כ לישבע, וח"כ למאי הולך להשיב דמיירי באפקיד בשטר, הא לדידיה בלאו סכי ליכא קושיא:

ור"ה ל"ל למה דהקשה בשיטה מקובלת בב"מ למ"ד דבעי ג' פרות. למ"ל קרא לשבועות השומרים הא בלא"ה כיון דהוי מודה במקלח לריך לישבע גם על כך דטען לאנסה מנח גלגול שבועה,

וחזירו להחורה עשאה לעיקר שבועה ולא לגלגול, וחינו דנ"ח דחס טען ח"י חס לאנסה, דחס מחמת גלגול לא אמרינן מחויב שבועה וחיו יכול לישבע משלם. לזה עשאה הכתוב לעיקר שבועה כי היכי דידון ביה מ"ש וח"ל, וכיון שכן לרב ושמואל דלאו ס"ל לדינא דחיו יכול לישבע משלם, ח"כ חין כ"מ בין גלגול לעיקר שבועה מוכח בחמת דלא בעי ג' פרות:

ואף דבריש סנהדרין כ"ל לשמואל דב' שדנו דיניהם דין, ח"כ משמע דס"ל דחין עירוב פרשיות כתיב כאן, כדמשמע בסוגי' דהתם דהלי בזה, וח"כ בעי ג' פרות, ל"ל בחמת כמ"ש הרא"ש דרב רחא דלמרא ד"ת אפילו חד כשר מני סבר דעירוב פרשיות כתיב כחין אלא מקרא דבלדק משפוט גלי קרא דלענין זה לא אמרינן עירוב פרשיות כתיב כאן, דלא בעי ג' עיין שם, חס כן שפיר מני סבר שמואל דלא בעי ג' פרות:

וכיון שכן דרמב"ח נפשיה ליכא קושיא כלל, אלא דהולך לחרך חליבא דמרא דשמעיה, דשמואל ס"ל דלא בעי ג' פרות, כרי מוכח דקאי הכל חליבא דשמואל ונתקיים דברינו בכונת דברי הריב"ח, דמה דאמרינן מכלל דסבירא ליה דהמפקיד בשטר לריך להחזיר לו בעדים, היינו דממחריי כן חליבא דשמואל וכנ"ל:

ורפ"ז יש להוכיח שיטת הרשב"א בגיטין דחף למ"ד שעבודא לאו דאורייתא, מ"מ שעבדו בפירוש כוי דאורייתא, דל"כ עדיין יקשה כיון דכל שקלא ופריא לפי דברינו חליבא דשמואל דס"ל סיכה דחיו סורף ממשעבדי חינו חושש להניחו, ח"כ חין מוקי דאפקיד בשטר, הא לשמואל לשיטתיה דס"ל שעבודא לאו דאורייתא ממילא מה"ה הוי כל שטרות כמו ש"ה שאין בו אחריות, והחזרתי בעלמא הוי טענה מעולה, ח"כ שעבדו בפירוש כוי דאורייתא:

ורכאורה עדיין יקשה לפי דברינו, דח"כ היכי אמרינן מכלל דס"ל דהמפקיד חלל חזרו בעדים ח"ל להחזיר בעדים, דלמא נפשטיהו ס"ל דלריך להחזיר בעדים, ומה דהקשה לו רבא מגו דהחזרתי היינו לשמואל דס"ל בשבועות דיכול לומר פרעתיך בפני פלוני ופלוני:

ור"ה י"ל כפי הלך שזרדו החוס' שם דשמואל דלמרא יבול לומר לו, היינו שזריך לטעון כן, אבל במגו חינו נתמן, ועי' בסרתי"ש משום דליכא מגו עובה, דהרואה לשקר ירחיק עדותו, וכיון שכן י"ל דהיכי קאמר מכלל דס"ל דהמפקיד חלל חזרו בעדים ח"ל לחזור היינו דס"ל כלישתא ב' בשבועות דפליגי רב חסי ושמואל רק בחמר ליה אל הפרעתי, דאלו ס"ל כל"ק דמלוה חזירו סתם פליגי, ממילא גם לשמואל ליכא פרכא במגו דהחזרתי דהא ח"כ אלא בעוטין החזרתי בפני פו"פ וסלכו למדע"י, וזהו לא מקרי מגו, בחופן דיש נקיים פירושינו הנזכר לעיל:

היוצא מדברינו דלרמב"ח דבעי ג' פרות ליחא לפרכת הש"ס רב דקאי הכל לשמואל, אמנם לכאורה גם לרמב"ח לריכיס לאוקמי באפקיד בשטר, דהא דרשינן בב"מ, חין רואה, הא יש רואה יביא רחיה ופטור, וחינו דחיו נתמן בשבועה, ובזה יקשה עכ"פ בשבועה לסימן בייגו דלהד"ס, חף זה לק"מ דהא כך פרשה שניה דכתיב בה חין רואה מיירי בשומר שטר. דבנא"ה ליכא מגו דרואה ליעול שכרו:

ורפ"ז מיושב קושיית תוס' שכתלנו. דיל' דר"י לשיטתיה דס"ל ג' פרות בעי יש הוכחה דפרשה שניה בש"ס. וחינו דיל' דזהו דוחק לאוקמי קרא באפקיד בשטר. וקושיית הש"ס דלאנסה במגו דהחזרתי ליכא קושיא, כיון דבעי ג' פרות, וח"כ עדיין סיה קשה על הקרא דחין רחיה וכנ"ל, ולזה מוכח דפרשה שניה בשומר שטר וליכא מגו, אבל לדידן דקיי"ל דלא בעי ג' פרות, ח"כ ממילא מנח פרכת הש"ס לסימן בלא שבועה במגו דהחזרתי מוכח ממילא דמיירי באפקיד בשטר, ח"כ ליכא רחיה דפרשה שניה בש"ס. מש"ה קאמר סתמא דהש"ס לדידן עממא אחרינא דקרא בלא שבועה עדיפא, אבל לר"י שפיר י"ל כנ"ל דזוק היטב, כל זה אמרתי דרך פלפול להדודי לחזירים בנימוד הישיבה, וסוכן הדברים בעו"ה נכונים, ומלאתי היום בזה משאלות רומ' לכחוב לו הדברים. חס כן סיה קלח קשה להיכיריני וכאמרם קשה עתיקא. וד' ימלא משאלותינו תמיד. וידיו עקיבא

מ"ש

סימן קע"ו

לידירי הרב רבי ישעי' ב"ן נ"י בק"ק לעסבערג

בז"ש מעכ"ח כי ראה מסכת ברכות מן הש"ס שמדפיסים כעת בק"ק פראג עם דברים בשמי על הגליון ומלא כתוב (בדף ל"ה) כתבתי, ע"י רש"י כותב (דף מ"ג ע"ב ד"ס קלא) וכו'. ד"ל לפי הטעם דסבירה ליה לר' שם דילפינן בג"ש דמה להלן כרס חף כחן כרס. בעינן כרס ממש שחייב בשמים כנגד שמים וא' יולא וכו'. **במחבת** כוונתי היה לחמום על רש"י דמה ענין ערלה לרבעי דפלוגהייסו רק ברבעי. אבל בערלה פשוט דלכ"ע כל הפירות ואפילו פלפלים חייבים. וממילא חף נטועה.

תו כתב מעכ"ח נ"י על הרבזם ממני בש"ס ה"ל בפסחים (דף ס"ג ע"ב) ע"י בר"ם פ"ח דלולים וכו'. ד"ל דהלי זבה. להרמב"ם דגבי הודה חוץ לחומת בית פאגי. היינו חוץ ממקום שאופים שם מלחמת פשיעה דהין שייכות זבה לחמץ, אבל לרש"י והר"ם דחוץ לחומת בית פאגי, היינו חוץ לחומת ירושלים דבעי שיהיה הלחם במקום הכשר לאכילה, הכי נמי גבי חמץ בעי שיהיה החמץ במקום הכשר לאכילה הפסח.

רענד לה קרב זה אל זה, דכחודה דבא לקדש הלחם ולהתירו זבה שייך דזהו רק במקום הכשירו דלחם. אבל לא חס הס במקום דמפסלי ביולא, אבל גבי פסח מאי שייכות דמקום הכילה פסח זבה, וגם הא האיסור יאנו חולה באכילה פסח רק בשמיטתו חף חס ראונו לבער החמץ אחר שמיטתו עובר בלא תזבח.

ובז"ש מעכ"ח דירושלמי איתא להדיא דר"א אפילו נתון עמו בירושלים דמשמע דבעי שיהיה החמץ בירושלי'. בלחמה מלתא דתמיס למאד, דמה שייכות ירושלים לזה.

והנהרענד פירוש הירושלמי, ד"ל דהדין דלחם החמץ שלו הוא במדה"י וסגר ביתו דממילא ח"א לו לחזור לביטו עד אחר פסח, ועכ"פ חס גם ילא מביתו קודם ל' יום דהדין דל"ל לבער, וכתב הר"ן הטעם דשארבו כמפולת, ח"כ י"ל דמדאורייתא אפילו ביטול ל"ל כמו במפולת לרש"י והר"ן. ורף דהירושלמי ס"ל דכודאי חמץ אפילו מר"ה לריך לבער. י"ל דזהו מדרבנן כיון דעושה קן במכוון בידים, אבל מדאורייתא י"ל דל"ל השבחה, וזכה י"ל דחינו עובר על לא תזבח, כיון דחינו מלווה כלל בהשבחתו, ח"כ י"ל מה"ע לה נקט הירושלמי העפי שאין עמו בעזרה, דהיה במשמע אפילו החמץ במדה"י לזה נקט דהחמץ כסמוך לו ותפס שם העיר ירושלים וס"ה לעיר אחרת, דזכו ממילא נדע דהין חילוק בין ירושלים לעיר אחרת. ואחי למעט רק חס החמץ במדה"י.

ובז"ש מעכ"ח לחמום בענין זה, דבירושלמי איתא דר"ל אמר עד שיהיה לשוחט והוא מבני חבורה, ובסוגי' דילן אמר ר"ל או לשוחט או לא מבני חבורה, ואע"ג דמלינו זכה סוגיות מתחלפות, היינו בב' אמוראים דמחלפי זה לזה. לא בלחמה אחר. והכא בסוגי' ר"י ור"ל הרווייכו ס"ל דאו לשוחט או לבני חבורה.

במזח"ב השתמיע ליה דברי תוס' כחובות (דף ק"ב ע"א ד"ה אליבא) בכוף דבריהם.

זכה שכתב מעכ"ח על קשייתו בב"ק (דף ל"ה) זכה דפרטיקין לגמר דינה וסדר נדייני. הא מיד לאחר גמר דין נעשה שור הפקר כדאמרינן בכריחות. וממילא מפטר לשלם דסוי נגח ואח"כ הפקיר, וסאריך מעכ"ח וסעלה דסהיא דכריחות רק ברובע ונרבע אבל לא בשאר נסקלים.

איני רואה מקום לזה. דלעו קרא כתיב ברובע ונרבע דסוי הפקר עד דנימא דהין למידים לאחרינא מזה. הא ליבא קרא לזה, אלא דמסבירא אחיין כיון דנימנר דינו לסקלו מפקירין אהו סבעלים ח"כ ממילא בכל נסקלים הכי הוא.

ובז"ש מעכ"ח להוכיח כן דלכ"י דגם בממון אמרינן כאשר זמם ולא כאשר עשה. ח"כ חין טעדים זממים לריכ"י לשלם לבעלי הפסידים דשור. דהא מיד שנגמר הדין נעשה הספקעה מצעלים ונעשה הפקר והוי כאשר עשה. וכיון שכן בשור שנגח והמית אדם ח"כ מניתיים השור. חף להסבירים דבממון ל"ל שיהי עדים שיכולי להזימם. מ"מ הא דרשינן כמימת בעלי' כך מיתת השור. וילעריך עדות שיכולי להזימם. אע"כ

דבאמת זכה לא נעשה שור הפקר ולא מקרי כאשר עשה ומקרי עדות שיכול להזימה, והסיה דכריחות רק ברובע ונרבע. וזכה בלחמה ח"כ להזימ' אלא דברובע ונרבע לא אמרינן כמימת בעלים כך מיתת השור. והוי כממון. בעלמא דל"ל שיהיה עדות שיכול להזימה, עד כהן חוכן דבריו :

הדרברים רחוקים מדרכי הלחמה, וגם מה הטעיל זכה, האגס בממון מס"ח בעי' יכול להזימם, אלא דהסבירים בממון ח"כ

עדות שיכול להזימם היינו לבשר החקקה דדיי ממונות לה לריך דרישה וחקירה משום טעילה דלת. וכיון דל"ל דר"ח והוי ח"כ להזימם מש"ס בכלל זה דל"ל להזימם כשר דל"מ [וזכה פירשתי דברי רש"י בב"ק (דף פ"ה ע"א ד"ה פסולה לעדות וכו'), ועוד לעדות שאי אהיה יכול להזימם הוא, ולכאורה קשה מסוגיא דב"ב (דף ק"ה ע"ב) ח"ל הסס בעי ועמדו שני האנשים וליבא, ואמאי שבק הסוגיא טעם השני דהוי עדות שאי אהיה יכול להזימם, והיינו דבסוגיא דבב"ק דקאי ואייל לענין ללמוד דעבד פסול לעדות בק"ו ואמרינן עלה קטן יוכיח ומיירי הכל בדאורייתא, מש"ס נקט רש"י גם הטעם דהין אהיה יכול להזימם, אבל בסוגיא דב"ב ראה ליתן טעם על מה דלדינא שסתא קטן פסול לעדות, דזכה לא שייך טעמא דח"א יכול להזימם, דהא לבשר תקנת חז"ל

ל"ל בממון שיהא יכול להזימה וכו', מש"ס נקט רק דבעי ז' אנשים וליבא, ובלחמה דברי רש"י ממוכים לוי, דלטעם הב' ח"ק שייך לומר קטן יוכיח הא בלחמה חין הפסול בגופו ח"א כיון דל"ל להזימם ממילא לא הוי עדות, וזה הכלל גם גבי גדולים ולא נשחיה קטן זכה וכו', וגזה נראה שיקר דבלחמה מה דאמרינן קטן יוכיח, היינו דפסול בעלמאתו דממעטיה קרא אנשים ולא קטנים, וח"ל דבלחמה בלח"ה פסולים משום שא"א יכול להזימם, וא"כ למאי נ"מ מעטינהו קרא לפסלו לעדות, הכה לפי חירולם ז' ריש מכות דבעדות בן גרושה או גלות לא בעינן יכול להזימם, וא"כ גם קטן ה' ראוי לזה העדות אלא דקרא מעטינהו דבעלמאתו פסולים לעדות ואין נאמנתה גם בעדות דבן גרוש' וגלות, ולתירו' ה' דשם משום מלקות מקרי יכול להזימ' ח"כ בקטני' ח"כ להזימ' כלל וממילא פסולים מ"מ י"ל דכ"מ דהא ע"כ לענין עדות להכחיש עדים ראשונים לא בעינן יכול להזימ', דהא עדים אמרו פלוני הרגובא ז' והכחישו ללא הרג מה יכול להזימם שייך בהא, דהא לא ראו לחייב לשום דבר ע"י עדותן, אלא לפסוד להאיש שהעידו עליו הכה הראשונה, וגם משום מלקות נראה דלא לקו דלא שייך זכה לא תענה ברעך דהא לא העידו כלל על רעהו להפסידו בזום דבר, אע"כ דלא יבעי זכה ויכול להזימ', דמ"מ הוויין עדות להכחיש הראשונים, ומ"מ עדים קטנים ח"כ להכחיש הראשונים, דקטנים בעלמאתם פסולים גם לעדות החודש, דלכאורה חס הזמנו חין שום עונש על העדים דגם מלקות ליבא דהא לא העידו כלל על רעך, וע"כ מוכח דזכו גם לחירולם ח' דמכות דדוקא בכלשאר זמם לאחיק בעי יכול להזימ', אבל היבא דלא העידו כלל על אחיק ל"ל שיהי יכול להזימם, אלא דבבן גרושה דמעידים על אחיק ס"ל בתיירו' ח' דבעי יכול להזימם. וא"כ כ"מ דקטנים פסולים בעלמאתו וא"כ בעדות החודש.

ובני הגאון מהור"ש נ"י כתב לי עוד ז' נ"מ. הא למה דקיי"ל בפ"ג דסנהדרין בהסיה דנאמן עלי אבא דלוינו יכול לחזור

בו דוקא דקיבל עליה בחד אבל בקיבל עליה כבי תרי הוי ז' לריעותא, ח' דלוינו יכול להזימו. וא'. פסול יכול לחזור. וא"כ נ"מ בקיבל עלי' קטן כבי תרי דמכח דבעלמאתו פסול הוא ז' לריעותא. ח' דל"ל וא' פסול דקטנות (ולעני' ח' אינו נראה כן דדוקא בב' ענינים הא' פסולו דעדות. והא'. להאמין ח' כבי תרי דהוא ז' ענינים. אבל במקבל עד שיש בו ז' פסולים. כגון חס אביו גזן. כיון דמ"מ הכל רק דמקבל עליה עד פסול לעדות לא מקרי ז' לריעותא. דמה לי שהעד פסול מטעם ח' או מטעם ז' פסולים) סב' שהעיד בגדלו מה שראה בקוענו. דמלד שאי אהיה יכול להזימו י"ל דלא מקרי החולה בפסולו דהין הפסול בגופו אבל מחמת פסולו בגופו דקטנות מקרי החילתו בפסולו וא"כ עדיין יקשה בדאורייתא ח"ק משכחה רובע ונרבע עפ"י עדים להקלו. הא הוי עדות שאי אהיה יכול להזימם. ואף לבשר תקנת התמים. י"ל מ"מ הא בקבם וכן בעולות וחבלות דלא שכיחי חוקמיה דאורייתא דבעי דרישה וחקירה. ובעי ג"כ יכול להזימם. וזולתי גם מיתת השור דמי לזה.

ובעיקר

בב"ב מומילא לא בטמאה דח"ה חט"ה וף דמ"מ היס המור דהיס
 נובג בב"ב קודם מתן תורה . י"ל דס"ל דאיסור המור חינו חט"ה .
 ורבנן דהשיבו לר"י דלא נאסר לב"י . היינו לדבריו דר"י . סה מ"מ
 למ"ש חוכ' שבועות (דף כ"ג) דעל חלי שיעור-חל איסור וכן פסק
 הרמב"ם . ח"כ חף חס נובג בב"ב ולא הוי מוסיק . מ"מ בחמ"ס
 בכזית בשר ועלמות היס מדינה חל טמאה . דמגד טמאה הוי
 חלי שיעור וחלעריך קרף דמי שבשרו מותר למעט טמאה . והדרת
 קושיא לדוכתיה דלמלתיהו נישנית . עד כאן קושייתי :

הנה בפשוטו לק"מ . והדרבה קושיית מעכ"ת יעמוד
 במקומו , ולא יספיק תירוטו למעכ"ת . והיינו בפשוטו
 קושייתי לק"מ , דלף חס לא היס נשנית היינו ממעטים טמאה
 מקרה דב"ב דכתיב חף בשר בנפשו , משמע דוקא היכא
 דבשרו בלא נפשו שריא . ומס"ע נהר תירוטו דמעכ"ת על קושייתו,
 דלר"ה חף חלו לא נשנית קרף לא חלכל הנפש עם הבשר . היס
 לריך קרף לרבות עמאים דלא נמעט מקרה דב"ב חף בשר בנפשו
 מי שבשרו מותר :

אבר קושייתו סג"ל כף היס . והיינו דמ"ש מעכ"ת נ"י בכונת
 חוס' ר"פ ג"ה . דמכרת מי איכא מידי חתינ עליה . חף
 דכ' כן הגאון בעל ספר עלי אלמוגים . בספרו מעין החכמה בתחלת
 הספר . והוכיח כן דחס לא כן חף דרשו חכמים גבי חמ"ס מי
 שבשרו מותר , ה"ל לב"י נאסר . חט"כ דרק בג"ס אמרינן כן
 מבוס מי איכא מידי עיי"ש [ובחמת להרשב"ה סג"ל דרבנן לטעמיה
 דר"י קאמרי ליכא הוכחה] אבל לא נראה כן . לא מצעי' לדעת
 מהר"ם יפה . . סוגא בפרשת דרכים [דרך האחרים דרוש ח'] דמה
 דאמרינן דמפרכת נותר לבני נח משום מי איכא מידי .
 היינו משעה מתן תורה וחילך דהותרה לישראל מפרכת , וחר
 גם כן לב"י משום מי איכא מידי , אבל מקודם היס חסור
 מפרכת , כרי דס"ל דשורש סברת מי איכא מידי . היינו דנשעה
 שהותר לישראל ל"ש שיהיה חסור לב"י , אבל מקודם לכן ל"ש מי
 איכא מידי , ח"כ מומילא בג"ה בטמאה ל"ש כלל דמשום דמי איכא
 מידי כיון דמקודם נהוג חמ"ס בטמאים עיי' דגם לישראל מהג משום
 מי איכא מידי , דהא מעידן דהותר לישראל פקע כל דין ג"ה מב"ג
 וליכא טעם לב"ג חסור ולישראל מותר , חלה חף לדעת הר"ה
 והסכים עמו רמ"ל סס . דמי איכא מידי היינו בשעת מתן תורה
 יאלו לקדושה חמורה ולא להקל עליהם במה שהיו חסורים מקודם .
 ומוכח דמעולם לא היו חסורים במפרכת . מ"מ כמו דחזינן
 במפרכת דמכה דהותרה בשעת מתן תורה מוכח דגם מקודם היו
 מותרים . ס"ג נימא בג"ה נקיים הדרש דמי שבשרו דג"ה חינו נובג
 בטמאים . ומוכרח מזה בחמת דגם קודם מ"ת לא היס נובג בטמאים
 [ובההיא ענינה רחומי מלחא דתמיה במ"ל (פ"י ס"ז מה"ל מלכים
 ד"ה דע וכו') שכתב הרב המגיה והנראה דס"ל לרש"י כיון דלמשנה
 אחרונה חזיו עבד הייב . ע"כ קרף דחא פני האדון אלעריך למעוטי
 עבד גמור וכו' . ודברים אלו חין להס שחר . וכי חמ"ה מחולקת
 עם המשנה ראשונה בדיון . חלה גם למשנה אחרונה ס"ל דקודם
 שתקנו דכופים חת רבו היס הדיון דפטור . חלה לבשר דתקנו
 דכופין מפני סיקון העולם , מומילא חין לו חרון ח' וחייב . וח"כ
 הקרה שפיר חת פני האדון ד' למעט חזיו עבד דקודם התקנה היס
 פטור . וגם חפינו לחחר התקנה נפקא מינה בחס הוא סריס
 דחין כופין חת רבו] :

ורזה רביל הייתי לפרש לי דברי חוס' כך . דבג"ה דלא נישנית
 בכיני ועקרה האזרה שנאסרה לב"י וניתן לישראל בזה
 חמרינן לחוכה אזרה כיון דכשנאסרה לב"י היס האזרה חף
 על בטמאים . חף לחחר שנעקרה האזרה מב"י וניתן לישראל .
 חוכה אזרה ענינה לא נשחטה מפירוטו דחך קרף מדמעיקרף
 אבל בחמ"ס דנישנית לישראל . שפיר אמרינן דבכך אזרה שנאסרה
 ביחוד לישראל פירושו מי שבשרו מותר ועל יסוד זה בניתי קושייתי
 דלרבנן נימא למלתיהו נישנית למעט טמאה . דאלו לא היס נישנית
 לא היס אפשר למעט מקרה דב"י בשר בנפשו . דהא חך אזרה
 דמקודם כשהיה לב"י היו גם טמאים בכלל לא נשחטה פירושו
 כשנעקרה מבני נח ומתנה לישראל . משום הכי נישנית אזרה

ואך ביחוד לישראל למעט עמאים . זכו קושייתי .
 מ"מ חין חמיה חוקה כ"כ . דלמ"ש הרשב"ה דרבנן לדבריו
 דר"י קאמרי . י"ל דחינו ס"ל חף דהיכא דחוסה חזרה
 לב"י נעקרה מהס וניתן לישראל ממעטים עמאים דהשתא עמאים
 חין בשרו מותר חלה לדבריו דר"י קאמרי דלא נאסרה לב"י . ומזה
 נהבחר דחין קיום לדברי מעכ"ת בישוב קושיית ראש יוסף , דהא שפיר
 מלי לשנויי דלריך קרף לחפוקי דרשא מי שבשרו מותר . דמה דלא
 ס"ל לר"י גבי ג"ה חך דרשא היינו לחוסה חזרה עלמה לא נשחטה
 פירושו . אבל בחמ"ס דהוי חזרה ביחוד לישראל שפיר היינו ממעטים
 עמאים וממילא נשאר ג"כ קושייתו דרומ"פ דלר"ה חלה למלתיהו
 נישנית לרבות עמאים . דהא ל"ל דהקרה אלעריך רק לחפוקי
 שלא נדרש מי שבשרו מותר . דח"כ גם לר"י הוינן לשנויי כן :
ובעיקר קושייתו ל"ל . דהרי בסנהדרין (דף נ"ז) דקתני ר"ה
 אימר חף על הדם מן החי . ר"ה חומר חף על הכלאים ,
 משמע דר"ה מוסיק וס"ג ג"כ דב"ג מלווה על דם מן החי , וע"כ חלה
 דנשנית בסניי . היינו דגם בקרף דרק חוק לבלתי חכול הדם .
 דרשינן ג"כ לדם מן החי וכדאיתיה שם (דף ג"ע ע"ה) חרי חזינן
 דלר"ה חף דדרשינן לקרף דרק חוק לדם מחי . מ"מ דרשינן נמי
 מזה הסיקש דכל שאחיה מלווה על דמו , ח"כ חף חילו לא נישנית
 חמ"ס . היינו דורשים דרשא דכל שאחיה מלווה על דמו מקרף דבני
 נח דבשר בנפשו דמו :

ובזה מיושב קושיית חוס' סנהדרין שם (דף כ"ע ע"ה) ד"ה ורבנן
 לדם הקזה וכו') והיינו לרבנן דס"ל דבשר בנפשו דמו
 למעט דם שרטים ולא אחיה לאיסור דם . חס חיתא דס"ל דרשא
 דקרף דרק חוק להיקשא דכל שאחיה מלווה על דמו , ישאר הקושיא
 דמכ"ל דחמ"ה חסור לב"י חלה למלתיהו נישנית להך היקישא . ממני
 שארו ידירו וחלוס' :

עקיבא

סימן קעה

לחתיני ירדי הרב רבי וואלאף שיק נ"י בק"ק וואלשטיין

ער קושיית חתיני נ"י על הש"כ חוס"מ (סי' ל"ב סק"ח) במ"ש מי
 שנחתיב שבועה דהורייחא . משמע בין מ"מ , בין שבועת ע"ה .
 וכן סוף בחשו' הר"ה ש' ריש כלל י"ה להדיא דמי שפטר בכל וע"ה
 מכחישו והוא חסוד שכנגדו נשבע ונעול וכו' עכ"ל , חלה זכו סוגיא
 ערוכה בשבועות (דף ל"ב ע"ה) הכ"מ שכנגדו חסוד על השבועה וכו'
 לימא ליה מי יומר דמשחבעה חרי מפורש בשבועת ע"ה והוא חסוד
 שכנגדו נשבע ונעול . עכ"ד .

יפה חסמ . והנלענ"ד דהנה בחשו' מיי' ל' משפטים (סי' ס"ה)
 הקשה בחמת על הסוגיא סג"ל דחמ"ה לריך שכנגדו לישבע .
 חלה זה העד יכיה לו עד המסייע דפטור משבועה . וחירך דבחסוד
 חס יכיה הדיון דיעול בלה שבועה . ח"כ הוי ע"ה קס לממון עיי"ש .
 ולפי חך טעם אפשר להלק דוקא בחבעו בע"ה חזה חספן שלו . דבכל
 מה שיעטון ויכפור מחוייב שבועה נגד העד . בזה שייך הסברא .
 דחס נשווי' לעד המסייע מיד דעדותו נחתיב זה ממון . דהא חין לו
 לך לפטור עלמו נגד עדותו אבל בחובע להחשוד בע"ה מהס חלויתוך
 והוא חוין להד"מ בזה י"ל הדיון דנעול בלה שבועה מדיון ע"ה המסייע
 דבזה ל"ש לומר דח"כ קס לממון . דהא בשעה שסעיד עדיין לא נחתיב
 ממון דיכול לעטון פרעהי , וכמו דמבואר בחשו' מיי' שם לענין
 כסכא דר"ה דחין שכנגדו לריך לישבע דהוא עד המסייע [ובחמת לא
 זכיתי להבין דחך נקרה מסייע דהא חין מסייע לו לטענתו דלה
 דדייה חטף והוא חינו מעיד חלה על החסיפה ולא יוחר] דלה שייך
 בזה דח"כ ע"ה קס לממון כיון דהיה יכול לעטון לא חטפתי ולישבע :
והא דפריך מי יומר דמשחבעת , ולפי דברינו חלו , חלה יש
 לחוקמי כה"ג שהובעו בע"ה וטוען להד"מ היינו בממ"פ
 בחס הוא בחיזה ענין דיכול לפטור בשום טענה שאינו נגד העד
 הוי רק גורם לממון . דמי יומר דיעטון להד"מ דלמא יעטון פרעהי ,
 ואס הוא בעינין דליכא לך לפטור כגון ע"ה מעיד שלוח ולא פרע
 חו שחפן זה שלי . בזה חין בו דין מסייע דח"כ מיד קס לממון .
 [ובחמת על דברי חשו' מיי' קשה לי . דהא כתב שם דהא דחמרינן
 בכל .

בשם הראב"ד פרק הכותב באותה שאמרו אי פקח וכו' שסוף פירש אף לידי ש"ד לאחר שנשבעת אוחס שבעה דע"א מעיד שיהא פרועה עיי"ש. ויל' הסעם שאריכה לישבע שניה אף דכבר נשבע. היינו כמ"ס הר"ן (רפ"ו דשבעות דף ש"ד ע"ב) בשם השו" סרי"ף דמי שהיה כופר הכל והשבעותו היתה בלא נק"ח. ואח"כ בא ע"א והעיד חוזרים ומשביעין אותו בנק"ח. לכיון דאמרין דאם נשבע בלא נק"ח חוזר הדין ה"נ חוזר עיי"ש. והיינו דלגבי כך שבעה דע"א היינו בנק"ח לא סגי השבעה דנשבע מחילה בלא נק"ח. ואח"כ י"ל דרש"י ס"ל לפשוט דאי פקח מייתי לה לידי שבעה דאורייתא. היינו אף לאחר דנשבעת שבעה ע"א מעיד שיהא פרועה כראב"ד ולא כחכ"ר רש"י דהנ"ל. והיינו למה לריכה לישבע שניה הא כבר נשבעה. לזה כחכ"ר רש"י דנ"מ. בנק"ח דשבעה הראשונה היה בלא נק"ח. ועתה חבשי נק"ח מש"ה לריכה לחזור ולישבע :

סימן קע"ט

ואשר וכחפך חתני רבך נ"י באם קיבל עליו קרוב או פסול או ב' פסולין והזמנו. אם חייבין בדיון הזמנה או מלקות כיון דאין שם עדות עליהם :

במתני' דר"פ שבעות העדות. ואינה נובעת בנשים ובקרובים. וקשה ל"י הא אמרי' שם (דף ל"ב) הכל מודים בעד מומחה והכל מודים בעד מיתה ובהנך גס אשה וקרוב גאמנים. ואח"כ משתכח שבעות העדות בנשים ובקרובים בהנך מילי :

וצ"ל דענין שבעות העדות הוא רק בעד כשר דשם עדות עליה בכל מילי. ואי קורה בו והוא עד. אלא דע"א אס' מגיד אינו מועיל ולריך לו לירוק עס אחר זכא היכא דאס' היה מגיד היה מועיל כגון בסוטה ומיתה חייב קרבן, אבל בקרוב או פסול דאין שם עדות עליו, אלא דבסוטה האמינותו חורה, והגאמנותו מחמת דע"י קינוי וסחירה הוא רגלים לדבר ויזכר שהאמת כן. וכן בעדות מיתה דמכח דייקא יזכר שהאמת כן. זכא ליכא קרבן שבעה דלא קרינן ביה והוא עד דאין שם עד על נשים וקרובים :

וכזה לריכס לומר. הא דאמרין שבעות שם מיד מלך. אבל משחק בקוביא כיון דמדאורייתא חיי ורבנן הוא דפסלוהו, דלכאורה קשה הא מ"מ לא היה מועיל בעדותו ומה בכך דמדרכין הוא, ובתוס' שם נדחקו לחלק בין זה להביא דעד מיתה. ולזה יש לומר דכ"י פירושו, אבל משחק בקוביא שייך ביה דין שבעות העדות במעיד. על סוטה ומיתה, לכיון דמדאורייתא מחוי' מקרי בשם עד, [אלא דמסוגיא דיומא רי"פ יו"כ"ל לא משמע כן] :

ורפ"ז י"ל דבקיבל עליו קא"פ אינו חייב קרבן שבעה דמ"מ לאו שם עדות עליה. אבל קיבל עליו ע"א לסוטה כב' כיון דשם עד עליו. וגם אלו מגיד היה מועיל יש בו דין שבעות העדות, וס"ל אפשר כנ"ל לענין חיוב הזמנה דכתיב והכח עד שקר העד ועשיהם, וכן לא הענה ברעך עד שקר, י"ל דוקא כששם עד עליו. וקיבל עליו קרוב או פסול אין שם עד עליו. ואינו מחייב בהזמנה. אבל קיבל עליו ע"א כב' יש בו דין הזמנה :

ובזה דכתב הרמב"ם (פ' כ"א ה"ח) בא ע"א שמעיד שזינתה אחר קינוי וסחירה. י"ל דוקא בעד כשר. אבל בעדות אשה וקרובים אף דמועיל בהגדתו מ"מ אין שם עד עליו ואינו מחייב בהזמנה. ובע"א שקיבל עליו כב' לענין מלקות ודאי חייב בלא"ה אף בלא קיבל. דהא העיד שקר לחייב אותו בשבעה זו. ולענין הזמנה כיון דשם עד עליו והיה מועיל בעדותו יש בו דין הזמנה :

אח"כ מזכרתי דהר"ן שבעות הביא ירושלמי בע"א שאמר לו הוי את מקובל עלינו כשנים אין בו חיוב שבעות העדות. ולריכס לחלק בין זה לעד סוטה ומיתה. דהתם חכמים האמינוהו ושם עדות עליו [ומ"מ דוקא בעד כשר דמס"ה שם. עד עליו ומדרכין נאמן בזה לממון] משא"כ קיבל עליו אחר כב' דמדיון אינו כב' הפילו מדרכין, וכיון שכן י"ל דגם בדין הזמנה ליכא. ושהני ההוא דהרמב"ם בא' שזינתה אחר קינוי וסחירה דמ"מ מהימן מדינא בזה. משא"כ בקיבל עליו ע"א כב' [וזהו דלא כבעל קרבן עדס. ולפי דעתי אמאי חלק בדין אס' אמרין בחשוד מתוך שה"ל משלם. והא מ"מ

הכל מודים בע"א דר"א. היינו שכבר טען לידי חטפתי דאי בלא טען הא יכול לומר מי יימד דלמא יטעון לא חטפתי וישבע. ואעפ"כ אין שכנגדו לריך לישבע דהוי עד מסייע ולא מקרי קם לממון. כיון דמקודם היה יכול לטעון לא חטפתי עיי"ש סי"ב. אס' כן לוקי בפשוטו שחובצו הלויהיך מנה וטען לכד"ס ואח"כ השביע לע"א שיעיד לו על ההלוואה. דבזה לא הוי גורם לממון מלך דלמא יטעון פרעתי דהא ח"כ לומר פרעתי כיון שכבר טען לכד"ס. וגם לישבע ח"כ שהוא עד מסייע ולא מיקרי קם לממון כיון דמקודם היה יכול לטעון לכד"ס. ואפשר לומר דהחשו' מיי' ס"ל כהרשב"א דבאומר לא לוייתי ופ"א מעיד שלוח וזכר ואמר פרעתי דלא מקרי כוחזק כפקן, וליא זכא מחשואילי"מ עי' ש"כ סי' פ"א ס"ק י"ב] :

ורפ"ז נוחא. דהש"כ בא לומר דאפילו בכה"ג בחובצ בע"א שלוח והחשוד טען לכד"ס, אף דלא מקרי קם לממון וכנ"ל. מ"מ לריך לישבע דגם בזה אין עד המסייע פוטרו. דזה אינו מוכח מסוגיא וכנ"ל, לזה הביא בשם חסובת הרא"ש דשם איחא הדין בנידון זה ממש. וע"ז הקשה הש"כ וליכא למימר דהעד אחד יפטרנו כו' והיינו בכה"ג דלא מקרי קם לממון ונכון :

ועיי'ן ש"ך (סי' פ"ו סט"ז) שהעתיק לדברי חסובת מיי' הג"ל דהא (בסי' ל"ב סק"ח) הג"ל אחי עליה מטעם אחר שהעד אינו יכול לעשות ב' פעולות וז"ע :

ורענ"ד דבחידוש דין הג"ל דגם במוען לחשוד הלויהיך ואמר לכד"ס. דהוליה הש"ך מהחשו' הרא"ש דשכנגדו לריך לישבע. יש ליישב קושיית הש"ך דיפטרנו העד משבעה. דלא דמי למה שכחצנו בשם חשו' מיי' דבנכח דר"א מקרי מסייע ולא מקרי קם לממון כיון דהיה יכול לטעון לא חטפתי. היינו הוה בעדותו קם לשבעה לענין אס' יטעון לא חטפתי דישתק לישבע. אבל בנידון זה י"ל דבחסוד וטען לכד"ס אס' יפטרנו משבעה מדיון מסייע נקרא קם לממון. היינו היכא דהעדות בא להועיל לא בא לשבעה רק לממון דממ"כ אס' יטעון פרעתי לא הועיל עדותו כלל. ואס' יטעון לכד"ס. הא ישתק לשלם. וקם לממון. דהא כל עדותו למנין ההלוואה לעומת טענה לכד"ס. אבל על ענין הפרעון אינו מעיד כלל. א"כ לריך לומר קם לשבעה לענין עדותו דהיינו נגד טענה לכד"ס, ונכון בסברא :

ובי"ש חתני ביסוד דברי הש"ך דמס"ה לא מקרי עד מסייע דהעד ח"י לעשות שתי פעולות. ליישב זכא דברי רש"י בחובצ (דף פ"ז) בסוגיא דפוגמת דבחחילת הסוגיא סבר רמב"ם למימר שבעה דאורייתא פירש"י דנ"מ לענין היפוך. ואח"כ בפסקא דע"א מעיד שהיה פרועה דאמרין ג"כ סבר רמב"ם למימר שבעה דאורייתא. ולא פירש"י כלום. והיינו דה"מ ג"כ כמו מטיקרא. לענין היפוך שבעה. ואח"כ בזה דאר"פ אי פיקח הוא מייתי לה לידי שבעה דאורייתא פירש"י דנ"מ לענין נק"ח. ורבים חממו. דאמאי הולרך רש"י לנ"מ חדש ולא לענין היפוך :

יפה כתב ויש להסביר יותר. דלכאורה קשה בע"א שהיה פרועה אף נ"מ לענין היפוך. הא אס' תהפך ותאמר השבע אתה וחפטר. הא יהיה זה העד לו למסייע וא"ל לישבע. ול"ל ג"כ כסדרת הש"ך הג"ל דהע"א אינו פועל שתי פעולות. כיון דזוהי השבעה שהוא מחייב הפכה ח"י לפוטרו. ואף דלאלו העד היה ג"כ מחייב שכנגדו לישבע כדאמרין בשבעות. האני מאן דמפיק שטרך אחברי' ואמר ליה השבע דלא פרעתיך לריך לישבע, מ"מ מחני' ע"כ מיירי בלא אמר השבע לי. ואין אהנו משביעין אותו רק מכה העד שוב אין העד יכול לעשות ב' פעולות ולפטרו, וכ"ז נוחא במחני' אבל במימרא דר"פ דאי פיקח ליכא למימר הכי דהנ"מ לענין היפוך, כיון דבא לומר דאי פיקח יש לו ענה לעשות כן. הא אי פקח הוא יכול לעשות כך שיאמר לה אשתבע לי דלא פרעתיך ואס' תהפך ויהיה זה העד עד המסייע. דהא השבעה לא בא מכחו. לזה הולרך רש"י למנקט הנ"מ לענין היפועי חפלה. [אלא דקלה משמע ברש"י ריש כב"מ דלא נחתו לפרש דפרכת הש"ס ולחזי זוזי ממאן נקט היינו דלפטור אותו שמסייע משבעה, ומשמע קלה דרש"י לא ס"ל דעד מסייע פוטר משבעה. ויש לדחות] :

עוד דרך אחר י"ל בכוונה רש"י למ"ס היש"כ ב"ק פ"ט (סי' ת"ז)

סימן ק"פ

ליד ידי הרב רבי אברהם גי' בק"ק שעבסק

מה דערה יודי מעב'ת נ' לחק קושיית סו"ס ספ"ה דכרימות ואני תמה לבנתי קאמר וכו' ולא מייתי אותה משנה דשבוטות עכ"ל :

לענין אינו ראוי לבלות זמן ולפרוח בישוב קושיא זו, כי אין הסתלק לקושייתו, וכאשר כתבתי בגליון המשניות בזה הלשון. לא ידעתי סרך קושיא. דהא יש בשבוטות עוד אוקימתא דר"ל דמתני' במפרש ח"ש ור"ש לטעמי' דכ"ס למכות. אלא דר"י מוקי לה ככולל ור"ש לטעמיה דליה לי' כולל, א"כ י"ל דבעי למפרך לכ"ע אף לר"ל, וגם ר"י מה דלא משני במפרש ח"ש דניחא לי' יותר לאוקסי ככ"ע כמבואר בסוגי' דסס. וסיינו דלפי האמת דמאינו לר"ש בכה"א דאוכל נבילה ביו"ט דליה ליה כולל ניחא יותר לאוקמי ככולל ולכ"ע. דגם בזה ר"ש לטעמי' דליה לי' כולל. אבל אינולי דברייתא דהאוכל נבילה ה"ה הסברה באמת לאוקמי מתני' בחזי שיעור ולא ככולל דאל"כ מ"ט דר"ש. וא"כ כל עיקר אוקימתא דר"י מכה דברייתא דהאוכל נבילה. גם י"ל דאף לאוקימתא דר"י דמיידי ככולל י"ל דטעמא דר"ש דס"ל דבאיסור הבא ע"י עזמו ל"א כולל אבל באיסור הבא מחלו י"ל דס"ל כולל. וכדס"ל לר"ל לחלק אליבא דרבנן ס"ל ה"ה אפשר לומר לר"י אליבא דר"ש. ומה דאמרינן בשבוטות ור"ש לטעמיה סיינו לפי דהאמת מלינו כן לר"ש דברייתא דהאוכל נבילה. אבל פשיטא דלא סו"מ למפרך מתתני'. דה"ה אפשר לומר דוקא באיסור הבא ע"י עזמו לא ס"ל לר"ש כולל. אבל באיסור הבא מחלו ס"ל דאמרינן כולל. ע"כ לשוני :

סימן קפ"א

להג"ל

ואשר סקסו ר"מ והרבה להשיב על הדברים שהגיד לו אחד ששב מבישיבה אשר אמרתי בישוב קושיית מהרש"א בחולין (דף ק"ג ע"א) בחד"ס ומר סבר וכו' דאמאי לא הקשו כן לר"י. וגם על קושיא עזומה שהוגד בשמי על תשובת הרמ"ע מפלנו מחא לה ר"מ בעולא :

הנה מבין השגותיו של ר"מ אני מכיר שזה המניד לא הבין דברים לאשורם. או שמעם ושכחם וחר ויסדם. וכוסיף מדליה וגרע והפך וחבל ובלבל ע"כ מ"א ר"מ להשיג. ברם אנכי בעיני קך אמרתי. דלכאורס יש ליישב קושיית הסוס' בסוגיין ד"ה מ"ס ר"י בהמה בחי"ה. וכן קושיית דבבד שאתריו ד"ה ומ"ס לאו לאברים. והוא ד"ל דקרא דכל שבשרו מותר הורה לנו הסורס. דאף דבכל הסורה אמרינן איסור מוסיף, מ"מ כאן לא ליחול אמ"ה על הטמאה, ומוקמינן הקרא אמסתבר דכיינו בטמאה דאיסור אמ"ה בא ח"כ. אבל מ"מ לא אמעט ה"כ דכוי איסור ב"א. משי"ה לר"י דס"ל דלאברים עומדת והוי ב"א לא ממעטו מקרא. דכל שבשרו מותר אחי רק למעט דאין איסור חל על איסור כזה אף דהוי איסור מוסיף. אבל מ"מ ב"א חיי"ל. ור"ל סבר דלאו לאברים עומדת כי סיכי דאמעט עמאה דלא ליחול עליה אמ"ה. ס"כ אימציט דלא ליחול על עריפה עיי"ש. ומלאנו כחוב כן בספר שער המלך [פרק י"ז הלכה ח' מהלכות אסורי ביאה. ד"ה כתב הרמב"ם פ"ג מה' מאכלות אסורות] וכתב ליישב בזה חמיתה הפר"ח למאי כתב הרמב"ם ונטרפה בנטילתו. הא אף בנטרפה מקודם ניחול אמ"ה למאי דקיי"ל איסור מוסיף עיין שם :

אולם לכאורס על הרמב"ם אינו מספיק דס"ל דאיסור חל על אחי שיעור. א"כ הא דאימעט עמאה אין סטעם משום דבזה אין אח"א דהא אף בכיה בשר גידים ועלמות. דלגבי עמאה הוי ח"י שיעור אינו חייב משום אמ"ה. וע"כ דגוה"כ הוא, ועיין חוס' שבוטות (דף כ"ג) דלתיורס ח"י ס"ל דאיסור חל על ח"ש. ולתיורס ב' שם אינו מוכרח. ולפ"ז י"ל דקושיית הסוס' הראשונה הא' דאמרינן דכוי איסור ב"א הא בלא"ה ס"ל איסור מוסיף. ולא

מ"מ מוכח מדין ע"א דמיחה וסוטה דלא כירושלמי :
ובה"ה עינא קשה לי במ"ש כריטב"א ריש מכות במסני' במעיד עליו שהוא בן גרושה וכן הלוגס דחייב מלקום דכן הלוגס משיגרא דלישנא נקט. דהא מדאורייתא אינו פסול ולית ביה דין הזמם לאורייתא ואין לוקין, ולדעתי העינים דמה בכך דפסול רק מדרבנן מ"מ הא עדותו מועיל שיפסלו אותו סב"ד מדרבנן ושיין ביה לא טענה ברעך עד שוא .

ומ"ש חתני יודי נ"י ליישב קושיית סכ"מ דהקסא מנ"ל להרמב"ם דאשה וקרוב אינם מחייבים שבוטה. וכתב חתני דמוכה כן, דאל"כ הא משכחת דין שבוטות העדות בנשים בנכסא דר"א :

דבריו נכונים דאף לפמ"ש מה דאינו נהג במעידים על סוטה ועדות מיחה כיון דבעלמותו אין שם עדות עליהם לא קרינן ביה והוא עד. מ"מ י"ל דזהו רק לפי האמת דנשים וקרובים פסולים גם לחייב שבוטה. א"כ אין שם עד עליהם כלל רק בזירוף רגלים לדבר דקינאו וסתירה ובמיחה משום דייקא, אבל אלו ה"ה דמין דנשים מחייבים שבוטה ה"ה שם עדות עליהן, והיו מדין מחייבין בשבוטות העדות, היכא דמועיל הגדמס כמו בנכסא, ואפשר גם בעד סוטה ומיחה :

ולענין י"ל עוד ראיה להרמב"ם, דאמרינן כמ"א אחד מהן קרוב או פסול עדותן בעילה, דמשמע דבטל לגמרי ואפילו שבוטה ליכא. ומוכה דלענין שבוטה מקרי ג"כ כמ"א קרוב או פסול, דקא"פ אינו עד לחייב שבוטה, וגם אפשר דהיה ראוי שטעום יהקיים לגמרי אף למומן, כיון דשם עדות על הקרוב או פסול לחייב שבוטה, והועיל בעדותו למקל"ת עכ"פ אינו פוסל לאחרים עמו, וגם אם היה מחייב שבוטה י"ל דממילא חייב ממון דאין סב"ד מניחין לו ליישב כיון דיש ב' עדים בלאו. הקרוב או פסול. וסיקף כשישבע ועידו עליו הב' עדים כשרים שנסבע לשקר, וזכר הפרט אני מסתפק, ויש לי בזה אריכות דברים דנ"מ לדינא במודה במקל"ת ובאו ג' עדים וא' מהן קרוב או פסול, אם חייב סבל ויש בזה דין מחשוא"מ דסב"ד אין מניחין לו ליישב דמיד יבואו ב' עדים הכשרים ויעידו שנסבע לשקר ויפסלוהו :

ואשר ר"ה חתני נ"י ליישב פשט הסוס' בשבוטות (דף מ"א ב"ד"ה ולמר בר רב אשי וכו') ואם יכול אין ראיה לרב האימסס. כי במהרש"א נדחק בזה ולא נראהו לך דבריו :

באמת דברי מהרש"א דחוקים, אבל מ"מ א"ל לדברי חתני דלענ"ד במחכ"ת המהרש"א נסה מדרך פשט הפשט בכוונת חוס', דכוונתם כך הוא דאם הדין דשבוטה דאשחבע לי יכול להפוך דמין כל שבוטות דרבנן דגם נועל יכול להפוך ליחא לראיית רב האי, וסיינו דאם בשבוטה דאורייתא ח"י להפוך, אלא דיכול לומר לא עדיפת מחלו יש לך עלי שטר ואני מטיל עליך לומר השבע לי דלא פרעתוך, יכול הוובע לחזור ולהפך אותה שבוטה עליו, וא"כ לא נמלט הכסבע מלישבע אבל למר בר רב אשי דבדאורייתא מספקין. א"כ הנהבע סיפך שבוטהו על החובע לריך החובע ליישב עליו להפוך דהא השבוטה זו עמאה בא לו מכה הסיפוך שבוטהו של החובע. אבל להלכה י"ל דבדאורייתא ח"י להפוך, וכיון דא"י לבא מכה הסיפוך רק מכה אשחבע לי דלא פרעתוך. והיינו דמטיל עליו ענין שבוטה דעלמא. והא ביד החובע להפוך שבוטה ז, ונכון :
וברברי חוס' אלו יש לי מקום עיון. דלרב האי, דנקט בדרך ק"ו, דכיון דבשביעית דבשטר דחוק כמו יותר. דא"י הנהבע לפטור עלמו בשבוטה מוכ"ס בע"פ וזה מודה במקל"ת דהנהבע יכול לפטור עלמו. מ"כ לריך החובע ליישב. וע"כ מאן דס"ל דבדאורייתא לא מספקין לא ס"ל לדר"פ דיכול לומר השבע לי דלא פרעתוך. קשה לי הא עדיין הוי ק"ו מפוגם שטרו דמ"מ יש לו לבעל השטר בזה כח יותר מבע"פ והוא מודה במקל"ת דבמודה במקל"ת יכול הנהבע לפטור עלמו משבוטה ובפוגם שטרו א"י לפטור עלמו משבוטה וכיון דפוגם לריך החובע ליישב. מכל שכן במודה במקל"ת. ויש ליישב, חותנו יודיו :

עקיבא

ואי לתרומה צה כהן לא מפסלה וכו'. הא מדכתב רש"י החילה אי משום כהונה הא גרושה היא . משמע דהיה מקום לומר לפסלה לכהונה. והיינו דהתי כר"א דפנוי הבא על הפנויה עשה זונה. ח"כ מה דהה רש"י לתרומה לא מפסלה אלא בזיאת עבירה. הא לר"א בלא זיאת עבירה נעשית זונה .

ג אהנו עמדנו צוה. ואמרתי דרש"י ס"ל כמ"ס חוס' יבמות (דף ס"ט ע"א ד"ה לא פסולי) דאף לר"א לא עשה זונה רק להפסולה לכהן אבל לא לתרומה, ולכאורה עדיין קשה דלמא באת מיירי בזיאת עבירה כגון דהמגרש הוא כהן ונתחלה בזיאתו ואסורה בתרומה בית אביה, וכיה נראה לכאורה להוכיח דבאתה הדין דכהן שגירש ולמא עמו ורואה שבעלה. דלא אמרי' צוה אין אדם עושה בעילתו בעילה זונה .

יא מבני למ"ש המ"ל בשם הרד"ק דאם היא נדה כיון דבלא"ה עושה עבירה בזיאתו אבדה החוקה דאין אדם עושה בעילתו בעילת זונה ח"כ ה"ה הכה בכהן המגרש. אלא אף למה דדחה המ"ל דמ"מ י"ל דהוי חזקה. דמה דיוכל למעבד בהיתר עושה. מ"מ י"ל בכהן המגרש באתו. למא דמבאר בקדושין דס"ל לאביי קידש לוקס אהח בעל לוקס שחיס. ורבה אמר קידש אתו לוקס בעל לוקס שחיס. הרי דבעילה בלי קדושין ליכא רק לאו אחד. ובזיאת ע"י קדושין לוק' ב' משום לא יקחמשום לאיחלה. ח"כ ממילא ס"ה בקידש בזיאת דעבר על ב' לאוין. ח"כ י"ל דל"ש לומר אין אדם עושה בעילתו בעילת זונה. דכל מה דמאי למעבד בהיתר עושה. דאדרבה יותר היתר בלא קדושין דעבר רק על לאו אחד. וע"י קדושין עובר ב' לאוין :

ורענ"ד דזכו סברת סג"ג בשם הרי"ף דגרושה שגשגת לאחד ונתגרשה וחזר הראשון ובעלה דל"ש לומר אין אדם עושה בעילתו בע"ז, והיינו דאמר' בקדושין שם. דאינו לוק' רק בזיאת ע"י קדושין וח"כ מגרש במה דמקדשה בזיאת. וח"כ יש לומר דמשום הכי לא ראה רש"י לפרש דמייירי בכהן. דצוה לא שייך הפלוגתא אם חוששין לקדושין. דבכה"ג ליתא כלל לכבדא דאין אדם עושה בעילתו בעילת זונה .

אמנם לענ"ד דליכא ראייה לזה דבלא"ה ניחא. די"ל דחוששין לזנות היינו שזיאתה הי' זונה בעלמא, לזה דקדק רש"י דלמאי גימ דאי לכהונה והיינו כר"א דפנוי הבא על הפנויה עשה זונה. דאי שפיר לישאל דחוששין לזנות. דהמגרש היה ישראל דהפסול רק בזיאת זונה. דע"י קדושין דליכא זיאת זונה מותרת לכהן אם תחלמן מזה. הא גרושה ממילא פסולה לכהונה. ועל זה כתב ואי לתרומה הא לא מפסלה גם לר"א וכו', ואם המגרש כהן ממילא ביאתו בין בזנות בין ביאת קדושין נתחלה. ואיך אמר חוששין לזנות הא בעולה בפנינו. ובדאי בין כך ובין כך נתחלה. ואך מ"מ בלאו ראי' נלענ"ד דליגא זונה סברא גדולה דלא אמרי' בכה"ג אין אדם עושה בעילתו בעילת זונה .

ואודיע לחתני נ"י מה שהמרתי בזיאת דברי חוס' בכונין ד"ה ח"כ מאי אף וכו' דהוי הרחי מיני דסמרי אהדדי. דלכאורה תמוה. דהא חוס' כתבו מקודם דלר"א דלמא פנוי הבא על הפנויה עשה זונה נקיט שפיר חוששין לזנות. וח"כ מאי פרכין מאי אף דלמא באתה דברייתא כרבי אליעזר. ולזה קאמר דחוששין אף משום קדושין. היינו דאזלינן לחומר לחוש לקדושין, וכן חוששין לחומר לזנות וליכא סתירה בדבר :

ואמרתי דלכאורה קשה איך כתבו חוס' דלר"א ניחא. והיינו ע"כ דמפסלה לתרומה. דהא בלא"ה גרושה היא. והרי באתה כתבו חוס' ביבמות ס"ל דאף לר"א לא נפסלה לתרומה, וח"כ דברי חוס' סותרים אהדדי. וזה איזה זמנים שעבר פה חוס' אחד ואמר לי שהראה לו ידידי הגאב"ד ליסא שכתב לו רב אחד קובי' זו. והשיב לו דזונת חוס' לענין כהונה דנפקא מיניה דאם נישאת לכהן לוקס שחיס משום גרושה ומשום זונה. וכדאיחא בקדושין (דף ע"ו) :

ורפ"ז ניחא דכ"ז לח"ק דס"ל דאין חוששין לקדושין ודין לודאי דזינתה. שפיר שייך לומר דחוששין לזנות ללקות ב', אבל על ר"י ב"י שפיר פרכין מאי אף משום קדושין, דהא כיון דחיישת לחומר לקדושין ממילא לא שייך לומר דחיישין ג"כ לחומר לזנות. דממס

ולו לתר' דהיכא ללא הוי איסור צ"ח אומעט מקרא כל שצטרו מוהר כמו דממעטין עמאה. דלזלי להירואס ח' הני'ל. דעל חלי שיעור הל איסור אחר. וח"כ ע"כ הא דאמ"ה ח"ג צנמאה אף דהוי כזית בזירוף גידים ועלמות אין הטעם משום איסור הל על איסור אלא דגזמ"כ הוא. והא דבעריפס חייב. ע"כ הטעם דדרשין כל מין שצטרו מוהר, ולזה שפיר הקשו אף אם אינו ב"ח הל על עריפס דהוי מוסיקף. אבל חידך קושייתם בד"ה מ"ס לאו לאזכרים וכו' לא רנו להקשות על ר"י משום דלא אלים כ"ג הקושיא רק לפי ה"ד דאיסור הל על ח"ש. אבל לחידך נד ליכא קושיא פוטעס די"ל דממעטין עמאה דל"ח חע"ח אבל איסור צה אהת לא ממעטין. ולזה הקשו צוהר על ר"ל דלדידיה דס"ל דהתי שיעור מוהר מה"ה צודאי ליכא למימר דטעמא דל"ג בעמאה משום דאין אהע"ח דהא בכזית צטר בזירוף גידים ועלמות, ליכא איסור כלל משום עמאה דהא חלי שיעור מוהר מה"ס. וע"כ גזמ"כ הוא. לזה שפיר קשה דמ"ע לא ליחול ג"כ אטרופס. וכיון דקושיא זו יכלו להקשות לפי כל ה"דדים נקטו כן לר"ל. ודו"ק :

אולם אעפ"כ אין הפיסה מזה על השער המלך דאף דכרמז"ס ס"ל דאיסור הל על חלי שיעור. י"ל דג"ז בכלל גזמ"כ דאמ"ה על עמאה לא ליחול אף דהוי מוסיקף וגם הוי על ח"ש. ובפרט לפמ"ש סר"ן בשבועות בשם ח' גלאנפי דהא דאיסור הל על ח"ש הוא מטעם דהוי חמור על קל וכיון דאמרין דגלי קרא בהך איסור אמ"ה דלא ליחול אף דהוי מוסיקף מש"ה אינו הל גם על ח"ש : **אבל** עכ"פ מש"כ השער המלך בישוב קושיית חוס' השניי' ס"ל זכ תמוה. דהא לר"ל דהתי שיעור מוהר מה"ס צודאי מוכח דאין הטעם דגלי קרא בעמאה משום דאין איסור הל על איסור, דהא בכזית צטר וגידים ליכא כלל משום איסור דעמאה חע"כ דגזמ"כ הוא ודחו דבריו צוה לגמרי :

אבל דברי ס"ל בישוב קושיית המהרש"א עולה כהוגן ומרווח יותר. דעל ר"י לא הוי מני להקשות די"ל דאמרין רק משום עמאה ממעטין. משום דצוה אף באיסור מוסיקף אין איסור הל על איסור. ואף בכזית צטר גידים ועלמות מ"מ גם על איסור דהתי שיעור אינו הל וכו'. אבל מ"מ בעריפס היכא דהוי איסור ב"ח לא ממעטין. משי"ה הקשה רק לר"ל. דס"ל ח"ש מוהר מה"ס וע"כ הא דל"ג בעמאה אף בכזית צטר גו"ע הוא מגזמ"כ והא דהקשו מקודם על ר"י דהא בלא"ה ס"ל איסור מוסיקף ולא ניחא לכו דזכו לפינן מעמאה דהיכא דליכא איסור ב"ח לא ליחול אבמ"ה. היינו כיון דמכה חידך קושייתם לר"ל מוכרחים לתירואס דדרשין כל מין שצטרו מוהר. אינו משמע דליפלגו צוה ר"ל ור"י. מש"ה סקשו שפיר דבעריפס בלא"ה ליחול לר"י מטעם מוסיקף, וכו' :

עוד לו

והקושי' שהקשיה על תירן הרמ"ע מפאנוכך היא. דשם בתי' (ס' פ"ה) הקשה לו השואל במתני' (דפי"ח דפרה) אייזב שלקחו להטאת וכו' ונתלקו עליו חבירו ר' יהודה ור"י ור"ש דליתני חסם וחכמים אומרים. והשיב הרמ"ע וז"ל מיום שעמדה על דעתה חגי שונה צה דברי ר"מ ור' יהודה, ופליגי עליהו ר' יוכי ור"ש .

ובזה המה הקרא. דמה יענה בזהיה דניטין רפ"ג הלוקח יין מבין הכותים וכו' דברי ר"מ ר"י ור"י ור"ש אוסרים דבהיה ליכא למימר לשנות דברי ר"מ ור"י דהא פרכין שם בגיטין דר"י אדרי'. דבהיה דהלוקח יין אוסר דס"ל אין צריה. ובהיה דהרי זה גיטך ס"ל דיש צריה, וכן בצוכה (דף כ"ז) הא ר"י דחייש למיתה דסני' הלוקח יין וכו' מבואר דר"י עס ר"י ור"כ ס"ל כחדא דאוסרים. ואקוה שמעשה כהשר יחזון רז"מ היטב יראה שמכל קוביותיו והשגותיו גם אחת מהם לא נשאר, ממני ידיו . עקיבא גינו מא"ש

סימן קפב

לחתני ידידי הרב רבי שמואל מבראדי

אשר הקשה לי בניטין (דף ע"ג ע"ב) ברש"י ד"ה ואין חוששין .

בחמץ ליכא ביטול ברוב כחצתי במק"ח בעז"י. והמאי לא ניחא להו בפשטו דהא חז"ל דנטל"פ מותר למ"מ לכתחילה אסור. וכמ"ש תוס' בחירוטס קמא. ומאי דקשו בחירוטס האחרון לחלק בין פגם בעין לפגם שע"י הכלי. וז"ל הר"ן דהטעם דנטל"פ לכתחילה אסור. ז"ל דס"ל דקדירות דאין להם תקנה הוי כדיעבד:

לפ"ן י"ל על קושיות אחי בהיה דגים. דמצינן לכתחילה אסור. וכיון דאפשר למיכל הדגים בלא כותח הוי לכתחילה. ואף דבהגהת ש"ע (סי' ל"ה) דבשלו דגים בקדירה של בשר שאינה צ"י דמותר לכתחיל' לערבם בחלב. י"ל דדוקא הסת' דהוי חרות למעלותא נטל"פ וז"ע בר נ"ט. דמדויגא גס בצי"י שרי משום נ"ט ב"ט אלא דמחמירין לכתחילה לחוש להסוברי' דדוקא עלו חבל בשלו לא מש"ה בלירוק נטל"פ מותר לכתחילה. וכן במ"ש המג"ח (סימן תמ"ז) דאם בשלו בקדירה של חמץ ח"י קודם פסה דמותר להשתותו גחלו בפסה. אף דיכול לחלו קודם פסה. י"ל ג"כ מכה לירוק דהוי נ"ט ב"ט דהיתירא, הלא דאין מהמירין כהסוברים דחמץ שמו עליו ולה מקרי נ"ט ב"ט דהיתירא, בזה מקילין היכא דהוי ג"כ נטל"פ. וה"ל לרב לדקדוקי ליכא מעלותא ב"ט בר נ"ט וליכא למעלותא רק מעטס נוחן טעם לפגם הוי כמו לכתחילה לערבם בכותח.

אמנם אחר העיון אינו מספיק. דהא מה דנטל"פ אסור לכתחילה הו"ל רק משום דגזרינן אינו צ"י אטו צ"י, וזהו שייך למ"ד נטל"פ מותר ובה יומא לא הוי פגם גזרינן אטו בת יומא. אבל למ"ד נטל"פ אסור דגם אינו צ"י אסור מדאורייתא אין מליאות לגזירה זו. דהא בכלל איסורים גס אינו צ"י אסור מדאורייתא. ובהיתירא בלע לדנו כסרוה מעיקרא. הא גס בצי"י מותר. דלפ"ן מ"ד גס צ"י הוי נטל"פ (ובזה תקינתי דברי מק"ח הנ"ל דנקט קושיותו בהקדמתו דמוכח בע"ז דלמ"ד נטל"פ אסור גס צ"י הוי פגם, וגם ס' דנבילה בסרוה מעיקרא, אם כן בהנך קדירות דמייד שבבלע בהם קודם פסה הוי פגם בהיתיר. והוי סרוה מעיקרא והוכיח מזה דעטס האסור דעטס פגום הוי משהו. למאי לורך להקדמה זו דצ"י גס כן פגום, בלא"ה יקשה אמאי ישבחו הקדירות, הא יש תקינן להשתותו בלי תבשיל חמץ מעל"ע קודם פסה ויהיה הפגם קודם ההיסור ולפי הנ"ל ניחא. דבא לשלול דלא נימא כאידך תירוולו דעממא דרב דנטל"פ לכתחילה אסור. לזה לריך להקדים היסוד דלמ"ד נטל"פ אסור גס צ"י הוי פגום ולי"ש בזה גזירה. וה"ל לפי הלך דרב סבר נטל"פ אסור. אמאי קדירות אסורות הא גס בצני יומן הוי פגום. ואף דהמק"ח לא כיון לכך דכל כי האי הו"ל לפרושי מ"מ הדברים בעלמון נכונים] ואם כן ישאר קושיות אחי על מקומו.

ואולם באמת כבר כתבתי בגליון ספר המק"ח דבמחכ"ת דבריו אינם מנוהרין בזה לדמותו לסרוה מעיקרא, דהא באמת הקשו הראשונים על כל נטל"פ דגמירין מנבילה דח"ל לגר אינו קרוי נבילה הא פשיטא דנטל"פ ראוי לגר. והרשב"א חירך דמ"מ טעם פגום אינו חשוב ולא אמרינן ביה טעם כעיקר. ובאמת לריך שיחיה בהיתיר רוב לבטל. והר"ן חירך דנבילה דבראנו אוכלו בראויס לגר הרי נהנה מהאיסור ומותר רק באינו ראוי לגר דאינו נהנה. אבל בהערובות איסור בהיתיר ונטל"פ מנטער באכילתו ואינו נהנה, דהיינו נוח לו יותר שלא היה האיסור מעורב בחובו. ומזה הטעם כתב דאם הגדיל מדמו של איסור הרפה. דע"י ריבוי הוא נהנה מזה שמעורב האיסור בחובו באמת אסור עכ"פ לכל התירוטים האלו בבלע בכלי בעלמון אחי שפגום מקרי ראוי לגר. אלא שאינו אסור התבשיל אי מטעם ביטול ברוב. אי מטעם דע"י פגימת וסיק למאכל היתיר אינו נהנה מהאיסור. וה"ל הקדירות בשמגיע פסה וחל איסור החמץ חל על הבלוע חמץ שבכלים דהא אין ראוי לגר. וממילא כשמבשל אח"כ בהן הוי ככל ביטול בקדירות אסורות, והוא נכון בעז"ה ע"כ לשוני:

אך מ"מ אינו מספיק כל לרבו על קושיות אחי הגני' לביעת הר"ן הנ"ל. דבעידן תערובות בהיתיר דפוגמו הוי כמו ח"ל לגר. אי"כ כשבשל דגים בקדירה. למאן דאמר נטל"פ אסור ובה יומא גס כן פגום נעשה כמו ח"ל לגר. ועדיין היתיר וכו' סרוה מעיקרא.

אמנם לקושטא דמלתא ליל דהיסוד של מ"ח לדמותו לסרוה מעיקרא אינו. דהרי כבר אמרנו דבלוע בכלי מקרי ראוי לגר

דמנה נפשך דלכהונה הא ממילא גרוסה היא. ואי ללקות צ"ה הא הוי ס' דממא הוי קידושין וליכא לחו דזונה. וא"כ אם באת ללקות משום זונה. ע"כ דנין ודאי לזונה. ואיך קאמרת חוששין לקדושין והוי חרתי דסמרי. **ורפ"ז** רחיה מוכרחת מסוגיא. מדפרכינן מאי אף, דעל כרחק כדברי חוספות יבמות הנזכרים לעיל דמה דאמר ר"א עשהא זונה. דמכל מקום לא מפסלה לתרומה. דאם לא כן שפיר שייך אף. דהיישין לשניהם לחומרה. לחוש לקדושין ולחוש לזנות למפסלה מתרומה, וכבר כתבנו דמוכח דרש"י סבירא ליה גס כן הכי. ורחיתי במ"ל (פ' י"ח ה"א מהל' ח"ב) שכתב על דברי חוספות יבמות הנזכר לעיל והוא הידוע גדול בעיני עד כאן לשונו. ולענ"ד הא הראיתי דרש"י ס"ל כן וישם בזה סוד גדול מסוגין וכנזכר לעיל. חותמו ידיו עקיבא

סימן קפג

לכבוד אחי ירידי הרב רבי בונם נ"י אב"ד דק"ק מאמרטדארף

אשר עמד אחי בזה דאמר רב קדירות בפסח ישברו. דכתב רש"י דרב סבר נטל"פ אסור הא מבוחר בסוגיא דע"ז דמאן דס"ל נ"ט לפגם אסור סבר דקדירה צ"י ג"כ ח"א ללא פגמה פורתא. וס"ל דאין לחלק בין פגם זועה לפגם רבה. וגם ס"ל דהיה דנבילה בסרוה מעיקר' כמ"ש תוס' שם. ח"כ בהנך קדירות בשעה שנשתמש בהם קודם פסח מיד נעשה פגום קודם שחל האיסור חמץ והוי סרוה מעיקרא. וז"ל דעטס האיסור. דעטס פגום משכו מיהא הוי, וחזר והקשה אחי מהיהא דקדירה שבשלו בה בשר. וכן בדגים שעלו בקערה של בשר דהסת' דאינו במשהו לשחרי כיון דהיתירא בלע הו"ל סרוה מעיקרא.

הנה מקדירה של בשר ליכא קושיא כלל. דהא פליגי ר"מ ור"ש בנ"ט לפגם. ח"כ י"ל דהצריית' אחיה כר"ש דנוחן טעם לפגם מותר. וקיימין דקדירה צ"י לא פגמה כלל. או דמחלקים בין פגם זועה לפגם רבה, והולס מהיהא דגים יפה השיג. דהא הסת' מרא דשמעתא רב. קשה לפי הלך היבועי' דעכברא בשכרא דרב סבר נטל"פ אסור. וממילא צ"י ג"כ הוי נטל"פ והוי סרוה מעיקרא. והנה קושיא ראשונה ותירוולו של אחי מלאתי כתוב בספר מק"ח לחיבי הגאב"ד דליסא שינא זה מקרוב ועדיין לא נתבדר בעלמא.

באמת אמרתי דקושיות מק"ח הנ"ל על רש"י לק"מ דהא ח"י אמרינן דעממא דרב בקדירות דנטל"פ אסור. הא דלא נפשט מזה דרב סבר נטל"פ אסור ע"כ כמ"ש תוס' שם לחלק בין פגם שבטיו פגום בין פגם מחמת בליעת קדירה. והאריכו בזה בתוס' בע"ז דרבנן דרע"ק בפסחים ס"ל כן, ח"כ ממילא ל"ל לומר דנבילה בסרוה מעיקרא. דהא בנביל' דבעין פגום מותר ולא תליא כלל בדין סרוה מעיקרא לסרוה אח"כ. ותליא רק בין פגם בעין לפגם ע"י הכלי. וה"ל ניחא היהא דקדירות בפסח, אך מ"מ יקשה דלפי הלך בעכברא בשכרא דסבר רב דנטל"פ אסור. לחפילו בפגם בעין אסור. ממילא ס"ל דבת יומא הוי ג"כ נטל"פ. ונבילה בסרוה מעיקרא אמאי הקדירות אסורות, ומוכרחים לפירוק המק"ח דמשהו ניהא הוי, ויקשה קושיות אחי. דלפי לך זה אמאי אסור רב בדגים שעלו בקערה הא הוי סרוה מעיקרא.

והנה לכאורה יש ליישב קושיות אחי נ"י, דהא באמת מה שעררו ליתן טעם בזה דאסור רב קדירות ולא משחרי מטעם נטל"פ. אי דסבר רב דנטל"פ ע"י בליעת הכלי אסור כמ"ש תוס' בחירוטס השניה. אי דמשהו מיהא הוי כמ"ש הר"ן בשם יש מי שחירך דאיסורים האוכרים במשהו אף נטל"פ אסור. וכ"כ הרשב"א בשו"ב. וי"ל להמתיק הדיבר. דהרשב"א לשיעטיה חזיל דכל נטל"פ דמותר מ"מ לריך שיהי' היתיר רוב דבעל האיסור ברוב. דבעטס פגום לא אמרינן טעם כעיקר וכן פסקינן בש"ע יו"ד (סי' ק"ג) וה"ל ממילא דבדרים דאין להם ביטול ברוב נטל"פ אסור. (וזה מקרוב בא לידי ספר מחלית השקל, ורחיתי שבסימן תמ"ז ס"ק ה' נדחק בהיהא דהשונה הרשב"א דמה דמיון יש נטל"פ לחיבור משהו. ובמחכ"ת להרשב"א לשיעטיה ניחא וכל"ל. ומה דקשה לפ"ז בפסקי הש"ע דסחרי אהדי. דהמחבר פסק ביו"ד בהרשב"א דנטל"פ בעי ג"כ ביטול ברוב. ובנ"ח (סי' תמ"ז) פסק המחבר דנטל"פ בפסח מותר. והא

לגר . ורק דנימא בעירובו עם הכשיל כיהר שמלעטר מזה הוי כמו ח"ר לגר . זהו רק אם כנבילה שנסרחה ח"כ מותר לכבד חלה עם חיבור ופקע ע"י פגיוו שנסרחה . והוא מטעם שאינו נהנה . ה"כ בפנס הראוי לגר בתערובות שאינו נהנה ומלעטר עלה . אבל אם המריקין כנבילה מיירי- בכרוח מעיקרו . דהטעם דעל כרוח לא חל שם נבילה . לא הליא כלל בנהנה או לא נהנה . אלא דכסרוח מעיקרא לא חל עליה שם נבילה . מ"מ בפנס בעלמא שראוי לגר . אף דמלעטר ולא נהנה מ"מ חסור . ואין לדמותו לסרוח ממש מעיקרא , וכון בעז"י . ידידו אחיו :

עקיבא

בשורי המכתב

ואזכיר מה דנתקשיתי אחי בדברי רשב"א דהס"ח שבובא בבי" וי"ד (סי' ל"ה) שהקשה לפירש"י בצר גזולא דנפל לכדא דקממחא אבל לני בעי קליפה היינו לני רוחה . ה"ה הללי שוקע בקממחא והוי ההאם רוחה איך הליא קושיא זו על פירש"י דלני היינו רוחה . ה"ה זהו דין מפורש בצרייהא דפ' טולד לולין דבשר רוחה לחוך חלב זונן מדיח ומסקינן שם דקולף ויקשה עלה ה"ה הכשר שוקע בחלב ועשה החאה ולע"ג :

ובזה נראה ליישב קושיית הוס' פסחים שם ד"ה תניא . חימח ה"ה תו למה לי להביאם . והוכיח ר"ח מזה דקמ"ל דהחלב אף דח"ה לקולפו דמותר . [והיינו דמברייתא קמייחא י"ל צב' דברים גושיים דאפשר לקלפם . ומזה דהביאו ברייתא קמייחא י"ל דחי מברייתא כו"ה דרק בזה פרכינן חס לחוך זונן דמיקר ליה בלע פורחא . היינו דעושה פעולה ח' לבלוע הלח לחוכו כ"ק אבל צב' דברים גושיים דלהפליט ולבלוע לא (דכעין זה מלינו חילוק במליחה . בעהור מלוח ועמח הפל צבי' ל"ה) לזה מביא ברייתא קמייחא ושחף על זה פרכינן דמיקר ליה בלע היינו להפליט ולבלוע] . ולפי סג"ל לא קשיא קושיית הוס' דהולך להביא בברייתא בברייתא לאורוי דאפילו הכשר שוקע בחוך החלב מקרי חס לחוך זונן . וח"כ אודא ראיית ר"ת סג"ל . עוד כ"ל דמביא בברייתא דלא נימא דרק על קמייחא הוא דפרכינן דמיקר ליה בלע . היינו דאם בלע הוי חיבורא דאורייתא ונחמרינן לחוב לכך , דלמחא דמיקר ל' בלע . אבל בצשר לחוך חלב דאף חס בלע י"ל דלא הוי דרך ביטול והוי דרבנן לא חייבינן דשמחא דמיקר ליה בלע , לזה מביא ברייתא דגם על זה פרכינן דמיקר ליה בלע :

ובאמת מה"ע יש לי לדון דאף לכ"ה דדייק מהברייתא דחלב דח"ה לקלפו מותר י"ל דזהו דוקא לענין צב"ה דהוי דרבנן ואין ללמוד מזה לשאר חיבורין . והרמ"א (סי' ל"ה) דדייק בלישניה . ובמקום שהבשר לריך קליפה ג"כ רק בדבר זה בצשר לחוך חלב . והיה מיושב בזה קושיית האחרונים מכמה דוכתינן , כמו שהאריכו ה"ה וחס"ך שם :

סימן קפד

לכבוד אחי הנאבדק"ק מאטרסדארף נ"י

מה שהקשה לי אחי הגני' בנ"ש ב"ב . טעמא דרזו ה"ה לא רזו אין מחייבין אותו . אלא ה"ה חזק ראייה לא שמים היזק . ה"ה למ"ש הר"ה"ש דבחזר השותפים דמחוייבים לבנות בגויל וגזית כמנהג המדינה היינו רק היבא דכל אחד רואה שסייע לו הנירו בהולאחו ' אבל חס עוטרן חבנה משלי בהולא ודפנא אין חנירו יכול למחות . כיון דלפי שעה מסלק לו הסיזק . וה"כ דלמחא מש"ה קחני רזו דהיינו דבזה ע"י הקנין ח"י לומר חבנה משלי בהולא ודפנא . ומחוייבים לבנות מחילה של חבנים כמנהג המדינה אבל בלא רזו יכול לומר חבנה משלי בהולא ודפנא . וליבא כפיה לבנות בגויל וגזית :

רבאורה ראייה לומר דבאמת גם בקנין לעשות מהייה כל שאחד לומר חבנה משלי בהולא ודפנא בני בכך . דהקנין ה"ה ג"כ שרונים להלק הסיזק ראייה מהם . ואף חס היזק ראייה לא שמים היזק מ"מ רזו חס למנוע מזה . וכיון דמסלק לו הסיזק לגמרי לפי שעה די בכך . אף קשה עלי להוציא מזה דין חדש . דכפי הנראה אפשרא דהסוגיה כהמשך

דסתם קנין לעשות מחילה היינו כמנהג המדינה . ונחייב זה לזה לעשות כותל כמנהג . וא"י לומר חבנה משלי בהולא ודפנא . וסתמא כמפורש בלאו הקנו במפורש לעשות כותל חבנים כמנהג המדינה : **ורזוה** נראה ליישב בדרך אחר . והיינו מדקשני בסופא וכן בגינה מקום שנהגו לגדור . והיינו דלריכיס ג"כ לבנות בגויל וגזית , ואף למ"ד דהיזק ראייה שמים היזק . מ"מ קחני וכן לענין לבנות בגויל וגזית . וכמ"ש הוס' ד"ה גינה מאי . והיינו בלא קנו לגדור . כדקשני מקום שנהגו לגדור . וה"ה ח"ה דמחא דקשני רישא רזו דמיקרא דמלמחא לענין חס לומר חבנה משלי בהולא ודפנא . היכי קחני עלה וכן בגינה . דבגינה מקום שנהגו לגדור הדין כן . וה"ה אינו כן דבגינה דהוא משום היזק ראייה בלא קנין יכול לעטרן חבנה משלי בהולא ודפנא דבזה מסלק לו לפי שעה הסיזק . ח"ה"ה דהיזק ראייה ל"ש היזק ורזו קחני לגופא שרריכיס לעשות מחילה כמנהג המדינה . ושייך שפיר וכן בגינה . דלריכיס ג"כ לבנות כמנהג המדינה .

אף דמ"מ יש חילוק . דברייתא דקנו ח"י לעטרן חבנה משלי בהולא ודפנא . ובסופא בגינה יכול לעטרן כן . מ"מ שייך שפיר וכן בגינה . דלא מיירי מחני' מדבר זה דעוטרן חבנה משלי . ומיירי בשהמחא דחין ח' רואה משלו . אבל חס ח"ה דכל עיקר דקחני רזו היינו לענין זה דח"י לומר חבנה משלי בהולא ודפנא : בזה יקשה איך קחני וכן בגינה :

ואף דלשיעת הראש' בלא"ה ליחא לקושיית הוספוח סג"ל ד"ה גינה שאני . דהר"ה"ש ס"ל דשאני היזק ראייה דח"ה מהיזק ראייה דגינה לענין מקום שלא נהגו לגדור . מ"מ פשטא דמחני' וכן גינה קחני ג"כ על כל מילי דדמי לחזר דבזונין כמנהג המדינה . ובפרט דלפ"מ דקיימינן השתחא דהיזק ראייה שמים היזק . וכל עיקרו דרזו קחני היינו לענין דלריכיס לבנות כמנהג . שא"י לומר חבנה משלי בהולא ודפנא ואיך קחני עלה וכן בגינה , והוא כון בעז"י :

ובזה מיושב ג"כ ב"מ"ש הר"ה"ש דחוקה לא מהני לענין היזק ראייה . ונקט כן מסברא . ולא הביא ליה ראיית הרייף בתשובה מסוגיין . דללישנא גדולא מוכח דהיזק ראייה לא שצ"ה היזק . ומאי ראייה דלמחא מיירי דלחזקו חסדרי . ובזה לריך אחר כך דוקא רזו בזנין :

ורפי סג"ל יחחא דחין זה די הוכחה . ד"ל דלא בעי לחוקמי בכ"ה . דעיקר דרזו היינו בלחזקו ואיך קחני עלה . וכן בגינה ה"ה חבנה מהני לחזקו . וק"ל :

סימן קפה

תו הקשה לי אחי בדברי הרייף פ' מ"י שיהי נשוי הביא חחילה דברי ר"פ דהלכתא אחא בחייו ואחא בזמותו יש להם כתובת צנין דכרין וכתובה נעשה מותר ואח"כ כתב והיבא דליבא בע"ה ואיבא מותר על ב' כתובות . מאי דשקל בע"ה כ"ע ל"פ דנעשה מותר , והוא תימא . כיון דכבר פסק דכתובה נעשה מותר מכ"ש בצע"ה . ולח"ה לורך הביא ה"ה דבצע"ה לכ"ע נעשה מותר :

לענין ליישב עפ"מ שכתב הר"ה"ש דח"ה דצע"ה נעשה מותר . ה"ה דוקא חס הניח ב' כתובות ומותר דינר . רק דבצע"ה שקול המותר דינר ויותר . אבל חס לא הניח רק כשיעור ב' כתובות לא משוינן גביית בע"ה לשוי' למותר דינר כיון דצע"ה מכאן ולהבא גובה הוי כנחתש דבר אבל בצעת מנתה לא ה"ה מותר דינר וכבר זכו יורשי קטנה כמו בזמנא ונחזרו עיי"ש :

ועי'פ דברים חלו י"ל דמרווח שמעתתא בה"ה דלגרינן דצע"ה כ"ע ל"פ דנעשה מותר כי פליגי בכתובה דנדחק רש"י דהטעם דבכתובה כיון דמקבלים ולא פורעינן לא מהקיים בזה נחלה דאורייתא , ולכאורה קשה לי . דלפ"י כל מקום שאחא קיימת ונעולת כתובתה ה"ה נקרא מותר דינר כמו בצע"ה אחר . וח"כ אף שמהא ח"כ להוי כמרוכזים ונחמטעו [אח"כ מלמתי שעתד בזה בספר מגיני שלמה ונדחק הרבה בזה] אמנם לפי דברי הר"ה"ש סג"ל מיושב היטב דלכאורה קשה ב"מ"ש הר"ה"ש דבחיילת דבריו וש"מ כתובה נעשה מותר . דכפרעינן כתובה גופא' מהקיים נחלה דאורייתא . ולח"ה לורך הולך לזה . ה"ה בלא"ה כיון דצע"ה מכאן ולהבא גובה . והוי כהמשך

עיי"ש, והוא תמוה לכאורה, דאף אם המכור למוזנת, מ"מ הא אין שייכות להמלוה בשער להדמים רק מחמת שטורף הקרקע שמכרה למוזנת הריא משועבדה לו למלוה בשער, א"כ תבא היא וטורף לכתובתה שקודם להמלוה בשער, ואף דמוכרת למוזנת מיניה חוזרת וטורפת לכתובתה, מ"מ הא הטעם להחזיר דנפשי מי לא קבילת, והיינו לגבי לוקח שלא לטרוף להפסידו, אבל לגבי מלוה בשער פשיטא שכתובתה קודמת, ואף אם הלוקח יסלק למלוה בשער במעות, מ"מ היא טורף הקרקע מהלוקח בעד כתובתה והלוקח יחזור על המלוה בשער לחזור לו מעותיו, כיון דבעשות סלקו דכתובת קודמת ליתן הדמים להאשה ולא יפסיד הלוקח כלום מן עריפת הכתובה :

גם יש לעיין לכאורה, מה שייכות שיערוף הדמים, מה שייכות לו בדמים לטרוף, ורק הלוקח יכול לסלקו במעות, אבל על הדמי אין לו כלל ענין טריפה :

ואמרת ע"פ מה שכתב הר"ש פ' מי שמת בשם ה"ג דמוזנת בנות אם יתומים קדמו ומכרו דאין מוליחין למזון אשה ובנות ממשעבדי, מ"מ אחר תקנת הגאונים דמטלטלי דיתמי משעבדי גובות ממועות שקבלו יתומים בעד הקרקע, דמה לי אם הקרקע בידם או המעות הלא זה משועבד כמו זה, והר"ש שם מילק דמ"מ האי מטלטלין לא שבק אבוהון ולא משעבדו עיי"ש והובא [הב' דעות בעור אה"ע (כו' ק"ב) ובש"ע חו"מ סי' ק"ז] מבוואר דעת ר"ג היכא דשניהם שעבוד שוה אף שזהו לא הניח אביהם דמ"מ כיון דבה מכה ירשה הקרקע הוי כאלו ירשו המעות, נמצא ה"ה לפי דינא דגמרת, אם יתומים החליפו קרקע בקרקע דגובות ממוזנת מהן, דהלא על שניהם שעבוד שוה, ולא גרע מהדמים אחר תקנת הגאונים, וכן הדין אם כתב לבע"ח שעבוד מטלטלין אגב קרקע והניח קרקע והיתומים מכרוהו גובה הבע"ח מהמעות שבדם תמורת הקרקע אף לדינא דהש"ס, דהמעות הסמה כיון שבא מכה קרקע שירשו הוי כאלו ירשו אותה ובע"ח גובה מהם, כיון דיש לו שעבוד מטלטלי אגב, ולפ"ז י"ל דזהו כוונת הר"ן דשמה יבא מלוה בשער משעבד לו מטלטלין אגב קרקע והמעות משועבד לו כיון שבא מכה קרקע דיתמי ולכתובה אין משעבדים, דכתובה חניה נגבית ממשעבדין, וממילא אין יכולת לה לחזור ולטרוף מהלוקח הקרקע, דע"ז עריפת זו מחזור הקרקע, דאף שהיא חניה גובית רק פ"א, מ"מ שייך ביה אחריות דנפשיה לא קבילת שלא להפסיד אותו ע"ז עריפת כתובתה :

וכן ל' שלא טערוף לכתובה, דלכאורה גם ע"ז קשה הא לא גבחה למוזנת, ואינה נועלת ב' פעמים אמאי לא טערוף לכתובה, אש"כ ס"ל כיון דאם טערוף הקרקע לכתובה יפסיד הלוקח דמ"מ יטערך הלוקח ליתן הדמים להיתומים דלא מ"מ הלוקח לומר דמה שגבחה הקרקע ממנו לכתובה הוא מדר"ג, דהא הקרקע זולא ה"ו משעבד לאביהם, והוא ברור וכנן בעזרת השם יתברך :

ובעיקר היסוד לדינה חוזרת וטורפת לכתובה, להחזיר דנפשיה מי לא קבילת מסתפקת בפירושה דהא מלתא, אם הוי כסלקה עלמה שלא טערוף ממנו פעם שני, או דהכי פירושה, דאף לאחריות בעלמא לא קביל, היינו רק אחריות לאחריות ליערוף, מ"מ אחריות דנפשיה היינו מן עריפת עלמה מקבלת אחריות לשלם להלוקח, ויכולה לטרוף ממנו הקרקע ולשלם להלוקח המעות מדין אחריות, ואף דממילא אין יכול לטרוף הקרקע כיון דהלוקח יכול לסלקה בזוי יכול לומר שרואה לסלקה ומעכב המעות לעלמו מדין אחריות מ"מ כ"מ אם הקרקע משועבד לכתובה דרך אפוזיקו משורש שאין הלוקח יכול לסלק בזוי אם יכולה לטרוף הקרקע ולשלם לו הדמים מדין אחריות :

ומסתברא נע"ד יתבר כפי' הב', דהכי משמע ליבא דהש"ס נהי לאחריות דעלמא וכו' דמשמע הבל לענין שעבוד אחריות ולא לענין עריפה וכן הוא בההיא דלעיל (דף ל"א) גבי חי התיא הימא ומעדרה עיי"ש דהדין ברור דהבן במקום הימא לטרוף הקרקע, רק דעליה אחריות דנפשיה לשלם להלוקח ה"ו כן הוא בדבר זה דמוכרת למוזנת ובהא לחזור ולטרוף לכתובה, והחילוק רק דבההיא דלעיל אם כתב סתם שלא באחריות א"ל לשלם כלל, כיון דהוי זכיה הבאס לו לאחר מכן, ובההיא דהבא דהזכיה היה

כנתחדש דבר ממילא כיון דבעת מיתה היה שם מותר דינר הוי כמרובים ונתמעטו. מש"ה טריפה בע"ח אינו ממעט את המותר דינר. דכבר זכו בהם המרובים. ובהכרח ל"ל דכתובה לא שייך לומר כן. דהא אף לחמת בהיו ולחמת במוהו יש להו כתובה בנין דכרין. ולא חייבין לאתו לאנלווי, היינו כיון דמ"מ השניה נועלת כתובה והרהבונים יורשים זכות אמש ליבא לאנלווי. [והא דמבוואר בעור דאם השניה לא נשבעה ומתה דאין יורשים נועלים כלום. אש"כ בני הרהבונה נועלים כתובה בנין דכרין. הרי אף דאין השניה נועלת כתובה כלל לא חייבין לאנלווי. יש לומר דהתם הרהבונים אומרים שמה כבר קבלה אמש כתובה ע"ז ב"ש סימן קי"ה ס"ק] וכיון שכן דעיקר זכות בני הרהבונה מטעם דגם השניה נועלת. ומיד אלו דיני דאלו ואלו נועלים. א"כ לא שייך לומר הטעם דכתובה נעשה מותר. דהוי כמרובים ונתמעטו והוי כנתחדש דבר. דהא מיד לריכוס לדון על נעילת השניה. דמה עיקר זכות בני הרהבונה. ומש"ה הולך הר"ש ליתן טעם דהפרישה עלמה מקרי נחלה דאורייתא, ורק לענין לכתובת שוה כ"כ ומותר דינר. בזה כתב הר"ש דכבר זכו בני הקטנה. דלענין זכיה הקטנים אין חילוק בין כתובה ובע"ח :

ולפ"ז יש לפרש דברי הש"ס בע"ח כ"ע ל"פ דהוי מותר, דהוי כמרובים ונתמעטו כ"פ בכתובות דלא שייך הי"ע. כיון דמיד לריכוס לדון דא"ז וז"ל בזה פליגי אם בפרשון מהקיים נחלה דאורייתא. והוא כן מחד בע"ח :

ולפ"ז י"ל דמש"ה הביא הרי"ף בהלכותיו הא דבע"ח דכ"ע נ"מ. והיינו כיון דדקדק הרי"ף בלשונו ואיכא מותר על ב' כתובות מאי דשקל בע"ח. מבוואר בהר"ש דבע"ז מותר דינר זולת החוב. הלא דבע"ח שקיל אותה ומטעם דהוי כנתחדש דבר. דלזה לריך ראיה לדון גביית בע"ח לנתחדש דבר. לזה הביא דברי הש"ס דבע"ח לכ"ע נ"מ כ"פ בכתובה. וע"כ החילוק דבע"ח הוי כמרובים ונתמעטו. ומוכח מזה דהוי כנתחדש דבר. ומינה למדין דבניכא שיעור ב' כתובות ומותר דינר בשעת מיתה לא מהני גביית בע"ח לשווי' למותר. כיון דהוי כנתחדש דבר. ממילא הוא בכלל מועטים ונתברו. ודוק היטב :

עוד יש לפרש בסגנון זה. דמה שהקשינו לעיל על רש"י דכתובה לא נ"מ דמקבלי ולא פורשין, הא כ"ז שאמש היחה בחיים היה מקרי מותר דינר ולהוי אש"כ כמרובים ונתמעטו. נראה לי ליישב כיון דבני השניה לא יעלו כלום בחורה ירשה ומיעקר מהם נחלה דאורייתא. לא אזלין בחר שעת מיתה לקיים התקנה. ולא דמי לבעלמא כמרובים ונתמעטו. דאלו ואלו נועלים מהסכסכים אחר מיעוטן לפי ערך ולא מיעקר נחלה מהם. א"כ מה"ע י"ל דהולך הר"ש לומר דהפרישה הוי מיעשה. דבלא"ה מדין מרובים ונתמעטו לא היה מועיל כיון דהשניים לא יעלו כלום בחורה נחלה ומיעקר מהם נחלה. מש"ה ל"ל דלא מיעקר נחלה כיון דבפרישת בע"ח הוי קיום נחלה דאורייתא :

ולפ"ז י"ל דהכי אמרין בע"ח כ"ע ל"פ דכ"מ, דאף אם הפרישה לא הוי קיום נחלה דאורייתא מ"מ הוי מרובים ונתמעטו, כ"פ בכתובות דמ"ד מרובים ונתמעטו לא מהני כיון דהשניה אין לה כלום בחורה נחלה מיעקר נחלה דאורייתא בזה פליגי אם בפרשון מקרי קיום נחלה דאורייתא.

גם י"ל דבע"ח כ"ע ל"פ דהוה כמרובים ונתמעטו אבל בכתובה כיון דבחקת אלמנה קיימא לחד תירולא בתי' כתובות (דף ק"ז) דדמי למוזנת אלמנה דקיי"ל דבחקת אלמנה קיימא, ומיד כשמת נעשית מוחקת ולא הוי כנתחדש דבר. ועפ"י דברים אלו יש לפרש דברי הרי"ף כפי הדרך הראשון הנ"ל ודוק :

ואשר כתב אחי הג"ל שבוחר אחד שנסע מפה לשיבתו הדמה, אמר לו בשמי פירוש דבדרי הר"ן בכתובה מוכרת והולכת למוזנת עד כדי כתובה והסמך לה שהגבה כתובהה מן השאר, ואף להבחר הנ"ל אין בזכרוננו היטב את כל הדברים, ורצון אחי נ"י להודיעו הדברים כהווייתן, הנה אשמך לו הרשום ממני בזה, במ"ש הר"ן שם דני' לענין מלוה בשער, והא יטרוף מן הדמים שביד הלוקח והיא לא טערוף מהם דמטלטלין לא משעבדי לכתובה

היה לו מיד . אף אם פירש שלא באחריות אין אחריות לנפשים בכלל . ומ"ש הר"ן שם . אבל מ"מ להכל רק לענין לזריח לשלם הדמים ללוקח . אבל מ"מ זכותה לטרוף הקרקע כנלע"ל . ועדיין ל"ע לדינה . כבר נלחו ידי היום מרובי הכתיבה ע"כ הכיים עם רב הוספי לשעשע אחר עווד , אחיו וידיו .

עקיבא

סימן קפו

לדידי בן אהי הרב רבי משה גי' בק"ק האמבורג

בזה דקשה רומ"פ בסוגיא דבב"מ (דף ז"ד ע"ב) האי או מצעי ליה לחלק ללא ניתא עד דמתבר ומיית דח"כ לכתוב מתה לחוד ומנה"ע נהייב בשבירה כיון דאכתי לא סלק אדעתיה הסברה דמה לי קעלה וכו' .

יפה כיון , ושאלת ראשונים שאל . דכך הקשה הריעב"ה ונדחק לתרץ עיי"ש . ולעיל"ל ליישב דהנה חס הדין דפטור משבירה דקטלה פלגא לא מחייב . יש ספק עלום . חס ע"י השבירה נפחת מדמיו והח"כ ממה אי משלם רק כשעת מיתה כמו בעלמא בהול ומתה . או דמתה הח"כ אמרינן מעידן דנשבר וקטלה פלגא אחלחלה דמיתה הוא . ומחייב כשעת השבירה . ודומה לזה מלינו בב"ק (דף ס"ה) גבי שמנה והכחישה , אף דלא חייב אהכחישה מדין עבה . מ"מ בטנח הח"כ משלם ד'וב' כעידן הכחישה . חס כן יש לומר דמשום הכי כתיב ונשברה ומתה . לומר דככה"ג דמתה חייב גם על השבירה לחייבו כשעת השבירה :

סימן קפז

עוד הקשה ב"ה דלמאי לריך או לחלק . נכתוב ומתה ונשברה ונדע דאו קאמר . וכזה ל"ל בההיא דקדושין (דף מ"ג) או לרבות השליח . והיינו דע"כ דל"ל או לחלק מדלא כתב ומכרו ועבחו . **נערים** ממנו דברי הסוס' בב"ק (דף ע"א ע"ב ד"ה או) דכתבי דמאן דמלריך או לחלק דריש מתחת לרבות השליח . אולם בשיעור מקובלת בשם שיעור ישינה כתב כדברי ב"ה גי' . דהו"ל לכתוב ומכרו ועבחו , ונ"ל מה דמיהו חוס' בזה היינו דלרב שעת דס"ל בב"ק (דף ס"ה) דמכר לפני יואש אינו חייב דבעינן דמעשה המכירה קיים . ח"כ שפיר י"ל דאם כתיב ומכרו ועבחו ח"ה לטעות . דלא סייך טביחה אחר המכירה דשל קונה הוא דטובה . אבל מ"מ עדיין יקשה למה דקיי"ל כר"י דבין לפני יואש בין לאחר יואש דומכרו היינו שעשה מעשה מבירה אף דלא מהני . חס כן גם הלו כתיב ומכרו ועבחו י"ל דעד דעביד לתרווייהו . היינו דמכר לפני יואש דלא נקסר ללוקח . והח"כ עבחו :

ובעיקר קושיית חוס' קשה לי . הא י"ל דס"ל דשינוי מעשה קונה . וח"כ ח"ה דטבחו ומכרו היינו דעשה לתרווייהו . דהא כיון דטבחו ונעשה שלו כי מוכר הח"כ שלו הוא מוכר ול"ע : **וביין** שכן עכ"פ למה שפירש כן בסדיח בשיעור ישינה יקשה קושיית ב"ה גי' מסוגיא דבב"מ . דה"ל ניתא דנכתב ומתה ונשברה , ולפי ס"ל יש ליישב . והיינו דמלינו כמה פעמים דדרשינן למה דכתוב בהריה כאלו אמר וכבר עשה כן . כדכתיב קלפת ונחטא . היינו שחטאנו כבר וכדומה פעמים הרבה . חס כן הלו כתיב ומתה ונשבר . עני גם כן או לחלק . דיש לומר דפירוש הכתוב ומתה ח"ה"ג דנשבר מקודם ואשמעינן בהיפוך . דמכל מקום חייב רק כשעת מיתה . ולא מחייב על אחלחלה דטביחה . דהיינו משעת שבירה וכו' :

סימן קפח

ומי"ש בן אחי רומכ"ת על קושיית השאגת חרי' (סי' פ"ז) דאמאי לא השיבו רבנן לר"י דהוי סופו להקל דאפרן מותר . דלא מקרי סופו להקל אלא היכא דאפשר שיתבטל כל המזוה משא"כ לענין אפרן . ואי דהוי פרכא דנוחר כיון דקיי"ל דאינו עובר בכל יראה קיל נמי דמזוהו בשריפה ואפרן מותר . אבל חמץ דעבר בכל

יראה חמור ג"כ דיהיה מהנקבדין ואפרן חסור . דזה ל"גו . דהא בזה לא יטעה ר"י . וי"ל דשבירה ליה דזהו לא חשיב פרכא , דמ"מ חמור לענין זה שהוא בשריפה דוקא . ואם כן יש לומר דגם רבנן סבירי להו הכי . רק דמעט אחר לא הוי ק"ו דסופו להקל על כהן דבריו :

הנה מ"ש בן אחי כ"י דהוי פרכא . זה אינו דקדוק אלא בדרך שיהא הנוטת דכיון דנוחר קיל מש"ה יש קולא דיהיה בשריפה ואפרן מותר . ומ"ש רומ" דבהא לא יטעה ר"י . מלבד די"ל דר"י לשיעוריה דסבר בסוף תמורה חס ראה להחמיר על עלמו לטרוף הנקברים ראשי . וי"ל דאין הפירוש דרשאי להחמיר ולטרוף ומ"מ אפרן חסור , ולא חיישינן דיהנה מאפרן אלא דבאמת אפרן מותר . וכדל"ל לדעת המג"ה (סי' תמ"ה) דכתב דעת הרמב"ם דמה דקאני הנקברים לא ישרפו . היינו לנהוג בזה דין הנשרפין ליהנות באפרן ח"כ מוכח מה דפליג ר"י עלה דרשאי היינו ליהנות באפרן . וח"כ ר"י לשיעוריה ל"ש לומר היא הנוטת . גם י"ל למה דמבואר בב"מ (דף ז"ה) במה דלפינן שואל דחייב בגניבה ואזידה בק"ו משומר שבר . ופרכינן עלה מה לט"ש דמשלם כפל בטוען טענת גנב בליטעין מזויין . ומשני קסבר לסטין מזויין גזנן עיי"ש . הרי אף דקיימינן עתה דיש בזה דך חומר דמשלם כפל . מ"מ לא סהרינן הק"ו לומר היא הנוטת . דש"ס כיון דקיל חייב בגניבה ואזידה דלא לחייב כפל בטוען טענת גנב . אבל שואל דחומר פטור בגניבה ואזידה דלחייב עלה כפל בטע"ג . היינו ע"כ דמ"מ חומר יותר החיוב קרן בלא שבועה מכפל בשבועה . אלא דעושים בזה פרכא דמ"מ יש מליאות חומר בש"ס מבשואל . וכ"כ חוס' בב"מ (דף מ"ג ע"ב) ח"כ י"ל דזהו סברה ר"י ג"כ דיליף בק"ו . דס"ל דחמיר חיוב טורח שריפה ברוב פעמים . מחומרא דאפרן ומחומרא דחיוב לזרות לרוח בזה לפעמים לא יהיה עלים , וחכמים ס"ל דדוקא בההיא דבב"מ דלא שכיח כלל שיבטע בשקר ויחייב כפל . בזה אמרינן חומר קרן בלא שבועה מכפל בשבועה אבל הכא אמרינן דהיא הנוטת דזהו גם כן חומרא באין לו עלים שלא יהיה יושב ובעל . ולפי זה שפיר הקשה השאגת חרי' אמאי לא נקטו רבנן הסופו להקל דאפרן . דשכיח יותר מן לא יהיה לו עלים .

אמנם כ"ל דלק"מ . דזהו דוחק לחלק לרבנן דקיי"ל כוונתייהו דלגבי לא מלא עלים וד' מינים לא אמרינן דחמיר טורח השריפה ברוב פעמים . ולגבי כפל אמרינן חמיר קרנא . ולגו כ"ל לחלק . דחכמים ס"ל דדוקא כפל כשטען נגנבה יש כאן החומר לחייבו בתשלומין . אלא דמסתעף מיניה קולא דטוען טענת גנב אינו משלם כפל . בזה לא אמרינן היא הנוטת לית מליאות להקולא דהיינו כפל . טוען טע"ג בלא מליאות החומר במקום הכוא . משא"כ בלא מלא עלים וד' מינים . לפעמים כשבה זמן הביעור ויש לו עלים הוי חומר דטעון שריפה . ובליה ליה עלים הוי קולא דיושב ובעל . ובמקום הקולא לא היה בו דך חומר , שפיר חמיר' היא הנוטת . ולפי"ל לא קשה קושיית השאגת חרי' , דלענין אפרן לא סייך קולא דהיתר אפרן אלא חס היה בו החומר דחיוב שריפה , דמני לההיא דבב"מ ס"ל ודוק : 1710 רחמנו

חק' עקיבא

בשולרי המבתב

ובההיא ענינה קשה לי . דאיך אמרו רבנן לר"י חטאת העוף הבא על הספק ואשם תלוי יוכיה . הא י"ל פרכא על כך יוכיה . דמה להך שתיין בהם חיוב השבתה כלל משא"כ בחמץ דבעי השבתה . ויכולים ג"כ להכניס זה מיד במה מלינו נותר דישנו בכל תותירו וטעון השבתה מהעולם וטעון שריפה . אף חמץ דהוא בכל יראה וטעון השבתה דיהיה טעון שריפה , ול"ע :

תו קשה לי , במ"ש הר"ש והרע"ב במתני' דתמורה הנשרפים לא יקברו משום חשש תקלה . למאי לריכוס לזה . הא בהך דנשרפים יש לנו לימוד מקרא . ח"כ מש"ה לא יקברו . דמוטל עליו לקיים מצוה שריפה והרי אפילו לזרות לרוח ולהטיל לים הגדול לייבא חשש תקלה אינו ראוי . דמזוהו דוקא בשריפה , ולריך עיון גדול : אשר

סימן קפ"ט

לידידי הרב רבי מייבאל נחן נ"י דק"ק ראוויטש

אשר כתב רומ' ליישב הקושיא ששמע ממני עת למד לפני מסכת עירובין (דף מ"ה ע"ב תוס' ד"ה חב"א הוי ספק דבריהם) ח"ג דהוי דבר שיל"מ, ואמר ר"ח ריש ב"ב דאפילו בחלק לא בעל אפילו בספק דבריהם בעירוב הקילו, עכ"ל. והמהתי אז. דהא ר"ח ב"ב דהוי לא הזכיר כלל מספק חלא דמשני על פרכת הש"ס אמאי ספיקו אסור, דדבר שיש לו מהירין אפילו דדרבנן לא בעל. והיינו ע"כ בדרך דמיון דכמו דלא בעל. ה"נ ספיקו אסורה. והרי גם בעירוב אמרינן דשיל"מ לא בעל. כדאמר ר"ח ב"ב (דף ל"ט) גבי מים ומלה. וא"כ גם ספיקא ליחסר. ואם נחלק בין דין ביטול לדין ספיקו. א"כ איך למד ר"ח גבי ב"ב דין ספק מדין ביטול:

ידידי סן דבריו מושכלים הם דרך פלפול אבל לא ליישב פשטן של הדברים והפשטות עדיין לע"ג. ואם באנו לידי כך ליישב בפלפול. אומר אני שאלוני שאיני כדאי הייתי בוחר דרך לעלמי בזה. ויעוין בהר"ן נדרים (דף נ"ב ע"א) ותמליח הדברים בשיטת הרי"ף. דהא דדבר שיל"מ לא בעל. היסוד דרבנן דס"ל גבי דם הפר ודם השעיר דעולין אין מבעטין זה את זה. והיינו דב' מיני היסור לא מבעלים זה"ז, ולזה דבר שיהי' לו היסור למחר מקרי קלה היסור בהיסור. חלא כיון דלאו היסור גמור הוא. בעי ג"כ שיהי' מצ"מ בעלם. מש"ס בזמן שש"מ בעל. אבל ביש לו היסור מיד כהיה ב"ביתא דאטויה בהדא בשרא. דיכול לאכלו עס בשר. וכן כהיה דמים ומלה דיכולים להוליך במקום דשניהם יכולים לילך. הוי ממש היסור גמור בהיסור ולא בעל עיי"ש:

ואך בחמה קשה מאד. דהא ה"ע אינו שייך לענין ספק דרבנן דמחמירין בדבר שיל"מ. חלא מטעם דעד שחאלנו על ספיקא חאלנו בהיסור ודאי. ורק בביטול דהוי היסור ודאי. בזה רק הטעם משום דמאי להיסור בהיסור. ואם כן איך אמר ר"ח ריש ב"ב הוי דבר שיל"מ. וכל דבר שיל"מ אפילו דרבנן לא בעל. והיינו דכי סיכי לא בעל. ה"נ ספיקו אסור. הא לא דמי זה לזה. דטעמא דלא בעל דהוי היסור בהיסור. וזהו לא שייך לענין ספיקא דרבנן:

ורזה ה"י נ"ל כדברי הר"ן במקלחו ולא ככולו. והיינו דהיכא דאין לו עתה היסור רק למחר לא מקרי כלל היסור בהיסור. וטעמו רק משום דעד שחאלנו בחיסור חאלנו בהיסור. זהו רק בזמן בזמנו, אבל לא בשאינו מינו דמקרי על שם האחר. וכמו דס"ל לאינך פוסקים. ואך בזה י"ל כהר"ן, דהיכא דיש לו היסור מיד מקרי היסור בהיסור ולא בעל, מש"ס ח"ג באינו מינו לא בעל. דרבנן דרי' לא אזלי בשר עלם חלא בהר' שם חיסור ושם היסור.

ורב"ז רוחא שמעתיא. דבריש ב"ב שפיר מדמה ר"ח דכי היכי דיש לו מהירין אפילו דרבנן לא בעל, והיינו ב"ב שולדה ב"ב דהוי דלא מקרי היסור בהיסור. כיון דאין לו עכשיו היסור. והטעם רק משום דעד שחאלנו בחיסור הכא נמי לענין ספיקא דרבנן. וא"כ שפיר י"ל כהיה דעירובין ה"ל דבתחומין הקילו והיינו דהקילו שלא לומר עד שחאלנו בחיסור. והיה גבי מים ומלה דמשני ר"ח דהוי דבר שיש לו מהירין. היינו כיון דמיד יש היסור. משום הכי לא בעל, דהוי מצ"מ. ובהו לא שייך לדמות ספיקו לדין ביטול וכנ"ל. ודוק:

ובזה נ"ל ליישב מה דהמכו בהיה דבי"ב (דף ל"ז) אמרו ליה לר"כ ולר"א. לרב לחיסור מוקלף לא חששה. לחיסור החומין חששה קשיא, והרמב"ם פסק להלכה כרב דחזית מותרת ובהמה אסורה. וקשה קושיית הש"ס דלמוקלף לא חיישין ולחומין חיישין.

ודיינו דמבואר בהוס' שם דפרכת הש"ס דממוקלף שחוסף ונתפטם והוי הגדולים מוקלף מוכח דליניקה לא חיישין. ולכאורה י"ל עוד טעם דליניקה הוי החילת ביאה לעולם בתערובת. דבזה לא אמרינן דבר שיל"מ לא בעל. כמ"ס הרמ"א בא"ח (סו' ש"כ. וביו"ד סו' ק"ב) והנה לכאורה סברא זו דחילת ביאה לעולם

בתערובות זהו רק לפי הטעם דעד שחאלנו בחיסור דבזה כיון דלא ה"י עליו שם חיסור מעולם. וכשנולד החיסור כבר הוא בתערובות קיל יותר. אבל להטעם דהוי היסור בהיסור ולא בעל דהוי מצ"מ בזה לא שייך לחלק. דאף בתחילת ביאה לעולם בתערובות שייך כן. דמ"מ אין כאן ביטול דהוי היסור בהיסור. ולפ"ז למה דחלקנו לעיל לדבר שאין לו היסור עכשיו לא מקרי היסור בהיסור. והא דלא בעל רק מטעם דעד שחאלנו בחיסור. ובדבר שיש לו היסור מיד שייך ביה הטעם דהוי היסור בהיסור. א"כ יקשה דמאי פרכין לחיסור מוקלף לא חיישין. דלמא יניקה מלה הוא. והא דל"ח למוקלף היינו כיון דאין לו היסור עתה רק למחר מדינא יש לו ביטול. חלא משום דעד שחאלנו בחיסור. בזה ביניקה דתחילת ביאה לעולם בתערובות לא אמרינן כן וכנ"ל. אבל בתחומין דמיד יש לו היסור להוליך במקום שניהם יכולים לילך בזה מדינא לא בעל, מש"ס ח"ג ביניקה דתחילת ביאה לעולם בתערובות אסורה.

אמנם בחמה לק"מ. דפרכת הש"ס לרב לשיטתיה דס"ל דמצ"מ לא בעל ושפיר קשה ממוקלף. [ואף דאמרינן ב"ב דזיעה בעלמא מודה ר"י דמצ"מ בעל. וה"נ י"ל במוקלף דהוי דרבנן. מלבד דרב סבר דגם דרבנן מצ"מ לא בעל, י"ל כיון דבעלמא דלאורייתא מדינא לא בעל. חלא דרבנן הקילו. ממיילא בדבר שיש לו מהירין. אף דבהחילת ביאה לעולם היא בתערובות לא אמרי' דשיל"מ, היינו לדין דמדינא בעל דהוי ביטול מעליא. אבל לרי' דמצ"מ לא בעל, וליכא ביטול מעליא ורק דרבנן הקילו בזה כיון דיש לו היסור לח"ח לא מקילין כלל. וממיילא אין כאן ביטול כמו בדלאורייתא ח"ג ביניקה לאו מלהא.

וא"כ כל זה לרב. אבל לדין דק"ל דמצ"מ בעל שפיר יש לומר דיניקה מלהא היא, והטעם דל"ח לחיסור מוקלף דל"ש בזה עד שחאלנו בחיסור. כיון דתחילת ביאה לעולם בתערובות, ובתחומין דיש לו היסור מיד ח"ג בזה לא בעל וכזכר לעיל. וק"ל. **אמנם** עדיין יש לפקפק בזה: דמ"מ יקשה לר"י דסבירא ליה מצ"מ לא בעל. איך חלל בהמה ב"ב"ע הא נחוסף בו יניקה והוי מוקלף. ומוכח דיניקה לאו מלהא. וכיון דעל כל פנים מוכח מדרי' הסברא דיניקה לאו מלהא היכן מלינו חולק בזה:

וי"ש לומר דמ"ע גופא לא' החמירו חז"ל בחיסורם במוקלף על היניקה דא"כ לא משכחת בהמה דשריא ב"ב"ע. והוי כמו לא אפשר ולא העמידו חיסור דידהו ביניקה. וממיילא גם בתחומין שריא וזהו רק לר"י אבל לדין דק"ל מצ"מ בעל ל"ש כן ולא הקילו חז"ל ביניקה.

ובעיקר דברי הר"ן בשיטת הרי"ף ה"ל דדבר שיל"מ מיד ח"ג במבש"מ אמרינן דלא בעל, ומש"ע פה שאפו עס ל"י דריחא הוי משבו ולא בעל. כיון דאפשר לאכלו בלא כותח. קשה לי מהוגיא דחולין (דף ק"א ע"ב) דאמר רבא לון שחכו בסכין של בשר דע"י טעימת קפילת מותר לאכלו בכותח. מה מהני טעימת קפילת. הא מכל מקום ח"ש בו משהו, גם כן אסור לאכלו בכותח דהוי דבר שיש לו מהירין.

ואורי י"ל דמ"ע בחמה אמרינן בסוגיא שם דאמר אב"י משמיה דחוקיה לון שחכו בסכין של בשר אסור לאכלו בכותח. ועיין בערוך מש"נ (סו' ל"ח) שכח דמשמע דאב"י בא לומר דאסור אפילו ע"י טעימת קפילת, חלא דנדחק שם בטעמא דמלהא. ולפי ה"ל י"ל דהוא מטעם ישל"מ. ורבא שהסיר י"ל דס"ל דגם ביש לו היסור מיד בעל במבש"מ. ולא ס"ל כשוגיא דר"ח ב"ב גבי מים ומלה דהוא מטעם ישל"מ, אבל אב"י י"ל דסבר כר"א. **ואף** דאב"י אמר ב"ב דהוי דלא מקרי היסור בהיסור. כיון דאין לו עכשיו היסור. והטעם רק משום דעד שחאלנו בחיסור הכא נמי לענין ספיקא דרבנן. וא"כ שפיר י"ל כהיה דעירובין ה"ל דבתחומין הקילו והיינו דהקילו שלא לומר עד שחאלנו בחיסור. והיה גבי מים ומלה דמשני ר"ח דהוי דבר שיש לו מהירין. היינו כיון דמיד יש היסור. משום הכי לא בעל, דהוי מצ"מ. ובהו לא שייך לדמות ספיקו לדין ביטול וכנ"ל. ודוק:

ובזה נ"ל ליישב מה דהמכו בהיה דבי"ב (דף ל"ז) אמרו ליה לר"כ ולר"א. לרב לחיסור מוקלף לא חששה. לחיסור החומין חששה קשיא, והרמב"ם פסק להלכה כרב דחזית מותרת ובהמה אסורה. וקשה קושיית הש"ס דלמוקלף לא חיישין ולחומין חיישין.

ודיינו דמבואר בהוס' שם דפרכת הש"ס דממוקלף שחוסף ונתפטם והוי הגדולים מוקלף מוכח דליניקה לא חיישין. ולכאורה י"ל עוד טעם דליניקה הוי החילת ביאה לעולם בתערובות. דבזה לא אמרינן דבר שיל"מ לא בעל. כמ"ס הרמ"א בא"ח (סו' ש"כ. וביו"ד סו' ק"ב) והנה לכאורה סברא זו דחילת ביאה לעולם

בהגבול ומלא מודה דאכור ויקשה לזבעל. דלא שייך שינויא דר"א דהוי יסלימ דהא לר"י חלוין בחד העלם, וזהו לכאורה קושיא עלומה על הר"ן.

וצריך לדחוק דבאמת שינויא דר"א רק לת"ק ולדינא אבל חליבא דר"י מודה לר"ך לשינויא קמא מבוט גזירה במא טעשה עיסה בשותפות. ללא דר"א בה לומר ללדין מדינא אכור דהוי יסלימ, ולפ"ז י"ל דגם חב"י ס"ל כר"א. ומה דתירץ דהטעה עיסה בשותפות, היינו לתרץ דגם לר"י דס"ל דתבלין ומלא לא בטל. אבל לדינא ס"ל כר"א, מש"ס ס"ל דלמון שחטבו בכיין של בשר לא מהני טעימת קפילא.

אולם תמוה לי מאד על דברי הר"ן בשיטת הרי"ף הג"ל ממתני' ערוכה רפ"ט דכלאים דלמך גמלים ולמך רחלים שטרפן זה בזה אם רוב מן הגמלים מותר, היאך בטל הלמך רחלים בגמלים, הא הוי היחך בהיתר דלא בטל. כמו דבשר לא בטל בפת להכלו עם חלב. בשלמא לדין ל"ק הא דלמך גמלים ולמך רחלים הוי מב"מ בשמא. וא"כ לא לבעל מדין יסל"מ. ד"ל לדבר אחר חוץ מפשתן לה נאסר מעולם. כמו שהקשו מה"ע על הרי"ף, אבל לדברי הר"ן בשיטת הרי"ף דמ"מ הוי דבר שיל"מ קשה כ"ל, דמה חילוק בין ריח מבוט של בשר שגבלע בפת דלא בטל משום יסל"מ דהוי היחך בהיתר. ובין למך גמלים דבטל בלמך רחלים, הא הוי היחך בהיתר, ואי דלמך רחלים שם אכור עליו. דאכור לחברו עם פשתן ס"ל בשר שם אכור עליו דאכור לחברו עם חלב. ולפ"ז ידיו:

עקיבא

בשורי המבתב

מתקשה אני כעת בפסחים (דף ע"ז ע"ב) תד"ה שאין בשר. כי הוכי דלית ביה מעילה, ותמיהני הא בעולה מועלים אף לאחר זריקה, ומפורש כן במתני' דמעילה ולפ"ז:

סימן קנז

לידידי הרב רבי חיים נ"י בק"ק זלאבווע

מה דנכתפך רוב מעלתו באיבורי הנאה דנפקא לן מלא יחבל ונא האכל בכמה שעוריה. אי תליא בהנאה פרוטה, או כיון דאפיק בלשון אכילה שיעורו בכזית.

לכאורה יש להביא ראיה דשיעורו בפרוטה מסוגיא דצב"ק (דף מ"א) א"כ נכתוב רחמנא לא יהנה וכו' עיי"ש, ואי נימא דשיעורו בכזית. דלמא מש"ה אפיק בלשון אכילה. להורות דשיעורו בכזית אפ"כ דבכל ענין שיעורו בפרוטה:

ובזה יש לקיים קושיית הרב המגיה במ"ל (פי"ג מהל' שגגות ד"ה אמנס וכו') דהקשה על קושיית חוכ' פסחים (דף כ"ב) דלר"א יהא נהנס מחמץ בפסח בכרת וכו'. למאי קושיא הא א"ה לומר כן. דא"כ תקשי למ"ל נפש לרבות השותה המן בכרת. כדאימא חולין (דף ק"ב) תיפוק ליה דחייב דלא גרע מכאנא עיי"ש. ולדבריו לק"מ. דמחמת הנאה חייב חייב רק בפרוטה. ולזה רבי רחמנא דשותה חייב כאוכל. וחייב בשיעור שתיה אף דבהנאתו ליכא שיה פרוטה. וק"ל.

סימן קנא

עוד לו

ומה דהקשה רומ"פ בסוגיא דשבת (דף ע' ע"ב) דידע לה לשבת במאי. והא איכא לאשכוחי ששעה הכל בזון שבת ושגגת מלאכות באופן זה. דעשה בתחילה מלאכה בזון שבת על מלאכות אחרות ושגגת מלאכה זו. אה"כ עשה ל"ח מלאכות האחרות בזון שבת על מלאכה ראשונה ושגגת מלאכה על אלו. ומ"מ הווי כולם העלם אחד דאף דנזכר בתיים שהמלאכה הראשונה אכורה מכל מקום לא נזכר ששעה אופס ולא נודע לו שחמא. וזה לא יתורץ בתירושו דהמחבר"א (דף ע"א) בסוגיא דקלירא גוררת קלירא.

כיון בזה לדעת המחור דהקשה כן. וקושייתו ותירושו שם בקלור דכרכו. ביאור דבריו ל"ל. מה דלא הקשה בפשוטו דמבכחה בלא שום ידיעה בנאים. כגון שבהחילה עשה ל"ח מלאכות בזון שבת על מלאכה ל"ט הנבחרת. ושגגת מלאכות ל"ח אלו. ואה"כ שבה גם אותה מלאכה האחרונה ועשה גם אותה. היינו דבזה י"ל כיון דקיימינן השתא דהעלם זה וזה ביזו מקרי שוכה עיקר שבת. א"כ לגבי מלאכה האחרונה מקרי שגגת שבת. ובראשונות היה שגגת מלאכות אף דדינא מקרי העלם אחת. כדקיי"ל קלירא גוררת קלירא. מ"מ לא מקרי בשממא העלם אחת ובתירושו דהמחבר"א [ועל המחבר"א יש לשיין. אמאי נקט קושייתו ואה"כ עשה מלאכה בשגגת שבת וזון מלאכות. אמאי לא נקט בפשוטו דהאחרונה היה הכל בשגגת שבת כל המלאכות וכו'] ומה הקשה רק דמיידי הכל בזון שבת וכשיין קושיית משכ"ח ותירץ דהא ודאי מה דאשמעינן אס טעמא כולס בהעלם אחת דחייב על כל אחד ואחד. אין החידוש דהס שמות מחולקים ולא הוי משס אחד כמו חלב וחלב. דזה כבר שמעינן מרישא בכותה עיקר שבת. ומה לי טובה מקלמן דחייב על כל אחת ואחת ומה לי בטובה כולן. אה"כ דעיקר חידוש אף שבה כולם מקרי זון שבת. והיינו או דאשמעינן דהעלם זה וזה ביזו לא מקרי שגגת שבת. או דאשמעינן דמבכחה דעשה בשיעורים לקמן (דף ע"א) ולאפוקי מרבה שם. אבל לאוקומי בכה"ג דבכל פעם היה זון שבת. וזה פשיטא דחייב על כל אחת ואחת:

ורפ"ז נסתלק גם קושיית מהרש"א דהוי מיידי בעשה ל"ח בזון שבת ואה"כ עשה אחת בשגגת שבת וזון מלאכות. זהו פשיטא דלא מקרי שוכה עיקר. דהא לר"י אף בשם א"ה חייב כה"ג בב' מיני העלם. ולרבה עכ"ל במלאכת שבת נשבות דכבר אשמעינן מרישא דמתני' דלא הויין משס א' פשיטא דחייב:

ומ"מ י"ל דלא אשמע ליה להמחבר"א דברי המחור במקומו. אלא דקושייתו לתוס' דהקשו לעיל דהוי"מ לאשכוחי דידע לה לשבת בעשה. כרי דלא ניחא לכו בתירושו דהמחור. דלתיגורו גם קושייתם ליחא. דיש לומר דסבירה ליה דזכו מלאכה דפשיטא דלא בטי שגגת עשה דלא כחייב בקרא בשגגת רק גבי הללו. ולזה שפיר הקשה המחבר"א והוכרח לתירושו:

ולפ"ז יבאר קושיית רומ"פ לשיטת חוכ' דלא נהתי בשיטת המחור. ואולי י"ל דגם זה נתורץ בתירושו דהמחבר"א. ד"ל אף דהדין דמה שזכר בהעלמו לא נוקרי ידיעה כיון דשבת ששעה ולא נודע לו שחמא מ"מ אין זה מקרי בשממא העלם א'. דמשמע שיהיה משס העלם א' בלי ידיעה כלל בנאים. ודי בזה. ידיו עקיבא בהרב פהר"ם זצלה"ה

סימן קצ"ב

לידידי הרב רבי פנחס נ"י

ער קושיית רומ"פ בסוגיא דצב"ק (דף ק"ז ע"ב) אחמר נמי אמר ר' חבין וכו'. הוה"ל וילא ידו בעלום בשבועה ראשונה. משמעות הסוגיא דקם ליה ספיקתא דר' זירא. אס ר"י דוקא בעומדת על אבוכים. או לא. והא באמת נפשט. ובהיפוך דמדלר"ך לעממא דילא בשבועה ראשונה מוכח דלא מפטר מטעם דקנה בשבועה ראשונה. וא"כ שלח יד חייב:

נ"ל דלא קשה מידי. דלכאורה קשה בדברי רש"י ד"ה שלח צו יד וכו'. ואשכח דידו' כפר. הא הסברא קלת דחוק. דנסי דקנה לה להתחייב באונסים. מ"מ לא קנה להיות שלו. ואינו בכלל ידיעה כפר. וגם קשה לכון כן בלשון כש"ס ושבוטה לא מהני ב' כלום. והא באמת יש לפרש בפשוטו. דהכי אמרינן דכפל הוא דוקא היכא דטענת נגנב פטרה אותו אס היה האמת כן. בזה כיון דאשכחא בציטו הוא מקרי נגב. אבל בשלח צו יד מקודם דשבועה נגנב אינא פטרו. דאף אס היה נשבע באמת דנגנבו חייב. כיון דשלח יד מקודם. בזה לא מקרי טוען טענת נגב לחייבו בכפל. והוא סברא אלימתא ומתפרש שפיר בלשון כש"ס ושבוטה לא מהני ביה כלום. היינו דלא מהני לפטור עלמא בזה. והוא לכאורה תמיה עלומה על רש"י:

והנראה לענין דסברת רש"י מוכרחה מהא דפשטא מדרי' יומין
 טען טענה אבד ונפצע וכו' לאו משום דקנה בעלים
 בשבועה ראשונה, והא דהא דחזר וטען שמה שנפצע אבד היה
 ספק. אלא שאז היה נגנב. בזה לא שייך בסברתו הג"ל. דהא
 אם השבועה שניה היה אמת דנגנב היה פטור. דהא בחזרו סומן
 שנגנב, עדיין לא נתחייב בחלוטין. אע"כ מטעם סברת רש"י הג"ל,
 והיינו דכפירה שניה שנגנב והיה צדוהו. דעלמא יתחייב כפל ידי'
 כפר. לזיון דהיה ברשותו ונפצע לשקר דאבד קנה להחייב
 בחלוטין והוי כדדיים. וכפירה שניה לדידיה כפר. וזהו ראייה
 חזקה לסברת רש"י :

ובזה שדקדקנו בלשון הש"ס ושבועה לא מהני בה כלום. היינו
 דבשלה בה יד מהרי טעמי נקט והיינו. חדא בשלה בו יד
 קנה והיינו לדידיה כפר. ועוד טעם אחר דשבועה לא מהני. היינו
 דנגנבה לא פטרו כלל בסברתו הג"ל. ומדוקק היטב לישאל
 דהש"ס דגבי שלח יד נקט ושבועה לא מהני בה כלום וגבי הרי"ה
 דר"י דטען אבד ונפצע נקט והאיל וקנה בשבועה ראשונה. ולא
 נקט לישאל ושבועה לא מהני. והיינו דבשלה יד נקט ב' טעמי.
 חדא. דקנה ודידיה כפר וחדא דשבועה לא מהני דהא נגנבה לא פטרוהו.
 אבל גבי הרי"ה דר"י הוי רק חד טעמא דקנה בשבועה ראשונה.
 דאלו טעם הב' דשבועה לא מהני ליכא בזה וכו"ל. איכ' דברי רש"י
 נכונים. דדברי רש"י הוה לפרש על טעם ראשון דשלה בו יד קנה,
 על זה מפרש רש"י דקנה ודידיה כפר. אבל מה דנקט ושבועה לא
 מהני היינו בחמת טעם אחר וכו"ל :

ורפ"ן יוחא מה דפשט מדרי'. היינו דסם פטור משום דקנה
 בשבועה ראשונה. והיינו לדידיה כפר. ה"ל בשלה יד
 דפטור מה"ט. ובדרך מה"ט. דהא בשלה יד איחא עוד טעם
 דשבועה לא מהני בה. אבל לפי האמת דלר"י הטעם משום דלא
 ידי בעלים בשבועה ראשונה דמשמע דבלא"ה חייב. מוכח רק דלא
 נידון לומר לדידיה כפר. אבל מ"מ בשלה בו יד אפשר דפטור,
 משום טעם השני דשבועה לא מהני בה. כוללע"ד ידיו :

עקיבא

סימן קצ"ג

לבני ידירי המופלא רבי משה בק"ק ווארשא

בזה שכתבתי לתמוה דל"מ חוס"מ (כי רס"ג אות ח') דמסכים
 לדעת הטור בכוונת הרמ"ם דשבועה מחזיר עד העיר. ואח"כ
 אין לריך להחזיר מספק. הא מנחך האיבעיא מבוחר דזו ודאי אם
 מחזיר בשבועה ממילא מחוייב בעיר. אלא דהספק אם אינו מחזיר
 כלל, או כיון דשבועה אחייב ליה אחייב בעיר. איכ' כיון דהדין מכה
 ספק דמחזיר בשבועה, ממילא בודאי מחוייב גם בעיר :

לענין לק"מ, ויעויין תוס' בב"מ (דף כ"ה ד"ה ואם נעל וכו')
 המצית דבריהם, הא דמבוחר בסוגיא דב"ב דבאינו לפ"כ
 אם הכישה בה נתחייב דאוקמינהו נגרי ברייתא, דמשמע בעלמא אף
 שהחילו ונעלו יכול לחזור ולהניחה, ואלו בספק הינוה אמרינן אם
 נעל לא יחזיר, היינו דבזמן ואינו לפי כבודו דאינו נתחייב בהשבעה,
 מש"ס אף דנעלה לא נעשה עליו שומר אבירה, ומש"ס היבא דל"ס
 נקטינהו נגרי ברייתא יכול לחזור ולהניחה, מש"ס בספק הינות,
 דאלו ידעינן דהיה הנחה היה בהשבעה, מש"ס בנעלה חייסין דהוא
 הינות ומחוייב בהשבעה ונעשה עליו שומר אבירה נוס"ה לא יחזיר :

ונראה דהוה ג"כ כוונת הב"י מ"ס דעת הרמב"ם דאף אם דינא
 דהכישה נתחייב בה הוא רק בבהמה, מ"מ האיבעיא
 דדרכו להחזיר בשבועה, דלמרינן כיון דלחייב בשבועה אחייב גם בעיר,
 מיידי גם בשאר מילי, משום דשבועה נתחייב בהשבעה, והיינו מסברת
 חוס' הג"ל דכל דבשעת נטילתו מחויב בהשבעה נעשה עליו שומר
 אבירה וא"ל להניחו. מש"ס כיון דשבועה נתחייב בהשבעה, היבך
 דנעלה נעשה עליו שומר אבירה, מש"ס בנטולה בעיר דלא נתחייב
 בהשבעה לא נעשה עליו שומר אבירה, ומותר להחזיר בשאר
 דברים חוץ מבהמה :

ובהיות שכן נכונים דברי סד"מ ובדורות בטעמא דהא דלמרינן
 כיון דלחייב בשבועה, היינו לאותו לך דנתחייב בהשבעה

שבועה ונעשה עליו שומר אבירה, אבל אלו היה סדן ללא נתחייב
 בשבועה דהשבעה מעליה בעי, אף אם נעלה והיה בידו עד שבה לעיר
 היה רשאי להניחו דלא היה עליו שם ש"ה, איכ' לריכא דהוא איבעיא
 דלא אפשטא, סדן כך, דשבועה מחייבין ליה בהשבעה משום ספק
 איסור, אבל כשבא לעיר כיון דהוא ספק בזיון לא מחייבין מספק,
 וכיינו דלמרינן דלמא לאותו לך דהשבעה מעליה בעינן, ולא נתחייב
 מעולם בהשבעה ואינו נעשה עליו ש"ה ויכול להניחה, כוללע"ד.
 אביך ידריך

עקיבא

סימן קצ"ד

לידירי התן בני הרב רבי הירש גי' בלייבראטא אב"ד דק"ק קארניץ
ער קושיית חתני רומפ"ח במתני' פ"ק דגיטין תן שטר שחזרו זה
 לעבדי, הא אין שליח לדבר עבירה :

בזבדוני שעתדתי בזה, ובציחור הדבר דלרבנן ליכא קושיא כיון
 דמדין זכייא אחינן, הוא שלוחו של עבד, והעבד לא
 עבד כלום, ואף הקושיא לר"מ דאמר אם רלס לחזור יחזור, משמע
 דאחר דמעט לידים לעבד קודם שחזר מהני שחזרו דהוי שלוחו דהאדון
 להולכה, בזה יקשה הא אין שליח לדבר עבירה. וידעתי שגם
 חתני היה כוונתו לזה, ואף כתבתי כן בכדי לכוסוף דגם לרבנן
 אינו מיושב כ"כ, למ"ש תוס' בב"מ (דף ע"ה ע"ב ד"ה בשלמא)
 דנכרי שאומר לישראל זכא בחפץ זה לפלוני ישראל אמרינן ביה אין
 שליחות לנכרי, משום דהוא ג"כ שלוחו דנותן, איכ' ה"ל י"ל בזה
 ה"ל לדב"ע :

אולם מדברי תוס' גיטין (דף י"ג ע"ב ד"ה במעמד ג') נראה
 דחולקים על יסוד זה, דהא כהבו דנכרי כיון דזכיי' ליכא
 גם ע"י מע"ג לא קנה, והעפ"כ ס"ל שם בפשיטות דנכרי הנותן
 שאמר לישראל מכה לי בידך תסבו לפלוני ישראל במע"ג דקנה ישראל
 משמע דבזה גם דרך זכיי' קונה, עכ"פ לר"מ קשה כנ"ל ולומר דר"מ
 ס"ל דלעולם בהם תעבודו רשות דחוק, דעדיין יקשה בחוס' שכתבו
 דמתני' דהנו גע שחזרו לא יתנו לאח"מ, אהי גם לרבנן אלא דבאינו
 מוכר מיד ליד ל"ה תן כזכי, או דאח"מ כר"מ דשחזרו הוא חוב,
 והא מדקתני לא יתנו לאח"מ, משמע דמתני' נותנים לו, ויקשה
 הא אבד"ע, וכי נימא דגם סתמא דמתני' דלא כהלכתא וס"ל
 דלעולם בהם תעבודו רשות :

וישבת לי דמיידי בענין דליכא עבירה כגון לדבר מלוה. או
 במקבל דנינו. עיין ר"ן גיטין (דף קמ"ה סוף ע"ב)
 ושחזרו דמי לפרעון דאי לאו דעבד ליה גיית נפשא לא הוה משחזר
 ליה. ומשמע דראוי הוא מדיונה לשחזרו כמו דמדיונה חייב לפרוע
 חובו וראוי לרזו לעשות חיובו, משום הכי אמרינן ביה הולך כזכי :
ובזה מוכן דלכאורה קשה אמאי בשחזרו אמרינן תן כזכי. דדמי
 לפרעון חוב דאי לאו דעבד ניחא נפשיה. ומ"ס במתנה דל"ה
 תן כזכי. הא ג"כ נימא דאי לאו דעבד ניחא נפשיה. דמה"ט אמרינן
 בכמה דברים מתנה כמכר. והיינו דמתנה אינו מוכר כ"כ דעבד
 ליה ניחא נפשיה דמלוי לפעמים ג"כ דנותן לו בהנח לגמרי. אבל
 בשחזרו חזקה דלא עבד איסורא. ובדל"ה עבד ליה ניחא נפשיה
 כ"כ דהוי כקיבול דמיו וראוי לשחזרו. ומש"ס אפשר דמיושב קושיות
 תוס' גיטין (דף ל"ח ע"ה ד"ה המשחרר עבדו) והיינו דלמרינן חזקה
 דלא עבד איסורא. ובדל"ה עבד ליה ניחא נפשיה דראוי
 עליו לשחזרו :

ובדברי הר"ן גיטין (דף קס"ב ע"ה הג"ל) דהא דמטי מלוה שאני
 דהיינו דהעשה דלעולם בהם תעבודו הוא רק שלא יתן
 להם מתנת חנם. כענין לא חנם. וכיון דליכא מלוה לאו משום
 חנינה הוא דעבד אלא לזורך עלמו. נתקיימה מאו"י דע"ז (דף ט"ד
 ע"ה) מדרי' נשמע לר"ע. הא לא דמי דמכח מלוה דלמעוטי תפלה
 עבד לזורך עלמו. וליכא מתנת חנם ואין כאן איסור. אבל לרע"ק
 י"ל דאסור דמ"מ מקיים בכלאים הוא ולא שרינן איסור משום המלוה,
 גם קשה בסוגיא דשם דמשמע דאפשר דסברייחא כר"י וברבנן דמתנת
 חנם מותר למעוטי תפלה, הא לרבנן דקיום בכלאים ליכא איסור
 כלל. ואיכ' מה מלוה איכא במיעוטא תפלה דכלאים. ואף לרע"ק
 קשה

לא יושיע כוס יין, אור"י דמיידי דוקא בתרי עברי דנכרה, אבל היכא דיכול בעלמו ליטול לא עבר משום לפ"ע, ח"כ דלמא הא דאמרינן ח"כ כהן דאמר לישראל לא וקדש, מיידי שהכהן בעלמו כהן ויהי יכול לקדש בעלמו, ומלחתי ח"כ להריעב"א שמתרן כן :

והנראה דהמ"ל (כל' מלוה) כתב לחלק דוקא בכוס יין לניזיר דאם היה בניזיר לוקח הכוס בעלמו לא היה כאן לאו דלפני עור, אבל אם לא היה יכול ליקח בעלמו רק שיש אחר שרואה להושיע לו הכוס יין, בזה הוזהר עובר על לפ"ע, דאזרחי האחר היה עובר על לפ"ע, בזה לא פקע מנייה דידיה הלאו דלפ"ע, בנזה דהיה האחר עובר על לפ"ע, והוכיח כן במישור מדברי תוס' חגיגה, ולפ"ז יפה הקשו תוס', והיינו דנראה לענ"ד דכהן שמקדש גרושה מלבד הלאו עלמו עובר ג"כ על לאו דלפ"ע שמכשיל אותה, והיה ג"כ עוברת על לפ"ע דמכשלת אותה, וח"כ השליח עבר על לפ"ע אף אם היה הכהן יכול לקדשה בעלמו, דהא אלו קדשה בעלמו היה הכהן עובר על לפ"ע, ולא פקע חיובא דלפ"ע מן השליח, ומ"מ אין התיורה מדברי הריעב"א הכ"ל לדעת המ"ל הכ"ל, דיש לחלק דבניזיר דאם יש אחר שרואה להושיע לו, חד מנייהו עבר על לפ"ע, או האחר המושיע לו, או זהו המושיע לו, ואלו האחר שאינו מושיע אינו עובר, משא"כ הכא, דכך לפ"ע של כהן שמכשיל אותה, זהו גם עתה ששליח מקדשה עבורו מ"מ הכהן עובר על לפ"ע, ובמה שאנו באנו להוכיח הלפ"ע של השליח דמכשיל אותה ואתה, לגבי הא אמרינן דכהן היה יכול לקדשה בעלמו, וליכא הלאו רק על הכהן, אבל תוס' י"ל דלא ס"ל לחלק בכך, דכל שא"א בלי עבירת הלאו דלפ"ע, כל שיש לו יד בזה עובר על לפ"ע, והדבר הזה אינו מוכרע, ולפ"ז יפה כתבו חוספות בהסיו דחקי, דהומ"ל חקפי לי גדול, והיינו דהיכא דהגדול היה יכול להקפץ בעלמו את עלמו, או שיש נכרי שרואה להקפיו, ולא היה נעשה לאו לפני עור, בזה השליח לא עבר על לפני עור :

ואחר שכן דרין לראייתו מדברי תוס' בהסיו דלא וקדש לי דאף דהשליח מוזהר ג"כ על הלאו דלפ"ע, מ"מ אנו דנין על האשה הזאת, דאם מקדשה בעלמו ליכא עבירה לא מקרי בר חיובא, וראייה גדולה להמ"ל ובעל מולל מאש הכ"ל :

וב"ב כנ"ד בעבד אפשר לומר דמקרי בר חיובא והיינו בהסיו דתוס' ומ"ל הכ"ל, י"ל דהיסוד כיון דהשליח היה יכול לעשות כן בעלמו, ולא היה עבירה יכול לעשותו גם כן לאחר, ואף בדיכא דמולל מאש הכ"ל דלא שייך דהשליח היה יכול לעשות כן בעלמו, דאין שייך ענין גרושין ממנו באשה הזאת שאינה אשתו, מ"מ חיתה בדנפשיה בסתם גרושין דעלמא ובלי עבירה, אבל כנ"ד בעבד דבמעשה הזאת אין לו שייכות כלל לעשות בעלמו לשחרר עבד שאינו שלו, הלא דמקרי חיתא בדנפשיה באש יש לו עבד, ובזה הוא בר חיובא ועובר בעשה אם ישחרר עבדו שלו, י"ל דמקרי בר חיובא ודברי חתני נ"י :

ואחר הימים באו דברי אלו לפני בני יקירי הרב רבי שלמה נ"י ויהי כאשר ראש כתב ח"כ בזה"ל על דברי אהמ"ו נ"י בסתירת תוס' כנ"מ (דף י' ב' ד"ה חקפי) לדבור שלפניו המתחיל דאמר, נראה לענ"ד אחר אשר אכסיר אבא מארי לעיינין, דכהן המקדש גרושה עובר גם בלאו דלפ"ע אפשר ליישב קושי' אהמ"ו בדרך אחר, וא"ל לומר דכוונתם דהמ"ל חקפי גדול כגון דלא קא בתרי עברי דנראה, הלא בפשוטו, דמסתמא אין המשלח ומי שמשלח לו עומדים במקום אחד, והשליח באמת עובר משום לפ"ע אל דהחילוק לגבי משלח, דבחקפי לי דגם בלעדי השליחות היה השליח יכול להקפץ, ח"כ אין המשלח עובר, דלגבי המשלח הוא כמו לא קאי בתרי עברי דנכרה, ואמרינן כיון דהשליח אינו חושש לאיסור, גם לווי שזה שלחו היה עושה רצון הניקף להקפיו, אבל בלא וקדש שפיר עובר המשלח ג"כ בלאו דלפ"ע, דאלו לא עשהו שליח לא היה יכול לקדשה לו, והנה זה זמן רב הולאתי מדברי תוס' פ"ק דגייעין, דהקשו על החכמים דסברי יתנונו לעני הנמלא ראשון משום דכתיב לא תלקע לעני, אמאי נימא חי עבד מהני, ומדלא חירלו בפשוטו, דמ"מ לא זכר העני משום אשלד"ע, דקדקתי מזה דהיכא דהעבירה רק לגבי שליח לא לגבי המשלח לא אמרינן אשלד"ע (וכמדומה מלאתי ח"כ הדברים בס' קלות החושן, ואינו חתי כעת כי בני המופלחים

קשה קלם דהא כר"ן כתב ענין מעופא תפלה כיון דישראל מלווה לאבד ע"ז. אבל כלאים נהי דאסור לקיימו מ"מ אינו מלווה לשרש אחרייו ולשרפו. עכ"פ לרבנן דמוחר הפילו לקיימו, בודאי קשה כנ"ל : **ואני** פקפקתי בכל שחרור אף במכרו לו בעלמו נימא חי עבד לא מהני. דגם בעשה הכי הוא. מדפרכינן

בתמורה והרי חורס מן הרע על סיפה כל הלבו עיין שם, ולומר דהוי גזירת הכחוש דמהני, מ"ל זה דלמא קרא דשחרור מיידי בענין דליכא עבירה וכנ"ל, אבל במקום איסור נימא דלא מהני **וב"ש** חתני נ"י בלשונו בקושייתו הכ"ל, שהשליח מקרי בר חיובא אם היה עבד שלו עכ"ל, אף דלעניינו ח"כ כ"כ לזה, דבלא"ה הקושיא שפיר עכ"פ ללישנא דחי עבד, אעפ"כ אשחטשע בדברי חתני נ"י אשר קינר בחמרים במעט הכמות ורב האויכות, הנה במה דאמרינן ח"כ כהן שאמר לישראל לא וקדש לי אשה גרושה, הייתי דן בפשיטות דמחזיר גרושהו משישאת דהאיסור הקדושין כדליתא קדושין (דף ע"ה) אם אמר לשליח לקדשה לו, אף דאם השליח מקדש להאשה הזאת ליכא איסור, מ"מ מקרי בר חיובא, כיון דהוא ג"כ בר חיובא בלאו זה שלא להחזיר גרושהו משישאת ואין אנו דנין על האשה הזאת אם השליח אסור בה, הלא אם הוא ג"כ מלווה על הלאו הזה, ודוקא בכהן שאמר לישראל לא וקדש לי גרושה דהישראל לא מוזהר כלל בלאו הזה, וזהו מקרי לאו בר חיובא, עד שמלאתי בסיפוך במשנה למך (פ"ד ס"ד ממלוה) שכתב דלשיעור רש"י דרביה ע"י שליח מוחר, דזהו דוקא באש ההלוואה היה ג"כ ע"י שליח, אבל אם ההלוואה היה בעלמו ושולח הרביה ע"י שליח, ליש ביה אין שליח לדבר עבירה ללישנא דבר חיובא, דהא אלו השליח מוחר רביה זו מכיסו מדעתו לא עביד איסורא, כיון דלא בא מלוה למלוה עיי"ש, הרי אף דמ"מ השליח מוזהר בלאו דרביה, הפילו הכי כיון דבמעשה שליחות זו אילו עושה בעלמו לא היה איסור לא מקרי בר חיובא, וכן מלאתי גאחא קדוש מדבר בתשובת מולל מאש (ס"י ל"ב) דכתב בפשיטות באונס שגירש ע"י שליח, ללישנא דבר חיובא מהני השליחות עיי"ש, הרי אף דהשליח ג"כ מוזהר בלאו זה שלא לגרש האוסתו, מ"מ בהך אשה לאו בר חיובא הוא, וכן נראה דעת הפני יושע בתשובה חלק י"ד (ס"י י"ג) במה שדן דאם קבל עליו שבת קודם חשיכה, ואומר לישראל אחר שלא קיבל עליו שבת לעשות לו מלאכה, דללישנא דבר חיובא הוי שליח, הרי אף דמ"מ השליח בר חיובא על כל אסורות דשבת, מ"מ כיון דהשתא על האי מעשה לאו בר חיובא [ומה דהעמיד הפ"י דבריו על הרשב"א שכתב דדנין שרי לומר לישראל לעשות לו מלאכה, והר"ן נחלק עליו ותיירן שם, ואפשר דמ"מ מקרי בר חיובא, כיון דאם רואה היה מקבל שבת עיי"ש, קשה לי דלפ"ז אין כתב הרמ"א (סס"י רס"ג) עלה דינא דהרשב"א הכ"ל, וכ"ש מי שמאחר להתפלל במ"ש מוחר לומר לישראל לעשות לו מלאכה, דמה כ"ש זה, הא י"ל דגרע דבמ"ש כיון דזה השליח הבדיל, אין בידו לעשות שבת ומקרי לאו בר חיובא] :

וב"ר ראייה לדבריהם מדברי תוס' כנ"מ שם ד"ה דאמר לישראל אע"ג דעובר משום לפני עור וכו', כיון דחי מקדשה בעלמו וכו', הרי אף דהשליח בר חיובא של הלאו דלפני עור, מ"מ כיון דזאת האשה הם מקדשה בעלמו ליכא עבירה מקרי לאו ב"ה, ולכאורה ה"י נראה להוכיח בסיפוך מדברי תוס' שם בסוגי' ד"ה חקפי לי קטן, ה"ה דהומ"ל חקפי לי גדול וכו', ולכאורה תמוה מאד, הא בזה גם אם עושה זה המעשה דהקפת גדול לעלמה עוברת היא על לפני עור וח"כ בר חיובא היא, ולכאורה לגדול התמי' ה"י נראה ההכרח דשני דיבורי תוס' הלאו מרועה אחד ניתנו, ומאן דאמר הא לא אמר הא, ודבריהם ד"ה חקפי וכו' ס"ל דמשום לפ"ע לא מקרי בר חיובא כיון לא הוי בר חיובא בעיקר הלאו כדליתא סברא זו בשיעור מקובלת בשם הלמיד הר"פ, ואך היא גופא קשה, מ"ל לתוס' זה דלמא גם משום לפ"ע מקרי בר חיובא, וע"כ דהוכיחו כן, דהא בקדש לי גרושה ג"כ עבר השליח משום לפ"ע, ח"כ מוכח דס"ל דאין דנין דוקא על הך מעשה הלא ביסוד אש הוא בר חיובא על הלאו זה בעלמא, וח"כ לכאורה ב' דבארי תוס' בסוגי' זו סתרי אהדדי :

ולזה נראה לענ"ד, דלכאורה קשה מאי הקשו בתוס' דבקדש לי גרושה הא עבר על לאו לפ"ע, הא אמרינן פ"ק דע"ז גבי

ובין דלא יהיה במלאות שיכלה שנה בין שמיטה לזריקה, יהיה באמת מוכח דקרא דיהיה קאי על תמים דכל הווייתו יהיה תמים :

ובראי"ה מוכח בפר"ז, דאל"כ בלאו קושיית תוס' מתמידים דר"ס, יקשה לר"מ למ"ל קרא שנתו הא מקרא דיהיה מיכה דאפשר שיכלה שנה בין שמיטה לזריקה, איכא הכל מוכח מזה, דתליא במעל"ע, וגם דלזלין בחד שנה דידים. דאלו לשנה דעולם לא משכחת ענין מעל"ע. דתמיד בכניסת ליל ר"ה מתחיל שנה אחרת. בשלמא לרבנן דר"מ משכחת בנולד תוך ל' יום דלכתה לו שנה סוף יב"ח מיום הלידה ומשכחת בזה מעל"ע אבל לר"מ קשיא, אע"כ כנ"ל דהיינו מוקמין באמת קרא דיהיה על תמים, וכן מלאתי שכתב להדיא בעורי אבן פ"ק דר"ס (דף ט' ע"א) פחות מל' יום עיי"ש :

ואורם מ"מ לר"א ודקיי"ל דל' יום בשנה חשוב שנה, אי"כ לא מוכח מתמידים דר"ס, ואלעריך שנתו לגופו למעט שנה עולם. אי"כ מנ"ל לדינא דבעינן מעל"ע, ונ"ל דאין אמרינן דמתחיל יהיה קאי אדסמיק ליה בן שנה, ומזה עלמנו דבעינן מעל"ע דדוחק לומר דקאי על תמים, אבל לר"מ אי אפשר לומר כן. דאי"כ אייתר שנתו ונכ"ל. אי"כ דר"ע סבירא ליה דאין ללמוד מידי מקרא דיהיה. ד"ש לומר דקאי אמתים ואלעריך שנתו לאורווי דבעי מעל"ע. וזוהי פליגי ר"מ ור"א ודוק.

אמנם לפי"ז יקשה לביעת הרמז"ס (פ"ט מהל' מע"ש) דהיכא דלזלין בחד שנה עולם כגון לערלכ. אס נטע תוך ל' יום לפני ר"ה. כיון דלא עלתה שנה בחשתי לא כלתה שנתו עד ר"ה של שנה שנייה ומשך שנתו יותר מיב"ח. ולעולם נמשך השנה עד ר"ה אי"כ גם לדין אס איחא דאמרינן דבדלתי יהיה קאי על בן שנה. ולמידים מיניה דמשכחת דלכתה השנה בין שמיטה לזריקה, יקשה דשנתו אייתר. ואס איחא דמתחיל השנה תמיד מר"ה לא משכח דיכלה שנה בין שמיטה לזריקה. יהיה מוכח דיהיה קאי על תמימה, אי"כ יקשה בסיפוך לדידן מנ"ל דבעינן מעל"ע הא שנתו אלעריך לגופו דלא אזלין בחד שנה עולם. דהא מתמידים בר"ס ליכא ראייה לדידן, דמשכחת בנולד תוך ל' יום קודם ר"ה וכיון דליכא רק חד מיעוטא. מנ"ל דבעינן מעל"ע דהרי בבב"מ צ"ג ב' קראי. והכא דליכא רק חד קרא מנ"ל דבעינן מעל"ע. דלמא לא תליא מעל"ע, ובאמת אי אפשר שיכלה השנה בין שמיטה לזריקה, ויהיה מוכח דיהיה קאי על תמים ונ"ע. ממני חותמו ידיו דר"ס.

עקיבא

בשולי המכתב

איני מבין כיום בזבחים (דף כ"ז ע"א) כאן שנתן באמירה. פירש"י דמתני' שנתן במחשבת לאכול בשר חוץ לזמנו. ומתכני כיון דלא כוי פגול לזריקה דלא שריא בשר לאכילה לא מביא לדי פגול, אפסולי ג"כ לא לפסול כדפרכינן לעיל. ושנוייה דמדי דהוי מחשבת הוה לא שייך הכא. דהא המחשבת הוה לאכול, אבל הוה אין כאן דהא זרק מיד דמו למעלה ולמטה. דהוה אינו מזיק לכפרת בעלים. וכיון דמחשבת פגול ליכא אמאי לא מחכפרי בעלים לריך עיון גדול.

סימן קצו

להרב רבי משה אב"ד דק"ק נאלוב

מה שהקשה מעב"ח בסנהדרין (דף ע"ט ע"ב) רבנן סברי אין גומרינן דינו של שור חלל בפניו וכו' הא זה טעם לריך ג"כ לרי. דאמאי כונסים לכיפה ולא גומרינן דינו ויסקלו כולם. ע"כ משום דאין גומרינן דינו חלל בפניו, ואס כן הו"ל לסגמרא לומר וקסברי רבנן ור"י :

גם אהנו עמדנו בזה. ואף דהוי רק דרך דקדוק חזק ראייה ליישב ברחבה. והיינו דלר"י לשיעתיס ל"ז לטעם זה דאין גומרינן דינו חלל בפניו, למה דסבר ר"י בצ"ק (דף מ"ד) אפילו נגח ואח"כ הפקיר פעור דבעי שיבא שעת מיחס והעמדת דין וגמ"ד בשוה, וכיון דזה הסור נחערב בשורים שנגמר דינס ממילא כולם אכורים בהנאה ונטעס ממילא הפקר. כדאיחא בכריחוס (דף כ"ד) ואס

בי לקחוסו לבית מדרשם), וה"כ בהאי דקדים לי שפיר הקשו החוס' דנימא אשלד"ע מטעם דהשליח עובר על לפ"ע, וגם המשלח עובר, אבל בהאי דאקפי לי אה"ל מטעם דהשליח עובר על לפ"ע נימא אשלד"ע, כיון דאין המשלח עובר על לפ"ע, ומאחז מקום נבוא לומר דאין שליחות, אי מטעם לאו דהקפס, הא האשה שליח לאו בר חיובא בהאי לאו, אי משום לאו דלפ"ע, הא המשלח אינו בלאו זה באותו מעש' ואין שניהם בעינן בהמשלח והשליח יהיה בר חיובא: **ועפ"י** דברים אלו רואה הני שמה שידוש אבא מארי נ"י מדעתו הגדולה ובשרה דנפשי' דכהן שקידש גרושה הוא והיא עוברים מלבד לאו דלא יקה על לאו דלפ"ע חורת אמת הוא בפיו, דאל"כ לא היו מקשים החוס' מידי דנימא דהשליח בר חיובא מטעם לאו דלפ"ע, מה בכך הא עבירה זו היא רק לגבי שליח ולא שייך בי' אשלד"ע עכ"ל בני הגנ"י.

השבת י לו מ"ש בני הגנ"י על קושייתו בסתירת דברי החוס' פ"ג דבב"מ (דף י') מחוקים מודש, אף דאפשר לפקפק בראייתו מקושיית חוס' גיעין שסביא דסיכא דאין המשלח עובר לית ביה משום אשלד"ע (וגם אנכי אמרתי כן בכוונת החוס') דמ"מ יש לחלק דההם מטעם דהמשלח אינה מענין מטעם עבירה של שליח, דלהוכחה אין ענין עבירה רק להמכה, אבל בי"ד זה דהעבירה היא לפ"ע דהקפס ולא עלמנו השליחות, ואס המשלח עושה כן להקפס מה שהוא עושה ע"י שליחו היה ג"כ עובר על לפ"ע, אלא דעתה כיון דהשליח היה עושה כן בלי ליווי שלו, לית בזה משום לפ"ע, מ"מ הענין הזה שבמעשה שליחות דהיינו ההקפס הוא מהמשלח, ושאי בהאי דגיעין שהעבירה היא מה שליקט בשביל העני, דאס המשלח העני עושה זו הזכירה לעלמו אינו עובר כלום] :

סימן קצה

ומה דשאל חסני כוונת החוס' ערכין (דף י"ח) בחירוטם דאלעריך קרא, דאל"ה לא אמרינן מעל"ע וכו' דדרכיכס סתומים וסתומים : **ג"ל** כוונתם דבאמת ממילא ידעינן דלזלין בחד שנתו ולא לשנת עולם, מכה הקושיא דאי"כ איך משכחת תמידים בר"ס, אבל מ"מ לא היינו יודעים דבעינן מעל"ע כמבואר לקמן (דף ל"א) גבי בע"מ. דאף אס ידעינן דלזלין בחד שנתו, מ"מ אלעריך עוד קרא דיהיה דוקא מעל"ע. לזה בעי שנתו לאורווי דבעינן מעל"ע, אלא דממילא ידעינן מזה ג"כ דלזלין בחד שנתו דידים. מש"ה נקט לה דדרש דשנתו למעט שנה של עולם, אף דממילא שמעינן מכה הקרבת תמידים בר"ס וקרא אלעריך רק לענין מעל"ע :

וביותר דיל' דהא קושייתם ע"כ רק לר"מ דס"ל יום א' בשנה חשוב שנה דהיייתר שנתו אבל לרי"א דס"ל ל' יום בשנה חשוב שנה, פשיטא דליכא קושיא דמשכחת בר"ס תמידים בנולדו תוך ל' לפני ר"ה, וה"כ הוה"ו שפיר דלר"מ באמת הקרא רק לאורווי דבעי מעל"ע, ומא דדרשין בסוגיא ולא שנתו של עולם, היינו משום ר"א דס"ל ל' יום בשנה חשוב שנה :

ובזה מיושב, דלכאורה קשה על חירוטם דיעקר קרא ע"כ אחי רק לאורווי דבעינן מעל"ע, אי"כ למאי אמר רבא בזבחים, זאה חומרה שעות פוסלות בקדשים, הא בלא"ה מוכח כן מקרא שנתו. ולפי הנזכר לעיל דרבא קאי להלכתא דלא קייל כר"מ דיום אחד בשנה חשוב שנה. ואלעריך קרא לגופו שנתו ולא שנת עולם, ולא כוי ידעינן דשעות פוסלין בקדשים וק"ל :

אך לכאורה בסיפוך קשה כיון דמכה הלימוד דזבחים לזריכים להוה בלא יהיה בן שנתו בין שמיטה לזריקה מוכח דשעות פוסלות בקדשים, אי"כ מההם שמעינן דבעינן מעל"ע, ונ"ל לזה קרא דשנתו. אי"כ ישאר הקושיא דלר"מ למ"ל שנתו :

ונ"ל דגם זה לק"מ, דהרי מבואר בסוגיא שם דקרא דיהיה דכל כווייתו קאי על בן שנה דסמיק ליה ולה על תמים, דלא בעי שיסיה תמים בשעת זריקה אי"כ י"ל דכל זה לפי האמת דידעינן מנן שנתו דבעי מעל"ע, ומשכחת לה דיכלה שנה בין שמיטה לזריקה, מכתבר יותר לאוקמי קרא דיהיה רק על שנה דסמיק ליה ולא על תמים. אבל אי לאו קרא דשנתו היינו אומרים דלא בעינן מעל"ע,

כן ממילא ח"א לגמור דינו. דהוי כמו נגה ואחר כך הפקיר. וכוון בעז"ה:

ואורם קשה לי למ"ש הרא"ש פ"א דבב"ק (דף י"ג ע"ב) דרבנן דר"י לא נחלקו רק. לענין מיסה, אבל לזקוקים מודו דנגה ואח"כ הפקיר פטור, אם כן מאי פרכינן בסוגיא (דף ל' ע"ב) ולדיינו דיני נפשות ואחר כך לדיינו דיני ממונות. הא כרי אם יגמור דינו של שור מחילה, נעשה הפקר וח"א לזנוו ח"כ דיני ממונות, דהוי כמו נגה ח"כ הפקיר ול"ע ידירו:

עקיבא

בשולי המכתב

גם יש לעיין בסוגיא דבב"ק (דף ל"ג ע"ב) מכרו מכור לרדיא. נימא דמכור לגמרי ולא יעלו ממנו הביד לסקולו דע"י המכירה פקע דין מיסה ממנו דהא בעי חשלומוין והעמדה בדין בשום בחד בעלים. אולם דעת הרבב פוסקים דבעי רק שיביה לו בעלים לאפקי הפקיר או הקדים. ולדעת רש"י דמשמע דבעי בעלים ראשונים י"ל דס"ל כהפוסקים דרבנן דר"י אף במקין לא בעי מיסה והעמדה בדין כחמה. ואולם עדיין קשה לי. במה לחימה ההם הקדישו מוקדם משום דר"א הא כיון דהקדישו פקע חיובו לגמרי. דהוי נגה ואחר כך הקדישו. והאמאי מאי עריך מהקדם. וללע"ג:

סימן קצו

לידירי הרב רבי שמעון אב"ד דק"ק אויברויצק

מיש רומ"פני' להסתפק בשער שנפל ומנוס פוטין ברי וסלוה שמה:

זהו ספק עלום. ולכאורה נ"ל להוכיח מסוגיא דשער הקנאה דמוקי שמואל באין חייב מודה. ופרכינן אין זו אחריות מבני חרי מיהא גבי, ולכאורה קשה. לזוקי באין חייב מודה דטוען פרעתין. ומבנ"ח מלי גבי דהא ל"ח לפרטון. אבל יש בו אחריות לא יחזיר. כיון דע"כ ח"מ ואינו רואה שיחזירו למלוה, הו טוענים שמה לא לוח ולא מעה לידיה.

ועיין בכר"ן גיעין פ"ק שכתב דהו"ס הוכיחו דלא טענין מזוייף מהא דפרכינן מבניה מגבי גבי. אף דטוען מזוייף לא סמכו שלא יכול לגבות בלי קיום. והר"ן דהה"ל דאין טענין דלא לוח. וזה דטוען מזוייף היינו מבוס דמלתא דלא רמיא עיי"ש. ולכאורה יפלא אמאי נקט הוכחה מהמקשן ולא מגוף הדין דאמאי באחריות לא יחזיר. הא בלא קיום לא יגבה. ובדנקטו בחמה הסו"ס שלפנינו. וגם אדרבה מהמקשן ליכא ראייה דפרין במתנ"ס. דחי אמרת באין זו אחריות נכסים יחזיר. דסמכו שלא יגבו בלא קיום. גם באחריות יחזיר מס"ט. וח"כ הראיה רק מגוף הדין. וז"ל דכוונה הר"ן דבמתני' ליכא לאקשויי כיון דאומר מזוייף ואין רואה להחזיר. אכן חיישינן דלא לוח ולא מעה לידיה. ולא הקושיא על פרעת"ש דהא באין בו אחריות נכסים שפיר הדין דיחזיר וע"ז הירץ הירץ דגם לגבי בני חרי אכן אמרינן דמשום דלא רמיא אמר מזוייף.

ובאמת קשה לי על דברי תוס' שלפנינו, דמה ראייה מגוף הדין הא אכן חיישינן לגבי לקוחות דלא לוח ולא מעה לידיה. ולפ"ז ישאר קושייתי דמ"מ נוקי למתני' באומר פרעתי דל"ש לגבי בנ"ח דלא רמיא. ולגבי לקוחות אכן חיישינן דלא לוח. וז"ל דפרעת"ש ס"ס דבאומר פרעתי נאמן במנו דלא לוחיה, ודוקא בהקנאה דל"ש לא לוח, בזה ח"כ לומר פרעתי. אבל בלא בהקנאה נאמן במנו. דהא שמואל ס"ל דנאמן לומר פרע במנו דמזוייף.

ורפ"ז קשה באמת, לזוקי בחייב מודה, והא דלא יחזיר. היינו כיון דהוא חלו טען פרעתי נאמן במנו דלא לוח, מש"ס אכן טענינן פרעתי. ואינו נאמן בהודאתו לחוב ללקוחות. כנראה מהש"ב (סו' ל"ט ס"ק י"ב) דאף היכא דנאמן רק במנו לא מהני הודאתו לחוב לאחרים.

ודרי' נ"ל דהא בל"ה קשה לשיטת הסו"ס דאף קיום לא מהני דבריעותא דנפילה אמרינן דימה וזי"ף. והא דשמואל דמלא הקנאה יחזיר, כ"ז שלא אמר מזוייף אכן לא טענינן דימה וזי"ף, מכל מקום הא עדיין

קשה אמאי יחזיר נטעון עבדו שפרע דנאמן במנו דדימה וזי"ף. **ורזה** אפשר דמוכח לשמואל. דשטרי בידך מאי בעי אלים כ"כ דאפילו בריעותא דנפילה לא חיישינן לפשיטי דספרי זייר ליה. ח"כ מוכרחים לומר דאינו מזוי כלל וכלל להכיח שטר פרוע. וכו' ג"כ בכלל לא שכיחי ולא טענינן. ומש"ס שפיר פרכינן בחייב מודה אמאי לא יחזיר, דאין לא טענינן פרוע. דלשמואל הוי בכלל לא שכיחי.

אבל מה שעשה. דהא הסו"ס לא ס"ל כן. דהא כתבו דע"כ אין זה ראייה דלא טענינן מזוייף דמ"מ יחזיר. דהא נטעון פרוע במנו דמזוייף. כרי דס"ל דאף לשמואל טענינן פרוע. ולא מקרי מלתא דל"ש, וח"כ יקשה כ"כ"ל כן על מימרא דשמואל דנטעון פרוע במנו דמזוייף. הן על פרעת"ש על חייב מודה, ול"ע.

עכ"פ זהו ניחא במאי דלא מוקי באין חייב מודה דטוען פרעתי. דמ"מ נאמן פרוע במנו דלא לוח. וח"כ עדיין קשה לוקי באח"מ דטען ח"י אם פרעתין. דמבנ"ח שפיר גבי, אבל ממשעבדי לא. כיון דלא רואה שיחזיר טענינן דלא לוח. ולא מעה לידיה. ולא הו"ס נראה להוכיח אף דח"י אם פרעתין. אינו גובה במקום בריעותא דנפילה:

אמנם זהו טעות, דאף אם יוכיח כן. זהו לדין דבריעותא דנפילה משוי לפרטון טענה מעליוחא. בזה י"ל דאף בבדי ושמה אינו גובה. אבל לשמואל הא פרטון בעלמא אינו טענה. אלא דבאנו עלה במנו, וזה לא שייך בא"י אם פרעתין. וח"כ עדיין ישאר הקושיא לוקי מתני' באח"מ. וטוען ח"י אם פרעתין. ובסברה נ"ל דזהו דחיקא דמיירי בטוען ספק. יהיה מאיזו טעם שיביח. אם כן אודא ראייתו המכירה לעיל:

ולכאורה נראה להוכיח מ"מ"ס הר"ס רפ"ב דכחובות, דפרעת"ש ה"ס דניזיל בחר רוב נשים אף לשמואל דבבדי וחזקה רוב מוליאים ממון והרמב"ן במלחמות סתם רק בניסה ולא כמלאת בעולם בדרך זנות, לא מקרי כ"כ חזקה הגוף [ובאמת קשה לי, דהר"ן בסוגיא דפ"פ הביא בשם הרמב"ן שהקשה דאמאי לריכוס לטענה דאין אדם טורח. וג"מ מהני רק אי כחוב דרבנן ולא בדאורייתא, אמאי ח"כ מדינא לומר פ"פ מלאתי ונדחק לתרץ. והא בזה קיימא סברה הר"ס דהו"ל ברי וחזקה ברוב]. והיינו בפשטא דרוב משוי ל"י לטענתו לשמא כדאמרינן בתחילת הסוגיא, והרי חזקין דהרמב"ן עלמו ס"ל דנפילה שטר אף ח"י אחרע וחיישינן לפרטון אמאי לא נימא כיון דרוב משוי ל"י לשמא. מב"ש חזקה דא"א פורע חוץ זמנו, דהא חזקה זו עדיפא מרוב. דברוב אין מוליאין ממון. ובחזקה מוליאין. וישאר שטר ובדי ושמה. אע"כ דגם בזה לא מהני בריעותא דנפילה. ונשאר הספק ברתוי לטענתא שטר וח"י ובדי ושמה, אמנם נראה ד"ל דרוב נשים עדיפא מחזקה ס"ל. והא דנומליאין בחזקה, היינו בליזוק חזקה חיוב. ואם כן י"ל דחזקה לא משוי ליה לשמא. ול"ע. ידירו

עקיבא

בשולי המכתב

עומד אני בקושיא במנחות (דף ס') רש"י ד"ה ודבר הראוי, והאי דפסולא במנחת קהלות [ובחוס' העתיקו מנחת חומא. וע"ס הוא דחוטא בא מן החטים] משום דרממנא קרייה חטאת, ותמיכני הא מנחת קהלות לא מקרי כלל חטאת ורק מנחת חומא חקרי חטאת, וגם בזה אין מטעם זה פסול שלה לשמה אלא משום דחוטאת וקהלות כתיב היא, דמסקי' לעיל (דף ד' ע"א) ועכ"פ לומר במנחת קהלות דחקרי חטאת חומא:

סימן קצח

לבן בתי היוניק וחבים כשר א' שמואל בנימין נ"י בן חתני הגאון דק"ק פרעשבורג

ער קושייתך בני במ"ש הריב"ש (בסו' טע"ט) דרוב לא עדיף מב' חזקות, דזהו נסתר מדברי רש"י קדושין (דף פ' ע"א) ד"ה בהסיא דרוב חינוקות מפמים הוי נגד ב' חזקות, חזקה טהרה דתינוק וחזקה טהרה דהעיסה.

אורם נ"ל ד"ל דנקובת הוושע הוי רק מיעוטא דמיעוטא [ובמהרש"א חולין (דף י"א ד"ס מנח סא מלחא) כתב , ועוד י"ל דלמיעוטא דל"ש לא ימא סמוך מיעוטא לחוקא, וזכו תמוס דאס מיעוט טריפות הוי מיעוטא דמיעוטא היכי ילפינן דאוליגין בחר רוב מדאורייתא במיעוטא דשכיח, גס מס פרכינן לר"מ היכי אכל בשרא, הא רבי מאיר מודה במיעוטא דמיעוטא, כדאמרינן בע"ז ודחוק לומר דלר"מ היכא דיש חוקא דמסייב למיעוט דמיעוט הוי כמו מיעוט דשכיח וחיישינן, ופרכת הש"ס דבמקום נקב הוי חוקא חיסור, בפרט דמהרש"א בעלמו סבירא ליה בבכורות דנקובת הושע הוי רק עריפה, אבל לענין דברינן שפיר יש לומר דנקובת הוושע הוי מיעוטא דמיעוטא] אלא דכללות עריפה הוי מיעוט דשכיח פשט באבר זה ופעם באבר זה, וכיון דכללות הטריפות הוי מיעוטא דשכיח מש"ס אמרינן יליף משחיטה ענינה דלמא במקום נקב שחיט, היינו אף דדקדקו בכל אברים, מ"מ יחוש דבמה זו עריפה מה לי באבר זה או באבר אחר, מ"מ יחוש דבמה זו ממיעוט בהמות טריפות, אבל לענין דיודון דסמוך מיעוט לחוקא דזכו רק מכה אינו זכוח, וזכו רק מכה נקובת הוושע בזה אמרינן דנבילה הוי מיעוט דלא שכיחא, כן נראה לעניינת דעתי, זקקן אוסבך שמח ומתענג בדבריך :

עקיבא

סימן קצה

לידירי חתני הרב רבי פישל מלובלין

מה שקקש לי חתני נ"י בסנהדרין (דף מ"א ע"א) א"ר חנן עידי נערה המאורסה שהזמנו א"ר דיכולים לומר לאסרה על בעלה באנו, הא ע"כ מיירי שהעידו שראו כחד, דבלא"כ היא אינה נהרגת, דהא לפשות לכ"ע בעי' שיראו כא'. כמ"ס סב"מ (פ"ד ה"א מהל' עדות), וממילא פשיטא דאין העדים המזמין נהרגין, וכיון שכן איך יכולים לומר לאסרה על בעלה באנו הא לז לא הוי לריכוס להעיד דראו כחד, דהא הרמ"א חו"מ (ס"ו ל' ס"ו) כתב דבעידי איסור לא בעי' שיראו כא', ובכלל זה עידי טומאה לאסרה על בעלה וכמ"ס הח"מ (ס"ו י"א סק"ט) :

יפה הקשה, וגם אזכי כבר עמדתי בזה, והוספתי להקשות ביותר כסגנון זה. דבאמת קושית הג"ל אינה חוקה כ"כ. ד"ל דרב חנן ס"ל כה"ק דריב"ק דאפילו בתמון לריך שיראו כא'. ומכ"ש באיסורא. והרי הסמ"ג הוצא בב"י (ס"ו ל') כתב דרב אשי ס"ל כה"ק מדאמרינן בפר' השולח ס"ג מסכתא וכו' ואי בעידי כתיבה הא אמר מר אין ערוהן מלטרפות עד שיראו כא'. מדפרין מדברי ח"ק משמע דס"ל דהכלכה כן. ואף דב"י דחס זה ד"ל דהג"מ לאו מדברי ר"א הוא אלא דסתמא דתלמודא אמר לה. מ"מ י"ל דר"ח ס"ל כה"ק. ובפרט דהא בל"א אין דברי ר"ח להלכ'. דהא קי"ל דחבר לריך סתמא. אלא ל"ל דאליבא דריב"י קאמר. ס"ג י"ל דאליבא דה"ק דריב"ק קאמר ומה דאמרי' אלא דמקטלה סיבי משכחם לה, היינו הכל דאס לחרווייכו בדברי ריב"י וכדברי ח"ק דריב"ק, היכי משכחם לה דמקטלה.

ואורם מס דקשה לי יותר הא מבואר ביבמות (דף כ"ד) גבי פלוגתא דרבי ורבנן בכיעור דס"ל לרבי תלא. ומסקינן שם דכלכה כן בנירוף קלא דלא פסיק. א"כ במס דא"ר דיכולים לומר לאסרה על בעלה באו. אף דע"כ העידו שראו כדרך המנאפים כדאיתא סוף פ"ק דמכות דפיש"י ששכבו זה ע"ז בקירוב בשר ונהגו כדרך המנאפים. ואס איתא דלאסרה על בעלה באו. למאי הוצרכו להעיד על קירוב בשר והנהגתם כדרך המנאפים. הא בלאו ק"ב אלא ששכבו בבגדיהם יחד. ג"כ עכ"פ מקדי כיעור [ובדאית' בב"ש ס"ו י"א ס"ק י"א בשם רש"ל] ובני לאסרה עלבעלה. ונ"ל דמיירי דלא הוה קדל"פ ולא מסתרא בכיעור לחוד. וא"כ לפ"ז מאי פרכינן דמקטלה סמ"ל. הא משכחם לה ביש קדל"פ ובה במס שהעידו דראו קירוב בשר והנהגה כגואפים מוכח דלהרבה באו, דלאסרה בהעידו על השכיבה יחד לחוד ג"כ מסתרא :

ואף לפי ר"ח ביבמות דמיירי הכל דהלא מהכובל ולא מצעלה. מכל מקום מאי פרכינן ודלמא לאסרה על הבועל שני. הא לגבי בועל סגי בכיעור לאסרה :

ומה

מלבד ד"ל לנהי דרוב לא מהני נגד ב' חזקות היינו דנשאר בגדר ספק. וממילא טמא כדאמרינן שם. ועשו חינוך כמו שיש בו דעת לשאל. גם אדרכה משם סיעתא להריב"ש. ומרווח הסוגיא יותר. דהרי בפשוטו קשה לרש"י אמאי נקט הש"ס דעיסה בחזקת טהרה. ושכך לחזקת טהרה דחינוך. ואמאי לא הקשו חוס' גם זה לפירוש רש"י. ולזה היה נראה במס דהקשו חוס' איך אמרינן לר"מ סמוך מיעוטא לחזקה ואיתרע רובא הא מ"מ הוי פלגא ופלגא. וכן למאי דאמרינן לרבנן דעשו אחוה כמו יש בו דעת לשאל, הא בפשוטו טמא מכה הרוב. והולס ע"י יסוד הריב"ש הג"ל מיושב הכל וכדי אמרינן לר"מ כיון דע"י סמוך מיעוט לחוד חזקה נעשה פלגא ופלגא, לזה ע"י חזקה שניה נעשה רוב להחיר, אבל חכמים ס"ל דרוב לגבי חזקה הוי ודאי, לזה ע"י חזקה שניה נעשה פלגא ופלגא. ועשו אחוה כמו יש בו דעת לשאל :

אורם לכאורה דברי הריב"ש נסתרים מההיא דילפינן בחולין (דף י"א) דאוליגין בחר רוב מפרה אדומה. ועי' חוס' שם דכפרה הוי חזקה טומאה דגבירא א"כ יקשה לכאורה לפי האמת יחוש בפרה דלמא במקום נקב קשחית דהוי חרי חזקות, אינו זכוח, ועומאה דגבירא, ובלאו דברי חוס' ה"י נראה דלא מקרי חזקה טומאה דהו דנין תחילה על הפרה אס היא כשירה וממילא ראויה לטהר בה הטמא, ושאיני בההיא דהריב"ש דהרוב שמח בזה הרגע דמיית מוליא מב' חזקות, הי ונ"א והרי במקום שבחזקת שלימה דוקא נמלא חסר טמא דהוי ב' לריעותא ולר"ש הוי רק ספק. משמע דבלא נמלא חסר ל"ח דחסרה, ואמאי הא נגד חזקה שלמות דהמקום הוי חזקה טומאה, אע"כ דהו דנין תחילה על המקום שהיה שלימה. וממילא ראויה לטהר הטמא וחזקת הגוף עדיף. אבל לחוס' הג"ל קשה :

ובמהרש"א בכורות (דף כ' ע"ב חוס' ד"ה הלב פוסר) כתב דהך במקום נקב קשחית לאו בחזקת שלא נשחט' טומאת. דלא הוי אלא עריפה ושחיטתה מטעמה מירי נבילה עיי"ש. אבל באמת להדיא פסקינן בש"ע (ס"ו ל"ג) דנקובת הושע היא נבילה. [ובגליון הש"ע הג"ל כתבתי וקשה לי מהוספתא פ"ק דחולין שחט מיעוטו של ושמ ושהו וגמר להשחיטה או שיקב הושע ואח"כ שחט שניהם טריפה ושחיטתה מטעמה. הרי להדיא דנקובת הושע לא הוי נבילה, ובסוגיין לא מליגו בסיפוך רק דפסוקה הנהרגת הוי נבלה דפסקא חייתה מהך סימן וכדי משמע ג"כ מדברי הר"ש פ"ב דחולין (ס"ו ו') וכן שם במיעוט סימנים. מפרש ר"ח במעוט קמא דושט ומבטי לן אע"ג דמטרפה נקובת הושע. דלמא לא פסלה שחייה אלא במידי דמנבלה ב' כגון אחר רוב הסי' עיי"ש. והיינו דלמא שחייה גמרינן רק היכא דאס תרפס להדיי יהיה נבילה. כגון בין ס' לסי', אבל במיעוט קמא דושט אף אס תרפס. מ"מ יהיה רק עריפה דנגמרו הוי שחיטה דהוי כה"י ושמ פגוס וגמרו, דמהני לטהר מידי נבילה. וכיון דעכ"פ מקרי שחיטה לענין דלא מנבלה, בזה אפשר שלא גמיר שחייה ומלרפס יחד ולא הוי אפילו עריפה, הרי משמע להדיא דנקובת הושע הוי רק עריפה ונ"ע] :

ובעיקר קושיית המהרש"א בבכורות נ"ל כיון דסמוך מיעוט לחזקה הוי רק דרבנן. מש"ס במקום דלא אפשר שאני, דלא כחמירו במקום דהי אפשר ולא הוי מלי למיפרך ממנה דאין אכלינן בשרא, דלמא בדרבנן שייך לחלק בין אפשר ללא אפשר, אבל בדאורייתא לא שייך לחלק, לזה פרכינן מן ר"מ, והיינו אף לפי ה"ל דר"מ ס"ל דחיישינן למיעוטא הוא רק דרבנן, מ"מ סמוך מיעוטא לחזקה דהוי דאורייתא. דהא מזה גבי חינוך ב"ד עיסה וכמ"ס חוס' חולין (דף פ"ו ע"ב) [וביבמות דף ק"ט ד"ה מחזורתא] ומיכו אי ר"מ לא חייש למיעוטא מה"ס אפילו היכא דאיכא חזקה כהדי', וקשה לי היאך אפשר לומר כן הא זה נסתר מההיא דחינוך ב"ד עיסה, וא"כ היכי אכל בשרא דלמא במקום נקב קשחית וכמוך מיעוטא לחזקה, מזה מוכח שפיר דגם בדאורייתא יש לחלק דבמקום דלא אפשר שאני, אכן מדברי חוס' שם בבכורות (ד"ה אב"א) דכתבו דמבשר תאור לא פריך דר"מ חייש למיעוטא רק מדרבנן, וכ"כ חוס' בחולין ובהו יקשה כאמאי לא מעי' דסמוך מיעוטא לחזקה אינו זכוח, ויסיח הכרח דחוס' ס"ל דנקובת הוושע הוי רק עריפה כמ"ס המהרש"א :

סימן ר

ומה כהנא חתני נ"י ליישב קושיית הריטב"א דפ"ב דכתובות ,
 כהנא לאמרין שם בצרי וברי מי אמר . ה"כ כהניה דפ"פ
 דנחמן להפסידה כהנא . להמרין סתם דאין אדם עורה בסעודה
 הא בלח"ה הוא ח"י . דהוי ברי וברי . עפ"מ שכתבו חוס' (דף ע'
 ע"ב) דהקשו לריטב"א לדידה במנו דמוכת עץ אני סתהין . והירלו
 דהוי מגו במקום חזקה דאין אדם עורה בסעודה ומפסידה . ח"כ
 ממילא לריכוס לסך פעמא לאפוקי דלא הוה נאמנת בכך מגו :
באמת הריטב"א פ"ק דכתובות הקשה ג"כ קושיית הסו"ס , וחירך
 דאין זה מגו דמוכ"ע לא שכיח . וח"כ לשיטתו הקשה
 שפיר . הלא דדברי חתני נ"י יכונן לפי כך תירוצא בהוס' דהוי מגו
 במקום חזקה ממילא מיושב קושיית הריטב"א :

ואף דלכאורה יפס דיבר , מ"מ אינו מספיק ליישב קושיית
 הריטב"א , דהא קושיית חוס' הג"ל ע"כ רק ללישנא ב'
 דכתובות (דף י"ב ע"ב) דטעמא דר"ג דהוי ברי וחזקה , ח"כ נאמנת
 לומר מוכת עץ אני סתהין והוי מגו , אבל ללישנא קמא דהטעם דהוי
 מגו , ובמתני' דמוכ"ע אני הוי מגו דמוכ"ע אני סתהין וממילא בטוענת
 מוכ"ע אני סתהין אינה נאמנת (וב"כ להדיא ב"ש סי' ס"ח ס"ק כ"ב) והא
 דהוי מגו היינו דבאמת לא הוי מגו גמור , כיון דמוכ"ע אני סתהין ג"כ לא
 סיהי נאמנת אלא דהוי מגו כל דהו . דסתהין הוא טענה מעולה ,
 דלגבי משארתאני נאנסתי הוי מעולה , דלא מפלג מכהונה ולגבי
 מוכ"ע אני מעיקרא . הוי טענה מעולה לתבוע מאתים . ובלירוף ברי
 ושמתא מוכי כך מגו גרוע . כך הוא סיכוד שם . וח"כ ממילא ליתא
 לקושיית הסו"ס . דבטוענת בחולה שלימה . דהוי ג"כ טענה
 מעולה ביותר לא הוי מגו דמוכ"ע אני סתהין . כיון דגם בזה לא
 סיהי נאמנת . וע"כ דקושיית חוס' רק לאידך לישנא לטעמא דחזקה ,
 והוא ברור . [ובאמת סיהי ק"ל דאחרי שחירלו דהוי מגו במקום חזקה
 הקשו דהוא איבעיא בב"ב אי אמרין מגו במקום חזקה . ומה הקשו
 דילמא האיבעיא כך . אם אמרין כלישנא דחזקה . ומוכת דלא
 אמרין מגו במקום חזקה . הו כלישנא קמא ולא הוי מגו . וז"ל
 דקושייתם , דהא לר"י דאמר טענתיהו במתני' דמוכ"ע אני במאתים
 ומנה , וכיון דהיא תובעת ר' ליכא מגו . ומוכת לדידה לטעמא
 דחזקה . וכמ"ש חוס' (דף י"ב ע"ב ד"ה אלה) וח"כ לר"י נפשוט
 האיבעיא . דהא כך דינא דפ"פ דנחמן להפסידה דאמר שמואל
 משמי' דראב"ש אמרו דהוי חנא . ויקשה לר"י הא הוי מגו . ויהיה נפשט
 לר"י דמגו במ"ח לא אמרין] וח"כ עדיין נשאר קושיית הריטב"א
 דלישנא קמא דהטעם דהוי מגו , ובאמת מוכ"ע אני סתהין אינה
 נאמנת . יקשה דלמאי לר"י לטעמא דחזקה דח"א עורה בסעודה
 ומפסידה , הא הוי ברי וברי ומגו הא ליכא :

ואף דרבה הוא דנקו לטעם דח"א עורה בסעודה וי"ל דרבה ס"ל
 לטעמא דחזקה כמו ר"י . דע"כ ס"ל לה"ט . מ"מ הא אין
 קושיית הריטב"א לבד על טעמא דאין אדם עורה בסעודה . אלא
 דקשה גם על זימרא דרב נחמן ח"ש משמיה דרשב"א דאמר חכמים
 תיקו להם וכו' , והם האמינוהו , דלמאי לר"י הסקדמה דחכמים
 תיקו ומש"ה נאמנת . דהם האמינוהו כדרך הם אמרו והם אמרו .
 הא אף אם כתובה דלוריינתא היא ח"י . דהוי ברי וברי . וח"כ
 נשאר קושיית הריטב"א עכ"פ ללישנא קמא מהך ברייתא :

סימן רא

ומה שהקשה חתני יודי ש' בקידושין (דף נ"ט ע"ב) דס"ל לשמואל
 דמקודשת וח"מ עד ל' . דהנאי הוי , לפי שיטת רוב הפוסקים
 (כדחיתא בש"ע סי' ל"ח ס"ג) דגם במעשיו צעיק הנאי כפול . ואם
 לא כפליה לתנאים בעל הסנאי והמעש קיים והיא מקודשת מיד
 לגמרי להראשון והרי ע"כ כאן מיירי בלא כפליה . דכפלי' לא היה
 פליג רב לומר דהוי ס' חזרה . דמס שייך בחזרה ענין כפילות ,
 עכ"ד חתני נ"י :

יפה הקשה , וחזרני שבלימוד כשיבא אחרתי לפרש דבאמת רב
 מוקי למתני' בלא כפליה ומה דאמר ספק הנאי , ספק

חזרה , היינו ס' הנאי ומקודשת מיד לגמרי להראשון , דהנאי בעל
 ומעש קיים ספק חזרה ומקודשת להשני לעולם . ושמואל מוקי
 למתני' בכפליה . ופלוגתייהו דרב ושמואל בכהני , דודאי יותר טוב
 לפרש מתני' כפשטא דמקודש' ואינה מקודשת לעולם . אלא דשמואל
 ס"ל דבלא כפלי' הוי ג"כ ודאי הנאי . וח"כ ח"א לאוקמי מתני' בלא
 כפליה דח"כ הא מקודשת לגמרי להראשון מיד ומוכח דמתני' מיירי
 בכפליה ומקודשת וח"מ עד ל' . אבל רב ס"ל דבלא כפליה הוי ספק
 הנאי ס' חזרה , ומוקמינן מתני' בלא כפליה , ומקודשת וח"מ לעולם
 דהוי ספק הנאי ומקודשת לגמרי להראשון מיד , ס' חזרה ומקודשת
 להשני לעולם . וח"כ שורש פלוגתייהו דר"ש דינא בלא כפליה דלרב
 הוי ספק חזרה ומקודשת וח"מ . ולשמואל הוי הנאי ובכה"ג מקודשת
 מיד לגמרי להראשון , וממילא תליה בזה פירושא דמתניתין דלרב
 מיירי בלא כפליה . ולשמואל על כרחך בכפליה . והוא נכון בעז"ה :
 ידידו חותנו

סימן רב

לידידי ש"ב המופרג רבי גומפיל הלוי בק"ק בערלין

מה דהקשה ש"ב מעכ"ת בסוגיא דהמורה (דף כ"ה ע"ב) היוצאה
 דר"י , והא לבסר הכי מיד אמרין לימא כהנאי וכו' . אמ"ל
 ר"י דכ"ע שיירו משוייר , אם כן עכ"פ מוכח דרבנן דריב"ג סבירי
 לכו דשיירו משוייר , ויש לו לר"י תנא דמסייע וליכא היוצאה :

דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר , וכבר
 הרגישו בזה בחוס' בב"ק (דף מ"ז ע"א) וכתבו שכן דרך
 הגמרא , כשאין סבר עיקר אומר תיובתא . חז"ג דיכול למאן הנאי
 דפליגי , כדאשכחן בהנזקין וכו' :

אמנם לי תמוה בדברי הר"ן פ"ג דחולין (דף רע"ו) דכהנא שם וחז"ג
 דמסקינן תוס' תיובתא , אלמא דליה כלתא סבי , כבר כתב"ר
 דאין לחוש משום דאמרין בחר הכי שיירו משוייר הנאי היא , וחז"ג דחיה
 ליה , מ"מ ר"י אמר הנאי דאמרי כי הני הנאי ולא ידעתי מה שייך וחז"ג
 דחתי , הא דרבה למה דחתי , כולא עלמא איח לכו כדרי דשיירו משוייר .

גם תמוה לי במ"ש עוד הר"ן שם דפסק הלכה עובר לאו ירך אמו ,
 והא דגיטין דאם היה עובר זכה לו . חז"ג דעובר לאו
 ירך אמו . כהי דאין מקבלת גט לחברתה , מ"מ מקבלת לעוברת .
 עכ"ל , והמייבני , כיון דאמרי' תיובתא דר"י תיובתא . כהי דלא יחא
 להש"ס לחלק ולומר דחז"ג דלאו ירך אמו יכול לקבל גט לעוברת ,
 וגם בסוגיא דגיטין אמרין שני גדולי הדור פתשו וכו' ח"א רבי היא
 וכו' קסבר עובר ירך אמו הוא וכו' ואין ייקום חן מהברא לחלק
 מה למזוחר הסיפוך בב' סוגיות ול"ע .

והנה ביסוד קושיית מעכ"ת אף דנדחקו רבותיו בזה . מ"מ ל'ל
 דלא קשה מידי , ותחילה לריכוס לבאר סוגיא דהמורה
 לימא כהנאי , האומר לפתחו וכו' . מאי לאו בכה קמיפלגי וכו' ,
 הא כיון דהמקשן הביא מימרא דרבה דטעמא מקרא דהאשה וילדיה ,
 כהי דמסברא לא היה דקין כן . אף דס"ל לריב"ג שיירו אינו משוייר ,
 ח"כ מהיכא נלמוד דרבנן ס"ל שיירו משוייר . הא בלא ח"ש לומר דרבנן
 לא ס"ל להך דרשא :

גם כיון דס"ל לס"ד דתליא בפלוגתא דשיירו משוייר ח"כ למאי
 הלכתא חילטריך לדרשא דקרא חליבא דריב"ג .

ורזה נראה דודאי הולירו לקרא דריב"ג , דאלו מטעמא שיירו
 אינו משוייר . יקשה ממכ"פ חי ס"ל כר' דמשחרר חלי
 עבדו דקנס יכא דקין שיהי בת חורין וולדה עבד . דמה בכך דעובר
 ירך אמו . מ"מ להוי כמשחרר חלי עבדו . ואי ס"ל כרבנן דמשחרר
 חלי עבדו לא קיה . יכא דקין דמשחרר בעל לגמרי . והיא ג"כ לא
 חיה ב"ח : ומת"ת לומר דהסיפוך דהיא וולדה ב"ח , הוא מוכרחים
 לדרשא דקרא דהאשה וילדיה . אלא דלס"ד ל"ש למדרשא דקרא זו ח"כ
 דעובר ירך אמו , בזה שייך לומר דהחזרה אמרה דעובר יהי נגרר בתרה .
 וכיון דהיא בת חורין . גם ולדה יהי ב"ח . אבל אם עובר לאו ירך אמו
 והוי כב' עבדים בעלמא . ל"ש כלל דיהי נגרר בתרה . וע"כ דקרא
 לדרשא אחרינא חתי . ולזה ס"ל לס"ד דבזה פליגי . דריב"ג ס"ל
 עובר

עקיבא

מ'מחליטעדיך קרא למפער כהנים מליקן, וכן מליקו במעשר עני דמוליאין מנמו. כדאיתא בחולין (דף קל"א ע"ה) חף דאחרים נותנים לו. ח"ו דאין זה ק"ו. דחף דנותנים לו. מ"מ לריך ליתן ולקיים מצות נתינה. אלא דמתנות אמרין הכי, כיון דאחרים נותנים לו בשביל אשתו חף דהוא אינו כהן. וע"כ הטעם דודאי ניהא לה והיא נותנת לו. מש"ס ילפינן בק"ו דהוא פטור מליקן. דהוי כאלו נתנם לאשתו והיא חזרה ונתנם לו, ואף דלא עשתה קנין מ"מ לא גרע ממכירי כהונה. כדאיתא בחולין (דף קל"ג) שהי כהנא דאית ליה לורבא מרבנן וכו' במכירי כהונה. הרי חף דלא אחי ליד כהן מ"מ ואלא ידו נתינה בנה דנוקח לאחר בשביל כהן, כיון דהוא ממכירי כהונה כמתן דמטא לידים דמי. ה"כ אשתו לא גרע ממכירי כהונה, וכמו חס' אמרה ליתן לאחר יכול ליתן לאחר עבורה, והוי ככה ליד אחר ממנה, הכי נמי במה דניחא לה שיחזיקם לעלמו. הוי כבא לידו ממנה וכדמלינו גיטין (דף ל' ע"ה) דמכירי כהונה יכול לומר שהבעלים יחזיקו המתנות לעלמו עבורם:

ובין

שכן. י"ל דוקא במתנות דהוא בעין בזה שייך לומר דכבאו לידם דמי, דגם במכירי כהונה לא מלינו רק בדבר בעין, דחף דבעשה שאומר הכהן ליתן לאחר עדיין ליהא למתנות בעולם, מכל מקום אחר כך. כשבאו לעולם כמעי ליד כהן דמי ונתנם לאחר עבורו, אבל בפדיון הבן דאינו דבר בעין חף חס מפרש זה יהיה לפדיון, מכל מקום הא חין החיוב דוקא על דבר זה. ולא ילא מרשות נותן עד דמעי לידים דכהן. וכמו בלוה דמיחד מעות שיהיה לפדיון החוב לא נכנס לרשות המלוה, ולא ילא מרשות הלוה בשום דבר עד דבא ליד המלוה, חף דלא גרע המלוה ממכירי כהונה דהא מחוייב ליתן לו. וא"כ חין הבעל יכול להחזיק הפדיון לעלמו בשביל אשתו: דאינו יולא ידי נתינה עד דלמטי לידה.

גם חף חס נומא דגם בפדיון פטור, מ"מ הא ודאי מדקחני במתני' ילדה היא וכהנת היא ולויה ולא נקט היא וישראלית שנפדה בנס. ודאי דבעי למקט רבותא, אף דלא היה על שניהם חזקה חיוב דהא' מהם מעולם היה פטור. אעפ"כ בעולם של ישראלית חייב. אף דא' מהולדות פטור מעיקרא, מ"מ הא חייב עבור בנו היבא דאיתא. ומכש"כ בא' שכבר נפדה דאין לו על הולדות שום פטור רק שא' כבר נפדה ממילא דזה שיודע שהוא לא פדה דהוא חייב. ח"כ שפיר פרכין דבאי עיברה מישראל דיש בו חיוב פדיון כמו בלויה דאי עברה מישראל, אלא דבעל הכהנת פטור דמחזיק בשביל אשתו כאלו זכתה ונתתם לו כמו במכירי כהונה וכנ"ל. ח"כ שניהם היו בחיובא. רק דבעל הכהנת כבר פדה בנו. דוכס בשביל אשתו. ח"כ מאי אריא דנקט כהנת ליתני בן ישראלית שנפדה בנס. וק"ל: ידיו אוהבו ש"כ

עקיבא במו' רבי משה

סימן רד

לרתני ירידי הרב רבי שמואל גי' מק"ק פולין

אשר הערה לפשוט סניקה דרבוותא. למה דקיי"ל עריפה אינה יולדת, חס' ג"כ זכר עריפה אינו מוליד מבוגיא דגיטין (דף מ"ג ע"ה) ח"ר ב' תשובות בדבר. חדא דיורשיו קהני. הא משבחה דאחר שעשהו עריפ' נשתחרר לגמרי וגשא אשה וכוליד, חש"כ דעריפ' אינו מוליד. עכ"ד.

אם כי יפה הערה חתני נ', אבל מ"מ לקושטא דמלתא נראה לענ"ד דליבא ראייה כלל. דא"כ יקשה על הברייתא. דאמאי נקט יורשיו ובגוונא ה"ל לנקוט באמת דח"כ לנפשיה. וכי נומא דהברייתא אחי לאשמעינן זהו עלמו דעריפה מוליד. גם חולי מלתא דפשיטא דעריפה מוליד. חש"כ דיורשיו היינו נפשיה ושפיר פריך דבא דיורשיו משמע יורשיו נומא. ובעשאו עריפה אחאי לא הני לנפשיה: **וקרי** בלא"ה מוכח כן. דהא חף חס עריפה ג"כ אינו מוליד דלמא הברייתא איתא כמ"ד עריפה יולדת חף דלא קיי"ל כן. מ"מ דלמ' הברייתא איתא כהך הגא' [ומתני נ'] בעלמו הקשה כעין זה בקושייתו השנייה [למענה] ח"י כ"ל דיקשה על הברייתא עלמה דלתני ח"כ לנפשיה [וזכרני שהבאתי ראייה מבוגיא דחולין (דף נ"ח) ותמורה

עובר ירך חמו. מש"ס דריש לקרא בהכי. ורבנן ג"כ ח"ל למדרשי לקרא בהכי. אלא משום דס"ל עובר לאו ירך חמו. ל"ש למדרשי בהכי, ע"ז משני דכ"ע לאו ירך חמו. אלא דריש"ג סבירא ליה דאפ"ס דרשינן קרא בהכי. ורבנן ס"ל כיון דלאו ירך חמו ל"ש למדרשי לקרא בזה:

א"כ כל זה שייך הלולי הברייתא דהאומר לשפחה הרי את שפחה וכו'. דס"ל באפשרי לומר דכ"ע ה"י ס"ל לדרוש הקרא בהכי ח"י לאו דעממיכו דרבנן דס"ל עובר לאו ירך חמו. אבל מהך ברייתא דהרי את שפחה וכו' כיון דהך ברייתא ע"כ ס"ל עובר ירך חמו, ואעפ"כ ס"ל דהיא שפחה וולדה ב"ה. ולא אמרין דמוכח הקרא האשה וילדיה הטובר נגדר בהרה. דהיבא דהיא לאדניה גם וולדה לאדניה. הרי ללא ס"ל כלל להך דרשא, ומוכ"ש דלא דרשינן לקרא לדיוקא. דבזמן שאין השפחה לאדניה חין ולדה לאדניה. ח"כ שפיר אמרין תיובתא דניכא טנא דמכייש מחכמים דריש"ג. דיש לומר דגם רבנן ס"ל דעובר ירך חמו. ומ"מ לא דרשי להך קרא כדס"ל להך ברייתא.

ומה דאמרין עלה לימא כהנאי וכו' ח"י דכ"ע ס"ל עובר לאו ירך חמו, היינו לס"ד, אבל מ"מ כיון דאשכחן מהך ברייתא דס"ל עובר ירך חמו. ואף על פי כן לא דרשינן לקרא בהכי, ממילא ליכא בייטתא כלל מרבנן דריה"ג.

גם בזה דאמרין עוד שם לימא כהנאי השוחט את החטאת וכו' דזכו פשוט. דל"ק מ'. דכי ביכי דאמרין דכ"ע שירדו משוייר והני תנאי בזה קמפלגי וכו' ממילא. י"ל דכ"ע ס"ל ג"כ שירדו אינו משוייר. ופלגי בין בקדשה מועברת בין בקדשה וחס"כ נעצרה, ופלגי חס' בהווייתן קדושתן וכו' וכיון דבעלמא מלינו דפליגי תנאי בזה חט בהווייתן קדושים או במעי חמן. ח"כ ליבא בייטתא מהך ברייתא דסבירא ליה דאינה נאכלת אלא לזרי כהונה. דסבירא ליה עובר ירך חמו. דשפיר יש לומר דסבירא ליה עובר לאו ירך חמו. אלא דקדיש חגב חמו. ובמעי חמן הן קדושים. ופשוט. ומיושב קושיית הוס':

סימן רג

ומה דהקשה ש"כ. מעכ"ת בצבורות (דף מ"ז ע"ה) הניחא למר דריש דרב יוסף וכו' אלא לר"פ במאי מוקי לה. הא קיי"ל ביו"ד (סי' ס"ח ס"ח) במתנות כהונה ישראל שנשא כהנת פטור מן המתנות. ומקורו מדברי הרשב"א דילוף בק"ו. כיון דאמרין נותנים לו בשביל אשתו מוכ"ש דהוא פטור. ח"כ ממילא למה דס"ל לחוס' קדושתן (דף ח' ע"ה) דיכול לקבל פדיון הבן בשביל אשתו ח"כ ממילא בכהנת שבעלה ישראל פטור מפדיון הבן, ח"כ נומא פריך הכה. דלמא ריפ"ס"ל כמ"ד גבי מתנות שנתן לכהן אפי' כהנת במשמע. ממילא גם בפדיון הכי לפי דברי הוס' ה"ל וא"כ פטור מפדיון. והא דאר"פ לעיל דוקא דאי עבר מכותי היינו בלוי' דחין נותנין לו בשביל אשתו. דגם ללוי עלמו חין נותנין משום הכי חייב בפדיון, משא"כ בכהנת עד כהן קושייתו.

כבר הקשיה כן זה ימים רבים. ומה דהוסיף מעכ"ת לפלפל דהא ריפ' עלמו סבר כן בדאיתא בחולין (דף קל"ב) ר"פ הכל בשביל אשתו ואף בזה י"ל דלמא טעמא דר"פ כדראב"י דכהן ולא כהנת, אלא דהוי מיעוט אחר מיעוט דלרבות, וא"כ זכו רק במתנות, אבל לא בפדיון. ומ"ש הוס' קדושתן דגם בפדיון הכי הוא. היינו לטעמא דעולה דכהן אפילו כהנת במשנה, דבא לאורויי לאפוקי ליתא כאידך טעמ' דאין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות, דכיון דחזינן באמת דר"כ שקיל הודרה בפדיון הבן, מוכח דס"ל דבעטם לכהן אפילו כהנת בנושמת, אבל מ"מ עדיין קשה. דמנ"ל למפרך, דלמאגם ר"פ ס"ל כטעמא דכהן אפילו כהנת, וגם מפדיון הבן נותנין לישראל בשביל אשתו כהנת וממילא מוכ"ש דהוא פטור מלפדות עכ"ד.

ג"ר דהא ודאי מה דדן הרשב"א בק"ו כיון דנותנים לו כ"ש דהוא פטור. חין זה מוכרח דכל הימנ דנותנים לו הוא פטור. דהא בחולין (דף קל"ב) ילפינן מאח העס ולא נותת כהנאי' הרי חף דנותני' לכהנים

בקדושין הא"ב נאכדו המעות, דהא נאכלו מעות מקודשת, ולא
 הקשו דהומ"ל הא"ב בשטר קדושין ונקדשו עמי' מהרש"א אודבריו המוה"ם,
ורפי ה"ל יומא, דבכוגיא דקדושין דאמר סתם ר"ה אמר והוא
 יתן, מש"ה אלו לא היינו מוולאים כ"מ רק בקדושי שטר,
 ה"י אפשר לומר דטעמא דר"ה דזמנו של שטר מוכיח עליו, דאף
 דבשטר קדושין לא תקנו זמן, מ"מ סתמא דמלתא שכותבין זמן כמ"ס
 תוס' גיטין (דף י' ע"א ד"ה כי קתני) מש"ה נקט הא"ב ששייך ג"כ
 בקדושי כסף, דכיון דגם זיה שייך פלוגתייהו מוכח דטעמא דר"ה
 משום ע"מ כמעכשיו, אבל בסוגיין דאמרין ויתן נמי בקידושין וכו'
 ואחמור מתי ויתן ר"ה אמר והוא יתן, דזה דרך פירוש על מתני'
 דליכא למטעי דהטעם משום זמנו של שטר שפיר הומ"ל הא"ב
 בקדושי שטר:]

ובההיא עיניא מסתפקא במקדשה לאחר ל' דקיי"ל דמקודשת
 אפילו נאכלו המעות תוך ל', דלא מקרי מקדש בגלות
 דלשם קדושין נאכלי, אם יכיה דוקא באבלה או נאכדו ממנה
 שלא באונס, דאלו חזר מהקדושין היתה חייבת לשלם מש"ה מקודשת
 אבל בנאכד באונס דפטור מלשלם אין כאן קדושין ומדברי תוס'
 ה"ל דכתבו דלא הומ"ל הא"ב בקדשה ונאכלו המעות, דגם לר"י
 מקודשת, והא מ"מ הא"ב בנאכדו באונס ממנה קודם קיום סתמי,
 אין ראייה דגם בכ"ג מקודשת, דכיון דמרא דשמתא הוא ר"ה ור"ה
 ס"ל בב"מ (דף מ"ג ע"א) דמכח היתר שימוש ה"י ליה ליה וחיוב
 אפילו נאכסה, מש"ה לא הומ"ל הא"ב בנאכדו באונס, דאף אם
 ר"ה ה"י ס"ל לכשיהו, מ"מ היתה מקודשת כיון דחייבת לשלם, אבל
 לדין דקיי"ל כר"י דמשום היתר שימוש אינו חייב באונסין עד
 שיסתמש י"ל דבנאכדו המעות תוך ל' קודם שנתקדשה בהן
 דאינה מקודשת:]

ואף ד"ל דרך במפקיד מעות מוהרים או בדמי אבידה דעומד להחזיר
 לבעלים, בזה סבר ר"י דהוי רק שומר שטר דאינו רואה כ"כ
 ללוהס דשמתא יבאו הבעלים ויעלו ממנו, אבל בכ"ג דנותן לה
 לקדושין דעומד להפקימס המעות בידה בזה ה"ה ליה ליה ממש, מ"מ
 מדברי תוס' בב"מ (דף מ"ג) משמע דאין לחלק, דבדוקא מבעלים
 במעות בהם מותר הסוכר להשתמש בהם מדמו לה לפלוגתא דר"ה
 ור"י, דלר"י הוי רק שומר שטר ולדינא ל"ע. חותמו וידו
 עקיבא

סימן רה

אב"ה השוכס זו ושתי תשובו' שהחריס ע"י משגה לא נמסרו להמדפיס
 להדפיסם במקום הראוי להם היינו בחלק הספקים, ולאשר
 תוך מספר מפקד התשובות אשר הסכמנו להליג לפסקים חלק ראשון,
 עלו גם שלשה תשובות אלו על רוחנו להדפיסם, על כן אמרנו כיון
 שעלו וכו', ולזנו להדפיסם כאן תוך חלק הכתבים:]

לכבוד ידידי הרב רבי ליב נ"י אב"ד דק"ק סגאק.

ע"ד האשה שטעתה בזין וסברה דע"י שהי' לבעלה בן שמת בחייו
 אינה זקוקה ליבם, והלכה ונישאת לאחר וילדה ממנו בן,
 ורזון כבודו לשמוע דעהי הקלושה והגנובה בשריוחא דהאי אתתא:
ידידי, אף דבדואי ראוי ונכון לחפש בכה דהיתרא במה דאפשר
 שלא להוליא האשה מבעלה, אעפ"כ בעניי קשה עלי להקל
 בדבר המפורש לאיסור בש"ע (סי' קנ"ט) אף דכה"ג התיר ביש לה
 ענים, ומהר"י מינץ (סי' י"ד) הביא בשם תשו' מו"י דהראב"ן
 והרמ"ה הסכימו להתיר, ועל זה כתב מהר"י מינץ א"כ אין הדבר
 פשוט אפילו ביבמה דעלמא להוליא מבעלה [ומ"ס דר"מ בשם הר"ב בש
 (סי' תפ"ב) דהרבה גאונים מחזירים בנישאת מש"ה יש להקל אם
 אינו ברור תלא שולא הקול שיש לה יבם, לא מלאתי רמז דבר מזה
 בהשוכס הריב"ש, ולא מיידי רק שנתקדשה ואח"כ נאלא מסירת
 מודעה על החלואה עיי"ש וז"ע:]

ובמה שהוכיח הר"ף מהירושלמי דמסיק אלו דברי ר"מ שהמר משום
 רע"ק וחב"א אין ממזר ביבמה אבל ללאח מזה ומוה"ל הא"ב,
 והא מתני' מיידי ביש לה ענים, כדקתני והולד ממזר מזה ומוה,
 הרי דאפילו ביש לה ענים תלא, י"ל דלא חשו לראייה זו הגאונים

המתירים ה"ל, דהרי בגיטין (דף פ"ו) מוכח דכה"ק דמתני' ה"ל,
 לא תלא ביש לה ענים, כדבוכיח הר"ן שס מדפדפינן אלא למ"ד תלא
 מא"ל, הרי למ"ד תלא דהוא רב ס"ל דיש לה ענים לא תלא והכא
 ל"ה, ע"כ מוכח דגם באי"ק דהיינו גע קרה ושלום מלכות וכדומה
 ל"ה ביש לה ענים, וכזה יוקשה ג"כ כדיוקא דהרי"ף ה"ל, דהא
 מתני' מיידי ביש לה ענים, ונכיח מזה דמודו רבנן דתלא אף ביש
 לה ענים, וע"כ דאין זה דיוקא, דיש לומר דהא בהא תליא, היכא
 דהולד כשר, ומיילא ל"ה ביש לה ענים משום לעו ענים, א"כ י"ל
 דגם דברי הירושלמי הכי מתפרשים דחב"א אין ממזר ביבמה, ומיילא
 חיישינן ללעו ענים, אבל היכא דליכא לעו מודו דתלא מזה ומוה,
 ואף דיש חילוק רב בענין לעו ד"ל דוקא בפסולי גיטין דרבנן דע"י
 דתלא יחשבו העולם דהגט פסול לגמרי, וידונו דהולד ממזר מה
 שאינו באמת מש"ה הכא ביבמה כיון דליכא לך מקום לטעות לומר
 דהולד ממזר, ל"ש חשש לעו, ואי דידונו הולד לבני חייבי לאוין והוי
 פגום, הא כך הוא האמת שהעבים בני חייבי לאוין:]

ורענ"ד שלוח כיון ה"י בשם הריטב"א דלא כמ"ס בחידושי אגני
 שם (סק"ד) מש"ה הכא דהולד ממזר מזה ומוה, ודברים
 אלו אין להם שחר, דהא קיימינן עתה דאין הולד ממזר אלא דתלא,
 א"י כמ"ס דהכא אין מקום לטעות ולדון דהולד ממזר, ונראה דב"ג
 נזכר מזה בלשונו במ"ס הרי"ף בשמו כיון דבאשה שהלך בעלה למדה"י
 הולד ממזר מזה ומוה, אם אתה אומר תלא אתה מויליא לעו על
 עניה, וסדברים סחומים וסחומים ולזה נראה דזכר הכ"ג מפקפוק
 ה"ל ד"ש הכא לעו, ולזה כתב כיון דבאשה שהלך בעלה, והיינו
 דהתם ממזר משני אף לאחר שנישאה הראשון, כמ"ס תוספות ר"פ
 האשה שהלך, הרי אף דלח"כ ליכא איסור אישות רק איסור טועה
 דאסורה לבעל אפ"ה הולד ממזר, ועי' תוס' יבמות (דף מ"ט ע"א
 ד"ה כותב נמי) מש"ה ביבמה אם אתה אומר תלא וידונו דגם יבמה
 שזנתה חסורה ליבם ולבעל, וכדס"ל לרב המנוחא, יאמרו שהולד ממזר:]

באופן שיש לידוד לכאן ולכאן אם שייך בזה חשש לעו, עכ"פ
 ראייה הרי"ף אינו מובן וכמש"ל, אך אעפ"כ רבו האוסרים,
 דעת רש"י דנראה דס"ל דבדואי עכ"פ באין לה ענים תלא, אף דכתב
 בסוגיא דר"ה דאמר לעיל דשני מתן לה גע והותרה ליבם ליה ליה
 לרב המנוחא, והיינו דלית ל"י ג"כ דמתחלפי בה"ל, ומתני' דיבמות
 ע"כ כרע"ק, וא"כ אפשר דקיי"ל כר"ה, מ"מ היינו רק ליבם אבל
 להאחר חסורה, כדפרכינן לעיל אתגורי אתגורי היינו כפשוטו דעל
 האחר דבו הטבירה ראוי לקב"ו ולאסרו וכמה שכתב
 הריטב"א בכוונת רש"י, ומיילא דגם ביש לה ענים תלא דהא לשיעת
 רש"י (דף מ"ט ע"ב) דאי אין קדושין חופסין ביבמה לזוק הולד ממזר,
 וא"כ לדין אף דקיי"ל כשמואל דבעניותינו לריכה גע דמספקין אי
 קדישין חופסין, מ"מ הא הולד ספק ממזר, ומה דאמרין שם מספקא
 ליה אי כרב אי כשמואל, היינו אי כרב והוי דהי ממזר, אי כשמואל
 דהוי עכ"פ ספק ממזר, א"כ מיילא ליכא מעליוחא יותר במה דיש
 לה ענים כיון דבאמת הולד ספק ממזר, ומה"ט תמוה לי על מ"ס
 הרי"י מינץ ה"ל דהרמ"ה ס"ל ככה"ג דביש לה ענים ל"ה, והרי
 העתיקו בשם רי"ו שכתב בשם הרמ"ה דביבמה ואל"ה מת בך ואח"כ
 בעלך דהולד ספק ממזר א"כ מה"ט לומר דביש לה ענים ל"ה:]

שוב עיינתי בר"י (פתיב כ"ה ח"ג) דהרי"ף ור"ח והרמ"ה ס"ל
 דהולד כשר, והרמ"ה ס"ל דביש לה ענים תלא, אלא דהרי"ף
 ור"ח ס"ל דהולד כשר והרמ"ה ס"ל דהולד ממזר, עכ"ל, הרי להדיא
 דהרמ"ה ס"ל דאפילו ביש לה ענים תלא וכ"כ תוס' להדיא בסוגיין'
 וכ"כ הרי"ף והרמב"ם. והס"מ כתב עלה שכן עיקר וכן דעת הרמב"ן
 והריטב"א והרמ"ם והג"י והטור והש"ע, א"כ קשה להקל נגד כל
 הכי הריוחא, ואף דמלינו כמה פעמים לסמוך על דעת יחיד נגד
 רבים במקום הדחק. היינו היכא דפלוגתתם סתמא. מש"ה א"כ הכא
 דאופן פלוגתתם ביש לה ענים והאוסרים אמרו בזה דתלא אף דליכא
 דחק להוליא מבעלה, וכמ"ס החלקת מחוקק (סי' י"ז ס"ה) גם
 המהרש"ד"ם (סי' קצ"ו) ובתשו' הרי"י אהרי"י (סי' רכ"ה) החליטו
 דתלא ולא לידו כלל להקל, רק שהעלו לסמוך דהולד כשר אפילו
 מדרבנן וכן בתשו' הגאונים (סי' ע"ט) כתבו בפשיטות דתלא וכיון
 דרש"י ותוס' והרי"ף והרמב"ם והס"מ והרמב"ן והריטב"א והרמ"ם
 וכו"י

דמות ל"ש י"ל ללא קנסוס, וכמו דמחלקין בשומרת יבם בין זנתה לנישאתה ה"נ י"ל בעלמא. וכמ"ש הו"ס' יבמות (דף מ"ט ע"ב ד"ה סוטה נמי) לחלק לענין הולד ממזר. [ובתוס' יבמות (דף ל"ב ע"ב ד"ה ואמרי לה וכו')] דאפילו ח"א לא מהסרה דאורייתא על עושה קשה לי. הא בלאו הכי חף בלא עושה חין כחן ממזרת דאורייתא דברי סוגיא ערוכה יבמות (דף מ"ט) דבבא על הסנעיה חין הולד ממזר, וחכס אחד השיב לי, דאס סיהס נקראת סוטה דאורייתא פקע מלות יבוס, בדחמרינן פ"ק דיבמות בסוטה דעומאה כתיב בה כעריות ועשית עמה ערוה, וממילא כוי ממזר משום אשה אחיו. ודפח"ח]:

וביותר י"ל למה דס"ל להטור [וכתי פסקין בש"ע סי' קנ"ט] בדנתיבמה בטעות מותרת לבעלה, והיינו משום דלא קנסו רק בזירוף החשש שיאמרו גירש הראשון והלכרוה גע להשני, וממילא אכורה להראשון, דהוי כמחזיר גרושה ובהכרח י"ל הא דאסור להשני חף ל"ש טעם זה. היינו דעל השני דבו נעשה האיסור בלאו ה"ט קנסוס. ורק לבעלה הראשון לא קנסו אלא בזירוף חשש ה"נ"ל דיאמרו גירש הא'. וה"כ י"ל דמחזיר"ק חזיל בשטתה זו. מש"ס בשו"ט קס"ח דמייירי לגבי בעלה הראשון, מש"ס בזינתה בשוגג רחוי להחירה לו, כיון דל"ש החשש שיאמרו גירש הא', אבל בכלל פ"ד דמייירי לגבי השני בכל ענין אכורה:

ובזה מכולק הסתמיה על המחזיר"ק (כלל פ"ד) במ"ש מהסיה דב' נשים שהחלפו, והיא קושית הרשב"א בחידושו בשם הירושלמי, דהתם מייירי לבעלה ול"ש שם החשש דשמה יאמרו גירש הא'. כיון דלא באה כלל להגשת רק שהחלפו דנדמה לה שזה בעלה, מש"ס מותרת לו, וראיית הרשב"א (סי' חלף קפ"ט) ממיכל בת שאול חף דשם שייך החשש שמה גירשה הא', מ"מ מלבד זה שדחו ראייה זו, אינו מבין שורש הראיה, כיון דכוא רק קנס, הי מקנסא לחוד, אי בזירוף החשש דיאמרו נשאה הא', מ"מ הוי רק דרבנן, וי"ל דיימי דוד אכתי לא גזרו על זה, [ובענין זה כתב המ"ל פ"ו מהל' בית הבחירה] וזוה כתבתי בגליון משניות בדברי חיו"ט (פ"ח משנה ב' דכלאים) במ"ש ח"כ מכל לומר וכו'. ומביא ראיה מדברי הו"ס קדושין, ולענ"ד אינו מסודרה, דכתי דמלינו לפעמים שכי' אז איזה גזירה בימי הנביאים, מ"מ מה דלא מלינו י"ל דאולי כך גזירה לא הו' אז, וח"כ מ"ל הירושלמי להקשות, דלמא כך גזירה דכלאים בב' מינים עמאים. עדיין לא הו' בימי דוד:

אור מדברי הרשב"א בתשובה ה"ל דמחזיר בעשמה עפ"י הוראת חכס, משמע דגם לבעלה השני מותרת, דגם למסקנא קיינא דאכרו בכרך דמתני' רק משום דהיה לה לעמוד על הברור דאף די"ל דדברי הרשב"א דמחלק בין סה"א דמיכל בת שאול דהיה ע"י הוראת חכס ובין עובדא דידי', היינו הכל לומר דבעובדא דידי' חף לבעלה הא' אכורה, מ"מ נראה מפורך הסוגיא דלבעלה הראשון היכא דשייך לירוף החשש שיאמרו גירש הא' חד דינא אית ליה עס בעלה השני, וכיון דהרשב"א הסיר בבורחת חכס לבעלה הא', חף במקום דשייך חששא שיאמרו גירש הראשון, הכי גמי מותרת לבעלה הב':

אמנם מלשון הש"ע (סי' י"ז) דדייק מותרת לבעלה הראשון, משמע דוקא להראשון, ודוחק לומר דנקט כן משום רישא דמלתא דאכרו אורה, והיינו דהיא היסה ארוסה להגשת לו, אבל השני לא היה אונס, דבכ"ג אכורה להב', ואפשר דבעטס דראש הרמ"א דדברי הרשב"א אינם מוסכמים, כדנראה דמחזיר"ק חולק בזה, וכנ"ל, וגם ראיות הרשב"א אינם חזקים, ולזה לגבי הראשון מספיקא דינא חין מוליאין מחזקתה, אבל לגבי השני דהשואין היה כזונה בעלמא הוי כלכהחיל' בעלמא להגשת לו ע"י גט מהראשון מש"ס מחמירין מספק, וח"כ גבי יבמה לשוק כה"ג דכוי ספק הפיסת קדושין, י"ל דמיקרי קלת בגדר להוליא מחזקת השני ומותרת לו, דפרע ביש לה בנים דכה"ג וסייעתו מתירים בזה בנישאת עפ"י הוראת חכס יש לחמוך להקל, אבל בני"ד ללא היה הוראת חכס רק אומרת מותר לא מלינו להקל והדרבא כתי הרשב"א הולך לומר דמיכל בת שאול הסירו לה בבי דינא דשאלו, ולא כתב דהיהס כזונה לחין ממש בקדושין, הסמיר וכדמסיק, ח"כ כל ה"י"ס שזינו נחיר ונאמר דהיהס סבורה וכו' [מלשון זה משמע דלא כמחזיר"ק בכלל

והנ"י והרמ"ה והאחרים גדולי המורים האחרונים הזכרים לעיל דנו לאיסור, מי יצא אחריהם להקל:

ואף דנ"ד טעמה דקין וסברה דמעולם לא היה זקוקה ליבוס, וכן פשוט דענת ההמונים, מ"מ לא עדיף משאר שוגג דהיהס סבורה שאין לה יבם, והרי אפילו אס כותרה עפ"י ב"ד בטעו והורו שכתב שמה בחיי אביו פוער אשה חביו מהלילה ויבוס מכל מקום לא מהני, והדרבא כר"י הדריב"י בתשובה ה"ל כתב דזה גרע יותר דדוקא בחילוף היו הדברים שמה בזה ואחר כך בעלה דמכל מקום אס היה האמת כמו ששמעה שמה בעלה קודם לבנה טעמה דקין בזה מקולין קלת גאוניס, אבל בנידון דקין חין כחן חילוף חלה בטעו דקין מעיקרא לעולם היו שלא ברבות עכ"ל, ואס כן חלו היה בנידון דקין הוראה בטעות. עכ"פ לא היה קיל משוגג דעלמא, אס כן מכ"ש כשלא היהס פורחת ב"ד רק הוראת עלמה:

וכידי עיוני בזה עמדתו בהיה ענינה, ונחקשתי לפוס רהיעא על לשון הש"ע נישאת אפילו בשוגג וכו' משמע דמכ"ס במוזר, חף דחוס' ד"ס נוחן לה וכו' כתב אפילו אס"ל דבניהת במוזר לא קנסו, היינו רק לידוד, אבל לפי האמת בכ"מ קנסו, מ"מ קשה, הא דברי הכ"י (דף ל' ריש ע"ב) בשם הרמב"א מפורש דבנשאת בלא עדים כלל הוי זונה בעלמא ולית לן דרב המנוגא, משמע בפשיטות דבנשאת במוזר מותרת ליבוס, ולאחר העיון י"ל דלק"מ דכ"י והריב"ז ח"א להוכיח דע"א נאמן ביבמה, דהא רב ע"כ לא מייירי בנשאת בלא עדים כלל דהיהס זונה בעלמא, ובניהת בב' עדים הא רב ס"ל לעיל דהלכה כר"ם דבנשאת שלא ברבות ב"ד מותרת לבעלה, ח"כ דמייירי בע"א, וח"כ י"ל דכתי קאמרי, דלרב לשיטתו דס"ל חין קדושין הופסין ביבמה לשוק, ואין כחן מעשה כשואין הוי זונה בעלמא ומותרת ליבוס, אבל לדינא דקיימא לן כשמואל דלריכה גע' שם נשואין עלה, ואינו כזונה בעלמא, כן נראה לענ"ד. וידי

עקיבא

סימן רז

שנית להרב הג"ל בענין הנ"ל

ב"ש ידיו מעכ"ת שנית לבא בכחא דהיתירא אחרי דעטתה דקין וסברה דהיהס זקוקה, ותמך יכודו על המחזיר"ק (כלל ס"ח) שכתב באשה שזינתה דסברה לחין איכור בדבר, דמ"מ אכורה לבעלה דקרא דומעלה בו מעל היינו דמ"מ מעלה באישה, מבוחר דכלא' היהס מותרת, וס"ל למעכ"ת דמוכה מזה באומרת מותר ל"ש לומר דכ"ל למידק, ואמרינן לגבי מאי הוי לפ למעבד:

זה אינו, הא', הא קי"ל כרבה במכות (דף ע"ג) דאומר מותר קרוב למזיד, דכ"ל ללמוד, ח"כ מ"ל לומר דעדיף זה מנמנמאחא איילוניות דאמרינן דהוי ליה להמתוני, ומעכ"ת כתב לדייק מדברי רש"י מכות שם דדוקא במזנות מפורשות אמרינן הכי:

לענין חין זה כוונת רש"י חלה דר"ל דאומר מותר דקין שייך דכ"ל ללמוד, משא"כ באימולך דאברהם אמר אחותי הו' מש"ס הסביר רש"י דכ"ל ללמוד דרך ארץ וכדמפרש ואזיל, אככמאי שבה לעיר וכו' ובתוס' מכות (דף ז' ע"ב ד"ה פרע לאומר מותר) מבוחר דס"ל דהלב ושבת דמו לגלות, חלה דחלקו דבגלות הוא דממעטין מדכהיב חרי זמני בשגגה, הב' דבהיהל דלכס מלכות אחרת וכן בגט קרה דאמרינן דכ"ל למקרינן, לא מלינו דאס לא ידעה דקין דשנוי מלכות וגט קרה דפסול בגט דיסה דקין דל"ת, ידחק לחלק דזכו ידוע לנשים שיש הרבה פרטים צדיני בגט והיהס לריכה לחקור אלא חכס דבהכשר הגט, אבל בנידון שלפנינו דסבורה דיש לה בנים שפוערין אורה יש מקום לטעות ביותר, ולא ידעה שיש בזה חקירת חכס, כג' דאס כן דברי המחזיר"ק כתיי אהדדי, דכללל פ"ד מבוחר להדיא דסבירה ליה למחזיר"ק דהני שנוייו דכ"ל להמתוני כולכו דחיקא חלה דלמסקנא לא אמרינן כלל מאי כ"ל למעבד, וח"כ ממילא גס באומרת מותר הכי הוא:

והנרענין בכוונת המחזיר"ק מלבד מה די"ל דכלל קס"ח בא ללמד דאפילו היכורה דאורייתא היכה, כיון דמעלה באישה, י"ל ג"כ דס"ל למחזיר"ק דקנסא דחז"ל היה רק במוזר דשכיח היינו דרך נשואין. אבל בב' עדים דמת בעלה וזינתה כיון

אשתו וקידש אחרת. והעפ"כ אסורה על גיסו, וע"כ משום דהוי כזינתה
במזיד, א"כ מ"ל להמליח פלוגתא חדשה דר"י. פליגי על יסוד זה דהוי
כזינתה. הא ו"ל דר"י הוסיף להפילו גע ריבנה מחשש שיאמרו מתה
אשתו וקידש אחרת, וממילא אשתו אסורה, אבל עדיין יש
לומר דסבירא ליה האיסור ג"כ משום דהוי כזינתה. ואף יבמה
אסורה ו"ע:

סימן רז

לכבוד ידידי הרב רבי שמחה נ"י דיין מצווין בק"ק קעמפנא

מה ששערס כבודו לדון על הגביות שמעמידים אותן בעור קיבת
כשירה, ויש בחלב הרבה פעמים ס' נגד עור הקיבה, והאריך
כבודו נ"י בחכמה ונדעת:

במתני' חולין (דף קע"ז) המעמיד בעור קיבת כשירה אם יש
בה ב"ט. אסורה. הרי דבליכא כ"ע מותר. ומה ללא

אסור מדין מעמיד. ה"ר מ"ג"ש נהן טעם דמעמיד בחיסור הוא
ללא בטל. אבל לשוויה בב"ח ע"י מעמיד לא. והכי פסקין בש"ע
י"ד (סי' פ"ז סי"ח) אבל נהי דליכא חיסור מדין מעמיד הא מ"מ
כיון דבמזון נותנים בתוכו העור. הוי בכלל חין מצטלין חיסור לכתחילה,
דאף דיעבד אסור להמבעל ולמי שבעלו בשבילו, ומבואר בחשבות הריב"ש
(סי' תל"ח) דאם ציטל על הסתם למי שיראה לקנות. הרי הוא כמי
שנעשה בשבילם ביחוד ואסור לכולם, עיי"ש, והיינו דלא כדעת
הרש"ל. [אב"ה הובא בע"ז פס סק"י]. וסייגו ממש כ"ד. דעושים
הגביות בדרך זה למכרם, ואף לדעת הרש"ל מ"מ המוכרים במה
שנותנים לתוכו עור הקיבה, עבדו על חיסור דחין מצטלין חיסור
לכתחילה, וסי' מהרא"י למחית בידם ולהפריש מהאיסור:

אמנם לאשר חקרתי ופוגד לי שנתפשט כן בכל המדינות ובשאר
מדינות הידועות לנו מכמה וכמה שנים. ואין פולה פה ומלפף,
ורחוק לומר שגדולי המורים לא נודע להם מזה. לה שמתאי את לבי למלאך
דרך היתר.

הנה י"ל דבב"ח ביש ס' לכו מדין ציטול הוא, כיון דכל אחד
בפ"ע מותר, והאיסור הוא ע"י הצורך יחד לא שייך ענין
ציטול. כמ"ש תוס' נדה (דף ס"ח ע"ב) ד"ה בגד שאבד בו כלאים
לא ימכרנה לכרי ור"ח וליבעל ברובא, וי"ל דל"ש ציטול ברוב הלא
כשהאיסור מעורב. בהיתר, אבל כלאים ששניהם היתר והאסורים ע"י
הערובות כך אסור המרובה כמו המועט, עכ"ל. וכתב הרא"ש עלה,
ולא דמי לבב"ח שאסר ג"כ ע"י הערובות ואפ"ה אינו אסור בשאינו
כ"ע, שאני הסם, דדרך ציטול אסרה תורה, ולא מקרי בב"ח בלא
נתינת טעם. עכ"ל. [אב"ה הובא בע"ז וס"ך רס"ו רל"ע] הרי דלאו
מדין ציטול אתיין עלה, הלא דהאיסור אינו מתחיל הלא בדרך נתינת
טעם זה בזה ע"י ציטול ובליכא יעט מעולם לא נעשה בב"ח ולא חל
האיסור כלל:

ואף דמ"מ מדרבנן גם זקן. צלוק דליכא כ"ע אסור משום בב"ח.
א"כ מה דמותר בששים ע"כ משום ציטול. ויקשה הא כיון
דסתערובות הוא האיסור לא שייך ציטול. ל"ל דמ"מ חז"ל לא התמרו
רק בליכא ס' אף דליכא טעם צלוק מ"מ ראוי ליתן טעם אם ישאלו
אבל בס' דחין ראוי לטעם אוקמוהו דחין תורה דחין בס' בב"ח עלה,
[אב"ה שנתתי מאל"ו נ"י להקשות על דברי הרא"ש ה"ל, דהתינת
לרבא בחולין (דף ק"ה ע"ח) דידעינן בבב"ח אטעמיה קפיד קרה
כיון דדרך ציטול אסרה תורה, אבל לאצבי דאמר הסם ללמוד טעם
כעיקר דאורייתא דילפינן מבב"ח, ומאי ראייה, אימא דבעלמא בעלי
ברוב אע"ג דאיכא טעמא, ורק בבב"ח דלא שייך ענין ציטול לא מהני
רוב, הלא דבחינו כ"ע לאו שם בב"ח עלה, כדך אמרה תורה, דבב"ח
ע"י פעם הוי בב"ח, וע"כ לאצבי ס"ל דבב"ח ג"כ מדין ציטול אתיין
עלה, ויקשה לדידים קשיות נאום' ה"ל דבכלאים ליבעל ברובא,
ואיכו מוסיב ואיכו מפרק דהא לכאורה קשה על קשיית הסום' ה"ל,
הא אמרינן שם בגד שאבד בו כלאים לזבטו ומותר. וה"כ י"ל דמ"ש
לא בעל דאיכא לברורי ע"י לביעה, וי"ל דקושיותא אחא דאמר רבא
שם מ"ל לבבא הא דמתינין חלבינו. בהא יקשה הא מ"מ אחר הלביעה
נהי דלא סמיקין על כך, דשמא נשאר בו פסתן מ"מ ליבעל ברובא,
דהא

בכלל קס"ח דאפי' בסבורה דמותר מקרי מעל באישה] ולחלק בין
הענינים דאמרה מותר, דבעובדא דהרשב"א דהיה לפנינו מעשה
קידושין ראויים לה שלא הסמוך על דעהו בדיון, וכן בששים שזינו,
כיון דזנות ענין זנות ובדילי כשרים מיניה, היה ראוי לה לאסוקי
דדעהו ולחקור אלל חכם. משא"כ כנ"ד דהיה היתר פשוט אללה
כציעותא בכתחיל ואין לה מקום ספק לדיוק, קשה עלי מאד, והיה
דסי' ל"ט ביר"ד צאומר מותר ללא קנסוה, היינו דהוי כצוגג, אבל
מ"מ לא מוכח דעדיף מצוגג, דיש לומר דמ"מ שייך בזה דהיה לה
לדיוק, וכמו במלאת איילוניות, וכיון דלדברי המהר"ק דבלא"ה
נראה דס"ל למסקנא לא אמרינן מאי הו"ל למעבד, בכל ענין אסורה
על השני, ולהרשב"א נראה ג"כ דרק על ידי התרת חכם היקל, אם
כן מ"ל לדון מעלמנו בלא הוראת חכם:

ובמ"ש מע"כ נ"י להוכיח דהא כנ"ד חלו היה שייכות קרבן היתה
פטורה, דהוי טעה בדבר מלוא כהיה דפסחים,
יבמהו בעל קנאה, א"כ עדיף מהיהו דהוחלפו דחייבת קרבן
ואפ"ה מותרת.

אין זה ראוי, דלא תליא זה בזה, דהרי חזין במה דלחו ציבנות,
ד"ל דבנשאה עפ"י ב' עדים ל"ת, דאמרינן מאי הו"ל
למיטבד, ושאיני איילוניות דהו"ל להמתוני, והא באיילוניות בודאי
אינה חייבת קרבן, כיון דמ"מ מותרת דמתינין הרובה, וכמו
שכתב בחשבות פנים מאירות (ח"ב סימן מ"ח) דלכול ומלא עריפה
אינו אריך כפרס דלואס הוא. ואלו בשני עדים שמה בעלה חייבת
בקרבן, ואפילו הכי קנסו יותר באיילוניות:

ואולם אעפ"כ לאשר בלא"ה הס"ג וסוייעתו מחירים בים לה בניס,
ואף דכתבתי במכתבי העבר, דבזה לא אמרינן כדאי הכך
לסמוך עליהם בשעת הדחק כיון דהאסורים מייירו בשעת הדחק לאסור
ביש לה בניס, מ"מ י"ל דהיינו לגבי דחק זו להוליאם מצעלה, אבל
כנ"ד דלפי מכתב מע"כ יש ביחוד ענין דחק וכמעט חשם סכנת נפשות
לכול, י"ל דהאסורים לא אסרו במפורש כה"ג, ד"ל דרק בעלמא
ביש לה בניס דליכא דחק כ"כ דליכא לעו על בניס כמ"ש במכתבי
הראשון אבל במקום דחק כמו נידון דידן לא דברו. ויש לומר כהאי
גוונא כדאי הכה"ג ובייעתו לסמוך במילי דרבנן בשעת הדחק,
ועם כל זה ראוי שיהיה היתר על ידי ב"ד של ג' וימחול מע"כ נ"י
ללרף עמו חז"ק רבנים גדולים מנאוגי זמנינו שיסכימו עמו להיתר
במקום דחק גדול:

ובמ"ש מע"כ נ"י על דברי, דרש"י יבמות (דף מ"ט) כתב רק
לאצבי אבל הברייתא אינה סותרת כך, וכל הפוסקים
ס"ל בהבדלתא:

במהב"ת אינו כן, דלשיטת רש"י כיון דאצבי פליג אברייתא
פשיטא דק"י"ל כדברי אמורה דפליג אברייתא ודחה
מהלכה, וגם מהית נימא דאמורה פליג אברייתא בענין הסברה
אם הולד ממזר, א"ו בהיפוך דהברייתא ס"ל דקדושין תופסין ביבמה
לצוק, מש"ה ס"ל דהולד כשר, ובהו יש כה להאמוראים לחלוק,
דיש לרב חנא דמסייע ממנהי' דקדושין לאחד שיתלוק לך יבמך במסקנת
סוגיא דיבמות (דף ל"ב) דרע"ק ס"ל דאדם מקנה דבר שלב"ל, א"כ
מהני זו דלא כרע"ק, ואפ"כ ס"ל דחין קדושין תופסין מדמחשיב
ליה לדבר שלב"ל, ושמואל מספקא ליה אם הלכה כברייתא או
כמהני' ס"ל, או דמספקא ליה אם גס מהני' מלי סבר דקדושין
תופסין והיהו דקדושין אחיה כרע"ק דכלל ח"ל חין ק"ת, אבל שיהיה
אצבי חולק בזה על הברייתא אם אפילו הוכח דחין קדושין תופסין
ס"ל להברייתא דהולד כשר, ואיכו סבר דממזר, וזה בודאי אינו,
ומפורש כן להדיא ברש"י יבמות (דף מ"ט) דהברייתא סברה קדושין
תופסין, וה"כ לדידן הולד ספק ממזר, ונכונים דברי ידיו.

בשורי המכתב

ובההיא ענינה תמוה לי ביבמות (דף ל"ה ע"ב) דלמא אדר'
חמי קאמר. ותמוה לי, הא מ"מ בין דח"ק ס"ל דע"ה
דפוסל הניכו ואשהו שריא ע"כ ס"ל דלא בעי' נע, ול"ה שיאמרו דמהה
יב

דהא ח"א לברר יותר מזה, וכוונתו לתירוץ, כיון דהתערבות הוא האיסור לה שייך ביטול. וזהו באמת לרובא לשיטתיה, אבל חז"י יסבור באמת, דאף כה"ג שייך ביטול, ומתני' לבגד שאבד בו כלאים, טעם משום דאיכא לברורי ע"י לביעה].

וכיון שכן לכאורה לא שייך בב"ח בכלל דאין מצטלן היסור, דהא לא מדין ביטול הוא, הלא דשלא בדרך נתינת טעם מעיקרה לאו שם בב"ח ע"כ, ויב' הדין לכאורה דשרי לערב בשר בחלב בס', ואם כי באמת מכתומת כל הפוסקים לא משמע כן. ועיין בהגהת ש"ע (סי' ל"ט) כזית חלב שנפל למים ונחבטל בס', והח"כ נפל לקדירה של בשר דמוחר, ובש"כ בס' (סי' כ"ב) דבש"ח כהב דאפילו לכתחילה מותר ליתן המים לבשר, כיון דכבר נחבטל החלב. משמע דלכתחילה אסור לערב החלב במים לבטל ליתן לתוך בשר. וה"כ מכ"ט דאסור לערב בב"ח ביש"ס, וע"כ כיון דבשאר היסורים אסור לערב אסרו גם בב"ח דמחזי כמבטל היסור, ובדרך לא פלוג, מכל מקום מנין לנו לזכות זאת מדעתיהו. בלי ראי' מהש"ס, כיון דמסבירה אינו בכלל ביטול היסור לכתחילה:

ורשימת הר"ף בהסיו דאמרין דפה שאפאה עם הללי דאסור לאכלה בכוחה. דאף דקו"ל דריחא לאו מלחא מ"מ משהו הוי, וכיון דהוי דבר שיל"מ דאפשר לאכלו בלא כותה אסור, וביאר הר"ן בארוכה דאף דבר שיל"מ בטל באינו מינו, מ"מ איכא דהוי היסור בהיחר. ממש, וזה מקרי מין במינו. אף דהעלם אינו שיה לרבין דר"י עי"ש בארוכה, [ובמק"א כתבתי לתמוה ממתני' דכלאים, אמר רחלים שטרפן בלמר גמלים מותר לערב בו פשתן, דאמר רחלים בטל בלמר גמלים, והא הוי דבר שיל"מ דאפשר בלי עירוב פשתן, והארכתי בזה בעז"י], מנינו יסוד לדון זה כיון דאפילו בנתערב משהו בשר בפה אסור לערבו בכוחה, מכ"ט בב"ח ממש דאסור לכתחילה ע"י ס', אבל לאיך שיעות ודנדראת דלכתח"א כותייתו מדברי הח"ח הנ"ל, דהחלב שנתערב ובעל במים דמוחר ליתן לבשר, ואף דקו"ל. (בסיו' ק"ח) דפה שאפאה עם הללי אסור לאכלו בכוחה, ל"ל דלאו מטעמא הנ"ל, הלא מאידך טעמא דכהב הר"ף דלכתחילה אמרינן דריחא מלחא היא, [ומזה יפלא על דברי הש"כ בסיו' ל"ט הנ"ל, דאחר שהביא דברי הח"ח דאפילו לכתחילה מותר ליתן המים לבשר, כהב ואין להקשות הגוף הדין פשיעה. דהא כל היסורים בטולים בס', הא לדעת הר"ף הנ"ל אסור מדין ישל"מ ולא הוי מלחא דפשיעה להחירו, ואי דקושיה הש"כ לאו על הח"ח רק על לישנא דהג"ה דנקט הדין, כנפל ממים לקדירה של בשר דמוחר הא זהו הוי מלחא דפשיעה, הא בזה לא הועיל הש"כ בחירונו דס"ד דהיחר בהיחר לא בטל, דמה בכך דלא נחבטל תחילה החלב במים, הא מ"מ אחר שנפלו המים לבשר מחבטל טעם החלב כאלו נפל החלב לקדירה של בשר ומים, ומת"ה יגרע בזה דנפל תחילה החלב במים, הא אף דלא הוי ביטול מ"מ המים לא כ"כ. דהכל היחר הוא, ואחר שנפלו לבשר חל הביטול, ומט"ט קשה לי דדנינה דהרמ"א דנקט בנפל לבשר, בזה למאי רריך שהיה במים ס' נגד החלב, הא אף דלא היה במים ס' כשנפל לבשר מאטרף הבשר למים, ואם בין הכל ס' מותר, ובסברה דלשון הרמ"א נפל לבשר לאו דוקא, והכוונה באמת דמוחר לערב בבשר כמ"ש בח"ח, ומש"ה בעי' ס' במים בכדי להחיר לערב לבשר ודברי הש"כ תמוהים], אין לנו ראי' לאסור לערב תחילה בשר בחלב בס'.

ומסוגיא דחולין (דף ל"ז) קדירה של בשר לא יבטלו בה חלב, ואם בישל בנ"ט, הרי לכתחילה אסור, אין ראי' דהא מפרשין ההם דבנ"ט היינו ע"י עשימה קפילה, ומיירי בליכא ס' אס כן מה"ט אסור לבטל, דשמא באמת יאיב טעמא ועבר על היסור ביטול בב"ח:

ואדרבא בזה מרווח ליישב קושיית חוב' דלמאי לא פרכין עליה דהסיו ממתני' דירך, וטפת חלב מאן טעים ליה, ולפי הנ"ל יש לוונר דבאמת מפרשין האי בנ"ט היינו בס', אבל כה"כ לא מייירי בס' דלמאי אסור לבטל לכתחילה, אע"כ דבנ"ט היינו ע"י עשימה, ולהכי פרכין מאן טעים לה:

ואדאיתאן עליה ניהא דאסור לערב בשר בחלב בס', דהא מ"מ הבשר מקבל טעם מהחלב והוי בב"ח וטובר

עלה משום ביטול בב"ח, וכיותר דאף לכבוש בשר בחלב מעל"ע בס' בכדי לשחות החלב אסור, דהא מבוחר בסוגיא דחולין (דף ק"ח) בזה דפרכין מכיזה בשר שנפל ליורה חלב אמאי מותר חלב נבילה היא, היינו דהחלב הנקנס לבשר מופרד משאר החלב שחולט ליה, ומקבלה טעם מבשר ונאסר, וכשיולא הוי מין במינו, ללא בטל לרב, אס כן ממילא לדין דמב"מ בטל, מכל מקום זהו הוי כמו ביטול שאר היסורים בזה והוי ביטול חלב שנאסר בחלב הכיחר וזהו שייך ג"כ בדרך כביעה, וממילא הוא בכלל אין מצטלן היסור. **ובב"מ** עולים יפה דבריו הנ"ל בישוב קושיית חוב' (דף ק"ח) הנ"ל דל"ל דגם בס' אסור לבטל לכתחילה, דתחילה נקנס חלב בדופן קדירה ונאסר מהבלוט בשר בבו, וכשיולא ח"כ ומתערב בחלב הכיחר הוי בכלל אין מצטלן, דזה אינו, דהא באמת קשה מאי מהני ההם עשימה קפילה ניהא דתחילה נקנס מעט חלב בקדירה ונעשה נבילה, וכשחוזר ויולא הוי מין במינו, דל"ט ביה טעימא, ולבעי' ס' דוקא. וע"כ כמ"ס המרדכי ס"פ ג"ה בשם הראב"ן, דהרובט שנבלע בדופן קדירה [כיון שאינו נבלע באוכל] לא הוי כמופרד משאר החלב, והנבלע בדופן הקדירה ומה שחולט לה הוי הכל אחד ולא נאסרה, ועי' בהס"ד (סי' קפ"ג) ח"כ ממילא לית ביה משום אין מצטלן, דהא אין כאן תערובות חלב היסור כלל:

וגם לית ביה היסור, לדון דהבלוט בשר שבקדירה מקבלה טעם מהחלב ונאסר, ועבר על הבליעת בשר משום ביטול בב"ח, כהב לא מבטיח לשיטת הרמב"ן בר"ן חולין (דף רל"ח) בהסיו דגנים שעלו בקערה של בשר דמוחר לאכלם בכוחה. דהוי נ"ט בנ"ט היינו דטעם הב' דהיינו הדגים ח"י ליתן טעם בכוחה דהוי טעם השלישי דקלוט. ואף דטעם החלב שבכוחה נבלע בדגים ואסרתן, והטעם שאין בשר שבדגים אסור עד שיערב עם החלב ויתנו טעם זה בזה עי"ש. מבוחר דס"ל לרמב"ן דאיסור דבב"ח לא הוי עד שניטס יתנו טעם זה בזה, וכיון דאין הבשר שבדגים מותן טעם לחלב אף דחלב נוהן טעם לבשר שבדג' לא הוי בב"ח, ולכאורה קשה דבכזית בשר שנפל ליורה חלב דחלב מותר והבשר אסור, הא ליון דאין הבשר נוהן טעם גם הבשר לא ליחסר. אמנם באמת לא קשה מידי, דהבשר עם החלב שנקנס בתוכו דמופרד מן שאר החלב הבשר והחלב שהוא נותנים טעם זה לזה והוי בב"ח, ח"כ זהו בבשר עלמו. אבל בהסיו דקדירה ל"ט כן, דאף דהחלב נקנס לדופן הקדירה אינו נפרד משאר החלב ואינו מקבלה טעם מהבשר ולא נאסרה ובנ"ל ח"כ ממילא גם הבלוט בשר שבקדירה מן החלב, כיון דאין שניהם נותנים טעם זה לזה, אס כן לא. עבר על הבלוע בשר משום ביטול בב"ח, דהא לא נעשה כלל בב"ח.

אדא אף כפי מה שנתראה משאר הפוסקים דני"ט בב"ח דהחירא היינו דהטעם הב' דקלוט ח"י לחול עליו שם היסור, עי' בחוב' זכחים (דף ל"ז ע"א) דשלמי' שנחבטלו האידרא בקדירה שבטלו בה שלמים אהמול לא מתסרי בליה משום נותר דהוי ל"ט בב"ט דהחירא, הרי אף דותר הוא גוף היסור מ"מ מותר, וכן בבטלו קודם פסה בקדירות חמץ נקטו הפוסקי' דהוי נ"ט בב"ט, הלא דהרשב"א כתב דחמץ שמו עליו ומקרי דאיסורא, נשמע דנותן טעם בר נותן טעם בעלמותו לא חל עליו שם היסור, ואם כן מהאי טעמא לא נאסר הבשר שבדגים מהחלב שבכוחה, ואין הכרח ליסודו דהרמב"ן דבב"ח לא הוי אלא כששניהם נותנים טעם זה לזה, מ"מ י"ל דלא שייך היסור ביטול בב"ח על בלוע שבקדירה, ואם כן ביש"ס בחלב היסור הדין דמוחר לבטל בה לכתחילה, וע"כ בנותן טעם היינו ע"י עשימה, ושפיר פרכין מאן טעים לה, ובנ"ל:

ננקיב מדבריו דהוי' היחר לבטל חלב לכתחילה בקדירה שבלוע מכיזה בשר אס י"ט ס' בחלב ואף ח"י ניהא דגם על הבלוט הבשר שבקדירה שנאסר מהחלב יש בו משום ביטול בב"ח, מ"מ עכ"פ הוי הדין דמוחר לכבוש חלב מעל"ע בקדירה שבלוע בו כזית בשר ויש ס' בחלב, וחולט מ"מ לדונה לא משמע כן. דהרי בח"ה שבש"כ (סי' ל"ט) הנ"ל דמשמע דאסור לבטל לכתחילה חלב בס' במים לבטלו עם הבשר מוכח דגם זה בכלל אין מצטלן וכן בש"כ (סי' ל"ט ס"ק ב') ונראה דמ"מ אין לערות הסבטל דרך אוחו מקום בקדירה, דאין לבטל היסור לכתחילה. ואפילו בקדירה חדשה וכו' הרי

לחלק בין לח ליבש, מסת' לומר דרבנן פליגי על יכוד זה לחלק בין לח ליבש :

תו כחב מעכ'ת נ' עפ"י יסודו ה"ל ליישב בהס'ה דשבת (דף כ"ט) לר"י דמסיקים בכלים, והיינו דה' באמת קשה דה' ע"כ הו"א דמסיקים בכלים לא מיירי שזכר מעורב בעלים, דא"כ גם בשבדי כלים לשחרי. אע"כ דהוא מערב אותם בעלים וסרי בדינה דרב מחנה מותר רק במעורב ולסוסיף לבטל וסמג"א (רסו' תק"ו) כחב לתרץ כיון שהכלי עדיין היתר אלא שאחר שיתחיל לשרוף יהיה איסור אין בזה מבטל איסור, אמנם קשה ה' הכלי לא נחטט דהו"א היתר בהיתר, לזה ל"ל דשינויא דהש"ס דעבוד כדר"מ היינו לר"י לשיטתיה דמין במינו ביבש בטל ברוב [זה שפת יתר דבלא"ה לר"י לשיטתיה לא תליא כלל בהיתר אלא בעלם, והכלי והעלים הם ב' מינים] אבל לדין דהיתר בהיתר גם ביבש לא בטל מוכח דיש תירוץ אחר על קושיית הגמ' עכ"ד :

ירידי אף כי דבריו דברי הטל, מ"מ לא יתכנו בעיני, דממנ"פ אס יש תירוץ אחר בלא תיקונו דר"מ, מ"ל להגמרא דלר"י תריך לעשות כדר"מ דלמא גם לר"י ליתא להך קושיא, גם היסוד לדידן לא מהכי לעשות כדר"מ, דה' היתר בהיתר לא בטל אינו, דה' גם כדר"מ כיון דתחילה אינו מעורב ברוב עלים דהיתרא לא ה' ביטול כלל, ומ"מ כיון דמעורב מהכי לסחור להוסיף ולבטל ה"כ הכא מה בכך דהיתר בהיתר לא בטל, מ"מ לא הו"א בעיניה ובשיטתיה הכל לשרוף דאז יחול הביטול כבר הוא מעורב על כל פנים ומותר להוסיף, ומכל שכן אס כבר מעורב ברוב דמותר הביטול לכתחילה :

סימן רמ

זבחה שכתב ר"מ ליישב קושייתו על סר"ף ממתני' דלמך רחלים ולמך גמלים, ד"ל בטעמא דסר"ף הכי, דהיסוד דדבר שיל"מ לא בטל, היינו כיון דלחד מ"ד דהיינו לר"י מין במינו לא בטל החמירו בזה לדין דבדבר שיל"מ, ובבבליה שנתערב אף דגם לר"י בטל דהו"א יבש ביבש, מ"מ לחד מ"ד לא בטל מטעם דבר שבמנין מש"ה מחמירין כן בדבר שיל"מ, וכן בקה"א דפח שאפאה עם בשר כיון דחד תנא ס"ל דיתא מלתא מחמירין כן בדבר שיל"מ, משא"כ בכלאים דלכ"ע בטל דהוא בעלם מין בשאינו מינו, [במחילה מכבודו הא הו"א מ"מ בעלם למד דקו"ל כרבה דלזליקין בחר עמא, והו"א כמו חלה דחמורה וחלה דשכרא, אבל ה' לו לירידי לומר דכיון דהו"א יבש ביבש גם לר"י בטל], בזה לא החמירו ביש לו מחמירין עד כהן דבריו.

ירידי נ"י בותר דרך לעלמו כוונת סר"ף אבל אינו מעלה ארוכה לקושייתו על סר"ף כוונת סר"ף ובאמת כהבתי בזה בארוכה [אז"ה אפשר כוונתו על תשובה דלעיל הו"א קפ"ע] לטעות ק"ח מדרך סר"ף והנקוט כאן בקצרה והיינו בזה כסר"ף דהיתר בהיתר ממש מדין מין במינו הוא, אבל בגולדה ביו"ט דהיום אין לו היתר, באמת לאו מדין מב"מ אחינן עלה אלא מטעם דעד שהאכלנו בהיתר, וממילא זה הו"א רק במין במינו כמו דאמר' לדין דל"ש בזה עד שהאכלנו דנקרא על שם דאינו מינו, וכן היכא דלדבר זה לא נאסר מעולם לא אמר' ב' עד שהאכלנו באיסור, דרוגה לאכלו בדרך זה. ה"ל להרי"ף דכל שאין לו היתר עתה רק למחר הו"א להרי"ף כמו לשאר פוסקים, אלא ביש לו היתר עתה זהו שחידש סר"ף דמדן מין במינו אחינן עלה, ואף באינו מינו בעלם ואף היכא דלזה לא נאסר מעולם, ולפ"ז י"ל הא דאמר' בבבליה שנתערב בדבר שיל"מ לא בטל אף דהו"א יבש ביבש, דה' הכא אחינן עלה מדין עד שהאכלנו באיסור, אבל היכא דאחינן עלה מדין מין במינו, באמת ביבש בטל, וכיון שכן ניהא הו"א דכלאים דהתם אף דהו"א היתר מיר, מ"מ לאו מדין מב"מ אחינן עלה, דהו"א יבש ביבש, ונשאר רק הסברא דעד שהאכלנו, בזה כיון דבלא פסקן לא נאסר מעולם לא אמר' ב' עד שהאכלנו דרוגה לילך לחברו בפסקו, והוא נכון בעוה"ז, אבל עכ"ל להר"ן דלא דרך בדרך זה נשאר התמיח :

עקיבא

כבוד

סרי דאסור לערב בשר עם עופת חלב שבקדורה, דמקרי ג"כ בכלל אין מצטלן ועדיין ל"ע :

והנה כנ"ד עכ"פ יש צו דין ביטול איסור לכתחילה דתחילה נכנס מעט חלב בעור הקיבס דמופרד משאר החלב ונאסר, וכשנולא כו"י ביטול חלב שנאסר בחלב היתר. ויש צו משום אין מצטלן איסור, וה' דהמעמיד בעור קיבס כשירה בל"ע ואינו אסור משום מעמיד. דנימא דתחילה נכנס מעט חלב בעור הקיבס. ונעשה העור הקיבס כבילה והו"א מעמיד בדבר איסור, ל"ל באמת כמ"ש הש"כ (סימן פ"ב סיק ל') כיון דלא כו"י רק בב"ה דרבנן לא חשבינן ליה כנופו של איסור ממש לענין מעמיד. ובאמת ראיית הש"כ הלשון דיש לומר דרק הכא מותר, דיש בזה סניף הסבורים דגם ללול הו"א כפירשא. ולדבריהו רח"ס ברורה להס"כ מדינה דמעמיד בעור קיבס כשירה.

אמנם כנ"ד כח דהיתרא עדיף, כיון דמייבשים העור תחילה עד שנעשה כעץ. ליכא איסור בב"ח כלל. כמ"ש הרמ"א (ססו' פ"ז) ואף דהש"כ שם (ס"ק ל"ג) כחב נדרשא דלכתחילה אין לעשות כן, היינו דלכתחילה חייבין דלמא לא נתיבש לגמרי, משא"כ כנ"ד דאיכא כ' וליכא איסור רק מדין אין מצטלן איסור לכתחילה. דמי למ"ש הש"כ (סו' ל"ב סק"ה וסו' קמ"ו) דאין בזה משום אין מצטלן. כיון דהו"א ספק אס מהערב איסור כלל, וגם אין כוונתו לבטל. **ורא** דמי לדינא דהל"ל שבמג"א (ססו' תמ"ז) דאסור ליתן חלב בהמס להוך ין לתקן מראיתו. דשמה יבוא לשחות עם בשר. דאף דאין כוונתו לביטול. מ"מ בזה שנתערב בחובו החלב, דהיתר שתיים עם הבשר רק מדין ביטול. והו"א בכלל ביטול איסור לכתחילה. אבל הכא מעורב רק בעור שתיבש ואינו רוצה לערב ביבש כעץ, לזה אף אס באמת נשאר צו מעט לחוחית בבשר, מ"מ על זה אין רגונו שיתערב. אלא דממילא הוא. וגם יש ספק שמה באמת אין לו לחוחית בשר כלל.

גם לפי מ"ש סודע ביסודה דטעמא דהש"כ ה"ל כיון דיכול לבא לידו איסור דאורייתא באס יבשל הח"כ ועבור מה"ה על הביטול ועל האכילה מש"ה מחמירין ללא נילף איסור מעומאה, משא"כ במקום דליכא חשש איסור דאורייתא ילפינן איסור מעומאה עיי"ש. ממילא כנ"ד דאיכא כ' דאף אס יתבטל לא יבא לידו איסור דאורייתא גמרינן איסור מעומאה ונותר אף לכתחילה, לזה נלענ"ד דאין לפקפק על סמנך שנהגו לסחור הנבינות האלו, כנלענ"ד בעוה"ז. ידירו

עקיבא במו"ה הרב רבי משה זצלה"ה

סימן רה

שנות' להרב הג"ל

מיש ידיו הרב נ"י ליישב על מה שמקשים לעטמא דהר"ן בזה"י כשיט' סר"ף בזה. דדבר שיל"מ לא בטל היינו דרבנן דר"י ס"ל בהס'ה דדס הכר, דעולים אין מצטלן היינו כיון דהרואויהו סתירא מקרי מין במינו ובבבליה שגולדה ביו"ט כיון דלא הו"א היתר בהיתר ממש תריך שיכיה מב"מ גם בעלם. התיך החמירין בריש בילס דה' דנתערבה בחלף אכורות דהו"א דבר שיל"מ. ה' יבש ביבש בטל לר"י במין במינו. דזהו דוקא לר"י דס"ל דכ"מ מב"מ בעלם לא בטל. ואל"כ קשה קושיית חוס' התיך תרומה בטל. בא' ומאה, וע"כ אליבא דרובא לחלק בין לח ליבש, אבל לדין דסבירה נן דמין במינו לא תליא בעלם, אלא דהיתר בהיתר משי ליה למין במינו, ממילא ליכא רח"ס לחלק בין לח ליבש עד כהן דבריו.

רענ"ד התינה אס הו"א מפורש בקרא דתרומה בטל במינו הו"א שייך לומר דר"י כוכיה מהקרא לחלק בין לח ליבש משא"כ לרבנן, אבל באמת ליכא קרא לביטול תרומה, דה' דרשב דה' מקדשו ממנו אסמכתא הו"א, ואס כן יקשה על ר"י מ"ל החילוק בין לח ליבש, דלמא באמת תרומה לא בטל במינו. וע"כ דר"י ס"ל כן מסברא ודבריו חוס' רק דמוכח מתרומה, דר"י ס"ל דביבש ביבש בטל, אבל ר"י לא חמר כן משום הוכחה וכיון דר"י סבירה ל' מסברא

סימן רי

לכבוד מר החני הגאון אב"ד ור"מ דק"ק פראעשבורג הרב ר' משה נ"י

מ"ש כבודו שהקשה לו החכם אחד במ"ש הר"ש סוף כלים, למה גזרו מדרס בכלי זכויות חף דיש לו טהרה במקום, ח"כ ח"ך אמרינן בסוגיא דשבת (דף ע"ז ע"ה) שבדו בה רבנן היכרה ללה לשרוף עלה תרומה וקדשים הא בלא"ה כוי היכר במה דאינו מטמא מדרס, וכבוד חתני הגאון נ"י. כשיב לו דדברי הר"ש הם רק לפי שינויא דרב השו נכראה הוכו כצרו. ועמארוהו רק מדין כלי חרס, צום הין לו מדרס, ומה דהקשה הר"ש דהא יש לו טהרה במקום, היינו דכ"ל דגם לר"א יש לו טהרה במקום, דאין לך דבר שטמא מגבו ולא יכיה לו טהרה במקום, ע"י בהשגת הראש"ד, וגם למד הר"ש כן כיון דלשינויא קמא לכיון דשכר יש לו תקנה וכו' ממילא כיון דדימו למתכות יש לו טהרה במקום, סי"ג"כ לר"א ללה לפלגו דבינה לענין טהרה במקום, וח"כ י"ל דכל דברי הר"ש רק לשינויא דר"א, אבל ל"ק בחמת טמא מדרס, ול"ק סגרו' בהוספתא עמא מדרס, עכ"ד הקדושי'.

רענ"ד דחוק מאד, חדא, כיון דעדיין פליגי לדינא לענין עומאת מדרס דלמא פליגי ג"כ בהרהר במקום, דהא בהא תליא, גם לומר לכולסו יש לכו טהרה במקום, נהיה מוכרחים לומר דמה דאמרינן בהחילת הסוגיא דהכיה דאלו חוללים בכלים וכו' דמייירי דוקא בניקב וכעוף לחוכו חזר, דנדמה זה למסקנא, גם כיון דבפשוטו לר"א דיימו ח"ל להרס הדין דאין לו טהרה במקום אלא דבאנו לדון מכה ל"ק ובדרכך ללה יפלגו לדינא, יומר ראו לומר בהיפוך דגם לליק אין לו טהרה במקום, דמה בכך כיון דנשברו יש להן תקנה, היינו דיימו אותם גם כן למתכת לחומרא לעמא מגבו, אבל מכל מקום כיון דהחילת ברייתן מהול יש להן חומרא דכ"מ. דאין להם טהרה במקום [וזלת דיימא דהר"ש גורם אלא כיון דכי נשברו]. ומ"ש ה' י"ל בפשוטו לדברי הר"ש דוקא לשינויא קמא דלשינויא דר"א בודאי אין לו טהרה במקום דמני לביה, אלא דכ"ל להר"ש דל"ק נהי דיש להן ג"כ חומרא דכ"מ, מ"מ סיכא דנטמא מגבו דכעוממאם רק דנחנו לכן חומרא דמתכת כיון דהם נשברו וכו' צום יש להן טהרה במקום, דאין להפוס ב' חומרי בנושא אחד, [ובחמת לכך שינויא מהני' דאלו חוללים אפשר לאוקמי בנטמא מגבו] ולזה הקשה הר"ש כיון דנטמא מגבו יש להן טהרה במקום לעמא עומאת מדרס:

ובעיקר קושיית החכם הכ"ל י"ל דאין הסיכא לפרסם שהוא טמא רק מדרבנן, דזכו אינו מספיק דהא גם בטמאת דרבנן מלינו דשורפים, וכמ"ש תוס' דבנטמא מתוכו בחמת שורפים, אלא דהסיכא הוא דלא עשו דבריהם כעין דאורייתא, דח"כ ה' לטמא גם פשוטיהן וכיון דפשוטיהן טכור, ויראו ללה עשו דבריהם כשל תורה ממש, ידעו ללה שרפינ עליהם תרומה וקדשים, והנם במ"ש הר"ש דבמדרס כיון דטמא' דרבנן. ל"ג במדרס, הא דפרכין בסוגיא בפשיטות פשוטיהן לעמא, ונ"ל דדברבנן ל"ג, ל"ל דדוקא מדרס שהוא ענין עומאת אחרת לא גזרו ואמרו דלעמא' רק בשרץ ומת, אבל בעומאת דשרץ ומת עלמו לא שייך לחלק בהמנה הכלי אם הוא בית קיבול או לא, וכיון שכן י"ל דמשום דטהור במדרס לא כוי היכר מספיק, דמ"מ יאמרו דבטמאות שרץ ומת גזרו צום עומאת עשו דבריהם כשל תורה, דכל דתיקון כעין דאורייתא תיקון, ושרפים עליהו תרומה וקדשים, אלא דמשיקרא לא תקנו דבריהם בעומאת מדרס, אבל במה דתקנו בשרץ ומת תקנו כעין דאורייתא, לזה הצריכו להיכר ולומר דפשוטיהן טכורים, דמכה זה דחילקו בהקן עומאות מוכה דבהקן עלמן לא עשו דבריהן כשל תורה, וצום ידעו דאין שורפינ, ונכון, חותמו אוהבו אהבה נפש עקיבא

בשורי המכתב

ובהיה ענינא תמוהים לי דברי הר"ש (פ"ב מ"ב) דמכ"ל כלים במ"ש והא דאמרי' כפ"ק דשבת וכו' ולא אמרינן כיון דנקבו טהרו, ותמוה לי, הא כיון דחזיל בהר מעמיד, הו"ל כלי מתכה ולית צום כללה כיון בעיכר שעה אחת וכו', ואחרת צום

הים מרווח יותר דמוכה מדר"מ דחזיל בהר מעמיד, דהי מדין סתימה ומדין כלי חרס, הא כיון שעיכר שעה אחת וכו', וכן רלו תוספות לומר, אלא דדחו דהא ר"מ לשיעתיס דלה ס"ל כיון דטויר, אבל עכ"פ מאי קשיא להר"ש, דהא כיון דחזיל בהר מעמיד, הו"ל דין כלי מתכה ול"ע:

סימן ריא

בשולי אגרת שלום לבני חביבי צור לבני הרב רבי שלמה נ"י

אנ"י נבוכ כעת קלת ברוש מכות (דף ו"ו) רובע יליל במקיימי דבר הכחוש מדבר, ופירשו הרבם ממפרשים רש"י והתוס' בחד חירוק דהם הבעלי דבר ולאו שם עדים עליהו, וקשה לי הא חזינן בסנהדרין (דף ס"ז) אמר לשנים וכן עדיו מצינן לב"ד, מבוחר דהניסת אינו בכלל בע"ד, ושם עדות עליו, ח"כ ח"ך משכחת ניסת ע"י קרוב כדכתיב כי יסיק אחיך בן אמך כו', הא הניסת יפסול העדים מדין נמלא אחד מהן קרוב או פסול:

סימן ריב

בענין הנ"ל לחתן בני ידידי הרב רבי יהושע העשיל רוקח נ"י

תמור הגיעני מכתבו האהוב, מהענג אני מאד בדבריו, כעת שלחה לי מחותנתני מרת הענדיל חתי' שכתבת לווארשא ובידי לרוף מכתב, לזה אני נוחץ לעיין בדבריו ולהשיב במעט אמרים: מ"ש חתני נ"י על קושייתו במסית, דקרובו דניסת יליל, דיש לומר דהקרא מיידי בגונוי שלא ראה העדים שראים אותם, ולא יעטרף עמהם ברה"ס:

רענ"ד שזה לריך ראייה גדולה, כיון דלר"י לא לריך כוונת להשיב, י"ל דמה בכך דלא ידע מלירוף הראיה, מ"מ כיון דבאמת ראו כ"א פסול העדות:

תו כהז חתני בשם הנב"י דעמד בקושיית חוספות סנהדרין דנקטו קושייתם דיהמרו להייבו להבעל מאם כסף באלו ולא נקטו דלפטרם ממיסת באלו, ומתרג' חתני דהו"ל לכזים רק ח' מכן, תיתי לי שכן אמרתי הקושיא והתירוק זה מקרוב לחתני המופלגים ני [ומחמת רוב ערוכות ח"א לי לחפש בספרי האחרונים, ומהם הסבס נאבדו ממני רובא דרובא מהחדושים שהעליתי בעז"ה, כי הים עלי לעורח הכתיבה בחושבי שאין צום דבר חדש וכבר קדמוני] והוספתי דלפ"ו אפשר גם קושיית תוס' ליחא, דכיון דחיוצו דבעל על שראה להרוג אותה עפ"י עדים שקרים, י"ל דגם בהוס ח' מהם הני הוא, דחשב להרוג אותה בשקר ע"י העד שקר, דמבצעדו לא נתחייבה מיתה, ופרעו זה לפי שעה אין בידי לברר:

ומ"ש שבני חותנו הגאון מוהר"ש נ"י אומר דבהוס ח' כל העדות בעל. דכוי נמלא אחד מהם קרוב או פסול, לענ"ד אין זה ברור כיון דהוס ולא נלמדפו ברה"ס, ובג' עדים והוס ח' אפשר דהתקיים העדות בשאר, והולס לענ"ד דבנפשות דבעינן שיראו כ"א ועדות מיוחדת פסול, ואם כן מעידים שראו יחד העדות וכיון דאחד הוס השני העיד בשקר שראה עמו לחייב מיתה:

וזה מספיק גם כן על הקושיא דלפוסלם לעדות באלו, דבהוס האחד מהם גם כן השני פסול:

ומה דדקדקו תוס' גבי מאורסה הומ"ל דידיעי שידעו שיהא חזירה, וידעו דחבר ח"ל התראה, לא ידעתי למה לריך לאריכות בריבוי ידיעות, ולא נקטו בפשוטו דהעידו שזינתה ושהיה חזירה דמוכה דלחייב' מיתה העידו:

ומ"ש חתני דביסת אין מספיק תירולס ד"ל דלא ידעו דניסת ח"ל התראה, גם לחתנו עמדנו צום, אבל אין בכחינו להקשות ולדמות מסבגה מה דלא מלינו להדיא, דחוליי זה לכל ידוע כיון דבאמת אין צום פלוגתא, רק בחבר כיון דבאמת היכא פלוגתא י"ל דלא ידעו, וכעין זה כהז ר"ן פ"ק דקידושין גבי קידש חלי שפחה דכיון דהין מספקא לן ל"ש אדם יודע, וכל זה בניו לס"ד דתוס' אבל באמת נתקיימה, דלר"י ב"י דחבר ח"ל התראה יאמרו לפסול לעדות באלו, ונלעך לומר דמשכתת רק שבי' כבך פסול לעדות, ח"כ מה בקשו

בשביעי הלא לר"א כיון דנטמא ביום ח' למזירות עברה ליכא קרבן טומאה ופטמא לישנא דאיוו מביא אלא קרבן היינו שזבו קרבן על כל הטומאות כיון דלא יתא שעה הראוי לקרבן וכמ"ש חוס' והא באמת אין כאן חיוב קרבן על טומאות השניות .

ואחרי . העיון נלענ"ד דבאמת על נטמא בשביעי ליכא חיוב קרבן טומאה אבל כיון דכ"ל לר"א דנטמא ביום ח' לטברתו אינו סותר כמ"ש חוס' לעיל (דף ט"ז ע"ב סוף ד"ה מי סגד) שאחר שיטבר טומאתו ימנה כ"ט להשלים ליום ח' א"כ כשחזר ונטמא בז' מקרי נטמא ביום ב' למזירותו דהא באמת יום שני דהיינו יום השביעי דתחלה ללא נסתר ויום השביעי השני א"כ מתחייב קרבן וכו' מחויב ב' קרבנות הא' על טומאתו הראשונה דמיירי בפשוטו שנטמא ביום ב' למזירתו ועל טומאה דחזר ונטמא בשביעי וקמ"ל דאיוו מביא אלא קרבן ח' .

ולפ"ז ממילא נסתלקה קושייתו דהולרך למנקט וחזר ונטמא משום הכושא דבלאו דחזר ונטמא לא הי' מחוייב רק קרבן ח' ולא הי' חידוש לומר דאיוו מביא אלא קרבן ח' .

ואין סתירה לדבריו מדברי חוס' ד"ה מונה וכו' ח"כ נטמא בח' לא סותר אלא יום ח' [והוא ס"ס דהא לא סתר כלל ול"ל לא סתר יום ח'] וכו' ולדבריו הא שפיר י"ל דס"ל כר' דמונה מיום השביעי ובאמת על נטמא בח' ליכא חיוב קרבן אבל על חזר ונטמא בח' דהוי יום ב' למזירותו דהיינו יום הח' הראשון דעלה ליום ח' ולא נסתר ויום השמיני השניי' ומחוייב ב' קרבנות ח' על הטומאה הא' והא' על חזר ונטמא בח' אמנם יש לומר דלישנא דמביא קרבן על כל ח' ואחד משמע על כל הטומאות מחייב ג' קרבנות גם אמאי נקט חזר ונטמא בח' גם בחזר ונטמא בז' הכי הוא ובדלקמן . ודוק .

ובהיהיא ענינא קשה לי בחוס' (דף י"ט ע"ב דהא לא אמר ד"א וכו') ז"ע מג"ל למדרש הכי וכו' ולי העני תמייה על תמייהא הא הם בעלמו כתבו [בד"ה מהחיל ומונה מיד] דהמשמעות דמונה המנין מיום השמיני אלא דא"ל לומר כן דא"כ לא הי' מחוייב קרבן טומאה לר"א וה"כ מוכרחים לדחוק דמתחיל ומונה משמע מיום השביעי מזה הוכיח עולא דבמזיר עכור דנטמא אפילו יום ח' סותר ומביא קרבן .

גם י"ל בסגנון כזה עפ"י דברי חוב' בסוגיין (ד"ה ח"ל ר"פ לאביי וכו' עיי"ש) מבואר דחירולס בתרא סתרו דהא שביעי אינו שלם שלרך להזות ולטבול מקודם ונשאר ב' החירוליס הראשונים או דלא ידע מהברייתא או דשמיע ליה וקבעי על ר"א דמ"ט ס"ל דסני בב' ימים ולזה י"ל דעולא לא ס"ל לשינוייה דרבה דיפלו כתיב אלא דס"ל כקושיית ר"פ דמג"ל כן דלמא דמפקא רתין ונתחיל תלתא והוא ידע לבריייתא ויקשה על ר"א מג"ל דב' ימים מהני מזה הוכיח דבמזיר עכור שנטמא ליסא להך כללא דבעי' והימים הראשונים דאל"כ הולרך לג' ימים .

ואי דלמא באמת על הנטמא בשמיני ליכא קרבן כיון דנטמא ביום ב' למזירותו דהיינו ז' וח' דנטמא בח' הראשון ולא נסתרו כיון דנטמא בב' למזירותו ובחזר ונטמא בח' הוי יום ד' למזירותו דז"א, דכבר כתבנו דלישנא דמביא על כל טומאה וטומאה משמע דעל כל הטומאות מביא דהיינו ג' קרבנות גם למאי נקט וחזר ונטמא בשמיני הא חף בז' הכי הוא דהא על נטמא בשמיני ליכא קרבן טומאה כ"ל וה"כ ביום ז' הוי ג"כ טומאה חדשה כיון דאין משוכב בקרבן מלד טומאה זו ובחזר ונטמא בז' הוי יום ג' למזירותו דהיינו יום ז' וח' דנטמא בח' הם במנין שני ימים ובחזר ונטמא בז' הוי יום ג' וסותר ומביא קרבן .

באופן דעולא הוכיח לו דר"א כבר כן דלינא ומונה דר"א דריש מקרא כי טמא ראש גזרו ומדוקק בלשון הש"ס אמר רבא מ"ט דר"א ללכאורה הא בדר"א לא נזכר כן וכו"ל לומר מ"ט דעולא . **ורפי** כנ"ל יתח' דעל עולא ליכא קושיא מ"ט דהיה הוכיח לעלמו דר"א ס"ל כן ולריכיס רק ליתן טעם על ר"א דמג"ל זה , ודוק . ידירו ד"ש .

נקשו חוס' בסנהדרין דס"ל בהיהא ללאסרה על בעלה זו באנו דיאמרו דלפוסלו לעדות באנו ותירו' לא יספיק בשאר דברים בחילול שבת וכדומה ומה דנתרך בעלמא נתרן גם בזה במאורסה :

ומ"ש חתני כ"י להקשות דאס הניסוחין הן העדים הא ח"י להזימם דהוי ג"כ הכחשה , רגיל אני לומר בזה שהקשו בזה על הרמב"ם מפלוגי דבעני לאונסי וכן ממיפך והזמה , דסברת הרמב"ם כיון דלגבי כלום הוי הכחשה שאומרים עמנו הי' הלוה , וכו' כל כה בספק פסול , אין כה זו יכולים להזים כה אחרת וכאלו הוכחשו בפעם אחת בענין אחד וזהו שייך רק אס הם ב' ענינים שאומרים אחת והלוה הי' עמנו אבל אס הכחשה יולא מתוך ההזמה ל"ש כן .

סימן ריו

ומה שהקשה חתני יודיו כ"י דלתי בתני' דאין בין ספרים לתפילין ומזוזות , דתולין בס"ת ואין תולין בתפילין . **הר"ן** בתשובה סי' ז"ע כתב זה דרך פירוש בירושלמי תולין בספרים ואין תולין בתפילין ומזוזות , דזה דרך קושיא דלחשוב הא בתני' , וע"ז מתרך בירושלמי דבאמת אין תולין ביניהם עיי"ש .

תו תמה חתני כ"י על תירוך ראשון דתוספת מנחות (דף ל"ב) דלא מיירי בדבר שכתובים בו , דמה יענו לקושיית בירושלמי דלחשוב ככתב בשני עורות .

לענ"ד הא בירושלמי לא תירך כלום ויסברו התוספות דבאמת זכו התירוך דלא חשיב בדבר שכתובים בו , והירושלמי הו"מ להקשות דתפילין על הקלף , גם נ"ל דדוקא פסולו דגויל דפסולו בגוף הדבר שכתובין עליו מזה לא מיירי אבל ככתב על ב' עורות דהעורות בעלמותן כשרים אלא דככתב לריך שלא יהיה חלק בשני מקומות , יש לומר דמקרי פסולו ככתב .

ומה שחמה על רש"י מגילה ד"ה לתופקן בגידין בתפילין ומזוזות דנתפרים בגידין הא מזוזת פסול על ב' עורות , ראיתי רשום בגליון הש"ס שלי על רש"י הג"ל עי' תשובת חוות יאיר (סי' קצ"ב אות י"ג) ושם עמד לתמוה בזה .

ומ"ש יודיו חתני כ"י דאפשר דס"ל לרש"י דנתפקן מקודם הכתיבה כשר במזוזת וכן דקדק מלבן הרמב"ם כתב בשני עורות והפריה , כמדומה לי שגם חכמי כבר העירותי בדין זה בתשובה נדון לדבק עור חתוך בתמונה שין על תפילין ש"ר , והוא שכתובים בפנקס שביד בני חותמו הגנ"י ומתמה ערדות היום במשחה ושמחת פורים ח"א לשעשע אהו יוסה בדברים . בקשתו להזכיר בתפילה את שם זקינו מוחתי הגביר מוכרש כ"י , הכני למלואת בל"ג כה ישמע ד' לקול בקשתינו , יתלימנו וירפאנו מוכרה וחדש נשבר נעוריו , ידירו חותמו דו"ש .

הקמן עקיבא

סימן ריד

לידירו הרב רבי אייזיק גרשון ג"ר דיין מצויין בק"ק ליסא

מה ששמע מעכ"ת הרב כ"י בשמי קושיא במזיר (דף י"ח ע"ב) גופא נטמא בז' וכו' נטמא בח' וחזר ונטמא בח' וכו' לא סיימיהו קמיה דמעכ"ת יפה וקושייתא כך הי' דלמאי נקט וחזר ונטמא בח' הלא כך חידוש דין הוא ג"כ בלא חזר ונטמא דא"ל להביא ב' קרבנות דהא קתני נטמא בשמיני והיינו בשמיני לטומאתו וא"כ תייב הוא ב' קרבנות מלד טומאה הראשונה ומלד טומאה שנטמא בח' וליתני דנוביא קרבן על כל אחד , והיינו ב' קרבנות וממילא נדע דאס חזר עוד ונטמא בשמיני דמביא שלשה קרבנות . **והנהרע"ד** כעה ליישב לכוון , לת"ש חוס' שס"ד"ה מהחיל ומונה מיד וכו' ולא הוי מתחייב קרבן טומאה לר"א ותמוה לי לכאורה דמ"מ איך נתרך הרישא דנטמא בז' וחזר ונטמא בז' דאיוו מביא אלא קרבן ח' , הא לר"א אין כאן חיוב יוסר מקרבן ח' על הטומאה הראשונה דעל מה דנטמא בשביעי וחזר ונטמא

סימן רטו

לבני יקירי הרב רבי אברהם בק"ק ראוויטש

מה שכתבת לחמוה על המג"א (סי' תמ"ה ס"ב) במ"ש קשה הא חפילו הניחו ביד עכ"ס אלו נאנס המשכון היה ישראל חייב לשלם כדאיתא בחוק"מ (סי' ע"ג) וע"ז הקשית דהדבר פשוט דהכא כיון דאם לא פרעו לזמנו המשכון קנוי למפרע להמלוה אם נאנס המשכון ביד המלוה ח"י לחזור על הלוה דמני אמר שלך נאנסה ואינו דומה להכיא דסי' ע"ג דהסם במלוה על המשכון סתמא עכ"ד.

ג"ל להנכון עם המג"א דס"ל בפשיטות דסתמי שהתנה אם לא הפרע יבא קנוי לך למפרע וכו' רק לזכותו דהמלוה וקנס עלמנו שיהא קנוי למלוה אבל לא לחובתו דהמלוה דיכול המלוה לומר לא ארלה בזכ לקנות המשכון ויכול לתבע חובו כשאר מלוה וכ"כ להדיא בש"ך חוק"מ (סי' ע"ג) ואם בן אם יאנס ביד המלוה יתבע חובו ולא ירעה בהסתמי לקנות המשכון.

ואולם לכאורה בהיפוך קשה על המג"א אמאי לא הקשה ביותר דאם יאנס ולא ירעה המלוה לקנות המשכון ממילא הוי למפרע חמלו של ישראל ועבר עליו כז"י בלא טעמא דאחריות. וביותר קשה דזה אינו מתיישב בחירונו דהמג"א דהוי במקבל אחריות חמלו של נכרי בזיתו של נכרי דהא באמת הוי חמלו ש"י כיון דהנכרי כופה אותו לפרוע ולא נקנה לו החמץ למפרע וכן בחירונו הב' דאזלין בחר דיניהם זה שייך לענין אחריות דבדיניהם בנאנס המשכון ח"י לתבוע חובו אבל מ"מ יקשה חפילו אם לא יאנס מ"מ חולי לא יהיה ניחא לנכרי להחזיק החמץ בחזרת פירעון ויחוק אותו והוי למפרע חמלו של ישראל.

ונראה דגם זה לק"מ, דאף בדפסח ה' תלוי בספק אם הוי חמלו ש"י ועבר כז"י מספק, מ"מ אם באמת עבר הפסח והגיע זמנו והנכרי נחרטה להחזיק עלמנו במשכון נקנה לו החמץ למפרע, ואגלאי מלתא למפרע דלא עבר כז"י ובכה"ג לא קנסוהו רבין כיון דהסתחא אגלאי דלא ה' חמלו ש"י ולא עבר, וגזה קושיית המג"א רק באופן זה דהא ודאי עבר כז"י דהיי דהסתחא אגלאי דהוי חמלו ש"י, מ"מ כיון דאלו נאנס המשכון בזדאי לא ירעה הנכרי לקנות החמץ ויחוק אותו לפרוע, ממילא אחריות החמץ על ישראל ועבר כז"י מטעם אחריות ולתסור אחר פסח כדס"ל במג"א (סי' ת"מ) דגם בשביל אחריות אסור אחר הפסח, [וכבר כתבתי מזה בשו"ת דהדין עם המג"א דלא כה"ל] וע"ז מידן לנכון כיון דהסתחא אגלאי דהוי למפרע חמץ ש"י, הוי במקבל אחריות על חמץ של נכרי בבית נכרי ונכון.

ולפ"ז מ"ש המג"א מקודם, ונסתפק כז"ל אם מותר לכתחילה ללות עליו מעו"ס וכו', לדברינו אין כאן מקום ספק דבזדאי אסור דסתחא לא ירעה הנכרי להחזיק בחמץ ויהי' למפרע חמלו ש"י ועבר עליו כז"י אלא דאם עבר הפסח והנכרי רוצה להחזיק בחמץ דאגלאי דהוי ש"י מותר בהנחה.

וביסוד זה י"ל בדרך פלפול ק"ת ליישב קושיית הח"י על המג"א (רס"י ת"מ) דס"ל בפשיטות דבפקדון חמץ ש"י ביד ישראל באחריות לאסור אחס"פ, הא בירושלמי פלוגתא בזה ובדרבנן קי"ל להקל, ובאמת לא על המג"א תלונתו להדיא מצואר כן בהרמב"ם והר"ם ונראה ד"ל דטעמא דהירושלמי דס"ל הא דעבר כז"י באחריות, לא משום דזכו מקרי שלו אלא כיון דאלו מוגב או מתבר וישלם לו החמץ, אם נמלא הגבגב ח"כ או ימלא האבירה ויחייקר זכה ישראל כדאמרין ר"פ המפקיד נעשה כאומר לו יהיו קנויים לך מעשיו ויהי' למפרע חמץ של ישראל, וכיון שכן דמח"ע הוא דהי' מספק באיסור כ"י, אם עבר הפסח ולא נגבד ונאבד החמץ ואגלאי מלתא דלא קנהו ישראל והוי למפרע חמלו ש"י מותר בהנחה, וזה סברה בירושלמי.

לפ"ז י"ל דהירושלמי לשיטתיה אזיל למח דמצואר בירושלמי ר"פ המפקיד אף בכביא עדים שפסע מ"מ מקרי ליה כפילה, ועי' בה"מ (פ"ח מהל' שאלה) דהרמב"ם לא פסק כן, דס"ל כיון

דאמרין בסוגיא שומר חנם שאמר פשעתי וכו' דאי צעי פטר נפשיה בנניבזה וכו', מצואר דהיינו ללא מזי פטר נפשיה אינו קונה הכפל עיי"ש לפי"ז ממילא מצואר הא דמשמע בסוגיין דש"ח שהתנה להיות כשואל דאינו קונה הכפל כיון דלא מזי פטר נפשיה במידי, להירושלמי אינו כן דמ"מ קונה הכפל. ח"כ בירושלמי לשיטתו שפיר י"ל דטעמא דעובר באחריות הוא מטעם הכלל, דאם יגבד וישלם קנה ישראל למפרע, ואף דכתמא קתני חפילו בקיבל כל אחריות שבעולם, הא גם בכה"ג קונה הכפל להירושלמי, ח"כ מש"ה אחר פסח אי חילנאי דלא נגבד ולא קנה ישראל מותר בהנחה, אבל הרמב"ם לשיטתיה דהוליא מסוגיין דצעי דוקא דמני פטר נפשיה, ח"כ ע"כ הא דעבר באחריות אינו מטעם דיקנה למפרע, דא"כ בקיבל עליו כל אחריות שבעולם יהא הדין דאינו עובר, אש"כ דהטעם פשוט דמשום אחריות הוי קנה שלו ועבר עליו ח"כ בעבר עליו הפסח אסור בהנחה, וק"ל.

סימן רטו

תו כתבת להקשות בשם חכם אחד על דברי המהרש"א פסחים (דף נ"ט ע"א) במ"ש להקשות דלוקי בזב או ביולדת דליכא חשם ולא תקשי ליה נמי הא איכא עולם, דהא פשיטא דביולדת לא מעכבא אם הקריב עולתה מקודם וע"ז הקשה דלא הולך המהרש"א להקדמה, דלו יכא דגם ביולדת מעכבא הא יש לאוקמי ביולדת ענייה דמביאה רק עופות, עכ"ד.

לא דקדק כשואל היטב דדוקא בחטאת העוף דליכא אלא דמה, בזה ליכא עשה דהשלמה אבל בעולת העוף דכולה כליל הוי הכל בכלל הקטרה, ובאמת מה דהקשה מהרש"א דלוקי בזב כהונה ג"כ על אופן זה דלוקי בקרבה עולתה, ומ"ש ולא תקשי ל' נמי וכה איכא עולם, זה קאי גם על מזרע דהיכא עולת העוף, ויש בו משום עשה דהשלמה, וע"ז כתב דהא פשיטא דביולדת לא מעכבא היינו בין ביולדת בין בזב, וכדור.

[אח"כ ראינו בל"ח פסחים שדפסס מחדש ליישב קושיית מהרש"א דביולדת לא מייירי מדתניו בלשון זכר מביא כפרו, ובזב ליכא לאוקמי, ד"ל הא דעשוק מדרבנן אסור ובצי דוקא שיב' מחוסר כפרה, היינו היכי דליכא גביה ג"כ עולת בהמה דגזרינן אטו בהמה, אבל בזב דליכא רק עוף ליכא איסורא כלל חפילו מדרבנן.

ובמחבת' שגג בזה למאד, דהא מ"מ בזב איכא גביה עולת עוף דיש בו משום הקטרה וכלל, ושייך ביה ג"כ אטו עולה דבהדיא]:

סימן ריו

ולאשר שמח חכמי בשעשועי עמך בני חביבי, לא חמנע להודיעך מה דנתחדש לי היום דבר הללך עדיין עיון, ועוד לא הולאתי הדברים מפי וחדתא אללי.

במחלוקת כר"ש ובר"י בחולין (דף ק"ח ע"ב ד"ה אמאי מותר). ובר"ן נדחק ליישב קושיית בר"י, וכתב דנ"מ לדין בדבר שיש לו מחירים [ובמשניות זהב רס"י] ז"כ כתב להסתפק אם אמרינן בדבר שיל"מ חתיכה עלמה ל"כ כיון דאין איסורו איסור עולם לא דמי לזב"ח וכתב שלא מלא גילוי לדין זה, ואשתמיע לי דברי בר"ן הלן].

ולענין י"ל דבאמת דדינא דרר"ש אינו, דבבישל חתיכה ובייל עס חתיכה יתיר לא צעי לר' יהודה ב"ש ס', ומ"מ בדבר שיל"מ אריך ב"פ ס', וכיינו ד"ל דזכו אמת כסברה כר"ש, דכיון דנעשה נבילה מקרי מין במינו, אלא דמ"מ כיון דרק מדרבנן בשאר איסורים העג"ל, אף דנחשב ח"כ במינו, מ"מ י"ל דבדרבנן מ"מ בטל, כמו דאמרין שאני ליר דזעש בעלמא וכתבו חוס' דהוא רק דרבנן, מש"ס שפיר משני דגדי אכרה תורה ולא חלב, אף דמ"מ החלב נעשה נבילה מכה בליעת איסור שבתורה מ"מ הוי רק איסור דרבנן ובטל בחלב האקר דבדרבנן מ"מ בטל, והא

(פ"ב לכלאים) כמו שהובא ב"מ ו"א"כ הקושיא באמת רק להסבירים דמיירי הכל בצעלו ובזה אינו מספיק חידושו דמעב"ט נ"י ומה"ט י"ל בישוב מה שהשמיט הרמב"ם איבעריו זו דהירושלמי ד"ל דהירושלמי לשיטתיה אזיל, דס"ל דבכלאים אסור רק משום מ"ע ומספקא ליה בחמץ ללא צעלו אי מדמיין לכלאים או דדדרבנן אין לדמות להדדי אבל להלכה דפסק הרמב"ם שאם זרע לוקה [ובהלכה דהיה להרמב"ם איזה הוכחה דהש"ס ד"ן פ"ג על הירושלמי] ממילא ליכא איבעריו דדמו לכלאים.

ועיקר קושיית הק"ע לענ"ד לק"מ, דהכא אמרינן מכיון שגראה לצער היינו דבטולת האיסור היה כוונת ואלו האיסור אבל בכלאים קודם זריעה ליכא איסור, ובשעה שזרע כבר נתמעט. **וב"ש** כבודו לתרץ ביוסודו קושיית השאלת חריה בזה דאמרינן לא מלא עליהם לשורפו יחא יושב ובעל הא מ"מ יפזר לרוח שלא לעבור עוד על צ"י, וכחב ר"מ דסגי שיפרר עד שיחמעט מוכות דליכא חיוב צ"י, אבל משום מלות השבחה לר"ך לצער כולו.

הדברים ראויין למי שאמנן וחכרני שאמרתיו כמה אופנים על קושיית הש"א הס"ל, ונתעוררתי ג"כ לספק לר"י בעבר על צ"י ואין לו עליהם עתה לשורפו, או ביו"ט דא"ל לשורפו אם הדין דיפרר לרוח כדי שלא לעבור להלן על צ"י או כיון דצ"י ניתק לעשה ואם יפרר לא יהיה תיקון על הלאו שעבר ואם ימתין עד אחר יו"ט וישרף בחום"מ יהיה תיקון על כל מה שעבר ואם נימא כן י"ל דהקולא דלפי שעה יחא יושב ובעל.

ומ"ש מעלתו נ"י בענין שוטיה שזינתה תחת בעלה, דהמ"ל כתב בפשיטות דחרשת ושוטה דמיא לקטנה לומר דפיתוי הוא אונס ובחשו' בנב"י (סי' ע"ח) כתב כמחזקת בזה.

אעתיק לו מה שרשום ממני אלתי מכבד בגליון ש"ע אה"ע (סי' קע"ח) וז"ל בשוטיה י"ל דלכ"ע הפיתוי הוא אונס דעדיף מקטנה דהשוטיות אינה בה דעת יותר מקטנה כדמשמע בסוגיא דשבת ר"פ מי שהחביד, וכמ"ס בגליון בש"ע א"ח (סי' רס"ו סעי' ג') וכן בחוס' חולין (דף י"ב ע"ב) גבי חליה דע"ג דשוטה גרע מנע"ג דחרש וקטן, אבל בחרשת י"ל דחליה בפלוגת' זו בקטנה עכ"ל, וראיתי שגם מעב"ט נ"י כיון לראיה זו מסוגיא דשבת הס"ל, ובאמת משם לא מוכח, דהא באמת היתור חוס' בקושיא דמ"ס דבחרש וקטן מבע"י ובשוטה וקטן בודאי יתנו לקטן, ולזה רמזתי בכתבי עיין מ"ס בגליון בא"ח, וז"ל שם, על מה שכתוב בש"ע שם דשוטה וקטן וכו' שהקטן יבוא לכלל דעת, כתבתי, כ"ס בעור, וחולס בסוגיא איתא סתם, חרש ושוטה נותנים לשוטה, קטן ושוטה נותנים לשוטה, וי"ל דבהרשויותו חד טעם, דשוטה אין לו דעת כלל, אבל חרש וקטן יש להם דעת קלה ובזה מיושב לי קושיית חוס' שם ד"ה חרש אחי לאחופי, וכייוני דודאי הסברא דעוב יותר ליתן למי שאין לו דעת כלל, שעדיף מכל אף נגד סברת אחי לאחופי, ורק בחרש וקטן דלתירוויכו יש קלה דעת, בזה יש סברא ליתן לקטן מליהן לחרש דלא אחי לאחופי, או דיתנו לחרש דלא אחי לכלל דעת, ולשון העור והס"ע קשה עכ"ל בגליון.

ומ"ש ידידי בפשיטות דע"י דפיתוי קטנה אונס יש לה ג"כ לער בביאה, לענ"ד מפורש בהיפוך בתוס' כתובות (דף מ"ב ע"א ד"ה אביי וכו') דהא מתני' דמחייבי מפותה מיירי בקטנה, והכי דבקטנה ג"כ אינו נותן לער, ידידי חותם בברכת השנים, וזכר ביום הכהא בספרן של לדיקים לחיים טובים ארוכים ומתוקנים כחפץ :

וכא דאמר רב לעיל (דף ק') כיון דנתנה טעם בחתיכה חענ"ג ואושרת כל החתיכות כולן מפני שהם מינו, היינו דהתם הקשה ר"ן דלמה לי דנ"ג, הא בלא"ה הטעם איסור נבילה שבחתיכות היתר יאסר לאחיות משום מ"מ ותיכף כיון דכח היתר מעורב בו לא מקרי מ"מ עיי"ש, א"כ י"ל דהכי אמרינן כיון דנותן טעם בחתיכה חענ"ג והוי כולו כח איסור והוי הכל מ"מ, אלא דהחתיכה היתר דנ"ג דהוא רק איסור דרבנן מהבעל במינו, אבל הטעם נבילה שבו דאסור מדאורייתא אוסר לאחרים משום מ"מ, ומה דמשני רבא אפילו תימא לא קדם וסילקו וסלק מינו, היינו דבאמת לא בעי' דסלק ולר"ך באינו מינו להיות ס' גם נגד חתיכות היתר כולו, דהחתיכה היתר דנ"ג דהוא רק דרבנן מהבעל ג"כ במינו, אלא דבעי שהרובע יהי' ס' גם נגד טעם הנבילה שנתמעט מחתיכות האיסור ונבלע בהיתר דזהו הוי מ"מ, כיון דנ"ג ואין בה היתר מעורב בו ובעיין שכתבו חוס' לפי רבינו אפרים, ונפ"ז באמת בחתיכה איסור בחתיכו' מיני דהית' לא בעי צ"פ ס', דהרובע שנבלע בחתיכה איסור ונ"ג כשיואל כיון דנ"ג הוא דרבנן מהבעל במינו דהרובע היתר, אבל בדבר שיל"מ דקיי"ל דגם באיסור דרבנן מין במינו לא בעל, קיימא הדין לר"ך ב' פעמים ס'. אביך ידיך.

עקיבא סימן ריה

ידידי הרב רבי בנימין נ"י בק"ק הוראדנא

מ"ש בביאור דברי הירושלמי פרק ג' דפסחים הלכה ב' מיעטו בעל, או מכיון שגראה לצער כולו, ליישב קושיית הק"ע שם, דמאי מבע"י הא מחני' היא ברפ"צ דכלאים כל סאה שיש בה רובע ממין אחר ימעט, וכחב מעלתו דבאמת אחר שמיעטו אינו עובר בצ"י, אלא כיון דתחייב בעשה דהשבחה לר"ך שישיבת כולו, ובעיין כהיא דבב"ק (דף ק"ה) אעפ"י שגזילה אין כאן מלות השבחה אין כאן, ע"כ חוכן דבריו.

ידידי הא הק"ע שם כתב דפסדו יש חילוק, דהתם בכלאים אינו אלא דרבנן משום מראית עין, אבל הכא בחמץ הוי דאורייתא, אלא דחזק והקשה להפוסקים דהכא מיירי בצעלו, א"כ ס"ג הוי דרבנן וכיון שכן מה הועיל מעב"ט נ"י בחידושו, הא בצעלו ליכא חיוב השבחה.

ובאמת מה דפשיטא ליה להק"ע דבכלאים הוא רק דרבנן משום מ"ע, כך מובאר בכ"מ (רפ"ב מהל' כלאים) בשם הירושלמי, כהא חתה מרבה לצעל מפני מ"ע, וק"ל הא חוס' כתבו בדה"ד (דף ס"א ע"ב) דבכלאי בגדים ל"ש ביטול כיון דשניהם היתר ונאסרים ע"י תערובות, א"כ ה"ג בכלאי זרעים, והחוי"ט הקשה הא בניכר איסור ל"ש ביטול ומ"מ העלה דהאיסור רק משום מ"ע, שהתורה לא אסרתה אלא כשרואה לזרוע כלאים עיי"ש.

ותמיהני על הכ"מ והחוי"ט הא הרמב"ם כתב במפורש ואם זרע לוקה, [ובאמת כתבתי בגליון הרמב"ם וז"ל ק"ל הא בסוגיא דב"ב (דף ז"ד) דמהקין עכ"פ אחד לישנא אי לטעמא דקנשא וכו' דרובע דמעט הוא רק חומרא ורק ביותר מרובע הוא מדינא ח"כ ברובע אינו לוקה] וא"כ יהיה הקושיא גם בלא צעלו דמ"ס ומכלאים ולזה יעלה יפה חידושו דמעב"ט נ"י.

ואך מ"מ הא ישאר הקושיא להפוסקים דס"ל דמיירי בצעלו דמ"ס ומכלאים ולזה יש לומר דהיך פוסקים ס"ל דבכלאים הוי דרבנן משום מ"ע וליכא קושיא דאין לדמות דרבנן דרבנן דבכלאים הוי רק דמחוי כמקיים וכל שמעטו הו לא מחוי, משא"כ בחמץ האיסור הוא צעלו גרע אלא דיהיה הקושיא להרמב"ם הס"ל דס"ל דהוי דאורייתא בזה י"ל דמיירי הכא רק בלא צעלו וכחידושו דמעב"ט נ"י, דמשום חיוב השבחה איכא מ"ע ובצעלו באמת מותר דלא גרע מכלאים דאורייתא.

אבל הא עיקר הקושיא בנוי על הירושלמי והירושלמי הא ס"ל להדיא דבכלאים הוי רק משום מ"ע כמפורש בירושלמי

עקיבא בהרב ס"ו רבי משה גינו זצלה"ה מא"ש

סימן ריש

לחתיני ידידי הרב רבי שמואל מק"ק בראדי

בה שהקשה לי בקדושין (דף ד' ע"א) יאמרו כסף, לאביי דלא דריש המיעוט א"כ יקשה לדידיה שמהי' חשה יולאה בחליה. **לענ"ד** י"ל דאביי לא רלה לומר מקרא דוכח דליתא דרשין אישכא

סימן רכא

מבני חביבי האברך הרב רבי שלמה נ"י מווארשא

זה יוסף מירח ימים עמד לי דבר לשטנה ללמוד שיעורי עיון, וחזרתי על הלכות הרי"ף ממסכת יבמות ונחשתי באיזה מקומות צדקת דברי הנמוקי גם פעמים הוליותי רעיוני אל עיון חוליי, כאשר נמשכו הדברים מאלוהי מקום ממסכת ה"ל, אמרתי אהבה נח להלעי דברי לפני כהא קדשו דמר אבא מ"ו נ"י אולי יחנני ויחשבי אחר מתלמידיו הקטנים השואלים תורה מפיהו אשר בעובליוש כדרכיו ושאלותיו משיבו, ובסתום חכמה יודיעהו.

א) הקשה הג"י (דף ז' ע"ב) על מה דתנן המביא גט ממדה"י לא ישא את אשתו, דמ"ש מאותן נשים שאין נאמנות לומר מת בעלי, ומ"מ נאמנת להביא גיטה ממדה"י, משום דאיכא כהצא, ואני בעניי איני מבין קושייתו כלל, דהא לרב יוסף ספ"ב דגיטין דמוקי לה למתני' הנשים נאמנות להביא גיטה מניירי בא"י דוקא ובמדה"י דלריכה להעיד בפ"ל באמת א"נ, ודאי לק"מ, ולאביי דפליגי ההם על ר"י וסובר אפכא דבא"י דתני דתני בעל ומערער משגיחין ביה מש"ה אונן נשים א"י דו"ל דלקולקולן קמכווני ומתני' דתני נאמנת דוקא בח"ל כיון דע"י איתירקן בפ"ל אי אתי בעל ומערער לא משגיחין ביה, ליכא למיחש למחמת שאלתן אומרות כן לקולקלה, דהא לא תהא מקולקלת לעולם, נמי לק"מ, דהא טעמא רבא איכא במלתא, וכדמחלק אביי, כיון דאזדא חששא דלקולקלה הן ככל הנשים דעלמא, דנאמנות להביא גיטה משא"כ לענין דישא את אשתו דחיישין דילרו תקפו ומעיד שקר כדי לישא אוחה, כל כמה דאת מהימנת לעדותו, והף אי אתי בעל ומערער לא משגיחין ביה, יוסף ויוסף יש לחוש דילרו הוקפו ומשקר כיון דלא יפקיעו אותה ממנו אפילו ע"י ערעור הבעל מש"ה כל שאנו זריבין לעדותו, דחיינו במדה"י, אין סומכין עליו.

ומה דתנו טעם במתני' דגיטין ואמרו מה בין גט למיתה שהכח מוכיח, ודאי אין פירושו לאביי כיון דאיכא כהצא כומכין על עדותן, דא"כ גם בא"י כ"ש דנאמין להם, אלא יראה דהכי פירושו דמתני' פירש גוף הטעם למה באמת אם אתי בעל ומערער לא משגיחין ביה, הא אין דבר שצערות פחות מנ' ובקושיית ספ"ס גיטין, ואמר שהכח מוכיח, וחינו כפירוקא דהס"ס גיטין, דמדאוריתא עדים החתומים על השטר כחוקרה עדותן.

או דתנא דמתני' מלריך ב' טעמים דהלולי טעמא דהכח מוכיח עדותן היה ראוי לחוש שמא מכוונה לקלקלה בידי שמים אלא כיון דאין זה חשש כ"כ, וכדאיתא בירושלמי הובא בהר"א ש"ס ריש גיטין, מש"ה דאיכא כהצא כגי לסמוך על עדותן, אכל על חשש הנגיעה דלכונן לקלקל בידי אדם בזה בודאי לא היה מועיל הכח לסמוך על עדותן, אלא עיקר הטעם כדאמר אביי וכדכתבנא וא"כ איני יודע הסתלק לקושיית הכ"י.

ב) כתב בג"י פ' ד' אחין (דף י"א) דמאי דתנן במתני' וכולן שהיה בהם ספק גירושין חוללת ולא מתייבמת איזהו ספק גירושין, כתב בכת"י ואין עליו עדים וכו', יש בו זמן ואין בו אלא ע"ה, כתב עלה כנמוקי, דהאי דאין בו אלא ע"ה, מייירי שהכח אינו כת"י הבעל, ותמיהי, כיון דקיי"ל כרב דסבר בגיטין כת"י הבעל שנינו, אבל כתב סופר ועד לא, א"כ כיון דהגמ בעל ואינו בכלל גיטין הפסולים מחלץ נמי לא חללה, וכן בטור (סי' קע"ג) התנה שיהיה כת"י הבעל וע"ה.

ג) כתב בג"י (סוף דף י"ח ע"ב) על האי עובדא דאיתא בגמרא (דף מ"ו ע"ה) והובא בהלכות באחד שבה לפני ר"י ואמר נתגיירתי ביני לבין עלמי, ח"ל נאמן אתה וכו' ואין עדות לגוי, וז"ל הכ"י, וא"ת ואמאי יהיו נפסלים אפילו היה נאמן הא קיי"ל נכרי ועבד הבא על בת ישראל הולד כשר, י"ל דהכא מייירי בגר וגירות ושיניהם טוענים כן, הרי בניהם ג"ס גמורים, עכ"ל.

והנה מה דשמע מוכ"י דאלו כי ישראל ממ"ש ואמר על אשתו גיורת דנתגיירה בינה לב"ע דהיה נאמן על בנו, דאל"כ למא

איפכא דמהגרשת בכתיבה ואין מחקרת בכתיבה, כיון דלענין חליטה איכא ק"ו דיואלה בחליטה וגם איכא גז"ש דיואלה וכיתה דיואלה בכסף מה"ת לדרוש המיעוט דוכתב דאינה מהגרשת דכר אחר לסחור הק"ו דחליטה ובהיקש לכסף נדרוש יותר המיעוט דאינה מהגרשת בשטר דסחרי' רק בהיקש דיואלה וכיתה, לזה אמר אביי דבכסף בודאי חליטה יולאה מסבבה דיאמרו כסף מכניס כסף מוליא, וא"כ אם המיעוט דוכתב למעט קדושין בכתיבה כוי סחורה להיקש, ואם המיעוט דאינה יולאה בחליטה כוי סחורה להק"ו, עדיף יותר למעט חליטה לסחור הק"ו ממה דנקיש לסחור סחיקש, או כיון דבין כך ובין כך סותרים רק חדא מלתא ס"ל לאביי ג"כ הסבבה דקאי בגירושין וממעט גירושין, אבל היכי דהיו זריכים לסחור ב' דברים ק"ו והיקש הו' עדיף למעט קדושין ולסחור ס"ל רק חדא. חתמו ידידו ד"ש.

עקיבא

בשולי המכתב

ואגיד לחתני ידידי כ"י מה דאני עומד כעת בקושיא בהוריות (דף ח' ע"ב) ברש"י במתני' ד"ה רע"ק, ומביא על כולן פר, כדאגרינן בס"פ, ותמיהי, דמש"ש אין ראיה, דהתם אמרינן לפי כס"ד, דר"א ס"ל דנשיא מביא שטור על כולן, דשטור נשיא במקום הטאה ליחיד אף דאין זדונו כרת, ע"ז אמרינן דכהן משוח נמי אף אם סבר כרע"ק דאינו בעולה ויורד, מ"מ גימא דמביא פר דהוא במקום הטאה ליחיד, אבל לפי מה דמסיק דר"א לא אמר אלא בטומאת מקדש, ומעטס דנאמר בו כרת כבקבוע, ה"ל במשוח חינו מביא פר לרע"ק רק במקדש וקדשים, אבל לא בשמיעת קול וביטוי, ולריך עיון גדול.

וביכוד הדבר גם בטומאת מקדש וקדשים דמביא פר לרע"ק ק"ל הא הכ"ד אין מביאין פר, ובכל דיני פר אמרינן לעיל דילפינן כהן משוח מלכוד דכתיב לאשמת העם, א"כ הכי נמי לטוונותא מקדש וקדשיו, וז"ע.

סימן רכ

לבני ידידי הרב רבי ב' וואלף נ"י

אשר הקשיח בג"מ (דף כ' בתום) ד"ה ש"מ איתא לדשמואל) בסוף דיבור ועוד יש לחוש משום לקוחות שלא באחריות הא ח"כ הדרא קושיא לדוכתיה בגיבוי כתובה יחוש שמא מכרה הכתובה שלא באחריות ע"כ.

לק"מ דדוקא דנמלאת שאינו שלו פטור שלא באחריות וה"ל כדמוכר ש"ח ונמלאת דמתחילה מכר השט"ח לאחר וממילא אינו שלו פטור מלהחזיר לו מעותיו, אבל באם השט"ח הו' פרוט, ח"כ שטר שמכר לו אינו שטר כלל, והוא רק כויר בעלמא והו' כדמוכר וזב ונמלח נחושק.

ובזה מיושב לי במה דפרכינן (דף י"ט ע"ה) גבי שחרור יחוש שמא כתב ליתן לו בניסן וכו' ואזל עבדא וקנה נכסים, וכתב בשיטה מקובלת בשם הריע"ב דה"ה דהומ"ל יחוש שמא מכר העבד לאחר, עיי"ש.

ולפי כ"ל מיושב זה לכך תירוצא דהשט"ח רק ללקוחות שלא באחריות וזוה בעבד אם מכר העבד לאחר ובמתת היה משוחרר, נמלח שמכר לו בן חורין והו' מין אחר ולענין זה אף שלא באחריות ריך להחזיר לו מעותיו, לזה פרכינן דאזל עבדא וקנה נכסים, בזה השט"ח שכתב מכר נכסים שלא באחריות, דאף אם העבד משוחרר למפרע ולא היו הנכסים של הרב מכל מקום כל נמלאת שאינו שלו דשלא באחריות אינו חייב עליו. אביך ידיך.

עקיבא

למה אמר לדברך נכרי וכו', הא בלא"ה כיון דא"כ עליה כיון
 דמוחזקת לגיורת ממילא יהיה הכן כשר, אע"כ דנחמן לפסול
 הכן, יראה משום דדבר זה דומה למה דקיי"ל פ"ק גיטין בעבד
 שהביא גיטו וכתוב בו כל נכסי קטיוין לך דנחמן לגבי עלמו ואינו
 נחמן לגבי נכסיו ה"ל כיון דהתורה נתנה נאמנות לאב לגבי בנו
 הוי בנו בגדר העבד והיא בגדר הנכסים.

אך אחי לריך הנה, דהא עממא דהא נולתא מוציא שם
 בגיטין משום דפלגינן דיבוריה, והא מרא דשמעתין דהאי
 עובדא הוא רבי יודא, ואיכו סבר ביבמות (דף כ"ה) בהגהתו
 דלא פלגינן דיבוריה.

ויראה לי, כיון דחזינן בגיטין שם דאביי סבר דלא פלגינן דיבוריה
 ומש"ה סבר לומר דמחוק שקיה עלמו קיה נכסים,
 ה"ל אמרינן כהא, מחוק דנחמן לבנו נחמן ג"כ עליה, ולדין
 דפלגינן דיבוריה חזר הדין דנחמן לגבי בנו ואינו נחמן לגבי דידה.

גם מ"ש בני"ג שגם היא אומרת כן, יראה, ואף דאמירתה לא
 מעלה ולא מוריד לגבי בנה, מ"מ הולך לכן, דאל"כ גם
 אלו היה ישראל לא היה נחמן לגבי בנו, דהא אפשר דעבדה

אח"כ בפני ג', ואף אם אינה לפנינו היה לנו לתלות כן ולומר
 אלו הייתה כאן הייתה טוענת כן, כיון דמוחזקת לן לגיורת אבל
 כשהיא כאן ואינה טוענת כן, אף דאינה נאמנת מ"מ אמרינן
 מדלה טענה אין אנו תולין בכך, וכעין שכתב הפרישה הובא
 בב"ש (סי' ד' סוף ד') דאם הבעל אמר שאינו ממנו הוי ספק ממזר
 דשנא מנכרי נחשברה, מיהו אם היא כאן אמרינן מדלה טענה

כן אין להסתפק בכך.
אולם גוה דקשה לי בדברי בני"ג, כיון דבאמת מה דאמרינן נחמן
 אהא לפסול עלמך אין זה נאמנות ממש, אלא דאין
 מחזיקין ליה לישראל גמור לכל מילי, ואם בא על ישראלית אינו

פוסלה וכן לכל דיני ישראל, וכמ"ש תוס' בסוגיין, והכי פסקינן
 בש"ע (סי' רס"ח) בלי חולק, אלא דאסור בבה ישראל מטעם שויה
 אנפשיה דה"ל, וכיון שכן נמה באמת לא יהיה לגבי בניו נחמן,
 ומה זה שאמר לדברך נכרי אהא, מה בכך דהוא משקר ואומר

על עלמו שהוא נכרי הא אף מחזיקין ליה לישראל, אע"פ משום
 שהוא משקר ליה ביה תורת יביר, וכיון דאנו תומכין שהוא ישראל
 והמנייה לגבי בניו, בשלמא למה דתירלו תוס' על קושיות בני"ג,
 דר"י סבר דנכרי ועבד הבא על ז"י הולך ממזר ומיירי באשת

ישראל ניהא וספיר אמר לדברך נכרי אהא, היינו דאין מחזיקין
 אוחך לישראל ובין ממנה כשרים מכל הכלדים, ולדברך נכרי אהא
 ואין עדות לנכרי, אבל לבני"ג דאף אם הוא ישראל בניו פסולים
 דגולדו מנכרית לדבריו, א"כ מה לנו במה דהוא משקר ואומר שהוא

נכרי, והדבר לריך תלמוד:
והנראה לי לנכון עפ"י שראיתי פעם בכתבי כבוד אחמ"ו כ"י
 שהשיג על הרמ"ה בש"ע אה"ע (סי' ד' סוף בהגה"ה) שכתב וז"ל,
 הא דהאב נחמן על בנו, היינו בניו שהוא בחזקת

אביו כגון באשהו נשואה אבל פנויה שאומרת בני זה מפלוגי,
 והוא אומר שממזר נתעברה א"כ עכ"ל, ובמקור הדין בתה"ד
 עבאר לכהויה דסברתו כיון דהיא פנויה, אבל בשואה נחמן לומר

מפלוגי נתעברה, [והנ"מ לדעתו אם יאמר על בן אשהו נשואה
 מנכרי נתעברה, דלמה"ד נחמן ואינו ממזר, ולסברת אחמ"ו כ"י
 כן ספק או ודאי ממזר], וכבוד אחמ"ו כ"י השיג ואמר דלא מיליניו

שהאמינה הסורה לאב אלא לומר בני זה בן גרושה, דהרי זה
 אביו של זה הבן, אלא שאומר מה הוא ומה עיבו, אבל כשאמר
 מפלוגי נתעברה, הרי כבר אמר שאינו בנו והרי הוא בלתי אחר,
 וא"כ לומר ממי הוא אלא דנחמן דאינו בנו אבל לא ממי נתעברה,
 ע"כ דבריו הקדושים.

ועפ"י יש ליישב דברי בני"ג היטב, ויובן עוד מה דסיים בני"ג
 בזה"ל והרי הם גוים גמורים, דמלת גמורים מיותר,
 אך יראה דבכי פירושא דארי"י אי אהא נחמן לפסול בניו, לא
 שהבנים כשרים גמורים דהא כיון דבאמת ישראל הוא, לגבי הבנים
 נחמן ובני"ג, אלא כלפי מה שאמר נחמן אהא לפסול עלמך, וכיינו
 דותמים עליו כל חומרא דגוי דשויה אנפשי' דה"ל, לעומת זה א"ל

דלגבי הבנים א"כ ליתן להם דין נכרים גמורים, והענין כיון דקיי"ל
 (דף כ"ג) דבין הבא מנכרית אינו קרוי בןך אלא בנה, א"כ
 כשאומר דבהן מנכרית הרי אומר שאינו בנו, ושבו אין אנו אחראין
 לדבריו כלל, ואמרינן שזה שאמר שאינו בנו האמינתו הסורה, אבל
 מ"מ מה שאמר דמנכרית אין אנו מאמינים לו ואמרינן שמישראלית
 בא, ודומה ממש לסבר' אחמ"ו כ"י דמה לי אם אינו ממנו או
 שבו ממנו, והתורה הפקיע אותה ממנו ואין לו עליו תורה אב,
 אלא כיון דאנו מאמינים עליו עכ"פ הוילא מדבריו שאינו בנו
 ממילא לא ידעין אבובון דהכרו מאן ניכו, ויהבינן לכו דין
 ספיקוס ומותרים בגרים עכ"פ, וזהו שאמר ואין אהא נחמן לפסול
 בניך כלפי מה שאמר דנחמן על עלמו דהוא אסור אף בקהל גרים
 דשו"י ליה מד"א.

מיהו כ"ז באמת כיון דאנו אומרינן דהוא ישראל, אבל אלו הוינן
 אומרינן דהוא נכרי וגם שיש לין עדות לנכרי, ממילא היו
 בניו גוים גמורים, דהא קיי"ל גוי שחי' לו בנים בניו ונחגיג
 קיים מצות פור', דנכרי אית ליה חיים, וא"כ בן הכולד לנכרי

מנכרית הוא בנו, וכיון דהוא בנו נחמן לומר מה הוא אלא משום
 דלדבריו הוא נכרי ואין עדות לנכרי, מש"ה אין אנו מאמינים לו
 ואומרים דהוא ישראל, וספיר דייק בני"ג בלשונו וכתב דלדבריהם
 הם גוים גמורים, ר"ל אבל גם עתה מ"מ ספיקו הוינן, כן
 נראה לנכון.

ד. הנה הרמב"ם (פי"ט מהא"ב) כתב וז"ל, וכן אם בעל בעולה
 בלא נשואין לא חללה [ר"ל כ"ג] שמוזהר על הבעולה]
 ונסתפק ממ"ל (ריש הלכות מכילה) בכוונת הרמב"ם, אם כוונתו

נשואין דוקא אבל אם ארסה ובה עליה לא נתחללה אר דה"ה ארסה.
ויראה לי לפשוט, ולכאורה יכי' דין זה תלוי בפלוגתא דרבוותא
 דהנה גוף הדין דהרמב"ם לא נודע מהיכן הוילאו

והמ"ל כתב דהוילאו מסוגיא דתשובות (דף ל"ג ע"ה) א"כ בעולה
 לכה"ג ופירש שם הרשב"א דר"ל בחולה לכה"ג, דהא בעולה
 בלא"ה אין לה קנס, וע"ז הקשה הרשב"א, הא מ"מ כשהערה

נעשית בעולה ובשגמר ביאתו ונתחללה וליכא נ"מ, ותידך דביאה
 אחת לא מתלקינן, והרמב"ם לא ניהא ליה בחירונו של הרשב"א
 והוליד מכה קושיא זו דבלא נשואין לא חיללה, אלו דבריו
ואולם לענ"ד א"ה לומר הכי, ממה שכתב הרמב"ם (פי"ט מהא"ב)

הלכה ה') כהן הבא על אחת מחייבי לאוין יהיה בכל
 עשה אותה זונה חזר ובה עליה ביאה שניה וכו' נעשית חללה וזרעו
 ממנה חללים, לפיכך כהן שבא על זקוקה ליבם ונתעברה מביאה
 ראשונה הולד כשר, חזר ובה עליה ונתעברה היא חללה וולדה

חלה עכ"ל והנה ביבמות (דף ק"ה ע"ב) דלשכת זרע האמור בשפחה
 חרופה לומר דאינו חייב אשם בהערה אלא במירוק גיד, ובתבו
 ע"ז בתוס' דלמ"ד הערה זו הכנסת עטרה, וגם שארי עריות

לא מחייבי בשניקה לחוד, ז"ל דאין אשה ראויה להתעבר אלא
 במירוק גיד, דל"כ אלא דראויה להתעבר מהערה זו, לא הו"ל
 לאוקמי למעוטי הערה אלא למעוטי ביאה שלא דרכה, והנה

אפסקה הלכה דהערה דכל עריות הוא הכנסת עטרה, ומוכח
 דקיי"ל דאינה ראויה להתעבר אלא במירוק גיד, א"כ תיקשי אמאי
 פסק ר"ם כה"ל דכהן שבא על זקוקה ליבם ונתעברה מביאה ראשונה
 הולד כשר, הא אם נתעברה ע"כ גמר ביאתו, א"כ נמא מתחלת

ביאה נעשה זונה, ובסוף ביאה הרי בעל זונה ונעשית חללה,
 וע"כ ז"ל דגם ר"ם סובר דביאה אחת לא מתלקינן הרי דלא זכו
 המקום מולא לדינו.

והנראה לענ"ד דהנה במה דקיי"ל קדושין (דף ע"ה ע"ה) כרבא
 דכה"ג באלמנה קידש ולא בעל אינו לוקה, בעל אחר
 הקדושין לוקה שהים, משום לא יקח ומשום לא יחלל, ופסק
 הרמב"ם (ריש פי"ז מהא"ב) דדוקא אלמנה דעד עכשיו היתה

מוותרת לכהן הדיוט ועתה נתחללה לו, בזה לקי כה"ג משום לא
 יחלל, אבל גרושה זונה וחללה דכל"ז אסורה להדיוט ולא נתחללה
 ביתר ע"י ביאה זו, כה"ג לא לקי עלה משום לא יחלל, וכל רבותיו
 הראשונים ז"ל ראו וחמכו, מאין הוילא הרמב"ם דבר זה, שהוא
 נגד פשטות הסוגיא, גם פרקליטו הגדול רבב המגיד ז"ל לא מלא

לומר כ"א שהוליא מדקדוק הלשון, מדתפס לשון אלמנה לכה"ג, וכתב בעלמו שאין דקדוק זה כדאי להוליא הסוגיא מפשטיה.
ייראה לי בטעמיה דהרמב"ם ז"ל, דהנה אם נגיה הדין דגם מפסולות לכהונה כדיוע לוקה הכה"ג משום לא יחלל, הנה אם יקדש כה"ג בעולה ע"י ביאה יהיה הדין כך, אם יקדש סתם ילקה שמים כיון דקיי"ל דמקדש בביאה סתם קונה בגמר ביאה, ח"כ דיון בזה כך, בתחילת ביאה בא על בעולה ועבר על עשה דאשה בתחילתה ונתחללה, ובסוף ביאה הרי הוא קונה חללה ובה עליה ועבר שמים, משום לא יקח ומשום לא יחלל, ואולם אם יפרש לקנות בתחילת ביאה לא ילקה כ"א אחד, דמשום לא יקח ליכא, דבשעת הקדושין עדין לא היתה חללה ולא עבר כ"א על עשה דבעולה ובסוף ביאה דבא על חללה עבר משום לא יחלל לחוד.

ליכא לא יחלל, ע"כ הוכיח דבעולה אינה מתחללת בביאה גרידתא, וא"כ גם אי סוף קונה ליכא משום לא יקח, דהא ע"י תחילה דהיה ביאה גרידתא לא נתחללה ולא לקח חללה כ"א בעולה וסרי זה נכון.

אולם לרש"י ורמב"ן והראב"ד, דאפילו כהן כדיוע הבא על מחוללת כבר לכהונה עבר משום ל"י וכן לה"מ דעב"פ כה"ג לקי עליה, תעמוד הקושיא למכ לא אמר כ"מ גם בקני בעולה בביאה ולענין לומר דהם סוברים דבעולה בביאה שע"י אירוסין לא נעשית חללה, וכיון דבקדושין שם מצע"י ג"כ אי נשואין עושה אי אירוסין עושה י"ל דבעי למקט ל"מ אף לה"ד דאירוסין עושה.
מיהו הר"ם דהוליא דינו מכה האי קושיא, יסבור דאין לחלק בין אירוסין לנשואין, וע"י אירוסין נמי נתחללה, וכמו שילדד המ"ל ריש הלכות נתיבה, באופן דספיקו דהמ"ל בתחלוקה בין הר"ם להרמב"ן וראב"ד ודעימיה.

ואולם ראינו דזה אינו, דא"כ תעמוד הקושיא בחזקה על הרשב"א כתובות הכל, דמקושייתו מבוחר דס"ל דגם בלא נשואין ובלא אירוסין נעשית חללה גם הרמב"ן בהודושו יבמות (דף נ"ט ע"א) הוכיח מכה קושיא, דה"מ בקדושין כנ"ל אזרח ללד דביאה נשואין עושה ותעמוד הקושיא על הרמב"ן.

ע"כ נראה לומר דבר חדש, והוא, דמה דלקי על לאו דל"י, אין זה דוקא בחוהו ביאה שמקדשה חלה כל שנשאת פ"א חייב עליה על כל ביאה וביאה שבא עליה אח"כ, [וכן מלאחי כבר דבר זה להגאון בספר המקנה בקדושין (דף ע"ז סוף ע"א) גבי אלמנה ח"ח חלה אחת, רק מראיתו שם מבוחר רק כיכי דפעם אחד נשאה באיבור אז לקי שוב אח"כ על כל ביאה וביאה, אבל בני"ד דבשקנה אותה תחילה לא עבר כלל על ל"י דהא רק בעולה נשאה, זה אינו מוכרח מראיתו, גם ראינו שלו נראה לדמות, דהא מדקשה שם על ר"י מן אלמנה וגרושה דלא לקי חלה שמים מוכח דל"י אין חילוק בין אלמנה למחוללת כבר וכמו שכתוב בה"מ, ח"כ י"ל דגם כך קושיא דנחייב על כל חדא וחדא קאי לר"י, ולדידיה שפיר קשה דילקא כל פעם משום ל"י].

ייראה לי ראינו לזה מייבמות (דף נ"ז ע"ב) דאמר רבה אשת כהן שנאנסה בעלה לוקה עליה משום עומאה, ופסקה הרמב"ם, וכתב בה"מ משום עומאה לאו דוקא חלה משום זונה, וקשה לי להר"ם אמאי ילקה אי משום ל"י הא בל"ז היא מחוללת להדיוע ואי משום ל"י, הא כשנשאה היתה כשירה, וע"כ אף דמעולם לא עבר בשעת קדושין, מ"מ כשבא ביאה דאישות לוקה [וטעם לא יקח, היינו שלא הבא ביאה אחר לקוחין].

ולפ"ז לק"מ על הרשב"א, דאם בזה סבר כהר"ם דבמחוללת כבר ליכא ללאו דלא יחלל, וא"כ כשנשאה בעולה בביאה בין אם תחילת ביאה קונה ובין אם סוף קונה לקי אחת משום לא יקח, ואי סבר כהרמב"ן לוקה תמיד שמים.

ורפ"ז תפול שוב הקושיא על הר"ם לדידיה לא נתחללה בביאה גרידתא, אם כן אם סוף ביאה קונה לא לקי, ואי תחילת ביאה קונה לוקה לבסוף משום לא יקח, וי"ל דהר"ם סבר דגם על ידי אירוסין לא נתחללה, והכ"מ חזלא ללד דביאה אירוסין עושה.
ומעתה יכי להיפוך, דלהר"ם מוכח דע"י אירוסין אינה מתחללת רק ע"י נשואין, ולרמב"ן והראב"ד ודעימיה י"ל דס"ל דגם ע"י ביאה גרידתא מתחללת, ומ"מ ליכא ל"מ דאף אם תחילה קונה לוקה בסוף ב' משום לא יחלל ומשום לא יקח דהיינו ביאה אחר אישות, ויש לי בענין זה עוד אריכות דברים בדברי זקוני הגאון בעל משנת דרע"ק זל"ה"ס בסוגיא דתחילת ביאה קונה, ובמה שכתב עליו הגאון בעל חור חדש לקדושין, אבל אין ברואי להעריח את כבוד חבא מארי כ"י כולי האי.

(ה) **נסתפקתי** יבם שבא על יבמתו וכשבא אחר במפורש שאין רוצה לקנותה אם קנה לה או לא, ומדברי רש"י ר"פ הבע"י דפירש מיד שבא עליה לשם זנות ולא למאוס, אין ראי' דיש לומר דלא מיירי במפרש להדיח שאינו רוצה בקנינה חלה שבא עליה סתם לשם זנות ולא נחכוין לקנותה, ואי דקשי' אם לא פירש מנה ידעינן דכוונתו לזנות, וי"ל דעדים דלא חותו.

ולפ"ז סיה כאן תמיה גדולה בפ"ק דקדושין (דף י' ע"א) באיבעיא דתחילת ביאה קונה או סוף ביאה קונה, קאמר בגמרא ל"מ לכה"ג דקני בחולה בביאה, ויקשה למי הפס חיבת בחולה, הא בבעולה נמי איכא ל"מ דאי תחילה קונה לקי אחת, ואי סוף קונה לקי שמים, ובול"ל סתם, ל"מ לכה"ג דקני אשה בביאה, ויכיה כולל בין בחולה בין בעולה [אף דכמה פעמים מצינו דהיה יכול לומר עוד ל"מ ולא אמרו מ"מ כאן שהסוף חיבה ועל ידה תתמעט ה"מ זכו ודאי תימא].

ואף דלשיטת הרמב"ם כנ"ל דבעולה לא מתחללת בביאה גרידתא בלי נשואין, גם אי קונה בסוף ביאה לא לקי שמים, דבתחילת ביאה דעדין לא קנאה הוי ביאה גרידתא וא"כ בשעת סוף ביאה עדין לא היתה חללה כ"א בעולה מ"מ לדידיה יהיה נ"מ איכא דאי סוף קונה לא לקי כלל דקודם רק בעולה, ואי תחילת קונה לקי בסוף משום לא יחלל דבתחילת ביאה נתחלל' ולבסוף בא על חללה, [ואין לומר דעל סוף ליכא עונש מלקות דהא קיי"ל כרבא פרק גערה שנתפחתה (דף כ"א ע"ב) דכל שמתחילה באונס אפילו אמרה הניחו לו מותרת לבעול דאמרין יורה אלבשה וכש"כ דאמרין הכי גבי איש דילרו מבחוץ, ויש לכאורה ליישב בזה קושי' החוס' יבמות (דף כ') דלמאי לורך אמרו גזירה ביאה ראשונה אטו ביאה שניה הי"ל גזירה תחילת ביאה אטו סוף ביאה, ולדברי אלו משום סוף ליכא למגור, דבזה לא יעבור, דיהי' לו דין אונס, (דבשלמא למי דהקשינו תחילה דיהי' ל"מ דאי סוף קונה לקי ב' ואי תחילה קונה לקי א' לא הי' אפשר לדחות בזה, משום דאכתי ישאר ל"מ דאי תחילה קונה לא ילקה כלל, דמשום לא יחלל דלבסוף אין להקותו, דליריה אלבשה, ואי סוף קונה לקי אחת, היינו משום לא יקח, דע"ז ל"ש ירירה אלבשה, דהיי' דלא הי' יכול לבוף יצרו לפרוש ממנה, מ"מ הי' לו עכ"פ לחזור מקדושין ולא יעבור על לאו יקח, אבל למ"מ דלהרמב"ם אי סוף קונה לא עבר כלל על לאו ואי תחילה קונה לקי מבום לא יחלל דסוף ביאה, ח"כ שפיר יש לדחות בזה) זה אינו, דע"כ לא אמרין הכי חלה בתחילה באונס, אבל בתחילתו ברואו אף דבתחילה עדיין לא אמר מ"מ לקי על האונס דבסוף, דלא הי' לו להביא עלמו לידי כך, דאל"כ תיקשי למי לי כלל נרבות הערבה בעריות, הא ממילא נדע דין הוא, דאם לא יהי' חייב על הערבה, אף יהי' אפשר לחייבו על הגמר ביאה והא בחוהו עת כבר כנסיה ירירה, ויש לי מקום עיון בזה, במה דמקשה ריש כתובות ולדרוש להו דאונס שרי, והא מביאין עלמין לידי אונס, ואין כאן מקומו להאריך.]

ומזה יראה לי הוליא הרמב"ם דיוע דדוקא כה"ג באלמנה לחוד הוא דלקי וא"כ גם אי תחילת ביאה קונה ונתחללה הבעולה ע"י ביאה שע"י קדושין מ"מ לא לקי על סוף ביאה שבא על חללה משום לא יחלל, כיון שכבר אפסלה להדיוע לא לקי עליה כהאי גוונא.
והוציא ענה גם דיוע ראשון דבעולה אינה מתחללת בביאה גרידתא דכה"ג דאלולי כן אכתי יהיה ל"מ גם בבעולה דאי סוף קונה לקי עכ"פ אחת משום לא יקח, דהא בשעת קנין הקדושין היא כבר חללה מתחילת ביאה, ואי תחילה קונה לא לקי כלל דאי משום לא יקח, הא בשעת קיחה היתה רק בעולה דבעשה ואי משום לא יחלל דבסוף ביאה בא על חללה הא במחוללת כבר

אוחו מצחון שבה עליה וכו' לא הכיר בהם, וכיון דביאת יבוס לריכב עדים (כמבואר סימן קס"ז בב"ש סק"ב) ידוע שלא נחשוין לקנותה מדלא בא עליה בעדים, וכיון דלא נחשוין בפירוט שלא לקנותה מש"ה קנה אותה דהתורה אמרה דל"ל דעת, אבל במתכוין שלא לקנותה עדיין לא שמענו אם התורה הקנתה לו בע"כ.

והרי מלינו חילוק כזה גבי חצר שקונה לו שלא מדעתו וכן ידו כמ"ס המכרי"ע בשבועה (ח"א סי' ק"ג) ומ"מ רק באינו מתכוין לקנות אבל לא במתכוין שלא לקנות.

ולכאורה ה"ו נראה לדייק מלישנה דה"ל דבכה"ג ל"ק לה, דהוא כ' יבמות (דף כ"א סוף ע"ב) וז"ל, ומיהו ביבמתו אף אם גומר ביאתו ואמר שאין רלונו לקנות אלא בגמר ביאה, אין הדבר בדעתו שחורה רבחה שוגג כמזיד עכ"ל, מדלא כתב סתם אף שאין רולה לקנותה כלל משמע דוקא כה"ג דרלונו עכ"פ לקנותה בגמר ביאה, ומש"ה קנה לה מיד בתחלת ביאה אבל באומר שאינו רולה לקנותה כלל לא קני לה, ועם החילוק יש להסביר עש"מ דכ' הכ"ו פ"ק דמלישנה אהא דאמרין עס (דף י') כיון דנפל גלי דעתו דבנפילה ניחא ל' דליקני בד"ה לא ניחא ליה דלקני, וז"ל, וכיון דחכמים תקנו לו ד"ה יכול לומר אי אפשרי בתקומ"ל עכ"ל, וכנה בר"ן גיטין (דף קפ"ב ע"ב ד"ה היכי דמי) מבואר דהקנין שקונין לו כד' אמות את החפץ אינו מחיקון חכמים אלא דחז"ל חיקו שיהי' כד"ה קטיוין לו וכיון שכן הוויין ידידיה מדאורייתא, דהפקר ב"ד הפקר ונעשו חזירו וקונים לו החפץ מדאורייתא, ומש"ה מועיל נמי גבי גט אם נותן בגט כד"ה ידידיה ואין כח עקירה לדאורייתא להחיר א"ה לעלמא ע"ש; ומעתה מ"ש הנמוקי יוסף בב"מ הכ"ל דיכול לומר אי אפשר וכו' אין הכוונה דאמרין דאין רלונו שיקנו לו כד"ה את החפץ, דהא קנין החפץ אינו מדרבנן אלא דאמרי' דאין רלונו לקנות כד' אמות שזכורנו החכמים :

וצריך להבין למח באמת ה"ו צריך הכ"ל לכל זה ולא פירש בפשוטו דרלונו שלא יקנו לו כד"ה את החפץ, דהא חזר אינו קונה בע"כ, [וכאשר באמת פירש הרשב"א הובא בב"י חוב"מ] ע"כ יראה דס"ל להכ"ו דמה דחזר אינו קונה בע"כ, וזה דוקא באינו רולה לקנות אבל ברולה לקנות אלא שרולה בקנין אחר, כזה הדין כיון דעשה קנין המועיל לאו כל כמיניה לומר שקנין זה לא יקנה, דהתורה אמרה שיקנה :

ומה שהביא להכ"ו לזו"ל חילוק זה י"ל דהסוגיא הכריחה משום דקשי' ליה במאי פליגי התירושים שבש"ס, ומ"ט דר"פ דפליג על הסברה דגלי דעתיה וכו' דהא ודאי כן הוא שלא ראה לקנות כד"ה מדנפל עליה וחז"ל דר"פ ס' דאמדין דעתיה דר"ה לקנות ע"י שניהם ד"ה ונפילה דכ"ו דכן הוא, מ"מ הוי כמו מלוה ופרועה דאי לאו דאמרי' בקדושין (דף מ"ו ע"ה) דדעתיה אפרועה לבד לא היתה מקודשת [והרשב"א ז"ל י"ל דלאמת ס"ל כן בטעמא דר"פ, וכובר לחלק דדוקא הכה דתרווייהו קנין א' הוא, וכמו מי שקונה במנה, דכל המנה יחד קונה ה"כ כזה ברולה דהמלוה ופרועה שניהם קנין כסף יעשו הקנין יחד, אבל כד"ל דל"ש לומר דהד"ה והנפילה ישתתפו יחד הא אין שייכות בהנערפות זה לזה, אלא כוונתו שכל א' יעשה קנין שלם הד"ה לבדו והנפילה לבדה, מש"ה אף דהנפילה אינה קונה מ"מ אינה מנרעת להקנין ד"ה, וככ"י לא ס"ל לחלק כדן] ומש"ה הנהיג הכ"ו דבהא פליגי, דהסוגיא ס' כמ"ס דנפול אמרין שאינו רולה לזכות כד"ה ולא נקנו לו כד"ה, וכ"פ ס' דל"ה כן כיון דהד"ה עלמס זכות הוא לו עוד לקניינים אחרים אלא שרולה שהד"ה לא יקנו לו המליאה זו וזכו לאו כל כמיני' כיון דמ"מ רולה לקנות החפץ וכמוכר לעיל :

ומעתה י"ל דהכ"ו ביבמות לשעתיה בב"מ, ומש"ה אף דס' דבמפרש שלא לקנות כלל בביאתו דא"ק אותה, משום דקנין ביאה הוי כמו קנין חצר ויד, דקונה שלא מדעת אבל לא בע"כ, מ"מ זהו דוקא באינו רולה לקנותה כלל אבל באומר א"ק רק בגמר ביאה כיון דחפץ בקנין לאו כל כמיניה לומר דהעראה לא יקנה לו דהסורה אמרה שיקנה:

ומה דחלה הכ"ו טעמו בדין שוגג ומזיד לכאורה לפי מה שכתבתי

ל"ל לזה, ז"א, דה"כ עדיין יקשה דכ"ו דא"י לומר א"ה כהאי קנין, מ"מ כיון דסבר לקנות בקנין אחר ממילא הו"ל האי קנין הראשון עכ"פ כמו עושה קנין בלא מתכוין לקנות וכו' הדין נותן דל"ק דהוי כסודר בנכסי הגר וכסודר שהוא שלו דל"ק, [וכן מבואר בש"ע מקובלת בב"מ, דאחר שהביא דברי הכ"ו הכ"ל דמשמע אלו ה"ו ד"ה קנין דאורייתא א"י לומר א"ה, שהרשב"א הקשה ע"ז דהא חזירו אינו קונה בע"כ ועוד דהוי כעודר בנכסי הגר, ר"ל דאף אם יהיבנא ליה להכ"ו דא"י לומר כן, מ"מ א"י קני בכהאי קנין יהי' עכ"פ כמו בלא כוונ' כלל] ומש"ה ס' הכ"ו דהא רבחה תורה שוגג דהא בא עלי' וקסבר שהיא אשתו קנה, אלמא דקונה בלא כוונה, וכיניו נמי טעמא דהכ"ו דלא חש לקשיא דהרשב"א הכ"ל, כיון דחזר קונה שלא מדעתו אינו דומה לעוודר בנכסי הגר, דשם גוף הקנין לריך דעת וכו' ע' דלייך דסתרי לכאורה למ"ס, דהא מקדש במלוה א"מ, אף אי מקדשה בהנחת מחילת מלוה מקודשת, אלמא דלא כסברתינו ככוונת הנמוקי' וכן בהליך מנה ע"מ שחזויהו לי דה"מ, אף אם אמר שתתקדש לו בהנחת קישוט היתה מקודשת, אלא דבאמת אין מזה סתירה, כיון דקדושין בטעמם בשו דעת, מש"ה הו"ל האי קנין של הנחת מחילת מלוה כמו העוודר בנכסי הגר ואף דכ' הכ"ו ב"ב (דף קע"ה ע"ה) גבי ר"ע שקל בידקה בחרעה דכידי דאיכא דעת מקנה, אף אם הוא עוודר וקסבר שהיא שלו קני ל' מ"מ אין זה ענין לבחן דדוקא הכה דבהאי קנין המועיל לכה המקנה שיקנה מש"ה אף דהוא ס' דהוא שלו קני, דדעת מקנה נמי מועיל לחודיה אבל בקדושין דגם היא רלונה להקדש במה שהוא רולה דהיינו בגוף המלוה, וא"כ האי קנין דהנחת מחילת מלוה לית ביה דעת כלל לא דעת קונה ולא דעת מקנה, כך ה"כ נראה לפוס רשיעא ללכון :

אף דיסוד הדבר אשר בנינו עליו שהם דברי כר"ן בגיטין אינם יסוד מוסד כ"כ דהרי נראה דסוס' פליגי וס"ל דכל מה שזיכו חכמים אינו רק קנין דרבנן, וז"ל כיון דהפקר ב"ד מקרא ילפינן לה נעשה קנין דאורייתא, דהרי בגיטין (דף ס"ד ע"ב ד"ה שאני וכו') פירשו דמה דס' ר"ח דקטן זוכה לעלמו ואינו זוכה לאחרים היינו מדאורייתא אבל מדרבנן זוכה לאחרים ומדדקשה ר"ח על ר"ח משפופי מבואות דמזכין ע"י קטן אלמא דלא ככר"ן, דלדידי' מאי קשיא כיון דכבר אמרו חז"ל דזוכה לאחרים זכו בה מדאורייתא וכו' שם באמת ה"כ כן על חוס' והוכיח דר"ח ס' אף מדרבנן אינו זוכה לאחרים, גם כה"ש ע"כ סובר דלא ככר"ן, דבגיטין (דף ע"ה) נתן טעם על תקנת חז"ל דקרוב לה אפילו ק' אמה משום דכל דמקדש אדעתא דרבנן מקדש ואין כחן עוקר דבר מה"ת ואלו הוי ס"ל כס' כר"ן א"ל לזה דהא כיון דחכמים הקנו לה ה' אמה נעשו חזירה מד"ת וא"כ י"ל דגם הכ"ו ס' כחוס' וכר"ה ש"ו א"כ מ"ס דיכול לומר א"ה בתק"ח שפיר קאי על קנין גוף החפץ דאכתי הוי דרבנן מ"מ כיון דחלה טעמו דיכול לומר א"ה, דמשמע אלו הוי דאורייתא כגון דנפל בחזירו ממש, מיד כשבא המליאה לתוכה קנה אותה אף דחזר א"ק בע"כ אם כן אכתי לריכין אלו לסברתינו הכ"ל :

אולם שבהי וראיתי דאף אם יתכן דרבי ככוונת הכ"ו בב"מ לא יתכן דרבי ככוונת הכ"ו יבמות דבשלמא גבי מליאה דבהכ"ה שעתא דנפל רולה לקנות ויש אז קנין המועיל ד"ח שפיר י"ל דאין בכחו לדחות כד"ת משא"כ בהכ"ה דיבמות דבעידן שנטעית העראה עדיין באותו רגע לא ראה לקנותה עד אחר שעה שיסיה גמר הביאה, ול"ש לומר דאין בכחו לדחות כד"ת שהרי הסורה לא אותה עליו באיזה זמן יקנה וכמו דבידו לומר אינו רולה לקנותה עשה עד אח"כ כך יכול לומר אינו רולה לקנות בהעראה א"ו ס' הכ"ל דקנין דיבמה היא אפילו בע"כ שלא בטובתו ומש"ה קני לה בהעראה אם כן ה"כ באינו רולה לקנותה כלל לא בתחילה ולא בסוף דחד טעמא אית לכו כן נראה שיטת הכ"ו :

אולם יראה לי שבר"ן לא כן ידמה, שהוא כתב פ"ק דקדושין בסוגיא דתחלת ביאה קונה וז"ל, ומיהו ביבמה דמקדשה בביאה אפילו גמר ביאתו קנה בתחלת ביאה וכיניו דאמרי' וכו' אלא מן הארוסין לית עשה ולידתי ל"ת ואם איחא דבסממא לא קני

לא עוד גמר הביאה מן הארוסין נמי עשה ול"ה הוא, דבעידנה דקמי' לה היינו גמר ביאה כבר נעשה בעולה, ה"ו היינו בעמא כיון דמדאורייתא קמי' בהערה אלא משום דדעתו על גמר ביאה הוא דה"ק בסתמא עד גמר ביאה אבל בימה כיון דלא בעי דעתו דהפילו שניכם האוסים קמו, לא אולי' בהר' דעתיה עכ"ל, כרי פתח דכרי יחזרו לרק בבעול סתם קמי' בהערה דהא כתב הפילו גמר ביאתו ולא כתב הפילו במפרש כמ"ס הכ"י, וכן מסיים דכרי שכתב אבל יצמה כיון דלא בעי דעתיה כלל מלשון זה מבוחר דלא בעי ביאה דעתו לך אבל לא אם יכיר בהיפוך ויחזיקו שלא לקנות :
גם הא הכ"י לא פשיטא ליה הא מילתא מסברה מלכו כ"ה מכה הכוכחה מסוגי' יצמות וא"כ מה דמוכח מוכח ומה דלא מוכח לא מוכח דה"ל דג"ו מוכח דה"כ דבמפרש שלא לקנות ל"ק עדיין קושיית הר"ן במקומו, דמתי' מקשה לימי עשה ולדחיל"ת, הא במפרש שלא לקנות בהערה ל"ק עד גמר ביאה ושוב הוי עשה ול"ה ז"ח, דהא בל"ה לריב"ז להבין קושי' הר"ן דהא י"ל דפרכת ה"ס דמתי' לא תחייבם, נלמדנו לומר שרואה לקנות בהערה, וז"ל דסוכתה הר"ן אולא הכי דלמ"ל לה"ס לשנויי גזירה ביאה ראשונה אפי' ביאה שניה, לשני גזירה אפי' שיבעול סתם ביאה גמורה וישכח לפרש שיקנה בהערה אבל זכו אינו מן הקושיא אם יכיר הדין דבמפרש שלא לקנות בהערה דל"ק דלשני גזירה אפי' מהן דמפרש כן דאפי' בפופטי עסקינן סיפרת דאינו רואה לקנות דהא בלמתי' חין לו לפקוחה במה יקנה אלא דלמתי' כל שבעול סתם כוונתו מהסתמא לקנות בהיבט ביאה של הגמר, דמסתמא כוונתו לקנות בדבר כחציב לו ותר' אבל לא שיקפיד שלא לקנות בהחלה אלא דממילא הוי כמו בלא דעת כלל אבל לנוזיה אפי' מ"ן דמפרש זכו לא מסתבר כלל ומ"ס הנימוקי' נמוקו עמו שלא הביא ראיות כר"ן משום דדינא לדידי' הפילו במפרש שלא יקנה קונה בע"כ זכו ח"ן לי יסוד ולחיה מסוגיא זו דיצמות :

והרשב"א דקשו' לי' י"ל דסבר דביאת יבום לריב"ז עדים, ולזה קשו' לי' הכי, דלמא מתני' מיירי בלא ידע מהעדים וא"כ גם אם יראה לקוחה אינו יכול ואין כאן מלוא' דינמא אגב' אונסא דמלוה גמר ומתלה וממילא האונס קמי' בדוכת' וכו' גוף הביאה ביאה גרוע שלא בעובתו חף דמתלה, דהא ליכא דבר אחר שחניע דעתו לך ואינו מועיל חף דלמא רואה חני' ובמא' תלוה ויסיב דלא מהני רואה חני' ושפור כיו' רבואה דביאה זו קונה, והני' אפשר דס' כדעת ה"ס יצמות דביאה דיבום לא בעי' עדים, או דיהמר דהגמרא ניחא לי' לחוקמי' ביותר חף בים עדים וראה אותם, ודארי' כי כן דמייירי מתני' דגם הוא יודע דאלו רואה לקוחה בביאה זו קונה אותה, ח"כ למתי' דמוקי מתני' בחירולא דמתכוין לאשתו ותקפתו יצמתו, מוכח כיטב דינא דהכ"י דחף במתכוין שלא לקנות קנאה, דהא כאל' דידע שיכול לקנותה וי"מ לא ראה לבוא עליה עד שתקפתו יצמתו, כרי גילה דעתו שאינו רואה לקוחה :

וה"ר דלמתי' דבגוף הקני' חין דעתו כלל, ואינו מושב לבבו כל מה תהא עלי', אלא דחין ראונו בביאה אבל אחר שכבר מוכרח לבא עלי' אינו מתכוין בקיום המלוה ויכיר לכה"פ בגדר עושה שלא מדעת בלל, אבל לא במכוין שלא לקנות ולמתי' בקיום המלוה דהא מבוחר בתום הביאה הכי' בח"מ (ס' תע"ה) וז"ל, הא דכפאובו פרסיים ואכל מלה ילא מיירי שביה סבה שזכו מתן ומלא' שאכלו מלה אבל ידע שהוא מלה ולא ראה לאכול וכפאובו פרסיים ואכל לא ילא עיי"ש, כרי מבוחר דכל שיש מלוה בעשייתו וכו' לא ראה כפאי עשיי' ל"א דלענין המלוה הוא בגדר אינו מתכוין לעשותה אלא הוא בגדר מתכוין שלא לעשות :

ואורם הר"ן יראה דבבבב פליג על האי' ס' דתוס' וכו' דצ"ה (דף ר"ה ע"ב ד"ה גרסי') כתב בשם הרמ"ה הא דכפאובו פרסיים מיירי בידע שהוא מלה אבל קסבר בשר הוא לא ילא, ובדק' שאמרו כתב דעת הרב' גאונים דמלוה ח"ל כוונתו וראייתם מהא דכפאו פרסיים וכחז עליה ומיכו דוקא בלינו מתכוין אבל במתכוין שלא ללאת לא, ומעשה אם יסבור הר"ן בבבב תוס' כ"ל יכיר דכרי' סותרים אלו לאלו, דהא גבי כפאובו פרסיים מקרי מתכוין שלא ללאת כיון דידע שהוא מלה אע"כ סבר הר"ן דחף דאינו רואה בעשיי' עדיין אינו מוכרח דרואה דוקא שלא לעשות המלוה ח"כ ס"ל בל"ה בתקפתו ולא ראה לבא עליה מ"מ אינו מוכרח אלא שאינו רואה בביאה, אבל כיון דמוכרח לבא עליה אינו מתכוין דוקא שלא לקנותה ואין כאן הוכחה לשיטת הכ"י, כן בעלתי דרך פנפול :

ו **מיד** עברו רעיוני' ביסוד הזה אם תיקון חכמים בעניני' ממון מקרי' ממנו דאורייתא, כיון דהפקד' בית דין ספקר מ"ה נבוכו בזה מאד כי ראייתו איזו סתירות בתום' והכר"ס בדבריכם הקדושים, והמלאתי חס"ל דבר ח' אשר יתיישבו כל הסתירות, וכו', והוא דכבר הבאתי באת' ה' דדעת תוס' גיעין (דף ס"ד) דכל מה דתקנו חכמים בענין ממון כו' רק דרבנן, וכן יראה לי דעתם בחגיגה (דף כ"ה ד"ה חזר וכו') וכו' דדברבין מודה וכו', ביאור דבריכם אלו היינו דפקדושין (דף י"ז ע"ב) איתא דגר אינו יורש אפי' ד"ת אלא דחכמים שיקנו לו ירושה, וא"כ מה' לכת' איסור חליפי' ע"ז דהא בגר לא ירש כלל ולגבי דרבנן אמרי' יש בריב"ז, וראייתו בעורי' אכן שכ' דנגלם מתום' כאן סוגי' דקדושין כ"ל דכפשיטות הים להם לדמות פרש"י דהא רבא בקידושין סוכי' מכך

לא עוד גמר הביאה מן הארוסין נמי עשה ול"ה הוא, דבעידנה דקמי' לה היינו גמר ביאה כבר נעשה בעולה, ה"ו היינו בעמא כיון דמדאורייתא קמי' בהערה אלא משום דדעתו על גמר ביאה הוא דה"ק בסתמא עד גמר ביאה אבל בימה כיון דלא בעי דעתו דהפילו שניכם האוסים קמו, לא אולי' בהר' דעתיה עכ"ל, כרי פתח דכרי יחזרו לרק בבעול סתם קמי' בהערה דהא כתב הפילו גמר ביאתו ולא כתב הפילו במפרש כמ"ס הכ"י, וכן מסיים דכרי שכתב אבל יצמה כיון דלא בעי דעתיה כלל מלשון זה מבוחר דלא בעי ביאה דעתו לך אבל לא אם יכיר בהיפוך ויחזיקו שלא לקנות :
גם הא הכ"י לא פשיטא ליה הא מילתא מסברה מלכו כ"ה מכה הכוכחה מסוגי' יצמות וא"כ מה דמוכח מוכח ומה דלא מוכח לא מוכח דה"ל דג"ו מוכח דה"כ דבמפרש שלא לקנות ל"ק עדיין קושיית הר"ן במקומו, דמתי' מקשה לימי עשה ולדחיל"ת, הא במפרש שלא לקנות בהערה ל"ק עד גמר ביאה ושוב הוי עשה ול"ה ז"ח, דהא בל"ה לריב"ז להבין קושי' הר"ן דהא י"ל דפרכת ה"ס דמתי' לא תחייבם, נלמדנו לומר שרואה לקנות בהערה, וז"ל דסוכתה הר"ן אולא הכי דלמ"ל לה"ס לשנויי גזירה ביאה ראשונה אפי' ביאה שניה, לשני גזירה אפי' שיבעול סתם ביאה גמורה וישכח לפרש שיקנה בהערה אבל זכו אינו מן הקושיא אם יכיר הדין דבמפרש שלא לקנות בהערה דל"ק דלשני גזירה אפי' מהן דמפרש כן דאפי' בפופטי עסקינן סיפרת דאינו רואה לקנות דהא בלמתי' חין לו לפקוחה במה יקנה אלא דלמתי' כל שבעול סתם כוונתו מהסתמא לקנות בהיבט ביאה של הגמר, דמסתמא כוונתו לקנות בדבר כחציב לו ותר' אבל לא שיקפיד שלא לקנות בהחלה אלא דממילא הוי כמו בלא דעת כלל אבל לנוזיה אפי' מ"ן דמפרש זכו לא מסתבר כלל ומ"ס הנימוקי' נמוקו עמו שלא הביא ראיות כר"ן משום דדינא לדידי' הפילו במפרש שלא יקנה קונה בע"כ זכו ח"ן לי יסוד ולחיה מסוגיא זו דיצמות :

מיהו זכו אפשר לדחות דיל' דמש"כ לא הביא ראיות הר"ן דיל' דהוא סבר דאיסור בעולת עומד רק דרבנן דח"ה דתוס' כחובות (דף ל' ע"א ד"ה ח"ה בעולה וכו') כהתוס' בפשיטות דהוא דאורייתא מ"ע לדעתו חין זה במוכסס מהכרשונים וכמבואר אולי' במק"ה (מובא לקמן) וממילא לא קשה מידי קושי' אהר"ן, דהא מ"מ לא תהיה רק בעולה דידו' ואין כאן עשה, אלא דמ"מ אינו מחזור, דמ"מ כו"ל להכ"י לסוכי' דינו ובאופן אחר, דאם איתא דל"ק עד סוף ביאה, ח"כ בעידנה דמיעקר ליה דלמנה אינו מקיים לעשה דיבום, דכיינו בשעת הערה דחייבי' לאוין דכוכה ג"כ בהערה מייבין, כדאיתא יצמות (דף כ"ה ע"ה) ובענין זה איתא בתוס' גיעין (דף מ"ה ד"ה לישא שפחה צהירולס ח'), ואף דתוס' סס תירלו עוד תרולים ולא פסקה' לכו' אבדרא זו יראה משום דבזבחים (דף ז"ה ע"ב) הקשו למ"ל קרא דסבירת' עולם אסור בעלם שיש בו מוח דל"ה דעשה ודח"ל לל"ת, הא לא הוי בעידנה, וכנינו בקושיא, ובפסקי' תוס' תירלו דכיכ' דל"ה לקיים העשה בענין אחר לא בעי בעידנה, ולפ"ז חין קיום לתירולס כ"ל בניטין, דהא גם סס ח"ה לכיות סוף ביאה בלא תחלה ביאה, אבל בני"ד שפיר יקשה דהא אם יראה יכול לקנות בהערה, ח"כ אפשר בע"ה וזריק' לכיות בעידנה אע"כ כדכתובנא דדינא דכני' חף במפרש שלא לקנות ועל זה יכיר רח"ס :

באופן שדבר זה יבי' שנוי במחלוקת בין הר"ן והכ"י ויכאח שחפשי' לתת' פעם לפלוגתיה דבגמרא פ' הבטע' על"ה הא דתני' ח' אונס וא' ריון פרדיין האי' אונס כ"ד, אילימא כשאנסה וכרי' זכא עלי', וזהאמר רבא חין קשו' אלא לדעת', אלא כגון שמתכוין לאשתו ונתקשה אלי' ונתקפתו יבמה ובה עליה, וכיסי' קשה לי טובא מאי פרדיין ובה חין קישוי' וכו' דמה בכך, דלמא מיירי שסוכו ויסרונו עד שבי' מוכרח לקנות עומד מדעתו ולבא עלי', והשתעי' חף שיש ריעותא בנזף הביאה שכיחה' שלא בעובתו מ"מ קנאה, וחפשי' ומלתי' חס"ל שפרש"ה בחי' הקשה כן, ותירולו דחוק עיי"ש :

וניחא לי לפי"מ דמבואר קדושין (דף ל' ע"ה) דהא דמכני בקרבן ובגע דכופין אותו עד שיאמר רואה חני', חף אי

אינו ממון האפטרופוס ואין הוטר הכבוד לישא בה חורין ע"י שחרור זה, א"ו משמע דכזירה להו דממילא נסבוח מזה דאורייתא וק"י ליה האפטרופוס מדאורייתא וא"כ לכאורה שני דבורים אלו בניטין סותרים לדבריהם בניטין ובחגיגה :

ג הטור חו"מ (סי' ע"ג כתב) בשם אביו הרא"ש דישא לחוד אינו קונה גם מדרבנן ומ"מ אם קדש אשה בגזל כזה לריכב גם דלמא קונה מדרבנן וצ"ח ב"ש"ש (פ"ו דב"ב סי' י"ו) דאין זה ספק דרבנן דאלו יאוש קונה מדרבנן ממילא מקודשת מדאורייתא דהפקר ב"ד הפקר, ולפ"ו יסבור הרא"ש כהר"ן גם ב"ש"ש (סי' כ"ח סק"ב) הקשה להרמב"ם דבקינן יאוש וצ"ח לריך הגזל להחזיר לו דמים, וכי דבגזל שאינו מפורסם א"ל ליתן הדמים משום דשוב יהיה הגזל מחויב ליתן דמים לרוקח משום תקנת השוק ואפוכי מתרתי למ"ל, מ"מ מדאורייתא לריכב תקנת השוק א"ל הגזל ליתן דמים לרוקח א"כ כשקידש אשה בגזל אמאי מדאורייתא מקודשת, הא מדאורייתא לא קבלה כלום דכתיב מדאורייתא לריכב להחזיר דמיהם להגזל וקב"ש למאן דפוסק דבמקדש במלוה ע"י מעמד שלשתן דא"מ רק מדרבנן משום דמדאורייתא אין כאן כסף קדושין א"כ גם במקדש בגזל לא תהיה מקודשת מדאורייתא :

ויראה לי ליישב דהא בחמת גוף הדבר לריך טעם דלמא יסבור תוס' והרא"ש דלא כהר"ן, הא הר"ן טעמא קאמר כיון דילפינן מקרא דהפקר ב"ד הפקר א"כ למה לא יהיה לתקנתא כל דין דאורייתא ויראה דודאי מודים תוס' והרא"ש דמה דמלינו דנתנה תורה כה לחכמים הוי דאורייתא אלא דכזורים כיון דהפקר ב"ד למדנו בגיטין (דף ל"ו) מקרא דכל אשר לא יבא יוחרם רכושו, א"כ לא מלינו רק דיש בה לחז"ל לטק רשות בעלים ממנו כמו שם דעשאוהו חרם אבל שיהיה בה צידס לומר שיהא קנוי לאחר לא מלינו, והרי לפנינו דבכ"מ קול יוחר סילוק מלהקנות, דסילוק א"ל קנין ובדיבור בעלתא עושה חפצו הפקר ולהקנות חפצו לחבירו לריך מעשה קנין, ומעשה אין כאן סתירה דבניטין גבי שחופי מבוואות שפיר פריך הש"ס לשיטת תוס' כיון דקטן אינו זוכה מדאורייתא לחחרים, איך משתקף במבוי ע"י בניו הקטנים דכתיב דהפקר הוי דאורייתא וכשזכה ע"י הקטן פקע רשות בעלים מהחפץ מדאורייתא, מ"מ חכמי צמח שזכו בו בני המבוי הוי רק דרבנן וכן דבריהם בחגיגה ככונים דכיון דירושת הגר דרבנן שפיר יכול לומר עול אחי וכו' דאף דלענין דליתו של אחיו הגוי הוי ד"ח ע"מ וצ"ח הגר כהאי ירושה הוי רק ממון שלו דרבנן אבל כהאי דגיטין כהנו גם שפיר כהנו דמוכח דלא תקנו מעמד ג' בשטרות דא"כ יקשה משטר שחרור וכדוך שכתבו דהוי כמפקיר עבדו ומת, ולענין הפקר הוי דאורייתא ממש וסילוק השעבוד דיחמי מעל העבד הוי דאורייתא וכן כהאי דקטן שפיר כהנו דהפקירו חכמים ונתנו להאפטרופוס, והיינו דבאמת האפטרופוס יעשה בו קנין ויהיה שלו מדאורייתא דהא הפקעת כה הקטן מהעבד ע"י תקח"ל יש להם בה מדאורייתא והוי העבד הפקר מדאורייתא, ושפיר יכול האפטרופוס לזכות בהעבד מדאורייתא כזוכה מן הפקר, וזכו שדקדקו בלשונם הפקירוהו ב"ד ונתנו להאפטרופוס דזכו ב' עינים וכ"ל :

ועפ"ז יש לתת טעם על הר"ח שכתוס' שם שלא ר"ח לפרש שהאפטרופוס ישחררו כמ"ש תוס' משום דלכאורה עדיין ק' על דבריו, כיון דדנין דע"י תקח"ל הוי העבד הפקר מדאורייתא הרי העבד זוכה בעלמו, וא"י האפטרופוס לזכות בו, ואף דק"ל המפקיר עבדו לריך ג"ש מ"מ כיון דזכו רק להפקיע ממנו האיסור, אבל לענין השעבוד כבר זכה העבד בעלמו, ואין זוכה בו האפטרופוס אך בחמת לק"מ דהא בקדושין (דף כ"ז ע"א) גבי מעשה רבי הגדושה כ' חוספות כיון דבשעה מיתה הגר היה העבד בעבודת מר וזוטר מ"מ אין העבד זוכה לעלמו א"כ גם כאן א"ש, דהאפטרופוס יעשה בו עבודה והם אמרו דלא בעידן עבודה יסולק כה הקטן ממנו וזכה ביה האפטרופוס :

מיהו ר"ח שם בקידושין בחוס' מוקי לה כהאי דקטן וס' כהאי שאלו דעבד קטן א"י לזכות לעלמו אבל אלו היה גדול לא היה מושל אף דבשעה שנתשה הפקר היה בעבודת מר וזוטר

מוכך מסני' דגר אינו יורש ד"ח מדלא מקרי חליפי ע"ז, ואלו לפירש"י מאי ראייה דלמא משום דיש בריבה :

ואני אומר א"כ דנעלם מהם סוגיא דקדושין, מה זכ שכתבו וכו' כדרבנן וכו', הא איסור חליפי ע"ז הוא דאורייתא, א"ו עיניהם המשותפות בכל ידעו ורלו גם באותו עשה סוגי' זו, אלא דזכ גופא הוכיח רבא דאלו מדאורייתא ירית ויש כאן איסור דאורייתא אין לסמוך על ברירא, א"ו דמדרבנן הוא דירית :

אך זכו דקשי' לי הא חוס' קדושין הקשו על רבא דלמא הטעם ד"ב"ב, וכיינו דלמא ס' כך סנה דאפילו בדאורייתא י"ב, וסירלו דרייק מחיסא דקמי ואם משבחו לרשותו חסור, [כ"ל דמשמע לי' לרבא דאין כוונתו דחלקו ממש דכו"ל לומר ומשחלקו אלא דמייירי אף דעדיין לא לקחו כדי לזכות בכך מ"מ כיון דהביאה לרשותו חסור משום דקנסו אותם וכיינו דהא בחמת גם אחרי שיהא ירושה מדרבנן קשה הא ע"מ הוי מדרבנן חליפי ע"ז, ובחוס' קדושין הקשו כן, וחיללו דהם אמרו והם אמרו, דבנידון כזה לא יהיה לו ירושה כדי שיכול לומר עול אחי וכו' וסיכי שבחו לרשותו לא רלו לתקן לו כללה זו ואוקמוה דרינא, אבל אלו היה הטעם משום ברירא ומדינא מותר גם משבחו לרשותו היה יכול לומר כן וכאשר יואר כל זה בס' המקנה, ואם כן השתא דנימא דעממא דמחמי' משום ברירא כדרבנן וא"ל לתקנתא, ע"כ יהיה הפירוש ומשבחו לרשותו שכבר חלקו דל"כ אמאי חסור הא הדין נותן הסיחור וא"כ ישאר ק' חוס' דלמא מעטם ברירא ולפינו יתיישב היטב בע"כ, עכ"פ ברור דכוונתם כמ"ש] :

וכיון שכן מובחר מזה דעממא כדעתם בניטין דאלו כס' הר"ן דנתסוה מזה דאורייתא משום הפקר ב"ד א"כ אף אם מדרבנן י"ב ק' כהא דהא כשחקנו ירושה לגר הוי ממון שלו דאורייתא וק"ו חליפי ע"ז דאורייתא, הרי סוגרים חוס' ב' מקומות אלו דנשאר רק דרבנן :

וראיתי שבב' מקומות סותר' לכאורה לזה, הא' בגיטין (דף י"ג א' ד"ח תנו מנה וכו') ואשמעינן דלא תקנו מעמד שלשתן בשטר, וק"ל איך נשמע זה דלמא תקנו אלא דמ"מ כיון דמדאורייתא לא קנתה להאי גיעא מש"ס אינה מגורשת :

ולומר דבובחמם משחרור דיכיה עכ"פ משחרר מדרבנן ואין יורשו רשאים להשתעבד בו עוד וכשמתו הבעלים כיון דאין על העבד שום שעבוד הוי כמו מפקיר עבדו ומת דק"ו גיטין (דף ל"ע א') דלמימר דאמר אין לו סקנה קשיא אלא דא"ל גט שחרור דמיסתא דאון מתירחו ורק מדרבנן בעי ג"ש כמבואר בחוס' שם (דף מ' סוף ע"א ד"ח הא אמר) וא"כ במחמי' אלו הוי' שטרות דין מע"ג אמאי לא יסנו השטר שחרור לאחר מיתה הא מדאורייתא ל"ג לגט שחרור ומדרבנן דבעי הא כבר זכר לגבי דרבנן כהאי גיעא כחיי הבעלים :

אי אחי יכול לומר כן, דאכתי קשה כיון דסבדי דתיקון חכמים בממון לא מחכוה מזה דאורייתא א"כ מדאורייתא עדיין העבד משועבד ליורשים ואין מיתה דאון מתירחו ודוחק לומר כיון דסוף סוף א"י לשעבד בו אף דהוי ע"י תקח"ל מ"מ גם מדאורייתא א"ל שזכ ג"ש ודומה לכאורה למ"ש תוס' בב"ק (דף ע"ז ע"ב ד"ח אומר ה' ר"ש וכו') ודוחק לומר דא"ל דמדאורייתא יכול לפדוהו, כיון דמדרבנן א"י לא קרינן ב' אובל שאתה יכול להאכילו לחחרים עכ"ל. ולכאורה גראה הדברים דומה בדומה דל"ש לחלק בהם כמו בחלקו בין מקדש בעדים פסולי דרבנן לבין מקדש בדברים שאסורים בכלה מדרבנן [ע' מ"ל פ"ה ה"א מהל' חישות כה"ד ד"ח שזכ] דכיון דלריכין לקרות אובל שאתה יכול להאכילו שפיר שייך דעתה גם מדאורייתא לתי קרינן ב' הכי גם אלו הוי' דומה לתקדש כפני ע"מ מדרבנן לא הוי ס' ד' חוס' כלל לומר דבר כזה שיפול דין דאורייתא ממנו ומ"מ אפשר לתקן ולומר כיון דירדשים הבעלים שא"י להשתעבד בו גמרו דעתם ומסקינן אותו, ומש"ס גם מדאורייתא א"ל ג"ש [וא"כ פשטא דדברי חוס' מורי' דסבדי כהר"ן דמה דתקנו חכמים בממון נסבוח מזה דאורייתא כ' בניטין (דף מ') ד"ח וכתב לי' וכו', דכיון דעשה שלא כהוגן הפקירו ב"ד ונתנו להאפטרופוס לשחררו וכו' ע"כ, וקשה לי הא מ"מ מדאורייתא

ולזה לר"ת לשיטתיה יפה עשה דנייד מתירולא דהתוספת
 דהאפטרופס ישחרר, דהא ח"ן כה ביד חכמים להקנות שיהיה בו
 דין דאורייתא, ועל ידי הפקר ח"א דאם כן יזכה העבד לעצמו
 דהא כאן מיירי בעבד גדול כיון דכופין אותו לעשותו בן חורין כדי
 שיכול ליקח חטא :

גם בדברי הר"ם ח"ן כאן סתירה מעטה, דגם ד' וק' אמות
 שחקו גבי גיטע שפיר הולך לעמלא דאפיקעינהו רבין לקדושין
 דאלו מדאורייתא נהי מה דאמרו ק' אמות הסמוכין לה מסולק
 רשות כל אדם מהם, וזה נחשוב לדאורייתא מ"מ מה שיהא זכחה
 בה שיהיה דין חזר שלה וכו' נשאר דרבנן משא"כ במקדש בגזל חס
 יאוש קונה מדרבנן יחי' ממילא קדושי דאורייתא דכיון דסילוק
 הבעלים מהתפן הוי סילוק דאורייתא ממילא הגזלן זוכה מההפקר
 וח"ל לזכיותו כלל לתקח"ל ח"כ קושי' הב"ש מסולקת מכל, בשלמא
 גבי מקדש ע"י מעמד ג' הוי רק קדושי דרבנן, דהך דמדאורייתא
 ילאו מרשות הקדש ע"י תקח"ל מ"מ לא בלו בדמים מדאורייתא
 לרשות שלה דהא לא עשתה שום קנין ורק מתקח"ל חס שלה,
 משא"כ במקדש בגזל ביהוש' וס' ר' מיד כשפטר חכמים אותה לתת
 דמים להגזל ממילא כבר נפטר מדאורייתא דהא להפקעת ממון
 דהגזל יש להס כח מדאורייתא וכיון דח"ן להגזל שום תביעה עליה
 ממילא בכל שלה מדאורייתא [חא"כ] אחרי ימים רבים מעת שכתב
 אחי הגנ'ו חלו הדברים ילאו ספרי הגאב"ד דק"ק ליסא ומלחתי
 כתוב גם שם חילוק זה בין סילוק לזכיה :

ומעתה מתחייב כיעב מה דהקשיתי לדברי תוס' חגיגה
 תעמוד הקושיא דמ"ל לרבא להוכיח דלמא גם
 בדאורייתא י"ב, ותיירולא דתוס' דקדושין גפ"ל דהא ע"כ משבאו
 לרשותו היינו שחלקו, ולדברינו אדרבא הדברים מרנחיים יותר
 דלולי דבריהם בחגיגה לנטרך לדברי המקנה שהבאתי לעיל והם
 דחוקים מאד ולדברי תוס' חגיגה מנווח דו"ל נמי דמשבאו לרשותו
 ירידי ח"ק בלא חלקו ומ"מ ח"ל עול חס וכו' דכיון דבאו לרשותו
 בעשה חלקו שבה שלו מדאורייתא דכיון דחקו לו ירושה מועיל
 עכ"פ תקנה להפקיע מזה רשות נכרי מדאורייתא מיהו כ"ז שלא
 באו לרשותו עדיין נשאר זכיה הגר רק מדרבנן אבל כשבאו
 לרשותו זוכה הגר ממילא מטעם חזירו שזכה לו מירי דהפקר,
 ומש"ה דייק רבא שפיר דח"א לומר דירושת הגר דאורייתא, ח"ל
 בדאורייתא נמי כמכ"י אביריה, דח"כ משבאו לרשותו נמי יהיה
 מותר וכמ"ס תוס' קדושין אע"כ מדירושת הגר דרבנן ומש"ה יכול
 לומר עול חס, בדרבנן סמכ"י אביריה וכשבאו לרשותו חסור
 דמשבאו לרשותו נעשה ממון שלו מדאורייתא ובדאורייתא ח"כ :

(ז) בעמודי על דברי תוס' שהבאתי לעיל נתקשיתי דהא בגיטין
 (דף ע"ו [ע"ב]) בשכ"מ דחקיף לי עלמא סתרו
 כר"ן והרשב"א לדברי רש"י דפירש דהקנה בקנין אגב דח"ל למא
 דוקא דוכתי' דיתב בה גיטא יקנה לה חיוה קרקע שיהי' ח"כ
 דמדון קנין חזר הוא חבל ע"י קנין אגב חינו מועיל בנט דבעי'
 ונתן בידה חבל מה שכוח ע"י קנין ואינו בידה חינו מועיל [והרחבנו
 בזה במק"א כי דין זה נראה דהוא חיובי' דלא אפשרי בירושלמי
 (פ"ב דגיטין ה"ג) וז"ל ר"ז בעי מסר לה פרה במסירה מדת הדין
 חסא חומר נקנה מתק וסכא חס חומר הכין או שיהא כחא דכתיב
 ונתן בידה וכתבתי למא פשיטא ליה להרשב"א ובר"ן דלחלמורא דידן
 אפשרי חזעי' ואין כאן מקום להאריך ביסוד זה] והנה תוס' לא
 כראו מקום ח"י ס"ל כרש"י או כהר"ן, אולם יראה לי דקדוק
 ברור מלבוס דס"ל כהר"ן דגיטין (דף כ"א ע"ב) בהא דאמר אביי
 כתב על עלה של עיץ נקוב כשר דסקיל לי' ויהיב לה יוסלה, כ'
 חוס' מה דנקט נקוב משום דח"ן האשה קונית הגט במשיכ' העיץ
 או בהגבחה כ"ז דלא פסקה יניקה העלה משם דלכתי חשיבי
 מחובבים בשעת משיכה והא דמכשיר חזיי היינו דהניחו במקום
 שפוסקת היניקה וקמ"ל ח"ק דלר"ך ליתן לה בפסיקת היניקה לא
 חשיב בהכי מחוסר קליזה עכ"ל וק"ל בגווה נהי דמשיכה והגבחה
 חינו מועיל מ"מ הרב חוכא קנין שטר וחוקה דמועיל ואין החליטו
 דלר"ך ליתן לה בפסיקת יניקה דוקא, ע"ב נראה דס"ל כהר"ן, ומש"ה
 נהי דבג"ק קמ"ל ע"י שטר וחוקה מ"מ עדיין לא נתקיים ונתן

בידה חבל חס הוי מועיל קנין משיכה והגבחה שפיר הוי אפשר
 דהא יהיה בידה בשעת הגבחה ולפ"י קשה לי עובא על דבריהם
 (גיטין י"ג ע"א) המובא לעיל דהוכיחו דמעמד ג' לא חקו בשטרות
 ואמאי ח"ל ח"ק דחקו מ"מ בגט ושחרור דבעי' ונתן בידה לא
 מועיל מעמד ג' דלא עדיף מקנין שטר וחוקה דלא מהני :

ודאית'י שוב ביותר חמוה על הר"ן מרא דהאי דינא דלאב
 חינו מועיל בגט וגם הוא כתב לקושטא דמלחא דמתני'
 דחנו גט מיירי במעמד ג', ובקשה ח"כ אמאי לא יהו וחידך
 דבשטרות לא חקו וכו' לשיטת' דבגט לא מהני שום קנין רק
 ונתן בידה לא לר"ך לכך :

ח גם בדבור תוס' קדושין (דף י"ז) המובא לעיל דהקשו מ"ל
 לרבא דירושא הגר דרבין דלמא ה"ט דיש ברירה ראיית'
 בדמא' ע"ז (דף ס"ד ד"ה תנ"ה) כתבו לתרן דמש"ה כביא בקדושין
 על זה תנ"ה בד"א שירשו, אבל נשתפלו לא כדי שלא תדחה ראייתו
 ח"ל טעם ברירה עכ"ל, ור"ל דלאו י"ב בדאורייתא גם נשתתפו
 לשחרי, ולא באתי עד סוף חכונתא דהרי שם בע"ז ח"ש דרזאה
 בקיומו חסור וכו' ח"פ שאני ירושה הגר וכו' תנ"ה בד"א שירשו
 וכו', וז"ל תוס' שם תנ"ה וכו' דה"ל דדדון הוא משום ברירה וכו'
 ביאור דבריהם דלא הטעה לפרש דנוביא ראי' על גוף הדין דרזאה
 בקיומו חסור מדאסור נשתתפו דזהו ח"ן ראי' דנשתתפו י"ל
 בלא"ה חסור משום חליפי ע"ז, לזכ פירשו דהראי' רק דבגר חששו
 שיחזור לקלולו מדנשתתפו חסור גם אם יהיה הטעם משום חליפי
 ע"ז מ"מ ברירא חמאי מותר ח"כ כרבא בקידושין דכל עיקר
 ירושת הגר דרבנן, דשמא יחזור לכוורו הרי דחיישינן לכדי, וזהו
 שכתבו תחילה דמירשא גופא ח"ן להוכיח ר"ל דהא לאיסור חליפי
 ע"ז ח"ל ראי' מכיפא וח"כ בפשטו ה"ל להוכיח מדשרינן לומר
 עול חסא ולא הוי חליפי ע"ז דהי' אפשר לומר דירושת גר מדאורייתא
 ול"א כלל סברת שמא יחזור לכוורו ומ"מ שרי לומר עול חסא משום
 די"ב בדאורייתא, לזה מביא ראי' מסיפא דס"ל דח"כ בדאורייתא :

אך חינו מבין ת"ש דמש"ה כביא בקדושין נמי האי תנ"ה שלא תדחה
 ראייתו משום ברירה, ותמוהני דבשלמא בעבודה זרה מביא שפיר
 ראי', דהא טעמא דנשתתפו חסור הוא דח"א חסד משני טעמים אי משום
 חליפי ע"ז אי משום רב"ק וממ"ז אי משום חליפי ע"ז דח"כ בהכרח
 דירושת הגר דרבנן משום יחזור לכוורו ואי טעמא משום דרב"ק מבוואר
 דינא דר"ש וטעמא דר"פ מוכרח, אבל בקדושין קשיא לכתי חינוא דירושת
 הגר דאורייתא וטעמא משום דר"ב, והא לאסור נשתתפו משום
 דרב"ק, דהא בחמת רב"ק חסור, ובגר מותר דח"לו גבי' משום
 שלא יחזור לקלולו דהא גם עתה סובר רבא סברת דשמא יחזור
 לקלולו ח"כ מ"ל דמדאורייתא חינו יורש וכי משום דמוכח הך
 סברא דגורי' שיחזור לקלולו מוכח דירושת הגר מה"ט הוא,
 דלמא מכל מקום ירושת הגר דאורייתא :

ב הנה בש"ע יו"ד (סי' ר"א סכ"ד) מי כבשים וכו' אפי'
 עשה כן עד י"ט פעמים, ותמה אי הרי כשנוטל
 נוטל מהתערובות לפי חשבון, וכמ"ס בר"ש הביאו כה"ל ח"כ בכל
 פעם שנותן לחובו משקה פוחה בנוטילת ה"י"ס וח"כ יכול לעשות כן
 שלשים פעמים ויותר ועדיין ישאר ר"ב מים :

ואין לומר דהב"י סבר דחינו בודאי שיטול נפי החשבון, וכבר
 אפשר שיטול כולו ממין א' וכמשמעות דברי הכ"י שביא
 לפנינו, ומש"ה ח"י לעשות כן יותר מ"ט פעמים דחיישינן דלמא
 נוטל כולו מים ולא ישתייך רובא, ז"א דהא מהראוי היה לנו להסתיי
 ליטול עד פלגא ולסמוך על שאני חומר כולו משקה נוטל, ח"ל
 משום דמיתא מבלבלי ח"ן כאן שאני חומר, וכמ"ס רש"י יבמות (דף
 פ"ב ע"ב) וח"כ לכתי ח"ק חס הוא באפשרות שיקח כולו ממין א',
 מ"מ כשבאנו לחוש דלמא יטול מים נוטל, בנה יקו ונסמוך על
 שא"א שאינו נוטל כולו מים ח"ל לפי חשבון :

ואף לפי פסק הש"ע (סי' קי"א ס"ב) בהרשב"א דברוב איסור לא
 סמעינן על שא"א, מ"מ בנדון זה יראה דמודה הרשב"א,
 דהרי הרשב"א לא מלבו חמר להא מלחא דבאתה בסברא מנגדת
 לזה [וכמ"ס הפ"ח] ח"ל דהוליא כן מסוגיא יבמות ה"ל, והנה
 משם חינו מוכח, ח"ל ח"כ דהגדלים שוים כמו שאנו רואים לחלות
 דחולין

מקשה ביצמות (דף כ') אלא מן הארוסין לית עשה ולדמי ל"ה הא
 חק קי"ל דהערה זו הכנסת עמרה וא"כ בשעה שקונה אותה היבס
 היא כבר בעולה מתחילת הערשה וכיו עשה ול"ה, ולפארה היה
 כ"ל לומר דר"ה יסבור דביצולת עלמו רק דרבנן ובה ראייתו לפרש
 דברי תוס' כחובות (דף ל' ד"ה ח"כ בעולה וכו') ור"ה לא פירש כן,
 ואמרתי דכוונתם כיון דר"ה ע"כ סבר דליכא חיבור דארוייתא
 בבעולת עלמו ח"כ אין זה נ"מ לענין קנס אך עדיין לא נח דעתי
 דכתי דכוי רק דרבנן מ"מ ניחא דלא תתייבס דהא עשה דארוייתא
 לא דמי לעשה ול"ה דרבנן, כמו בשופר דאין מותבין בדבר שהוא
 משום שבות, ואמרין עלה בר"ה (דף ל"ב ע"ב) מ"ע יו"ע עשה
 ול"ה וכו' [אח"כ מלאתי קלח מראשית דברי בספר שעה"מ]:
 (יב) **בברק** הביט (שער ב' דף קט"ו) כתב דבחיבור דרבנן לא
 אמרין שוייא אנפשיה חד"א, וקשה לי מיצמות
 (דף קי"ה ב') במתני' הלכה היא ובעלה וכו' (ובדף קי"ט ע"ב)
 מקשי' מסיפא דניתן לי בן אחי מלריכב כרוז לכהונה ומוקי
 בגרושה ואלו מרישא ל"ק ע"כ משום דברישא לא נהיב מלריכב
 כרוז, דהא אסורה לכהונה מכה אצירתה דשוייא אנפשיה חד"א,
 וכ"כ בס"פ (סי' קנ"ו סע"ז) וברי' חיבור חלוש לכאן הוי רק
 דרבנן, אלמא דגם בחיבור דרבנן אמרין שוייא אנפשיה חתיכה
 דחיבורא, בנו עבדו קטון שבתגידיו המלפא לפשוטו הרמה
 להעמידו על האמת :

הק' שלמה איגר

סימן רכב

בן יקר לי מפנינים, אב בחכמה ורך בשנים הרב רבי שלמה ג"י

הדאי נפשי בדברין הנעמים בפלפול ישר ובסברא אשר בניעוני
 בכורי פרי תובתך הם אשר הקדית אלי מאז יאלת
 מלפני ולמה זה נחבאת בני בדברך עד היום הלא שמח תשמחני
 כראותי אותך הולך בשביל השכל הישר בדברי ראשונים נ"ל, כה
 תחוק במעוזך, ומובעתני שלאילנא רבא תתעבד, והגני כיום
 להשיבך על סדר קועריתך אחת לאחת :

(א) **אשר** הקשית באות א' על הג"י פ"ב דיצמות גם אנכי
 נתקשיתי בזה, והנה בלא"ה דברי הג"י תמוהים,
 מ"ש בתירוולו לתק בין חששא דאיבה לחששא דילורו תקפו הא נ"מ
 הוי סברות הפוכות, דכח"ל חיישינן יותר לשיקרא מחמת ילרו
 תקפו ממה דתיחוש משום איבה, ואלו בח"י הוא בהיפוך משום
 איבה חיישינן ליפוש ומשום ילרו תקפו לא חיישינן גם יש לעיין
 בסוגיא דגיטין דלאביי יקשה לישנא דמתני' מה בין גע למיחה
 שהכתב מוכיח הא זהו אינו עיקר הטעם דכתיב גס בח"י הכתב
 מוכיח ואפ"ה ח"י להביא גיטא וכו' למתני' למנקע עיקר החילוק
 דבמיחה אי אחא בעל חסיה מקולקלת, ובגע לא חסיה מקולקלת
 דאף אי אחי בעל ומערער לא משגיחין ביה, וראיתי בדברך
 שגם אחי הרגשת בזה, ורצית ליישב מה דקתני הכתב מוכיח,
 היינו ליתן טעם על יסוד הדין דלא חיישינן לערעורא דכבועל,
 ידעתי בני ידעתי שגם בעיניך נחשב זה לדחוק גדול כיון דעיקר
 הדין דלא מהני ערעורו אין זכו מקומו ונכלל במתני' ריש גיטין,
 דקתני בסופא אם יש עליו עוררין יתקיים בחותמו משמע דברישא
 במביא ממדכ"י לא מהני ערעורו כלל [ואף דהוס' גיטין (דף ג'
 ע"א) כתבו דלס"ד דהס"ם דינא דמתני' דאם יש עליו עוררין קאי
 גס ארישא מ"מ לפי האמת דל"ה לערעורא דבעל, פירושא דמתני'
 אם יש עליו עוררין דוקא בסופא, אבל ברישא ח"ל קיים בחותמו]
 ח"כ שם בעיקר הדין הו"ל לפרש הטעם דל"ה לערעורו דכבועל
 משום דהכתב מוכיח, גם קשה הא דקתני דברייתא האשה האמת
 להביא גיטא מק"ו ומה גס וכו' מה זו ק"ו הא בנשים ל"ש שום
 חשש בגט כיון דאין סופן לקלקלה אבל באשה עלמה דחיישינן דלאוהב
 להפקיע עלמה מבעלה זה זהו שייך גס בגט :

(ב) **ונרעד** דהנה ביסוד הדין דהק' נשים ששונאות ח"י להעיד
 שמת

חולין לחך חולין כפל כן אפשר לומר דהרומה כפל לחוכו, אבל
 כנ"ד דלד זה לדון דנוטל לפי חשבון קרוב ונראה יותר מלומר דנוטל
 מים לבד, דלא"כ אלא דשקולין הם ח"כ כיון דקרוב ג"כ לומר
 דנוטל מין ח' ה' לנו טוב לתלות ולומר דכולו משקה נוטל [ודבר זה
 מצוהר יותר בני"י יצמות (דף כ"ט סוף ע"א) שכ' על ק' הג"ל
 ממקום זו"ל קס"ד דבמקום איכא למתלי לקולא ולומר כאה שנתן
 היה סאה שנוטל וכו' משקה פירות לא נחערבו במים ופרקי ש"כ די"ל
 שאני לומר לגמרי כפלה הרומה לחך הרומה אבל גבי מקום שאין
 אני לומר שלו ברור כ"כ] ח"כ כיון דהאי שא"א שאנו סומכים
 עליו עדיף משא"א שהוכר בש"ס י"ל דגם ברוב חיבור סמכין,
 ואף אי ליתא להאי ס' אלא דגם בזה לא נסמוך ברוב חיבור,
 מ"מ אחתי קשה אחתי רק עד יט"פ יעשה כן עד עשרים ויהיה
 פלגא ופלגא ושפיר נוכל לסמוך על שא"א דמים מהול במשקה נטל:
וראה דהס"ע גריד בתר לשון רש"י יצמות שכ' בזה"ל, מאי
 לאו דנשתייר רובא עד י"ט שאין יכול לעשות כן עכ"ל,
 ובאמת ברש"י אין חימא די"ל דיכול לעשות כן באמת פעמים רבות
 עד שיעלה לו לפי חשבון שלקח י"ט שאין מים אבל בש"ע תגדל
 ההמיה, ואף אם נדחוק יותר מהראוי ונפרש בכוונה הש"ע שבכל
 פעם מן י"ט פעמים יקח כ"כ מים כמו שלקח בפעם הזאת דהיינו
 הרבעים חלקי מ"א בסאה בכל פעם מ"מ אחתי קשה דהא יכול
 ליקח עשרים פעמים כ"כ מים כמו בפעם הראשון וישאר לו עדיין
 עשרים חלקי מ"א בסאה נוסף על פלגא דמים ויהי רוב דמ"ש
 רש"י י"ט סאה בודאי באמת גם י"ט ומחלה יכול ליקח אלא
 דבאותו מידה דאירי בה מחני' דהיינו סאה כ' רש"י דיכול לעשות
 כן באותו אופן שהחיל דנותן סאה ונוטל סאה עד י"ט פעמים,
 אבל לפי פ"י זה בש"ע דלא מיירי לעשות באותו אופן ובאותה
 מדה שהחיל בה, אלא בכל פעם מדה אחרת יהיה לו עד שיעלו
 לו בלקיחתו מ' חלקי ז"א בסאה מים לפי חשבון הסערוכות ח"כ
 הו"ל לכתוב דיכול לעשות כ' פעמים גם דברים אלו דחוקים מאד :
ויביקנא להעמיד הדין כמ"ש בש"ע וליישבו, אלא דמסתפינ'
 שלא יקובל בני מדרשא דאמ"ר ה' והוא די"ל ע"ד
 שהחלנו כיון דאפשר שיטול ממין ח' [וכתשמעות הפוסקים הג"ל
 במ"ש אין שאני לומר שלו ברור כ"כ משמע דאינו ברור אבל לא
 גם מהכמתע] מש"ס חיישינן אם יכול כ' פעמים דלמא נוטל כולו
 מים ולא ישרא רובא ומה דהקשתי דמתלי לקולא ולסמוך על שא"א
 י"ל כיון דרובא מים אין לסמוך על שא"א לפי חשבון נוטל דאדרבא
 אמרי' כל דפריש תרובא פריש ונטל כולו מים ואי דקשיא דא"כ מאי
 פרכי' בגמ' ממקום לפי פ"י הג"ל דהקשיא אולא לסמוך על
 שא"א י"ל כיון דס"ד דהמקשן דמי פירות אינם מחערבים ס"ד נמי
 דמקרי חיבור ניכר במקומו, וכיון דקבוע כמע"מ אף לקולא
 כדאיחא כחובות (דף ע"ו ע"א) ח"כ אין כאן רוב ונוכל שפיר
 לסמוך על שא"א סאה שנתן אבל למה דמנשי דאין דא"א ברור
 דמשקה נמי מחערב מעתה י"ל אף דאין מהנמצא שיעלה עפ"י
 מקרי מין ח' כולו לבדו, מ"מ אין כאן חיבור ניכר במקומו ואין
 נקרא קבוע ואיכא רובא דמים ונפל עורר דשאני לומר וכנזכר לעיל :

(י) **קשה** לי על הנומוק"י שפי' דקושי' הג"ל ביצמות (דף פ"ב
 ע"א) מ"ש רישא ומ"ש סיפא אזלא לר"י דלדידיה
 מיירי רישא בלא נמוח ואינו מבין הרי הנומוק"י עלמו כ' בא"ד
 מקודם, דמ"ש לא מקרי חטאה עומא שמתערבה בחתיכ' טהורות
 ראוי להחבד משום דאף אחר הביטול לא חזי רק לכהנים, ח"כ
 שפיר איכא בין רישא לסופא דסיפא חטאה טהורה בחולין ח"ע,
 משום דהוי חתכ"ל וכמ"ש תוס', ואלא עוד אלא דהנומוק"י בעלמו
 כ' בזה"ל וי"ל דהתם (ר"ל בב"ת) אלו בעילי היה ראוי להחבד
 אבל חטאה וכו' ואף כ' אח"כ לפרש דפרכת הש"ס מ"ש רישא וכו'
 אזלא אייבא דר"י דאירי בשלימות :

(יא) **הנה** חוס' קדושין (דף י"א) בסוגיא דתחילת ביהא קונה,
 כ' בשם ר"ה דסוף ביהא היינו סוף הערה דהיינו
 הכנסת עמרה ותח"ב היינו תחלת הערה דזהו נשיקה מצוהר מזה
 דלר"ת מנשיקה לבד נקריא בעולה דהא האיבעיא אם נשיקה קונה,
 ועלה אמרין ל"מ לכ"ג דקני בחולה בבואה, ותמיהני ח"כ מאי

ג) ולענין מוכרח בניחור כפי טעם הב' דמחמת השנאה רוצים לנקום נקמתן ממנה דל"ב אלא דמטיק דרוצים להפרידה מבבל זה משום תקנה עלמן, ח"כ בנט הבא ממד"י וכו' דאם אחי בעל ומעטר לא משגחין ביה ולא חכים מקולקלס בידו דאם הא מ"מ חבי' מופרדת מבבל זה לעולם מדין מחזיר גרושה משנישאת, וח"כ יחוש לזיופה כדי להפרידה מבבל זה כמו דחיישי' בא"י לזיופה וכן יקשה על דברי הרמב"ם (פ"ו מהלכות גרושין ה"ל) בא בעל וערער וכו' לפיכך נשים שמתקן וכו' ותיאמר על בעלה אם נפרש שכל בעלה זה שמביאות הגט ממנו מה לורך להקדמה דבערער בעל חלה מזה ונזה וא"ך חלי בזה דיין לומר לפיכך וכו', הא בל"ה ע"י בגרושין מופקעת ואבורה לבעל זו אחר שהנשא לאחר מדין עתה גרושה, גם למי דקיי"ל כרבין דר"מ, דכלה בחמותה וכן לאשה אביי' הטעם משום כמים הפנים, בזה מה חועלת ומי חרות בהפקעה אהיך מבבל זה, בזה לא תפקע השנאה דכמים הפנים, ואין לה חועלת רק לנקום ממנה, אלא על כרחך ברור ומוכרח דחיישין דמשום שגחון רוצים בקולקלס יודע בידו דאם **ד) אמנם** אף דברנו דחיישי' דרוצים לקלקלס ולנקום נקמתן ממנה, מ"מ כיון דשונאות אהיך כ"כ, בודאי ראוי לחוש ג"כ אף במקום שלא חכים מקולקלס ולא מלאו ידס להפק זממם בזה, מ"מ מעידות שקר כדי להפרידה מבבל זה לתקנת עלמן שלא חביה עוד לרה ליה וכדומה, דאף דשונא כשר להעיד, מ"מ כיון דחיישין דב"כ גוברת השנאה לשקר ולקלקלס ממילא בודאי ראוי לחוש דמשקרות בעדותן לתקנת עלמן והוי נגיעה גדולה אלא דבגט לעמן לחוש לזיופה דהוא חשש רחוק, כולי האי לא עבדא אלא היכי דיכולין לנקום נקמתן ממנה, כגון בא"י דאם יבוא בעל ויערער יכיה לה כל חומר אבל במד"י! דלא חביה מקולקלס דאם לא יחוש לערעורא דבעל חייש חשודים לזיוף בשביל הללה פורחא להפקיעה מבבלה זה מש"ס בח"ל מדינה ל"ק לזיופה ואף העדות דכפ"כ מקבלין ממנה ול"ה למשקרות בזה העדות כדי להפקיעה מבבלה זה כיון דהכתב לפנינו ומדינה אין לרדף קיום לא החמירו חכמינו ח"ל לפוסלן מעדות זו.

ה) וראיה לזה, דהרי באמת לפי"מ דברנו דמחמת שנאתן רוצים לקלקלס, ח"כ יפלאו דברי רש"י בג"ל שכתב גבי מה בעלי ואח"כ מה בני שתדחה לתרפות ולא לערדן, דלמאי לריכס לזכ הא בל"ה ר"כ שדחה לתרפות לנקום נקמתה ממנה לזה ז"ל דס"ל לרש"י מסבגת דהיכי דלפי שעה אינה מליצה, ואין לה שטח רק דמסקא ע"ש סופה זכו אינו גורם שטח בלב אלא דירחא לנפשה שיכיה לה לער בזה אין כוונתה לקלקלס כיון דעוד אין להשנאה מקום לחול, מש"ס הולך רש"י למקט הטעם דלא לערדן ופועלת להליל עלמה וכו' מדוקדק ליטנא דרש"י דלא פירש בן מקודם בסוגי', כדלמרי' בטעמא דר"י דלמחא אינה מעידה דמגליה לבנה, כו"ל לרש"י לפרש זכו הטעם דלגונה שתדחה לתרפות ולא לערדן, ח"כ דס"ל דלעיל מייבוי שבעלס בניחו ומלעטרה עתה ממנו, בטעם כפשוטו דמחמת שנאה ר"כ לנקום נקמתה ממנה ולקלקלס, אבל הכא דלמרי' דמסקא ע"ש סופה, בזה ס"ל לרש"י דהוא רק להליל עלמה, וכדדייק ליטנא דרש"י לכתב שעתה לא חייח חלעטערן, מש"ס כתב רש"י דלא לערדן וכו'.

הרי בררו דתרוויכו חיתיהו דשודות להעיד בשקר בן מלך תקנת עלמן להפקיע אהיך מבבלה זו, בן מלך לנקום נקמתה ממנה, אבל לזיופה לא חיישין רק במקום שיכולים לקלקלס אהיך גדולה נקמה.

ו) רפ"ז מיושב ליטנא דמח"י מה בין גט למיתה, היינו אף דבגט דאחי בעל ומעטר לא משגחין ביה ולא חכים מקולקלס דל"ה, הא מ"מ כיון דלמרת דשונאות אהיך ברבס, מסבגין להוסי' אותן לנגוטי' בעדות לתקנת עלמן להפרידה ממנה ח"כ כהי דל"ה לזיופה בשביל כך, מ"מ כיון דבטיקן עדות כפ"כ לא להמירי' בעדות זו ולא נתן הטעם דהכתב מוכיח, היינו כיון דמטיקן הדין לא בעי קיום סגוי' בעדות כל דהוא.

ז) ובה מיושב מה דמח"י על הרמב"ם דהשמיט לאיבעי' דמחמת סבגה לאחר מינן וכו' וכו' בפ"מ שדקדקו מדברי כ"כ

שמת בעלה דרוצים לקלקלה יש בזה ב' אופנים, הא' לא דמחמת שנאה רוצים לנקום נקמתן ממנה לקלקלס בידו דאם שיכיה לה כל דין חומר דהלא מזה ומזה אלא דרוצים רק בתקנת עלמן כגון חמותה ששונאת כלתה דהכלה עמל בזה, לזה ר"כ לומר לאוסרה על בעלה שכוף בנה להפרידה ממנו, וכן למה ר"כ להפרידה מבבל זה ללא חביה עוד למה שלא תער אהיך, וכן כולם דקחשיב במח"י וכדנראה להדיא מלשון רש"י יבמות (דף ק"ז ע"ב ד"ה אמרה מה בעל וכו') כי היכי דלכתב שעתה כשישוב בעלי ובעלה תדחה לתרפות ולא חיי' לערדן, מבואר דרש"י בא לתרן בכלה המעידה לחמותה דטעם דשונאת אהיך דמגלה לבנה כל מה דעבדה כדס"ל הס' לר"י יודא [דע"כ סוגיא זו דדייק דחיישי' דמסקא אדעתה על פס סופה קאי לר"י דאלו לרבין דשונאת אהיך משום כמים הפנים וכו'] ליכא למפשע מיניה דבל"ה אף מקודם שבה בנה לביחו היא שונאת משום כמים הפנים וכן מלמחי' בעזה"י במ"ל ובזה יקשה דמה חועלת לה לאוסרה על בעלה ותישגא לאחר הא מ"מ ח"כ ה"י ג"כ המוחה ומגליה לבנה, לזה כ' רש"י דתדחה לתרפות ולא חיי' לערדן לגלות לבנה מבואר דס"ל לרש"י דלנקמה בעלמא בלי מלאו חועלתה ל"ה למשקרה, וכן נראה דעת הרמב"ם (פי"ב מה"ג) דעל מ"ש הרמב"ם שחא יתכונו לאוסרה עליו ופדיין הוא קיים, כ' הרמב"ם ביחור הדברים האלו דבא ללמדנו דאם מה בעלה של זו שחא קרובם של אלו ונשאת לאחר נאמנות אלו להעיד שמת בעלה האחרון ול"ה שמתוך שנאה יעידו כדי לקלקלס שאין חשודות להעיד שקרא אלא להפריד בינו ובינה עכ"ל, משמע דאין כוונתן לקלקולא דידה אלא שיכיה פירוד בינה לבעלה של זו שממנה גורם הער והשנאה ולפ"י יחי' הכי ג"כ כוונת הרמב"ם (פ"ו ה"ג) מ"ש לפיכך נשים שמתקן ששונאות זו לזו ח"כ להביא גם בא"י זו לזו שחא מזויף הוא ותכוין לקלקלס אהיך כדי שתישגא ותיאמר על בעלה עכ"ל היינו העיקר לאוסרה על בעלה זה שמביאה הגט ממנו להפרידה ממנו, ומה דב' הרמב"ם (בהלכה ג') ואחי' היא למה נשואה לאחרים ל"ל דהיינו הלכה המעידה נשואה לאחר ע"י גט, אף דכבר נפרדה ממנה ואינה עוד לרה לה מ"מ ח"כ להעיד לה שמת בעלה זו וכדנראה בה"מ והכ"מ [אלא מה דערוה למלאו מקור לזה, לכאורה היא סוגיא ערוכה יבמות (דף ק"ב ע"ה) וליחוש דלמחא בגט אחי לה וכו' הרי מפורש דאף דכבר ילאו בגט ח"כ להעיד] ול"ל באמת הטעם דרוצים להפקיעה גם למה תבעלה זה שחביה כמותה וכענין קתחא אשה ביוך חביתה אבל בהיפוך אם הלכה שמעידה עליה היא נשואה לאחר מעידות עליה כיון דכבר נפרדה מבבלה זה וכ"כ הר"ב (סי' י"ז סי"ג) בכונת הרמב"ם, הב' דלעולם השנאה משקרת לקלקלס בידו דאם שיכיה לה כל חומר, ומה דנראה מהרמב"ם נשאת לאחר מעידות עליה וכדמסקא ס"מ ה"ל, ז"ל הטעם כיון דבשעת העדות אינה עוד חמותה ולא למה פסקה השנאה ואין חשודות עוד לשקר מחמת שנאה הקדומה ויאל להרמב"ם בן מדאמרי' גבי מה בעלי ואח"כ מה חמי דלמרי' לא בעלה מה ולא חמי מה משמע דאלו ידעי' דמת בעלה יכולה להעיד ול"ה לשנאה קדומה ואף לפי"מ דמשניקן פס דג"ש דג"ש לער משום דכבר רכישה חוששת ומסקא אדעתה על סופה דיבוא לביחו ויכיה לה הער אבל במה בעל קיימא הדין דמעידה לחמותה וכדמוכח ג"כ דעת תוס' (דף ק"י ע"ב) מ"ט דר"ה ע"ש ובמהר"ש [וה"ל נסתפק בזה אם למסקא גם ביודע דמת בעלה חיישין לשנאה קדומה ולא העיר מדברי תוס' ה"ל, וביותר מדברי הרמב"ם כדכתב הר"מ דאם נשואה לאחר מעידות עליה הרי מפורש דל"ה שנאה קדומה] ולא ס"ל להרמב"ם לחלק בזה בין חמותה דהוא רק לער דלמלא מלמחא דהוי לער לגופא אלא לענין מסקא על סופה, בזה כ' רש"י לחלק דיבמתה דסופה להיות למה והוי לער דגופה מסקא יודע ע"ש סופה, ובפרט להרמב"ם לשיטתי' דמשמע מדברי הר"מ (פ"ו מה"ג) במ"ש הרמב"ם דיבמתה אפילו היא אחותה דיל"ל דס"ל להרמב"ם דיבמתה שונאה בעלמחה ולא משום דחביה למה ח"כ ממילא ל"ל לחילוקא דרש"י ה"ל ולא מלינו חילוק בין לער דגופה לאיך לער אלא בדרך לריכותא (דף ק"ח ע"ה) :

הרשב"א, דהיכי דרך משום דמסקא על סופה אין רגועה בקלקולא דהאיך חלה לחקת עולמה דלא תיחי לבסוף ללעזר, ולפ"ז הי' קשה להרמב"ם הא דקתני צברייתא דגיטין, הכנים שא"ל לומר מה בעלה א"ל להביא גיטה דמוקי אבוי דמירי בא"י, הא בכלל אותן הכנים חמותה כבאה לא"מ, וברי בזה דחוששת רק לחקת עלמן ובשכיל זו ל"ח לזיפא דמוכח מדתאמנת בח"ל, גם בא"י תהיה נאמנת להביא גיטה חלה על כרחך דלאביי נפשוט האיבעי דחמותה הבאה לא"מ נאמנת לומר מה בעלה.

ז) ולפ"ז מושכים היטב דברי בני וגושייתו עלומה, כיון דחזינן דמביא גט במד"י לא ישא אשתו, כריי אף דמשום עיניו נתן בזה, ל"ח לזיפא דמדחזינן דבא"י ישא אשתו, מ"מ במד"י חיישינן, דמשום דעיניו נתן בזה חשוד להעיד שקר. דבפני נכתב, אף דכתב מוכיח והעדות זו רק לחומר. בעלמא, מ"מ חיישינן, א"כ אמאי נאמנת להביא גיטה, דמה בכך דכתב מוכיח, מ"מ ניחוש דמשקרה בעדות דבפ"י כדי להזיאתה מבעלה זו להליל עלמן דכרי דאין ל"ח לזיפא משום כך מ"מ, לא נאמינן בעדות דבפ"י ולכן תידן כנ"י דמשום חשש אין להפרידה מבעלה זו, אף אם מדינה לריבין לעדותן, היינו חוששי' דנשקרה מ"מ כיון דכתב מוכיח ומדינה א"ל קיום ל"ח כ"כ למתקרות דמתתה דיבא הבעל ויבטיחם ול"ח רק לילרו תקפו אבל בא"י דכתשם רק משום זיפא בזה גם לילרו תוקפו ל"ח, ומ"מ א"ל להביא גו דחיישינן דרוליס לנקום נקמתן ומשום כך מוויפא, וא"כ ליבא ככרות הפוכה דחששא דילרו תוקפו אליס מחששא דרוליס להפקיע אותן מבעטן זו משום הקנה עלמן אבל החשש דרוליס לנקום נקמתן החשש בזה יותר מילרו תוקפו ודוק היטב.

ח) על קושייתך באתה ב' על בני' פ"ג דיבמות, לא עמדת על דעתך להרי גס ברש"י הדברי' כהווייתן אות באת, ולמה העידה קושייתך על בני' ולא על רש"י ואף דהתי"ט כ' כונה פעמי' וחד מהאון פ"ב דפיהא, שכן דרך רש"י בכמה מקומות לפרש המבנה כס"ד דהש"ס, דדרך פירושו כסדר המשנה שבגמ' וראוי להבין המבנה כס"ד דגמרא טרם בואו למסקנא, היינו במשנה שבמקומו שקיל וערי הש"ס עלה ראוי לפרש כס"ד דעי"ז מתפרש היטב בהקנה ועריא על המשנה, אבל היכי דלא שקיל וערי הש"ס עלה במקום זה ראוי לפרש כמסקנא, ובפרט דהכא דגם בגיטין ליבא שקלא ועריא כלל בדרך מקשן וחרטון, אלא דהוי פלוגתא דאמוראי ואך באמת מלאנו כמה פעמים דאף שלא במקומו מפרש רש"י כס"ד ואפשר מפני שהוא קרוב יותר לפשוטו דמתני', וחד מהדון ערובין (דף מ"ז ע"א ד"ה היבמה לא תחלוץ וכו') ואתה מזריכה כרוז לכוונה וזכו רק ס"ד ביבמות ודחין לה דבגרושה מאל"ל, ומסקינן משום דליכא עולה ליבוס [ובאמת לא נחה דעתי בזה, דפשטא דמתני' אינו מוחך מורה יותר לטעם דכרוז כהונה מטעמא דאין עולה ליבוס וכו']:

ובנ"י ריש יבמות במתני' במ"ש והרשב"א ז"ל תמה על פירש"י ז"ל וכו' קשה ג"כ כזה הא מלינו כמה פעמים דרש"י מפרש במתני' כס"ד דהש"ס שבזה מתפרש ומזבין יותר השקלא וערי' עלה וכו' וכו' וכו' י"ל כן כיון דאמרינן בסוגי' דיקא נמי דקתני שנמלאו ולא קתני שהיו ועלה אמרינן אמר רבא הלכתא וכו' ואלא הא דקתני שנמלאו תני שהיו כרי דס"ד דהש"ס לדייק מלישנא דנמלאו דוקא בלא הכיר לזה נקט רש"י במתני' כס"ד דהש"ס, ונראה לזה כיון דהתי"ט במתני' זו [אלא דהתי"ט כ"כ גם על הרע"ב וע"י אינו מספיק דהרע"ב לריך לפרש כפי המסקנא וכפי ההלכה].

ט) ולזה לא הקשית על רש"י דנקט כפי המורה פשטא דמתני' יותר דיש בו ע"א משמע כתב סופר, דאלו כת"י הבעל כבר קתני כת"י ואין עליו עדים אלא דלרב לריכוס לדחוק דנקט לרבוחא דאעפ"כ לא תנשא מש"ה נקט רש"י כפשטא דמתני' ולזה העמדת קושייתך על בני' דראוי למקט אליבא דהלכתא כיון דפירושו על כרי' דסדר חבורו אליבא דהלכתא [ובאמת יש ליראות דכמה פעמים מלינו לזכר בהר"ן והכ"י במתני' בדרך פירושא דמתני' כלשון רש"י אות באת ומוכח דאין זה מלשון הר"ן והכ"י ואפשר דלא פירשו כלום על המתני' זו והדפיסו לישנה

דרש"י או הם העתיקו לישנה דרש"י ולא דקדקו בזה].
ובעיקר הקושי' כ"ל ד"ל דרש"י ונ"י סוברים כשיטת העיטור ור"ה שהביא הריב"ש (סי' תי"ג), דרב ס"ל דסופר מובהק לא גרע מכת"י דבעל ולא חלה, וסובא ב"ש (סי' ק"ל), א"כ נראה ודאי כיון דכתב סופר מובהק וע"א מכני, מומילא גם באינו מובהק מדאורייתא הוי עדות חלה דס"ל לרב דכתשם אליס שראוי לומר בזה חלה כדמלינו בכמה פסולי דרבנן וכיון שכן דמס"ח הוי גט כשר, ממילא ביבמות לענין ארת ערוה גם לרב דכתב סופר ועד הדין הכי כיון דמדאורייתא הוי גט איכא פוערת נרתה מחליטה מש"ה נקטו רש"י והכ"י למתני' בכתב סופר ועד, אף מה דכתבו וכו ספק גרושי' דאמרינן בניטין אינו מדוקדק כ"כ מ"מ כיון דבמקור דינא במתני' זו דלרתה חוללת אין חילוק לא דקדקו כ"כ כיון דדינא דגט אין זה מקומו ביבמות.

י) גם י"ל בסגנון זה למה דפסקינן עידי מסירה כרתי א"כ כתב סופר ועד לשמואל הוי גט דאמרינן מסתמא נמסר כהלכתו כמו בכל גיטין בחתימת שני עדים ולרב הוי כע"א שמעיד שנמסר כהלכתא דחלה ולפ"ז להפוסקים דמתקדש בע"א חוששינן לקדושין לחומר. ומבואר בקדושין דבכלל היה ג"כ היכי דע"א מעיד דתקדשה כדאמרינן התם גבי חבילה א"כ ה"כ י"ל דהמגרש בע"א דהיינו ע"א מעיד דתגרשה חוששינן לגרושין לחומר. ונסי דהדין דחלה מ"מ לגבי ארת ערוה חיישינן לחומר לגרושין ולרתה חוללת א"כ במקור הדין ביבמות לענין ארת ערוה גם לרב הכי הוא בכתב סופר ועד.

יא) ומ"מ מסתמינא להמליא דבר חדש כזה דלא מלינו וגם מדחשש הרמ"א (בסי' מ"ב) להפוסקים להחמיר בע"א בקדושין ובכו"י ק"ל ס"ג. דכתב המחבר דלתן גט בע"א אינו גט דמשמע אפי' לקולא ומדחשק הרמ"א משמע לדדויי אודי בזה ואין לחלק דבגרושין בע"א לויבא ב' עידי מסירה לשווי' לטעמא הוי כמגרש בחספא בעלמא וכו' במקדש בשטר פני ע"א י"ל דאינו כלום ודוקא במקדש בכסף או ע"א מעיד דתקדשה בפני ב' עידי מסירה בזה הוא דחיישינן דמסתמא כש"ע משמע דאין חילוק דאף בזה לא לפנינו גט חסום בע"א אינו גט כלל ועי' חוס' ריש גיטין (דף ב' ד"ה נאמן) משמע דס"ל דאם ע"א נאמן בגיטין גם אם הגט חסום רק בע"א מכני א"כ ה"כ לענין חששא להחמיר לדין אע"כ דמתלקינן בין מקדש בע"א למגרש בע"א, ולזה נראה יותר כפי דרך א' הכ"ל עפ"י שיטת העיטור ור"ה.

יב) מ"ש בני (באות ג') לבאר דברי הכ"י בדה' ח"י בזה'י דתגייירתי בני לבע' ולהביא מזה סיוע לדברי' דברין טובים ונכוחים ואני קורא עליך אם חכם בני וכו', אולם ידידי בני יש לי כוונה אחרת בני' כי דברין אינם מספיקים דאף אם הדין כדעתיה היינו באומר שאינו בנו ע"י שאשתו זינתה עם אחר בזה א"כ לומר דזנתה עם פלוני דאיכות הזנות עם מי אין לו שייכות לאינו בני דכל שאמר שזינתה ואינו בנו טוב הוי כאחר וא"ל לומר עם מי זנתה אבל בנידון זה דמה שמעיד שאינו בנו היינו ע"י שהיא נכרית א"כ י"ל דל"ש לומר כיון דלדברין אינו בגך טוב איך נאמן להעיד שהיא נכרית דהא זכו עלמו העדות שהיא נכרית דעי"ז אינו בנו ול"ש לומר דאין ניקו ונאמר ע"י ענין אחר דאינו בנו בפרט היכי דהיה בחזקה בנו כהולדה שהוליד אותו מאשתו זאת והוא מחזיק החזקה שהחזקנו בו אלא דלומר שהיא נכרית ועי"ז אינו בנו ואיך נאמר כיון דאינו בנו א"כ כלל וניקוס ונאמר שאינו אביו כהולדה הא במה נגרע החזקה שהוא בנו כהולדה, ע"י שהתנהגו האב עם בנו.

ולזה כי ג"ל באופן אחר וכייוו להחזרה האמינתו בא' מב' פנים או דמעיד שהוא בנו פסול שהולידו מגרושה וכדומה או דמעיד שאינו בנו וא"כ באמת חלו לא העיד על עלמו רק עלי' שהיא נכרית כי' נאמן מדין אינו בני אבל כיון דלומר על עלמו שהיא נכרי וכו' בנו א"כ לא בא להעיד שאינו בנו אלא שמעיד זכו בני וכו' וכו' בזה אמרינן אותו העדות איך נאמן דאין עדות לנכרי ואם נידון אותו לישראל ולהאמינו שהיא נכרית ומדין אינו בני זכו לא העיד משולם אלא שהעיד זכו בני ונכרי אין אנו יכולי' לשווי' עדות אחרת שאינו בנו ודוק.

(יג) מ"ש בני חביו (באות ד') בדברי הרמב"ם דעל בעולה בלא נשואין לא חלה, דברין טובים ויכוחים.

(יד) מ"ש בני (באות ה') בארוכה לברר הדין דכא על יבמות והאר במפורש דאינו רואה לקנותה אם גם בזה קנאה

בע"כ, דברין בהשכל ומחוקי מדבש, אולם בני לקושטא דמלתא אשר ריית לעשות בזה פלוגתא דרבוותא בין הר"ן והג"י, לא כן

נראה לעג"ד, אמת דעת הכ"י ברור דאפי' בכ"ג קנאה, דאם איתא דבע"כ ח"ק, גם באומר שאינו רואה עד גמר ביאה, לא

לקני בהעראה כיון דעד שעת גמר ביאה אינו רואה לקנותה, ומה לי שאינו רואה לקנותה כלל, או שא"ר לקנותה עד אח"כ וכמו

שהעלית בעלמך, וכן כתבתי במק"א בארוכה, ומ"ש הכ"י דאמר שא"ר לקנותה אלא בגמר ביאה, ולא נקט יותר רבותא דא"ר לקנותה

כלל וע"י דקדוק זה ראוך לומר החילה דבזה באמת ח"ק, וזה אינו, וכוונת הכ"י כך דזכו ודאי פשיטא דיבם קונה בע"כ, ולא

בא הכ"י לחדש דין זה, אלא דעיקרו דהכ"י בנוי דלא ימא כמו דבאשה דעלמא דהעראה קונה, ומ"מ בסתם דעתו על גמר ביאה,

והי' מקום לומר דגם ביבמה אף דלא בעינן דעתו מכל מקום יש לומר דהעראה דהוי ביאה גרועה לא מחשבה ביאה אלא בחשבה

לקנותה על ידה, אבל בלא החשבה אינו עליה שם ביאה כלל, וכאשר ז"ל לכאורה בדברי הריטב"א קדושין (דף ע"ז ד"ה אר"ה) דכתב

דכי אמרינן דהעראה שמה ביאה וחייב, היינו כשפירש ולא גמר ביאתו אבל כשגמר דעתו על גמר ביאה עיי"ש, וזה תמוה איך

שייך לענין האיבור דעתו, אע"כ דבלא החשבה לא מקרי ביאה, וכדדייק הריטב"א בלשונו דכי אמרינן דהעראה שמה ביאה וכו',

[ומ"מ דברי הריטב"א תמוהים, דהא ס"ל ג"כ בהג"י דביבמה קונה בהעראה בע"כ הרי דמקרי בשם ביאה, ואמאי לא מקרי ביאה

לענין איבור וי"ע], לזה השמיטנו הכ"י דאינו כן דהעראה הוי ביאה בעלמותו לכל דבר, אלא כיכי דבעינן דעת קונה, אינו דעתו

ורואה לקנות אלא בגמר ביאה, וביבמה דלא בעי דעתו קונה בהעראה, ואפילו אמר במפורש שא"ר לקנותה בהעראה, דהי' מקום

לומר דזכו לא נחשב כלל לביאה, אפי"ה קונה ח"כ לענין זה רבותא יותר באומר שא"ר לקנות בהעראה, היינו, דאפי"ה לא אמרינן דאז

לא נחשב כלל הערתו כביאה אבל באומר שא"ר לקנותה כלל כביאה זו, בזה לא גלי דעתו דגרעיה אלא העראה ונחשב לביאה,

ולכא ריעותא המורה על זה רק דא"ר לקנותה וזה פשיטא דקנאה, כיון דלא בעי דעתו.

(טו) אולם מ"ש בני לדייק מדברי הר"ן קדושין מדלא נקט רבותא יותר דאפילו אמר שא"ר לקנותה בהעראה,

ע"כ ס"ל דכה"ג ל"ק דהיכי דא"ר לקנותה לא הקנה לו המורה בע"כ, לפיכך י"ל דגם הר"ן ס"ל כביאה גמורה דקונה בע"כ,

אלא בהעראה כיכי דגני דעתו שא"ר לקנותה אלא בגמר ביאה אינו העראה נחשבת לביאה לקנותה, אבל באמת לעג"ד גם בזה לא

פליג הר"ן על הכ"י, אלא דהר"ן ס"ל זה בפשיטות כיון דגם בסתמא כל זועל דעתו על גמר ביאה ואפי"ה ביבמה כיון דשוגג

ואונס קונה כביאה גמורה ה"ל קנה בהעראה בלא דעתו דלא באשי החשבה לביאה, וממילא ה"ל אף באומר שא"ר לקנותה אלא

בסוף ביאה קונה כיון דלא בעי החשבה לביאה, והוי כביאה גמורה דקונה בע"כ, והכ"י כתב זה דרך רבותא קלת, אבל לדינא הם שוים.

(טז) ואשר דקדק בני מקולר לישנא דהר"ן דלא נקט זה לרבותא, וכן מדלא הביא הכ"י ראיית הר"ן מסוגי' דיבמות

דליתו עשה ולדחי ל"ת ע"כ דחלוקים דיניא אם קונה בע"כ או לא זהו דקדוק קלוט, ואינו כדאי לעשות מזה פלוגתא בין הפוסקים

והראי' דכדברי הכ"י מפורש אות באות בחי' הריטב"א ליבמות, ובקדושין כתב הריטב"א ג"כ בהר"ן בשורש הדין, וגם הראיה מיבמות

הג"ל, הרי דהכל עולה בקנה א' [ובעת נתקשיתי בלשון הריטב"א קדושין מ"ש, גייהו דוקא באשה דעלמא וכו' והבא על יבמתו אפילו

באונס ושלם מדעת דכפל ונתקע בה קנאה"ה הא להדיא מבוחר ביבמות דכפל ונתקע בה ל"ק].

(יז) ומ"ש בני הרב נ"י דאף אם בעולת עלמו לאו דאורייתא, מ"מ ראה עיבמות דקונה בהעראה דאל"כ מאי פרכינן

וליתו עשה ולדחי ל"ת, הא לא הוי בעידנא וכו' ואף לדברי פסקי חוס' זכחים דהיכי דא"ר בעינן אחר ל"ל בעידנא, מ"מ הכא הא

אפשר שיאמר בפירוש שרואנו לקנות בחילת ביאה, לעג"ד זה אינו ברור דעיקר סברה פסקי חוס' דדוקא מה דל"ל לקיום עשה,

זהו לא מקרי החללת הקיום ולא מקרי בעידנא כגון כחישה העפר לבסות (בבילה דף ח') דהכחישה לא מקרי חלק והחללת מכיכוי

דכיכוי דם שייך בלא כחישה אם יש לו כבר עפר אבל כשכירת עמם השכירה הוא החללת קיום המלוה ומקרי בעידנא, וה"ל הכא

דלא אפשר סוף ביאה בלי החללה, מש"כ מקרי החללת ביאה החילת קיום עשה דכא אף אלו נשכין לקנות בסתמא ביאה, מ"מ

סוף סוף ח"א למלוה זו בלא החילת ביאה מקרי החללת ביאה בעידנא, ומה בכך דהיכ אפשר לעשות בעידנא מעשה. מ"מ גם

עתה מקרי בעידנא, דהחללת ביאה מקרי לורך המלוה, גם הא עיקר פלפולך על הכ"י שהיה יכול להביא ראיה מיבמות, ומדברי

הכ"י פ"ב דבב"מ גבי אבידה בבית הקברות נראה דלא ס"ל כפסקי חוס' הג"ל דדוק.

(יח) ונ"ל ראה לזה דקונה בע"כ דידיה מסוגי' יבמות (דף ג"ח) דכוונה גבי שומרת יבם וכו' והא"ר קנה לכל, ואמאי

לא מוקי ליה בזה עליה היבם ופירש שאינו רואה לקנותה, ע"כ דגם בזה קנאה.

והנה לכאורה קשה כזה על הפוסקים דיבום בפני ב' עדים כדין כל קדושין, א"כ דלמא מיירי בזה עליה היבם שלא

בפני עדים, אבל בזה י"ל דממנ"פ בליכא עדים אנו לא תאמינא להיבם שבה עליה להשקותה עיי"ו, אך עדיין קשה לוקי שבה עליה

ב' פעמים כל פעם בפני ע"א דלכווי קנין אישות לא מקרי עדים כמ"ש הר"ן פ"ז דגיטין (דף קע"ב), ואולי י"ל דגם דלענין השקאה

הוי כדוני נפשות ולא מלטרפין העדים להעיד שבה עליה היבם להשקותה [ובדברי הר"ן שם קשה לי שכתב דמ"ש לא מהני לירוף

עדי' דקדושין כדוני נפשות דמי דקדושין שייך בנפשות הא בפשטו יחא כיון דקדושין בלא עדי' לא חפסי, אך שייך ללכ"ב ביאות

לקדושין, הא בכל ביאה וביאה דהי' בפני ע"א לא נתפסו הקדושין ולירוף ל"ש רק בהלואה אחר הלואה דלא איברי סהדי אלא לשקרי

אבל בהלואה עלמה בלא עדים ג"כ מקרי הלואה בזה שייך דמלטרפין דע"י הכירוף ידוע להכ"ד האמת שהלואה אבל בקדושין אף דהאמת

ידוע לנו דקדשה, מ"מ הלא לא נתפסו מעשי קדושין שהי' בפני ע"א וכיון דכל מעשה הקדושין בפני עלמה לא נתפס איך שייך

לירוף באמת כיכי דע"א מעיד דנתקדשה בפניו ביום פלוגי בפני ב' עדים, וע"א מעיד על יום אחר דנתקדשה בפני ב' עדים

שייך לדון אם מלטרפין להעיד דנתקדשה בפני ב', אבל בנידון דהר"ן שם דנהייתה בשחרית בפני ע"א ובערביה בפני ע"א פשיטא

דל"ש לירוף לבווי קדושין וי"ע].

(יט) ב"ש בני נ"י עוד (באות ה') ליישב ק' חוס' והרשב"א פסרכה הש"ס והא"ר אינו אונס לערוה, דלמא מיירי דכפאוה

שיקשה עלמו ויבעול דבזה אמרינן אגב אונס דמלוה גמר ומתירא והוי ראונו כמו בקרבן וגיטי נשים לעג"ד זה אינו, דהא חסם בעי'

שיאמר רואה אני אלא דהיכ ראונו לומר דמ"מ בלביה לא יחא ליה בזה אמרינן אגב מלוה גמר בלבי' אבל בלוח מחו"ע אינו

רואה לא מקרי ראונו, א"כ עדיין יקשה דלוקנוי בלוח מחו"ע, גם אינו דומה להסם, דהכא ליכא בזה אונס מלוה דהא אינו

המלוה ליבם דוקא, דכמורה מסרה לו הברירה ליבם או לחלוץ, וכמו לדין אף לאבא שאול דמנות הלילה קודמת, מ"מ אם כפי

אותו לחלוץ עד שיאמר רואה אני מקרי הלילה מעושיה, ה"ל ביבום אלו הי' הדין דבעי שלא באונס הי' הדין כן דלא מהכי כפייה זו.

(כ) ת"ן כתב בני הרב נ"י דהרא"ש גיטין מדאבשר הא דק' אמה דמדון אפקעי' רבנן לקדושין אשינן עלה, מדלא כ' דרבנן

הקנו לו ק' אמה וממילא הוי חלירה דאורייתא, ע"כ דלא ס"ל בזה כהר"ן, לעג"ד הר"ן לא כ"כ רק לענין הד' אמות דכס שלה לכל

מיילי דוכי' שם חצר עליה, אבל הכך ק' אמה דלשאר מיילי אינו שלה ל"ש לומר דחז"ל הקנו לה שיהי' חלירה דלא מלינו קנין לחלואין,

מסבירה דמשום האיסור לחוד שיהי' יכול ליקח מעות נגד יי"ג לא
 הי' ראוי לחז"ל לעשות תקנה מהשם שמה יחזור לסודו כיון דאין
 זה בכל פעם, רק אם יזדמן ע"ז ומעות, גם הא עכ"פ יקבל חלקו
 במעות וליכא חשש כולי האי לעשות תקנה בתחילה, אלא כיון
 דירושא הגר לאו דאורייתא והילכך לתקן בתחילה עיקר הירושא
 משום חשש דיחזור לסודו, בזה תקנו בחדא מתתא דכל הירושא
 דהגר, יחי' דינו כאלו הי' נכרי הן לגוף הזכיה הן לסדר חילוקו
 שלא יחי' זו איסור הנוגע לישראל משום רב"ק.

(בה) מ"ש בני הרב כ"י (באות ע') קושי' עולמה ביו"ד (כי"ר) א"ח
 סכ"ד) דעכ"פ עד כ' פעמים יכול לעשות כן אף
 דאפשר שלא נשתהיר רוב דאחרמי דנטל רק המים, מ"מ שפיר שייך
 שאני אומר דנטל מים ומי פירות לפי ערך, והשתהיר רוב מים:
זכורני שהסברתי לעלמי קר, דו"ל כמו לר"ל גבי קופה אף אלו
 ידענו דתרומה לתוך חולין נפל לא מהכי רוב דליכא שיטור
 ביטול, וגם בליכא רוב לא מקילין בשאני אומר, מ"מ מלטרפין
 תרומתו דבמקום רוב היחר סמכין על שא"ח, א"כ י"ל דמקוב גס
 נטל סאה עד י"ט דנשאר ודאי רוב מים, אף אלו ידענו דעדיין
 יש במקום מהמ"פ, לא היינו מקילין לנטל המ"פ ברוב מים מ"מ
 בצירוף שאני אומר דליכא מי פירות כלל דנטל כל המ"פ מקילין,
 והיינו כיון דעכ"פ איכא בודאי רוב מים סמכין על שא"ח דנטל
 כל המ"פ ויש במקום עתה מ' סאה מים, לזה פריך הש"ס הניחא
 לר"ל, אבל לר"י יוכל בשאני אומר לחוד ולזה תירץ הש"ס באב"ח
 ש"ס דו"ל שאני אומר והיינו כמ"ש כ"י, דהכא ל"ש כ"כ שא"ח
 כיון דמטורב, מש"ס כיון דדחיקא התלוי' שא"ח צעי גס לר"י
 תרומתו דצעי רוב היחר ודאי ואזי תליא בשא"ח אף בנימלחא
 דדחיקא, וכמו דס"ל לר"ח בשא"ח רוחא ה"כ ס"ל לר"י בשא"ח
 דחיקא וא"כ זהו רק בנטל י"ט סאין דאיכא עכ"פ בודאי רוב היחר
 אבל בנטל כ' סאין דבדרך הפשוט שנוטל לפי ערך ולא הוי רוב
 היחר כיון דליכא מ' סאה מים פסול הנקוב, אלא דבאה לרון
 שא"ח בדרך רחיקא דאחרמי דנטל רק המ"פ, ממילא יש לספק
 דנטל רק המים, ואין כאן אפילו רוב מים, וכיון דליכא רוב ודאי
 לא תלינן בשא"ח רחיקא וקיימא כפשטא דנטל לפי ערך וממילא
 ליכא מ' סאה מים ופסול הנקוב וילא כן להפוסקים, דהא לר"ל
 דאין מיקל בשא"ח לא מהכי נטל כ' סאין דדילמא ליכא רוב
 דאזי נטל רק המים ולא מתכשרי רק עד י"ט סאין, א"כ לאידך
 שגיורא דהש"ס, משמע דעד רוב דקתני ס"ל לר"י כמו לר"ל ובוזה
 לא פליגי ומוכח דלר"י ג"כ לא מהכי רק עד י"ט סאין ומטעם הכ"ל.

(בו) מ"ש בני הרב כ"י (באות י') להקשות על הכ"י פ' הערל
 דגרס ולר"י מ"ש רישא, לעי"ד י"ל למ"ש חוס' בסוגיין
 ד"ה בכרות של צעה"ב והא דמשמע לקמן דחתיכה של לה"פ דלא
 בטלה וכו' מבואר דמסבירה הפשוטה הוי גראה דלחה"פ הוי כמו
 לחם דעלמא דחתיכה ממנו לא מיקרי חסבר"ל רק דמקרי דבר
 שבמנין, אלא דהוליאו כן מוסגי' והיינו לשיטתייכו דגרסי' ולר"ל
 מ"ש רישא דמבואר דלר"י יוחא והיינו דבסיפא בעעס דהוי חסבר"ל
 וכמ"ש חוס' ד"ה דברי הכל ל"ת מש"ס הולכנו לחלק דלחה"פ
 עדיף דפרוס' מקרי ג"כ חסבר"ל, א"כ י"ל להכי ס"ל לקושטא
 דמלתא דפרוסתא לחה"פ הוי כפרוסת לחם דעלמא דלא הוי חסבר"ל
 וכדמוכח ממה דכ' הכ"י על קושי' דחסבר"ל דאם היינו מוקמין
 בחתיכה שלא נתבטלה הוי יוחא וכו' מ"מ יקשה מפרוסת לחה"פ
 אע"כ דס"ל דלא הוי חסבר"ל היכי דלא הוי ככר שלם, וא"כ שפיר
 פריך הש"ס ולר"י מ"ש סיפא היינו דאמאי הדין בסיפא כפרוסת
 לחה"פ תוך חולין דל"ת הא זה לא הוי חסבר"ל.

מ"ש בני כ"י להקשות (אות י"א) בתום' קדושין (דף י') לחיורא
 דר"ת וכו', לעי"ד מלבד דו"ל דפרכת הש"ס דעכ"פ למ"ד
 העראה זו נשיקה יקשה ליחי עשה ולדחה ל"ת, גם י"ל דפרכת
 הש"ס למה דמבואר יבמות (דף נ"ט) דלר"מ בעולה שלא כדרכה
 מותרת לכ"ג א"כ אלמנה מן האירוסין לייבם אותה צריכה שלא
 כדרכה. לייבא איסור בעולה, ורב דמשני מקרא דעלתה יבמתו
 אף דרב ס"ל ביבמות שם דנבעלה של"כ אסורה לכ"ג מ"מ הא
 אמרינן שם דלר"מ כשרה ורב דאמר כר"א א"כ י"ל דרובה לתקן

וכו' רק תקח"ל בעלמא דתקנו בט, אבל לא מדין חליכה, וכ"מ
 לכדיא כשרא"ש פ' הורק ככתב דשמואל מודה אם זרק לה הגט
 חוך ד"א דמגורשה, דליכא מאן דפליג אהא דר"א קמות וכ"ש צנט
 משום עגונה, ומאי פשיטות זה כיון דקנין ד"א דרבנן ולריבין
 לאפקעיניה, ולמא שמואל ס' דלא אפקעיניהו רבנן בזה, אע"כ דבקנין
 ד"א, גם הרא"ש סבירא ליה דלא לריך לאפקעיניהו.

(א) מ"ש בני (אות ו') בישוב דברי חוס' לחלק דהפקר ב"ד
 הוי דאורייתא לעיני דילאו מרשות זה, אבל לענין
 שיחי' קניו לאחר ע"י תקנתא דרבנן לא הוי ממוני' דאורייתא.
יפה כוונת וגם אכתי עמדתי בזה [אבל מדברי הרשב"א גיטין
 בהכיה דהפקר ב"ד גבי פרוזבל מפורש דגם לענין שיקנה
 האחר הוי לימוד גמור מקרא דנחלות], ועדיין מלינו דברי חוס'
 מתנגדים זה לזה, דמדברייהם בסוכה (דף ל' ד"ה שינוי החוק
 לבדייתו) מבואר דס"ל דבקנין דרבנן אף שבוה בידו לא מקרי
 ממוני' מדאורייתא דמכח הפקר ב"ד ילא מרשיה כבעלים וזכה הוא
 מהפקר, וכן בסיפוך למא דס"ל לחוס' בב"ק (דף י"ב) דקנין אגב
 הוא דרבנן מוכח מדפרכין בב"מ (דף מ"ה) ולקניניהו אגב קרקע
 דאף דעי' קנין דרבנן ועדיין לא מטא לידיה הוי ממונא דאורייתא
 ויכול לחלל בו מעשר.

(ב) מה שהקשית בני (באות ז') בדברי הר"ן בדין מעמד ג'
 דסותר לדבריו צ"ע הורק דס"ל דבגט לא מהני קנין,
 דצעי' דוקא שיכא בגט בידה או בחזירה, י"ש בהקשה וכתיב אללי
 בחיודשי לגיטין והנחתו בל"ע:

(ג) מה שהקשית בני עוד (באות ז') על הר"ן פ' הורק בנ"ש
 בפשיטות דעי' קנין אגב לא מתגרשה דצעי' בידה ממש דדין
 זה אצטריח בירושלמי גיטין ר"ז צעי מסר לה בגט במסירה מהו וכו':
ידידי בני אעתיק לך מה דכתבתי בגליון הירושלמי כ"ל והעמדתי
 דברי על דברי הקרבן עדה שם ד"ה או שניי' כו' וקשה
 וכו' זה לשוני, במחכ"ת, בפשטא יוחא דחלר אחרבאי מידה וכו'
 כמונח בידה ממש, וכן בתוכה לי חלירי אף שאינה עומדת בלדו
 הוי החלר עכ"פ שמוח ויד שלוחה בידה, אבל קנין המסירה מועיל
 דקתה בגט ומ"מ אינו בידה ולא מהכי לגבי גרושין כמ"ש הר"ן
 רפ"ח דגיטין גבי קנין אגב, א"כ י"ל דהו ספיקא דהירושלמי אי
 מהני קנין בגט, או דצעי' ידח ממש, וביותר י"ל דזכו ודאי דצעי'
 בידה ממש כמ"ש הר"ן בפשיטות אלא דהכא במסירה דתופסת
 בשערה או באפסר הקשור בבהמה הוי כאלוחת קת בבהמה ממש
 ובוה י"ל כיון דגליון בגט בידה וקתה כולו מהניא או דצעי' שיכא
 בגט כולו בידה וכדדייק לישנא דהירושלמי או שניי' וכו' עד שיכא
 כולו בידה, ומיודש צעיני דלא נזכר הדין דלריך שלא יהא מקלח
 בגט וילא מידה, דאף דקתה כל הגט בהגבה, מ"מ אין בידה
 ולריבין לזכר בזה דאם בגט על קלף גדול ומזוי לפעמים מקלח בגט
 למעלה מידה ואינו כולו בידה ול"ע לייבא, עד כאן לשוני שם.

(ד) מה דהקשית בני (אות ח') לתמוך בתום' ע"ז (דף ס"ד)
 דמ"מ יקשה בסוגי' דקדושין דמאי ראי' להא דירושת
 הגר דרבנן, דלמא ס"ל להאי תנא יש ברירה ובגשתתפו אסור
 משום איסור דרובה בקיומו, ובירשו אקילו שלא יחזור לסודו.

לענין בפשוטו י"ל דס"ל להש"ס כיון דאקילו באיסור דרב"ק
 מחששא דיחזור לסודו, גם בגשתתפו יש להקל מה"ט
 ולא ס"ל להש"ס לחלק דירושת דעומד לכך ומזוי תמיד, משא"כ
 נשתתפו דהוי מקרה בעלמא, אע"כ דגשתתפו אסור משום חליפי
 ע"ז, דס"ל להאי תנא אין ברירה, א"כ מדברי בירשו מוכח
 דירושת הגר דרבנן, אח"ז ראייתו צריטב"א קדושין דכ' באמת
 דלוחתה הש"ס מדגשתתפו אסור, ע"כ משום אין ברירה וחליפי
 ע"ז שקיל, או משום דרב"ק וסקילו בשל דרבנן, גראה דכוונת
 הריטב"א דגם באיסור דרב"ק יש חילוק דכירושת דרבנן אקילו,
 אבל לא בממון דאורייתא ובאמת חילוק קשה מאד דאיסור רב"ק
 דאינו מכה זכייח הממון מה הפרש בין זה לזה, עכ"פ נקיטנא
 מיכא מדברי הריטב"א דגם בגשתתפו שייך להקל לענין רב"ק משום
 שמה יחזיר הדבר לקולו א"כ י"ל בגשתתפו באמת אסור משום
 חליפי ע"ז ומוכח שפיר דירושת הגר דרבנן, גם י"ל דס"ל להש"ס

אשה מעולם וזכו עדים שאנס אשה בפניהם אעפ"י שהחזיק כפרן
 אינו משלם קנס שזכו בכלל פרט למרשיע אה עלמנו כיון דכבודא
 קדם ממש פטור ה"ל כבודא הבאה משום כפירה עכ"ל, וכחנתי
 במק"א בארובה בעזרי, ידירו חותנו בל"ל עקיבא :

סי' א' וכיון דאינה במנות הענוג מותרת להענות, לא מציעא
 לדעת הראב"ד בהשגות רפ"א מחגיגה דקיי"ל כאצ"י דאשה
 בעלה משמחה, שעל הבעל מוטל החיוב לשמחה אבל היא אינה
 בחיוב זה, וככ"מ והלח"מ שם כתבו דגם הרמב"ם ס"ל כן,
 אלא חף לדעת הל"מ פי"ד ה' י"ד מהמע"ק בדעת הרמב"ם דכלכל
 כר"ז דהיא מחוייבת בשמחה, מ"מ היינו דאסורה בהספד ותענית,
 ולכיוצא לה שמחה בשתיית יין ובשר אבל מ"מ נראה דאינה מחוייבת
 באכילה פה דנראה דאכילה פה אינו מולד חיוב שמחה דהא בשבת
 ליכא חיוב שמחה אלא דנראה דמן כבוד שבת לקבוע סעודה על
 כ"הם, והכיבוד ועונג עם שמחה חרי מילי ינוכו, ע"י ברמב"ם
 פ"ו ס"ו מהל' יו"ט ש"כ כשם שמורה לכבוד שבת ולענוגה כך כל
 ימים טובים, שנאמר לקדוש ד' מוכבוד וכל יו"ט נאמר בהם מקרא
 קודש ואח"כ בכללה י"ז שבעת ימי הפסח ושמונת ימי החג עם
 שהי' יו"ט כולם אסורים בהספד ותענית, וחייב להיות בהן שמחה
 ועוב לב וכו', משמע דהם חרי מילי חיוב כיבוד ועונג וחיוב
 שמחה, ומכ"כ בכל' יו"ט נקט ימים טובים, דמשמע ביו"ט ולא
 בחוב"מ, ובהלכה ז' בחיוב שמחה נקט ז' ימי פסח וח' ימי החג
 דגם חוב"מ בכללם, וא"כ נראה כיון דבשבת כל החיוב לאכול פה
 אינו מטעם שמחה אלא מטעם כיבוד שבת לקבוע סעודה על
 כ"הם, [ואפשר מטעם כיון דנרכו וקידשו ד' לשבת במן, דקראו
 הכתוב לחם קבעו חיוב לאכול סעודה לחם וכן ביו"ט כדכתבו
 דמכ"ט לר"ך לקבוע ב' סעודות לחם] וא"כ י"ל דגם ביו"ט מדין
 שמחה כו' סגי בבשר ויין ובגדי לבעושים אלא דחיובו כמו בשבת
 ונראה דהרי בחוב"מ חף דאיכא חיוב שמחה מ"מ אין חיוב לאכול
 פה כדקיי"ל בש"ע א"ח (סי' קפ"ח ס"ו) וכיון דאין אכילה פה
 חלוי בחיוב שמחה י"ל דאין נשים חייבות במנות אכילה פה ביו"ט
 דכיו מלוב שה"ז, [ויש לעיין בדברי הרמב"ם הלכה כ"ו מיו"ט
 הג"ל וכל יו"ט נאמר בהם מקרא קודש מה"ע יבא החיוב ג"כ
 בחוב"מ דאיכא ג"כ מקרא קודש כמ"ש הרמב"ם (רפ"א מהל' יו"ט)
 וי"ל] וא"כ הדן לדינא דבשעה להזכיר מעין יו"ט בבהמ"ד דח'
 לחזור ולברך, ומכ"כ יש לעיין על דברי הלבוש ח"ו (סי' תל"ז)
 והמתענה ברה"א אסור לו לעשות מלאכה כגון לחפות ולבשל לאחרים
 אלא כל היום עוסק בתפילה ובתחנונים או ימנוד כל היום דכיון
 דאינו מקיים חלו' לה' וחלו' לבס לר"ך לקיים כולו לד' וי"א דאשה
 שיש לה בעל או היא משועבדת לאחר, דיכולה לחפות ולבשל
 כיון דמשועבדת לכך עכ"ל, ולפי דבריו אין נשים בחיוב כולו לה'
 דהו' ז"ג, ונראה דאדרבא משם סיועא לרידי דבפשוטו דברו
 הלבוש מוקשים דאטו מפני שהיא משועבדת לבעל או לאחר פקע
 ממנה חיוב המלוה, ולומר דמש"ה בלחמה לא התעלה ותקיים חלו'
 לבס וחלו' לד', זה אינו במשמע מלשון הלבוש, ולזה נראה דבלחמה
 אינו בחיוב המלוה זו כיון דהו' ז"ג אלא דמ"מ רוב נשי יודין
 מחמירין לעלמן וזהירות וזריות לקיים רוב מ"ע שה"ז, כגון שופר
 סוכה לולב וכן בקידוש יו"ט והוי קבילו עלייהו ולזה רוצים לקיים
 כולו לה', לזה כתב הלבוש כיון דמשועבדת לאחרים אין בכתן
 להחמיר על עלמן, בדבר שאינו מחוייבות מהדין להפקיע בזה
 זכות לאחרים :

סי' ב' אחר תחימת התשובה : ובהאי ענינא דברירי ק"ל בסוגי'
 דשליש במ"ש בסוס' דהימניה היינו חף אם ישקר מ"מ
 כשיאמר לגירושין יב' לגרושין, וע"כ כהונה שיב' למפרע לגרושין
 דאלו מאותו זמן שיאמר השליש לגירושין הא כיון דבעל אחר החלה
 לפקדון כו' חזרה, ובכר"ן כתב משעה שהי' השליש אלא האשה
 והיינו ג"כ כשיאמר אחר כמה שנים שיבא לגירושין יב' הגרושין
 למפרע משעה שהי' אשה במקום אחד, וק"ל הא קיי"ל בדאורייתא
 א"כ, ולו יבא דאמר להשליש במפורש אה תלזה אחר בזמן שיב'
 לגרושין יבא מעכשיו לגרושין ג"כ לא מהני ועיין רש"י גיטין (דף
 ס"ב

על מחני' דסתם מחני' ר"מ ומה דמשנין לבסוף גזירה ביאה
 ראשונה ולא מחני' אטו ביאה כדרכה, י"ל דהא בל"ל לריבין להך
 גזירה על כל חיובי לחוין דקתי' במחני' ולא מתייבמה, לזה נקט
 הך גזירה דמספיק על ככל, ויעוין בריטב"א שכוניה כדברי הר"ן
 דיבמה נקיית בהערה, דאל"כ מאי פריך בהלמנה מן הארוסין
 לימי עשה ולחיי ל"ח, הא מעידן הערה נעשית בעולה דסתם
 קאמר, והו"ל למפריך דיפרש לקנות בהערה, ולא הקשה ברווח'
 דאמאי מחני' אטו ביאה שנים ול"ק אטו ללא יפרש לקנות בהערה,
 וכיינו כנ"ל דמשני' כהא משום ח"ל, ונראה דגם כוונת הר"ן
 בהוכחה זו ע"ד שכ' הריטב"א דמסתומת פרכת הש"ס משמע חף
 ציבוס סתם כו' ל"ח לחוד ודלא כהמ"ל דכ' בכוונת הר"ן מדלא
 משני' אטו סתם, ומכ"כ נלע"ד דלא תירלו כנ"ל דפרכת הש"ס
 דיבעול שלא כדרכה דכו"ל לפרש כתי, וא"כ זהו רק דקדוק חזק
 ולא קושי' חזק על ר"ח אה יסבור דפרכת הש"ס דיבעול שלא כדרכה,
 (כה) **מה** דהקשה בני חביבי (אות י"ב) על הרא"ה בכה"ה, לענ"ד
 חף כדברירי מפורש בכ"ש (סי' קנ"ו סט"ז) מדלא פריך
 מרישא מוכח דלעולם חבי' אסורה לכפן משום שווי' הנפשה הד"ה,
 מ"מ ליכא הוכחה גמורה, די"ל דכרישא לענין זה מאמין לה שכן
 הוא שמח בעלה ואח"כ בנה ולא נלריך כרוז לכהונה, דאף דלכתיב
 עלמה ליבם לא מבימנא, מ"מ לענין זה לגבי החשש דתלויכה כרוז
 לכהונה נאמנת, ובפרט דאחרי דכדין שלא חתייבם מה לנו לחשוד
 אוחה למסקרת דהא ל"ש דמרחמא ליבם דהא יבא הדין דלא מתייבמה
 ורק מסיפא פריך דלמלא האמת כדבריה והלערך כרוז לכהונה, כן
 נראה לעניות דעתי, אב"ך השמח ברב תורחך ותכנתך :

עקיבא

בבאן סי' נדפס שני מערכות מס' דרוש וחידוש, היינו מערכה
 י"ג ומערכה ט"ו מחמת שאז בעת לאה השו"ח לאור
 בפעם ראשון לא הי' נדפס עדיין הדו"ח, ע"כ ראו בני הגאון ז"ל
 להביאו לפרוס להראות להעם מעט מהדרושים ג"כ, אבל כעת חף
 למותר הוא כי כבר באו השני מערכות הנ"ל בס' דרוש וחידוש
 שהולחנו לאור כעת, וכחנתי זאת שלא יב' נראה כחסר מן הספר
 כי בלחמה שייכים המה כדו"ח ושם מקומם.
 המלכ"ד אהרן באאמ"ו הרי"צ זלח"ה וואלדען.

ה ש מ ט ו ת

אב"ה השתי קושיות שהקשה לי גיסי הרב ר' שמואל מבראדי
 הכהובים לעיל סמוך ומיד אחר ההקדמה, שאלו שאלום
 ג"כ למנן אהמ"ו יב' ואח' אשר השיב לו אהמ"ו יב' חגיגה כאן
 בקלרה, וז"ל] דברי מחני' יודי' הרב גי' בישוב דברי רש"י בכ"ק
 דף ל"ד ע"ב, טובים ונכוחים וראוים הדברים למי שאמרן, ובזכרוני
 שאמרתי ליישב דברי רש"י דבפשוטו הכוניה כמה דחמירין אלא
 ל"ק קודם תקנה וכו' והשתא דאר"י כו' כאן בגזילה קיימת כו'
 קאי על כל פרכות הש"ס לחרן בחדא מחתא ונכאורה אינו מספיק
 על הכי' דהניח לכן אביבן מעות של רביה דאף דעדיין בשוין הא
 מ"מ כיון דקייננה כמ"ש חוס' בב"מ (דף ס"א) דמיד שלקח הריבית
 הוא שלו אלא דמלוה עליו להחזיר ח"כ כיון דח"ל להחזיר המעות
 בשוין מקרי אין גזילה קיימת כמ"ש המ"ל והפ"ך בנזק"ל סי' קס"א
 דבגזילה שקנאה ביאוש וש"ר וכן בריבית כיון דח"ל להחזיר מקרי
 אין גזילה בריבית, לזה נקט רש"י לפעמא דהו' שנוי רשות,
 דלעטם זה אביבם חייב להחזיר בשוין דהו' כגזילה בידו ומקבלו
 ממנו כיון דהו' גזילה קיימת :

ומה שהקשה מחני' יב' קושי' עוזבה בכ"ק (דף ק"ז) נלע"ד
 דבגמס ל"א דהו' הולאת בע"ד שלא שלח ידו כיון דאין
 מחחיב קנס בהולאתו דאף דלא אמר בדרך הולאה לחייב עלמנו,
 מ"מ ח"א לדון כלל על הולאתו, וראי' לזה מדברי הריטב"א שבושת
 (דף ל"ג ע"ב ד"ה ראי' בלא ידיעה וכו') בגמס אה אמר לא אפסתי

לפ"ז יקשה לר"ל דס"ל להיורשתי דבציטול מותר החמץ אחר הפסח ח"ך יפרש בדרייתא ישראל שכלו לכרי ע"ח כו' אבל נכרי שכלו לישראל ע"ח לאח"פ ד"ה עובר יקשה בממ"פ אם בלא הכרעו ברישא אמאי ס"ל דעובר נתי דס' למפרע גובה הא מ"מ כי' החמץ בבית נכרי וכו' למפרע חמזו ש"י בבית נכרי דלא עבר חדאורייתא לשיטתו הר"ן הנ"ל וכו' כבעלו דמותר אח"פ, ואי בהכרעו יקשה סיפא דנכרי שכלו לישראל על חמזו ד"ה עובר הא החמץ הי' בבית נכרי המלוה ולשתי אח"פ, ויהי' מוכח דיש הילוק בין הקמתא דבעול ובין הקמתא דהפקידו ביד נכרי, דאף דלכאורה מהכרחי להיות עדיף הפקידו ביד נכרי מציטול, דבעלו סייק הערמה דלא יפקיד כרחי' משא"כ בהפקידו דל"ש בין מ"מ בעלו עדיף דאין. שם חמץ דישאל עליו דהוי הפקר ולא מקרי חמץ ש"י אבל בהפקידו מקרי חמזו ש"י וגזרו בו לאכור אח"פ וא"כ ה"כ י"ל לדין דבחמזו ש"י אכרו חז"ל גם בחמזו על הביעור דאף בהפקידו ולא עבר חדאורייתא, מ"מ כיון דחמזו ש"י הוא בפסח, אכור אח"פ אבל בעלו דאין שם ישראל עליו בזה בחמזו על הביעור ל"ג, ואולם י"ל דר"ל מוקי לה בלא הכרעו וברישה פלוגתייהו דר"מ וחכמים בזה עלמנו, ולכ"ע למפרע גובה, וה"ק ס"ל דאף דלמפרע חמזו ש"י מ"מ כיון דהוי בביתו דנכרי ולא עבר חדאורייתא מותר אח"פ ור"מ סבר דמ"מ אכור אח"פ, וס"ל לר"ל דההלכה כרבנן, מש"ה ס"ל דבעלו כיון דלא עבר חדאורייתא מותר ג"כ אח"פ ולר"מ בחמת גם ציטול אכור.

סי' ל' בסופו ונעשה הכל במחשבה: וזוהי יש להביא ראיה, לשיטת הסוברים דבדמאי תקנו חז"ל לר"ך ליתן חמזות נעשר בחנם לכהן דלא כדעת העור יו"ד (סי' של"א) דמוכרם לכהן ממאי דאמרינן דבדמאי לא מברכין משום דרוב ע"ה מעשרין, ואם נימא כהעור הא בל"ה ליכא זכרה כיון דהוי דברים שלב דהא בדמאי נותן עיניו בל"ד זה ואוכל בל"ד אחר וגם סופו לא יבוא לידי מעשה נתינה לכהן, ויש לדחות ובגליון הרמב"ם כתבתי שני ראיות נכוחות דלפיך ליתן לכהן בחנם.

סי' לר' בסופו: ונראה דזוהי ממש הדין בש"ע (סי' שס"ג סל"א) העמיד לחי באמצע מצוי וכו' ולא עשו החילוקים לחי שמן הלחי ולפנים מותרים הכי כיון דא"י לערב יחד אין חוסרים אף שעוברים דרכם גם בפנים וה"ל כד"ל.

סי' לז' ד"ה ויש, שיטה כ"ב שפיר הוי ספק ספיקא: מזה מוכח דאף בספק אחד דכבושתא וספק אחד דמעשה והספק שבוטעש לחוד מתנגד להחזקה וספיקא דדינא אינו נגד החזקה שכתפקנו לעיל (דף כ"ז ע"ב ד"ה וכו' וכו') מדברי מהריב"ל חלו מוכח דמהני דהא הך ספק אש יבם זוקק ליבום אינו מתנגד להחזקה ונימא דע"פ הוא בחזקת חי.

סי' לח' ד"ה והא, שיטה י"ג, והוא קלת ישל"מ אכור להוסיף ולבעל: ובחדושי' אמרתי דבאמת דברי המ"א דחוקים דממז"פ אש מקרי ישל"מ לא לבעל כלל ואמרתו דבמה דהקשו הסתירה בשסקי המחבר דביו"ד (סי' ל"ט) פסק בהרשב"א דבאיסורי דרבנן מותר להוסיף ולבעל ובש"ע ח"ח גבי מותר שמן דער הזוכה פסק דאכור להוסיף ולבעל אפשר ליישב, דמה דפסק ביו"ד דמותר להוסיף ולבעל, לא דפסק דהחלט בהרעיה בהרשב"א אלא כיון דפליגי רבוייתא בזה אש מותר להוסיף ולבעל הוי זכו עלמנו לדין ספיקא דדינא וביון דכל עיקרו דאין מצטנין הוי דרבנן הוי ספיקא דרבנן אש מותר להוסיף ולבעל ולקולא וכהנה במה דקיי"ל דחמץ לא מקרי ישל"מ, [דמה"ע חמץ בע"פ בטל אף בציטול] משום דחוזר ונאסר, זכו לא מלינו רק לענין ביטול אבל בספק דרבנן דלחומרה ביטול לא מלינו משום דחוזר דספיקו לקולא, וכדמשמע בפשוטו (בסי' חמ"ו ס"ד כהנה"כ) דהיישקן שמא נשחרו פיורוס, [ואולם במק"א כתבתי יישוב נכון הא דהיישקן שם להפיקא דרבנן, ויש להמתיק קצת, דלענין ביטול יש לנו סיוע שיטת הר"ן דהטעם דדבר שיל"מ לא בעל דהוי כמו היתר ביהמה ובה כיון דחוזר ונאסר לא מקרי כ"כ היתר ביהמה, אבל לענין ספק דרבנן דהטעם דשיל"מ לחומרה, דמה"ת לנו להכניס עלמנו בספק היכי דיכול לאכול ביהמה ודאי זכו שייך גם בחוזר ונאסר דמ"מ

כ"ה ע"ב) דבמחזי ע"מ שחמזי לי מחמים זוז, דצידה ודעתה לקיים וזה ל"ש בחמזי זה דמהיכן ידעין דדעת השליש לכן לשקר ולשווי' לגיטו גט למפרע ול"ע.

סי' נ' ד"ה וחולס בין ב' חלחי אריה, אבל לא ידעתי וכו', כעת בעשיית המפתחות מלחתי שכבר עמד לתמוה בזה מארי זקוני החלון ז"ל כספרו משנת דר"ק במסכת כריתות.

סי' נ"ד' ד"ה נראה, בין ב' חלחי אריה, מולד עזמות פכול: עוד נ"מ במלחן נכרי היכי דיש כלאים בליית דמולד לאו בר כוונה, מ"מ לאו ודאי ה"ל נעשה בלא כוונה [ע"י ב"ש אה"ע סי' קכ"ג ס"ה דאפשר דאפי' בחין ישראל ע"ג איכא ספק במא כתב לשמה ולחומרה היא מגורשת], א"כ אש לובש עליה זה אינו לוקח משום כלאים, לזה מיעטיה קרא דהליית הככרי בעלמותו פכול וא"כ לוקח משום כלאים, ובזה מיושב קושיית תוס' מנחות (דף מ"ב ע"א ד"ה ואל ינוול וכו'): תימא דגבי ספרים חו"מ למ"ל קרא למעט מוקשרתם וכחבתם, תיפוק ליה דלאו בר כוונה נינהו ולפי הנ"ל ניחא דר"מ בגווי הנ"ל בנתייב' יחמר שכתבן לשמן, ושם עוד ר"מ באש אין לו תפילין אחרים רק אותם שכתבן נכרי דאש מעט לאו בר כוונה הוי עכ"פ ספק ומחוייב להניחן דלמא תלחן לשמן, אבל מדין פיסול הקרא דוקשרתם וכחבתם ח"ל להניחן כיון דודאי פסולים.

סי' נ"ה' ד"ה והף דמ"מ שיטה יו"ד. משא"כ חלב דמי לביצה: ובזה מיושב קושיית המג"א (סי' רכ"ב ס"ק י"ע).

שם ד"ה והף בכה"ד. ונראה לזה ממה דאמרי' בביצה והף ר"י סבר משום משקים שזבו, דר"י רמי לר"י אדר"י, ואם נימא דראוי לדמות הגזירות להדדי דלעטמא דפירות הנושרים, כי היכי דגזרו בכל אוכל הנושר בחדא גזירה ה"כ ראוי לגזור במשקין, דבכל משקין הנבלעים ויולאים יכו' בכלל גזירות משקין שזבו, א"כ הא מלי סבר רבי יוחנן כעטמא דפירות הנושרים, ודוחק לומר דמה דאמרינן דר"י סבר משום משקים שזבו, היינו רק לאפקי דאין הטעם משום הכנה אבל באמת מלי סבר משום פירות הנושרים, אע"כ דליכא לדמות גזירות להדדי, ואולם לפ"ז יקשה כיון דלעטמא דפירות הנושרים ליכא רומייה דר"י אדר"י, מהי פרכין רב זוקף מ"ט לא אמר כה"ל דלמא משום דקשיא לי רומייה דר"י אדר"י לא ניחא ליה לדחוק דמוחלפת השיטה, או דלדבריהם דרבנן קאמר, משום הכי אמר משום פה"ל ויש ליישב.

שם ד"ה אמנם, שיטה ע"ו, ויהי' מותר מטעם מהוך: אחר הימים מלחתי בטורי חבן הגיגה באבני גולותים (דף י"ג ע"א) שבעלה כן דאמרינן מהוך והואיל, ביחד.

סי' נ"ו' ד"ה ובמחש"ת שיטה ח' מוכרחת מהוך קושייתו: ויש עוד ראיה ממתני' פ"ה מ"ה דדמאי הלוקח מן העני מעשר נוכל ח' וא', ויקשה דאמאי ח"י לעשר מאחד על הכל מטעם ס"ס שנה כולם מעושרים ושמה כולם אין מעושרים ח"כ כהר"ם.

סי' נ"ז' ד"ה אמנם ח"כ ד"ה חמ"ס דס"ס דדינא לא מקרי ס"ס, דהא לדבריהם חולין (דף ע"ט ע"א) ד"ה עייל דלהירושא ע"כ ס"ל לר"י דר"א מספקא ליה חי הושטין לזרע חב, וגם מספקא ליה חי אמרינן שם ואפילו מקלת שם דלאו ס"ל לודאי דחוששים לזרע חב ח"כ אמאי פטור נמחמות הא לחלק ח"ל קרא והיימר אש שור לחייב כולו ח"כ דמכופק דשמה ח"ה לזרע חב, ולהך ד קיימינן דלריך קרא לחלק וגם ע"כ דמספקא ליה ג"כ אש אמרינן שם אפילו מקלת שם דהלו ס"ל לודאי דלא אמרינן שם ואפילו מקלת שם. אמאי חלבו אכור, ואם אמרינן ודאי דאפילו מקלת שם לחייב מלקוח בחו"כ דמייירי בלבי הבא על החייטה, וא"כ דע"כ דבפניהם מספקא ליה, ח"כ אמאי חלבו אכור, הא הוי ס"ס ספק דאין חושטין לזרע חב, וכו' כולו לבי וזה"ל דחושטין שמא אפילו מקלת שם לא אמרינן.

סי' נ"ח' ע"א ד"ה וי"ל בכה"ד: גם לשיטת תוס' זבחים (דף ל"ג ע"ב) דעשה דפסח דחמזי דוחה לל"ת ועשה, עדיין יקשה סוגיא דפסחים דאף אלו לא העמידו דבריהם והוי כמו עשה ול"ת נדחית מפני פסח.

סי' נ"ט' ד"ה אמנם כ"ל, שיטה י"ו, ומה לי חיקון אחר: אמנם

אמר דהוא קטן ודאי משמע דבן י"ג אפילו צדקו ולא הביא ב"ש דהוא ודאי קטן מ"מ כשר לדון מ"מ - צער אנכי ולא אדע הא קיי"ל שם דאשה פסולה לדון [וכתב כ"י הטעם דלמדיד זה מדין עדות ולא מתלקים לומר דכשירות לדון תליא הכל בחריפות ואשה חזירה וחרפה תתקשר לדון וח"כ מ"ש דלענין נשים ילפינן מעדות ולענין פסול קטנות לא ילפינן מעדות אח"כ מלאחי בעז"ה בתומים שם ש"כ דמיידי רק בסתם קטן ולא צדקו א"כ הביא ב"ש ולהיות דייני תליה באמת לריבוי בדיקה שהביא ב"ש וח"כ י"ל לענין החרת נדרים דבמלתא דאיסורא לא סמכינן אחזקה דרבא, ולריך בדיקה דוקא .

שם בסוף סימן: ועדיין יש לפקפק בזה דאם הוא באמת קטן אף דיש ג' דיינים מצלעו מ"נ הוי כנמלא ח' מהן קא"פ דכולם בעלים לדעת הכנה"ג חו"מ (סי' ו' בעור אות ל"ג) דגם בדיינים א"כ נמלא ח' מהם קא"פ כולם פסולים ועי' עוד בכה"ג סי' ל"ו בעור אות ו' [ומדברי הריב"ש שזה דעת ח' בכה"ג ש"ע סי' מ"ו סעי' ל' שכתב הטעם דת"י דג' אחרים ישבו לחתום וחתמו חרי מינייהו והשלישי הקא"פ חתם אח"כ ולא נקט בפשוטו דהי' ג' מצלעדי הקא"פ ואחד מהכשרים לא חתם כ"ל משמעות דאלו הי' כן הי' כל הקיום פסול דהוי נמלא ח' מהן קא"פ] ומ"מ י"ל דיש לסמוך לומר דלא כדעת הכנה"ג ולכשרי עכ"פ בג' גדולים והרביעי בן י"ג ולא צדקו א"כ הביא ב"ש .

סי' עח ד"ה אמנם שיטה ט' דצעתה הכתב מוליאה דם: עי' מ"ש לעיל סי' פ"א בזה .

סי' פג ד"ה אף בשר החולה היתר: ובה מיושב קושיות כאל' רבה ח"ח (סי' תרע"ג) על דברי תשו' שער אפרים (סי' ל"ח) דמתיר להדליק נר הנזכה בחמאה שכתבשה בקדירת בשר ב"י וליכא ס' דמזות לאו להכות ניתנו הא מ"מ במה שמסיק טובר על מבשל ב"ח עיי"ש ולפי דברינו ניתא לגבי כך ביטול כיון דבבשר הבלוע בחמאה הוא טעם שני אינו עושה ב"ח אלא דבחמאה אסור בהנאה דנעשית ב"ח כשבלעה טעם בשר אכל אחר הבלוע אין הבלוע שכתובה עושה אותה מהדש ב"ח וליכא שום מבשל ב"ח וכוונתה לענין זה כמו ירק שבלעה מקדירת בשר דמותר לבשל בהלב ואף דיש מחמירים דע"י ביטול לא הוי כ"ט ב"ט מ"מ הא קיי"ל בש"ע דבדיעבד מותר, וח"כ יש לסמוך על זה במקום מזה .

סי' פד כוף ד"ה אמנם ולפ"ז ב"ד שפיר הוי ס"ס: היינו כיון דיש רוב סמוך מיטוט דלכשר לפלגא דלא אפקרה אלא דלר"י לא מהני רוב בב"י וח"כ, בזה אמרינן דא"כ נידון דלא למיזל בתר רובא טוב הוי ס"ס ספק לא אפקרה וספק לכשר אף דהוי ר"פ כיון דלא אזלת לדון על הרוב דבממ"פ א"כ נידון על הרוב נאמנת מדין סמוך מיטוט לפלגא וא"כ לא נידון על הרוב הוי ס"ס דל"ש למחפס החבל בב' ראשין דלא לסמוך על הרוב להחיר ולרונן על הרוב פסולין שלא יחי' בכלל ספק .

שם סוף ד"ה גס וכו' דפרכינן האה דאין אוסרים על היחוד נימא דלא כר"י וכו' והא דהס הוי ספק בעיקר הביאה א"כ בא עליה או לא י"ל דהא באמת עמדו תוס' בקושיא שם בהא דפרכינן לזעירי אף דמיידי במודית שבעלה וע"כ דמדמינן כך ספק ביחוד דשמה נבעלה לבעלה והספק דלמלא לפסול ח"כ זהו קשיא גס לרב א"כ ואין תלי' זה בזעירי דוקא וחתרתי דהא במה דאמרין שם מה תשיבנו על המדברת ח"ל אין אפטרופס לעריות פי' החוס' דהא במדברת יש לה מגו דלא נבעלתי ואמר ר"י דאין אפטרופס לעריות היינו דאין ראוה לומר דלא נבעלתי דמוחזקת כמשקרת דכיון דאין אפטרופס לעריות היא בחזקת בעולה עיי"ש ח"כ מש"ה פריך לזעירי דלדידי' מדלא מוסימה במגו דלא נבעלתי ע"כ משום דדומה יותר לבעלה דאין אפטרופס לעריות ודומה למשקרת ח"כ כיון דדומה לבעלה עד שמש"ה יריאה לומר לא נבעלתי הוי עכ"פ ריעותא גדולה לפנינו ודמי האי ספיקא לספיקא דלכשר או לפסול אבל לר"א י"ל דיחוד אין ריעותא כ"כ וספק בעיקר א"כ נבעלה אינו דומה לבעלה וספק למו ובמק"א ככתבתי בעז"ה יישוב מרווח לקושיית תוס' .

דמ"מ יאכל דרך היתר ודאי בזמן היתר ולפ"ז י"ל דבאמת מותר שמן לא מקרי יש"מ דהוי חוזר ונאסר לחנוכה אחר, ומש"ה הדין דבעל אבל לענין להוכיח לבעל דמקלין רק מספיקא לדינא וספק דרבנן לקולה לענין זה הוי יש"מ להחמיר בספיקו, ואולם אינו מספיק לפי מה שכתב הפ"ח, דבספיקא לדינא ליתא לכללא דדשיל"מ ספיקו לחומרא, וככתבתי בזה במק"א רחיות לזה בעז"ה .

סי' מח ד"ה אבל חוק ב' חלחי חרים דהוי תנאי סותר למעשה: וככתבתי לו דזהו לא מקרי סותר למעשה, דאף אם יקיים התנאי, וישתה יין, מ"מ המעשה קיים דתתפס בניזירות אלא דטובר ושומה יין באיסור וכן בכה"ג גיטין ע"מ שתחזירי לי הנייר, דא"כ ע"מ לאו כמעשיו הוי סותר המעשה לאחר חזרת הגט, אין במציאות להמעשה לחול הגט, משא"כ בניזיר בע"מ שאשה אין בניזירות מהבעל והוי רק מתנה על מה שכתוב בחורה .

סי' מ"ט ד"ה אמנם לפ"ז, חוק חלחי חרים, ועי' ש"ך סי' ס"ו סק"י: ועיין בתשובת הרשב"ה סי' רע"ב ורע"ג ובמ"ש כפמ"ג בפתיחה להל' תערובות ב"ה והנה מלאחי מקום .

שם ד"ה ולענין, סוף מיהא הוי: לאשר דעת בעיטור הובא בעור סי' קכ"א דבכל אב"י מהני לכ"ח הגעלה ג"פ .

שם מותר לגמרי: דאף דהכח"ל לא יוקל אלא בכלי המזן אבל לא בשאר איסורים וכו"מ בתשובה [אב"ה לעיל בסי' מ"ג] מ"מ כיון דהטעם רק משום שמה יקילו ג"כ באב"י חוק יב"ת, בזה ב"ד דיש הרבה לדדים להתיר אף חוק יב"ח יש סמך להקל עכ"פ אחר יב"ה .

סי' נג ד"ה חך שיטה י"ג ו"ע: אלא דו"ל בסיפוך כיון דבמינהו ב"ד - ל"ל מודה במקל"ט ע"כ במינהו יחומים אף במ"מ לא ישבע מש"ה השמיט המחבר דברי הרמ"ה .

סי' סד דף מ"ה ע"ה ד"ה ותף, שיטה ה' מטעם ס' דרבנן, ודברי המ"ל דאסור אף בנרמס יחי' רק להאכריס מדאורייתא כבעלת מוס .

סי' עא כוף ד"ה אמנם וליכא איסור השתתה זרע: ועל זה אפשר לפקפק דחילוליות אין הדין דיוליא ויהן כתובה דמה היכפה לה בזה מלעשות כן הא בממילא ח"י להשתער .

סי' עב דף כ"ב ע"ה ד"ה גס מה שהביא ידידי מעב"ח ל' ראיב מהר"ש: וככל החזיון הזה ממש ברחיות אלו כוון ג"כ הרב מה' יתקב גרידן מפה אב"ד דק"ק פילא] .

סי' עג ד"ה ע"ה, לא הביאו ב"ש: וכו' ידידי חתן בני המופלג רבי אייזיק ל"י בכה"ג דק"ב שאלני דהא בעור חוס"מ בסי' ו' ספק דבן י"ג שנים ולא הביא ב"ש כשר לדון ובש"ע שם ס' כ"ג כ"כ שם י"א ונראה מסקנת האחרונים שכן עיקר לדינא ח"כ כי היכי דכשרים לדון כ"כ כשרים להתרת נדר .

והשבת לו עדיפה מזה הי' לחתני ידידי להקשות: דהא להתרת נדר ח"ל להיות מצדדים לדון בדאיתא בנדרים (דף ע') דאפילו בקרובים אבל אשתוק לכבודו. מה שכתבתי בש"ע יו"ד (סי' רכ"ח ס"ג) 'ואפילו בקרובים, וז"ל גר"ה דוקא בקרובים דאין הפסול בגוף דהא כשרים לדון לאחרים וכן בנידה דד"א גורם לה דהיינו הזמן משא"כ בנשים [להסבירים דאשה פסולה לדון], כיון דפסולים לכל דין שבעולם פסולות גס להתרת נדר וכו' קטנים לדעת תוס' נדה (דף נ' ע"ה) דנראה דלפי הוכחת ממתני' דכל הכשר לדון מוכח דקטנים פסולים לדון [זהו דעת חא' בש"ע חוס"מ סי' ו' ס"ג] ה"כ אין רחויים להתרת נדר ואף לדעת בעור חוס"מ שם דבן י"ג'ש ולא הביא ב"ש כשר לדון וכו' דעת בעור חוס"מ לענ"ד דמה דקאמר ולא הביא ב"ש היינו שאין ידוע א"כ הביא ב"ש. דלא צדקו אותו ואיכא עכ"פ חזקה דרבא (גדה מ"ח ב') אלא דבמילי דאורייתא כגון להליאה וכדומה החמירו חז"ל שלא לסמוך על החזקה בזה בממון לענין הכשר להיות דין כיון דלא כתיב ביה בפירוש ח"ש כמו דכתיב גבי עדות חוקמי אדינא דחוקה שהביא ב"ש אף דמלשון הסמ"ע (שם סק"ט) במ"ש לחלק בין עדות לדיינים משמע דאפילו הוא ודאי קטן כשר לדון וכ"מ דעת הב"ח שכתב שם הטעם דקודם י"ג פסול לדון משום דלא מחזי בכלל גדלות ולא

דיום ולילה לא ישבותו היא רק שלא יהיו שובתים כל היום ולילה שלאחריו, והא דכתבו חו"ס סנהדרין הא דכלאו דהיום ולילה לא ישבותו אינו בכללא דלאמרה ולא נשנית דלישראל נאמרה, דהרי נטעו ישראל לשבות, אף דאפשר לקיים בדרך ה"ל, מ"מ מכמה דרשות מקראי מוכח דאפשר שיחולו שבת ויה"כ סמוכים זה לזה וזריך לשבות יום ולילה שלאחריו עיי"ש, ולפ"ז י"ל דא"ל למחמת לשפחות שלנו מלשבות בשבת כיון דעושי מלאכה בע"ש ובמ"ש, ואולם לענ"ד אין קיום לדברי הגאון ה"ל, דא"כ עדיין יקשה לר"ל דס"ל ח"ס מותר מה"ס [עי' במ"ל רפי"ח מה"ס שבת דידן א"ס לר"י במלאכת שבת ג"כ ח"ס מה"ס, אבל עכ"פ לר"ל בודאי מותר] ח"כ אף זיה"כ ושבת סמוכים להדיא אפשר לקלור ביום השבת כחלי גרוגרות, ובלילה שלאחריו בליל יה"כ חלי גרוגרות, דלנבי כל ח' הוי ח"ס, דשבת ויה"כ אין מלטרפין כדאיתא בנתיב, דכריתות, ומלך אזכרה דיום ולילה לא ישבותו מלטרפוס להקליות לגרוגרות, ולא שבתו יום ולילה שלאחריו מבלי שבות מלאכה בהם.

סי' קכ"ב ד"ה גס א"ס להחזיק העבירה : אף דמ"מ אף דלא מהני עבר חמימרא דרחמנא על שכימיר, מ"מ כיון דשורש קפידא דרחמנא ענין תמורה אמרינן דלא מהני ונתקן שורש הענין, אלא דלקו על שער חמימרא דרחמנא וזריך קרא דוהי' הוא ותמורתו לאורוי דבזה עבר מהני, משא"כ בנ"ד בנסה ליכא עבירה רק חילול שבעתו שלא ליתן והרי נתן, בזה אי עביר מהני.

שם ד"ה גס הא זה רק מדרבנן : ומה דלא הוכיח הרי"ף ה"ל מהך דמכר בשבת מהני. די"ל כמ"ס הש"ך כיון דמכירה הוא דרבנן ומה"ס מהני מכירתו חייב ל' וי' ואף א"ס מדרבנן לא מהני. **שם** ד"ה וביותר ובהא אבני מודה : אף דבתמורה דא"ס לא מהני נתקן העבירה ואפ"ה ל"ל קרא דבלאו קרא דוהי' הוא ותמורתו היה הדין דעבד מהני היינו דהתם לא נתקן כל העבירה, דע"מ עשה שלא כדין לעבור חמימרא דרחמנא אלא דלא לך בשביל זה, אבל מ"מ עשה שלא כדין, אבל במקדש בא"ה דהעבירה רק דאסור להנות מערלה וכדומה, וא"ס נידון דלא מהני ואינו מקודשה לא נהנה ולא נעשה שום ענין עבירה.

שם בסוף דיבור זה, ח"כ במאי פליגי : ומ"מ אינו מוכרח, די"ל דיש בזה ג' אדדים, הכי דא"ס לא מהני לא נעשה שום עבירה כמו במקדש באיבורי הכהן לכ"ע ח"ע לא מהני [וכעת מלאתי ש"כ בטורי א"כ בנ"ה דף כ"ח] ויכ"י דלא נתקן כלל ע"י דלא מהני כמו בנ"ד דשבע שלא ליתן י"ל דלכ"ע אי עביר מהני, ופלוגא חייבו דאבוי ורבה רק בכעין תמורה דנתקן שורש העבירה, אבל מ"מ הוא עבר חמימרא דרחמנא, בזה פליגי דלאבוי דא"ע מהני, ולרבה לא מהני.

שם נימא ח"ע לא מהני : היינו אף דבעשה שנותן בגט אינו עובר, מ"מ נימא על מעשה הכתיבה דלא מהני ויהי' כאלו כתבו קוף בעלמא דלא מהני לגרש בו.

שם סוף ד"ה גס : ופרטינן בתמורה דק מהלמנה לכס"ג דהעבירה הוא קדושין דעובר בלא יקח נימא דלא מהני ונתקן דליכא קיסה :

שם ד"ה ומה דגירושין איתקש לניתה : ואינו מוכרח, די"ל דהיתקש לניתה היינו דכמו דניתה יש כח להפקעה מרשות בעל אף גירושין מפקעת מרשות הבעל והאישות יודע לא נתחזק לומר דאין הגט מפקיע, והיינו באונס דלא נידון דהתורה חזקה לאישות יודע, דהגט לא יפקיע, משא"כ בשבועה דמלך אחר הוא דלא מהני משום עבירה שבעתו ולא משום חוקף האישות, בזה ל"ל הקיסה לניתה.

סי' קל"ג ד"ה והנה יש דבדרי כנ"י תמוהים, אמנם נראה מדברי כנ"י וכן מדברי כר"ן בפירושו בזה דכתבו דלא ילפינן קטן מקטנה היינו דקטן אין לו יד מה"ס ותקנו לי' רבין דיהי' לו יד, ורק בזה שאוחזו בידו, אבל שיכ"י חזירו בידו לא תקנו לי', מבוחר דס"ל דבאי"ש גדול באמת חלר הוי יד, ולזה שפיר חזרו דחלר קונה למיחיה. מדין יד אף דאינו עומד בלידו, דכל שמשמרת למי שבות לו הוי יד אריכתא, ואולם להדיא ה"ה וברא"ה

שם ד"ה ולפי וזדרך סמוך מיעוט לפלגא : והכא ל"ל עלה מדין ס"ס דהא לפי"מ דנקטינן עמה דבחורבה דמתא כשר דברוב כשרים מכשר ר"י ממילא מכח סמוך מיעוטא לפלגא דהוי רוב מהני.

שם סוף ד"ה אף, וא"כ ע"ה נאמן : ואף דעדיין יש לי מקום עיין בזה אי חללות אינו בכלל דבר שבערוה, מ"מ י"ל דדוקא בהכי דס"ל ה"ל דהיתחזק לפנינו והיינו דנין לבירור שבת הוא, וסוקלין ושורפין על החזקות זהו מקרי דבר שבערוה, מש"ס לריך ב' עדים, אבל בנ"ד דהוי רק מחמת שוי' אכפשי' חד"ל לא מקרי דבר שבערוה, ומכני ע"ה דאמר מיד שאומר כן מהמת הכרה מאחיו, ומעולם לא שוי' אכפשי' חד"ל.

סי' פח ד"ה אף לא חשש לזה : עי' לקמן דף ק"א מה שפקפקתי עוד על דברי כר"ס מנביל ע"ש דף פ"ו ע"ג.

סי' קא ד"ה מ"ס סוף סוף הא לא הימנו עלה, וכעין זה בתשו' ל"ל שהבאתי בתשובה סי' פ"ו דף ס"ב סוף ע"ב.

סי' קי סוף ד"ה והכ"מ : עמ"ס בתשובתי חלק זה (סי' קכ"ח) דיש לדון דה"ל להעיד על עובר וא"כ בנ"ד שהכחשתו הי' בעודה מעוברת לאו ע"ס עד עליו :

קיג ד"ה ולומר דך מזהך : ועדיין לא נתיישב כל לרכו בהדי' דיומא (דף ע"ד ע"ה) והא משחק בקובי' דמדאורייתא מחוי חזי כו'. שאני התם דכתיב א"ס לא יגיד וכו' ובזה יקשה איך פסק ואני דשבת"ע ח"ל במשחק הא משכחת בכשביעה לו להעיד במת בעלה דא"ס מגיד מועיל, דגזנן דרבנן כשר לעדות אשה, וגם ע"ס עד עליו דהא מדאורי' מחוי חזי.

שם ד"ה יהי' איך שיהי' ואין פסקינן בהרמב"ן : ובני חמודי הגאון ר' שלמה כ"י טען דזה אינו ברור דהא הח"מ ס"ק י"ז מסתפק בעד כשר שהעיד מפי פסול די"ל דהשני נאמן והכא דר"ס העיד מפי האשה מערלה אף דמכחישה הוא נאמן, והדין עמו, דאף דהח"מ נקט בלשונו א"ס עד כשר מעיד בשם עבד או שפחה, מ"מ ה"ה במעיד בשם אשה דלא מלינו חילוק בפסולים בין אשה לעבד ושפחה, ובאמת טעמא לא ידענא אמאי נקט הח"מ עבד או שפחה ולא נקט בשם אשה, או בסתם בשם פסול, ובזה הי' אפשר לומר דלא ראה למנקט סתם בשם פסול דהי' משמע פסול היינו גזנן דרבנן דחשוד לשקר, בזה הספק דהשני נאמן, אבל מ"מ אמאי נקט שפחה ולא אשה דעלמא, ובעיקר דברי הח"מ אלו הרהרתי מכבר, דהנה הח"מ ע"ס כתב ויש להסתפק א"ס היא אמרה בשם שפחה וא"כ באה השפחה והכחישה, וכן א"ס עד כשר בשם עבד ושפחה וכו', והספק הראשון אינו מובן לי, דהא שתיבן המעידים בשם פסול, דהא בודאי אין חילוק בפסולין בין אשה לשפחה, והראשונה נאמנת דודאי אין להסתפק דדילמא דדינא דהרמב"ן רק בפסול שמעיד מפי כשר ולא בשתיבן שוים דהו' בודאי אינו דמדנקטו וכן הדין בכל עמפ"ע, משמע ודאי דגם בשתיבן שוים, ובזהות שכן יש לי לדון על הספק הב' דהח"מ ה"ל, כיון דראיית הרמב"ן רק מחוגי' דתשובה, דאמרה פלוגי חסם פיהר לי הכתם והתם הוי פסול מפי כשר, ומנ"ל להרמב"ן דגם בשתיבן שוים הראשון נאמן, וע"כ דלא ס"ל להרמב"ן לחלק בזה, כיון דהטעם דכיון שבה נכחו דהראשון הראשון נאמן אין לחלק בין מעיד כשר או פסול, ח"כ ה"ה בכשר מפי פסול, ואולי באמת מחמת ספיקא דהראשון דהח"מ דאינו מובן כלל דבשתיבן שוין בודאי ס"ל להרמב"ן דהא נאמן ובהכרח דכוננת הח"מ כיון דסתם עבדי' ושפחות פסולים, המה בכלל חשידי קלת לשקר, בזה מסתפק אי הראשון נאמן, וא"ס נימא כך משמע דאיך ספק בכו"ז ג"כ ע"ו, ובדרך דאף א"ס נימא דבאשה דג"כ פסולה, העבד או שפחה נאמן, מ"מ בעד כשר ממש י"ל דעבד ושפחה ח"ל, אבל בנעירה מפי אשה דעלמא דאין חשש להעיד בשקר אלא דהתורה פסלה מוגז"כ היא נאמנת, וי"ע.

סי' קיד בסוף ד"ה והנה, ומ"מ יש ללמד כיון דהכחשתו היה בעודה מעוברת, עדות על העובר לא כלום הוא, עמ"ס בסדר הזה סי' קכ"ח.

סי' קכ"א ד"ה ודרך גרמא : ח"ו רב נדפס מוכאון רבי פנחס ז"ל ספר פנים יפות על התורה כתב ב' מה דאזכרה

פעם יבא לה ע"ה, עמו"ש ה"י במועד כשגא הבעל לאמר שלא
תגוררה ויהא חינו מוגע דהא מנילא אחורה לו מנזם סומא, לא
חארי' דעיני' נהגה באחר .

פ"י רפ"ד אחר גירושין לא הוי בעל : זהו חינו מספיק, דעדיין
יקשה לרע"ק דס"ל בשה"י דהרני מורה דחולין בחר
לחיות הנדר אחי חמר שגא העדיף ולא נשום שגא יגרענה,
ולזה העיקר כדרך החאשן דלא מקרי ביו לבינה .

ה' הקם תורתך אשר ליראתך, בלב עבדך יהי' יך לרצון דרשותיו בפקודיך, יבואו ערך אמן :

תם הלך ראשון מספר הכתבים . משיב דבר להבני דור האחרונים .

ובו נשלם ספר אחר מהתשובות . יפות וברות הן נבחות וחשובות .

ברוך ה' הגומל משובות :

מפתח לפסקים השייכים לחלק אורח חיים

נאב"ה אל ותהלל החוקר במפתח כי נפתח לו שער יבא בו לכל הדור והדור שיוצא ככל כוונתו כי הן ראשית הכוונה היתה לפתוח בזה
(מלבד עצם השאלה) רק לדברים אשר באו בענין לענין, כי המבקשים להן ילאו לסצוא הפתח בלעדי המפתח אבל באותו
ענין כביש אשר בא עליו השגיחה הוא ירע כל איש יבסקים השאלה עם הנכבדות המיושר בה, ע"כ לא הוצי' כזה פה ב"א לבעט' .

יד עיר שאי' להם להם לטלטל בשבת : [הרב שפורס' לטעות כל חזר וחזר
לעצמם ע"ה במים ומלא ושמן מטרובין הורס שלא כדין . וראיותיו דברי
שבוש הם . ולתפית קצת שלא יהא חליה לדתי דמועיל הע"ה שבבב"ל וביארחי
סיניא דעירובין דשיח שלא הסבור לכוני' דפי' כל כדר, ושפסדר דרק לרוחא
הורה לערב גם כל חזר וחזר אבל גם זה עמם פגור הוא, ובפרט שפורס' המורה
לערב בברכה המורה לריך לחוב מהוראחו דרבי'ם] :

גו אשר הורה עוד לטלטל הספרים לביהכ"ע ע"י היותן פחות מכן ע"י : [סמך
על הכשגא' הדיבור דרובן ספיקו ל"י בידי' נ"ו עעות . ק"ו בענין זה
מכני' דשבת וישוב לזה תמיה דדברי הרשב"א בתשוב' :

בזו ספק אם נשים מהחייבות לטבול בעי'ם :
יז אם מותר להם המין ע"י נכרי ביו"ט א' לנודך טבילת נשים בליל ב' דיר"ע :

[ק"ו על הר"ן] :
יה אם מותר לטבול להם בעי'ם בצינן ספקים רחוקים מהכותל ג"ש : [השגה על
דברי החב"ש בחי' . רא"י מהיכושלמי לדעת הר"ן] :

יז במאמץ חסה בקומה בהרנגולת תנוטלת בפסח , והורס חסס א' לשבור הכלי
הרס : ביאור דברי הר"ן ס"ב דפסחים . ביאור כמה פלגי המחבר והרמ"א
במאמץ חסה בהרנגולת דיומור . ביאור דברי הרמ"א ס"ו המיו בקי"ב וק"י על
האונן אברהם שס : קוביא במכות דמ"ו] :

ב אם מותר לשפוך מעט מים מחלון למקום מעורבת והרוח מנשבת ומפזר
המים : [ק"ו על הנה"ח ש"ז מפסקא דהש"ע סימן שא"א . חילוק בין רוקק
לשופך מים] :

בא ח' שטובין ב' זיינין והשומרת ע"ג אם ביינין אריס זיון . [ביאור סוגי'
דשבת דעטל' לנגי' דחי' ועשאו' זיינין] :

בב אם מותר לטלטל סכין של מילה בשבת אחר המילה ע"י פאי"ת : [ביאור
פסקא דהש"ע ד"ל שמלכתו לחיסור מותר לטלטל ע"י כא"ת, ורא"י דגס
במוקד' מ' הסדון כים מותר ע"י כא"ת . לטלטל ע"י המיק של הסכין אינו
דומה לטלטול ע"י כא"ת] :

בג במכר המזו' והאחר פסח זכר ששאר צביתו מה שלא נתנו בחדר שמכר :
[ספק עמוס בש"ע אם בהרתו למעלותא' בניטול' ואנוס על פניעור מותר
אהר"ם , ביאור דברי הרי"ם בראיותיו על דין שג או לאגס דא' ור אח"כ . ביאור
לדברי הכ"מ שם בלרובה . ביאור דברי הרמ"א ס"ו ח"מ . השגה על הכ"י
דא"ת המעט' דברי הרמב"ם . רא"י לדעת הרמב"ם דכפשי' רא"י להחיר מסוגי'
דספ"י דשבוית . ביאור דברי חו"ס' שבוטוס ספ"ו ד"ס שומר אבידס . רא"י
לפסקא דהרמב"ם הג"ל ממחתי' דבביק גול חמך וכו' . להרמב"ם לשיטת' ליתא
לרא"י זו . רא"י אהרת להרמב"ם לשיטתו' מסוגי' דכרתיו : נמנוס על רא"י ס"י
בש"י מדברי הגמ' . עמס נכון י"ל דרוקא בניטולו הסור אח"כ אבל לא
בהפקיר . הערה ענט ש"י נכרי ואומר בפ"ו שכותב לשמה אף אם בלב אינו
כן יומא' דדברים שבלב איס' דברים] :

בד ספק במי שהורק' להטול מפני הסכנה אם מותר לט"ת כמנהג :
[ביה"כ בחל בשבת בודאי עולב] :

בה מי שסתפק אם בירך או לא אם יברך בלע"ו : [גיס' שסתפקו אם
בירכו בהמ"י י"ל דאיני' נריכות לחזור ולברך] :

בו חטט חמונה שמאלת בפסח בקדירה שטמנו בה חמין מהו לין שאר הקדירות
והתשליס

והר"ם דכתבו דנברא לא משום ידו אהרצ"ה , משמע דלא ילפיין
איש מאשה , דכתיב לא אהרצ"ה משוב יד , ולבאורה מוכח כן
מדפרכיין גבי גניבה דאין שליח לדב"ע , ורב סמא ורבינא תירלו
והי' משום זה ליכא קובי' , ר"ע"כ דנברא לא הוי יד , ור"כ אין
ריוס גירוק כה"ן הג"ל .

פ"י קע"ג סוף ד"ה ונכתבה : ואני מוסתפק בזה לפי מה
שכתבתי בתשובה אחרת, בכוונת התרומה כדן דבע"ה
שזינתה ואומרת עמ"ל דלא אמרי' דעיני' נהגה באחר דלאו בכל

ה' הקם תורתך אשר ליראתך, בלב עבדך יהי' יך לרצון דרשותיו בפקודיך, יבואו ערך אמן :

תם הלך ראשון מספר הכתבים . משיב דבר להבני דור האחרונים .

ובו נשלם ספר אחר מהתשובות . יפות וברות הן נבחות וחשובות .

ברוך ה' הגומל משובות :

א צנני בית שכתו להחיר מעין המאורע בבהמ"ו : חילוק בין אגביס לנסיס
ונסיס עמון בין שבת ולילי' פסח לשאר יו"ט . ביו"ט נראה דנסיס רשאי
לשתענות בהשמות חילוק בין מלות עונג למלות שמחה] :

ב דרך ישרה אך ימנהגו הסופרים בעמוד הקלפ"ס : [בהשמות קובי'
בסוגי' דשלי'ם] :

ג קלף המטבד לשם כיה מזה לכתוב עליו הוי"ט : [ביאור סוגי' דמנחות ולמ"ד
המונה מלחא' . ביאור סוגי' ס"פ נומר כדין והמ"י על הו"ס ע"ס] :

ד ישוב נכון לדון הלחן לציית שלא ככוונת דלחו מנכר עלי'ם : [ק"ו על
רא"י הו"ס' דלא בעי' תלי' לשמה סגנה ז"ל מירות שמבין] :

ה חולה שא"ס' חס מותר להחילו לרפואה פירות שגברו בשבת : [מהר"ן
מוכח דס' ל דף חליה בעמנו הסור לחלל בשבת דדכריס . רא"י ביהר
מסוינא נוח-יונק חלב . וישוב להר"ן לשיטת' . המ"י בהר"ן ס"ו חבית . ביאור
דברי ה"ס ר"ס ביה' בהשמות ק"ו בסוגי' דג"ס . ביאור דברי חו"ס' בשבת
ד"ה וכוונה . אי אמריין הואיל דיראו אורחים לעבור ולאכול היסור דרבנן ,
מוכ' נהחוקק רתייטיו הרחשונה . המ"י על הר"ן יומא' ר"ש יו"ט . רא"י
דמוקד' מ' יו"ט שטבר ל"ח] :

ו מי שמבוסק אם בירך בהמ"ו ור"ה להוציא אהר שג"ס מבוסק : [השגה על
טורי אבן . ה"גה על הג' מוול מאס] :

ז בכופר שני משיעו' ואביו חזר שהו' בן ע"ו פגיס : [המ"י בדברי חו"ס'
צ"ב ד"ה ועוד סימני' . ישוב לדברי הס"ע בחי' לנדא ד"ב . עוד המ"י
בחו"ס צ"ב ד"ה בודקיס . בהשמות ק"ו דס"ב דדינא לא מקרי ס"ס . ישוב
לק"ו חו"ס' קדושין מ"ם ממקור . מקיס טוין בדברי מנ"ה ס"ו רפ"א .
השגה על דברי דגול מ"בבה ומקוס עיון על חו"ס' מנילה . ע"ד השגה על
הדגול מ"בבה שם ב"מ"ס דלחא דינחא ח"יה מ"יחא לאהרת בדרכות המנות ,
תמ"י בדברי הגה"ש ש"ע א"ח ס"ה ל"י] :

ח ברוחה להר' שגישה מלחכה בשבת בענין שהו' מועסק בעלמא' אם מחויב
לפרישו' . [ביאור סוגי' דכנ"ק היתה אבן מונחת בחיקו חמיה על המכרש"א
סנהדרין . רא"י דמהטב"ק ג"כ בכלל עבירה , וישוב לק"ו מקי"ה ס"ו ה"ל , ביאור
דברי חו"ס' בשבת ד"ה שמה שכת' . ישוב לק"ו חו"ס' שבוטוס ד"ה הרי
הכלל הקדש] :

ט תפילין וולג' או כונס ה' מנייבו קדוס לקנות : [השגה על ספר בית הלל
מוזה שגיטה הדר החאשן בבת לריך השני הנא לדור לנכר עלי' . האורך
מניחו על חו"ס ימ"ס כשהחזר לביתו לריך לנכר על המזוזה וז"ע] :

י הקונים עורות משועבדים מוכרי' ועושים מזה רצועות : מכשילים הם את
הגנים דלא כהשו' בחר עסק] :

יא לעשות טין של ראש מעור ממוחק בהמונת טין ולדנקו על הבית : כתיב
לרא"י החכס טרסה להחיר . [ביאור דברי חו"ס' ר"ה דכ"ו . ביאור דברי
חו"ס' סימ' ד"יו ע"כ . השגה על ב"ם ס"ו ק"ל] :

יב ביאור דברי הר"ן שבמ"ה ס"י הל"ב : רא"י נהר"ן משיבון וישוב ק"ו
חו"ס' וק"ו מהרש"א . המ"י על המ"ה] :

יג אם לעבור בשבת על מעבורת שקוראים פרוס' להפלה בעשרה : [ביאור
דברי הרמ"א ס"ו שלי' . המ"י בדברי הרמ"א מ"ק . ק"ו בפסחים ע"ל
אימל' וכו' חילוק אם בעיר " מבלעדו אם לא] :

מפתח לפסקים השייכים לחלק אורח חיים

כר אין למצוה על דברי השייך שמיךל צמון שנתפס גי למלוח :
מה מפ שרטה חכם אחד להורות דמותה לדרוש על עפר בסיק ייכי דאין נאסר
הקרקע עד יסודו : [ספירה לזה מדברי הגהות אשרי .] אם צבל עפר
האיסור בעפר המותר ברוב ואין שיעור ציטול ברור . המי על הרשעים
דדוקא מה עצמו אסור , בהגהות מדארובי דמפורש בסיפור ברשי סגדרין .
ישוה לקי ריד אוסינהיים ז"ל על רשי סגדרין : ז"ל דבר חדש דעפסר אסור
רק כשיעור כיופי פני המת :

מו בשיץ ששצט שלא יחי עוד שיץ ונאמן ורואה להיות נאמן הקהל לבד :
[בפלוטח דרי יאשי רבי גבי אביו ואמנו וקולל , לכאורה ראי' מסיניא
דיבמות דרי' דקיי"ל כר' יאשי . לכאורה ראי' דבלשון ציף משמע שיהי יחד
מסוג' דהפניית וכי מאחר דלא מעזר אל"י אישחצוי למ"ל : השנה על
המהרשדים בחשו' במה דאיתי ראי' להרא"ם מכתב לו עומקא ורומא . חילוק
בלשון השבועה צ"ן נשבע שלא יחי שיץ ונאמן ואלו ששצט שלא יעבור לטני
התיבה ולא יגבה מס הקהל] :

מו תמיה על הסוד והשיץ ויוד דהבעל צ"י לעשות שליח להקמה] :
כוח עמי"ם שיצ הנאביד דברושויגי ליצח תמיהתי שבסמין שקודם לזה : [ביאור
דברי הסוד דאף בנשאל על ההקם למחרת יום שמעו ויול לבפר : אף
להפסקים דאי' שאלו על הקמתו למחרת יום שמעו : מימ נראה דאם אחר
ההקמה בו ביום היפר ולמחרתו נשאל על ההקמה דחל למפרע הפסדה שבוט
שמעו שלאחר ההקמה : בעל שמיפר לדברי אשהו חתנאי אם תעשה כך וכך י"ל
דאי' לקיים חתנאי . ביאור דברי טור ושיע' ס' רליה . באם היפר החילה
בתנאי ואח"כ היפר עיי שליח בכתם מהני בדרך ממינס . חמי' בהו' נזיר די"ג] :
ב"מ כ"ח ישיים מעורבים שלא נשתמשו בהם יב"ח וא"י אם הם כלי בשר או
חלב : [ביאור עממא דמהריב"ל בביבול ס' טריסה ונתפסה הכלי מעלי"ט
דאסור בז' דרכים גימ בין הספמים . בגיד ליש לומר דהוי ס"ס דסחרי
אחדדי דכ' חוס' גנדה דאולינן לתמרה ורא' לזה מדברי תשו' יד אלי' ביאור
דברי הפמי"ג ס' י"ח במשניות והב סק"ה . השנה על השיץ יוד' ס' קי"א
סק"ה . אף אם בגיד בודאי יש בתערובות הכלים מהן של בשר ומסן של חלב,
יש לצדד להקל לחלק בין זה ובין להביא דחוס' נדה הניל . בדיון תינוק שנולד
בע"פ סווד לנשים ונולד הסי' אם נולד קודם ציה"ט או ציה"ט , וכן בנולד בתחילת
ליל שבת ונולד הספק אם נולד בתחילת לילה או מקודם ציה"ט] :

ג במזוזה שנמא"ס שהאותיות נכתבו בין שרעוט לשרעוט אם יש חקנה לשרעט
עתה בראשי השורות כדינא : [תמיה על חוס' סוטה . יישוה לקי חוס'
והרא"ם ורין למאי נריך הל"מ דמזוזה לריכה שרעוט . ס לדינא אם לאחר
הכתיבה צמוד ששרעוט הברול ניכר או אף אח"כ יכול לשרעט עתה
בקה דנינא] :

נא חמי' בשיע' יוד' שחוט במחובר כגון לפורן וכן המחברים בבהמה :
נב בנהו לא' משה ליסע למרחקים לקנות עורות צול ויולין העורות לעירו
על אחריותו ומחייב עצמו ליתן לו הלמך מהעורות בכך ידוע פחות מבטי
השער שיהי' :

נג באפטרופס שהלוה וזוי דיתמי בריות ששה למאה לשנה ואח"כ נתראה הלוה
מדעתו ליתן ח' למאה , ונתן הרווח' והאפטרופס האכיל מזה ליתומים
וכשאל בלוק הקרן רואה לנכות ז' למאה שנתן עודף : [כל סו' פדאשטע י"ל
דיכול לנכות מהקרן . אין הכרח לדברי המ"ל דהריב"ש חולק על הרשב"א ,
גם להרשב"א דבהכיל האפטרופס ליתומים אין גזוין מהם , מימ י"ל דיכול
לנכות מהקרן וכמ"ס מורי זקני הגאון ריא ברודא ז"ל . ראי' משיע' דאף
בפחות מבי' כסף וטוען שמה הייב ליצטפ היתם , דנשותפים טפו חזיל הציטע
בשמה כמו . טענת ברי . אבל מפורש בסיפור בשיע' כ"י ריץ סייט : לפיזן ז'י
פראצעטי יש לדון דלא סוי ר"ק ומימ יכול לנכות מחובו : אף דייל דלקח
ביתר דאז מותר ליתמי מימ הא זכו דוקא אם נטולים הריחו שנמא"ס במשותפים
ממש אכל לא בהויזאם הלוה ופורע לאחר מיכן] :

נד בענין הניל שבחתי להגאון בעל בית מאיר : דמיונו לדינא דמהר"ם ,
במהכ"ת אינו מהדומה , דבלא הרווח ליש לומר דהוי כלא קאץ , דמימ מה
שנתן ונתן רק בשביל קאיתו . תמי' על הרא"ם סוף מייק גדיון קטן שמה לו מת
והגדיל תוך ל' . לטעמא דהריב"ש דיתומים לאו , בני מעמד מלוה נהוו , מימ
כשיגדלו לריכ' להמיר הריביות וז"ל יש דיהוין] :

נה אם שרי לחולס שאב"ס לאכול אי"ה דרבנן : [ראי' לדברי הרין דאף דכאפוירי
ההאם דרבנן שרי לחולס להתרפאות מימ אסור לאכול ולשתות אותם] :
נו צמעותה שמא"ס כותהנס מלוכך בדם שלא בשעת קביעת הולת הנאלדני
אדער : ביאור דברי חוקי נדה ומוה ראי' ד"ה גימס יסולקות יותר משב"ל
צעת וותהס . קוש"י בדברי רשי' ס"ס : אף אם אי"ה מעוברת י"ל דיכולה לחלות
בנאלדני אדער : ראי' לזה מדברי הרב סגדרין] :

נז השנה על הפיי שכי' דשהיות ח' ימים בבהמה בעי מעלי"ט : [וראי' לדברי
מתוס' עירובין] :
נח לא נכון להניח היד על המזוזה ליגע בה בכתם ידים : [אין נכון לעשות] :
נז יולדת שפסרה ו' נקיים אחר ימי טומאת הולדה ופגלה ואח"כ ראתה דב
נימי עוברת : [אין שום מקום להקל בזה . השנה על הגביי שכי' דנדרתה
קודם שבילה מדינא אסור] :
נז בשיע' ששצט שלא יחי עוד שיץ ונאמן ורואה להיות נאמן הקהל לבד :
נז בשיע' ששצט שלא יחי עוד שיץ ונאמן ורואה להיות נאמן הקהל לבד :
נז בשיע' ששצט שלא יחי עוד שיץ ונאמן ורואה להיות נאמן הקהל לבד :
נז בשיע' ששצט שלא יחי עוד שיץ ונאמן ורואה להיות נאמן הקהל לבד :

התבטלים : [ביאור דברי השיץ ס' קי"א סק"ו . ביאור דברי הגהות ש"ע
ס' תמי' ס' בהגהות ודלא כע"פ שם . ביאור לדברי החכ"ל בכת"ו] :

כז קושי' על דברי השיץ ס' ק"ב ועל הרשב"א :

כח אם מותר לישא תינוק על כתפך בעיר שאין לה חומה וזה"ש : [ביאור רחב
לדברי המג"א ס' ש"ה דלא כבעל ס"ת שדחא"ס] :

כט מדורי הגאון ריו אינר ז"ל אם כ' היום כך וכך לעומר אם יואה צוה :
[ראי' ממתני' דתרומות דאילס לא יתרוס דכתיבה לאו כד"ל . ישוה לקי'
הגאון מה' ישיע' פיק ז"ל על הבי"ן] :

ל תשו' לדורי הגאון הניל : אף אם כתיבה כד"מ מ"מ הוי כדבור בלא השמיע
לאזינו . דמיון לראי' דודי מהיחא דאילס לא יתרוס . באור לדברי הרין
סוכא בסי' א"ח ס' תפי"ט] :

לא שנית מדורי הגאון הניל :
לב תשו' שיהי' לדורי הגאון הניל לחוק דברי :

לג קוי על הבי' ס' שפי"ד במניו עקוס כמין ח' : [תמיה על הר"מ ס' סיק
דעירובין סימן ו"ו] : ביאור סוג' דעירובין מניו עשו כדל . ביאור לדברי
תוס' שם דלא כהבי"ן] :

לד טעם להמכה דנכנסק שיערוב מטלטלין הדרים בחצר בכ"ג ואין האחרים
הנכנסים לבהכ"י אסורים עליהם :

לה בנספק לה"פ בשבת איך סומכין בשעת הדחק על הלחי פא הוי כלא
סמכו עליו : [ביאור דברי המ"ח . ושלא כיון יפה בכוונת המג"א] :

לו חכם א' כ' לראי' דבפסי חזר בעי' ג"כ סמכו מכוניא דעירובין : [אדרבה
משם סייעתא לדברינו : ביאור סוג' דעירובין דל"ו דלא יקשה מכוניא
דעירובין די"ז] :

מפתח לחלק יוד

לז פרה עסק מנכרת וממכרת לרועה נכרי בכסף ואח"כ סוליה הרועה לשרם :

[דמיון החכם השואל לדינא דשיע' א"ח ס' רמ"ו הוא שגגה . ביאור דברי
המג"א ס' הניל . בכוונת הרא"ם גבי תיחוד ותפתח לא כיון השואל יפה .
השנה על מ"ש השואל לכיון דכבר העמיס דקנה בכסף ומוסך את שלו הוי
משיכה : ישוה נכון לדברי הסוד חוה"מ ס' קי"ד שלא יתרוס לדברי עצמו
בחו"מ ס' ר' ס"ג . ביאור לדברי ה"ט חוה"מ ס' קי"ד וראי' לדברי . דין
חדש בנפל על המזוזה ואחר החיוב בה קודם שנפל עליה דקנה האחר . השנה
על תשו' משאת בנימינ' ס' ל"ס . י"ל אף דקיי"ל דד"ת מעות קנות מימ נכרי
קונה בין בכסף בין במשיכה וראי' מהשיע' יוד' . ביאור דברי הרמ"א
בהגהותיו ס' ר' ס"ו . תמיה בדברי הרשב"א . ט"ס דדינא י"ל מהני נגד
חוקה וביאור דברי השיץ פ"ג דחולין דלא כת' משאת בנימינ' . סמוכים ליסוד
זה מדברי חוס' ז"ב . ביאור דברי הרין פ"ק דקדושין ודברי רש"י בחולין :
אף אם ס"ס דדינא מהני במקום חוקה , מ"מ אפשר דבסי' א' דדינא וס' א'
במעשה נגד החוקה דלא מהני . אפשר לומר דדוקא ביכא דב' ספקות מנגדים
להחוקה אכל בסי' א' מנגד להחוקה גרע וראי' בסיפור אם מהני מדין מנהג
החנניה לקנות בכסף וביאור דברי המג"א ס' תמ"ח ס"ס : מוכח מכוונה מקימות
בשיע' התיב גמיר ומקנה קונה בלא מעשה קנין . קו' למע לן כסף ומשיכה יחן
במהנה נכרי בלא ונמנתה מהני משיכה לחוד . בדברי השו' מהריב"ל יש
סתירה בדיון ס"ס במקום חוקה : ראי' דמהר"א ס"ל מה דנאמן נכרי במסל"ת
היינו רק בשורס איסור דרבנן , דהש"ל לא ס"ל כן] :

לא צמון אווה ששה גיי בלימ אם יש היתר לפרצו ולכטלו צמון אחר
שנמלא והוצה דנינו : [קוי על הרין בכת"ו השנה על דברי הפ"מ
בחקקתמו . תמי' גדולה על הרין נדרים ביה"א דאזוי כהדי בשרא . תמי'
על השיץ שם ס"ק כ"ב] :

לב צמנתו לנקב החצית ששעה שמתובר לקרקע אם הוי כמו קצנו ולכסוף
חקקו : [תמי' על הסוד יוד' מכוניא דבי"ב ביאור דברי השיע' ס' ריא ס"ז] :

לז צמקוה שרואים לעשותה על פני מה הנהר לעשות תיבה נקובה בשוליה
כשפוסרת הווד והתיבה אפה על פני המים , ומקודם פוקקים הנקב לשסוף
בחוכה המים , וכשיורדה לעבול מסירים הפקק : [ביאור פסקי השיע' בסי' ר"א
ס"ז ושם ספ"י ד' דסחרי אהדדי . השיץ ס"ק ר"ה חמוה , השיץ ס"ק כ"ג לא
עמד על הסחירה בענין קצנו לארץ . ישוה כיון לפסקי הש"ע . תמי' על קושי'
בסי' על הרמב"ם ב"מ דעי"ג כ"ח אסור לעבול משום בעותחא] :

לא צמנה שרואים שילמדו לו קודם שיהגיר מקרא וסדר החפילה : השנה על
המהר"א בחדושי אגודת ס"ב דשנת שקי' היא קושיית חוס' יבמות] :

לב ביתוס שאני אנוי ונול אווה א"י ינרך הוא צרכת להכניחו או חוסם
התינוק בדרך : [ביאור לדברי הבי' שצמנו דחוסם התינוק מנכר . אם אחר
הוא ספק י"ל דהרשות ביד רב העיר לנכר , אבל אינו יכול לכנד לאחר לנכר .
טעם להמנהג דסגדק מנכר ולא המוהל . המתקם לדברי הלבוש ס' רס"ב] :

לג צמנה ר"ח מנכרי שחם ישינים יותר תיבה ווא ינכרך למכרם לנכרי יחי'
הסי"מ : [ביאור דברי החכ"ל בכת"ו בכת"ו שישן יב"ח . קוי על השיע' דפסק דמטלים
לריך גיי ציטול , ופסק דמטלים בכת"ו מותר וישוה ע"י . אם ההפי"מ רק מנח
שיע' לו הרבס כלים זכו לא מהני . מימי טריפות שמתירין בהפי"מ אם אירע כן
לאחד צדי וג' בפתוח ענין א' ובהמה אחת לא הוי קסי"מ יש לדון לפקל] :

מפתח לפסקים השייכים לחלק ו' ד'

א' אחר מוחו. השנה על דברי המג"א במגוה לבניו ליתן ממנו ירושה לפלוני :
 ב' סופר שנחנה עזה שנתים ימים מוכר חסילין פסולין וימים שנכתיב כחב
 ס"ח מה דיום של הס"ח [ביאור דברי המג"א במ"ט דמחוס מוכה דאפי'
 לחיובין פסול לכתובה ס"ח, ושעם החילוק בין שמיטה לכתובה : אין הכרח
 לדברי המג"א בכוונת חוס'. לבני חשש שלא כחב לשמו י"ל לא שניק התיירא
 ודלא כחשו"י ס"י, אבל יש לחוש בענין אחר : הערה א"כ הסופר הוא כ"י ס"ח
 לאנשי עירו ולפעמים יבדק עמו עליהן, גם יואל ידי קריאה בס' זכור
 דאורי"י בזה י"ל דמי לחסוד דמכור דברים אפורים ואינו חסוד לאכול דהדין
 דאחר מתארח עמו ואוכל :

ע' בסי' שנחמר היבות אל יוסף כסוק ויאמר יעקב אל יוסף אל עדי :
 [למחוק איהו היבות מקידס ויכתוב ויאמר יעקב אל יוסף יש חשש אולי כתוב
 ויאמר יעקב אל ונחמר יוסף אל וא"כ היבת אל לא נכתב בקדושה, ולהפכו
 קולמם עניו ולקדשו קייל כחכמים דליתו מן המוכר. העברת קולמם א"כ פסול
 דיעבד תליא בפלוגתא הקנה א"ך לעשות. לעשות ע"י חלי' מן אל אל יש לדון
 דהוי כמו מחיקה ורואים מדברי בלגוש, ומדברי עב"י וחסו' ביה גרסה לסיפור :
 ע"א אשה שמסוכנת בלדתה אם מותרת ליתן מוך קודם תשי"ט : [גר"ה דאסור
 אף אחר התשי"ט. ביאור דברי ספי' פ"א דיבמות. ייסוב שלא יקשה על
 זה מריש דבר דלמדין משמשת במוך מא"ל. ק"ו על ספי' גדרה א"כ. ר"א'
 דים להחיר במוך אחר תשי"ט מהי"א דכתובות שחא ממלא ומערה בלא שפי'
 ר"א' לאיסור מכוונא דגדה דמ"ב. תמי' על המג"א ס' תרי"ז :

עב' חכ"ס א' הביא ר"א' דמוך אחר תשי"ט מותר מכל בדיקה דאחר תשי"ט
 דעסקיה בעברות [דחיס לראייתו תמי' בכתוב' דגה דלי"א] :

עג' בני שאין רצונו לנלות ולפרט הגדר רק לפני א"ש סודו שלא ממלא זקנו :
 ער' מי שמדלן לו נבילות ומריפות אם אחר רשאי ליקח ממנו ולמכרו לכרות :
 [דחי' לרא"י המ"ל דהרמ"ם ס"ב דאיפור סחורה במאכלים איפורים הוא
 דאורי"י : ר"א' גדולה בסוף מפסחים דלמדין איפור וביהר ל"ג ק"ה. ביאור
 לדברי הגליון חוס' סביבא הסה"ד, ק"ו בחוס' בבי"א ד"ע ד"ה חשיך. לא
 מנינו מפורט דגם סחורה בעריפות אסור מהי"א, דאפשר דרק בניבילה הוא.
 טעם להמנהג' שהעיד הפ"ו שלוקחים עריפות מטבחים ומוכרים להרוח' :
 ער' ס"ח שנמלא כסוק ברייה שלום הוא ק"ר משא"י וזו, ועמד סופר א'
 ושע"ה הוי חלוקה בענין שיש נזרת י' ולמטה ממנו ק"ו קטן : [דחיס לנעול אור
 חורה שפסדיו על המדרג. טעם לשמחת הרמ"ם לך דו' קטיעא. ק"ו
 בפסחים במה דמשי' אי"ז שאני תרומה דאיקרי עבודה] :

עו' גזיר ששע"ע על ח"ש חלניס וז"ר עוד ח"ש חלניס לכותי אם חל גיירות
 על איפור שנועה : [אף דנכנסת שלא יאכלו אל ח"ש לחוד חייב משום
 שנועה מ"מ באלול כשיעור א"ו חייב, דכ"י דייקא לישא דהרמ"ם. ר"א'
 [הרמ"ם בזה] :

עז' דין חטין המתולעים : [תמי' על הסריח ספי' ס"ד. ביאור רמב"ד
 הסה"ד ס"י קפי"א. ייסוב לק"ו הטי"ב בכללי ס"ס א"ת ל"ה וק"י מזה על
 בדיקה ספי' שנאחר שמיטה. תמי' על השי"ע שבי"א דינא דהה"ד הי"ל.
 זיוד לקבל דעדיף אם כפי' הנראה כל חסיה מתולעים ורובן אינם יקובים.
 ייסוב לתמי' הי"ל על הסריח ספי' ל"ד. נראה עיקר הספריה ודברי הרשב"א י"ע].
 ער' א"ש נחובה מכה בניה ספי' בקוראים גלרלי אדער וז"י אם מואלת דם,
 ולפעמים מרגשת, וזימי ליבונם כשספרה ל"ימים בדיקה שמיטה, ובעת
 בדיקה נעשה ג"כ במכה הי"ל ומרגשת כ"כ מואלת דם : [במכה שא"י אם
 מואלת דם שלא נעשת וסתה כתב השי"ע בכוונת הרמ"א רק לענין רואה מחמת
 חשמי"ט אחר צטוב בין לענין רואה מחמת חשמי"ט לבין ז"ל. וי"ל חילוק ביהר
 ס"כ ספי' הרמ"א מדין ס"ה והשי"ע נחמק בדברי הס"ד אפשר לפרט ברוחה. אף
 לדעת הרמ"א י"ל במכה שצדדים לא מקרי ס"ס אין לדמות ג"ד לדברי הפ"ו
 ס' קפי"ו ספי' ק"י אבל יש לדמותו לכוף דכריו ע"ה] :

ע"א פנה שנתקן כל צד הריאה לללות ולא נדקדה במיטתו : מה דין של הכלים
 נצטלו בהן הלכ מפרה הו"ח : [י"ל דכלים ששה מעלי' אחר צטול
 הכלב מקידם שנועט הספק, לקבל בספי' ויש לפקפק]
 פ' במה דקיי"ל דריבית קלוה אי"מ מיורשים אם זהו דוקא בתיבן וברבית
 אבל אם לא נתן הקב"ה י"ל דיטול לכות הריבית : [ר"א' נגד השו' הרא"ח
 מתשו' הר"ן] :

פ"א בענין הסארפאל שנשעם שדוחקת להחזיר החתיכה בפנים מוחה הכהונה
 על החתיכה ואח"כ מואלת כתמים על הכהונה ויש לה כ"כ גדול : [רק
 נכחם דאפשר דלא מגופה תולין אבל לא כהני. גם י"ל דנכחם שעל כשרה
 אין תולין, דחיס לרא"י חס"ט ויסוב לק"ו חס"ט שם סק"ג. דחי'
 השי"ע לדברי ב"ה אינו מוכרח וק"ו על השי"ע. ק"ו במתני' ג"ה חרשת וסאופה
 אמאי לא נקט ג"כ קטנה. ר"א' בירור בודלא מנפ"ה אף שלא נכרשה אין
 תולין. ביאור נכון לדברי השי"ע ולפרט בזה דברי המג"א בשם ספי' תמי'
 בבי"א יוד' ספי' ק"פ"ח] :

פ"ב חכ"ס א' דן דנחערב מנשא"מ ציבס ונאזר קתו ולא ידעינן אם הי"ז צו
 ס' דתלין לקולא כמו מצי"מ ונשפר : חילוק בין הוחק בחולעים דאין
 מחזיקין מטעם ספק. שמה צמחו לבין מצי"מ ונשפר. דמצי"מ יש חוקה הי"ח
 להחביל וזכור ל"א בחולעים ונז"ד נמי דהסיהר בעצמותו לא נאמר אוליין
 לאמרר משום איתחוק איכורא. ועוד י"ל דמ"מ אם יחביל י"ה ספק דאורי"י
 פ"ב

י' יסוב לק"ו הנאז"ד ליסא על הסמ"ג מהתוספתא דלגוד וקסקים. פליאה
 גדולה על גדולי הדור שציבאו דשכנה אינא חולצת מחץ של מתכה דמש"ט ראי'
 בסיפור. ייסוב צטוב דברי חשו"י ז"י במה שדן לקבל בלא כעצמת כולו טמון
 בתוך הפרט : דחיס וסתירה לרא"י הנאז"ד ליסא דלוחו מקום א"ל ראו לביאת
 מים. ר"א' מקמי"ט דאף להסוכרים דהא דכני ראו לביאת מים הוי דרבנן,
 דמי"א אף היכי דלא הוי צוממא כנלו מ"מ נריך ראו לביאת מים. ומה דמוע
 ב"ג"ד לבדיקה. הפסקת טהרה וז' זקנים, להראז"ד לנעלה ל"ג בדיקה חוס' .
 ייסוב לק"ו הרשב"א על הראז"ד והמ"י על הבי"א : במ"ט בחשו"י ז"י דרוב נשים
 פוסקות מלרבות צום כ"י א"ו לראייתה א"ל למע שדחק ספי' לדחות ר"א'
 ז"י דאפשר לייב"ב ברוחה. ייסוב הנין לק"ו חס"ט ס"י קפי"ד ספי'. ביאור
 לדברי הרמב"ן במה דס"ל דגם לנעלה בעי בדיקה חוס'. ב"ג"ד ששכנה לנשה,
 א"ך חשעה בבדיקה פסקת טהרה ויום א' ד"ח] :

ס"א דין חלי' במכה : ביאור דברי הפ"ו ס"י קפי"ו ספי' ק"י. ביאור לדברי
 פסקי מהר"א ס"י ז"י ודברי השי"ע ספי' ג'. ספק עו"ס אם יש גיד
 מיוחד לספור דם גלדנע אדער רך. אוחו גיד א"ו דאינו מיוחד לזה, וז"מ אם
 נעשה ז"ן דם זה דם וזה א"ו לא :

ס"ב אשה שחשם שלה משהרנב ונול' למטה : היכי דרואית על ידי בדיקה
 אין לפמך על הגאון ר' יכונתן ונאז"ד מעיל דקס בביאור דברי הר"ם :
 השנה על הגאון ר"י דקס ליקוד פשוט דלבי"ט אין כחם מעמא למסרע. ק"ו
 על חוס' א"ש ד"ס לשראים. דחי' לראיית ר"י הי"ל וייסוב לכתוב' ר"פ סרו"ה.
 ביאור לדברי ספי' במ"ט על הרי"ה דס"ל דעכרות קיל מעטלה. ייסוב לק"ו
 הפ"ו הי"ל. דחיס לכוונת הגאון ר"י ור"א' מהשי"ע לסיפור בבדיקה בני
 הרגשה טמאס מדאורי"י. ייסוב לקושי' חוס' שנועה ד"ה וזה נמלא קתי'.
 תמי' על השי"ע ס"י ק"י ס"ג. ק"ו במתניתין פרק קמ"א דדמ"ס : ק"ו על הר"ן
 דנחשונה שכתב דרי"י ס"ל דליח למשטוט וכ"כ הר"ן בשבת דליתו כן : ק"ו על
 ספי' במ"ט דטעמא דרי"מ משום דס"ל דחיישינן למשטות] :

ס"ג נשואה שצטבה ע"ה פניו ונאז"ד כחם : מהו"ה יכולה לחלות הכחם
 בפטיה, דפמיות שלטו כן כמו זהה שלא ספרה. תמי' בבי"א יוד' ספי' ק"פ"ט :
 ס"ד עז חולצת שילדה זכר אם יש להסיד לקטיל צו מוס' מטעם ספק דרבנן
 לקבל : [אין לדמותו לדינא דרואה דס' פריסה שנחערב צטוב מצי"מ דלא
 מקרי ס' דרבנן. ביאור דברי המ"ל בבקשה לנכ"י בבקף ונרס', אף דהאיפור
 אכילה הוא דרבנן, מ"מ הוי ס' ככור ולחומרה : כספק איפור דאורייתא ובעלו
 כמוד' י"ל דמותר אף למכסל עמו. ג"ד מפורט לאיסור ותימא י"ל המ"ל שלא
 נכתייע מוס'. יש לקיים דינא דהמ"ל בה"ל אישות ד"ל. דב' חתומה אין דין
 מזה על זה. ר"א' להשי"ע מדברי חולין, אבל י"ל דרך אחרת בכוונת חוס'
 ויהיה משם ר"א' נגד השי"ע : ביאור להר"ף ס"ב דפסקים בני לחינת דהשג"ל
 מותר. מהו"ה חולין מנאז"ד דלא ס"ל כהרי"ף וס"ל דגם שהכשיל אסור. תמי'
 בבי"א יוד' ספי' ק"פ"ד] :

ס"ה צער האסור בשום צינור ומשום נדר ונחערב כשונג. במי"א אם גם איפור
 נדר צטל, אף דאיפור נדר דשלי"מ : [בענין זה בח' ז"ל. ר"א' לה"ט
 מהרמ"ם. ג"ד שאני מהכח דכ"ל דהק"א ליכא טולל באיסור נדר על נבילה.
 [והשנה על ה"ט בחשו"י ע"ה] מ"מ לרשי' איפור נדר חל על איפור אחר. ביאור
 דברי חוס' שנועה דכ"י ע"א. ר"א' נדר חל על איפור ממתי' כ"כ הנושא
 נשים בעבירה. וזו"מ מיושע דברי השי"ע סימן רבי"ח ס"ק ק"י : אסר עליו נדר
 לדברים אסורים ודחיס חס"ט על הכמותות פקע הנדר גם מהאיפורים
 ר"א' ל"ה מכוני' דמעות. ייסוב לדברי חוס' בריחות ד"י ע"ב ד"ה הסאות.
 נראה דספק דאורי"י והוא דשלי"מ דלא צטל : י"ל דב"ג"ד גם איפור נדר צטל
 נדר ז"ל לאו מזה לאחשולי, אף דפקע איפור נבילה ע"י צטול מ"מ כיון דלא
 מקרי יעלי"מ רק מחמת הכיטול ממילא נחבטל לגמרי, להסוכרים דאין חס'ת
 מתיר אחר הקמה, צום בנחערב לא מקרי יעלי"מ, דהא אין צידה שיאכל
 הנעל על הקמחו. הפרה מנן המהנה הרב מוה"ר"ש ג"י על דברי השי"ע ב"ו"ד] :
 ס"ו מרחק השטרה לישראל והנכרי השאיר לעמו זכות להניח ע"ה חשמי"ט וכל
 פעם נריך לשלול המפתח מבישראל הסוכר. אם חייב צמוזה. ייסוב
 לפסקא דהרמ"א ושג"ס על השי"ע. ר"א' מרשי"ע דשותפות זכרי עפור ממזוה.
 על הני"א ספי' דע"י דשטירות קני. חילוק יש בין ישראל ונכרי ששכרו בשותפות
 לבין שקנו בשותפות. ספי"ק דדינא צטלית שותפים דנכרי וישראל אם
 חייבת צטלית] :

ס"ז באש"פ ששחם מוליחא משומן מוחו דכ"ו ומן אינו מלוח ואפשה בכלי
 ואח"כ התמינה אוחה לצבת בקדירה עם צער ומים שצין הכל יש ס' נגד
 שום שלא נמלח, אם יש להחזיר לנורך שנת : [הספי' דחשמי"ט הוא דרבנן
 ומספי"ק רק על הכשר והמים לא על המוליחא עומה. גם להחיר מחמת דלא
 חודע זהו ג"כ אינו מספי"ק לענין המוליחא עומה. ביאור דברי השי"ע צללים
 או יוקתה גם לענין צער ומים קשה לפשוט על הי"ח דלא נועט דמוכה דהרמ"א
 בהכסותיו חזר בו דלא כשי"ע שמתפק. ייסוב להשי"ע. תמי' על הסור יוד'
 ספי' ק"ו] :

ס"ח בלוחות אם שפי"א נגד לוחות א"ב : [אם לוחות א"ב בדרך שאין צו הפרוץ
 כ"ס יכול לעשות כלאו, דומה לאכ"י אמר הספי"ק מ"ס ואמו הגרושה
 אומרת. הספי"ק מ"ס דדין מהה דין גרושה, סתירה לז"מ מדברי ב"י. מדברי
 ז"י אלו נסתרים דברי הפנ"י מהדורא. תינא דכיבוד אם בחי' עדיף מביבוי

מפתח לפסקים השייכים לחלק י"ד

משיה לא תלינן לקולא. ראי' כדעת סהכס היגל מדכני הס"כ י"ד. ביאור
וכן לדברי השי"כ אהל:]

פנ צמיר שהמים להם חומה ואינם מצינים בליה אחר שסגרו השער, ואירע
שהלך קילוח מהבטיל בשר חזיר על קדירה מוכנה וכוונה בני הגני' כבוד
רי שלמה שי' להגשיל בחלב, וביאר שאין ראי' לאסור מדברי הסור בהשנתו
על העיסור: [נכיס דבריו וזוהר מזה דים מהשור אי' ראי' להחיר. ומה
שדן עוד דאי' להטמא שצ"י דליוו דקין שהאיסור יגרום היתר מ"מ צ"י
ל"ש כן, דהא בשר טמא לא הוי כב"ח. א"ל לוח דנמתכת דמדיון הגעלה
אחינן עלה שמפליט כל הכשר לחוץ ל"ש כן, ודברי הבי"ר רק נכ"ח דבאנו עליה
דהבשר הנבלע נקלט מהחלב. פסקוק על הר"א להחיר. עיקר ק"י הבי
דאמאי ל"א דלק"י י"ל ברוחה. ביאור לדברי מהר"י בן חנינ' שצ"י שם.
ישנן לתמימה הסור על העיסור. וביאור נכון לפלוגתא דהעיסור והסור. ביאור
לדברי השי"כ סי' י"ד פק"י. מ"מ עוד בני גי' כנידון שבה לידו בשור שהי'
חזק בהילוכו יותר משאר שורים ונפל ואחיב הלך כשאר שורים וכוונה להחיר
כספ"מ נגד משמעות סלמ"א, וראי' לוח מסעי' דזבחים, גם כזה יפה סורה.

פד עוד צמיון היגל לבני הגני' על מה שפקק לנכון על דברי ציבוב דברי
הסור. [וכנסתמי לבאר יותר לתקן דברי. ביאור לדברי חוסי' חולין דק"ח
ע"כ ד"ס גני'. טעם להא דהוי דקדירה שניטל בה הרומה לא יבשל בה חולין
אמאי לא יבשל ע"ד לאכול ע"י עשימת קפילא]:

[תשובה א' מהלך י"ד נרפס שלא במקומו בהלך הכתבים והמפתח
ממנה יובא כאן]:

רו חוכרי הסרות שטוסים גביות ע"י העמדה בשור קיבס ויש צחלב כמה פעמים
סי נגד הסור אם מותר לקנות אותן בגביות: [המבטל סתם ע"מ למכור
הוי לכ"ס דין מי שנהבטל בשבילו. בבית אין בו דין ביטול איסור כלל דליוו
בטל זב"י, ומש דמותר בליוו יט' היינו משום דרק דרך ביטול אסרה תורה
כמ"ס הר"א"ש דהי. ק"י על זה דאי' אך למד אבי טע"ס דלוייתא מהב"ב.
ישנן דהוכחה הר"א"ש רק לידון דק"י"ל כרעא אכל לחבי לק"מ מנגד שאבד
בו כלאים ו"ל דבאמת גם צ"ח מעטס ביטול הוא. ולדבריו מהראוי יהיה
מותר לערב צ"ח בה' וכשיע' מוכח להישוך, ואי דאסרו משום לא פלוג זהו
ז"רד ראי'. לטעם אי' כב"ר"ף בה"י דסת שאפאה עם הגלי יש ראי' אכל לא
ק"י"ל כעטס זה. תמי' על השי"כ דקין שבע"ה היגל. ביאור מתני' קדיר' שביטול
בה בשר לא יבשל בה חלב. ישנן על ק"י החוסי' למה לא שאלו בנמי ג"כ על
מתני' ידך ומתני' דטיפה חלב מאן טעיס לה. לערב צ"ח בה' צמיון מ"מ
יש לאסור משום מבטל צ"ח. ולפי' גם לכונס אסור חלב' שבלע בשר נכילה
היא וכשנזכר וילאח החלב לריבין לביטול ואסור שוב משום מבטל אי"ה, ואעפ"י
ק"י יש צ"ע על ק"י חוסי' היגל דקדירה ל"ש לומר דחלב הנבלע יני כמו
כאובל, ומשום ביטול טעס חלב הנבלע בבלוע הבשר אין לאסור דכ"ח אינו
נאסר עד ששייבה יתנו טעס זה כזה כדמוכה מהרמב"ן. גם להחוס' זבחים
דמוכה דלא ס"ל כרמב"ן מ"מ י"ל דלי"ס איסור ביטול בבלוע שנקדירה עכ"ס
כנ"ד יש בו דין ביטול איסור מטעס חלב שזכנכס בשור קיבס ויולא אח"כ לחוץ
מ"מ כניד דהשור ותיבטס החילוף אין בו משום מבטל איסור כיון דאפשר אין
כאן עירוב כלל:]

מפתח לחלק אה"ע

פה בעסק ביש ציק מאלגנליון: מ"מ הכ"ס דהוי דהשח' רק דמדאפקרה
כו' בני צרוב כשרים לעניד י"ל דגס במחזה על המחזה בני, וזוותר י"ל
דאשילו כר"ס נאמנת. ישנן לקו' הריב"ם על החוסי' בציג'א דפ"פ דהף א"ס
רוב אונס יש לה קול מ"מ נרף ספק אונס לה"ס. אף דרי' ס"ל דאי' לומר
לכשר יבטלתי י"ל דזה רק בנבעלה ודאי ראי' לחילוק זה מדאמר ר"י שתיבא
ראי' לדברים ומה מהני מ"מ ניהוג דאפקרה לאחרינא. ביאור דברי חוסי'
כתובות י"ד ע"כ ד"ה כמאן. ביאור דברי חוסי' כתובות י"ד ע"א ד"ה חד'
דקמורה. ביאור דברי הכ"ס סי' ד' סקימ' דלכאורה דבריו סותרים אי' מיני'
וני'. כמס' דנשחף כתיב' וצ"י א"ס בשמיה דהדין דהמטיר בה לא ישאנה אף
דיעבד חלף, לכדיא מנאר בריב"ח' גימזות דלית ומסור' כן בהוספתא.
ישנן להריב"ח היגל במעשה דרי' בן הקצב דתלף. תמי' בהיה דרי' בן
הקצב דת"ס מחרי ותרי במח בעלה ובנשאת לא' מעידי' דלית. כיון דכיש
גס תחילת דלוח מיני' לא מהני אמחלף שמתן אחיו וראי' מחוס' יבמות דק"י.
עינן חלונה לכסונה י"ל דליוו בכלל דבר שבערוב. השגה על דברי הספר
כחוכה ככתובות דכ"ס. י"ל דלא מהני אמחלף כנ"ד כיון דהכתיבה דלאו
מיני' שם עדות עליו דליוו בנו:

פו החומס הנאסר לאחר מכן אם לאמנת להביד דמת בעלה. [תמי' על הכ"ס
ש"י דס' ג"מ שאין מעירות הוי רק דרנן. השגה על תמי' עכ"כ סי'
ס"ו. תמי' על חוסי' יבמות דק"י ע"א ד"ה חוץ מהחומס. תמי' על ק"י בתוס'
היגל דמה הדין וכו'. יש לקיים דברי הח"מ דעתה דליוו מייבמין יכולה
להטיר [ולקל טענת עכ"כ וס"י, דחי' לראיית הכ"ס. ישנן לק"י עכ"כ]:

פז צ"י עדים מעידים מת בעלה מסי אחרים שלאחר מיתתו השליכו לוח,
והטל בני מעיד מפיע שקדושו: [ביאור דברי תשו'. הר"א"ש בבבב"ס דלא
בעלה ערותו. טעם חכמי לוייל דהא דהכתיבה בחקירות דרימ' עדותן בעילה
ל"ש הכ"ס. טעם לפסקא דהרמב"ם דנרע זה שמוכח בחקירות יותר מאלו הוכח
לגמרי. א"ס אחד מהעדים שמת בעלה נזקן דלוריי' כולן בעילות, וראי' מהר"ן
פ"ק דניטין. ספיקו דבני' בבבב"ס שכתבה בחקירות דבעל העדות אם זה דוקא
בבאו צ"ל, יש לפשוט מהרמב"ם הל' גיורות. אף' דהעדים מחללי' שכתו
כשרים לעדות כיון דלנוסוס הם, ולא דמי להיה דתשו'. הר"א"ש כלל י"ד]:
פח א"ס הטעל אומר שראש בה כיעור, והיא הודית שזינתה ואחיב חוכה
ונתנת אמחלף לדבריה א"ס בעלה מותר לקיימה: [ביאור דברי פסקי'
ההרא"י סי' רכ"ב. ישנן נכון לקו' המג"ס ככתובות ד"י ע"א חוס' שם ד"ה
ואין פוסקי'. ביאור דברי חוס' היגל לחוק דברי מארי זקני הגאון רש"י
בספרו משנת דרע"ק. ביאור דברי חוס' כתובות דסי' ע"ב ד"ה אכל אמרה.
ק"י על הרי"ם מנב"ל דדן ללאחר חרס דרגמ"ה שלא לגרש צע"כ אין הטעל
נאמן לומר שזינתה ובהשמעות עוד גמגום כזה. ביאור דברי הגה"ש ש"ע סי'
קע"ח. ביאור דברי הרשב"א במוחסות ססי' קל"ג ע"ס דברי' בתשנ"ו סי'
אלף רל"ו. ביאור דברי הנה"ש ש"ע סי' קט"ו וא"ס הודית לפני ע"א דגטמאה
וכו' ודלא כדעת הח"מ והב"ש]:

פ"ח נחאלמנה והיא משוכרת וילדה כיח כסליו ומת כולד תוך ל' ונשים מעירות
שהראש להם קודם חת שבוטות סיכר חלב כד"י וגם ע"א מעיד שראש
אוהב כר"ח וכריסה בין שניהם, א"ס מידון לודאי' כלו הדסיו דהולד ופטורס מיבוס:
[אף להרי"ף דפסק ד"ע"א ציבמה נאמן דמת בעלה מ"מ י"ל דמורה לדינא דהר"א"ש
דאי' דכלו הדסיו. ביאור נכון לדברי הבי"י סי' ק"י עדיף ממת בעלך. כיון
נושים לדברי הר"א"ש ד. השגה על הבי"י במ"מ דמית' ק"י עדיף ממת בעלך. כיון
דרוב מסייע אפשר לקיים דבריו באופן אחר כמה שמדחה הבי"י בפשיטות
לדברי הדרישה דס"ל דיתון בן מקרי עידי'א לאגלוי', במחלף"ה ס'א מפורט
בחיובו רמב"ן ז"כ כהדרישה. תמי' על שתיקת הפאחרונים מלכוכר דעכ"ס
בפיסק' ומת ראוי לחוס' לנדולי' דסופקים דגס בנשאת ככ"ן חוללת. תמי' בחוס'
יבמות דל"י ע"א]:

צ' התייר על ישנן על הגאון חוות דעת תמימה היגל:
צ"א פויה שזינתה ופלוגי' הורה שמתנו רתה ונשאת וילדה בה, ועתה גדלה
הנת ורובה לפשיאה לכהן. מדברי הבי"י דמותה לכסונה וביאור לדבריו.
ק"י אף וליפין דברי' ועבד השא א"ס בת ישראל דחיל' פטוס לכסונה מקרי דאלמנה
לכה"ג ה"ה חתם עכ"כ על לאו משא"כ בכני'. ישנן על זה וביאור לדברי
הר"א"ש בקושייתו על הרי"ף. ראי' דהולד פטוס לכסונה רק מדרבנן]:
צ"ב א"ס שבה ממרחקים שיהלוק לה אחי בעלה, ועמה כתב מהב"ד שבעירס
שבעלה הוה סני' ולא נמלא קיום על זה רק ע"א. [תמי' על הכ"ס ש"י
דפ' דבעלמא לא מהני קיום צ"ל. דהוי עמפ"ע. ספק עזוס א"ס מהני בעדות
דחווה דמיתא עמפ"ע. אף א"ס דייק מלשון הרמב"ם והש"ע דעמפ"ע עדיף
מחש' מ"מ בתרתי לריעותא א"ס שמייעד מפיע אין לנו. תמי' דברי
הרמב"ם הל' דבין עדות קטן. תמי' על דברי' הבי"י סי' קצ"ו. קוש"א
ביבמות דל"י]:

צ"ג דין חנאי בשעת קדושין שא"ס ימות בלא ז"ק דיבעלו הקדושין למפרע
דליוו בכלל מתנה עמפ"כ: [לענין חש' דליוו א"ס עכ"כ וינעול ל"ס קדושין
וע הקנס. בחילוף אילס אין להקל, והכ"ס השואל שג' דמחוחו אילס לטומא]:
צ"ד עידי קדושין וא"ס מה"ס א"ס לאשה השני: [בהגה"ש ש"ע י"י"א דקדושו א"ס
אינ' פסולים רק מדרבנן. חידוש שלא חזיר דסי' בקורבה דאישות,
והרמב"ם פ"ג מהי' כללס חדא' מחתא. השגה על דברי' תשו' ש"י דהמ"א
דבקדושו כפ' והעדים פסולים דבין: דליוו לחוס', וגם יקס'ה מפסח'ס דלריג'
המקדש בחי'י' קודדייתא. השגה על החומס סי' ל"ג. תמי' דברי' עכ"כ:
ביאור דברי' הגה"ש ש"ע אי"ס סי' מ"ב בקדוש' בפני שנים וא"ס מה"ס ק"א"ס
דהוי כקדוש' בפני ע"א דחי'יטין לקידושין ולא נקט דין בקדוש' בפני ג' והי'
אליבא דכ"ס גם להסוכרים דמקדש צע"א אי' לקדושין. טעם למה החוס' פ"ק
דמכות נקטו קוביית' דליוו מליוו דיוו ורגליו צניטין, וברא"ש נקט סקי' על
ניטין וקדושין. ספק צ"י עדים קדושים זה לזה בקורבה דאישות וראו עדות
ואחיב נחרקו א"ס מקרי תחילתו בפסול, כיון דגס תחילתו כל א' כשר בחורת
ע"א, מדברי' הגה"ש א"ס משמע דמקרי תחילתו בפסול. ראי' לוח מסעי'
דטעם דכוותה גני שומרת יב' וכו']:

צ"ה צוונה מינקת ויש חש' דחק ועינון: ביאור לדברי' סמדרדי' פ"ד דיבמות.
ביאור רחב על הפרש' ושניו הלשון בין דברי' חוסי' והר"א"ש ובהמ"י בשם
הר"ש ובין דברי' הר"ן בשם הר"ם. טעם למה נקט הרמב"ם האיסור במעוברת
חזירו משום דהקס', והלא בל"א' אסורה משום דלמסק' קיימא צ"י פוסים.
נדולי' הפאחרונים ו"ל תשו' מליחן לכשואה מינקת במא יפר לה בעל, ואינו
משמע בנמי'. טעם בנותח כנה למינקת נשואה דלי"ס שחמער' ושמער' מלכ'ס
דמינקת, גם ע"י שבוטה דמינקת דלא. החזור ל"ה דיפר לה בטעל. ראי'
לשיטת חוס' תמורה דבדוה האיסור מלבו לא צ"י אי' לא מהני. חוס' א"י
לה לכתוב ראי' דמעובר' מנכרי מותר לישאה. דחי' כמה אופנים לראווחי'.
ק"י על תשו' הר"ב"ש סי' ת"א]:
צ"ז עידי קדושין שרואים לפסול העד שראו שוקט משום צנורית ומעפורת על
כרתי

מפתח לפסקים השייכים לחלק אה"ע

קרב מחתני הגאון רבי משה נ"י מ"מ ששאל בדן חליטה בשמאל מהגאון ר"ז מרגליות: (וכבר ענותומו ביקש ממי לחותו בזה דעתי הענין והפסתי במכתבים שלי למאז אשר כהנתי בארובה להשיב, ואין וכו' הסגמתי שיודפסו דברי קדשו מחתני הנני ולעת מאז מכהני יודפס בעוב"י בחלק ג' (ש"י) וישב על השנה מוכר"ל על ה' כ"ב. הוכיח דמוחלפת השיטה קאי אבנייהא. מ"מ כנ"י ומו"ר"ו מרגליות דהרמב"ם פסק כר"י מעטם שכ"ה כ"מ שאין הלכה כרבה עד קדמאי, באמת משמע דרק עד רבה רבי' אבל נגד ר"י סבי' דור שלפניו הלכה כרבה עד רבו דרבי'. על מ"מ דקיי"ל כרבנן פ' המפלה דלמדיים ומשיבים, זה לפי נגוסא שלפניו אבל בחוס' מיר הגרסא בכיפור, ויבד לשיטת הרשב"א וישב בגון על סתירת דברי רש"י דר"פ הערל לדברי רש"י ביבמות וצבת וקדושין. המי' בחוס' מוחות וישב לקו' תוס' דגס, דברי הגאון מוכר"ל וישב קו' היס"ט על הסוד. וישב לקו' תוס' נדפ' ד"ו, במ"מ הרמ"א חו"מ דאס נמלא דברי הגאון ולא פלג דבריו על ספר נוכל לחלות אלו ידעו האחרונים פגרתו היו מסכימים, כן הוא בירושלמי מגילה. ביאור דברי הו"ס שבת דפ"א ע"ב ד"ה והאר"י:

קרב בא' שנה מק"ק. לאדאן ועקב להודקק בדינו כי מערערים עליו ועל אחותו לפוסלם לבא בקהל. ישראל: [מ"מ הרמב"ם חשי' שמת מאשה ששמעט מעבד, ורלס דה"ה בשמע מאשה שאמרה שהיא שמעתי שמת דאין חוששין ששמע קול הכרה או מוכרי שאינו מסל"ת. ו"ל עד אם הביאה שאין אחר מיתהה דעיקר העדות פל הבנים שכוליה לא מליגו שהאמינוהו חו"ל. הפק בנשאת בלא עדים ואח"כ בא ע"א שמת בעלה מוכר ד"ל דלא מהני כיון דרבינו דנשאת בלא עדים, ולא היה מה לדייק איתרע חוקה דדייקא לגבה. עוד יש לדון דל"ג נגד משום חומר בסופה דהא לא הרויח מידי בנשאת עתה מיד בעל זה. בב' עדים שהעידו ששמעו כן מפי פלוני ו"ל דתיכף כשאמר פלוני אז, כיון שא"ל להעיד דוקא בב' נגמר עדותו ונעשה מעשה והוי כמעידין דמהקבל עדות בב' עדים שמת בעלה: ואינו ברור ד"ל בעדות אשה אף דע"א ועמ"פ נאמן מ"מ כתי דוקא שהתקבל עדותו בב' ובעמ"פ ששמעו דאשוי בב' ומדברי הר"ן בחשו' דנשאת בלא רשות בב' מ"מ העד כשנים אין ראייה לסיכוך: אפשר דעמי' קבלת העדות בב' שלג' וראיית הח"מ בארובה דל"ג בב' שלג' יש לדחות במו: יש לגדל דאף במעיד אחר מיתהה מהני:] קבר להבא"ד ליכא על מה שסביב על דברי ה"ל: [על מה שדמתי דנשאת בלא עדים שוב אין ע"א נאמן להתירה, כ' הג"י דכל"ס ח"ל למפרע כמו בנרשתי והנ"י נהן ע"ס דיכול לחפות עלי' וה"נ כן הוא, חילוק גדול יש צייטה: קשה לי דחמיד יכול לחפות ולומר גרשתי סתם וכיון דנאמן הוי כידוע לנו דנתגרשה ואי' אימת דלא קלינין לא כמו נגט שצידה בלא נאמן: ו"ל כיון דנאמן רק משום בידו ח"ל יוחר כמה שצידו לעשות בפניו וא"כ כמה בעלה דחתין עלה מדין עדות הוי כידעין דמת ואין ממיחה אותה בלי בירור דכשעה שזינתה היה עוד חי: מ"מ הרב דכ"י נהן ע"ס דח"ל גרשתי למפרע משום דיכול לחפות, וזה לא נוכר בב"י ח"ל אולי לריך לחפות מה שא"י לשפות ע"י גרושין דשכשו וליכא מנו: על קו' תוס' בב' דכשויטא דח"ל למפרע מדתקנו זמן בניסין משום חיפוי ובה יכול לחפות ולומר גרשתי, בהכרח ו"ל אף ח"ל נאמן למפרע הוי רק כמו נאמנות באיסורים אבל לא לעושים כל חיוב הן לפסור: מ"מ על זנות להבא נאמן אחר שנהאוקה בבית דין לפי שמו ממילא אין עושין ודומה לדברי הרמב"ם פ"ד דכהניין: מהוספות חולין נראה דחולקים על הרמב"ם בזה היסוד. לסקא דעתא דיבמות דעד אחד מדינא נאמן דמת בעלס מדין עד אחד נאמן באיסורים, ממילא היה נאמן גם למפרע דאס אחר שנשאת מעיד שמת בעלה מקודם נאמן להחירה לעמוד אצלו ויקשה דיכול לחפות ועל כרחק דלענין מיתה ל"כ חיפוי דבקל יוכל להסתדר מתי מת: מ"מ הגאון דח"ל להאמינו למפרע דזמן מיתה לא עבידא בלאגוי, מ"מ יש לדון כיון דהאמינוהו לבא ממילא נאמן מדינא שוב למפרע, דבב"ע שמת ולא ידעו אימת וע"א מעיד שמת מוכר ו"ל דנאמן מדאורייתא לבספורים דלמקרא ע"א נאמן אף באתחוק איסורא ו"ל דהכא לא הוי דבר שבערוה כיון דדיין רק אס אסורה לבעלה משום סוטה ואף דעיקר לימוד דדבר שבערוה כתיב גבי זינתה תחת בעלה ו"ל דדוקא לבעלה אבל לא לבעול: אף להפוסקים דע"א באתחוק איסורא ח"ל ו"ל דלגבי איסור סוטה דלפי דברי העד לא היה מעולם באיסור סוטה עליו לא מקרי איתחוק איסורא ולגבי חוקת חי ו"ל כיון דמת לפניו ו"ל דע"א נאמן: מ"מ הג"י לשיטתו דא"כ למפרע הא דל"א דגס להבא ח"ל מעדות שבתא מקלטה, דבעדות שמת בעלה ו"ל דשבתא, גס אכ"י כהנתי בן במ"א אבל סתרתו מדברי ר"ן פ"ק דגיטין: מ"מ הרב נ"י לדון נאמן אחר מיתהה להחיר בבניס כיון דעמדה ובשאת חוקה דייקא מנרע לחוקת ח"ל וממילא ח"ל נאמן מדינא, בכלל אתחוק אף בדבר שבערוה ע"א נאמן, גם אכ"י עמדתו ביס"ד זה דע"א נאמן מדינא דמת בעלה אבל רבו עלי רבותיו דחוקים ע"מם שבעטם דהנאמנות נגד התורה אס מדין אפקעינהו לקדושין אס דכשעט חשבו יש כח ביד ח"ל לעקור דבר מה"ת: גם יסוד הדבר בדבר שבערוה בלא אתחוק איסורא דנאמן, באמת הכי משמע בחוס' ריש גיטין, ואלו מסוף דברייה מוכח דלא ס"ל כן, וכן משמע מהר"ן גיטין, ואלו מדברי הר"ן קדושין משמע ברישון: בחוס' גיטין ש"ד דחקו דס"ד דמדה הוי דבר שבערוה, וח"ל דיש לתרץ בירושלמי: מ"מ הג"י ע"י דעדות על הבני' מדינא ע"א נאמן דלא מקרי דבר שבערוה: לכאורה ח"ל נומר

דיתנה על נכר ועל מי מנינות. ג"ס כעיר יאכסרואווי בני לכתוב יאכסרואווי דמתקרי יאכסרואווי ויותר טוב לכתוב דמתקרי יאכסרואווי ודמתקרי יאכסרואווי:

קמו אשה שהשיגה גם ונכתב בשם אבי המתגרשת שהיא לוי והוא אינו לוי: [בנשואי הר"ל מוכר דשינוי בשם האב הגם פסול, ונראה דלפי דיעבד. ביאור לדברי הרשב"א ד"ל דאין חולק עם הר"ל ה"ל בשינה. בחשו' עכ"ב מיקל בשעת הדחק ליתן גם ששינה עם אביו, וראייתו רעויות, העב"ג השיג על כלבוש במ"מ בלל כי גם אביו פסול והגון ככלבוש ורא"י מסקני מהר"א, באמת דברי מהר"א בכוונת הר"ל תמוה. אף א"ש נקוט לדעת תוס' דשינה עם אביו כשר ע"פ יסודם דמה דא"ל לכתוב אין כשינוי פסול מ"מ זה הכלל אין לא ס"ל לדינא. ביאור דברי הנהא אשרי והמרדכי בשם פירו. ספק ע"מ אס הכינוי לוי דמי לשם עיר דירחו או לעיר לידה:] ק"ה דברי הגאון בית מאיר בענין ה"ל: [הסכמה לדברי דברי העב"ג אין להם קיום כלל. בחוספת לוי לבדי' מוכר בחוס' דאפילו אינו כן כשר, ורא"י דגס הר"ל ס"ל כן, מ"מ הר"ל דנשטרות דעלמא ליכא לעו אינו, דגס נשטרות שייך לעו. גס אמאי אמרין סתם אין מעלין משטרות, הא מ"מ יהא דין להעלות מניסין ליוחסין. יותר לעו יש בחכמו כן מפלגות דהמגרש דמקלין ביה כשעת הדחק מהוספת לוי בשם אבי המתגרשת. השגה על דברי ה"ל בחשו' סי' פ"ג:]

קוח תשובתי לכאון נ"י: [ראייתו מדברי הר"ל אינה ראי', מ"מ הג"י דגס נשטרות איכא לעו, אינו, דפרישה בלקוחות תלוי בפקק הב"ד. דוחי לראייתו מלחא משחת דעלין משטרות ליוחסין דהיינו מנ"כ דהא בלא"ה משחת דמעלין בכווחין שני יב"ט. א"ש ע"כ דלא מהלך הס"ס בבכי דפשיטא הוא דהיכי דפסולו וסכסירו דשטר תלוי בזה ודאי מעלין ממנה ליוחסין. מ"מ דיותר יש לעו נחסר שם כן מהמגרש בעלמא מהוספת לוי באני המתגרשת אינו מוכר כלל. מה דכי המכר"ס בשינה עם עירו לכה"ס הוא ר"ל מדרבנן אינו מוכר, וד"ל דמכה דפסול מדרבנן לריך לעוים דלקדק בזה ואכולה מלהא מהבדי וממילא פסול מדאורייתא. אף דהג"י יפה דחה לדברי ה"ל דין לפסול ע"י שליח מ"מ לדידי מטעם אחר פסול מדאורייתא כיון דפסול מדרבנן משתמא לא היו כעדים עושים כן, ומכה זה יחוש דיב"ס אחר שהוא לוי שלח אותו לגרש אשתו. לפ"י אין לנו כיוע כלל מבעל העיטוי דכיון דמ"מ עתה הב"ד פוסלים גם כזה משום לעו חיישינן שאין הגם שלוח מבעלה. ק"י בחו' בב"ד ד"כ ד"ה היכי פשיט מר איסורא ממונא. מ"מ הג"י כי היכי דלמדו תוס' הדין ממ"ד מעלין משטרות ליוחסין ויינו בדרך דלא משוי' פלוגתא בזה ה"נ כיון דתוס' לפי יושבס מוכח כן לא משוי' פלוגתא לומר דלהרמב"ן אינו כן אינו מהדומה משוי' טעמים:]

קייט מכתב שנית מהגאון ה"ל על דברי. [הסכמה לדעת דשינה עם עירו פסול מדאורי' (דלא כה"פ) ומעטם אחר. השגה על מה שכתבתי דבממונה ל"ש לעו ח"כ שינה עם עירו יהפך בשטרי ממון. אף אס כנולה מלתא מהבדי אין פסול על העדים כיון דרשאין לכתוב על פיו אלא דכיון דיש שקלא בשטר הוי השטר כחפסא בעלמא. על מה שנתי דע"י שליח בודאי ו"ל דפסול מדאורי' אין ל"מ עוד בזה, דכבר ביררנו דשינה הוא דאורי':]

קב תשובתי שנית לכאון ה"ל: [מ"מ הסוכנה דשינה עם עירו דאורי' מדרקתי צדד בבא עם שינה שמו אינו ורא"י מדברי תוס'. ראי' מהר"ל דשינה עם עירו פסול רק דרבנן. מה שפשיג עלי במ"מ דנממון ליכא לעו, דא"כ שינה עם עירו יהיה כשר בשטרי ממון. הא באמת לא נמלא מפורש דפסול בשטרי ממון והא בחשו' רמ"א כי רק בדרך אפשרות דפסול. מ"מ הג"י דאין תועלת בהמלצה שלי דע"י שליח דכ"י בעמ"י כהנתי להעטיור דאין צו משום לעו ליכא ריעותא וכשר ע"י שליח ולאיקר פוסקים כבר הסכמתי דהוא דאורייתא, הלא כהנתי מלחא בטעמא דגס להעטיור עכשו פסול מדאורי':] קבא בחוקיקה ע"מיה לגיורת ושגלת לליג' ואחרי מיתהה ר"ה הבעל לישא בזה, וגם בחי' היה נחמד על נהא: [הפוסקים משמע דאס מתה אמה א"כ מותר בבהא דין אחד לו עם דין מתה אשתו אס מותר באמה ויש לדון בזה בובא, דלהרמב"ם דכשניסין אשה ובהא ואשה ואמה אחר מיתהה אשתו צרכה ח"כ הס שוים, אבל להרמב"ן והרשב"א דחמותו אחר מיתהה אשתו אפי' כרת ליכא רק איסור שגלמא ח"כ באשה ובהא דנראה דלפי' כרת ליכא, ו"ל דלא מקרי קליש איסורא ולא הקילו גבר, וביותר למ"מ הס"מ דהרמב"ן והרשב"א ס"ל דאשה ובהא צרכיה אין לנו כיועיתא להחיר באשה ובהא רק דעת רמב"ם ובה"י. יש לדמות להכ"י דיבמות מת הוה לי ונתקדמס כיון דלא אפסר סמיכין אדרשב"ג צמדי דרבנן ה"נ כמון דרמב"ם ובה"י. מדברי ה"ג"ש משמע דאין לדמות הכל להכ"י דמת הוה ל'. תמי' בש"ע אה"ע דפקק דאס אסורה מה"ת ואינו מחלק דאחר מיתהה אשתו קדושין תופסין באמה. מקום עיון ברמב"ם פ"ד מה"ב. דמיון הרב השואל לאומר זה בני אינו מהדומה כלל וכלל. ו"ל כיון דמה דמשוינן סתם אשה ובהא זהו רק ע"י החוקה מדיבור, וכיון דתיכף החיוקה ע"מיה לגיורת אתחוקו רק שהיא בטה בכולדה ולא בטה לשאר, מה שדן הרב השואל דאסורה לו מדין נטען על הנכרית ו"ל דכיון דאתחוקו לגריה לא מהמנין לה מה שאמרה דבחה עדיין לא נתגיירה, ויש לדון דממ"ס א"ס לא נתגיירה בטה הוי נטען על פניה נד, וביאור לדברי הרשב"א ומהר"ל זה בארובה:]

מהני אחר מיתתו מהא דע"מ שחתי לי ר' זון דסבר רשבינ דנותנת לבניו . ולדרך הב' דמשום אומדן דעתי' אחרין עלי' י"ל דבתנאי ממונ שאני, הוכרח דאף לסקר רבנן . כיצד דזקוקה ליבס מקרי אגודה ז' ומשמי קיום תנאי אחר מיתתו . ולזה נדונה דין דכיו קיום תנאי במשעה וגם זקוקה ליבס מהני אחר מיתתו :

קבו דכרי חתי הגאון דק"ק . פיב לבני הגאון ר"ס נ"י על דכריו הניל : [ביאור דכרי ת"י יומא דייג דבאס לא אבא קום התנאי ומיתת בא"ס כאחד . משאיכ בהויא דיומא לכנס לנכס"ג אחר מיתתה לא עכתי קיום תנאי אחר מיתתה . ישוב לעיקר קוש' ת"י דיומא . ביאור לטעמא דהך רבנן דיבולה לשחות יין אחר מיתת בעלה, דבתנאי דלעצור' הוא מסתמא בשעת מיתת מוהל לתנאי , וביאור דכרי הראב"ד בהשגות פ"ח הכ"א מעירושין . וזכר מיושב קו' בני בגלי' משה"א דע"מ שלא הנעלי לפלוני דהתם שפיר אמרינן דפקידם ג"כ על אחר מיתתו . ישוב לקוש' הר"ן והה"מ על הך רבנן משה"א דכל ימי חייו] : קבא בכיעור והבעל אחר שמאל אוחה במשעה משם עס הטוף, מה דינו של הכן אם מותר לבא בקהל ישראל [לדדי היתיר דא"ל לומר אינו בני , א' דאיט נאמן איכ' שמעיד כן בדרך הכרת בכורה . ב' דא"ל בהיא מחיטתו . ג' דא"ל רק לומר על בני שהוא כסול אבל א"ל לומר שאינו בנו . מדכרי הרא"ש פ"י משמע דאס עדותו בדרך סילוק בכורה של הכן הוה הוי בכלל הכרת בכורה . ביאור דכרי הרא"ש שם כמה דמסיק בנותה ביה"ט . הא דלמרינן בינמות ובלכתא כר"ג אף דממילא לדין איכ' אלא בהכרת בכורה מ"מ לא בהלכס וז' בב' אופי"ח בכיעור ואסתחי הולד יבית אף דאיני להתיר עמיה להבעל . מ"מ י"ל דנאמנת להתיר הולד . גס לבני הולד הוי ס"ס . כמה שירדה לטבול אין רא' שלא היתה משוברת, דאינס מסולקת מדמ' עד הכרת עובר , גס הולי פגלה על מזליהת כהם ואולי הוה מעמלא . ביאור דכרי הה"מ פט"ו מהא"ב . י"ל דנאומר זה בני או אינו בני על העובר א"ל שהוא בדרך הכרת בכורה מכל מקום אינו נאמן :

קבא בנתן נכסיו לבניו דקנין להכריח מחלק עטר ח"ו לבנותיו . מלישגא דהרמ"א משמע דמה שעשה עשוי . יש לדון לפי הנוכחא כהכונה עשה ששבע פ"ד חתנו וכו' דנדיעבד מעשיו בטלים מדין א"ע לא מהני . מ"מ הוי ספיקא דרבוותא אס בצורה איסור מלבו מהני . לפי הכרעת הס"ך דבשפיר לבטל א"ע מהני אפשר כיון דהשבעה הוה ע"ד חתנו מקרי איכ' לבטל דעת חתנו מעכב מלהתיר שבעתו . בעיקר דין אס בשבעה שייך א"ע לא מהני , נראה דכרמיא ספקוי מספקא ליה . יש לדון דכ"ד תליא במחלוקת התוס' והרמב"ם , בנט בנאי . אס לא תנשא לפלוני ונשאת לו בחיי הבעל כיון דאי הושאלו מושלין אי מקרי עברה על התנאי וה"ג בשבעה שלא יתן לאחריה אס נידון דלא מהני בהמתנה לא עברה התנאי ותקנה העבירה ואמרינן דלא מהני כדי שתתקן העבירה . מדברי הוס' תמורה משמע דלא ס"ל כן אבל יש להוליא כן מדברי הר"ן פ"ה דבי"ט : לפי דברי תוס' גיטין מוכח דבאיסורא דיומא גרי' לא א"ע לא מהני אף כיצ' דע"מ דנימא דלא מהני נתקן העבירה : ביאור דכרי תוס' ע"ז דסי' ע"א ד"ה דרמיהן : ביאור דכרי תוס' גיטין ד"ב ע"ב . ביאור דכרי הרמב"ם ה"ל שופר פ"ה ה"ג : ביסוד א"ע לא מהני י"ל

זוכו דוקא כעין לאו דלא ימיר ולא דלא יוכל לשלם דמפרשי' הקרא כל לא ימיר דאין נכחו להמיר ואין נכחו לשלם , אבל בלאו דלא תשעה מלאכה בשבת ולא דלא יאכל שלא יהנה ל"ג שלא יחי' נכחו , והקרא ודאי פירושו דרך אזכרה שלא יעשה כן בזה א"ע מהני , ומרווח בזה כמה קוסיות : בעיקר הדין הוי ספיקא אס לפסוק כאביו דא"ע מהני או כרבא דלא מהני דבתמורה נראה תלויא בפלוגתא אי מערבין לקרנות וזהו תלויא אס אמרי' כר' ויתן דל"ג קרא לחלק או כריא וכיון דאנן פסקי' לספיקא אי הושעין לזרע האכ דתלויא ג"כ בפלוגתא דר"י ור"א א"כ ממילא הוי ספק אי כאביו אי כרבא : בזה מיושב ספקי הרמב"ם לנכון ברפ"ג דמלוה וכ"ו דבכורות שלא יהיו כותרים זה את זה ודכרי להרא"ה . תמי' בכוגי' לחולין דפי' ע"ב וקושית שבע' ויד' סו' רפ"ז ס"ז : בינ"ד אס הוי הקנין ע"י עדים בדרך שנותנים וקנינא מיני' יש לדון אס אמרי' בזה אשל"ע : כיון דאין העבירה על המקבל והעדים הם שלוהים דמקבל ל"ג בזה אשל"ע : רא"י מדכרי תוס' בבי"מ ד"י ע"ב דמשום לפני עור ל"א דאשל"ע : מדכרי תוס' ב"א מליעא דע"א ע"ב נראה דהוכיח דבטל אחר הוי גמי שליח דהמוכה , וכן משמע מדכרי תוס' גיטין ד"י ע"ב , וכן נראה דעת הר"י שהוצא בסמיע סו' ק"ה ס"ב , ואיכ' שייך לומר בינ"ד דאשל"ע , אולם דעת הרמב"ם ב"ב שם דלא בתוס' דלא מקרי שליח דהמוכה : בינ"ד דידוע שלא נשבע , שבעה כחבל לא הוה מליעא דע"א ע"ב נראה דהוכיח דבטל הדימא דמתנה לבניו הוי כירושא נראה ע"י בזה פלוגתא דרבוותא : בנ"ד דהבנים מוחזקים אף דהתחייב לבנותיו בסך קאוב אלא דבאס יתנו הבנים מחאי זכר נמחל החוב מינו אין לדמות לדכרי הש"ך סו' מ"ב בשם מהרי"ק , ויש לדמותו לדינא דהראב"ה בחשו' סו' פ"ו : ביסוד דכרי הפמ"ה דלהמכרי דמתנה לבניו הוי ירושה לריב"ס ליתן מוס חמי', לא נראה כן : בא"ש נתן לבניו בחורת מתנה שכימ' יש לדון טובא : מה שדן גיב' הרב ג"י דבתיס אינס בכלל חוץ ממקרקע כיון דיש פלוגתא אס תלוס ולנסוף חברו הוי כחלוס , וכיון דכותבים הכל נדרש לטובא דבעש"ס איכ' יד בנות על הפלוני , יש לחלק בין כפסק פירושו לזון השער וכן פסיקא דינא , ומוכח על מדכרי תוס' ע"ב יעקב' שלא יסתר דכריו בס"י י"ד דכריו בס"י כ"א : דחויי לרא"י וז' ומימ' כיון דחויין דסמינה

לומר כך דאף דהוי רק לאו , הא גם ביצמא לשוק הוי ח"ל ומ"מ הוי דבר שבערוס , מדאיבעי' לן ע"א ביצמא מהו , ומסורס במכרדי דהיתר דיבמא לשוק מקרי דבר שבערוס : אמנס דלרבה מדנתן המכרדי הטעם דיבמא לשוק כיון חוספין שבעת ע"א דקדושין חוספין לא מקרי דבר שבערוס , ומ"מ י"ל כיון דהבנים ממוזים מקרי דבר שבערוס : אף אס מקרי דבר שבערוס י"ל כיון דכפי הטד מוטלס לא היה ערוה בפגמו דמיקף מלידת בניס היו כשרים נאמן : סתירה לזה דמדכרי הר"ן והה"מ מוכח דאין ע"א נאמן בהיתר ממורות אף במקום דלא אחזק איסורא] :

קבא עוד להגאון ה"ל על מה שדתינו בנא ע"א אחר שגשאת , להפיד שמת בעלה מקודם שגשאת דא"י דליכא דייקא דלא תרויח אס תנא : [כתב לדון דנאמן אלהבא דמיד כשהפיד א"י קודם שגשאת נגמר דייקא והטעם ע"כ דלא חשו לסקר דיוע דהיודק , ה"כ כיון דתנא מזה ותנשא לאחר דנודאי היודק לא משקר הטד : אמת דהיתיר נגמר מיד, ורא' לזה תוס' ב"ב , מ"מ לפי עדותו להתייר לבטל זה ולגבי בעל זה ליכא דייקא : מ"ש עוד דא"י נימא בינתה תחת בעלה והלך בעלה ממנה ואיכ' מעיד ע"א שמת וניסה להבעול דיכיו הבנים ממזרים אע"כ דמימ דייקא שלא לעשות בניס ממזרים וכדומה , יש לדון ע"י תוס' ב"ב ה"ל דנקטו בפסימות דב"ב עדים ליכא דייקא , והא מ"מ איכא חומר דלא תעשה בניס ממזרים : אי"ל דמשום ממור לחוד לא דייקא רק בתיקוף כחובס ותנאי כחובס : מ"מ עיקר ראייתו אינו דהתם מוסס הטד דנשא לאחר והיודק וזה"ל דתנשא להבעול בליסור אבל ביושבת תחת בעלה השני מסתמא השאר תחתיו אס היתיר אותה ולגבי זה הא"ש ליכא דייקא : מ"ש עוד לדמות כמ"ש תוס' יבמות כיון דליכא חומר דשאר נשים מדקדקות ג"ז אינו רא"י , דכ"ד אף אס יודע ששקר בעיד השאר תחתיו דכרעה הכע עד תפס ל"ש כלל דייקא : קו' בהרא"ש גיטין ביסודו דמה שבידו נאמן הוא מדיון בעלים : סתירה למ"ש ליישב קושיותי בסתירת הר"ן מקדושין לגיטין בדרך שבערוס ולא אחזק איסורא, דכרי הר"ן רק בע"א דמתיר במשעה דיד' : מה שפסקה על הר"ן קדושין דאין לפינן הפה שאסר מאת בתי נתי לא"ש הוה דלמא התם משום דלכ"ר ואין למדים להוליא מלכ"ר אכ"י הקשיתי מכ"ר בפשוטו יותר דל"ג כלל באב לדין הפה שאסר דהיכי דע"א נאמן גם קרוב ואשה נאמן וישוב על זה : מה שהשיב על מה שאמרתי דטוטה דהוי רק לאו ואפ"ה הוי דבר שבערוס דהתם מעשה וזות היינו דבר שבערוס ממש, דאליכ' לא יספיק תירוטי דהתם כיון דעומאס כתיב בה כעריות , דהא בקדושין מייחי רא"י משכ"ס לכ"ן דשס לא כתיב טומאה כעריות אינו פגמה , דהא להדיא אמרינן ביבמות א"כ שגאנסה בעלה לוקה עליה משום טומאה : מה שרמו הרב ג"י לחלוטא דמהני בניו לבנים לרע"ק , ע"כ דלא מקרי דבר שבערוס במח"כ הוי דחלוטא בניו לבינו שיינו שלא כ"ד אבל שלא בעדים י"ל דלא מהני כדליחא להדי' דר"ע מיירי בעדים רואים אותו מבחוץ, ובניי' כ' שם הטעם דאף דמוזים לא מהני בחלוטא בלא עדים : מזה הטעם הוי מוכר בכל חלוטא לייחד עדים דכא כביד יושנים ולא שס עדים עלייהו : ז"ה דהרבה דבניד' יש להתיר אותם לבא בקהל] :

קבו השונה ארוכה רחבה ועמוקה מבני הגאון מהור"ם ג"י בא" שגירס את אשה בתנאי שבהוך יב"ח ותעקור מעיר הלזו והבעל מת תוך שנה ראשונה ולא הניח ז"ק והיא רוצה לקיים התנאי ולפסוק עממה חלוטא : [להב"מ הר"ן בשם רבנן קדמאי בע"מ שלא תשתי יין כל ימי חיי פלוני ומה הבעל רשאה לשחות בחיי פלוני ולא מהבעל הנט א"כ לכאורה כי סיכוי דלא מקרי ביטול התנאי לאחר מיתת הבעל . ה"ג לא מהני קיום התנאי אחר מיתת הבעל . קו' הר"ן והה"מ על הרבנים דא"כ בלא תשתי כל ימי חיית אמאי לא הוי כריתות הא משנתה ששנתה אס ימות בעלה בחייו . קוש' בני הג"י בע"מ שלא תעבל לפלוני דחושפין שמת תבעל לו והיינו דהתם שיבעול אותה אחר מיתת בעלה והא בלאחר מיתת בעלה לא איכפת לן בביטול התנאי . ביסוד דין דהרבנים המכרים לעיל יש ב' דרכים הא' דאחר שנספרו זה מזה א"כ המשעשה או יתפעל ממנה הנט לבטולי או לקיימו , הב' דלמדינן דעת המתנה דלא איכפת ל"י כמה ששעשה אחר מיתתו ודעתו רק על בנימי חייו . וז"ר דלעת מקום מואל לדינס לכל א' המפעמים . ישוב לקושיית הר"ן והה"מ הניל , ד"ל דמה שזותית אחר מיתת בעלה לא עדיף מלא שחתה דמ"מ אסורה דתנאי נתקיים רק בכה ולא מקרי קיום תנאי : לדעת הרמב"ם . קושית לפ"ז כמה שטרחה הראשונים ליתן טעם למ"מ הרמב"ם דבע"מ שלא תשאי לפלוני כהם דלא הוי כריתות דהא משכחת שיוגמרו הגירושין בחיי' שימות פלוני בחיי' והא להרמב"ם לשיטתיה זה לא מהני כיון דזוב קיום התנאי אינו בפועל . ישוב כיון לזה ע"פ" דכרי שער המלך ביושב"ק וכתב מ' אל"י על מ"מ הרמב"ם דבתנאי דשאה להנשא קודם קיום התנאי הוי להרמב"ם קיום בכה לא מקרי נתקיים התנאי . לפי דרך הב' ה"ל דלמדינן דעתיה שאינו מקפיד על התנאי רק בחייו ניחא נמי קושיית הראשונים שכה' דכל ימי חיית , דהתם אייתר לשון כל ימי חיית איז דבא לומר דאף לאחר שימות הוא ל"ת יין . מואל מקום לדכרי הרבנים הכס לפי דרך הב' ה"כ הסיחא דע"מ שלא תלכי לבית אביך לעולם . לפי דרך הא' י"ל דמקור מואל הדין מהיחא דאס לא תשתי יין כל ימי חיי פלוני דיבולה להנשא מיד ולא ניחוש שמת תמות בחיי פלוני וקיימיה התנאי בדרך אונס ולגבי דירה קיים הדין דיש אונס בגיטין . לכאורה ראי' דהך רבנן אמרו למחיתיהו על ביטול התנאי לאחר מיתתו אבל מודים דקיום תנאי

דייל דהיושלמי ס"ל דבהקדש הכ"ד א"י לחזור, אבל לידן דקיי"ל דיכול לחזור
 שפיר כ' הרש"א דהו ספיקא אינו מספיק, דמשכחא באמר מהיום ולאח"מ
 יחי הקדש, מ"ש ט"ב י"י על פסק הרמ"א דיש יד לזדקא לחומרל משום דספק
 זדקא לחומרל אה כן אמאי ספק בהקדש עניים במהיום ולאחר משום דספק
 דלא קדיש, יש לומר דבדיון יד לזדקא זכ"ר הרמ"א ג"כ הפוסקים דלחיל
 הוי פשיטות, ביסוד זה דלחיל אי הוי פשיטותא ק"ל פסקי דהמחבר אהדי
 וגם דברי הטור אהדי, ישוב נכון לקושי השי"מ על הרש"א, קושי" בוסת
 ד"ו ע"א בתד"ה גה:

קמו בעסק זואה: [ע"פ ציון האומר אתן סתם ומת דלון היורשים מחוייבים
 לקיים נדרי כמ"ש הרמ"א בח' לבין האומר הרי עלי עולה ומת דיתנו
 לאח"מ, דבהקדש הוי קנין אבל בזדקא ל"א אמל"ג, אלא דמחוייב רק כגשבע,
 תמי" על המדכי ספק ד' דבזכ"ר סימן מ"ד, לטון הרמ"א גני פירות דקל
 שאמר אתנו ומת קודם שכל לעולם אינו כלום אבל אם גדלו בחייו ומת יתנו
 לאח"מ, איכ' מ"כ"ש באומר אתן מנחם ז"ל דלא כהג"ל אף בכ"י שאמר סלע זו
 לזדקא ומת חלי' במחלוקות הר"ן והרשב"א נדרים בליכא עדים שהקדיש אלא
 דנמלא כתוב כך אלא המקדיש תליא באשלי רבנן, רובא דרבוותא סוברים,
 דבשטר קנין לא בעי דמטא לידו דלא כהר"ף ור"ת, אך זה בעדים לפנינו על
 הקנין סתם אבל בליכא עדים אלא דנמלא שטר הקנאה ברשות ונתן נראה
 דלון מוזילין מיוורשים, מ"ש השי"מ ס' י"ו לדחוק בדברי תשו' הר"א ק"ס
 לשמוע, וביחוד י"ל דמיייר בפירות שיקנה מיד, אפשר דגם הרמב"ם דמוקי
 דיתקן קשורה על ירכו במתנת בריא ונקיין פיינו מהשש שאמר תנו לידו,
 ג"כ י"ל דפענין לירשים שמת אמר שהי' הנאי' בדבר דהי' נאמן במנו דאי בעי
 קלי"ו, מה דליחא בש"ע א"ח ס' ק"ד סי"ט יש מי שאומר, י"ל דהיינו בכת"י
 ממש דלי"ש כי"ב לומר דספרא איתרמי ל"י, אף אם הוא כתב פנותן אם הוא
 שכי"מ דחלש כמו י"ל דחושש אולי יחלש כמו ולא יוכל לאמן ידו לכחוב, ביאור
 דברי המנ"א ס"ס, ספק בשכי"מ שאמר יטול פירות דקל לא מהני אם בשעת אמירה
 לא גדלו פירות וקודם מותו גדלו, ראי' מדברי תוס' גיטין ד"ד ע"ב,
 קושי" על השי"מ חו"מ ס"ו ר' מדברי תוס' גיטין ה"ל]:

קמו לחמי הגא"ד סאמטער באחד שפרנס יתום קטן והפסס מבל יתום ותובע
 דמי מוונת וגם מה שהיוק לו בקטנותו: [תמי" על סמ"ל דדן דותן
 לחזירו סתם דלא הוי מתנה, דהא ר"ן פ"ק דקדושין וברש"א בחי' מבוחר
 הסיפור, ישוב שלא יסתרו דברי השי"מ חו"מ ס' ר"ן סכ"ה ל"ע י"ד ס' י'
 ר"ג: ביאור לדברי הב"י ס' ק"ח במ"ש עלה דתשו' הר"ף נראה דהא ה"י
 יהוס קטן, ונענין דליכא מדברי הב"י לא סתירה ולא ראי' להסמ"ע ס' ר"ה
 סקמ"ג: דעת הגה"מ אש"י פ' החובל דקטן שהיוק חייב לשלם כשיגדיל
 יחידהא היא]:

קמו ספיקא בנא הנגזל ולקח השדה מהמוכר הראשון י"ל דלי"א צוה אחריות
 דנפשי' לא קיבל עליה דגולה לא מקרי אחריות דנפשי' [הגה"ה לזה
 מדברי תוס' בכ"מ ד"ד ע"א]:

קמו בנא דפסקין דכל האומר לא לית, נראה דוקא בעדים אומרים שלוח
 ופרעו כדליחא בכוגיין, אבל אם בעדים לא ידעו מהלואה אלא דמשידים
 שרפו שנתן לו מעות בחורף שרעון, צוה ל"א דכיון דאומרים דפרע מוכח
 דהלוח לו ויהי' כאלו משידים דאחזי שרע, [ועיי' מ"ש בחידושי לכתובות
 בסוגי' דפוסקין מוונת]: [במוציא כתי' בנאמנות כבי תרי ועטן מווי"ף ואח"כ
 נתקיים הכתי' ומביא עדים שפרע י"ל דלא הומוח כפרן כיון דלא ה"י יכול לומר
 דפרע דלא ה"י נאמן במנו דמווי"ף: ויש ללמוד כן מדברי רש"י ס' פ"ק דבב"י
 וצוה מיושב דברי חוס' כתובות ד"ו ע"ב ד"ה נאמנים: ס' פ"ק דבב"י
 דברי הג"ל: קושי"א על בני הג"ל וישוב נכון]:

קמו בנאחד שה"י לו שפיה על חתנו והתחייב חתנו ליתן לו דמי מוונת כל ימי
 חייו חנם ואחר שנסטר רוצה חתנו לנכות מהשפיה מה שהורכר חמיו בימי
 חליו מוונת קלים שעולים יותר מדמי מוונת בריא, ודן גיסי הרב י"י כיון
 דהתחייב ליתן לו מוונת והתחייב במוונת כאלו: [מלישנא דהרמ"א משמע דלירך
 ליתן רק כפי מוונת בריא וכי"מ מהריטב"א: מ"ש גיסי הרב י"י לחלק דבנת
 אשתו דקוצב זמן לזונה אינו חייב ברפואות דלא מסיק אדעתיה שתחלה בלוחן
 הימים אבל במחייב לזון לעולם חייב ברפואותה אינו בשמעת כן מדברי הרמ"א:
 מה שדן גיסי הרב י"י דהוא, בכלל מצוה לקיים דברי המת כמ"ש הרמ"א בתשו'
 יסודו דהרמ"א מדברי הריטב"א ובאמת אין ראי' דמבוחר שם דהריטב"א ששה
 פלוגתא בזה בין תוס' לרמ"א ודברי השי"מ בס' ר"ב דלא כ"ל המוס"ס:
 דברי תשו' הרמ"א ס' מ"ח ס"ג תמוס"ס לי כמה שכתב רח"ה תוס' ס' פ"ק
 דערכין דמש' מבוחר הריטב"א: מה' דנכאים יכולים לשנות סיינו בנכאים
 שמונחים סתם לגביית זקוקת אבל בממונים נחמד לחכרם קדישא לא נחמו להם
 כח רק לענין עניני ח"ק ולא לשנות למצוה אחרת: ביאור להב"י ס' ק"ז בשם
 כשכ"א דחיישינן שפרע ושתם מלמחוק: ראי' לדברי ש"כ ס' י"א בשם מהריב"ל:
 קנא ביאור בבורך כדילי' בהתקן מיקים והפועל להלכה:
 קנב להרב מוסרי' וורשנא, ושי"ך ג"כ לדין דהתקן מיקין]:

מפתח לחלק ראשון מהבתבים

קמו תמיסת חכ"ס א' במדרי' ס' הכותב בסוגי' דסוגמת: [שענד קרקע קרקע
 נראה]

דבעי"ה גוכים מלקוחות וא"י לומר הנחתי לך מקום לנכות מבניח לכשיגדלו,
 מה דינו בכתובה אם גיב מלקוחות וא"י לומר הנחתי לנכות מיתיק כיון דאם
 יהיה הדין שלא לנכות מיתיק תנבס מלקוחות, אודא לעצמא דיתנא וא"י מיתיק
 ונכות מלקוחות, או כיון דליכא לקוחות נכות מיתיק יכולים לומר הנחתי:
 ק"מ ב' שותפים בבית וחלק כל אחד מוגבל לעצמו ואך הדריסה בחזר לשיניה
 וי' מה"ס יש לו במרתף שלו חמור צנצנול והשכירו לאחר ובסוף שנת
 השכירות בא שותפו צנצנת לשכור החמור מי קודם השוכר או שותף: [מדון
 שותף אין לו זכו' כיון דבמרתף אינו שותף רק בדריסה בחזר וראיה לזה
 מכתב ש"ע והוי רק מדון, להסמ"ע שוכר עדין ממזמן, ולרש"ל בחשו' לענין
 שכירות ליכא כלל דין מזנות, ואין זכות למזן לשכור אף ג"ד אחר]:

קמו בעסק זואה ליתן משכירות בח"ס כך וכך לשנה: [דמי שכירות מקרי
 דשכ"ל, ולחוס' בניטין דמי חמרה הוי כמו חמרה לדמיו, וכן נראה
 מדעת הגה"מ שחן ערוך, אם כן לכאורה דמי שכירות הוי כמו בית לדמי
 השכירות, יש לחלק עפ"י דברי הכי"מ לחלק בין פירות שוכך לבין פירות דקל,
 איכ' י"ל דדמי שכירות גרע מדמי בית, ג"כ הא דמי הבית הוי מעות דלון
 נקנה בחליפין, ביאור דברי הרשב"א שכ"י ס' ק"ה, כמה דמחלק בין קנין
 שנתחילה שאמר קנו ממני שאני נותן בית לדור בו ובין קנין בסוף שאמר הני
 נותן לדור בבית וקנו ממני, ביאור היטב להגה"מ ש"ע ס' ר"ב, י"ל דלענין
 דשכ"ל ל"א מנופה של קרקע קנו מידו, ג"כ בפירש"י בית לדמי שכירות יש
 לזון לדמות למוכר עבד לקנא דלא דמי לפירות דקל כיון דלון הקנא יואל מנופו
 דעבד, אפשר דדמי בית דכ"ס חליפי הבית הוי כיואל מנופו, כמה תמיהות
 בתוס' מיר ד"ב ע"א]:

קמו על הגה"מ ש"ע ר"ז דהניא לסלכה דברי הרשב"א דבהקדש
 מהיום ולאחר ל', לא מפרשינן גופא מהיום וכתב הרמ"א דלא קדיש
 כלל, הא בודאי קדיש אלא דמהני חורה מקודם כפי ביאוריו בדברי רש"א:
 [ג"כ הא דברי הרשב"א בהקדש ב"ה דהויקה אסור אבל בהקדש דידן דהיינו
 הקדש עניים דליכא איסור בניקה, מפרשינן גופא מהיום ופרי' לאחר ל' יום
 וגם לחזור אינו יכול]:

קמו תשובת א"ד הג"ן ר' ליב איגר על זה: [על תמי' הראשונה י"ל דמ"ס
 הרמ"א אינו קדוש כלל היינו דלון בו דין הקדש לומר דאמירתו לנכות
 כמסל"ס אלא כד' בעלמא יכיל לחזור בהרעם בלא פתח, ועל הק"ו ה"י הג"ל
 ג"כ בהקדש דידן ל"א גופא מהיום כדליחא בירושלמי דבמפקד מהיום ולאחר ל'
 ל"ש גופא מהיום, ג"כ לפי הפירוש הג"ל דמה דכתב הרמ"א דלא קדיש היינו
 דהוי רק כדור דמהני הרעם בלא פתח, איכ' אף באמר מהיום להוד בהקדש
 דידן דל"א אמלי' ל' ב"י דין הקדש דליטרך פתח, תמי' בש"כ י"ד ס' ר"ד]:
 קמו תשובתו לדודי הגאון ה"ל: [דברי א"ד מוקשים דכתחילה כ"י דלא קדיש
 היינו דמהני חורה בהרעם לחוד ובסוף כ' דגם מהיום לחודא מהני בהקדש
 דידן הרעם לחוד איכ' תמי' הלכתא כ"י רמ"א במהיום ולאחר ל', דברי השי"מ
 ליישב דברי רש"א דבנחלה הקדש בעי פתח ונדרר כ"י בהרעם תמוה"ס,
 ישוב להשי"מ וביאור רבב דברי הרז"ה והרמב"ן בהניא סוגיא דבב"ב: י"א וישוב
 קושיות הרמב"ן על הרז"ה: אחרי הישוב לדברי השי"מ מ"א לא נראין דבריו,
 ונראה דרך אחר כוונת הרשב"א: סתירה בהר"ן נדרים דנזדקא אמרינן
 אמל"ג מדברי הר"ן שגרי' כסוגיא דתקפו כהן וישוב לזה: ראי' מתוס' פסחים
 וכ"מ בזכ"ר דשאלת הקדש כמו שאלת כל נדרים: י"ל קושייתו הא' על הרמ"א
 די"ל בלאחר ל' אי"א אפי"ן חורה דהוי כמו ק"ס לאחר ל' דלא מהני, דהדרת
 סודר למרי' ס"כ כלה דיוברי' קודם ל' ובקושיית הר"ן נדרים ותירוולו דלמלי' על
 הוי קנין ספק וא"כ בהקדש עניים א"כ ל"א ב"י אמל"ג, לא מהני הקדש על
 אחר ל': ספק בניסוח שיהי' תל אחר שש"ס א"כ אמרינן כלה דבורו: מ"ש
 א"ד גאון דאף בהקדש דידן ל"ש גופא מהיום כמו דליחא בירושלמי בהפקר,
 ג"כ בהפקר עצמו אינו מוכן היסוד אמאי ל"ש גופא מהיום: וכן מהרשב"א
 עצמו מוכח דלון למדין כן מהפקר: ישוב לתמיהת א"ד דבב"י השי"מ י"ד ס' י'
 ר"י"ד: תמי' בתוס' ב"ב דע"ו ד"ה קנין]:

קמו לכן דודי הגאון דברשונויי: מ"ש ע"פ דברי הירושלמי דבהפקר ל"א גופא
 מהיום דהפקר ילפינן משמיעה ובעי שיהי' מוסקר לגמרי ולא שיפאר
 שעבוד לבעלים לפירות: [לעני' לא ילפינן משמיעה אלא מהות הפקר שיהי' יד
 כל אדם עניים ופשיכר שיהי' בו, ומא"י הפקר שמשועבד לבעלים לפירות.
 מדברי הרמ"א נדרים במפקר ליום א' סיינו בלא זכ"ר בו אחר בלוחו יום
 סדרא מעלמו לבעלים אבל זכ"ר בו אחר הוא שלו לעולם, ראי' לזה מדברי
 הב"י א"ח, אבל אינו מוכן דהא הפרס בין זכ"ר אחר או לא, דלח"ל דהוי
 כתנאי אם יוכר בו אחר דא"כ כבר עבר על צינתה בהמתו, מ"ש ליישב קושייתו
 על השי"מ דהא נריך סתם לא הוי כ"כ מנו אינו מספיק, ביאור דברי תוס'
 ערכין דכ"ג דזכו בממון דלון ע"א נאמן אף בדבר שבדו, משא"כ באיסורא,
 מ"ש ש"כ הג"י דכיון דממטר ג' דרבנן לא אמרי' ב"י אמל"ג, מדברי
 הרשב"א ג"י מקרי' שפ"ח שמשע אף להסוברים, מכירת שטרות דרבנן אמרינן
 אמל"ג, מ"ש דלדברי דכיון דליחא בירושלמי ע"י קנין במלוה א"כ אמרינן
 לגבי' אמל"ג איכ' במקדש פירות דקל וימא דליחא בירושלמי ע"י דקל לפירותיו,
 באמת בחוס' ג"כ כתב לדמות קנין איכ' לקנין דקל לפירות אבל באמת הא
 זו חילוק גדול, דקל לפירות אין התפקה הקנין על הפירות רק על הדקל
 מנמלא גדלו הפירות בשלו, משא"כ בא"י תוס' הקנין על הדבר עצמו, מ"ש

מפתח לחלק ראשון מהכתבים

קבר ק' חכם א' בכתובות רפי' וס' קייל דליו' לוקה ומשלם, לימא דהמלקות על הערלה והקנס על הגמר: [ק' ו' כחובה בהקדמה לסי' בשם הגאון ר' בערוש, ותיורו שם לדמות למדליק גדיש אינו מהדומה: ישוב לטיקר ק' וישוב לק' תוס' יבמות שהיחו בקושי' מסוגי' דסנהדרין והיינו דכיון דעל הערלה היו קל"ב"ס היו כהערה אחר ושוב א"ח קנס על הגמר דכבר היא בעולה: מ"ס הנזיל לעולה דסיל ממונה משלם י"ל דעל הערלה מלקות, ועל הגמר ממון: י"ל כמו דאמרי' אי'א לשהה וכו' ומחיל חיוב מיתה מיד, הי' כיון דאי'א לגמר ביהא בלא התחלה מחיל חיוב ממון מיד: ג"ס א"ס ילקה על הערלה לא יתיר אשכר לנרוס ממון והו' כהערה אחר, ושאי' כהה' דשיראים מתירי עמי: תימיה בסיפוך לאידך תיורוס דתוס' ביבמות דחיוב קנס רק על הערלה, לימא דחיוב ממון על הערלה ומלקות על הגמר:]

קבה ק' הנאכיד קאליש על תוס' בשנת ד"ק מהה"י דהשוחט חפאת בשנת בחוף לעי': [כל דליכא מאוס נכילה לישאל אף דאסור באיסור אחר שיך ב' מי איכא מידי ומותר לבי' בהפסקת. ע"ל דהא דברי רית שם לר' יודא דנבי' שיחי' התיקון בשעת הקלקל דוקא, והסוגיא דפסחים מבואר בתוס' שם דאולא חליבא דר"מ, א"כ ספיר משני דתיקן להוי'א מאכר מן החי לבי': תמי' ברש"י חולין ד"מ ע"ב בדברי רש"י לעיל דכ"ט ע"ב והיי' ראי' לשיטת תוס' דשם כהה"י דהתקלקלה כהשיטה קדמה: אדרבא מסוגי' זו ראי' גדולה לרשי': תמיה גדולה בהא דאמרינן שם ד' מ' ורר'ס אי' לאו דלר"ה, דאיך חלי' הקו' לר"ה דוקא ולשיטת רשי' יחא: ישוב למא דפרכינן בבב"ק כיון דשעת בה וכו' איך לאו דמרא קטנה, משמע דשם שחיטה עלה ואלו הכא אמרינן איך מתוך כעפר משמע דאי' שחיטה כלל. ברין גימין כ' דאף דבמדי' דל"ג שיטור לי'א כחתיי מכתת שעור"י מימ' לר"ס חיו כשיוף ממע, ומרווח לישא דמתוך כעפר כיון דמוכח דברייתא זו: כר"ס דל"ג שיהיה התיקון מיד: וזו לרר'ס כהה"י דמסכך ולא לתוס' יבמות דפי' ע"ב: תמי' תוס' בכ"ט ד"ט"א ד"ה בשלמא: תנו' בתוס' בחולין ד"מ דבוב התחיל א"ה:]

קבו ק' הנאכיד דעמפילבוכר על הרשב"א בסוגי' דרובע בשילס: [ביאור היטב לדברי הרשב"א שם. מדברי הרשב"א חולין דל"ג נראה דסיל דכפחות מרוב אוסר עסס מדאורייתא אף א"ס ע"כ לא"ד: ביאור סוגי' דפי' דס"ו ע"ב מי'ס דר"מ מ"ט דר"מ: ק' ברין חולין: ישוב לק' רשב"א חולין דף ל"ח ע"ב ד"ה אמר אביי: תמי' על הנה"מ דמתוך דנמשהו לא מהני קליטה כללי: ישוב נכון ע"ז ואדרבא מסוגי' זו מוכח דכריו:]

קסו עוד ק' החכם הי"ל על הרא"ש ס"א דבכורות שבי' דוכר ונקיבה הוי רוב לפסור ובסר כבור הממטיה, ואמרינן עלה דאסור בנייה ועבודה, וכנראה דאף בילדה זכר ונקיבה הוא כן, לא להראש' דס"ל ליה לולד חוקת חולין כמעי' אמו ופ' בילדה זכר ונקיבה הוי רוב וחוקת דל"ח אפי' מדרכין: [חוקת חולין לא מקרי חוקת דמי' הי' בחוקת שאחר הלידה יסיה קדוש וראיה לזה מיבמות כה"י לערוה ספק קדושין: פירוש לדברי תוס' יבמות בקושי'תם ביטב קון כושע דנוקי' אחוקת היתר: תמיה על תוס' בכורות וחולין, דאף דקיי"ל דאי' לנאמס מי'ס אמרי' מי'מ' כרוב דהוי ס"ס, מבכורות ד"ט מאן תנא אר"י דלא כהרי"ג: חידושים שלא הובא דמתוס' הי"ל מוכח דסבירא ליה דבאחזקא איסורא מהני:]

קסח ק' חכם א' דלר"ל דבאיסור הנא עיי' עממו לי'א כולל יקשה מהני' דסוף נדרים ועולה אני מן היסודים וכו' הא אהעי'א, ומ"ס התי"ס דבמהני' הוי מוסיק ז"א דהא ע"כ מיירי דאסרה התשמיש עלי' דאי' אסרה השמישה על בעלה איך חל הא בקונס אלמוה רבנן שעבודה דהבעל דרק בהקדש לא אלמוה והיינו כיון דממילא חל על הכל משא"כ בקונס: [אין זה ברור, דבקונס אין חילוק בין אסרה על הבעל בין אסרה לכל העולם: להחכם פשוטא אשתמיט דברי הנהגה שיע' חויימ': ק' החכם יחול על הכי' יו"ד וכן על הכ"ח, דברי הכ"ח בלא"ה תמוהים דאיך שיך דחל על הבעל כמנו דחל על אחרים הא על אח' י' לא חל רק ככולל מנו דחל על הבעל: דברי הכ"ח תמוהים דהא בקונס כולל לי'א דאלמוה: ולדברי תוס' ע"ל על ק' החכם דל"ג כולל אלא דמתלי' תלי' לכשיפקע הראשון חל השני ותוס' דהקשו דהא ר"י לא סיל כולל י"ל דנדר ובשועה שאני דלר"ך שיחול מיד כמ"ס כר"מ מינן: ג"ס לר"מ מיך דלר"ך שיחול מיד, הא דמהני בשועה שלא יעשה כן אחר ל' יוס היינו דזו מקרי חל מיד על אחרו זמן פטירה ויסוד זה ברין נדרים לענין מקנה דשגביל לר"מ: ישוב כההה"י דלכתר דמשי' יקדשו ידי לעושינן סרי' והא לא מרשא והא זה בלא"ה קשה: לפ"ז הי' בקונס תשמיש דעל כל השמים שחשם מחיל או איסור שפי' חל האיסור אחר בנירושין, עכ"י יחול ק' החכם על תוס' דלא נחתו לזה: ישוב נכון לק' זו ד"ל דמה דאמרי' דר"ל ליה ליה א"כ כבא ע"ל עממו היינו דליכא הנא דסיל כן ובענין שכתבו תוס', ובאן מרווח יתיר: עוד י"ל כמ"ס תוספות דבהקדוש כיון דאוסר על כל העולם אמרי' כולל, והיי' ככא כיון דממילא אי'א לשום אדם לשמש פמה:]

קסח ק' חכם א' בכתובות רפי' וס' קייל דליו' לוקה ומשלם, לימא דהמלקות על הערלה והקנס על הגמר: [ק' ו' כחובה בהקדמה לסי' בשם הגאון ר' בערוש, ותיורו שם לדמות למדליק גדיש אינו מהדומה: ישוב לטיקר ק' וישוב לק' תוס' יבמות שהיחו בקושי' מסוגי' דסנהדרין והיינו דכיון דעל הערלה היו קל"ב"ס היו כהערה אחר ושוב א"ח קנס על הגמר דכבר היא בעולה: מ"ס הנזיל לעולה דסיל ממונה משלם י"ל דעל הערלה מלקות, ועל הגמר ממון: י"ל כמו דאמרי' אי'א לשהה וכו' ומחיל חיוב מיתה מיד, הי' כיון דאי'א לגמר ביהא בלא התחלה מחיל חיוב ממון מיד: ג"ס א"ס ילקה על הערלה לא יתיר אשכר לנרוס ממון והו' כהערה אחר, ושאי' כהה' דשיראים מתירי עמי: תימיה בסיפוך לאידך תיורוס דתוס' ביבמות דחיוב קנס רק על הערלה, לימא דחיוב ממון על הערלה ומלקות על הגמר:]

קסח ק' חכם א' בכתובות רפי' וס' קייל דליו' לוקה ומשלם, לימא דהמלקות על הערלה והקנס על הגמר: [ק' ו' כחובה בהקדמה לסי' בשם הגאון ר' בערוש, ותיורו שם לדמות למדליק גדיש אינו מהדומה: ישוב לטיקר ק' וישוב לק' תוס' יבמות שהיחו בקושי' מסוגי' דסנהדרין והיינו דכיון דעל הערלה היו קל"ב"ס היו כהערה אחר ושוב א"ח קנס על הגמר דכבר היא בעולה: מ"ס הנזיל לעולה דסיל ממונה משלם י"ל דעל הערלה מלקות, ועל הגמר ממון: י"ל כמו דאמרי' אי'א לשהה וכו' ומחיל חיוב מיתה מיד, הי' כיון דאי'א לגמר ביהא בלא התחלה מחיל חיוב ממון מיד: ג"ס א"ס ילקה על הערלה לא יתיר אשכר לנרוס ממון והו' כהערה אחר, ושאי' כהה' דשיראים מתירי עמי: תימיה בסיפוך לאידך תיורוס דתוס' ביבמות דחיוב קנס רק על הערלה, לימא דחיוב ממון על הערלה ומלקות על הגמר:]

קבר ק' חכם א' בכתובות רפי' וס' קייל דליו' לוקה ומשלם, לימא דהמלקות על הערלה והקנס על הגמר: [ק' ו' כחובה בהקדמה לסי' בשם הגאון ר' בערוש, ותיורו שם לדמות למדליק גדיש אינו מהדומה: ישוב לטיקר ק' וישוב לק' תוס' יבמות שהיחו בקושי' מסוגי' דסנהדרין והיינו דכיון דעל הערלה היו קל"ב"ס היו כהערה אחר ושוב א"ח קנס על הגמר דכבר היא בעולה: מ"ס הנזיל לעולה דסיל ממונה משלם י"ל דעל הערלה מלקות, ועל הגמר ממון: י"ל כמו דאמרי' אי'א לשהה וכו' ומחיל חיוב מיתה מיד, הי' כיון דאי'א לגמר ביהא בלא התחלה מחיל חיוב ממון מיד: ג"ס א"ס ילקה על הערלה לא יתיר אשכר לנרוס ממון והו' כהערה אחר, ושאי' כהה' דשיראים מתירי עמי: תימיה בסיפוך לאידך תיורוס דתוס' ביבמות דחיוב קנס רק על הערלה, לימא דחיוב ממון על הערלה ומלקות על הגמר:]

קבה ק' הנאכיד קאליש על תוס' בשנת ד"ק מהה"י דהשוחט חפאת בשנת בחוף לעי': [כל דליכא מאוס נכילה לישאל אף דאסור באיסור אחר שיך ב' מי איכא מידי ומותר לבי' בהפסקת. ע"ל דהא דברי רית שם לר' יודא דנבי' שיחי' התיקון בשעת הקלקל דוקא, והסוגיא דפסחים מבואר בתוס' שם דאולא חליבא דר"מ, א"כ ספיר משני דתיקן להוי'א מאכר מן החי לבי': תמי' ברש"י חולין ד"מ ע"ב בדברי רש"י לעיל דכ"ט ע"ב והיי' ראי' לשיטת תוס' דשם כהה"י דהתקלקלה כהשיטה קדמה: אדרבא מסוגי' זו ראי' גדולה לרשי': תמיה גדולה בהא דאמרינן שם ד' מ' ורר'ס אי' לאו דלר"ה, דאיך חלי' הקו' לר"ה דוקא ולשיטת רשי' יחא: ישוב למא דפרכינן בבב"ק כיון דשעת בה וכו' איך לאו דמרא קטנה, משמע דשם שחיטה עלה ואלו הכא אמרינן איך מתוך כעפר משמע דאי' שחיטה כלל. ברין גימין כ' דאף דבמדי' דל"ג שיטור לי'א כחתיי מכתת שעור"י מימ' לר"ס חיו כשיוף ממע, ומרווח לישא דמתוך כעפר כיון דמוכח דברייתא זו: כר"ס דל"ג שיהיה התיקון מיד: וזו לרר'ס כהה"י דמסכך ולא לתוס' יבמות דפי' ע"ב: תמי' תוס' בכ"ט ד"ט"א ד"ה בשלמא: תנו' בתוס' בחולין ד"מ דבוב התחיל א"ה:]

קבו ק' הנאכיד דעמפילבוכר על הרשב"א בסוגי' דרובע בשילס: [ביאור היטב לדברי הרשב"א שם. מדברי הרשב"א חולין דל"ג נראה דסיל דכפחות מרוב אוסר עסס מדאורייתא אף א"ס ע"כ לא"ד: ביאור סוגי' דפי' דס"ו ע"ב מי'ס דר"מ מ"ט דר"מ: ק' ברין חולין: ישוב לק' רשב"א חולין דף ל"ח ע"ב ד"ה אמר אביי: תמי' על הנה"מ דמתוך דנמשהו לא מהני קליטה כללי: ישוב נכון ע"ז ואדרבא מסוגי' זו מוכח דכריו:]

קסו עוד ק' החכם הי"ל על הרא"ש ס"א דבכורות שבי' דוכר ונקיבה הוי רוב לפסור ובסר כבור הממטיה, ואמרינן עלה דאסור בנייה ועבודה, וכנראה דאף בילדה זכר ונקיבה הוא כן, לא להראש' דס"ל ליה לולד חוקת חולין כמעי' אמו ופ' בילדה זכר ונקיבה הוי רוב וחוקת דל"ח אפי' מדרכין: [חוקת חולין לא מקרי חוקת דמי' הי' בחוקת שאחר הלידה יסיה קדוש וראיה לזה מיבמות כה"י לערוה ספק קדושין: פירוש לדברי תוס' יבמות בקושי'תם ביטב קון כושע דנוקי' אחוקת היתר: תמיה על תוס' בכורות וחולין, דאף דקיי"ל דאי' לנאמס מי'ס אמרי' מי'מ' כרוב דהוי ס"ס, מבכורות ד"ט מאן תנא אר"י דלא כהרי"ג: חידושים שלא הובא דמתוס' הי"ל מוכח דסבירא ליה דבאחזקא איסורא מהני:]

קסח ק' חכם א' דלר"ל דבאיסור הנא עיי' עממו לי'א כולל יקשה מהני' דסוף נדרים ועולה אני מן היסודים וכו' הא אהעי'א, ומ"ס התי"ס דבמהני' הוי מוסיק ז"א דהא ע"כ מיירי דאסרה התשמיש עלי' דאי' אסרה השמישה על בעלה איך חל הא בקונס אלמוה רבנן שעבודה דהבעל דרק בהקדש לא אלמוה והיינו כיון דממילא חל על הכל משא"כ בקונס: [אין זה ברור, דבקונס אין חילוק בין אסרה על הבעל בין אסרה לכל העולם: להחכם פשוטא אשתמיט דברי הנהגה שיע' חויימ': ק' החכם יחול על הכי' יו"ד וכן על הכ"ח, דברי הכ"ח בלא"ה תמוהים דאיך שיך דחל על הבעל כמנו דחל על אחרים הא על אח' י' לא חל רק ככולל מנו דחל על הבעל: דברי הכ"ח תמוהים דהא בקונס כולל לי'א דאלמוה: ולדברי תוס' ע"ל על ק' החכם דל"ג כולל אלא דמתלי' תלי' לכשיפקע הראשון חל השני ותוס' דהקשו דהא ר"י לא סיל כולל י"ל דנדר ובשועה שאני דלר"ך שיחול מיד כמ"ס כר"מ מינן: ג"ס לר"מ מיך דלר"ך שיחול מיד, הא דמהני בשועה שלא יעשה כן אחר ל' יוס היינו דזו מקרי חל מיד על אחרו זמן פטירה ויסוד זה ברין נדרים לענין מקנה דשגביל לר"מ: ישוב כההה"י דלכתר דמשי' יקדשו ידי לעושינן סרי' והא לא מרשא והא זה בלא"ה קשה: לפ"ז הי' בקונס תשמיש דעל כל השמים שחשם מחיל או איסור שפי' חל האיסור אחר בנירושין, עכ"י יחול ק' החכם על תוס' דלא נחתו לזה: ישוב נכון לק' זו ד"ל דמה דאמרי' דר"ל ליה ליה א"כ כבא ע"ל עממו היינו דליכא הנא דסיל כן ובענין שכתבו תוס', ובאן מרווח יתיר: עוד י"ל כמ"ס תוספות דבהקדוש כיון דאוסר על כל העולם אמרי' כולל, והיי' ככא כיון דממילא אי'א לשום אדם לשמש פמה:]

קסח ק' חכם א' בכתובות רפי' וס' קייל דליו' לוקה ומשלם, לימא דהמלקות על הערלה והקנס על הגמר: [ק' ו' כחובה בהקדמה לסי' בשם הגאון ר' בערוש, ותיורו שם לדמות למדליק גדיש אינו מהדומה: ישוב לטיקר ק' וישוב לק' תוס' יבמות שהיחו בקושי' מסוגי' דסנהדרין והיינו דכיון דעל הערלה היו קל"ב"ס היו כהערה אחר ושוב א"ח קנס על הגמר דכבר היא בעולה: מ"ס הנזיל לעולה דסיל ממונה משלם י"ל דעל הערלה מלקות, ועל הגמר ממון: י"ל כמו דאמרי' אי'א לשהה וכו' ומחיל חיוב מיתה מיד, הי' כיון דאי'א לגמר ביהא בלא התחלה מחיל חיוב ממון מיד: ג"ס א"ס ילקה על הערלה לא יתיר אשכר לנרוס ממון והו' כהערה אחר, ושאי' כהה' דשיראים מתירי עמי: תימיה בסיפוך לאידך תיורוס דתוס' ביבמות דחיוב קנס רק על הערלה, לימא דחיוב ממון על הערלה ומלקות על הגמר:]

קסח ק' חכם א' בכתובות רפי' וס' קייל דליו' לוקה ומשלם, לימא דהמלקות על הערלה והקנס על הגמר: [ק' ו' כחובה בהקדמה לסי' בשם הגאון ר' בערוש, ותיורו שם לדמות למדליק גדיש אינו מהדומה: ישוב לטיקר ק' וישוב לק' תוס' יבמות שהיחו בקושי' מסוגי' דסנהדרין והיינו דכיון דעל הערלה היו קל"ב"ס היו כהערה אחר ושוב א"ח קנס על הגמר דכבר היא בעולה: מ"ס הנזיל לעולה דסיל ממונה משלם י"ל דעל הערלה מלקות, ועל הגמר ממון: י"ל כמו דאמרי' אי'א לשהה וכו' ומחיל חיוב מיתה מיד, הי' כיון דאי'א לגמר ביהא בלא התחלה מחיל חיוב ממון מיד: ג"ס א"ס ילקה על הערלה לא יתיר אשכר לנרוס ממון והו' כהערה אחר, ושאי' כהה' דשיראים מתירי עמי: תימיה בסיפוך לאידך תיורוס דתוס' ביבמות דחיוב קנס רק על הערלה, לימא דחיוב ממון על הערלה ומלקות על הגמר:]

ירושלים ה"ג בני סיה" החמץ במקום הכשר: אינו מהדומה כלל וכלל, אשר
 מביא רא"י מן הירושלמי ליל פירוש אחר בירושלמי: תו כ' לתמוה דבירושלמי
 איחא בשם ר"ל בהסוך משה דאר"ל בסוגי דידן, וליג בני דמתלפי' סוסיית
 באמורא א': אישחממתיים דבני תוס' תיבות דק"ב: תו כ' על קוסיית' בניק
 דליא במה דסרכי' לגמר דיני' ודייני' וכי דמה דלמרי' בכריעות ללחך שגמיר
 דינו היו הפקר ר"ל רק ברובע ונרבע ולא בשאר סלקים, אינו מדרך אמת ואין
 יסוד לזה: ומ"ש להוכיח כן דפא מיד שגמיר הדין נעשה הפקר והיו כמו
 כאשר עשה והיו אי' להזימה, איצ"ב דרך ברובע ונרבע היו הפקר וא"י סיה"י
 ילפי' דברובע ונרבע ליא כמיחת בעלים כך מיחת השור רחוקים הדברים מאד
 מדרך האמת גם ללא הועיל דפא גם בממון לריך מה"ת יכול להזימה. המי'
 על דש"י בניק דבי' דעשס פסולו דקטן משום אי' להזימה, איך איך לומר
 קטן יוכיח דפא אי' הפסול מחמת גרועותא דקטנותא פסול דלי' להזימה גם
 נגדולים איכא לפעמים: אפי' דקטנים גם נעלם פסולים דלמשי' ולא קטנים,
 והף דבלאי' פסולים משום דל"י להזימה י"ג מקרא לענין עדות ב"ג: בני
 הנגי' כ' עוד ל"מ בקיבל עליו קטן לעדות דלא מהני כיון דהיו תרתי לריעותא
 קטנות וא"י להזימה ולא ל"ל כן: בעיקר קו' החכם דהיו אי"ל נראה דחד
 מנייהו מוכח או דנממון ליא ולא כאשר פשה או דמלקות מקרי יכול להזימה]:
 קעו קו' ש"ב הנכ"ד דקיק האלבערשטאלט. בחלוין כי איצ"ע ריך קדא לר"א'
 דלא כן לא היו נאמרה ונשיית דלמלתי' נעשה לאקושי' לרס ואיכו מותיב

ואיכו מפרקומייטש קו' הרשב"א בחי' שס וקו' הראש יוסף בפלפול נאם (וכדבר
 כהווייתן כ' לי גיכ ידידי הרב ר' עשילי סג"ל): [בכוונת הרשב"א ל"ל אופן
 אחר ממה שהבין בו ש"ב י"ג: גם יכרו של ש"ב דדוקא גניא לא דרשי' כן
 משום מי איכא מדי' דלשמואל אינו אכור משום שומא דאין גנידין בניט ז"א,
 דהא מקרי' רסו ג"ה דרבנן סברי יס גנידין בניט ואפי' לא דרשי' מי שצטרו
 מותר: תו כ' דתירוטי' אינו מספיק על מה ששמע צמיי' לפקאות דלמאי מקרי
 אמיה נאמרה ונשיית הא איצ"ע ריך למעט עמאם לרשעא דמי שצטרו מותר ואי
 דלא' אינו מובן ב"ג לא היו זריכים למעט עמאם דאין אחיעא ובה איצ"ע ריך
 באמ"ם דאין בו כוית צטר דעל ח"ס אצ"ע ריך אחר' לחד תירוטא דהוס'
 צבועות: תוספות ביאור לקוסיית', כי מ"ס סב"ח כוונת תוס' פניה דמאס'
 מי איכא מדי' אינו נראה לעי'ד (תמיה דבדרי' המ"ל ס"י ס"ז מ"ג מלבי"ם)
 ולעני'ד פירוש אחר בתוס' הי"ל נכון מאוד בעיני' ועי' סוכב קוסיית': יסוב
 בעיקר קו' ש"ב י"ג: יסוב לקו' תוס' סהדרין דל"ט ד"ה ורבנן]:

קעה קו' חתני הרב ר"ו ש"ף על הש"ך חוסי"ם ס"י י"ב"ב קק"ח וכן משמע
 מחשו' הראש"ש, הא סוגיא ערוכה היא שבוטע לימא ליה מי יומר
 דמשתבעת: [לפי דברי השו' מ"י היה אפשר לחלק בין הענין בע"א שהחפץ
 שלו דאין לו זד לפטור מעדותו ובין הענין מנה הלוייתך דבעדותו עדיין אינו
 קם לממון דיכול לעשון פרעתי: מ"י בחדשי' מ"י לענין נכסא דריא דאין
 צלוא דרי' חפץ: קו' על תשו' מ"י דכ"מ דכ"מ נכסא דריא, היינו דכבר
 טען ידי' חפתי דמאי פרכי' מי יומר דמשתבעת לקוי' בפשטו שהענין הלוייתך
 וטען להדי' ואח"כ הציב להעד: י"ל דכ"ל בהרשב"א דבאמר לא לויית
 וע"א מעיד שלוח וחור ואמר פרעתי דלא מקרי הוחוק כפרן וליא צוב משא"ל:
 ולפי' ניחא דהש"ך דייק מהרש"א דבע"א שלוח והחשוד טען להדי' דזו לא
 מוכח מהסוגי': דברי הש"ך ס"י פ"ו ס"ק ס"ו ק"ה לדבריו ס"י י"ב סק"ח:
 תו כ' חתני עפ"י דברי הש"ך ליישב דברי רש"י תיבות בני' אי' פקח. יפה
 כ' ורספסי' בעטס לשבח צעו"ה: עוד יסוב לדברי רש"י אלון]:

קעמ סתפק חתני הי"ל באם קיבל עליו קא"ם א' או ז' פסולין והחזמו אס
 חייבים דבין הזמם או מלקות כיון דאין שם עדות עליהם: [במתני'
 רפ"ד דשבוטות ואינה נוקבת בנשים וקדושים, וקי"ל הא משכחת בעד שומא'
 ועד מיחה ולי' דשכ"ע רק על עד כשר דכתיב והוא עד: ומי'ושב קו' תוס'
 מ"ד מלך אבל משחק בקוביא לא, ד"ל דכ"י אמרינן אבל משחק בקוביא משכחת
 בעד מיחה דשם עד פלוי כיון דמדאורייתא חיי' ונס' ה' מועיל בעדותו ואך
 מאוניא דיומא לא משמע כן: לזה נראה הי"ב בקבל עליו קא"ם כיון דלאו
 שם עד עליו אי' קרבן ס' ורק בקבל עליו עד כשר להיות כ' דחייב ק"ש
 דשם עד עליו והנדרתו ה' מועיל: הי"ג אפשר לענין. שומא דכתיב וכו' עד
 שקר, וכן לא תזנה כריעך עד שקר דזוהו רק כששם עד עליו בהזמם, אבל
 קיבל עליו ע"א כניס יס בו דין הזמם. אבל ברין הביא ירושלמי דאס קיבל
 עליו כ' אין בו דין שבע"ע כיון דנעממוחו אינו נאמן, וי"ל דכ"י לענין הזמם
 והה"ד בהרמב"ם פכ"ה ס"ה, הכס דשיא אחר קנינו ובחירה האמינו וכו' דלא
 דבריו ק"ש. תמי' על הרשב"א ר"ס מכות דכ' דכן הלואה האמינו לישא'
 דמדאורי' אינו פסול הא מ"מ עדותו מועיל שיפסלו אוהו סה"ד מדרבנן:
 אשר כ' חתני י"י ליישב קו' הכ"מ דמ"ל להרמב"ם דלשה וקרוב אינ' מחייבים
 שבוטע דבריו וכו': נראה עוד רל"י מדתני' מלא א' קא"ם עדותן בעילה
 משבע דבעל לגמרי ואפי' שבוטע אי"ל, ומוכח דנס לענין שבוטע עדות קא"ם
 אינה עדות: ס' כ' כמודע במקלח וצאו עדים שלשם וא' מהן קא"ם די"ל דחייב
 לשלם דאין הכ"ד מתיישב לישבע, דאחר השבוטע יפידו עליו כ' עדים דנשבע
 לשקר: אשר ר"ה חתני י"י נישוב דברי תוס' שבוטע דמ"א ד"ה ולמר בר
 ר"א דבריו מהרש"א דחוקים: דברי תוס' ימא בפשטו עיין בחוס' שם]:
 קב חכס א' הריך לחתן קו' תייס ספיה דכריעות: [אין התחלה לקו' תייס
 ד'ה

לר"י, ולר"ה לריך היקושא דזכור ושמואל לחייב סומא בקידוש: תמיה על קו'
 תוס' שם דלאבני' דלשה בעלם משמחה ליכא גיכ הא אבני' ס"ל צבנת דרימ
 ור"י ס"ל נשים פטורות מתפילין: קו' מתכס א' על תירוטא דהוס' דלאבני'
 אמרי' דקדשי' הוי ג"כ, הא אבני' ס"ל ברכות דנשים רק מדרבנן הייבות
 בקידוש: יסוב נכון על אלו ב' קו', דקו' הוס' לא לאבני' אלא למה דקיי"ל
 כאבני', ולאבני' דנשים אי' בקידוש הא לאבני' לשיטתי' צבנת ממילא ליחא לפרכא
 ה"ס: הך דרשא לחייב נשים בקידוש זהו רק לר"י דהשמר הוא לאו, אבל
 לרי"א דהשמר הוי רק עשה אי' נשים גם בשמירה: ביאור דברי תוס' ר"ה ד"ו:
 פליאה על החינוך להרמב"ם מלוב מ"ח: תמי' בחוס' ונחים ד"ע ע"א ד"ה יבא':
 קע תשו' מבני הנגי' ליישב תמי' דברי תוס' ונחים ה"ל והריך דבריהם
 עמוקים לערר כמה פרטי' דבריו כולל ומוסוף: [קו' בני על הרמב"ם
 פ"ק ס"ו מה"א ותירוטו עיין]:

קעא יסוב בני הנגי' לדברי הרמב"ם טוב ונכון אף דאינו ראי' כיכ מה"א
 דה"י שפחה מימ' ל"ל ראי' לדבריו מסוגי' דרפי' דקדושין, [עדיין יקשה
 להגורסי' במתני' דקדושין ואם הוכר עוברת מקודשת, יקשה לר"א דס"ל עובר
 יך אמו וגם ס"ל דמקדש ח"ס וחז"י ב"ח א"מ: בעיקר דברי הרמב"ם נראה
 דלא דהעובר נקדשה אלא דאס הילד היינו לכשהלד, והוכר עוברת מהני דלא
 הוי דבשלב"ל, וכ"י מדברי הרמב"ם פ"ג הי"א מה"א: תמי' דברי הנגי'
 פ"ק דיבמות]:

קעב קו' לט"ד בהמורה דאצ"ר דהיא וולדה רכבעו [אב"ה ע"י ב"ב דמ"י ע"א
 תודיה מאי עמאל] איך בני אדם מותרים צבוטותהן מעוברות, נימא
 דהיא וולדה נבעלו והוי בל על בתו דגם צבוטתה מבת ג' מ"מ מדרבנן הוי ביאה
 כמו בקטן פחות מנן ס': [יש לחלק, דצבוטתה מבת ג' לא מעדו חז"ל
 לאסור כיון דבלאי' אסור לשמע עמה: תמי' בכוונת דף כ"ב ע"ב ואע"ג
 דאי' הווא]:

קעג יסוב הנון מבני הנגי' על תמי' החכר לעיל בכוונת:
 קעד חכס א' דן צמל מליה שלא צומו צבנת אס נימא אי עניד לא מהני
 והוי כנכרה הנד וריך להטוף ד"ב, או כיון דיומא קניסי' להאיכור צוב
 ליא אי'ע לי'מ דמוכח מה"א דעוקן תאינה ס"ו דבב"ק, אלא דהשי' כ' די"ל
 דמדאוריית' כה"ג מהני אבל מדרבנן לא מהני ולענין חיוב ד' ו' תלי' צדאוריית'
 [דברי' דהוקס ולי' להא דליכור דקלי'ת תאינה לא יתוקן צבוטת'
 מצירוחו ומ"ד איכור מצירוח דאיכור מדרבנן ובל' ו' תלי' צדאוריית': ר"ה
 דמכר צבנת מהני מסוגי' דעירובין דע"א ע"א דח"י לר"א י"ו: ר"ה דנס וכי'
 מהפקר אכור צבנת, מניטין תיחוד ותפתח ולא אמר שיפקיר דמותר להפקיר
 צבנת דמוכח ממני' ואח"כ הוכח היא צהי'ת: אף דמכר צבנת מצירוח
 מצירוח י"ל דנמל צבנת דליכור דאורי' לא מהני: ר"ה מפסי'ס הויל
 ואי צבי מתקן נפשי' דנמל אי' להטוף ד"ב: גם דמי לשיטת צבנת דכמילה גיכ
 אף אס לא פטינ' נעשה מלאכת שבת דמי'ת הוי מתקן, דעתה אינו חסר רק
 הפשת ד"ב, ור"א לזה מסוגי' דצבנת דק"ל': תמי' דברי הכ"י ס"ב ס"ס
 משנות: לר"י לדון לריך להטוף ד"ב מטעם דהוי מ"ה הכאה צבוטתה, אבל
 ג"ו אינו, ור"ה ימקודע צבנת על מהו. ביאור דברי הירושלמי ס' האורב
 ודלא קק"ע]:

קעה קו' חכס א' צבוטות בסוגיא דקלי'ת מנו דיכול לומר להדי'ס יכול לומר
 נאכסה, הא י"ל דטען נאכסה דרואה ליטול שכרו: [בפשטו י"ל דהקו'
 על שי'ת: יסוב לקו' תוס' צבי'ת דמי'ת ש"ב ד"ה קרנא: במחלוקת הסמי'ת
 והש"ך צבוטתה דהחזיתי' מנו דנאכס' אי הוי דאורי', י"ל דזוהו צמחלוקת ר"ח
 וריב"א: הש"ך ס"י ס"ט סק"ד דהא לר"י רשב"א דנס על כתי' אי' לומר
 פרעתי וי"ל צב' דרכים: קו' עומה על דף דה"ש"ב: למה דכ"ל צמחלוקת
 צבי'ת דשטר שאין בו אחריות גם לרבנן [כמי'ת החוס' שם] א"ג לא ממעטבדי
 ולא מבני'ת, ממילא צבטר סקדון אינו חוסס להניחו, ומי'ושבס דברי ריב"ז
 בחוס' ה"ל': י"ל דר"ת וריב"א שבתוס' הי"ל צוב פליגי, דמנינו צבוטת
 כוונות דלא כחוס' צבי'ת, אלא דלשמואל רק ר"מ סבר כן אבל לא רבנן וי' ל
 דרי'ת סבר כחוס' כוונות וריב"א ס"ל כחוס' צבי'ת: לחוס' כוונות ק' אחד
 מה יענו לקוסיית' צבי'ת, יסוב הנון לזה עפ"י דברי תוס' דאך דנכסל אמרינן
 דתמי' וי"ף, מ"מ אפשר אס הלואה צבי'תו ואינו מצטר סיוף מהני חוס' קו'
 דמאי פרכי' במ"מ חוס' א' בני אס שמואל ס"ל דמי'ת' אי' מיתמי' ודלמא ס"ל
 דאין נפרעין שלא צבי'תו רק כוונתה ולא צבי'ת, ומני'ת הא שפיר נבי' כיון דאין
 מצטר סיוף: י"ל דהפרכא לרי' לשיטתי' דמוכח צבוטות דס"ל מע"ס גובה
 מיורכים: לס"ו מיושב קו' צבי'ת הי"ל: קו' מאי פרכי' על רמב"ם ש"ס ס"ו
 משכחת הא ס"ל לריך נ' פרות אי' גם בלהדי'ס לריך לישבע: יסוב לזה
 דהפרכא על שמואל דמוכח דלא ס"ל כרמב"ם צוב: לכאורה גם לרמב"ם זריכים
 לאוקימתא דאפקיד צבטר מה' דדרשי' צבי'ת אי' רואה יס רואה יבא רחי'
 דגוה יקשה צבוטת' לוימי' צמנו דלהדי'ס, אמנס ו"א דהא ק' כחוב צבי' שני'
 דמי'ת' נשים וליכא מנו דרואה ליטול שכרו: לס"ו מיושב קו' חוס' שבתהלון]:
 קעו חכס א' כ' ליישב הקו' שנדלם שמי' צבוטות נשים דפס' פלא צבנות
 דלי'ת שכתתי' עיין רש"י סוגיא דמי'ת וי"ע, לא כך היתה כוונת רק
 דמה ענין ערלה לרבעי' דשטיטא דבערלה לכ"ע כל הסיבות חייבין: תו כ'
 ליישב קו' בגי'וון דשפתי'ס דסי' ע"ב ככתתי' ע"י צבי'ת ס"א דבלא'ס וי"ע,
 די"ל דפא צבא תלי' דלרשי' ורבי' דלחון לחומת צות פאני סי'ינו הוץ לחומת

מפתח לחלק ראשון מהכתבים

הני נפלא, והוא דמטר הקהלים יחודי דכ"ו שלם טען מוזיק ל"ח לך, הא
נ"מ נטעון סרוע דנאמן זמנו דמוזיק, (וכן קהלים לי סרב מוהל"י י"י חב"ק
זאדמושל) : ראה לפרויה דנרוב וחקוה גם זכרי וכני מולין דנרוב משו לי
לכרי ובמה דחיי לרא"י ז"ל ק"י על דברי הר"ן כגוג"י דפי"ט נשם הרמב"ן :
תמוה במחמת ד"ה נכס"י ד"ה וזכר הרמב"ן :

קצה ק"י נכדי סויה וחסו ר' שמואל זימין כנאון דפי"ט י' , דנברי רבי"ט
דכוב לא עדיף מנ" חוקת, דזכו נכר מדברי רש"י קדושין ד"ס פ"א :
[אדרבא זכו מרווח סקוגיא דש"י יוה"ר : סהיכה לדברי רבי"ט מוה"י חולין
די"א דנפשה הוי חוקת עומאה דנכר א"כ מה אכ"י הרב"ה ב"ו ב' חוקת
חוקת י"י וחקת דליו זכוח דשג"א דמקום נקב שח"ט : במהר"ט א' דבורות נקט
דנקובת טושט הוי רק טריסה, וזידוש שלא הביא פסקא דהש"ע סי' ל"ג דהוי
נכילה : תמי' על ה"ט ה"ל מסופהת ערוכה . גם ראה מדברי הרמ"ט פ"ב
דחולין סי' ו' דלא הוי נכילה, (ונכדי שזאל המשכיל סי' כ' י' שכנר קדמי
בראי' זו כפטר הפארת שמואל להנאון בעל ברי"ו) : י"ל דלענין חוקת חמו
זכוח הוי מיעוטא דמיעוטא ורק לענין איסור הסריפות מקרי מיעוטא] :

קצמ ק"י חתני רב"ר פישל כסהדרין יכונים לומר לאסנה על בעלם זכאו
הא מדעידו זכאו כא' ע"כ למקטלה חמו : [אינו ק"י כ"כ די"ל דריח
סיל כה"ק דריציק דבמוון זע"ג ש"יחו כא' : ק"י הא דמסקרה גם זלא
קירוב זע"ג די, דהוי ע"ס כיבור דלמסקרה, וז"ל דמייכי זכילה קד"ס : ק'
מה פרכין נערה המאורסה היכי משכחה לה הא משכחה דהיא קד"ס] :
ר חתני ה"ל כ' ליצ"ק ק"י הריטב"א דפ"ב דתשובות למתי לריכס להא דנאמן
לומר ס"פ מאתה מטעם חל"ט כסעודה הא נאמן מדין זכרי וכרי : [הריטב"א
לשיטתו הקשה פטרי : גם לדברי חו"ט און מספיק ליישב ק"י הריטב"א, דק"י
חו"ט רק לנישוא דעממא דר"ג דסוי זכרי וחקוה ויפאר ק"י הריטב"א לנישוא
דעממא דר"ג משום מנו] :

רא ק"י חתני ה"ל כידושין דפי"ט דס"ל לשמואל דמקודשת לא"מ עד ל' דהוי
הנפלי הא ע"כ מייכי כדלא כפניו וימאה התנאי זכל ומעשה קיים : ישוב נכון
ע"ז נטוי] :

רב ק"י חס"א בתמורה דכ"ה הוונת דר"י , האו רבנן ס"ל דשינוי משטרי
ויש לו לר"י הנא דמשיע : [כנר הרגישו זכוח חו"ט כב"ק דמ"ו פ"ח :
תמיכות זכ"ן פ"ג דחולין : ישוב זכחה על ק"י ה"ל סיהי ק"י חו"ט] :
רג ק"י חס"א ה"ל כבטורות חל"ט ר"ס זכחי מוקי לה, הא קיי"ל דישתל עמ"א
ככנת פטור ממחנות : [מ"ט דכ"א ר"י עמ"א ס"ב, כן בחולין דכנ"י כשזי
אשה און זה ר"א דלמא ס"ל לר"פ לעממא דאין מיעוט אחר מיעוט חל"ט
לרבות וזכו רק במחמת : י"ל דהקריח כיון דנותרים לו זככיל אשה מכיש דהוא
פטור, זכו רק במחמת חבל לא לענין פדיון] :

רד חתני רב"ר שמואל מפול"ר' נכל נפשו ספיקא דרבוותא' אה כלל
דעריסה הינה יולדת ג"כ בנכר טריסה. דליו מוליד או לא, מטוגי' דגיטין
דמ"ז ע"א : [און זה ראי' דהיא גוסא היקשי חמיה נקט יודשין לנקוט באמה
דח"כ לפלמו : רח"י מטוגי' דחולין דל"ח דסיו מוליד, ועוד ראי' מטוגי' דפי"ז
ד"ו : ק"י חתני ה"ל כבטורות דגיטין ה"ל ופאר' ל' כר פ"ו משתלם חל"ט לח"מ
י"י וי"ו דליכא כופר כיון דאין כסור כסקילה, ודלמא הך כרייהא דהכ"כ כר"א
דלא חלי כופר כסקילה דפאור : אין דברי ר' ל' זכויים על היכוד דאין כסור
כסקילה און משלמין כופר : ראי' לוח מטוגי' דכ"ק דמ"ז ע"ב : במ"ט הרשב"ה
זגיטין רחוי לישול ואון לו דבדקד' דיהוי קאמר, י"ל דבדק' מרווח לרבה
לשיטתו : ק"י חתני ה"ל כגיטין ע"ד דהקשו חו"ט דלמא א"כ דפסקה ידה
הא גם לרי"ט לריכס גט מדין פ"א סקבלה קידושין דנריכס גט : י"ל כיון דגרשה
ע"ת הוי כקטט זינו לנינה : ק"י על המהר"ט'ט אה כזוונת חו"ט דפסקה ידה
וקבלה קדושין מעוד אחר : ישוב ע"ז : ספק במקדש אשה לאחר ל' יום ונתפלגו
חול ל' דהדין דמקודשת אה זכו דוקא בחללה או כנאנד כפשיעה סיהת
לריכס לשלם : מדברי חו"ט קדושין און ראי' דהה"ט דקא"ל לר"ה לשיטתו דל"ה
היינה כנאונין והיה לריכס לשלם] :

סי' ר"ה וכו' ר"ו נפתחו בפסקים בקצה מפתח לתשובות השייכים
לחלק אד"ע : ר"ו נפתח בפסקים בקצה מפתח לתשובות השייכים
לחלק ו"ד :

רה חס"א בא לייבב הקושי' שעל הרי"ף נדריים ור"ל דדין זה אה יבש זיכס
בעל חלי זכוח דלרי"י י"ט ראי' מתוונת ולכנן ליכא ראי' : [יש דהא ר"י
ס"ל כן מהכר' דהא און לימוד דתרוסה נטויה] :

רמ"ו עוד כ"י לייבב קושייתו על הרי"ף ממתני' דלמא גמליים וזמר דחלים : [א
נרמ' לנטוח ק"ח מדברי הר"ן כחשר גם החכס נטה ממנו י"ט לייבב זכחה] :
ר"י חתני הנ"ל סייב חס"א א"כ זריס סוף כליש דנברי הר"ט אה רק לרי"ט
"וס"ל להר"ט דגם לר"ט י"ט לכ"ז עסקה דמקום : [לע"ד דחוק כיון דעדיין
פלגי' לדינא לענין עוממא מדרס דלמא פלגי' כעסקה דמקום : ביחוד דברי
הר"ט ה"ל ישוב הגון לק"י החכס ה"ל : תמי' בדברי הר"ט פ"ב מ"ב דכניס] :
ר"א קושי' זריס מכות זמקיימי דנבר הכחוב מדבר דישאר הק"י זדין מסיה
לקבוע, דהניסח ע"כ חמו ככלל כפי"ד כדאיתא במתני' דסהדרין :
ר"ב חתן זכו ר"י הוושע השעיל דוקא כ"י לייבב קושייתו ה"ל דסקר'ט
מייכי סהניסח לא ראה סעדים ולא נעטרף עממ"ט כר"י : [זכו לרי"ן

ראיה גדולה כיון דלרי"י ל"י כוונה לסעיד יחד, א"כ מה זכ"ך דלא ידע מליחוף
הס"א : עוד כ"י חתני לייבב ק"י כננ"י על חו"ט פוסקדין ד"ט דלא הקשו
דיאמרו סעדים לפסקה מתיחה זכאו דכ"ל להוים רק א' מס"ט . גם אכ"י כוונה
לקבו' ותיורו, וסאפסר דגם ק"י חו"ט מתישבת זכ"ך, דאפסר ע"י ע"ט שקר חייב
הבעל קנס דיימה לרובו אוחה ע"י העד שקר : עוד כזכחתני כרז"י זכס
חמו- בני כננ"י דנערבס עדים וזכ"א א' מס"ט דכל סעדות כפילה כמו נמא' א' ח'
מס"ט קא"פ : אינו מוכח כיון דהו"ט ולא נעטרפו כר"א : מ"מ סעדות נשופת
דלריכס שיעידו זכאו כא' , א"כ כהו"ט א' מס"ט סאחרים יעידו כקרקסווס
זכאה עמו : ק"י על חו"ט פוסקדין ה"ל כזכ"ך דנריכס, שיעדו דהכר ח"ט כהרפ"ה
ל"ל לוח דמשכחה שיעידו סה"א חכ"י דמוכח דלחייב מיתה זכאו : ישוב לק'
חתני ה"ל במתני' דסהדרין דהנפוחין סס סעדים אה כן הוי עשאל"ל כיון
דיהוי מונחסיס בעיקר המעשה] :

ר"ג ק"י חתני רב"ר ה"ל דליתני במתני' דאין ב"ן כפריס לחו"ט : דחולין כס"ח
"ואון חתני' במחמת : [הר"ן סי' ל"ט ככז זה דרך פירוש זירושלמי : ישוב
לק"י חתני' י"י על חו"ט מחמת דריב מהירוטלמי] :

ר"ד ק"י זכיה ד"ה ע"ב : [ישוב הגון לוח : ק"י בת סי' מיר די"ט ע"ב ד"ה
חמ"ר ר"א :
רבו ק"י חתני רב"ר אכרס על דברי המג"א סי' המ"ט סי"ב : ביאור נכון
לדברי המג"א : ישוב על ק"י חס"י על המג"א רס"י ח"מ בדקד'
פולפל קת"י] :

רבו ק"י חס"א על דברי המהר"ט פכחים דפי"ט ע"א : [ישוב על זה וסאפסר
על דברי הל"ה ס"ט] :

ר"ו בר"ט ובר"י בחו"ט חולין דלרי"י דכנר מגי"מ לא בעל זכס כישל חתיכה זכילה
עס חתיכות כשירות דנרי"ך סיהיב כזי"ט כ' לומר כזכ"ח חמו כ"ו דה"ט
ככר דכ"י ז' פפמ"ט סי' ולכ"י ל"ה ובר"י כ' ד"מ לענין דשיל"מ, י"ל דהך
דנחתיות זכילה ככרי ומ"מ זכילי"מ כפי"ט ז"ס סי' :

ר"ח חס"א א"י לייבב ק"י הקיט זירושלמי פי"ג דפסחים הלכה ז' : [לא סוטי'ל
זכוח לכסובריס דמייכי זכיל' ל"ה ח"ב סאפסר : תמו' על כפי"ט
רפ"ב-מכלליס והת"ס, הא כמפוסק' כ"י כרמ"ט דכ"ט זכע לוקה : ק"י על
דברי הרמב"ט אה מטוגי' דפי"ט : ישוב על ס"ו בק"ט : עוד כ"י החכס ה"ל
זישוב- ק"י הסי' חס"א דאמרינן כל סתה דן סהנינה להמיה, דנכריס רחויים
לו : י"י דלרי"י זכ"ו לו חפ"ן כפי"ט א' דסיו כס"מ נכררו להנלל מאיסור זכ'
יכאס כיון דע"י מנסי עסק דהשכחה ועכר למפרע זכל יכאס ולרי"ך שימתין
עד חו"ט'מ נשאר' כדוי ה"קון לכ"י העכר : זכס דפליגי אה פיהוי קמיה חו"ט
י"ל דה"י זכחהת אכל זכס פיה י"ל דנכ"ע הוי חו"ט : ישוב לק"י חו"ט ר"ס
מ' סאפסר, על לשון סטור- והש"ע ח"ח סי' רכ"ז ג' :] :

ר"י ישוב נקושי' חתני רב"ר כ' כמאהל מנכרתי כקדושין ד"ד ע"ח : [תמי'
כבונות ד"ה ע"ב] :

ר"ב ק"י בני הכר' זימין וז"ל ק"י בחו' זכ"י ד"כ ד"ה ש"מ : [ישוב לוח :
ישוב לק"י הש"מ זכס הריטב"ח זכ"י דיי"ט ע"א] :

ר"בא חתני ספנך רב"ר סלמה זכ"י עשר כומיס, [א' תמי' על ק"י
ה"י יבמות זכחי' דהמית' גט על זכ"א חת השח"י, דמ"ט משניס שחי"ן
נחמנה לומר מה זכעני דמי' נאמנת להי"ט גט : ז' , ק"י כנ"י פ' ד' סחי"ן
זמ"ט דס"י וכונן סחי' כה"ן ס' זירושין וכו' י"ט זכ"ו זמן וזמן בו חנוט ע"ט מייכי
שכחט חיו כחי' הבעל : ג' , ביאור נחמד כזוונת ה"י כה"י אנה לפני ר"י
ואמר נהניתי זכ"י לנן ענמי : ד' מרחא מתוך מול'ט לשני דויים על
הרמב"ט חשר ערמו' בו רביס לדעמו, ד"ח סאחד דכ"ג שבעני עטולה נחמ'
נאומין לו, הלנה, דין השני דכ"י ח"נו לוקס משום לח יחלל כ"ה על חלמנה
אזכ נח ע"ג גרושה זכ"ה וחללה : בעלה דספיקו על סלמל ל' ה' מריס זדין
א' ה"ל ה' נאומין דוקא או חפילו זכ' אחר חירוסין יחי' פלוגתא דרבוותא :
חידוש דין דהס קידוש חייב בכל זיאה זכ"י סאח"כ משום לא יקח : ה'
פנפול חרון זיכס אנה על יבמתו ופירש אנה לקנותה : מיישב ק"י הרשב"ה
רפ"י יבמות על ק"י הש"ס ופ"א חין קיבוי חלל לדעת : אה ידע שזו מזה"ש ונה
לכה לעשותה ה"י מקרי מחבון שנה נחמה : ו' מלד' אה ע"י הס"ק ז"ד הסקר
נעשה ממנו דחוי' , ומתי' יכוד זכ"ה : ז' , ק"י למס הולך הר"ן נומר דין
שטר סחבור זכו לעכדי מתי' לס יתנו נח"מ משום דנת חתני' שיעמד ה"ן
כסערות : פלוגתא דסאניס אה סאחי קיינ'ס זולת ק"י' יד מוטי'ל ננט, לדעמו
הוח ח"ננ"י זירושלמי : ח' ק"י בתוך ע"ז דס"ד ד"ה חתי' נמי ככ"י : פ'
חמ"י כפי"ט יד ה' מקוונת : י"י ק"י בני פ"י הערל זדין חס"ל : י"ט ק"י
על סיהת כ"ת בתוך קדושין כננ"י דחתינה זיאה קונה : ביאור מה סשימו
החו"ט סי' א' ד"ה ח"ב כעונה נכ"י' גר"ח לא פירש כ"י : י"ב , ק"י על
זכ"ה להרפ"ה דכס"כור דכנן לא כו"י חנפ"י חר"ט] :

ר"ב על דברי בני היקיר ה"ל על פטר סיתמו, וזיינתי סחובתי ג"כ כחלס'ט
ז' זיאה : [מן ח' עד ח' ישוב על קושייתו זכוח ח' : ישוב לקוף דברי
ה"י כהס פנרסיס חמוכ"ס : ביאור עד כמה חשדי' כנסיס סקונות זכ"י
נכעיד שקר כנדי לנקוס נקמתן, וזכר כמ"ט ע"כ ס"ק להקית עמ"ן : פירוש
במתני' גיטין מה זין גט נתיח' שזכחכ מוכי' : ישוב על סממנות רכ"ס
חיניעה דחמותה הנפ"ט נסי"מ : מן ח' עד י"ב ישוב על ק' זכוח ז' כפי"ט פ"ט :
קידוד דגט סהחוס זע"מ למ"ד המקדש זע"מ חושפין לקדושין סי' חושפין

מפתח לחלק ראשון מהכתבים

להמלא דקדושתו כדיו נפשות לענין עדות מיוחדת : כ"א על אוח ו' : היסוד
 שייסד בני ליישב בו כמה סתירות, מימ עדיין ישאר סתירה בתום : כ"ב על
 אוח ו' : כ"ג על אוח ח' : י"ל כוונה אחרת בירושלמי : זכיר לזכר במסורת
 גט שיהי' כולו צידה ולא יהיה מקלף הגט יולא מידה : כ"ד ישוב לקו' בני
 בלות ח' : כ"ה ישוב לתמיכה בני אוח ס' : כ"ו ישוב על קשייתו בלות י' ועל
 קשייתו בלות י"א : כ"ח ישוב על קשייתו בלות י"ב :

להגע : בלות י"ב על ביאורו היפה של בני בלות ג' : לי כוונה אחרת בדברי
 הג' : י"ג על דברי בני הסמדות בלות ד' : מן י"ד עד כ"א על פלפול הארוך
 בלות ג' : תמי' בריסכ"א במ"ש בנמר ביאתו אינו חייב על הערכה דלענין
 איסור מה תלוי בדעתו, תמי' על הרישכ"א במ"ש הנסל ונתקט ביבמתו קנה
 נד' כמבואר במ"ש : קו' ביבמות דכוותה גבי סומרת יבם וה"ז קנה לכל :
 השקאה סופה י"ל דמי לנפשות, ועדות מיוחדת פסול בה : קו' למה הולך כרין

זכות וכת והרשאה מיורשי רבינו המחבר ז"ל

כה והרשאה ניתן מאתנו רח"מ להשותפים הרב מו"ה יעקב יוסף ג"י קארינבערג
 והרב מו"ה אהרן ג"י וואלדען מעיר ווארשא. להרפים את ספרי אבינו הגאון רשכב"ה
 מרן עקיבא איגר זצוקל"ה. היינו השו"ת. והדרוש וחידוש. והחידושי. ורשות בידם
 להרפים ולחזור ולהרפים בכל עת שירצו עד משך עשרה שנים מיום דלמטה. ואין
 אנחנו ושום אדם רשאי להרפים הספרים הנ"ל במשך הנ"ל. בלערי רשות הרבנים הנ"ל
 ולאחר עשרה שנים חוזר הזכות לדינו. וממילא נשמע שאין אנו רשאים עוד מהיום לחזור
 ולמכור לאיש אחר הזכות מהספרים הנ"ל להרפים. יען מקנת כספם הוא זה. כי מכרנו
 הזכות להרבנים הנ"ל עד זמן הנ"ל וקבלנו המעות בשלימות מאתם מה שחתפשרנו עברו
 שייך להם הזכות מהיום עד זמן עשרה שנים מיום דלמטה. וזכות מרן אבינו רשכב"ה
 זצוקל"ה יגן עליהם ויעמוד להם להוציא הספרים הנ"ל לאורה. כי היכי דלתבדרין
 שמעתת' בעדמא. וראוי בעה"ח ברלין יום ד' ט"ו טבת תרל"ז לפ"ק :

נאום הק' בנימין וואלף בהגאון מוהר"ע איגר זכה"ה.

ונאום גחמן אברהם בהרב מו"ה יעקב משה גאדבערג.

ונאום אברהם שמואל בהרב מוהר"ב וואלף איגר נכד הגאון ז"ל.

בעז"ה הוספות חדשות

מב

הנהות על ס' תשובות רבי עקיבא איגר ז"ל

באת הנאונים האדירים הרב מוה' דוב בערוש אשכנזי ז"ל אבדק"ק לובלין בעה"מ ספר נודע בשערות והרב מוה' שלמה איגר ז"ל אבדק"ק פונא בעל גליון רשי"א בן רבינו המחבר ז"ל, ההנהות האלו הי' ביד הרב הגדול מוהר"צ האומ"ם אבדק"ק וולאדווי שבאו אליו בירושה משארו הגאון מוהר"ד בערוש ז"ל אבדק"ק לובלין בעל ההנהות הנ"ל והעתיקם הרב מוה' משה נילערנר נ"י אבדק"ק ריוויץ ושלחם לידינו לספחם אל הספר :

סימן ז

וכתב שראה זו מסוגיא דשבת דכרתי מולק וא"כ לפ"ז גם בכרכו דאחווה דמיסנה אינו נאמן עד מפי עד . מוהרדב"א ז"ל :

סימן צו

ד"ה האמת וליסנה כו' דכתב פוסח עינו שישים הכחול . [אמר המעתיק . לעז"ל הפסע כשמיים הכחול לתוך עיניו ע"י מה שקורץ בעיניו סוגר ופוסח ע"ז הכחול נכנס יפה לתוך עיניו ומסייע בשעת מניחה וז"פ] :

סימן צו

ד"ה ובאמת דברי מהרי"ע שגבו כו' . כיצ' דברי המהרי"ע כבר עמדתי עליו ואפשר לומר דזוחק בכונת מהרי"ע כיון דהיא עדיין הגידה בידו ויכול לנתק דמהני כה"ג בנט דהוי קודם נתינה להכי גם הכא חשיב ז' להעד המירחו קודם גמר נתינה להכי העיד שחמר לה הרי את כו' . הלא בטולחו ונתנתו בארצו ובח' העד נלוח לנו דלא הוי שתיקה דלאחר מתן מעוה דהרי מה שקבלה האגר בידה גלחה דעתה שחפיה בקידושין ולזה מסיים והכא חפילו אינו יכול לנתק וכו' אף דהלשון דחוק מ"מ אפשר לומר זה . ודו"ק : גם במה שמחלק חלמ"ו הגאון ז"ל בין קידושין לגירושין בענין יכול לנתק קשה ח"כ הרי גם בשמרוני עבדיה דנ"כ כריחות בעינין דלא' בגיטין דף ט' ח"כ ג"כ מהני יכול לנתק גבי אדון כמו גבי גירושין בבבל ח"כ תיקשי דאמר החס בג' דרכים שוו גיטי גשים לשיתרוני עבדים וכדברי ר"א בארבעה ליחסי דשוש זה כזה גם חס הגע . בידו ומשיחה בידו אלא ע"כ דגם בקידושין מהני יכול לנתק ונשאר תי' הגמ' מלחא דאי בקידושין לא קמי : ודו"ק היטב . מוהרש"א ז"ל :

סימן צה

ד"ה והנה אף בפוסק כו' , אבל להרשב"ם וסיעתו , כיצ' להרמב"ם כ"ל :

סימן צמ

ד"ה חולם ארבעה לא מיבעי' כו' , (דמסיכא חיתו) גם בממון כן הוא . מוקף ונ"כ דמן התורה :

סימן קג

בשורי המכתב . אודיע לכבודו כו' , כיצ' מדברי הגאון כי משמע דפשיטא לי' דנפלה לפניו ליבוס וא"כ אינה פוערת ארסה ובירושלמי פרק המגרש מבואר בסיפור מתוך דברי ר"ה בשם ר"פ ליחסי ע"ז נשים כר"א אלמא דלר"א פוערת ארסה כמו באשת אחיו ואינה נופלת ליבוס אף בחוס' יבמות דף ו' ד"ה לעולם מספקא להו עיי"ש שהאריכו בזה ובסוף הביאו דברי ירושלמי ותמוה על המחבר שלא העיר בזה . מוהרדב"א ז"ל :

דיבור המתחיל ולא נראה כן כו' , וסרי גבי ינאי מלכה . כיצ' לא היה לריך להקשות על הדגמ"ר הלא גם על הרמ"ש דסבר דסיכא דאכל כוזה דגן מוליח למי שחבל כדי שביעה מטעם ערבות ותיקשי נמי חינאי מלכה דלא שייך ערבות אכן באמת לעז"ל לק"מ דהא מטעם ערבות הוי כדאורייתא שחבל שיעור דאורייתא וא"כ החס גבי ינאי שהיה חבירו וא"כ שמעון בן שמח דאכל כוזה מטעם ערבות דאשמים על אשמים הוי ערבות והוי כדאורייתא וא"כ ממילא יכול להוליח גשים אף דאשמים הם דאורייתא מ"מ גם שמעון בן שמח אכל דאורייתא , ודו"ק היטב . מוהר"ש איגר ז"ל :

סימן בג

ד"ה ונראה לי דהרמב"ם כו' , וכיון שכן ניחא דברי הרמ"ש . כיצ' דברי הגאון לריך עיון דהא הרמ"ש כתב בפירוש דלאבני מיירי שאין אחריות על ישראל ולפי דברי הגאון ז"ל לאבני מיירי אף באחריות על ישראל רק בבטלו , מוהרדב"א ז"ל מלובלין :

סימן עא

סוף ד"ה לעז"ל כו' , אבל קודם תשמיש . נכתב בלדו עיין בישי"ב ביבמות (פ"א ס"ו ח') דמתיר צפי' ליתן ערך חפילו קודם תשמיש . מוהר"ד אשכנזי ז"ל מלובלין :

סימן פז

ד"ה וכיון שכן י"ל דבעדות נשים כשר וכו' , כיצ' הנה גם אכני הארכתי בהשורה זה ימים רבים והעליתי דכשר כדברי הגו"ב וגם אכני העירותי מדברי הר"ן , ואמנם כעת מלאתי בישי"ב בפט"ז ביבמות ס"ו ט"ה דהוכיח מהרמ"ש דתחלתו בפסקות פכול אף דכעת בכשרות ובודאי שלא ישקר והא נמי לזה דמי אף הרב הגאון יש"ש השיג עליו דסוף סוף אינו משקר . מוהרדב"א ז"ל :

סימן צ

ד"ה גם אכני רליתי כו' אבל . כיצ' עי' בששו' מהרי"ט ח"א ס"ו ל"ח שכתב ח"ל וכ"ה לא כי הלא כיון שהיא עכשו מעוברת אגלתי מלחא למפרע דמשעת בעילה קלטה לה העיפה ולא פלטה ואין סברה לומר דלא קלטה בשעתא ובחר הכי קלטה דאי בשעת חימוס לא קלטה שוב אינה קולעת ומה דאמרינן ג' ימים לקלטה וכו' ע"כ .

סימן צב

ד"ה ולפום רביטא כו' ורליתי ברה"ח כו' , כיצ' עיין חל"ז הח"ן ז"ל ס"ו קמ"א שדחה דברי רח"ח בטוב טעם

סימן קבר

סימן קלד

ד"ה אמנם יש בזה ב' פירושים כו' ודעת רבי מיי"ש כו' .
 כ"ב ובירושלמי פ' איזוהו נשך גבי הן לי חטים מבוחר
 דחייב להעמיד לחבירו וכן מבוחר יותר פ' הוזהב סוף הלכה ב'
 ודעת הרמב"ן דלענין מי שפרע קאמר ובסבכו' מרדכי בשם הטימור
 נראה דפי' הירושלמי לענין קנין כיון דלא שייך נשרפו חטיף בעליי
 כסברת השואל . מוסרדב"א ז"ל :

ד"ה וזוה מיושב מה דקשה לי כו' , ח"כ הך אמרינן שם רוב
 כו' . כ"ב גם חכמי בייתי בר מזלי' בקפויא זו ולחומר
 האושא אפשר ליישב דהנה תוס' ד"ס ע"א נאמן כו' דככ"ג דעיקר
 הגט כבר נעשה ושוב אין לריך חלא גלוי מלתא בעלמא וכו' ועי'
 בפ"י שם דביאר כוונתם דבאמת בכל גיטין דעלמא צפי רק מדרבנן
 שני עדים משו"ס כ"י מקום לחלק דהכא עדיף דהוי גלוי מלתא
 בעלמא להכי פריך אימור דאמר ע"א נאמן בריסורין וכיון
 דמדאורייתא צפי ב' עדים לא מהני גלוי מלתא עיי"ש, ח"כ שפיר
 אמרינן רוב ספרי דדיינה בקיאיין חלא דמדרבנן אמרינן סמוך
 מיטעמא לחזקה וממילא י"ל דהכא עדיף דהוי גלוי מלתא וכה
 דאמרינן עלה ואפילו לר"מ וכו' חף היישינן למיטעמא הוא
 רק מדרבנן כמ"ס החוס' חולין ממילא ר"מ הפילו לקולא אמרינן
 סמוך מיטעמא לחזקה כהסוף הינוק שגמלא בלד בעיבס ע"ש וח"כ
 הוי הכא מדאורייתא פלגא ופלגא ולא מהני גלוי מלתא . ודו"ק .
 מוסרש"א ז"ל :

סימן קמה

ד"ה ואשר אני אחזה לי ביישוב קו' השעמ"ק : כ"ב לפי דעתי
 יש לפרש דברי הירושלמי דבהקדש כיון דאמירחו כמסירה
 שוב אינו יכול לחזור בו וח"כ חף אי אמרינן דהוי חזרה לא מהכי
 וכן מלאמי שפי' בס' מחנה אפרים הל' זכ"י והפקד ס' ח' וזכר
 לא שייך תי' מחוהני הגאון ז"ל וכן פי' הפני משה ע"ש בירושלמי
 פ"ו דיגיטין, אך יש ליישב בפשיטות דהרשב"א ס"ל דהירושלמי סובר
 דבהקדש לא מהני חזרה תכ"ד כמו שפסק הרמב"ם הביאו הש"ך
 חו"מ ס' ר"ה והוא ס"ל כהך סוגיא דמרוצה דמשמע דגם בהקדש
 מהני חזרה וזה ברור ופשוט ועיי' ברשב"א קידושין דף כ"ג דגבי
 קידושין שפק תנאה ספק חזרה דקשה שם דהא בקידושין לא מהני
 חזרה לתכ"ד לאו כדיבור דמי בקידושין ומתוך דמיירי קודם שמסר
 הקידושין וכיון דלא מסר הקידושין עדיין לא נגמר משא"כ הקדש
 דהוי תיקף כמסירה ח"כ שפיר תו לא מהני חזרה אך הרשב"א ז"ל
 סובר כהך סוגיא דמרוצה . ודו"ק . מוסרדב"א ז"ל . [ויותר מזה
 המלא בספרי נודב"ש תנינא ס' ס"ז] :

סימן קכו

ד"ה ולכאורה דבר זה וכו' שדבריהם ל"ע מה לי מחכ כו' .
 כ"ב דבריהם נכונים בפשיטות ולא היה לריך לכל
 האריכות דבשלמא במתני' ל"ל לאחר יב"ח כיון דבשעת קיום
 התנאי והיא קיימת וכל הגט למפרע משא"כ בלאחר שאכנסה כו'
 דבשעת קיום התנאי שהיא הוות הגט והיא כבר מתה שאין להם
 על מי לחול הגט לא מהני ודו"ק . מוסרש"א ז"ל [ח"כ עי' בס'
 נודע בשערים תנינא ח' כתובות , ועי' מוסר"ט חלגי' סוף
 ס' הלכ] :

סימן קכד

סימן קכט

סוף הסו' ד"ס וחולי . בענין דליכא שהות לאכול כוית . כ"ב דין
 זה נסתר מתוס' שבוטות דף כ"ב שפסקו לרי' דאמר חלי
 שיעור אסור מן החורה ואמאי לא תירלו בסוף יום אחרון של
 נזירות דלא שייך חזי לאילטרופי ודו"ק מוסרש"א ז"ל . [ח"כ נראה
 שנתכוון למ"ס החוס' שם דף כ"ב ע"ב ד"ה אהיתרא ע"ש אך
 לעי"ד לא ידעתי מליאות לזה דהא בזמיר אסור ביין גם אחרי
 מליאות ימי נזרו עד שזרק דם קרבנותיו . וח"כ לזייר באכל ח"ש
 סמוך מאד לזריקה דם המתירו ביין דמ"ע כיון שיש מליאות להמתין
 מעט שייך חזי לאילטרופי] :

ד"ה גם אם נקבל זה הדוחק . כ"ב כל דבריו בזה התשובה
 אינם מובנים לי דכלא בכל ענינים שאמר רבא דלא
 מהני ומ"מ לקי כמו דאמר רבא דלקי משום דעבר אמירתא
 דרחמנא וח"כ ע"כ שהקפידה החורה שלא יעשה מעשה זו ובהמורה
 גופא חף דלא מהני לקי דהקפידה החורה שלא יעשה מעשה החמורה
 ח"כ לא נתקן כלל העבירה בזה דאמרינן דלא מהני ודמי ממש
 לע"מ שלא תנשאי שהביא : הגאון המחבר דסיינו שלא יעשה מעשה
 הנשואין ובחידושי הארכתי בהך כללא ולא יספיק הגליון .
 מוסרדב"א ז"ל :

סימן קנמ

שם ד"ה

ד"ה ונלענ"ד בהקדש . ומלאמי אח"כ בס' אבן סעור , כ"ב
 במחכ"ת עדיין אינו מיושב לפי מאי דקיי"ל בסו' ש"ח
 סעיף ג' ובסו' רס"ו דאחר שבידו המוקףא רשאי להוליכו לאיזה מקום
 שירצה ואינו לריך להשליך מידו תיכף עיי"ש, וח"כ בשעת חתימת
 חבל כבר פרח ממנו איסור . מוקףא והדבר שלא עיין בזה וז"ע .
 מוסרש"א ז"ל . * והשיב ע"ז הרב סג' מהר"ל תלומים נ"י וז"ל חס"ל
 לא ראה הכותב הלו דברי החוס' שנת' בסו' ש"ח שהרגיש בזה
 וכחז לחלק דלכשתמש בדבר המוקףא אסור חף אם ה"י כבר בידו
 דהוי כעלמול הדש וחיתי לי דקיימתי כן מסברא דנפשי ע"כ :

וכנה בגיטין דף כ' ע"ב דמוקי לה כו' . כ"ב
 הנה בחי' בחרתי כלל זה היכא שלא יתוקן האיסור
 לא אמרינן אי עביד לא מהני באופן אחר ועולה בכוג אחד עם
 התי כללא שכתבו האחרונים חילוקא דיומא קגרים דכיון דלא
 הקפידה החורה על ענין הגירושין רק דבר אחר גרס להאיסור
 והאיסור השני לא יתוקן בזה יש לנו לומר דלא שייך חס עביד לא
 מהני משא"כ חס עיין אשר נעשה הוא שהקפידה חורה עליו
 ויש לנו לומר שלא העשינה ידיו חושי' בזה אמרינן אי עביד לא
 מהני והיכא שיחוקן האיסור בזה יש לנו לדון בזה אך אין ענין
 לה . מוסרדב"א ז"ל :

סימן קס

סימן קל

ד"ה ולגודל החמיון , דלכאורה קשה כו' , כ"ב דברי הגאון ל"ע
 דבהקדש שפיר מתחלל בין דרך פדיון בין דרך מעירה
 משום דמיירי דההקדש מוכר והוא נותן להקדש דמיו וזכר נפקע
 קדושתו שיחול הקדושה על המעות אבל במוכר הפער חמור לאיש
 ולוקח לעלמו דממס' במה יהיה נפקע האיסור ולא שרי רק במחללו
 שיחול הקדושה על מעות כדי שיתן לכהן וחקף דגם המעות מותר
 בהנאה

ד"ה הב' מסוגיא זו דקטעה דכנה לכאורה תמוס . כ"ב עיין
 מחרי"ק שורש ע"ב שעמד בזה ותיקן דרלס לתוך חף
 למאן דס"ל דנאמנת חף שלא בפניו , מוסרדב"א ז"ל :
שם ד"ה וזוה מיושבים לי דברי רש"י כו' שהרייתא דלעיל
 ולא מלאמי . כ"ב כבר עמד בזה הריעב"א בחי'
 ליבמות ותיקן דקיס לן כהך ברייתא דתני בפניו . מוסרדב"א ז"ל :

דמיא ולפ"ז בארוסה דלית לה כתובה לדעת הרמב"ם עיין אה"ע סי' כ"ה א"כ בעדות זה דלית לה כתובה לתישקל מסתמא הוי כדיני נפשות ובעי דרישה וחקירה, אך לפ"ז מאי מקשה הגמ' מ"ש נערה המאורסה הרי לפ"ז דוקא נערה המאורסה אך יש לומר דהש"ס מקשה אחר דפריך הש"ס על מה דאמר שזינתה והורה וזינתה דיכולין לומר לאורסה על בעל שני באנו ופשתא דאחית לפי אף כנשואה יכולין לומר לאורסה על בעלה באנו ולאורסה בודאי בעינן דרישה וחקירה עיי' ב"י בח"מ סי' למ"ד שכחב לאורסה על עלמא בעי דרישה וחקירה, ודוק. מוהרש"א ז"ל:

סימן רב

ד"ה גם תמוה לי במ"ש עוד הרין. כ"ב עיין בשע"מ בס' עבדים שהקשה קושיא זו, מוהרש"א ז"ל:

סימן רד

ד"ה אם כי יפה הערה חגני אבל מ"מ לקושטא כו'. כ"ב לענ"ד נראה דראייתו נכונה דהכי דרב אדא בר אבבה ע"כ הוכרח לומר יורשיו נפשי' כמ"ש אהמ"ו הגאון ז"ל מ"מ רבא דפריך עלה וקאמר שמי תשובות בדבר חדא דירשיו קתני ועוד כופר ואין משתלב לאה"מ אמאי נייד רבא מהך חוקימתא דר"א דהשתא לדירי' דהולרך ההנא לתימני דוקא יורשיו משום דכופר אין משתלב לאחר מיחא אלא מוכרח לומר דערפא אינו מוליד, ודוק [ועיי' ס' באר יעקב יו"ד סי' כ"ז] מוהרש"א ז"ל:

שם ד"ה וסרי בל"א, ובמוסגר, וחזרני שכבאחי כו' וכן ממש דאמרינן בע"ז כו', כ"ב גם רא"י זו יש לדחוס לכאורה דתלמודא הכי קאמר דלמ"ד אינה יולדת יחא דע"כ קרא דכל החי אחי למעוטי מחוסר חבר דאי למעוטי טריפס גרידא לשחוק מלהחיות זרע דמקרא דמכל החי ממעטינן טרפה אלא ודאי למחוסר חבר וכלכך אי לא קרא להחיות זרע לא הוי ממעטינן אלא טרפס דהא לא מייחד קרא משו"ה כתב להחיות זרע כי היכי דמייחד אלא למ"ד ביולדה ע"כ קרא להחיות זרע לא אחי למעט טרפה כי היכי דמייחד קרא, ודוק. מוהרש"א ז"ל:

שם ד"ה ואודיע לחגני מה שהעירותי וכו' דמ"מ ע"י הקידושין ניתוסף איסור ביאה מדין אחות אשתו, כ"ב ונראה לענ"ד מוכיח בע"כ מדברי הרמב"ם לסיפוך דלכאורה קשה מאוד על הרמב"ם דפסק בפט"ו מה' איסורי ביאה דכל חייבי לאוין אין לוקין אלא ע"י קידושין וביאה וזה הפי' אליבא דרבא ועיין במ"מ שם ור"כ לרבא לשיטתו קשה קושיות החוס' (קידושין דף כ') היכי משכחת לה בחייבי לאוין קידושין הא הוי קידושין שאין מסורין לביאה דלא הוי קידושין וליכא למימר דסבר כר"ע דאין קידושין חופסין בחייבי לאוין דא"כ אמאי כתב הרמב"ם כ"א ע"י קידושין כיון דאין חופסין, וזה קושית חמורה וזריך לומר בע"כ דהרמב"ם לשיטתו א"זיל דפסק בפ"א מה' אישות דכל הבא על הפגו' לוקס משום לא תסי' קדשה וכתב בה"מ דהא דבכל חייבי לאוין פסק דאין לוקין כ"א ע"י קידושין היינו דוקא על לאו זה אבל משום קדשה שפיר לוקס וא"כ לא קשיא דבלא הקידושין ג"כ אסורה עליו משום קדשה וא"כ מוכח מדבריינו דלע"ג דלח"כ ניתוסף איסור חדש דהיינו ממזרות או שאר חייבי לאוין מ"מ כיון דלאו זה גרמה לאיסור רק דוקא אם יהי' ע"י קידושין כדלחיות [דמי כמבואר בפנים] וממילא לפני סברתינו לא קשה מידי קושיות אהמ"ו הגאון ז"ל. ודוק היטב. מוהרש"א ז"ל:

סימן רה

ד"ה ולענ"ד שלח כיון הכ"י בשם הריטב"א. כ"ב הדברים נכונים וכן הוא מפורש בריטב"א ז"ל בדבר זה אין לחוש לחשש בנים דמה לעו בנים איכא שאינו כדין הא ודאי בין שזילא

בהנאה משום דהמעוט הוי רק ממונו של כן דמיד כשחיללו זכו בו ככהניס וכו' רק כגזול מתנות כהונס וז"ב, מוהרש"א ז"ל:

סימן קסו

בשורי הוכתב ובעמדי בענין זה נחקשיתי, כ"ב הגה באמת הוא חמ"י עלומה אדברי הסו' ולחומר הנושא נראה דהא לרצבן לא סמכינן אמה דנראה לנו שהוא מלומד מעטם דלא שכיח שיהא מלומד וזהו א"כ חיישינן דלמא אנו טועין בראיית עינינו אבל לר"י הגלילי הוא שכיח והא' לרצבן מרפין לס"ס הוא מעטס סמוך מיעוטה לפלגא כמבואר בסוף פרק בהמ"ה המקשה משו"ה היכא דסלידה לא ה' בפנינו לא חיישינן שמא. ה' מלומד כיון דלא שכיח דמה"ע אף כשאנו רואין לפי מראית עינינו שהוא מלומד לא חיישינן ודוק היטב:

סימן קעא

ד"ה לענ"ד מה דמקודשת כו', כ"ב יוחד מזה ה' לו להוכיח ממ"ש בפ"ד מה' אשות ה' פ"ז דבחגי שפחה זחלי בת חורין אין לריך קידושין אחרים אך הרמב"ם מסיים שם דהא בא אחר וקדשה הרי זו ספק מקודשת לשניהם וע"ש שביאר ה"מ דמקודשת מחמת שבעלה לשם אישות אחר שפיתררה הא אם לא בעלה עדיין אינו קידושין גמורים ולריבה גט משניסם אם בא אחר וקדשה ועיין בכ"מ בס"מ בזה ותמוה שלא ביאר כל זאת הגאון המחבר וכתב בפשיטות דהוי קידושין גמורים, מוהרש"א ז"ל:

סימן קעד

ד"ה על קושיות חגני פ"ק לגיטין כו' הא אין שלד"ע. כ"ב ונראה לענ"ד ליישב קושיא זו בפשיטות כיון דגמרינן לה לה מאשה כמו דאשה משוי שליח אף גבי עבד כמו דקאמרינן לענין דגמר מתרומה אף דבהרומה לא הוי עבירה מ"מ גמרינן כמו כן לענין זה, ודוק מוהרש"א ז"ל [אמר המעתיק לענ"ד דבריו ל"ע דא"כ כי פריך בגמ' ר"פ האיש מקדש הניחא לביה כו' לישיני דהוי עבד ומעילה שני כתובים וכן למ"ד שני כתובים מלמדים יתקן דהוי ג' כתובים וע"כ דאין זה מוכרח דאמו לא משכחה שליחות בגט שחרור במקום שאין עבירה וכמו שזייר הגאון המחבר ז"ל ועוד משכחת פתרי, וקרהי, משא"כ מעילה דגמר מתרומה לא יזוייר מעילה שלא בעבירה]:

סימן קעו

ד"ה ואולם קשה לי למ"ש הרא"ש. כ"ב עיי' ברמב"ם פי"א מה' נזקי ממון שכתב דאם קדמו ודנו דיני נפשות יחזרו וידונו אורחו דיני ממונות לענין לגבות שבה מרדייתו אבל אם ברח השור אין דיין ד"מ לפי שאין לנו בעלים ע"ש והראב"ד ז"ל השיג עליו מסוגיא דב"ק דהא דאמר כשברח היינו כשברח הבעלים ע"ש ואולי מחמת קושית דכריהו הכריח להרמב"ם ז"ל לפרש הסוגיא באופן אחר והא דגובס בשבח שפסדיה השור ברדייתו אף שלפי דעתו אין לנו בעלים היינו דכספקר גופא מקשה הג"מ אי דגמח חורא דהפקר לחורה דידן לייתי וכו' השבח שפסדיה השור ברדייתו כסיומו הפקר הוא קודם לגבות אותו עד שלא זכה בו אחר. ודוק מוהרש"א ז"ל:

סימן קעז

ד"ה מה שסקשה לי חגני כו'. כ"ב לענ"ד לק"מ דהרי טעמיהו דהכי פוסקיס הוא מכוף יבמות דקאמר הש"ס סברא גבי עידי מיחה כיון דלמשקל כתובה כדיני ממונות

שזולת וזין שיקיים חייבי לחוין הם וכו' ע"ש מוהרדב"א ז"ל :

סימן רי

ד"ה . ומש"ה ה' י"ל כו' רק נדחנו להם חומרה דמתכות כיון דנשברו כו' נ"ב וכברא זו מוכרחה דל"כ יקשה לדמאי [פריך] הגמ' אלא מעתה יחזרו וכו' דהא לרבא דאמר לקמן שמה יאמרו טבילס בת יומא עולה לה זה לא שייך בכלי זכויות דאין להם פכרה במקום הכל לפי דברי האמ"ו הגאון ז"ל ינחה דקושיית הש"ס חזיל לענין אס נעמא מנבו דבזו כיון דאין נעמא אלא משום דשו' רבנן ככלי מתכות יש להם פכרה במקום , ודוק בזה . מוהרש"א ז"ל :

סימן ריא

אני נכרך וכו' . נ"ב ולי נראה דלא קשה מידי לרש"י דפי' דהם הבע"ד ולא שם עדים עליהו פי' במשנה החילוק דבין ד"מ לדיני נפשות משום דצ"ל כתיב והלילו העדה וזה ל"ש במסכת דכתיב לה חמול ולא הכסה עליו וכן מבואר פ' הד"מ בסנהדרין דעשרה דברים בין ד"מ לד"כ וחילופיהן במסכת דכתיב לה חמול עליו ולא תכסה , ואף שסבס"ס השיגו על פירש"י וחילקו בין ד"מ לדיני נעמא אחריתה הא לפ"ז פי' הך יקום דבר בענין אחר ע"ש ד"ה א"ש הלכה כר"י דלפי חילוקם שיה גיטין וקידושין ודיני נפשות אבל לפי חילוק רש"י דהוא נעמא וכלילו העדה ממילא לא קשה דדיני גיטין וקידושין אינו שוב לדיני נפשות לכך פי' שפיר משום דהוי בע"ד ודו"ק היטב, מוהרדב"א ז"ל . [אמר המעתיק לענ"ד יש לדון בזה דהא דאין מהפכין בזכותו של מסית היינו במקום שנתברר לנו ע"י עדות הכשירה בד"כ עפ"י ההורה שחול מסית ואז לענין גמ"ד אין מהפכין בזכותו וככל הני דהשיב התם בסנהדרין ר"פ הד"מ שחילופין במסית אבל לדיכני הא דאין מהפכין כו' לעשותו מסית לה שמענו ואין סוכחה כלל ע"ז ואף דפסול קורבה הוא גז"כ ולא מחמת משקר מה לנו בזה מ"מ כל שלא נהקבל עליו עדות כראוי עפ"י ד"ת בד"ג עדיין אינו קרוי מסית , ובעיקר הקושיא לא ידענא מדוע נטה הגאון המחבר ז"ל מתירוף מרווח דברי קי"ל דבמסית מכמינין עדים ומכתמא גם המיסת אינו רואה העדים וכו"ג הוי עדות מיוחדת דפסול בד"ג וכ"כ הפר"ח בפ"ה מה' עכו"ס ובס' משנ"ח ב' ביאורי מהרש"ל ומש"ה אין מלטרף עמהם לפסול העדות, ולע"ד בזה יש לפרש ד' הספרי פ' ראה וכמו שהביא הגיר' הגר"א ז"ל כי יסיתך אחיך כו' מכלל שנאמר לא יומתו אבות על בנים כו' למדנו שאין מעידין זע"ז למדנו שמכמינין לו עדים , ומהיכן למדנו שמכמינין דוקא ולה"ל א"ש] :

סימן רבא

אות ג' ד"ה והנראה לי לנכון כו' וכבוד האמ"ו השיג ואמר דלא מלינו כו' נ"ב ואפשר דלמדנו מהך דקידושין

דקאמר שם לא מביעה היכא דלא קים לי' אלא גם בסופא דגם קים לי' ולא מביעה היכא דאיכא חזקה כשרות ופירש"י כגון רישא שכבר יאל לאויר העולם וכו' ע"ש וס"ל לשו"ע דאם סיבת הממזרות הוי כסופא דשיניה מודים זה לזה שאסורין זה בזה בחיבור ערוה כמו דרישא דמתניתין בזה לא שייך חזקה כשרות של הבן דאיזה חזקה כשרות יש להבן שאינו מחייבי כריתות רק מכה רובא דעלמא שאינם ממזרים זה חזקה מכה אב ואם שאינם מחייבי כריתות ח"כ הך חזקה אינה מכה הולד עלמו אלא מחזקה אב ואם ומאי חילוק בין אם הולד אם לא הא גם בעובר שייך חזקה אב ואם בשלמא הולד עלמו יש לחלק וכן ע"כ מיירי הסיפא ששניהם מודים שאין הולד ממנו והיא זינתה בזה שפיר יש לחלק בין היכא שכבר הולד יש לו חזקה הנוף דכל איש ואשה שדריס יחד בחופס וקידושין כולדות הם בחזקה בנייה משא"כ קודם שולד לא שייך חזקה עלמו כיון שעדיין לא יאל לאויר העולם לכך שפיר פסקו שהולד אינו ממנו ג"כ נאמן כיון דלפי ריהעא דשמעתא דקידושין משמע כן ודו"ק היטב . מוהרש"א ז"ל :

סימן רכב

אות ב' במוסגר . אלא מה דערחו כו' הרי מפורש כו' . נ"ב משם לאו ראי' הוא דבשלמא בנט אס בגיעא אחיא ועדיין לא נשאה לאחר מיקרי עדיין חברתה ולרחה ורזיה לקלקלה דלמא יחזירנה בעל משא"כ היכא שלרחה כבר נשאה לאחר שוב אינה מירתה כלל מחברתה י'ל דנאמנת . מוהרש"א ז"ל :

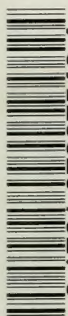
שם אות בא . יפה כוונת כו' דמדבריהם בסוכה כו' נ"ב ולפי דבריו לריכוס לומר בדברי התוס' דמאי דמחלק בין תקנת השבים קאי על האי בכתא וזה אינו דל"כ יקשה מאי חילוק יש בין דהקנין חכמים הוא משום תקנת השבים או דיש קנין דרבנן אלא דהדבר ברור לכל המעיין בדברי התוס' דכתחלה סברי דקנין דרבנן אין מועיל לדאורייתא וסוקשה להם מההיא דככתא וכתבו אלא יש להרץ ר"ל דעתה חזרו מחי' זה וס"ל דקנין דרבנן מועיל לדאורייתא רק דעמא דשינוי החוזר קונה הוא משום תקנת השבים ודוקא שינוי גמור החוזר אבל שינוי קל החוזר כההוא דלולב דנקל להסיר אגדו אף מדרבנן לא קני ולפי הבנת האמ"ו הגאון ז"ל . דשינוי החוזר דקני לאו משום תקנת השבים הוא וז"ל כמבואר בב"ק דף ל' וח"ת משנתנו משום תקנת השבים וכו' ומוקי לה בשינוי החוזר וכ"כ התוס' בסוכה ד"כ וליקנינהו בשינוי השם ע"ש . וכן מלאחי במחנה אפרים בהלכות קנין דסבר כן , ודו"ק היטב . מוהרש"א ז"ל :

שם אות ב"ג . ידידי בני כו' וחיודש בעיני דלא נזכר הדין כו' , נ"ב הנה בירושלמי פ"ק גיטין מבואר דאפילו חוט אחד בידו אינו גע מהסווא עממה ובש"ס דלין לא קפדין אלא שלא יהי' יכול לנתק הגע . מוהרדב"א ז"ל :

Handwritten text at the top of the page, possibly a title or header, written in a cursive script. The text is difficult to decipher but appears to include the words "Handwritten" and "Text".

no. 12

3 1761 07287540 4